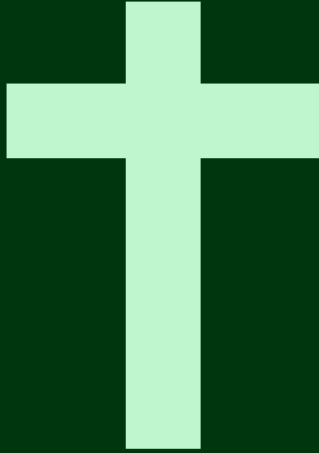

I niuucari ti jejcua, ti ajta jime'en ra'axa

a'ijna i tavastara'a, i Ciriistu'u ti ji'i Jesús

ti tu'irájtuaa

New Testament in Cora, El Nayar Presidio De Los Reyes; crn

(MX:crn:Cora, El Nayar)

**I niuucari ti jejcua, ti ajta jime'en ra'axa a'ijna i
tavastara'a, i Ciriistu'u ti ji'i Jesús tì tu'irájtuaa
New Testament in Cora, El Nayar Presidio De Los Reyes; crn
(MX:crn:Cora, El Nayar)**

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Cora, El Nayar

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Cora, Presidio de los Reyes [crn], Mexico

Copyright Information

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Cora, El Nayar

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

10f6cd13-ea38-5c62-beee-25cf942ce3aa

Contents

San Mateo	1
San Marcos	60
San Lucas	98
San Juan	160
Los Hechos	206
Romanos	260
1 Corintios	286
2 Corintios	307
Gálatas	322
Efesios	331
Filipenses	340
Colosenses	346
1 Tesalonicenses	352
2 Tesalonicenses	357
1 Timoteo	360
2 Timoteo	367
Tito	372
Filemón	375
Hebreos	377
Santiago	396
1 San Pedro	403
2 San Pedro	411
1 San Juan	416
2 San Juan	423
3 San Juan	424
San Judás	425
Apocalipsis	427

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Mateo jíme'en í Jesuciristu'u

A'imej í vaújsimua'aci'istemua'ame'en a'ijna í Jesús

(Lc. 3:23-38)

¹ A'ii mú a'íin pú'een í vaújsimua'ame'en a'ijna í Jesús, ti ajta i'i Cirístu'u í ti a'imej jetze airáne a'ijna í David teecan, ajta a'ijna í Abraham teecan.

² Abraham pu rape'eric'a a'ijna í Isaac. Ajta a'ijna í Isaac, a'íi pu rape'eric'a a'ijna í Jacobo. Ajta a'ijna í Jacobo, a'íi pu títi'iríjmu'a'a já'araa a'ijna í Judá, majta seica í mej ihuáamu'a'ame'en pú'een í Judá. ³ Ajta Judá a'imej pu títi'iríjmu'a'a já'araa, í mej miyen ánte'araujca'a tíjín Fares, ajta a'ijna í seij Zara. Ajta í hua'anáanaci'i, ayée pu ántehuaaca'a tíjín Tamar. Ajta a'ijna í Fares, a'íj pu típe'eri já'araa í Esrom. Ajta Esrom pu rape'eric'a a'íi í Aram.

⁴ Aram pu rape'eric'a a'ijna í Aminadab. Ajta Aminadab pu rape'eric'a a'ijna í Naasón. Tí'ij jí Naasón típe'eri já'araa ti ayén ántehuaaca'a tíjín Salmón. ⁵ Ajta a'ijna í Salmón, a'íi pu rape'eric'a a'ijna í Booz. Ayee pu ántehuaaca'a í náanajra'an í Booz tíjín Rahab. Ajta a'ijna í Booz, a'íi pu rape'eric'a a'ijna í Obed. Ajta ayén ántehuaaca'a í náanajra'an a'ijna í Obed tíjín Rut. Ajta a'ijna í Obed, a'íi pu rape'eric'a a'ijna í Isai.

⁶ Isai pu rape'eric'a a'ijna í David, í ti ajta te'enteájrupi í rey jime'e. A'ijna í David teecan, jamuan a'ijna ti ajta íra'ara'an pú'eene'e a'ijna í Uriás, a'íi mú típe'eri muá'araa a'ijna ti ayén ántehuaa já'araa tíjín Salomón. ⁷ Salomón pu rape'eric'a a'ijna í Roboam. Ajta a'ijna í Roboam, a'íi pu pé'ericira'an pú'eene'e í Abías. Ajta a'ijna í Abías, a'íi pu rape'eric'a a'ijna í Asa.

⁸ Asa pu rape'eric'a a'íi í Josafat. Tí'ij jí Josafat típe'eri já'araa ti ayén ántehuaaca'a tíjín Joram. Ajta a'ijna í Joram, a'íi pu rape'eric'a a'ijna í Uzías. ⁹ Ajta a'ijna í Uzías, a'íi pu rape'eric'a a'ijna í Jotam. Ajta Jotam pu rape'eric'a a'ijna í Acáz. Ajta á'yen a'ijna í Acáz típe'eri já'araa a'ijna í Ezequías.

¹⁰ Ezequías pu rape'eric'a a'ijna í Manasés. Ajta Manasés pu rape'eric'a a'ijna í Amón. Ajta a'ijna í Amón, a'íi pu rape'eric'a a'ijna í Josías. ¹¹ Ajta a'ijna í Josías, a'imej pu títi'iríjmu'a'a já'araa í Jeconías, majta a'imej í mej ihuáamu'a'ame'en pú'eene'e a'ijna í Jeconías.

Tí'ij Josías títi'iríjmu'a'a já'araa, seica mú mú a'uvé'uju'un. Mat'íj mi a'imej a'uví'ití í mej Israél a'uchéjme'ecaa. A'uú mú já'ahua'a huaja'uví'ití seij chuejra'a japua ti ayén téja'arajtehuaa tíjín Babilonia. ¹² Mat'íj miyen huaja'uví'ití, aj pu'í Jeconías seij típe'eri já'araa ti ayén ántehuaaca'a tíjín Salatiel. Ajta a'ijna í Salatiel, a'íi pu rape'eric'a a'ijna í Zorobabel.

¹³ Zorobabel pu rape'eric'a a'ijna í Abiud. Tí'ij'tá'í a'íin Abiud rape'eri já'araa a'ijna í Eliaquim. Ajta a'ijna í Eliaquim, a'íi pu rape'eric'a a'ijna í Azor. ¹⁴ Ajta a'ijna í Azor, a'íi pu rape'eric'a a'ijna í Sadoc. Ajta a'ijna í Sadoc, a'íi pu rape'eric'a a'ijna í Aquim. Ajta a'ijna í Aquim, a'íi pu rape'eric'a a'ijna í Eliud.

¹⁵ Ajta a'ijna í Eliud, a'íi pu rape'eric'a a'ijna í Eleazar. Tí'ij'ta'í a'ijna í Eleazar típe'eri já'araa a'ijna í Matán. Ajta, a'ijna í Matán, a'íi pu rape'eric'a a'ijna í Jacobo. ¹⁶ Jacobo pu rape'eric'a a'ijna í José, a'ijna í María tévi'itine'e. A'íi pu a'íin pú'een ti náanajra'an pú'eene'e a'ijna í Jesús, í mej miyen ratamuá'amua tíjín Cirístu'u.

¹⁷ A'íj mú jín miyen ará'aseca'a a'achú cumu tamuáamuata'a japuan muáacua í mej jetzen airáne a'ijna í Abraham teecan. A'íi pu a'íin pú'een í tu'uvé'eteajti a'ijna í David. Majta miyen che'atá'mena'a ará'axcaa a'íime í mej huá'a jetze airáne a'ijna í David teecan. A'imej mú a'uví'ití a'imej í mej Israél jetze ajtémecantaca'a a'ujna já'ahua'a Babilonia. Ayee mú che'atá'mena'a ará'axcaa tamuáamuata'a japuan muáacua tí'ij huanú'ihuaca'a a'ijna í Cirístu'u.

Tí'ij Jesús huanú'ihuaca'a

(Lc. 2:1-7)

¹⁸ Ayee pu éeni'ici'e huanú'ihuaca'a a'ijna í Jesús ti ajta i'i Cirístu'u. A'íi pu náanajra'an, a'ijna í María, pu'uri huataúra'acaa í runiuuca jime'e ti íj huatéviche'en a'ijna jamuan í José. Mat'íj caí xi naími'í huaté'eca'a, aj pu í a'utasejre í pa'ari'í jucáara'an jetze. A'íi pu ayén ráaruu jíme'en í muári'eri'ire'ara'an a'ijna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

¹⁹ Ajta nu'u a'íin ti ratévi'itiné'e a'ame, a'ijna í José, r'íi pu tí'itevistaca'a. Capu raxí'eve'eca'a ti ayén puajitzi raatá'an mé jéjre'e huá'a tzajta'a í teite. Mí ajta, a'íi pu ayén raxí'eve'eca'a ti mé rúurieni avíitzi jime'e. ²⁰ Tí'ij raaxí'epi'íntare ti ayén huáriini, aj pu'í seij

tevi huatasejre í jemin í cutzî tzajta'a. A'ii pu a'ín pú'een sej tí tí'ivaire'e í ta japua. Ayee pu tiraatá'ixaa tijín:

—José, mú'ee pej í'i huáacixa'ara'an í David teecan, capej rátziiine'e pej rá'anvilitin a'u pe é'eché a'iné í tí a'utasejre í jucáara'an jetze, a'ij pu jíme'en huanéj í muári'eri'ire'ara'an í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. ²¹ A'íi pu teáatacan tiyaúj a'ame. Ayee xu nu'u raatámua'ati tijín JESUS, a'iné a'ii pu a'ín pu'éene'e a'ame í tí huá'a japua niuuni í ruteítestemua'a í mej meri auteájturaa í Dios jemi. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a.

²² Ayee tiuju'uríj tí ij ayén te'araúrasten a'ij tí ajm'íi tiu'utaxájtaca'a a'íjna í ja'ati tí tí'ixaxa'ata'a í tavástara'a jetze me'ecan. ²³ Ayen tijín:

Pa'ari'í pu nu'u huatasejre'esin í jucaatze'en a'íjna jetze í 'íita'a tí caí xi ja'atí ratévilitin. Tiyaúj pu nu'u a'ame teáatacan.

Aj mú mi miyen raatámua'atzi tijín Emanuel.

A'íjna niuucarijra'a tijín Emanuel, ayé pu huataújmuua'a tijín: Dios pu ta jamuan yé huaca.

²⁴ Tí'ij huájí a'íjna í José, aj pu í ayén huaríj a'ij tí tiraatá'ixaa a'íjna í ja'ati tí ta japua tí'ivaire'e. Tí'ij jí ya'uviliti í ruche. ²⁵ Mí ajta, capu jamuan huáhuui ajta caí huanú'ihuaca'a a'íjna í pa'ari'í tí teáata'a. Mat'íij mi miyen raatamua'a tijín JESUS.

2

Mat'íij u yé'emuaareca'a a'íjna í Jesús a'íime í mej jeíhua támua'arejca'a

¹ A'u pu ja'unú'ihuaca'a a'íjna í Jesús, chajta'a tí ayén téja'arájtehuaa tijín Belén. A'u pu ajtémé'ecan a'íjna í chuéjra'a japua tí ayén téja'arájtehuaa tijín Judea. A'ájna a'u tí a'ín ja'unú'ihuaca'a í Jesús, a'íi pu tí'itvéeca'a í rey jime'e a'íjna í Heródes. Mat'íij mí seica Jerusalén e'iré'ene í mej jeíhua támua'arejca'a. U jetze pújme'en mú e'eráaci a'utí 'eíjninei í xicaj. ² Mat'íij mí miyen tiraata'íhua'uri'í í Heródes miyen tijín:

—¿A'uné a'ij 'een a'íjna í huá'a rey í mej Israél jetze ajtémé'ecan, a'íjna tí auchén huanú'ihuaca'a? A'ájna já'ahua'a a'utí 'eíjninei í xicaj, a'ujna a'u tej é'eché, xu'ura'ave tu huasej tí a'utátzaareajraa a'íjna jime'e tí huanú'ihuaca'a. A'íj tu jín te'uun mú a'uvé'uju'un tej tí r'íi tíraatéanajche.

³ Tí'ij ráamuua'reeri'í a'íjna í rey, a'íjna í Heródes, jé'ecan pu tí'ijmuua'astí já'araa a'íjna jime'e. Majta, í teite í mej Jerusalén a'uchéjme'ecaa, naími'í mú tí'itziine'ecaa. ⁴ Tí'ij jí Heródes hua'utajé naíjmi'íca í mej tíhuá'ajjte'e a'íme'íj í mej tí'ivaire'e hua'atéyujta'a, majta í mej tíhuá'amua'atehua'a í teite a'íj tí té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze. Ayee pu tíhua'uta'íhua'uri'í tijín:

—¿A'uné nu'u á'anú'ihuan a'íjna í Cirístu'u?

⁵ Aj mú mí miyen tiraatá'ixaa tijín:

—A'ujna Belén, í chajta'a tí a'uun ajtémé'ecan a'ujna já'ahua'a u Judea, a'iné ayé pu ajm'íi ra'uyú'uxaca'a a'íjna í ja'ati tí tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. ⁶ Ayen tijín:

Mú'een mí sej Belén a'uchéjme,
a'ujna chuéjra'a japua tí a'uun auucá'a u Judá,
íjii, mú'een xu xaa se'ín pú'een
í sej jaítze'e cálieen jín tí'ajta.

Mí ajta, méjca'í huáye,
sej pu a'amua jetze nu'ihuan
tí ve'ecán jín tiu'uta'ajta.

A'íi pu antiújmuua'aréere a'ame
huá'a jime'e í neteítestemua'a,
a'íme'íj í mej Israél jetze ajtémé'ecan.

⁷ Aj pu í Heródes huaja'utajé avítzi jime'e a'íme'íj í mej jeíhua támua'arejca'a. Tí'ij jí ayén tíhua'uta'íhua'uri'í tijín:

—¿A'achúni ari á'atee tí huaja'utasejra a'íjna í xu'ura'ave?

⁸ Ajta á'iyen hua'uta'aj mej á'uciine a'ujna u Belén. Ayen tíhua'utá'ixaa tijín:

—Sericu, setá'aj yá'uhuauni temua'a naa se'íjna í pa'ari'í. Set'íij raateún, aj xu sí mú a'uvé'uju'un setá'aj naatá'ixaate'en, neatá'aj neajta inee á'ume'en, neatá'aj r'íi tíraateájtuaani.

⁹ Mat'íij ráanamujari'í me'íjna í rey, aj mú mí a'ucíj. Ajta a'ín xu'ura'ave tí a'utasejre a'íme'íj jemi a'ujna sej chuéjra'a japua a'u tí 'eíjninei í xica, a'íi pu amuacáí huamé'ecaa. Tí'ij jí án a'ujcháxi í chí'ij japua a'u tí a'ij é'lene'e a'íjna í pa'ari'í. ¹⁰ Jé'ecan mú huataújtemua'ave mat'íij raasej me'íjna í xu'ura'ave. ¹¹ Mua'antenésime'ecaa mú u chí'ita, mat'íij mí raasej í pa'ari'í jamuan í náánajra'an. Aj mú mí títmutaxi. Temua'a mú naa r'íi tíraatá'a. Mat'íij mí te'entícuunaxi tiu'ujcáaja, a'íi mú raatapuaíjve tí'itíj oro, majta tí'itíj cítzive'eri, majta tí'itíj cuaane'e tí ayén ántehuaa tijín mirra. ¹² Majta á'iyen tíu'umaaraca'a tí nu'u Dios

hua'utá'ijmáirri'i mej nu'u caí huaré'ecine a'ijna jemi í Heródes. A'íj mú jín seíj jetze a'ucí í juye mej mi a'uré'enen me'újna chuéjra'a japua a'u mej é'echejca'a.

Jíme'en í mej huataúruu me'újna u Egipto

¹³ Mat'íj a'ucíj a'íme í mej jeihua támua'arejca'a, ja'atí pu huataseíjre a'ijna jemi í José t'íj t'ímaaraca'a. A'ijna í ja'ati, a'ii pu a'ín pú'eene'e seíj ti t'ívaire'e u ta japua. Aye'e pu tiraatá'ixaa t'íjín:

—Ájchesi. Patá'aj rá'anvilitin pe'ijna í pa'ari'i, pajta í náánajra'an. Á'ura'a patá'aj raaté'avaa mi pa'ari'i, pajta í náánajra'an. Huá'anvilitichi a'ujna Egipto. Setá'aj se'uun a'uté'en ajta nena'a caí neajtahua'a amuaatá'ixaate'en ja'anáj ti huatá'iristari se'j yé uvé'enen seyajna. Aye'e xu huárini a'iné a'ijna í Heródes, a'í pu rahuauni í pa'ari'i ti i raajé'ica. —Aye'e pu tiraatá'ixaa.

¹⁴ T'íj jí ájchee í José. Ya'uví'iti a'ijna í pa'ari'i, ajta náánajra'an. Ajta a'ín huá'a jamuan pu á'uraa a'ájna t'ica'ari tzejta'a. A'uu mú a'ará'a a'ujna Egipto. ¹⁵ A'uu mú é'etee ajta caí huam'i' a'ijna í Heródes. Aye'e pu a'ijna jín huaríj t'íj araúrasten í niucari ti jíme'en ayén ajm'i' tiu'utaxájtaca'a seíj ti t'í'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan t'íjín: “U nu ya'utajé í niyauj a'ujna Egipto.”

Heródes pu raata'ájtaca'a mej huá'ucui'ini í t'í'iri

¹⁶ T'íj Heródes ráamua'areeri'i mej raatémua'iti a'íme í mej jeihua támua'arejca'a, jé'ecan pu huataniú'ucaca'a. T'íj jí ra'utámua'areeri'i a'ij mej tiu'utaxájtaca'a a'íme, aj pu í Heródes tiu'uta'ájtaca'a mej nu'u huá'ucui'ini najm'i'ica í t'í'iri mej teteca í mej miyen raacha'íjmee hua'apua nine'ira'a múci pújme'en. Najm'i'ica mú huajá'ucuii a'úu mej Belén é'echejca'a, majta í seica í mej a'imuá antachéejme'ecaa. ¹⁷ Aye'e pu te'araúaste a'ijna í niucarijra'a ti jíme'en ayén ajm'i' ra'uyú'uxaca'a a'ijna í ja'ati ti t'í'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Aye'e pu ántehuaaca'a t'íjín Jeremías. ¹⁸ Ayen t'íjín:

Aye'e pu tiú'unamuajri'i a'ujna já'ahua'a u Ramá,

mej ruyeineca'a,

majta jeihua ruxieemijte'eca'a.

A'íjna í Raquel, a'í pu seíj a'ín pú'een

í mej ruyeineca'a.

Ruyaujmua'a pu jíme'en ruyeineca'a.

Capu raxí'eve'eca'a mej r'í' tiraatéjeeve a'íjna jime'e

í mej caí ché'e mé'jé' já'ahua'a

í yaújmua'ame'en.

Aye'e pu'u.

¹⁹ Aru t'íj ari huam'i' a'ijna í Heródes, seíj pu ajta huataseíjre a'ijna jemi í José t'íj t'ímaaraca'a. A'ii pu a'ín pú'een seíj ti t'í'ivaire'e ta japua í tavástara'a jemi. Aye'e pu a'ín tiraatá'ixaa t'íjín:

²⁰ —Ájchesi. Anvilitichi hui a'ijna í pa'ari'i, pajta í náánajra'an. Setá'aj já'ucine se'újna chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuua t'íjín Israél. Pu'uri huam'i' í ti rajé'icatam'i'ica'a a'ijna í pa'ari'i. —Aye'e pu tiraatá'ixaa.

²¹ T'íj jí ájchee a'ijna í José. Aj pu'í ya'uví'iti a'ijna í pa'ari'i, ajta náánajra'an. A'uu mú a'ará'a me'újna Israél. ²² Mí ajta a'ín José, ayé'e pu ráamua'areeri'i ti nu'u a'ín Arquelao t'í'ájtaca'a ruyá'upuaci'í jetze me'ecan, a'ijna í Heródes teecan. Ajta pu Dios raatá'ixaa t'íj t'ímaaraca'a. A'íj pu jín t'í'itziine'eca'a ti a'uun e'ará'asti, a'ujna Judea. T'íj jí a'uun a'ará'a ti jetzen ajtémecan a'ujna Galileeye. ²³ T'íj a'uun a'ará'a, a'úu pu e'huatújchejte, chajta'a jetze ti ayén téja'arájtehuua t'íjín Nazarét. A'uu pu huayéjxi. Aye'e pu tiuju'uríj ti ij ayén araúrasten a'ij mej tiu'utaxájtaca'a a'íme í mej mejm'i' t'í'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Miyen t'íjín: “Aye'e mú raatámua'atzi t'íjín Nazarét ti é'eme'ecan.”

3

Juan pu nu'u huá'amua'i'ihuacare'e a'ujna a'u ti caí é'e t'í'itj

(Mr. 1:1-8; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

¹ A'ájna'mua aj pu a'utaseíjre a'u ti caí é'e t'í'itj a'ijna í Juan ti huá'amua'i'ihuacare'e. A'uu pu tihua'a'ixaate'eca'a. ² Aye'e pu tihua'utá'ixaa t'íjín:

—Setá'aj seicé'í tiú'umua'ati í ru tzejta'a a'iné pu'uri hui t'ín a'ájna teja'uré'enejsin ti Dios íyen tiu'uta'ájtá nainjapua í chaanaca.

³ A'ijna í Juan, a'ii pu a'ín pú'eene'e ti jíme'en raataxájtaca'a ajm'i' a'ijna í ja'ati ti t'í'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Aye'e pu ántehuaaca'a t'íjín Isaías. Ayen t'íjín:

Ja'atí pu u e'ejíhuá a'ame a'ujna já'ahua'a a'u ti caí é'e t'í'itj.

Yee pu t'í'ixa t'íjín:

“Naa xu rí'i huaujjéjcuare'en, mi ru tzajta'a, mú'een, a'iné tavástara'a pu yé uvé'enejsin. Caxu a'ij yá'unamuajra.”

⁴ Ajta a'íjna í Juan, ayée pu éene'e til'itéchejca'a cáixuri ti itzj'hua, cameeyu'u ju'uxa'a jime'e. Ajta típuuasica'a, navij tu rumua'atí. Ajta nu'u huátuna'ise cua'acare'e, ajta searate, 'itzitá mej xuaa. ⁵ Majta me'ín í mej a'imuá a'uchéjme'ecaa, naíjmi'i mú e'iré'eneineica'a a'u ti a'utéveeca'a í Juan. A'uu mú e'eráci'ica'a t'j na'a a'u ti huatacá'a a'ujna chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa t'jín Judea, majta seica í mej me'uun é'eme'ecan a'ujna cha-jta'a ti ayén téja'arájtehuaa t'jín Jerusalén, majta í seica í mej me'uun é'eme'ecan a'u ti a'atami'iye í játe'ana ti ayén téja'arájtehuaa t'jín Jordán. A'uu mú a'uré'eneineica'a mej mi ráanamua. ⁶ Jíme'en mu'u tiu'utétzaahuate í mej jín auteájturaa í Dios jemi, aj pu'i Juan huá'amua'i'ihuaca'a í játe'anara'an jetze í Jordán. ⁷ Mí ajta í Juan, t'íj a'imej huasej í mej miyen ánte'arua t'jín fariseos, majta í mej miyen ánte'arua t'jín saduceos, t'íj a'ín hua'usej í mej jeíhua e'evé'ejua'uca'a mej mi hua'júmua'i'ihua, ayée pu tihua'utá'ixaa t'jín:

—Mú'een mi sej tí'ihua'itaca, ¿ni tzaa seri tí'itese'e ti cáí Dios puajtzi amuaat'an? ¿A'ataani amuaatá'ixaa sej si siyen rici? ⁸ Rí'i xu'u se'íjna jime'e mej mi ráamua'aree í teite sej seri tzaahuatí'ira'a jín tí'imua'atze. ⁹ Caxu siyen tí'imua'ajca í ru tzajta'a yee: “Ayej ti'ayajna ti naa títaatévair'e'en a'iné teen tu i'í huáacixa'astemua'ame'en a'íjna í Abraham teecan.” Ayeen nu tejá'amua'ixaa'e'e. Ayej ti'ayajna ti Dios raay'íiti ti r'í raará'atza í tete mat'j í huáacixa'astemua'ame'en a'íjna í Abraham teecan. Capu tí'it'j a'ij tejámuuatévair'esin sej siyen tí'imua'ajca rujímua'a sino sej siyen huanén t'j Abraham teecan. ¹⁰ Pu'uri teja'uré'enejsin vejli'i a'ájna xicájra'a jetze ja'anáj ti pu'a'a amua'ajteá'axi'isin í Dios ca'anín jime'e. Ayeen pu á'muaruuren cumu t'j ja'atí ciyej té'ijveichixi'ín tepuaaj jime'e. Nain í ciyej ti cáí tí'itaca, a'íj pu té'ijveichixi'ín. Ti'íj jí ra'anteataira. Ayeen pu che'atá na'a tejamua'ajteá'axi'isin mú'ejmi. ¹¹ Aru inee, nee nu amuáamua'i'ihuaca'a jaj jime'e mej mi ráamua'aree í teite sej seri seicié tiu'umuá'aj í ru tzajta'a. Mí ajta, a'ín ti hui nehuárita'a yé e'evé'eme, a'íj pu jaítze'e raay'íiti necaí inee. A'iné nee nu cáíeen'e'en jín tí'it'jee í jemín, capu ayén tínaavj'te'e ineetzi nej rajtai'ipi'ín í ca'acaira'an. Mí ajta'í a'ín, seij pu huata'íiti ti huateáturan mú'ejmi jemi. Ajta a'ín í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íj pu uté'a'asin mi á'amua tzajta'a. Ajta a'íjna ti hui nehuárita'a yé e'evé'eme, a'íj pu r'í á'amuaruuren. ¹² Ayeen pu té'eme. Xiee ti ja'atí ari ru'ite'í í tí jín ra'anáca'atzi í triigu. A'íj pu ru'irátu'isin í xai'iri pua'acié. Ajta a'íjna í imue'eri, rájseire'esin u chi'íta. Ajta í xai'iri, taij jetze pu án yá'urieexijsin í tí cáí ja'anáj á'amí'ini. —Ayeen pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Juan.

T'íj Juan ráamua'i'ihuaca'a a'íjna í Jesús
(Mr. 1:9-11; Lc. 3:21-22)

¹³ Aj pu í Jesús huatasej're. A'uu pu a'arájraa a'ujna chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa t'jín Galileeye t'íj Juan ráamua'i'ihuaca'a játe'ana jetze ti ayén ántehuaa t'jín Jordán. ¹⁴ Ajta a'íjna í Juan, ayée pu tí'imua'ajca ti raatá'íjmi. Ayeen pu tiraatá'ixaa t'jín:

—¿Ni mú'ee piyen yé vé'eme inee jemi? Jaítze'e pu raavj'te'e pej piyen náamua'i'ihua ineetzi.

¹⁵ Mí ajta a'ín í Jesús, ayée pu tiraata'ixaa t'jín:

—Ché' ayén e'een'en. Ayeen pu hui tiraavj'te'e tej tiyen huárini tej ra'ará'astij're'en te'íjna jime'e a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios.

Aj pu í Juan ráamua'i'ihuaca'a í Jesús. ¹⁶ T'íj ráamua'i'ihuaca'a, aj pu'í Jesús a'itá'raa á jaata'a. Jíme'en pu'u a'itá'raa, t'íj jí antácuunareca'a í ta japua ti a'utéjmuua. Ti'íj jí íiraasej ti a'icame'ecaa a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Ayeen pu seij're'eca'a t'j cucui'i. Ti'íj jí japuan a'ujyej'xi. ¹⁷ Ajta á'iyen niucari huánamuajri'i ti júte'e uj e'icánamuaj're. Ayen t'jín:

—Niyauj pej pírici í nej muá'ixe'eve'e. Jé'ecan pej hui naa r'í naatá'a í ne tzajta'a.

4

Tiyaaru'u pu tiu'utése ti raamuá'itin a'íjna í Jesús
(Mr. 1:12-13; Lc. 4:1-13)

¹ Ti'íj jí a'ín í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íj pu ya'uv'íiti a'íjna í Jesús í jiri jetze t'íj a'ín tiyaaru'u tiu'utése'en ti raamuá'itin a'íjna í Jesús. ² Ajta a'ín Jesús, a'íj pu é'etee a'achú cumu hua'apuate xicaj ti cáí tí'icua'a. Aj pu í huata'í'icuatata'a. ³ Ajta á'iyen a'ín tiyaaru'u e'iré'ene a'íjna í Jesús jemi ti ij raamuá'itin. Ayeen pu tiraatá'ixaa t'jín:

—Tí pu'a'a hui yaujra'an pej pú'een í Dios. Patá'aj raata'ájte'en amíjna mi tetej t'íj pan huateújtahua.

⁴ Ajta Jesús, ayée pu tiu'utaniú t'jín:

—Capu a'íj na'a ruxe'eve'e í pan ti jín te'utáviicua'í í tevi, sino ajta pu a'ín ruxe'eve'e nain í niucari ti é'eme'ecan í Dios jemi.

⁵ Tí'ij jí a'ín tiyaaru'u ajtahua'a ya'uví'iti a'íjna í Jesús a'ánna Jerusalén. Teyuu pu japuan ra'antítuaa a'u ti e'evé'epa'atzara'a. ⁶ Ajta ayén tiraatá'ixaa tijín:

—Tí pua'a hui yaujra'an pej pu'éen í Dios, ancájevzi, a'iné ayée pu té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze tijín:

Dios pu huaja'uta'ítí í mej títetateí í jemin mej mi muáacha'in.

Majta mú'eetzi memúa'atini rumuájca'a jime'e.

A'íme mú á maaatéchajza tí'ij cáí tí'itíj a'ij muaruure.

⁷ Jesús pu ayén tiraatá'ixaa tijín:

—Mí ajta, ayée pu che'atá na'a ayén té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze tijín: “Capej piyen tirá'axieehuari'ira tí'itíj jime'e ti Dios ayén tí'itíj jín huárini.”

⁸ Ajta a'ín í tiyaaru'u, ajtahua'a pu ya'uví'iti já'ahua'a yee jiri jetze ti ájtee. Aj pu i raatasejra nainjapua, tíj na'a seij chuejra'a japua a'u mej a'uchéjme í teite. Raatasejra a'achú ti ve'etí a'uun huatacá'a. ⁹ Ayee pu tiraatá'ixaa tijín:

—Nain nu muatapuaíjve'esin ne'íjna ti pua'a piyen huárini pej títunuta, pej pi naateánajche.

¹⁰ Aj pu i Jesús ayén tiraatá'ixaa tijín:

—Aricu, mú'ee pej i'í tiyaaru'u, a'iné ayée pu té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze tijín: “Setá'aj raateánajche se'íjna í tavástar'a í a'amua Dios. A'íj xu'u huatévaire'en.”

¹¹ Aj pu i á'uraa a'íjna í tiyaaru'u. Capu ché'e a'ij ráaru. Mat'íj mi huatasejre í mej títetateí í ta japua mej mi raatévaire'en me'íjna í Jesús.

Jesús pu a'utéjche ti tiu'umuári'en u Galilea

(Mr. 1:14-15; Lc. 4:14-15)

¹² Tí'ij Jesús ráamua'areeri'í ti aiteánami'ihuaca'a a'íjna í Juan, aj pu'í á'uraa a'ujna chuejra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tijín Galilea. ¹³ A'u pu e'erájraa a'ujna Nazarét. Tí'ij jí a'uun a'ucáane a'ujna Capernaúm, chajta'a ti a'utacá'a a'ujna ti e'leve'ástime í jaj ti a'utacá'a a'ájna vejli'í seij chuejra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tijín Zabolón, ajtahua'a seij chuejra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tijín Neftalí. ¹⁴ Ayee pu tiuj'urj ti ij ayén aráursten a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan a'íjna í Isaias. ¹⁵ Ayen tijín:

Ayee pu té'eme a'ujna chuejra'a japua a'u mej é'eche í teite í mej cáí Israel jetze ajtémecan, a'ujna ti huatacá'a u Zabolón,

ajta í seij chuejra'a japua u Neftalí,

ajta seij í juye ti a'uun e'etéeneana a'u ti e'leve'ástime í jaj ti ve'éé,

ajta utavén pújme'en í Jordán,

ajta u Galileeye a'u mej a'uchéjme í mej cáí Israel jetze ajtémecan.

¹⁶ A'íme í teite, a'iné capu huá'a jemi raateájtuaa í mej seijre'eca'a í tíca'ari tzajta'a, a'í mú raasej ti u ajtázaca'a, temua'a naa,

majta a'íme í mej a'uchéjme'ecaa a'u mej yé'ejpuaíjtica'a,

ayée mú 'eene'e, xiee mej cuj m'í'ichica'a, a'iné ayée pu hua'é'ene'e, xiee ti huatíca'a.

Aj pu'í huá'a jetze huatátzareajraa.

Ayee pu tiu'utaxájtaca'a.

¹⁷ Tí'ij jí a'ín Jesús a'utéjche ti tihuá'amua'aten. Ayee pu tihuá'atixáate'ajraa tijín:

—Setá'aj seicié tiu'umuá'ati í ru tzajta'a a'iné pu'uri t'n teja'ur'é'enejsin ti tiu'uta'ájta í Dios íyen chaanaca japua.

Jesús pu hua'utajé í mej ruhua'itépe'eca'a, í mej muáacua

(Mr. 1:16-20; Lc. 5:1-11)

¹⁸ Ajta í Jesús, áa pu 'ejtémecan a'ájna vejli'í ti e'leve'ástime í jaj ti ayén téja'arájtehuaa tijín Galilea. Tí'ij í a'ímej huasej í mej hua'apua í mej ru'ihuamua'a pú'een. A'íme mú a'ín pú'een a'íjna í Simón, ajta juutzeájra'an a'íjna í Andrés. Ajta a'íjna í Simón, ayée mú majta ratamuá'amua tijín Pedro. A'í mú xiéjmu'ari jín hua'ité vivi'íracaa. Ayee mu'u tí'ijr'rejca'a a'íme. ¹⁹ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Mú se'utáuruyi'í neetzi jemi. Nee nu tejá'amuumua'aten sej si cáí ché'e siyen hua'ité tí'ivi'í'ira'an sino teite xu'u si tiseire'esin ineetzi jemi.

²⁰ Jíme'en pu'u ayén tihua'utá'ixaa, aj mú mi raatapuá'ajtaca'a. Mat'íj mi ateja'upí í xiéjmu'ari. Mat'íj mi a'ucí jamuan. ²¹ Tí'ij íjtá'í á'ayee a'uré'ene. Ajtahua'a pu hua'apua huasej í mej ru'ihuamua'a pú'een. Seij pu ayén ántehuaa tijín Jacobo. Ajta í juutzeájra'an, ayée pu ántehuaa tijín Juan. A'í pu huá'ape'eri í Zebedeo. A'u mú a'aráte'eca'a í canuuhua'a jetze. Huá'a jamuan pu arácattí í hua'atáata. Xiéjmu'ari mú r'í'í tí'iruurejca'a ti tí'isiujtza'aní. Tí'ij í Jesús hua'utajé mej mi jamuan á'ujjuhua'ane'en. ²² Aj mú mi raatapuá'ajtaca'a. Mat'íj mi aita'íj í canuuhua'a jetze. A mú yaúurie í rutáata. Mat'íj mi a'ucí jamuan í Jesús.

*Jéihua pu tihuá'amua'ate a'íjna í Jesús í teite
(Lc. 6:17-19)*

²³ Tí'ij a'ín í Jesús a'ut'éjche ti á'uche'ecane'en nainjapua t'ij na'a a'uú ti huatacá'a u Galileeye, a'í pu tihuá'amua'atehua'a í teite t'ij na'a ti seijre'e hua'ateyuu tzajta'a. A'í pu jín tihuá'a'ixa'atehua'a í niucari ti jíme'en raxa í Dios ti t'í'ajta nainjapua í chaanaca. Ajta Jesús tihuá'uhuaa najmi'ica í mej t'í'icucui'i. Capu t'í'iseicaj na'a í cu'i'ini'ira'a. A'í pu nainjín tiú'uhuaataca'a. ²⁴ Aj mú mi ráamua'areeri'i t'ij na'a a'uun ti huatacá'a sej í chu'éjra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa t'ijín Siria. A'íj mú huámua'areeri'i a'ij ti ti'it'ij huáruu a'íjna í Jesús. Mat'í'ij mi u huaja'arávi'iti í mej t'í'icucui'i, ti t'í'imu'í'í í cu'i'ini'ira'a. Seica mú huápi'í t'í'icucui'icaa, ajta seica, capu huá'aca'anisti'iraca'a. Ajta seica, tiyaaru'u pu huá'a tzajta'a seijre'eca'a, majta seica í ti hua'acáteuunéjme'ecaa, majta seica mú ciyáaxavi'i. Najmi'ica pu tihuá'uhuaa. ²⁵ Jéihua mú ajteáxiireca'a í teite, í mej me'uun e'eráaci a'ujna chu'éjra'a japua u Galileeye. Majta seica, a'uú mú e'eráaci ti ayén téja'arájtehuaa t'ijín tamuáamuata'a ti chájta'ajme, majta seica me'újna já'ahua'a u Jerusalén, majta seica t'ij na'a a'uun ti huatacá'a u Judea. Seica mú majta aitac'íj í mej utavén pújme'en e'echéjme'e u Jordán. Jéihua mú jamuan á'ujjhuane'e.

5

I niucari ti Jesús hua'utá'ixa í jiri jetze

¹ Tí'ij hua'usej í teite mej jéihua mu'icáa, aj pu í antíraa í Jesús í jiri japua. An pu a'ujjeijxi. Mat'í'ij mi a'íme í mej á'ujjhuane'e jamuan, a'í mú ajteáxiireca'a. ² Aj pu í a'ut'éjche ti tihuá'umua'aten.

*I niucari ti tamuáamuata'a ará'ase í mej jín ráamua'aree ti Dios r'í'í tihua'atá'aca
(Lc. 6:20-23)*

³ Ayen t'ijín:

—Miche'e huaújtemua'ave'en jéihua í mej tirú'umua'aree í ru tzajta'a mej caí a'ij t'í'ijvica'a'í í Dios jemi, a'íné a'í mú me'uun huaté'uu muá'aju'un í Dios jemi.

⁴ Miche'e huaújtemua'ave'en jéihua í mej ruxieem'jte'e me'íjna jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi a'íné Dios pu r'í'í tihua'utá'asin.

⁵ Miche'e huaújtemua'ave'en jéihua í mej r'í'í té'umuajcaa í ru tzajta'a í Dios jemi, a'íné a'í mú ra'ancuré'asin a'íjna chu'éjra'a ti jíme'en Dios te'ateújratziiri'í ti hua'utá'an.

⁶ Miche'e huaújtemua'ave'en jéihua í mej rahuauca, majta í mej jéihua rax'í'eve'e, mej mi miyen huá'ini a'ij ti tiraav'jte'e í Dios jemi, a'íné Dios pu ayén huá'aruuren mej mi miyen ra'ará'astijre'en.

⁷ Miche'e huaújtemua'ave'en jéihua í mej huá'acu'uve í seica í ru'ihuaamua'a, a'íné Dios pu huá'ancu'uvajxi'ísin a'ímej.

⁸ Miche'e huaújtemua'ave'en jéihua í mej urar'í'en seijre'e í ruxiejniu'uca jetze, a'íné a'í mú rasejiran í Dios.

⁹ Miche'e huaújtemua'ave'en jéihua í mej rahuauhuaa mej caí ne'use'e, a'íné ayée pu Dios hua'utámua'atzi t'ijín: “Niyaujmua'a.”

¹⁰ Miche'e huaújtemua'ave'en jéihua í mej rajpua'ítzi muá'aye'í me'íjna jime'e mej miyen rici a'ij ti t'í'ijxe'eve'e í Dios. Nain pu xaa tihuá'aci'iti a'ujna a'u ti é'eseijre'e í Dios.

¹¹ Setá'aj huaújtemua'ave'en set'ij sena'a pua'amé mú'een, ti pua'a me'ín í teite miyen a'ij pua'a tejá'amuaxajta, majta a'ij pua'a á'amuaruure na'ari hua'ítzi jín tejá'amuaxajzi'í me'íjna jime'e sej t'í'ixaxa'a neetzi jetze me'ecan. ¹² Setá'aj huaújtemua'ave'en. Caxú ruxieemiste'e, a'íné jéihua pu tejá'amuaci'iti í ta japua Dios ti é'eseijre'e. Ayee mú che'atá mena'a huá'uruu a'ímej í mej mejmi'í t'í'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

*Mej nu'u miyen me'íjna jín t'í'ivaire'e mej mi r'í'í huá'aruuren a'ímej í mej yen japuan seijre'e
(Mr. 9:50; Lc. 14:34-35)*

¹³ 'Ayee xu hui t'í'ivaire'e huá'a tzajta'a í teite t'ij ajta t'í'ivaire'e í unaj í mej jín t'í'icacare í cua'ira japua. A'íjna í unaj t'í'ivaire'e t'í'ij caí huatépete í hua'ira'a. Mí ajta, ti pua'a huatéaru'una, aj pu'í ráxi'ísin í ti a'ancacá. ¿A'íné auj t'í'iri'iri t'í'ij ajtahua'a ancacá á'ara'ani? Capu ché'e a'ij t'í'iri'iri, a'íné pu'uri ráxi'í'í ti ancacá. Ayee pu'u qui t'í'ivaire'e mej mi mé rúurieexin, mej mi majta ratzíinajje'ícan í teite. R'í'í xu'u mú'een t'í'ij caí ayén che'atá na'a tejamuáaruuren mú'ejmi.

¹⁴ 'Ayee xu seijre'e huá'a tzajta'a í teite t'ij tatzari ti ja'at'í án yá'ujche ti ij a'imua'at'áneeri'icij nainjapua íyen chaanaca japua. Ajta, chajta'a ti a'utáca í jiri jetze, capu r'í'iri'í ti huatéaravaa. ¹⁵ Ajta, capu ja'at'í ayén cantiira'a antíaira ti ij a'uun ya'uteáruje'en í utaatzí jete, sino án pu ya'ujchájta ánimua t'í'ij a'imua'at'áneeri'icij huá'a tzajta'a í mej uráate u chí'ita. ¹⁶ A'íj pu jín, ti pua'a t'í'it'ij a'ij seruure mú'een, setá'aj hui siyen ráaruuren mé jéjre'e huá'a tzajta'a í teite mej mi ráamua'aree sej siyen rici se'íjna jime'e í t'í'ixi'epi'ín. Aj mú mi xaa r'í'í tiraateájtuaani í Dios.

A'şjna í niuucari í mej jíme'en tí'ajta

¹⁷ Caxu siyen tí'imua'ajca í ru tzajta'a yee nee nu ra'antipua'ajte'esin ne'şjna í niuucari ti raateajtuaa itejmi jemi a'şjna í Moisés teecan, ajta í mej raataxajtaca'a a'şime í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Canu ne'şjna jín mú a'uvé'emej nej ni ra'antipua'ajte'en ne'şjna í niuucari. Canu xaa ne'u. Ayee nu 'een jín mú a'uvé'emej nej ni raana'şmire'en.¹⁸ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzaahuati'ira'a jime'e, tí'şj auj seşjre'e ti yen seşjre'e şiyen chaanaca japua, ajta í tí'éseşjre'e júte'e u ta japua, capu hui tí'itşj a'uvaajtzi a'şjna jetze í mej ra'uyú'uxaca'a í yu'uxari jetze, capu tí'itşj, ti pua'a leetra na'a, na'ari í ti ra'avé'erarajatze.

¹⁹ A'şj pu jín, ti pua'a ja'atí caí ra'ará'astşjre'en seşj í niuucari ti ayén té'eyu'usi'ihuaca'a í yu'uxari jetze, ti pua'a ajta a'şin tiráamua'aten seşj í ja'ati ti ayén che'atá na'a caí ra'ará'astşjre'en a'şjna, Dios pu jemi ayén ámitieere'e ti caí tí'itşj vaire'e a'şjna í ja'ati a'ujna u ta japua. Capu amín a'şj ti pua'a caí ra'ará'astşjre í niuucari ti jaítze'e caí ruxe'eve'e; aúche'e pu ve'ecán jín auteáturaasin í Dios jemi. Mí ajta, ti pua'a ja'atí ti na'a ti ayén rá'atzaahuate'e a'şjna í niuucari, ajta seica tí'umua'aten mej mí miyen che'atá mena'a rşjca, Dios pu jemi ámitieere'e ti a'şin xaa tí'ivaire'e jeşhua u ta japua.

²⁰ A'şj pu jín, ayée nu tejá'amua'ixaate'e, ti pua'a secaí siyen tihua'utémua'itin a'şimej í mej tihua'umua'aten í yu'uxari jetze, majta a'şimej í fariseos, ti pua'a secaí hua'utémua'itin se'şjna jime'e í seşj ra'ará'astşjre'en a'şj ti té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze, ca xu ja'anáj a'uteáru ti a'şjna Dios ti é'eseşjre'e u ta japua.

Jíme'en í mej jín níniu'ucacu
(Lc. 12:57-59)

²¹ Xu'uri siyen ráanamuaşjri'í mej miyen tihua'utá'ixaa í á'amua'ay'upuaci'istemua'a tíjín: "Caxu tí'itecu'íca. Na'ari caí, ti pua'a ja'atí seşj huajé'ica, ruxe'eve'e me puajítzi raatá'an."

²² Mí neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e, ti pua'a ja'atí ayén huataniú'ucan jemin í rux'şj'ej tevi, ayée pu tíu'ujxe'eve'e ti Dios ayén puajítzi raatá'an a'şjna í ja'ati. Neajta niyen tejá'amua'ixaate'e, ti pua'a ja'atí ayén a'şj pua'a tiraatájeeve a'şjna í rux'şj'ej tevi tíjín: "Mú'ee peşj caí tí'itşj huay'şj'iti", ayée pu tíu'ujxe'eve'e mej rá'anvi'itin a'şimej jemi í jueesi. Mí neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e, ti pua'a ja'atí ayén a'şj pua'a tiraatájeeve í rux'şj'ej tevi tíjín: "Mú'ee peşj caí tí'itşj mua'aree", ayée pu Dios ayén tiraatá'ixaate'esin tíjín: "Aricu, áa peşj a'utevéee puá'ara'ani í taişj tzajta'a ti caí ja'anáj á'am'şj'ini."

²³ A'şj pu jín, ti pua'a peri tí'itşj tí'imua'şj'ivaşjta a'şjna japua a'u seşj yé'ana'amiche í Dios, ti pua'a peri ra'utámua'aree í peşj jín auteajturaa jemin í ax'şj'ej tevi, ayée peşj huá'şj'ini. ²⁴ A'u peşj ye'utécán í peşj tíu'utámua'şj'iveşjta a'şjna japua a'u seşj yé'ana'amiche í Dios. Patá'aj amuacaí u á'mue'en a'şjna jemi í ax'şj'ej tevi patá'aj tíu'utá'uuni'í í peşj jín a'uteajturaa í jemin. Aj pu xaa ari ri'şj'iri peşj mú a'uvé'eme'en patá'aj tíu'utámua'şj'iveşjta.

²⁵ Setá'aj ca'anacan raax'şj'epi'intare'en a'şjna jamuan í ti muájcha'şj're'e, tí'şj auşj muá'anvi'itin huá'a jemi í jueesi. Setá'aj siyen raax'şj'epi'intare'en set'şj'ej seuj huajú'un í juye jetze. Na'ari ti pua'a pecaí piyen huá'şj'ini, a'şj pu mú'eetzi tíu'utátuiire'esin í juees jemi. Ajta a'şjna mú'eetzi pu tíu'utátuiire'esin jemin a'şjna í ti ravaire'e. Ajta a'şin ti ravaire'e, a'şj pu mua'iteánajsin. ²⁶ Ayee nu hui tí'imua'ixaate'e tzaahuati'ira'a jime'e, camu ja'anáj mua'irátuaasin ajta pena'a caí tihua'unájchite'en nai jime'e a'achú mej muá'şj'ijşjve'e.

Jíme'en a'şimej í mej tíu'ujxana'acira'ate

²⁷ Xu'uri ráanamuaşjri'í í mej mejmí'í miyen tíu'utaxajtaca'a tíjín: "Capeşj 'şjita'a jamuan hu'şj'ica í peşj caí ratévi'itin."

²⁸ Mí neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e tíjín: A'atí ti na'a ti ayén 'şjita'a seşjra temua'a naa ti íşj ayén raatá'astí í ru tzajta'a ti jamuan huáhu'şj'ini, ayée nu tejá'amua'ixaate'e ti a'şjna í ja'ati ari tíu'ujxana'acira'ate í ru tzajta'a a'şjna jamuan í 'şjita'a ti caí ratévi'itin.

²⁹ Neajta nu niyen tejá'amua'ixaate'e tíjín: Tí pua'a piyen éene'en peşj jetzen rapua'ajte'e mí á'aj'í'í ti ari'şj'irinta'a púşjme'en seşjre'e pe'şj'jna jime'e í peşj jín auteajturaa í Dios jemi, aítátichi muá'aj'í'í ti ari'şj'irinta'a púşjme'en seşjre'e. Aa peşj yaúrieni. Ayee peşj huá'şj'ini, a'şj'ine jaítze'e pu timuaatéva'iri peşj tí'itşj á'urieni ti cílieen caí peşj nain e'ehuá'arieni mat'şj'ij án muajá'urieeni í taişj tzajta'a. ³⁰ Ajta ti pua'a piyen éene'en peşj jetzen rapua'ajte'e mí á'amuaşjca'a ari'şj'irinta'a púşjme'en seşjre'e, patá'aj ra'ajaveşjche amíjna mí á'a muájca'a. Paşjta a'şmuá' yaúrieni a'şine jaítze'e pu timuaatéva'iri peşj tí'itşj á'urieni ti cílieen caí peşj nain e'ehuá'arieni mat'şj'ij án mú ja'urieni í taişj tzajta'a.

Jíme'en í mej ja'ita'a a'utac'ica
(Mt. 19:9; Mr. 10:11-12; Lc. 16:18)

³¹ Majta hui mejmí'í miyen tí'ixaxa'ata'a tíjín: "Ja'atí ti rax'şj'eve'e ti ru'şj' mé úrieni, che'e a'şin cuapée raatapşjte'en í ru'şj' í ti jín mé rúrieni." ³² Mí neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e. Tí pua'a ja'atí ru'şj' mé úrieni, caí ayén tí'itşj jín huá'şj'ini a'şjna í 'şjita'a

ti xana'acire'e, ti pua'a caí seij jamuan huáhuil'ini, seij pu'u í ti jín tiu'utá'a ti ij ja'atí ru'ij mé úurieni. A'íi pu a'ín pú'een ti i'í íra'ara'antaca'a tihuaújxana'acira'ate seij jamuan í teáata'a. Aj pu xaa í'íri'íri ti mé rúurieni. Ajta a'íjna í teáata'a ti seij ancuré'evi'itín í 'íita'a ti ja'atí ari mé rúurie, a'íjna í ja'ati ajta pu tihuaújxana'acira'ate.

Jíme'en í mej jín te'ataújratzi'iraca

³³ 'Seajta xu'uri ráanamuajri'í se'íjna í niuucari í mej mejm'í tihua'utá'ixaa í teite tijín: "Capej yá'ujipuan í pej jín te'atá'araziira niuucajtze'en í Dios."

³⁴ 'Mí neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e tijín: Caxu a'atzu te'ataújratzi'ira'an niuucajtze'en í Dios, caxu a'atzu. Caxu seajta te'ataújratzi'ira'an niuucajtze'en í ta japua, a'íné a'íi pu japuan án á'ujca í Dios. ³⁵ Caxu seajta te'ataújratzi'ira'an niuucajtze'en í chaanaca a'íné a'íi pu yen ra'íicajme í Dios. Caxu seajta te'ataújratzi'ira'an í niuucajtze'en í Jerusalén, a'íné a'íi pu antiújmua'aree íye chajta'a a'íjna í Rey ti ve'éé. ³⁶ Caxu seajta te'ataújratzi'iracare'en niuucajtze'en mí a'amuumu'úu jetze, a'íné caxu rujámua'a sena'a raay'íiti seij raatéxu'umuare'en na'ari seij raatécuainare'en seij mí a'amua cipua.

³⁷ 'Ché'e ayén éene'en, ti pua'a piyen raataxáj yee "¡Jee!", ché'e ayén éene'en tzáahuati'ira'a jíme'e yee "¡Jee!" Ajta, ayén che'atá na'a, ti pua'a piyen yee "¡Capul!", ché'e ayén éene'en tzáahuati'ira'a jíme'e yee "¡Capul!" Tí'ití ti a'ij seicié 'een, a'íjna jetze pu avé'eme'ecan a'íjna í ti a'ij pua'a 'een.

Jíme'en a'ímej í mej pua'íjzi huataúra'a

(Lc. 6:29-30)

³⁸ 'Xu'uri siyen tiú'unamuajri'í í mej mejm'í miyen tí'ixaxa'ata'a tijín: "Tí pua'a ja'atí ra'itátini í j'íiseáara'an í rux'e'ej tevi, ruxe've'e'le ti a'íjna í ja'ati ayén che'atá na'a tiu'unájchita ruj'íi jíme'e." Ajta ayén tijín: "Tí pua'a ja'atí seij ra'antácuura í tamaara'an, ruxe've'e'le ti a'íjna ja'atí ayén che'atá na'a tiu'unájchita rutamej jíme'e."

³⁹ 'Mí neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e yee: Caxu siyen che'atá sena'a raruure í ti a'ij pua'a 'een a'ij ti a'ín ari ayén amuáaruu mú'ejmí. Tí pua'a ja'atí mu'itéjveeni mua'ípée jetze ari'íri'inta'a pújme'en, patá'aj pajta raatá'an ti mu'itéjveeni í se'íjta'a í mua'ípée jetze. ⁴⁰ Tí pua'a ja'atí ca'anéeri jín muájhuavii mí á'asiicu'u ti ij a'ín mu'íjchueeni, patá'aj raatáchuite'en pajta mí pej jíme'en ra'ítévajra mí á'ahuare'etze'e. ⁴¹ Ajta, ti pua'a ja'atí mu'áijite'e pej tí'á'ara'an té'entini seij vi'ira'a ímuá ti huatátee, patá'aj hua'apua vi'ira'a ímuá té'entini. ⁴² Pajta, patá'aj raatá'an, ti pua'a ja'atí tí'it'ij muájhuaviira, capej ramuaire'e í ja'ati ti muane'íri'ira a'ame.

Mej nu'u huá'axe've'e'en í mej huá'ajcha'ire'eca

(Lc. 6:27-28, 32-36)

⁴³ 'Ayeé xu seri ráanamuajri'í í mej mejm'í miyen tí'ixaxa'ata'a tijín: "Patá'aj rax'e've'e'le puá'ara'ani pe'íjna í á'amúgu." Ajta ayén tijín: "Patá'aj rájcha'íire'e'le puá'ara'ani pe'íjna í ti muájcha'íire'e." ⁴⁴ Mí neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e yee: Patá'aj rax'e've'e'le puá'ara'ani a'íjna í ti muájcha'íire'e. Pajta rahuaviira í Dios jemi a'ímej jíme'en í mej a'ij pua'a á'amuaruure seij sí siyen rux'e'ej éene'en xá'ara'ani a'ujna, á'amua'ayupua ti é'esejire'e u ta japua.

⁴⁵ 'A'íi pu hui huatá'aca ti a'ín xica hua'utétatzavi'íte'e huá'a japua í mej a'ij pua'a tí'íteteite, ajta huá'a japua í mej r'íi tí'íteteite. Ajta a'íi pu huatá'aca mej mí víjvi'íyee huá'a japua í mej x'í'epi'ín rici, majta huá'a japua í mej a'ij pua'a rici. ⁴⁶ Tí pua'a siyen huá'axe've'e'le sena'a a'ímej í mej já'amua'axe've'e'le mú'ejmí, ¿ni secaí siyen tí'imua'atze seij sí se'íjna jín tí'it'ij huamuá'itín í Dios jemi? Mí seajta caí, caxu. Casi'í, ayée mú che'atá mena'a rici a'íime í mej á'ujjuhu'a'an í mej hua'ujjive'e'le í mej tí'itici. ⁴⁷ Ajta, ti pua'a siyen hua'utatedjite sena'a se'ímej í mej á'amua'íhuamu'a' pú'een, ¿ni qui caí ayén tejamuá'amitejite'e seij siyen hua'utémua'itín í seica? Mí seajta caí, caxu. ¿Ni qui mecaí miyen rici a'íime í mej caí ramua'ate í Dios tzáahuati'ira'a jíme'e? Ayeé mú rici xaa ne'u.

⁴⁸ 'A'íj pu jín, setá'aj siyen raana'íjmi'e'en a'achú ti tejamuá'aturaate'e, seij sí siyen rux'e'ej 'eene'en temua'a naa a'ujna a'u ti á'amua'ayupua é'esejire'e u ta japua.

6

Jíme'en a'ímej í mej rusejirata mej miyen rici ti x'í'epi'ín

¹ 'R'íi xu'u mú'een seij caí siyen huá'irini í ti x'í'epi'ín 'een mé jéjre'e huá'a tzajta'a í teite mej mí amuaase'ij. Tí pua'a siyen sena'a rijca, capu tí'it'ij tejá'amua'aci'ití a'íjna jemi í seij rájya'upua ti a'ín tejámuuatapua'íjve'en. ² A'íj pu jín, setá'íj tihua'apua'íjve'e'le a'ímej í mej caí a'ij tí'íjviicua'í, caxu raxájta mé jéjre'e yee ayée tu huaríj. Ayeé mú xaa rici seica í ruteyujta'a, majta caaye jetze a'íime í mej ra'ará'astijre'e hua'aye'ira jéjre'ecitze'e. A'íi mú miyen rici mej mí a'ín teite r'íi tihua'utá'ixaate'en. Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e tijín a'íi mú meri

nain huamuá'iti me'íjna jíme'e í mej teite rí'í tiu'utá'ixaa. ³ Mí pajta mú'ee, ti pua'a tí'itíj paraatapuaíjve'en í ti caí a'ij tí'íjviicua'i, ayéé pej huárini ti ij caí ja'atí ráamua'aree. ⁴ Ayee pej huárini, ti pua'a petiu'utapuaíjve'en avíitzi jíme'e, aj pu xaa, a'íin í pej rájya'upua, a'íi pu rasej í ti rú'avaa. Ajta, a'íi pu timuaatá'asin a'íjna í pej raamuá'iti.

Jesús pu tihua'amua'ate a'ij ti tiraatéjhuauuni í Dios jemi
(Lc. 11:2-4)

⁵ Ajta, set'íj mú'een téniusime'en í Dios jemi, caxu siyen jéjre'ecitze'e rijca matíj í seica í mej nu'u ra'ará'astijre'e hua'aye'ira í mej miyen tí'íjri'ire. Yee pu tihua'aráanajche mej uteáru'ipi u teyujta'a mej huatéjnuuni í Dios jemi, na'ari mej miyen e'ejcáaci'ica a'ujna caaye jetze mej mi seica hua'usej. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jíme'e, amí mu'u huamuá'iti, xaa ne'u.

⁶ Mí pajta mú'ee, pat'íj téniusime'en í Dios jemi, pauj mi'i utearutén a'ujna 'achi'itá. Pajta te'iteanán í ta'anténime'í jíme'e. Aj pej xaa pi huatéjnuuni a'íjna jemi í pej rájya'upua í ti caí seijre'e. Ajta á'iyen a'íjna í pej rájya'upua í ti tí'isise'íj naíjmi'í t'ij na'a a'u ti é'eruuri'ihuaca'a avíitzi jíme'e, a'íi pu hui muaatá'asin í pej raamuá'iti.

⁷ Ajta, pat'íj téniusime'en í Dios jemi, capej piyen á'ateevi'in pej téniusime'en í niucari jíme'e ti caí a'ij huataújmuua'a. Ayee mú xaa rici a'íime í mej caí ramua'ate í Dios. Ayee pu tihua'amitiejte'e ti Dios ayén hua'unamua ti pua'a miyen á'ateevi'in mej téniusime'en.

⁸ Caxu siyen che'atá sena'a rijca matíj a'íime, a'iné ayéé pu i tí'een sej caí xi huaténiu jemin í sej rájya'upua, a'íi pu ari rú'umua'aree tí'itíj ti a'ij tejamuá'aturaate'e. ⁹ Ayee xu si tí'ijhuaviira. Siyen tíjín:

Mú'ee, í pej tá'íya'upua,
a'úu pej é'eseijre'e u ta japua,
miché'e rí'í yá'unamua'jra a'ij pej ántehuaa.

¹⁰ Ché'e teja'uré'enen a'ájna xicá'jra'a jetze
pat'íj nainjapua tiu'uta'a'íjta
íiyen chaanaca japua.

Miché'e ra'ará'astijre'en a'ij pej tí'íjxe'eve'e
íiyen chaanaca japua
mej mi miyen che'atá mena'a
ra'ará'astijre'en u ta japua.

¹¹ Patá'aj pajta taatá'an í ti tí'ícu'a'iri'í
í ti ruxe'eve'e nain xicaj tzajta'a.

¹² Titaatá'uuni'iri'í í tej jín auteájturaa mú'etzi jemi
a'iné ayéé tu che'atá tena'a
r'í'í tihua'utá'uuni'ira a'ímej
í mej auteájturaa itejmi jemi.

¹³ Pajta, capej piyen titaatá'acare'en ti ayén titáaci'iti
í tej jíme'en caí rá'aviicua'í
sino patá'aj piyen ta japua huániuuni
ti ij caí taatémua'itin a'íjna ti a'ij pua'a 'een.

Ayee tu tí'imuahuvii a'iné mú'ee pej tí'lita'ajte'e nainjapua,
mú'ee pej antí'amua'aree nain jíme'e,
miché'e naími'í r'í'í timuaatátémua'aviste'en
t'ij na'a rusén jíme'e.

¹⁴ A'íj nu jín niyen tejá'amua'ixaate'e. Tí pua'a siyen tihua'utá'uuni'í í teite í mej jín auteájturaa mú'ejmi jemi, a'íi pu ajta tejámuuatá'uuni'ira mú'ejmi a'íjna í sej rájya'upua ti a'uun é'eseijre'e u ta japua. ¹⁵ Mí ajta, ti pua'a secaí siyen tihua'utá'uuni'í í teite í mej jín auteájturaa mú'ejmi jemi, a'íjna í sej rájya'upua, capu ajta tejámuuatá'uuni'ira mú'ejmi í sej jín auteájturaa í jemin.

Jíme'en í mej jín rú'itzi'ive'e

¹⁶ Tí pua'a seúru'itzi'ive'e, caxu siyen acaújtzaahuate'e í runéerime jetze matíj a'íime í seica í mej miyen rici jéjre'ecitze'e. A'íime í teitejra'a, ayéé mú acaújtzaahuate'e í runéerime jetze mej mi seica teite ráamua'aree yee mej rú'itzi'ive'e. ¹⁷⁻¹⁸ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jíme'e. Mu'uri me'íjna jíme'en raamuá'iti nain í ti tihua'aci'iti. Mí pajta mú'ee, pat'íj á'itzi'ive'e, patá'aj acá'ajista'ante'en, pajta te'avá'ahuate'en á'amu'uutze'e aceite jíme'e, mej mi caí ráamua'aree í teite yee pe'á'itzi'ive'e. A'íi pu'u ayá'upua í pej caí rasise'í, a'íi pu ramua'aree. Ajta a'íjna í ayá'upua ti rasise'í í ti rú'avaa, a'íi pu muaatá'asin í pej raamuá'iti.

Jíme'en í ti jéihua huápi'i ruxe'eve'e í Dios jemi
(Lc. 12:33-34)

¹⁹ Caxu siyen té'useire'e u ruchi'itá jéihua í ti huápi'i t'i'ijnajche sej si se'uun te'urácha'íica. Tí pua'a siyen huárini, aj mú mi tejpua'si raaté'eneajxi'isin í caanari. Ajta í tepúusti'i, temua'a pu tiu'utejúchuitaamua'asin. Majta a'íime í nahua'ari, a'úu mú uteáruti ca'anéeri jime'e. Mat'í'ij mi té'unahua'an. ²⁰ Mí seajta mú'een, setá'aj te'uhuáseire'en u ta japua jéihua í ti huápi'i ruxe'eve'e í Dios jemi. Capu t'i'it'ij ruchi'itáamua'aca a'ujna, capu ajta t'i'it'ij a'uva'íjtzí. Camu majta uteáru'ipi í nahua'ari me'újna. ²¹ Ayee pu té'eme: t'i'it'ij ti na'a ti mú'ejmi tejá'amua'a, ti jaítze'e timuaatéva'iri, mú'een xu t'íujmua'atzíite'e xá'aju'un se'íjna jime'e.

Jíme'en í ti jín rutáztavi'ite'e
(Lc. 11:34-36)

²² 'Ajta hui, amíjna mi á'aji'i, a'ii pu a'íin pú'een í pej jín á'uche'ecan. Tí pua'a ri'éene'en puá'ajji'isíjme'eni, temua'a pej naa meteúneee. ²³ Mí ajta, ti pua'a caí t'i'it'ij vaire'e mua'a jí'i, ayé'e pu hua'éen cumu t'ij huatíca'a. Ajta mua'axiejni'u'uca, ti pua'a piyen r'i'í raaté'avaa, ayé'e pu che'atá na'a t'ivaire'e í pej jín huáye'iven huá'a tzajta'a í teite. Ajta ti pua'a piyen caí r'i'í tiraaté'avaa í mua'axiejni'u'uca ti ij caí ch'é'e mú á'ayee mú á'uvi'it'ijcare'en, ¿ni caí ayén te'iráame cumu t'ij huatíca'a? Capu a'atzu huáneeri'i.

Jíme'en í tumín í Dios jemi
(Lc. 16:13)

²⁴ 'Capu ja'atí raay'í'iti ti hua'apuaca jemi tiu'utévaire'en. Tí pua'a tiu'utatése'en ti ayén huárini, sej pu ticha'íire'e a'ame ti t'í'ira'ajte'e, ajta í sej, a'íi pu raxi'eve'e a'ame ti tiraata'ajte'en. Na'ari caí, nain pu jín tiraatévaire'esin í sej, ajta a'íi pu caí ra'ará'astijre'e í sej ti t'í'ira'ajte'e. Jíme'en a'íjna í Dios, ajta jíme'en a'íjna í tumín, capu ja'atí ayén raay'í'iti ti tiu'uta'ajti'ire'en rux'í'ej na'a a'íme'j jemi í mej hua'apua.

Dios pu nu'u r'i'í tihuá'acha'íi ruyaujmua'a
(Lc. 12:22-31)

²⁵ 'A'íj nu jín niyen tejá'amua'ixaate'e jíme'en a'íjna yee: Caxu se'íjna jín t'í'imuajca yee: "¿A'íqui tetí'icua'ani?", nusu yee: "¿A'íqui tetí'iteye'en?", na'ari yee: "¿T'i'ítaqui jín tetiu'utéachejte'esin?" ¿Ni caí jaítze'e ruxe'eve'e í Dios jemi sej ruuri xá'ara'ani, caí í cua'ira? ¿Ni caí ayén che'atá na'a jaítze'e ruxe'eve'e í Dios jemi á'amuahua'ira'a ti ruuri, caí í sej jín tiu'utejúchejte'en? A ni'íjta ne'u.

²⁶ 'Casi'í, hui sehua'usej mi pina'ase í mej júte'e rá'ara'a. Camu a'atzu t'í'ihuaste'e, camu majta t'í'itza'anaca, camu majta rase'iri í imue'eri í ruchi'itá. Mí ajta, a'íi pu tihuá'amí'icuaaca a'íjna í á'amua'upua a'uun ti é'esejre'e u ta japua. Ajta jéihua xu jaítze'e jetzen ruxe'eve'e mecaí a'íime mi pina'ase. A'íi pu r'i'í tejá'amua'acha'íi a'ame. ²⁷ Capu a'atzu t'í'ivaire'e ti ja'atí ayén á'uche'ecane'en ayén te'entímua'astí a'íjna jime'e yee a'íqui té'eme. Capu a'atzu raatéva'iri ti jaítze'e á'ateevi'in.

²⁸ 'Ajta, ¿a'íné'een jín siyen t'í'itziine'e se'íjna jime'e yee t'í'itá'jqui jín tetiu'utéachejte'esin? 'Casi'í mú'een, xaasej mi xuuxu'u a'ij ti té'ejvivausi mé já'ahua'a ti huapá'atza. Capu t'í'imijhuaca mi xuuxu'u, capu ajta t'í'itza'ca. ²⁹ Mí neajta inee, ayé'e nu tejá'amua'ixaate'e, a'íjna í rey, a'íjna í Salomón teecan, jé'ecan pu huápi'i t'í'ijcha'íica'a. Mí ajta, capu ja'anáj naa éene'en tiu'utejúchejte t'ij mi xuuxu'u.

³⁰ 'Ayee pu'u, Dios pu ayén naa éene'en r'i'í t'í'iruure mi ixaj ti íjii a'uun é'esejre'e a'úu ti a'upá'atza. Ajta á'iyen, aré'apua'a rasi'jchen. T'í'ij huatéehuan, aj mú mi raateátaiira chuej tzajta'a tá'ajtaavijhua. Dios pu xaa jaítze'e r'i'í á'amuaruure caí a'íjna ti r'i'í ráaru mi ixaj. Mú'een xu hui caí a'atzu té'atzaahuat'e'e xaa ne'u. ³¹ A'íj nu jín niyen tejá'amua'ixaate'e. Caxu siyen t'í'imuajca se'íjna jime'e yee: "¿T'i'itá'jqui tecua'ani?", nusu yee: "¿T'i'itá'jqui tey'en?", na'ari yee: "¿T'i'itá'jqui jín tetiu'utéachejte'esin?"

³² 'A'íime í mej caí ramua'ate í Dios tzáahuati'ira'a jime'e, a'ii mú a'íin pú'een í mej jín rahuauca. Mí ajta, a'íin í á'amua'upua ta japua ti é'esejre'e, a'íi pu ari ramua'aree nain t'ij na'a í ti tejamuá'aturate'e. ³³ Ayee pu'u, seuj mi'í raatahuaún ti Dios tejamuá'ajte'en, seajta sej ra'ará'astijre'en a'ij ti a'íin t'í'ijxe'eve'e. Tí pua'a siyen huárini, Dios pu ajta tejámuaatá'asin na'íjmi'í a'íjna í ti tejamuá'aturate'e.

³⁴ 'Ayee xaa ne'u t'í'ayajna. Caxu t'í'imuajca se'íjna jime'e yee a'íqui té'eme ruijmua'a. Ruijmua'a xu sijta t'í'itese'e xá'aju'un se'íjna jime'e í ti tejá'amua'ac'í'iti a'íjna. Amí pu'u aúche'e í sej jín t'í'itese'en íjii.

7

Tej nu'u caí seica jetze tí'ijpua'ajte'e

(Lc. 6:37-38, 41-42)

¹ 'Caxu ché'e sena'a seica jetze tí'ijpua'ajte'e í seij ti i caí Dios ayén mú'ejmi jetze te'ujpuá'ajte'en ca'anín jíme'e. ² Ayeé pu'u, setj siyen tí'ijxajtzi'ira í ruxi'ej teví, ayée pu che'atá na'a Dios mú'ejmi tejá'amuaxajtzi'i. A'achú sej caj tiraatá'an í seij, ayén che'atá na'a tejá'amuaci'iti. ³ ¿A'íné 'een jín siyen rasise'í a'amuahuaara'a í tí'iri cñíeen jín te'utejturaa í Dios jemi? Mí seajta mú'een caxu rusise'ij í sej ve'ecán jín auteájturaa jemin í Dios. ⁴ Ajta, ti pua'a peri ve'ecán jín auteájturaa í Dios jemi, ¿a'íné tí'iri'iri pej piyen tiraatá'ixaate'en pemíjna ti cñíeen jín a'uteájturaa a'ij ti tí'itj jín te'uteájturaa? ⁵ Mú'ee, í pej caí piyen mé teú'mua'aree, pauj mí'i nain jín tiu'utetzáahuate'en a'l'mej jemi í pej jín auteájturaa. Aj pu xaa raavíte'e a'ame pej piyen tiraatá'ixaate'en í seij a'ij ti tí'itj jín te'uteájturaa.

⁶ 'Caxu siyen tihuá'ixaate'e í niucari ti jíme'en raxa í Dios huá'a tzajta'a a'l'mej í mej tiú'uxana'avi'iste'e mej mi caí a'amuaxieehuari'ira matj í tzi'ici mej tiú'uche'evecá. Ajta caxu siyen tihuá'ijcate'e í ti Dios jemi é'eme'ecan a'l'mej í mej caí tí'iteví'ira'a. Na'ari caí, ayée mú' rini matj í tuixu í xarij tzajta'a a'utí jé'ejmuaa. A'ij mú pua'a te'jmuataxájta, mej nú'u amuajcha'íre'e mú muá'aju'un huáp'i.

Mej nu'u rahuauca í Dios jemi tí'ij a'ín hua'utá'a

(Lc. 11:9-13; 6:31)

⁷ 'Setá'aj siyen seuj rahuauca í Dios jemi, a'íné a'í pu te'jmuatá'asin. Tí pua'a siyen rahuauca í jemin, aj xu xaa ráateuni jemin í Dios. Seuche'e seajta te'ejteátu'asixi'in í puéerta jetze. Dios pu xaa te'antácuuna, amuaatá'asin í sej jíme'en rahuauhuaú. ⁸ Ayeé pu té'eme a'íné ti pua'a ja'atí ayén tí'ijhuauca, a'í pu ajta ra'ancur'ésin. Tí pua'a ja'atí tí'itj huauca, a'í pu ráateuni. Ajta ti pua'a ja'atí ayén te'ejteátu'asixi'in tá'apueerta, Dios pu xaa te'antácuuna.

⁹ ¿A'íné tejamuá'amitiejte'e mú'ejmi? Tí pua'a muá'ayauj ayén tí'imuahaviira í pan pej raata'ite'en, ¿ni mi tetej paraatástejsin? Capej xaa ne'u tetej raatástejsin sino pan pej raata'ite'esin. ¹⁰ Na'ari, ti pua'a ayén tí'imuahaviira pej hua'ite' raatá'an, ¿ni qui cu'ucu'u paraatástejsin? Capej xaa ne'u cu'ucu'u raatástejsin sino hua'ite' pej raatá'asin.

¹¹ 'Jee sein, ayej tí'ayajna, mú'een xu caí urarí'en í ru tzajta'a. Mí seajta mú'een, seúche'e xu ramua'aree a'ij sej ye'í huárini sej si hua'utapua'íve'en í ruyaujmua'a tí'itj ti i'irí'en. Ajta í a'amuai'ya'upua, jeíhua pu jaítze'e hua'utá'asin í ti i'irí'een a'l'mej í mej rahuaviira muá'aju'un.

¹² 'A'ij xu jín siyen huárini nain jíme'e. Setá'aj siyen che'atá sena'a huá'uruuren í ruxi'ej teite a'ij sej tí'ijxe'eve'e mej miyen amuáaruuren mú'ejmi. Ayeé pu huataújmua'a nain ti té'eyu'usí'í í yu'uxari jetze Moisés ti ra'uyú'uxaca'a, ajta í seica jetze í mej ra'uyú'uxaca'a a'íime í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

Jíme'en í juye ti auuyaúj, ajta í ti cñ auuyaúj

(Lc. 13:24)

¹³ 'Sej si e'ará'asti a'úu ti Dios é'esejre'e, ayée xu huárini. A'uun xu a'uteáru te puéerta jetze ti cñ antéeyauj. Jee xaa, sej pu seijre'e í puéerta ti antéeyauj. A'uú pu pújme'en e'enténine'í í juye ti ajta auuyaúj. Mu'íití mú me'uun a'uteáru'ipi, majta a'ij mú japuan cñne í juye ti auuyaúj. Matí'ij me'uun a'ur'enen a'u ti aupua'ari, naími'í mú jé'e huaújpu'a'arixi'isin, micu. Miyá'ujisin í ruxiejniu'uca ti auj ruurica'a. ¹⁴ Mí ajta í seij í puéerta, a'í pu hui cñ antéeyauj, ajta a'ín í juye ti a'uun e'enténine'í, cñ pu auuyaúj. Ajta jé'ecan pu muá'eri'eri ti ja'atí japuan huamé'en ti ij a'uun e'ará'asti Dios ti é'esejre'e ti ij ruurican a'uteáruan í Dios jemi. Ajta, camu mu'í í mej miyen tí'irateuni.

Mej nu'u ráamua'aree tí'itj ti cñe'ara'an pírici me'íjna jíme'e ti taaca

(Lc. 6:43-44)

¹⁵ 'Ri'í xu'u, mú'een, huá'a jemi í mej tí'ihua'itaca. Ayeé mú tí'ixaxa'a tíjín: "Dios jetze me'ecan tu hui tí'ixaxa'a." Mé mú ve'eré'ene mé muá'acanta. Ayeé mú a'ujjuhua'an a'amua tzajta'a. Cu xiee mé caí tí'itj a'ij ruure. Mí ajta, capu ayén tí'ayajna. Jee xaa ne'u ayén tí'ayajna. Ayeé mú 'een matj í íra'avete í mej tí'itecui'ica. Jé'ecan mú tihuá'ari'iraca í teite í tihua'áa. Majta huá'acuanamuáj. ¹⁶ Ri'iri sej si siyen tihuá'umua'ati se'íjna jíme'e a'ij mej ye'í rici. Ayeé xu che'atá sena'a tihuá'umua'ati setj tí'ijmua'ate seij í ciyej ti pua'a caí ri'éene'en taca'a. Casi'í, jetzen a'íjna í ti tétzicare'e, capu a'íjna jetze taaca í uuva; capu ajta a'íjna jetze taca'a í huaréj, jetzen a'íjna í ciyej ti tétzicare'e.

¹⁷ 'Ayeé pu tí'een, nain í ciyej ti tí'irí'een, ri'éene'en pu tí'itaca'a. Ajta, nain í ciyej ti caí tí'irí'een, capu ajta ri'éene'en tí'itaca'a. ¹⁸ Capu a'atzu a'ij tí'iri'iri ti a'ín ciyej ti tí'irí'een, ayén taca'a a'íjna ti caí rí'en. Ajta, jíme'en a'íjna í ciyej ti caí rí'en, capu ajta tí'iri'iri ti

ri'éene'en tiu'utáca'an. ¹⁹ Mí ajta a'íime í teite, ayée mú 'een tíj í ciyej ti cáí tí'ir'í'een. Dios pu ayén che'atá na'a huá'aruuren matj í teite miyen tí'iruure í ciyej ti cáí r'í'en. A'íi mú té'íjveichixi'ísin, majta ra'anteátaire. ²⁰ A'íj nu jín niyen tejá'amua'ixaate'e tíjín: Ayee xu'éeni'ici'e huá'umu'a'ati se'íjna jime'e a'íj mej ye'l'í rici.

Camu nu'u naíjmi'i a'uun a'uteáturaasin tavástara'a ti é'esejire'e
(Lc. 13:25-27)

²¹ Mí majta me'ín í mej miyen tí'inejee tíjín: “Nevástara'a, casi'i nevástara'a”, camu naími'i me'uun a'uteáruti a'u ti tejé'ajta í Dios. A'íi mu'u me'uun a'uteáruti í mej miyen rici a'íj ti tí'ijxe'eve'e í Dios. ²² Ayee pu té'eme a'ájna xicájra'a jetze tí'íj Dios ayén huá'axijte'en í teite. Mu'iití mú miyen tinaatá'ixaate'esin me'íjna jime'e yee: “Nevástara'a, casi'i nevástara'a, teen tu tiu'utaxájtaca'a aniúucajtze'en tet'íj teuj ruurica. Teajta aniúucajtze'en jín hua'utamuarí í tiyaaru'u mej huá'a tzajta'a seijre'eca'a. Ayee tu che'atá tena'a, jeíhua tiu'umuáriej te'íjna jime'e tej mú'etzi jetzen arátaca'anejca'a.”

²³ Mí neajta inee, ayée nu hui tihua'utá'ixaate'esin tíjín: “Canu ja'anáj amuaamuá'a a'atéenni sej pú'een. Caxu a'atzu neteítestimua'a pú'een. Sericu, sej hui iyecuí inee jemi, mí sej a'íj pua'a rici.”

Jíme'en í mej japuan rá'ajtaahuaca'a í ruchi'i í mej hua'apua
(Mr. 1:22; Lc. 6:47-49)

²⁴ A'íj pu jín, ja'atí ti na'a ti ayén nenamua, ajta ti ayén ra'ará'astijre'e a'íj nej tí'ixaxa'a, ayée pu hui che'atá na'a mé teuúmu'a'aree tíj a'íjna í ja'atí ti huatéújchi'íte tetej japua. ²⁵ Aj mú mi huatéviiyeca'a. Ajta cámi'iyixi í jaj. Ajta huatá'ee careca'a. Ajta a'ín í chí'ira'an, capu á'ave a'íné tetej japua pu rá'ajtaahuaca'a. ²⁶ Mí ajta, a'íjna í ja'atí ti ayén nenamua, ajta capu ayén ra'ará'astijre'e a'íj nej tí'ixaxa'a, ayée pu che'atá na'a 'een tíj a'íjna í ja'atí ti cáí tí'itíj mua'aree. A'íjna í ja'atí huatéújchi'íte a'u ti á'useaata'a. ²⁷ Aj mú mi huatéviiyeca'a. Ajta cámi'iyixi í jaj. Ajta huatá'ee careca'a. Ca'anacan pu á'ave í chí'ira'an. Jé'ecan pu yá'urie a'íjna í ja'atí ti huatéújchi'íte a'u ti á'useaata'a. Ayee pu che'atá na'a tí'ijruuren í ja'atí ti cáí ra'ará'astijre'e a'íj nej tí'ixaxa'a. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

²⁸ Tí'íj Jesús ra'antipua'ajte ti tihua'utá'ixaa, jeíhua mú huajíjxica'a me'íjna jime'e a'íj ti tihua'umuá'ate. ²⁹ Capu cha'a na'a tihua'umuá'ate matj í seica í seica mé tihua'amuá'atehua'a í yu'uxari jetze, sino ayée pu'u cumu seíj ti tí'itíjvee tí'itíj jime'e ti ve'ée.

8

Jesús pu sej tiú'uhuaa ti ru jetze cá'atzaca'a
(Mr. 1:40-45; Lc. 5:12-16)

¹ Tí'íj acájraa í Jesús jiri jetze, jeíhua mú teite a'ucíj jamuan. ² Tí'íj jí sej ave'eré'ene í Jesús jemi. Tí'icuí'ícaa a'íjna jime'e ti tinéj í 'atzaj huá'ire'ara'an jetze. Ayee mú ratamuá'amua tíjín lepra. Tí'íj í a'ín tí'tunutaca'a jemín í Jesús. Ayee pu tiraatá'ixaa tíjín:

—Tí'íj pua'a hui mua'aráanajche pej tináhuuate'en.

³ Aj pu í Jesús ra'ajtamuaríej. Ayen tíjín:

—Na'aráanajche pej huarún.

Jíme'en pu'u ayén raataxájtaca'a, aj pu í tiraacá'arí'irí'í í ti jíme'en tí'icuí'ícaa. Tí'íj jí huarún. ⁴ Aj pu í Jesús ayén tiraatá'ixaa tíjín:

—Casí'i, capej ja'atí ixaate'e sino aricu, a'íjna jemi ti tí'iva'iri teyujta'a. Ché'e muaasej. Pajta tiu'utamuarí'ivejta a'íj ti tihua'utá'ixaa í Moises teecan. Ayee mú éeni'ici'e ramua'aréeren tíjín pepu'uri huarún.

Jesús pu tiráahuua a'íjna ti ravaire'eca'a a'íjna í xantaaru'u ti anxíte tí'ajta
(Lc. 7:1-10)

⁵⁻⁶ Aj pu í Jesús a'uteájrupi a'ujna Capernaúm. Tí'íj a'uun a'uteájrupi, sej pu u a'uvé'emej ti í'í xantaaru'u. A'íi pu a'ín pú'een ti anxíte tí'ajta. Jé'ecan pu rájhuaviiri'í a'íjna í ja'atí. Ayen tíjín:

—Nevástara'a, jé'ecan pu tí'icuí'í a'íjna ti nevaire'e. An pu a'ujcá'a í utaatzí japua. Ciyáaxara'a. Nainjapua pu racuí'í huáp'í'i.

⁷ Aj pu í Jesús ayén tiraatá'ixaa tíjín:

—Née nu xaa a'um'é'e na'ame nej ní tiráahuuate'en.

⁸ Aj pu í ayén tiu'utaniú a'íjna ti anxíte tí'ajta tíjín:

—Nevásta'ara'a, capu ayén muaavíjite'e pej piyen uteárute u niche, a'íné canu Israél jetze ajtémecan. Ayee pepu'u huárini, patá'aj piyen tiraataxáj í niuucari jime'e. Aj pu xaa rujni a'íjna ti nevaire'e. ⁹ Ayee nu tí'imua'ixaate'e ne'íjna jime'e í mej seica tí'ine'ajite'e ineetzi. Neajta inee, nee nu seica tí'ajite'e. Tí'íj pua'a niyen tiraata'ixaate'en sej tíjín: “Aricu, u pá'ume'en”, a'íi pu xaa a'um'é'e a'ame. Na'arí, ti pua'a niyen tiraata'ixaate'en í sej tíjín:

“Yé vé'exijri'i", a'ñi pu ajta yé ve'eré'enejsin. Neajta niyen tiraata'ajte'esin í ti nevaire'e tijín: “Aísí mú'ee, pí huaríchi.” Ajta a'ñin, ayée pu rini. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'ñina í xantaaru'u.

¹⁰ T'ij Jesús ráanamujari'i, jé'ecan pu huataújtemua'ave. Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa a'ñimej í mej rá'ajaahuat'e'e tijín:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzaahuati'ira'a jime'e. Huá'a tzejta'a í teite ayujna mej huachéjme t'ij na'a ti huatacá'a íyuu Israél, canu ja'anáj se'ij huaté'uu íyuu Israél, ja'atí ti ayén che'atá na'a té'atzaahuat'e'e t'ij a'ñina í teáata'a. ¹¹ Neajta niyen tejá'amua'ixaate'e, a'ñina jime'e yee jeihua mú u a'uvé'uju'u muá'aju'un mej mí a'ujrá'ase me'ñina jamuan í Abraham teecan, majta me'ñina í Isaac teecan, majta me'ñina jamuan í Jacobo teecan. A'uu mú hui a'uvé'uju'u muá'aju'un a'u ti xicaj'e'ñine'i, majta a'u ti xicaj'e'eteáru'ipi. Aj mú mí t'icua'ani huá'a jamuan í mé huaíca t'ij teja'uré'ene a'ñina xicá'ra'a jetze ti Dios nain jín tiu'uta'ajta íyuen chaanaca japua. ¹² Mí majta a'ñimej í mej Israél jetze ajtémecan, Dios pu hua'irá'ti á pua'acié a'u ti a'utíca'a. Jeihua mú huateujyíneajra'asin, majta jeihua mú ancure'ujci'mée muá'aju'un í rutamej jime'e a'ñina jime'e mej jeihua rajpua'íitzi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹³ Aj Jesús ayén tiraatá'ixaa a'ñina ti anxíte t'íajta tijín:

—Aricu, ayée pu té'eme patíj peri té'antzaahua. Jíme'en pu'u ayén tiraatá'ixaa, aj pu í huarúj a'ñina ti t'íivaire'e a'ñina jemi í xantaaru'u. T'íj jí á'urra a'ñina í Jesús.

*Jesús pu tiráahuaa a'ñina mu'uneáran í Pedro
(Mr. 1:29-31; Lc. 4:38-39)*

¹⁴ Aj pu í Jesús a'uun a'ará'a Pedro ti é'eche. A'uu pu í a'ñin huase'ij a'ñina í mu'uneáran í Pedro. An pu já'ujca'atíi í utaatzi japua. T'í'icuí'icaa. Pístaca'a a'ñina í 'ítita'a. ¹⁵ Aj pu í Jesús rajví'í muájca'are'ara'an jetze. Jíme'en pu ayén huaríj, aj pu'í huarúj. Ajta a'ñin í 'ítita'a, a'ñi pu ájchee. Ajta á'iyen a'utéjche ti tiraami.

*Jesús pu jeihua tihua'uhuaa í teite
(Mr. 1:32-34; Lc. 4:40-41)*

¹⁶ T'ij huateá'ica'areca'a, jeihua mú huaje'eráavi'iti Jesús jemi a'ñimej í mej tiyaaru'u huá'a tzejta'a seijre'eca'a. A'ñi pu hua'uta'aj a'ñimej í tiyáaru'use mej nu'u huirá'ine í teite tzejta'a. Ajta najmí'ica pu tiu'uhuaa í mej t'í'icuí'icaa. ¹⁷ Ayee pu tiuju'ur'ij ti ij araúrasten a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'ñina í Isaías, í ti ajmí'í t'í'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Ayen tijín: “A'ñi pu titá'ari'iri'í a'ñina í ti jín caí ché'e tú'uca'anisti'iraca'a. Ajta a'ñi pu yá'utíi í tej jín t'í'icuí'icaa.”

*A'ñime í mej rax'eve'eca'a mej jamuan á'ujujhua'ane'en í Jesús
(Lc. 9:57-62)*

¹⁸ T'ij Jesús hua'use'ij í teite í mej jeihua ajteá'ireca'a í jemin, aj pu í ayén tihua'uta'ajte mej nu'u antá'ine antavén pújme'en. ¹⁹ Aj pu í se'ij ti tújmu'ate í yu'uxari jetze, a'ñi pu ave'eré'ene jemin í Jesús. Ayee pu tirá'juaviiri'í tijín:

—Maestru, niché'e á jamuan á'uche'ecane'en a'u ti na'a pej a'umé'e pua'amé.

²⁰ Aj pu í Jesús ayén tiraatá'ixaa tijín:

—Canu mu'u a'umé'e na'ame. A'ñime í arachu'jse, a'úu mú hui u'uche cuunista'a, majta a'ñime í pina'ase a'úu mú ti'títitu'a a'u mej é'e'aseca. Mí neajta inee, í nej neajta teáata'a jetze airáane, canu a'atzu huatéechi'í í nej tzejta'an huácuti. —Ayee pu tiraatá'ixaa.

²¹ Ajta se'ij ti á'uche'ecane'e jamuan, a'ñi pu ayén rá'juaviiri'í tijín:

—Nevástar'a, niché'e yé huácatii íyue niche asta na'a caí huámi'ini í nitááta. Net'íj ra'ava'anán, aj nu ní yé ve'eré'enejsin nej ní á'uche'ecane'en á jamuan.

²² Ayee pu tiraatá'ixaa a'ñina í Jesús tijín:

—Miche'e mí seica ra'avá'anan í hua'ax'ej m'í'ichi a'ñime í mej caí ramua'ate í Dios. Mí pajta mú'ee, patá'aj ca'anacan yé ve'eré'enen.

*T'ij Jesús raaté'pu'ajte í eeca
(Mr. 4:35-41; Lc. 8:22-25)*

²³ Aj pu'í Jesús ateá'raa í baarcu jetze, majta a'ñime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. ²⁴ Aj pu í temua'a ca'anín jín tiu'utá'eecareca'a í jaj japua. Jé'ecan pu'í tújta'ahua'a vivejme'e. T'íj jí ateá'ire'axi í baarcu jetze. Ajta a'ñin í Jesús, a'ñi pu í'icujca. ²⁵ Majta me'ñin í mej á'ujujhua'ane'e jamuan, a'ñi mú ave'eré'ene jemin. Aj mú mí raajíste. Míyen tijín:

—¡Maestru, ta japua huániuuchi! ¡Tu'uri hui cui'ini!

²⁶ Aj pu'í ayén tihua'uta'íhuu'uri'í tijín:

—Mí se'ij caí a'atzu té'atzaahuat'e'e, ¿a'ñine se'ij si huápi'í t'í'itzi'ine'e?

Aj pu í ájchee. T'íj jí hua'utá'ijmá'iri'í í eeca, ajta í jaj. Aj pu í huaté'pu'aj í eeca, ajta a'ureújé'íyie já'araa í jaj, temua'a naa. ²⁷ Jé'ecan mú a'ij ra'utase'ij a'ñime í teteca. Ayee mú t'í'uru'ihua'uraca'a tijín:

—¿Tí'itáani tévira'a pú'een amíjna? Amí pu tihuá'ajite'e í eeca, ajta í jaj. Majta mú hui rá'aste.

A'íime í mej huá'a tzajta'a seijre'eca'a í tiyaaru'u a'ujna u Gadara
(Mr. 5:1-20; Lc. 8:26-39)

²⁸ Tí'ij tá'i Jesús a'uun a'ará'a utavén pújme'en já'ahua'a Gadara ti ajtème'ecan. Matí'ij mi aitacíj í baarcu jetze. Aj mú mi seica hua'antínajcheca'a. Ma hua'apua a'íime. A'uun mú e'eráaci a'u mej mi'ichite é'enaamuaca. Tiyáaru'use pu huá'a tzajta'a seijre'eca'a. Jéihua mú simuáruunica'a. A'íj pu jín caí rí'irístaca'a ti ja'atí a'uré'enen a'ujna juye jetze. ²⁹ Matí'ij mi miyen titeejíhuaca'a. Miyen tijín:

—¿A'íné hui tí'itíj peteáruuren itejmi jemi, Jesús, pej í'i yaujra'an í Dios? ¿Ni piyen mú a'uvé'emej pej pi puajtzi taatá'an? Aru capu xi teja'uré'ene a'ájna xicá'ra'a tej jetzen rajpuajtzi tá'aju'un.

³⁰ Majta a'ímuá seica huaté'uu í tuixute. Mé mu'íi. A mú á'ujujhua'an mete'enticuáa. ³¹ Matí'ij mi me'ín í tiyáaru'use ti huá'a tzajta'a seijre'eca'a, a'íi mú miyen rájhuaviiri'i me'íjna í Jesús tijín:

—Tí pua'a piyen titaatamuárite'en itejmi, taata'ítechi itejmi a'u mej a'uté'uu mi tuixu.

³² Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Sericu.

Matí'ij mi huiráaci. Aj mú mi huá'a tzajta'a a'uteájrupi í tuixute. Majta me'ín í tuixu, matí'ij mi huataúruu a'uun pújme'en játe'ana ti a'atam'íye. Matí'ijtá mi atéavatzi á jaata'a. Aj mú mi aujámi naíjmi'i.

³³ Majta me'ín í mej tuixu cha'íica'a, a'íi mú huataúruu. Matí'ij mi me'uun a'ucíj chajta'a mej mi tiu'utaxáj. A'íj mú hua'utá'ixa a'íj ti tí'itíj huá'uruu í tuixu, majta a'íj ti tí'itíj huá'uruu a'íimej í tiyáaru'use í mej huá'a tzajta'a seijre'eca'a. ³⁴ Matí'ij mi a'íime a'uun mej huachéjme'ecaa a'ujna, naími'i mú ave'eré'ene í Jesús jemi mej mi jamuan tiu'uxáj. Matí'ij raaseíj, jéihua mú rájhuaviiri'i me'íjna í Jesús ti nu'u á'ura'ani u já'ahua'a yee.

9

Jesús pu seíj tiú'uhuaa ti ciyáaxara'aca'a
(Mr. 2:1-12; Lc. 5:17-26)

¹ Aj pu í Jesús ateájraa í baarcu jetze. Aj mú mi antacíj után pújme'en. Tí'ij jí a'uun a'ará'a a'ujna chajta'a a'u ti é'eme'ecan. ² Majta me'ín í seica, a'íi mú ja'atí ave'eré'eneijte í Jesús jemi seíj ti ciyáaxara'aca'a. A'íj pu já'ujca'atii í utaatzí a'íjna í ja'ati. Tí'ij Jesús hua'useíj a'íimej í teite, aj pu xaa ráamua'areeri'i tijín meté'atzaahuat'e a'íime. Aj pu'í ayén tiraatá'ixaa a'íjna ti tí'icuí'i tijín:

—Niyauj, uhuatéa'aca'ane í á'a tzajta'a. Pu'uri timuaatá'uuni'iri'i í Dios í pej jín auteájturaa í jemin. —Ayee pu tiraatá'ixaa.

³ Majta á vejlí'i huiráte'eca'a seica í mej té'eyu'uxaca í ruye'irá jime'e. Matí'ij mi miyen tiu'umuá'aj í ru tzajta'a tijín: “Amí pu a'íj pua'a tiratá'aca í Dios í runiuuca jime'e.”

⁴ Ajta Jesús, a'íi pu ruseíj rú'umuá'areereca'a a'íj mej ye'í té'umua'atzejca'a í ru tzajta'a. Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—¿A'íné 'een jín siyen a'íj pua'a té'umua'atze í ru tzajta'a? ⁵ ¿Tí'itáani caí jaítze'e muári'eri, ni nej niyen tiraatá'ixaate'en í ti ciyáaxara'a yee: “Pu'uri timuaatá'uuni'iri'i í Dios í pej jín auteájturaa í jemin”, na'ari yee: “Ájchesi, ajta anchuée mua'a utaatzí?”

⁶ Aru, ayée nu hui rini seíj si ráamua'aree í nej neajta í teáata'a jetze airáane, nee nu xaa ne'íjna jín antínmua'aree íiyen chaanaca japua nej ni tihua'utá'uuni'í í mej jín auteájturaa í Dios jemi.

Aj pu í ayén tiraatá'ixaa í ti ciyáaxara'a tijín:

—Ájchesi, tipíi mua'a utaatzí. Aricu á'ura'a a'u pe é'eche.

⁷ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a í Jesús, aj pu'í ájchee a'íjna ti tí'icuí'íca'a. Tí'ij í á'urua u ruche. ⁸ Majta me'ín í teite, matí'ij tiu'uséíj a'íj ti tí'ití huarij, jé'ecan mú huataújtemua'ave. Rí'i mú tiraatajé í Dios, me'íjna jime'e ti a'íin Dios ari raatá'a a'íjna í muári'eri'ira'a í mej jín miyen rici í teteca.

Jesús pu raata'ajtaca'a a'íjna í Mateo
(Mr. 2:13-17; Lc. 5:27-32)

⁹ Aj pu í Jesús á'urua. Tí'ij jí á'ayee a'uré'ene tí'ij a'íin huaseíj a'íjna í ja'ati, Mateo ti ántehuaa. A'uun pu huiracatii chí'ita mej tzajta'an huá'ajijve'eca'a í mej tí'ití'íca'a. Aj pu í ayén tiraatá'ixaa tijín:

—Patá'aj ne jamuan á'uche'ecane'en.

Ajta á'iyen, Mateo ájchee. Tí'ij jí á'urua jamuan.

¹⁰ Tí'ij jí ayén tiuju'uríj. Matí'ij me'uun a'ará'a a'utí Mateo e'echéjme'e. Tí'ij Jesús tí'icua'acaa, matí'ij mi u a'uvé'uju'u jéihua í mej tí'itejive'e, majta seica í mej miyen che'atá mena'a a'íj pua'a tí'teteite. Nájimi'i mú tí'icua'acaa í meesa japua jamuan í Jesús, majta jamuan a'ímej í mej á'ujujhua'ane'e í Jesús jamuan.

¹¹ Majta me'ín í fariseos, a'íme í mej jéihua huáp'i raxí'eve'e í ruye'irá, matí'ij miyen raasej a'íj tí ríjcaa í Jesús, ayée mú tihua'uta'íhua'urí'i a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Miyen tíjín:

—¿A'íné 'een jín amín a'amua maestro tí'icua'aca, ajta ye'eca huá'a jamuan í mej huá'ajjive'e í mej tí'ti'icica, ajta jamuan í mej caí xí'epi'ín titetújcha'íí?

¹² Tí'ij ayén tiú'unamuajri'i í Jesús, aj pu í ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Aye'e nu tejá'amua'ixaaate'e. A'ímej jime'e í teite í mej a'uc'íca'a jemin tí ya'anaca, capu ruxe'eve'e mej u á'uju'un í mej rí'en a'íjna jemi í tí ya'anaca, sino a'íí mú xaa a'uré'enine'i í tí ya'anaca jemi í mej tí'icucui'i. ¹³ Sericu, setá'aj tihua'ájmu'a'aten se'íjna jime'e se jí yaú'títee xá'ara'ani a'íj tí huataájmu'a' a'íjna í niuucari a'íjna jime'e mej raxí'eve'e mej mi á'ujcu'uve rujámua'a. Mí neajta, canu a'atzu raxí'eve'e mej tiu'utámua'i'ivejta. Aye'e pu che'atá na'a 'een ineetzi jemi, canu ne'íjna jín yé vé'eme nej a'ímej huatá'inen í tí ayén tihua'ámitiejte'e mej xí'epi'ín ríci sino a'ímej í mej miyen tirú'umua'aree í ru tzajta'a í mej caí xí'epi'ín ríci.

Jíme'en í mej jín rú'ítzi'ive'eca

(Mr. 2:18-22; Lc. 5:33-39)

¹⁴ Matí'ij mí seica ave'eré'ene. A'íme mú a'ín pú'een í mej Juan jamuan á'ujujhua'ane'e. A'íí mú ave'eré'ene í Jesús jemi. Matí'ij mí miyen tiraata'íhua'urí'i tíjín:

—¿A'íné 'een jín tiyen tí'ta'ítzi'ive'e iteen, majta a'íme í fariseos? Aru í mej mú'etzi jamuan á'ujujhua'an, camu hui miyen ríci.

¹⁵ Aye'e pu tiu'utaniú a'íjna í Jesús, tíjín:

—Tí pua'a ja'atí huaténeiche, aj pu í ru'amiiigustemua'a huatá'ineesin mej mi tiú'uyesten. Aj pu í tihua'ímin. ¿Ni tzaa mijen tí'iru'ítzi'ive'en tí pua'a huá'a jamuan tí'yeste í ja'atí? Capu xaa ne'u. Mí ajta xaa, aj pu teja'uré'eneesin í xicá'jra'a mej jetzen rá'aví'ítin í ja'atí. Aj mú xaa í amiiigustemua'ame'en ru'ítzi'ive'en, a'íné capu ché'e é'e já'hua'a í hua'amiiigu. A'íné naúche'e nu yé huatéjvee, camu ru'ítzi'ive'en í ne'amiiigustemua'a.

¹⁶ Níche'e sejí amuaatá'ixaaate'en í niuucari. Tí pua'a ja'atí a'íjna jín tí'icua'one'epua cíxuri jime'e tí mí'ime'ecan, capu ayén tí'ijcu'one'epuan a'íjna jime'e í cíxuri tí caí xí ja'anáj já'usiní'i. Na'ari caí, huaté'z'u'uta pu'u a'íjna í cíxuri tí jéjcu'a tí'ij huatéja'usiní'íhua. Ra'atésíujtza'anaxí'ísin í tí mí'ime'ecan. Aj pu í tí anásíujtza'ani, jaítze'e pu ve'etí a'ame.

¹⁷ 'Ajta, camu miyen raruure mej ru'ucájt'u'ani navij limeetajra'a tzajta'a tí racua'íríihuajme í viinu í mej mauchén ráataahuaca'a. Tí pua'a miyen ráaruuren, a'íjna í viinu tí jéjcu'a, a'íí pu rajtésíujtza'ana í navij tí racua'íríihuajme. Tí'ij jí a'uyen ráarjtzí í navij, ajta í viinu. A'íj pu jín ayén ruxe'eve'e tí iru'ucájt'u'ani navij tzajta'a tí jéjcu'a a'íjna í viinu tí ajta jéjcu'a. Aye'e pu 'éeni'ici'e te'utáviicua'íra tí ruxí'ej tí'ijjéjcu'a. A'íí pu a'íjna jín té'evíicua'í í tí hua'apua.

Jíme'en í yaujra'an a'íjna í Jairo, ajta í ucarij tí tí'icui'ícaa

(Mc. 5:21-43; Lc. 8:40-56)

¹⁸ Aúche'e pu tihuaú'ixaaate'eca'a tí'ij sejí ave'eré'ene, tí tí'ajta u huá'a teyujta'a. Aj pu í tí'itunutaca'a jemin a'íjna í Jesús. Aye'e pu tiraatá'ixaa tíjín:

—Niyauj pu hui á'ame'ere. Mu a'utá'iyi'í patá'aj ra'ajtamuarí'en, tí'ij a'ín auj ruurí á'ara'ani.

¹⁹ Jesús pu ájchee. Tí'ij jí a'uun yá'ume jamuan a'íjna í ya'upuáara'an a'íjna tí á'ame'ere. Majta mú á'uju'un a'íme í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e. ²⁰ Ajta a'ín 'ítita'a a'uun a'utéveeca'a tí ari ayén á'atee tí tí'icui'í a'achú cumu tamuaámuata'a nine'íra'a japuan hua'apua. Tí'ij pí na'a pu uvé'exujxure. A'íí pu ave'eré'ene í Jesús jemi. Aj pu í ra'ajtamuaríej tíj na'a te'uvíjpi'í í cíxure'ara'an jetze. ²¹ A'íj pu jín ayén huaríj, a'íné rusej pu ayén tiu'umuá'aj tíjín: “Tí pua'a a'íí nena'a caj te'ajtamuarí'en tíj na'a te'uvíjpi'í í cíxure'ara'an jetze, aj nu xaa rujní.” ²² Aj pu í Jesús pí a'uré'evee tí'ij raasej í 'ítita'a. Aj pu í ayén tiraatá'ixaa tíjín:

—Niyauj, huaté'aca'ane mua'a tzajta'a. Peté'atzaahuate'e nej timuaáhuate. A'íj pej jín peri huarúj.

Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu í huarúj a'íjna í 'ítita'a.

²³ Tí'ij jí a'uun a'ará'a a'u tí'é'che í ya'upuáara'an í tí á'ame'erejca'a. Tí'ij uteájrupi u chí'ita, aj pu í hua'usej í teite, a'ímej í mej tí'ici'ísite'e jamuan í seica í mej jéihua ruyein. ²⁴ Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Sericu, xu'irác'íni mú'een, a'íné capu mí'íchi mí temuajj, sino cutzú pu'u.

Mí majta, a'íí mú raate'atzeájraa me'íjna jime'e a'íj tí tiu'utaxájtaca'a.

²⁵ Aj pu i Jesús hua'irá'íteca'a á pua'acíe. A'u'u pu uteájrupi a'u ti auucá'a a'íjna í temuajij. Aj pu i ra'ajví'i muájca'are'ara'an jetze. Ajta a'íin í temuajij, tí'iquí a'íin ájchee. ²⁶ Tí'ij jí nainjapua a'u ti na'a mej a'uchéjme'ecaa, naími'i mú ráamua'areeri'i a'ij ti tí'tít huaríj.

Jesús pu tihua'uhuaa hua'apuaca í mej aracúcu'unijme'eca'a

²⁷ Tí'ij Jesús a'uun a'arájraa, mé hua'apua mú raatavén í mej aracúcu'unijme'eca'a, mua'antijíhua. Miyen tíjín:

—Mú'ee pej í'i yaujra'an a'íjna í David teecan, tá'ancu'uvajxi'i.

²⁸ Tí'ij Jesús uteájrupi u chí'íta, aj mú mi ave'eré'ene í jemín. Aj pu i ayén tí-hua'uta'íhua'uri'i tíjín:

—¿Ni sená'antzaahuate'esin nej tejá'amuahuaate'en?

Mat'íj mí miyen tíjín:

—A'ii ne'u tecaí, tavástara'a.

²⁹ Aj pu i hua'arámuari'ejxi í huá'a jí'i jetze. Ayee pu tihua'utá'íxaa tíjín:

—A'íjna jime'e sej té'antzaahua, ayée pu té'eme. Xu'uri huarúj.

³⁰ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj mú mi mé uunéjme'ereca'a a'íime í mej hua'apua. Jéihua pu tihua'u'íjca a'íjna í Jesús mej nu'u caí ja'atí'ixaate'e. ³¹ Mí majta, mat'íj a'ucíj, aj mú mí autéjhuii mej raataxáj mé jéjre'e nainjapua a'ij ti Jesús huá'uruu.

Jesús pu tiráhuuaa sej tí caí té'anri'irejca'a

³² Mat'íj huirajú'uncaa u chí'íta, seica mú ti tí'icuí'i á ye'iré'enejtí'ire. Capu té'anri'irejca'a a'íjna í ja'ati. ³³ Aj pu i Jesús raatamuári í tiyaaru'u ti tzajta'an seijre'eca'a. Ajta á'yen a'utéjche ti tiu'utaxáj a'íjna ti tí'icuí'ica'a. Majta me'ín í teite, jéihua mú huataújtemua'ave. Miyen tíjín:

—Jee xaa ne'u. Catu ja'anáj tí'títíyien tiu'uséj tíj na'a íyien tí huatacá'a Israel, tetíj teuchén teri tiu'uséj íjii tí ja'atí ayén tiraay'íiti.

³⁴ Mí majta a'íime í fariseos, ayée mú tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—A'íjna í Jesús, a'íi pu a'íjna jetze araújca'ane tí tihua'áijte'e í tiyáaru'use tí'ij ayén hua'utamuarite'en í tiyáaru'use í mej teite tzajta'a seijre'e.

Jesús pu huá'ancu'uvajxi í teite

³⁵ Nain japua pu á'uche'ecane'e í Jesús a'u ti na'a mej a'uchéjme'ecaa, chajta'a, tí vivéj nusu tí c'íliene'ejmee. Tihua'amua'atehua'a pu á'aye'i huá'a teyujta'a a'íjna jime'e í niuucari tí jime'en raxa í Dios tí nainjapua tí'áijta. Ajta naíjmi'ica pu tiu'uhuaa, nain í mej jín tí'icuí'icaa nusu í tí caí huá'aca'anisti'iraca'a. ³⁶ Tí'ij a'íimej huasej í teite, jé'ecan pu huataújxeemiste huá'a jemi a'íiné jéihua mú huamuá'ítiche me'íjna jime'e í mej rajpuaíjtica'a. Majta ruxieemíjte'e. Ayee mú éene'e matíj cáne'axi í tí caí ja'atí huá'acujta'a á'uche'ecane'e.

³⁷ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'íxaa a'íimej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e tíjín:

—Jee xaa ne'u, ayej tí'ayajna, mu'uri mu'íiti í mej meri r'íi huá'uruu tí Dios tíhua'uta'afjite'en. Mí ajta, í mej tí'imijhuaca huá'a jime'en, camu mu'íi. ³⁸ A'íj pu jín, ayée pu tiu'ujxe'eve'e. Set'áj siyen tí'ijhuaviira se'íjna í tavástara'a tí ayén huá'uruuren mej mí teitestemua'ame'en pu'éene'en muá'ara'ani, tí i a'íin tavástara'a hua'ur'é'e'itixi'ín í mej tí'imijhuaca mej mí huá'ajseire'en í Dios jemi.

10

Jesús pu hua'avé'ejajpuaxi a'íimej í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase

(Mr. 3:13-19; Lc. 6:12-16)

¹ Aj pu i Jesús hua'utájé a'íimej í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. A'íi pu antiújmua'areereca'a a'íjna jime'e mej mí hua'utamuarite'en í tiyaaru'u mej huá'a tzajta'a seijre'eca'a í teite, ajta mej mí nain tihua'uhuaate'en í mej jín tí'icucuí'icaa, cu'í'ini'íra'a jime'e nusu tí caí huá'aca'anisti'iraca'a. ² Ayee mú ánte'arua a'íime í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, a'íimej í tí Jesús hua'uta'íteca'a. Amuacaícan, a'íjna í Simón, í mej majta miyen ratamuá'amua tíjín Pedro. A'íi pu ajta huatajé a'íjna í juutzeájra'an í Simón. Ayee pu ántehuaa tíjín Andrés. Ajta a'íimej pu huatajé a'íjna í Jacobo, ajta juutzeájra'an tí ayén ántehuaa tíjín Juan. A'íi mú me'ín pú'een yaújmua'ame'en í Zebedeo.

³ Ajta seica huatajé, a'íjna í Felipe, ajta a'íjna í Bartolomé, ajta a'íjna í Tomás, ajtahua'a sejí, tí ayén ántehuaa Mateo, tí tí'ítej'íivihua'a a'íimej í mej tí'ití'icica. Sejí pu ajta huatajé. A'íi pu a'íin pú'een a'íjna í Jacobo, Alfeo tí rape'eri, ajtahua'a sejí, a'íjna í Lebeo, í mej majta miyen ratamuá'amua tíjín Tadeo. ⁴ A'íi pu ajta huatajé a'íjna í Simón í tí ajtémecan huá'a jetze í mej miyen huataújmua'a tíjín cananista, ajta a'íjna í Judás tí ayén te'entímu'utaca tíjín Iscariotes. A'íi pu a'íin pú'een í tí avítzi jín hua'utátuii a'íjna í Jesús.

Jesús pu hua'uta'íteca'a í mej jamuan á'ujuhua'ane'e mej nu'u raataxáj a'ij ti 'een í Dios jemi (Mr. 6:7-13; Lc. 9:1-6)

⁵ A'ii mú a'ín pú'een í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase í ti Jesús hua'uta'íteca'a. Ayeé pu a'ájna jín tihua'u'íjca, ayén tihuá'ixaate'e yee:

—Caxu se'uun á'uci'ica'an se'újna á mej a'uchéjme í mej se'j chuéjra'a japua ajtéme'ecan, caxu seajta uteáru'ipiche'en chajta'a a'u mej é'che a'íime í mej Samaria jetze ajtéme'ecan.

⁶ Mí seajta mú'een, setá'aj se'uun á'uju'un huá'a jemi í mej i'í ya'ujmua'ame'en a'ájna í Israél teecan. Yee mú 'een a'íime t'j cáne'axi í mej á'uvej. ⁷ Setá'aj á'uju'un, sera'antixáata yee pu'uri t'n teja'ur'é'enejsin ti Dios ayén tiu'uta'ájta íyen chaanaca japua. ⁸ Setá'aj seajta tihuá'uhuaate'en í mej t'í'icucui'í. Seajta siyen huá'uruuren í mej mauchén huácuui mej mi ruuri muá'ara'ani majtáhuua'a mena'a. Setá'aj seajta hua'urújte'en a'ájna jime'e í mej jín t'í'icucui'í a'ájna í mej miyen ratamuá'amua tijín “t'í tineá'jxi í ru jetze”. Seajta hua'utamúá'rite'en a'íimej í tiyáaru'use í mej huá'a t'zajta'a seijre'e í teite. Mú'een, caxu t'ínajchitan a'ájna jime'e sej ra'ancuré'a se'ájna í muá'í'eri'ira'a í sej jín tihuá'umua'aten. A'íj pu jín, caxu huá'ájijve'e.

⁹ Caxu seajta ti'títj anú'an t'zajta'an í puaasi í sej jín avé'ujj'í'ic'e'jme, ti'títj tumin, ti pua'a oro na'ari plata nusu cobre. ¹⁰ Caxu ca'aní pijca í sej jín huate'újvair'e'en í juye jetze. Seajta se'ín ajtáca'acaimé'e í ti anátápi'ihuajme'e, seajta uca'újchejte'axi'ín seexu'íjmé'en se'j jime'e í sa'ahua í sej ra'iteváarajme í ruhuar'é'tetze'e. Caxu seajta itz'j chueeca. Ayeé xu huá'arini a'íné ayej t'í'ixi'epi'ín mej tejamuaamín me'ájna jime'e í sej t'ímijhuaca.

¹¹ A'u ti na'a mej a'uchéjme, set'í'ij á'uteároute se'újna, aj xu si se'j huahuuani ti caí ti'títj jín ateáturaaveca. A'u xu a'ut'é'e xá'aju'un u chí'ira'an t'zajta'a a'ájna í ja'ati a'achú sej caj á'ateere se'újna chajta'a. ¹² Set'í'ij á'uteároute se'újna u chí'ita, aj xu huate'újte'en. ¹³ Tí pua'a miyen amua'ancuré'evi'ítin temua'a naa, ché'e ayén éene'en a'ij sej seri tihua'utate'újte. Na'ari caí, setá'aj se'j jemi raate'ájtuaani í runiuuca í sej jín seri tihua'utate'újte a'íimej í mej mauchén amuaatíite.

¹⁴ Ajta ti pua'a ja'atí caí amua'ancuré'evi'ítin, na'ari ti pua'a mecaí ranamuajracu a'ij sej tihuá'ixaate'en, set'í'ij huiráciinen se'újna chí'ita, sera'at'éca'atzijxi'ín í ruca'acai ti í cávatziin í chuej. Aj mú mi ramua'aréeren í mej jín auteájturaa í Dios jemi. ¹⁵ Ayeé nu te'áj amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, a'ájna xicá'jra'a ti jetzen huá'axijte'en í Dios í mej jín auteájturaa í jemin, jehua pu puajtzi hua'utá'asin. Jaitze'e mú rajpuafítzi muá'aju'un a'ujna chajta'a mecaí í mej mejmí'í me'uun é'echejca'a a'ujna ti ayén teja'arájt'ehuaaca'a tijín Sodoma, ajta a'ujna u Gomorra.

Seica mú nu'u puajtzi hua'utá'asin

¹⁶ Casi'í mú'een, ayé nu te'ájmuataa'ájte'esin sej si á'ujuhua'ane'en huá'a t'zajta'a í teite í mej miyen á'amuaruuren t'j í'ra'ave í mej t'íteci'ímeca. Setá'aj siyen mé titeu-muá'mua'are'en mat'j a'íime í cu'ucu'use í mej jehua raay'í'iti. Setá'aj huamuá'ajcantare sej si caí tiú'ítz'íte'e mé sé'ujuhua'ane'en mat'j majta rici a'íime í cucui'ise.

¹⁷ Rí'í xu'u huá'a jemi í teteca. A'íí mú mú'ejmi a'uteátuasin a'u mej te'á'ajta huá'a jueesi jemi. Aj mú mi amua'ajvájxi'ísin a'amua huari jetze. ¹⁸ Majta mú mú'ejmi á'avi'ítin í tajt'uhuaani jemi na'ari í rey jemi me'ájna jime'e sej siyen t'í'ivaire'e ne jetze me'ecan. Ayeé mú á'amuaruuren sej si hua'utá'ixaate'en a'ájna jime'e a'ij sej 'een jín ná'astijre'en ineetzí. Ayeé xu che'atá sena'a tihua'utá'ixaate'esin a'íimej í mej caí Israél jetze ajtéme'ecan. ¹⁹ Aru, a'ájna xicá'jra'a jetze mat'í'ij á'amuavivi'iran, caxu siyen t'ímua'ajca yee a'ii qui ye'í tetiú'utaxá'jta, na'ari yee t'ítajq'ui niuucarijra'a taataxá'jta. Mat'í'ij miyen amuá'aruuren, aj pu í Dios amuaatá'asin a'ij sej ye'í tiu'utaxá'j. ²⁰ Ayeé xu'u, caxu t'ítz'íime'e a'íné í sej hua'utá'ixaate'esin, caxu rujímua'a rájteusin sino a'ín í xié'jniu'ucare'ara'an a'ájna í sej rájya'upua, a'íí pu amuaa'ít'iira a'ij sej ye'í tiu'utaxá'j.

²¹ Ja'at'í pu hui hua'ítzi jín t'í'ijxajtzi'iran í ru'íhuara'a mej mi raaf'é'ica. Ayeé pu che'atá na'a té'eme í ya'upuá'ara'an hua'ítzi pu huá'ataaven í ruyaujmua'a. Majta me'ín í ya'ujmua'ame'en, a'íí mú che'atá mena'a á'jhuiixi'ín. Ayeé mú tihua'uta'ájta mej huá'ucui'íni. ²² Majta í teite, na'ímí'í mú amua'ajcha'í're'e muá'aju'un me'ájna jime'e sej ná'astijre'en ineetzí. Ajta a'ín í ti te'utá'viica'í ajta na'a caí nain te'entipua'are, Dios pu ru'í'ruuasin a'ájna. ²³ Mat'í'ij a'ij pua'a á'amuaruure í'ye chajta'a, setá'aj ca'anacan huiráciine. Sej si se'j chajta'a jetze a'uteároute. Ayeé nu te'áj amua'ixaate'e, set'í'ij seuj á'ujuhua'ane'en se'j seajta se'j jetze í chajta'a a'u mej a'uchéjme a'íime í mej Israél jetze ajtéme'ecan, í nej neajta teáata'a jetze airáne, nee nu xaa ye'ecánejsin.

²⁴ A'ájna í ti tihuá'amua'ate, jaitze'e pu ruxe'eve'e caí a'íimej í mej tiú'ujmua'ate. Ajta, a'ájna ti t'í'ira'áijte'e, jaitze'e pu ruxe'eve'e a'ájna caí a'ín ti ravaire'e. ²⁵ A'íj pu jín, ayén tiú'ujxe'eve'e. A'ájna ti tihuá'amua'aten, ché'e a'ín ayén che'atá na'a éene'en t'j a'ájna ti tiú'ujmua'ate. Ajta a'ájna ti t'í'ivaire'e, ché'e a'ín ajta ayén che'atá na'a 'eene'en t'j a'ájna ti

tí'ira'ajjte'e. Ayee mú che'atá mena'a á'amuaruuren mú'ejmi a'ij mej meri náaruu ineetzi. A'iné ayée mú meri naatamuá'a ti jíme'en yee: "Mú'ee pej i'i Beelzebú a'ijna ti tihuá'ajjte'e í'tiyáaru'use", ayée mú che'atá mena'a á'amuaruuren mú'ejmi, mi sej hui ní'teitestemua'a. Jee xaa ne'u, majta mú jaítze'e a'ij pua'a á'amuaruuren mú'ejmi.

Jíme'en í tej nu'u xaa rátziiine'e
(Lc. 12:2-9)

²⁶ 'A'ij xu jín, ca xu huá'atziine'e í teite. Ti'tí'ti ti a'ij avíitzi'i í sej jín rajpuaíjtzí, Dios pu raatasejrata mé jéjre'e, na'ari tí'ití'j ti a'ij ti rú'avaa í sej jín tí'iumuarí'e, Dios pu hua'utá'asin mej mi ráamua'aree. ²⁷ A'ijna í nej já'amua'ixaate'e avíitzi jíme'e, ayée xu huárini, setá'aj raataxáj mé jéjre'e. Ajta í nej já'amua'ixaate'e xahuaani'i jíme'e, ayée xu raataxáj ca'anín jíme'e, án xu'u imuá a'utiúu í a'amuachi'i japua.

²⁸ 'Caxu huá'atziine'e a'ímej í mej ruxí'ej teite cui'ica a'iné camu raayí'iti mej á'amuaaxiejni'u'uca antipua'ajte'en. Mí seajta mú'een, a'íj xu xaa tziine'e a'ijna í Dios ti ayén raayí'iti ti ra'antipua'ajte'en mi sej siyen che'atá ratéhua'ira'a. Ajta a'íj pu raayí'iti ti ra'antipua'ajte'en í á'amuaaxiejni'u'uca í sej jín seuj ruurica'a í taij jetze ti caí ja'anáj á'amí'ini.

²⁹ 'Aye pu huá'anajche a'ímej mi pina'ase, a'achú cumu sej tumin sej. Ayee pu i'een a'ijna í á'amuaaya'upua, aúche'e pu huá'acha'íi mi pina'ase. Capu sej mí'ini í pina'a ti pua'a a'íj caí xi ayén tiu'utaxáj. ³⁰ Dios pu ajta ramua'aree a'achú ti pua'amé cá'uu í á'amua'cipua. ³¹ A'ij pu jín, caxu tí'imujajca. Jaítze'e xu ruxe'eve'e í Dios jemi mecaí mi pina'ase.

Jíme'en a'ímej í mej te'anxájta jíme'en í Jesús mé jéjre'e
(Lc. 12:8-9)

³² 'Ja'atí ti na'a ti ayén te'anxájta huá'a jemi í teite a'ijna jíme'e yee nej nu'u rá'astijre'e ne'ijna í Jesús, ayée nu hui che'atá nena'a te'anxájta jemín í ti ajta ní'iyá'upua ta japua ti é'eseijre'e ti jíme'en yee a'íj pu xí'epi'in huaríj. ³³ Ajta, ja'atí ti ayén huá'a jemi ayén te'anxájta í teite ti nu'u caí nemua'ate, ayée nu che'atá nena'a te'anxájta jemín í ti ajta ní'iyá'upua, ta japua ti é'eseijre'e. Ayee nu xáahu' tiraatá'ixaate'esin ti jíme'en yee nej caí ramua'ate ne'ijna í ja'ati.

Teite mú nu'u já'ita'a a'utácíne me'ijna jíme'e í Jesús
(Lc. 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ 'Caxu siyen tí'imujajca í nej ne'ijna jín mú a'uvé'emej mej mi rí'i temua'a naa titeeteáturan íyen chaanaca japua. Canu ne'ijna jín mú a'uvé'emej mej mi rí'i titeeteáturan temua'a naa sino mej mi já'ita'a a'utácíne me'ijna jíme'e a'ij nej rici. ³⁵ Ayee nu ne'ijna jín a'uvé'emej ti ij ja'atí autéjcheni ti raaténe'usi'ite'en í rutáata. Ajta a'íj ti temuaj í 'íta'a, a'íj pu ajta raaténe'usi'ite'esin í runáana. Ayen che'atá na'a tihuá'aruuren, í 'íta'a ti ari tímú'un ti 'íta'a; a'íj mú huatéjne'usi'ite'esin a'ímej rumúunimua'aca. ³⁶ A'ij mú jín, a'íj mú rájcha'íre'e muá'aju'un í seica a'ímej í ruxí'ej teitestemua'a.

³⁷ 'Tí pua'a ja'atí jaítze'e raxí'eve'e í rutáata, ajta í runáana caí ineetzi, capu ayén tiraavíjte'e ti a'íj neetzi jemi huateáturan tíj na'a rusén jíme'e. Ajta ti pua'a ja'atí jaítze'e raxí'eve'e í ruyauj ti teáata'a, ajta ti 'íta'a, ti pua'a jaítze'e raxí'eve'e caí ineetzi, capu ajta ayén tiraavíjte'e ti a'íj neetzi jemi seíire'e á'ara'ani tíj na'a rusén jíme'e. ³⁸ Ajta, ti pua'a ja'atí raxí'eve'e ti á'uche'ecane'en neetzi jamuan, ché'e a'íj huataúra'an ti rajpuaíjtzí á'ara'ani neníu'ucajze'e, capu amín a'ij ti pua'a huámí'ini í cúnru jetze. Na'ari caí, capu ayén teja'uré'enejsin ti a'íj ayén huateáturan neetzi jemi a'utí Dios é'eseijre'e. ³⁹ Tí pua'a ja'atí tí'itese'e ti ij caí huámí'ini, aúche'e pu xaa ne'u mí'ini. A'ij pu á'ujisin í ruxí'ejni'u'uca ti auj ruurica'a. Mí ajta, a'íj ti huataúra'an ti huámí'ini a'ijna jíme'e ti tiu'utévai neetzi jetze me'ecan, a'íj pu ajtahua'a huatarújsin. Rateuní í ruxí'ejni'u'uca ti auj ruuri tíj na'a rusén jíme'e.

Jíme'en í mej raamuá'itin a'ímej í mej rá'astijre'e
(Mr. 9:41)

⁴⁰ 'A'ijna í ja'atí ti amua'ancuré'evi'iti u ruchi'itá, a'íj pu ajta na'ancuré'evi'iti ineetzi. Ajta, a'ijna í ti na'ancuré'evi'iti ineetzi, ayée pu che'atá na'a ra'ancuré'evi'iti a'ijna ti neja'uta'íteca'a. ⁴¹ Ajta a'ijna ti ra'ancuré'evi'iti sej ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a, ayée pu che'atá na'a tí'iraci'iti í Dios jemi tíj ajta tí'iraci'iti a'ijna ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a. Na'ari, ti pua'a ja'atí ra'ancuré'evi'itin ja'atí ti xí'epi'in rici, ayée pu che'atá na'a tí'iraci'iti í Dios jemi tíj ajta tí'iraci'iti a'ijna í ja'atí ti xí'epi'in rici. ⁴² Ajta, ti pua'a ja'atí raatá'an cíj caj í jaj, vaasu tzajta'a sej í tevi ti caí tí'ití'j jín antiújmua'aree, ti pua'a ayén tiraatá'an a'ijna jíme'e ti a'íj tevi ná'astijre'e, ayej tí'ayajna, tí'ití'j pu tí'iraci'iti í Dios jemi.

11

*A'ñime í ti hua'uta'íteca'a a'ájna í Juan í ti huá'amua'i'ihuacare'e
(Lc. 7:18-35)*

¹ Tí'ij Jesús raatapúa'ajtaca'a ti hua'utá'ixa í ti jín tihua'u'íjca, aj pu í á'uraa. A'áye pu a'ará'a chajta'a a'ímua' a'u mé a'ítechéjme ti ij tihua'umua'aten, ti ij ajta tihua'utá'ixaate'en í teite. ² Ajta a'ájna í Juan, a'úu pu já'ahua'a á'anami'ihuaca'a. Aj pu í yá'umua'areeri'í a'ij ti Jesús ríjcaa. Tí'ij jí hua'uta'íteca'a seica í mej jamuan á'ujuhua'ane'e mej mi u ya'utéseij, majta mej mi tíraata'íhua'u me'ájna í Jesús. ³ Ayeé mú tíraata'íhua'uri'í t'íjín:

—¿Ni mú'ee pej pe'ín píríci pe'ájna í pej jee í'í Ciriistu'u pej mú'ee íyén ruxe'eve'e, pej nu'u yen ve'ecáanen? Na'ari caí, ¿ni ayén tiú'ujxe'eve'e tej seij huachú'eve'en?

⁴ Jesús pu ayén tiu'utaniú t'íjín:

—Sericu, setá'aj siyen tíraata'ixaate'en se'ájna í Juan a'ij sej ye'í t'í'iseij, seajta tí'inamua.

⁵ Setá'aj raatá'ixaate'en yee mu'uri atanéjne'e í mej aracúcu'unijme'eca'a; ajta yee mu'uri á á'ujuhua'an a'ñime í mej anaciyáaxavi'íjme'ecaa ruíca jetze; majta yee mu'uri huarúj me'ájna jime'e cu'ini'ira'u ti tineá'xi í huá'ahua'ira'a jetze. Majta hui a'ñime í mej nácu'axa'itajme'ecaa, mu'uri huíteájnamua. Majta seica, a'ñime í mej huácuii, mu'uri majtáhua'a mena'a huatarúj. Neajta tihua'utá'ixaate'esin a'ímej í mej caí a'ij t'í'ijvii'cu'a'í í niuucari ti jín Dios hua'irátuaasin. ⁶ Ché'e huaújtemua'ave'en a'ájna í ja'ati ti caí ruhuárita'a huaré'eye'ican ineetzi jemi a'ájna jime'e ti caí ché'e té'evii'cu'a'í neetzi jemi.

⁷ Mat'íj a'ucúj a'ñime í mej Juan jamuan á'ujuhua'ane'e, Jesús pu a'utéjche ti tihua'utá'ixaate'en í seica jime'en a'ájna í Juan. Ayen t'íjín:

—¿Tí'itáni sena'a u a'utéseij se'ájna u mu'utzítá? ¿Ni qui siyen tíraaseij í huini ti eeca raru'uxante'e? Caxu xaa ne'u. ⁸ Tí'í pua'a secaí siyen huaríj, ¿tí'itáni sena'a a'utéseij? ¿Ni ja'ati se'utéseij ti te'ucáaviij rí'éene'en jime'e? Caxu xaa ne'u, a'íné xu'uri ramua'aree t'íjín a'ñime í mej miyen rí'éene'en jín te'ucáaviij, a'úu mú é'eche huá'achi'ita í rey. ⁹ Ari ti pua'a secaí siyen huaríj, ¿tí'itáni ne'u? ¿Ni secaí siyen a'ín a'utéseij ja'ati ti Dios jetze me'ecan t'í'ixaxa'a? Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e ti a'ín pú'een tzíte'e a'ájna í Juan. Ayej xaa ne'u tí'ayajna, jeíhua pu jaítze'e ve'ecán jín t'í'it'éjvee a'ájna í Juan caí seij ti ayé na'a a'ájna jín t'í'it'éjvee ti Dios jetze me'ecan t'í'ixaxa'a. ¹⁰ A'í pu a'ín pú'een í ti jime'en rá'axa í yu'uxari jetze. T'íjín:

Nee nu ja'atí huata'íti

ti amuájca mú'eeetzi jemi

mej mi r'í'í huaújruuren í teite.

¹¹ Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, huá'a tzajta'a naíjmi'í í teite í mej huanéj íyén chaanaca japua, capu ja'atí ja'anáj te'enteájrupi t'í'it'íj jime'e ti jaítze'e ve'ée caí í ti jín t'í'it'éjvee a'ájna í Juan. Mí ajta, a'ín ti jaítze'e cflíeen jín seijre'e jín t'í'it'éjvee í Dios jemi, jaítze'e pu ve'ée a'ájna í ja'ati caí a'ájna í Juan.

¹² T'íj na'a a'ájna'ímua ti huatasej're a'ájna í Juan, ti yú é'iré'ene, teite mú ca'anéeri jín rahuauca mej mi me'uun a'uteáru te'á'ájna Dios ti é'eseijre'e. Majta ca'anéeri mú jín t'í'itese'e a'ñime í teteca í mej ruca'ané me'í huataúra'an me'ájna jime'e. ¹³ A'ñime í mej Dios jetze me'ecan t'í'ixaxa'ata'a, ajta a'ájna í yu'uxari jetze ti Moisés teecan ra'uyú'uxaca'a, naími'í mú tiu'utaxájtaca'a a'ájna jime'e í Dios ti nainjapua t'í'ajta íyén chaanaca japua. Maúche'e raaxájtaca'a ajta na'a caí ye huatasej're a'ájna í Juan. ¹⁴ Ajta, ti pua'a siyen tite'ehuaújca'anen sej rá'antaahuate'en, a'ájna í Juan, a'íi pu a'ín pú'een a'ájna ti nu'u ruxe'eve'e ti yé uvé'enen, a'ájna í ti ayén ántehuaa t'íjín Elías. ¹⁵ A'ñime í mej huíteánajca'amua, miché'e r'í'í tíraanamua.

¹⁶ ¿A'íné nena'a tíraataxáj yee a'íné mé'een a'ñime í teite í mej a'ájna nine'ira'a jetze yen huachéjme íjii? Ayeé mú 'é'én mat'íj í tí'irí'í í mej vejli'í a'ujteí a'u mej tejá'atua. A'íi mú hua'atéj'í'ivihua'a í seica. ¹⁷ Miyen t'íjín: “Teti'utac'í'site sej si tiu'utéene'en. Mí seajta caí, caxu tiu'utéenei. Teajta tu tiu'utáchuicaca'a í chuicari jime'e í mej jín t'í'ichuicaca ti pua'a seij huámi'íni, mi seajta, caxu se'ájna jín huataújxiemiste.”

¹⁸ Ayeé nu hui 'é'én jín niyen tejá'amua'íhua'u a'íné ayéé pu tí'irineca. A'ájna í Juan, ayéé pu mú a'uvé'emej. A'íi pu rú'itzi'ive'eca'a. Ajta, capu raye'eca'a í nahuáj. A'íj xu jín siyen tiu'utaxájtaca'a yee tíyaaru'u pu tzajta'an seijre'e amíjna mi teví. ¹⁹ Neajta á'íyén inee ye uvé'ene, í mej neajta teáata'a jetze airáane. Canu né'itzi'ívi. Neajta raye'eca í nahuáj. Mú'een xu si siyen tí'inxaxa yee huápi'í nu tí'icua'a, neajta nu'u netahuai'ive, majta miyen ne'amiigustemua'a pú'een a'ñime í mej nu'u jeíhua até'ítze'a'ara í Dios jemi, majta a'ñime í huá'ajjve'e í mej tí'it'í'icica. Ayeé xu ramua'aree tej r'í'í mé titeumuámua'aree a'ímej jemi í mej ta'ará'astijre'e ítejmi.

*A'ñime í mej me'uun antachéjme'e ti chájta'ajme, í mej caí té'atzaahuat'e
(Lc. 10:13-15)*

²⁰ Aj pu i Jesús a'utéjche ti hua'ajteá'axi'in a'imej í mej me'uun antachéejme'ecaa a'u ti ayén teja'uríj í muári'eri'ire'ara'an jime'e mu'licáca í mej jín r'í te'utasej. A'íj pu hua'ajteá'axi seij ajta seij í teitejra'a í mej me'uun a'uchéjme'ecaa u chajta'a jetze a'iné camu autéjhuii mej seicié tiú'umua'ati. ²¹ Ayen tijín:

—Ché'e a'ij ti na'a, mú'een mi sej Corazín é'eche. Ché'e a'ij ti na'a, mú'een mi sej Betsáida é'eche. Tí pua'a niyen che'atá nena'a huáriniiche'e nemuári'eri'ira'a jime'e ne'újna u Tiro, neajta ne'újna u Sidón, a'ij nej neri ye'í huaríj nemuári'eri'ira'a jime'e mú'ejmi jemi, mejmí'í mú seicié tiú'umua'atíjche'en. A'íj mú majta mej mí'í raatasefiratache'e me'íjna jime'e mej tiu'uteújchejte'en xu'umuavi'in jime'e, majta mejmí'í nasij avé'ujhua'atehua'anche'e. ²² Ayee nu tejá'amua'ixaate'e ti ayén té'eme a'ájna xicájra'a jetze tí'ij Dios huá'axijte'en matíj mena'a pua'amé teitejra'a. Jaítze'e xu rajpuaíitzi xá'aju'un mecaí a'íime í mej a'uun a'uchéjme'ecaa me'újna u Tiro, majta me'újna u Sidón.

²³ Seajta mú'een mi sej Capernaúm a'uchéjme, ¿a'iné tejamaú'amitiejte'e? ¿Ni qui ayén yee tejamaú'amitiejte'e sej nu'u r'í tiraatá'a í Dios? Caxu xaa ne'u. Dios pu puaíitzi amuaatá'asin. A'uun xu a'uteáturaasin mí'ichite jamuan. Tí pua'a niyen che'atá nena'a huáriniiche'e ne'újna Sodoma a'ij nej neri tiú'uruu nemuári'eri'ira'a jime'e mú'ejmi jemi, a'ujna u chajta'a u Sodoma, a'íj pu auj e'etéeriche'en tíj na'a a'ájna'ímua ti yú e'iré'ene. ²⁴ Mí ajta, ayée nu tejá'amua'ixaate'e, a'ájna xicájra'a ti jetzen Dios huá'axijte'en a'imej í mej japuan a'uchéjme íiyen chaanaca japua, mú'een xu jaítze'e rajpuaíitzi xá'aju'un se'ájna, mecaí a'íime í mej me'uun a'uchéjme'ecaa a'ujna tíj na'a ti Sodoma e'ejtéme'ecan.

Jesús pu raatéjhuaú í ruyá'upua jemi

(Lc. 10:21-22)

²⁵ A'ájna xicájra'a jetze ti Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu i ayén raatéjhuaú í ruyá'upua jemi tijín:

—Mú'ee í pej ní'iyá'upua, í pej tí'ajta pe'újna u ta japua, pajta íiyen chaanaca japua, r'í'í nu timuaatá'aca ne'ájna jime'e pej hua'utá'a mej mi yaú'itíe muá'ara'ani a'ij ti 'een mú'ee'tzi jemi a'íime í mej caí jéihua tiú'ujmua'ate. Mí pajta, capej piyen hua'utá'a mej mi yaú'itíe muá'ara'ani a'íime í mej támua'aree, majta a'íime í mej raay'í'iti. ²⁶ A'iné píjta, ayée pej tí'ijxe'eve'eca'a mú'ee, í pej ní'iyá'upua. —Ayee pu tiraatéjhuaú.

²⁷ Aj pu i ajtahua'a ayén tihua'utá'ixaa a'imej í mej jamuan á'ujuhua'ane'e tíjín:

—Nain pu tinaatá'ui a'ájna ti ní'iyá'upua mej mi ráamua'ati tzaahuati'ira'a jime'e. Capu ja'atí nemua'ate nain jime'e a'ij nej 'een sino a'íj pu'u ti ní'iyá'upua, a'íj pu xaa nemua'ate. Ajta, capu ja'atí ramua'ate nain jime'e í ti ní'iyá'upua sino ínee í nej yaujra'an pú'een, nee nu xaa ramua'ate. Majta, a'íj mú ramua'ate a'íime í ti hua'aráanajche nej tihua'utasejrate'en a'ij ti 'een.

Jesús pu hua'utajé mej mi jemin ve'eré'ene

²⁸ Setá'aj yé ve'eré'enen neetzi jemi, setíj sena'a pua'amé mú'een, mi sej cua'ana se'ájna jime'e í sej rahuauca sej r'í'í tiraatá'an í Dios, seajta se'ájna jín tí'itíese'e í sej ra'ará'astijre'en nain jime'e. Nee nu xaa amuaatá'asin sej hua'újse'upe'en. ²⁹ Setá'aj te'enteá'ute se'ájna jime'e í nej jín tejá'amua'íjcate'e. Seajta tiú'uri'íren neetzi jemi, a'iné nee nu ne'ín pú'een seij ti mua'acan, canu neajta á'antzaahuate'e. Tí pua'a siyen yé ve'eré'enen neetzi jemi, nee nu amuaatá'asin sej r'í'í huárini í ru tzejta'a. ³⁰ Capu muári'eri sej raana'ímire'en se'ájna jime'e í nej jín amuaatá'asin. Ajta, í nej jín tejá'amua'íjcate'e, capu ajta muári'eri sej siyen huárini a'ij nej tí'ijxe'eve'e. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Jesús.

12

Matí'ij a'íime í mej Jesús jamuan á'ujuhua'ane'e miyen ra'antízzaanaxi í tríigu ti antimua'iyujmee

(Mr. 2:23-28; Lc. 6:1-5)

¹ Ajta a'ájna'ímua ayée pu tiuju'uríj. A'uun pu aumé'ecaa í Jesús já'ita'a í ví'ira'ajapua. Aj pu pí'tí'irijca ja'anáj xicájra'a mej jetzen ruse'upi. Majta me'ín í mej Jesús jamuan á'ujuhua'ane'e, a'íj mú meri jéihua tiejcuca'a. Aj mú mi autéjhuii mej ra'antízzaanaxi'in tí'itíj jatzi ti tríigu jetze me'ecan. Méjcua'a me'íjna í atzi.

² Majta me'ín í mej jee í'í fariseos, matí'ij hua'usej mej miyen rijcaa, aj mú mi miyen tiraatá'ixaa me'íjna í Jesús tíjín:

—Casí'í, ayée mú hui rici a'íime í mej mú'ee'tzi jamuan á'ujuhua'an. Ayee mú rici a'ij ti caí tiu'utá'aca ti ja'atí ayén rijca í xicájra'a ja'anáj mé jetzen ruse'upi.

³ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa a'imej í fariseos tíjín:

—¿Ni secaí mú'een ja'anáj ra'ujíjve í yu'uxari jetze a'ij ti ye'í huaríj a'ájna í David teecan tí'ij huata'í'icuataca'a, majta í mej jamuan á'ujuhua'ane'e? ⁴ A'uun pu a'uteá'jrpu u teyujta'a, í ti jee chí'ira'an pú'een í Dios. Ajta á'íiyen a'íj pu ráacua a'ájna í pan í mej Dios huatámua'íhvejte,

majta a'íime í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, a'íi mú majta ráacua. A'íjna í pan, a'íi mu'u racua'aca a'íime í mej tí'ivaire'e me'újna teyujta'a. Capu amín a'íj, capu tí'títj jín auteájturaa a'íjna í David.

⁵ '¿Ca'ín ni secái ja'anáj ra'ujjive a'íj ti ra'uyú'uxaca'a í yu'uxari jetze a'íjna í Moisés teecan mej nu'u a'íime í mej tí'teté'u'upu'u u teyujta'a, a'íi mú tí'ivaire'e a'ájna xicájra'a mé jetzen ruse'upi? Mí majta, camu tí'títj jín á'atura í Dios jemi me'íjna jime'e. ⁶ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Inee, í nej yé huaca mú'ejmi jemi, jaítze'e nu ve'ecán jín tí'títjvee mecaí a'íime í mej tí'teté'u'upu'u teyujta'a.

⁷ Caxu a'atzu yaú'títee xa'araa a'íj ti huataújmua'a a'íjna ti ayén té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze ti jíme'en yee Dios ti raataxájtaca'a tíjín: "Ayee nu tí'íjxe'eve'e mej mi huá'ancu'uvajxi'in í rux'íej teite. Canu raxí'eve'e mej tiu'utámuaí'ivejta." Na'ari caí, ti pua'a siyen tiyaú'títee xá'ara'aníche'en, caxu siyen tihua'uxájtzi'iranche'e a'íme'j í mej caí tí'títj jín auteájturaa.

⁸ A'íj pu jín, inee í nej neajta teáata'a jetze airáane, ayée nu 'een jín antúnmu'a'aree neajta ne'íjna xicájra'a ja'anáj mej jetzen ruse'upi.

Jíme'en í ja'atí ti aná'iyaxara'aca'a í rumuájca'a jetze

(Mr. 3:1-6; Lc. 6:6-11)

⁹ Aj pu'í Jesús á'uraa. Tí'íj jí a'uun teyujta'a a'uteájrui. ¹⁰ A'uun pu se'íj a'utevéeca'a ti aná'iyaxara'aca'a í rumuájca'a jetze.

Majta me'ín í fariseos, a'íi mú majta a'uté'uuca'a. A'íi mú rahauca'a a'íj mej ye'í tiraaxájtzi'í í Jesús. A'íj mú jín miyen tiraata'íhua'uri'í me'íjna í Jesús. Míyen tíjín:

—¿Ni caí rí'íri tej tiyen tiráhuaate'en se'íj tí'tí'icui'í a'ájna xicájra'a tej jetzen tase'upi?

¹¹ Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Tí pua'a se'íj ja'atí cáne'a tíciitzi, ti pua'a a'íin cáne'a até'jveti ta'atécun a'ájna mat'íj pua'a ruse'upi, ¿ni caí ayén rini í ja'ati ti u á'ume'en tí'íj ra'itaján? Jee xaa, ayée xu che'atá sena'a rici, mú'een. ¹² Jé'ecan pu jaítze'e tí'ivaire'e se'íj í tevi caí í cáne'a. A'íj pu jín í'íri'iri ti ja'atí ayén tí'títj jín rijca í tí'í' xí'epi'in a'ájna mat'íj pua'a ruse'upi.

¹³ Aj pu í Jesús ayén tiraatá'ixaa a'íjna ti aná'iyaxara'a í rumuájca'a jetze tíjín:

—Huatátzeeara muá'amuajca'a.

Aj pu í a'íi pu raatátzeearaca'a í rumuájca'a. Jíme'en pu'u ayén huaríj, aj pu í nain jín huarúj. Ayee pu éene'e já'araa rí'éene'en tíj í se'íj í muájca'are'ara'an.

¹⁴ Mat'íj mi huiráaci a'íime í fariseos. Aj mú mi autéjhuui mej raax'í'epi'íntare'en a'íj mej ye'í huárini mej mi raajé'ica í Jesús.

A'íj ti se'íj ajm'í tiu'utaxájtaca'a jíme'en a'íjna í Jesús

¹⁵ Tí'íj a'íin huámua'areeri'í a'íjna í Jesús a'íj mej tiraax'í'epi'íntare, a'íi pu huirájraa a'ujna. Jéihua mú teite a'ucíj jamuan. Ajta a'íjna í Jesús, na'íjmi'ica pu tiú'uhuaa í mej tí'í'icui'í'icaa.

¹⁶ Ajta ayén tihua'uta'ajj mej mi caí raxájta yee ja'atí tí pí'rici. ¹⁷ Ayee pu ráaruu í Jesús ti ij araúrasten a'íj ti ajm'í tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Isaías teecan, í tí'í'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. ¹⁸ Ayen tíjín:

A'íi pu a'íin pú'een í tí nevaire'e ineetzi.

Nee nu ra'antíhua'u.

A'íi pu a'íin pú'een í nej raxí'eve'e,

ajta rí'í pu tínetá'aca.

Nexiejniu'uca nu huata'íti

tí á'ume'en a'íjna jamuan.

Ajta a'íi pu tihua'utá'ixaate'esin a'íme'j í mej caí Israél jetze ajtème'ecan tí tihua'aci'iti nainjapua í tí'í' xí'epi'íntare neetzi jemi.

¹⁹ Capu ajta a'íin ruhuaví'ira'a a'ame;

capu ajta jíihua a'ame.

Camu ranamuajran tí'í'ixáata a'ame a'ájna caaye jetze.

²⁰ Capu hua'utamuarí'riste'esin a'íme'j í mej huápí'í tirajpuaíjtza'a tíj pí'ista mej ra'avé'etzi nainjapua.

Capu huápí'í puajjtzi hua'utá'asin í mej caí ché'e té'evii'icua'í a'íme'j í mej miyen 'een tíj taij tí c'íj caj á'ata'a.

A'íi pu huá'a japua huatáníusín ajta na'a caí tiu'utémua'ítin a'íjna jime'e tí na'íjmi'ica rux'íej tiu'uta'ajje'en.

²¹ Majta mat'íj mena'a pua'amé'í teitejra'a í mej yen japuan seijre'e íyen chaanaca japua, na'ími'í mú tí'í'jchu'eve'en niuucajtze'en.

Ayee pu jíme'en tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Isaías teecan.

A'íi mú Jesús jetze te'ujpuá'ajte tí tyyaaruu jetze ara'íjca'ane

(Mr. 3:19-30; Lc. 11:14-23; 12:10)

²² Mat'ij mi seǵ m'ú a'aráviri'iti í Jesús jemi ti tiyaaru'u tzejta'an seǵre'eca'a. A'ij pu jín caí atáneerica'a, ajta caí té'anri'irejca'a a'ájna í ja'ati. Ti'ij jí Jesús tiráhuua tí'ij te'anri'irée á'ara'ani, ajta tí'ij huiteánamuáara á'ara'ani. ²³ Majta me'ín í teite, naími'i m'ú r'í'i te'utasej. Miyen tijín:

—¿Ni qui amí a'áin p'ú'een a'ájna í huáacixa'ara'an a'ájna í David teecan?

²⁴ Majta me'ín í fariseos, mat'ij ráanamuajri'i, ayée m'ú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Amíjna mi ja'atí, Beelzebú pu jetzen arájca'ane tí'ij ayén hua'utamuarite'en a'ámej í tiyáaru'use, a'áme í ti ajta Beelzebú tihua'ájte'e.

²⁵ Ajta a'ájna í Jesús, a'áin pu ramua'areereca'a a'ij mej tí'imua'atzejca'a. Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Tí pua'a a'áme í mej me'uun seǵ chuéjra'a japua a'uchéjme jál'ita'a ma'utácine, ti pua'a miyen huáriní aj m'ú mi huaténe'use'esin, ajta a'ájna í chuéjra'a, capu ch'é á'ateeri. Ajta ti pua'a miyen che'atá mena'a jál'ita'a a'utácine a'áme í mej seǵ japua í chajta'a a'uchéjme, na'ari teitestemua'ame'en seǵ í ja'ati, camu ch'é á'ateeri.

²⁶ Ayee pu che'atá na'a 'een, ti pua'a a'áin Satanás hua'utamuarite'en í ruteítestemua'a, ti pua'a majta miyen hua'uténe'usi'ite'esin í ruteítestemua'a, a'áin pu ajta caí ch'é á'ateere, sino te'entipúa'ari. ²⁷ Ari inee, ti pua'a niyen yee Beelzebú nu jetze aránca'ane nej hua'utamuarite'en í tiyaaru'u, ¿ni tzaa miyen che'atá mena'a Beelzebú jetze ruca'ané a'áme í á'amua'axi'ej teite mej mi miyen che'atá mena'a hua'utamuarite'en? A'áme í á'amua'axi'ej teite m'ú miyen raataxá yee m'ú'een xu seajta siyen rici se'ájna jime'e a'ij seǵ tí'inexajtí'i. ²⁸ Na'ari caí, ti pua'a niyen ne'ájna jetze aránca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, nej ni tiyaaru'u huatamuarite'en, pu'uri a'ájna teja'uré'ene ti Dios tiu'uta'ájta í a'amua' tzejta'a.

²⁹ Ajta, ti pua'a ja'atí rax'éve'e ti tiraanáhuua'í tí'á'ara'an á tá'ache í ja'ati ti ruca'ané, ayée pu ruxe'ev'e'e ti amuacaícan ra'atéj'ici'en a'ájna ti ruca'ané. Aj pu i xaa ri'iri ti a'uteáru'e á a'utí'é'eche ti ij tiraanáhuua'í.

³⁰ A'ájna ti caí ne jamuan á'uche'ecan, a'áin pu néjcha'íire'e. Ajta, a'áin ti caí hua'ajsé'iri í teite neetzi jemi, a'áin pu hua'uré'e'iteca.

³¹ A'ij nu jín, ayée nu tejá'amua'ixaate'e ti ayén tí'ayajna a'ájna jime'e í tetece. I'iri'iri ti tihua'utá'uuni'í naíjmi'lica í mej jín auteájturaa í Dios jemi, ajta naíjmi'lica jemi í mej a'ij pua'a tí'ixa. Aru ti pua'a a'ij pua'a tí'ixajta a'ájna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, capu xaa ne'u ja'anáj tiraatá'uuni'ira a'ájna.

³² Ja'atí ti na'a ti ayén a'ij pua'a tí'inexajta ineetzi í nej neajta teáata'a jetze airáane, a'áin pu xaa tiraatá'uuni'ira. Mí ajta, ja'atí ti na'a ti a'ij pua'a tí'ixajta a'ájna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, capu ja'anáj tiraatá'uuni'ira, sino a'áin pu ru'ité'aa a'ame nain xicaj tzejta'a ti yú auca'ití a'ame tí' na'a rusén jime'e.

*A'ij mej ye'í nu'u tí'iramua'areere a'ij ti 'een seǵ í ciyej
(Lc. 6:43-45)*

³³ Tí pua'a hui ti r'í'en í ciyej, ri'éene'en pu taca'a, ajta ti pua'a caí r'í'en í ciyej, capu ri'éene'en taca'a. Ayee xu 'een jín ramua'areere ti pua'a ciyej ri'éene'en nusu caí se'ájna jime'e a'ij ti éene'en taca'a. ³⁴ M'ú'een xu se'ájna jetze huanéj a'ájna í cu'ucu'u ti tí'ihua'itaca, a'iné huápi'i xu a'ij pua'a tí'iteteite. Capu xaa ne'u a'ij tí'iri'iri seǵ siyen tí'itíj huataxá a'ij ti tiraavijte'e. Ayee pu'u, a'iné seǵ pu ayén tí'ixaxa'a a'ij ti ayén tí'imua'atze í ru tzejta'a. ³⁵ Ajta a'áin ti r'í'i tí'itevij, a'áin pu ayén tí'ixaxa'a í tí'i'í x'é'epi'in jime'e a'iné rú'umua'aree í ru tzejta'a jéihua í tí'i'í x'é'epi'in. Ayen che'atá na'a, í ti a'ij pua'a tí'itevij, a'áin pu a'ij pua'a tí'ixaxa'a a'iné jéihua pu tirú'umua'aree í ru tzejta'a í tí'i'í a'ij pua'a 'een. ³⁶ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e ti ayén té'eme a'ájna xicájra'a ti jetzen Dios huá'axijte'en matíj mena'a pua'amé yé a'uchéjme íiyen chaanaca japua. Ayee pu ruxe'ev'e'e a'ame mej miyen tiu'utetzáahuate'en í Dios jemi nain í mej jín tiu'utaxájtaca'a chá'a mena'a, seǵ majta seǵ. ³⁷ Dios pu r'í'i tí'imua'axi'epi'intare'e a'ájna jime'e a'ij peǵ tí'ixaxa'ata'a, na'ari caí, a'áin pu muá'axijte'en a'ájna jime'e a'ij peǵ tí'ixaxa'ata'a.

*A'áme í teite merájhuaviiri'í ti Jesús hua'utasejrate'en í mej jín r'í'i te'utasej
(Mr. 8:12; Lc. 11:29-32)*

³⁸ Aj m'ú mi me'ín í fariseos, majta a'áme í mej tiu'ujmua'ate í yu'uxari jetze, a'áin m'ú miyen tiraatá'ixaa tijín:

—Maestru, ayée tu tí'ijxe'ev'e'e peǵ tí'itíj taatasejrate'en í tej jín ráamua'aree ti júte'e é'eme'ecan í Dios jemi a'ij peǵ ye'í rici.

³⁹ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—A'áme i teitejra'a í mej a'ij pua'a tí'iteteite, ayée m'ú tí'inehuavii nej tí'itíj hua'utasejrate'en í mej jín r'í'i te'utasej matá'aj nu'u ráamua'aree nej Dios jetze aránca'ane. Ayee m'ú che'atá mena'a rici tíj í ja'ati ti ru'íj mé úurie. Canu tí'itíj hua'utasejrate'esin sino a'ii nu'u a'ij ti tiráaru a'ájna í Jonás teecan, a'ájna ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

⁴⁰ Tʼij aʼjina í Jonás aʼuun éʼejve aʼu ti aúnee í huaʼí, aʼí pu huaʼí yáʼunijcua. Aʼuu pu u éʼete huaíca xicaj tzajtaʼa, ajta huaíca tícaʼari tzajtaʼa ti arájca í jucáaraʼan tzajtaʼa aʼjina í huaʼí ti yáʼunijcua. Ayee pu cheʼatá naʼa tíʼineruuren ineetzi í nej neajta teáataʼa jetze airáane. Aʼuu nu aracaʼítí naʼame chuej tzajtaʼa huaíca xicaj tzajtaʼa, neajta huaíca tícaʼari tzajtaʼa.

⁴¹ Ayee nu hui tejáʼamuaʼixaateʼe, aʼjina xicájraʼa ti jetzen Dios amuaʼaxijteʼen yee xʼíʼepiʼin xu huaríj nusu yee caxu xʼíʼepiʼin huaríj, aʼíme í mej u Nínive éʼechejcaʼa, aʼí mú aʼuun aʼutéhuiixiʼisin múʼejmi jamuan, majta tejáʼamuaxiʼepiʼintariʼireʼen múʼeen mi sej uʼuche íjii. Ayee pu téʼeme aʼjina jimeʼe í mej seicié tiuʼumuáʼaj aʼíme í mej Nínive éʼechejcaʼa matʼíj ráanamuaʼjriʼi aʼíj ti tiuʼutaxájtacaʼa meʼjina í Jonás teecan.

Mí neajta inee, í nej yé huaca múʼejmi jemi, jaítzeʼe nu veʼecán jín tiʼitéjvee caí aʼjina í Jonás teecan. Mí seajta múʼeen, caxu naʼaráʼastijreʼesin ineetzi. ⁴² Ajta hui, aʼjina í ʼítaʼa teecan ti ajmíʼi tíʼaijtacaʼa úute pújmeʼen, aʼí pu ajta huatéchaxijsin múʼejmi jemi, ajta aʼí pu ajta tejáʼamuaxiʼepiʼintariʼireʼen múʼeen, mi sej uʼuche íjii aʼjina xicájraʼa jetze mej aʼutájeeviʼihua teite. Ayee pu téʼeme aʼjina jimeʼe ti aʼín aʼímuáʼa uʼuvéʼemej tʼíj ayén ráanamuaʼ aʼjina í Salomón teecan ti nuʼu huápiʼi ríʼi mé teuúmuʼaree.

Mí neajta inee, í nej yé huaca múʼejmi jemi, jaítzeʼe nu veʼecán jín tiʼitéjvee caí aʼjina í Salomón teecan. Mí seajta múʼeen, caxu naʼaráʼastijreʼesin ineetzi. —Ayee pu tihuaʼutáʼixaa aʼjina í Jesús.

*Jímeʼen í xiéjniuʼucari ti tiúʼujxanaʼaciraʼate, ti ajta pí aʼuréʼeveti
(Lc. 11:24-26)*

⁴³ Ajta ayée pu tiuʼutaxájtacaʼa aʼjina í Jesús tijín:

—Tí puaʼa seíj xiéjniuʼucari ti tiúʼujxanaʼaciraʼate, ti puaʼa huuirájraʼani tzajtaʼan seíj í tevi, aʼí pu áʼucheʼecaneʼe aʼame ti rahuahuuau aʼu ti aʼuhuáchi tʼíj huaújseʼupeʼen. Tʼíj caí rateuveʼen, ayée pu tíʼimuaʼati tijín: ⁴⁴ “Nicheʼe huaréʼaraʼani nehuáritaʼa u niche aʼu nej aʼarájraa.” Tʼíj aveʼeréʼenen, ayée pu éeneʼen teuni aʼjina í jaʼati, ti naa uhuaʼéʼeneʼe aʼame í ru tzajtaʼa. Cu xiee mej mauchén uhuaréʼéichaʼutacaʼa u chiʼita, majta naa ríʼi ruʼuhuáruu.

⁴⁵ Aj pu í aʼín í xiéjniuʼucari, aʼí pu hui huajaʼuvéʼeviʼiti í seica, í mej aráhuaʼapua aráʼase, aʼímej í mej jaítzeʼe aʼíj puaʼa éʼen caí í seij. Aj mú mi uteáruʼti naímiʼi mej mi meʼuun huatéʼe muáʼaraʼani meʼjina tzajtaʼa í tevi. Ajta áʼiyen, ayén teʼiráame ti jaítzeʼe aʼíj puaʼa éʼeneʼe áʼaraʼani aʼjina í tevi caí tʼíj ajmíʼi éʼeneʼe. Ayee pu tihuaʼaciʼiti aʼímej í mej aʼíj puaʼa tíʼiteteite í mej uʼuche íjii.

*Jímeʼen í náanajraʼan, majta ihuáamuaʼameʼen aʼjina í Jesús
(Mr. 3:31-35; Lc. 8:19-21)*

⁴⁶ Aúcheʼe pu tíʼixajtacaʼa aʼjina í Jesús matʼíj meʼuun aʼaráʼa aʼjina í náanajraʼan, majta í ihuáamuaʼameʼen. Aa mú aʼutéhuiixi puaʼací. Méjxeʼeveʼecaʼa mej tiuʼutaxáj jamuan. ⁴⁷ Aj pu í seíj ayén tiraatáʼixaa aʼjina í Jesús tijín:

—A mú puaʼací aʼutéʼuu aʼanáana, majta aʼihuáamuaʼa. Mémuahuahuau mej nuʼu tiuʼuxáj á jamuan.

⁴⁸ Aj pu í ayén tiuʼutaniú aʼjina í Jesús tijín:

—¿Aʼataani mej púʼeen í nináana, nusu í neʼihuamuaʼa?

⁴⁹ Aj pu í rumuájcaʼa jín huaʼutasejra í mej aiitecaíjme. Ayee pu tihuaʼutáʼixaa tijín:

—Aʼí mú aʼín púʼeen í mej jee nináana púʼeen naʼari neʼihuamuaʼa. ⁵⁰ Ayee puʼu hui tʼíʼeen, aʼiné aʼachú mej puaʼamé miyen rici aʼíj ti tíʼixjeʼeveʼe í Dios, aʼí mú aʼín púʼeen í mej jee nináana nusu aʼíme í nejaʼatzimua, naʼari necuʼutzimua ó nejuʼutzimuaʼa. Yee puʼu.

13

*Jímeʼen aʼjina í jaʼati ti tíʼihuastehuaʼa
(Mr. 4:1-9; Lc. 8:4-8)*

¹ Aʼjina xicájraʼa jetze, Jesús pu huirájraa u chiʼita. Aʼuu pu aʼaráʼa aʼjina ti eʼeveʼeʼástime í jaj. Aa pu aʼutayejíxi. ² Aj mú mi jeihua ajteáxiirecaʼa í teite aʼu ti aʼíj éʼeneʼe. Temuaʼa mú tíʼitemuʼiicaa í teite. Aʼíj pu jín ateájraa baarcu jetze ti jaataʼa eʼecáveʼecaʼa. Aʼuu pu í eʼerácatii. Majta meʼín í teite, áa mú aʼucaíjmeʼecaa jaʼapuaíri japua á vejlíʼi aʼu ti í jaj. ³ Ajta áʼiyen tihuaʼajmuáʼate seíj chuijari jimeʼe. Ayen tijín:

—Jaʼatí hui tíʼihuastehuaʼa, u pu áʼume ti tejéʼehuasteʼen. ⁴ Aa pu auméʼecaa ratáhuaʼanáa imueʼeri. Seica pu í imueʼeri juye jetze huavatzjraa. Aj mú mi pinaʼase júteʼimua aveʼecáane, meraaréʼejeʼípi. ⁵ Ajta seica pu huavatzjraa tetej tzajtaʼa aʼu ti caí jeihua chuej áʼuca. Aj puʼi huaréʼehuaa, aʼiné capu huatétee í chuej ti aʼucárutixiʼin í naanaʼaraʼan. Tʼíj huaréʼepistacaʼa í chuej, aj pu í caʼanacan ajnéj í imueʼeri. ⁶ Ajta tʼíj u eʼiréʼene í xica, aj puʼi huaréʼehuaa í xicaj jimeʼe í ti huanéj. Aʼíj pu jín jii huaréʼehuaa aʼiné capu ajtanánaʼajmeʼecaʼa.

⁷ 'Ajta seica í imue'eri, a'úu pu a'uvatzíjraa a'u ti a'utzícare'eme. Tí'ij a'ín tziicare'e huavaújse, a'íi pu i ra'avá'ana í ti tí'ihuasti'ihuaca'a. A'íj pu jín cai huá'íreca'a.

⁸ 'Aru seica pu huavatzíjraa a'u ti a'urí'en í chuej. A'íi pu xaa í ajnéj. Tí'ij jí huavaújse. Temua'a pu tí'íi'ucíreca'a. Seica pu imue'eri, ayén airájraa ti huá'íreca'a seij ajta seij ti ajnéj a'achú cumu anxíca í atzi ti caté'etejme'ecaa. Ajta seica, ayén tí'íi'ucíreca'a a'achú cumu huá'icate. Ajta seica, seité japanu tamuámuata'a pu caté'etejme'ecaa seij ajta seij.

⁹ 'Mí seij huíteánajca'amua, xáanamujri'í hui temua'a naa.

*A'íné'een jime'e Jesús tihua'amua'atehua'a chuijtari jime'e
(Mr. 4:10-12; Lc. 8:9-10)*

¹⁰ Aj mú mí ajteá'íreca'a á vejlí'i jemin í Jesús a'íime í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Aj mú mí miyen tíraata'íhua'urí'í tíjín:

—¿A'íné'een jín piyen tihuaú'ixaate'e í teite chuijtari jime'e ti cai ja'atí yaú'ítie?

¹¹ Aj pu i ayén tíu'utaniú tíjín:

—Mú'ejmí pu Dios tejá'amua'ixaate'e e'ehuaurítíecan jime'e a'íjna ti rú'avaa a'íjna jime'e ti Dios ari tí'ajta nainjapua íyén chaanaca japua, ajta u ta japua. Mí majta a'íime í seica, capu a'atzu rí'írí mej mí yaú'ítíeé muá'ara'ani a'íné capu Dios ayén hua'utá'a.

¹² 'Ayeé pu tí'een: jíme'en a'íjna í ja'ati ti á'ujca'ane ti ayén cíj caj tíyaú'ítíeé á'ara'ani í Dios jemi, Dios pu jeíhua huá'pí'í raatá'asin a'íjna. Ajta a'íjna í ja'ati ti cai á'ujca'ane ti jaítze'e yaú'ítíeé á'ara'ani í Dios jemi, Dios pu rá'arí'íra a'achú ti caj ari tírú'umua'aree. ¹³ A'íj nu jín niyen tejá'amua'ixaate'e chuijtari jime'e mej mí cai yaú'ítíeé muá'ara'ani. Ayeé pu tí'een a'ímej jemi. A'íi mú mé uunéjne'e, aru camu tí'tíj seij. Majta mú tí'inamua, aru camu tí'tíj namua. Camu majta yaú'ítie.

¹⁴ 'Ayeé pu ari araúraste huá'a jemi a'ij ti ra'uyú'uxaca'a a'íjna í Isaías teecan, í ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan tíjín:

Mú'een xu xaa ráanamua tíj na'a ti i yú aumé.

Mí seajta mú'een, caxu yaú'ítíeé xá'aju'un.

Mú'een xu xaa mé uunéjne'eri xá'aju'un.

Mí seajta, caxu tí'tíj seijran.

¹⁵ Ayeé tí'een, a'íné a'íi mú jemin antaújnaamua í ru tzajta'an.

Cíj mu'u caj títe'íteánajca'amua.

Camu á'ujca'ane mej a'atanéjne'ere mej raasej tí'tíj ti pírici.

Na'ari cai, a'íi mú yaú'ítíeé muá'aju'un.

Majta mú mé uunéjne'eri muá'aju'un mej raasej tí'tíj ti pírici.

Majta mí rá'astíjre'e muá'aju'un í mej ranamua.

Majta mú neetzi jemi yé ve'eré'eninéica muá'aju'un nej ni tihua'utá'uuni'í.

Ayeé pu jíme'en ra'uyú'uxaca'a a'íjna í Isaías teecan.

¹⁶ 'Mí seajta mú'een i seij á'ujjuhua'an ne jamuan, setá'aj huataújtemua'ave'en se'íjna jime'e í seij huíteánajca'amua seij si ra'ará'astíjre'en í seij ranamua, seajta ahuatújca'anen seij a'atanéjne'ere seij si raasej tí'tíj ti pírici.

¹⁷ 'Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e tzaahuatí'íra'a jime'e, mu'iití í mej rí'í tí'títeitesta'ca'a, majta a'íime í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan, jeíhua mú raxí'eve'eca'a mej miyen tíu'uséj a'ij seij seri tí'isej inee jemi. Mí majta, camu a'atzu raasej. Ayeé mú che'atá mena'a tí'ijxe'eve'eca'a mej miyen ráanamua a'ij seij seri tí'inamua inee jemi. Mí majta, camu xaa ne'u ráanamujri'í.

Jesús pu tihuaú'ixaate'e a'ij ti huataújmu'a í chuijtari ti jíme'en raxa a'íjna ti tí'ihuastehua'a

(Mr. 4:13-20; Lc. 8:11-15)

¹⁸ 'Casí'í, xáanamujri'í a'ij ti huataújmu'a a'íi chuijtari ti jíme'en raxa a'íjna í ja'ati ti raahuaste í imue'eri. ¹⁹ Tí'í pua'a ja'atí ráanamua í niuucari ti jíme'en raxa Dios tí'í'ajta nainjapua íyén chaanaca japua, ajta u ta japua, ti pua'a a'ín cai yaú'ítiee, a'íjna ti a'ij pua'a 'een, a'íi pu tzajta'an huatasejre'esin. Aj pu i rá'arí'íra í niuucari ti rú'umua'areereca'a. A'íjna í ja'ati, ayéé pu 'een tíj í imue'eri ti huavatzíjraa a'íjna juye jetze.

²⁰ 'Ajta, a'íjna í imue'eri ti huavatzíjraa í tete tzajta'a, ayéé pu 'een tíj í ja'ati ti amuacáí ra'ará'najcheca'a í tí'í ráanamujri'í. ²¹ Aru capu tí'tíj japanu nínei a'íjna í ja'ati. Tí'í pua'a a'atzu rajpua'ítzi a'íjna jime'e mej seica rá'axíe'huarí'íra me'íjna jime'e ti na'ará'astíjre'e ineetzi, na'ari ti pua'a seica a'ij pua'a mé'aruure, cíj pu'u te'eví'íca'íra a'ame. Ca'anacan pu mé nejaúujisin.

²² 'A'íjna ti hui huavatzíjraa a'u ti a'utzícare'eme, a'íi pu ayén 'een tíj seij í teví ti xaa ranamua í niuucari. Aru jeíhua pu tí'imua'ajca a'íjna jime'e a'ij ti té'eme íyén chaanaca tej japanu seijre'e. Ajta, nain tí'í'ijcha'íi, a'íi pu raamuá'ítzi a'íjna í teví. A'íj pu jín, cai ché'e

ra'utámua'areeri'i a'ij ti tiráanamujri'i. Capu ajta ché'le ri'irí ti a'ín tevi ayén raatévaire'en í Dios.

²³ Ajta a'íjna í imue'eri ti huavatzá'raa japuan í chuej ti huarí'en, ayée pu 'een tíj í ja'ati ti yaú'tie tí'ij ráanamua í niuucari. Jéhua pu tí'ijvaire'e í Dios. Yee pu tiraatáuire'esin í Dios jemi tíj a'íjna í imue'eri ti huá'ireca'a a'achú cumu anxíte ti caté'etejme'ecaa, na'ari huaíca ca'ín seité japuan tamuáamuata'a í imue'eri.

Jíme'en í ixaj ti huahuásti'ihuaca'a jamuan í triigu

²⁴ Ajtahua'a seíj ayén tihua'utá'ixaa í chuijtari jíme'e a'íjna í Jesús. Ayen tíjín:

—Ayeé pu tí'irineca jíji Dios ti tí'ajta íyen chaanaca japua, ajta u ta japua. Ja'atí pu imue'eri huahuáste japuan í ruchuej ti huarí'en. ²⁵ Ajta á'iyen matí'ij naíjmi'í tícu'utzuca'a, seíj pu hui ave'eré'ene ti rájcha'íire'e a'íjna ti chuej tícha'íi. Ajta a'ín ti rájcha'íire'e, a'í pu ixaj huahuáste tzajta'an a'íjna í triigu. Aj pu í á'uraa.

²⁶ Aj pu í ajnéj a'íjna í triigu, ajta a'íjna í ixaj. Tí'ij huavaújse, aj pu í huíjmuaiyuxi a'íjna í triigu. Aj mú mi ráamua'areeri'í ti ajta seíj huáviviíhuaca'a í imue'eri a'íné capu huíjmuaiyuxi a'íjna í ixaj. ²⁷ Majta me'ín í mej tí'imuarí'e, a'úu mú hui á'uju'un mej mi tiraata'ixaate'en a'íjna ti chuej tícha'íi. Míyen tíjín: “Tavastara'a, ti pua'a pe'ín huahuáste imue'eri ti rí'en a'ujna á'a chuej japua, za'uné e'ejnéj a'íjna í ixaj?”

²⁸ Aj pu í a'íjna ti chuej tícha'íi, ayén tihua'utá'ixaa tíjín: “Seíj ti néjcha'íire'e ayée pu náaruu.” Majta míyen tiraata'íhuauri'í a'íime í mej tí'imuarí'e míyen tíjín: “¿Ni mua'aráanajche tej u á'uju'un tej rá'ijcuuxin te'íjna í ixaj?”

²⁹ Aj pu í ayén tíu'utaniú tíjín: “Capu ruxe'ev'e se se racuta se'íjna í ixaj, a'íné ti pua'a seri rá'ijcuunan a'íjna í ixaj, ajta pu á'ijcuuxijsin a'íjna í triigu a'íné ru jetze pu huá'uu. ³⁰ Ché'e ayén éene'en ti naíjmi'í huavaújse'en ajta caí teja'ur'élenen ti te'enti'á'asin. Aj nu ni hua'uta'á'ijte'esin a'íimej í mej tí'imijhuaca mej mi amuacáí rá'ijcuuxin me'íjna í ixaj, matá'aj raaj'íci'en mej mi rájseire'en matá'aj ra'anteáaira. Majta á'iyen, me'ín meru'uteátuaasin me'íjna í triigu u chí'íta, a'u mej téjé'eyuuhuaa.”

Jíme'en í játze'ara'an í mostasa

(Mr. 4:30-32; Lc. 13:18-19)

³¹ Jesús pu ajtahua'a seíj hua'utá'ixa í chuijtari. Ayen tíjín:

—Ayeé pu tí'een Dios ti tí'ajta íyen chaanaca japua, ajta u ta japua. Ayeé pu 'een tíj tu'lupi tí'itíj ti ayén ántehuaa tíjín mostasa. Ja'atí pu raahuáste í játze'ara'an a'ájna já'ahua'a a'u ti té'atachuej. ³² A'íjna í mostasa, ayée pu 'eene'en téjatz'e ti jaítze'e í'í cilíeen caí seica í jatzi. Mí ajta, tí'ijta huavaújse'en, jaítze'e pu ajtí'tí'í a'ame caí seica í tu'upi ti íyen seijre'e chaanaca japua. Yee pu ajtí'tí'í a'ame tíj ciyej. Aj mú mi ave'eré'enejsin í pina'ase mej rá'ara'a mej mi ántéja'uteúru'ítu'ajte'en án cíye'ara'an jetze.

Jíme'en í mej rajnájchite'en í cuaíjzi jetze

(Lc. 13:20-21)

³³ Ajtahua'a seíj chuijtari hua'utá'ixa. Ayen tíjín:

—Ayeé pu ajta tí'een jíme'en Dios ti tí'ajta íyen chaanaca japua, ajta u ta japua. Ayeé pu 'een tíj a'íjna í levadura. A'íjna í 'íta'a, a'í pu huaíca medida ru'uteá'raa í hariína. Aj pu í rajcuajztitaca'a levadura jamuan. Ajta a'ín í levadura, a'í pu tzajta'an huaneájxi nainjapua í cuaíjzi.

A'ij ti Jesús tihua'ámua'atehua'a chuijtari jíme'e

(Mr. 4:33-34)

³⁴ Tí'itíj ti na'a ti tihua'a'ixa'atehua'a í teite, Jesús pu nain tihua'utá'ixaa chuijtari jíme'e. Capu tí'itíj huá'a'ixaate'eca'a ti é'ehuáuritie sino chuijtari pu'u jíme'en. ³⁵ Ayeé pu tíu'uruu tí'í ayén aratúrusten a'ij ti tíu'utaxájtaca'a a'íjna í tí'í'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan tíjín: Nee nu tihua'utá'ixaate'esin ne'íjna jíme'e í chuijtari.

Nee nu ne'íjna huataxájta,

a'íjna ti rú'avaa nain xicaj tzajta'a ti yú e'iré'ene tí'ij Dios raatétaahuaca'a a'íjna í chaanaca tej japuan yen seijre'e.

Jesús pu tihua'í'ixaate'e a'ij ti huataújmu'a'a í chuijtari ti jíme'en raxa a'íjna í ixaj, ajta a'íjna í triigu

³⁶ Aj pu í Jesús airá'raa í teite jemi. Aj pu í uteá'rupi u chí'íta. A'uu mú ajteá'íreca'a jemin a'íime í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Aj mú mi míyen tiraatá'ixaa tíjín:

—Aisi, taatá'ixaate'e a'ij ti huataújmu'a'a a'íjna í chuijtari a'íjna ti jíme'en raxa í ixaj ti huavaújse a'u ti e'ejnéj taséehua japua.

³⁷ Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—A'íjna í tí'í raahuáste í imue'eri ti rí'en, nee nu ne'ín pú'een, inee í nej neajta teáata'a jetze airáne. ³⁸ Ajta a'íjna í taséehua, ayée pu huataújmu'a'a tíjín í chaanaca í tej japuan

yen i'i seijre'e. A'ljna í imue'eri ti r'i'en, ayée pu 'een t'ij a'ñime í mej ahuájca'ane ti Dios tihua'uta'ajte'en. Ajta a'ljna í íxaj, ayée pu 'een mat'ij a'ñime í mej 'l'iteitestemua'ame'en a'ljna í tiyaaru'u.

³⁹ 'Ajta hui a'ljna ti rájcha'hire'e, a'ljna ti raahuáste í íxaj, a'li pu a'ñin pú'een a'ljna í tiyaaru'u. Ajta, a'ljna í xicájr'a mé jetzen t'ítzaanan, ayée pu huataájmu'a' t'ijín a'ljna xicájr'a ti jetzen te'entipua'ajte í chaanaca japua. Majta me'ín í mej t'ítzaanan, a'li mú a'ñin pú'een í mej t'í'ivaire'e u ta japua Dios ti é'eseijre'e.

⁴⁰ 'Ayee pu che'atá na'a té'eme a'ljna xicájr'a ti jetzen nain te'entipua'ajte a'ij mej titetiújcha'íi mat'í'ij rá'ijcuuxíi me'ljna í íxaj mej mi ra'anteáaira. ⁴¹ Neajta inee, í nej neajta teáata'a jetze airáne, nee nu hua'uta'ajte'esin a'ñime í mej t'í'ivaire'e u ta japua mej mi á'ucíine nainjapua t'ij na'a í nej jín antínmu'a'aree mej mi a'uun hua'irájtu'aani a'ñime í mej a'ij pua'a tiratá'aca í Dios, a'ñime í mej a'ij pua'a rici. ⁴² A'uú mú huája'ucáhua'axíjsin a'ljna tzajta'a a'u ti anú'utaa. A'uú mú ruyeinixí'ín jéihua, majta ancuré'ujci'ímée muá'aju'un í rutamej jime'e me'ljna jime'e mej huápi'í rajpuajtzi.

⁴³ 'Majta me'ín í mej miyen rici a'ij ti t'í'ijxe'eve'e í Dios, ayée mú me'uun e'eséire'e muá'aju'un a'ujna huá'aya'upua ti t'í'ajta. Ayee mú seire'e muá'aju'un t'ij í xicaj ti aíráxi'ixire í jaitiri jetze. Ajta, ja'atí ti na'a ti huiteájnamua, ché'e a'ñin ráanamua temua'a naa.

Jíme'en a'ljna ti rú'avaataca'a, í ti ajta jéihua huápi'í t'í'ijnajche

⁴⁴ 'A'ujna a'u ti Dios te'ájta, íyen chaanaca japua, ajta u ta japua, ayée pu t'í'irini t'ij í ja'ati ti t'ít'ij huáteu ti rú'avaa, ti ajta huápi'í t'í'ijnajche. A'uú pu ráateu taséehua japua. Aj pu í ajtahua'a raaté'avaata a'ujna che'atá miijmu. Jé'ecan pu rutémua'ave'e a'ljna jime'e ti ráateu. A'ij pu jín, nain tuaani a'achú ti caj t'í'ijcha'íi. Aj pu í á'iyen, a'íi pu ráananan a'ljna í chuej.

Jíme'en a'ljna í perla ti jéihua huápi'í t'í'ijnajche

⁴⁵ 'Ajta, ayée mú rici a'ñime í mej rahuaahuu mej mi me'uun a'uteárite Dios ti é'eseijre'e, ayée mú che'atá mena'a rici t'ij ja'atí ti t'ítu'araca. A'íi pu á'uche'ecan ti a'ñin rahuauni t'ít'ij perla ti naa 'een. ⁴⁶ T'í'ij seij huáteu, ti huápi'í t'í'ijnajche, u pu á'ume ti ij nain tiú'utuaani a'achú ti caj t'í'ijcha'íi. Aj pu í a'ljna nanan í perla.

Jíme'en í xiéjmu'a'ari í mej hua'ité jín viví'iraca

⁴⁷ 'Ajtahua'a seij í chuijari: ayée pu 'een Dios ti t'í'ajta íyen chaanaca japua, ajta u ta japua. Dios pu ayén rici mat'ij a'ñime í mej hua'ité viví'iraca xiéjmu'a'ari jime'e ti vivéj. Mat'í'ij ra'atéhua'axin á jaata'a, aj pu í cha'a na'a hua'itáseire'esin í hua'ité. ⁴⁸ Mat'í'ij cai ché'e ú'uvejri í xiéjmu'a'ari tzajta'a, aj mú mi ra'itapíjsin á jaata'a me'ljna í xiéjmu'a'ari. Mat'í'ij mi huáchi'ite'e á yaupíjsin a'ñime í mej hua'ité viví'iraca. A'uú mú a'uráasejrá'ín. Aj mú mi hua'avé'e'íxi'ísin í hua'ité í mej r'i'en. Majta me'ín í hua'ité í mej r'i'en, sicíri jetze mú hua'ateátuasin. Majta í mej cai r'i'en, á mú hua'úhua'axíjsin.

⁴⁹ 'Ayee pu che'atá na'a té'eme a'ljna xicájr'a ti jetzen nain te'entipua'ajte íyen chaanaca japua. A'ñime í mej t'í'ivaire'e í ta japua Dios ti é'eseijre'e, a'íi mú huíráaju'un mej mi hua'avé'e'ejajpuaxí'ín rujíme'en í teite í mej a'ij pua'a rici, majta í mej x'ep'í'ín rici. ⁵⁰ Mat'í'ij tá mi me'uun huauucáhua'axíjsin í hoorno tzajta'a a'ñime í mej a'ij pua'a rici mej mi rajpuajtzi muá'ara'ani taij jime'e. A'uú mú ruyeinixí'ín, majta ancuré'ujci'ímée muá'aju'un í rutamej jime'e a'ljna jime'e mej rajpuajtzi.

Jíme'en í ti huápi'í t'í'ir'í'een, ti pua'a jé'ecua na'ari mí'ime'ecan

⁵¹ Aj pu í Jesús ayén tihua'uta'íhua'urí'í t'ijín:

—¿Ni secái nain au'itíe'e xa'araa mú'een?

Aj mú mi miyen tiraatá'ixaa t'ijín:

—Jee.

⁵² Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa t'ijín:

—A'ij pu jín, ti pua'a seij ti tiú'ujmu'a'ate í yu'uxari jetze, ti pua'a a'ñin ajta autéjcheni a'ljna jetzen t'í'ihuaájmu'a'aten a'ij ti t'í'irí'iri ti Dios tira'ajte'en nain jime'e, ayée pu éene'e a'ame a'ljna í ja'ati t'ij seij ti huatéechí'í. Jéihua pu te'urájcha'íi a'ujna ruchi'ítá. Ajta, ja'anáj ti na'a pu te'iráatí'ici a'ljna ti t'í'ijé'ecua, ajta ti t'í'imí'ime'ecan. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ljna í Jesús.

Jesús pu a'uun a'ará'a u Nazarét

(Mr. 6:1-6; Lc. 4:16-30)

⁵³ T'í'ij Jesús ra'antipua'ajte ti tihuaú'ixaate'e chuijari jime'e, aj pu í á'uraa. ⁵⁴ A'uú pu a'ará'a a'u ti a'uvé'ese. Aj pu í a'utéjche ti tihua'umuá'ate hua'atéyujta'a.

Majta me'ín í mej ráanamujri'í, jé'ecan mú a'ij ra'utasej. Ayee mú t'í'iruixaate'eca'a t'ijín: —¿A'uquí ya'ur'í'ire amíjna ti ayén temua'a naa tirú'umu'a'aree? ¿T'í'itájni muá'ri'eri'ira'a pú'een í ti jín ayén rici a'ljna í tej jíme'en a'ij ya'usej? ⁵⁵ Amíjna, a'íi pu hui yaujra'an a'ljna ti t'í'isi'icheca. Ajta náanajra'an, a'íi pu a'ñin pú'een a'ljna í María. ¿Ni mecaí me'ín pú'een í

júutzimua'ame'en a'ájna í Jacobo, ajta a'ájna í José, ajtahua'a seíj a'ájna ti ayén ántehuaa tijín Simón, ajta a'ájna í Judás? ⁵⁶ ¿Ni mecaí majta yé che ta jamuan, a'áme júutzimua'ame'en í mé 'uuca? Tí pua'a ayén ti'ayajna, ¿a'uné é'eme'ecan a'ájna í mua'atzíre'ara'an ti yé raateájtuua amájna mi Jesús?

⁵⁷ Mat'íj mi rá'anchueere me'ájna í Jesús. A'íj mú jín, miraatuamúari. Ajta, ayée pu tihua'utá'ixaa í Jesús tijín:

—Naími'i mú r'íi tiratá'aca a'ájna jemi í ti tí'ixaxa'a í Dios jetze me'ecan. Mí majta, a'áme í mej huacajíme a'u mé é'eche, majta a'áme í teitestemua'ame'en í mej é'eche jamuan, camu r'íi tiratá'aca.

⁵⁸ A'íj pu i jín caí jeíhua ayén tiú'uruu a'ájna jime'e í muári'eri'ire'ara'an a'ujna a'iné camu rá'atzaahuate'eca'a.

14

A'íj ti ye'í tiu'um'i a'ájna í Juan ti huá'amuai'ihuacare'e

(Mr. 6:14-29; Lc. 9:7-9)

¹ A'ájna xicájra'a jetze, a'ájna í Heródes, í ti il'i rey, a'íi pu ráanamujri'i a'íj ti rijca'a a'ájna í Jesús. ² Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa a'áme í mej tí'ivaire'eca'a í jemin tijín:

—A'íi pu a'áin pú'een a'ájna í Juan ti tí'itemuai'ihuacare'e. Pu'uri a'itá'ara a'u mej ye'avá'ana. A'íj pu jín raay'i'iti ti ayén rici a'ájna jime'e í muári'eri'ira'a í tej jín a'íj ya'usej.

³ Ajta a'áin í Heródes, a'íi pu ajm'i'í raatéevi'i a'ájna í Juan. Ra'amujri'ici'e pu aiteújna. Ayee pu 'een jín ráaruu a'iné Juan pu ra'ajteá'axi a'ájna jime'e ti Heródes ra'ancuré'evi'iti a'ájna í 'íta'a ti Felipe raatévi'itine'e. A'ájna í Felipe, a'íi pu a'áin pu'éene'e í juutezájra'an í rey. Ajta a'ájna í 'íta'a, ayée pu ántehuaaca'a tijín Herodías. ⁴ Ayee pu te'írájraa ti Juan ayén tiraatá'ixaa a'ájna í Heródes tijín:

—Capu a'íj tí'iri'iri pej ratévi'itine'en muá'ihuacaa'a ti ratévi'itine'e.

⁵ Heródes pu rajé'icamái'ica'a a'ájna í Juan. Aru huá'atzi'ine'eca'a í teite, a'iné a'íi pu ramua'areeca'a mej miyen tí'ixaxa'ata'a ti nu'u a'áin pu'een seíj ti tí'ixaxa'a Dios jetze me'ecan. ⁶ Tí'íj teja'uré'ene a'ájna xicájra'a ti jetzen huanú'ihuaca'a a'ájna í Heródes, 'íta'a pu uteájrupi u chí'ita ti ij tiu'utéene'en rusej huá'a velli'ípua. A'íi pu a'áin pú'een yaujra'an a'ájna Herodías. Jé'ecan pu ra'aránajcheca'a a'ájna í rey ti ayén tiu'utéenei. ⁷ A'íj pu jín a'áin te'ataújratziiri'i runiuuca jime'e ti ayén raatá'an a'ájna í 'íta'a a'íj ti tí'itíj tí'ixe'eve'e. ⁸ Ajta a'ájna í 'íta'a, a'íi pu ayén tiraata'íhua'uri'i í runáana tijín:

—¿Tí'itájni neraatáhuavii?

Aj pu i a'áin náanajra'an ayén tijín:

—Huatáhuaviiri'i í mu'úura'an í Juan ti tí'itemuai'ihuaca.

Aj pu i, a'áin 'íta'a ayén tiraatá'ixaa:

—Patá'aj naata'íite'en tuxa'a jetze í mu'úura'an a'ájna í Juan ti tí'itemuai'ihuaca.

⁹ A'íj pu pua'a raatá'a a'ájna í rey. Mí ajta, ari ayén te'ataújratziiri'i ti ayén huárini a'íj ti tí'ijxe'eve'e. Majta a'áme ti hua'utá'inee, a'íi mú majta ráanamujri'i ti tiu'utá'a í runiuuca. A'íj pu jín, a'áin tiu'uta'ájtaca'a mej mi miyen huárini a'íj ti tiraatáhuaviiri'i. ¹⁰ Ajta á'iyen a'íi pu xantaaru'u huata'áiteca'a ti u'á'ume'en a'u ti aiteánami'i a'ájna í Juan ti ij ru'íjveíjche í mu'úura'an. ¹¹ Tí'íj ayén huaríj, aj pu i ye'erá'íite a'ájna í mu'úura'an í tuxa'a jetze ti ij Herodías ayén raamuaree tijín raajé'ica, tzíte'e, a'ájna í Juan. Ajta a'ájna í rey, a'íi pu raata'íite a'ájna jemi í yaujra'an í Herodías. Aj pu i a'ájna í 'íta'a raata'íite í runáana.

¹² Majta me'ín í mej á'ujjuhua'ane'e í Juan jamuan, a'íi mú á ve'ere'enee, miyá'uti me'ájna í mí'ichi. Mat'íj mi ra'avá'ana.

Jesús pu tihua'umí a'áme í mej anxíj vi'ira'a ará'ase í teteca

(Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

¹³ Ajta a'ájna í Jesús, tí'íj ráamua'areeri'i tijín meraajé'ica a'ájna í Juan, tí'iquí ateájraa í baarcu jetze. Rusej pu á'uraa. A'u pu a'ará'a a'u ti caí jé'e tí'itíj. Majta í teite, a'íi mú ráamua'areeri'i a'u ti a'íj 'eene'e. A'íj mú jín, cur'éecíjxi mej a'uchéjme. Aj mú mi ru'icán raatávén. ¹⁴ Tí'íj í Jesús a'itá'ara í baarcu jetze. Tí'íj hua'usej í teite í mej mu'íi, a'íi pu huá'ancu'uvajxi. Ajta tihua'uhuaa í mej tí'icucui'i. ¹⁵ Tí'íj huateá'chumua'areca'a, aj mú mi ave'eré'ene jemin í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Aj mú mi miyen tiraatá'ixaa tijín:

—Pu'uri téchumua'ari, ajta capu ja'atí ye'e é'eche ayajna. Patá'aj hua'aré'e'itixi'in mej mi a'ucíjxi'in mé já'ahua'a chajta'a matá'aj tí'itíj huánanan í mej ráacua'ani.

¹⁶ Ajta a'ájna í Jesús, ayée pu tiu'utaniú tijín:

—Capu ruxe'eve'e mej a'ucíjxi'in. Setá'aj tihua'umín mú'een.

¹⁷ Aj mú mi miyen tijín:

—Ayee tu'u pua'améca tícha'íi anxí'vica í pan, teajta hua'apuaca í hua'ité.

¹⁸ Aj pu i Jesús ayén tijín:

—Mé seneje'evé'e'i'ipi'ite'e.

¹⁹ Aj pu i a'ín hua'uta'aj me'j a'ujrá'ase í tu'upi tzajta'a. Aj pu i Jesús ra'ancuré'e'i'ipi'i pan, ajta í hua'ité. Aj pu i júte'e ájneereca'a. T'i'ij jí r'i'í tiraatá'a í Dios. Aj pu i ra'antáaaraxi í pan. T'i'ij jí hua'uré'e'i'ipi'ite a'íme'j í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Majta me'ín, a'íime mú hua'uré'e'i'ipi'ite í teite. ²⁰ Na'ími'lí mú tiú'ucuaa. Jéihua mú huáj'u'uxai. Ajta jéihua pu avé'eturaa í pan, majta í hua'ité. Tamuáamuata'a japuan hua'apua mú te'evé'ejiste sicíri jetze me'íjna jime'e í ti te'avá'aturaa. ²¹ Majta me'ín í mej tiú'ucuaa, ayée mú ará'aseca'a a'achú cumu anxíj vi'ira'a í teteca. Majta í mé 'uuca, majta í t'i'íríi, a'íi mú majta tiú'ucuaa.

Jesús pu antáara í jaj japua

(Mr. 6:45-52; Jn. 6:16-21)

²² Aj pu i hua'uta'aj a'íme'j í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e mej nu'u até'ine í baarcu jetze mej mi antá'ine után pújme'en, mej mi me'ín amuacái me'uun e'ará'asti. Ajta a'ín í Jesús, a'úu pu a'uteájturaa ti ij hua'aré'e'itixi'ín í teite. ²³ T'i'ij hua'aré'e'itixi, a'úu pu a'uteájraa í jiri jetze ruse'íj ti ij raatéjhuaani í Dios jemi. T'i'ij huateática'areca'a, a'úu pu a'utevéeca'a ruse'íj. ²⁴ Ajta a'íjna í baarcu, pu'uri a'ímuá aumé'ecaa já'ita'a í jaj japua. Aj pu i huatá'ecareca'a ca'anín jime'e. Temua'a pu te'ateáxijrihua'a í jaj í baarcu jetze a'íjna í eeca jime'e ti auj ráruuréjveeca'a. ²⁵ Aré'apua'a, t'i'ij tapuá'arijme'eca, Jesús pu ave'eré'ene a'ájna vejl'i'í huá'a jemi. Jaj japua pu huamé'ecaa. ²⁶ Majta me'ín í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, mat'íj raase'íj, jé'ecan mú tiu'utátziin. Temua'a mú titeejíhuaca'a me'íjna jime'e mej tiu'utátziin. Ayee mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Chécan pu pú'een amíjna.

²⁷ Ajta á'iyen, Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Xu'uhuateújca'ane mi nu' r' tzajta'a. Nee nu ne'ín pírici í Jesús. Caxu t'itziine'e.

²⁸ Ajta a'íjna í Pedro, a'íi pu ayén tiraatajé tijín:

—Tavastara'a, ti pua'a mú'ee pe'ín pú'een, naata'áijte'e nej nemánna urarí'ene'en mú'etzi jemi a'íjna í jaj japua.

²⁹ Aj pu i Jesús ayén tiraatá'ixaa tijín:

—Mú pa'uvé'eme'en.

Aj pu i a'itáara í baarcu jetze. T'i'iquí rájraa í jaj japua. Aa pu vejl'i'í aumé'ecaa a'u ti a'ij 'eene'e í Jesús. ³⁰ T'i'ij ráamu'a'areeri'lí ti ca'anín jín huatá'ecareca'a, a'íi pu tiu'utátziin. Aj pu a'utéjche ti a'ucáru'te í jaj tzajta'a. Aj pu i ayén huajíhuaca'a tijín:

—Tavastara'a, ne japua huániuuchi.

³¹ Jime'en pu ayén tiu'ujíhuaca'a, aj pu i Jesús ajme'íjca'ataca'a. Rajv'íi a'íjna í Pedro. Aj pu i ayén tiraatá'ixaa tijín:

—Capej a'atzu té'atzaahuate'e mú'ee. ¿A'íné 'een jín pecái ná'atzaahuate'e?

³² Mat'íj atéeci í baarcu jetze, aj pu i huateápua'areca'a a'íjna í eeca. ³³ Mat'íj mi me'ín í mej aráatei baarcu jetze, a'íi mú t'íunutaxi í Jesús jemi. Aj mú miyen r'i'í tiraatajé tijín:

—Mú'ee pej tzíte'e pe'ín pú'een i yaujra'an í Dios.

Jesús pu tihua'uhuaa a'íme'j í mej t'íicucuí'icaa a'ujna u Genesaret

(Mr. 6:53-56)

³⁴ Mat'íj antac'íj, aj mú mi aitac'íj í baarcu jetze ajna'a já'ahua'a, chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Genesaret. ³⁵ Majta me'ín í teite, mat'íj raamuá'a me'íjna í Jesús, aj mú mi tihua'aré'e'it'íiraxi nainjapua í mej a'ímuá antachéejme'ecaa. Aj mú mi hua'eráavi'ti najmí'ica í mej t'íicucuí'í í Jesús jemi. ³⁶ Jéihua mú rájhua'viri'í ti hua'utá'an mej mi ra'ajtamuári'en a'ájna cáxure'ara'an jetze t'íj na'a ti uv'íjpi'í. Majta me'ín í mej miyen ra'ajtamuári'ej, najmí'íi mú huarúj.

15

Jíme'en í ti tzajta'an ru'uteájtuaa ti a'ij pua'a tiú'umua'ati

(Mr. 7:1-23)

¹ Mat'íj mi seica ave'eré'ene í Jesús jemi. A'íime mú a'ín pú'een í fariseos, majta a'íime í mej t'íimua'ta í yu'uxari jetze. A'uú mú e'eráaci u Jerusalén. Aj mú mi miyen tiraata'íhua'uri'í tijín:

² —¿A'íné 'een jín mecaí rá'aste í tavaújsimua'a teeca tihua'aye'ira a'íime í mé á jamuan á'ujjuhua'an? Camu miyen rá'aste me'íjna jime'e í mej caí anaújmuajte'axi'ín met'í'icua'aca.

³ Ajta a'ín í Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Seajta mú'een, ¿a'íné 'een jín siyen mé rúujipua í ti tihua'ájtaca'a í Dios sej si se'íjna ará'asten í ruye'irá í sej sena'a rájteu rujímuua'a? ⁴ A'íné Dios pu ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna ti jíme'en yee: “Patá'aj rá'atzaahuate'e a'atáata, pajta a'anáana.” Ajta ayén ti jíme'en yee: “Setá'aj raajé'ica a'íjna í ja'ati a'ij pua'a ti'íjtea'axi'í í rutáata na'ari í runáana.” ⁵ Mí seajta mú'een, ayée xu t'íixaxa'a ti'íi x'í'epi'in ti pua'a ja'atí ayén tihua'utá'ixaate'en í ruvaújsimua'a

tíjín: “Nain a'achú nej caj tí'ijcha'íi, a'íj nu neri raatámua'i'vejte í Dios. A'íj nu jín caí ché'e tí'ijcha'íi í nej jín amuaatévaire'en.”

⁶ Tí pua'a ja'atí ayén tihua'utá'ixaate'en í ruvaújsimua'a, ayée che'atá tí'ixaxa'a jíme'en a'íjna í ja'ati yee capu ché'e ruxe've'e ti a'ín hua'utévaire'en í ruvaújsimua'a. Ayee xu mé tirúujpua se'íjna ti Dios jín tiu'uta'aljtaca'a sej si ra'ará'asten se'íjna jíme'e í ye'irá sej siyen rujímua'a sena'a tirájteu.

⁷ 'Mú'een, mi sej a'ij pua'a tí'titeite, mi sej siyen rá'aste jéjre'ecitze'e, ayée pu tiu'utaxájtaca'a mú'ejmi jíme'e a'íjna í Isaías teecan, í ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. Ayee pu te'uyú'uxaca'a tíjín:

⁸ Naa pu namuajre'e tí pua'a metí'ixajta neetzi jemi, mi majta, a'íi mú meri mé núurie.

⁹ Capu tí'itíj vaire'e tí pua'a menaateánajche a'iné matíj mena'a mej tí'imua'ata, í mej jín tihua'ajjte'e, rujímua'a mena'a rájteuve.

¹⁰ Aj pu í a'ín hua'utajé í teite. Tí'ij jí ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Rí'í xu'u temua'a naa tiráanamua mú'een sej si yaú'itíeé xá'ara'ani. ¹¹ Tí'itíj tí na'a tí tí'icua'irí'í, tí pua'a ja'atí ráacua'ani, capu a'atzu raxana'ave'e, sino a'íi pu raxana'ave'e í tí 'a'íjninei í téne'etze'e.

¹² Aj mú mí ajteáxí'reca'a jemin a'íime í mej jamuan á'ujuhua'ane'e. Matí'ij mi miyen tiraata'íhua'urí'í tíjín:

—¿Ni tzaa pe caí ramua'aree í tí caí hua'ará'najcheca'a a'íimej í fariseos matí'ij ráanamujri'í a'íj pej tiu'utaxájtaca'a?

¹³ Ajta a'ín í Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayee mú 'een tíj tu'upi tí caí ja'atí raahuáste, rusej pu ajnéj. Ayee pu che'atá na'a huá'aruuren í Dios tíj ajta rú'urí'í í tu'upi tí rusej ajnéj a'íjna í ja'ati tí tiu'uhuáste, a'iné a'íi pu rá'íjcuuxíjsin, ajta meteú'íeexíjsin í tu'upi, Dios pu ayén che'atá na'a mé huauhuá'axíjsin a'íimej.

¹⁴ 'Miche' miyen éene'en. Ayee mú 'een matíj a'íime í mej arácucu'un í mej huá'uvi'iti. Tí pua'a sej ta'arácun ayén ra'anaví'ira'a tí ajta arácun mej mí já'ahua'a e'ará'asti naími'í, naími'í mú atévatzíjsin a'u tí e'etécun.

¹⁵ Aj pu í Pedro ayén tiraatá'ixaa tíjín:

—Taata'íxaate'e a'íj tí huataújmua'a a'íjna í niuucari í pej pauchén raataxájtaca'a.

¹⁶ Ajta Jesús ayée pu tihua'uta'íhua'urí'í tíjín:

—¿Ni tzaa secaí seajta mú'een yaú'itie? ¹⁷ ¿Ni tzaa secaí yaú'itie se'íjna? Tí pua'a ja'atí tí'itíj huácu'a'ani tí cuá'irí'í, a'íjna tí racua'ani, pua'ácié pu mé'ecan. Aj pu í ancajrupi í téne'etze'e, a'úu pu a'aráyejixa í jucáara'an jetze. Ajta á'iyen í'irachu'itan í tí tiú'ucuaa.

¹⁸ 'Mí ajta, a'íjna tí 'a'íjninei í téne'etze'en í ja'ati, a'úu pu a'uvé'eye'í ru tzajta'a. A'íi pu a'ín pú'een í tí raxana'ave'e a'íjna í ja'ati. ¹⁹ Ayee pu'u xaa ne'u a'iné tzajta'an pu a'uvé'eye'í naími'í í mual'atzíra'a tí a'íj pua'a 'een, tí ca'aníjra'a ratá'aca tí ja'atí ayén huá'arini í tí a'íj pua'a 'een, tí pua'a tí'ítecuu'ica na'ari sej jamuan tí'ihuaujxana'acira'aten. Ajta í ru tzajta'a pu ajta tásisieiri tí ayén ca'aníjra'a ratá'aca tí ayén tiú'umua'ati tí tiu'unáhua'an, nusu tí ráacuanamua na'ari tí a'íj pua'a tiú'ujxajtave'e huá'a jemi í teite.

²⁰ Naími'í tíj na'a tí hui ayén a'íj pua'a 'een, tí tásisieiri í ta tzajta'a, a'íi pu xaa raxana'ave'e í tevi. Ajta a'íjna tí caí anaujmuaite'en tiú'ucua'ani, capu tí'itíj a'íj huataújmua'a í Dios jemi. Capu tí'itíj jín auteájturaa í Dios jemi a'íjna í ja'ati tí caí anaujmuaite'en tiú'ucuaa.

Sej tí caí Israel jetze ajtémecantaca'a tí ajta té'antzaahua
(Mr: 7:24-30)

²¹ Aj pu í Jesús á'uraa. A'u pu a'ará'a a'ájna já'ahua'a chajta'a tí ayén téja'arájtehuuaa tíjín Tiro, ajtahua'a sej tí ayén tíjín Sidón.

²² Ajta, sej pu ave'eré'ene í Jesús jemi. 'Ífita'a pu pú'een tí sej chuéjra'a japua é'eme'ecan. Ayee mú hua'atamuá'amuaa tíjín Sirofenicia a'uun tí huacá'a pu é'echejca'a a'íjna í 'ífita'a. A pu e'evé'eme anti'íjhuuaa tíjín:

—Nevástar'a, mú'ee pej í'í yaujra'an a'íjna í David teecan, patá'aj ná'ancu'uvajxi'ín. Jé'ecan pu rajpuaíjtzi í niyauj tí 'ífita'a a'íjna jíme'e tí tiyaaru'u tzajta'an seijre'e.

²³ Ajta a'íjna í Jesús, capu a'atzu huataniú.

Aj mú mí ave'eré'ene a'íime í mej jamuan á'ujuhua'ane'e. Ayee mú tirá'jhuaviiri'í tíjín:

—Patá'aj raata'íte tí á'ura'ani, a'iné ta cujta'an pu e'evé'eme anti'íjhuuaa.

²⁴ Aj pu í Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Ayee pu Dios neja'uta'íteca'a nej á'ura'ani huá'a jemi í mej Israel jetze ajtémecan í mej miyen seijre'e tíj cáne'axi í mej á'uvej. Capu neja'uta'íteca'a a'íimej jemi í seica.

²⁵ Aj pu í a'ín 'ífita'a ave'eré'ene á'vejli'í jemin. Ajta títunutaca'a. Aj pu í ayén tiraatá'ixaa tíjín:

—Nevástara'a, naatévaire'e.

²⁶ Aj pu i Jesús ayén tiraatá'ixaa tijín:

—Capu ayén tiraavíj'te nej huá'a'í'ipi'iri'ira'acare'en í pan í mej racua'aca í tí'irí nej ni chiicate huata'í'ipi'ite'en.

²⁷ Aj pu i a'ín 'íta'a ayén tijín:

—Ayej xaa ne'u tí'ayajna, nevástara'a. Aru, casi'i, a'íime í chiicate, ayée mú racua'aca me'íjna í tí te'ení í pan tí acajvitze meesa japua a'u mej tejé'ecua'aca a'íime í mej tí-huá'ajj'te'e.

²⁸ Aj pu i Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—Mú'ee 'íta'a, jé'ecan pej té'atzaahuat'e. Pu'uri muaatá'a a'ij pej tí'ijxe'eve'e.

Jíme'en pu'u ayén tiraataxájtaca'a a'íjna í Jesús, aj pu i huarúj a'íjna í yaujra'an í 'íta'a.

Jesús pu tihua'uhuaa jé'hua í mej tí'icucuí'ica'a

²⁹ Aj pu i Jesús á'uraa. A'uu pu ejtéenee a'u tí e'leve'e'ástime í jaj tí jé'ejmuaa a'ujna já'ahua'a u Galilea. Aj pu i antíraa í jírí jetze. An pu a'ujyeyjxi.

³⁰ Jé'hua mú e'iré'ene í teite. A'íimej mú e'erávi'ítí í mej tzare'e ráatuaatime í ru'íca, majta seica í mej aráccu'un, majta seica í mej caí té'anrí'iréj'mee, majta seica í mej tí'ipuaíj'tí'ihuaca'a. Majta mu'íicáca mú e'erávi'ítí í seica í mej tí'icucuí'i. Aa mú huá'ajtuua a'u tí a'utéjvee a'íjna í Jesús. Ajta a'ín, a'í pu najmí'ica pu tíu'uhuaa.

³¹ Jé'ecan mú a'ij te'utasej í teite í mej huaje'iré'enej'te mat'íj hua'usej í tí ari rí'irístaca'a mej tiu'utaxáj a'íime í mej mejmí'í caí te'anrí'iréj'me'ecaa; majta a'íime í mej tí'ipuaíj'tí'ihuaca'a, mu'uri rí'éene'en nainjapua; majta a'íime í mej tzare'e ráatuaatime í ru'íca, mu'uri á'ujjuhua'ane'e; majta a'íime í mej aracúcu'unijme'eca'a, mu'uri tí'isej'racaa. Majta me'ín í teite, a'í mú autéjhuí í mej rí'í tiraatá'an me'íjna í Dios tí tihua'ajj'te'e a'íimej í mej Israel jetze ajtémecan.

Jesús pu tihua'umí a'ímej í teteca í mej muá'acua ví'ira'a ará'axcaa

(Mr. 8:1-10)

³² Aj pu i Jesús hua'utajé a'íimej í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Ayej pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Naaténxiemiste amímej teitejra'a jemi, a'iné pu'uri hua'íca xica teuumé mej á'ujjuhua'an nee jamuan. Camu majta tí'itj'í t'ícha'íí mej ráacua'ani. Canu rax'eve'e mej caí xí tiu'ucua'an nehua'aré'e'itixí'ín. Na'ari caí, temua'a mú tí'itemua'ítiche'en í juye japua.

³³ Majta me'ín í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, ayée mú tiraata'íhua'urí'í tijín:

—¿A'uné jetze é'erí'irí tej ráahuuani í pan tíj na'a tí ruxe'eve'e tí ij tihua'uci'ítí najmí'ica í teite? Capu sein í'í rí'irí ayajna a'u tí caí é'e ja'ati.

³⁴ Aj pu i ayén tihua'uta'íhua'urí'í tijín:

—¿A'achúni pua'améca séjcha'íí í pan, mú'een?

Aj mú mí miyen tiraatá'ixaa tijín:

—Aráhua'apua pu pua'amé í pan. Teajta c'íj caj í hua'íté mej cílien.

³⁵ Aj pu i hua'uta'áj í teite mej a'ujrá'ase á chuaata'a. ³⁶ Ra'ancuré'e'í'ipi'í í pan, ajta í hua'íté, aj pu i Jesús rí'í tiraatá'a í Dios. Ajta á'iyen ra'antítaaraxi í pan. Aj pu i hua'uré'e'í'ipi'í í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Majta me'ín, a'í mú m'ijta mí hua'uré'e'í'ipi'í teite.

³⁷ Naímí'í mú tíu'ucuaa. Temua'a mú títeju'uxai. Majta á'iyen, a'íime í mej Jesús jamuan á'ujjuhua'ane'e, a'í mú raaré'esej me'íjna tí avé'eturaa í pan tí ra'antítaaraxi. Sicíri mú jetze te'evé'ejiste'axi me'íjna jime'e tí avé'eturaa. Aráhua'apua sicíri pu te'ará'a. ³⁸ Majta me'ín í mej tíu'ucuaa, ayée mú ará'aseca'a a'achú cumu muá'acua ví'ira'a í teteca. Majta ruj'mua'a mú tíu'ucuaa a'íime í 'uuca, majta í tí'irí.

³⁹ Tí'íj Jesús hua'aré'e'itixí í teite, aj pu i ateájraa baarcu jetze. Tí'íj jí á'uraa. A'uu pu a'ará'a a'ujna já'ahua'a a'u tí e'ejtémecan u Magdala.

16

A'íime í fariseos, jamuan í saduceos, a'í mú tirájhua'viirí'í tí a'ín Jesús tihua'utasej'rate'en í mej jín rí'í te'utasej

(Mr. 8:11-13; Lc. 12:54-56)

¹ Majta a'íime í fariseos, majta a'íime í saduceos, a'í mú á e'iré'ene a'u tí a'utéveeca'a í Jesús, mej mí raatémua'ítin hua'ítzi jíme'e. A'íj mú jín miyen raatáhuaviirí'í tí a'ín hua'utasej'rate'en í mej jín ráamua'aree tí júte'e é'eme'ecan í tí jetzen arájca'ane.

² Ajta a'ín Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Mú'een xu raay'í'ítí a'ij sej ye'í tiu'utaxáj a'ij tí tí'itj'í rini u júte'e. Tí'íj huatechuíxare, ayée xu tí'ixaxa'a tí nu'u naa hua'é'ene'e a'ame a'iné huaré'epá'uví'í pu já'araa. ³ Na'ari caí, tí'íj huatapuá'are, ayée xu seajta siyen jíme'en tí'ixaxa'a yee íjii mú huatéviiyi, a'iné huaré'epá'uví'í pu já'araa, majta nu'u ra'utanáa.

'Mú'een xu xaa raayí'iti a'ij sej ye'í tiu'utaxáj a'ij ti ti'títj rini u júte'e. Mí seajta mú'een, caxu a'atzu raayí'iti a'ij sej ye'í tiu'utaxáj a'íjna jime'e ti ari teja'uré'enejsin í xicá'ra'a, ti jetzen Dios ra'antipúa'ajte'en nain.

⁴ 'Mú'een mi sej a'ij pua'a tí'titeite, mi sej jei'hua jín auté'ítzeaaara, ayée xu rahuauca í sej jín ráamua'aree tí júte'e é'eme'ecan í nej jetzen aránca'ane. Canu xaa ne'u ti'títj amuaatasejrate'esin sino ayée nu'u, í ti é'esejre'e jíme'en a'íjna í Jonás.

Aj pu í Jesús á huaja'utéhuii. Tí'ij jí iyá'uraa.

*Jíme'en í niuucari ti caí jé'iyecan í mej jín tí'imua'atacare'e a'íme í fariseos
(Mr: 8:14-21)*

⁵ Matí'ij antacíj utavén pújme'en a'íme í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e, a'í mú ya'uhua'axi í mej ye'era'í'ipi'in í pan mej ráacua'ani.

⁶ Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Rí'í xu'u mú'een, se'íjna jime'e fariseos mej ru'uteáaratzaca í pan tzajta'a ti íj ájcu'ustaa, seajta se'íjna jime'e saduceos mej majta ru'uteáaratzaca. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

⁷ Majta a'íme í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e, a'í mú tí'iru'ixaate'eca'a rujímua'a. Ayee mú tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Ayee tiu'utaxájtaca'a amíjna, a'íné catu ye'erá'í'ipi í pan.

⁸ Aj pu í Jesús ráamua'areeri'í a'ij mej ye'í tí'ixajta'a. Tí'ij jí ayén tihua'uta'íhua'uri'í tíjín:

—Mú'een, mi sej caí a'atzu té'atzaahuat'e, ¿a'íné 'een jín siyen tí'iru'ixaate'e yee sej caí pan tícha'íi? ⁹ ¿Ni secaí xi yaú'ítie? ¿Ni seri ya'uhua'axi a'achú ti pua'an sicíri te'írájraa í pan tí te'avá'aturaa netí'ij hua'uré'e'í'ipi'ite í mej anxíj ví'lira'a ará'aseca'a í teite ne'íjna jime'e í ta'anxívi í pan?

¹⁰ ¿Ni seajta seri ya'uhua'axi a'achú sej pua'amé caj te'evé'ejiste í sicíri jetze netí'ij hua'uré'e'í'ipi'ite í mej muáacua ví'lira'a ará'aseca'a í teite ne'íjna jime'e í ta'aráhua'apua í pan?

¹¹ ¿A'íné auj tí'iri'iri sej caí yaú'ítie se'íjna, í nej caí já'amua'ixaate'e ne'íjna jime'e í pan sino rí'í xu'u mú'een se'íjna í mej caí jé'iyecan jín tí'ixaxa'a a'íme í fariseos, majta a'íme í saduceos?

¹² Aj mú xaa mi yaú'ítie muá'araa ti ayén tihua'ixaate'e a'íjna jime'e a'ij mej ye'í tí'imua'ataca a'íme í fariseos, majta a'íme í saduceos. Capu xaa ne'u ayén a'íjna jín tihua'utá'ixaa yee rí'í xu'u mú'een se'íjna jime'e í mej jín ru'uteáaratzaca í pan tzajta'a.

*Pedro pu ayén raataxájtaca'a ti Jesús a'ín pú'ene'e ti Dios ra'antíhua'u
(Mr: 8:27-30; Lc: 9:18-21)*

¹³ Tí'ij jí Jesús a'uun a'ará'a a'ujna já'ahua'a a'uun ti e'ejtème'ecan ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Cesarea de Filipino. Aj pu í ayén tihua'uta'íhua'uri'í a'íme í mej jamuan á'ujujhua'ane'e tíjín:

—¿A'íqui metí'ixa í teite ja'atí nej pú'een i nej neajta teáata'a jetze airáane?

¹⁴ Ayee mú tiraatá'ixaa tíjín:

—Seica mú miyen tí'ixa pej nu'u a'ín pú'een a'íjna í Juan teecan ti tí'itemua'íhuacare'e, majta seica miyen tí'ixa pej nu'u a'ín pú'een a'íjna í Elías, majta seica miyen tíjín pej nu'u a'ín pú'een a'íjna Jeremías teecan na'ari pej nu'u sej pú'een a'íme í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a.

¹⁵ Aj pu í ayén tihua'uta'íhua'uri'í tíjín:

—Ari mú'een, ¿a'íné tejamuá'amitiejte'e a'atani nej pú'een?

¹⁶ Ajta a'íjna í Simón, tí ajta í'í Pedro, a'í pu ayén tiraatá'ixaa tíjín:

—Mu'ée pej pe'ín pú'een a'íjna í Ciri'istu'u ti Dios án yá'ujra í ipuari japua, mú'ee pej pe'ín pú'een a'íjna í yaujra'an í Dios tí'í ruuri.

¹⁷ Jesús pu ayén tiraatá'ixaa tíjín:

—Patá'aj huá'atemua'ave'en mú'ee, Simón, i pej í'í yaujra'a a'íjna í Jonás. Huá'atemua'ave'e a'íjna jime'e, a'íné capu ja'atí ayén timuaatá'ixaa tí íiyen seijre'e chaanaca japua, sino a'íjna tí ní'ya'upua tí júte'e é'eseijre'e u ta japua, a'í pu xaa ayén timuaatá'ixaa.

¹⁸ 'Neajta inee, ayée nu hui tí'imua'ixaate'e pej mú'ee pe'ín pú'een í Pedro, í pej pajta piyen ántehuaa tíjín í tí'í tetej. Neajta inee, ne'íjna japua i tetej, nee nu rá'ajtaahua í neteyuu. Ajta, capu rí'írísta a'ame tí a'ín tiyaaru'u raatémua'ítin a'íjna í tí'í a'íjna jín antiújmua'aree mej mí huácu'íni í teite.

¹⁹ 'Nee nu muaatá'asin pej pe'íjna jín anti'amua'aréere pej tihua'antácuune'en í teite mej mí a'uteárute a'ájna Dios tí tejé'ajta. Patíj pena'a pej te'iteanán íiyen chaanaca japua, Dios pu ayén che'atá na'a te'iteánajsin u ta japua. Ajta patíj pena'a pej te'antácuuna íiyen chaanaca japua, Dios pu ajta ayén che'atá na'a te'antácuuna u ta japua. —Ayee pu tiraatá'ixaa a'íjna í Jesús.

²⁰ Aj pu i Jesús ayén tihua'újca a'ímej í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e mej nu'u caí ja'atí íxaate'e ti a'ín pú'een a'íjna ti Dios án yá'ujra í ipuari japua.

*Jesús pu raataxájtaca'a ti nu'u mi'ini
(Mr. 8:31-9:1; Lc. 9:22-27)*

²¹ A'ájna'ímua, Jesús pu a'utéjche ti tihua'utá'íxaate'en a'ímej í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e ti nu'u ayén ruxe've'e ti á'ura'ani a'ánna Jerusalén. A'uu pu nu'u jeíhua rajpua'ítzi a'ame. Majta nu'u a'íme í mej hua'avaují í mej Israél jetze ajtème'ecan, majta nu'u a'íme í mej t'áijta hua'atéyujta'a, majta nu'u a'íme í mej tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze, naími'í mú a'ij pua'a raruuren. Ruxe've'e nu'u mej raajé'ica. Aj pu ijta huatarújsin huaíca xicá'jra'a jetze.

²² Ajta a'ín í Pedro, a'í pu ra'íráavi'ítí 'á'ayee. Aj pu i a'utéjche ti ra'ajteá'axi'ín a'íjna í Jesús. Aye'e pu tiraatá'íxaa tíjín:

—Ché'e a'ij tí'imua'aire'e ti ij caí ayén tí'imuaruure, nevástara'a.

²³ Aj pu i pí ancure'ejve' a'íjna í Jesús. Aye'e pu tiraatá'íxaa a'íjna í Pedro tíjín:

—Aricu á'ura'a, mi pej í'í Satanás. Jé'ecan pej tina'antiú'uuni'í nej ni auteáturan í Dios jemi a'ín'écapej piyen tí'imua'atze a'ij ti tí'ijxe've'e í Dios, sino a'ij mej tí'ijxe've'e í teite.

²⁴ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'íxaa a'ímej í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e tíjín:

—Tí pua'a ja'atí raxí've'e ti nee jamuan á'uche'ecane'en, ruxe've'e ti a'ín caí ché'e ayén rijca a'ij ti tí'ijxe've'e ruse'ij, sino ayé'e pu tiú'ujxe've'e ti a'ín rajpua'ítzi á'ara'ani nee jamuan ruxí've'i'ira'a jime'e.

²⁵ 'Aye'e pu'u, ja'atí ti na'a ti tí'ítese'e ti caí huámi'ini, a'í pu xaa ne'u mi'ini. A'í pu á'ujjisin í ruxiéjni'uca ti auj ruurica'a. Ajta a'ín í ja'atí ti ayén éeni'ice' huámi'ini a'íjna jime'e ti na'ará'astijre ineetzí, a'í pu xaa ne'u rateuni í ruxiéjni'uca ti auj ruurica'a.

²⁶ 'Ahuií, ti pua'a ja'atí nain huamuá'ítin naími'í ti íyen seijre'e chaanaca japua, ¿ni qui tiraatéva'íri a'íjna ti raamuá'ítí ti pua'a yá'urieeni í ruxiéjni'uca ti auj ruurica'a? Capu xaa ne'u a'atzu tiraatéva'íri. Ari, ¿tí'ítáani jín tí'ipuata'atan a'íjna í ja'atí ti ij Dios ajtahua'a raatátisten í xiéjni'ucare'ara'an ti auj ruurica'a? Capu tí'ítíjín tí'ipuata'atan xaa ne'u.

²⁷ 'Neajta inee, í nee neajta teáata'a jetze airáane, nee nu neajtahua'a yé ve'ecánejsin. Aye'e nu che'atá nena'a huatasej're'esin nain jime'e tíj ajta seijre'e í Dios ti ní'iyá'upua. Huá'a jamuan nu hui neajta huatasej're'esin a'íme í mej tí'ivaire'e í ta japua. Neajta nu tihua'utá'asin se'ij neajta se'ij naími'ica a'ij ti tihua'uvj'te'e a'ij mej tí'ítíj huáruu, se'ij ajta mi se'ij.

²⁸ 'Aye'e nu tejá'amua'íxaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, seica mej yé huaté'uuca ayajna, a'í mú caí huácu'ini ajta mena'a caí amuacaícan naase'ij í nee neajta teáata'a jetze airáane nej ni yé tanén nej ni tiu'uta'a'íjta íyen chaanaca japua.

17

*T'íj Jesús seicié tiu'utaújsej'rataca'a
(Mr. 9:2-13; Lc. 9:28-36)*

¹ Teumé'eca a'achú cumu arájsevi xica, aj pu'í Jesús antíraa jirí japua. A'ímej pu a'uví'ítí a'íjna í Pedro, ajta a'íjna í Jacobo, ajta a'íjna í Juan, í ti juutzeá'jra'an pú'een a'íjna í Jacobo.

² Mat'íj me'uun a'uté'uuca'a, aj pu'í seicié tiu'utaújsej'rataca'a a'íjna í Jesús mej seijraca. Aye'e pu temua'a tí'ítémastacare'e í néerime'ara'an tíj xicaj. Temua'a pu tiu'utécuaínareca'a í c'ixure'ara'an. Aye'e pu tí'ítetáatey'icaa tíj taij. ³ Majta á'iyen, hua'apua huatasej're huá'a tzajta'a. A'í mú a'ín pú'ene'e í a'íjna í Moisés teecan, ajta a'íjna í Elías ti ajm'í tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. A'í mú tí'ixajtaca'a í Jesús jamuan.

⁴ Ajta a'ín í Pedro, a'í pu ayén tiraatá'íxaa a'íjna í Jesús tíjín:

—Tavastara'a, naa pu xí'epi'ín tej yé huaté'uu tiyajna. Tí pua'a mua'aráanajche, tej huaícaca huátaahuaa í inaamua. Se'ij pu muaci'ítí mú'eetzí, ajta se'ij, amájna mi Moisés. Ajta se'ij pu raci'ítí amájna mi Elías.

⁵ Aúche'e pu tí'ixáataca'a tí'íj jaitiri e'ecávi'irixi huá'a japua. Huá'a tzajta'a pu rájrupi a'íjna í jaitiri ti naa tí'ítetáatey'e. Aj pu i tzajta'an e'icánamujre ti ja'atí ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—A'í pu a'ín pú'ene'e í níyauj, í nej raxí've'e. Jé'ecan pu rí'í tineetá'aca ineetzí. Xáanamujri'í se'íjna. —Aye'e pu tiu'utaxájtaca'a.

⁶ Mat'íj ráanamujri'í me'íjna, aj mú mi e'eráavatzí á chuaata'a a'íme í mej Jesús jamuan á'ujjuhua'ane'e, a'íné temua'a mú tiu'utátziin.

⁷ Aj pu i Jesús á ve'er'éne huá'a jemi. Tí'íj jí hua'ajtamuariej. Aj pu i ayén tihua'utá'íxaa tíjín:

—Xá'ajhuixi'í mú'een. Caxu tí'ítziine'e.

⁸ Majta me'ín, Mat'íj mé uunéjne'reca'a, capu ché'e mé'e é'aja'atijca'a. A'í pu'u án jé'seijre'eca'a a'íjna í Jesús.

⁹ Matí'ij já'ita'a a'ucajú'uca í jírí japua, Jesús pu ayén tihua'utá'íjmíirí'í tijn:

—Caxí'í xu ja'atí'í ixaate'e a'ij sej tiu'usé'ij. Seuche'e rachú'ëve'e ajta nena'a caí inee, í nej neajta teáata'a jetze airáne, aítára'ani huá'a tzajta'a í mi'ichite.

¹⁰ Majta me'ín í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, ayée mú tiraata'íhua'urí'í tijn:

—¿A'íné 'een jín miyen tí'ixaxa'a a'íime í mej tiu'ujmua'ate í yu'uxari jetze miyen tijn amuacaí pu nu'u ruxe'ëve'e tí yé uvé'enen a'íjna í Elías?

¹¹ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijn:

—Ayej tí'ayajna. Elías pu xaa yé uvé'enejsin tí ij nain tiu'ujé'cuare'en mej mí majtáhua'a ra'ará'astijre'en í Dios. ¹² Mí neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e tí a'ín Elías ari yé uvé'ene. Majta me'ín, camu raamuá'a sino ayée mú ráaruu a'ij mej tí'ijxe'ëve'eca'a. Ayeé mú majta che'atá mena'a neruuren ineetzi, í nej neajta teáata'a jetze airáne. Puaíjti mú majta naatá'asin ineetzi.

¹³ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj mú mí ráamua'areerí'í tí a'ín a'íjna jíme'en tiu'utaxájtaca'a í Juan teecan tí huá'amua'íhuacare'e.

Jesús pu tiráhuuaa sej í temuaj tí tzajta'an seijre'eca'a í tiyaaru'u

(Mr. 9:14-29; Lc. 9:37-43)

¹⁴ Matí'ij me'uun a'ará'a a'u mej e'letí'jseire'eca'a jeíhua í teite, sej pu ave'eré'ene í Jesús jemi. Aj pu í e'evé'etunutaca'a vejlí'ípuan. ¹⁵ Ayeé pu tiráhuaviirí'í tijn:

—Nevástara'a, patá'aj rá'ancu'uvajxi'ín í niyauj. A'í'í pu rutámua'í. A'í'í pu jín rajpuajíjti huápí'í. Mu'íití'í pu aná'jve taij tzajta'a, ajta á jaata'a. ¹⁶ Nee nu ye'eráavi'ítí'í a'íme'í jemi í mej mú'etzi jamuan á'ujjuhua'an mej mí tiráhuuate'en. Majta me'ín, camu raay'í'itíhuua'a muá'araa.

¹⁷ Ajta a'ín í Jesús, ayée pu tiu'utaniú tijn:

—Mú'een mí sej caí a'atzu té'atzaahuat'e, mí sej caí mé úumua'aree, ¿a'achúni pua'an nine'íra'a aúche'e ruví'e'ëve'e nej niyen huatévée ná'ara'ani mú'ejmí jemi? ¿Ni ayén ruxe'ëve'e nej á'ateev'ín tijn ná'a rusén jíme'e nej niyen mú'ejmí jemi yé huatévéeca nej ní rí'í amuáaruuren? Mé se'evé'eví'ítichi mí pa'arí'í.

Matí'ij mí á ye'evé'eví'ítí. ¹⁸ Aj pu í Jesús ra'ajté'axi a'íjna í tiyaaru'u tí pa'arí'í tzajta'a seijre'eca'a. Aj pu í huirájraa. Jíme'en pu'u huirájraa, tí'íquí huarúj a'íjna í pa'arí'í. ¹⁹ Matí'íjtá mí, a'íime í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, rujámua'a mú tiu'uxájtaca'a a'íjna jamuan í Jesús. Ayeé mú tiraata'íhua'urí'í tijn:

—¿A'íné 'een jín tecaí raay'í'itíhuua'a ta'araa tej raatamuárite'en te'íjna í tiyaaru'u tí tzajta'an seijre'eca'a?

²⁰ Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijn:

—Ayeé pu'u tí'ayajna, a'íné caxu a'atzu té'atzaahuat'e. Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e jé'iyecan jíme'e, temua'a pu tí'ivaire'e sej siyen té'atzaahuat'e í ru tzajta'a tí ayén teja'uré'enen a'ij tí tejamuá'amítíe'je'e. A'í'í pu'u ruxe'ëve'e sej siyen té'atzaahuat'e cíj caj. Tí pua'a siyen cíj caj té'atzaahuat'e, aj pu xaa rí'írí sej sí siyen tiraata'á'ijte'en amíjna mí jírí tijn: “Tíchesi, até'ájra'a á jaata'a já'ahua'a játe'ana jetze tí ve'ée.” Ajta a'ín mí jírí, ayée xaa ne'u rini. Ayeé pu'u xaa ne'u, tí pua'a siyen té'atzaahuat'e, nain xu jín raay'í'itíhuua'a xá'aju'un. ²¹ Ajta, setá'aj siyen raatamuárite'en se'íjna í tiyaaru'u tí ayén 'een tíj amíjna, ayée pu tíu'ujxe'ëve'e sej raatáhuaví'í í Dios, seajta huaúru'ítzi'íve'en.

Jesús pu ajtahua'a raataxájtaca'a tí nu'u mí'íni

(Mr. 9:30-32; Lc. 9:43-45)

²² Matí'ij mauj naíjmi'í á'ujjuhua'ane'e me'újna já'ahua'a tí jetzen e'ejtémecantaca'a u Galilea, Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijn:

—Ayeé pu ja'atí'í tiu'utátuure'esin ineetzi jíme'e í nej neajta teáata'a jetze airáne. A'í'í pu neetzi jíme'e hua'utátuure'esin a'íme'í jemi í teteca. ²³ Majta me'ín, ayée mú nee'écican. Mí neajta inee, ayée nu hui huatarújsin huaíca xica jetze. Yee pu'u xaa ne'u teja'uré'enejsin.

Majta me'ín í mej Jesús jamuan á'ujjuhua'ane'e, jeíhua mú huataújxiemiste matí'ij ráanamujrí'í a'ij tí tiu'utaxájtaca'a.

Jíme'en í mej jín tí'itaná'achita'a u teyujta'a

²⁴ Matí'ij mí chajta'a a'ará'a a'ujna Capernaúm. Matí'ij mí seica e'iré'ene jemin a'íjna í Pedro. A'í'í mú a'ín pú'een í mej tíu'ujjve'e me'íjna jíme'e í hua'apua tumin í tí jín tiu'utévaire'esin huá'a teyujta'a. Ayeé mú tiraata'íhua'urí'í tijn:

—¿Ni caí tí'ínajchítan a'amua maestro a'íjna í hua'apua tumin í tí tiu'utévaire'esin u tatéyujta'a?

²⁵ Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa tijn:

—Aa ní'íjtá ne'u.

Aj pu i Pedro uteájrupi u chi'ita. Capu xi ti'titj a'ij tiu'utaxájtaca'a a'ájna i Pedro, sino Jesús pu amuacái ayén tiraatá'ixaa tijín:

—¿A'iné timuá'amitiejte'e, Simón? ¿A'atéenqui mejjive'e a'ámej í rey í mej tí'ajta liyen chaanaca japua? ¿A'atéenqui mejjive'e ca'án a'ámej í mej tí'itua'araca í mej te'iráati'ici, na'ari me'ájna jime'e a'achú ti caj se'j tí'ijcha'íi? ¿Ni qui a'ámej mejjive'e í ruyaujmua'a ca'án qui a'ámej í mej se'j chuejra'a japua é'eme'ecan?

²⁶ Pedro pu ayén tiu'utaniú tijín:

—A'ámej í mej se'j chuejra'a japua é'eme'ecan.

Ajta Jesús pu ayén tiraatá'ixaa tijín:

—A'ij pu jín, capu ruxe'eve'e í mej tiu'utana'jchita a'ámej í huá'ayaujmua'a.

²⁷ Mí ajta, tetá'aj caí tiyen hua'utaniú'ucaste'en, ayée pe'j huárini. Patá'aj hui u á'ume'en a'u ti e'eve'e'ástime í jaj. Pajta ra'ateáhua'axin í cua'itzi'ipua á jaata'a. Pajta, pe'ájna í hua'í, í ta'amuájca pe'j raatévi'ira, patá'aj ra'acána'axin, án pe'j pi ye'eteuni í téne'etze'en se'j í tumin ti ayén tí'ijnajche a'achú cumu muá'acua tumin. Patá'aj ye'erá'in í tumin patá'aj tihua'uná'jchite'en, pajta ineetzi jime'e.

18

¿A'ataani jaitze'e ruxe'eve'e?

(Mr. 9:33-37; Lc. 9:46-48)

¹ A'ájna'imua, a'íi mú ave'eré'ene í Jesús jemi a'ámej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Ayee mú tiraata'ihua'uri'í tijín:

—¿A'ataani jaitze'e ruxe'eve'e í Dios jemi se'j í ti ta jetze ajtème'ecan?

² Aj pu i Jesús se'j huatajé í pa'ari'í. A já'ita'a ya'utára a'u mej e'eré'etei í seica. ³ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Jee xaa, ayée nu tejá'amua'ixaate'e ti ayén ti'ayajna. Tí pua'a secaí seicéi tiú'umua'ati, ti pua'a secaí siyen rahuauca sej siyen che'atá sena'a jé'iyecan jín tí'imua'ajca matj mi tí'irri, caxu ja'anáj a'uteáruti í ta japua Dios ti é'eseijre'e.

⁴ A'ij pu jín ayén tí'een, ja'atí ti na'a ti ayén huataúsejirata ti caí tí'itj jín ruxe'eve'e, ayée pu xaa éene'e a'ame tíj a'ájna í pa'ari'í. A'íi pu a'áin pú'een í ti jaitze'e ruxe'eve'e í Dios jemi.

⁵ Ajta, ja'atí ti na'a ti ayén ra'ancuré'evl'iti neniúucajtze'e se'j í pa'ari'í tíj a'ájna, a'ájna í tevi, a'íi pu ajta na'ancuré'evl'iti ineetzi.

Tí pua'a ja'atí ca'anjra'a ratá'an se'j ti te'uté'itzeen í Dios jemi

(Mr. 9:42-48; Lc. 17:1-2)

⁶ Ja'atí ti na'a ti a'ij pua'a tiru'uté'an í ru zajtá'a í rux'e'j pa'ari'í ti ayén ná'atzaahuat'e'e tíj a'ájna, ayée pu tí'ijtzú a'áin í ja'atí, amuacái mej me'uun u ra'acáavi'ire í tete se'unjra'a ti ve'éé matá'aj ra'ateájrieni á jaata'a ti ij a'áin a'ujámin.

⁷ Cui'í xaa huá'a jemi, a'ámej í mej yen huachéjme liyen chaanaca japua, í mej majta ca'anjra'a hua'atá'aca í seica mej mi auteáturan í Dios jemi. Ayee pu tiujú'ujxe'eve'e mej mi í seica ayén auteáturan í Dios jemi. Mí ajta, cui'í xaa ne'u a'ájna jemi ti ayén ca'anjra'a hua'atá'aca mej mi miyen huárini.

⁸ Patí'ij auteáturan í Dios jemi, ti pua'a piyen tiru'ujpuá'ajte'en í á jetze, piyen tijín nemuajca'a pu pú'ene'e, na'ari ne'fíca pu pú'ene'e, ayée nu tí'imua'ixaate'e. Para'antivejche, pe'j pi mé rúurieni. Jé'ecan pu jaitze'e timuaatéva'ire pe'j a'uteáturan se'j jime'e í amuájca'a, na'ari se'j jime'e í a'fíca a'ájna Dios ti é'eseijre'e, a'ájna pe'j e'erúuri pua'amé jemin. Na'ari pecái piyen huárini, hua'apuaca pe'j jín í amuájca'a na'ari hua'apuaca jín í a'fíca pe'j a'uteáruti a'ájna já'ahua'a a'u ti caí é'emi'ini í tajj.

⁹ Ajta, ti pua'a piyen jetzen tiru'ujpuá'ajte'en mua'a j'íi pe'ájna í pe'j jín auteájturaa í Dios jemi, aítáti'í. Mé pe'j rúurieni. Jé'ecan pu timuaatéva'ire pe'j piyen a'uteárute se'j jime'e í 'aj'íi a'ájna Dios ti tejé'ajta. Na'ari caí, ayée pe'j hua'apuaca jín á'j'íi'isi tí'ij a'áin muajá'ujisin a'u ti caí ja'anáj é'emi'ini í tajj.

Jíme'en í cáne'a ti á'uvej

(Lc. 15:3-7)

¹⁰ R'íi xu'u mú'een sej si caí a'ij pua'a huajá'usejira se'j ti auj cíleen. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, a'ámej í mej tí'ivaire'e u ta japua, í mej majta huá'acha'íi muá'ara'ani, ja'anáj ti na'a, a'íi mú huaté'uu jemin í ti ní'iyá'upua ti é'eseijre'e u ta japua. ¹¹ Ayee nu 'een jín mú a'uvé'emej inee, í ne'j neajta teáata'a jetze airáne ne'j ni huá'a japua huániuni a'ájna ti á'uvej.

¹² ¿A'iné tejamuá'amitiejte'e a'ij ti huárini í ja'ati ti anxíte huá'ajye'emua í cáne'axi? Tí pua'a se'j á'uveti mé já'ahua'a, ¿ni caí ayén rini? A'íi pu huaja'utéhuite'esin najmi'ica í seica a'ánna jirí jetze. U pu a'umé'e a'ame ti ij raaré'ehuauni a'ájna ti á'uvej. ¹³ Ajta,

ayée nu tejá'amua'ixaate'e. Ayeé pu ti'ayajna, ti pua'a a'áin mé'e yé'uteuni, jaitze'e pu rí'i tiraatá'ixaa a'áina jime'e ti ráateu í ti á'uvej, caí mi seica í ti ari huája'utéhuiite'eca'a.

¹⁴ 'Ayeé pu che'atá na'a 'leen a'áina jemi a'áina í ti á'amua'iyá'upua ti ta japua é'eseijre'e. Capu a'atzu raxí'eve'e ti sefj á'uveti ti cílieen tǎj a'áina í pa'arí'i.

*A'ij tej nu'u ye'í tiraatá'uuni'í í ta'ihuara'a
(Lc. 17:3)*

¹⁵ 'Tí pua'a a'ihuáara'a ti'itǎj jín auté'itzen mú'etzi jemi, ayée pej huárini. Aricu, u a'utá'ixaate'e avlízti jime'e í ti jín auté'itze mú'etzi jemi. Tí pua'a a'áin muá'antzaahuat'e'en, mú'ee pej xaa raamuá'iti í a'ihuáara'a sej si seajtáhua'a ru'ihuamua'a xá'ara'ani temua'a naa. ¹⁶ Mí ajta, ti pua'a caí muá'antzaahuat'e'en, patá'aj seica ánví'itín a'áina jemi, hua'apuaca mej mi ráamua'aree ti pua'a muá'antzaahuat'e'en nusu caí. Tí pua'a a'ihuáara'a caí muá'antzaahuat'e'en, a'áime í mej hua'apua, ayée mú tiu'utaxáta ti ayén ti'ayajna í pej jín jetzen tí'ijpua'ajte'e a'áina í a'ihuáara'a. ¹⁷ Ajta á'iyen, ti pua'a caí huá'antzaahuat'e'en í mej hua'apua, patá'aj hua'utá'ixaate'e'n nájmi'lica í mej tí'ujse'iri. Ajta, ti pua'a a'ihuáara'a caí huá'antzaahuat'e'en a'áimej, ayée pej che'atá pena'a raruuren patǎj huá'aruure a'áimej í mej caí ajtème'ecan mú'ejmi jetze nusu a'áime í mej tíu'ujjive'í gobierno jetze me'ecan.

¹⁸ 'Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuatí'ira'a jime'e, setǎj sena'a sej tí'ijmi'iyen chaanaca japua, Dios pu ayén che'atá na'a té'ijmi u ta japua. Ajta setǎj sena'a sej huatá'aca íiyen chaanaca japua, Dios pu ayén che'atá na'a huatá'aca u ta japua.

¹⁹ 'Neajta nu niyen tejá'amua'ixaate'e mi sej íiyen chaanaca japua huaté'uu, ti pua'a siyen che'atá sena'a tirú'umua'areere mi sej hua'apua se'áina jime'e a'ij sej ye'í tí'ijhuaviiran í Dios jemi, a'áina ti ní'iyá'upua, ayée pu che'atá na'a á'amuaruure a'ij sej tí'ijhuavii. ²⁰ Ayeé pu hui té'eme, a'íné a'u ti na'a mej e'etiújse'iri neniúcajze'e, a'úu nu a'utevée na'ame huá'a tzajta'a. Capu amín a'ij ti pua'a mehua'apuj mena'a na'ari mehuaíca mena'a.

²¹ Ajta a'áin í Pedro, a'áí pu ave'eré'ene í Jesús jemi. Ajta ayén tiraata'íhua'urí'í tǎjín:

—Nevástará'a, ¿a'achúni pua'amé ruxe'eve'e nej tiraatá'uuni'í í ne'ihuara'a ti pua'a ti'itǎj jín auté'itzen neetzi jemi? ¿Ni qui aráhua'apua pua'amé?

²² Jesús pu ayén huataníu tǎjín:

—Canu niyen raataxáta yee aráhua'apua, sino aráhua'apujetze huaícate japuan tamuáamuata'a japuan aráhua'apua.

Jíme'en a'áina ti té'echa'íica'a ti ajta caí tihua'utá'uuni'íramí'ica'a

²³ 'Ayeé pu tí'ijxe'eve'e í Dios mej mi tí'ihuáruuni'í sej majta sej. Na'ari caí, ayée pu che'atá na'a huá'aruuren tǎj a'áina í rey ti ayén tí'ijxe'eve'eca'a ti raaxí'epi'intare'en a'achú mej caj té'echa'íica'a a'áime í mej ravaire'eca'a. ²⁴ Pu'uri a'utéjche ti ayén tiraaxí'epi'intare'en, matǎj sej a'uré'eneijte jemin ti jehua té'echa'íica'a, a'achú cumu tamuáamuata'a ví'ira'a tumin. ²⁵ Ajta a'áina ti té'echa'íica'a, capu tí'ituaave'eca'a í ti jín tiraanájchite'en. A'íj pu jín, í rey ayén tiu'uta'ájtaca'a mej nu'u huá'utuaani a'áina í teáata'a, ajta í íra'ara'an, majta í tí'íríí ajta nain ti tí'ijcha'íi. Ayeé pu tiu'uta'ájtaca'a ti ij tiraanájchite'en nain a'achú ti té'echa'íi.

²⁶ Aj pu i a'áin ti té'echa'íi títunutaca'a á vejli'ípua í rey jemi. Jéihua pu rajǎj tǎjín: “Paúche'echu'eve'e. Nee nu xaa tí'imuanajchite'en nain jime'e a'achú nej tímuá'acha'íire'e.”

²⁷ 'Ajta a'áina ti rajǎjve'e, a'áí pu rá'ancu'uvajxi. Tiraatá'uuni'irí'í nain jime'e í ti té'echa'íica'a. Aj pu i raatátuaa.

²⁸ 'Jíme'en pu'u huiráraa a'áina ti ravaire'e, aj pu i sej huáteu ti ayén ajta tirá'acha'íire'eca'a. Anxíte tumin pu'u té'echa'íica'a. A'áí pu raateví'i. Tí'ij jí a'utéjche ti ra'antéevi'í í cǎjpaara'an jetze. Ca'anín pu jín ayén tiraata'ájte tǎjín: “Tinaanájchite'e a'achú pej tiná'acha'íire'e.”

²⁹ 'Aj pu i títunutaca'a a'áina ti ajta ayén ravaire'eca'a a'áina í rey. Ayeé pu tiraatajé tǎjín: “Paúche'echu'eve'e. Nee nu tí'imuanajchite'en.”

³⁰ 'Mí ajta a'áina í sej, capu raataxí'eve, sino iyá'uraa. Ajta á'iyen tíraata'ájtaca'a mej nu'u ra'íteáanan ajta na'a caí tiraanájchite'en nain a'achú ti té'echa'íica'a.

³¹ 'Majta me'ín í seica í mej ravaire'e a'áina í rey, matǎj tiu'uséj a'ij ti tí'itǎj huarǎj, matǎj mi u á'uju'un jemin í ti tíhuá'ájte'e. Nain mú raatá'ixaa a'ij ti tí'itǎj huarǎj.

³² 'Ajta a'áin í rey, tí'iquí raata'ájtaca'a a'áina í ti ravaire'e. Ayeé pu tiraatá'ixaa tǎjín: “Mú'ee pej nevaire'e, huápi'í pej a'ij pua'a tí'itevij. Nee nu tímuatá'uuni'irí'í nain jime'e a'achú pej tiná'acha'íire'eca'a ne'áina jime'e í pej piyen tinéjhuaviiri'í. ³³ ¿Ni caí ayén tiraavǎjte'eca'a pej piyen che'atá pena'a rá'ancu'uvajxi'ín í axí'ej teví ti nevaire'e netǎj neajta ínee tímuá'ancu'uvajxi mú'etzi?”

³⁴ 'Ajta a'áin ti tí'ira'ájte'e, jé'ecan pu huataníu'ucaca'a a'áina jemi. Aj pu i a'uun tiu'utáti a'áimej jemi í mej huá'anaamuaca mej mi rá'íteáanan ajta na'a caí nain tiraanájchite'en a'achú ti té'echa'íica'a.

³⁵ 'Ajta a'áin ti ní'iyaa'upua ti ta japua é'esiejre'e, ayée pu che'atá na'a á'amuaruuren seij ajta seij ti pua'a pecai tiraatá'uuni'í í a'ihuáara'a tzáahuati'ira'a jime'e.

19

Jíme'en a'imej í mej taújtu'aara mej runeiche

(Mr. 10:1-12; Lc. 16:18)

¹ Tí'ij Jesús raatapua'ajtacaa ti ayén tihuaú'ixaate'e, ti'iquí a'uun e'erájjraa a'uun ti huatacá'a u Galilea. Ajta antáraa után pújme'en í játe'ana jetze u Jordán. A'uu pu a'ará'a těj na'a a'úu ti huacá'a u Judea. ² Jéihua mú teite a'ucj jamuan. Ajta a'úu pu tihua'uhuaa í mej tí'icucuí'ica'a.

³ Aj mú mi seica e'iré'ene í Jesús jemi. Fariseos mú pú'een a'áme. A'áme méjhuauca'a mej raatémua'itin ti ij auté'itzen tí'itj jime'e. Ayee mú tiraata'ihua'uri'í tijn:

—¿Ni qui a'ij tí'iri'iri ti ja'atí ayén mé rúurieeni í ru'j tí'itj jime'e, tí'itj ti na'a, capu amín a'ij?

⁴ Jesús pu ayén tiu'utaniú tijn:

—¿Ni qui secaí ja'anáj ra'ujjve í yu'uxari jetze ti jíme'en yee a'áin ti nu'u amuacái huá'utaahuaca'a í teite, ayée pu naíjmi'í huá'utaahuaca'a í teáata'a, ajta í 'íta'a? ⁵ Ajta ayén tiu'uxájtaca'a a'ájnámua tijn: "A'j pu jín a'áin teáata'a ajtaméj í ruvaújsimua'a jemi. Ru'j pu nu'u jamuan huateáturaasin. Majta me'ín í mej hua'apua, ayée mú huataújuurejsin cumu seij pu'u í tevi." ⁶ Ayee pu í'í'een, camu ché'e hua'apua mena'a sino cumu seij pu'u. A'j pu jín, í ti Dios hua'anténajchi, miché'e caí ajtaújhua'anan í teite.

⁷ Aj mú mi miyen tiraata'ihua'uri'í tijn:

—Tí pua'a ayén tí'éene'en, ¿a'íné'een jín tiu'uta'ajtacaa a'ájna í Moisés teecan ti nu'u ja'atí ru'j a'áin huatapíjte'en í cuapée tí'itj í ti jín mé rúurieni?

⁸ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijn:

—Ayee pu 'een jín Moisés ayén amuaatá'a ti ja'atí ru'j í cuapée huatapíjte'en mej mí ráamua'aree ti mé rúurie í ru'j a'íné'een capu tí'itj a'amua jetze tásiseiri seij sí rí'í tihua'ajcha'íi í seica. Ayee pu xaa Moisés amuaatá'a. Mí ajta, capu ayén éene'e í 'ajmí'mua.

⁹ Ayee nu hui tejá'amua'ixaate'e. Capu rí'iri ti ja'atí cha'a na'a mé rúurieni í ru'j. A'ii pu'u a'áin pú'een í ti jín rí'iri ti ja'atí mé rúurieni í ru'j. Tí pua'a a'áin íra'ara'an seij jamuan tí'ihuaujxana'acira'aten, aj pu xaa í'iri'iri ti mé rúurieni. Ajta a'áin cína'ara'an ti ayén cha'a na'a mé rúurie í ru'j, ti pua'a á'iyen seij ancuré'eví'itin í 'íta'a, a'í pu tiú'ujxana'acira'aten a'ájna jemi í ti mé rúurie. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Jesús.

¹⁰ Majta me'ín í mej jamuan á'ujjhua'ane'e, ayée mú tiraatá'ixaa tijn:

—Tí pua'a ayén 'een a'imej jemi í mej néjne'iche, ayée pu titá'amitiejte'e itejmi a'ájna jime'e, ayée pu tí'ixi'epi'ín mej caí néjne'iche.

¹¹ Ajta Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijn:

—Camu naíjmi'í miyen yaú'itíe muá'aju'un, sino a'í mu'u í ti Dios hua'utá'a mej mí miyen te'utáviicua'í ruxé'eví'ira'a jime'e. ¹² Ayee pu'u 'een a'íné'een ayée pu tihua'uc'í seica tј na'a mej huanúnu'ihuaca'a. Majta seica, ayée mú 'een a'íné'een teteca mú miyen huá'uruu. Majta seica, a'í mú raaxi'epi'íntare rujámua'a mej mí te'enteárate í Dios jemi. A'atí ti na'a ti ayén tiraayí'iti, ché'e a'áin ayén huá'ini.

Jesús pu r'íi tihua'uteájtuaa í tí'iri'í í mej cílieen

(Mr. 10:13-16; Lc. 18:15-17)

¹³ Majta me'ín í seica, tí'iri'í mú á'evé'eví'iti í Jesús jemi ti ij a'áin hua'ajtamuarí'en, ajta ti ij Dios jemi raatéjhuaani a'imej jime'e. Majta me'ín í mej Jesús jamuan á'ujjhua'ane'e, a'í mú autéjhuii mej hua'ajtea'axí'ín a'imej í mej tí'iri'í avé'eví'itixi. ¹⁴ Ajta a'áin Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tijn:

—Setá'aj hua'utá'an mí tí'iri'í mej yé ve'eré'enen neetzi jemi. Caxu huá'íjmiájra, a'íné'een a'imej í mej a'uté'uu í Dios jemi, naími'í mú miyen 'een matj me'imej mi tí'iri'í.

¹⁵ Aj pu í huá'amu'utze'e hua'avé'emuarí'ejxi a'ájna í Jesús. Ajta iyá'uraa.

Temuajj ti chíjteaanica'a tiu'utaxájtaca'a jamuan í Jesús

(Mr. 10:17-31; Lc. 18:18-30)

¹⁶ Ajta seij pu e'iré'ene í Jesús jemi. Teáata'a a'ájna. Aj pu í ayén tiraata'ihua'uri'í tijn:

—Maestru mí pej rí'í mé teuúmua'aree, ¿tí'itáani í'í xé'epi'ín ti ruxe'eve'e nej ni niyen huá'ini ti í ayén náaci'iti nej ruuri ná'ara'ani í Dios jemi tј na'a rusén jime'e?

¹⁷ Jesús pu ayén tiu'utaniú tijn:

—¿A'íné'een jín piyen tí'inejee pe'ájna jime'e nej rí'í mé teuúmua'aree ca'ín qui inee rí'í netí'itevi? Seij pu'u a'áin pú'een ti rí'í mé teuúmua'aree; a'ii pu a'áin pú'een í Dios. Tí pua'a piyen tí'ijxe'eve'e ti muáaci'iti pej piyen ruuri puá'ara'ani í Dios jemi, patá'aj piyen ra'ará'astjre'en a'ij ti tihua'ajtacaa í Dios.

¹⁸ Aj pu i ayén tiraata'íhua'uri'i a'ájna í ja'ati tijn:

—¿Tí'itáani niuucarijra'a na'ará'astijre'en?

Jesús pu ayén tiraatá'ixaa tijn:

—A'íjna ne'u ti ayén huataújmu'a yee “capej tí'titecui'ica”, ajta a'ájna ti jíme'en yee “capej tí'axana'acira'ate”, ajtahua'a se'j ti ayén yee “capej tí'inahua'aj, capej pajta ja'atí hua'itzi jín tí'ixáate'e”. ¹⁹ Ajta pu hui ayén tiu'uta'ajjtaca'a í Dios a'ájna jime'e pe'j nu'u huá'ajtzaahuatí'ire'e í a'atáata, pajta í anaana'j. Pajta, piyen huárini pe'j pi piyen rí'í tirájcha'íi í ax'íej tevi patíj ase'j.

²⁰ Ajta a'ájna í temuaj, ayée pu tiraatá'ixaa a'ájna í Jesús tijn:

—Nain nu jín te'ará'aste t'j na'a tí'ípua'amé. ¿Tí'itáani auj ná'aturaate'e'?

²¹ Aj pu i Jesús ayén tiraatá'ixaa tijn:

—Tí' pua'a ayén timua'aráana'jche pe'j nain jín te'ará'asten, ayée pe'j huárini. Aricu, nain tiu'utuáa í tí'áa. Pajta hua'uré'an í tumin a'ímej í mej caí a'íj tí'íjviicua'í. Tí' pua'a piyen huárini, jé'ecan pepu'u ra'ancuré'asin í ta japua í Dios jemi. Aj pepu'u xaa, mú a'utá'iyi'í patá'aj neetzi jamuan á'uche'ecane'en. —Ayee pu tiraatá'ixaa a'ájna í Jesús.

²² Tí'íj ayén tiráanamuajri'í a'íj ti Jesús tiu'utaxájtaca'a, aj pu i utéevatzi í ru tzajta'a a'ájna í temuaj. Huatáujxeemijte a'íne' jeihua pu tí'íjcha'íica'a.

²³ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e tijn:

—Ayey xaa ne'u tí'ayajna. Temua'a pu tí'imuari'eri mej a'uteáru'te a'ájna Dios ti é'eseijre'e a'íime í chíjteaani. ²⁴ Neajta niyen tejá'amua'ixaate'e. Jaitze'e pu muári'eri ti chíjteaani a'uteáru'te a'ájna Dios ti é'eseijre'e caí ti cameeyu'u anaarute tí'ít'j p'í'ise'e jetze ti anacun.

²⁵ Majta a'íime, mat'íj miyen tiráanamuajri'í, jé'ecan mú a'íj te'utase'j. Majta miyen tí'iru'íhua'u tijn:

—¿Tí' pua'a ayén tí'eene'en, a'íi tá'uj na'a tí'iri'iri ti ja'atí a'uun a'uteáturan a'u ti Dios é'eseijre'e?

²⁶ Aj pu i Jesús hua'use'j. Ajta ayén tihua'utá'ixaa tijn:

—A'ímej jemi í toteca, capu xaa a'íj tí'iri'iri. Mí ajta, a'íi pu xaa raay'íiti í Dios.

²⁷ Ajta a'ájna í Pedro, ayée pu tiu'utaniú tijn:

—Teajta iteen, nain tu teri mé tehuá'axi í tej tí'íjcha'íica'a tej ti á'ujujhua'ane'en á'a jamuan. ¿Tí'itáani taci'iti itejmi?

²⁸ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijn:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuatí'ira'a jime'e. A'ájna xicá'jra'a jetze ti Dios nain jín tí'íjé'cuare'en, inee, i nej neajta teáata'a jetze airáane, a'ájna net'íj aujye'íj'isin japuan í ne'ípua, ayée pu se'íre'e a'ame temua'a naa mej mí atané'jere. Seajta mú'een mí sej ne jamuan á'ujujhua'an, ayée xu che'atá' sena'a títeujra'asixi'in japuan í á'amua'ípua, se'j seajta se'j. Tamuáamuata'a japuan hua'apua xu ará'ase mú'een, ajta ayén te'ará'ase í á'amua'ípua. Aj xu si siyen tihua'ux'í'epi'íntari'ire'en a'ímej teitejra'a í mej Israel' jetze ajtème'ecan, a'ímej teitejra'a mej miyen tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase.

²⁹ Neajta niyen tejá'amua'ixaate'e, ja'atí ti na'a tí'ít'j á'urieni a'ájna jime'e ti á'uche'ecane'en neetzi jamuan, ti pua'a chí'íj, nusu ruja'atzimua' na'ari rucu'utzimua' o rujúutzimua'a, ca'ín rutáata, runáana na'ari ti pua'a yá'urieni í chuej ti japuan tí'ihuaste'e, ayée pu tí'íjci'iti. Tí' pua'a se'j na'a í ti yá'ujisin, ayée pu tí'iraci'iti a'achú cumu anxite í tí'iti. Ajta, ayén tí'iraci'iti ti ruuri á'ara'ani t'j na'a rusén jime'e a'ájna Dios ti é'eseijre'e.

³⁰ Ajta, ayée pu hui ajta té'eme: mu'íiti í mej nu'u ve'ecán jín títetate'í í Dios jemi íjii, a'íi mú ciliéene'e jín títetate'e muá'aju'un jemin í Dios. Majta mu'íiti í mej nu'u ciliéene'en jín títetate'í í Dios jemi íjii, a'íi mú ve'ecán jín títetate'e muá'aju'un a'ájna xicá'jra'a jetze ti jetzen Dios tiu'uta'ajta.

20

Jíme'en a'ímej í mej tí'imijhuacare'e í uuva tzajta'a

¹ Ayee pu ajta tí'ajta í Dios a'ájna ti jín antiú'jmu'a'aree. Ayee pu rici t'j a'ájna í ja'ati ti ráahui í uuva Tapuá'arijme'eca pu nu'u huirá'jraa ti íj hua'utá'inen a'ímej í mej tiu'umuári'en a'u ti tejé'ehuaste'e. ² Ayee pu tihua'ux'í'epi'íntari'iri'í ti ayén tihua'unájchite'en a'achú cumu se'j tumin. Aj pu i hua'uta'íteca'a mej a'ucíne a'u ti e'eré'eevee í uuva.

³ Ajtahua'a pu huirá'jraa a'ájna í ja'ati tí'íj ari já'ita'a huatemé'eca í xica. Seica pu ajta huáteu a'ájna a'u mej á'ujse'upí. Camu tí'ít'j muari'eca'a. ⁴ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijn: “Sericu mú'een, sej si yeehui teja'uvé'emuari'en a'u nej uuva á'uuhui, neajta niyen tejamuana'ájchite'en a'achú ti raavíjte'e.” Mat'íj mi á'uju'un.

⁵ Ayee pu che'atá' na'a huaríj a'ájna í ja'ati. Ajtahua'a pu nu'u huirá'jraa a'at'aj cumu tacuarixpua. Ajtahua'a, tí'íj ari vejli'í cáame í xica, ayey che'atá' na'a rijcaa. ⁶ Ajtahua'a pu huirá'jraa tí'íj ari je'incáru'ti í xica. Ajtahua'a pu seica á'uteu í mej e'tiú'uuca'a. Ayee

pu tihua'uta'ihua'uri'i tijín: “¿A'iné 'een jín siyen huaté'uu tǵ na'a aré'apua'a imuá? ¿Ni secái tǵ'itǵ mej e'ejmuári'e?” 7 Ayeé mú tiu'utaniú tijín: “Capu yee ja'atǵ ta'ínee.” Ayeé pu ij tihua'utá'ixaa tijín: “Sericu seajta mú'een, sej si teja'uvé'emuar'i'en a'u nej uuva á'uuhuii.”

8 Tǵ'ij huatéachumua'areca'a, aj pu i raatajé í sejǵ ti tihua'áajte'e í mej tǵ'imijhuaca. Ayeé pu tiraatá'ixaa tijín: “Patá'aj u huá'ajutájeeve a'ímej í mej tǵ'imijhuaca patá'aj tihua'unájchite'en. Pajta, patá'aj yeehui piyen autéjcheni a'ímej jemi í mej caí íiya'ata autéjhuii. Pajta piyen ra'antipua'áajte'en a'ímej jemi í mej amuacái autéjhuii.”

9 'Aj mú mi e'iré'ene a'íme í mej anteájrapi tǵ'ij ari je'incáru'ti í xica. A'í pu tihua'unájchi sejǵ ajta sejǵ nain jime'e í sejǵ tumin. 10 Ajta á'iyen tǵ'ij hua'uc'í ti a'ímej tiu'unájchite'en í mej amuacái anteájrapi, ayéé mú tǵ'iru'ixaa'te'eca'a tijín: “Jaitze'e pu tǵ'itaci'iti itejmi.” Mǵ ajta caí, capu. “A'í pu ajta ayén tihua'unájchi sei tumin che'atá na'a, sejǵ ajta sejǵ.”

11 Mat'ǵ'ij ra'ancuré'a, a'í mú autéjhuii mej hua'újniuste'en me'íjna jemi í ti tǵ'uej. 12 Ayeé mú tiraatá'ixaa tijín: “A'íme í mej caí íiya'ata anteájrapi, sejǵ hora mu'u tiu'umuáriej. Mǵ pajta mú'ee, ayéé pej che'atá pena'a tihua'unájchi patǵ titaanáchi itejmi. Teajta iteen, nain tu yee jín te'utáviica'iri'i, teajta tǵ'imuar'i'ista, teajta nain tu jín tǵ na'a tiú'ux'ireca'a tǵ na'a aré'apua'a imuá.”

13 'Ajta a'ín, ayéé pu tiraatá'ixaa sejǵ ti amuacái anteájrapi tijín: “Casi'i, ne'amiigu. Canu a'ij pua'a muaruure. ¿Ni qui pecaí piyen tiu'utá'a muá'aniuua jime'e pej piyen tiu'umuári'en sejǵ tumin jime'e? 14 Me'ecuí ícu, ancuré'a í pej raamuá'iti. Aricu. Ayeé nu'u yee rax'íeve'e nej niyen che'atá nena'a timuaanáchite'en mú'etzi netǵ tiraanáchi me'íjna í ja'ati ti anteájrapi tǵ'ij ari je'incáru'ti í xica. 15 ¿Ni caí ayén yee tǵ'ineci'iti nej niyen huá'ini a'ij nej tǵ'ixe'íeve'e ne'íjna jime'e í nej tǵ'ituaave, ca'ín piyen chueere'e pe'íjna jime'e nej r'í tihua'ájcha'íi?” —Ayeé pu nu'u tiraatá'ixaa.

16 Aj pu i Jesús ayén tijín:

—A'ij pu jín, a'íme í mej caí amuacái anteájrapi, a'í mú anará'asi, majta me'ín í mej amuacái anteájrapi, a'í mú uvé'eteajtiri.

*Huaícaca jetze pu raataxájtaca'a a'íjna í Jesús ti nu'u mi'ini
(Mr. 10:32-34; Lc. 18:31-34)*

17 Tǵ'ij ari Jesús án a'ujnéjsin a'ánna Jerusalén, majta a'íme í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, aj pu i hua'utajé rujímua'a. 18 Ayeé pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Tu'uri a'ujnéjsin a'ánna Jerusalén. Ajta sejǵ pu hui neetzi tiu'utá'uiire'esin i nej neajta teáata'a jetze airáane. Hua'utatuire'esin a'ímej í mej tǵ'íajta u hua'atáyujta'a, ajta a'ímej í mej té'eyu'uxaca. A'í mú tiu'utá'asin mej mi naajé'ica. 19 Majta ná'avi'itín a'ímej jemi í mej sejǵ chu'éjra'a japua é'eme'ecan mej mi ná'uxieehuari'i. Majta me'ín, ayéé mú tinaatévajxi'isin. Majta ná'atatan inee'ti cúruu jetze. Neajta mi'ini, aru huaíca xica jetze nu neajta huatarúsin. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

*Jíme'en í ti rájhuaviiri'i hua'anáanaj, a'íjna í Jacobo, ajta a'íjna í Juan
(Mr. 10:35-45)*

20 Ajta a'ín hua'anáanaj a'ímej í ya'ujmua'ame'en a'íjna í Zebedeo, ruyaujmua'a pu jamuan e'iré'ene í Jesús jemi. Aj pu i tǵ'itunataca'a á vejl'i'í jemin ti i tǵ'itǵ raatáhuavii.

21 Jesús pu ayén tiraatá'ihua'uri'i tijín:

—¿A'iné petǵ'ixe'íeve'e nej niyen huá'ini mú'etzi jime'e?

Ajta a'ín hua'anáanaj, ayéé pu tiraatá'ixaa tijín:

—Patá'aj piyen hua'utá'an mi niyaujmua'a ti ij sejǵ a'ujyejxi'ín ari'irínta'a, ajta í sejǵ ti a'ujyejxi'ín a'úutata'a pújme'en a'ájna xicá'ra'a jetze patǵ'ij yé uvé'enen pej tǵ'itá'ajta íiyen chaanaca japua.

22 Ajta a'ín Jesús, ayéé pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Caxu a'atzu ramua'aree tǵ'itǵ sejǵ nehuavii. ¿Ni siyen rá'aviica'í sejǵ rajpuaítzi xá'ara'ani netǵ inee tirajpuaítzi na'ame?

Ayeé mú tiu'utaniú tijín:

—A'iné tǵ'itá ne'u.

23 Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayej xaa ne'u tǵ'iyajna. Mú'een nu rajpuaítzi xá'ara'ani netǵ tirajpuaítzi na'ame inee. Mǵ ajta, capu ayén tǵ'ineci'ípua inee'ti nej ja'atǵ huatá'an ti a'ujyejxi'ín neri'irínta'a, na'ari ne'úutata'a. Ayeé pu'u tihua'aci'iti mej mi uhuará'asixi'ín a'ujna a'ímej ti Dios ari hua'antihuau.

24 Majta me'ín í seica, í mej tamuáamuata'a ará'ase, matǵ'ij ráanamujri'i, jé'ecan mú huataníniu'ucacuca'a a'ímej jemi í mej hua'apua.

25 Aj pu i Jesús hua'utajé na'íjmi'ica. Ayeé pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Xu'uri ramua'aree mú'een a'ij mej ye'í rǵ'ij muá'aye'í í mej tǵ'íajta nain chu'éjra'a japua. Ca'anéeri mú jín tihua'áajte'e í teite. Majta me'ín í mej tǵ'itete'e, a'í mú tihua'áajte'e í seica

a'ij mej ye'í me'ín tí'ijxe'ev'e'e. ²⁶ Mí ajta, capu ayén tiraavijte'e mú'ejmi jemi. Tí pua'a ja'atí raxí'ev'e'e ti ve'ecán jín tí'itevéé á'ara'ani, ayée pu ruxe'ev'e'e ti á'ín ciliéene'e jín tí'itevéé á'ara'ani ti i amuaatévaire'en najmí'ica mú'ejmi.

²⁷ 'A'atí ti na'a ti ayén raxí'ev'e'e ti te'enteároute a'ijna jime'e ti jaítze'e ve'ée, a'í pu amuacáí ruxe'ev'e'e ti te'enteároute a'ijna jime'e í ti jaítze'e cílieen ti ij hua'utévaire'en najmí'ica ruxí'eví'ira'a jime'e. ²⁸ Miché'e miyen huárini netíj rici inee, i nej neajta teáata'a jetze airáane. Canu ne'ijna jín mú iya'uvé'eme mej naatévaire'en ineetzi, sino neatá'aj hua'utévaire'en í seica. Ayee nu 'een jín mú iya'uvé'eme nej ni huámi'ini huá'a jetze me'ecan, neajta nej ni tiraanájchite'en í Dios í ti jín huá'ajijve'e í mej á'apua'aren mu'icáca í teite.

Jesús pu tihuá'uhuaa í mej aracúcu'unijme'eca'a, í mej hua'apua
(Mr. 10:46-52; Lc. 18:35-43)

²⁹ Aj pu i á'uraa a'ijna í Jesús, majta a'íime í mej jamuan á'uujjhua'ane'e. Mat'í'ij huiráaci me'íjna Jericó, jéihua mú teite a'ucíj jamuan. ³⁰ Majta me'ín í mej hua'apua í mej aracúcu'unijme'eca'a, á'úu mú e'ejté'eca'a juye jetze. Mat'í'ij ráanamujri'í ti nu'u á á'atamé á'ijna í Jesús, ayée mú titeejíjhua'a'á tijn:

—Tavastara'a, mi pej hui i'í huácixa'ara'an a'ijna í David teecan, tá'ancu'uvajxi'í itejmi.

³¹ Majta me'ín teite, a'í mú hua'ajtea'axi. Miyen tihuá'a'ijmíira mej mi caí miyen tí'ijjhua. Mí majta a'íime í mej aracúcu'unijme'eca'a, jaítze'e mú ca'anín jín huajíjhua'a'a. Miyen tijn:

—Tavastara'a, mi pej i'í huácixa'ara'an í David teecan, tá'ancu'uvajxi'í itejmi.

³² Aj pu i Jesús huatéechaxi. Ajta hua'utajé. Ayee pu tihua'uta'íhua'uri'í tijn:

—¿A'iné setí'ijxe'ev'e'e nej ni tí'itíj a'ij huárúuren mú'ejmi jemi?

³³ Ayee mú titeetaniú tijn:

—Tavastara'a, ayée tu tí'ijxe'ev'e'e tej atanéjne'ere.

³⁴ Aj pu i a'ín Jesús huá'ancu'uvajxi. Ajta hua'arámuari'ejxi í hua'ají'í jetze. Jíme'en pu'u hua'arámuari'ejxi, aj mú mi huarúj. Mat'í'ij mi atanéjne'eri muá'araa. Majta a'ucíj jamuan.

21

Jesús pu a'uun a'uteájrupi u Jerusalén
(Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

¹ Aj mú mi me'uun a'ará'a a'ájna já'ahua'a vejli'í u Jerusalén a'u ti a'uchájtajajme ti ayén téja'arájtehuuaa tijn Betfagé. A'uú pu é'echajta'a jirí jetze mej miyen ratamuá'amua tijn Aceituunajemi.

Aj pu i Jesús hua'apuaca huata'íteca'a. ² Ayen tijn:

—Sericu, setá'aj a'atanén a'ájna vejli'í chajta'a ti é'eseijre'e. Setí'ij a'uteároute se'íjna, a'uun xu hui ye'éteuni í puuru'u ti ajtatápi'í jamuan í yaujra'an. Setá'aj rá'íjxijta. Seajta mú huáje'erajápuan neetzi jemi. ³ Tí pua'a ja'atí ayén tejá'amua'íhua'ura a'ijna jime'e, aj xu si siyen tiraata'ixaate'en ti jime'en yee tavástara'a pu nu'u raxí'ev'e'e, seajtáhua'a xu ca'anacan raatáuiire'esin.

⁴ Ayee pu tíuju'uríj ti ij ayén te'araúrasten a'ij ti ajmí'í tiu'utaxájtaca'a a'ijna ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. Ayen tijn:

⁵ Patá'aj piyen tihua'utá'ixaate'en a'ímej í mej a'uchéjme a'úu ti huatacá'a a'ijna í chajta'a u Sión ti jime'en yee:

“Casi'í mú'een, pu'uri mú a'uvé'emej mú'ejmi jemi a'ijna í a'amua Rey.

Capu a'ij tí'ijviicua'í.

Ajta ave'ecaí puuru'u japua ti cílieen ti yaujra'an pú'een sefí í mej japuan tí'iti'icica.”

⁶ Majta me'ín í mej hua'apua, aj mú mi a'ucíj. Majta miyen huaríj a'ij ti Jesús tihua'uta'aj.

⁷ Aj mú ye'éraja í Jesús jemi me'íjna í puuru'u, majta í yaujra'an. Mat'í'ij mi ra'ítechejte í puuru'u rucíxu jime'e. Aj pu i Jesús avé'eyeijxi japuan í puuru'u ti cílieen.

⁸ Majta me'ín í teite, jéihua mú ajteáxireca'a. Majta cíxuri te'epíjraa juye jetze. Majta seica, pí'ista te'entiveíchixi'í, a'í mí majta a'apíjraa me'ájna juye jetze. ⁹ Majta me'ín í mej anáaté'ee huají'uaa, majta me'ín í mej cujta'an huají'uaa, a'í mú huatajijhuaxi tijn:

—Ayee tu hui tí'imuhavii pej tu'irájtuaani mi pej i'í huácixa'ara'an a'ijna í rey, í David teecan. Dios pu rí'í tiraateájtuua temua'a naa a'ijna ti yé vé'eme niuucajtze'en í tavástara'a. Ché'e a'ín tu'irájtuaani a'ijna ti a'uun é'eseijre'e u ta japua.

¹⁰ Aj pu i Jesús a'uteájrupi u Jerusalén. Tí'ij a'uteájrupi, aj mú mi tíuuri'itzií najmí'í í mej a'uun a'uchéjme'ecaa. Jéihua mú tí'iru'ixaate'eca'a. Miyen tijn:

—¿A'ataani pú'een amíjna?

¹¹ Majta me'ín í teite, ayée mú tihua'utá'ixaa tijn:

—A'íi pu a'ín pú'een í Jesús ti Nazarét é'eme'ecan, ti ajta Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a.

*Jesús pu raajéjcuare í teyuu**(Mr. 11:15-19; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-33)*

¹² Ajta á'iyen, Jesús a'uteájrupi u teyujta'a ti e'eráyaujta'a. Aj pu i hua'utamuári naíjmi'ica a'ímej í mej me'uun tí'itu'aracare'e, ajta a'ímej í mej me'uun tí'inanaavicare'e. Tihua'ameesa pí pu té'ejhua'axi a'ímej í mej japuan tumin huá'apuata'atí'iracare'e, ajta tihua'ípua a'ímej í mej cucuí'ise tú'aaracare'e. ¹³ Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayee pu té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze ti Dios ayén tiraataxájtaca'a ti jíme'en yee, ayée pu nu'u teja'arajtehuaá a'ame í chí'ira'an tíjín: “Chí'í mej tzajta'an tí'ixaxa'a í Dios jemi.” Mí seajta mú'een, ayée xu seicié raruure í chí'ij tíj teásta'a a'u mej tzajta'an é'eru'ava'ataca í nahua'ari. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹⁴ Majta seica me'uun e'eré'ete'ecaa a'ujna teyujta'a. Seica mú mua'arácucuí'un, majta seica, tzare'e mú hua'ícajme. A'íí mú e'iré'ene í Jesús jemi. Ajta a'íin tihua'uhuaa. ¹⁵ Majta me'ín í mej tú'áijta teyujta'a, majta í mej tíu'ujmua'ate í yu'uxari jetze, mat'íj raasej'í aj'ij ti Jesús huarj'í mej mi miyen r'í'í te'utasej'í í teite, mat'íj majta hua'usej'í í tí'irí'í í mej rujj'íhuave'ecaa tíjín: “Tiché'le nu'u r'í'í tiraateájtuaani temíjna ti David teecan jetze airáane”, jé'ecan mú huataníniu'ucacuca'a.

¹⁶ Mat'íj mi miyen tiraata'íhua'urí'í me'íjna í Jesús tíjín:

—¿Ni tzaa pecái tí'inamua a'ij mej tí'ixa amáime mi tí'irí'í?

Aj pu i Jesús ayén tíu'utaniú tíjín:

—Aa ni'íjtá ne'u. ¿Ni tzaa secái siyen ra'ujj'íve í yu'uxari jetze ti ayén té'eyu'usi'í? Ayen tíjín:

A'íí mú nu'u majta r'í'í tiratá'aca a'ímej í tí'irí'í, majta a'íime í uneeca'ise.

A'íí mú Dios jetze araujca'ane mej mi miyen huárini.

¹⁷ Aj pu i Jesús hua'utátuaa. Ajta iyá'uraa. A'u pu a'ará'a chajta'a ti ayén téja'arajtehuaa tíjín Betania. A'u pu huatáxa'ái.

*Jesús pu a'ij pua'a tiraateájtuaa ti caí taca'a a'íjna í huaréj**(Mr. 11:12-14, 20-26)*

¹⁸ Yee rujmua'a yee tí'ij ajtahua'a pí'ájve, pu'uri í'icuataca'a a'íjna í Jesús. ¹⁹ A'íí pu huaréj huasej'í ti e'etávee a'ájna vejli'í juye jetze. Aj pu i a'uré'ene a'u ti e'etávee a'íjna í huaréj. Capu a'atzu taca'acaa sino téxamua'ícaa pu'u. Aj pu i Jesús ayén tiraatá'ixaa a'íjna í huaréj tíjín:

—Capej ché'le ja'anáj taca'an.

Jíme'en pu'u ayén tíu'utaxájtaca'a, aj pu i huatéehua a'íjna í huaréj.

²⁰ Majta me'ín í mej Jesús jamuan á'ujjuhua'ane'e, mat'íj raasej'í, jé'ecan mú a'íj te'utasej'í. Ayee mú tiraata'íhua'urí'í tíjín:

—¿A'íne tí'irí'irí ti ayén ca'anacan huatéehuan amíjna mi huaréj?

²¹ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayey xaa ne'u huaríj. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Tí pua'a siyen té'atzaahuate'e ti ij ayén teja'uré'enen a'ij ti tejama'ámitieje'e, ajta ti pua'a caí a'ij á'amua'ase sej caí a'ij huárini ayée xu che'atá sena'a raay'í'itihua'a xá'ara'ani sej siyen raruuren semíjna mi huaréj netj'í neri ráaruu. Seajta siyen raay'í'itihua'a xá'ara'ani sej siyen raata'ájte'en semíjna mi jirí tíjín: “Tíchesi yee, atéjra'a á jaata'a, já'ahua'a í mar jetze.” Aj pu i xaa ayén teja'uré'enejsin, ti ayén huárini í jirí.

²² Setj'í sena'a sej siyen tí'ijhuavii í Dios, ti pua'a siyen té'atzaahuate'e, aj xu xaa ra'ancuré'asin.

*A'íjna í ti jín antiújmua'aree í Jesús**(Mr. 11:27-33; Lc. 20:1-8)*

²³ Aj pu i Jesús a'uteájrupi teyujta'a a'u ti e'eráyaujta'a Tí'ij a'íin tihua'umua'aten í teite, a'íime í mej tí'áijta u teyujta'a, majta í vaujsi, a'íí mú e'iré'ene í Jesús jemi. Ayee mú tiraata'íhua'urí'í tíjín:

—¿Tí'ítájni hui jín petí'ítéjvee pej pi piyen rici? ¿A'ataani muaatá'a pej piyen huárini?

²⁴ Jesús pu ayén tíu'utaniú tíjín:

—Niche'e sej'í tejámuata'íhua'u. Tí pua'a siyen tinaatá'ixaate'en se'íjna jíme'e, aj nu xaa niyen tejámuatá'ixaate'esin tí'títj'í í nej jín tí'ítéjvee nej ni niyen rici. ²⁵ A'íjna í ti jín tí'ítéveeca'a a'íjna í Juan ti ij huá'umua'í'ihua í teite, ¿a'uné jetze a'uvé'emej? ¿Ni u ta japua, Dios tí'éseijre'le, na'ari íiyen chaanaca japua, huá'a tzajta'a í teite?

Mat'íj mi tí'itíurixaa rujmua'a. Miyen tíjín:

—Tí pua'a tiyen tiraata'íxaate'en yee Dios pu ya'uta'íteca'a, a'íí pu ayén titaatá'ixaate'esin yee a'íne 'een jín tecaí rá'atzaahuate'e te'íjna. ²⁶ Mí teajta iteen, capu hui rí'irí tej tiyen raataxáj yee tteca mú ya'uta'íteca'a a'íne tehuá'atziine'e í teite. Naíjmi'í mú miyen rá'atzaahuate'e ti a'íin Juan tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

²⁷ Aj mú mi miyen tiraatá'ixaa me'íjna í Jesús. Miyen tíjín:

—Catu ramua'aree.

Ajta a'ín í Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tijn:

—Canu neajta inee amuaatá'ixaate'esin ti'titj í nej jín ti'itjvee nej ni niyen rici.

Jíme'en í mej i'i yaújmua'ame'en, í mej hua'apua

²⁸ Ajta Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijn:

—Casi'i, a'íné tejama'ámitiejte'e a'ljna jime'e i niucari. Ja'atí pu hua'apuaca tiya'umua'a. Aj pu í e'iré'ene í seij jemi. Ayee pu tiraata'íteca'a tijn: “Niyauj, aricu patá'aj teja'umuári'en ijii a'u nej uuva á'uuhuii.” ²⁹ Aj pu í a'ín yaujra'an ayén tiraatá'ixaa tijn: “Canu niyen rini.” Mí ajta a'ín, seicié pu tiu'umuá'aj. Aj pu í xaa u á'ume ti teja'umuári'en. ³⁰ Ajta á'iyen, a'ín ya'upuáara'an e'iré'ene í seij jemi. Ayee pu che'atá tiraata'aj a'ljna tijn ajta ari í seij tiu'uta'aj í ta'amuájca. Ajta a'ín yaujra'an, ayée pu tiraatá'ixaa tijn: “Aa ni'itjá, ayée nu rini.” Mí ajta caí, capu. Capu á'ume ti teja'umuári'en.

³¹ “Niché'e a'atzu tejámuata'íhuu'u. A'íme í mej hua'apua, ¿a'ataani ayén huaríj a'ij ti tí'ijxe'eve'eca'a í ya'upuáara'an?”

Ayee mú tiraatá'ixaa tijn:

—A'ljna, í ta'amuájca.

Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijn:

—Ayee nu tejá'amuá'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, a'íme í mej huá'ajijve'e í gobierno jetze me'ecan, majta a'íme í 'uuca í mej huataúra'an tumin jime'e, a'í mú á'amuamua'itin me'ljna jime'e mej mi a'uun a'uteárate Dios ti é'eseijre'e.

³² “Ayee pu'u t'íeen, a'íné ayée pu hui 'een jín mú a'uvé'emej a'ljna í Juan ti í ayén tejámuata'íxaate'en a'ij se ye'í huá'ini í Dios jemi. Mí seajta mú'een, caxu rá'antzaahuate. Majta me'ín í mej huá'ajijve'e, majta a'íme í 'uuca í mej huataúra'a tumin jime'e, a'í mú xaa rá'antzaahuate. Mú'een nu ráamu'a'areeri'i se'ljna. Capu amín a'ij, aúche'e pu caí ti'titj a'árama jetze tássiseiri sej sí seicié tiú'umu'a'atí, sej sí rá'antzaahuatenen.

Jíme'en í mej tí'imijhuacare'e í mej majta a'ij pua'a tí'iteitesta'a

(Mr. 12:1-12; Lc. 20:9-19)

³³ “Xáanamujri'i seij í niucari. Ja'atí ti nu'u ayén uuva huáhuui. Ajta raaré'ana tejcuá jime'e. Aj pu 'i ti'titj até'ijche ti tzajta'an rámi'íye já'ara'ara'an í uuva. Ajta nu'u ti'titj ájtaahuaca'a mej japuan hua'íxi'ere'en mej mí raaseij nainjapua a'utí ja'u'ástime mej tí'imijhuaca.

'Ayee pu a'ljna jín huaríj, aj pu í hua'utáneijte í chuej mej mi tiraanájchite'en caj je'icáca. Aj pu í á'urua a'ljna í ja'atí seij chuejra'a japua.

³⁴ “Tí'ij nu'u teja'ur'é'ene mat'íj pua'a rajú'uraca a'ljna í uuva, seica pu huata'íteca'a a'ímej í mej tí'ijvaire'e mej mi hua'utáhuavii a'achú ti caj tí'ijci'iti a'ljna ti tichej. ³⁵ Majta me'ín í chuej mej huataújneij, a'í mú hua'uvívi'i a'ímej í mej huata'ítí'ihuaca'a. Seij mú huat'éevajxi. Majta seij mú hua'jé'ica, majta í seij, meraateátu'asixi tetej jime'e. Camu tí'titj hua'utá'a.

³⁶ “Ajta nu'u a'ín í ti tí'ira'ajte'eca'a, seica pu ajtahua'a huata'áiteca'a. Mu'uri jaítze'e í'i mu'licáca. Majta me'ín í chuej mej huataújneij, ayée mú che'atá mena'a huá'uruu a'ímej í mej huata'ítí'ihuaca'a.

³⁷ “Yee pu nu'u teuumé'eca. Tí'ij jí, a'í huata'íteca'a a'ljna í ruyauj. Ayee pu tiu'umuá'aj tijn: “Merá'antzaahuate'esin sein.”

³⁸ “Majta me'ín í chuej mej huataújneij, mat'íj raaseij me'ljna í yaujra'an, ayée mú tiraax'í'epi'intare rujámua'a tijn: “A'í pu a'ín pú'een, í ti nain tí'ijci'iti. Che'eré, tiché'e raajé'ica ti ij téjmi ta'áa á'ara'ani.” ³⁹ Aj mú nu'u mí rajv'i me'ljna í yaujra'an. Mat'íj mí ru'irájie á pua'ácié. Majta raajé'ica.

⁴⁰ “Me'ecui ari'licu, ¿a'íné tejama'ámitiejte'e mú'ejmi? Tí'ij mú a'uvé'eme'en a'ljna í á'ara'an í chuej, ¿a'íné tí'titj huá'aruuren a'ímej í chuej mej huataújneij?”

⁴¹ Ayee mú tiraatá'ixaa tijn:

—A'í pu caí hua'acu'uvée hua'antipua'ajte'esin a'ímej í mej a'ij pua'a tí'titeteite. Ajta, a'í pu hui seica huataníjte'esin í chuej. Majta me'ín, ayée mú xaa raatá'asin í tí'raaci'iti tí'ij a'á'na teja'ur'é'enen mat'íj pua'a tí'ijju'uraca.

⁴² Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijn:

—¿Ni secaí ja'anáj ra'ujjvee í yu'uxari jetze se'ljna í niucari ti ayén jíme'en yee:

A'ljna í tetej í mej raaté'uu, ájca'í mej ya'u'huá'axi í mej chí'ij ta'ahuaca;

ayén pu te'irájraa ti a'ín pú'ee'ne'e já'araa ti i'í esquineero?

Tavástara'a pu ayén ráaruu, ajta r'í'í te'ut'éevatzi í tatzajta'a.

⁴³ “A'íj pu jín, ayée nu tejá'amuá'ixaate'e, Dios pu amua'ari'ira a'ljna ti teja'amuaci'ití'iche'e júte'e ti é'eme'ecan í Dios jemi. A'í pu hua'utá'asin seica í mej miyen rini a'ij ti tiraavjíte'e. A'í mú ra'ará'astijre'esin xaa ne'u. ⁴⁴ Ajta a'ín í tetej, ti pua'a ja'atí japuan tíveti, a'ljna í

ja'ati huaténa'axihsin a'ljna i tetej japua. Na'ari caí, ti pua'a a'lin tetej án é'ejveti japuan seij í tevi, aj pu i a'lin ra'iráxayeepe'essin í tevi. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'ljna í Jesús.

⁴⁵ Majta me'ín í mej tí'ajta teyujta'a, majta a'lime í fariseos, matí'ij ráanamua'jri'i a'ij ti Jesús tí'ixajtaca'a niuucari jime'e, aj mú mi ráamua'areeri'i ti a'lin a'imej téxajta'ajme'e.

⁴⁶ Mat'í'ij mi ráahuu a'ij mé ye'í huárini mej mi raatéevi'i. Mí majta, camu miyen huarij a'liné mehuá'tziine'eca'a a'imej í teite í mej me'uun e'etiújseire'eca'a. A'lime í teite, naími'i mú miyen ramua'areereca'a ti Jesús a'lin pú'eene'e seij ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a.

22

Jime'en í mej jín tí'yestehua'a ti pua'a ja'ati huaténeiche

(Lc. 14:15-24)

¹ Ajtahua'a pu Jesús ayén tihua'utá'ixaa niuucari jime'e. Ayeé pu tihua'utá'ixaa tíjín:

² —Ayeé pu Dios huá'aruure í tetece mej íyien japuan ciine í chaanaca ti Dios te'áijta. Ayeé pu che'atá na'a huá'aruuren tíj a'ljna í rey ti tiú'uyeste a'ljna jime'e ti yaujra'an huaténe'icheca'a.

³ Ajta a'lin í rey, a'í pu nu'u hua'uta'iteca'a a'imej í mej tí'ijvaire'e mej nu'u u hua'utájeeve a'imej í ti ari hua'utá'inee. Mí majta a'imej í mej huatá'inihuaca'a, camu á'ujca'anejca'a mej á a'ire'enen.

⁴ Ajtahua'a, seica huata'iteca'a mej mi majta hua'utájeeve. Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'imej í mej tí'ijvaire'e tíjín: “Ayeé xu yeehui tihua'utá'ixaate'en a'imej nej neri hua'utá'inee tíjín pu'uri tiu'ut'é'atime í cua'ira, pu'uri ajta tiu'uta'ajtacaa mej huá'ucui'ini í ye'emuaate ti tihuá'uci'imite, huáacasi, majta puuyesi. Nain pu yeehui ari huaxí'epi'in tej ti tiú'uyesten.”

⁵ Majta me'ín í mej huatá'inihuaca'a, camu a'atzu huá'utzaahua. Ma'ucíjxi micu. Seij pu a'uun á'ume a'u ti tejé'ehuaste'e. Ajta seij, a'úu pu á'ume a'u ti tejá'atua. ⁶ Majta í seica, a'í mú nu'u hua'uviví'í í mej tí'ijvaire'e me'ljna í rey. Majta a'ij pua'a huá'uruu. Majta huá'ucui seica.

⁷ Jé'ecan pu nu'u huataniú'ucaca'a a'ljna rey. A'í pu hua'uta'iteca'a a'imej í xantaaru'u. Mat'í'ij mi huá'ucuii naíjmi'ica í teite. Majta raaré'atai í huá'achi'i.

⁸ Aj pu i a'lin í rey ayén tihua'utá'ixaa a'imej í mej tí'ijvaire'e tíjín: “Pu'uri huaxí'epi'in tej tí'yesten. Mí ajta, a'imej í nej neri hua'utá'inee, capu ayén hua'ucí'í mej mú mú a'uvé'ej'uun. ⁹ Sericu mú'een, tíj na'a ti cure'enéjme í caaye, setá'aj hua'utá'inen matíj mena'a í teite a'achú sej pua'améca jé'eteuni.”

¹⁰ Mat'í'ij mi huíráaci caaye jetze a'lime í mej tí'ijvaire'e. Jéihua mú huá'ajsej í teite a'achú mej pua'améca á'ute, í mej a'ij pua'a tí'iteteite, majta í mej rí'í tí'iteteite. Ayeé mu'u pua'amé a'uteájrupi u chí'ita a'achú mej ú'uve.

¹¹ Aj pu nu'u i a'lin rey, a'uteájrupi a'ujna tí'ij a'imej huasej í ti hua'utá'inee. Aj pu i ja'atí huasej ti caí ayén tí'itéechen a'ij ti tiraavíjte'e ti pua'a seij huaténeiche. ¹² Ayeé pu tiraata'ihua'urí'í tíjín: “Casí'í, ne'amíigu, ¿a'liné tiu'utá'irí'ristareca'a pej caí piyen éene'e tí'itéechen a'ij ti tiraavíjte'e, pej uteárute peyujna?” Ajta a'lin í ja'atí, capu nu'u a'atzu huataniú.

¹³ Aj pu i a'lin rey ayén tihua'uta'aj a'imej í mej tí'ijvaire'e tíjín: “Setá'aj yeehui ra'amuá'j'ici'en muájca'are'ara'an jetze, seajta ícá'jra'an jetze. Seajta, mé pua'acíe ya'urá'jrieeni a'u ti a'utíca'a. A'uú mú yeehui ruyeine muá'aju'un, majta rutamej jín ancure'ujci'iméé muá'aju'un me'ljna jime'e í mej rajpua'ajtzi.”

¹⁴ Majta me'ín ti Dios huá'ajee, a'í mú mu'í. Mí majta, me'ín ti Dios hua'avé'ehuau, camu mu'í, sino cíj mu'u, micu.

Jime'en í mej jín tí'ina'achitaca í í gobierno jemi

(Mr. 12:13-17; Lc. 20:20-26)

¹⁵ Majta me'ín í fariseos, a'í mú a'ucíj. Majta miyen raaxí'epi'intare mej mi raatémuatín me'ljna í Jesús ti ij a'lin ayén auté'titzen mej mi me'ljna jín jetzen te'ujpuá'ajte'en. ¹⁶ Mat'í'ij mi seica huata'iteca'a mej mi tiu'uxáj jamuan í Jesús. Aj mú mi a'ucíj, majta seica jamuan í mej jamuan á'ujujhua'ane'e a'ljna í Heródes.

Ayeé mú tiraatá'ixaa tíjín:

—Maestru, a'ij tu mua'aree ti caí tí'tíj timuá'aturaate'e, pajta hui piyen tzaahuatí'ira'a jín tí'imua'ata a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. Mú'ee pej caí tí'ajahuate'e í teite jemi a'liné capu mú'ee'tzi jetze ruxe'eve'e ja'atén mej pú'een. ¹⁷ Patá'aj piyen títaatá'ixaate'en yee: ¿Ni qui xí'epi'in tej te'lin tiu'unájchi a'ljna jime'e í mej huá'ajijve'e í gobierno jetze me'ecan nusu tecaí? ¿Ni qui tiyen tiraanájchite'en te'ljna ti tí'ita'ajte'e ti ayén ántehuaa tíjín César?

¹⁸ Ajta a'lin í Jesús, pu'uri ramua'areereca'a mej caí miyen tí'ira'ihua'u jé'iyecan jime'e sino ayéé mú raxí'eve'eca'a mej a'ij pua'a ráaruuren. Ayeé pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Mú'een xu caí siyen tí'ijri'ire jé'iyecan jime'e. ¿A'iné 'een jín siyen tí'itese'e sej naateevi'i? ¹⁹ Tumin senaatasejrate'e é mej jín tí'inajchita me'íjna í mej jín huá'ajjive'e.

Aj mú mi sefj ye'evé'e'i'ite, í tumin. ²⁰ Aj pu í ayén tihua'uta'íhuua'uri'i tíjín:

—¿A'ataani í néerime'ara'an a'asejre'e? ¿A'iné ántehuaa yéj ti á'ayu'usi'i?

²¹ Ayeé mú tiraatá'ixaa tíjín:

—Amíjna ne'u í tej tiyen ratamuá'amuaa tíjín César.

Aj pu í ayén tihua'uta'íhuua'uri'i tíjín:

—Setá'aj siyen huárini. Seraatá'an se'íjna í César a'achú ti caj tí'iraci'iti, seajta raatá'an í Dios a'achú ti caj tí'iraci'iti a'íjna.

²² Mat'íj miyen tíraanamujri'i, jé'lecan mú naa rí'i tira'utasej. Mat'íj mi á yaúurie. Majta a'ucj.

Jíme'en a'íjna xicájra'a mej jetzen majtáhuua' huatarújsin í mi'ichite

(Mr. 12:18-27; Lc. 20:27-40)

²³ A'ájna xicájra'a jetze, a'íi mú majta á e'iré'ene a'íime í saduceos. Ayeé mú tí'ixaxa'a a'íime ti jíme'en yee camu ché'e huatarújsin í mej huácuii. Mat'íj mi miyen tiraata'íhuua'uri'i me'íjna í Jesús tíjín:

²⁴ —Maeestru, ayée pu ra'uyú'uxaca'a a'íjna í Moisés teecan. Tí pua'a nu'u ja'atí ti neiche, ti pua'a a'íin caí tí'ti'irijmua'a huámi'ini, ruxe'eve'e nu'u ti a'íin ihuáare'ara'an ra'ancuré'evi'itin a'íjna ti ratévi'itine'e í ti huam'i'i ti ij tí'ti'irijmua'a á'ara'ani a'íjna jetze me'ecan.

²⁵ 'Ayeé pu hui ja'anáj tiuju'urj'j téjmi tzajta'a. Mua'aráhuua'apuaca'a me'íjna í ru'íhuuamua'a. Ajta a'íin ti l'ivastá'a, a'íi pu huaténe'icheca'a. Ajta á'iyen huam'i'i. Aru capu tí'ti'irijmua'a já'araa a'íjna ti ratévi'itine'e. A'íi pu jemi huatéajturaa a'íjna ti ra'ité'ase. ²⁶ Ayeé pu che'atá na'a tíraaruu a'íjna í juutzeájra'an í ti ra'ité'ase í ti vástá'a me'ecan, a'íi pu ajta caí tí'ti'irijmua'a já'araa, huam'i'i. Ajta á'iyen í sefj, í ti i'í huaica, a'íi pu ra'anté'excaca'a. Ajta, ayée pu che'atá na'a tíraaruu. Ajta á'iyen, ayén te'irájraa ti ayén tíhuá'uruu na'íjmi'ica í mej aráhuua'apua. Capu ja'atí tí'ti'irijmua'a já'araa. ²⁷ Tí'ij jí, a'íin 'íta'a ajta huam'i'i.

²⁸ 'Ari íjii, ¿a'ataani hui íra'ara'an pú'éene'e a'ame, a'ájna xicájra'a mej jetzen majtáhuua' huatarújsin? Na'ími'i mú xaa ratévi'itine'e, a'íime í mej aráhuua'apua.

²⁹ Aj pu í Jesús ayén tiu'utaniú tíjín:

—Sete'uteú'xua mú'een a'iné caxu ramua'aree a'ij ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze. Caxu seajta ramua'aree a'ij ti 'een í muá'eri'ire'ara'an í Dios. ³⁰ A'ájna xicájra'a mej jetzen huatarújsin í mi'ichite, camu miyen néj'ne'ichen í teteca. Majta í 'uuca, camu majta ví'ichen, sino ayée mú éene'e muá'aju'un mat'íj a'íime í mej tí'ivaire'e u ta japua Dios ti é'esejre'e.

³¹⁻³² 'Mí seajta mú'een, jíme'en a'ájna xicájra'a mej jetzen huatarújsin a'íime í mej huácuii, ¿ni tzaa secaí ja'anáj ra'ujjive í yu'uxari jetze a'ij ti Dios tejá'amua'ixaate'e tíjín: "Nee nu nauj huá'a Dios pú'een a'íimej í á'amua'apua, a'íjna í Abraham, ajta a'íjna í Isaac, ajta a'íjna í Jacobo"? Dios pu tíhuuá'ixaa cumu mej mauj ruurica'a. A'íj pu jín, a'íi pu a'íin pú'een í huá'a Dios a'íimej í mej ruuri. Capu huá'a Dios pú'een a'íimej í mej mi'ichite. —Ayeé pu tíhuuá'ixaa.

³³ Majta me'ín í teite í mej e'etiú'jsej í jemin, jé'lecan mú naa rí'i tira'utasej me'íjna jime'e a'ij ti a'íin tíhuuá'amua'atejca'a.

Jíme'en í niuucari í mej jín tí'ajta, í ti jaitze'e ruxe'eve'e

(Mr. 12:28-34)

³⁴ Majta me'ín í fariseos, mat'íj ráamua'areeri'i ti Jesús ayén hua'utémua'iti a'íimej í saduceos, aj mú mi tíú'jsej. ³⁵ Ajta sefj ti huá'a jetze ajtémecantaca'a, temua'a pu tíraay'í'tihua'a a'ij ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze. A'íi pu ayén tíraata'íhuua'uri'i tíjín:

³⁶ —Maeestru, ¿tí'itájni niuucarijra'a jaitze'e ruxe'eve'e í ti ra'uyú'uxaca'a a'íjna í Moisés teecan?

³⁷⁻³⁸ Aj pu í Jesús ayén tíraatá'ixaa tíjín:

—A'íi pu a'íin pú'een í niuucarijra'a í ta'amujca, ti jaitze'e ruxe'eve'e caí máaj sefj niuucarijra'a, ti ayén tíjín: "Patá'aj piyen rí'i te'utá'amua'ati í á'a tzajta'a í Dios jemi, nain í pej jín rí'i te'utá'amua'ati, a'achú pej caj té'aca'ane í á'axie'jniu'uca jetze, pajta nain jín á'axe'evi'ira'a jime'e, ajta á'amua'atziira'a jime'e."

³⁹ 'Ajta, ayée pu hui che'atá na'a 'een í ti ra'ité'ase tíjín: "Patá'aj nu'u piyen che'atá pena'a rí'i tírájcha'íi í axi'ej tevi pat'íj asej tí'ti'á'acha'íi." ⁴⁰ Nain a'ij ti ra'uyú'uxaca'a a'íjna í Moisés teecan, ajta nain a'ij mej tiu'utaxájtaca'a a'íime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, nain pu jín ayén tírájteusin a'íjna jime'e í ti tí'ihua'apua í niuucari. —Ayeé pu Jesús tíraatá'ixaa.

¿A'ataani yaujra'an pú'een a'íjna í ti Dios ra'antíhuua'?

(Mr. 12:35-37; Lc. 20:41-44)

⁴¹ Maúche'e mú e'eré'ete'e'caá a'íme í fariseos. Tí'ij jí Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'í tijín:

⁴² —¿A'íné tejamuá'amitietje'e' mú'ejmí jíme'en a'íjna í Cirístu'u, tí Dios án yá'ujra í ipuari japua? ¿A'ataani yaujra'an pú'een?

Ayee mú titeetaniú tijín:

—A'íi pu hui rayauj a'íjna í David teecan.

⁴³ Aj pu í Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'í tijín:

—Tí pua'a ayén tí'ayajna, tí'ij a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios raatá'a tí David tiu'utaxáj a'íjna jíme'e í Cirístu'u, ¿a'íné 'een jíme'e David ayén raatamuá'a tijín nevástara'a? Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í David teecan tijín:

⁴⁴ Tavástara'a pu ayén tiraatá'ixaa a'íjna í nevástara'a tí jíme'en yee:

“A'ujyejxi'i'í ipuari japua íye ner'í'irínta'a.

Paúche'e huatéjcatii ajta nena'a cáí hua'utémua'ítin í mej muájcha'íire'e.”

⁴⁵ 'A'íj pu jín, tí pua'a David ayén raatamuá'a tijín nevástara'a, ¿a'íné tí'iri'iri tí a'íin Cirístu'u ayén a'íin pu'éene'e' á'ara'ani í yaujra'an? Capu a'íj tí'iri'iri xaa ne'u, a'íné Cirístu'u pu jaítze'e ve'ecán jín tí'it'éjvee cáí David teecan ayén tí'it'éveeca'a.

⁴⁶ Majta me'ín í mej ráanamujri'í, camu a'atzu a'íj tirájteu a'íj mej tiu'utániuni. Tíj na'a a'ájna'ímua, capu ch'é'e ja'atí á'uca'anejca'a tí ayén tiraata'íhua'u.

23

Jesús pu huá'a jetze te'ujpuá'ajte a'ímej í fariseos, majta a'ímej í mej tí'imua'atacare'e í yu'uxari jetze

(Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

¹ Aj pu í Jesús hua'utá'ixa a'ímej í teite mej jemin e'etiújseire'eca'a, ajta a'ímej í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Ayen tijín:

² —A'íime, í mej tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze, majta a'íime í fariseos, a'íi mú títeté'u'upu'u teyujta'a mej mí miyen che'atá mena'a tihuá'umua'aten í teite í yu'uxari jetze a'íj tí rijca'a a'íjna í Moisés teecan. ³ 'A'íj pu jín ayén ruxe've'e' se'j sí hua'ará'astijre'en, seajta siyen huárini nain jíme'e a'íj mej tejá'amua'ixaate'e.

Mí seajta mú'een, caxu siyen che'atá sena'a rijca a'íj mej ye'í rici a'íné camu miyen jé'iyecan jín tí'ijri'ire a'íj mej tejá'amua'ixaate'e. ⁴ Ayee mú ve'ecán jín tihua'a'íjcate'e í teite a'íjna jíme'e tí ayén huápi'í muári'eri tí cáí ja'atí raayí'iti tí ayén huárini. Majta á'iyen, a'íi mú hua'uta'ájte'esin í teite mej nu'u mí me'íjna jín ra'ará'astijre'en. Mí majta me'ín, camu a'atzu taúra'aca tí íj ayén che'atá na'a tihuá'uci'iti.

⁵ 'Matíj mena'a mej miyen rici, ayé'e mu'u rici jéjre'ecitze'e mej mí teite hua'usej. Antajíya'ujme'en mú ratá'ahuaca me'íjna í mej jín antéujj'í'ici'ejme' í rumu'úu jetze, majta tí'í'ijme'en te'ejvíjxi a'utí tí aucástimee í hua'asiicu'u. ⁶ Jé'ecan mú rax'éve'e' tí tihuá'uci'iti mej a'ujrá'ase ipuari japua jamuan a'íjna í tí antiújmua'aree a'íjna jíme'e í mej jín tí'iyeste. Ajta hua'atéyujta'a, ayé'e mú rax'éve'e' mej a'ujrá'ase í ta'amuájca í ipuari japua a'uj mej á'araraase í huá'avaujsimua'a. ⁷ Jé'ecan pu hua'ará'ana'jche mej me'ín teite hua'utateújte a'ájna a'u mej tí'itu'araca. Ajta, ayé'e pu hua'ará'ana'jche mej teite miyen tihuá'ajevee tijín nevástara'a.

⁸ 'Mí seajta mú'een, caxu siyen rahuauca tí íj ja'atí ayén tejamuaatájeevee tijín nevástara'a. Caxu xaa ne'u, a'íné najmí'i ru'íhuuamua'a, ajta se'j pu'u pú'een í á'amua'avastara'a. A'íi pu a'íin pú'een í Dios. ⁹ Seajta mú'een, caxu siyen ja'atí huatámua'ati tijín niyá'upua, a'íné se'j pu'u pú'een í se'j seri rájya'upua. An pu é'esejre'e' u ta japua.

¹⁰ 'Caxu seajta rahuauca mej miyen tejá'amua'ajevee tijín nemaestro. Caxu a'atzu, a'íné se'j pu'u pú'een tí í'í á'amua'amaestru, inee í nej í'í Cirístu'u, tí Dios án neja'ujyejta í ipuari japua.

¹¹ 'Ajta, a'íjna tí jaítze'e ve'ecán jín tí'it'éjvee a'amua tzajta'a, a'íi pu hui amuaatévaire'esin najmí'ica mú'ejmí. ¹² Ayee pu'u, a'íné ja'atí tí na'a tí á'ujtzaahuate'e tí nu'u ve'ecán jín tí'it'éjvee, Dios pu raatá'asin tí ciliéene'e' jín te'enteá'ute. Mí ajta, ja'atí tí na'a tí jé'iyecan jín rusejirata tí ciliéene'e' jín tí'it'éjvee, Dios pu ayén raatá'asin tí te'enteá'ute tí'it'íj jíme'e tí ve'é'e.

¹³ 'Setá'aj huataúxieemiste'en mú'een mí se'j tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze, seajta mú'een mí se'j í'í fariseos. Caxu siyen tí'ijri'ire tzáahuati'ira'a jíme'e a'íné caxu araú'aste rujámua'a. Ayee xu tihua'aténamua í teite mej mí cáí a'uteá'ute a'u tí Dios é'esejre'e' u ta japua. Caxu á'ujca'ane se'j siyen huárini a'íj tí'íjxe've'e' í Dios. Caxu seajta hua'atá'aca mej mí miyen huárini mí seica í mej tí'itese'e' mej mí me'uun a'uteá'ute.

¹⁴ 'Seajta, setá'aj siyen huataúxieemiste'en, mú'een mí se'j tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze, seajta mú'een mí se'j í'í fariseos. Caxu siyen tí'ijri'ire tzáahuati'ira'a jíme'e a'íné caxu araú'aste rujámua'a. Ayee xu tihuá'ari'ira í huá'a chí'ij a'ímej í mej 'uuca, mí mej majta rujámua'atajme. Seajta á'iyen, a'uun xu a'uteá'ur'ípi u teyujta'a; seajta a'ateví'í jín

rahuavíraca í Dios jemi. Mú'een xu siyen rusejrata sej nu'u caí ti'itíj jín auteájturaa. A'íj pu jín jaítze'e xu rajpuaítzi xá'aju'un.

¹⁴ 'Seajta, setá'aj siyen che'atá sena'a huataújxiemiste'en mú'een mi sej caí rí'i mé titeumuámua'aree. Capu ti'itíj tásiseiri á'amuatjazta'a.

¹⁵ 'Setá'aj huataújxiemiste'en, mú'een, mi sej tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze, seajta mú'een mi sej í'i fariseos. Caxu siyen tí'ijr'i'ire tzáahuati'ira'a jime'e a'iné caxu araúraste rujímua'a. Ayeexu xu iyen cine nainjapua í chaanaca, seajta yen cine í jaj japua sej si seij huatémua'ítin ti ij a'ín ayén tí'tiú'jcha'íi setíj mú'een. Seajta, setí'ij raatémua'ítin, ayéexu xu tihuá'umua'aten ti ij á'i'ien jaítze'e amuaatémua'ítin jeihua a'íjna jime'e ti a'ij pua'a tí'itevistan, ajta t'í'ij a'ín jeihua pu jaítze'e rajpuaítzi a'ame secaí mú'een.

¹⁶ 'Ayeexu xu si éene'e seuj tihuá'amua'ate. Ayeexu tí'ixaxa'a mú'een tíjín: "Capu ti'itíj vaire'e ti pua'a ja'atí ayén te'ataújratzii niuucajtze'en í teyuu, sino ti jíme'en yee ti pua'a ja'atí ayén te'ataújratzii niuucajtze'en a'íjna í oro ti teyuu jetze seijre'e, aj pu xaa ayén ruxe'eve'e ti a'ín ja'atí ayén araúraste a'íjna jime'e ti te'ataújratzii."

¹⁷ 'Mú'een xu caí tí'itíj ú'mua'aree, mi sej caí tívėjá'ítie. ¿Tí'titáani jaítze'e ruxe'eve'e í Dios jemi? ¿Ni a'íjna í oro ti teyuu jetze seijre'e na'ari í teyuu ti tzajta'an Dios huateúra'ate'en a'íjna í oro? ¹⁸ Jee xaa ne'u, jaítze'e pu ruxe'eve'e í teyuu. Ayeexu seajta tí'ixaxa'a mú'een tíjín: "Tí' pua'a ja'atí ayén te'ataújratzii niuucajtze'en a'íjna ti japuan tiu'utámua'i'vejta, capu ti'itíj a'ij tí'ivaire'e." Mí seajta siyen tí'ixaxa'a tíjín: "Tí' pua'a ja'atí ayén te'ataújratzii niuucajtze'en í muai'ivéjri ti án yá'ujra japuan a'íjna ti japuan tiu'utámua'i'vejta, aj pu xaa ayén a'íjna jín ruxe'eve'e ti araúraste." Capu ti'itíj a'amua tzajta'a tásiseiri.

¹⁹ 'Mú'een, mi sej caí rí'i mé titeumuámua'aree, ¿tí'titáani jaítze'e ruxe'eve'e í Dios jemi? ¿Ni a'íjna í muai'ivéjri na'ari a'íjna ti japuan raatámua'i'ivajtaca'a, a'íjna ti japuan Dios huateúra'ate'en a'íjna í muai'ivéjri? ²⁰ Jee xaa ne'u, jaítze'e pu ruxe'eve'e a'íjna sej japuan án yá'ujra í ti tiu'utámua'i'vejta.

'Ayeexu pu'u tí'een, a'íjna ti te'ateújratziira niuucajtze'en a'íjna ti japuan tiu'utámua'i'vejta, ayéexu pu 'een jín te'ateújratziira niuucajtze'en a'íjna í tí'itíj, ajta niuucajtze'en najmí'i tíj na'a ti án japuan yá'ujra. ²¹ Ajta a'íjna í ja'atí ti ayén te'ateújratziira niuucajtze'en í teyuu, a'íj pu te'ateújratziira niuucajtze'en a'íjna í teyuu, ajta niuucajtze'en Dios ti ari huírájca a'ujna.

²² 'Ajta, ti pua'a ja'atí ayén te'ateújratziira niuucajtze'en u ta japua, ayéexu pu che'atá na'a te'ateújratziira niuucajtze'en a'íjna í ipuari Dios ti án japuan 'é'e yé'ixaca. A'íj pu jín, ayéexu pu che'atá na'a te'ateújratziira niuucajtze'en a'íjna í Dios ti án 'é'e yé'ixaca japuan a'íjna í ipuari.

²³ 'Setá'aj huataújxiemiste'en, mú'een, mi sej tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze, seajta mú'een mi sej í'i fariseos. Caxu siyen tí'ijr'i'ire jé'iyecan jime'e a'iné caxu siyen ra'ará'astijre'en nain jime'e a'ij ti té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze. Mú'een xu xaa raatá'an ja'icáj ti ruxe'eve'e a'íjna jime'e í sej jín rá'ancacare'en í sej racua'aca se'íjna í menta, seajta se'íjna ti naa teáar'í'e, anis tí'itíj, seajta se'íjna í cumiinu.

'Mí seajta, caxu a'atzu ra'ará'astijre'en se'íjna jime'e í ti jaítze'e ruxe'eve'e ti ayén ti jíme'en yee: "setá'aj siyen raaxí'epi'ntari'ire'en a'ij ti tiraavíjte'e", ajtahua'a se'íj ti ayén yee: "setá'aj huá'ancu'uvajxi'in í ruxí'ej teite", ajtahua'a í'i ti jíme'en yee: "setá'aj caí te'ute'itzaara'an se'íj jemi." Ayeexu xu xí'epi'in éene'e á'ame'enche'e sej caí yá'uhua'anan se'íjna ti jaítze'e ruxe'eve'e, mú'een xu seajta siyen huáriniiche'e í ti ciliéene'e seijre'e. ²⁴ Capu hui tí'itíj a'amua japua nine'í, mú'ejmí, mi sej tihuá'amua'aten í seica. Jé'ecan xu tí'itese'eca'a sej si siyen ra'ará'astijre'en se'íjna jime'e í niuucari ti caí jeihua ruxe'eve'e. Mí seajta mú'een, xu'uri mé rúurie se'íjna í Dios ti raaxájtaca'a a'íjna í niuucari.

²⁵ 'Setá'aj huataújxiemiste'en mú'een, mi sej tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze. Caxu siyen tí'ijr'i'ire jé'iyecan jime'e. Ayeexu xu tí'te'i'ihuaca, seajta naa éene'en tiu'uteujchéte'en sej si naa éene'en xá'ara'ani mé jéjre'e. Mí seajta, í ru tzajta'a, jé'ecan xu a'ij pua'a tí'teiteite, a'íjna jime'e sej seri tihuá'urúiri'í í tihuá'áa í seica, seajta sej caí á'ujcu'uvejca'a í sete jín tiu'utémua'íti. ²⁶ Mí pej í'i fariseo ti caí tí'itíj a'atzajta'a tásiseiri, pauj mí'í rí'í uhuá'aruuren í tí'úusejre'e í á'a tzajta'a. Aj pu xaa, naa seíre'e a'ame í ti é'esejre'e mé jéjre'e.

²⁷⁻²⁸ 'Setá'aj huataújxiemiste'en mú'een, mi sej tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze. Caxu siyen tí'ijr'i'ire tzáahuati'ira'a jime'e. Mú'een xu siyen naa seijre'e mé jéjre'e. Seajta mú'een, a'ij xu pua'a tí'teiteite í ru tzajta'a. Ayeexu 'een tíj huá'achi'í í mej tzajta'an huajé'enaamuaca í mej meri huácuii. A'iné ayéexu mú racácuainare'en mé jéjre'e, a'íj pu jín naa seijre'e a'íjna í huá'achi'í. Mí ajta, u tzajta'an, jeihua pu te'urá'a í tihuá'acari, ajta í tihuá'ahua'ira'a ti ari tí'ipeti. Ayeexu che'atá sena'a a'ij pua'a 'een í ru tzajta'a a'íjna jime'e í sej caí siyen tí'ijr'i'ire tzáahuati'ira'a jime'e, seajta a'ij pua'a rici.

²⁹ 'Setá'aj huataújxiemiste'en, mú'een mi sej tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze, seajta mú'een mi sej í'i fariseos. A'iné caxu siyen tí'ijr'i'ire tzáahuati'ira'a jime'e. Ayeexu rá'ajta'ahuaca í huá'achi'í í mej tzajta'an hua'ateájtuaani í mej meri huácuii, í mej Dios jetze me'ecan

tí'ixaxa'ata'a. Seajta siyen tiracámeijra mé jéjre'e temua'a naa a'ijna huá'achi'i mej tzajta'an hua'ateájtuaani a'imej í mej rí'i tí'titeitestaca'a.

³⁰ 'Seajta siyen tí'ixaxa'a tíjín: "Tí' pua'a tiyen ruuri tá'ara'aniche'e a'ájná'ímua matí'ij yé chejca'a a'áme tavaújsimua'a teeca, catu xaa ne'u tiyen che'atá tena'a hua'ucui'íníche'e a'ámej í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a matí'ij tihua'ucuii í tavaújsimua'a teeca." ³¹ A'ij xu jín siyen té'antzaahuate'en í ru jetze í sej se'ín pú'een huá'ahuaacíxa'astemua'a a'ámej í mej huá'ucuii a'ámej í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. ³² Ayee xu'u i, setá'aj raanaíjmire'en a'ájna í mej jín auteájturaa í Dios jemi a'áme í ruvaújsimua'a teeca.

³³ 'Mú'een xu a'ij pua'a tí'titeite, mi sej a'ájna jetze airáne í cu'ucu'u ti tí'íhua'itaca, ¿a'íné tejmuá'amítiejte'e? ¿Ni qui ayén yee mú'een xu huateújvairé'esin ti ij caí Dios amuaatá'an í puaíjtzi? Ayej xaa ne'u ti'ayajna, puaíjtzi pu á'amuaací'ti tíj na'a rusén jime'e. ³⁴ A'ij nu jín niyen tejámuaata'ítí'ira a'ámej í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a, neajta seica í mej rí'i mé titeumuá'mua'aree, neajtahua'a seica í mej tí'imua'ata. Mí seajta mú'een, seica xu cui'ini, seajta seica siyen huá'atatan í cúruu jetze, seajta seica, ayée xu tihua'utévajxí'isin u á'amuateyujta'a. Seajta seica, ayée xu hua'utamuaríte'esin a'u ti é'echajta'a, seajta méyee.

³⁵ 'Ayee pu'i é'en jín tejá'amuaací'ti nain jín í puaíjtzi í mej jín titéecui íyen chaanaca japua tíj na'a mej raajé'ica a'ájna í Abel teecan ti yú e'iré'ene matí'ij raajé'ica me'ájna í Zacarías í ti yaujra'an pú'eene' a'ájna í Berequías. A'uu mú ya'ujé'ica já'ita'a ti a'utéjvee í hua'ateyuu, ajta a'ájna í mej japuan tiu'utámua'ívejta.

³⁶ 'Ayee nu hui tejá'amua'ixaate'e ti ayén ti'ayajna. Naíjmi'í jime'e í mej miyen a'ij pua'a ríjca'a, puaíjtzi pu tihua'ací'ti a'ámej íjii mej yéchej a'ájna jime'e.

Jesús pu nu'u huaiúyineca'a jíme'en a'imej í mej Jerusalén e'echéjme'e
(Lc. 13:34-35)

³⁷ 'Seajta mú'een, mi sej Jerusalén huachéjme, naími'í mú'een mi sej Jerusalén jetze ajtémé'ecan, jé'ecan nu huatánxíeemijte'e mú'ejmi jemi, a'íné ayée xu huá'acui'ica a'ámej í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a. Seajta mú'een, siyen hua'uteátu'asixi a'ámej í mej Dios jetze me'ecan tejá'amua'ajite'e mú'ejmi. Mu'íi nu niyen tí'ijxe'eve'eca'a nej niyen rí'i tejamuá'acha'íin, nej ni amua'irájtuaani. Néjxe'eve'eca'a nej niyen amuaáruunen tíj tescuaara'í ti hua'antéseire'e í chí'pili'ise ti hua'ava'ana í ru'ana jime'e. Mí seajta mú'een, caxu siyen tí'ijxe'eve'eca'a.

³⁸ 'Casi'í mú'een, pu'uri tén nej yé rúurieeni a'ájna xicájra'a nej jetzen raatátuaani í a'amuaachi'í. Muá'avi'ín pu a'utéchaxíjsin. ³⁹ Ayee pu'u, a'íné caxu ché'e ja'anáj neseijran ajta sena'a caí siyen raataxáj yee: "Ché'e huaiújtemua'ave'en a'ájna ti ye'evé'eme niuucacítze'en a'ájna í tavástara'a."

24

Jesús pu raataxájtaca'a mej nu'u raaté'uuna í teyuu
(Mr. 13:1-2; Lc. 21:5-6)

¹ Aj pu í Jesús huirájraa teyujta'a. Tí'ij huiramé'eca, a'í mú a'e'iré'ene a'áme í mej jamuan á'ujuhua'ane'e. Aj mú mi raatajé ti nu'u raasej í seica í chí'ij ti huá'uu jetzen í teyuu. ² Ajta a'ín Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Casi'í mú'een, ¿ni seri nain tí'isejij ti huá'uu iiyecuí? Ayee nu tejá'amua'ixaate'e ti ayén ti'ayajna. A'ájna xicájra'a mej jetzen nain huaté'uuna í chí'ij ti yé curé'evée, capu ché'e seíire'e a'ame jáxu'u jetze tetej ti ru japua ticaíjme. Nain mú huaté'uuna temua'a naa.

Jíme'en í ti huatasej're'en tí'ij caí xi te'entipua'ajte'en nain
(Mr. 13:23; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³ Aj mú mi a'ucíj. A'uu mú a'ará'a jirí jetze ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Aceituunajemi. A'uu pu a'utacaíca a'ájna í Jesús. Matí'ij mí a'e'iré'ene jemin a'áme í mej jamuan á'ujuhua'ane'e mej mi tiu'uta'íhua'u avíitzi jime'e. Miyen tíjín:

—Patá'aj taatá'ixaate'en ja'anáj ti ayén tí'irini. ¿Tí'ítáani a'ij tí'iseijre'e a'ame tí'ij teja'uré'enen a'ájna xicájra'a pej jetzen pajtáhuua' áve'ecánesin, ajta tí'ij a'ájna pí tí'iríjca ti te'entipua'ari nain í ti tí'iseijre'e íyen chaanaca japua?

⁴ Jesús pu ayén tiu'utaniú tíjín:

—Rí'í xu'u mú'een, ti ij caí ja'atí amuaacuanamuan. ⁵ Mu'íití mú hui huatasej're'esin neniúucajtze'e, miyen tíjín: "Nee nu ne'ín pú'een í Cirístu'u, ti Dios á ne'ujyeyítza í ipuari japua." Ayee mú hua'utémuá'ítí muá'aju'un jéfhua teite hua'ítzi jime'e.

⁶ 'Seajta siyen tí'inamuaajran mej nu'u meri tiné'use'esin á já'ahua'a na'ari mej nu'u meri tímua'a autéhuíjsin mej tiné'use'en. Rí'í xu'u mú'een, sej si caí tí'ítziine'e, a'íné ruxe'eve'e ti ayén tiú'urini. Mí ajta, caxí pu a'ájna teja'uré'enejsin a'ájna xicájra'a ti jetzen nain te'entipua'ari.

7 'Seica mú hui teitejra'a, majtáhua'a seica teitejra'a, a'íi mú naími'i huatéújne'usi'ite'esin. Majta í mej seica chuéjra'a japua a'uchéjme, majtáhua'a í mej majta seica chuéjra'a japua a'uchéjme, a'íi mú naími'i huatéújne'usi'ite'esin. Mu'licacíe mú majta huataatíejcu. Ajta huatéújca'atzíjxi'isin í chuej mu'licacíe íyen chaanaca japua. 8 A'ii pu a'ín pú'een í ta'amúajca í mej jín rajpuaíitzi muá'aju'un.

9 'Aj mú mí miyen amuaavivi'iran seica jemi mej mi me'ín a'ij pua'a amuáaruuren, majta mej mí amuaacui'ini. Matíj mena'a mej a'uchéjme íyen chaanaca japua, a'íi mú amuajcha'íire'e muá'aju'un me'íjna jime'e sej mú'een na'ará'astijre'e ineezi.

10 'A'ájna xicájra'a jetze, mu'íiti mú mé nejaúujisin, majta seica maujtzeíra'amua'a muá'aju'un sej ajta sej. Majta tiú'ujcha'íire'e muá'aju'un. 11 Majta mu'íiti mú huataseíjre'esin a'íime í mej tí'ihua'itaca me'íjna jime'e mej nu'u Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a. Mehuá'acuanamuan jeíhua í teite. 12 A'íné mu'uri jaítze'e a'ij pua'a rici í teite, camu ché'e ru'íhuaamua'a temua'a naa mú muá'aju'un. Mu'íiti mú muári'erista muá'aju'un.

13 'Mí ajta, Dios pu japuan niuuni a'ájna ti ayén té'veiicua'i ajta na'a caí huámi'ini. 14 Ajta, ayéé pu amuacáí ruxe'eve'e sej si a'ucíjxi'in nainjapua seíj chuéjra'a japua sej si hua'utá'ixaate'en í teite í niuucari ti jíme'en raxa í Dios ti nainjapua tí'ajta. Aj pu xaa te'entipúa'ari nain.

15 'Ayeé pu ajmí'i ra'uyú'uxaca'a a'ájna í Daniel teecan mej nu'u ti'itíj huatéchajtza a'u ti Dios huatéura'ate nain. A'ii pu nu'u a'ín pú'een a'ájna í tí'itíj ti a'ij pua'a 'een, ti xána'aví'ire'e, ti tzi'íni'ire'e. Ajta a'ájna ti rá'ajijve'e, ché'e a'ín yaú'itíeé á'ara'ani a'ájna.

'Setí'ij raasej, ayéé xu huárini mú'een. 16 Me'ín í mej Judea a'uchéjme, míché'e a'ucíjxi'in ca'anacan a'u ti á'ujjime. 17 Ajta, a'ájna xicájra'a jetze, ti pua'a ja'atí án á'ujcatii í ruchi'i japua ta'avé'enami'i, ché'e a'ín ca'anacan acájra'ani. Ché'e caí ti'itíj huírá'an í ruchi'itá, sino ché'e á'ura'ani ca'anacan. 18 Na'ari ti pua'a ja'atí tejé'emuari'e u ruví'ira'ata'a, ché'e caí a'uré'enine'ica'an í ruche ti ij rucíxu huíráapin, sino ché'e á'ura'ani ca'anacan.

19 'Cui'i xaa ne'u, jé'ecan mú rajpuaíitzi muá'aju'un a'ájna xicájra'a jetze í uuca mej a'utájucájme, majta a'íime í mej huá'atzi'itíjme'e í ruyaujmua'a. 20 Setá'aj siyen tiraatáhuavii í Dios jemi ti ij caí ayén ruxe'eve'e sej a'ucíjxi'in tí'ij huáseevi'in, na'ari a'ájna xicájra'a mej jetzen ruse'upi.

21 'A'ájna xicájra'a jetze, jaítze'e mú rajpuaíitzi muá'aju'un mej caí ja'anáj miyen tira'jpuaíjtica'a tíj na'a ti Dios raatétaahuaca'a í chaanaca. Capu ajta ché'e huá'aci'tíi í puaíjtzi a'ij ti tíhua'aci'tíi a'ájna xicájra'a jetze.

22 'Ajta, ti pua'a a'ín tavástarara' í Dios caí ayén ráaruurénche'e ti ij caí ché'e ayén ira'atéevi'i ti teummé'en a'achú pua'an xica, capu ja'atí ruuri á'ame'enche'e. Mí ajta, huá'a jime'e í teite ti Dios ari hua'uré'eseire'e í jéjca, a'íi pu xaa ari ayén ráaruurée tí'ij caí ché'e ayén ira'ateevi'in.

23 'Seajta mú'een, caxu siyen rá'atzaahuatete'e ti pua'a ja'atí ayén tejámuatá'ixaate'en a'ájna xicájra'a jetze tíjín: "Casi'i, íye pu já'íta'a é'en a'ájna í Círístu'u." Caxu seajta rá'atzaahuatete'e ti pua'a seíj ayén tí'ixajta yee: "Me'ecui, amée pu já'íta'a é'en."

24 'Mu'íiti mú hui huataseíjre'esin a'íime í mej nu'u í'í Círístu'u, majta a'íime í mej nu'u Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a. Mí majta, camu. Metí'ihua'itaca mu'u. Ayeé mú me'íjna jín a'ij mej tiraayí'iti mej mí seica a'ij te'utasej í teite. Ayeé mú majta tiu'utaseíjrata ti júte'e é'eme'ecan Dios jemi a'ij mej ye'í rici. Ayeé pu naa seíre'e a'ame mej mí hua'utémua'iti hua'itzi jime'e a'íimej í ti Dios hua'uré'eseíj, ti pua'a ayén tí'iri'iristan mej hua'utémua'itin.

25 'Casi'i mú'een, nu'uri amuacáí amuá'ixaa. 26 A'íj pu jín, caxu siyen rá'atzaahuatete'e ti pua'a ja'atí ayén tejámuatá'ixaate'en ti jíme'en yee: "Amée pu nu'u á'uye'í'itizá'a u ti caí mé'e ja'atí", na'ari ayén yee: "Íiyu pu huírájca avíitzi jime'e yú chí'íta."

27 'Mí ajta, ayéé pu té'eme a'ájna xicájra'a nej jetzen neajtahua'a yé ve'ecáanen i nej neajta teáata'a jetze airáane. Ayeé nu jé're'ecitze'e seíre'e na'ame tíj mej témaxcava'ara'an. Amuacáí pu u e'íjnée'í'icí a'ame a'u ti e'íjninee'í xica, ajta á'iyen ayén che'atá na'a huanée'í'icí a'ame a'u ti e'eteáru'ipi. 28 Ajta ayéé pu che'atá na'a té'eme tíj tí'itíj ti huamí'i. Tí'ij tí'itíj huámi'ini, aj mú curé'ecíjxi'isin a'íime í muá'ara'ica.

*Jíme'en a'ájna xicájra'a ti jetzen ajtahua'a uvé'enejsin í ti ajta teáata'a jetze airáne
(Mr. 13:24-37; Lc. 21:25-33; 17:26-30, 34-36)*

29 'Jíme'en pu'u te'entipúa'ari nain í mej jín rajpuaíitzi muá'aju'un a'ájna xicájra'a jetze, aj pu xaa ayén seíre'e a'ame u júte'e ti jíme'en yee:

Anaaruti í xica, capu huanée'í'icí a'ame í máxcira'i jime'e.

Majta me'ín í xu'ura'ave, a'íi mú u e'ecávatzíjxi'isin u júte'e.

Muaateúvívajra'asin a'íime í mej tí'ajta í mej majta é'eseíjre'e u ta japua, matíj mena'a pua'amé.

³⁰ 'A'ájna xicájra'a jetze, a'íj pu huatasejre'esin u júte'e í mej jín ramua'aréeren tijín nee nu neajtahua'a yé ve'ecánejsin inee, i nej neajta teáata'a jetze airáane.

'Majta me'ín í teitejra'a mej íyey seijre'e chaanaca japua, matíj mena'a pua'amé huataújxiemiste'esin naími'í í ru jetze. Ayeé mú ti'ineseíra muá'aju'un net'íj ave'ecáanen í jaitiri jetze. Ayeé pu seíre'e a'ame temua'a naa mej mí miyen huateújtzaahuat'e'en. Aj mú xaa ramua'aréeren í nej nain jín antínmua'aree. ³¹ Neajta nu te'ucáci'site'esin ca'anán jime'e, neajta hua'uta'ajíte'esin a'ímej í mej nevaire'e u ta japua mej a'ucáxi'in nainjapua í chaanaca mej mí hua'uré'eseire'en a'ímej í nej neri hua'avé'ehuaú. A'u ti ja'u'ástimee í chaanaca, a'úu mú huaúuvi'ítin.

³² 'Setá'aj siyen yaú'tiítee xá'ara'ani se'íjna jime'e a'íj ti ye'í ríj a'aye'í a'íjna í huaréj. T'íj antineájxi'in ti cua'ati a'íjna í cýe'ara'an jetze, ti pua'a ajta ari huataxúta'an, aj xu si siyen ramua'aréeren ti ari vejlí'í í víita'ari. ³³ A'iné ayée xu ramua'aree ja'anáj ti pua'a pí'tí'irici se'íjna jime'e í sej rasise'í, ayée xu che'atá sena'a tiráamua'aree ti ari vejlí'í ja'anáj ti jetzen antipúa'ari nain se'íjna jime'e sej rasejran nain a'íj nej neri tejámuatá'ixaa.

³⁴ 'Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, majta mauj ruuri naími'í í teite í mej íyey seijre'e jii, nain pu xaa araúrustejsin. ³⁵ Ayej xaa ti'ayajna, a'íj pu antipúa'ari naíjmi'í t'íj na'a ti'ípua'amé ti íyey seijre'e chaanaca japua, ajta u ta japua. Ajta a'ín í niuucari a'íj nej neri tejámuatá'ixaa, capu ja'anáj antipúa'ari xaa ne'u.

³⁶ 'Capu ja'atí ramua'aree ja'anáj ti te'entipúa'ajte na'ari a'atzaj ti ayén tí'irini. Camu ramua'aree a'íime í mej tí'ivaire'e u ta japua. Canu neajta ramua'aree inee sino, a'íj pu xaa ramua'aree a'íjna í nej rájya'upua.

³⁷ 'A'ájna xicájra'a nej jetzen neajtahua'a yé ve'ecánejsin inee, i nej neajta teáata'a jetze airáane, ayée pu té'eme. Ayeé mú che'atá mena'a tí'íjri'iréé muá'aju'un í teite matíj tí'íjri'irejca'a a'ájna tí'íj auj ruurica a'íjna í Noé teecan. ³⁸ Ayeé mú rijcaa, tí'íj caí xi antipúa'areca'a í chaanaca jaj jime'e, met'ícuacare'e í teite, majta yé'ecare'e. A'íj mú néjné'iche, majta víiche'ecare'e. Maúche'e mú miyen rijcaa ajta caí a'ín Noé atéájraa í baarcu jetze ti ve'ée. ³⁹ Majta me'ín í teite, camu a'atzu ramua'areereca'a a'íj ti tí'ti rinliche'en. Aj mú xaa ráamua'areeri'í tí'íj huatámi'iyeca'a. Huaja'ujajúte naíjmi'íca í teite. Ayeé pu che'atá na'a tihua'aruuren a'ájna xicájra'a nej jetzen yé ve'ecánejsin, i nej teáata'a jetze airáane.

⁴⁰ 'A'ájna a'úu mú huaté'uu muá'aju'un ví'ira'ata'a, mé hua'apua í teteca. Sej pu á'avi'tíchi'ihuan tí'íj te'entipúa'are. Ajta í sej, a'úu pu a'uteáturaasin. ⁴¹ Majta me'ín í 'uuca, a'úu mú a'uté'uu muá'aju'un, mé hua'apua. Meté'ati'ixíj mú muá'aju'un. Sej pu ajta á'avi'tíchi'ihuan tí'íj te'entipúa'are, ajta í sej, a'úu pu a'uteáturaasin.

⁴² 'A'íj pu jín, ayée nu tejá'amua'ixaate'e, setá'aj atané'ere temua'a naa, a'iné caxu ramua'aree ja'anáj ti xicájra'a jetze uvé'enejsin í á'amua'avastara'a.

⁴³ 'Setá'aj siyen yaú'tiítee xá'ara'ani se'íjna. A'íjna jime'e í ja'ati ti huatéechi'í, ti pua'a a'ín ramua'areere a'atzaj ti pua'a í tíca'ari tzajta'a a'uteáruti a'íjna í nahua'ari, ayée pu rini a'íjna ti huatéechi'í. A'íj pu atanéeri a'ame, ajta capu raatá'asin ti a'ín nahua'ari ra'antána'aca í puéerta, tí'íj uteárute u chí'ita. ⁴⁴ Ayeé pu hui che'atá na'a ruxe've'e sej siyen atané'neri a'iné inee, i nej neajta teáata'a jetze airáane, ayée nu uvé'enejsin a'atzaj sej caí pua'a nechu've'e mú'een.

*Jíme'en a'íjna ti xaa nain jín rá'astijre'e, ajta a'íjna ti caí a'atzu rá'astijre'e
(Lc. 12:41-48)*

⁴⁵ 'A'íj nu jín niyen tejá'amua'ihua'uran. ¿A'ataani tévira'a ayén caí ja'anáj á'ítzee, ti ajta rí'í mé teuúmu'aree ti pua'a a'ín vástare'ara'an ayén tíraa'íjcate'en a'íjna jime'e ti tihua'áijte'e í seica í mej tí'íjvaire'e ti ij a'ín tihua'umín a'atzaj ti pua'a ari huaxí'epi'íntari'ihuaca'a? ⁴⁶ Ajta a'íjna í teví, naa pu tíraatévaire'esin ti pua'a ayén rijca a'íj ti tíraata'áj tí'íj ajtahua'a uvé'enen a'íjna ti tí'ira'ajíte'e.

⁴⁷ 'Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e, tzáahuati'ira'a jime'e ti pua'a auj ayén rijca tí'íj uvé'enen í vástare'ara'an, a'íj pu xaa ayén tí'ira'íjcate'en nain jime'e a'achú ti caj tí'íjcha'íi.

⁴⁸ 'Mí ajta, ti pua'a a'íj pua'a tí'ítevican a'íjna í ja'ati, ayée pu rini. Ayeé pu tí'imua'atze í ru tzajta'a tíjín: "Jé'ecan pu á'ateeri mé já'ahua'a í nevástara'a." ⁴⁹ Aj pu í autéchesin ti a'íj pua'a tihua'uté'axí'in í ruxí'ej teite í mej tí'íjvaire'e. Ajta huá'a jamuan tí'ícu'ani, ajta ye'en a'ímej jamuan í mej rutá'aruaijve'e.

⁵⁰ 'Ajta a'ín vástare'ara'an uvé'enejsin a'ájna xicájra'a ti jetzen caí rachú've'e a'íjna ti tí'íjvaire'e, ajta a'atzaj ti pua'a caí ramua'aree ti ari uvé'ene. ⁵¹ Aj pu í vástare'ara'an jeíhua puajtzi raatá'asin. Ajta raata'ajíte'esin ti a'uun a'utéveeca a'u mej a'uteáturaasin a'íime í mej caí tzáahuati'ira'a jín miyen tí'íjri'ire. Jé'ecan pu ruyenixí'in a'ujna, ajta rutamej pu jín ancuré'ujci'iméé a'ame a'íjna jime'e ti rapjuajtzi.

25

Jíme'en í teemua mé 'uuca, í mej tamuáamuata'a ará'aseca'a

¹ A'ájna xicájra'a jetze, ayée pu Dios hua'utá'asin í teite mej mi me'uun a'uteárute a'u ti a'áin é'eseijre'e u ta japua. Ayee pu che'atá na'a tihuá'aruuren a'íj ti tihuá'uruu í teemua mé 'uuca, tamuáamuata'a mej nu'u ará'aseca'a. A'íi mú tejá'utíi í tiú'u'jlaampara mej mi me'uun ra'antinájche a'íjna ti huaténeichi. ² Camu r'íi mé titeumuámu'are'eca'a seica, í mej anxívi. Majta me'ín í seica, í mej majta anxívi, a'íi mé titeumuámu'are'eca'a. ³ Majta me'ín í mej caí r'íi mé titeumuámu'are'eca'a, a'íi mú tejá'utíi í tiú'u'jlaampara. Aru camu ya'ujáj me'íjna í aceite í mej jín rá'ajtaira.

⁴ Majta me'ín í mej r'íi mé titeumuámu'are'eca'a, a'íi mú xaa limeeta tzajta'a ru'ucájtuaa í aceite. A'íj mú a'ujáj, jamuan í tiú'u'jlaampara. ⁵ A'íné jeíhua pu nu'u é'teet a'íjna ti huaténeichi, temua'a pu cutzi tihua'umuá'iti a'íme'j í teemua. Maaatácu'utzuca'a micu.

⁶ Pu'uri nu'u teumé'eca a'atzaj já'íta'a t'íca'a, t'íj se'j ayén huajíjhuaca'a t'íj: "Pu'uri yé vé'eme a'íjna ti huaténeichi. Xu'írác'ínichi se'j si ra'antinájche." ⁷ Mat'íj mi huajíjxica'a a'íime í teemua. Á'iyen mú r'íi tiú'uruu í tiú'u'jlaampara.

⁸ Aj mú mí a'íime í mej caí r'íi huaúruu, ayée mú tihua'utájé í seica t'íj: "Aisí, c'íj caj setitaatá'a í aceite a'íné pu'uri huitáxi'isin téjmi í ta'áa."

⁹ Majta me'ín í mej r'íi mé titeumuámu'are'eca'a, ayée mú tihua'utá'ixaa t'íj: "Catu xaa ne'u, a'íné ayej ne'ase capu c'íiti t'íj na'a ítejmi. Capu ajta c'íipe t'íj na'a mú'ejmi. M'í seajta mú'een, setá'aj á'ucúine huá'a jemi í mej aceite tu'araca se'j si ráananan t'íj na'a mú'ejmi."

¹⁰ Aj mú mí miyen huaríj. U mú nu'u mí á'uju'un. Maúche'e mú huajú'ucaa, t'íj a'áin a'ará'a a'íjna ti huaténeichi. Majta me'ín í teemua í mej r'íi huaúruu, a'íi mú a'uc'íj jamuan a'u mej tejé'eyeste me'íjna jíme'e ti huaténeichi. Aj pu í te'íteánim'i huaca'a í puéarta jetze.

¹¹ A'atzu nu'u á'teeví'ica, majta í seica a'ará'a í teemua. Aj mú mí miyen tiraatá'ixaa t'íj: "Tavastara'a, mú'ee í pe'j í'í tavástara'a, t'íta'antácuune'e." ¹² Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa t'íj: "Ayee nu tejá'amua'ixaa'te'e, ayej t'í'ayajna. Canu a'atzu á'amuamujte."

¹³ Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa t'íj:

—Setá'aj síyen atanéjne'eri a'íné caxu ramua'are ja'anáj ti xicájra'a jetze nej ínee uvé'enejsin.

Jíme'en í tumín tí jín í ti tihuá'ajte'e tihua'u'íjca a'íme'j í mej ravaire'eca'a
(Lc. 19:11-27)

¹⁴ Ajta, ayée pu che'atá na'a Dios huá'aruuren a'ájna xicájra'a jetze t'íj í ja'ati ayén tihuá'uruu í mej t'í'ivaire'eca'a. T'íj nu'u ari a'uye'imúica mé já'ahua'a yee, amuacá'í pu hua'utájé a'íme'j í mej t'í'ivaire'eca'a. Tihua'u'íjca a'íjna jíme'e í ti a'áin t'í'ijcha'íica'a.

¹⁵ Ayee pu tiraatá'a se'j a'achú cumu anxíj vi'ira'a í tumín. Ajta í se'j, ayée pu tiraatá'a a'achú cumu hua'apua vi'ira'a. Ajtahua'a í se'j, se'j vi'ira'a pu tiraatá'a. Ayee pu tihua'utá'a a'íj mé tiraay'íiti. T'íj jí á'uraa.

¹⁶ Ajta nu'u a'áin ti anxíj vi'ira'a ancuré'a, a'íi pu a'utéjche ti tiu'umuá'ri'en tumín jíme'e. Ajta á'iyen, raamuá'iti anxíj vi'ira'a a'íjna jíme'e ti ajm'í ra'ancuré'a. ¹⁷ Ayee pu che'atá na'a huaríj a'íjna í ja'ati ti ra'ancuré'a a'achú cumu hua'apua vi'ira'a. Raamuá'iti hua'apua vi'ira'a, ícu.

¹⁸ Ajta nu'u a'áin ti ra'ancuré'a a'íjna í se'j vi'ira'a, capu tiraamuá'ri'iste. A'áa pu já'ahua'a a'ará'a. Ra'ateichajraa á'chuaata'a. A'u'u pu ra'avá'ana í tumín ti raatánijte í ti tihuá'ajte'e.

¹⁹ Pu'uri nu'u á'ateeví'ica, ajta a'áin í ti tihuá'ajte'e, uvé'ene. Ajta a'utéjche ti raaxí'epi'íntare'en í tumín jíme'e.

²⁰ Ajta a'áin ti anxíj vi'ira'a ancuré'a, a'íi pu ajta a'ará'a í seica í anxíj vi'ira'a. Ayee pu tiraatá'ixaa t'íj: "Nevástara'a. Ayee pepu'u caj tinaatá'a anxíj vi'ira'a jíme'e. Casí'i, a'íj nu jín raamuá'iti seica ti ayén che'atá na'a te'ará'ase anxíj vi'ira'a."

²¹ Ayee pu tiraatá'ixaa a'íjna í vástare'ara'an t'íj: "Xí'epi'ín pe'j huaríj, mú'ee í pe'j caí ja'anáj á'ítze. R'íi pe'j t'í'itevij. A'íj pe'j jín te'ará'aste. A'íj nu jín niyen t'í'imua'íjcate'en jeíhua jíme'e, íye íneetzi jemi tetá'aj huátatemua'ave'en naími'í."

²² Ajta a'áin ti hua'apua vi'ira'a ancuré'a, a'íi pu ajta yé ra'áa. Ayee pu ajta tiraatá'ixaa t'íj: "Nevástara'a, mú'ee pe'j piyen tinaa'íjca pe'íjna jíme'e hua'apua vi'ira'a í tumín. Casí'i, a'íj nu jín raamuá'iti seica ti ayén che'atá na'a te'ará'ase hua'apua vi'ira'a."

²³ Ajta a'áin í vástare'ara'an, ayée pu tiraatá'ixaa t'íj: "Xí'epi'ín pe'j huaríj, mú'ee í pe'j caí ja'anáj á'ítzee. R'íi pe'j t'í'itevij. A'íj pe'j jín ra'ará'aste. A'íj nu jín niyen t'í'imua'íjcate'en jeíhua jíme'e, íye íneetzi jemi tetá'aj huátatemua'ave'en naími'í."

²⁴ Ajta nu'u a'áin ti se'j vi'ira'a ancuré'a, a'íi pu ajta yé ra'áa. Ayee pu tiraatá'ixaa t'íj: "Nevástara'a. Nee nu niyen ráamu'areeri'í pe'j piyen té'ējaaxieje'e. Ayee pe'j tihuá'ajte'e mí seica mej mi tiu'uhuáste'en, matá'aj tiu'utzaana. Aru nain pu t'í'imuac'íiti mú'ee'tzi. Ayee pe'j tihuau'ajte'en mej mí ráahuastira'aní í imue'eri, matá'aj raaré'eseire'en t'íj t'í'icire.

Ajta á'iyen nain timuáaci'iti mú'eetzi. ²⁵ A'íj nu jín tí'titziine'eca'a inee. Aj nu jín ne'uun á já'ahua'a a'ará'a. Nera'atefichejraa. Netí'íj ni ra'avá'ana á chuaata'a. Ye'ecui ne'u, mú'eetzi tí a'aa."

²⁶ 'Ajta a'ín vástare'ara'an, ayée pu tiraatá'ixaa tíjín: "Mú'ee, mi pej a'ij pua'a tí'itevij, jé'ecan pej huá'ina'ase'e. Capej tí'itíj jín nevaire'e. Tí pua'a piyen ramua'aree nej niyen tihua'a'ajte'en mej mi tiu'uhuáste'en ti i ayén nain tináaci'iti ineetzi, ¿ni tzaa pejta piyen ramua'aree nej neajta niyen tihua'a'ajte'en mej mi raaré'eseire'en ti i j'ajta nain tináaci'iti ineetzi? ²⁷ Tí pua'a piyen tí'ijmua'aréere, ¿a'íné 'een jín pecaí piyen huaríj pej pi caí pe'uun yaúutuuaa í tumin huá'a jemi í mej tumin tí'ine'íjte nej ni a'atzu raamuá'itín? Tí pua'a piyen huáriniiche'e, aj nu xaa ra'ancuré'aniiche'en í ti neetzi ne'áa netí'íj yé uvé'enen. Pe'uté'itzee huápi'i."

²⁸ 'Aj pu nu'u i ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í seica í mej vejli'i huaté'uu tíjín: "Setá'aj yeehui rá'ari'í se'íjna í seij ví'ira'a, seajta raatá'an se'íjna ti tamuáamuata'a ví'ira'a tí'tituaave. ²⁹ Matíj mena'a pua'amé í mej jé'ihua tí'ijcha'íi, jaítze'le pu tihua'aci'iti. Ayee pu té'eme mej miyen tí'ijcha'íi muá'ara'ani nain a'achú ti caj ruxe'eve'e. Majta me'ín í mej caí tí'itíj tícha'íi, a'íi mú tihua'ari'lira a'ímej í mej c'íj mena'a tí'ijcha'íi mej mi caí ch'é'le tí'ijcha'íi muá'ara'ani. ³⁰ Seajta mú'een, setá'aj mé ya'urá'rieni se'íjna í ti caí tí'itíj vaire'e mé pua'acié a'u ti a'utíca'a. A'uu pu ruyeinixi'ín, ajta ancuré'ujci'ixijsín a'íjna jime'e ti rajpauajtzi." Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í vástare'ara'an.

Tí'íj Dios huá'axijte'en a'ímej teitejra'a í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua

³¹ 'A'ájna xicá'jra'a nej jetzen yéve'ecánejsín inee, i nej neajta teáata'a jetze airáane, netí'íjtáhuua' huatasejre'en a'ímej jamuan í mej tí'ivaire'e u ta japua, naa pu seíre'e a'ame mej mi r'íi te'utasej í teite, temua'a naa. Nee nu huaté'eyíjxa í ipuari japua mej mi ráamuua'aree í nej inee nain jín antínmuua'aree íyen chaanaca japua.

³² 'Matí'íj mi neetzi jemi huá'ajseire'esín na'íjmi'lica í teitejra'a i mej íyen seijre'e í chaanaca japua. Neajta inee, ayée nu che'atá nena'a hua'apuacié huá'ajseire'esín tíj ajta ja'atí ayén hua'apuacié tihua'ajsei í ruye'emua. A'uu pu huá'ajseij í cáne'axi se'íjta'a, ajta a'íime í caurasi, ajta se'íjta'a.

³³ 'Majta me'ín í mej r'íi tí'titeite, ayée mú 'een matíj í cáne'axi. Neri'írínta'a nu huá'ajseire'esín. Majta a'íime í mej a'ij pua'a tí'titeite, ayée mú 'een matíj í caurasi. Ne'úutata'a nu huá'ajseire'esín ne'ímej.

³⁴ 'Neajta inee, i nej í'í Rey, ayée nu tihua'utá'ixaate'esín ne'ímej í mej e'ejte'í neri'írínta'a tíjín: "Íyee'le xu'u íj mú'een, mi se'íj r'íi tiraatá'a í niyá'upua, setá'aj siyen ra'ancuré'an í ti ayén tejá'amuaci'iti, a'íj ti tiú'uxi'epi'íntari'íhuaca'a tíj na'a ti Dios raatétaahuaca'a í chaanaca, se'íj se'uun a'uteárute a'u ti Dios é'eseijre'e. ³⁵ Ayee pu té'eme a'íné mú'een nu tinaami netí'íj huata'í'icuataca'a. Mú'een xu seajta jaj naatá'a netí'íj huata'í'imi. Mú'een xu seajta na'ancuré'evi'íiti í ruchi'ítá tí'íj caí ja'atí nexí'eve'eca'a. ³⁶ Ayee xu tinaatéchejte netí'íj caí tí'itíchejca'a. Netí'íj tíjcu'í'ineca'a, mú'een xu seajta naatésej. Ajta, netí'íj aiteánami'íhuaca'a, mú'een xu seajta náamuareca'a."

³⁷ 'Majta me'ín í mej r'íi tí'titeite, ayée mú tinaatá'ixaate'esín tíjín: "Tavastara'a, ¿a'anajni tíyen timuaami tetí'íj muaasej í pej í'icuataca'a? ¿A'anajni tíyen jaj timuaatá'a tetí'íj muaasej pej í'imi'lica'a? ³⁸ ¿A'anajni tíyen timua'ancuré'evi'íiti í tachi'ítá iteen tetí'íj ráamuua'areeri'íi pej caí a'íj tamuari? Ari'í'í, ¿a'anajni tej tíyen huaríj tej timuaatéchejte patí'íj caí tí'itíj jín tí'itíchejca'a? ³⁹ ¿A'anajni tíyen muáamuareca'a patí'íj aiteánami'íhuaca'a na'ari tej tíyen muatésej patí'íj tí'icu'í'lica'a?"

⁴⁰ 'Neajta inee, i nej í'í Rey, ayée nu tihua'utá'ixaate'esín tíjín: "Ayee nu tejá'amuua'ixaate'e ti ayén tí'ayajna, setíj sena'a se'íj siyen huá'uruu a'ímej í ne'íhuamuua'a, ayée xu che'atá sena'a náaruu ineetzi. Capu ami a'íj ti pua'a siyen raatévai se'íj í ne'íhuara'a ti caí tí'itíj jín tí'itíjvee, ti caí a'atzu ruxe'eve'e."

⁴¹ 'Aj nu ni niyen tihua'utá'ixaate'esín a'ímej í mej e'ejte'í ne'úutata'a tíjín: "Sericu mú'een, mi ti Dios a'íj pua'a tejámuatá'asin. Sej hui ineetzi jemi se'íj si se'uun a'uteárute taij tzejta'a ti Dios ayén r'íi ráaruuríjze a'íjna í tiyaaru'u, majta a'ímej í mej tí'íjvaire'e, a'íime í xíéjniu'ucari í mej a'íj pua'a 'een. ⁴² Sericu mú'een, a'íné caxu tinaami netí'íj huata'í'icuataca'a. Mú'een xu seajta caí jaj naatá'a netí'íj í'imi'lica'a. ⁴³ Capu ja'atí naamuá'a. Ayee pu i 'eene'e, caxu na'anvi'ítí á ruchi'ítá. Canu tí'itíchejca'a. Mí seajta mú'een, caxu tinaatéchejte. Netí'íj tíjcu'í'ineca'a, caxu seajta naatésej, caxu seajta náamuareca'a netí'íj aiteánami'íhuaca'a."

⁴⁴ 'A'íi mú majta miyen tinaatá'ixaate'esín tíjín: "Tavastara'a, ¿a'anajni tíyen timuaasej pej huata'í'icuataca'a, nusu pej í'imi'lica'a, na'ari pej caí ja'atí mua'atejca'a, na'ari pej tí'icu'í'lica'a, ca'ín pej aiteánami'íhuaca'a, teajta caí muatévai iteen?"

⁴⁵ 'Aj nu ni niyen tiu'utániusín tíjín: "A'íné caxu siyen raatévai se'íj í ne'íhuara'a ti caí tí'itíj jín tí'itíjvee, se'íj ti caí ruxe'eve'e, caxu seajta naatévai ineetzi."

⁴⁶ Majta me'ín, a'úu mú á'uju'un ti ij puaájtzi huá'uci'iti tíj na'a rusén jime'e. Majta me'ín í mej r'i'í tí'teteite, a'úu mú á'uju'un a'u ti Dios é'esejire'e mej mi ruuri muá'ara'ani jemin tíj na'a rusén jime'e.

26

Meti'ihuau'ixa a'ájna jime'e í mej raax'epi'íntare'en mej nu'u Jesús huatéevi'í

(Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

¹ Tí'ij Jesús raatapua'ajtac'a ti nain tiu'utaxájtaca'a a'ájna í niuucari, aj pu í ayén ti-hua'utá'ixaa a'áimej í mej jamuan á'ujuhua'ane'e. ² Ayen tíjín:

—Xu'uri ramua'aree ti ari vejl'i'í a'ájna mej tí'iyesten me'ájna jime'e ti Dios ti-hua'utá'uuni'í. A'atura aúche'e hua'apua xica. Ja'atí pu ajta tiu'utátuiire'essin í nejime'e í nej neajta teáata'a jetze airáane mej mi ná'utatan cúruu jetze. —Yee pu'u tihua'utá'ixaa.

³ Majta me'ín í mej tihua'áijte'e teyujta'a, majta a'áime í mej tiú'ujmua'ate í niuucari jime'e ti tí'áijta, majta í hua'avaujsi í mej Israél jetze ajtémecan, a'úu mú e'etiújseij u chi'ira'an jetze a'ájna ti nain jín antiújmua'aree u hua'atéyujta'a. Ayee pu ántehuaa a'ájna tíjín Caifás.

⁴ A'íi mú tiú'ujmua'atziite'eca'a a'áj me'í me'í huárini mej mi hua'ítzi jín raatéevi'í me'ájna í Jesús mej mi raajé'ica. ⁵ Majta miyen tí'iru'ixaaate'eca'a tíjín:

—Catu raatévi'ira mat'íj tí'iyeste í teite mej mi caí huataníniu'ucacu. Tí pua'a tiyen huárini, a'íi mú taaténe'usi'íte'essin.

'Íta'a pu án ye'ájtuaa mu'úutze'en í Jesús a'ájna ti naa teáar'e

(Mr. 14:3-9; Jn. 12:1-8)

⁶ Ajta a'ájna í Jesús, a'úu pu a'utévceca'a u Betania a'u ti é'eche a'ájna í ja'atí ti ayén ántehuaa tíjín Simón. A'íi pu a'áin pú'een í mej majta miyen ratamuá'amua tíjín Tí Cá'atzaj.

⁷ Aj pu í seij á e'iré'ene jemin a'ájna í Jesús. 'Íta'a pu pírici ti limeeta huatísime'eca'a. Tetej limeetajra'a pu pú'ene'e. Naa pu te'evé'ejística'a ti naa teáar'e, ti ajta huápi'í tí'íjnajche. Tí'ij Jesús huatecaíca meesa jetze, a'áin 'Íta'a án pu ye'ájtuaa án mu'úutze'en.

⁸ Majta me'ín í mej Jesús jamuan á'ujuhua'ane'e, mat'íj raaseij a'áj ti huaríj, jé'ecan mú huataníniu'ucacuca'a í 'Íta'a jemi. Aj mú mi miyen tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—A'íné 'een jín á'uvej amájna í aceite? ⁹ Ri'írístaca'anche'e pu mej ráatuaanijche'en mej mi raamuá'itínche'e jeíhua í tumin mej mi hua'utá'an a'áimej í mej caí a'áj tí'íjviicua'í.

¹⁰ Ajta a'áin í Jesús, a'íi pu ráamuá'areeri'í a'áj me'í me'í tí'ixajtac'a. Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—¿A'íné 'een jín siyen rájaaxiejvi'í se'ájna í 'Íta'a? A'áj ti náaru, temua'a pu naa í'í x'í'epi'ín.

¹¹ Ayee nu tejá'amua'ixaaate'e. A'áime í mej caí a'áj tí'íjviicua'í, maúche'e mú mú'ejmi jemi seíre'e muá'aju'un tíj na'a rusén jime'e. Ja'anáj ti na'a pu í í'iri'iriista a'ame sej siyen tihua'utévai're'en. Mí neajta inee, canu ché'e mú'ejmi jemi seíre'e na'ame.

¹² 'Ayee pu'u, tí'ij a'áin 'Íta'a na'avé'emejri'í ineezi, ayee pu 'een jín ayén náaru a'ájna jime'e ti na'avá'anan. ¹³ Ayee nu tejá'amua'ixaaate'e ti ayén ti'ayajna, íiyen chaanaca japua, a'u ti na'a mej tihua'utá'ixaaate'en í teite a'áj ti Dios tihua'irájtuaani a'íi mú majta hua'utá'ixaaate'essin a'áj ti huaríj a'ájna í 'Íta'a mej mi jeíhua ra'utámua'aree.

Judás pu tiu'utátui avlízi jime'e a'ájna í Jesús

(Mr. 14:10-11; Lc. 22:3-6)

¹⁴ Ajta seij ti huá'a jetze ajtémecan í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, a'ájna ti ayén ántehuaa tíjín Judás Iscariotes, a'íi pu ajtáara huá'a jemi. A'u'u pu á'uraa ti ij tiu'uxáj huá'a jamuan í mej tí'áijta teyujta'a. ¹⁵ Ayee pu tihua'uta'íhua'uri'í tíjín:

—¿A'achúni seti'íneanajchite'en ti pua'a nejamuaatátuiire'en ne'ájna í Jesús?

Maraaté'íte'e í tumin. Majta raatá'a a'achú cumu seité japuan tamuáamuata'a í tumin, rumua'atí plata. ¹⁶ Ajta iyá'uraa a'ájna í Judás. Tíj na'a a'ájná'imua, a'íi pu a'utéjche ti ráahuani ja'anáj ti í'í x'í'epi'ín ti ij hua'utátuiire'en.

Tí'ij tavástara'a tihua'umí a'áimej í mej jamuan á'ujuhua'ane'e

(Mr. 14:12-25; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; I Cor. 11:23-26)

¹⁷ Tí'ij teja'uré'ene a'ájna xicá'ra'a í ta'amuájca me'í jetzen tí'iyestehua'a mat'íj pan cua'acare'e ti caí cujchira'a, aj mú mi á e'iré'ene í Jesús jemi a'áime í mej jamuan á'ujuhua'ane'e. Ayee mú tiraata'íhua'uri'í tíjín:

—¿A'uné jetze mua'aráanajche tej á'uju'un tej ti r'i'í tejá'uruuren í pej ráacua'ani í pan tej jín ra'utámua'aree a'ájna xicá'ra'a ti jetzen Dios tihua'utá'uuni'iri'í í tayaujmu'a'a í mej anaáté'ee muaanúnu'ihuaca'a?

¹⁸ Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Sericu mú'een se'ájna chajta'a. Aa xu ja'atí é'eteuni. Setá'aj siyen tiraata'ixaaate'en yee: "Yee pu tí'ixa í maestro tíjín pu'uri a'ájna teja'uré'ene nej nain jín raanaíjmire'en, neajta nej

ra'utámua'aree a'ájna xicá'ra'a ti jetzen Dios tihua'utá'uuni'iri'i í tayaujmua'a mej anáat'é'ee muanúnu'ihuaca'a."

¹⁹ Majta me'ín í mej Jesús jamuan á'ujjuhua'ane'e, ayée mú huaríj a'ij ti Jesús tiu'uta'á'jtaca'a. Nain mú r'í'i tiú'uruu í mej tí'í'cu'a'ani.

²⁰ T'í'ij huachúmua'ancaa, Jesús pu huatecaíca í meesa jetze huá'a jamuan í mej tamuaámua'a japuan hua'apua mua'ará'axcaa. ²¹ Mu'uri tí'í'cu'a'acáa, t'í'ij ayén tí-hua'utá'í'xaa tíjín:

—Ayej xaa ne'u ti'ayajna, se'ij ti a'amua jetze ajtém'e'ecan, a'í'i pu nejíme'e tiu'utátu'ire'esin huá'a jemi í mej tí'á'ijta teyujta'a.

²² Aj mú mi huataú'jxiemiste í ru tzajta'a. Ma'uté'jhuii mej raata'í'hua'u me'í'jna í Jesús, se'ij ajta se'ij. Míyen tíjín:

—¿A'ataani a'í'ín pú'een? ¿Ni qui inee?

Ajtahua'a se'ij ayén tíjín:

—¿A'ataani a'í'ín pú'een? ¿Ni qui inee?

²³ Jesús pu ayén tiu'utaniú tíjín:

—A'ijna ti pan cua'a a'í'jna jetze í tuxa'a nee jamuan, a'ii pu a'í'ín pú'een í ti nejíme'e tiu'utátu'ire'esin. ²⁴ Ayee pu teja'ur'é'enejsin ineetzi jemi í nej neajta teáata'a jetze airáne a'ij ti té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze. Mí ajta, a'í'jna jemi ti nejíme'e tiu'utátu'ire'esin, jaitze'e pu raatévaire'enche'e ti caí huanú'í'huanche'e a'iné rajpualítzi pu a'ame huáp'i. Ché'e a'í'ín huataú'jxiemiste'en.

²⁵ Ajta a'í'ín Judás, í ti hua'utátu'ire'emi'ica'a, ayée pu tiraata'í'hua'uri'i tíjín:

—Maestru, canu xaa ne'í'ín pú'een, ¿ni qui necaí?

Jesús pu ayén tiraatá'í'xaa tíjín:

—Mu'ée pej ase'ij piyen tiraataxá'jtaca'a.

²⁶ Maúche'e mú tí'í'cu'a'a t'í'ij Jesús pan t'í'ij. R'í'i pu tiraatá'a í Dios, ajta ra'antí'taaraxi. Aj pu í hua'ur'é'e'í'ipi'í. Ayen tihua'í'ixaate'e tíjín:

—Xa'ancuré'e'í'ipi'í. Xáacua'a. A'ii pu a'í'ín pú'een í nehuá'í'ra'a.

²⁷ Ajta á'iyen, vaasu tíjáj. T'í'ijta'í' r'í'i tiraatá'a í Dios, a'í'i pu hua'ur'é'í'ite. Ayen tí'í'á'ata tíjín:

—Xa'antí'í, na'ijmi'í mú'een. ²⁸ A'í'jna ti urajmuua, a'ii pu a'í'ín pú'een í nexuure'e nej ra'í'iraxire'esin ne'í'jna jime'e nej ni raana'í'jmire'en a'í'jna ti jín Dios ruse'ij ayén te'ataú'jratziiri'í í jé'j'cu'a'imuá. A'í'j nu jín huá'a japua niuuni mu'í'icáca ti ij Dios ayén tihua'utá'uuni'í.

²⁹ 'Ayee nu tejá'amua'í'ixaate'e. Ayej xaa ne'u ayén ti'ayajna, j'iji tíj na'a ti yú auca'ít'í a'ame, canu ché'e ra'antí'ísin ne'í'jna í já'ara'a uuva jetze ti me'e'ecan sino a'ájna xicá'ra'a ti Dios jetzen huatév'ra'ate'esin nainjapua í chaanaca. Aj nu xaa a'amua jamuan ra'antí'ísin neajtahua'a rujé'cuatze'en.

Jesús pu raataxá'jtaca'a ti a'í'ín Pedro ra'avé'avaata ti nu'u caí ramua'ate

(Mr. 14:26-31; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

³⁰ Aj mú mi se'ij tiu'utá'chuiicaca'a í mej jín r'í'i tiraatá'a í Dios. Aj mú mi a'ucíj.

A'uu mú a'ará'a Aceituunajemi, jiri ti á'utaaca.

³¹ Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'í'xaa tíjín:

—Í'iji, ti t'í'ca'aren, mé xu nú'ujisin. Setiu'utaté'vi'í'ra'ata neetzi jemi. Ayee pu té'eme tíj té'eyu'usi'í ti Dios ayén tiu'utaxá'jtaca'a tíjín: “Nee nu í nej í'í Dios, a'í'j nu jé'í'catan cáne'axi ti tise'ij. Majta me'ín a'ucíjxi'ísin í cáne'axi.” ³² Mí neajta inee, net'í'ij huatarún, áa nu a'um'é'e na'ame u Galilea. Amuacaí nu ará'á'ixa, seajta á'iyen mú'een.

³³ Ajta a'í'ín í Pedro, ayée pu tiu'utaniú tíjín:

—Capu amín a'ij ti pua'a na'ijmi'í metiu'utaté'vi'í'ra'ata mi seica mú'eetzi jemi. Canu ja'anáj niyen rini inee.

³⁴ Aj pu í Jesús ayén tiraatá'í'xaa tíjín:

—Ayee nu tí'imua'í'ixaate'e ti ayén ti'ayajna, j'iji t'í'ca'a, t'í'ij caí xi huaj'j'huuan í gallo, huaíca pej piyen t'ina'avé'avaata yee pej nú'u caí nemua'ate.

³⁵ Mí ajta a'í'ín Pedro, ayée pu tiraatá'í'xaa ca'anín jime'e tíjín:

—Tí pua'a ayén tiú'ujxe'eve'e nej á jamuan huá'mi'í'ini, capu amín a'ij. Canu ja'anáj niyen tímua'avé'avaata yee nej caí muamua'ate.

Majta me'ín í seica, ayée mú che'atá mena'a tiu'utaxá'jtaca'a.

Jesús pu raaté'jhua'í Dios jemi a'ujna u Getsemaní

(Mr. 14:32-42; Lc. 22:39-46)

³⁶ Aj pu í á'uraa a'í'jna í Jesús, majta me'ín í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. A'uu mú a'ará'a, huastari jemi, cí'eyj ti e'eré'eevee ti ayén té'ja'ará'jtehuua tíjín Getsemaní. Ayee pu tihua'utá'í'xaa tíjín:

—Yé xu'u tité'en mú'een, iiyecuí. Neajta inee, mé nu'u vejli'i a'atanéjsin nej ni raatéjhuauni í Dios jemi.

³⁷ Aj pu i á'uraa. Huaja'uví'ti a'ímej, a'íjna í Pedro, ajta a'ímej í mej hua'apua, í mej yaújmua'ame'en pú'een a'íjna í Zebedeo. Ajta á'íyen a'ij pua'a raatá'a í ru tzajta'a. Jé'ecan pu huataúxíemiste. ³⁸ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tíjn:

—Jé'ecan pu caí nú'uca'anisti'i yú ne tzajta'a. Huápi'i nu nexieemiste'e. Cu xíee nej cuj mí'ini. Yé xu huateáturan mú'een íyie. Seuche'e xu atanéjne'ere nee jamuan.

³⁹ A'atzu pu a'imuá ájca'i yee a'uré'ene. Tí'ij í é'ejtunutaca'a á chuaata'a. Aj pu i ayén tirájhuaaviiri'i í Dios tíjn:

—Dios pej ní'iyaa'upua, naíjmi'i pu rí'irí mú'eetzi jemi. Tí pua'a peti'titá'acare'en ti caí ayén tí'ineci'ti a'íjna ti a'ij pua'a 'een, í nej jín rajpuaí'ti na'ame. Na'ari caí, ché'e caí ayén 'eene'en netíj tí'ijxe'eve'e inee, sino patíj mú'ee tí'ijxe'eve'e.

⁴⁰ Aj pu i á e'iré'ene a'u mej a'uté'uuca'a í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Mu'uri í'ucu'utzuca'a. Tí'ij hua'ujjse, aj pu i ayén tiraata'íhua'uri'i a'íjna í Pedro tíjn:

—¿Ni tzaa pecai té'eví'ucua'í pej atáneere nee jamuan a'achú cumu sei hora? ⁴¹ Seuche'e xu atanéjne'ere, seajta setá'aj raatéjhuauni í Dios jemi tí'ij caí tejamuá'aci'ti tí'titá'í sej jín auteáturan í Dios jemi. Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e. Mú'een xu xaa huateújca'anen í ru tzajta'a. Mí ajta caí, capu á amuaca'anisti'i.

⁴² Ajta á'uraa. Ajtahua'a ayén tirájhuaaviiri'i í Dios tíjn:

—Dios pej ní'iyaa'upua, ti pua'a caí a'ij tí'irí'iri ti i caí ayén tí'ineci'ti a'íjna í nej jín rajpuaí'ti na'ame, ché'e ayén 'eene'en patíj tí'ijxe'eve'e mú'ee.

⁴³ Tí'ijtahua'a á e'iré'ene. Ajtahua'a pu huá'uteu, mecu'utzúca'a, a'iné jeíhua pu huá'amua'ítijca'a í cutzi. ⁴⁴ Aa mú a'uteájturaa a'ímej í mej cu'utzúca'a. Huaí'cacajetze pu ajtahua'a u á'ume í Jesús. Ajtahua'a pu raatéjhuauni í Dios jemi. Ayeé pu che'atá na'a tirájhuaaviiri'i a'ij ti amuacaícan tiraatáhuaviiri'i.

⁴⁵ Tí'ij ajtahua'a á e'iré'ene a'u mej a'uté'uuca'a a'íme í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Ayeé pu tihua'utá'ixaa tíjn:

—Pu'uri íjii, sej huápi'i rucu'utzive'e. Pu'uri íjii sej huácu'utzu, seajta huaújse'upe'en. Casi'i, pu'uri aúche'e. Pu'uri a'ájna teja'uré'ene ti íj a'ín hua'utátuure'esin í ne jíme'en, i nej neajta teáata'a jetze airé'ane mej mi naateevi'i a'íme í mej a'ij pua'a ríci.

⁴⁶ Xá'ajhuixi'i. Che'eré ticu. Pu'uri e'evé'eme a'íjna ti ne jíme'en tiu'utátuure'esin.

Mat'íj raateévi'i me'íjna í Jesús

(Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴⁷ Aúche'e pu tí'ixajtacaa'a tí'ij a'ín Judás á e'iré'ene. A'íjna í Judás, a'í pu huá'a jetze ajtémé'ecan a'ímej í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua mua'ará'axcaa. Jéihua mú teite jamuan huaj'ú'ucaa. Seica mú tiu'í'isime'e í nahuaa ti rux'ejta'a te'ejcamíjmíjmeé, majta seica cíyey tiu'í'í í mej jín huá'ucui'ini. Naíjmi'ica mú huata'ájtaca'a a'íme í mej tí'íajta teyujta'a, majta í huá'avaujsimua'a í teite.

⁴⁸ Ajta a'ín ti hua'utátuui a'íjna í Jesús, amuacaí pu tí'ihuaújmua'atzii a'ij ti ye'í huárini mej mi ráamua'aree ja'atí ti a'ín pú'een í Jesús. Ayeé tíjn:

—A'íjna ne'u, í nej ru'itépí'itze'esin netí'ij raatateújte'en, a'ii pu a'ín pírici. Setá'aj hui raateévi'i.

⁴⁹ Jíme'en pu'u a'ará'a, aj pu i ajteáxíreca'a a'u ti a'utéveeca'a a'íjna í Jesús. Ayeé pu tiraateújte tíjn:

—¿A'íné pena'a, Maeestru?

Ajta ru'itépí'itze.

⁵⁰ Aj pu i ayén tiraatá'ixaa a'íjna í Jesús tíjn:

—Ne'amíigu, ¿ni pe'íjna jín piyen yé vé'eme? —Yee pu'u tiraata'íhua'uri'i.

Majta me'ín í seica, a'í mú ajteáxíreca'a jemin. Mat'íj mi raateévi'i. ⁵¹ Mat'íj raateévi'i, aj pu i sej ti Jesús jamuan á'uche'ecane'e, a'í pu rú'ijcupi í runahuaa ti rux'ejta'a te'ejcamíjmíjmeé. Aj pu i ru'itétjeze a'íjna í ti ravaire'e a'íjna ti tíhuá'áijte'e u teyujta'a. Tí'ij jí ra'ajtavéjcheca'a í naxaira'an.

⁵² Ajta Jesús ayén tiraata'aj a'íjna í ja'ati tíjn:

—Ucárujte'e mua'anáhuaa, a'iné ti pua'a piyen ruíjcuta mua'anáhuaa, a'í mú majta muaajé'icatan nahuaa jíme'e. ⁵³ ¿Ni ayén timuá'amítiejte'e mú'eetzi ti ayén ruxe'eve'e pej piyen huárini?

—Casi'i, ti pua'a niyen raatáhuavi'i í ní'iyaa'upua, a'í pu raayí'ti ti hua'uta'áijte'en a'ímej í mej tí'ivaire'e u ta japua mej mi ave'ecanén menaateváire'en. Majta me'ín, a'í mú miyen a'ará'axcan a'achú cumu huaí'cate ví'ira'a.

⁵⁴ Aru ti pua'a hui niyen huárini, capu ché'e huatári'iristari ti íj ayén araúrasten a'ij ti té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze ti nu'u ayén ruxe'eve'e mej miyen náaruuren.

⁵⁵ Aj pu i Jesús ayén tihua'uta'ihua'uri'i í teite tijín:

—¿Ni siyen yé vé'eju'un se'ljna jime'e í nej niyen hua'uré'eseire'esin í teite mej mi huaténe'use'en í gobierno jemi? ¿Ni se'ljna jín tiu'f'isin í nahuaa ti rux'f'ejta'a te'ejcamámijmee, seajta ciyej tiu'f'isin sej si naateevi'i?

'Nain tújca'ari tzajta'a ti yú e'iré'ene, a'úu nu a'utéveeca'a teyujta'a. Netejá'amuamua'atehual'a nu ná'aye'i. Mí seajta mú'een, caxu ja'anáj naateevi'i se'ljna. ¿A'iné 'een jín siyen rici íjii? ⁵⁶ Ayee pu nain tiuju'umé'e a'ame ti í ayén araúrasten a'ij mej mejm'i tira'yuy'uxaca'a í yu'uxari jetze a'íime í mej Dios jetze me'ecan ti'ixaxa'ata'a.

Majta me'ín í mej tamúaamuata'a japuan hua'apua ará'axcaa, naími'i mu'u mi á yaúurie. Mat'ij mi huataúruu.

A'íi mú ya'uv'i'ti í Jesús huá'a jemi í jueesi

(Mr. 14:53-65; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵⁷ Majta me'ín í mej raateevi'i me'ljna í Jesús, a'úu mú ya'uv'i'ti me'ljna jemi í Caifás, a'ljna ti nain jín antiújmua'aree teyujta'a. Majta me'ín í mej tiú'ujmua'ate í niuucari ti ti'ajjta, majta me'ín í huá'avaujsimua'a, a'úu mú majta e'etiújseire'eca'a a'utí a'utéveeca'a a'ljna í Caifás.

⁵⁸ Ajta a'ljna í Pedro, a'atzu pu a'imuá raavárajme'e a'ljna í Jesús. A'uu pu vejli'i a'ará'a a'u ti já'ita'a e'eráyaujta'a, a'u ti e'irájca a'ljna ti nain jín antiújmua'aree teyujta'a. A'uu pu ajta a'uteájrupi. Aj pu i huá'a jamuan a'ujyejxi a'ímej í mej tí'icha'íi ti ij ráamua'aree a'ij ti tejaumé'e a'ame.

⁵⁹ Majta me'ín mej tí'ajjta teyujta'a jamuan naími'i í hua'ajueesi, a'íi mú rahuauca'a í hua'itzi í mej jín Jesús jetze te'ujpuá'ajte'en ti ayén hua'utá'an mej mi raajé'ica. ⁶⁰ Mu'ití mú á'ujca'anejca'a mej hua'itzi jín té'antzaahuat'e'en. Capu amín a'ij. Camu tí'itj huáteu í mej jín jetzen te'ujpuá'ajte'en.

A'atzu á'ateevi'lica ti ayén tí'irici. Aj mú xaa me'ín í mej hua'apua mú á e'iré'ene. ⁶¹ Ayee mú tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee pu yeehui tiu'utaxájtaca'a amíjna mi tevi a'ljna jime'en yee: “Nee nu raay'i'ti nej raate'uuna a'ljna í teyuu ti chí'ira'an pú'een í Dios, ajta nu'u ajta rá'ajtaahua hua'ica xicaj tzajta'a.”

⁶² Aj pu i seij ájchee. A'íi pu a'íin pú'ee'e'e í ti nain jín antiújmua'aree u teyujta'a. Ayee pu a'íin tiu'uta'ihua'uri'i í Jesús tijín:

—¿Ni pecai a'ij pena'a tiu'utániusín? ¿Tí'itájni pú'een a'ljna í mej jín té'antzaahuat'e'e mú'eetzi jemi?

⁶³ Ajta a'íin í Jesús, capu tí'itj a'ij tiu'utaxájtaca'a. Ajta a'íin ti nain jín antiújmua'aree í teyujta'a, ayée pu tiraatá'ixaa tijín:

—Ayee nu tí'imua'ajje'e niuucajtze'en í Dios patá'aj taatá'ixaate'en ja'atí pej pú'een. ¿Ni mú'ee pe'ín pírici a'ljna í ti í'yaujra'an í Dios?

⁶⁴ Jesús pu ayén tiu'utataniú tijín:

—Mu'ée pej piyen raataxájtaca'a. Mí neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e ti ayén tejaumé'e a'ame. Mú'een xu neseira'a xá'aju'un ineetzi í nej neajta teáata'a jetze airáane net'íj án huatéyeijxa ri'irínta'an a'ljna í ti nain jín antiújmua'aree u ta japua, seajta neseira'a xá'aju'un net'íjtáhua'a yé ve'ecáanen í jaitiri jetze.

⁶⁵ Ajta a'íin í ti nain jín antiújmua'aree í teyujta'a, a'íi pu ra'antisiújtza'an í rusiicu'u mej mi ráamua'aree ti a'íin huataniú'ucaca'a. Ayen tijín:

—A'ij pu pua'a tí'ixa í Dios jemi. Capu ché'e ruxe'eve'e mej mi seica té'antzaahuat'e'en jemín. ¿Ni cai ayén tí'ayajna? Casí'i, xu'uri ráanamujri'i ti ayén a'ij pua'a tí'ixa í Dios jemi.

⁶⁶ ¿A'iné tejamuá'amitiejte'e mú'ejmi?

Majta me'ín í seica, miyen tijín:

—Ayee pu tiraavíjje'e ti huámi'ini a'ljna jime'e.

⁶⁷ Aj mú mi ra'arátzjmua'axi á néerime'ara'an jetze, majta ra'itéevajxi í rumuájca'a jime'e. Seica mú majta ru'itvé'ara'a. ⁶⁸ Majta miyen tiraatá'ixaa tijín:

—Taata'ixaate'e mú'ee mi pej nu'u í'í Cirístu'u, ¿a'ataani mú'itíjjeve?

Pedro pu ra'avé'avaataca'a ti nu'u cai ramua'ate í Jesús

(Mr. 14:66-72; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-57)

⁶⁹ Ajta a'íin í Pedro, a'úu pu anu'uhuátacatii já'ita'a ti e'eráyaujta'a í chí'ta. Ajta seij uteájrupi, í ti ravaire'e a'ljna í teyujta'a ti antiújmua'aree. 'fita'a a'ljna. Aj pu i á e'iré'ene jemín. Ayee pu tiraata'ihua'uri'i tijín:

—Mu'ée pej pajta á'uche'ecane'e pe'ljna jamuan, ti Galilea é'eme'ecan.

⁷⁰ Ajta a'íin Pedro, seicié pu tiraatá'ixaa mej seíraca'a í seica, ayén tijín:

—Canu ramua'aree a'ij pej ye'í tí'ixa.

⁷¹ Aj pu i ájchee. Pu'uri huiiramé'eca tá'apueerta. Aa pu a'utéechaxi.

Ajtahua'a seij raasej 'íita'a. Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa í teite í mej a'uun a'uráte'eca'a tijn:

—Amíjna mi tevi, a'íi pu xaa á'uche'ecane'e jamuan a'íjna í Jesús, Nazarét ti é'eme'ecan.

⁷² Ajtahua'a pu seicié tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pedro. Niuucajtze'en pu jín ayén tihua'utá'ixaa tijn:

—Canu ramua'ate ne'íjna í tevi.

⁷³ A'atzu á'ateevi'ica, majta me'ín í mej e'eré'ete'ecaa, a'íi mú á e'iré'ene vejli'i jemin. Ayeé mú tiraatá'ixaa tijn:

—Mú'ee pej xaa huá'a jetze ajtémecan. Tu'uri ramua'aree te'íjna jime'e a'ij pej ye'í te'enrú'u.

⁷⁴ Ajta á'iyen Pedro ayén a'utéjche ti ayén rájhuavii í Dios ti nu'u Dios ayén puaíjtzi raatá'an ti pua'a caí ayén ti'ayajna. Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa niuucajtze'en í Dios tijn:

—Canu ramua'ate nemíjna mi tevi.

Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu i huajíhuaca'a a'íjna í tecuara'a. ⁷⁵ T'íj jí á'iyen Pedro ra'utámua'areeri'i a'ij ti Jesús amuacá tiraatá'ixaa ti jíme'en yee: “T'íj jí caí xi huajíhuaca'a í gallo, ayée pej nu'u huaíca piyen tina'avé'avaata yee capej nemua'ate.”

Aj pu'i huirájraa. Jé'ecan pu a'ij pua'a raatá'a. Tiujyeíjraa huápi'i.

27

Metiu'utá'uui me'íjna í Jesús í Pilato jemi

(Mr. 15:1; Lc. 23:1-2; Jn. 18:28-32)

¹ Yee ruujmua'a yee, aré'apua'a, a'íime í mej tí'ajta teyujta'a, majta huá'a vaújsimua'a í teite, a'íi mú raaxí'epi'intare rujímua'a a'ij mej ye'í huárini mej mi raajé'ica í Jesús.

² Mara'anáají'ici'e í muájca'are'ara'an jetze, matí'ij mi ya'uví'iti. Aj mú mi raatátui a'íjna í tajtuhuan, ti ayén ántehuaa tijn Pilato.

Judás pu nu'u e'ecaújcau'imín

³ Ajta a'íjna í Judás, tí'ij ráamua'areeri'i tijn puaíjtzi mú raatá'asin í Jesús, jé'ecan pu a'ij pua'a raatá'a. Ajta, yaútuuaa huá'a jemi a'íjna í tumín ti seité japuan tamuáamuata'a ará'ase. Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'íme'j í mej tí'ajta, ajta a'íme'j í huá'a vaújsimua'a tijn:

⁴ —Nee nu auteájturaa í Dios jemi a'íné nejámuaatátui ja'atí ti caí tí'itáj jín até'itzea'ara sej si raajé'ica.

Majta miyen tiraatá'ixaa tijn:

—Capu a'atzu ta jetze ruxe've'e itejmi. Mú'ee pej pú'eene'e.

⁵ Aj pu i Judás á ye'ejhuá'axi í tumín á chuaata'a a'ujna teyujta'a. Tí'ij jí á'uraa. Tí'ij í mé já'ahua'a e'ecaújcau'imín.

⁶ Majta me'ín í mej tí'ajta teyujta'a, a'íi mú raaré'ejé'ipi me'íjna í tumín. Majta miyen tiu'utaxájtaca'a tijn:

—Capu a'ij tiu'utá'aca tej yeútuuaani a'íjna í tumín a'u ti á'ujseire'e í tumín teyujta'a ti me'ecan, a'íné a'ii pu a'ín pú'een í tej jín tiu'unájchitaca'a tej ti yá'uríeeni í xúure'e.

⁷ Matí'ij mi miyen raaxí'epi'intare a'ij mej ye'í huárini me'íjna jime'e í tumín. Ayeé mú me'íjna jín chuej huánanai mej miyen ratamuá'amua tijn chuej ti japuan tí'imíjhuaca a'íjna ti xa'ari tí'ita'ahuaca. Ayeé mú raxí'eve'eca'a mej mi me'uun hua'avá'anaamuan a'íme'j í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. ⁸ Ayeé mú majta ratamuá'amua tíj na'a a'ájnámua ti yú e'iré'ene tijn chuej mej japuan ra'uré'exire í xúure'e.

⁹ A'ájnámua pu araúraste a'ij ti ajmí'i tiraataxájtaca'a a'íjna í Jeremías teecan ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a tijn: “A'íime í mej Israel jetze ajtémecan, ayée mú raaxí'epi'intare mej tiraanájchite'en a'achú cumu seité japuan tamuáamuata'a tumín ti í'i plata ti ij a'íin hua'utátuiire'en a'íjna í ja'ati. Majta á'iyen raaré'ejé'ipi me'íjna í tumín. ¹⁰ Ayeé mú majta huaríj tíj tinaata'aj í tavástar'a. Chuej mú huánanai a'u ti tí'imíjhuacare'e a'íjna ti xa'ari tí'ita'ahuaca.”

Tí'ij Jesús a'uun a'utéveeca'a a'íjna jemi í Pilato

(Mr. 15:2-5; Lc. 23:3-5; Jn. 18:33-38)

¹¹ Ajta a'íin í Jesús, a'íu pu a'utéveeca'a jemin a'íjna í tajtuhuan. Aj pu i a'íin tajtuhuan ayén tiraata'íhua'uri'i tijn:

—¿Ni mú'ee pe'ín pú'een í pej hua'arey a'íme'j í mej Israel jetze ajtémecan?

Ayeé pu tiu'utaniú a'íjna í Jesús:

—Aa ní'íjtá ne'u, a'ij pej ye'í tí'ixa mú'ee.

¹² Mí ajta a'íin Jesús, matí'ij jetzen te'ujpuá'ajte a'íime í mej tí'ajta teyujta'a, majta huá'avaújsimua'a, capu tí'itáj xajtaca'a.

¹³ Aj pu i Pilato ayén tiraata'íhua'uri'i tijn:

—¿Ni pecai piyen huá'unamuajri'i í mej jéíhua mú'etzi jetze te'ujpuá'ajte?

¹⁴ Ajta a'ín Jesús, capu ti'itíj xajtaca'a. Capu ajta seicié tiu'utaxájtaca'a, ni seij jime'e í mej jín jetzen te'ujpuá'ajte. A'íj pu jín, jé'ecan pu a'íj yá'usejiraca'a a'íjna í tajtuhuan.

Mat'íj me'íjna jín ra'uxájte í Jesús ti íj huámi'ini
(Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

¹⁵ Ajta a'ájna mat'íj tí'yestejca'a í teite, ayée pu tí'ljiri'rejca'a a'íjna í tajtuhuan ti ayén seij huatátuaani ti aiteánami'i, ja'atí ti na'a mej raatáhuavii. ¹⁶ Ajta seij aiteánami'ihuaca'a ti ayén ántehuaa tíjín Barrabás. Naími'i mú ramua'atejca'a me'íjna í Barrabás, ti a'íj pua'a tí'ítevistaca'a.

¹⁷ Mat'íj ajteáxiireca'a jeíhua í teite, Pilato pu ayén tihua'uta'íhua'uri'i tíjín:
—¿A'íné setí'ijxe'eve'e mú'een? ¿Ni qui neraatátuaani ne'íjna í Barrabás, na'ari nemíjna mi Jesús, í ti jee í'i Círístu'u?

¹⁸ Ayeé pu tihua'uta'íhua'uri'i a'íné ayée pu ráamua'areeri'i tíjín mará'achueere'eca'a í Jesús. A'íj mú jín raatátuiiri'i í tajtuhuan. ¹⁹ Aúche'e pu huatecaíca í ipuari japua a'íjna í Pilato tí'íj íra'ara'an ayén tiraata'íti'iri'i tíjín: “A'íj nu pua'a tiú'umaaraca'a ne'íjna jime'e í tevi ti cai ja'anáj tí'itíj jín auteájturaa. Jéíhua nu rajpuajitzica'a íjii ne'íjna jime'e. Capej tí'itíj jín jetzen tí'íjpu'a'ajte'e.”

²⁰ Majta me'ín í mej tí'aajta u teyujta'a, majta a'íme í huá'avaujsimua'a, a'íi mú ca'aníjra'a hua'utá'a í teite mej mi miyen rájhuavii í tajtuhuan ti íj a'ín huatátuaani a'íjna í Barrabás. Ayeé mú majta tirájhuaaviiri'i ti íj a'ín tiu'utá'an mej mi raajé'ica me'íjna í Jesús.

²¹ Ajtahua'a pu ayén tihua'uta'íhua'uri'i tíjín:
—¿A'íné setí'ijxe'eve'e mú'een? ¿A'atajni naatátuaani a'ímej í mej hua'apua?
Ayeé mú tiu'utaniú tíjín:
—Barrabás.

²² Aj pu í Pilato ayén tihua'uta'íhua'uri'i tíjín:
—¿Ari mi Jesús, a'íné tí'itíj jín neráaruuren?
Naími'i mú miyen tiu'utaniú tíjín:
—Patá'aj rá'utatan cúruu jetze.

²³ Pilato pu ajtahua'a ayén tihua'uta'íhua'uri'i tíjín:
—¿A'íné 'een jime'e? ¿Tí'itájni jín auteájturaa tej ti tiyen ráaruuren?
Aj mú mi jaítze'e ca'anín jín huajíjhuaca'a tíjín:
—Patá'aj rá'utatan cúruu jetze.

²⁴ Pilato pu rú'umua'areereca'a ti cai a'íj tí'iri'iri huá'a jemi, sino mu'uri tén autéhuijsime'e mej tiú'ujne'usite'esin chá'a mena'a. A'íj pu jín anaújmuajite jaj jime'e mej seíraca'a í teite. Ayeé pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Canu ne'ín pú'een í ti raajé'ícatan amíjna mi teáata'a, sino mú'een xu'u pú'een.
²⁵ Naími'i mú miyen tiu'utaniú tíjín:
—Ché'e ayén éene'en ti titáaci'íti ítejmi, ajta ti tihua'uci'íti í tayaujmua'a a'íjna jime'e í tej raajé'ica.

²⁶ Aj pu í Pilato raatátuaa a'íjna í Barrabás huá'a jemi. Ajta raata'aíjtaca'a mej ra'itévaxi'ín me'íjna í Jesús. Aj pu í hua'utátuii mej mi rá'utatan.

²⁷ Aj mú mi me'ín xantaaru'u ya'ujáj a'ájna ti tajtuhuan e'irájca. Majta hua'utajé naíjmi'ica í ruxí'ej xantaaru'u mej mi tíjseire'en jemin í Jesús. ²⁸ Mat'íj mi tiraacá'ari'iri'i nain í ti tí'itéchejca'a. Majta síicu'uri mú ru'ucáachejte ti pá'uvi'i, ti neána jime'e. ²⁹ Majta curuun mú raateátaave ti tziicare'e jime'e cistíjhuaca'a. A'íj mú ra'avé'erujti'iri'i. Majta, itz'íj mú ru'itéechuite ri'irínta'an.

Aj mú mi tínutaxi jemin. Ayeé mú tirá'uxieehuari'iri'i tíjín:
—¿A'íné pena'a, mú'ee pej tíhuá'ajte'e a'ímej í mej Israél jetze ajtémecan?

³⁰ Majta ra'atézijmua'axi, majta rajví'i me'íjna í itz'íj. Mu'íi mú ra'avé'evaxi án mu'úutze'en me'íjna jime'e. ³¹ Mat'íj rá'uxieehuari'ira, aj mú mi rú'íjchuiiri'i me'íjna í síicu'uri ti pá'uvi'i, ti neána jime'e. Majta ru'ucáachejte í síicu'ure'ara'an. Mat'íj mi ya'ujáj mej mi rá'utatan í cúruu jetze.

Merá'utatai me'íjna í Jesús í cúruu jetze
(Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

³² Mat'íj aujú'ucaa, seij mú antinájcheca'a ti seij chuejra'a japua é'eme'ecan ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Cirene. Ajta a'ín í teáata'a, ayée pu ántehuaa tíjín Simón. Aj mú mi raata'aíjte ti a'ín rá'anchueeni cúrujra'an í Jesús.

³³ Mat'íj mi me'uun a'ará'a a'u ti ayén téja'arájtehuaa hua'aniuua jime'e tíjín Gólgota. Gólgota, ayée pu huataújmu'a tíjín Mí'ichí Mu'uta. ³⁴ A'u mú raatá'a tí'itíj ti raayé'en, viinu ti antzináj ti ranaxca. Tí'íj ra'ajtamúa'a, capu ra'í'imi'í ja'araa.

³⁵ Matí'ij mi rá'utatai í cúruu jetze. Majta, huáhuajcaca'a mej ti'ihuaújmaa'ítin tetej jime'e mej mi ráamua'aree ti'itíj ti a'ij raci'iti seij ajta seij í cixure'ara'an í Jesús. Ayeé mú titeeré'ujpijite. ³⁶ Majta a'ujrá'aseca'a mej mi ráacha'íin.

³⁷ Majta taabla cñieene'en aúutatai a'utí' á'ujmu'u í Jesús. Ayeé mú amuacá'í ra'uyú'uxaca'a í taabla jetze a'íjna í mej jín jetzen te'ujpuá'ajte tijín: “A'íi pu a'íin pú'een í Jesús, í ti hua'arey a'imej í mej Israél jetze ajtème'ecan.” ³⁸ Majta jamuan huá'utatai hua'apuaca í nahua'ari. Seij mú aúutatai ri'irínta'an í Jesús, majta í seij, úutata'an.

³⁹ Majta me'ín í mej a'uré'enineica'a, matí'ij raasej, a'íi mú aicámu'uvajra mej caí rá'acu'uvejca'a. A'ij mú pua'a tí'ijjeeveca'a. ⁴⁰ Miyen tijín:

—Mú'ee, mi pej nu'u raaté'uuna í teyuu, pajta nu'u hua'íca xica jín pajtáhua'a rá'ajtaahua, aísí ne'u, patá'aj asej ajapua huániuuni. Tí pua'a mú'ee pe pe'ín pú'een í yaujra'an í Dios, acá'jra'a hui amíjna jetze mi cúruu.

⁴¹ Ayeé mú che'atá mena'a tirá'uxieehuari'iri'i a'íime í mej tí'ajta teyujta'a, majta a'íime í mej tiú'ujmua'ate í niuucari jime'e ti tí'ajta, majta huá'avaujsimua'a. ⁴² Ayeé mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Amí pu ari huá'a japua huaniú í seica. Mí ajta amín, capu raayí'iti ti rujapua huániuuni. Amí pu nu'u tarey itejmi í tej Israél jetze ajtème'ecan; ché'e amín acá'jra'ani mi cúruu jetze. Aj tu xaa rá'antzaahuat'esin.

⁴³ A'íi pu hui nu'u rá'atzaahuat'e í Dios. Ché'e Dios japuan huániuuni íjii ti pua'a ayén raxí'ev'e'e a'iné ayéé pu amín tiu'utaxájtaca'a ti jime'en yee: “Nee nu ne'ín pú'een í yaujra'an Dios.”

⁴⁴ Majta me'ín í mej jamuan huajú'uca, a'íi mú miyen che'atá rá'uxieehuari'iri'i.

Jesús pu huamí'i

(Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

⁴⁵ Tí'ij a'ájna teja'uré'ene a'atzaj tacuarixpua, aj pu'í huateática'areca'a nainjapua í chuej. ⁴⁶ Tí'ij teja'uré'ene a'ájna já'ita'a tacuarixpua, aj pu í Jesús ca'anín jín huajíjhua'ca'a í runiuuca jime'e tijín:

—Eloi, eloi, ¿lama sabactani?

A'íjna í niuucari, ayéé pu huataújmaa'a tijín: “Mí pej ni'í Dios, mi pej ni'í Dios, ¿a'iné 'een jín pi nejaúurie?”

⁴⁷ Seica mej me'uun huaté'uuca'a meráanamujri'i. Ayeé mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—A'íi pu hui huatajé a'íjna í Elías ti ajmí'í Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a.

⁴⁸ Jime'en mu'u miyen tiu'utaxájtaca'a, aj pu í sej a'utiéchejraa. Tí'itíj pu u a'uvé'eti'í ti urá'jta'ati. Ajta raateáru'one nahuáj jime'e ta'antzíjvi'i. Ra'antíj'íci'e c'eyej jetze, aj pu í rá'ajchui ti ij Jesús huayé'en a'ájna jetze.

⁴⁹ Majta seica, ayéé mú tiraatá'ixaa tijín:

—Ché'e ayén éene'en. Aísí ti pua'a yé tanén a'íjna í Elías ti ij a'íin ra'acájtuaani.

⁵⁰ Ajta a'ájna í Jesús, ajtahua'a pu ca'anín jín huajíjhua'ca'a. Aj pu í huamí'í.

⁵¹ Ajta a'ájna í cixuri ti itz'íjhua, a'uun ti huatáviviijime'eca teyujta'a, jime'en pu'u huamí'í a'ájna í Jesús, aj pu í já'ita'a acásíujtza'an. Ajta huateújca'atzíjxi í chuej, ajta já'ita'a a'utátapua'í í tete. ⁵² Ajta te'entaújcuunaxi a'u mej e'ev'e'enámí'íhuajme'ecaa í mej huácuii.

Dios pu ajtahua'a hua'utatíste í huá'axiejni'u'uca mu'íicáca í mej huácuii, a'íimej í mej mejmí'í ra'ará'astijre. Majtahua'a mú í'irúri muá'araa. ⁵³ Majta aítacíj a'u mej e'ev'e'enámí'íhuajme'ecaa. Majta me'ín, tí'ij huatarúj a'íjna í Jesús, a'íi mú a'uteájrupi u chajta'a. A'uú mú a'utasej're jemin í teite í mej mu'íi.

⁵⁴ Ajta a'ájna hua'acapitan í xantaaru'u í mej anxíte ará'axcaa, majta í mej jamuan tí'icha'íica'a, nain mú tiu'uséj a'ij ti tiu'uríj, ajta ti huateújca'atzíjxi í chuej. Jé'ecan mú tiu'utáatziin. Majta miyen tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Tarí'í pu a'íin pú'eene'e yaujra'an í Dios.

⁵⁵ Majta seica, á mu'u imuá a'uté'uu meti'iseíraca'a í mej 'uuca. Mi'í mu'íi. A'íi mú á'ujjhuua'ane'e me'íjna í Jesús jamuan tíj na'a ti u ará'jraa u Galilea, majta í mej ravaire'eca'a tíj na'a ti ayén ruxe'ev'e'e. ⁵⁶ A'íi mú a'íin pú'een: a'íjna í María, Magdala tí'í'eme'ecan, ajta seij ti ayén che'atá ántehuaa tijín María. Hua'anaana pu pú'een a'íjna í Jacobo, ajta a'íjna í José. Seij pu ajta huá'a jamuan a'utévée'ca'a, a'íjna ti hua'anánaj a'íimej yaújmaa'ame'en a'íjna í Zebedeo.

Mera'avá'ana me'íjna í Jesús

(Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁵⁷ Tí'ij ari huachúmu'a'ancaa, seij pu á e'iré'ene ti Arimatea é'eme'ecan. Chíj'teaa ni pu pírici a'íjna. Ayeé pu ántehuaa tijín José. A'íi pu ajta rá'atzaahuat'e'eca'a a'íjna í Jesús. ⁵⁸ A'íi pu á e'iré'ene jemin a'íjna í Pilato. Ajta rájhuaviiri'í ti a'íin raatá'uiire'en tévira'an í Jesús teecan. Ajta a'íin Pilato tiu'uta'ájtaca'a mej nu'u raatá'uiire'en.

⁵⁹ Ajta José, ti'iquí ra'acájtí í tévira'an. Ajta ra'iré'e'ijcataca'a saavana jime'e ti jéjcu. ⁶⁰ A'í pu auchén ruuré'ijche u téte'e í tete tzajta'a. A'í pu í'a'ara'an mej mi me'uun ra'avá'anan tí'ij huámí'ini. Mí ajta, a'úu pu ru'utéete tévira'an í Jesús teecan. Ayeé pu a'íjna jín huaríj, aj pu í ru'ujná tetej jime'e ti sicírara'a. Ajta á'uraa.

⁶¹ Ajta a'íjna í María, Magdala ti é'eme'ecan, ajta í sejí, í María, a'úu mú a'uté'uuca'a a'ájna vejli'í ta'iráninei a'u mej ya'utéete.

A'íme mej tí'icha'íica'a a'utí Jesús e'evé'namí'ihuaca'a

⁶² Yee ruijmua'a yee, matí'ij meri r'í huaújrúu mej mi huaújse'upe'en, a'íme í mej tí'ajta teyujta'a, majta me'ín í fariseo, a'í mú á e'iré'ene jemin a'íjna í Pilato. ⁶³ Ayeé mú tiraatá'ixaa tíjn:

—Tavastara'a, ayée tu ra'utámua'areeri'í ti ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna í ti tí'hua'ítacare'e. Tí'ij auj ruurica, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tíjn: “Huaíca xicaj nu jetze huatarújsin.”

⁶⁴ A'íj pu jín, ayée tu tí'ijxe'evé'e pej raata'ajta mej mi tiú'ucha'íin a'u ti e'evé'namí'í ajta caí mú á'ume'en huaíca xica. Na'ari caí, í'iri'iri mej e'ire'enén, meraanáhua'an í tévira'an a'íme í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e. Aj mú xaa miyen hua'ítzi jín tí'hua'utá'ixaate'esin í teite tíjn pu'uri huatarúj. Ajta jaitze'e pu a'ij pu'a'a té'eme caí tí'ij amuacáí ayén tiu'uhua'ítaca'a a'íjna jime'e ti ayén nu'u yaujra'an pú'een í Dios.

⁶⁵ Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í Pilato tíjn:

—Ayeé pu té'eme. Metí'icha'íj mú muá'aju'un. Sericu mú'een, seajta ru'ujjáxu'umua'an xarij jime'e, ajta júmi'inari jime'e, a'ij sej tíraay'ítí ti ij caí ja'atí ramuari'e í tévira'an.

⁶⁶ Matí'ij mí a'ucíj. Majta r'í ráaru xarij jime'e, majta júmi'inari jime'e ti ij caí ja'atí ra'antácuuna. Majta u hua'utehuí a'ímej í mej tí'icha'íi.

28

Tí'ij Jesús a'ítáaa huá'a tzajta'a í mí'ichíte

(Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Tí'ij mú á'ume a'íjna í xica mej jetzen ruse'upi, tapuá'arijme'eca, a'íjna í María, Magdala ti é'eme'ecan, ajta í sejí ti ajta María, u mú á'uju'un mej mi ya'utéesej a'u mej ye'avá'ana. ² Ca'anín pu jín huatéujca'atzíjxi í chuej a'íné sejí ti tí'ivaire'e u ta japua, a'í pu e'icaanej u júte'e. Aa pu e'iré'ene a'u mej ye'avá'ana. Antá'íihuaca'a a'íjna í tete ti jín ujnámí'ihuaca'a ti únú'ujcun. Ajta japuan a'ujye'íjxi. ³ Jé'ecan pu tétaave'e cuai'navi'in jime'e í ti jín tí'tiéechen temua'a naa a'íjna í ja'ati.

⁴ Majta me'ín í mej tí'icha'íica'a, huápí'í mú ruviveeca'a, majta a'itavátzi me'íjna jime'e mej huápí'í tiu'utátzin. Cu xiee mej cuj huácuí. ⁵ Ajta a'ín ti tí'ivaire'e u ta japua, ayée pu tihua'utá'ixaa a'ímej í 'uuca tíjn:

—Caxu tí'tziine'e, a'íné néjmua'aree sej u ye'evé'ehua'u se'íjna í Jesús í mej rá'utatai.

⁶ Capu hui ye'e já'ahua'a a'íné pu'uri huatarúj tíj ajmí'í tiu'utaxájtaca'a. Casí'í, mú sé'uju'un setá'aj ya'usej a'u mej ye'etéete.

⁷ Seajta, setá'aj a'ucíne jíye'ítzi jime'e sej si huaja'utá'ixaate'en a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e ti jime'en yee: “A'í pu ari huatarúj, ajta amuacáí pu nu'u a'um'é a'ame a'ujna Galilea ti ij a'ín huajá'uchu'evé'en a'ujna. A'u'u xu nu'u ye'esejran.” Nu'uri amuaatá'ixaa.

⁸ Majta me'ín í 'uuca, ca'anacan mú a'ucíj. Maúche'e mú tí'tziine'eca'a. Mí majta, maaatáujtemua'ave jeíhua. A'u'u mú a'uruáchejraa mej mi tihua'utá'ixaate'en a'ímej í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e.

⁹ Ajta, jíye'ítzi jín, Jesús huá'uteu. Ayeé pu tihua'utateújte tíjn:

—¿A'íné sena'a?

Majta me'ín, á mú e'iré'ene jemin. Majta ra'avé'evi'iraxi íicájra'an jetze. Majta r'í'í tiraatá'a.

¹⁰ Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjn:

—Caxu tí'tziine'e. Sericu mú'een, setá'aj tihua'utá'ixaate'en í ne'íhuaamua'a mej á'ucíne me'újna Galilea. A'u'u mú hui ne'jé'esejran.

A'ij mej tiu'utaxájtaca'a í xantaaru'u

¹¹ Maúche'e mú huajú'ucca a'íme í 'uuca, seica mú a'uun á'uju'un u chajta'a. A'íi mú a'ín pú'een seica í mej tí'icha'íica'a. Majta miyen tihua'utá'ixaa a'ímej í mej tí'ajta teyujta'a nain a'ij ti tí'tí huaríj.

¹² Majta me'ín í mej tí'ajta teyujta'a, a'í mú tíjsej huá'a jamuan í vaujsi mej mi raax'epi'intare'en a'ij mej ye'í huárini. Aj mú mí tumín hua'utá'a í xantaaru'u, jeíhua.

¹³ Ayeé mú tihua'utá'ixaa tíjn:

—Ayeé xu huárini mú'een. Setá'aj siyen tihua'utá'ixaate'en yee: “Seica mú mú a'uvé'ejun tíca'imua a'íme í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e tetí'ij cu'utzuca'a iteen. A'íi

mú yá'utii í tévira'an avíitzi jime'e." ¹⁴ Ajta ti pua'a ráamua'aree í tajtuhuan a'ij ti ti'ití huaríj, teen tu tiyen tiraatá'ixaate'esin ti ij caí ti'itíj jín a'ij amuáaruuren mú'ejmi.

¹⁵ Majta tumin mú á'utii a'íime í xantaaru'u. Majta miyen che'atá mena'a huaríj matíj me'ín seica hua'uta'iteca'a. Tíj na'a ti yú e'iré'ene, ayée mú tí'ixaxa'a nainjapua a'íime í mej Israél jetze ajtéme'ecan ti ayén ti'ayajna.

Jesús pu ti'itíj jín tihuau'tjca í mej jamuan á'ujuhua'ane'e

(Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁶ Majta me'ín í mej tamuáamuata'a japuan sej mua'ará'axcaa, a'úu mú á'uju'un a'ujna Galilea. A'uu mú a'ará'a jirí jetze tíj amuacá tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús mej nu'u me'uun a'atanén. ¹⁷ Matí'ij raaseíj, aj mú mi r'í'í tiraatá'a. Mí majta me'ín, camu r'í'í rá'atzaahuate'eca'a ti a'íin pú'eene'e.

¹⁸ Aj pu i Jesús e'iré'ene vejli'i huá'a jemi. Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Pu'uri naatá'a nej niyen nain jín antínmua'aree tíj na'a ti a'uun é'esejre'e u ta japua, ajta tíj na'a ti íiyen sejre'e chaanaca japua.

¹⁹ 'A'íj xu jín a'ucíjxi'in nainjapua sej chuéjra'a japua sej si hua'utémua'itín í teite mej mi na'ará'astijre'en. Seajta huá'umua'ihuan niuucajtze'en í ti ní'iyá'upua, seajta niuucajtze'en í nej i'í yaujra'an, seajta niuucajtze'en í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

²⁰ 'Seajta mú'een, setihua'amua'atehua'an mej mi nain jín na'ará'astijre'en a'ij nej neri tejamuata'a'áj mú'ejmi. Neajta inee, r'í'í nu'u yé huatevéé na'ame a'amua jemi tíj na'a ti yú auca'ití a'ame asta na'a caí nain te'entipúa'are. Ayee pu'u.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Marcos jíme'en í Jesuciríistu'u

Juan pu tihuá'a'ixaate'e a'ujna a'u ti caí é'e tí'títí

(Mt. 3:1-12; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

¹ Yee pu éeni'ic'e a'utéjche í niuucari ti jíme'en rá'axa a'íjna í Jesús í Ciríistu'u ti ajta yaujra'an pírici í Dios.

² Ayeepu pu te'uyú'uxaca'a í ja'ati ti ajmí'í tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Ayeepu pu ántehuaaca'a tíjín Isaías. Ayeepu tira'uyú'uxaca'a ayén tíjín:

Yee pu Dios tí'ixa a'íjna jíme'e

ti án yá'ujra í ipuari japua ayén tíjín:

“Me'ecui xaa ne'u, nu'uri ja'atí huata'ítí
tí'ij amuacá huatasej're'en pecáí mú'ee.

A'í pu a'íin pú'een ti amuacá tihua'utá'ixaate'esin
í teite mej nu'u mua'íjchú'eve'e.”

³ Ajta nu'u í Dios ayén tíjín:

“A'íjna í ti amuacá tihua'utá'ixaate'esin,
a'íi pu nu'u u e'ejíhuá a'ame já'ahua'a itzítá.”

Ayén tíjín: “Naa xu r'í'í huaújruuren mú'een,
a'íné a'íi pu yé uvé'enejsin í tavástar'a.

Caxu ra'ántánaamuan í juyáara'an jetze.”

⁴ A'íjna í ti nu'u amuacá huatasej're'esin, a'íi pu a'íin pú'een a'íjna í Juan í ti huá'amua'íihuacare'e. Aa pu a'utéveeca'a a'u ti caí tí'títí é'e já'ahua'aca'a. Ayeepu tihuá'a'ixaate'eca'a ti ayén tiú'ujxe'eve'e mej seicié tiú'umua'ati mej mi miyen huá'ini a'ij ti ye'í tí'ijxe'eve'e í Dios. Tí'ij jí a'íin huá'amua'íihuan í Juan ti ij Dios tihua'utá'uuni'í í mej jín auteájturaa í jemin.

⁵ Mat'íj mi najmí'í e'iré'ene a'u ti a'utéveeca'a í Juan. A'uu mú e'eráci'ica'a t'j na'a a'u ti huacá'ca a'ujna chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtéhuaa tíjín Judea, majta a'íime í mej a'uun a'uchéme a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtéhuaa tíjín Jerusalén. A'uu pu e'ejtémecan u Judea. Jíme'en mu'u raataxájtaca'a í mej jín auteájturaa í Dios jemi, aj pu i a'íjna í Juan huá'amua'íihuaca'a í játe'ana jetze ti ayén téja'arájtéhuaa tíjín Jordán.

⁶ Ajta Juan, ayéepu pu é'ene'e tí'titéchejca'a cáixuri jíme'e tí itz'íjhua tí'tít'j cameeyu'u ju'uxa'a ti pú'een. Ajta navíj típuasica'a. A'íi pu jín avá'ují'icie'eca'a. Ajta huátuna'ise pu cua'acare'e, ajta searate 'itzítá mej huáxuaavi.

⁷ Ayeepu tihuá'íhuaxáate'e tíjín:

—Seíj pu yé é'e vé'eme aúche'e. Jáitze'e pu hui ve'ecán jín tí'tít'jvee a'íjna necaí inee. A'íj pu jín caí naavíj'te ineezti nej tí'tít'j jín tí'tévee ná'ara'ani tí clien jín seíj're'e jemin a'íjna ti yé é'e vé'eme, capu xaa ne'u naavíj'te'e ineezti nej ni yejta'í'ipi'ín í ca'acaira'an. ⁸ Ayeepu xaa ne'u neri amuámuai'ihuaca'a jaj jíme'e. Mí ajtá'í a'íin, seíj pu huata'ítí ti huateáturan mú'ejmi jemi. Xiéjniu'ucare'ara'an í Dios pu uteá'asin mi a'amua tzajta'a.

Tí'ij Juan ráamuai'ihuaca'a í Jesús

(Mt. 3:13-17; Lc. 3:21-22)

⁹ Yee pu tiuju'ur'íj a'íjna tí'ij huá'amua'íihuaca'a í Juan. Tí'ij jí í á e'iré'ene í Jesús. A'uu pu e'erájraa u Nazarét, chajta'a tí e'ejtémecan a'ujna já'ahua'a Galilea. Aj pu i a'íi Juan ráamuai'ihuaca'a í Jesús u játe'ana jetze ti ayén téja'arájtéhuaa tíjín Jordán. ¹⁰ Jíme'en pu'u Jesús a'ítáaa á jaata'a, aj pu i raasejí ti antaújcu í ta japua tí a'utéjmuaa. Ajta á'iyen Xiéjniu'ucare'ara'an huasejí í Dios tí e'icáme'eca'a. Yee pu seíj're'eca'a t'j cucuí'í. Aj pu'í mu'úutze'en japua a'ujyejíxi. ¹¹ Ajta á'iyen niuucari huánamujri'í tí uj e'icánamujre u ta japua. Ayeepu tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Niyauj pej pírici í nej muaxe'eve'e. Jé'ecan pej r'í'í tinaatá'aca.

Tí'ij a'íin tíyaaru'u tiu'utése tí ij raatémua'ítin a'íjna í Jesús

(Mt. 4:1-11; Lc. 4:1-13)

¹² Tí'ij jí a'íin Xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ca'anéeri jín ya'uví'ítí í Jesús áa já'ahua'a itzítá a'u tí caí tí'títí e'eré'evee. ¹³ A'ujna itzítá, ayéepu u é'etee sei máxcira'í japuan tamuáamuata'a xica. A'uu pu a'utéveeca'a a'u mej tí'itén a'uc'í'ica mej simuáruuni. Tí'ij jí a'íin í tíyaaru'u tí'íhuaujtesí'íjre tí 'íj ca'aníjra'a raatá'an a'íjna í Jesús tí'ij tí'tít'j jín aute'ítzen í Dios jemi. A'uu capu ayén teja'uré'ene. A'íi mú raatévai í Jesús í mej títetate'í u ta japua í Dios jemi.

Jesús pu a'utéjche ti tiu'umuári'en a'ájna u Galilea

(Mt. 4:12-17; Lc. 4:14-15)

¹⁴ Tí'ij aiteánami'ihuaca'a í Juan, aj pu'í Jesús u a'utanéj u Galilea. A'í pu hua'utá'ixa jíme'en a'ájna ti jín Dios tiraa'íjca í Juan, a'ájna í Dios ti te'ájta nain japua í chaanaca. ¹⁵ Ayen tijín:

—Pu'uri aráuraste ti a'ájna teja'uré'enejsin ti tiu'uta'ajta í Dios najími'ici'e chaanaca japua. Setá'aj hui seicié huárini, setá'aj siyen seicié tiú'umua'ati se'ájna jíme'e a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. Setá'aj seajta rá'antzaahuat'e'en í niuucari ti jín Dios amua'irájtuaani.

Jesús pu hua'utajé a'ímej í mej ruhua'it'épe'eca'a í mej muáacua

(Mt. 4:18-22; Lc. 5:1-11)

¹⁶ Tí'ijta'í í Jesus a'ujna e'ejtémec'eca a'ujna vejli'i a'u ti e'eve'e'ástime í jaj ti ayén téja'arájtehuaa tijín Galilea. Aj pu'í a'ímej huasej í Simón, ajta í Andrés ti juutzeájra'an pú'een í Simón. A'í mú xiéjmua'ari áuhua'anaa á jaata'a. Ayee mú tí'ijri'irejca'a a'íme í mej hua'it'é huavívi'i.

¹⁷ Aj pu'í ayén tihua'utá'ixaa í Jesús tijín:

—Mú se'utáuruyi'i ineetzi jemi setá'aj nej jamuan á'ujjuhua'ane'en. Nee nu teja'amua'aten sej si caí ch'é siyen hua'it'é tí'ivivi'ira'a, sino a'ímej xu'u si ca'aníjra'a hua'utá'asin í teite mej mi neetzi ná'antzaahuat'e'en.

¹⁸ Aj mú mi raatapuá'ajta'a. Mat'íj mí á téjaupí í xiéjmua'ari me'ájna. Mat'íj mí a'ucíj jamuan í Jesús.

¹⁹ Aj pu ijta'í á'ayee a'uré'ene. Tí'iquí seij huasej í ja'ati ti ayén ántehuaa tijín Jacobo. Yaujra'an í Zebedeo. A'í pu ajta raasej a'ájna í Juan, í ti juutzeájra'an pú'een í Jacobo. A'uu mú baarcu jetze e'eráate'eca. Majta rí'í tí'iruurejca'a í xiéjmua'ari ti tí'isiujtza'ani. ²⁰ Ajta á'iyen Jesús hua'utajé. Aj mú mi raatapuá'ajta'a í mej xiéjmua'ari r'í'í tí'iruurejca'a. Aa mu'u yaúurie í rutáata í baarcu jetze, ajta ti jemin tí'imuarí'eca'a. Mat'íj mí Jesús jamuan a'ucíj.

Jíme'en í teáata'a ti tiyaaru'u tzajta'an seijre'eca'a

(Lc. 4:31-37)

²¹ Aj mú mi me'uun chajta'a a'uteájrupi, ti ayén téja'arájtehuaa tijín Capernaúm. Tí'ij te'ará'a a'atzaj ti pua'a e'ire'enén a'ájna xicájra'a jetze í mej jetzen rusé'upihua'a, aj pu'í Jesús teyujta'a a'uteájrupi. A'uu pu tihua'uhua'at'e.

²² A'ájna í Jesús, capu chá'ana'a na'a tihuá'amua'atehua'a mat'íj seica í mej majta a'uun tihuá'amua'atehua'a í mej té'eyu'uxaca, sino ayee pu tíj seij ti tí'itéjvee tí'it'ij jíme'e ti ve'é. A'íj mú jín a'ij te'utasej mat'íj ráanamujri'i. ²³ Ajta pu seij a'utevéeca'a u teyujta'a, tiyaaru'u ti tzajta'an seijre'eca'a. A'ij pu pua'a teja'uxáataye'ícaa a'ájna í tiyaaru'u. ²⁴ Ayen tijín:

—Aa qui carai jé'ecan, ¿a'íne hui tí'it'ij peté'umua'aree itejmi jemi, Jesús pej piyen ántehuaa tijín í pej Nazarét é'eme'ecan? ¿Ni piyen mú a'uvé'emej pej ta'antipua'ajte'en? Némuamua'ate ja'at'í pej hui pírici. A'uu pej a'uvé'emej Dios jemi, í pej yaujra'an pú'een.

²⁵ Aj pu'í Jesús ra'ajté'axi í tiyaaru'u. Ayen tijín:

—Pecáj yee tí'it'ij xajta. Huirájra'a mi tevi jetze. —Ayee pu tiraata'ixaa a'ájna í Jesús.

²⁶ Aj a'ín í tiyaaru'u raatéca'atzíxi í tevi ca'anín jíme'e. Tí'ij jí huajíjuhua'a a'ájna í tiyaaru'u ti tzajta'an seijre'eca'a a'ájna í tevi. Aj pu'í huirájraa í tevi jetze. ²⁷ Aj a'ij te'utasej a'íme í mej e'etiújseire'eca'a. Jé'ecan mú tiú'íxaate'eca'a seij ajta seij. Miyen tijín:

—¿Tí'it'ájni pú'een tí'jécuacan jín tí'itéjvee? ¿A'úquí é'eme'ecan? Xíee ti cuj tí'itéjvee tí'it'ij jíme'e ti ve'é. Amí pu tihuá'ajte'e í tiyáaru'use. Majta me'ín rá'antzaahuat'e'e a'ij ti ye'í tihua'utá'ixaate'esin. —Yee mú tiú'íxaate'eca'a í teite.

²⁸ Majta mú á'iyen nain japua ráamua'areeri'i tíj na'a u Galilea a'ij ti tí'it'íjín huaríj í Jesús.

Jesús pu tiráahuua í mu'uneára'an a'ájna í Simón

(Mt. 8:14-15; Lc. 4:38-39)

²⁹ Aj mú mi huiráaci u teyujta'a. Mat'íj mí me'uun a'ará'a Simón ti é'eche, ajta í Andrés. Majta a'íme í Jacobo, ajta í Juan, a'í mú huá'a jamuan á'ujjuhua'ane'e. ³⁰ A'í pu án já'ujca'atii í mu'uneára'an í Simón. A'í pu tí'icui'ícaa. Pistaca'a. Mat'íj mí miyen tiraata'ixaa í Jesús tijín:

—Tí'icui'í.

³¹ Aj pu'í ajteáxireca'a í jemin a'ájna í Jesús. Tí'ij í rajví'i muájca'are'ara'an jetze. Tí'ij jí ra'ajjáj. Aj pu'í ca'anacan huarúj. Ajta á'iyen a'ín ti tí'icui'íca'a tihua'umí.

Jesús pu tihuá'uhuaa jéhuua í mej tí'icui'íca'a

(Mt. 8:16-17; Lc. 4:40-41)

³² Chumua'an, tí'ij ari u e'eteárutij í xica, najími'ica mú curé'evi'itixi í mej tí'icui'í, majta í mej tiyaaru'u huá'a tzajta'a seijre'e. ³³ Naími'í mú e'etiújseire'eca'a á pua'acié ta'iténinei,

matíj mena'a mej me'uun e'echéjme'e, majta u á'ahua'ayee. ³⁴ A'í tihuá'uhuaa mu'iicáca í mej tí'icui'lica'a. Capu seica na'a í cuí'ini'ira'a. T'íj í Jesús hua'utamuíri í tiyaaru'u í mej seijre'eca'a seica í teite tzajta'a. Jesús pu ajta caí hua'atá'acare'e a'ímej í tiyaaru'u mej tiu'utaxáj, a'iné méjmua'atejca'a ja'atí ti pú'een'e'e.

Jesús pu tihua'utá'ixaa í teite u Galilea

(Lc. 4:42-44)

³⁵ Tapuá'aríjme'eca, t'íj auj huachuíjxa, Jesús pu ájchee. Aj pu'í mú a'íj huárupi. Aa pu a'ará'a já'ahua'a itzítá, a'utí caí tí'tí'e'eré'eevee. A'u pu huatéeniu í Dios jemi. ³⁶ Ajta í Simón, ajta í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, a'í mú ra'avé'ehuaú í Jesús. ³⁷ Mat'íj ráateu, aj mú mi miyen tiraata'ixaa tíjín:

—Naíjmi'í mú muahuaahuau.

³⁸ Aj pu'í ayén tihua'utá'ixaa í Jesús tíjín:

—Che'eré, tiché'e á'ucúine a'uun ti huatacá'a í seica chajta'ara'a jetze. A'u nu neajta hua'utá'ixaate'esin í niuucari ti jín Dios hua'irátuaasin. Ayeé nu een jín u e'erájraa u Capernaúm. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa í Jesús.

³⁹ T'íj hua'atéyujta'a tíhua'ihuá'ixaa nainjapua tíj na'a u Galilea. Ajta a'ímej í tiyáaru'use, Jesús pu hua'utamuíri í mej huá'a tzajta'a ú'useijre'eca'a í teite.

Jesús pu seij tiú'uhuaa seíj ti lepra tineájxi í jetzen

(Mt. 8:1-4; Lc. 5:12-16)

⁴⁰ T'íj jí seíj ajteáxiireca'a í Jesús jemi. Tí'icui'lica'a a'ájna í ja'atí. Xána'avi'ire'eca'a a'ájna jime'e í cuí'ini'ira'a jime'e ti tineájxi í huá'ire'ara'an jetze t'íj huatépete í huá'ire'ara'an. Ayeé mú ratamuá'amuaa tíjín lepra. T'íj í a'ín tínunutaca'a. Rájhuaviiri'í í Jesús ti tíraahaate'en. Ayeé pu tiraata'ixaa tíjín:

—Tí pua'a mua'aráanajche, pej tináhuate'en. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a í ja'atí ti tínunutaca'a.

⁴¹ Aj pu'í Jesús huataújxiemiste a'ájna jemi t'íj raaseíj. T'íj jí ra'ajtamuíriej. Ayen tíjín:

—Na'aráanajche pej huarún.

⁴² Ayeé pu teja'uré'ene. Jime'en pu'u raataxájtaca'a í Jesús, tiraacá'arí'irí'í í tí jín tí'icui'lica'a. Aj pu'í huarúj. ⁴³ T'íj í a'ín Jesús jeíhua ra'ájca ti nu'u caí raxájta a'íj ti tí'tí huaríj. Aj pu'í á'uraa í Jesús.

⁴⁴ Aru amuacá pu ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Casíj, pecáj ja'atí l'ixaate'e ní cáj caj, sino aricu, u pá'ume'en jamuan í tí tí'ivaire'e teyujta'a, tá'aj muaaseíj, pajta tiu'utamuí'ivejta a'íj ti tiu'uxájtaca'a í Moisés teecan. A'í mú jín ramua'aréeren mej tí'ivaire'e teyujta'a tíjín pepu'uri huarúj.

⁴⁵ Mí ajta a'ájna í teví, t'íj á'uraa, a'íj pu a'utéjche ti raataxáj jeíhua a'íj ti tí'tí huaríj. Nainjapua pu hua'uré'ixaa seíj ajta seíj. A'íj pu jín caí che'e huatá'iristareca'a í Jesús a'uteáru'e í chajta'a, sino itzítá pu'u jí huáye'icaa a'utí caí tí'tí'e'eré'eevee. Aru ja'anáj ti na'a, a'íj mú teite é'eci'ica'a a'utí a'íj é'ene'e í Jesús. A'u mú e'erá'ica'a a'u ti na'a mej huachéjme.

2

Jesús pu seíj tiú'uhuaa seíj ti ciyáaxara'aca'a

(Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26)

¹ Teuumé'eca hua'apua xicaj, huaíca xicaj, ajtahua'a pu a'ín Jesús a'uteájrupi u Capernaúm. Mat'íj mí ráamua'areeri'í í teite tíjín: “U pu nu'u já'ahua'a e'irájca ruche.” ² Aj mú mí ca'anacan tíjseíj jeíhua í teite, matíj mena'a caí che'e tité'uve u chí'ita. Camu majta á'avejrica'a ta'ténineí. Ajta a'ín í Jesús, u pu ánu'uhuatéveeca'a u chí'ita. A'í pu tíhua'a'ixaate'eca'a a'íj ti tí'ijxe'eeve'e í Dios.

³ A'í mú ja'atí a'uré'eneíjte í Jesús jemi seíj ti tí'icui'í. Ciyáaxara'aca'a nainjapua í ja'atí. Memuácaua mú mé ráachuisime'e.

⁴ Aru capu huatá'iristareca'a mej ru'uteárujte'en u tété'e a'utí Jesús ánu'uhuatéveeca'a, a'iné temua'a mú tí'itemu'icaa í teite. A'íj mú jín, anticíj án imuá í chí'ij japua, mat'íj mí ra'anáacu í chí'ij. Aj mú mí ru'ucájtuaa í tí tí'icui'í a'utí ánu'uhuatéveeca'a í Jesús. ⁵ Aj pu'í hua'useíj, ajta ayén tiu'umuá'aj tíjín: “Meté'atzaahuate'e, micu.” A'íj pu jín ayén tiraata'ixaa í tí tí'icui'í tíjín:

—Niyauj, pu'uri hui timuaatá'uuni'irí'í í Dios í pej jín auteájturaa í jemin.

⁶⁻⁷ Majta á'vejí'í seica me'uun e'irá'uú í mej té'eyu'uxaca í ruyé'irá jime'e. Mat'íj me'ájna huánamuajrí'í a'íj tí tí'utaxájtaca'a í Jesús, mat'íj mí miyen tiu'umuá'aj í ru tzajta'a tíjín: “¿A'iquí een jín ayén tí'ixa amájna mí teví? A'íj pu pua'a, xaa ne'u, tí'ixa. Capu hui a'ájna jín antiújmua'aree amájna tí seíj tiu'utá'uuni'í í tí jín auteájturaa í Dios jemi. A'í pu'u í Dios antiújmua'aree tí ayén seíj tiu'utá'uuni'í.” Yee mú té'umua'atzejca'a a'íjme í mej té'eyu'uxaca í ruyé'irá jime'e.

⁸ Ajta a'áin Jesús, a'áí pu ru tzajta'a rú'umua'areereca'a a'áij mej ye'í t'í'umua'atzejca'a í ru tzajta'a. T'í'ij í ayén tihua'uta'í'hua'urí'í t'í'jín:

—¿A'íné een jín siyen té'umua'atze í ru tzajta'a? ⁹ ¿T'í'tá'jní caí muá'í'eri? ¿Ni qui nej niyen tiraata'í'xaate'en í ti ciyáaxara'a yee: “Pu'uri timuaatá'uuni'irí'í í pej jín auteájturaa í Dios jemi”, na'ari yee: “Ájchesi, patá'aj rá'anchueeni muá'utaatzi; pajta yee á'ura'ani”? ¹⁰⁻¹¹ Ayee nu xaa ne'u rini t'í'j í nevástara'a, í ti jí'í Dios, setá'aj ráamua'aree, í nej neajta teáata'a jetze airáene, neajta nu ne'í'jna jín antínmua'aree íyien chaanaca japua nej ni tihua'utá'uuni'í í mej jín ateáturaaveca í Dios jemi. —Yee pu tihua'utá'í'xaa í Jesús.

Aj pu'í ayén tiraata'í'xaa í ti ciyáaxara'a t'í'jín:

—Ayee nu t'í'umua'í'xaate'e. Ájchesi, pajta rá'anchueeni muá'utaatzi. Aricu a'u pej é'eche.

¹² Ajta á'íyén a'áin t'í'icuí'íca'a, a'áí pu ájchee. Rá'ajchuí í rú'utaatzi. T'í'ij í á'urraa, meti'í'iseíraca'a í teite. A'áij mú jín naí'mí'í a'áij te'utasej. R'í'í mú tiraatá'a í Dios. Miyen t'í'jín:

—Catu ja'anáj t'í'it'í' huasej tet'í' í'jii. Yee mú t'í'utaxájtaca'a í teite.

Jesús pu raatajé í Leví

(Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32)

¹³ T'í'ij jí ajtahua'a Jesús a'uun á'ume a'u ti e'leve'e'ástime í jaj. Aa mú a'uré'enineica'a naí'mí'í í teite jemin í Jesús. Ajta a'áin Jesús, a'áí pu huá'a'í'xaate'eca'a í niuucari ti jín Dios hua'í'rájtuaani. ¹⁴ Aj pu'í ayéé a'uré'ene. T'í'ij jí a'uun í Leví huasej, í ti í'í' yaujra'an a'í'jna í Alfeo. A'u pu anú'ujcatí'í chí'ita mej tzajta'an t'í'itej'í'í'í í mej t'í'it'í'icica. Aj pu'í Jesús ayén tiraata'í'xaa t'í'jín:

—Patá'aj nee jamuan á'uche'ecane'en.

Aj pu'í a'áin ájchee í Leví. T'í'ij jí á'ume jamuan.

¹⁵ T'í'ij jí ayén t'í'uu'ur'í'í mat'í'ij a'ará'a í Leví ti é'eche. Jesús pu a'í'imej jamuan t'í'icua'acaa í mej a'áij pua'a t'í'tetete. A'áí mú a'áin pí'rici í mej huá'á'ijve'e í mej t'í'it'í'icica, majta í mej caí x'í'epi'ín rí'jca. A'áí mú t'í'icua'acaa meesa japua jamuan í Jesús, majta seica í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Naí'jmi'í mú t'í'icua'acaa a'íné memui'icáa í mej á'ujjuhua'ane'e í Jesús jamuan.

¹⁶ Majta seica á'a vejli'í cíneca'a. A'áí mú a'áin pú'een í mej tiú'ujmua'ate a'áij ti tiu'uxájtaca'a í Moisés teecan. Jéihua mú nu'u rax'í'eve'e í ruye'irá. Ayee mú ánte'arua a'áime t'í'jín fariseo. A'áí mú miyen tiu'usé'ij ja'atén mej jamuan t'í'icua'acaa í Jesús. Aj mú mi miyen a'áimej tiu'utá'í'xaa í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e t'í'jín:

—¿A'íné een jín a'áin á'amuamaestra t'í'icua'aca, ajta ye'eca huá'a jamuan í mej t'í'itej'í'í'í, ajta huá'a jamuan í mej caí x'í'epi'ín rici? Ayee mú t'í'utaxájtaca'a a'áime í mej tiú'ujmua'ate yú'uxare'ara'an jetze í Moisés, a'áime í mej huá'a jetze ajtème'ecantaca'a í fariseo.

¹⁷ T'í'ij a'áin huá'unamuajri'í í Jesús, ayéé pu t'í'utaxájtaca'a t'í'jín:

—Ayee nu tejá'amua'í'xaate'e. Ayee pu t'í'een jíme'en í teite í mej me'uun a'uré'enine'í'í jemin í ti ya'anaca. Capu ruxe'leve'e mej me'ín a'uré'enine'í'íca'an í jemin a'áime í mej r'í'en, sino a'áí mú xaa a'uré'enine'í'í í ti ya'anaca jemi í mej t'í'icucuí'í. Ayee pu che'atá na'a een ineetzi jemi. Canu ne'í'jna jín yevé'eme nej ne'í'jme huatá'inen í mej miyen tiú'ujsejrata yee mej x'í'epi'ín rici, sino a'áimej nu jemi yé vé'eme í mej miyen tirú'umua'aree í ru tzajta'a mej caí x'í'epi'ín rici.

A'áí mú raata'í'hua'urí'í í Jesús jíme'en í mej rú'itzi'í'í

(Mt. 9:14-17; Lc. 5:33-39)

¹⁸ T'í'ij jí ayén t'í'uu'ur'í'í. A'áí mú rú'itzi'í'íve'eca'a í mej Juan jamuan á'ujjuhua'ane'e, majta í fariseo. Mat'í'ij mí seica e'í'ré'ene í Jesús jemi. Ayee mú tiraata'í'hua'urí'í t'í'jín:

—¿A'íné een jín maú'riitzi'í'í'í í mej Juan jamuan á'ujjuhua'an, majta a'áime í fariseo? Mí majta, í mej mú'etzi jamuan á'ujjuhua'an, camu miyen rici. —Yee mú tiraata'í'xaa.

¹⁹ Aj pu'í Jesús ayén tihua'utá'í'xaa t'í'jín:

—Tí pua'a ja'atí huaténeiche, aj pu'í a'áimej huatá'í'ineesin í mej rá'ajaahuat'e mej mí tiú'uyesten. Aj pu'í a'áin tihua'ámin. ¿Ni qui r'í'í'í'í mej rú'itzi'í'íve'eca ti pua'a huá'a jamuan auj t'í'yeste í ja'atí? Capu xaa ne'u. ²⁰ Aru jee, aj pu teja'uré'enejsin í xica í mej jetzen rá'avi'itín í ja'atí. Aj mú xaa me'ín í mej rá'ajaahuat'e ru'ítzi'í'íve'en a'íné capu ché'e huá'a jamuan a'utéjvee í mej rá'ajaahuat'e. A'íné inee, naúche'e nu yé huatéjvee, camu ru'ítzi'í'íve'en í mej ná'ajaahuat'e.

²¹ Niche'e seij amuaatá'í'xaate'en í chuijtari. Tí pua'a ja'atí a'áime hua'ájcu'üne'epe'en í c'áxuri ti mí'ime'ecan, capu a'áime jamuan rucú'üne'epe'en í c'áxuri jíme'e ti caí x'í' ja'anáj já'usini'í. Huatétzu'uta a'áime í c'áxuri ti jé'cua t'í'ij huatéja'usini'í'í'í. T'í'ij í rasiújtza'anan í ti mí'ime'ecan. Aj pu'í a'áime ti anásiujtza'ani, jaítze'e pu ve'et'í' anásiujtza'ani a'ame.

²² Ajta, capu t'í'it'í' vaire'e ti pua'a ja'atí ru'ucájtua'ani navij limeetajra'a tzajta'a ti racua'í'riíhuajme nahuáj í mej mauchén ráataahuaca'a. Tí pua'a miyen ráaruuren a'áime í nahuáj ti jé'cua, a'áí pu huatéve'eri, ajta ra'anasiújtza'ana í navij ti racua'í'riíhuajme. T'í'ij jí

a'uvañtzi í navij, ajta í nahuáj. A'íj pu jín ayén tiú'ujxe've'e te ru'ucájt'u'ani í navij tzajta'a ti jéjcu'a a'íjna í nahuáj ti ajta jéjcu'a.

A'íj mú rú'ijtzaanaxi í teuuri ja'anáj mat'íj ruse'upi a'íime í mej Jesús jamuan á'ujjhua'ane'e

(Mt. 12:1-8, Lc. 6:1-5)

²³ T'íj jí ayén tiuju'uríj. A'íjna xicájra'a jetze mej rusé'upihua'a, a'úu pu aumé'ecaa já'ita'a í vi'ira'a japua í Jesús. Majta me'ín í mej jamuan á'ujjhua'ane'e, a'íime mú autéjhuii mej rú'ijtzaanaxi'ín ti'ití teuuri jatze'e a'íné jéihua mú tjejcuca'a. A'úu mú a'atáj'u'ca'a meru'ijtzá'ana. ²⁴ Majta me'ín í fariseo, mat'íj hua'usej mej miyen rijca'a, aj mú mí miyen tiraata'ixaa í Jesús. Miyen tijín:

—Casí'i, ¿a'íné een jín miyen rici a'íime í mej mú'eetzi jamuan á'ujjhua'an? Capu hui a'íj tí'iri'iri ti ja'ati ayén rijca a'íjna í xicájra'a jetze mej jetzen ruse'upi.

²⁵ Aj pu'í hua'utá'ixa í Jesús. Ayen tijín:

—Niche'e a'atzu tejamaú'ixaate'en. ¿Ni secaí mú'een ja'anáj ra'ujjve í yu'uxari jetze a'íj ti ye'í huaríj í David teecan t'íj huatá'icuataca'a, majta í mej jamuan á'ujjhua'ane'e? T'íj nu'u tí'téveeca'a í Abiatar teecan a'íjna jime'e ti tihua'ajje'e í mej tí'ivaire'eca'a teyujta'a, a'úu pu a'uteájrupi í David. Ajta a'ín í pan í mej Dios huatámuai'ivejte u teyujta'a, a'í mu'u nu'u racua'aca í mej tí'ivaire'e a'ujna teyujta'a. Capu máa ja'atí racua'aca.

²⁶ Mí ajta a'ín í David, a'í pu caí teyujta'a tí'ivaire'eca'a. Capu a'íj tí'tí huaríj. A'í pu nu'u ráacua a'íjna í pan í mej Dios huatámuai'ivejte. Ajta tihua'umí í mej jamuan á'ujjhua'ane'e. Capu a'atzu auteájturaa í David teecan í Dios jemi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa í Jesús.

²⁷⁻²⁸ Ajta Jesús ayén tihua'utá'ixaa. Ayen tijín:

—A'íjna xicájra'a jetze í mej jetzen ruse'upi, ayée pu Dios tiraax'epi'intare t'íj hua'utévaire'en í teite. Capu ayée na'a ayén tiraax'epi'intare í Dios mej mí ararasten mena'a a'íjna xicájra'a í mej jetzen ruse'upi. A'íj nu jín, inee í nej neajta teáata'a jetze airáane, ayée nu een jín antínmua'aree neajta ne'íjna xicájra'a jetze mat'íj ruse'upi.

3

Jíme'en a'íjna í ja'ati ti ciyáaxara'aca'a í rumuájca'a jetze

(Mt. 12:9-14; Lc. 6:6-11)

¹ T'íj jí ajtahua'a a'uteájrupi teyujta'a í Jesús. Seij pu únu'uhuatéveeca'a. Tí'icui'í a'íjna, ciyáaxara'a í rumuájca'a jetze. ² Majta mú me'ín unu'uhuaté'uuca'a í fariseo. A'íj mú rá'eeve'eca'a í Jesús, aisi'í pu pua'a a'ín caí tiráhuate'en í tí'icui'í. Aj pu ajtahua'a pí'í'irijca í xicájra'a í mej jetzen ruse'upi. A'íj mú fariseo rumua'atzíte'eca'a í mej jín jetzen te'ujpuá'ajte'en.

³ Aj pu'í Jesús ayén tiraata'ixaa í tí'icui'í rumuájca'a jetze, tijín:

—Ájchesi. Huatéechaxi íye já'ita'a. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a.

⁴ Ajta á'iyen hua'utá'ixa í seica. Ayen tijín:

—¿Tí'titáni tí'iri'iri ti ja'ati ayén huárini t'íj a'ájna teja'uré'enen, a'íjna xicájra'a mej jetzen ruse'upi? ¿Ni ayén tiraavíjte'e ti ja'ati ayén huárini í tí'icui'í jín seijre'e, na'ari í tí'iraacui'inte'en? Ajta, ¿ni qui í tí'icui'í nej niyen huárini a'íjna xicájra'a jetze mej jetzen ruse'upi nej ni iráarujte'en nemíjna mi ja'ati t'íj caí huámí'ini, na'ari nej ni raatá'an tí huámí'ini? —Yee pu tiu'utaxájtaca'a í Jesús.

Mí majta me'ín í seica, camu a'íj tiu'utaxájtaca'a a'íime.

⁵ Aj pu'í Jesús hua'useírajraa. Acaujtáahuete'e yee cumu tíj niu'ucami'í. Ajta huataújxiemiste huá'a jemi a'íné camu rax'íve'eca'a mej ráanamua. Aj pu'í a'ín ayén tiu'utá'ixaa a'íjna tí'icui'í tijín:

—Huátátzeaa mi á'amujca'a.

Aj pu'í a'ín í teáata'a, raatátzeaaraca'a í rumuájca'a. Jíme'en pu'u raatátzeaaraca'a, aj pu'í huarúj í ja'ati rumuájca'a jetze. ⁶ Aj mú mí huíráaci a'íime í fariseo. Mat'íj mí autéjhuii mej raax'epi'intare'en seica jamuan a'íj mej ye'í huárini mej mí raajé'ica í Jesús. A'íime í seica, a'íj mú a'ín pú'een í mej á'ujjhua'an jamuan í tajtuhuan tí ve'é. Ayee pu ántehuaa a'íjna tijín Heródes.

Jehua mú teite ajteáxi'reca'a a'u ti e'leve'ástime í jaj

⁷ T'íj jí á'uraa í Jesús. Aa pu a'ará'a a'u tí e'leve'ástime í jaj. Majta mú jamuan a'ucíj í mej jamuan á'ujjhua'ane'e. Jehua mú majta teite a'ucíj jamuan í mej me'uun a'uchéjme'ecaa u Galilea. ⁸ Mat'íj ráamua'areeri'í a'íj tí'ití huáruu í Jesús, tí ayén jaitze'e raay'í'tihua'a caí máa ja'atí, jehua mú majta me'uun a'aráci'ica'a a'ujna u Judea, majta a'ujna u Jerusalén. A'úu mú majta a'aráci'ica'a u Idumea. Majta seica mej a'uchéjme'ecaa u Tiro, majta u Sidón. Seica mú majta a'itací'ica'a utavén pújme'en í Jordán.

⁹⁻¹⁰ A'iné pu'uri tihua'uhua'ate'eca'a jeihua í mej tí'icucui'lica'a, jeihua mú í mej tí'icucui'ijme ajteáxiireca'a a'u ti a'utéveeca'a í Jesús. Mua'tívatzi'xi a'ájna vejli'i jemin. Jeihua mú ra'ajtamíjhua'a a'ájna í Jesús. A'íj pu jín a'ín hua'uta'áj mej jamuan á'ujuhua'ane'e mej baarcu ráahuaviitze'en ti jetzen atéeyeyixi'in mej mi caí ratzínajye'ican í teite. ¹¹ Majta me'ín tiyáaru'use í mej huá'a tzajta'a seijre'eca'a, mat'íj raasej í Jesús, aj mú mí títunutaxi vejli'i jemin. Ayee mú títeejíjhua'a a'ájna:

—Mú'ee pej hui í'i yaujra'an í Dios. —Yee mú tiu'utaxájtaca'a a'íime.

¹² Aru Jesús, t'íj hua'ajté'axi, aj pu'í ayén tihua'uta'áj mej caí miyen rijca, mej raxájta ja'atí ti pírici.

Jesús pu hua'avé'ejajpuaxi a'íime í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase
(Mt. 10:1-4; Lc. 6:12-16)

¹³ Aj pu'í án a'ujnéj í jiri jetze, a'iné pu'uri rú'umua'areereca'a a'achú mej pua'amé í ti tihua'uta'ájte'esin. Aj pu'í hua'utajé. Mat'íj mi á ve'eré'ene í ti hua'avé'ejajpuaxi. ¹⁴ Tamuáamuata'a japuan hua'apua mú a'ará'axcan í ti hua'avé'ejajpuaxi. Aj pu'í a'ín tihua'újca a'ájna jime'e mej á'ujuhua'ane'en jamuan, majta hua'utá'ixaate'en í teite í Dios jetze me'ecan. ¹⁵ A'íj pu ajta huau'íjca a'ájna jime'e mej antiújmua'areere mej mi miyen tihua'uhuaate'en í mej tí'icucui'i, ajta mej majta hua'utamuarite'en í tiyáaru'use í mej huá'a tzajta'a seijre'e í teite.

¹⁶ A'íi mú a'ín pú'een í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Jesús pu a'ín huatajé í Simón. T'íj jí ayén raatamuá'a tíjín Pedro. ¹⁷ Ajta pu a'ín í Jacobo, ajta juutzeájra'an í Juan. A'íi mú me'ín pírici yaújmua'ame'en í Zebedeo. T'íj jí a'ájna í Jesús ayén hua'utamua'a í runiuuca jime'e tíjín Boanerges. Ayee pu huataújmua'a a'ájna tíjín Yaújmua'ame'en í mej Téjniuue.

¹⁸ Seica pu ajta huatajé. A'íi mú a'ín pú'een í Andrés, ajta a'ín í Felipe, ajta í ja'ati ti ayén ántehuaa tíjín Bartolomé, ajtahua'a seij í Mateo, ajta í Tomás, ajta a'ájna í Santiago, í ti yaujra'an pú'een a'ájna í Alfeo, ajta í ja'ati ti ayén ántehuaa tíjín Tadeo. A'íj pu ajta huatajé a'ájna í Simón í ti á'uche'ecane'e huá'a jamuan mej miyen huataújmua'a tíjín cananista. ¹⁹ A'íj pu ajta huatajé í Judás ti ayén te'entímu'utaca tíjín Iscariotes. A'ájna í Judás, a'íj pu a'ín pú'een ti avíitzi jín hua'utáuire a'ájna í Jesús.

A'íi mú Jesús jetze te'ujpuá'ajte ti a'ín tiyaaru'u ca'aníjra'a raatá'acare'e ti ayén huá'irini
(Mt. 12:22-32; Lc. 11:14-23; 12:10)

²⁰ T'íj jí á'uraa í Jesús. Aj pu'í chí'íta á'a a'uteájrupi, majta í mej jamuan á'ujuhua'ane'e. Majtahua'a mú jeihua ajteáxiireca'a í teite, ca ché'e huatári'iristareca'a mej tiú'ucua'ani a'ájna jime'e mej jeihua teite. ²¹ Aj mú mi ráamua'areeri'í í ihuáamua'ame'en í Jesús a'u ti a'ín a'íj é'ene'e. Aj mú mi a'uré'ene mej mi rá'anví'itin. Ayee mú een jín huaríj a'ájna jime'e ti nu'u huateútimua'irini í Jesús.

²² Majta me'ín í mej té'eyu'uxaca teyujta'a, í mej me'uun e'eráaci u Jerusalén, ayée mú tí'ixajtaca'a a'íime. Miyen tíjín:

—Beelzebú pu hui jetze arájca'ane amíjna mi tevi. Beelzebú í ti tihua'áijte'e naíjmi'ica í tiyáaru'use, a'ájna Beelzebú pu ca'aníjra'a ratá'aca amíjna ti hua'utamuarite'en í tiyáaru'use. —Ayee mú tiu'utaxájtaca'a a'íime.

²³ Ajta a'ín í Jesús, a'íj pu hua'utajé a'íime í mej té'eyu'uxaca mej mi ráanamua í niuucari ti jín tihua'amua'aten. Ayen tíjín:

—¿A'iné tí'iriri'í ti Satanás rusej hua'utamuarite'en í ruteítestemua'a? Capu a'íj tí'iriri'í.

²⁴ Ayej che'atá na'a, ti pua'a chajta'ara'a já'íta'a ma'utácine, ti pua'a miyen huá'irini, aj mú mi tiújne'usi'ite'esin. Mat'íj a'utácine já'íta'a a'ájna í chajta'ara'a, capu ché'e á'ateere.

²⁵ Ajta, ti pua'a teitestemua'ame'en í ja'ati, miyen che'atá mena'a já'íta'a a'utácine, camu ché'e á'ateere í teitestemua'ame'en a'ájna a'u ti é'eche í ja'ati.

²⁶ 'Ayej che'atá na'a, ti pua'a Satanás ayén huá'irini a'utí é'eche, ti pua'a a'ín hua'uténe'usi'ite'en í ruteítestemua'a, a'íj pu ajta caí ché'e á'ateere, sino a'íj pu te'entipua'ajte'esin.

²⁷ 'Seij nu neajtahua'a huataxájta í niuucari. Tí pua'a ja'atí raxí'eve'e ti tiraanáhua'í tí'á'ara'an ti á é'eche í ti ruca'ané, amucaí pu ruxe'eve'e ti ra'atéj'íci'en í ti ruca'ané. Aj pu xaa rí'irí ti uteáru'e a'u ti é'eche t'íj tiraanáhua'í.

²⁸ 'Ayej xaa ne'u ti'ayajna, a'íime jime'e í teteca, rí'irí ti tihua'utá'uuni'í naíjmi'ica í mej jín auteájturaa í Dios jemí, ajta naíjmi'ica í mej a'íj pua'a tí'ixaxa'a. ²⁹ Aru, ti pua'a ja'atí a'íj pua'a tí'ixajta a'ájna jetze í Xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, capu xaa ne'u ja'anáj tiraatá'uuni'ira a'ájna. A'íj pu ru'íté'aa a'ame tíj na'a rusén jime'e. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a í Jesús.

³⁰ Ayee pu Jesús tihua'ú'ixaa a'ájna jime'e mej miyen tí'ixajtaca'a ti nu'u tiyaaru'u tzajta'an seijre'eca'a, mej mi miyen tiráamua'aree ti a'ín Jesús a'ájna jetze arájca'anejca'a í Xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, t'íj ayén huá'irini tí'ítj jime'e.

A'ime í mej pú'een í náànajra'an í Jesús, majta í ihuáamua'ame'en
(Mt. 12:46-50; Lc. 8:19-21)

³¹ Ajta a'áin náànajra'an, majta a'ime í júutzimua'ame'en, a'íi mú u a'ará. Aa mú a'utéhuixi mena'a pua'acié. Aj mú mi raatachú'eve. ³² Majta me'ín í mej huuiráte'eca'a jamuan í Jesús, a'íi mú raatá'ixaa, miyen tijín:

—Mé mú a'uté'uu pua'acié anaana, majta á'ajuutzimua'a. Mémuahuahuu, micu. —Ayeé mú tiraata'ixaa.

³³ Aj pu'i ayén tiu'utaniú í Jesús. Ayen tijín:

—¿A'ataani me'ín pú'een í mej nináana nusu ne'ihuaamua'a? —Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a.

³⁴ T'íij jí hua'usefirajraa í teite í mej a'itecajme'eca í jemin. Ayeé pu tihua'utá'ixaa tijín:

—A'ii mú a'áin pú'een í mej nináana, majta í nejúutzimua'a. ³⁵ A'achú mej pua'amé miyen tirá'aste a'ij ti tí'ixxe'eve'e í Dios, a'ii mú a'áin pú'een í mej nináana, majta a'ime í nejúutzimua'a. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa.

T'íij jí á'uraa.

4

Jíme'en a'ájna í ja'ati ti nu'u teja'uhuáste
(Mt. 13:1-9; Lc. 8:4-8)

¹ Aj pu'í Jesús aj a'ucáane a'u ti e'leve'ástime í jaj t'íij ajtahua'a tihuá'umua'aten. Aj mú mi jeihua ajteáxi'reca'a í teite a'u ti a'utéveeca'a. Temua'a mú tí'itemu'iicaa í teite. A'íj pu jín ateájraa í baarcu jetze ti jaata'a e'ecáve'eca'a. Majta me'ín í teite, áa mú a'ucajme'ecaa ja'apua'íri japua. ²⁻³ Jéihua pu tihuá'a'ixaate'eca'a a'ájna jíme'e í chuijtari. Ayeé pu tihuá'ixaa seij jíme'e í niuucari.

Ayen tijín:

—Xaanamujri'í mú'een. Ja'atí ti nu'u tí'ihuastehua'a, u pu á'ume ti tejé'ehuaste'e. ⁴ Aa pu aumé'ecaa ratáhua'anáa í imue'eri. Seica pu juye jetze a'uvatzíjraa. Aj mú mi pina'ase júte'e imuá ave'ecáane, meraaré'je'ípi.

⁵ 'Ajta nu'u seica huavatzíjraa tetej tzajta'a a'u ti caí jeihua chuej á'uca. Yee pu'í teja'uré'ene, a'íné capu huatéete í chuej ti tzajta'an iru'ucárutixi'ín í jíine'ara'an, ca'anacan pu huaré'epistaca'a í chuej. Aj pu'í ca'anacan ajneáxi í imue'eri. ⁶ Ajta t'íij u e'iré'ene í xicaj, t'íij huaré'ehuaa xicaj jíme'e í ti tiu'unéj. A'íné capu ajtanáana'ajme'eca'a, a'íj pu jín huaré'ehuaa.

⁷ 'Ajta seica í imue'eri, a'úu pu a'uvatzíjraa a'u ti tzicare'e a'uvéjme'ecaa. T'íij a'áin tzicare'e huavaújse, t'íij a'áin tzicare'e ra'avá'ana a'ájna ti tiu'unéj. A'íj pu jín caí huáxi'reca'a.

⁸ 'Aru seica pu nu'u a'uun a'uvatzíjraa a'u ti a'ur'én í chuej. A'íi pu huanéj. T'íij huavaújse, aj pu'í temua'a tiú'uci'reca'a. Seica í imue'eri, ayée pu caté'etejme'ecaa í cuuxa'a jetze seij ti ajtanéj í 'icáiri a'achú cumu seité japuan tamuáamuata'a í jatzi. Ajta seica ayén caté'etejme'ecaa a'achú cumu huaícate. Ajta seica, anxíte pu caté'etejme'ecaa seij ajta seij. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a í Jesús.

⁹ Ajta ayén tihuá'ixaa tijín:

—Tí pua'a ja'atí rari'írejmi'í, ché'e a'áin huaruitieje'ten temua'a naa.

A'íné een chuijtari jín tihuá'u'itíiri'í
(Mt. 13:10-17; Lc. 8:9-10)

¹⁰ Mat'íij mí a'ucj í teite. Aru camu najmi'í. A pu a'uteájturaa í Jesús, majta seica í mej naími'í á'ujjuhua'ane'e huá'a jamuan í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Mat'íij mí miyen tiraata'íhua'uri'í a'íj ti huataújmua'a a'ájna í niuucari ti raaxájtaca'a.

¹¹ Ajta a'áin Jesús, ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Mú'ejmi pu Dios tiú'ixaa e'ehuaruitiécan jíme'e a'ájna í ti huateú'avaataca'a í Dios jemi a'iquí tí'iseijre'e a'ame a'ájna xicájra'a jetze t'íij Dios tí'ita'aíite'e a'ame íiyen chaanaca japua. Aru amímej mej mé a'uté'uu pua'acié pua'acié, nain pu tihuá'itíiiran chuijtari jíme'e. ¹² Ayeé pu tihuá'aruue. T'íij tihuá'ixaate'e í niuucari jetze, seica mú miyen tiú'umua'ati tijín: “Cu xíee teyaú'itíe íteen.” Ajta mat'íij ranamujran, miyen tijín: “Tu'iteájnamua íteen.” Aru capu xaa ne'u. Camu yaú'itíe, camu majta tanamuj. Dios pu tihuá'itíi chuijtari jíme'e mej mí caí yaú'itíe muá'ara'aní, mej mí caí ráanamua, a'íné camu xaa ne'u raxí'eve'e mej seicié tirájteuni a'ij mej ye'í huárini, t'íij a'áin caí tihua'utá'uuni'í í mej jín auteájturaa í Dios jemi.

A'ij ti huataújmua'a a'ájna í niuucari ti jíme'en raxa a'ájna í ja'ati ti teja'uhuáste
(Mt. 13:18-23; Lc. 8:11-15)

¹³ Ajta Jesús pu ayén tihua'uta'íhua'uri'í tijín:

—¿Ní zaa secaí yaú'itíe xá'araa a'ájna í niuucari? Tí pua'a secaí yaú'itíe xá'araa, ¿a'íné tí'iri'iri seij si siyen yaú'itíe xá'ara'aní í seica í niuucari? Nu'uri íjii amuaatá'ixaate'esin

amitiéere'ecan jime'e a'ij ti huataújmu'a í niuucari ti jíme'en raxa a'ájna í ja'ati ti nu'u tí'ihuastehua'a ímu'e'eri jime'e.

¹⁴ A'ájna í ímu'e'eri ti huasti'i, ayée pu seijre'e tíj í ja'ati ti á e'et'éche'ecane'e huá'a'ixaate'e í níuucare'ara'an jime'e ti Dios jemí a'uvé'emej. ¹⁵ Ajta seica í teite, yee mú e'en cumu í ímu'e'eri ti a'uun a'uvatzíjraa juye jetze. A'íí mú naa tí'ijnamua í níuucare'ara'an ti raaxájtaca'a í ja'ati. Aru, mat'í'ij ráanamujri'i, a'íí pu tiyaaru'u hua'írá'a'ari'iracare'e í niuucari í mej rú'umua'areereca'a í ru tzajta'a. ¹⁶ Majta seica, yee mú e'en tíj a'ájna í ímu'e'eri ti huahuásti'ihuaca'a í tetej tzajta'a. Amuacaí pu hua'aránájcheca'a í niuucari í mej ráanamujri'i. ¹⁷ Aru cumu caí jeíhua ajtanána'ajme, a'í'j mú jín rajpuaíitzi muá'aye'i me'í'jna jime'e mej seica huá'axieehuasti í niuucari, na'ari ti pua'a seica a'ij pua'a mehuá'aruure, c'íj mu'u té'evii'cua'i. Ca'anacan mú mé rúujisin.

¹⁸ Majta seica í teite, ayée mú 'een tíj í ímu'e'eri ti huahuásti'ihuaca'a a'u ti a'utzícare'eme. A'íí mú ranamua í niuucari. ¹⁹ Aru jeíhua pu huá'a jetze ruxe'eve'e a'ij mej rujímu'a'a mena'a tirájtéuve íyén chaanaca japua tej japan seijre'e. Ayee mú huaújmu'a'amua mej tí'ituaave'en. Majta miyén tí'inecua'atze mej chíjteaani pú'eene'en. A'iné tí'ij pí na'a mú miyén tí'imua'atze a'iné ayée mú tí'ixe'eve'e, capu ché'e té'uve í huá'a tzajta'a mej japan tiú'umua'ati í niuucari. A'í'j pu jín caí ché'e rí'íri ti hua'ut'évaire'en í niuucari í huá'a tzajta'a.

²⁰ Majta seica, ayée mú 'een cumu a'ájna í ímu'e'eri ti huavatzíjraa japan í chuej ti a'ur'í'en. A'íí mú xaa ranamua í niuucari, majta í ru tzajta'a raateátuaasin í rumua'atzíira'a jime'e. Ayee pu 'een tíj 'een í ímu'e'eri ti huá'íreca'a jeíhua. Seica mú tiu'ut'évaire'esin jeíhua. Seica mú tiu'ut'évaire'esin cumu í ímu'e'eri ti huá'íreca'a a'achú cumu seité japan tamuáamuata'a ti caté'etejme, seij ajta seij. Majta seica cumu í ti huá'íreca'a a'achú cumu huaícate ti caté'etejme, majta seica miyén 'een cumu í ti huá'íreca'a a'achú cumu anxíte, seij ajta seij.

Jíme'en í lámpara ti a'ímuá a'atáneeri'icij
(Lc. 8:16-18)

²¹ Ajta ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—¿A'iné tejamuá'amitiejte' mú'ejmi? Tí pua'a ja'atí yé vé'eme'en, lámpara ti tíjájna, ¿a'uné jetze yá'aruuren a'ájna í lámpara? ¿Ni sicu'uj jetze ru'utéeyejtza, na'ari utaatzi jete ye'íráchajtza? Capu xaa ne'u áa ya'ut'é'avaata, sino án pu jéjre'e ya'ujchájtza, án imuá tí'ij a'ímuá a'atáneeri'icij. ²² Tí'tí ti a'ij tí'avíitzi'i, capu ayén éene'en a'ame tíj na'a rusén jime'e, sino huataújsejraa á jéjre'e. Na'ari tí'tí ti a'ij avíitzi jín tí'imuari'ihua, aj pu'i muá'areeri'ihuan. ²³ Mú'een, mí sej rar'í'rejve, xáanamujri'i. —Ayee pu tihua'í'ixaa í Jesús.

²⁴ Ajta ayén tihua'í'ixaa tíjín:

—Rí'í xu'u tíráanamua í sej tí'ínamua. A'achú sej caj tí'íjnamua í niuucari, ayée pu che'atá na'a Dios tejámuaatáasin mú'ejmi sej si jaitze'e yaú'itíeé xá'ara'ani. Ajta a'íin, aúche'e pu jaitze'e tejámuaatá'asin í sej ranamua. ²⁵ Ayee pu té'eme. Tí pua'a ja'atí rí'í tí'íjnamuajrave'en, Dios pu raatá'asin ti jaitze'e yaú'itíeé á'ara'ani. Ajta, ti pua'a ja'atí caí rí'í tí'íjnamuajrave'en, Dios pu rá'ari'ira a'achú ti caj ari tiyaú'itíeé já'araa.

Jíme'en í ímu'e'eri ti huavaujse'en

²⁶ Ajta ayén tíjín:

—Ayee pu tí'irineca mat'í'ij miyén rijca a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. Yee mu'u huatámu'iireca tíj huavaujse'en í ímu'e'eri ti ja'ati raahuáste. A'ájna í ja'ati ratáhu'a'anáa pu aumé'ecaa í ímu'e'eri. ²⁷ Tí'íj jí huatácutzi a'ájna í ja'ati. Aj pu íjtá'í í'íjistin, tí'íjtá'í ájchesin. A'ateeri ti huaté'a a'ame. Aj pu'í ajnéjsin, tí'íj í vaujse'en. Aru a'ájna í ja'ati, a'íí pu caí ramua'aree a'ij ti ye'í te'ejnéj í ímu'e'eri. ²⁸ A'ájna í chuej pu hui rusej rí'í raruuren ti huavaujse'en í ímu'e'eri. Amuacaí pu ajnéjsin í huá'acixa'a. Aj pu'í í huíjmuaiyu. Tí pua'a ari huijmuaiyuren, tí'íj ajtanéjsin ti jetzen caté'ete a'ame í jatzi. ²⁹ Tí'íj a'íin huá'ca'anán í jatzi, aj mú mí u yá'atzaanan. Pu'uri jíi teja'ur'é'ene a'ájna xicájra'a jetze mej jetzen tí'tza'anaca.

Jíme'en í mostaasa ti rajatze'e

(Mt. 13:31-32; Lc. 13:18-19)

³⁰ Ajta ayén tíu'utaxájtaca'a í Jesús tíjín:

—¿A'iné ye'í tí'íri'íri tej ti iyén raataxá a'ij ti ye'í tejé'ajta í Dios? ¿Tí'ítájqui niuucarijra'a ruxe'eve'e tej raataxá a'ij ti ye'í tí'irineca Dios ti é'esejre'e?

³¹ Ayee pu 'een cumu tí'tí tu'upi ti ayén ántehuaa tíjín mostaasa. Ayee pu 'een ti jaitze'e clien caí máj seica jatzíjra'a ti yen seijre'e íyén chaanaca japua. ³² Tí'íj huasti'ihua a'ájna í jatzi, aj pu'í vaujse'en. Tí'íj huavaujse'en, jaitze'e pu uratí'tíj á'aye'i caí í pí'ista ti yen seijre'e íyén chaanaca japua. Temua'a pu tí'ipuápu'amee í ciye'ara'an. Ajta í xamua'íra'an, temua'a pu te'antájya'ume. A'í'j pu jín rí'íri mej pína'ase jetzen tihua'íritu'ate'en ti huácien tzajta'a. —Ayee pu tihua'í'ixa í Jesús.

A'ij ti ye'í Jesús tihuá'u'itiiiri'i niuucari jime'e
(Mt. 13:34-35)

³³ Aye'e pu tihuá'amua'atehua'a í niúucare'ara'an jime'e ti Dios jemi é'eme'ecan. Jeihua pu tihuá'a'ixa'atehua'a niuucari jime'e a'achú mej caj té'veiucua'iraca'a mej ráanamua. ³⁴ Tí'tít'í ti a'ij ti tihuá'a'ixa'atehua'a í teite, Jesús pu ayén tihuá'a'ixa'atehua'a niuucari jime'e ti caí e'ehuáuritiiri. Aru a'í'i pu tihuá'a'ixa'atehua'a a'í'imej í mej jamuan á'uujjhua'ane'e a'ij ti huataújmua'a naíjmi'í í niuucari amitiéere'ecan jime'e.

Jesús pu raatépua'ajte í eeca, ajta í jaj ti vivejme'e tiújta'ahua'a
(Mt. 8:23-27; Lc. 8:22-25)

³⁵ A'íjna xicájra'a jetze, tí'ij ari téchumua'arijme'e, Jesús pu hua'utá'ixa a'í'imej í mej jamuan á'uujjhua'ane'e. Ayen tíjín:

—Tiché'e antáciine után pújme'en.

³⁶ Mat'í'ij mí á huajauhuá'axi í teite. Aj mú mí yá'utii'í Jesús jetzen í baarcu a'uun ti a'utéveeca'a. Majta seica a'ucíj seij jetze í baarcu. ³⁷ Aj pu'í huatá'eecareca'a temua'a ca'anín jime'e. Japuutzari pu temua'a té'uxijve'e. Ajta vivejme'en tiújta'ahua'a í jaj. Tí'ij í ateáxiire'axi í baarcu jetze. Pu'uri tén avé'ejistijme'e í jaj.

³⁸ Ajta a'ín Jesús, a'úu pu é'ecujcaa cítzata'an pújme'en í baarcu. Timu'utzi pu huamé'ecaa. Aj mú mí raajiste. Miyen tíjín:

—Maeestru, ¿ni caí á jetze ruxe'eve'e tej teri tén cui'ini?

³⁹ Aj pu 'í ca'anacan ájchee í Jesus. Tí'ij jí raatépua'ajte í eeca. Ajta ayén tiraata'ixaa í jaj, tíjín:

—Pecaj ché'e sihuájna. Xaatapuá'ajta. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a.

Aj pu'í huatépua'areca'a í eeca. Ajta a'urújé'iyerecaj í jaj temua'a naa. ⁴⁰ Aj pu ijtá'í Jesús hua'utá'ixa í mej jamuan á'uujjhua'ane'e, ayén tíjín:

—¿A'íné een jín huápi'í setiu'utátziin? ¿A'íné een jín secaí té'atzaahuatete? —Yee pu tiu'utaxájtaca'a.

⁴¹ Temua'a mú mí jeihua tiu'utátziin. Majta miyen tiúj'ixaate'eca'a me'íjna jime'e mej tiu'utátziin. Miyen tíjín:

—¿Tí'itá'jní tévira'a pú'een? Amí pu hui tihuá'ajte'e í eeca, ajta í jaj. Naími'í mú rá'astijre'e. —Yee mú tiúj'ixaate'eca'a.

5

A'íjna í ja'ati ti Gadara é'eme'ecan
(Mt. 8:28-34; Lc. 8:26-39)

¹ Aj mú mí antacá'í antavén pújme'en. Aye'e pu téja'arájtehua'a tíjín Gadara. ² Aj pu'í Jesús a'itá'raa í baarcu jetze. Tí'ij jí á'íyen seij ave'eré'ene tiyaaru'u ti tzajta'an seijre'eca'a. A'u'u pu huirájraa a'íjna í ja'ati a'u me'í michite e'evé'enaamuaca.

³ A'u'u pu é'echejca'a a'íjna í ja'ati. Jé'ecan pu simuárun. Capu ri'irístaca'a ti ja'ati ra'amua'j'ici'en caujnari jime'e, ní alaambre jime'e. ⁴ Mu'í'í mú raatatése. Mara'amua'j'ici'ihua'a muájca'are'ara'an jetze, majta ícá'jra'an jetze alaambre jime'e. Aru a'ín, tí'ij pí na'a pu tíjtzá'ana'a cliene'en, ajta méjca'í iyaúhua'axijsín. Capu huatá'ri'iristareca'a ti ja'ati a'ij ráaruuren ti raamuá'acante'en. ⁵ Nain tújca'ari tzajta'a, ajta nain tíca'ari tzajta'a, a'í'i pu á'uche'ecane'e, anjiihua a'ájna jiri'í jetze. Ajta a'ájna a'u mej mí'ichite e'evé'enaamuaca, á pu ij ayén hua'uteátu'asixi teje jime'e.

⁶ Tí'ij raasej í Jesús, á'íyen púu a'utatiej. Aj pu'í titunutaca'a a'ájna vejlí'í a'utí a'utéveeca'a í Jesús. ⁷ Ajta huajíjhua'a ca'anín jime'e. Ayen tiraata'ixaa tíjín:

—¿A'íné tí'tít'í peteáruuren neetzi jemi, Jesús í pej í'í yaujra'an í Dios ti nainjapua tí'ajta? A'ij nu muahuaví'í Dios jemi pej caí puajtzi neetá'acare'e.

⁸ Aye'e pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í ja'ati, a'íné ayé pu tiraatá'ixaate'eca'a í Jesús tíjín:

—Tiyaaru'u pej tzajta'an seijre'e mí tevi, pej a'ij pua'a meteuumua'aree, huirájra'a mí tevi jetze. —Yee pu tiraata'ixaa í Jesús.

⁹ Ajta ayén tiraata'ihua'urí'í tíjín:

—¿A'íné pua'antehuaa mú'ee?

Ajta ayén tiu'utaniú tíjín:

—Aye'e nu ántehuaa tíjín I tej arájsevi ví'ira'a ta'ará'ase. Aye'e tu tí'titamuá'amua a'íjna jime'e tej í'í mu'í'í. —Aye'e pu tiu'utaxájtaca'a.

¹⁰ Aj pu'í a'íjna í ja'ati jeihua rájhua'viiri'í í Jesús ti a'ín hua'uta'íte mej á'uciine mé á'ahua'ayee í mej tzajta'an seijre'eca'a.

¹¹ Majta me'ín tuixute, á vejlí'í te'antá'ca'a'atiye'ícaa jiri'í jetze, memui'icáa í tuixute a'achú mú ará'axca hua'apua ví'ira'a. ¹² Aj mú mí me'ín tiyáaru'use miyen tirájhuaviiri'í tíjín:

—Taata'a itejmí tej a'uteárate mí tuixute tzajta'a.

¹³ Tí'ij jí a'ín hua'utá'a. Matí'ij mi huiráaci me'íjna í tiyáaru'use í mej tzajta'an seijre'eca'a a'íjna í tevi. Aj mú mi tiyáaru'use huatasejre í tuiixute tzajta'a. Majta me'ín í tuiixute, muataauruj a'uun pújme'en u jate'e. Aj mú mi atéevatzí á jaata'a. Matí'ij mi aujamí, najími'i.

¹⁴ Majta me'ín í mej tuiixute cha'íica'a, a'íi mú temua'a tiu'utátziin. Matí'ij mi a'ucj' mej hua'utá'ixaate'en mej chajta'a a'uchéjme'e, majta matíj mena'a mej a'uchéjme'e a'ímuá.

Aj mú mi e'iré'ene í teite mej mi ráamua'aree a'ij ti ti'ití huaríj. ¹⁵ Matí'ij mi ave'eré'ene a'u ti a'ij é'ene'e í Jesús. Aj mú mi me'ín huasej í tevi í mej tiyáaru'use tzajta'an seijre'eca'a. A pu a'utácatii. Capu ché'e mua'avi'i. Capu ché'e rutámua'i. Pu'uri huarúj a'íjna í tevi. Aj mú mi tiu'utátziin. ¹⁶ Majta me'ín í mej raasej a'ij ti ti'ití huarí, nain mú hua'utá'ixa í teite a'ij ti tiráaru í tevi í tiyáaru'use mej tzajta'an seijre'eca'a, a'ij ti tihuá'uruu í tuiixute. ¹⁷ Aj mú mi a'uteájhui í teite mej rahuavii í Jesús ti á'ura'ani u á'ahua'ayee. ¹⁸ Tí'ij jí á'uraa í Jesús. A'uun pu atéá'raa í baarcu jetze. Tí'ij í a'íjna í ti tzajta'an seijre'eca'a í tiyaaru'u, a'íi pu rájhuaviiri'i ti Jesús raatá'an ti á'ura'ani jamuan. ¹⁹ Ajta a'ín í Jesús, capu raatá'a a'íjna í tevi ti á'ura'ani jamuan. Ayeé pu tiraata'ixaa tíjín:

—Aricu a'u pej é'eche huá'a jamuan a'íhuáamua'a. Patá'aj hua'utá'ixaate'en nain a'ij ti timuáaruu í tavástara'a jemi, a'ij ti ye'í rí'í timuájcha'i.

²⁰ Aj pu í iyá'uraa í ja'ati. Ajta á'iyen a'ín a'utéjche ti hua'utá'ixaate'en í mej me'uun a'uchéjme a'ájna ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Tamuáamuata'a ti Chájta'ajme. Nain pu hua'utá'ixa a'ij ti tiu'uruu a'íjna í Jesús. A'u ti na'a rí'í mú tiráanamuajraca'a í teite a'íné jécua me'ecan í niuucari.

*Jíme'en Jairo ti rape'eri, ajta, ajta í 'íta'a ti ra'ajtamuaríej í cáxure'ara'an í Jesús
(Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56)*

²¹ Aj pu íjtá'i huaré'araa í Jesús í baarcu jetze. Tí'ij ii a'uun a'ará'a a'uun jetze pújme'en vejlí'i a'u ti e'eve'e'ástime í jaj. Matí'ij mi ave'eré'ene jeihua í teite a'u ti a'utéveeca'a í Jesús.

²² Aj pu'í seij a'ará'a ja'atí ti tí'ivaire'eca'a hua'atéyujta'a. Ve'ecán pu jín ti'itéveeca'a. Ayeé pu ántehuaaca'a tíjín Jairo. Tiyaúj, íitacan. Tí'icui'ica'a a'íjna í yaujra'an. Tí'ij a'ín Jairo raasej í Jesús, aj pu'í títunutaca'a á chuaata'a Jesús ti jé'ejvee. ²³ Jeihua pu rájhuaviiri'i, ayén tíjín:

—Niyauj pu á'ame'ere. Mu a'utá'iyi'í patá'aj ra'ajtamuarí'en, tá'aj huarún, tá'aj auj ruuri á'ara'ani. —Ayeé pu tiraata'ixaa.

²⁴ Aj pu'í Jesús u á'ume jamuan. Majta jeihua teite a'ucj' huá'a jamuan a'ímej í mej hua'apua. Matí'ij mi ajteáxiireca'a í teite. Temua'a mú huáp'i'í títé'ucataca'a.

²⁵ Ajta huá'a tzajta'a a'utéveeca'a í 'íta'a ti tí'icui'i. Pu'uri a'ateevi'i a'achú cumu tamuáamuata'a japuan hua'apua nine'ira'a ti tí'icui'i a'íjna í 'íta'a. Tí'ij pí na'a pu uvé'emí'yeca'a. Jeihua pu xuureca'a. ²⁶ Pu'uri jeihua huaú'ajitaca'a í mej tí'ití'huua'ataca jemi. Pu'uri téje'ehuájrie nain tíj na'a tíj caj tí'ituaave'eca'a. Ajtá'i, capu tí'itíj a'ij tiraatévai. Mí ajtá'i, ayéé pu í éene'e ajtahua'a jaítze'e tíjcu'í'ineca'a. A'íj pu jín, rajpuajítzica'a jeihua a'íjna í 'íta'a.

²⁷⁻²⁸ Tí'ij jí tiú'unamuajri'i a'ij ti tí'itíj huáruu í Jesús. Ayen tíjín: “A'ij nu jín niyen rini nej ra'ajtamuarí'en cáxure'ara'an jetze, aj nu run.” Yee pu tiu'umuá'aj a'íjna ti tí'icui'i. A'íj pu jín á aúurupi teite tzajta'a a'íjna í 'íta'a. Tí'ij í á e'iré'ene huarita'an í Jesús. Aj pu'í ra'ajtamuaríej cáxure'ara'an jetze. ²⁹ Jíme'en pu'u ra'ajtamuaríej, aj pu'í huatépuaa ti uvé'exuurica'a. Tí'ij í ayén raatá'a í tzajta'an cumu pu'uri huarúj. ³⁰ Aj pu í ráamua'areeri'i í Jesús í ru tzajta'a ti ja'atí tiú'uhuaa cumu ti caí ché'e racá'anisti'i. Aj pu í pí a'uré'eve, hua'useíirajraa í teite. Ayen tíjín:

—¿A'ataani na'ajtamuaríej í necáxu jetze? —Ayeé pu tihua'uta'íhuu'uri'i.

³¹ Aj mú mi miyen tiraata'ixaa í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Miyen tíjín:

—Mú'ee pej huá'asej í teite mej á'acata. ¿A'íné een jín piyen tiu'uta'íhuu'u? yee: “¿A'ataani na'ajtamuaríej?” —Yee mú tiraata'ixaa.

³² Mí ajtá'i a'ín Jesús, a'íi pu hua'useíirajye'icaa matíj mena'a tite'anavéjme'eca. Ayeé pu a'ín ríjcaa tí'ij raasej ja'atí ti ra'ajtamuaríej. ³³ Aj pu í a'ín í 'íta'a, temua'a tiu'utátziin. Temua'a pu tiú'ujviveeca'a í ru tzajta'a a'íné rú'umua'areereca'a tí'ití ti a'ij huáruu. Aj pu í ajteáxiireca'a a'u ti a'ij e'en a'íjna í Jesús. Títunutaca'a á vejlí'i jemin. Tí'ij jí nain raatá'ixaa a'ij ti tí'ití ráaruu tzáahuati'ira'a jime'e. ³⁴ Aj pu í Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Niyauj, peté'antzaahua nej timuáhuuaate'enche'e. A'íj pej jín peri huarúj. Aricu, rí'í pej te'amua'astí. Paúche'e pej rí'éene'e pu'amé.

³⁵ Aúche'e pu tí'ixajtaaca'a a'íjna matí'ij seica a'ará'a. A'li mú a'ín pú'een í mej é'eche jamuan í ti ve'ecán jín tí'itéjvee hua'atéyujta'a. Aj mú mi miyen tiraata'ixaa í ya'upuáara'an í temuaj ti tí'icui'i. Miyen tíjín:

—Pu'uri huamí'i a'ayauj. ¿A'íné een jín péra'tizite'e mi maestro? —Yee mú tiu'utaxájtaca'a.

³⁶ Mí ajtá'í a'áin Jesús, capu huá'antzaahua a'ij mej ye'í tí'ixajtaca'a. Ayee pu tiraata'ixaa í ya'upuáara'an tijn:

—Pecaj tí'tiizine'e. A'ii pu'u ruxe've'e pe'j té'atzaahuat'e. —Yee pu tiraata'ixaa í Jesús.

³⁷ Aj pu í huaja'uví'tí'í a'u ti é'eche í ya'upuáara'an. Aru Jesús capu hua'utá'a na'ijmí'ica í teite mej á'uju'un jamuan. A'imej pu'u, í Pedro, ajta í Jacobo, ajta a'ájna í Juan, ti i'í juutzeájra'an í Jacobo. ³⁸ Aa mú a'ará'a a'u ti é'eche í ya'upuáara'an í ti huamí'í. Aj mú mí hua'usej í teite mej chí'íta huiráatei. Jeihua mú u'uteúyeyinime'e. Maújyeyineca'a. Ca'anín mú jín u'uteúyeyinime'e me'ájna jime'e í ti huamí'í. ³⁹ Aj pu'í chí'íta a'uteájrupi. Tí'ij jí hua'utá'ixa í Jesús. Ayen tijn:

—¿A'iné sej si ca'anín jín jijhua? ¿A'iné sej si ruyein? Capu mí'íchi mí temuaj, sino cutzú pu'u.

⁴⁰ Matí'ij ráanamujri'í a'ij ti ye'í tiu'utaxájtaca'a, aj mú mí ra'utéxiehhuataca'a a'iné méjmua'areereca'a ti a'áin pa'ari'í huamí'í. Aj pu'í a'áin hua'uta'áj mej huirácine. Aj mú mí huiráci.

Tí'iquí ya'uví'tí'í í ya'upuáara'an, ajta í náanajra'an, ajta a'imej í mej á'ujjuhua'ane'e jamuan. A'uu mú uteájrupi a'u ti auucá'a í temuaj. ⁴¹ Aj pu'í rajví'í muájca'are'ara'an jetze. Ayee pu tiraatajé runiuuca jime'e tijn:

—Taliita, cuumi.

Taliita, cuumi, ayee pu huataújmua'a tijn: Temuaj, ayéé nu tí'imua'ixaate'e, ájchesi.

⁴² Jíme'en pu'u ayén huaríj í Jesús, aj pu í xaa ájchee í temuaj. Tí'ij jí a'utejche ti á á'uche'ecane'en. Majta me'ín í teite, jé'ecan mú u huateújtzaahuat'e. Ajta a'áin í pa'ari'í, ayéé pu rájcha'íca'a a'achú cumu tamuáamuata'a nine'ira'a japuan hua'apua. ⁴³ Ajta a'áin Jesús, jeihua pu hua'u'íjca mej caí ja'atj'í xaaate'e, ajta mej nu'u tíraamín í temuaj.

6

Jesús ti Nazarét é'eme'ecan

(Mt. 13:53-58; Lc. 4:16-30)

¹ A'uu pu á'uraa í Jesús, majta í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Matí'ij mí a'ucí a'uun pújme'en a'u ti a'uvé'ese a'ájna í Jesús. ² Tí'ij teja'uré'ene a'ájna xicájra'a mej jetzen ruse'upi, tí'ij'í a'utejche ti tihuá'umua'aten hua'atéyujta'a. Jeihua mú teite ráanamujri'í. Jé'ecan mú a'ij te'utasej. Ayee mú tí'ira'íhua'uraca'a tijn:

—¿A'uné ya'ur'í'ire amín niucarijra'a? ¿Tí'ítáni mua'atzíre'ara'an pú'een a'ájna ti raateájtuua amíjna jemi mí Jesús te caí xi ja'anáj mé'e yá'unamujri'í? ³ Amí pu yehui a'áin pú'een í yaujra'an í ti tí'isí'ícheca. A'í pu náanajra'an ayén ántehuaa tijn María. A'í mú júutzimua'ame'en pú'een a'áime í Jacobo, ajta í José, ajta í Judás, ajta a'ájna í Simón. Majta seica í júutzimua'ame'en í mé'uuca, a'í mú yéchej ta jamuan. —Ayee mú tíú'íxaate'eca'a.

A'íj mú jín rá'achueere'ecaa me'ájna í Jesús. A'íj mú jín caí raxí'eve'eca'a. ⁴ Ajta, ayéé pu Jesús tihuá'utá'ixaa tijn:

—Na'ími'í mú r'í'í tíra'utasej temua'a naa í ti tí'ixa í niucari ti Dios jemi me'ecan. Mí ajtá'í, í mej huacájmé ruche, majta í mej í'ivausimua'ame'en, majta í mej jamuan é'eche, camu tén r'í'í tíra'utasej a'áime.

⁵ Ayee pu'u caí tiu'utá'í'iristareca'a ti a'áin Jesús tí'tí'í a'ij huáruuren í mej jín a'ij ra'utasej tíj ari tíu'uruu pua'amecié. Ayee pu'u huaríj; hua'ajtamuarí'exi seica í teite. Tí'ij í xaa tíhuá'uhuaa. ⁶ A'íj pu'í jín a'ij tíra'utasej í tzajta'an mej caí rá'atzaahuat'e'eca'a. Tí'ij jí á'uraa í Jesús. A'uu pu á'uyé'ícaa a'ímuá'a u ti a'uchájta'ajmee. Ajta tíhuá'amua'atejca'a.

Jesús pu tíhuá'uta'áj a'áime í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e mej nu'u tíhuá'íxaate'e í teite

(Mt. 10:5-15; Lc. 9:1-6)

⁷ Tí'ij jí Jesús pu hua'utájé a'imej í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Aj pu'í hua'aré'e'ítixi hua'apuacájmé'en. Ajta tíhuá'u'íjca a'ájna jime'e mej mí hua'utamuaríte'en í tíyáaru'use í mej huá'a tzajta'a seijre'eca'a í teite. ⁸ Ajta ayén tíhuá'u'íjca mej caí tí'tí'í antiá'a í mej jín huateúvairé'en í juye jetze. A'í mu'u nu'u a'achueeni tí'tí'í itzj'í í mej jín raújca'aníhuua'a. Capu nu'u a'íj tí'iri'iri mej tí'itj'í antiá'a ca'aní na'ari tí'tí'í ínie'e nusu tumin. ⁹ Majta, ajtaújca'aca'íte'axi'in. Majta seexu'íjme'én te'ucaujchéte'axi'in seij ajta seij. Capu nu'u a'ij tí'iri'iri mej hua'apuacájmé'en te'entípí'í í tíu'újsiicu'u. ¹⁰ Ajta ayén tíhuá'utá'ixaa tijn:

—Tí'í pua'a hui chí'íta xu'uteárate mé já'ahua'a chajta'a, a'úu xu huateáturaasin tíj na'a a'achú sej á'ateere a'ájna chajta'a.

¹¹ Ajta ti pua'a mé já'ahua'a mecaí amuaatá'acare'en sej uteárate, na'ari ti pua'a mecaí ranamujracu í sej tíhuá'íxaate'en, ayéé xu huárini, sej huirácine se'újna. Sera'atéca'atzijxi'in í ruca'acai tí'ij cáaxin í chuej. Ayee xu huárini mej mí ráamua'aree í teite

tijín ma'uteájturaa í Dios jemi. Miché'e ráamua'aree mej auteájturaa í Dios jemi a'achú mej pua'amé mej caí á'amuanamuajracuca'a.

'Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e, a'íjna xicájra'a ti jetzen hua'uxíj'te'en í Dios í mej jín auteájturaa í jemin, jeíhua pu puaíj'tzi hua'utá'asin. Jaítze'e mú rajpuaí'tzi muá'aju'un a'ujna chajta'a mecaí í mej me'uun é'echejca'a a'ujna ti ayén teja'aráj'tehuaaca'a tijín Sodoma, ajta tijín Gomorra. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa.

¹² Mat'íj mi a'ucíj. Metihua'íhua'ixaate'e í teite ti nu'u ayén tiú'ujxe'eve'e mej nu'u seicié tiú'umua'ati í ru tzajta'a. ¹³ Majta me'ín í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, a'íí mú jeíhua hua'utamuarí í tiyáaru'use í mej huá'a tzajta'a seijre'eca'a í teite. Majta jeíhua tihua'avé'ehuaate'axi aceíte jime'e huá'a mu'úutze'en í mej tí'icucuí'i. Naíjmi'ica mú tiú'uhuaate.

Mat'íj raajé'ica me'íjna í Juan ti huá'amua'íhuacare'e
(Mt. 14:1-12; Lc. 9:7-9)

¹⁴ Ira'atéevi'i, mat'íj ráanamujari'i nain japua, tíj na'a a'uun mej a'uchéjme'ecaa í teite a'íj ti tiú'uruu í Jesús. Ajta a'íjna í tajtuhuan ti ve'ée, a'íí pu ajta ráamua'areeri'i. Ayeé pu ántehuaaca'a í tajtuhuan tijín Heródes. Aj pu'í ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Heródes tijín:

—A'íjna í Juan teecan, í ti huá'amua'íhuacare'e, a'íí pu hui huatarúj. A'ítáaa a'u mej ye'avá'ana. A'íj pu jín raay'íiti ti ayén tiú'uruuren. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í tajtuhuan.

¹⁵ Majta seica, miyen tijín:

—A'í pu a'íín pú'een í Elías í ti a'íjna jín tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

Majta seica miyen tijín:

—A'í pu a'íín pírici ja'atí ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Ayeé pu che'atá na'a tí'itéjvee í Dios jemi mat'íj í seica í mej mejmí'i miyen tí'ixaxa'ata'a.

¹⁶ Mí ajta a'íín Heródes, tí'íj ráamua'areeri'i, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—A'í pu a'íín pú'een a'íjna teecan í Juan í nej raata'ájtaca'a mej ru'íjveíjche í mu'úura'an. A'í pu hui huatarúj huá'a tzajta'a í mí'ichite. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Heródes.

¹⁷ Aru seíj pu pú'eene'e, 'ííta'a ti ayén ántehuaaca'a tijín Herodías. A'í pu íra'ara'an pu'éene'e í Felipe. Ajta a'íín Felipe, a'íí pu juutzeájra'an pú'eene'e í tajtuhuan í Heródes. T'íj jí Heródes a'íín ancure'evi'iti a'íjna í 'ííta'a, a'íín ti Felipe raatévi'itine'e. ¹⁸ Aj pu'í a'íín í Juan ayén tiraata'ixaa a'íjna í Heródes tijín:

—Capu a'íj tí'iri'iri pej ratévi'itine'en muá'íhuara'a ti yá'uvi'itine'e. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Juan.

¹⁹ T'íj jí huataniú'ucaca'a a'íjna í 'ííta'a. A'íj pu jín a'íín Heródes, raata'ájtaca'a mej ra'anján a'íjna í Juan. Majta ra'amuaá'íicie alaambre jime'e a'u ti aiteánami'íhuaca'a. Jé'ecan pu rájcha'íire'eca'a a'íjna í 'ííta'a. A'í pu jín rajé'icatami'íica'a.

²⁰ Mí ajtá'a a'íín í Heródes, a'íí pu ráamua'areeraca'a ti r'í'í tí'itevistaca'a a'íjna í Juan, ajta ti ayén ríjca a'íj ti tí'íjxe'eve'eca'a í Dios. Ajta a'íí pu tí'imua'ajca a'íjna jemi í Juan. Aúche'e pu ra'aránajcheca'a a'íjna í Heródes ti ráanamua a'íj ti tiu'uxájtaca'a a'íjna í Juan. Capu a'íj 'íirini ti caí temua'a tiyaú'ítieeca'a a'íj ti tí'ixajtaca'a. A'íj pu jín Heródes caí raatá'acare'e a'íjna í 'ííta'a ti raajé'ica.

²¹ T'íj a'ájna te'ará'a í xicáara'an ja'anáj ti me'ecan a'íjna í Heródes, aj pu xaa a'íín 'ííta'a rá'amítejte'eca'a a'íj ti ye'í huá'irini ti raajé'ica í Juan. T'íj jí Heródes, a'íjna ti tí'yesten ti te'ará'a í xicáara'an ja'anáj ti me'ecan, jeíhua pu teite huatá'ínee, xantaaru'u, mat'íj mena'a huá'a capitanme, majta mej títeté'u'upu'u me'íjna jime'e mej tihua'áijte'e í teite, majta í mej me'uun a'uchéjme a'ujna Galilea, í mej jeíhua ruxe'eve'e.

²² Aj pu'í yaujra'an a'íjna í Herodías, a'íí pu a'uteájrupi u chí'íta a'u mej tejanú'ucua'aca'a. A'íjna í yaujra'an, 'ííta'a pu pírici. Aj pu'í a'íín tiu'utéenei ruseíj huá'a vejlí'ipua. Temua'a pu jeíhua tira'aránajcheca'a a'íjna í Heródes í tiu'utéenei, majta a'íimej í mej jamuan tí'icua'acaa. Aj pu'í ayén tiraata'ixaa a'íjna í tajtuhuan tijín:

—Naatáhuaviiri'í tí'itíj pej a'íj tí'ixe'eve'e. Nemuaatá'asin.

²³ Jeíhua pu te'ataájratriiri'í ruseíj ti ayén tiraatá'an tí'itíj ti raatáhuaviira. Capu nu'u a'íj rini ti pua'a raatáhuavii já'íta'a a'u ti tihua'ej'áijte'e. ²⁴ Aj pu'í á'úura'a a'íjna í 'ííta'a. T'íj í ayén tí'ya'uta'íhua'uri'í a'íjna í runáana tijín:

—¿Tí'ítájni neraatáhuavii í tajtuhuan? —Yee pu tiraata'íhua'uri'í.

Aj pu í ayén tiu'utaniú' a'íjna í náanajra'an tijín:

—Huatahuaviiri'í hui í mu'úura'an a'íjna í Juan ti huá'amua'íhuaca.

²⁵ Aj pu í ajtahua'a ca'anacan uteájrupi a'u ti a'utéveeca'a a'íjna í tajtuhuan ti ve'ée. Aj pu í ayén tiraata'ixaa tijín:

—Ayee nu tí'ijxe'eve'e pej naata'i'ite'en tuxa'a jetze í mu'úra'an í Juan ti huá'amuai'ihuaca tej ti ramua'areere tijín pu'uri huam'i. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna í yaujra'an í Herodías.

²⁶ Temua'a pu a'ij pua'a tiraatá'a a'ájna í tajtuhuan ti rusej ayén te'ataújratziiri'i ti ayén nu'u huárini a'ij ti tí'ijxe'eve'e a'ájna í 'íta'a í yaujra'an í Herodías. Majta a'áme ti huau'ínee, a'ái mú majta ráanamujri'i tí'ij raatá'a í runiuuca. A'ij pu jín rutévi'ira'aca'a huá'a jemi a'ájna í tajtuhuan. A'ij pu jín, a'áin ra'ará'aste í runiuuca.

²⁷ Ajta á'iyen xantaaru'u huata'áiteca'a ti raajé'icatan, ajta nu'u á'iyen ye'ará'ite'en í mu'úra'an í Juan. ²⁸ Ajta á'uraa í xantaaru'u. Tí'ij jí a'uun a'ará'a áa ti aiteánami'ihuaca'a a'ájna í Juan. Aj pu'i ru'ijvefjchecha'a í mu'úra'an í Juan. Tí'ij jí ya'ará'ite í tuxa'a jetze. Ajta a'áin í tajtuhuan, a'ái pu raatá'ite a'ájna í yaujra'an í Herodías. Tí'ijtá'a í a'áin raatá'ite í runáana.

²⁹ Majta me'ín í mej á'ujjuhua'ane'e jamuan í Juan, matí'ij ráamua'areeri'i, aj mú mi a'uré'ene jemin Heródes, meya'utú a'ájna í m'íichi. Matí'ij mi ra'avá'ana. Yee pu éeni'ic'en huam'i a'ájna í Juan.

Jesús pu tihua'umí í mej anxíj vi'ira'a ará'axca

(Mt. 14:13-21; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

³⁰ Majta me'ín í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, a'ái mú tíujsej a'u ti a'utéveeca'a a'ájna í Jesús. Aj mú mi raatá'ixaa nain a'ij mej tí'itíj huáruu, nain a'ij mej ye'í tihua'umuá'ate. ³¹ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa a'ájna í Jesús tijín:

—Mú se'utáuru'yí'i. Tiché'e huátase'upe'en mé já'ahua'a a'u ti caí tí'tití e'eré'eeve. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a.

Aru jeihua mú a'uré'enineica'a í teite a'u ti a'utéveeca'a a'ájna í Jesús. Majta a'uc'fíca'a jemin mé mu'íití í teite. A'ij pu jín camu huatáci'ipejca'a mej tíu'ucua'ani a'áme í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. ³² Aj mú mi a'uc'j rujímua'a baarcu jetze. Matí'ij mi me'uun a'ará'a a'u ti caí e'e'ja'atí. ³³ Majta me'ín í teite, a'ái mú hua'asefíracca'a matí'ij a'uc'j. Jeihua mú raamuá'a í Jesus. A'ij mú jín ru'icán a'iré'eneajxi a'u ti na'a mej a'uchéjme. A'í mú mi amua-caí a'ará'a a'u ti e'erá'astiche'e a'ájna í Jesús, majta í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. ³⁴ Ajta, tí'ij a'áin á'itamé'eca'a í baarcu jetze, jeihua pu teite huaséjracca'a. Tí'ij jí ii huataújxeemiste tí'ij hua'usej. Yee mú titeja'uvátzj cumu cáne'axi ti caí ja'atí huá'a cujta'a huamé'ecaa. A'ij pu'í jín a'utéjche a'ájna í Jesús ti tihuá'umua'aten jeihua. ³⁵ Tí'ij huateáchumua'areca'a, aj mú mi ave'eré'ene jemin í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Pu'uri téchumua'ari. Ajta caí ja'atí ye'eche ayajna vejlí'i. ³⁶ Teajta caí tí'tití ticha'íi mej ráacua'ani mi teite. Patá'aj hua'uré'itixi'in, mej mi a'uc'jxi'in mé já'ahua'a chajta'a, a'u mej a'uchéjme teite mej mi pan huánanan.

³⁷ Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa a'ájna í Jesús, tijín:

—Mú'een xu tihuá'amin rujímua'a sena'a.

Aj mú mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—¿Ni ri'irí tej á'uju'un tej pan a'uvé'enanen tej ti tihua'umín? Tí pua'a tiyen tí'ituaave'e a'achú ti caj ja'atí tí'ijmua'itici ti pua'a tíu'umuári'en a'achú cumu hua'apua ciento xica jime'e, capu ajta tí'ici'ípée a'ame í tumin tej ti tiyen huárini.

³⁸ Aj pu'í a'áin í Jesús, ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Sericu, xaaré'ixi'ere'e a'achúni caj mé tirájcha'íi í pan.

Matí'ij mi ráamua'areeri'i. Aj mú mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—A'í pu'u caj tí'ixuaavi. Anxívi í pan. Majta hua'ité, caj mú tí'titehua'apua. —Yee mú tiu'utaxájtaca'a.

³⁹ Tí'ij jí hua'uta'ájjtaca'a mej a'ujrá'ase áa ti á'utu'upi mé mu'íití mé'e. ⁴⁰ Aj mú mi a'ujrá'aseca'a, seica anxíte mé arástiméj, majta seica hua'apuete japuan tamuáamuata'a mú arástiméj. ⁴¹ Aj pu'í a'áin í Jesús, ra'ancuré'e'í'ipi'í í pan, ajta a'imej í hua'ité. Tí'ijta'í ra'antítaaraxi í pan, aj mú mi hua'uré'e'í'ipi'ite í teite. Majta í hua'ité, a'ái mú huatámu'íireca'a. Aj pu'í hua'utá'í'ipi'í a'ájna í Jesús í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e mej mi hua'uré'e'í'ipi'ite'en í teite.

⁴² Naíjmi'í mú tíu'ucuaa í teite. Temua'a mú jeihua titéjeu'uxai. ⁴³ Ajta jeihua pu avá'aturaa í pan, majta í hua'ité. Tamuáamuata'a japuan hua'apua mú te'evé'ejeiste tí'tití sic'iri jetze a'ájna jime'e í ti avá'aturaa. ⁴⁴ Majta me'ín í mej tíu'ucuaa í teteca, ayée mú ará'axcaa a'achú cumu anxíj vi'ira'a.

Jesús pu á e'iré'ene í jaj japua

(Mt. 14:22-27; Jn. 6:16-21)

⁴⁵ Tí'ij jí Jesús pu hua'uta'ájj mej até'ine í baarcu jetze mej antá'ine utavén pújme'en, mej nu'u amua'atée e'ará'asti a'ájna Betsáida. Mí ajta a'áin Jesús, a'ái pu a'uun a'uteájturaa tí'ij hua'aré'e'itixi'in í teite. ⁴⁶ Tí'ij hua'uré'itixi, aj pu'í á'uraa a'ájna í Jesús. Tí'ij jí a'uun

a'ará'a a'u ti á'ujírime tí'ij raatéjhuuani í Dios jemi. ⁴⁷ Tí'ij huateática'areca'a, áa mú meri a'uju'uccaa já'ita'a í jaj japua, jetzen mua'araaté'ee í baarcu. Ajta a'ín í Jesús, a'í pu rusej a'utácacii jiri jetze. ⁴⁸ Tí'ij jí raasej ti huá'amuarí'eriste'eca'a mej antácíine jaj japua a'iné á pu e'evé'ecaca'a. Tí'ij tapuá'arime'eca, a'í pu á e'iré'ene a'ájna vejli'i mej huajú'uccaa baarcu jetze. A'í pu huamé'ecaa í jaj japua. Pu'uri hua'antinájchijme'e. ⁴⁹⁻⁵⁰ Majta me'ín, mat'í'ij raasej, metiu'utátziin. Muaajjhuaca'a na'jmi'i a'iné na'jmi'i mú raasej ti huamé'ecaa í jaj japua. Ayee mú tiu'umuá'aj tíjín: “Chéjcan pu pú'een.”

Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa a'ájna í Jesús tíjín:

—Xaateújca'ane í ru tzajta'a. Caxu tí'tizíine'e. Nee nu ne'ín pírici í Jesús.

⁵¹ Aj pu'i ateájraa í baarcu jetze a'u mej a'aráte'eca'a. Tí'ij jí huateápua'areca'a ti huá'ecaca'a. Aj mú mi a'ij te'utasej. Tí'ij jí utéevatzi í huá'a tzajta'a í mej tí'imua'ajca. ⁵² Jé'ecan mú tí'imua'ajca a'iné camu yaú'itíie muá'araa a'ij ti 'éen jín raay'íiti ti a'ín raatám'íiren í pan, a'iné rujámua'a mua'anteújnaamua í ru tzajta'a.

Jesús pu tihuá'uhuaa a'ímej í mej tí'icucuí'iccaa a'ujna u Genesaret

(Mt. 14:34-36)

⁵³ Mat'í'ij mi antacj jaj japua. A'uu mú mi a'ará'a a'ájna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Genesaret. Aa ti e'leve'ástime í jaj, áa mú ra'íjtápe í baarcu. ⁵⁴ Jíme'en mu'u aítacj í baarcu jetze, a'íyén mú raamuá'a a'ájna í Jesús í teite. ⁵⁵ A'íj mú mi jín ca'anacan meruaachijmé'e, á mé ve'eré'ene í jemin. Mat'í'ij mi autéjhuii mej huá'ajseire'en utaatzí japua í mej tí'icucuí'i a'ájna a'u mej yé'emua'areereca'a ti a'utéveeca'a a'ájna í Jesús. ⁵⁶ Ajta a'u ti na'a ti a'uré'enineica'a raanchu tzajta'a ti huachájta'ajme na'ari ti chajta'a ti vivéjme, a'u ti na'a ne'u, mehua'uráatzejye'iccaa caaye jetze. Aj mú mi rájhuaviiri'i a'ájna ti hua'utá'an mej ra'ajtamuarí'en cáxure'ara'an jetze, a'ájna jetze ti uvjipi'i í síicu'ure'ara'an tí'ij a'achú mej pua'amé ra'ajtamuarí'en, mej mi huarún. Ayee pu'u xaa ne'u tiú'uruu a'ájna u Genesaret.

7

A'ájna í ti 'uráchueemuara'a í teáata'a í ru tzajta'a

(Mt. 15:1-20)

¹⁻² Mat'í'ij mi me'ín í fariseo, jamuan majta seica í mej té'eyu'uxaca teyujta'a mej mi me'íjna huaruitéjte'en a'ij mej ye'í ráj muá'aye'i, a'úu mú e'eráaci u Jerusalén, majta me'uun a'ará'a a'uti a'utéveeca'a í Jesús mej mi rájjaahuate. Mat'í'ij mi hua'usej a'ímej í mej Jesús jamuan á'ujjuhua'ane'e mej caí amuaújmuajjte'a'axi mej tiú'uccaa a'ij mej tí'ijr'í'irejca'a í mej Israel jetze ajtéme'ecan. ³⁻⁴ Majta a'íme í mej Israel jetze ajtéme'ecan, í mej majta miyen ánte'arua tíjín fariseo, a'í mú rá'atzaahuate'e í ruvaújsimua'a teecan tí'íye'ira. Ayee mú che'atá mena'arjca na'jmi'i í mej Israel jetze ajtéme'ecan.

Capu tí'iseicaj na'a í tihuá'aye'ira í mej jín amuaújmuajjte'axi'ín. Tí pua'a ja'atí tiú'ucca'ani, amua'caí pu nu'u ruxe've'e ti a'ín ja'atí jé'ihua amuaújmuajjte'en, na'ari caí, ayée mu'u tí'ixaxa'a tíjín xána'avisí'i pu seijre'e a'ájna í ja'atí í taye'irá jemi. Ajta, ti pua'a ja'atí teja'uvé'enanán a'ujna a'u mej tejá'atua a'í pu caí tí'icua'ani ti pua'a caí amua'caí amuaújmuajjte'en.

Ajta tí'imuíi ti ayén jín te'avá'ujmua'aree í ruvaújsimua'a teeca tihuá'aye'ira. Ayee mú rijca: metí'ija'usica í vaasu í mej jín ye'eca. A'íj mú majta tí'ija'usica í tí'ití' xa'ari, majta í casueela. ⁵ Mat'í'ij mi me'ín fariseo, majta a'íme í mej té'eyu'uxaca teyujta'a, a'í mú miyen tiraata'ihua'uri'i me'íjna í Jesús tíjín:

—¿A'iné 'éen jín mecaí rá'aste í tavaújsimua'a teeca tí'íye'ira í mej ajamuan á'ujjuhua'an? Ayee mu'u rici mej xána'avisí'i tí'icua'a í rumuájca'a jíme'e. —Yee mú tiu'utaxájtaca'a a'íme í fariseo.

⁶ Tí'ij jí ayén tiu'utaniú a'ájna í Jesús tíjín:

—Temua'a pu tejámuaavjíte'e í ti ayén ajmí'i tira'uyú'uxaca'a a'ájna í Isaías teecan, a'íjna ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. A'í pu ra'uyú'uxaca'a temua'a a'ij sej 'een mi sej caí huataújci'ipuácan jín tihuá'ajíte'e í teite sino ayée xu tiú'ujsejrata í teite jemi sej nain jín rá'astijre'e. Ayee pu ra'uyú'uxaca'a a'ájna tíjín:

R'í'í mú tineeteátu'araca

ti pua'a metí'ixajta ineetzi jíme'e.

Mí ajtá'i, mu'uri ajtacj ineetzi jemi

rumua'atzíira'a jíme'e.

⁷ Capu tí'itíj vaire'e

ti pua'a metiu'uteánajche ineetzi jemi.

Ayee mú tí'ihuá'amua'atehua tíjín:

“Dios pu raateájtuaa í taye'irá itejmi jemi.”

Mí ajtá'i caí, capu,

rujímua'a mena'a mú rájteu í ru tzajta'a.

Yee pu hui ra'uyú'uxaca'a a'ájna í Isaías teecan.

⁸ 'Ayeé xu'u rici. Mú'leen sej seri ya'uhuá'axi a'ij ti ajmí'i tiu'uta'ajjtaca'a í Dios, sej si siyen huárini a'ij mej tí'ijxe'eve'e í teite. A'í pu amua'aráanajche í tihuá'aye'ira, ti ayén tiú'ujxe'eve'e ti xa'ari tiu'ujá'usin na'ari ti tiu'ujá'usin í vaasu í sej jín ye'eca. Jehua pu ajta tiú'ujxe'eve'e ti ayén tí'een. Ayeé pu ne'u.

⁹ 'Temua'a xu seri ya'uhuá'axi a'ij ti tiu'uta'ajjtaca'a í Dios, setá'aj ra'ará'asten í hua'aye'ira í teite. ¹⁰ Ayeé pu tí'een, a'iné ayej tiraataxájtaca'a a'ájna í Moisés teecan, tijín: "Patá'aj rá'atzaahuat'e a'atáata, ajta a'anána." Ajta ayén tijín: "Setá'aj raajé'ica a'ájna í ja'ati ti a'ij pua'a tí'ixaxa'a í rutáata jemi na'ari í runána jemi."

¹¹ 'Mí seajta mú'leen, ayée xu tiratá'aca ti ja'ati ayén tihua'utá'ixaate'en í ruvaújsimua'a í runiuuca jime'e tijín Corbán. (Ayeé pu huataújmua'a a'ájna í niuucari tijín muai'ivejri pu párici.) Ajta ayén tijín: "Naíjmi'i, a'achú nej caj tí'ijcha'íi, a'ij nu neri raatámua'i'ivejte í Dios. A'ij nu jín necai ché'e tí'ijcha'íi í nej jín amuaat'évaire'en." ¹² Tí pua'a hui ja'atí ayén tihua'utá'ixaate'en tijín: "Corbán", ca xu ché'e raatá'acare'en ti a'ín hua'ut'évaire'en í ruvaújsimua'a. ¹³ A'ij xu jín, siyen á tirúurieeni í ti jín tiu'uta'ajjtaca'a í Dios a'ájna jime'e í á'amua'aye'ira sej seica huatátu'ire'en. Jehua xu siyen tí'ijri'ire. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Jesús.

¹⁴ Tí'ij jí ajtahua'a hua'utajé í teite. Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa. Tijín:

—Mú'leen xu ráanamua naíjmi'i, sej si yaú'itiéé xá'ara'ani: ¹⁵ Tí'tí'ti ti a'ij í ti tí'icua'iri'i, ti pua'a ja'atí ráacua'ani, capu a'atzu raxana'ave'e. Capu raxana'ave'e a'iné mé pua'acéé pu me'ecan. Mí ajta í ti tzajta'an me'ecan, a'í pu xaa raxana'ave'e. ¹⁶ Mú'leen xu rar'í'rejve, rí'í xu tí'ráanamua.

¹⁷ Tí'ij caí ché'e mé'e a'atíjca'a, aj pu i a'ín a'uteájrupi u chí'ita. Aj mú mi miyen tiraata'ihuua'urí'i a'ij ti huataújmua'a a'ájna í niuucari ti jime'en a'ájna ti nu'u raxana'ave'e í ja'ati. ¹⁸⁻¹⁹ Aj pu'í ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—¿Ni tzaa secaí seajta yaú'itiéé xa'araa? ¿Ni tzaa secaí yaú'itiéé se'ájna? Tí pua'a ja'atí tí'ití'ij huácu'a'ani ti tí'icua'iri'i, a'ájna ti ráacua'ani, mé pua'acéé pu é'eme'ecan. Aj pu i ucáruti í jucáara'an jetze. Ajta á'iyen huíráame í chuitireáara'an jetze. A'íj pu jín caí raxana'ave'e a'iné capu rájrupi í tzajta'an, í xiéjniu'ucare'ara'an jetze. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Jesús.

Ajta ayén tihua'utá'ixaa ti í'í rí'en naíjmi'i tíj na'a ti tí'icua'iri'i. ²⁰ Ajta ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—A'ájna ti tzajta'an airáninei, amí pu xaa raxana'ave'e í tevi. ²¹ A'uu pu huíráaye'í í tzajta'an í tevi naíjmi'i í mua'atzíira'a ti a'ij pua'a e'en, ti ajta ca'aníjra'a ratá'aca í tevi tí'ij a'ij pua'a tiú'umua'ati, tí'ij tiú'ujxana'acira'aten sej jamuan ti caí ratévi'itín, na'ari 'íita'a ayén huaújxana'acira'aten sej jamuan ti caí cína'ara'an pú'een.

'A'uu pu hui tzajta'an ajta huíráaye'í í mua'atzíira'a ti ca'aníjra'a ratá'aca í tevi ti tiu'unáhua'an na'ari ti tiu'ujé'ica na'ari ti ché'e na'a tiú'uxana'acira'aten huá'a jamuan í tí'irí'i.

²²⁻²³ 'Ajta a'uu pu huíráaye'í í tzajta'an a'ájna ti ca'aníjra'a ratá'aca ti ja'ati ti ayén tí'tí'tí'ij muaire'e í ti tí'ijcha'íi í sej na'ari ti ja'ati a'ij pua'a ríjca, nusu ti sej huácuanamuan. Ayeé pu che'atá na'a een ti pua'a ja'atí ayén a'ij pua'a tiú'ujepe'eve'en, na'ari ti pua'a ja'atí sej á'nhueere'en, nusu ti pua'a ja'atí a'ij pua'a tiu'utájeeve, na'ari á'ujtzaahuat'e, ca'ín a'ín ayén rici í ti caí x'í'epi'ín. Naíjmi'i tíj na'a ti ayén een, a'uu pu huíráaye'í í tzajta'an í tevi. Ayeé nu hui tejá'amua'ixaate'e, a'íj pu xaa a'ín pú'een í ti ru'uráchueemuare'e í tevi í ru tzajta'a. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Jesús.

'Íita'a ti sej chuéjra'a japua é'eme'ecan, ti ajta rá'antzaahua í Jesús

(Mt. 15:21-28)

²⁴ Aj pu i Jesús á'uraa a'ájna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Tiro, amájna vejli'i u Sidón. A pu já'ahua'a chí'ita a'uteájrupi, a'iné capu raxí'eve'e'eca'a ti ja'ati ráamua'aree ti a'uun a'ut'éveeca'a. Mí'ajtá'í caí, capu huatári'iristareca'a ti huaturavajtáa. ²⁵⁻²⁶ Capu xaa ne'u, a'iné sej pu ca'anacan ráamua'areeri'í. 'Íita'a pu pu'ee'e a'ájna ti sej chuéjra'a japua é'eme'ecan. Sej pu tévira'a pu'ee'e'e. Ayeé mú hua'atamua'íamua tijín Sirofenicia, í mej nu'u chíicate pú'een.

Ajta a'ín í 'íita'a, a'íj pu tiyájca'a, íitacan ti tiyaaru'u tzajta'an sejire'e. Aj pu i e'iré'ene a'ájna í náanajra'an. Títunutaca'a a'ájna vejli'i a'u ti a'ut'éveeca'a a'ájna í Jesús. Aj pu i ayén tí'rájhuaviiri'í ti ru'írámuarite'en í tiyaaru'u ti tzajta'an sejire'e í yaujra'an. ²⁷ Aj pu i ayén sej niuucari jín tiraata'ixaa a'ájna í Jesús, ayén tijín:

—Miche'e amuacá tiú'ucua'ani mi ti'irí. Capu ayén tiraavíjte'e ti hua'a'l'ípu'i í pan t'íj chiicate huata'l'ípi'ite'en.

²⁸ Aj pu'i ayén tiu'utaniú a'ájna í 'íita'a t'íj:

—Ayej xaa ne'u ti'ayajna, nevástara'a. Aru casi'i, ti pua'a me'ín ti'irí ra'acáhua'anan ti te'eni í pan í meesa japua, ¿ni qui mecaí racua'ani í chiicate í mej meesa jete e'irá'u? —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna í 'íita'a.

²⁹ Aj pu i ayén tiraata'ixaa a'ájna í Jesús t'íj:

—Ayej xaa ne'u tiraavíjte'e patíj peri tiraataxájtaca'a. Patá'aj á'ura'ani. Pu'uri huirájraa í tiyaaru'u ti tzajta'an seijre'eca'a muá'ayauj.

³⁰ Aj pu i á'uraa a'ájna í 'íita'a. T'íj jí a'ará'a í ruche. T'íj a'ín raasej a'ájna í ruyauj, ti án a'ujcá'a utaatzí japua. Aj pu i a'ín 'íita'a ráamua'areeri'i ti ari huirájraa í tiyaaru'u ti tzajta'an seijre'eca'a.

Jesús pu seij tiú'uhuaa ti caí huiteájnamua, ti ajta caí té'anri'ire

³¹ Ajtahua'a pu huirájraa a'ájna í Jesús a'ájna já'ahua'a Tiro. Aj pu i u a'uré'ene a'ájna já'ahua'a Sidón. A'uu pu já'íta'a a'atanéj a'ájna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuua t'íj Tamuáamuata'a ti Chájta'ajme. T'íj jí a'uun a'ará'a a'ájna jaj ti jéjmuua, í mej miyen ratamuá'amua t'íj Galilea. ³² Aj mú mi seij a'arájti ti t'ícu'i. Capu huiteájnamua a'ájna í ja'ati. Ajta capu té'anri'ire. Aj mú mi rájhuaviiri'i a'ájna í Jesús, ti ra'ajtamuarí'en í ti t'ícu'i t'íj tiráhuuaate'en. ³³ Aj pu i a'atzu a'imuá ra'iráavi'iti a'ájna teite tzajta'a. T'íj jí a'ín Jesús, í ruxité urjíte'axi'i í naxaita'a í ti t'ícu'i. T'íj jí ajta a'ín á chuaata'a á é'ejtzi. Aj pu'i ra'antiméjiri'i neanureáara'an jetze a'ájna jime'e í ru'l'jci'e. ³⁴ T'íj jí júte'e á'ujneereca'a. Ajta ucayáatíraa. Aj pu'i ayén tiu'utaxájtaca'a í runiuuca jime'e t'íj:

—¡Efata! —Yee pu tiu'utaxájtaca'a. (A'ájna í niuucari, ayé pu huataújmuua t'íj: "Te'antácuuna." Aye pu huataújmuua'a a'ájna t'íj: "Efata.")

³⁵ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Jesús, aj pu i a'ín huarúj í ti t'ícu'i'ica'a. Pu'uri xaa a'ájna huitenamuáara'a já'araa. Ajta, ari té'anri'irejca'a. Capu ché'e cá'achira'aca'a í neanureáara'an. ³⁶ Ajta Jesús raatá'ijmíjri'i ti caí ja'atí huatá'ixaate'en.

Mí majta, camu miyen huaríj. A'achú ti caj ayén tihua'uta'aíte'enche'e, ayé mú che'atá caj tihua'uta'ixáate'enche'e í seica. ³⁷ Mat'íj mi temua'a a'ij te'utasej í teite. Míyen t'íj:

—Rí'í pu t'íjri'ire a'ájna í Jesús nain jime'e. A'í pu hui raay'íti ti tihua'uhuaate'en mej mi huitenamuáara'a muá'ara'ani, ajta mej mi te'anri'irée muá'ara'ani í mej caí té'anri'iréjme. —Yee mú tiu'utaxájtaca'a.

8

Jesús pu tihua'umí a'íme í mej muáacua vi'ira ará'axcaa

(Mt. 15:32-39)

¹ T'íj á'aja'a a'uun a'uteveeca'a a'ujna Galilea í Jesús, jéihua mú teite tiújsej. Camu ti'itíj t'ícha'íca'a mej ráacua'ani. T'íj jí a'ín Jesús hua'utajé a'íme í mej jamuan á'ujuhua'ane'e.

² Aye pu tihua'utá'ixaa t'íj:

—Neánxieemiste'e amíme jemi mi teite, a'íné pu'uri huaíca xica teumé mej á'ujuhua'an nee jamuan. Camu majta ti'itíj t'ícha'íí í mej ráacua'ani. ³ Seica mú imuá curé'ecijxi. A'íj pu jín ti pua'a nehua'uré'itixi'ín í ruche mecaí xi tiu'ucua'an, camu te'utáviuca'ira í juye japua.

⁴ Mat'íj mi miyen tiraata'íhua'uri'i, t'íj:

—¿A'íné t'íri'iri pej tihua'umín ayajna a'u ti caí ja'atí é'eeche? —Aye mú tiraata'íhua'uri'i.

⁵ Aj pu i ayén tihua'uta'íhua'uri'i t'íj:

—¿A'achúni pua'améca xa'l'ípi'isin í pan?

Mat'íj mi miyen tiraata'ixaa t'íj:

—Arahua'apuáca. —Yee mú tiraata'ixaa a'íme.

⁶ Aj pu i raata'ájtaca'a mej a'ujrá'asen í teite á chuaata'a. T'íj jí raati'ípií í pan júte'e a'ájna í Jesús. Aj pu i rí'í tiraatá'a í Dios jemi, ajta ra'antítaaraxi. A'íj pu i hua'uré'e'l'ípi'ite í mej jamuan á'ujuhua'ane'e. Majta me'ín, a'íme mú hua'uré'e'l'ípi'ite í teite. ⁷ Majta mú, seica huájcha'íca'a í hua'ité. Ajta pu raatáhuu í Dios jemi. T'íj jí hua'uta'áj mej hua'uré'ata'are'en. ⁸ Najmí'i mú tiú'ucuaa. Majta temua'a títéju'uxai. Ajta avá'aturaa í pan ti ra'antítaaraxi. Sicíri mú jetze ra'avé'ejiste'axi a'ájna ti avá'aturaa. Aráhuu'apua sicí pu te'ará'a. ⁹ Majta me'ín í teite í mej tiú'ucuaa, maaará'aseca'a cumu muáacua vi'ira'a.

Aj pu i a'ín Jesús hua'aré'e'itixi í teite. ¹⁰ T'íj jí atéjraa baarcu jetze, majta í mej jamuan á'ujuhua'ane'e. Mat'íj mi a'ucíj. A'uu mú a'ará'a a'ájna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuua t'íj Dalmanuta.

A'í í fariseo mej tiráhuaviiri'i ti a'ín Jesús tihua'utasejrate'en í mej jín a'ij te'utasejra
(Mt. 16:1-4; Lc. 12:54-56)

¹¹ Matí'ij mi fariseo á e'iré'ene, majta á'iyen autéjhuii mej tí'ira'ihua'un me'íjna í Jesús. Meraatatése mej ca'aníjra'a raatá'an ti ij a'ín auté'tizen. Meraatáhuaviiri'i ti hua'utasejírate'en í mej jín a'ij te'utasej mej nu'u mi jín ráamua'aree a'íjna ti jetzen araújca'ane a'íjna í Jesús, ti pua'a a'uun pa'uvé'emej a'íjna jemi ti júte'e é'eseijre'e ti ij ayén huárini. ¹² Aj pu i a'ín caí ché'e a'ij te'anri'irée já'araa. Tí'ij jí ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—¿A'íné een jín ménehuavii a'imej teijetra'a nej tí'ti hua'utasejírate'en í mej jín ráamua'aree a'u ti é'eme'ecan í nej jín tí'imijhuaca?

Ajta ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Aye nu xaa ne'u tejá'amua'ixaate'e mú'ejmi, canu tí'itj amuaatasejírate'esin.

¹³ Aj pu i huajauhuá'axi í teite. Tí'ij jí ajtahua'a atéjraa í baarcu jetze. Aj mú mi a'ucj utavén pújme'en pújme'en.

*Jíme'en hua'aníuua í fariseo í mej jín huá'acuanamua í teite
(Mt. 16:5-12)*

¹⁴ Majta me'ín í mej á'ujuhua'ane'e jamuan í Jesús, a'íi mú ya'uhua'axi mej ya'ara'í'ipín í pan mej ráacua'ani. Seij mu'u caj tiu'í'isime'e a'íjna í baarcu jetze. ¹⁵ Aj pu i ayén tíhua'uta'áj tijín:

—Xaanamujri'i mú'een. Rí'i xu'u se'íjna jime'e í fariseo mej rajnájchi í pan jetze tí'ij huacú'usta, seahta se'íjna jime'e mej majta rajnájchi í mej Heródes jamuan á'ujuhua'ane'e.

¹⁶ Matí'ij mi autéjhuii mej tí'itú'irixaate'en í mej jamuan á'ujuhua'ane'e. Miyen tijín:

—Yee pu a'íjna jín tiu'utaxájtaca'a a'íné catu pan tícha'íi.

¹⁷ Aj pu i ráamua'areeri'i a'ij mej ye'í tí'ixajtaca'a. Tí'ij jí ayén tíhua'utá'ixaa tijín:

—¿A'íné een jín siyen tí'ixa yee se'caí pan tícha'íi? ¿Ni tzaa se'caí xi yaú'itíe, ca'ín se'caí xi tíhuauritíe? ¿Ni caí tí'ti a'amua jetze tásiseiri? ¹⁸ ¿Ni tzaa se'caí tí'iseij, ca'ín se'caí tí'ínamua? ¿Ni se'caí ramua'aree? ¹⁹ ¿A'achúni pua'an sic'íri avá'aturaa í pan ti te'avá'aturaa netí'ij hua'uré'í'ipi'í í mej anxj vi'ira'a ará'axcaa í teite a'íjna jime'e ti anxívi ará'axcaa í pan? —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

Aj mú mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Tamuáamuata'a japuan hua'apua pu avá'aturaa.

²⁰ Aj pu i a'ín Jesús, ayén ajtahua'a tíhua'uta'ihua'uri'í tijín:

—Ajta ¿a'achúni pua'an sic'íri sété'eve'ejíste'axi se'íjna mé tí'ive'aa ta'aráhua'apua ti ará'axcaa netí'ij tíhua'umí í mej muáaca vi'ira'a ará'axcaa?

Aj mú mi miyen títeetaniú tijín:

—Arahua'apua sic'íri.

²¹ Aj pu i ayén tíhua'utá'ixaa a'íjna í Jesús tijín:

—¿Ni tzaa se'caí xi yaú'itíe, mú'een?

Jesús pu tíráhuua seij ti arácuunica'a a'ujna u Betsáida

²² Matí'ijta mi me'uun a'ará'a a'ájna já'ahua'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuua tijín Betsáida. Matí'ij mi seij je'iré'eneijte ti arácuunica'a. Aj mú mi rájhuaviiri'í a'íjna í Jesús ti ra'ajtamuarí'en. ²³ Tí'ij jí a'ín Jesús rajví'í muájca'are'ara'an jetze a'íjna í arácuun. Ya'uví'ti á pua'acé'ímuá a'ujna a'u ti é'echajta'a. A'í pu ru'í'ici'e ra'arámeijraxi á jí'iseáara'an jetze. Ajta ra'avé'emuarije. Tí'ij jí raata'ihua'uri'í tijín:

—¿Ni hui peri mé únee?

²⁴ Aj pu i a'ín í ta'arácuun, antanéereje'icaa, ayén tijín:

—Ahuii, teteca nu seij. Ci xíe ciyej mena'a pú'een mej mú á'ujuhua'an. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í ta'arácuun.

²⁵ Ajta a'ín Jesús, ajtahua'a pu ra'arámuarije á jí'iseáara'an jetze í ta'arácuun. Ajtahua'a pu r'í'í meté'úneereca'a. Pu'uri xaa a'ájna icu huarúj. Najmi'í pu tí'isej'ra'ca'a temua'a naa.

²⁶ Aj pu i a'ín Jesús raata'íteca'a a'íjna ti arácuunica'a ti nu'u á'ura'ani í ruche. Ajta ayén tíraata'ixaa tijín:

—Pecaj uteáru'ípiche'en u chajta'a. Ni pecáj pajta ja'atí'íxaate'e a'íjna jime'e a'ij nej tímuáhuua.

*Pedro pu raataxájtaca'a ti nu'u Jesús a'ín pú'een í ti Dios án ya'ujyej'itza í ipuari japua
(Mt. 16:13-20; Lc. 9:18-21)*

²⁷ Tí'ij ayén tíuju'urj, aj pu'í Jesús, majta í mej jamuan á'ujuhua'ane'e, a'úu mú a'ará'a a'u ti a'uchá'ajmee, a'ájna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuua tijín Cesarea de Filipino. Juye jetze mú aujú'ucaa. Tí'ij í ayén tíhua'uta'ihua'uri'í a'íime í mej jamuan á'ujuhua'ane'e tijín:

—¿A'íquí metí'ixa í teite yee a'atani nej párici inee?

²⁸ Aj mú mi miyen tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Seica mú miyen ti'ixa tijín mú'ee pej pe'ín pírici a'ájna í Juan ti huá'amua'i'huaca'a, majta seica miyen tijín pej a'áin pírici í Elías. Majta seica, miyen ti'ixa tijín pej nu'u a'áin píjil'irici seij í ti tí'té'jee í Dios jemi. —Yee mú tiraata'ixaa.

²⁹ Tí'ijta'í a'áin ayén tihua'uta'íhua'uri'í tijín:

—Ari mú'een, ¿a'íné tejamuá'amitiejte'e a'atani nej pú'een inee?

Tí'ij jí ayén tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Pedro, tijín:

—Mú'ee pej a'áin píjil'irici a'ájna í mej miyen ratamuá'amua tijín í Círístu'u, í ti Dios án ya'uyejtza í ipuari japua. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Pedro.

Jesús pu raataxájtaca'a ti nu'u huámi'ini

(Mt. 16:21-28; Lc. 9:22-27)

³⁰ Aj pu í a'áin hua'utá'íjmijri'í mej caí ja'at'íixaate'e. ³¹ Tí'ij jí a'utéjche ti tihua'umua'aten. Ayeé pu tihua'utá'ixaa ti a'áin rusej, í ti ajta teáata'a jetze airáane, a'áin pu nu'u jeihua rajpua'íjti a'ame. Ajta ti nu'u ayén ruxe'eve'e a'ame mej caí raxí'eve'e muá'aju'un í mej Israel jetze ajtémecan, majta í mej ve'ecán jín títetate'í u teyujta'a, majta a'áime í mej té'eyu'uxaca. Najmi'í mú nu'u caí raxí'eve'e muá'aju'un. Ajta ayén tihua'utá'ixaa mej nu'u raajé'ícatan. Tí'ij nu'u huam'ín, aj pu íjtá'í huatarújsin huaíca xicaj tzajta'a. ³² Temua'a pu tihua'utá'ixaa e'ehuauritiéecan jime'e.

Ajta a'áin í Pedro, a'áin pu ra'iráavi'íti ayé. Aj pu'í tiraatixáate'ajraa ti nu'u caí ayén tí'taú'a'acare'en. ³³ Mí ajta a'áin Jesús, a'áin pu ruhuárita'a ca'acheecajraa. Hua'useírajraa a'áime í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Aj pu í a'áin í Pedro tité'axi. Ayen tijín:

—Aricu. Ajtára'a ineetzi jemi, mi pej piyen tí'ixaxa'a tíj a'ájna í tiyaaru'u. Mú'ee pej caí piyen tí'imua'atze a'íj ti tí'ijxe'eve'e í Dios sino a'íj mej tí'ijxe'eve'e í teite.

³⁴ Tí'ij jí Jesús hua'utajé a'áime í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, ajta í teite. Ayeé pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Tí pua'a ja'at'í raxí'eve'e ti ne jamuan á'uche'ecane'en, ayéé pu tiú'ujxe'eve'e ti caí ché'e ayén rijca a'íj ti rusej tí'ijxe'eve'e. Mí ajta, ti pua'a ja'at'í á'uche'ecane'en ne jamuan, ayéé pu tiú'ujxe'eve'e ti rajpua'íjti á'ara'ani ruxí'evi'ira'a jime'e. Ajta ti pua'a a'áin huámi'ini, capu a'íj í'irini.

³⁵ Ayeé nu tejámuatá'ixaaate'esin. Tí pua'a ja'at'í tiú'ujtesí'ire'e ti caí huámi'ini, aúche'e pu mí'ini a'ájna í ja'ati. A'íj pu á'ujisin í ruxéjniu'uca ti auj ruuri. Mí ajta, ti pua'a ja'at'í huámi'ini a'ájna jime'e ti á'uche'ecane'en neetzi jamuan, na'ari a'ájna jime'e í níuucare'ara'an í Dios, a'áin pu ajtahua'a huatarújsin. Ajtahua'a pu rateuni í ruxéjniu'uca ti auj ruuri.

³⁶ Ajta, ti pua'a ja'at'í tiu'umuá'ítin najmi'í tíj na'a ti íiyen tí'iseijre'e chaanaca japua, ¿a'íqui tiraatéva'ire a'ájna ti raamuá'íti ti pua'a a'áin yá'urieeni í ruxéjniu'uca ti auj ruuri? Capu tí'ití a'íj tiraatéva'ire, ¿ni caí? ³⁷ ¿Ni caí a'íj tí'iri'iri ti huaújninai í ruxéjniu'uca ti ari yá'urie a'ájna jime'e í ti tí'ijcha'íica'a? Capu a'atzu a'íj tí'iri'iri, ícu.

³⁸ Ayeé nu neajta tejá'amua'ixaaate'e. A'ájna í teitejra'a, jeihua mú auteájturaa í Dios jemi. Ayeé mú e'en í Dios jemi matíj a'áime í mej tiú'ujxana'acira'ate'íta'a jamuan.

Tí pua'a setí'itevi'ira'a se'ájna jime'e mej ráamua'aree í teite sej ne jamuan á'ujjuhua'an, na'ari mej ráamua'aree ti a'amuaráanajche í neniucua, ti pua'a siyen tí'itevi'ira'a huá'a jemi, aj nu neajta inee í nej neajta teáata'a jetze airáane, nee nu niyen che'atá nena'a tí'itevi'ira'a na'ame mú'ejmi jemi. Netí'itevi'ira'a nu na'ame mú'ejmi jemi a'ájna xicá'jra'a jetze netí'ij neajtahua'a yatanéjsin íiyen chaanaca japua. Ve'ecán nu jín tí'itevéé na'ame jemin í Dios ti niyá'upua a'ájna netí'ij yatanéjsin huá'a jamuan í mej tí'ivaire'e ta japua í Dios jemi.

9

Tí'ij Jesús seicié huataújseijrataca'a huá'a jemi í mej huaíca

(Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)

¹ Ajta ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayej xaa ne'u tí'ayajna, ayéé nu tejá'amua'ixaaate'e. Seica í mej yé huaté'uu ayajna, a'áin mú caí xi cui'ini a'ajta mena'a caí amuacaí raasej tí'ij yatanéjsin í Dios tí'ij tiu'uta'áijta íiyen chaanaca japua a'ájna jime'e í rumuári'eri'ire'ara'an.

² Teuumé'eca a'achú cumu ará'isevi xica, aj pu'í a'áin Jesús án a'ujnéj jiri japua. A'áimej pu a'uví'ití a'ájna í Pedro, ajta í Jacobo, ajta í seij, a'ájna í Juan.

Ajta á'iyen seicié huaújrui a'ájna í Jesús, á mú a'unéjne'ericca'a. ³ Tatzari pu jín seijre'eca'a a'ájna. Temua'a pu tiu'utécuaínareca'a í c'ixure'ara'an. Yee pu éene'e seijre'eca'a tíj seeri. Íiyen chaanaca japua capu má'a ja'at'í ti raayí'iti ti c'ixuri tiu'ujá'usin tí'ij ayén tí'icuáinavi'í á'ara'ani.

⁴ Majta a'áimej huasej a'ájna í Elías ti ajmí'í tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan, majta me'ájna í Moisés teecan. A'í mú tí'ixajtaca'a me'ájna jamuan í Jesús.

⁵ Aj pu í a'áin Pedro, ayén tiraata'ixaa a'ájna í Jesús. Ayen tijín:

—Maeestru, xí'epi'in pu naa tej yé huaté'uu tiyajna. Tiché'e huaicaca huátaahuaa inaamua. Sej ti mú'heetzi huáci'iti, ajta sej a'ájna í Moisés, ajta sej a'ájna í Elías. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Pedro.

⁶ A'iné a'áime í mej jamuan á'ujuhua'ane'e í Jesús metiu'utátziin huápi'i. Ajta a'áin Pedro, capu a'íj rá'amitiejte'eca'a a'íj ti ye'í tiu'utaxáj. ⁷ Tí'íj jí jaitiri e'ecávi'irixi huá'a japua. Huá'a tzajta'a pu rájrupi. Aj mú mi ráanamujri'i ti ja'ati ayén tiu'utaxájtaca'a, tíjín:

—A'í pu Niyauj pírici í nej rachú'eve'e. Xáanamujri'i se'ájna. —Ayeé pu tiu'utánamujre.

⁸ Mat'íj huanéereajraa nain japua, capu ché'e é'e a'atíjca'a. A'í pu'u a'utéveeca'a huá'a jamuan a'ájna í Jesús. Aj mú mi a'ucíj.

⁹ Mat'íj e'licáju'ucaa, a'í pu tihua'u'íjca a'ájna jime'e mej caí ja'atí'ixaate'e a'íj mej tiu'uséj, a'iné seica mú nu'u raajé'icatan a'ájna ti ajta teáata'a jetze ajtémecan. Tí'íj nu'u huamí'in, aj pu nu'u íjtá'í huatarújsin. Aj pu nu'u í huatári'iristari mej raataxáj.

¹⁰ A'íj mú jín, avíitzi'í jín tí'ixajta'a a'íj mej tiu'uséj. Ayeé mú tiú'urihua'uraca'a a'íj ti huataújmua'a a'ájna ti nu'u ajtahua'a nu'u huatarún í ti mi'ini. ¹¹ Aj mú mi miyen tiraata'íhua'uri'í í Jesús tíjín:

—A'áime í mej té'eyu'uxaca, ¿a'iné een jín miyen tí'ixaxa'a ti amuacá yé nu'u uvé'enejsin a'ájna í Elías?

¹² Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayej xaa ne'u ti'ayajna. A'ájna Elías amuacá pu a'áin yé uvé'enejsin. A'í pu nain tí'íjéjcuare'en. Neajta inee, niché'e a'atzu tejámuaata'íhua'u. ¿A'iné té'axa í yu'uxari jetze a'ájna jime'e í nej neajta teáata'a jetze airáane? Ayeé pu té'axa nej nu'u jéihua rajpuajitzi na'ame. Majta nu'u na'axiéhuari'ira muá'aju'un.

¹³ Ayeé nu tejá'amua'ixaaate'e. Pu'uri yé uvé'ene a'ájna í Elías. Pu'uri ayén te'araúaste a'íj ti ye'í té'eyu'usi'ihuaca'a a'ájna yu'uxari jetze. Seica mú miyen a'íj pua'a ráaruuren a'íj mej ye'í tí'íjxe'eve'e. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Jesús.

Ajta á'uraa a'áime jamuan, a'ájna í Pedro, ajta í Jacobo, ajta a'ájna í Juan.

Jesús pu tiráahuaa í pa'ari'í ti tiyaaru'u tzajta'an seijre'eca'a

(Mt. 17:14-21; Lc. 9:37-43)

¹⁴ Mat'íj u e'iré'ene a'u mé é'aj é'ene'e í seica í mej Jesús jamuan á'ujuhua'ane'e, mat'íj mi hua'usej mej jéihua e'tiújseire'eca'a í teite huá'a jamuan me'ájna í seica. A'áime mú majta huasej í mej té'eyu'uxaca teyujta'a. A'í mú miyen tiú'urihua'uraca'a. Majta mú tén niniu'ucacuca'a. ¹⁵ Majta me'ín í teite, mat'íj raasej a'ájna í Jesús, jéihua mú huataújtemua'ave. Mat'íj mi a'uruáachejraa jemin mej mi raatateújte'en. ¹⁶ Tí'íj jí a'áin ayén tihua'uta'íhua'uri'í tíjín:

—¿Tí'itájni jín setiú'urihua'u?

¹⁷ Aj pu í sej ti a'utéveeca'a huá'a tzajta'a, a'í pu ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Maeestru, yee nu ravé'evi'iti í niyauj, tiyaaru'u ti tzajta'an seijre'e. A'ájna í tiyaaru'u, a'í pu caí ratá'aca ti huatáaniuni. ¹⁸ A'iné ja'anáj ti na'a ti a'áin tiyaaru'u rájviivi'í, ajta á ya'arájreesin á chuaata'a. Ajta jéihua áijjaamixcue'ire'e á'aye'í a'ájna í pa'ari'í. Ajta ancure'ujci'imee í rutamej jime'e. Ajta huatécíyaaxari nain japua í ru tzajta'a. Nu'uri hua'utáhuaviiri'í í mej mú'heetzi jamuan á'ujuhua'an mej raatamuárite'en me'ájna í tiyaaru'u. Mí majta me'ín, camu raay'í'itihua'a muá'araa. —Yee pu tiraata'ixaa a'ájna í ja'ati.

¹⁹ Aj pu'í ayén tiu'utaniú a'ájna í Jesús, tíjín:

—¿Ni tzaa secá'í'iti mú'een? ¿Ni secá'í'í té'atzaahuat'e? ¿A'achúni pua'an nine'ira'a ruxe'eve'e nej a'amua jime'e huávicua'ire'en sej si huaruítiejte'en? —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Jesús.

Aj pu í ayén tihua'uta'ájte tíjín:

—Mé se'evé'evi'itichi mi pa'ari'í.

²⁰ Aj mú mi áa ye'evé'evi'iti. Ajta a'áin í tiyaaru'u ti tzajta'an seijre'eca'a í pa'ari'í, tí'íj a'áin huasej í Jesús, a'í pu raatéca'atzijxi í pa'ari'í. Aj pu í aítáve á chuaata'a. Tí'íj jí pí tavaájtixí, áijjaamixcue'ire'e.

²¹ Aj pu í Jesús ayén tiraata'íhua'uri'í a'ájna í táatajra'an í pa'ari'í tíjín:

—¿A'achúni ari á'atee ti ayén tí'iruure?

Ajta a'áin táatajra'an, ayén tiu'utaniú tíjín:

—Tíj na'a ti pá'ari'istaca'a. ²² Ajta a'ájna í tiyaaru'u ti tzajta'an seijre'eca'a, jéihua pu hui án yá'ujípuaa taij tzajta'a, ajta á jaata'a tí'íj raajé'ica. Tí pua'a peraay'í'itihua'an pej tiráahuaate'en, tá'ancu'uvajxi'í, pajta taatévaire'en. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna táatajra'an.

²³ Aj pu í Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Náijmi'í pu tí'iri'iri jemin í ti té'atzaahuat'e.

²⁴ Aj pu í a'áin táatajra'an í pa'ari'í ayén tí'ihuaújeineca'a tíjín:

—Neté'atzaahuat'e inee. Naatévaire'e neatá'aj jaítze'e té'antzaahuat'e'en. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a.

²⁵ Aj mú mí ajteáxiireca'a a jehua í teite meruaachijmé'e. Tí'ij a'ín Jesús hua'usej, aj pu'i ra'ajté'axi í tiyaaru'u ti pa'ari'i t'zajta'a seijre'eca'a. Ayen tijín:

—Mú'ee tiyaaru'u, pej caí huíteájnamua, pej caí atániuue, ayé'e nu tí'imua'aijte'e, pej raatátuani mi pa'ari'i. Pecaj ché'e t'zajta'an uteáru'ipic'he'en.

²⁶ Aj pu i huajjihuaca'a a'ájna í tiyaaru'u. Temua'a pu tiraatéca'atzijxi a'ájna í pa'ari'i ca'anín jime'e. Aj pu'i huirájraa í t'zajta'an. Ajta a'ín í pa'ari'i, áa pu'u auca'íti já'araa. Xiee ti cuj huam'i. A'áj mú jín miyen tí'imua'atzejca'a í teite ti nu'u huam'i. ²⁷ Mí ajtá'i caí capu. Jesús pu ra'ajví'i muájca'are'ara'an jetze. Aj pu'i ra'ajjáj. Tí'ij jí huatéechaxi a'ájna í pa'ari'i. Aj mú mí a'ucjxi najjmi'i.

²⁸ Tí'ij jí Jesús chí'ita uteájrupi, majta í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Mat'ij mi avítzi jín tira'ihua'uri'i a'ájna í Jesús, miyen tijín:

—¿A'iné een jín tecaí raay'í'itihua'a ta'araa tej tiyen tiraatamuárite'en a'ájna í tiyaaru'u ti t'zajta'an seijre'eca'a?

²⁹ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Se'ej raatamuárite'en se'ájna tiyaaru'ujra'a, ayé'e pu tiú'ujxe'eve'e sej raatéjhuauni í Dios jemi, seajta rú'itzi'ive'e.

Jesús pu ajtahua'a raataxájtaca'a ti nu'u huámi'ini

(Mt. 17:22-23; Lc. 9:43-45)

³⁰⁻³¹ Mat'ij mí a'ucj. A'uu mú a'ará'a a'ájna já'ahua'a u Galilea. Ajta a'ín í Jesús, a'í pu tihuá'amua'atehua'a avítzi jime'e í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Ayee pu a'ájna jín huarj a'iné capu raxi'eve'eca'a í mej ráamua'aree í teite a'u ti a'ij jee'ín. Ayee pu tihuá'a'ixaaate'eca'a ti nu'u ja'atí jime'en tiu'utátiire'esin a'ájna ti ajta teáata'a jetze airáane a'íime jemi í teteca. Aj mú nu'u mí raajé'icatan. Aru huaíca xica jetze pu huatarújsin, ruuri pu nu'u ajtahua'a a'ame.

³² Majta me'ín í mej jamuan á'ujujhua'ane'en, camu yaú'itíe'e muá'araa a'ij ti tihuá'a'ixaaate'eca'a. Majta tí'tiziiine'eca'a. Camu á'ujca'anejca'a mej raatáhuavii ti hua'utá'ixaaate'en temua'a naa e'ehuauritiécan jime'e. Mat'ij mí a'ucj.

Jíme'en í ja'ati ti nu'u jaítze'e ruxe'eve'e í Dios jemi

(Mt. 18:1-5; Lc. 9:46-48)

³³ A'uu mú a'ará'a já'ahua'a chajta'a ti ayén téja'arájehuaa tijín Capernaúm. Mat'ij mí chí'ita a'uteájrupi. Aj pu i Jesús ayén tihua'uta'ihua'uri'i tijín:

—¿Tí'itájni a'ij setiú'urihua'uraca'a a'ájna juye jetze?

³⁴ Camu huataniú, a'iné metí'itevi'ira'aca'a a'ájna jime'e mej tiú'urihua'uraca'a me'ájna jime'e tijín a'atani jaítze'e ruxe'eve'e a'ame. ³⁵ Aj pu i a'ujyexi a'ájna í Jesús. Tí'ij jí hua'utajé í mej tamuaamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Tí pua'a ja'atí ayén tira'aráanajche ti a'ín pu'éene'en ti jaítze'e ve'ecán jín tí'iteveeca'a, a'í pu ruxe'eve'e ti a'ín pu'éene'en ti jaítze'e c'lieene'ecan jín tí'iteveeca'a. Ruxe'eve'e ti hua'utévaire'en najjmi'ica í teite.

³⁶ Aj pu i pa'ari'i aj auví'iti. A já'ita'a ya'utára a'u mej e'eré'etei í seica. Aj pu i ra'avé'evii í mu'úutze'en. Tí'ij jí ayén tihua'utá'ixaa tijín:

³⁷ —Ayee pu tí'een, ja'atí ti na'a ti pa'ari'i jamuan huayexi'ín, ajta ráacha'ín neetzi jetze me'ecan seij í pa'ari'i tíj a'ájna, a'ájna tévira'a ajta pu necha'ij ineetzi. Ajta a'ín í tévira'a, capu ineetzi na'a ancure'évi'iti sino ajta pu ra'ancure'évi'iti í Dios, í ti neja'uta'íteca'a nej yé tanén.

Jíme'en a'ájna ti caí ta jemin niuu, a'í pu nu'u ajta téjmi jetze ajtéme'ecan

(Lc. 9:49-50; Mt. 10:42)

³⁸ Ajta a'ájna í Juan, a'í pu ayén tiraata'ixaa a'ájna í Jesús tijín:

—Maestru, seij tu huasej ti huá'amuarite'eca'a aníuucajtze'en jime'e í tiyaaru'u í mej huá'a t'zajta'a seijre'eca'a í teite. A'iné capu á'uche'ecane'e ta jamuan, a'ij tu jín raatá'ijmijri'i ti caí ayen rijca. —Yee pu tiraata'ixaa a'ájna í Juan.

³⁹ Aj pu i a'ín Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Caxu siyen tí'ira'ijmijra. Tí pua'a ja'atí ayén rijca í mej jín a'ij tira'utasejra, a'ájna í ja'ati pu xaa á'uche'ecane'e a'ame ne jamuan. Ajta a'ín, capu ja'anáj a'ij pua'a tí'inexáata a'ame.

⁴⁰ Tí pua'a a'ájna í ja'ati caí ta jemi niuu, a'í pu xaa tavaire'e itejmi. ⁴¹ Ayee nu xaa ne'u tejá'amua'ixaaate'e, ja'atí ti na'a, ti pua'a a'ín cáj caj tejamuata'an í jaj sej huayé'en a'ájna jime'e sej ne jamuan á'ujujhua'an, Dios pu xaa tiraatanájchite'esin a'ájna í ja'ati.

Jíme'en í ti caj a'í japua cájveti ti pua'a auté'itzen í Dios jemi

(Mt. 18:6-9; Lc. 17:1-2)

⁴² Ajta ayén tijín:

—Na'ari pua'a ja'atí ti na'a, ti pua'a a'ín í ja'ati a'ij pua'a tiru'utériira í pa'ari'í ti cllieen, ti ajta ná'atzaahuatēe ineetzi tǵ a'ǵna, jé'ecan pu puafǵtzi tǵchesin a'ǵna í ja'ati japua. Capu ayén tirajpuafǵtzi á'ame'enche'e a'ǵna í ja'ati ti pua'a amuacaí mú ra'acávi'ire'en í tetej se'unǵra'a ti ve'ée, majta á'iyen ra'ateáǵrieni á jaata'a.

⁴³ Mat'ǵij auteáturan í Dios jemi, seica mú miyen ru jetze te'ujpuá'ajte'e. Ayee nu tǵ'ima'ixaate'e, ti pua'a piyen jetzen tiru'ujpuá'ajte'en í amuájca'a pe'ǵna jime'e í peǵ jǵn auteáǵturaa í Dios jemi, ayée peǵ huárini. Para'antiveǵjche í amuájca'a, peǵ pi seǵ pana'a jǵn a'uteáturan í amuájca'a a'ǵna ti é'eseǵre'e í Dios, a'ǵna peǵ e'erúuri pua'amé jemín. Na'ari pecáǵ piyen huárini, hua'apuaca peǵ jǵn a'uteáruti í á'amuajca'a a'ǵna já'ahua'a a'u peǵ anti'puá'ari, a'u ti caí é'eri'iri ti ra'ujé'ica í taij. ⁴⁴ A'uu mej caí é'ecui'ini í chu'inute í mej muaatéci'imee muá'aju'un. Capu ajta ja'anáj á'amí'ini í taij.

⁴⁵⁻⁴⁶ 'Na'ari ti pua'a piyen mua'a jetze tiru'ujpuá'ajte'en pe'ǵna jime'e í muá'ǵica í peǵ auteáǵturaa í Dios jemi, a'ǵi pu ajta muaatéva'ire peǵ ra'ataveǵjche pemǵna muá'ǵica. Jé'ecan pu muaatéva'ire peǵ mú'ee a'uteáturan seǵ jime'e í a'ǵica a'ǵna ti é'eseǵre'e í Dios. Na'ari ti pua'a pecáǵ piyen huárini, amée pepu'u a'umé a'u ti Dios áa muajá'ujisin a'u ti á'ataa. Capu timuaatéva'ire peǵ hua'apuaca jǵn á'ume'en a'ujna a'u ti caí ja'anáj é'eri'iri peǵ ra'ujé'ica í taij, a'ǵna a'u mej caí ja'anáj é'ecui'ini í chu'inute í mej muaatéci'imee. Capu ajta ja'anáj á'amí'ini í taij.

⁴⁷⁻⁴⁸ 'Na'ari ti pua'a mú'ee á jetze paru'ujpuá'ajte'en mua'a jǵi'í pe'ǵna jime'e í peǵ jǵn auteáǵturaa í Dios jemi, aítáti'chi. Jé'ecan pu timuaatéva'ire peǵ pi piyen a'uteárute seǵ jime'e mua'a jǵi'í a'ǵna chajta'a a'u ti te'áǵta í Dios. Mí ajta, capu ti'tǵi'í a'ij timuaatéva'ire peǵ hua'apuaca áǵi'isijm'é' pe'uun a'uteárute ti pua'a piyen éene'en a'ǵi pu muajá'ujisin a'ujna ti á'ataa, a'u mej caí ja'anáj é'ecui'ini í chu'inute mej muaatéci'imee, ajta capu ja'anáj á'amí'ini í taij.

⁴⁹ 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Naími'í xu rajpuafǵtzi xá'aju'un, mú'een, mi seǵ ne jamuan á'ujuhua'an seǵ si siyen titeeteáturan temu'a' naa í ru tzajta'a. ⁵⁰ Ayee pu tǵ'ivaire'e a'ǵna í unaj ti ti'tǵi'í tǵacaren. Mí ajta, ti pua'a huateáru'una a'ǵna í unaj tǵ'ij rajǵi'ini í ta'ancacá, a'iné auj tǵ'iri'iri tǵ'ij ajtahua'a ancacáa á'ara'ani. Capu ché'e a'ij tǵ'iri'iri. A'ǵna i niuucari i nej já'amua'ixaate'e, ayée pu che'atá tǵ'ivaire'e mú'ejmi tzajta'a tǵi'í unaj. Ché'e a'ín amuáǵcaren a'amua tzajta'a ti ij rǵi'í amuáaruuren. Rǵi'í xu'u tǵ'itǵ'ujmuajte í ru tzajta'a. Rǵi'í xu'u seajta e'ehuaǵjmu'a'araa ruǵimua'a sena'a.

10

Jíme'en í mej huataǵjtuaa í mej naími'í á'ujuhua'ane'e
(Mt. 19:1-12; Lc. 16:18)

¹ Jesús pu huírǵraa a'ujna u Capernaúm. Tǵ'ij jí a'uun a'ará'a a'ǵna já'ahua'a Jerusalén. Ayuun pu pǵjme'en á'uche'ecane'e a'u ti í játe'ana ayée huataǵjmu'a'a tǵjín í Jordán. Majtahua'a mú tǵúseǵj í teite a'u ti a'utevéeca'a í Jesús. Ajta a'ǵi pu á'iyen a'uteǵje ti tǵ-huá'umua'aten a'ij ti ari tǵ'ijri'irejca'a. ² Aj mú mi seica e'iré'ene. Fariseo mú pírici a'ǵime. A'ǵi mú tǵ'ites'e'eca'a mej miyen ca'anǵra'a tiraatá'an ti ij auté'itzen a'ǵna í Jesús. A'ǵi mú jǵn miyen tiraata'ǵhua'uri'í ti pua'a nu'u a'ín ayén tǵ'itá'aca ti ja'ati mé rúurieni í ru'ǵi. ³ Aj pu i ayén tǵhua'utá'ixaa tǵjín:

—ǵTǵ'itáani amuaata'áǵ a'ǵna í Moisés teecan?

⁴ Aj mú mi miyen tiraata'ixaa tǵjín:

—A'ǵi pu hui Moisés tǵ'utá'a ti cuapée raatapǵjte'en í ti jǵn ja'atí mé rúurieni í ru'ǵi. —Yee mú tǵ'utaxáǵtaca'a.

⁵ Tǵ'ij jí Jesús ayén tǵhua'utá'ixaa tǵjín:

—A'ij xu pua'a tiráǵteu í ru tzajta'a. Moisés pu tǵ'utá'a ti ja'ati mé rúurieni í ru'ǵi. A'ǵi pu xaa ayén cuapée tiraatapǵjte'en aru capu ayén tiraatá'a ruxǵ'evi'ira'a jime'e. A'ǵi pu'u een jǵn ayén huarǵi a'ǵna a'iné ayée xu tǵ'ijxe'ev'e'eca'a sena'a ruǵimua'a.

⁶ 'Mí ajta, tǵ'ij Dios raatétaahuaca'a í chaanaca te japuan yen seǵre'e, "a'ǵi pu nu'u a'ǵime huátaahuaca'a í teáata'a jamuan í 'ǵita'a." ⁷ "A'ǵi pu jǵn a'ín teáata'a mé huauuhua'axǵjsin í ruvaújsimua'a. Ru'ǵi pu nu'u jamuan a'utevée a'ame. ⁸ Mat'ǵij mi miyen éene'e muá'aju'un í mej hua'apua, cumu seǵ pu'u í tevi." Camu ché'e hua'apua, sino seǵ pu'u.

⁹ 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Dios pu ayén tiraataxáǵtaca'a ti seǵ na'a í tevi. A'ǵi pu jǵn, capu ayén tiraavǵjte'e seǵ siyen mé tǵhua'úhuua'anan í ru'ǵjta'amua'a, cuapée se-hua'utapǵite'en í rucǵna'astemua'a. —Yee pu tǵ'utaxáǵtaca'a a'ǵna í Jesús.

Tǵ'ij jí á'urraa, majta í mej jamuan á'ujuhua'ane'e. ¹⁰ Mat'ǵijtáhu'a'a mi chí'lita a'a'uteáǵrupi, majtáhu'a'a mú miyen tiraata'ǵhua'uri'í a'ǵna jime'e í cuapée ti jǵn ja'atí ru'ǵi mé úurieni. ¹¹ Aj pu i Jesús ayén tǵhua'utá'ixaa tǵjín:

—Tí pua'a ja'atí ru'íj mé úurieeni, a'íi pu tí'ijxana'acira'a ti pua'a á'iyen seij te'encuré'evlí'ti í 'íita'a. A'íj pu jín auteáturaasin jemin í ru'íj í ti mé rúujisin. ¹² Na'ari ti pua'a 'íita'a rucín mé úurieeni, a'íi pu ajta tí'ijxana'acira'a ti pua'a ajta á'iyen seij antéenaxca í teáata'a. A'í pu ajta auteáturaasin jemin í rucín í ti mé rúujisin.

Jesús pu r'íi hua'uteájtuaa í tí'iríi

(Mt. 19:13-15; Lc. 18:15-17)

¹³ Mat'íj mi tí'iríi ayauví'tíche í Jesús tí'ij hua'ajtmuári'en. Aj mú mi me'ín í mej Jesús jamuan á'ujuhua'ane'e, a'íi mú hua'utá'íjmíjri'í í tí'iríi mej nu'u caí huaja'uvé'evlí'tíjcare'en.

¹⁴ Tí'ij Jesús hua'usej a'íj mej ye'í rijcaa, a'íi pu huataniú'ucaca'a. Tí'ij jí ayén ti-hua'utá'ixaa tíjín:

—Miche'e yéj huave'eré'eneijte'en mi tí'iríi ineetzi jemi. Mat'íj mena'a pua'amé í mej á'ujca'ane ti Dios tíhua'uta'ajte'en, najjmi'í mú miyen e'en mat'íj í tí'iríi. A'íj nu jín niyen tejá'amua'íxaate'e. Caxu huá'íjmíjra. ¹⁵ Ayej xaa ne'u tí'ayajna. Naa pu hua'ase mi tí'iríi ti tíhua'uta'ajte'en í Dios. Tí pua'a ja'atí rax'eve'e ti a'uteárute a'ujna a'u ti Dios te'áijta, ayé pu tiú'ujxe'evle'e ti ayén che'atá na'a tí'iraxe'evle'e ti tiraata'ajte'en í Dios tíj seij pa'ari'í, mi ti yee seijre'e. Na'ari caí, capu ja'anáj a'uteáruti a'ujna a'íjna í ja'ati.

¹⁶ Aj pu í a'ín Jesús hua'ancuré'evlí'ti í tí'iríi. Seexu'íjmé'en pu ancaújtisteajxi í ru jetze. Ajta hua'avé'emuari'exi, aj pu'í raatéjhuaa í Dios jemi tí'ij a'ín huá'ucha'ín. Tí'ij jí á'uraa a'íjna í Jesús.

Temuajj ti chíjteaani pu tiu'utaxájtaca'a jamuan í Jesús

(Mt. 19:16-30; Lc. 18:18-30)

¹⁷ Tí'ij Jesús ari huiiramé'eca, seij pu ave'eré'ene, temua'a tí'éechijra'a. Aj pu í tínututaca'a vejlí'ipuan í Jesús. Tí'ij jí ayén tiraata'íhua'urí'í tíjín:

—Maeestru, nee nu ramua'aree pej r'íi tí'itevij. ¿Tí'ítájni a'íj tiú'ujxe'evle'e ti ayén tináaci'íti nejr ruuri ná'ara'ani í Dios jemi tíj na'a rusén jime'e mat'íj a'ítá'icne á chuaata'a í mej meri huácuii?

¹⁸ Aj pu í Jesús ayén tiraata'íxaa tíjín:

—¿A'íné een jín piyen tí'ínexa yee nej r'íi tí'itevij? Seij pu'u seijre'e ti r'íi tí'itevij. A'íi pu a'ín pú'een í Dios. ¹⁹ Mú'ee pej peri rú'umua'aree a'íj ti tiu'uta'ájtaca'a í Dios. Aye pej éene'en: “Pecaj tí'ixana'acire'e.” Ajtahua'a seij, ayén tíjín: “Pecaj tí'itecu'íca.” Ajtahua'a a'íjna ti ayén tíjín: “Pecaj tí'ínahua'aj.” Ajta seij ti ayén tíjín: “Pecaj ja'atí hua'ítzi jín tí'ixáate'e.” Ajta ayén tíjín: “Pecaj ja'atí tzeíjrajmua'a.” Ajta ayén tíjín: “Perá'atzaahuate'en a'atáata, pajta a'anáana.” A'íi pu a'ín pú'een í ti raata'ájtaca'a í Dios.

²⁰ Aj pu a'ín ja'atí ayén tiraata'íxaa tíjín:

—Maeestru, jime'en í pej pauchén raataxájtaca'a, nain nu jín té'aste í niucari netíj nena'a tiu'uvé'ese.

²¹ Tí'ij raasej, r'íi pu te'utaújmua'a í ru tzajta'a a'íjna í Jesús. Aj pu í ayén tiraata'íxaa tíjín:

—Tí'ítí pu auj muá'aturaate'e pej caí xi jín te'ará'aste. Aricu. Nain tiu'utuáa í pej tí'íjcha'í. Patá'aj hua'uré'e'a'ate'en í tumin í mej caí a'íj tí'íjviicua'í. Tí pua'a piyen huárini, jeíhua pej ra'ancuré'asin a'ujna já'ahua'a u ta japua. Chíjteaani pej pu'éene'e pua'amé a'ujna tí'éeseijre'e í Dios. Ajta patá'aj mú a'arájra'ani pej pi neetzi jamuan á'uche'ecane'en.

²² Tí'ij ráanamujri'í a'íjna í niucari, tí'ij í utéevatzí í tzajta'an. Huataújxiemiste a'íné jeíhua pu tí'íjcha'íca'a. Tí'ij jí á'uraa a'íjna í ja'ati.

²³ Aj pu í Jesús ruhuárita'a a'anéereajraa. Ajta ayén tíhua'utá'ixaa í mej jamuan á'ujuhua'ane'e tíjín:

—Temua'a pu tíhua'amuári'eriste'e mej a'uteárute a'ujna tí'éeseijre'e í Dios í chíjteaani. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

²⁴ Aj pu í utéevatzí í huá'a tzajta'a a'íime í mej jamuan á'ujuhua'ane'e a'íjna jime'e a'íj ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús. Ajtahua'a ayén tíhua'utá'ixaa tíjín:

—Niyaujmua'a, temua'a pu tíhua'amuári'eriste'e í mej jeíhua tí'íjcha'íi. Jeíhua pu huá'a jetze ruxe'evle'e í mej caj tí'íjcha'íi. A'íj pu jín muári'eri mej me'aun a'uteárute a'ujna tí'éeseijre'e í Dios. ²⁵ Capu xaa ne'u ayén tí'imuarí'eri tí amújra'ani cameeyu'u tí'tí p'íse'e jetze, tíj ti pua'a chíjteaani tiu'utése'en ti rusej a'uteárute a'ájna tí'éeseijre'e í Dios.

²⁶ Mat'íj ráanamujri'í, jé'ecan mú a'íj tira'utánamujri'í. Aj mú mi tí'ítírihua'urí'í rujíjmua'a. Míyen tíjín:

—Tí pua'a ayén tí'ayajna, ¿a'íi tá'uj na'a tí'irí'irí ti ja'ati a'uun a'uteáturan í Dios jemi? —Yee mú tiu'utaxájtaca'a.

²⁷ Ajtahua'a Jesús hua'usej. Ayen tíhua'utá'ixaa tíjín:

—A'íime jemi í teteca, capu xaa a'íj tí'irí'irí. Mí ajta, a'íi pu raay'íti í Dios. Nain jime'e pu jemín tí'irí'irí.

²⁸ Aj pu í a'ín Pedro a'utéjche ti raatá'íxaate'en. Ayen tíjín:

—jTavástará'a, me'ecui xaa!, nain tu teri tejá'urie í tej tí'ijcha'íica'a tej ti á'ujujhua'ane'en á'a jamuan. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Pedro.

²⁹⁻³⁰ Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayej xaa ne'u tí'ayajna. Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e, ti pua'a ja'atí tí'ití j'á'urieeni ineetzi jemi, na'ari jemin í niuucari tí jín huaujjéjcuare'en í Dios jemi, tí'tí tí na'a tí yá'urieeni, a'íi pu che'atá na'a ancure'asin tí'ij auj ruuri íyén chaanaca japua. Tí pua'a seij na'a í tí yá'urie, ayée pu che'atá na'a ra'ancure'asin a'achú cumu anxíte tí'tí tí a'ij, tí pua'a chí'ij, na'ari ruja'atzimua' na'ari rucu'utzimua' na'ari rujúutzimua'a. Ajta ayén hua'ancure'evi'ití í rute'ítestemua'a, a'íime rutáata na'ari runáana nusu ru'íj, na'ari ruyaujmua'a. Ajta pu ra'ancure'asin í chuej mej japuan vaujse í teite. Nain pu te'ancure'asin. Ajta rajpuaíjtzí a'ame. Aru capu amín a'ij. Tí'ij a'íin a'uteárute a'ujna Dios tí é'eseijre'e, Dios pu raatá'asin tí ruuri á'ara'ani jemin tíj na'a rusén jime'e.

³¹ Ajta ayén tí jíme'en yee:

—Memu'íí í mej vivejme'én jín títetateí íjii, a'íi mú cílieene'en jín títetate'e muá'aju'un. Majta mu'íití í mej cílieene'en jín títetateí íjii, a'íi mú vivejme'én jín títetate'e muá'aju'un. Ayej xaa ne'u té'eme. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa.

Jesús pu ajtahua'a raataxájtaca'a tí nu'u huámi'íni

(Mt. 20:17-19; Lc. 18:31-34)

³² Tí'ij jí á'uraa í Jesús, majta í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. An mú a'ucí j'á'ahua'a Jerusalén. Ajta a'íin í Jesús, a'íi pu amuacái huame'éca. Jehua mú rutemua'ave'eca í seica. Majta tí'tíziine'eca'a í mej huá'a cujta'a huajú'ucca.

Tí'ij jí ajtahua'a Jesús hua'utajé rujímua'a. Aj pu í a'utéjche tí tihua'utá'ixaate'en a'ij tí tí'tíj rauuren. ³³ Ayeé pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Casí'í, xáanamua'ajrí'í mú'een. Tu'uri á'uju'un a'ánna Jerusalén. Seij pu tiu'utátuiire'sin í nejíme'e, í nej neajta teáata'a jetze airáane a'íimej jemi í mej tihua'u'ajíte'e teyujta'a, ajta a'íimej jemi í mej té'eyu'uxaca. A'í mú tiu'utá'asin mej neejé'ica. Aj mú mí me'ín tiu'utátuiire'sin a'íimej jemi í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. ³⁴ Matí'ij mí na'axieehuásti'íra muá'aju'un, majta naatévajxi'ísin. Majta naatetzí'íjmua'axi'ísin í ne jetze. Majta neejé'ícatan. Netí'ij hui huámi'íni, hua'íca xicaj tzajta'a nu neajtahua'a á a'ítamej huá'a tzajta'a í mí'íchite.

A'í mú raatéjhuau a'ij mej tí'ijxe'eve'e a'ájna í Jacobo, ajta a'ájna í Juan

(Mt. 20:20-28)

³⁵ Aj mú mí ajteáxiireca'a Jesús jemi a'ájna í Jacobo, ajta a'ájna í Juan. A'íi mú me'ín pú'een yaújmua'ame'en a'ájna í Zebedeo. Matí'ij mí miyén tiraata'ixaa tíjín:

—Maeestru, ayée tu tí'ijxe'eve'e pej piyén huárini a'ij tej ye'í timuaatáhuaviira. —Yee mú tiu'utaxájtaca'a.

³⁶ Aj pu í Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'í tíjín:

—¿A'íiné setí'ijxe'eve'e nej niyén huárini mú'ejmi jime'e? —Yee pu tiu'utaxájtaca'a.

³⁷ Aj mú mí miyén tiraata'ixaa tíjín:

—Ahuii, ayée tu tí'ijxe'eve'e a'ájna xicájra'a jetze patí'ij yatanéjsin pej titaata'ajíte'en íyén chaanaca japua. Patá'aj taatá'an tej uhuará'asixi'íin seij a'ari'írinta'a, ajta seij á'utata'a. —Yee mú tiu'utaxájtaca'a.

³⁸ Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Mú'een, caxu ramua'aree a'ij sei tí'tíj éene'e huahuau. ¿Ni siyén rá'aviicua'í seij rajpuaíjtzí xá'ara'ani netj'í inee tirajpuaíjtzí na'ame? ¿Na'ari secaí rá'aviicua'í í teite mej a'ij pua'a amuáaruuren mú'ejmi matj majta a'ij pua'a tí'ineruure ineetzi? —Yee pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Jesús.

³⁹ Aj mú mí miyén tíjín:

—Néti'íjtá ne'u, ayée tu tirá'aviicua'íran.

Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayej xaa ne'u tí'ayajna. Mú'een xu rajpuaíjtzí xá'aju'un netj'í tirajpuaíjtzí na'ame inee. Ajta, mú'ejmi, aítze'e mú a'ij pua'a amuáaruuren matj a'ij pua'a tí'ineruuren ineetzi. ⁴⁰ Mí ajta, canu ne'íjna jín antínmua'aree nej amuaatá'an sej uhuará'asixi'íin seij nejri'írinta'a, ajta seij ne'úutata'a. A'íimej pu'u cí'ití í mej ayén hua'újxi'íepi'íntari'íra'a.

⁴¹ Matí'ij mí ráamua'areeri'í í seica í mej tamuáamuata'a mej ará'ase a'ij mej ye'í tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Jacobo, ajta a'ájna í Juan. Aj mú mí tiníniu'ucacuca'a a'íimej jemi í mej hua'apua.

⁴² Aj pu í Jesús hua'utajé najjmi'íca. Ayeé pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Xu'uri ramua'aree, mú'een, a'ij mej ye'í rici í mej tí'íta'ajíte'e nain chuéjra'a japua. Ca'anín mú jín tihua'u'ajíte'e í teite. A'íime í mej vivéjme jín títetateí, a'íi mú hua'u'ajíte'e a'ij mej ye'í huárini í seica.

⁴³ Mí ajta, capu ayén té'eme mú'ejmi jemi. Tí pua'a ja'atí raxí'eve'e ti ve'ecán jín tí'tevéé á'ara'ani, ayée pu tiú'ujxe'eve'e ti a'ín ciliéene' jín tí'tevéé á'ara'ani. ⁴⁴ Ajta ti pua'a ja'atí raxí'eve'e ti a'ín pu'éene'en í ti jaítze'e ruxe'eve'e, ayée pu tiú'ujxe'eve'e ti a'ín hua'utévaire'en najmí'ica í seica.

⁴⁵ Ayej che'atá na'a tí'een ineetzi jemi, inee i nej neajta teáata'a jetze airáane. Canu ne'íjna jín yé uvé'ene mej mí naatévaire'en ineetzi, sino neatá'aj hua'utévaire'en mu'licáca í teite. Ayeé nu xaa een jín yé uvé'ene nexí'evi'ira'a jime'e neatá'aj huá'a japua huániuumi, ne'a'ijna jime'e nej huámi'ini huá'a jetze me'ecan. Netiraatanájchite'en í Dios í ti jín a'ín huá'ajijve'e í mej jín á'apua'aren í teite.

Jesús pu tirádhuaa a'íjna í Bartimeo ti arácuunica'a

(Mt. 20:29-34; Lc. 18:35-43)

⁴⁶ Mat'íj mí me'uun a'ará'a a'ájna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Jericó. Mat'íj mí huiráaci me'újna. Pu'uri huíiramé'eca a'ájna í Jesús, majta me'ín í mej jamuan á'ujjhuu'ane'e, majta mu'ití í teite. A'uu pu sef je'itécatii vejli'i juye jetze. Ayeé pu ántehuaaca'a tijín Bartimeo. Yaujra'an pu pú'eene'en a'ájna í Timeo. Ajta arácuunica'a a'ájna í Bartimeo. A'íj pu va'í'ira huá'ahuaviiraca'a.

⁴⁷ T'íj í huá'unamuajri'i mej á vejli'i e'evé'uju'uca'a. Jíme'en pu'u huá'unamuajri'i, t'íj jí a'ín ta'arácun a'utéjche ti huajjhuu. Ayen tijín:

—Jesús, mí pej í'ihuaacixa'ara'an a'ájna í tajtuhuan teecan í David, ná'ancu'uvajxi'i ineetzi. —Ayeé pu tiraatajé.

⁴⁸ Majta me'ín í teite, temua'a mú tira'ajteá'ajxi. Meraata'íjmajri'i t'íj caí ayén tí'ijijhua. Ajta a'ín, jaítze'e pu ca'anín jín huajjhuuaca'a, ayén tijín:

—Mí pej í'ihuaacixa'ara'an a'ájna í David teecan, ná'ancu'uvajxi'i ineetzi.

⁴⁹ Aj pu í Jesús a'utéechaxi. Ayeé pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Sericu, se'utáje.

Aj mú mí ya'utajé. Ayeé mú tiraata'ixaa tijín:

—Huaté'aca'ane í á'a tzajta'a. Ájchesi. A'í pu muachu'eve'e í Jesús. —Yee mú tiraata'ixaa.

⁵⁰ Aj pu í a'ín aire'újchuirí'i í rucixu ca'anín jime'e. T'íj jí ájtzucu. Aj pu í e'iré'ene í Jesús jemi. ⁵¹ Aj pu í a'ín Jesús ayén tiraata'íhuu'uri'i tijín:

—¿A'iné petí'ijxe'eve'e nej tí'tí'í a'íj huáruuren mú'heetzi jemi?

T'íj jí ayén tiraata'ixaa a'íjna í ti arácun tijín:

—Maestru, ayée nu tí'ijxe'eve'e nej atáneere.

⁵² Aj pu í Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Pu'uri pejá'ura'ani mú'ee. Peté'atzaahuate'e nej inee timuáhuu'ate'en. A'íj pej jín peri huarúj.

Jíme'en pu'u ayén tiraata'ixaa í Jesús, a'íjna í ti arácun, aj pu í atáneereca'a. T'íj jí, a'í pu í Jesús jamuan á'uche'ecane'e já'araa, a'u ti na'a tí huáye'icaa.

11

Jesús pu a'uun a'uteájrupi u Jerusalén

(Mt. 21:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

¹ Mat'íj meri vejli'i me'ánna autené'sime'ecaa u Jerusalén, a'úu mú a'atanéj a'u ti chájta'ajme ti ayén téja'arájtehuaa tijín Betfagé, ajta Betania. A'uu pu é'echajta'a jiri jetze ti ayén téja'arájtehuaa tijín Aceituunajemi. T'íj jí Jesús hua'apuaca huata'áiteca'a. ² Ayen tijín:

—Sericu, setá'aj se'uun a'atanén a'ájna vejli'i chajta'a tí'éesejre'e. Tí pua'a seri e'ará'asti, a'úu xu puuru'u é'eteuni tí caí xi ja'anáj ja'atí japuan avé'eca. A'uu pu a'íjtápi'íhuá'a ame. Setá'aj rá'íjxijta, seajta mú ye'eráajan. ³ Tí pua'a ja'atí ayén tejámuata'íhuu'u yee: “¿A'iné een jín será'íjxijta mí puuru'u?”, ayée xu tiraata'ixaa'ee'en yee: “A'í pu ra'ucupadu í tavástara'a”, seajta siyen tiraata'ixaa'ee'en yee: “Seajtahua'a xu ca'anacan seraatátiire'esin í tí racii.”

⁴ Mat'íj mí u á'uju'u. A mú pua'acié caaye jetze ya'uteu me'íjna í puuru'u. A'uu pu a'íjtápi'íhuu'aca'a puéerta jetze. Mat'íj mí ra'íjxíjtaca'a.

⁵ Seica mú me'uun a'uté'uuca'a a'ujna. A'í mú tihua'uta'íhuu'uri'i tijín:

—¿Tí'itájni a'íj seruure? ¿A'iné een jín será'íjxijta mí puuru'u?

⁶ Ayeé mú tihua'utá'ixaa a'íj tí ye'í Jesús tihua'utá'ixaa. Majta me'ín í seica, a'íj mú hua'utá'a mej ra'anján. ⁷ Mat'íj mí ya'ujáj í Jesús jemi a'íjna í puuru'u. Metira'itétajte rucixu jime'e. T'íj jí avé'eyejxi í Jesús í puuru'u japua. ⁸ Majta me'ín í teite, jeihua mú cixuri te'epíjraa juye jetze. Majta seica pí'ista te'entiveíchixi'i, a'íj mú majta a'upíjraa a'ájna juye jetze.

⁹ Majta me'ín mej amuaaté'ee muaajú'ucaa, a'íj mú auté'jhuii mej huajjhuu, majta me'ín í mej huajú'ucaa cujta'an a'íjna í Jesús. Yee mú tí'ijijhuu'aca'a tijín:

—Pu'uri i'i xi'epi'in. Ché'e Dios ráave'esi a'ljna ti yevé'eme niuucajtze'en í tavástar'a. ¹⁰ Pu'uri i'i xi'epi'in. Ché'e Dios ráave'esi temua'a naa, a'ljna ti á yevé'eme t'ij tiu'uta'ajta t'ij ajm'i'í tiu'uta'ajtac'a í tahuácaxa'a, a'ljna í David teecan. Ajta hui me'ín í mej t'ivaire'e u ta japua, miché'e miyen tiraataxáj yee temua'a pu í'ixi'epi'in. —Yee mú mi tiu'utaxájtaca'a, a'ljna caaye jetze.

¹¹ T'ij í Jesús a'uteájrupi a'ánna Jerusalén. Ajta á'iyen a'a'uteájrupi a'ujna teyujta'a. T'ij tiu'uséij nainjapua, t'ijí á'uraa, majta í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Pu'uri téchuijxarime'eca, mat'ij mi me'uun a'ará'a a'ljna Betania.

Jesús pu a'ij pua'a tiraateájtuaa í huaréj ti caí taca'a
(Mt. 21:18-19)

¹² Yee ruijmua'a yee majta u e'eráaci a'ujna Betania. Pu'uri í'icuataca'a a'ljna í Jesús. ¹³ T'ij í a'ín huaréj pi'lista huasej ti a'imúa'atáveeca'a. Jéihua pu téxamu'a'i. T'ij jí u á'lume t'ij raasej ti pua'a taca'a. Mí ajtá'í caí, capu taca'acaa. A'í pu'u, xamua'ira'an seijre'eca'a a'íné capu a'ájna pí'tí'irijcaá t'ij pua'a taaca. ¹⁴ Aj pu í Jesús ayén tiraata'ixaa a'ljna í huaréj, t'ijín:

—Capu ché'e ja'atí mú a'uvé'émé'e a'ame ti ráacua'ani mi á'ataca'i. —Yee pu tiraata'ixaa. Majta me'ín í mej á'ujjuhua'ane'e í Jesús jamuan, a'ij mú ráanamujri'i a'ij ti tiu'utaxájtaca'a. Mat'ijtá mi a'ucij.

Jesús pu raajéjcuare í teyuu ti seijre'eca'a
(Mt. 21:12-17; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

¹⁵ A'uun mú a'ará'a a'ánna Jerusalén. T'ijta'i a'ín Jesús a'a'uteájrupi a'ujna teyujta'a. Ajta a'utéjche ti hua'irámuarite'en í mej me'uun te'utu'aca, ajta í mej me'uun tite'unanáve. Temua'a pu te'ijhuá'axixi í tihuá'ameesa í mej tumin jetzen tihuá'apuata'ati'iraca, ajta a'u mej cucui'ise e'etu'aracare'e. ¹⁶ Ajta caí hua'utá'a ti ja'ati ti'ti'í aútisime'en á já'ita'a teyujta'a. ¹⁷ Ajta á'iyen tihuá'amua'ateajraa, ayén t'ijín:

—¿Ni caí ayén té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze ti ayén tiraataxájtaca'a í Dios t'ijín: “Ayee pu nu'u teja'arajtehuá'a a'ame í chi'ira'an t'ijín chi'ij mej tzajta'an r'í'í tiratá'aca í Dios í mej curé'eci'ica nain japua í chuej ti seijre'e”? Mí ajta, capu a'ljna jín t'ivaire'e. Ayee xu ráaruu í chi'ij t'ij teásta'a a'u mej a'iráatei í nahua'ari. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'ljna í Jesús.

¹⁸ Majta me'ín í teite, najm'i'í mú a'ij tira'utasej a'ljna jime'e a'ij ti ye'í tihuá'amua'ate. Majta me'ín í mej te'ájtta teyujta'a, majta a'ime í mej té'eyu'uxaca, a'í mú rátzijime'eca'a mat'ij ráanamujri'i a'ij ti ye'í tihua'umuá'ate. Aj mú mi ráahuau a'ij mej ye'í huárini mej mi raajé'ica me'ljna í Jesús. ¹⁹ Ajta a'ín í Jesús, t'ij huatética'are'eca'a, aj pu'í huirájrara a'ujna chajta'a, majta í mej jamuan á'ujjuhua'ane'en.

Huateáhuua a'ljna í huaréj
(Mt. 21:20-22)

²⁰ Yee ruijmua'ate'e yee, t'ij huateapuá'areca'a, a'úu mú a'uré'ene a'utí a'atáveeca'a a'ljna í huaréj. Pu'uri temua'a t'ihuachica'a nainjapua, ajta tété'imua í runáana'a jetze huateáhuua. ²¹ T'ij jí a'ín í Pedro ra'utámua'areeri'í a'ij ti een jín huateáhuua. Aj pu í ayén tiraata'ixaa a'ljna í Jesús t'ijín:

—Maeestru, casi'í. Pu'uri temua'a ti'ihuáchi mi huaréj pej a'ij pua'a tiraateájtuaa.

²² Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa t'ijín:

—Ayee pu tiú'ujxe'eve'e sej rá'atzaahuate'en í Dios.

²³ Ajta ayén tihua'utá'ixaa t'ijín:

—Ayee nu xaa né'u tejá'amua'ixaate'e. Ayej ti'ayajna ti pua'a ja'atí té'atzaahuate'e í ru tzajta'a ti ayén te'ará'asti a'ij ti a'ín tirá'amitiejte'e, ayée pu té'eme. Na'ari, ti pua'a a'ljna í ja'ati ayén tiraata'ajte'en a'ljna í jirí t'ijín: “Tichesí, ateáruti mé jaata'a a'ájna já'ahuua el mar”, ayée pu'í rini, rí'irí. Na'ari caí, ti pua'a utévatzijn í tzajta'an a'ljna í muá'ariira'a t'ijín: “Ayej né'ase capu a'ij ti'ir'iri”, capu ayén té'eme ti ayén huárini.

²⁴ A'ij nu jín, niyen tejá'amua'ixaate'e. A'ij sej ye'í tiraatáhuauca í Dios jemi, ti pua'a siyen té'atzaahuate'e seji ra'ancuré'asin, ayée pu té'eme, ti'ití sej a'ij tiu'utáhuasin. ²⁵ Ajta, pat'ij raatéjhuauni í Dios jemi, ti pua'a ja'atí auteáturan mú'etzi jemi, ayée pu tiú'ujxe'eve'e pej tiraatá'uuni'í. Tí pua'a piyen huárini, a'ín í ayá'upua ti a'uun é'eseijre'e u ta japua, a'í pu timuaatá'uuni'ira mú'etzi nain jime'e í pej jín auteájturaa í jemin. ²⁶ Na'ari ti pua'a pej caí tiraatá'uuni'í í ti á jemin auteájturaa, capu ajta timuaatá'uuni'ira í Dios í pej jín auteájturaa í jemin. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'ljna í Jesús.

Mat'ij mi a'ucij.

Jíme'en í t'ijín antiújmua'aree a'ljna í Jesús
(Mt. 21:23-27; Lc. 20:1-8)

²⁷ Aj mú mi majtáhua'a u Jerusalén á'uju'un. Aj pu i Jesús a'uun vejli'i á'uche'ecane'eca'a teyujta'a matí'ij seica á e'iré'ene. A'í mú pú'een í mej te'áijta teyujta'a, majta í mej té'eyu'uxaca, majta seica vaujsi. ²⁸ Aj mú mi miyen tiraata'íhua'uri'i tijn:

—¿Tí'itájni jín petí'ititéjvee pej pi piyen rici? ¿A'ataani ayén tímuaata'áj pej pi piyen rijca?

²⁹ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijn:

—Neajta nu inee sej tejámuaata'íhua'ura. Tí pua'a senaatá'ixaate'en se'íjna, aj nu ni amuaatá'ixaate'esin tí'tí'í nej jín tí'ititéjvee nej ni miyen rici. ³⁰ ¿A'ataani raatá'a a'íjna í Juan tí'ij huá'umuai'íhua í teite? ¿Ni Dios, ca'ín mi toteca? Xaata'niuchi.

³¹ Matí'ij mi a'uteájhui mej rujámua'a tí'íhuaúrihua'u. Miyen tijn:

—Tí pua'a tiyen tiraata'ixaate'en yee: “Dios pu ya'uta'íteca'a”, ayée pu titaatá'ixaate'esin yee: “¿A'iné een jín tecaí rá'atzaahuat'e a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna?” ³² Mí ajta, capu hui rí'irí tej tiyen tiraata'ixaate'en yee: “Teteca mú ya'uta'íteca'a.”

Yee mú tiu'utaxájtaca'a a'íime, a'iné mu'uri ramua'areereca'a mej najmí'i miyen rá'atzaahuat'e'eca'a tí a'ín í Juan tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. A'íj mú jín huá'atziine'eca'a í teite. ³³ A'íj mú mi jín miyen tiraata'ixaa me'íjna í Jesús tijn:

—Catu hui ramua'aree.

Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijn:

—Canu neajta nee tejámuaatá'ixaate'esin í nej jín tí'ititéjvee nej ni miyen rici. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

12

Jíme'en í mej tí'imijhuaca, í mej majta a'ij pua'a huarj

(Mt. 21:33-46; Lc. 20:9-19)

¹ Ajta á'iyen a'utéjche í Jesús tí tihua'utá'ixaate'en seij jime'e í niuucari. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijn:

—A'atí tí yee ráahui í uuva ciye'e. Tejcuáa pu nu'u jín raaré'ana. Aj pu i tí'tí huatáahuaca'a tí jín raajá'ara'ape'en í uuva. Ajta tí'tí ájtaahuaca'a ájteevi'i, í mej japuan utiúu hua'íxi'ere'en í mej tí'imijhuaca.

Tí'ij jí ayén huarj, seica pu huatánijte í chuej mej mi tiraanájchite'en cáj caj. Aj pu i á'uraa a'íjna í ja'ati seica chuéjra'a japua.

² Tí'ij nu'u a'ájna teja'uré'ene ja'anáj mej pua'a rajú'uraca a'íjna í uuva, seij pu huata'áiteca'a tí i hua'utáhuavii a'achú tí rac'icipua a'íjna í ja'ati. ³ Majta me'ín í mej tí'imijhuaca, a'í mú yehui rajví'i a'íjna tí tiu'uta'ájtí'ire. Temua'a mú tiraatéevajxi. Ayee mu'u tiraata'íteca'a. Camu tí'tí raatá'a.

⁴ Ajta a'ín tí á'are'ara'an pú'een í chuej, ajtahua'a pu seij huata'áiteca'a. Majta mú me'ín huatáu'asixi tetej jime'e. Matí'ij mi temua'a tira'avá'atu'a í mu'úura'an jetze. Majta temua'a a'ij pua'a tira'ajteá'ajxi. ⁵ Ajtahua'a nu'u seij huata'áiteca'a. Majta mú amín temua'a tiu'ujé'ica. A'atzu ayée teuumé'eca. Ajtahua'a seica huata'áiteca'a. Seica mú huatéevajxi, majta seica huácuii. Ayee mú huá'uruu a'íime í mej tí'imijhuaca.

⁶ A'úche'e pu yehui seij turaaca'a. Yaujra'an nu'u a'íjna í ja'ati. Jeíhua pu huápi'i raxí'eve'eca'a. Ayee pu tí'imua'atzejca'a ayén tijn: “Ayee ne'ase yehui merá'antzaahuat'e'esin, me'íjna.” Tí'ij jí a'ín huata'íteca'a.

⁷ Mí ajta, capu ayén te'irájraa. Ayee mú tí'íhuaú'ixaa a'íime í mej tí'imijhuaca. Miyen tijn: “A'í pu a'ín pú'een í tí nain tí'ijci'iti. Che'eré, tiché'e yehui raajé'ica, tí'ij téjmi ta'áa á'ara'ani.” Ayee mú tiu'utaxájtaca'a. ⁸ Aj mú mi rajví'i a'íjna í yaujra'an. Matí'ij mi raajé'ica. Aj mú mi ru'irájri á pua'acé a'íjna í mej raajé'ica. Yee pu tihua'uruu. Antipua'areca'a icu.

⁹ Aj pu i Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'i a'íjna i niuucarijra'a jetze tijn:

—¿A'iné tejamuá'amitiejte'e? ¿A'iné tí'tí'ij ruuren a'íjna í ja'ati tí á'are'ara'an pu'eene'e í uuva? Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. A'í pu mú a'uvé'emé'e a'ame. Tí'ij jí huá'acui'ini í mej tí'imijhuacare'e a'íjna. Ajta a'ín í chuej, a'í pu seica huatapuajve'esin. Ayej xaa ne'u té'eme.

¹⁰ ¿Ni secaí ja'anáj ra'ujíve í yu'uxari jetze se'íjna í niuucari tí ayén a'íjna jín rá'axa? Ayen tijn:

A'íjna í tetej í mej ayaúuhua'axi

í mej chí'ij ta'ahuaca,

ayée pu te'irájraa tí a'ín pu'éene'e já'araa

tí'í esquineero.

¹¹ Ayee pu ráaruu í tavástara'a,

í tí jaítze'e í'ixi'epi'in.

Rí'í pu te'utéevatzi í tatzajta'a.

¹² Majta me'ín í teite í mej te'áijta u teyujta'a, majta í seica, a'ij pu pua'a huá'uruu a'ij tí tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús tí ayén hua'aj jime'e tiu'utaxájtaca'a a'íjna jime'e í niuucari.

Aj mú mi raatatése mej raatéevi'i, mej mi ra'iteáanan. Mí majta, camu miyen ráaruu. Mehuá'atziine'eca'a í teite. A'íj mú jín raatátuaa. Mat'íj mi a'ucíj.

Jíme'en í mej huá'aji'ive'ecaa
(Mt. 22:15-22; Lc. 20:20-26)

¹³ Mat'íj mi seica huata'áiteca'a mej mi tiu'uxáj jamuan a'íjna í Jesús. Fariseo mú pírici, majta seica í mej jetzen ajtémecan a'íjna í Heródes. A'í mú raatatése mej ca'aníjra'a raatá'an tí'ij a'íin auté'itzen niuucari jíme'e ti tiu'utaxáj, mej mi raatéhua'íta. ¹⁴ Mat'íj mi e'iré'ene, miyen tiraata'ixaa tíjín:

—Maestru, a'íj tu mua'aree pej tzáahuati'ira'a jíme'e tí'ixaxa'a. Capu á jetze ruxe've'e a'íj mej ye'í tí'ixaxa'a í teite. Mú'ee pej caí tite'ajáahuate'e sino ayé'e pej tí'imua'ata puá'aye'í tzáahuati'ira'a jíme'e a'íj ti tí'ixxe've'e í Dios. Tiché'e seij maaata'íhua'u. ¿Ni qui x'epi'in tej tiu'unajchitáa a'íj ti ye'í tí'itajjive'e a'íjna ti tí'ita'ajte'e ti ayén ántehuaa tíjín César? ¿Ni qui tetiu'unajchitáa ca'ín tecaí? —Yee mú tiraata'íhua'uri'í.

¹⁵ Mí ajta, a'íjna í Jesús, a'í pu ramua'areereca'a mej caí jé'iyecan jín tí'ira'íhua'uraca'a. A'íj pu jín ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—¿A'íné seij si siyen tí'inetese'e seij naateevi'i niuucari jíme'e? Seij mi tumin mé seneje've'e'íte'e. Niché'e ra'usej.

¹⁶ Mat'íj mi ye've'e'íte. Tí'ij ra'usej, tí'ij jí ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—¿A'ataani néerime'ara'an a'aseijre'e? ¿A'íné ántehuaa í ti á'ayu'usi'í?

Aj mú mi miyen tiu'utaniú tíjín:

—A'íjna í ti tí'ita'ajte'e, a'íjna ti ayén ántehuaa tíjín César.

¹⁷ Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayeexu se'íjna jín huárini. Setá'aj raatá'an se'íjna ti tí'ita'ajte'e tí'it'ij ti rací'icipua. Seajta siyen tiraatá'an í Dios tí'tí'ti ajta ayén tí'ijcipua. —Ayeexu pu tihua'utá'ixaa.

Majta me'ín, temua'a mú titeeteújtzaahua me'íjna jíme'e a'íj ti ye'í tiu'utaxájtaca'a.

Jíme'en a'íjna xicájra'a mej jetzen huatarún í mi'ichite
(Mt. 22:23-33; Lc. 20:27-40)

¹⁸ Mat'íj mi seica á e'iré'ene í mej miyen ánte'aruaa tíjín Saduceo. A'íi mú miyen tí'ixaxa'a mej nu'u caí ché'e huatarúsin í mej meri huácuii. Seij mú jín niuucari tiraata'íhua'uri'í me'íjna í Jesús. ¹⁹ Miyen tíjín:

—Maestru, ayé'e pu tira'uyú'uxaca'a a'íjna í Moisés. Tí' pua'a nu'u ja'atí neiche, ti pua'a a'íi caí tí'tí'iríjmua'a huámí'ini, ruxe've'e'e nu'u ti ihuáare'ara'an ra'ancuré'evi'iti a'íjna ti ratévi'itine'e í ti huamí'i. Ajta ayén ruxe've'e'e ti a'íin tiyaúumua'a á'ara'ani a'íjna jetze me'ecan í ti huamí'i.

²⁰ Ayeexu pu nu'u tiuju'uríj. Mua'aráhua'apua mú ará'aseca'a a'íime í mej ru'íhuaamua'a. Tí'ij jí a'íin ti vástaa huaténe'icheca'a. Capu xi tí'tí'iríjmua'a huamí'i a'íjna ti í'ivasta'a. ²¹ Tí'ij jí a'íin ti ra'íté'ase, a'íi pu ra'ancuré'evi'iti a'íjna ti ratévi'itiné'e a'íjna ti huamí'i. Ajta a'íjna juutzeájra'an ajta pu huamí'i. Capu ajta tí'tí'iríjmua'a já'araa. Ajtahua'a se'ij juutzeájra'an ra'ancuré'evi'iti a'íjna í í'íta'a. Ayeexu pu che'atá na'a huaríj. Ajta pu huamí'i. Capu ajta tí'tí'iríjmua'a já'araa.

²² Ayeexu pu che'atá na'a tihua'uruu najmí'ica í mej aráhua'apua ará'aseca'a í ru'íhuaamua'a. Capu ja'atí tí'tí'iríjmua'a já'araa. Tí'íjta'í nu'u huamí'i í í'íta'a. ²³ ¿A'íqui té'eme mat'íj a'ítacíne a'u mej e'evé'enamí'i í mej huácuii? Najmí'i mú huácuii í mej ratévi'itine'e. ¿A'ataani íra'ara'an pu'éene'e a'ame a'íjna xicájra'a jetze mat'íj huatarún?

²⁴ Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Mú'een xu caí ramua'aree a'íj ti té'eyu'usi'íhuaca'a í yu'uxari jetze. Seajta caí ramua'aree a'íj ti ríci í Dios í rumuári'eri'ire'ara'an jíme'e. A'íj xu jín, mú'een sete'uteújxua jeihua huápi'i.

²⁵ Ayeexu nu tejá'amua'ixaate'e. Mat'íj huatarún í mej huácuii, camu ché'e néjne'iche muá'aju'un. Majta í'uuca, camu majta víiche muá'aju'u. Ayeexu mu'u éene'e muá'aju'u mat'íj e'en í xie'jniu'ucari í mej tí'ivaire'e a'ujna ta japua.

²⁶ A'íjna jetze í xicájra'a mej jetzen a'itajú'un í mej huácuii, ayé'e nu a'atzu tejá'amua'ixaate'e. ¿Ni secaí ja'anáj ra'ujjive a'íjna yu'uxari jetze ti ra'uyú'uxaca'a a'íjna í Moisés teecan a'íj ti té'axa í niuucari tí'ij a'íin Moisés tu'upi huasej ti vivéj, ti ajta teátaasime'e? A'í pu jetzen Dios raatajé. Ayen tíjín: “Nee nu naúche'e huá'a Dios pu'leen í mej á'amuaayaaxustemua'a, a'íjna í Abraham, ajta a'íjna í Isaac, ajta a'íjna í Jacobo.”

²⁷ Ayeexu nu tejá'amua'ixaate'e. Ayeexu pu tiu'utaxájtaca'a í Dios a'íimej jíme'e í mej meri huácuii. Tihua'íxaaa cumu mej mauj ruuri. Tí' pua'a mecaí ché'e rúuricajche'e jemín í Dios, capu huá'a Dios á'ame'enche'e. —Ayeexu pu Jesús tihua'utá'ixaa.

Jíme'en í niuucari í mej jín te'áitta ti jaítze'e ruxe'eve'e
(Mt. 22:34-40)

²⁸ Seij pu ajta a'ará'a í ti té'eyu'uxaca yu'uxari jetze. Hua'unamuajri'i a'ij mej ye'í tí'ruixaate'eca'a. Ra'aranájcheca'a a'ij ti ye'í tiu'uxájtaca'a í Jesús. Aj pu í ayén tiraata'íhua'uri'í tijín:

—¿Tí'itáani niuucarijra'a jaítze'e ruxe'eve'e í ti raaxájtaca'a a'íjna í Moisés teecan? —Yee pu'u tiu'utaxájtaca'a a'íjna ti té'eyu'uxaca í yu'uxari jetze.

²⁹ Aj pu í Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—A'í pu a'íin pú'een í niuucari ti jaítze'e ruxe'eve'e caí méèj seij í niuucari, ti ayén een: “Xaanamuajri'i mi sej íyén huachéjme a'íjna chuéjra'a japua yú Israél. A'íjna ti ta'ivástara'a, í Dios, a'íi pu sej na'a pú'een. ³⁰ Ayeé pu nu'u tiú'ujxe'eve'e pej rí'í tiraateájtuaani a'atzajta'a í Dios jemi, nain pej jín rí'í tiraateájtuaani, á'axe'eví'ira'a jime'e, pajta á'amua'areere'e jime'e, pajta nain í a'aca'aníjra'a, pajta í á'axiejniu'uca jime'e.” A'íi pu a'íin pú'een í niuucari ti jaítze'e ruxe'eve'e. ³¹ Ajta í niuucari ti ra'íté'ase, ayej che'atá na'a tén een. A'íi pu a'íin pírici ti jíme'en raxa yee: “Patá'aj piyen che'atá pena'a rí'í tirájcha'íi í axí'ej tevi patíj asej.” Capu méèj niuucari ti ayén jaítze'e tiú'ujxe'eve'e caí a'íjna í niuucari í ti tí'íhua'apua.

³² Aj pu í a'íin í ti té'eyu'uxaca ayén tiraata'ixaa tijín:

—Maestru, temua'a pej naa xí'epi'in tiraataxájtaca'a. Ayej xaa ne'u ti'ayajna patíj pauchén tiraataxájtaca'a. Sej pu'u í Dios. Camu mu'íi. ³³ Ajta pu tí'ivaire'e ti pua'a rí'í petiraateájtuaani í Dios jemi nain jime'e í a'atzajta'a, pajta í á'axe'eví'ira'a jime'e, pajta á'amua'areere'e jíme'en.

'Ayen che'atá na'a tí'ivaire'e pej rí'í tirájcha'íi axí'ej tevi patíj asej. Jeíhua pu hui tí'ivaire'e í Dios jemi ti pua'a ja'atí te'ará'asten a'íjna jime'e í niuucari ti tí'íhua'apua. Jaítze'e pu tí'ivaire'e í Dios jemi a'íjna caí ti ja'ati te'ará'asten nain jime'e í mua'í'ivéjri mej tí'itecui'íca na'ari nain jime'e a'u mej huaja'ata'iraca í ye'emuaate.

³⁴ Tí'ij Jesús ráamua'areerí'í a'ij ti ye'í tiu'utaniú a'íjna í ti té'eyu'uxaca, a'ij ti a'íin tiu'utaxájtaca'a ehaurití'íecan jime'e, aj pu í ayén tiraata'ixaa tijín:

—Pepu'uri tímua'a á'aca'ane ti huatasejre'en mi a'atzajta'a nain a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. —Ayeé pu tiraata'ixaa.

Aj pu xaa caí ché'e ja'atí a'ujca'anée já'araa ti ayén tiraa'íhua'u.

¿A'ataani yaujra'an pú'een í Ciríistu'u?
(Mt. 22:41-46; Lc. 20:41-44)

³⁵ Ajtahua'a pu a'a'uteájrupi í Jesús a'ujna teyujta'a. Tihua'uhuamuá'ate. Ayen tijín:

—Ayeé mú tí'ixaxa'a í mej té'eyu'uxaca ti a'íin í Ciríistu'u ti nu'u a'íin pú'een í huáacixa'ara'an a'íjna í David teecan. ³⁶ Mí ajta, a'íin Xíejniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu ca'aníjra'a raatá'a a'íjna í David teecan ti ayén tiu'utaxájt tijín:

Tavástara'a pu ayén tiraata'ixaa

a'íjna í nevástara'a tijín:

“Antiyejxi'í i ipuari japua, íiye nerí'irínta'a.

Paúche'e anticatíi a'ajta'í necaí hua'utému'a'itín
í mej muájcha'íire'e.”

Ayeé pu'u tiu'utaxájtaca'a a'íjna í David teecan.

³⁷ 'A'íjna í mej miyen ratamuá'amua tijín Ciríistu'u, a'íi pu a'íin pú'een ti avá'ujya'upuate'eca'a í David teecan ayén tijín: “Nevástara'a.” Hua'apua pu jín raatámua'atzi David teecan a'íjna í Ciríistu'u. A'íj nu jín niyen tejá'amua'íhua'u, ¿a'íiquí ti ayén hua'apuaca jín raatamu'a'a a'íjna í David teecan? ¿A'íiquí huataújmu'a'a ti a'íin Ciríistu'u ti jetzen airáane a'íjna í David teecan, ayée pu ajta tíj'í'ivastare'ara'an?

Majta me'ín teite í mej ráanamuajri'í, jeíhua mú a'uté'íuua'a. Hua'aránajcheca'a jeíhua a'ij ti ye'í tiu'utaxájtaca'a.

Jesús pu huá'a jetze te'ujpuá'ajte a'íime í mej tí'imua'atacare'e í niuucari í mej jín te'áitta
(Mt. 23:1-36; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Ajta Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Rí'í xu'u a'íimej jemi í mej té'eyu'uxaca. Hua'aránajche mej tí'itechejca í sícu'uri jime'e ti tí'íjime mej mí huataújsejirata mé jéjre'e. Ajta hua'aránajche mej huá'ajzaahuatí'ire'e í teite jeíhua mej mí me'ín teite hua'utateújte'en a'u ti na'a caaye jetze.

³⁹ 'Majta me'íjna í mej té'eyu'uxaca, matí'ij teyujta'a uteáru'ípiche'e, aj mú mí rahua'u a'u mej je'ecáara'ase í mej ve'ecán jín títetateí. Na'ari ti pua'a metí'iyeste já'ahua'a chí'ita, a'íi mú rahuauni a'u ti a'íin a'ujcá'a í ti tihuá'amicua mej mí tiú'ucua'ani meesa japua á vejlí'í jemin.

⁴⁰ 'A'í mú hui majta tihuá'arí'iracare'e nain a'achú mej caj tí'íjcha'íi í mej antiu-sejftacare'e í ucarijse. Ayeé mú me'íjna jín huárini, majta me'uun a'uteáru'ípiche'e u

teyujta'a. Majta á'ateeren mej téniusime'e muá'aju'un í Dios jemi. Ayeé mú tiú'ujsejirata mej caí tí'tíj jín auté'tízen. Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e, jaítze'e mú rajpuaíjzi muá'aju'un a'íime í mej té'eyu'uxaca caí mééj ja'atí. —Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

Tí'ij jí á'uraa.

Jíme'en í tí raatá'mua'í'vajtaca'a a'íjna í ucarij tí caí a'íj tí'íjviicua'iraca'a
(Lc. 21:1-4)

⁴¹ Ajtahua'a, Jesús pu a'uun a'utéveeca'a teyujta'a, a'ájna vejlí'i cajun jetze a'u mej tumín tzajta'an aucájhua'anaa muá'aye'i. Jesús pu huá'asejiraca'a í teite mej ru'ucáhua'anaa í tumín í cajun jetze. Majta me'ín chítjeaani mej mu'icáa, jeihua mú tumín ucahua'anáa.

⁴² Mat'íj tumín ucahua'anáa, aj pu'í ucarij e'iré'ene tí rusejítaca'a. Tí'ij jí a'ín hua'apuaaca ucáhua'axí í tumín tí c'íj arástime.

⁴³ Tí'ij raasej í Jesús, a'í pu hua'utajé a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Ayeé pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e. Ayej tí'ayajna. Jaítze'e pu tí'ivaire'e í Dios jemi a'achú tí caj tiu'utá'a amíjna mí ucarij caí nain í mej caj tiu'utá'a í seica mí chítjeaani.

⁴⁴ Amíme chítjeaani, a'í mu'u u'ucájhua'anáa í tumín tí hua'avé'eturaate. Mí ajta amíjna mí ucarij, ayéé pu caj éene'e tí caí a'íj tí'íjviicua'i, nain pu caj te'ucáhua'axí tíj na'a tí caj tí'tituaave'eca'a.

13

Jesús pu tiu'utaxájtaca'a tí nu'u teyuu huaté'uuni'ihua'a
(Mt. 24:1-2; Lc. 21:5-6)

¹ Mat'íj mí huiráaci a'ujna teyujta'a. Pu'uri huíiramé'eca a'íjna í Jesús, tí'ij jí sej tí jamuan á'uche'ecane'e ayén tíraata'ixaa tíjín:

—Maestrú, casí'i. Huasej. Temua'a pu tí'ivivéjme mí tetej tí ticaíjme íyey jaxu'u jetze. Ajta mí chí'ij, naa pu een.

² Aj pu í ayén tiu'utaniú a'íjna í Jesús tíjín:

—Casí'i, mú'een. Xaasej. Naíjmi'tí tí vivejme'e huavéjme í chí'ij, nain pu huaté'uuni'ihua'a tí aré'vee í chí'ij. Capu ché'e seíire'e a'ame í jaxu'u jetze í tetej tí rujapua ticaíjme.

Jíme'en í mej jín ráamua'aree tí ari tímua'a nain te'entipúa'ari
(Mt. 24:3-28; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³ Mat'íj mí a'ucj. A'uun mú a'ará'a a'ájna teyuu tí jé'ejnee jíri jetze tí ayén téja'arájtehuuaa tíjín Aceituunajemi. Tí'ij jí á a'ujyejxi a'íjna í Jesús, majta seica, a'íjna í Pedro, ajta í Jacobo, ajta í Juan, ajta í Andrés. A'íi mú avíitzi jín míyen tírájhuaavíiri'tíjín:

⁴ —Patá'aj títaatá'ixaate'en ja'anáj tí ayén tí'irini. ¿Tí'ítájni a'íj tí'isejire'en tí'ij a'ájna pí teja'uré'enen tí te'ará'asten nain patj perí tiu'utaxájtaca'a?

⁵ Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Rí'í xu'u mú'een, tí'ij caí ja'atí amuaacuanamuan. ⁶ Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e. Mu'íití mú huatasejire'esin mej nu'u neniúuca jime'e tí'ixáata muá'aju'un. Míyen tíjín: “Nee nu Ciríistu'u pírici.” Jeihua mú huá'acuanamuan í teite.

⁷ Tí'í pua'a serí siyen tínamuajra mej nu'u ne'use'en á já'ahua'a, na'ari mej nu'u merí tímua'a autéhuijsin mej ne'use'en, caxu tí'itziine'e. Capu amín a'íj. Ayeé pu tiú'ujxe've'e tí ayén teja'uré'enen. Caxí pu a'ájna teja'uré'enejsin a'íjna xicájra'a jetze tí jetzen te'ará'asti nain jime'e.

⁸ 'Ayeé pu té'eme. Seica mú teitejra'a, majta seica teitejra'a, a'í mú naíjmi'tí hu-atejme'usí'íte'esin. Majta í mej seica chuéjra'a japua a'uchéjme, majta mej seij chuéjra'a japua a'uchéjme, a'í mú naíjmi'tí huatejme'usí'íte'esin. Ajta huatejca'atzixí'isin í chuej pua'amecié íyey chaanaca japua. Mu'íití mú majta huatatiéjcu. A'í pu a'ín pú'een í ta'amujca í mej jín rajpuaíjzi muá'aju'u.

⁹ 'Sehuaújcha'in mú'een, a'íné mejamuá'anví'tín huá'a jemi í mej te'ájta. Majta teyujta'a mú amua'atévajxi'isin. Mejamuaatájeevi sej sí tiu'uxáj jamuan í tajtuhuan, seajta jamuan í rey. Mejamuaatájeevi me'íjna jime'e í neniúucajtzé'e ineetzi. Ayeé mú me'íjna jín rini, mú'een xu neetzi jetze me'ecan tihua'utá'ixaate'esin. ¹⁰ Amuacáí, a'íi pu ruxe've'e sej tihua'utá'ixaate'en nainjapua í chuéjra'a a'íj tí een jín Dios tihua'utá'uuni'ira. Ayeé xu se'íjna jín huarín, aj pu xaa te'entipúa'ari nain.

¹¹ Tí'í pua'a seica mejamuá'anví'tín a'ímej jemi í mej tí'tita'ajte'e, caxu siyen tí'imua'ajca a'íj sej ye'í tihua'utá'ixaate'esin. Ayeé xu'u huárini a'íjna xicájra'a jetze. A'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu amuaatá'asin a'íj sej ye'í tiu'utaxáj. A'íj pu jín, a'íj tí tejamuatámitiejte'esin, a'íj xu'u hua'utá'ixaate'en. A'íi pu a'ín pú'een tí tí'ixa a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

¹² 'Aye'e pu ajta té'eme a'ájna xicá'jra'a jetze. Seica mú ru'júutzimua'a á'avi'itin a'ájme jemi í mej te'ájta mej mi huá'ucui'ini. Aye'e mú che'atá mena'a huá'aruuren í ru'aju'at'zimua. Majta seica ayén che'atá mena'a huá'aruuren í ruyaujmua'a. Majta me'ín yau'júmua'ame'en, a'ái mú hua'uténe'usi'ite'esin í ru'au'újsimua'a. A'í mú majta tiu'utá'asin mej seica huá'ucui'ini. ¹³ Na'ájmi'i í teite, mú'ejmi jemi camu já'amuaxe'eve'e muá'aju'u a'ájna jime'e sej ineetzi jetze ajtéme'ecan; a'ái mú naími'i amuajcha'íre'e muá'aju'u. Ajta a'ín í ja'ati ti ayén te'utá'viicua'ira a'ajta cá huá'mi'ini, Dios pu ra'ancuré'evi'iti a'ájna ti tejé'ajta.

¹⁴ 'A'ájna xicá'jra'a jetze ti'it'íj xu seijran ti a'íj pua'a een, ti xána'avi'ire'e, ti tzi'áni'ire'e. A'uu mú raat'échajta a'u ti cá ayén tiraav'ijte'e. (A'í pu yaú'itíe'e a'ame ti ra'aj'íve'en a'ájna jetze í yu'uxari.)

'Set'í'ij raseijran, ayée xu huárini. A'ái í mej Judea huachéjme, miché'e me'ín a'ucí'jxi'ín ca'anacan a'u ti á'ujirime. ¹⁵ Tí pua'a a'ájna xicá'jra'a jetze, ja'atí án á'ujcatii í ruchi'i japua ta'avé'enami'i, ché'e a'ín ca'anacan acá'jra'ani. Ajta cá ayén rijca, ti ti'it'íj huirá'avecare'en í ruchi'itá. ¹⁶ Na'ari ti pua'a se'íj tejé'emuari'e í ru'ví'ira'ata'a, ché'e cá a'uré'enine'ica'an í ruche t'í'ij ruci'xu huirá'apin.

¹⁷ 'Cui'í xaa a'ájme, í mej rajpuaj'itzi muá'aju'u a'ájna xicá'jra'a jetze a'ájme í 'uuca í mej a'utájucájme, majta a'ájme í mej huá'atzi'ite í ruyaujmua'a. ¹⁸ Mú'een xu siyen t'í'ijhuaviira í Dios t'í'ij cá ayén a'ájna teja'uré'enen t'í'ij huáseev'ini.

¹⁹ 'Aye'e nu tejá'amua'ixaate'e ti ayén té'eme a'ájna xicá'jra'a jetze. Jaitze'e mú rajpuaj'itzi muá'aju'u me'ái í mej meri rajpuaj'itzi muá'araa ti yú e'iré'ene. Capu ajta ché'e ayén teja'uré'enejsin se'íj xicá'jra'a jetze t'í'ij a'ájna. ²⁰ Ajta ti pua'a a'áin tavá'stara'a cá a'áin ayén raruuren t'í'ij cá ché'e ayén á'teev'ini ti teuumé'en a'achú pua'an xica, capu ja'atí ruuri á'ame'enche'e. Mí ajta, huá'a jime'e í teite ti Dios ari hua'antíhuau í jé'jcuu imuá, a'ái pu ari ayén raruure t'í'ij cá ché'e ayén á'teev'ini.

²¹ 'Aye'e nu tejá'amua'ixaate'e, a'ájna xicá'jra'a jetze, ayée pu té'eme. A'atí pu ayén tejá'muaatá'ixaate'esin yee: "Casi'i, íiye pu já'íta'a een a'ájna í Cirí'stu'u", na'ari se'íj ayén yee: "A'acui, áa pu já'íta'a een." Tí pua'a miyen tejá'muaatá'ixaate'en a'ájna xicá'jra'a jetze, caxu rá'atzaahuat'e. ²² Seica mú yé uvé'enejsin í mej t'í'ihua'itaca. Miyen t'í'jín: "Nee nu ne'ín pú'een í Cirí'stu'u." Majta seica miyen t'í'jín: "Neti'it'éjvee ne'ájna jime'e níuucajtze'en í Dios." A'ái mú hua'utase'íjrate'esin í teite a'íj mej ye'í ti'it'íj tiu'uy'í'ti mej mi huá'ucuanaman, ti pua'a huatári'iristare mej huá'ucuanaman í teite ti Dios ari hua'antíhuau ruse'íj.

²³ 'Aru, xáanamuajri'i temua'a naa. Caxu xaa ne'u yá'uhua'anan nej amuacá' neri amua'ixaa nain jime'e í níuucari.

A'í pu ajtahua'a yé ve'ecá'nejsin a'ájna ti ajta jetzen airáne í teáata'a
(Mt. 24:29-35, 42-44; Lc. 21:25-36)

²⁴ 'Ajta hui a'ájna xicá'jra'a jetze, a'ájna mej rajpuaj'itzi muá'aju'un, capu ché'e airáxiri í xica. Ajta í máxcira'i jime'e, capu ché'e ajta huanéeri'icá' a'ame. ²⁵ Majta í mej tátatzavi'í í ta japua, a'ái mú huat'e'újca'atzijsin. Aj mú mi cávatzi'jxi'isín í xu'ura'ave a'ujna í ta japua. ²⁶ Aj xu xaa sí neseijran ineetzi, í nej neajta jetzen airáne í teáata'a. Yé nu ve'ecá'nejsin jaitiri tzajta'a. Naa pu temua'a tiu'unéeri'ic'íj a'ame. Nain nu jín antínmua'areere na'ame a'ájna xicá'jra'a jetze.

²⁷ 'Mat'í'ij mi hua'aré'e'itixi'isín í mej nevaire'e mej mi huá'ajseire'en na'ájmi'ica í teite ti Dios ari hua'antíhuau í jé'jcuu imuá. A'u ti na'a mú hua'uré'eseire'esin íiyeen chaanaca japua a'u mej a'uca'íjme'e í teite.

²⁸ 'Sej sí jaitze'e yaú'itíe'e xá'ara'ani a'íj nej tejá'amua'ixaate'e, a'íj xu jetze huaruitiejte'en í pi'ista a'ájna í huaréj. T'í'ij antí'cuat'íjme'eni ánimua ti antipi'ístáre'ejme'e, ajta t'í'ij ajtaxá'mua'itaxi'ín, ayée xu éeni'ic'í'e ramua'aréeren ti ari vejl'i'í í víta'ari. ²⁹ Aye'e pu che'atá na'a t'í'iseijre'en ti ari t'í'irici'í a'íj nej neuchén tejama'á'ixaa. Aye'e xu éeni'ic'í'e ramua'aréeren ti ari vejl'i'í a'ájna xicá'jra'a jetze ti jetzen te'entipua'ari na'ájmi'i. Pu'uri xaa ne'u vejl'i'í t'ímua'a.

³⁰ 'Ayej xaa ne'u ti'ayajna, ayée nu tejá'amua'ixaate'e í mej mauj ruuri í teite mej íiyeen seijre'e chaanaca japua, a'ái mú cá cui'ini asta cá na'ájmi'i ayén tiú'urini. ³¹ Na'ájmi'i pu te'entipua'ari a'ájna í chaanaca japua, ajta í ta japua. Mí ajta, aúche'e te'ara'úrastejsin a'ájna í nej neri tejama'á'ixaa.

³² 'Jime'en a'ájna xicá'jra'a ti jetzen te'entipua'ari na'ájmi'i, capu ja'atí ramua'aree ja'anáj ti ayén té'eme. Capu ajta ja'atí ramua'aree a'at'aj ti pua'a ayén té'eme. A'ái í mej t'í'ivaire'e u ta japua, camu majta ramua'aree. Neajta ínee, í nej í'iyajra'an í Dios, canu neajta ramua'aree. A'í pu'u ramua'aree í niyá'upua í Dios.

³³ 'Mú'een, caxu seajta ramua'aree ja'anáj ti a'ájna teja'uré'enejsin. A'íj nu jín niyen tejá'amua'ixaate'e. Rí'í xu'u hua'ájruuren mú'een. Seuche'e xu atanéj'ne'ere. Seajta nejchú'eve'e.

³⁴ A'atí ti huápuaseaaruve'en á já'ahua'a imuá. Amuacá pu ruchil'i hua'ljcate'en í mej tí'imijhuaca a'ujna chí'ita. A'í pu hua'ljcate'e seij ajta seij mej tiu'umuári'en tí'itíj ti seij huay'í'iti. Ajta seij pu tí'ljcate'en a'ljna jime'e ti tí'icha'ica'a á ta'ténineí. ³⁵ Ayee nu che'atá nena'a tejá'amua'ljcate'e mú'ejmí, setá'aj atanéjne'ere a'iné caxu ramua'aree ja'anáj nej uvé'enejsin, inee yé nej í'ichej. Capu a'lj ámuatámitejte'esin ja'anáj nej uvé'enejsin, ti pua'a huatechuixaren, na'ari ti já'ita'a tíca'a nusu mat'í'ij huajj'jhuana í tecuara'ise, na'ari a'atzaj tapuá'arijme'eca.

³⁶ T'í pua'a ca'anacan nu'uvé'enen, caxu taúra'acare'en nej amuáateuni secu'utzúca'a. ³⁷ A'ljna í nej já'amua'ixaate'e, a'lj nu neajta huá'a'ixaate'e najmí'ica í seica niyen tíjín: Seuche'e xu atanéjne'eri. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ljna í Jesús.

14

Jíme'en í mej huajjmua'areereca'a mej mi raatéevi'i me'ljna í Jesús
(Mt. 26:1-5; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

¹ Pu'uri t'n a'ljna teja'uré'enejsime'eca mat'í'ij pua'a tí'iyestehua'a me'ljna jime'e cáne'axi mej huá'acuí'ini, majta mej pan cua'aca ti caí levadura ranaxca. Ayee pu té'atúraaca'a hua'apua xicaj. Majta me'ín í mej tihua'ujte'e teyuja'a, majta a'íime í mej té'eyu'uxaca, a'íi mú tihuaú'ixaa a'lj mej ye'í avíitzi jín tiraatéevi'í í Jesús mej mi raajé'ica. ² Ayee mú tí'iruixaate'eca'a tíjín:

—Íjii catu raatévi'ira. Aj tu ti tiyen rini mat'í'ij tiú'uyesten í teite. T'í pua'a tiyen huá'rini íjii, ayéu ti hua'utá'axiejte'esin í teite. Aj mú mi huataníniu'ucacu téjimi jemi. A'lj pu jín tamuári'riste'e a'ame ti pua'a teraatéevi'í te'a'ljna. —Ayee mú tiu'utaxájtaca'a.

'Ita'a pu aceite án yá'ajtuaa í mu'útze'en í Jesús
(Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)

³ Meenti a'ín í Jesús, a'ujna a'utéveeca'a u Betania. A'uu pu a'utéveeca'a a'u ti é'eche a'ljna í ja'ati ti ayén ántehuaa tíjín Simón. A'íi pu a'ín pú'een í mej miyen ratamuá'amua tíjín T'í tineáxi huá'ire'ara'án jetze í atzaj.

T'í'ij a'ín Jesús huatecaíca meesa jetze, seij pu ave'eré'ene. 'Hita'a pu pú'een a'ljna. A'í pu limeeta huajáasime'e rumuájca'a jetze. Huíjpitica'a a'ljna í tí'ití. Tetej limeetajra'a pu pu'eene'e. Ajta aceite pu avé'ejisti, nardu jetze ti me'ecan, tí'ití tu'upi. Naa pu teáari'e a'ljna í aceite, ajta jeíhua tí'ljnajche.

Aj pu í a'ín í 'íta'a, ra'antítapua a'ljna í limeeta. T'í'ij jí án yá'ajtuaa a'ljna í aceite mu'útze'en a'ljna í Jesús. ⁴ Aj mú mi seica í mej a'uté'uuca'a a'ujna, a'íi mú huataníniu'ucacuca'a me'ljna jemi í 'íta'a. Ayee mú tí'iruixaate'eca'a tíjín:

—¿A'iné een jín huajúhuajcaca'a amíjna í aceite ti í'icáujmeijra? ⁵ Í'iri'iriistaca'a pu mej ráatuaanjche'en mej mi raamuá'itínche'e a'achú caj huafca cientos tumín na'ari jaítze'e, t'í'ij íi tiu'utévaire'enche'e í tumín mej hua'utévaire'en í mej caí a'lj tí'ljviicua'í. —Yee mú tiu'utaxájtaca'a.

Aj mú mi raatá'axieji'iri'í a'ljna í 'íta'a.

⁶ T'í'ij jí Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Xaatapuá'ajta seij níniu'ucacu. ¿A'iné een jín já'ita'a xu'uránineí? A'ljna ti jíme'en ayén náaru mi 'íta'a, temua'a pu naa x'epi'ín huaríj. ⁷ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. A'íime í mej caí a'lj tí'ljviicua'í, a'íi mú mú'ejmí jemi seíre'e muá'aju'u tíj na'a rusén jime'e. Ja'anáj ti na'a pu'í í'iri'iriista a'ame seij hua'utévaire'en ti pua'a siyen tí'ljxe'eve'e. Mí ajta inee, canu ché'e mú'ejmí jemi seíre'e a'ame.

⁸ A'ljna í 'íta'a, ayéu pu huaríj a'achú ti caj tiu'utári'iristareca'a í jemin. Nej caí xi huam'íi, a'íi pu amuacá necámejri'í ineezi mat'í'ij tí'ljri'ire ti pua'a ja'atí huá'mí'ini. ⁹ Ayee xaa ne'u tí'ayajna, ayéu nu tejá'amua'ixaate'e, a'u ti na'a mej tihua'utá'ixaaate'en í teite níuucajtze'en í Dios, najmí'ici'e íyen chaanca japua, a'íi mú majta huataxájta a'lj ti huaríj a'ljna í 'íta'a mej mi jeíhua ra'utamua'aree.

Judás pu raaxájtaca'a a'lj ti ye'í tiraatéevi'í a'ljna í Jesús
(Mt. 26:14-16; Lc. 22:3-6)

¹⁰ Ajta seij ajtáara a'u mej a'uté'uuca'a í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Ayee pu ántehuaa tíjín Judás Iscariotes. A'í pu a'ín pú'een a'ljna ti Jesús jetze ajtème'ecan. Ayee pu een jín ajtáara ti í avíitzi jín tejá'uxa huá'a jamuan í mej te'áajta teyuja'a. Raxí'eve'eca'a mej najmí'í raaxí'epi'íntare'en a'lj mej ye'í huá'rini ti í a'ín hua'utátuúire'en í Jesús. ¹¹ Mat'í'ij me'ín huánamuajri'í, jé'ecan pu r'íi hua'utá'a. Aj mú mi te'ataújratziiri'í mej mi tiraanájchite'en a'ljna í Judás. T'í'ij jí á'uraa. T'í'ij jí raachú'eve ja'anáj ti í'iri'iri tí'lj hua'utátuúire'en a'ljna í Jesús.

Tavástará'a pu tihua'umí a'áime í mej jamuan á'ujuhua'ane'e
(Mt. 26:17-29; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

¹² Tí'ij jí teja'uré'ene a'ájna xicájra'a jetze, í mej jetzen pan cua'aca ti caí cu'usti, ajta a'ájna xicájra'a mej jetzen mehuá'amuaí'í'vajtacare'e í cáne'axi. A'íi pu a'áin pú'een í ti á'amua'jca'a í mej tí'iyeste. Majta me'ín í mej jamuan á'ujuhua'ane'en, a'áí mú mi miyen tiraata'íhuu'urí'í í í Jesus tíjín:

—¿A'uné jetze mua'aránanajche tej á'uju'un tej ti r'í'í tejá'uruuren te'ájna jime'e í pan tej ráacua'ani, tej ti ra'utámua'aree a'íj ti titáacha'í'í í Dios, a'ájna xicájra'a jetze ti huá'ucuii í huá'ayaujmua'a í mej amuáatée huanúnu'ihuaca'a?

¹³ Tí'ij jí hua'apuaca huata'íteca'a mej jamuan á'ujuhua'ane'en. Ayen tihua'á'ixaate'e tíjín:

—Sericu a'ájna chajta'a. Aa xu ja'atí é'eteuni ti xa'ari huátisin, jaj tu'urájmuua. Aj xu si jamuan á'uju'un. ¹⁴ A'u ti a'áin a'uteáruti, a'ájna xu ráahuuani chi'ira'an jetze í ja'ati. Aj xu si siyen tiraata'ixaate'en ayén tíjín: “Yee pu tí'ixa a'ájna í Maeestru yee: ¿A'uné ne'atá'aca nej tzajta'an tiú'ucua'ani huá'a jamuan í neteítestemua'a?” Seajta siyen: “Teta'aj ra'utámua'aree a'ájna xicájra'a jetze mat'í'ij huá'ucuii í huá'ayaujmua'a í mej amuáatée huanúnu'ihuaca'a.” Ayee xu tiraatá'ixaate'esin. ¹⁵ Tí'ij jí a'áin hui amuaatasejrate'esin ánimua ti rujapua tive'ejme cuaartu ti ve'ée. Pu'uri r'í'í tiú'uruu temua'a naa. A'u xu si r'í'í te'uhuaruuren í tej ráacua'ani í pan. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Jesús.

¹⁶ Mat'í'ij mí u á'uju'u í mej hua'apua. Ayee pu teja'uré'ene najjmi'í ti tihua'utá'ixaa í Jesús. Aj mú mi r'í'í ráaru í mej ráacua'ani mej mi ra'utámua'aree a'ájna xicájra'a jetze ti Dios huá'ucha'í'j.

¹⁷ Tí'ij ari huachúmua'anca, aj pu i a'uteájrupi i chi'íta í Jesús, majta í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. ¹⁸ Mat'í'ij meri tí'icua'acaa meesa japua, aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayee nu xaa ne'u tejá'amua'ixaate'e. Sej í a'amua jetze ajtémecan mú'een mi sej tí'icua'a ne jamuan, a'ájna í ja'ati, a'áí pu neetzi jime'e tiu'utátuure'esin huá'a jemi í mej te'ájta teyujta'a. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹⁹ Tí'ij jí utéevatzí í huá'a tzajta'a. Aj mú mi autéjhuui mej raata'íhuu'u me'ájna í Jesús, sej í ajta sej. Miyen tíjín:

—¿A'ataani pú'een? ¿Ni qui inee?

Ajtahua'a sej í ayén tíjín:

—¿A'ataani, ca'ín inee?

²⁰ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—A'íi pu a'áin pú'een, í sej í sej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. A'íi pu pan cua'a a'ájna jetze i tuxa'a ne jamuan. ²¹ Ayej xaa ne'u tí'ayajna. Ayee pu teja'uré'enejsin ineetzi jemi nej neajta í teáata'a jetze airáne a'íj ti ye'í té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze.

Mí ajta, a'ájna ti nejíme'en tiu'utátuure'esin huá'a jemi, ayée nu tejá'amua'ixaate'e, a'íi pu huápi'í rajpuajtzi a'ame. Jaítze'e pu raatévairé'enche'e ti caí nú'íhuacha'e. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

²² Maúche'e mú tí'icua'acaa. Aj pu i Jesús pan tí'ij. Aj pu i r'í'í tiu'utá'a í Dios jemi, ajta ra'antítaaraxi, a'áí pu hua'uré'e'í'ipi'í. Ayen tíjín:

—Xáacua'a. A'íi pu a'áin pú'een í nehuá'ira'a.

²³ Ajta á'iyen vaasu tíjáj. Ajta r'í'í tiu'utá'a í Dios jemi, a'áí pu ajta hua'uré'íjte. Najjmi'í mú ra'antí'í í jaj í vaasu jetze. ²⁴ Ajta ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—A'íjna ti urajmuua í vaasu tzajta'a, a'íi pu a'áin pú'een i nexuure'e í nej ra'iráxire'esin nej ni hua'utévairé'en mu'íicáca jemi, ajta ti ij Dios ra'antipúa'ajte'en í ti jécucan jín te'ataujratziiri'í rusej í á'mej jemi ti a'áin tihua'utá'uuni'í.

²⁵ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Ayej xaa ne'u tí'ayajna. Jíji, canu ché'e ra'antí'isin a'ájna í uuva já'ara'a. Mí ajta, a'ájna xicájra'a jetze tí'ij Dios avéura'ate'e nainjapua í chaanaca, a'ájna xicájra'a jetze nu xaa ra'antí'isin jécucan jime'e í já'ara'ara'an í uuva. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

Jesús pu raataxájtaca'a ti nu'u a'áin Pedro tí'ihua'itáa a'ame, ti nu'u caí ramua'ate
(Mt. 26:30-35; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

²⁶ Mat'í'ij mí sej tí'utáchuicaca'a chuicari í mej jín r'í'í tiraatá'an í Dios. Mat'í'ij mí a'ucj. Aj mú me'uun a'ará'a Aceituunajemi, jirí ti a'utacá'a. ²⁷ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayee pu té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze ti Dios ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín: “Nee nu i nej í'í Dios, a'íj nu jécucan í ti cáne'axi tisej. Majta a'ucj'í'isin í cáne'axi.” Yee pu'u té'eyu'usi'í. Ayee pu tí'ineruuren ineetzi. Seajta mú'een, setiu'utatévi'ira'ata ineetzi jemi. Aj xu si a'ucj'í'isin cumu í cáne'axi ti caí ja'atí huá'ajye'emua. ²⁸ Mí neajta inee, net'í'ij huatarún,

áa nu a'umé'le na'ame a'ájna Galilea. Amuacái nu ne'uun ará'aiixa. Seajta á'iyen mú'een. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Jesús.

²⁹ Aj pu í a'ín Pedro ayén tiraata'ixaa tijín:

—Capu amín ti pua'a metiu'utatévi'ira'ata mi seica mú'etzi jemi. Canu niyen rini inee.

³⁰ Aj pu í Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Ayeé nu tí'imua'ixaate'e. Ayeé pu té'eme íjii tíca'a, ti caí xi huajíjhua'a í tecuara'a, huaíca pej piyen tiu'itéhua'ita tijín pecáj nemua'ate.

³¹ Mí ajta a'ín Pedro, ca'anín pu jín ayén tiraata'ixaa tijín:

—Tí pua'a ayén tiú'ujxe'eve'e nej huámi'ini á jamuan, canu cui'i niyen tihua'utá'ixaate'esin yee canu muamua'ate. —Yee pu'u tiu'utaxájtaca'a.

Majta í seica, ayéé mú che'atá tí'ixajtaca'a seij ajta seij a'ij ti Pedro tí'ixajtaca'a.

Jesús pu huatéjnuu a'ujna u Getsemaní

(Mt. 26:36-46; Lc. 22:39-46)

³² Mat'íj mi a'ucj. Aa mú a'ará'a huastari tzajta'a, ciyej ti e'eré'evee ti ayén téja'arájtehuaa tijín Getsemaní. Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Xa'ujrá'asi mú'een iyecuá, meenti nee, neraatéhuuauusin í Dios jemi.

³³ Tí'ij í á aúurupi. A'ímej pu a'uv'ítí a'ájna í Pedro, ajta í Jacobo, ajta a'ájna í Juan. Tí'ij jí a'ij pua'a ru'uhuatá'a í tzajta'an. Jé'ecan pu uhuateújxiemiste í ru tzajta'a. ³⁴ Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—A'ij pu pua'a ne'ase, huápi'i. Xíee nej cuj mí'ini. Yee xu huateáturan mú'een íyee. Seuche'e atanéjne'eri. —Ayeé pu'u tihua'utá'ixaa.

³⁵ Tí'ij jí a'irájraa a'atzu 'á'ayee. Aj pu í aicaujtuzti á chuaata'a. Rájhuaviiri'í í Dios ti pua'a nu'u í'iri'iristan ti caí ayén teja'uré'enen a'ájna xicájra'a ti nu'u jetzen tirajpuaitzi á'ara'ani.

³⁶ Ayeé pu a'ín tirájhuaviiri'í tijín:

—Dios, í pej niyá'upua pú'een. Nájmi'í pu í'iri'iri mú'etzi jemi. Tí pua'a peti'itá'acare'en ti caí náaci'iti a'ájna ti a'ij pua'a een nej jín rajpuaitzi na'ame. Aru ti pua'a í'iri'iristan, ché'e caí ayén teja'uré'eneica'an netj tí'ijxe'eve'e inee, sino patj mú'ee tí'ijxe'eve'e. —Yee pu'u.

³⁷ Aj pu íjtá'í u ya'uvé'eme. Aa pu a'ará'a a'u mej a'uté'uuca'a í mej jamuan á'ujjhua'ane'e. Mu'uri í'icu'utzuca'a. Aj pu í hua'ujjste a'íime. Tí'ij jí ayén tiraata'ixaa í Pedro tijín:

—Simón, ¿ni pecáj té'eviicua'í pej atáneere a'atzu caj sei hora? ³⁸ Seuche'e atanéjne'eri. Seajta raatéjhuauni í Dios jemi ti ij caí tejamuáaci'iti tí'tí'í í seij jín auteáturan í Dios jemi. Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e. Rí'í xu tí'ihuateújca'anen í ru tzajta'a. Mí ajta caí, capu á'amua'canisti'í seij atanéjne'eri. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa.

³⁹ Ajtahua'a pu á'ume. Ayeé pu che'atá na'a tirájhuaviiri'í í Dios ti caí rajpuajtzi á'ara'ani. ⁴⁰ Tí'ij jí u a'uvé'emej. Ajtahua'a pu huá'uteu mecu'utzúca'a a'iné cutzi pu hua'amua'itjícica'a jeíhua. Aj pu í Jesús hua'utajé. Capu a'ij huá'amitietje'eca'a a'ij mej ye'í tiraata'ixaate'en. ⁴¹ Huaícaca tzajta'a, ajtahua'a pu á'ume. Ajtahua'a pí a'uré'evee ti pua'a meri'íjtáhua'a í'icu'utzuc'a.

Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—¿Ni seuj í'icu'utzuc'a? ¿Ni seújse'upe'e? Pu'uri aúche'e. Pu'uri a'ájna teja'uré'ene mej meri nejíme'en tiu'utátuure'esin, í nej neajta í teáata'a jetze airáane, a'ímej jemi í mej a'ij pua'a tí'iteteite. ⁴² Xá'ajhuixi'í. Che'eré ticu. Pu'uri e'evé'eme a'ájna ti tiu'utátuure'esin ineetzi jíme'en a'ímej jemi í mej te'ájta.

Mat'íj raatéevi'í í Jesús, majta ya'ujáj

(Mt. 26:47-56; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴³ Aúche'e pu tí'ixáataca'a a'ájna í Jesús, tí'ij seij e'iré'ene ti a'ímej jetze ajtéme'ecan í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Judás pu ántehuaa. Jeíhua mú teite e'evé'uju'uca'a jamuan a'ájna í Judás. Huá'aníuucajtze'e mú jín huajú'uca'a me'íjna í mej te'ájta teyujta'a, majta me'íjna í mej té'eyu'uxaca, majta me'íjna í vaujsi. ⁴⁴ A'íjna í Judás, ti hua'utátuure'esin í Jesús, a'í pu te'ataúratziiri'í a'ájna jíme'e ti ayén huá'ini mej mí ráamua'aree ja'atí ti pírci a'ájna í Jesús. Ayeen tijín:

—A'ájna í nej ru'itépí'itze'e, ajta í nej raatateújte'esin, a'í pu a'ín pírci. Setá'aj raatéevi'í, seajta ra'anján, amuaj'í'í'ihuacan temua'a naa. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Judás.

⁴⁵ Jíme'en pu'u a'ará'a, aj pu í ajteáxiireca'a a'u ti a'utéveca'a a'ájna í Jesús. Tí'ij jí ayén tiraata'ixaa tijín:

—Maestru.

A'í pu ayén huataújsejratata'a tíj í ti rajaahua a'ájna í Jesús. Ayeen tijín:

—Maestru.

Ajta ru'itépí'itze'e. ⁴⁶ Majta me'ín í teite, a'í mú raatéevi'í.

⁴⁷ Seij pu ajta a'ájna huatéveeca'a. A'í pu ruchun huíjcupi. Aj pu i ra'ajravejchecha'a í naxaira'an jetze í ti ravaíre'e a'ájna ti tihua'u'ajte'e í mej tí'imijhuaca teyujta'a. A'í pu tiraapuajj.

⁴⁸ Tí'ij jí Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'i a'íme'j í teite tijín:

—¿A'iné een jín yé sevé'uju'u? ¿A'iné sej si yé ciney ti'ivé'í'isin, seajta tepúusti'i chumira'a? ¿Ni qui nahua'ari nej pú'een sej si siyen tinaateví'ira? ⁴⁹ Nain tújca'ari tzajta'a nu tejá'amuamua'atehua'a ná'aye'i a'ujna teyujta'a. Caxu ja'anáj naateeví'i a'ujna, a'iné ayéé xu neruuren ti ij araurasten a'ij ti ye'í té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Jesús.

⁵⁰ Majta me'ín í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, a'í mú huataúruu. Aa mú yaúurie naími'i.

Jíme'en í temuajj ti huataúruu

⁵¹ Ajta seij pu raavárajme'e cujta'an í Jesús. Temuajj pu pú'een ti saavana jín a'iré'echejca'a ti jetzen a'iré'eca'ítí cú'ucutzu. Seica í teite mú raatéeví'i a'ájna í temuajj.

⁵² Ajta a'ín, a'í pu a'iré'ujchui. A yaúuhua'axi a'ájna í ruciixu. Aj pu i mú a'ij huárupi. A'utiéchejraa mua'avi'i.

Meya'uví'iti í Jesús huá'a jemi í hua'ajueesi.

(Mt. 26:57-68; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵³ Mat'íj mi ya'uví'iti a'ájna í Jesús a'ájna jemi í ti tihua'u'ajte'e naíjmi'ica í mej tí'imijhuaca u teyujta'a. Naíjmi'í mú tiújsej, í mej tí'imijhuaca u teyujta'a, majta í mej té'eyu'uxaca, majta í huá'avaujsimua'a.

⁵⁴ Ajta a'ín í Pedro, á pu aumé'ecaa a'atzu imúa huá'acujta'an a'íme í mej ya'uví'iti í Jesús. Aa pu a'ará'a a'u ti é'eche a'ájna ti tihua'u'ajte'e í mej tí'imijhuaca teyujta'a. A'u pu a'uteájrupi já'íta'a ti e'eráyujta'a. Aj pu i a'ujyejxi huá'a jamuan í xantaaru'u. A pu a'utacái já'araa. A'ujpíste'e pu já'araa í taij jime'e.

⁵⁵ Majta me'ín í mej tihua'u'ajte'e í mej tí'imijhuaca teyujta'a, majta hua'ajueesi, a'í mú tí'ihua'uca'a mej mi ráateuni tí'itíj í mej jín jetzen te'ujpu'ajte'en, tí'itíj í mej jín raajé'ica a'ájna í Jesús. Camu tí'itíj huáteu. ⁵⁶ A'í mu'u huáteu: Mej jehua raahuá'itaca'a í teite. Mí ajta, camu ramua'areereca'a í seica, majta í seica, tí'itíj í mej xajtaca'a.

⁵⁷ Seica mú huatéhuiixi. Hua'ítzi mú jín tiu'utaxájtaca'a a'ájna jetze í Jesús. Míyen tijín:

—Ayeé tu tiráanamujri'í ti ayén tí'ixa ti jíme'en yee: “Nee nu raaté'uuna a'ájna i teyuu teteca mej rá'ajtaahua'a. Huaica xicaj tzajta'a nu sej ájtaahua teyuu mej nu'u caí rá'ajtaahua í teteca.” Ayeé pu yeehui tiu'utaxájtaca'a amájna mi Jesús. —Ayeé mú tí'ixajtaca'a me'ájna.

⁵⁹ Mí ajta me'ín, camu ramua'areereca'a í seica, majta í seica, tí'itíj í mej xajtaca'a.

⁶⁰ Aj pu i seij ájchee huá'a tzajta'a. A'í pu a'ín pú'een í ti tihua'u'ajte'e naíjmi'ica í mej tí'imijhuaca teyujta'a. Aj pu i a'ín ayén tiraata'íhua'uri'i a'ájna í Jesús tijín:

—¿Ni pecáj huatánuiusin a'ájna jime'e í mej mú'leetzi jetze tí'ijpua'ajte'e? ¿Tí'itájni jín pa'uteájturaa í Dios jemi mej mi míyen tí'imuhua'íta?

⁶¹ Ajta a'ín Jesús, capu tí'ití huataxájtaca'a. Á'atee a'atzu ti ayén caí te'evé'eniucua'a. Aj pu ijta a'ín ti tihua'u'ajte'e í mej tí'imijhuaca teyujta'a, ajtahua'a pu ayén tiraata'íhua'uri'í tijín:

—¿Ni mú'ee pe'ín pú'een í Ciríistu'u, í ti yaujra'an pú'een í tej r'í tiraatá'an iteen? —Yee pu tiraata'íhua'uri'í.

⁶² Aj pu i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nee nu ne'ín pú'een. Ajta xu neseij í nej neajta teáata'a jetze airáne. An nu e'ecacái na'ame r'í'irínta'a í ti nain jín antiújmua'aree. Seajta, mú'een xu nesejran net'íj a'icaamé'en jaitíri tzajta'a. —Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a.

⁶³ Tí'ij jí a'ín ti tihua'u'ajte'e í mej tí'imijhuaca teyujta'a, a'í pu ra'antisiújtza'an í rusiicu'u mej mi ráamua'aree tijín a'í huataniú'ucaca'a. Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Me'ecui xaa ne'u. ¿Ni caí ne'u icu? Capu ché'e ruxe'eve'e ti ja'ati jíme'en te'anxájt.

⁶⁴ Mú'een xu serí ráanamujri'í ti a'ij pua'a tiu'uxájtaca'a í Dios jemi. ¿A'iné tejamuá'amitiejte'e mú'ejmi? ¿Tí'itájni ayén tiraavíjte'e? —Ayeé pu tihua'utá'ixaa.

Aj mú mi naíjmi'í tiu'utá'a ti huámi'ini a'ájna í Jesús.

⁶⁵ Mat'íj mi seica autéjhuii mej ra'atétzjmua'axi'ín, majta ra'utanan. Majta ru'itéva'ara'a rumuájca'an jime'e. Míyen tijín:

—Huataxáj, ¿a'atani mu'itéjvee? —Yee mú tiraata'ixaa.

Majta me'ín í xantaaru'u, a'í mú majta ru'itévaxji.

Pedro pu tiu'utéhua'itaca'a ti nu'u caí raamuá'a í Jesús

(Mt. 26:69-75; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-29)

⁶⁶ Ajta a'áin Pedro, a'á pu u a'utéveeca'a a'ujna já'ita'a ti e'eráyaujta'a u chi'ita. Aj pu i seij a'uteájrupi ti ravaíre'e í ti tihua'u'ajjte'e mej tí'imijhuaca u teyujta'a. 'Hita'a pu pírci a'ájna. ⁶⁷ A'í pu a'uteájrupi a'u ti anú'ujcatii a'ájna í Pedro a'u ti á'ujpiste'eca'a í taij jetze. Tí'ij a'áin raasej, áa pu'u a'utéechaxi rajseíra'ajraa. Aj pu i ayén tiraata'ixaa tijín:

—Peajtá pej mú'ee á'ucha'ecane'e jamuan Jesús ti Nazarét é'eme'ecan. —Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna í 'íta'a.

⁶⁸ Aj pu i seicié tiraataxájtaca'a a'ájna í Pedro tijín:

—Canu ramua'ate. Canu neajta ramua'aree a'ij pej ye'í tí'ine'ixaate'e mú'ee.

Aj pu i a'áin huirájraa. Aa pu a'itéechaxi á ti e'iténine'i. Aj pu i tecuara'a huajjúhuaca'a.

⁶⁹ Tí'ij í ajtahua'a a'áin 'íta'a raasej. Aj pu i ayén tihua'ítixaa a'ímej í mej e'eré'ete'ecaa a'ujna. Ayeen tijín:

—Amájna mi ja'ati, a'ii pu sej pú'een ti huá'a jetze ajtémecan í mej jamuan á'ujjúhuane'e.

⁷⁰ Ajtahua'a seicié tiraata'ixaa a'ájna í Pedro. A'atzu á'ateevi'ica matí'ij e'eré'ete'ecaa, majtáhuua'a miyen tiraata'ixaa tijín:

—Ayej xaa ne'u ti'ayajna, mú'ee pe a'áin pú'een í Galilea pej é'eme'ecan. Ayeé pej tí'ixaxa'a matí'ij a'íme í mej a'uun a'uhuachéjme. —Yee mú tiraata'ixaa.

⁷¹ Aj pu i Pedro a'utéjche ti niuucajtze'en í Dios ayén tihua'á'ixaate'en tijín capu ramua'ate. Ajta, ti pua'a nu'u caí ayén ti'ayájnaca'a, ché'e nu'u Dios raatá'an í puajtzi. Ayeé pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Canu a'atzu ramua'ate a'ájna í ja'ati sej raxa. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa.

⁷² Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu i hua'apuaca jetze huajjúhuaca'a í tecuara'a. Tí'ij jí Pedro ra'utámua'areeri'i a'ij ti tiraata'ixaa a'ájna í Jesús tijín: “Tí caí xi hua'apuaca jetze huajjúhua í tecuara'a, mú'ee pe hua'acacajetze piyen tiraataxáj yee pecáj nemua'ate.” Ayeé pu tiraatá'ixaate'eca'a a'ájna. Aj pu i a'ij pua'a raatá'a, tiujyeínejraa huápi'i a'ájna í Pedro.

15

Meraatá'tui me'ájna í Jesús í Pilato jemi

(Mt. 27:1-2, 11-14; Lc. 23:1-5; Jn. 18:28-38)

¹ Yee ruijmua'ate'e yee, tí'ij huatapuá'are, naíjmi'i mú tiújsej í mej tihua'u'ajjte'e u teyujta'a, majta huá'avaujsimua'a, majta í mej té'eyu'uxaca, majta í seica í seica í mej majta i'ijueesi. Naíjmi'i mú tí'iruixaate'eca'a a'ij mej ye'í huárini. Aj mú mi ra'amuaáji'icie me'ájna í Jesús. Meye'ujáj. Matí'ij mi raatá'tui a'ájna í ja'ati ti ayén ántehuaa tijín Pilato.

² Aj pu i Pilato ayén tiraata'íhuu'uri'i tijín:

—¿Ni mú'ee pe'ín pú'een í hua'atajtuhuan í mej Israél jetze ajtémecan?

Aj pu i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nee nu ne'ín pú'een a'ij pej ye'í tí'ixa mú'ee. —Yee pu'u tiraata'ixaa a'ájna í Jesús.

³ Majta me'ín í mej tihua'u'ajjte'e u teyujta'a, jeíhua mú tiraaxájtzi'iri'i.

⁴ Ajta a'áin Pilato, ajtahua'a pu ayén tiraata'íhuu'uri'i tijín:

—¿Ni pecáj naatá'ixaate'e pe'ájna jime'e? Pepu'uri huá'unamuajri'i mej jeíhua tí'imuaaxájtzi'í. —Ayeé pu tiraata'ixaa a'ájna í Pilato.

⁵ Mí ajta a'áin Jesús, capu ti'tíj xajtaca'a. A'áj pu ján, caí a'ij rá'amitiejte'eca'a a'ájna í Pilato.

Pilato raatá'a a'ájna í Jesús ti huá'mi'ini

(Mt. 27:15-31; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

⁶ Ayeé pu tí'ijri'irejca'a a'ájna í Pilato matí'ij me'ín tí'iyestehua'a. Tí pua'a meraatáhuavii í teite ti a'áin raatá'uani seij ti aiteánami'i, ja'atí ti na'a í mej raatáhuavii, aj pu i raateátuasin.

⁷ A'ájna já'ahua'a seica mú aiteánami'ihuaca'a í mej né'use'eca'a í u'uviernu jemi. A'ii mú huá'ucuii í teite. Ajta seij a'ujna aiteánami'ihuaca'a ti ayén ántehuaa tijín Barrabás. ⁸ Aj mú mi e'iré'ene í teite í Pilato jemi. A'í mú autéjhuii mej raatáhuavii ti a'áin ayén huárini a'ímej jemi a'ij ti ye'í tí'ijri'ire.

⁹ Aj pu i ayén tihua'uta'íhuu'uri'i tijín:

—¿A'iné setí'ijxe'eve'e mú'een? ¿Ni qui neraatá'uani ne'ájna ti á'amuatájtuhuan pú'een, mú'een mi sej Israél jetze ajtémecan?

¹⁰ Ayeé pu tihua'uta'íhuu'uri'i a'iné a'á pu ráamua'areeri'i mej rá'achueere'ecaa í Jesús a'íme í mej tihua'u'ajjte'e u teyujta'a. A'áj mú jín raatá'tui me'ájna í Pilato. ¹¹ Mí majta me'ín í mej tihua'u'ajjte'e u teyujta'a, a'á mú raatá'a í ca'aníjra'a jeíhua í teite mej mi raatáhuavii a'ájna í Pilato ti a'áin huatátuani a'ájna í Barrabás jetzen me'ecan í Jesús.

¹² Ajtahua'a ayén tihua'uta'íhuu'uri'i tijín:

—¿A'iné náarini nemájna jemi, mi ti á'amuatájtuhuan pú'een, mi sej Israél jetze ajtémecan?

¹³ Aj mú mi ca'anín jín huajjúhuaca'a. Miyen tijín:

—Patá'aj rá'utatan cúruu jetze.

¹⁴ Aj pu i Pilato ayén tijín:

—¿A'íné een jime'e? ¿Tí'itájni a'ij pua'a huáruu?

Matí'ij ráanamujiri'i, jaítze'e mú ca'anín jín huajíjhuaca'a. Míyen tijín:

—Aútataichi cúruu jetze. —Yee mu'u titeejíjhuaca'a.

¹⁵ Ajta a'ín Pilato, a'í pu raxí'eve'eca'a ti rí'í tihua'utá'an í teite. A'íj pu jín raatátuaa a'íjna í Barrabás. Ajta raata'ajitaca'a mej ra'iré'avajxi'in a'íjna í Jesús. Aj pu íjtá'í hua'utátuii mej mí rá'utatan í cúruu jetze.

¹⁶ Matí'ij mí me'ín xantaaru'u ya'ujáj a'ájna ti té'ájta ti é'eche. A'uu mú ya'uteárujte já'íta'a ti u e'eráyaujta'a. Aj mú mí najími'ica tisej í seica, xantaaru'u. ¹⁷ Síicu'uri mú ru'ucáachejte ti pá'uvi'in jín, raxú'umuavi'ime'ecaa. Majta curuun raateátaave ti tzicare'e jime'e cistíjhuaca'a. A'íj mú ra'avé'erujti'iri'í. ¹⁸ Matí'ij mí auté'jhuii mej raatejívajra, yee cumu rí'í mú tiraatá'a. Míyen tijín:

—Ayajna ne'u. Temua'a pu í'ixi'epi'ín. Ché'e a'ateevi'í ti ruuri amíjna ti hua'atajtuhuan pú'een í mej Israél jetze ajtémecan. —Ayeé mú tirá'uxieehuari'iri'í.

¹⁹ Majta ra'avé'evajxi án mu'úutze'en itzj jime'e. Majta ra'atézijmua'axi. Majta mú títunutaxi. Ayeé cumu rí'í mú tiratá'acare'e. ²⁰ Matí'ij rá'uxieehuari'ira'a, aj mú mí rú'íjchuiiri'í a'íjna í síicu'uri ti pá'uvi'in jín, raxú'umuavi'ime'ecaa. Matí'ijtá mí ru'ucáachejte í síicu'ure'ara'an. Aj mú mí ya'ujáj mej mí rá'utatan í cúruu jetze.

Matí'ij rá'utatai í Jesús í cúruu jetze

(Mt. 27:32-44; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

²¹ A'ájna, seij pu hua'antinájcheca'a a'ujna a'u mej ye'evé'eajjsime'e a'íjna í Jesús. Ayeé pu ántehuaa a'íjna í ja'ati tijín Simón. A'uu pu é'eme'ecan ti ayén téja'arájtehuaa tijín Cirene. A'ii pu ya'upuáara'an a'íjna í Alejandro, ajtahua'a seij í Rufo. A'uu pu e'erájraa a'ájna já'ahua'a a'u ti caí ja'atí á'a é'eche. Tí'ij a'ín Simón hua'antinájcheca'a, a'í mú huata'ájti ti a'ín rá'anchueni cúrujra'an í Jesús.

²² A'uu mú ya'ujáj a'íjna í Jesús, a'ájna já'ahua'a, jiri'í jetze ti ayén téja'arájtehuaa hua'aníuua jime'e tijín Gólgota. Gólgota, ayéé pu huataújmu'a tijín Mí'ichí na'a jemi.

²³ Matí'ij mí raatanéste tí'tí nahuáj, cuaane'e ti ranaxca. Ayeé mú ratamuá'amua a'íjna í cuaane'e tijín mirra. Ajta a'ín Jesús, capu ra'anti'í a'íjna í nahuáj.

²⁴ Matí'ij mí rú'íjchuiiri'í í síicu'ure'ara'an. Majta tiraacá'ari'iri'í í tí'icixure'ara'an. Matí'ijtá mí rá'utatai í cúruu jetze. Aj mú mí tí'ihuaujmu'a'ítí tetej jime'e mej mí ráamu'a'aree ja'atí ti raci'iti í cixure'ara'an í Jesús seij ajta seij. Ayeé mú titeeré'ujpijete a'íjna í tí'icixure'ara'an.

²⁵ Pu'uri já'íta'a ujme'eca í xica matí'ij rá'utatai í cúruu jetze. ²⁶ Majta tí'ití taabla aútatai cúruu japua. Ayeé pu té'eyu'usi'ihuaca'a a'íjna jetze í taabla í mej tí'itj jín jetzen te'ujpuá'ajte tijín: “Hua'atajtuhuan í mej Israél jetze ajtémecan.”

²⁷ Majta jamuan í Jesús, mehuá'utátaixi cúruu jetze hua'apuaca í nahua'ari mej pú'een. Seij mú a'utéjche í cúruu rí'irínta'a pújme'en, majta seij á'utata'a pújme'en. ²⁸ Ayeé pu'u éene'ecan jín araúaste a'íjna í níuucari ti té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze. Ayeen tijín: “Yee mú ya'umua'arejca'a tíj a'ij pua'a tí'ítevijca'a.”

²⁹ Majta me'ín í mej á a'atánineica'a, matí'ij raasej, a'í mú aicámu'uvajra mej caí rá'acu'uvejca'a. Ayeé mú a'ij pua'a tí'ixajtaca'a tijín:

—¿Ni caí icu, mú'ee pe a'ín pú'een í pej nu'u raaté'uuna í teyuu, pajta nu'u huaíca xica jetze rá'ajtaahua? ³⁰ Ijii mú'ee asej á japua huániuchi pej pi caí huámi'ini. Acájra'a yeehui amíjna jetze mí cúruu. —Ayeé mú tirá'axieehuasti'iraca'a.

³¹ A'í majta í mej tíhua'u'ájte'e u teyujta'a, majta í mej té'eyu'uxaca, a'í mú najími'í rá'axieehuasti'iraca'a. Míyen tí'iruixaate'eca'a rujímu'a'a tijín:

—Amí pu ari huá'a japua huaniú í seica. Mí ajta, capu raayí'iti ti rusej rujapua huániuuni. ³² Amíjna ti nu'u í'í Críistu'u ti nu'u tatajtuhuan í tej Israél jetze ajtémecan, ché'e amín acájra'ani amíjna jetze mí cúruu tej ti raasej, tetá'aj té'antzaahuat'e'en. —Ayeé mú tí'iruixaate'eca'a.

Majta me'ín í mej jamuan huá'utatai í cúruu jetze, a'í mú majta rá'uxieehuasti'iraca'a.

Jíme'en tí'ij Jesús huamí'í

(Mt. 27:45-56; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

³³ Tí'ij a'ájna teja'uré'ene a'atzaj tacuarixpua, aj pu í huateática'areca'a nainjapua í chuej a'uun ti huatacá'a u Israél. Ajta á'atee ti ayén huatíca'a já'íta'a tacuarixpua. ³⁴ Jíme'en pu'u teja'uré'ene a'ájna já'íta'a tacuarixpua, aj pu í Jesús ca'anín jín huajíjhuaca'a runiúucajtze'en. Ayeen tijín:

—¿Eloi, eloi, lama sabactani? —Ayeé pu tiu'ujjihuaca'a.

A'ljna i niuucari, ayée pu huataújmua'a t'jín: "Niya'upua, ¿a'íné een jín peneja'uhuá'axi nahú'ee, pej ní'ya'upua?" Ayee pu huataújmua'a a'ljna i niuucari.

³⁵ Seica í mej me'uun a'uté'uuca'a meráanamujri'i. Mat'ij mi miyen tiu'utaxájtaca'a t'jín: —Xaanamujri'i, a'ij pu huatajé a'ljna í Elías ti ajm'i ti'itéveeca'a í Dios jemi.

³⁶ Aj pu í seij e'ir'é'ene rutiéchi'jmé'en. Ti'it'ij pu autá ti u'urájtati. A'ij pu huateáru'one nahuáj jime'e ti antzjví'i. T'ij jí ra'antj'í'ci'e c'ijey jetze. Aj pu í a'ín rá'ajchui t'ij Jesús ra'antiyé'en a'ljna jetze í ti'it'. T'ij ayén huar'ij, aj pu'í ayén tihua'utá'ixaa a'ljna í ja'ati t'jín: —Xaachú'eve'e. Ti' pua'a yatané'sin a'ljna í Elías ti ij ra'acájtuaani. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

³⁷ Aj pu í Jesús ca'anín jín huajjhuaca'a. T'ij jí huam'í.

³⁸ A'ljna teyujta'a, ti'it'í pu huatávivi'jmé'eca c'ixuri ti itz'jhuua. Jíme'en pu'u huam'í í Jesús, aj pu í já'íta'a acásiujtza'an a'ljna í c'ixuri. ³⁹ Ajta a'ín í hua'acapítan í xantaaru'u í mej anxíte ará'ase, áa pu a'utéveeca'a a'ljna vejl'i'í ta'avé'enee a'ljna í Jesús. A'í pu ráanamujri'i a'ij ti ye'í tiu'ujjhuaca'a í Jesús. Ajta raasej'í a'ij ti ye'í tiu'um'í. Aj pu í ayén tiu'utaxájtaca'a a'ljna í capitán t'jín:

—Ayej xaa ne'u ti'ayajna. A'ii pu a'ín pú'eene'en í yaujra'an í Dios.

⁴⁰ Majta seica, á mu'u imuá a'uté'uu mejseíraca'a a'íime mej 'uuca. Seij pu ayén ántehuaaca'a t'jín María, ti Magdala é'eme'ecan. Ajta, seij ti ajta ayén ántehuaaca'a t'jín María. Hua'anaana a'ljna í Jacobo ti c'líene, ajta a'ljna í José. Ajtahua'a seij 'íta'a huá'a jamuan pu a'utéveeca'a ti ayén ántehuaaca'a t'jín Salomé. ⁴¹ A'ii mú á'ujjuhua'ane'eca'a í Jesús jamuan. Majta raatévairé'eca'a t'ij a'ín a'utéveeca'a a'ujna já'ahua'a Galilea. Mé mu'it'í mú majta a'uté'uuca'a í mej jamuan a'ujné'í á'anna Jerusalén.

Mara'avá'ana me'ljna í Jesús

(Mt. 27:57-61; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁴² T'ij huateá'chumua'areca'a, pu'uri teja'uré'ene a'ljna xicá'jra'a jetze mat'ij r'í'í huaú'jruuren. Yee ruijmua'a yee pu teja'uré'ene'sin a'ljna xicá'jra'a mej jetzen ruse'upi.

⁴³ Aj pu í ja'at'í a'uré'ene jemin a'ljna í Pilato. Ayee pu ántehuaaca'a a'ljna í ja'ati t'jín José. A'uu pu já'ahua'a é'eme'ecantaca'a ti ayén téja'arájtéhuaa t'jín Arimatea. A'í pu ajta huá'a jetze ajtéme'ecan a'íime í mej 'í'ijue'si. Jé'ecan pu ve'ecán jín ti'itéveeca'a a'ljna í José. A'í pu ajta rachú'eve'eca'a a'ljna xicá'jra'a jetze t'ij Dios auté'jcheni ti tiu'uta'á'jta nainjapua 'iyen chaanaca japua. A'í pu uhuateú'jca'ane í ru tzajta'a. A'uu pu a'uteá'jrupi a'u ti a'utéveeca'a a'ljna í Pilato. Aj pu í rájhuaviiri'í ti a'ín raatá'an ti ra'acájtini í Jesús, ti ari m'í'ichi.

⁴⁴ Ajta a'ín í Pilato, jé'ecan pu a'ij te'utasej'í ti Jesús ari huam'í. Aj pu í raatajé í hua'acapítan í mej rá'utatai í cúruu jetze. Raata'íhua'ur'í'í ti pua'a ayén ti'ayá'jnaca'a ti ari huam'í. ⁴⁵ Aj pu'í a'ín hua'acapítan ayén tiraata'ixaa ti ayén ti'ayá'jnaca'a. T'ij jí Pilato raatá'a a'ljna í José ti a'ín ra'acájtini.

⁴⁶ T'ij jí á'úraa a'ljna í José ti c'ixuri á'unanan ti r'í'en, ti naa t'í'icua'ina. Aj pu í ra'acá'jchui a'ljna í m'í'ichi. T'ij jí ra'í'ré'e'í'jcataca'a a'ljna jime'e í c'ixuri. Ajta á'iyen a'uun ya'utéete a'ujna a'u mej ru'uré'í'jche u t'éte'e í tetej tzajta'a. Ayee pu huar'ij, t'ij jí tetej aité'jmuaa ti sicírara'a. ⁴⁷ Majta me'ín í 'uuca, í María ti Magdala é'eme'ecan, ajta a'ljna María ti 'í'iná'ánajra'an a'ljna í José, a'í mú raasej'í a'u ti ye'et'éte.

16

Jesús pu huatarú'j huá'a tzajta'a í m'í'ichite

(Mt. 28:1-10; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ T'ij mú á'ume a'ljna xicá'jra'a mé jetzen ruse'upi, a'íime í 'uuca, a'ljna í María ti Magdala é'eme'ecan, ajta a'ín María ti 'í'iná'ánajra'an a'ljna í Jacobo, ajta a'ín Salomé, a'í mú ti'it'ij huánanai ti naa teáar'í'e, tu'upi a'ará'a. Mat'ij me'ín huánanai, aj mú mí á'uju'uun mej mí ra'acáamejra a'ljna í m'í'ichi. ² Yee ruijmua'ate'e yee, t'ij auchén e'ir'é'ene'sime'eca'a í xica, a'úu mú a'ará'a a'u ti e'evé'enami'ihuaca'a. A'ij pu jetze p'ít'í'irici í xica ta'amujca í itieiri. ³ Ayee mú tiu'uríhuu'uraca'a t'jín:

—¿A'ataqui sejta'a ya'anxíra í tetej ti jín ujnámi'í í ti úucun tej ti uteá'route?

⁴ Mat'ij mauj imuá e'evé'uju'uca'a meraasej'í ti pua'a a'ín tetej caí ché'e aité'jmuaa. Temua'a pu ti'ive'ecaa a'ljna ti a'ité'muaaca'a. ⁵ Aj mú mí a'uteá'jrupi a'ljna ti a'úucun mat'ij mí seij huasej'í ti anú'ujcatii r'í'irínta'a. Temuaij pu p'írici a'ljna. T'it'í'ican pu te'ucávii'jcaa unú'ujcatii. Naa pu ti'icua'ínavi'í te'ucávii'jcaa a'ljna í temuaij. Mat'ij mí temua'a jeíhuua tiu'utá'ztzin. ⁶ Aj pu í a'ín ayén tihua'utá'ixaa t'jín:

—Caxu t'itzi'íne'e. Mú'een xu yá'uhuaunen se'ljna í Jesús ti Nazarét é'eme'ecan, í ti á'utataihuaca'a í cúruu jetze. Capu yu'u já'ahua'a. Pu'uri huatarú'j. Casí'í. Xaasej'í 'iyen mej ya'ujté. ⁷ Sericu, setá'aj hua'utá'ixaa'te'en í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, seajta a'ljna í Pedro. Mú'een xu hua'utá'ixaa'te'en yee: "Tí nu'u a'ín amuacá'í a'um'é'e a'ame á'anna

Galilea t'ij hua'uchú'eve'en. Ayen che'atá na'a té'eme t'ij a'ín ari tihua'utá'ixaa mej nu'u a'uun ye'esejran." —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'íjna í temuaij.

⁸ Majta me'ín í 'uuca, temua'a mú tiú'ujviveeca'a, majta mej a'ij tité'ujmuajca. Aj mú mi huiráruáachejraa. Camu majta ja'atí huatá'ixaa, a'íné metí'tizíine'eca'a.

Jesús pu huatasejre a'íjna jemi María ti Magdala é'eme'ecan
(Jn. 20:11-18)

⁹ Ayeé pu tiuju'uríj a'íjna xicájra'a jetze í ta'amuájca í itieeri t'ij a'ín Jesús huatarúj ti tapuá'arijme'eca a'íjna xicaj jetze ti amuájca. Amuacai pu huatasejre a'íjna jemi í María ti Magdala é'eme'ecan. A'ii pu a'ín pú'eene'en í mej tzajta'an seijre'eca'a í tiyáaru'use í mej aráhua'apua ará'axca ti hua'utamúari í Jesús.

¹⁰ Ajta a'ín María, a'íi pu u á'ume ti tihua'utá'ixaate'en a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'eca'a í Jesús, í mej ruxieemijte'eca'a a'íjna jime'e ti Jesús huam'íi. Majta ruyeineca'a. ¹¹ Majta a'íime, mat'íij ráamua'areeri'í ti ari nu'u a'ín María raasej a'íjna í Jesús, camu rá'atzaahuat'e'eca'a.

Jesús huatasejre huá'a jemi í mej hua'apua, í mej jamuan á'ujujhua'ane'e
(Lc. 24:13-35)

¹² T'íij jí Jesús ajtahua'a huatasejre hua'apuaca jemi mat'íij me'uun aujú'ucaa a'ájna já'ahua'a a'u ti cai á'uchajta'a. Capu ch'éle a'íi pú'eene'en í mej amuacai ramua'ajcaa. Mí ajta, a'íi pu pú'eene'en. ¹³ Mat'íij mi a'ucíj mej mi hua'utá'ixaate'en í seica. Camu majta huá'antzaahuat'e'eca'a í mej hua'apua.

Jíme'en í ti jín Jesús tihua'íjca a'ímej í mej tiu'uta'ajti'ire
(Mt. 28:16-20; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁴ T'íij ari jajtze'e huachúmua'ancaa, mat'íij huatéte'eca'a í meesa jetze í mej tamuáamuata'a japuan seij ará'ase, ajtahua'a pu huatasejre a'íjna í Jesús. T'íij jí hua'ajté'axi a'íjna jime'e mej ra'antánaamua í ruxíejniu'uca, ajta a'íjna jime'e mej cai té'atzaahuat'e'eca'a. Ajta hua'ajté'axi a'íjna jime'e mej cai huá'atzaahuat'e'eca'a í mej raasej t'íij ari huatarúj.

¹⁵ Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa t'íijn:

—Sericu mú'een. Se'ucíjxi'in nain japua í chaanaca. Setihua'utá'ixaate'e nájmi'íca í teite a'íjna í niuucari ti jín hua'irátuaasin. ¹⁶ A'atí ti rá'atzaahuat'e'eca'a í jina í niuucari, ajta huámuai'ivijhua, Dios pu ru'irátuaasin. Mí ajta, ti pua'a ja'atí cai rá'atzaahuat'e'eca'a í niuucari, a'íi pu rajpua'ajtzi a'ame. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

¹⁷ Ajta ayén tihua'utá'ixaa t'íijn:

—Ayeé mú tiu'uyí'tihua'a muá'aju'u í mej té'atzaahuat'e'e. Neniúucajtze'e mú hua'utamúarite'esin í tiyáaru'use í mej huá'a tzajta'a seijre'e í teite. Majta tí'ixaxa'ata'a muá'aju'u seica jime'e í niuucari í mej cai xi raay'íiti. ¹⁸ Cu'ucu'use mú muari'en í mej tiú'uche'evaca í rumuájca'a jime'e; me'ín cu'ucu'use camu a'ij huá'aruuren. Na'ari ti pua'a huá'ave'eri mua'antiyé'en, capu ajta a'ij huá'aruuren. Ajta ti pua'a me'ín hua'ajtamúari'en a'ímej mej tí'icucui'í, majta mú rujni. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

Jesús pu antíraa í júte'e, u ta japua
(Lc. 24:50-53)

¹⁹ Jíme'en pu'u ayén tihua'utá'ixaa í tavástara'a, a'íjna í Jesús, aj pu í Dios ya'uví'iti u ta japua. An pu a'ujyejxi rí'irínta'a a'íjna í Dios. ²⁰ Majta me'ín í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'eca'a, mat'íij mi a'ucíjxi nain japua í chaanaca. Metihua'utá'ixaa nain jime'e í niuucari ti jín Dios hua'irátuaasin. Ajta a'ín í tavástara'a, a'íi pu hua'atéva'irihua'a. Ayeé pu'u a'ín hua'atá'acare'e mej jajtze'e raay'í'itihua'an cai méej ja'atí. A'íj mú jín ráamua'areeri'í í teite ti ayén tí'ayájnaca'a a'ij mej ye'í tí'ixajtaca'a me'íjna í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'eca'a. Ayeé pu upuá'araca'a í yu'uxari ti ayén ántehuaa t'íijn Marcos.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Lucas jíme'en í Jesuciristu'u

I ti jín a'utéjche ti tiu'utaxáj

¹⁻² Mu'itíi mú meri me'íjna jín autéjhuii mej rá'usiihua'an temua'a naa ti'itíj ti a'ij huaríj itejmi jemi, mej mi miyen titaatá'ixaate'en a'ij ti éene'e já'araa. A'ii mú a'ín pú'een í mej ruij'í jín raasej, a'ii mú majta me'ín pú'een í mej tiu'utévai mej hua'utá'ixaate'en í teite í niuucari ti Dios jemi é'eme'ecan. A'íi mú majta me'uun a'uté'uuca'a tí'ij huatasejre a'íjna í Jesús tíj na'a yú ti e'iré'ene. ³⁻⁴ A'íi mú majta raateájtuaa itejmi jemi me'íjna í niuucari.

Mí neajta inee, a'íné nu'uri á'atee nej niyen tí'lnemua'ate temua'a naa ne'íjna jime'e, ayée pu tiná'amitejte'leca'a ineetzi ti í'ixi'epi'ín nej timuaata'ítí'í yu'uxari jetze na'íjmi'í tíj na'a tí'itíj ti a'ij huaríj pej pi ráamua'aree, mú'lee Teófilo, mi pej ve'ecán jín tí'itíjvee, pej pi piyen tiráamua'aree ti ayén tí'ayajna a'ij mej meri timuaatá'ixaa.

T'íj nu'u a'ín ti tí'ivaire'e, a'í pu nu'u raataxájtaca'a ti nu'u nu'íhuan a'íjna í Juan ti tí'temua'íhuan

⁵ T'íj a'ín Heródes auj tí'tíveeca'a rey jime'e tíj na'a a'uun ti huatacá'a u Judea, áa pu já'ahua'a e'echéjme'e sej ti tí'ivaire'e teyujta'a. Ayee pu ántehuaaca'a tíjín Zacarías. A'ímej jetze pu ajtémecan Abiatar mej jetzen huanéj. Ajta a'ín íra'ara'an, ayée pu ántehuaaca'a tíjín Elizabét. Ajta, a'ín, a'ímej jetze pu ajtémecan Aaron mej jetzen huanéj.

⁶ R'í'í mú tí'títeitestaca'a í Dios jemi a'íime í mej hua'apua. Nain mú jín te'araúrate í ti tiu'uta'ájtaca'a í tavástara'a, ajta í ti jín tí'ihua'íjca. Capu tí'itíj a'ij huá'atuaate'leca'a. ⁷ Mí majta, camu sej tiyáujca'a a'íné capu ché'e rí'írístaca'a ti Elizabét tiyáuj á'ara'ani, a'íné nu'uri jehua váujsicira'ícaa a'íime í mej hua'apua.

⁸ Ayee pu'u ja'anáj tiráaru a'íjna tí'ij auj ve'ecán jín tí'ivaire'eca'a í Dios jemi a'íjna í Zacarías, tí'ij raací'í ti tiu'utévaire'en u teyujta'a seica jamuan mej tiraatámua'ívejte'en í Dios. ⁹ Mat'íj mi ra'antíhua'u me'íjna í Zacarías ti ij a'ín uteárute u teyujta'a tí'ij a'uun cuaane'e huátaira í tavástara'a jemi a'ij mej tí'íjri'irejca'a. ¹⁰ T'íj ari teja'uré'ene a'atzaj mej pua'a ratá'iraca í cuaane'e, áa mú e'tiú'uuca'a í teite á pua'acíe, meténiuusime'e í Dios jemi.

¹¹ Aj pu í sej huatasejre í Zacarías jemi tí'ij a'uun teyujta'a unú'ujveeca'a. A'uú pu rí'írínta'a pújme'en a'utéveeca'a a'íjna jetze mej japuan ratá'iraca í cuaane'e a'íjna í tevi ti huatasejre í Zacarías jemi. ¹² T'íj raasej, temua'a pu tiu'utátziin a'íjna í Zacarías. Jé'ecan pu rátziiine'eca'a.

¹³ Ajta a'ín ti huatasejre, a'úu pu ta japua tí'ivaire'eca'a í tavástara'a jemi. Aj pu'í ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Zacarías, capej tí'tíziine'e. Dios pu ráanamujri'í a'ij pej tiu'utéjniu u jemin. Ayee pu hui té'eme'íji, mi sej na'íjmi'í, a'íjna í Elizabét, a'í pu tiyáuj a'ame mú'ee'tzi jemi. Ayee pu nu'u ruxe'ev'e pej nu'u piyen tiraatámua'ati tíjín Juan.

¹⁴⁻¹⁵ Jé'ecan r'í'í timuaatá'asin, pajta huatá'atemua'ave'esin pe'íjna jime'e í pa'arí'í. Majta í teite, jehua mú huataújtemua'ave'esin me'íjna jime'e tí'ij huanú'íhuan í pa'arí'í, a'íné ve'ecán pu jín tí'tívee a'ame í tavástara'a jemi. Ché'e nu'u caí nahuáj ye'e nusu tejuin. T'íj hui huanú'íhuan ti yú auca'ítí a'ame, a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu jetzen ru'uté'aa. ¹⁶ Ayee pu ca'aníjra'a hua'utá'asin mu'íicáca a'ímej í mej Israel jetze ajtémecan mej mi majtáhua'a raataxí'ev'e'en í ruvástara'a í Dios í mej mejm'í mé rúurie.

¹⁷ A'í pu hui amuacá huamé'e a'ame caí í tavástara'a. Ayee pu che'atá na'a a'íjna jetze pu araujca'ane a'ame í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios tíj a'ín te'araújca'anejca'a í Elías a'íjna tí ajm'í tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Ajta ayée pu che'atá na'a te'entiújmua'aréere a'ame tíj te'entiújmua'areereca'a í Elías. A'í pu r'í'í huá'aruuren a'ímej í mej huá'avaujsimua'a pú'een í tí'íríi mej mi majtáhua'a hua'utaxí'ev'e'en í ruyaujmua'a. Majta a'íime í mej caí huá'atzaahuete'e í ruvaújsimua'a, a'í pu r'í'í huá'aruuren mej mi miyen r'í'í mé tí-teuumámu'aree muá'ara'ani matíj a'íime í mej r'í'í tí'títeite. Ayee pu huá'riin tí'ij r'í'í huá'uruuren í teite mej mi ra'ancuré'evi'itin í tavástara'a. —Ayee pu'u tiraata'ixaa.

¹⁸ Aj pu í Zacarías ayén tiraata'íhua'uri'í a'íjna ti jemin huatasejre tíjín:

—A'íné ye'í tí'írí'íríi nej ráamua'aree ti pua'a ayén tí'ayajna nusu caí, a'íné nu'uri vástacira'í inee. Ajta, a'ín ti nee jamuan, pu'uri ajta ucaríj.

¹⁹ Aj pu í a'ín ti tí'ivaire'e í tavástara'a jemi, ayée pu tiraata'ixaa tíjín:

—Ayee nu ántehuaa inee tíjín Gabriel. A'uú nu a'utéjvee Dios ti é'esejre'e. A'í pu neja'uta'íteca'a nej yetanén, nej ni timuá'ixaate'en ne'íjna jime'e í niuucari í pej jín huatá'atemua'ave'esin.

²⁰ Tíj íjii, í pej caí té'antzaahua a'lij nej timuaatá'ixaa, capej ché'le ataniúuve'le pua'amé. Ni capu ché'le rí'irísta a'ame pej tiu'utaxáj ti yú auca'ití a'ame ajta na'a caí huanú'ihuan í pa'ari'i. Aj pu araúrustejsin a'lij nej timuaatá'ixaa. —Ayeé pu tiraata'ixaa a'íjna í Gabriel.

²¹ Majta me'ín í teite, méjchu've'eca'a me'íjna í Zacarías a'atzaj ti huiráame u teyujta'a. Ayeé mú tí'uru'ihua'uraca'a a'íqui 'een jín ari á'atee ti mú anú'ujvee. ²² Tí'ij jí xaa huirájraa. Tí'ij huirájraa, capu ché'le rí'irístaca'a ti tiu'utaxáj. Ayeé pu'u rumuájca'a jín tihuá'a'ixaate'eca'a a'iné capu ché'le rí'irístaca'a ti huatániuni. A'ij mú jín ráamua'areeri'i ti tí'itíj huatasejre í jemin u teyujta'a.

²³ Tí'ij ra'antipua'ajte ti raac'í ti tiu'utévaire'en u teyujta'a, tí'iquí á'uraa í ruhe. ²⁴ Tí'ij jí autájucataca'a a'íjna í íra'ara'an í Elizabét. Aj pu í huateúravaataca'a a'ujna u ruhe. Ayeé pu á'atee ti caí huiráaye'ícaa í ruchí'itá a'achú cumu anxíj máxcira'i jime'e. ²⁵ Ayeé pu tí'imua'ajca tíjín:

—Tavastara'a pu hui ayén náaruu ineetzi. Pu'uri ayén tira'aránajcheca'a ayén náaruuren nej ni caí ché'le tí'iteví'ira'a í teite jemi ne'íjna jime'e nej caí tiyauj ná'ara'ani.

Tí'ij nu'u a'áin ti tí'ivaire'e u ta japua, a'í pu nu'u raataxájtaca'a ti nu'u nu'ihuan í Jesús

²⁶ Tí'ijta tejauumé'eca arájsevi máxcira'i, Dios pu raata'iteca'a a'íjna í Gabriel ti u a'atanén a'ujna Nazarét, chajta'a ti jetzen ajtémé'ecan a'úu ti huatacá'a Galilea. ²⁷ Raata'iteca'a ti u a'atanén áa ti é'elche a'íjna í María í ti ari tímua'a huatéviche'esin a'íjna jamuan í José, a'ij ti jetzen huanéj í David teecan. Capu xi ja'ati jamuan huáhuui a'íjna í María.

²⁸ Tí'ij jí a'uun a'uteájrupi a'u ti é'elche. Aj pu í a'áin ti tí'ivaire'e í tavástara'a jemi, ayée pu tiraateújte tíjín:

—Aja'imí, María, mi pej Dios jemi te'ancuré'asin. Tavástara'a pu á jemi huatéjvee.

²⁹ Jé'ecan pu utévatzi í tazajta'an tí'ij ayén tiraata'ixaa. Jéihua pu tí'imua'ajca a'íqui huataújmua'a í niuucari ti raataxájtaca'a.

³⁰ Tí'ij jí ayén tiraata'ixaa a'íjna í ja'ati tíjín:

—Capej tí'itziíne'e, María. Mú'ee pe rí'í raatá'a í Dios. ³¹ Mú'ee pe a'utájucata. Mú'ee pe tiyauj pua'amé, teáatcan. Ayeé pej raatámua'ati tíjín Jesús. ³² Ajta, a'í pu ve'ecán jín tí'itevé'e a'ame. Ayeé mú hui majta raatamuá'amuat'e muá'aju'un tíjín Yaujra'an í Dios ti nain jín antiújmua'aree. Ajta, Dios ti ta'ivástara'a, a'í pu raatá'asin ti te'enteárate a'íjna jime'e ti David teecan jín tí'iteveeca'a. ³³ Ajta a'áin pu tihua'uta'ajte'esin tíj na'a rusén jime'e a'imej jemi í mej Jacobo jetze huanéj. Ajta capu ja'anáj íra'antipua'ari ti a'áin tihuáite'e a'ame. —Ayeé pu'u tiraata'ixaa.

³⁴ Tí'ij jí ayén tiraata'íhua'uri'i a'íjna í María tíjín:

—A'iné tí'irí'iri ti ayén teja'uré'enen a'iné canu ja'anáj teáata'a jamuan huáhuui.

³⁵ Ajta a'áin ti tí'ivaire'e í ta japua, ayée pu tiraata'ixaa tíjín:

—A'in xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu á jetze rávajtzi. Ajta a'íjna jime'e ti muaacánajsin, a'ij pu jín, a'íjna í pa'ari'i ti nu'ihuan, tavástara'a pu huateúra'ate'esin. Ayeé mú majta raatamuá'amuat'e muá'aju'un tíjín Yaujra'an í Dios.

³⁶ Ajta a'áin a'ihuáara'a, a'íjna í Elizabét, a'í pu hui tiyauj a'ame tíj ajta ari ucarij. Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a tíjín yee ti caí ché'le rí'irí tiyauj á'ara'ani. Mí ajta, pu'uri á'atee arájsevi máxcira'i ti autájuca.

³⁷ Ayeé pu'u, a'iné nain pu tí'irí'iri í Dios jemi. Capu mé'e é'e tí'itíj ti muári'eri í jemin.

³⁸ Tí'ij jí María ayée tiu'utaniú tíjín:

—Nain nu jín tiraatévaire'esin í nevástara'a. Ché'le ayén teja'uré'ene a'ij pej peri tinaatá'ixaa. —Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í María.

Tí'ij jí á'uraa a'íjna í ti tí'ivaire'e í ta japua.

María pu nu'u ríumuaarin í Elizabét

³⁹ A'ájna'imua, ca'anacan pu á'ume í María já'ahua'a chajta'a jetze jiri ti e'evé'eca a'úu ti huatacá'a u Judea. ⁴⁰ Tí'ij jí a'uun a'ará'a a'u ti é'elche a'íjna í Zacarías. Tí'ij jí a'uteájrupi u chí'ita, aj pu í raateújte a'íjna í Elizabét.

⁴¹ Ajta a'áin í Elizabét, tí'ij ráanamujri'i ti raateújte í María, tí'iquí huataújrueajxi í pa'ari'i í jucaatze'en. Tí'ij jí a'áin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, jemin pu huateájturaa í Elizabét jemi.

⁴² Tí'ij ayén huaríj, Elizabét pu a'ujca'anéecan jín raatá'ixaa a'íjna í María. Ayen tíjín:

—Dios pu rí'í timuaatá'a mú'eeetzi mecaí í seica í 'uucca. Ajta pu rí'í tiraatá'a í pa'ari'i ti arájca í muá'ajucaatze'e.

⁴³ '¿A'iné ti í Dios ayén rí'í tinaatá'a ti ayén mú a'uvé'emej neetzi jemi í náanajra'an í nevástara'a? ⁴⁴ Jime'en nu'u ráanamujri'i pej naateújte, aj pu í huataújrueajxi í pa'ari'i ti arájca í nejucáatze'e. A'í pu huataújtemua'ave.

⁴⁵ Rí'í pu timuaatá'a a'iné mú'ee pe rá'atzaahuat'e ti ayén araúrasten a'ij ti tavástara'a timuaatá'ixaa. —Ayeé pu tiraata'ixaa a'íjna í Elizabét.

⁴⁶ Ajta a'áin í María, ayée pu tiu'utaniú tíjín:

Jé'ecan pu rí'i tinaateájtuaa í ne tzajta'a í nevástara'a.

47-48 Ajta nexéjniu'uca pu rutémua'ave'e í Dios jemi ti nu'irájtuaa a'iné a'íi pu ra-mua'areereca'a í mej caí a'ij tí'ijviicua'i, inee í mej ravaire'e.

Ijii ti yú auca'ití a'ame, najjmi'í í mej teemua, ayée mú tiu'utaxájtua neetzi jime'e yee Dios pu rí'i tinaatá'a.

49 Ayee mú tí'ixáata muá'aju'u me'íjna jime'e tijín pu'uri Dios jeíhua ayén tí'itíj jín náaruu ti í'ir'én a'íjna jime'e í ti raayí'ití í rumuári'eri'ire'ara'an jime'e.

Ché'e rí'í me'é tejjua'a á'ara'ani í ti jín ántehuaa.

50 A'íi pu huá'acu'uve najjmi'lica í teite a'achú mej caj pua'amé í mej rá'aste.

Tij mena'a mej amuacá huataseíjre, ti yú auca'ití a'ame, a'íi pu huá'ancu'uvajxi'isin.

51 Ve'ecán pu jín tiu'umuáriej í rumuári'eri'ire'ara'an jime'e.

A'íi pu hua'antimua'ití a'íimej í mej á'ujtzaahuat'e í rutevij jime'e.

52 Ajta a'íime í mej tí'ajta, a'íi pu huá'ari'iri'í í mej jín títetat'é'eca'a.

Mí majta a'íime í mej caí a'ij tí'ijviicua'i, a'íi pu tihua'anteárujte ve'ecán jime'e.

53 Ajta a'íime í mej tejcuca'a, a'íi pu rí'í tihua'utá'a tí'itíj jime'e ti rí'én.

Majta a'íime í mej chíj'teani pú'een, a'íi pu hua'uta'íteca'a mej á'uciine mecaí tí'itíj anú'a'in.

54 A'íi pu hua'utévai a'íimej í mej Israél jetze é'eme'ecan, a'íime í mej ravaire'e.

A'íi pu ra'utámua'areeri'í í ti jín te'ataújratziiri'í nu'u huá'ancu'uvajxi'in tíj na'a rusén jime'e a'íimej í mej Abraham jetze airáane.

55 Ayee pu tiuju'uríj a'ij ti ajmí'í tihua'utá'ixaa a'íimej í tavaújsimua'a teecan.

Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í María.

56 Ajta, a'íin í María, á'uu pu á a'uteájturaa a'achú cumu huaíca máxcira'í jamuan í Elizabét. Tí'ij jí á'urraa í ruche.

Tí'ij nu'u ari huanú'ihuaca'a a'íjna í Juan

57 Tí'ijta teja'uré'ene ti tiyaúj á'ara'ani í Elizabét, teáatacan pu tiyaúj já'araa. 58 Majta í teite í mej vejli'í antachéejme'ecaa, majta ihuáamua'ame'en í pa'ari'í vaújsimua'a, a'íi mú curé'ecijxi mat'íj ráamua'areeri'í ti rá'ancu'uvajxi í tavástara'a. Aj mú mi huataújtemua'ave í jemin.

59 Tí'ij tejauum'é'eca aráhuaca xica jetze ti huanú'ihuaca'a, a'íi mú á'uju'un mej mi ra'antisijche í naviira'an í pa'ari'í. Majta, ayée mú raatamuá'amuacujca'a tíj ántehuaaca'a í táatajra'an í pa'ari'í. 60 Ajta a'íin náánajra'an, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Capu ayén ántehuaa a'ame tijín Zacarías, ayée pu'u ántehuaa a'ame tijín Juan.

61 Mat'íj mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—A'iné ti i. Capu mé'e ja'ati ti ayén ántehuaa ti ajtémecan mú'ejmi jemi.

62 Mat'íj mi rumuájca'a jín raata'íhua'uri'í í táatajra'an mej mi ráamua'aree a'ij ti ye'í tí'ijxe'eve'e ti ayén ántehuaa á'ara'ani.

63 Ajta a'íin táatajra'an, a'íi pu tí'itíj taabla hua'utáhuaviiri'í ti jetzen ra'uyú'uxan a'ij ti ántehuaa a'ame. Aj pu í ayén tira'utéyu'uxaca'a tijín: “Ayee pu ántehuaa tijín Juan.” Jé'ecan mú naa rí'í tira'utasej í teite.

64 Jíme'en pu'u ayén tira'utéyu'uxaca'a, aj pu í huatá'iristareca'a ti tiu'utaxáj. Tí'ij í a'utéjche ti huatéjniuuni í Dios jemi; rí'í pu tiraatá'aca. 65 Tí'ij ayén tiuju'uríj, jé'ecan pu utéevatzi í huá'a tzajta'a a'íimej í mej á vejli'í antachéejmee. Ajta nainjapua a'uun ti jiri a'ucaíjme, Judea ti jetzen ajtémecan, jeíhua mú tí'iru'ixate'eca'a a'ij ti tí'ití huaríj. 66 Ja'ati ti na'a ti ráamua'areeri'í, ayée pu tí'ihua'uca'a tijín:

—¿Tí'ítaqui pu'éene'e a'ame a'íjna í pa'ari'í?

Ayee mú tí'ihua'uca'a, a'iné tavástara'a pu ravaire'eca'a í pa'ari'í.

Chuúicare'ara'an í Zacarías

67 Ajta a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, Zacarías pu jemin huateájturaa, í ti táatajra'an pú'een í pa'ari'í. Tí'ij jí ayén tiu'utaxájtaca'a í Dios jetze me'ecan. 68 Ayen tijín:

Míche'e rí'í tiraatá'an í tavástara'a, í huá'a Dios a'íime í mej Israél jetze ajtémecan, a'íjna jime'e ti ari huataseíjre, ajta ari hua'irájtuaa í ruteítestemua'a.

69 A'íi pu hui seij te'enteárate, seij ti huá'a jetze ajtémecan í teitestemua'ame'en í David teecan.

A'íi pu tu'irátuaasin itejmi í rumuári'eri'ire'ara'an jime'e.

70 Ayee pu Dios ajmí'í te'ataújratziiri'í.

Ayee mú tiu'utaxájtaca'a a'íime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, a'íime í ti Dios huatéura'ate.

71 Ayee pu hui huaríj ti ij tu'irájtuaani, mej mi caí taamuá'itin a'íimej í mej tájcha'íire'e, najjmi'í a'achú mej pua'amé í mej caí taseíjracu.

72 Ayee pu ajta huaríj ti ij hua'acu'uvée í tavaújsimua'a teecan,

ajta ti ij ra'utámua'aree í niuucari ti hua'utá'a tzaáhuati'ira'a jime'e, ti mé'e jauu'á'a í ti jín tí'ihuaurijca.

73-75 Ayee pu te'ataújratziiri'ti tzaáhuati'ira'a jime'e a'ájna jemi í tayá'upuac'i, a'ájna í Abraham teecan,

ti ij tu'irájtuuani a'íme'j jemi í mej tájcha'íre'e, mej mi caí ta'antipúa'ajte'en, tej tij raatévaire'en tej caí tí'titziine'e,

tej ti tiyen urar'íene'e tá'ara'ani í tatzajta'a,

76 Pajta mú'ee niyauj, ayée mú maaatámua'atzi tijín Tí tí'ixaxa'a a'ájna jetze me'ecan í ti nain jín antiújmua'aree.

A'iné mú'ee pe amuacá huamé'e pua'amé caí í tavástara'a patá'aj rí'i huá'uruuren í teite.

77 Mú'ee pe tihua'utá'ixaate'esin a'íme'j í teitestemua'ame'en í tavástara'a a'áj ti a'ín ti-hua'irátuaasin,

a'ájna jime'e ti tíhu'a'utá'uuni'ira í mej jín auteájturaa í Dios jemi.

78-79 Ayee pej rini a'iné jé'ecan pu tá'acu'uve í taDioj.

Amí pu yé ve'ecánejsin íiyen chaanaca japua tí'ij táamuare itejmi.

A'uu pu hui nain xicaj tzejta'a tázave'e a'ame ti ij huanéeri'icí á'ara'ani temua'a naa a'íme'j jemi í mej huachéjme tíca'amiste'e,

a'íme'j jemi í mej tí'titziine'e a'ájna xicá'ra'a mej jetzen cui'ini, mej yee cumu tíca'amiste'e mú seijre'e.

A'íi pu ajta taatá'itíira tej ti rí'i tí'itechejca.

Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Zacarías.

80 Ajta a'ín í pa'arí'i, a'íi pu huavé'ese. Ajta ru tzejta'a huateújca'ane. A'uu pu é'echejca'a a'u ti caí mé'e é'e tí'itíj ajta na'a caí huatasejre'en jéjre'e a'íme'j jemi í mej Israel jetze ajtéme'ecan.

2

*Tí'ij nu'u ari huanú'ihuaca'a a'ájna í Jesús
(Mt. 1:18-25)*

1 A'ájna'imua, tí'ij a'ín tí'itéveeca'a í rey jime'e a'ájna í Augusto ti ajta ayée ántehuaaca'a tíjín César, a'íi pu tíraata'ajtacaa'a mej mi ahuaújyu'uxan mej mi hua'uté'itien naíjmi'ica mej a'uun a'uchéjme tíj na'a a'u ti tejé'ajta. 2 Ayee pu tiu'uríj tí'ij auj Cirenio tí'itéveeca'a tajtuhuan jime'e a'ájna u Siria. A'íi pu a'ín pú'eene'e ti hua'uta'íteca'a í mej amuacá hua'uté'itíee.

3 Majta me'ín í teite, naími'i mú a'ucí'xi a'u mej é'eme'ecan mej mi a'ahuaujú'uxa.

4 A'íj pu jín, a'ín José pu huirá'raa a'ujna Nazarét, Galilea jetze ti ajtéme'ecan. A'uu pu a'ará'a u Judea, chajta'a ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Belén. A'uu pu ja'unú'ihuaca'a a'ájna í David teecan, a'ájna ti ajmí'i tí'itéveeca'a í rey jime'e. A'iné a'íj pu jetze huanéj a'ájna í José, a'íj pu jín a'uun á'uraa. 5 Ajta pu a'ín á'uraa í María a'ájna jamuan í José ti ra'ancuré'evi'iti. Ajta a'ájna í María, pu'uri autájucaca'a.

6 A'uu mú a'uté'uuca'a tí'ij teja'uré'ene í xica ti jetzen huanú'ihuaca'a í pa'arí'i. 7 A'íj pu jín tiyauj já'araa amuacaícan jime'e. Teáataca'a í pa'arí'i. Cíxuri pu jín racá'ijcataca'a tí'ij huanú'ihuaca'a. A'íj pu jetze ra'atéete tí'itíj jetze cíyey ti atécun a'u mej ye'emuaate tejé'ecua'aca a'iné camuché'e ú'uvejricica'a cuaartu tzejta'a mej me'uun a'uteárate.

I mej nu'u cáne'axi tisej'racaa

8 A'ujna vejli'i u Belén, seica mú a'uté'uuca'a cáne'axi mej tisej'racaa. A'uu mú e'etáxa'íirihua'a huá'a jamuan. 9 Tí'ij jí sej'j pu huatasejre ti ta japua tí'ivaire'e tavástara'a jemi. Jme'en pu'u huatasejre, aj pu i a'ín tavástara'a á'etatatávajraa huá'a jemi í mej e'ejteí. Majta me'ín cáne'axi mej seire'e, temua'a mú jéihua tiu'utátziin. 10 Ajta ayén tihua'utá'ixaa a'ájna ti ta japua tí'ivaire'e tíjín:

—Caxu tí'titziine'e. Ayee nu 'een jín mú a'uvé'emej neatá'aj niuucari amuaatá'ixaate'en í sej jín huataújtemua'ave'esin jéihua, ti tí'ivaire'e a'ame para naíjmi'ica jemi.

11 'Íjii, a'ájna chajta'a David teecan ti jetzen é'eme'ecan, mú'ejmi jime'e pu hui ja'unú'ihuaca'a a'ájna ti amua'irátuaasin. A'íi pu a'ín pú'een í Círístu'u, í tavástara'a, a'ájna ti Dios ra'antíhu'a'u.

12 'Ayee xu éeni'icí'e ramua'aréeren a'íj ti éene'e a'ín pú'een. A'uun xu yé'eteuni í pa'arí'i, cíxuri jín caícatzi'ihua. A'uu pu araca'ití a'ame cíyey jetze ta'atécun, ye'emuaate mej jetzen té'ecua'aca.

13 Jíy'e'itzi mú jín jéihua huatasejre a'íme'j í mej ta japua tí'ivaire'e me'ájna jemi í sej'j. Mat'íj mi naíjmi'i rí'i tíraateájtuua í tavástara'a. Ayee mú tiu'uxájtaca'a. 14 Míyén tíjín:

Tiché'e rí'i tíraatá'an í Dios ti huápí'i naa seijre'e í ta japua.

Ajta íiyen chaanaca japua, miché'e rí'i tí'itechéjme'eni í teite í ti Dios rí'i tihua'utá'asin.

Ayee mu'u tiu'utaxájtaca'a.

¹⁵ Mat'íj mi a'ucj a'íime í mej ta japua tí'ivaire'e. Majta me'ín í mej cáne'axi tisejrac'a, ayée mú tiu'utaú'ixaa tíjín:

—Tiché'e u á'uju'un a'ujna Belén tetá'aj ya'usej a'íjna a'ij ti huarj í ti taata'ixaa í tavástar'a'a.

¹⁶ Mat'íj mi ca'anacan u á'uju'un. A'uu mú yá'uteu me'íjna í José, majta María, majta í uneeca'i. A'uu pu ciyej jetze aráca'atíi, ye'emuaate mej jetzen té'ecua'aca. ¹⁷ Mat'íj raasej í pa'ari'i, aj mú mi hua'utá'ixaa í teite a'ij ti a'ín tihua'utá'ixaa ti huá'a jemi huatasejre, a'ij ti tihua'utá'ixaa a'íjna jime'e í pa'ari'i ti huanú'ihuaca'a.

¹⁸ Majta me'ín í mej huá'unamuajri'i a'ij mej tí'ixajta'a a'íime cáne'axi mej tisejrac'a, naími'i mú rí'i naa tihua'utasej.

¹⁹ Ajta a'ín í María, a'íi pu rú'avaataca'a í ru tzajta'a. Jéihua pu tí'imua'ajca a'ij ti tí'tí huarj huá'a jemi. ²⁰ Mat'íj mi a'ucj a'íime cáne'axi mej tisejrac'a. Jé'ecan maújtemua'ave'e í Dios jemi, majta rí'i tiraatá'a niuucari jime'e a'íjna jime'e í mej ráanamuajri'i, majta í mej raasej. Naími'i pu ayén teja'uré'ene a'ij ti tihua'utá'ixaa í tavástar'a'a.

Mej nu'u u ye'utasejrac'a í Jesús u teyujta'a

²¹ Tí'ijta tejauumé'eca aráhuaca xica jetze, tí'ij í teja'uré'ene í xica mej jetzen ra'antisjchi í naviira'an í ti jetzen te'evi'i í pa'ari'i. Mat'íj mi miyen raatamuá'a tíjín Jesús, tíj ayén amuaicán tiraata'ixaa a'íjna í sej ti ta japua tí'ivaire'e.

²² Tí'ijta ari teja'uré'ene ja'anáj matj pua'a í'ihuaca a'ij ti ye'í té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze Moisés ti ra'uyú'uxaca'a, mat'íj mi me'ájna ya'uví'ti me'ájna Jerusalén mej mi u ya'utasejrata í pa'ari'i u teyujta'a í tavástar'a'a jemi. ²³ Ayee mú huarj, a'íné ayée pu té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze tíjín: "Ayee pu tiú'ujxe'eve'e mej ya'utasejrata í tavástar'a'a jemi najmi'ica a'achú mej pua'améca í mej amuaaté'ee maaanúnu'ihuaca'a í tí'iri í mej teteca."

²⁴ Majta tiu'utamui'ivejtan a'ij ti ajta té'eyu'usi'i a'íjna jetze ti jín tihuá'u'tiiri'i í tavástar'a'a. Ayen tíjín: "Miche'e hua'apuaca huatámuai'ivejta í cucuí'se na'ari hua'apuaca í jáamuai'se."

²⁵ A'ájná'imua, sej pu a'uun e'echéjme'e a'ájna Jerusalén. Ayee pu ántehuaaca'a tíjín Simeón. Rí'i pu tí'tiújcha'íica'a í Dios jemi. Ajta jéihua pu rá'astejca'a í ruye'irá. A'ij pu tí'ijchu'eve'eca'a a'ájna xicájra'an jetze ti jetzen Dios huá'ancu'uvajxi'isin a'ímej í mej Israel jetze ajtémé'ecan. Ajta a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu jemin huateájturaa.

²⁶ A'ín xiéjniu'ucare'ara'an ayén tiraata'ixaa ti nu'u caí m'íni caí xi huatasejre'en í Cirištu'u, ti tavástar'a'a ye'uta'í'ti. A'íi pu nu'u Simeón rasejran. ²⁷ Tí'ij jí í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ca'aníjra'a raatá'a a'íjna í Simeón ti a'uun a'atanén u teyujta'a a'u ti e'eráyajta'a. Majta me'ín í vaújsimua'ame'en í pa'ari'i, a'úu mú majta a'ará'a u teyujta'a mej mi miyen ráaruuren í pa'ari'i a'ij ti tiú'ujxe'eve'e mej mi ra'ará'asten í ruye'irá. ²⁸ Aj pu i a'ín Simeón ra'ancuré'echui a'íjna í pa'ari'i. Tí'ij jí rí'i tiraatá'a í Dios tíjín:

²⁹ Nevástar'a'a, pu'uri rí'iri pej naatá'an nej nexiéehua huámi'ini, a'íné pepu'uri ra'ará'aste a'íjna í pej jín te'atá'aratzíiri'i inetzi jemi i nej muavaire'e.

³⁰⁻³¹ A'íné nej'íi nu jín raasej a'íjna í pej jín tu'irátuaasin, a'íjna í pej yen raateájtuaa meti'seírac'a naími'i í teite a'achú mej pua'amé yen huachéjme íyen chaanaca japua.

³² A'íi pu hua'atátzavi'ira a'ame temua'a naa a'ímej í mej caí Israel jetze ajtémé'ecan mej mi caí ché'e miyen 'eene'en matj a'íime í mej huachéjme tíca'amiste'e.

Ajta a'íi pu hui ve'ecán jín tihua'uta'ajte'esin í á'ateitestemua'a, a'íime í mej Israel jetze ajtémé'ecan.

Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Simeón.

³³ Jé'ecan mú naa rí'i tira'utasej í vaújsimua'ame'en í pa'ari'i a'íjna jime'e a'ij ti tiu'utaxájtaca'a í pa'ari'i jime'e. ³⁴ Tí'ij jí Simeón rí'i tihua'uteájtuaa. Tí'ij jí ayén tiraata'ixaa í María, í náanajra'an í pa'ari'i tíjín:

—Casí'i, ayée pu tiú'uxi'epi'antari'ihuaca'a ti a'íjna pa'ari'i jime'e. Mu'íiti mú ve'ecán jín tite'enteárutixi'isin a'íime í mej Israel jetze ajtémé'ecan, ajta mu'icáca pu té'ari'ira í mej jín títetate'i. A'ij xu jín siyen tíráamu'aree ti ayén té'eme a'íné jéihua mú ratíi.

³⁵ 'Ayee pu té'eme tí'ij mé jéjre'e seijre'e a'ij mej tí'imua'atze í teite mému'íiti. Ajta mú'eetzi, ayée pu che'atá na'a tímu'uhuatacu'íni í á'a tzajta'a cumu ti ja'ati mua'antéjtzeti nahuaa jime'e. —Ayee pu tiraata'ixaa.

³⁶ Sej pu ajta vejli'i huatéveeca'a ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. 'Itita'a pu pú'een ti ayén ántehuaa tíjín Ana. Pu'uri ucarij. A'íi pu yaujra'an pú'een a'íjna í Fanuel, í ti Aser jetze ajtémé'ecan. A'íjna í 'ítita'a, ayée pu á'atee ti víiche'e a'achú cumu aráhu'apua nine'ira'a. Tí'ij jí huam'íi í cína'ara'an. ³⁷ Tí'ij jí ruséjta já'araa. Jéihua pu ari á'atee ti ayén rusej. Ajta pu'uri ayén ucarij na'a cumu muácuate japuan muácuua nine'ira'a. Capu ajta ja'anáj

huiráaye'icaa u teyuja'a sino a'úu pu rí'i tiratá'acare'e í Dios jemi nain xicaj tzajta'a, ajta nain t'ca'ari tzajta'a. Ajta pu rú'tiz'i'ive'eca'a, ajta téniúuve'e í Dios jemi.

³⁸ Jíme'en pu'u raatapúa'ajta'a í Simeón ti tiu'utaxájtaca'a, aj pu í a'ín a'uré'ene a'íme'j jemi. Tí'ij jír'i'í t'iraatá'a í Dios. Tí'ij jí a'uté'che ti hua'utá'ixaa'te'en í teite a'íjna jime'e í pa'ari'i. A'íme í teite, a'íi mú a'ín pú'een í mej rachú'eve'eca'a ti Dios hua'irájtuaani naími'i a'uun mej Jerusalén huachéjme.

Mej nu'u huaré'aci u Nazarét

³⁹ Majta me'ín í vaújsimua'ame'en í pa'ari'i, mat'í'ij nain jín te'ará'aste a'ij ti té'eyu'usi'i a'íjna jetze ti jetzen tihuá'u'it'iiiri'i í tavástar'a, mat'í'ij mi a'uc'j' a'ájna já'ahua'a Galilea. A'uun mú a'utanéj u Nazarét, a'u mej é'eme'ecan. ⁴⁰ Ajta a'ín í pa'ari'i, a'íi pu huavé'ese, ajta huateújca'ane. Jé'ecan pu rí'i mé teúumua'arejca'a. Ajta pu Dios rí'i tiratá'acare'e.

Pa'ari'i ti nu'u a'uun e'irácii u teyuja'a

⁴¹ Majta a'íme í vaújsimua'ame'en í pa'ari'i, tí'ij pí na'a nine'ira'a jetze, a'úu mú a'atánineica'a a'ánna Jerusalén mej mi ra'utámua'aree a'ájna xicá'jra'a ti jetzen Dios tihuá'utá'uun'i'iri'i í huá'a yaujmua'a mej anaát'ee muaanúnu'ihuaca'a.

⁴² Tí'ij ari rájcha'íica'a a'achú cumu tamuáamuata'a japuan hua'apua nine'ira'a a'íjna í pa'ari'i, a'íme vaújsimua'ame'en, a'úu mú á'uju'un mej mi tiú'uyesten í ruye'irá jime'e.

⁴³ Tí'ij te'upuá'areca'a í mej tiu'uyé'este, mat'í'ij mi huaré'aci para a'ujna mé é'eche. Ajta a'ín í pa'ari'i, a'úu pu a'uteájturaa a'ájna Jerusalén.

Majta me'ín í vaújsimua'ame'en, camu ramua'areereca'a. ⁴⁴ Aye'e mú tí'imua'ajca t'ijín: Huá'a jamuan pu huaméj í seica í mej ta jamuan huajú'ucaa. Mu'uri se'j xicaj á'atee mej miyen titeejú'ucaa. Mat'í'ij mi auté'jhuii mej ráahuauni huá'a tzajta'a í teite, ajta a'íme'j jemi í mej huá'a jamuan huajú'ucaa. ⁴⁵ Mat'í'ij caí ráateu, mat'í'ij a'uun huaré'aci a'ájna Jerusalén mej mi ráahuauni.

⁴⁶ Mirá'atee a'achú cumu hua'íca xicaj mej rahuaahuau. Mat'í'ij mi xaa ráateu. A'uun pu unú'ujcatii u teyuja'a a'u ti e'eráyajta'a. A'uun pu a'utácii huá'a jamuan í mej tí'imua'ata. A'íme'j pu namuajraca'a, ajta tihuá'íhuu'ura. ⁴⁷ Majta me'ín í mej ráanamujra'i, naími'i mú naa rí'i tira'utase'j me'íjna jime'e ti temua'a naa tiyau'it'iee já'araa a'ij mej tiraata'ixaa, majta me'íjna jime'e a'ij ti a'ín tiu'utaxájtaca'a.

⁴⁸ Majta me'ín í vaújsimua'ame'en mat'í'ij raase'j ti huá'a tzajta'a jé'ejvee, je'íhua mú a'ij ra'utase'j. Tí'ij jí ayén tiraata'ixaa í náanajra'an t'ijín:

—Niya'uj, za'íné 'een jín s'iyen taruure? Tu'uri á'atee tej muahuahuau inee, ajta a'atáata. Jé'ecan tu a'ij pua'a te'etamua'ate mú'eetzi jime'e.

⁴⁹ Tí'ij jí ayén tihuá'utá'ixaa t'ijín:

—¿A'íné 'een jín s'iyen t'í'inehuahuau? ¿Ni qui secáí ramua'aree ti ayén tiú'ujxe'leve'e nej niyen te'evé'enmua'areere íyuu niTáata chí'ij jetze?

⁵⁰ Majta me'ín, camu a'atzu me'ín yaú'it'iee muá'araa a'ij ti tihuá'utá'ixaa.

⁵¹ Tí'ij jí á'uraa huá'a jamuan í ruvaújsimua'a. Mat'í'ij mi me'uun a'ucáane u Nazarét. Ajta a'ín, a'íi pu huá'antzaahua í ruvaújsimua'a. Ajta a'ín náanajra'an, a'íi pu nain teú'avaataca'a í ru tzajta'a. ⁵² Ajta a'ín í Jesús, a'íi pu huavé'ese, ajta jaítze'e ari tiú'umua'areereca'a. Dios pu rí'i tiraatá'a, majta í teite.

3

Tí'ij nu'u u tihuá'a'ixaa'te'eca'a a'íjna í Juan a'ájna já'ahua'a a'u ti caí é'e tí'it'ij

(Mt. 3:1-12; Mr. 1:1-8; Jn. 1:19-28)

¹ Aye'e pu nu'u tiuju'ur'íj tí'ij teuumé'eca a'achú cumu tamuáamuata'a japuan anx'íj nine'ira'a ti tí'ajta'a a'íjna í César, í mej majta miyen ratamuá'ama t'ijín Tiberio. A'ájna'ímua, tí'ij auj tí'it'éveeca'a tajtuhuan jime'e a'íjna í Póncio Pilato a'ujna Judea, ajta'ahua se'j pu tí'it'éveeca'a tajtuhuan jime'e a'ujna Galilea. Aye'e pu ántehuaaca'a t'ijín Heródes. Ajta juutze'ajra'an a'íjna í Heródes, a'íi pu tí'it'éveeca'a tajtuhuan jime'e a'ujna Iturea, ajta a'ujna Traconite. Aye'e pu ántehuaaca'a a'íjna t'ijín Felipe. Ajta a'ín í Lisaniás, a'íi pu tajtuhuan jime'e tí'it'éveeca'a a'ujna Abilene.

² A'ájna'ímua, mat'í'ij mauj ve'ecán jín t'itetat'é'acaa u teyuja'a a'íjna í Anás, ajta a'íjna í Caifás, a'úu pu á'ucatií a'íjna í Juan, já'ahua'a a'u ti caí jé'e tí'it'ij. A'íjna í Juan, a'íi pu rayauj a'íjna í Zacarías. A'uun pu a'ucaíca tí'ij Dios raatajé. ³ Nainjapua pu yé'ivejca'a t'ij na'a a'uun tí huatacá'a í játe'ana jetze, í Jordán. Aye'e pu tihuá'a'ixaa'te'eca'a ti nu'u ayén tiú'ujxe'leve'e mej nu'u seicié tiú'umua'ati ti ij nu'u Dios tihuá'utá'uun'i'í mej jín auteájturaa í jemin. Aj pu í Juan huá'umua'íihuaca'a.

⁴ Aye'e pu che'atá na'a r'ijcaa a'ij ti te'uyú'uxaca'a í yu'uxari jetze a'íjna í Isaías, í ti ajm'í'í tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Ayen t'ijín:

Ja'ati pu u e'ejí'jhuu a'ujna já'ahua'a a'u ti caí é'e tí'it'ij.

Ayee pu tejé'exa a'ájna í ja'ati tǎjǎn:

"Naa xu rǎ'i huaújcaten mú'een sej si rǎ'i tira'ancuré'evi'tin í tavástara'a, sej si caí raatamuári'eriste'en se'ájna ti yen huatasejre'esin tǎ'ij amua'írǎjtuaani.

⁵ Miché'e miyen rǎ'i huaújcaten matǎj a'ájme í mej juyeta.

Miché'e te'evé'ejiste'axi'in a'u ti e'etécucu'unijmee.

Miché'e majta raaté'uunaxi'in nain í jiri ti tǎ'itacaíjme.

Ajta í juye ti tújtuájme, miché'e raatajé'iyite'axi'in.

Ajta a'u ti caí a'upá'atza, miché'e ra'uré'epa'atzare'en.

⁶ Ajta, tǎ'ij uvé'enen í tavástara'a, naími'í í teite í mej yen huachéjme íyien chaanaca japua, a'ái mú raseijran í ti jǎn Dios hua'írátuaasin."

Aii pu'u.

⁷ Ajta a'ájna í Juan, ayée pu tihua'utá'ixaa a'ájmej í teite í mej a'uré'enineica'a. Ayen tǎjǎn:

—Mí sej siyen seijre'e. Cu xiee sej a'uruáachejye'í matǎj í cu'ucu'use ti ij caí huá'utaiixi'í í taij. ¿Ni tzaa seri tǎ'itese'e sicu, ti ij caí Dios amua'uxǎjte'en? ¿A'ataani ca'anǎjra'a amuaatá'a sej si siyen huárini? ⁸ Na'ari caí, ti pua'a mú'een rujǎmua'a yé seve'eré'enen tzaáhuati'ira'a jíme'e, ayée xu huárini a'ij ti ye'í tiraavǎjte'e se'ájna jíme'e sej seri seicié tiu'umuá'aj. Caxu siyen tǎ'imua'atze mí ru tzajta'a yee ayée pu tǎ'iyajna ti naa tejámuatévaire'en í Dios jemi a'íné mú'een xu í'i huáacixa'astemua'ame'en a'ájna í Abraham teecan.

'Ayee nu hui tejá'amua'ixaate'e a'íné ayée pu tǎ'iyajna ti Dios ayén tiraavǎ'iti ti ayén ráaruuren í tetej ti ij seicié huaúruuren tǎj ti ayén seíire'e á'ara'ani matǎj teite, matǎj a'ájme í mej Abraham teecan jetze huanéj. Capu tǎ'itǎj a'ij tejamuatévaire í Dios jemi sej í'i huáacixa'astemua'ame'en a'ájna í Abraham teecan.

⁹ Pu'uri hui vejli'í a'ájna xicǎjra'an jetze ja'anáj ti pua'a Dios amua'axijte'en ca'anín jíme'e. Ayee pu á'amuaruuren cumu ja'ati ti ciyej á'ijveichixi'isin tepuaij jíme'e. Naíjmi'í í ciyej ti caí tǎ'itaaca, a'ái pu tiu'uré'evejchi, ajta tǎ'itairan. Ayee pu che'atá na'a amua'axijte'en.

¹⁰ Matǎ'ij me'ín teite miyen tiraata'íhua'uril'í tǎjǎn:

—¿A'íné tena'aquí rini?

¹¹ Tǎ'ij jí ayén tihua'utá'ixaa tǎjǎn:

—Tǎ'í pua'a ja'ati hua'apuaca tǎ'siicu'u, ché'e sej raatapǎjte'en a'ájna ti caí tǎ'siicu'u. Ayen cha'a tana'a, ti pua'a ja'ati tǎ'ijcha'áica í ti tǎ'icua'iri'í, cha'a a'áin raatá'an í ti caí tǎ'itǎj tǎ'icha'íi.

¹² Majta mú e'iré'ene seica í mej huá'ajjive'eca'a í mej tǎ'itǎci ti ij a'áin huá'umuai'íhua. Ayee mú tiraata'íhua'uril'í tǎjǎn:

—Maestro, ¿a'íné táarini iteen?

¹³ Tǎ'ij jí ayén tihua'utá'ixaa tǎjǎn:

—A'ij xu ancuré'an a'achú ti caj tiraaxi'epi'intare. Caxu hui jǎjze'e huá'ajjive'e.

¹⁴ Majta me'ín í xantaaru'u, ayée mú majta tiraata'íhua'uril'í tǎjǎn:

—Caríj iteen, ¿a'íné táarini?

Tǎ'ij jí ayén tiu'utaniú tǎjǎn:

—Caxu huá'anahua'ira í hua'atúmin. Caxu hua'itzi jǎn tihua'axajtzi'ira í teite. Seajta, se'ájna jǎn rǎ'í tité'ujmuajte a'achú mej caj tejá'amuanajchite'en. —Ayee tihua'utá'ixaa a'ájna í Juan.

¹⁵ Majta me'ín í teite, ayée mú tǎ'imua'ajca í ru tzajta'a yee tij caí a'ái pírici í Cirístu'u a'ájna í Juan, í mej rachú'eve'eca'a.

¹⁶ Tǎ'ij jí Juan ayén tihua'utá'ixaa naíjmi'ica tǎjǎn:

—Aru inee, jaj nu jǎn á'amua'umuai'íhua. Mí ajta, seij pu a'úu mé e'evé'eme ti jǎjze'e raay'íiti necaí inee. A'íné nee nu ciliéene'e jǎn tǎ'itǎjvee, ineetzi, capu ayén tiraavǎjte'e nej ra'ajta'í'ipi'in í ca'acaira'an. Mí ajtá'í amín, xiéjniu'ucari pu huata'íti ti huateáturan mú'ejmi jemi. A'ái pu pírici Dios ti raxiéjniu'uca. Ajta a'ájna ti mé e'evé'eme, a'ái pu pírici ti rǎ'í á'amuaruuren mí a'amua tzajta'a.

¹⁷ 'Ayee pu té'eme a'ájna ti a'áin yé uvé'enen, cu xiee ti cu ja'ati ru'itéchueeca í ti jǎn jetzen ra'anáaca'atze í játze'ara'an í triigu. Ajta a'áin ru'irátu'isin í xaiiri á pua'ácié. Ajta a'ájna í imue'erí, rájseire'esin u chí'ita. Ajta í xaiiri, á pua'ácié pu yé'etairan í taij jetze ti caí ja'anáj é'emi'ica. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Juan.

¹⁸ A'ájna jíme'e í niuucari, ajta seica jíme'e, a'áj pu jíme'en tihua'utǎiiri'í mej mí ráamua'aree a'ij ti 'een í Dios jemi.

¹⁹ Tǎ'ij jí Juan ra'ajté'axi a'ájna í Heródes, a'ájna jíme'e ti yá'uvi'tin a'ájna í Herodías, ti amuacá víiche'eca'a a'ájna jemi í juutzeájra'an í Heródes. Ajta pu a'ájna jǎn ra'ajté'axi a'áj ti tǎ'itǎj huáruu. ²⁰ Tǎ'ij jí Heródes a'áj pua'a huarǎj tǎ'itǎj jíme'e ti caí xǎ'epi'in 'een, a'ái pu ra'íteána a'ájna í Juan.

Tǎ'ij nu'u Jesús huámuai'ívijhuaca'a
(Mt. 3:13-17; Mr. 1:9-11)

²¹ Tí'ij a'áin Juan huá'amuai'ihuaca'a í teite, a'áin pu ajta a'áin huá'amuai'ihuaca'a a'áina í Jesús. Tí'ij Jesús téniuusime'e í Dios jemi, tí'ij í antaújuunareca'a u ta japua tí a'uteájmuua. ²² Ajta a'áin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'áin pu ave'ecáme'ecaa. Ayeé pu seijre'eca'a tíj cucuí'i. Aj pu í japuan 'ujyéixi án mu'úutze'en. Ajta a'áin niuucari huánamuajri'í tí u e'icánamuajre'e júte'e. Ayeen tíjín:

—Niyauj pej hui pírici í nej jeíhua muá'ixe'eve'e. Jé'ecan pej rí'í naatá'a í ne tzajta'a. Ayeé pu teje'ijcánamuajre.

*Í huáacixa'astemua'ame'en teeca í Jesús
(Mt. 1:1-17)*

²³ Ajta a'áin í Jesús, ayéé pu rájcha'íica'a a'achú cumu seité japuan tamúáamuata'a nine'ira'a tí'ij a'uteájche tí tihua'utá'ixaate'en í teite. Ajta a'áin, a'áin pu nu'u jetze airaújneijte í José. Ajta a'áin José, a'áin pu jetze airaújneijte í Elí. ²⁴ Ajta a'áin í Elí, a'áin pu jetze airaújneijte í Matat. Ajta a'áin í Matat, a'áin pu jetze airaújneijte í Leví, ajta a'áin Leví a'áin pu jetze airaújneijte í Melqui. Ajta a'áin Melqui, a'áin pu jetze airaújneijte í Jana. Ajta a'áina í Jana, a'áin pu jetze airaújneijte í José.

²⁵ Ajta a'áina í José, a'áin pu jetze airaújneijte í Matatías. Ajta a'áin í Matatías, a'áin pu jetze airaújneijte í Amós. Ajta a'áina í Amós, a'áin pu jetze airaújneijte í Nahum. Ajta a'áina í Nahum, a'áin pu jetze airaújneijte í Esli. Ajta a'áina í Esli, a'áin pu jetze airaújneijte í Nagai.

²⁶ Ajta a'áin Nagai, a'áin pu jetze airaújneijte í Maat. Ajta a'áina Maat, a'áin pu jetze airaújneijte í Matatías. Ajta a'áin í Matatías, a'áin pu jetze airaújneijte í Semei. Ajta a'áin í Semei, a'áin pu jetze airaújneijte í José. Ajta a'áin í José, a'áin pu jetze airaújneijte í Judá.

²⁷ Ajta a'áin Judá, a'áin pu jetze airaújneijte í Jonán. Ajta a'áin í Jonán, a'áin pu jetze airaújneijte í Resa. Ajta a'áin í Resa, a'áin pu jetze airaújneijte í Zorobabel. Ajta a'áin í Zorobabel, a'áin pu jetze airaújneijte í Salatiel. Ajta a'áin í Salatiel, a'áin pu jetze airaújneijte í Neri.

²⁸ Ajta a'áin í Neri, a'áin pu jetze airaújneijte í Melqui. Ajta a'áin í Melqui, a'áin pu jetze airaújneijte í Adi. Ajta a'áin í Adi, a'áin pu jetze airaújneijte í Cosam. Ajta a'áin í Cosam, a'áin pu jetze airaújneijte í Elmodam. Ajta a'áin í Elmodam, a'áin pu jetze airaújneijte í Er.

²⁹ Ajta a'áin Er, a'áin pu jetze airaújneijte í Josué. Ajta a'áin í Josué, a'áin pu jetze airaújneijte í Eliezer. Ajta a'áin í Eliezer, a'áin pu jetze airaújneijte í Jorim. Ajta a'áin í Jorim, a'áin pu jetze airaújneijte í Matat. Ajta a'áin Matat, a'áin pu jetze airaújneijte í Leví.

³⁰ Ajta a'áin Leví, a'áin pu jetze airaújneijte í Simeón. Ajta a'áin í Simeón, a'áin pu jetze airaújneijte í Judá. Ajta a'áin í Judá, a'áin pu jetze airaújneijte í José. Ajta a'áin í José, a'áin pu jetze airaújneijte í Jonán. Ajta a'áin í Jonán, a'áin pu jetze airaújneijte í Eliaquim.

³¹ Ajta a'áin í Eliaquim, a'áin pu jetze airaújneijte í Melea. Ajta a'áin í Melea, a'áin pu jetze airaújneijte í Mainán. Ajta Mainán, a'áin pu jetze airaújneijte í Matata. Ajta a'áin í Matata, a'áin pu jetze airaújneijte í Natán. Ajta a'áin í Natán, a'áin pu jetze airaújneijte í David.

³² Ajta a'áin í David, a'áin pu jetze airaújneijte í Isaí. Ajta a'áin í Isaí, a'áin pu jetze airaújneijte í Obed. Ajta a'áin í Obed, a'áin pu jetze airaújneijte í Booz. Ajta a'áin í Booz, a'áin pu jetze airaújneijte í Salmón. Ajta a'áin í Salmón, a'áin pu jetze airaújneijte í Naasón.

³³ Ajta a'áin í Naasón, a'áin pu jetze airaújneijte í Aminadab. Ajta a'áin í Aminadab, a'áin pu jetze airaújneijte í Aram. Ajta a'áin í Aram, a'áin pu jetze airaújneijte í Esrom. Ajta a'áin í Esrom, a'áin pu jetze airaújneijte í Fares. Ajta a'áin í Fares, a'áin pu jetze airaújneijte í Judá.

³⁴ Ajta a'áin í Judá, a'áin pu jetze airaújneijte í Jacobo. Ajta a'áin í Jacobo, a'áin pu jetze airaújneijte í Isaac. Ajta a'áin í Isaac, a'áin pu jetze airaújneijte í Abraham. Ajta a'áin í Abraham, a'áin pu jetze airaújneijte í Taré. Ajta a'áin í Taré, a'áin pu jetze airaújneijte í Nacor.

³⁵ Ajta a'áin í Nacor, a'áin pu jetze airaújneijte í Serug. Ajta a'áin í Serug, a'áin pu jetze airaújneijte í Ragau. Ajta a'áin í Ragau, a'áin pu jetze airaújneijte í Peleg. Ajta a'áin í Peleg, a'áin pu jetze airaújneijte í Heber. Ajta a'áin í Heber, a'áin pu jetze airaújneijte í Sala.

³⁶ Ajta a'áin í Sala, a'áin pu jetze airaújneijte í Cainán. Ajta a'áin í Cainán, a'áin pu jetze airaújneijte í Arfaxad. Ajta a'áin í Arfaxad, a'áin pu jetze airaújneijte í Sem. Ajta a'áin í Sem, a'áin pu jetze airaújneijte í Noé. Ajta a'áin í Noé, a'áin pu jetze airaújneijte í Lamec.

³⁷ Ajta a'áin í Lamec, a'áin pu jetze airaújneijte í Matusalén. Ajta a'áin í Matusalén, a'áin pu jetze airaújneijte í Enóc. Ajta a'áin í Enóc, a'áin pu jetze airaújneijte í Jared. Ajta a'áin í Jared, a'áin pu jetze airaújneijte í Mahalaleel. Ajta a'áin í Mahalaleel, a'áin pu jetze airaújneijte í Cainán.

³⁸ Ajta a'áin í Cainán, a'áin pu jetze airaújneijte í Enós. Ajta a'áin í Enós, a'áin pu jetze airaújneijte í Set. Ajta a'áin í Set, a'áin pu jetze airaújneijte í Adán. Ajta a'áin í Adán, Dios pu jetzen airáane.

4

*Tí'ij nu'u tiyaaru'u tiu'utatése tí nu'u raatémua'ítin í Jesús
(Mt. 4:1-11; Mr. 1:12-13)*

¹ Tí'ij Jesús jemi huateájturaa í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Tí'ij jí a'uun u e'erájrara u Jordán. Tí'ij jí xiéjniu'ucare'ara'an pu ya'uví'iti a'u ti caí é'le tí'itíj. ² A'u pu é'etee a'achú cumu hua'apuate xicaj. Ajta a'ín tiyaaru'u, a'í pu i tiú'ujtesi'ire'eca'a ti raamuá'itín tí'ij auté'itzen í Dios jemi. Ajta a'ín Jesús, capu tí'icua'acáa tíj na'a ti a'uun é'etee. Tí'ij jí te'era'astéesime'eca í hua'apuate xicaj, temua'a pu jeíhua tiu'utá'icuataca'a.

³ Tí'ij jí ayén tiraata'ixaa í tiyaaru'u tíjín:

—Tí pua'a hui yaujra'an pej pú'eene'en í Dios, patá'aj raata'ájte'en mi tetej ti pan huateújtaahua.

⁴ Jesús pu ayén tiu'utaniú tíjín:

—Aye pu té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze tíjín: “Í teáata'a, capu pan na'a jín ruuri a'ame.”

⁵ Tí'ij jí tiyaaru'u pu ya'uví'iti í jirí japua. Tí'ij i tiraatasejíra nainjapua tíj na'a ve'etí yen huatacá'a í chaanaca japua, matíj mena'a pua'amecíe yen huachéjme i chaanaca japua. ⁶⁻⁷ Aj pu i ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Tí pua'a piyen huárini pej tínutu ineezi jemi, pajta naateánajche, nain nu muaata-puaájve'esin pej mú'ee tíhua'uta'ájte'en, ti ij tímuáaci'ti nájimi'ti tíj na'a ti naa seijre'e ti huá'a jetze seijre'e. Aye nu hui rini a'íné a'íj nu jín antínmua'aree, nej niyen raatapuaájve'en í ja'ati nej á'apuaájve'e.

⁸ Aj pu i Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Aye pu té'eyu'usi'í tíjín yee: “Setá'aj siyen sena'a rateáanajche í tavástara'a í Dios. A'íj xu'u huatévaire'en.”

⁹⁻¹⁰ Tí'ij jí ajtahua'a a'ín í tiyaaru'u ya'uví'iti já'ahua'a yee, a'ájna Jerusalén. An pu ra'antivi'iti japuan u teyujta'a, japuan í ti jaítze'e antípiti. Aye pu tiraata'ixaa tíjín:

—Tí pua'a hui pe yaujra'an pepú'eene'en í Dios, ancájvetzi múci, a'íné ayé pu té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze tíjín:

Dios pu á huaja'uta'íti í mej jemin tí'ivaire'e mej mi muáacha'in.

¹¹ Memua'ancuré'evi'ira mú'eeetzi pej pi caí á e'ejvá'itzi'in.

Aj mú mi muatétatza ti ij caí tí'itíj a'íj muáaruure.

¹² Tí'ij jí Jesús ayén tiu'utaniú tíjín:

—Aye pu té'eyu'usi'í tíjín: “Capej tí'itíj jín a'íj tí'ira'ihua'ura í á'a Dios aisi ti pua'a ayén huárini a'íj pej tí'ijxe've'e mú'ee.” —Aye pu tiraata'ixaa a'ájna í Jesús.

¹³ Tí'ij nain antipúa'ari í tiyaaru'u, ti tí'ihuaújtesi'ijre, aj pu i á'uraa. Capu cha'a a'uré'enineica'a jemin ajta caí teja'ure'enén ja'anáj ti pua'a raax'epi'intare ti ajtahua'a huataújtese'en.

Tí'ij nu'u Jesús a'utéjche ti tiu'umuári'en a'ujna u Galilea

(Mt. 4:12-17; Mr. 1:14-15)

¹⁴ Tí'ij jí Jesús á'uraa a'ujna Galilea. Ajta í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios jemin pu huateájturaa. Ajta nainjapua ti a'uun huatacá'a, jeíhua mú teite ráamua'areeri'í a'íj ti huaríj. ¹⁵ A'í pu tíhua'umuá'ate a'ujna hua'atéyujta'a. Majta me'ín í teite, a'í mú rí'í tiraatá'a me'íjna.

Tí'ij nu'u Jesús a'uun a'utéveeca'a u Nazarét

(Mt. 13:53-58; Mr. 6:1-6)

¹⁶ Tí'ij jí a'uun a'ará'a u Nazarét, a'u ti a'uvé'ese. Tí'ij teja'uré'ene a'ájna xicájra'an jetze mej pua'a ruse'upi, a'ú pu teyujta'a a'uteájrapi tíj tí'ijri'irejca'a. Tí'ij jí a'utéchaxi ti ij hua'utánamujriste'en. ¹⁷ Mat'íj mi raatapíj í yu'uxari ti jirí'í ti Isaiás teecan ra'uyú'uxaca'a, a'íjna ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Tí'ij jí raatáxíjtaca'a, aj pu rá'uteu a'íj ti té'eyu'usi'í ti ayén ti jme'en yee:

¹⁸ Í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'ú pu hui huateáturaasin neetzi jemi, a'íné a'íj pu na'antíhuau,

nej ni tíhua'utá'ixaate'en a'ímej í mej caí a'íj tí'ijviicua'í í niuucari jime'e í mej jín huataújtemua'ave'esin.

A'u pu hui neja'uta'íteca'a nej nu'u tíhua'utá'ixaate'en a'ímej í mej námi'í tíjín yee nu'uri amua'irátuaasin.

Ajta nej nu'u tíhua'uhuaate'en í mej aracúcu'unijmee mej mi majtáhua'a mé uunéjne'eri, ajta nej nu'u huá'a japua huániuuni a'ímej í mej rajpuajtzi.

¹⁹ Ajta nej nu'u hua'utá'ixaate'en tíjín: “Íjii pu'uri xaa teja'uré'ene a'íjna í nine'ira'a jetze í ti hui tavástara'a rí'í tíhua'utá'asin.”

Aye pu tira'ujíjve í yu'uxari jetze.

²⁰ Tí'ij jí ratéejire í yu'uxari, tí'ij i raatapíj í ti tí'ivaire'e u teyujta'a. Ajta a'ujyejíxi. Námi'í matíj mena'a a'ú mej huírát'e'eca'a, a'í mú rasejíracaa'a.

²¹ Aj pu i a'utéjche ti ayén tíhua'utá'ixaate'en tíjín:

—Íjii pu hui ayén te'araúrate mú'ejmi jemi a'íj ti té'eyu'usi'í a'íjna jetze í sej seri ráanamujri'í. —Aye pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

²² Najm'i'ica pu hua'aránajcheca'a. A'íj mú jín naa r'í'i tira'utasej a'íjna jime'e ti naa namuajre'e i niuucari ti raataxájtaca'a. Ayee mú tiú'urihua'uraca'a t'íjn:

—¿Ni caí a'íin pú'een í yaujra'an í José? ¿A'íné hui auj t'í'iri'iri?

²³ T'í'ij jí Jesús ayén tihua'utá'ixaa t'íjn:

—Jee tzíte'e, ayé pu hui tiná'amitietje'e ineetzi sej siyen tinaatá'ixaate'esin a'íjna i niuucari ti ayén namuajre'e t'íjn: “Mí pej t'í'ihua'ataca, patá'aj tihuá'ahuaate'en asej. Patá'aj piyen che'ta'at'í pena'a huá'ini ayajna pej é'eme'ecan a'íj pej nu'u peri tiú'uruu a'ujna já'ahua'a Capernaúm í tej teri ráamua'areeri'í.”

²⁴ 'Ayee nu hui tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, camu ja'anáj ra'ancuré'evi'iti ja'at'í ti Dios jetze me'ecan t'í'ixaxa'a a'íime í mej me'uun huachéjme a'ujna ti é'eme'ecan a'íjna í ja'ati.

²⁵ 'Jee tzíte'e, ayén ti'ayajna, ajm'i'í ti auj seijre'eca'a a'íjna í Elías, mu'it'í mú hui seijre'eca'a íye Israel a'íime í 'uuca mej ruséjta muá'araa. A'ájna'imua, pu'uri mú aum'e'le a'achú cumu hua'ica nine'ira'a japuan já'ita'a mej caí ch'é'e viiye. Ajta, jeihua pu huatú'iri'ihuaca'a nainjapua t'íj na'a a'uun ti huatacá'a u Israel.

²⁶ 'Mí ajta, a'íin Dios capu hui raata'íteca'a a'íjna í Elías ti huá'a jemi á'ume'en a'íimej jemi í 'uuca í mej Israel jetze é'eme'ecan sino ayé pu tiraata'ajj ti a'uun á'ume'en a'íjna jemi í 'íita'a ti ruséjta já'araa, a'íjna ti a'uun é'echejca'a u Sarepta, chajta'a ti a'uun sejj chujra'a japua e'ejéme'ecantaca'a ti ayén téja'arájtehuaa t'íjn Sidón.

²⁷ 'Ajta t'í'ij auj t'í'itéveeca'a a'íjna í Eliseo ti Dios jetze me'ecan t'í'ixaxa'ata'a, mu'it'í mú hui t'í'icucui'lica'a í teite a'íjna jime'e í ti tineájxi huá'ahua'ira'a jetze. Mu'it'í mú seijre'eca'a íyen Israel. Mí ajta, capu ja'at'í tihuá'uhuaa sino a'í pu'u, a'íjna í Naamán, Siria ti é'eme'ecan. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

²⁸ 'Jime'en mu'u ráanamujri'í í teite mej teyujta'a huiráatei, mat'í'ij mi naími'í huataníniu'ucacuca'a. ²⁹ Ca'anacan mú ájhuiixi. Mat'í'ij mi ya'uv'í'iti ca'anéeri jime'e, mej á pua'acé ru'írájtuaani u chajta'a jetze. An mú ya'uré'eneijte a'u ti e'encátee í jirí jetze í ti japuan huachájt'a. An mú ra'ancariéniche'e a'u ti e'encátee. ³⁰ Mí ajta a'íin Jesús, já'ita'a pu huá'a jetze tanéj. T'í'ij jí á'urraa.

*T'í'ij nu'u tiyaaru'u pu tevi tzajta'a seijre'eca'a
(Mr. 1:21-28)*

³¹ 'Ti'iquí a'uun a'ucáane u Capernaúm, chajta'a ti a'uun jetze ajtéme'ecan u Galilea. T'í'ij teja'uré'ene a'ájna xicá'jra'a mé jetzen ruse'upi, a'í pu tihua'umuá'ate. ³² Jeihua pu huá'a jetze ráavatzí í niuucari a'íné t'íj ayén tihua'utá'ixaa, yee pu tihua'utámietje'e t'íjn:

—Xiee ti cu ve'ecán jín t'í'ité'jee.

³³ Meenti sejj í teáata'a, a'úu pu a'utéveeca'a u teyujta'a. Tiyaaru'u pu tzajta'an seijre'eca'a, ti a'íj pua'a 'een. Ca'anín pu jín raatajé a'íjna í ja'at'í a'íjna í Jesús.

³⁴ Ayen t'íjn:

—Mú'ee, ¿a'íné t'í'it'íj pej té'umua'aree itejmi jemi, mú'ee Jesús, mi pej hui Nazarét é'eme'ecan? ¿Ni piyen een jín yé taméj pej pi téjmi antipua'ajte'en? Némuamua'ate inee, ja'at'í pej pírici, mi pej Dios jemi r'í'i t'í'iseijre'e.

³⁵ Aj pu i Jesús jeihua ra'ajté'axi í tiyaaru'u t'íjn:

—Capej t'í'it'íj xajta. Huirá'jraa hui mi tevi jetze.

Ajta a'íin tiyaaru'u, a'í pu rá'arie á chuaata'a mejseíraca'a í teite. T'í'ij jí, caí a'íj ráaruu í tevi, aj pu i huirá'jraa. ³⁶ Naími'í mú r'í'i tira'utasej í teite. Mat'í'ij mi miyen tiu'utaú'ixaa t'íjn:

—T'í'itáani niuucari'jra'a jín t'í'ixa? A'í pu hui tihuá'ajte'e í tiyáaru'use. Xiee ti cu a'íjna jín antiújmua'aree, a'íné rumuári'eri'ire'ara'an pu jín t'í'imuarí'e mej mi huirá'íine í tiyáaru'use í teite tzajta'a. —Ayee mú tiu'utaxájtaca'a.

³⁷ Ajta nainjapua ti a'uun huatacá'a, naími'í mú ráamua'areeri'í a'íj ti Jesús t'í'it'íj huáruu.

*T'í'ij nu'u Jesús tiráhuuaa í mu'üneára'an í Simón
(Mt. 8:14-15; Mr. 1:29-31)*

³⁸ 'T'í'ij jí huirá'jraa a'íjna í Jesús a'ujna u teyujta'a. T'í'ij jí a'uun a'ará'a í Simón ti é'leche. Ajta a'íin í mu'üneára'an í Simón, a'í pu t'í'icui'lica'a. Pístacare'e a'íjna í 'íita'a. Mat'í'ij mi raatáhuaviiri'í me'íjna í Jesús ti nu'u tiráhuuate'en. ³⁹ T'í'ij jí Jesús aicaujtuzi a'íjna jemi. T'í'ij jí ra'ajté'axi í ti jín t'í'icui'í. Aj pu i huateápu'a'areca'a í cui'ini'ira'a. Jíme'en pu'u huateápu'a'areca'a í cui'ini'ira'a, aj pu i ájchee a'íjna ti t'í'icui'lica'a. T'í'ij jí a'íin tihua'umí.

*T'í'ij nu'u Jesús tihuá'uhuaa jeihua í teite
(Mt. 8:16-17; Mr. 1:32-34)*

⁴⁰ 'T'í'ij huaré'ecieenareca'a í xicaj, a'íime í teite hua'uré'eneijte'axi í Jesús jemi najm'i'ica í mej t'í'icui'í'ijme. Capu t'í'iseicaj na'a í cui'ini'ira'a. A'í pu hua'ajtamuári'exi sejj ajta sejj.

Ti'ij jí naíjmi'ica tiú'uhuaa. ⁴¹ Majta me'ín í tiyáaru'use í mej teite tzejta'a seijre'eca'a, naíjmi'í mú huiráaci. Mat'íj mi miyen ca'anín jín tiraatajé tijín:

—Mú'ee pe yaujra'an pú'een í Dios.

Mí ajta a'ín í Jesús, a'í pu hua'ajté'axi. Capu hua'utá'a mej tiu'utaxáj a'iné méjmua'areereca'a tijín a'í pu a'ín párici Dios ti án yá'ujra í ipuari japua.

Ti'ij nu'u Jesús tihua'utá'ixaa a'ujna Galilea

(Mr. 1:35-39)

⁴² Ti'ij tapuá'arijme'eca, aj pu i huirájraa u chí'ita í Jesús. A'uu pu a'ará'a a'u ti caí é'e ti'iti. Majta me'ín í teite, a'í mú ráahuausime'e. Mat'íj mi me'uun a'ará'a a'u ti a'ij éene'e. Méjxe'eve'eca'a ti caí á'ura'ani, ti a'uun a'uteáturan a'imej jemi.

⁴³ Mí ajta a'ín Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Aye'e pu ajta tiú'ujxe'eve'e nej tihua'utá'ixaate'en í seica í teite mej méyee huachéjme ne'íjna jime'e í niuucari ti r'í tihua'utá'asin, í ti ajta jíme'en raxáta ti a'ín Dios yen huatasejre'esin íyen chaanaca japua ti i yen tiu'uta'ajta t'j na'a ve'et'í yen seijre'e. Aye'e nu hui 'een jín mú a'uvé'emej. —Aye'e pu tihua'utá'ixaa.

⁴⁴ Ajta a'ín Jesús, aúche'e pu tihua'á'ixaate'eca'a u tihua'at'éyujta'a jetze t'j na'a a'uun ti huatacá'a u Judea.

5

Mat'íj nu'u huatámu'iireca'a í hua'ité

(Mt. 4:18-22; Mr. 1:16-20)

¹ Ja'anáj ti ayén tiuju'ur'íj ti a'ín Jesús a'uun a'utéveeca'a a'u ti jaj e'eve'e'ástime ti ayén téja'arájtehuaa tijín: Genesaret. Jéihua mú teite ajteáxi'reca'a a'íjna jemi. A'í mú ranamuájraca'a í niuucari ti jíme'en raxa í Dios. ² Ti'ij jí Jesús hua'apuaca huasej í baarcu mé e'ecáviíjme'eca'a í mej hua'ité jetze vivi'í. Majta a'íme, mu'uri ti'ija'usica'a í tiú'ujxiejmua'a.

³ Ti'ij jí Jesús ateájraxa í sej jetze í baarcu, a'íjna Simón ti rací. Ti'ij jí ayén tiraatáhuaviiri'í a'íjna í Simón ti a'atzu ímuá huatéchaxin á jaata'a. Ti'ij jí a'ujyej'íxi. A pu aracaí tihua'amua'ate í teite. ⁴ Ti'ij raatapuá'ajta'a ti tihua'ixaate'e, aj pu i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Simón tijín:

—Patá'aj jaítze'e a'ímuá huatéchaxin a'u ti jaítze'e auut'í í jaj. Pajta ra'atéhua'axin mí á'axiejmua'a patá'aj hua'ité huavivi'í.

⁵ Simón pu ayén tiu'utaniú tijín:

—Maestro, tu'uri huatáxa'ai tej tí'imuari'e. Catu ti'it'íj huatéevi'í. Capu amín a'ij, a'iné mú'ee pe hui piyen tinaatá'ixaa, ayée nu rini.

⁶ Mat'íj mí ra'atéhua'axi í ruxiejmua'a. Aye'e mú jín huar'íj, jéihua mú huápi'í hua'itátí. Tín pu huatésíujtza'anixi í huá'axiejmua'a í hua'ité jime'e. ⁷ Mat'íj mí hua'utajé í ru'amígustemua'a í mej aráatei í sej jetze í baarcu, mej mí mú a'uré'enen matá'aj hua'utévaire'en. Mat'íj mí a'uré'ene. Mat'íj mí hua'avé'ejiste'axi í hua'ité í baarcu jetze. Tín mú ateárutixi a'íjna jime'e mej avé'ejisteca'a. ⁸ Ajta a'ín Simón, jíme'en pu'u raasej, aj pu i títunutaca'a í Jesús jemi. Aye'e pu tiraata'ixaa tijín:

—Á'ura'a ineetzi jemi, nevástara'a, a'iné jéihua nu auteájturaa mú'eetzi jemi.

⁹ Aye'e pu tiu'utaxájtaca'a a'iné jéihua pu naa r'í tira'utasej a'íjna jime'e mej huápi'í jéihua hua'uvivi'í í hua'ité. ¹⁰ Aye'e mú che'atá mena'a naa r'í tira'utasej a'íjna í Jacobo, ajta a'íjna í Juan. A'í pu hua'atáata a'íjna í Zebedeo. Majta a'íme, a'í mú jemin tí'imuari'e jamuan í Simón. Ti'ij jí a'ín Jesús, ayén tiraata'ixaa a'íjna í Simón tijín:

—Capej tí'itziíne'e. Ijii ti yú auca'it'í a'ame, neetzi jemi pepu'u hui teite tíseire'esin. —Aye'e pu tiraata'ixaa.

¹¹ Mat'íj mí hua'itajájpuxi í baarcu a'u ti a'uhuáchi. Mat'íj mí nain teje'etiá'a. Mat'íj mí a'uc'íj jamuan í Jesús.

I ja'ati ti nu'u tineá'jxi aj jetzen í lepra

(Mt. 8:1-4; Mr. 1:40-45)

¹² A'ájna'ímua, tí'ij Jesús a'uun a'utéveeca'a a'ájna já'ahua'a chajta'a, sej pu e'iré'ene jemin. Temua'a pu jéihua tí'icá'tza a'íjna jime'e ti tineá'jxi í huá'ire'ara'an jetze. Tí'ij raasej, aj pu i títunutaca'a jemin í Jesús. Aa pu chuáata'ímua é'etia runéerime jime'e. Aye'e pu tí'ijree tijín:

—Nevástara'a, ti pua'a hui mua'aráanajche pej tináhuuate'en.

¹³ Ti'ij jí Jesús huatamuá'jca'ataca'a. Aye'e pu tiraata'ixaa tijín:

—A ni'íjtá ne'u, na'aráanajche nej timuáhuuate'en. Pepu'uri hui huar'íj.

Jíme'en pu'u ayén tiraata'ixaa, aj pu i xaa huar'íj ícu. ¹⁴ Ti'ij jí Jesús ayén tiraata'aj tijín:

—Capej ja'ati ixaate'e sino a'uun pej á'ume'en jemin í ti tí'ivaire'e u teyujta'a. Patá'aj ja'utá'aseijrata jemin a'ájna. Pajta piyen tiu'utámua'i;vejta a'ij ti tiu'uta'ájtaca'a a'ájna í Moisés teecan mej mi ráamua'aree tíjín pepu'uri huarúj. —Ayeé pu tiraata'ixaa.

¹⁵ Majta me'ín í teite, nainjapua mú ráamua'areeri'i a'ij ti Jesús huaríj. Tíj na'a tí'itápuapua'are, jaítze'e mú ranamuájraca'a. A'íj mú jín, jeihua mú ajteáxi'reca'a í teite í Jesús jemi ti a'ín tihua'uhuaate'en a'ájna jime'e í mej tí'icucuí'i. ¹⁶ Ajta a'ín Jesús, ja'anáj ti na'a pu a'uun e'etánineica'a a'u ti caí é'e tí'itijca'a tí'ij rusej huatéjnuuni.

Í ja'ati ti nu'u nainjapua ciyáaxara'a

(Mt. 9:1-8; Mr. 2:1-12)

¹⁷ Ayeé pu tiuju'urj a'ajná'imua. Mu'iití mú á e'iré'ene í teite tíj na'a a'uun mej a'uchéjme a'ujna u Galilea, ajta a'ujna u Judea, ajta a'ujna u Jerusalén. A'íi mú a'ín pú'een í fariseos, majta a'íme í mej tí'imua'ata a'ij ti té'eyu'usi'i jetzen í yu'uxari jetze í Moisés teecan ti ra'uyú'uxaca'a. A'íi mú huuiráte'eca'a í Jesús jamuan. Ajta í muári'eri'ire'ara'an í tavástar'a, a'íj pu jemin huatéjturaa tí'ij tihua'uhuaate'en í teite.

¹⁸ Majta seica a'uun e'iré'ene. Tevij mú huáchuisime'e, itari japua mera'ujtéca. Nainjapua pu ciyáaxara'aca'a í ru jetze a'ájna í ja'ati. A'íi mú huataújtese mej ru'uteájtuaani u chi'ita mej mi yenu'uhuaré'eten í Jesús jemi. ¹⁹ Mí ajta caí capu huatári'iristareca'a a'íné jeihua mú teite aitéujseire'eca'a tá'apueerta.

Matí'ij mí anticíj japuan í chí'li. Matí'ij mí ra'anáacu. A'íi mú jín ayén huaríj, matí'ij ru'ucájtuaa japuan meru'ujtéca í itari. A'uu mú ru'ucájtuaa huá'a tzajta'a í teite a'u ti Jesús a'utéjvee. ²⁰ Tí'ij Jesús hua'usej a'íjme, aj pu í xaa ráamua'areeri'i tíjín meté'atzaahuat'e, tzíte'e. Tí'ij jí ayén tiraata'ixaa a'ájna ti ciyáaxara'a tíjín:

—Ne'amiigu, nu'uri timuaatá'uuni'iri'í í pej hui jín auteájturaa í Dios jemi.

²¹ Majta me'ín í fariseos, majta me'ín í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze, a'íi mú autéjhui mej miyen tí'imua'atze í ru tzajta'a tíjín:

—¿A'ataqui hui pírici amájna mi ja'ati ti ayén a'ij pua'a tí'ixa í Dios jemi? Sej pu'u na'a a'ín pú'een ti tihua'utá'uuni'í í teite í mej jín auteájturaa í Dios jemi. Dios pu a'ín pú'een ti ayén tihua'utá'uuni'í. Ajta amín, capu hui a'ájna jín antiújmua'aree.

²² Ajta a'ín í Jesús, a'íi pu rusej rú'umua'areereca'a a'ij mej tí'imua'ajca. Aj pu í ayén tihua'uta'íhua'uri'í tíjín:

—¿A'íné hui 'een jín siyen tí'imua'atze í ru tzajta'a? ²³ ¿Tí'itáani jaítze'e muári'eri? ¿Ni jaítze'e muári'eri nej niyen tiraata'ixaate'en ne'ájna ti ciyáaxara'a yee: “Nu'uri timuaatá'uuni'iri'í í pej jín auteájturaa í Dios jemi”, na'ari yee: “Ájchesi, mé pej tamé'en”? Jee xaa ne'u, ayé nu tejá'amua'ixaate'e ne'ájna jime'e ti jaítze'e muári'eri nej niyen tiraata'ixaate'en yee: “Ájchesi, mé pej tamé'en.”

²⁴ Aru sej si ráamua'aree í nej hui xaa ne'ájna jín antímua'aree líyen chaanaca japua nej ni tihua'utá'auuni'í í mej jín auteájturaa í Dios jemi, ayé nu huá'ri'ni inee í nej neajta huá'a jetze airáne í teite.

Aj pu í ayén tiraata'ixaa a'ájna ti ciyáaxara'a tíjín:

—Ne'amiigu, ayé nu tí'imua'ixaate'e tíjín, ajchesi hui, pajta ra'anchuén mí á'utaatzi. Aricu á'uraa u á'ache.

²⁵ Jíme'en pu'u ayén tiraata'ixaa, aj pu í a'ín ti ciyáaxara'a, ájchee, yá'uchui í rú'utaatzi. Tí'ij jí r'í'í tiraatajé í tavástar'a. Tí'ij í á'uraa í ruche.

²⁶ Naími'í mú naa r'í'í tira'utasej. Jé'ecan mú r'í'í tiraatá'a í Dios jemi. Majta caí cha'a a'ij tirájteuve'e. Ayeé mu'u tíjín:

—Íjii tu xaa tí'itíj huasej ti huápi'í ruxe'eve'e.

Tí'ij nu'u Jesús raatajé í Leví

(Mt. 9:9-13; Mr. 2:13-17)

²⁷ A'atzu a'ateevi'í, aj pu í Jesús áa a'uré'ene. Sej pu ja'ati huasej ti tí'teji'ívi. Ayeé pu ántehuaa tíjín Leví. A'uu pu e'irájca u chí'ita a'u mej tí'teje'ejí'ívi. Ayeé pu tiraata'ixaa a'ájna í Jesús tíjín:

—Patá'aj hui nee jamuan á'uche'ecane'en.

²⁸ Tí'ij jí a'ín Leví ájchee. Naími'í pu teje'etiá'a. Tí'iquí jamuan á'uraa.

²⁹ Tí'iquí a'ín Leví tiu'uyé'este í ruche a'ájna jime'e ti ari Jesús jamuan á'uche'ecan. Majta me'ín í mej tí'teji'ívi, majta seica, a'íi mú huá'a jamuan tí'icua'acaa. ³⁰ Majta a'íme í fariseos, majta a'íme í mej tí'imua'ataca í yu'uxari jetze ti Moisés ra'uyú'uxaca'a, a'íi mú autéjhui mej tihua'uxájtzi'í a'íjme jemi í mej Jesús jamuan á'ujjuhua'ane'e. Ayeé mú tihua'utá'ixaa tíjín:

—¿A'íné 'een jín siyen huá'a jamuan tí'icua'aca, seahta hui ye'eca jamuan í mej tí'teji'ívi, seahta huá'a jamuan í mej a'ij pua'a rijcaa?

³¹ Ajta a'ín Jesús, ayé pu tiu'utaniú tíjín:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Ayee pu hui 'een jíme'en í teite í mej á'uci'ica'an jemin í ti ya'anaca. Capu ruxe'eve'e mej á'uci'ica'an jemin í mej r'én sino a'íme mu'u hui í mej tí'icucui'i. ³² Mí neajta inee, canu hui ne'íjna jín mú a'uvé'emej nej ni ne'ímej huatájeeve a'ímej í ti ayén tihua'amitiejte'e yee x'í'epi'in mú rici sino a'ímej nu'u í mej rú'umua'aree í ru tzajta'a í mej caí x'í'epi'in rici.

I mej nu'u rú'itzi'ivi

(Mt. 9:14-17; Mr. 2:18-22)

³³ Mat'íj mi miyen tiraata'íhua'uri'i í Jesús tijín:

—A'íme í mej hui Juan jamuan á'ujuhua'an, jeíhua mú rú'itzi'ivi, majta huatájniuuve í Dios jemi. Ayee mú che'atá mena'a rici a'íme í fariseos. Mí majta, a'íme hui í mej á jamuan á'ujuhua'an, metij'í'icua'aca, majta ye'eca, micu.

³⁴ Ajta a'ín Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Tí pua'a ja'ati huaténe'iche, a'íi pu ajta ru'amiigustemua'a huatá'inen mej mi tiú'uyesten. Aj pu í tihua'amicuan. ¿Ni qui miyen tiú'uritz'i'ive'e tí'ij auj huá'a jamuan a'utéveeca? Camu xaa ne'u.

³⁵ Mí ajta, aúche'e pu hui teja'uré'enejsin a'ájna xicá'jra'a ti jetzen ra'ajján a'ájna ti huaténe'iche. Aj mú xaa amiigustemua'ame'en ru'ítzi'ive'en a'íné capu ch'é'e mé'e já'ahua'a í hua'amiigu. A'íné naúche'e nu yé huatéj'eeve, camu hui ru'ítzi'ive'en í ne'amiigustemua'a.

³⁶ Seíj pu tihua'utá'ixaa í niuucari tijín:

—Tí pua'a ja'ati rá'acu'üne'epua í c'áxuri ti mí'ime'ecan, capu a'ájna jín rá'acu'üne'epua c'áxuri jime'e ti caí xi ja'anáj já'usini'i. Tí pua'a ayén a'ájna jín rá'acu'üne'epua, a'íi pu huatétzu'uta a'ájna í c'áxuri ti jécua tí'ij huatéja'usini'ihua. Tí'ij jí ra'atésiujtza'anaxi'isin í ti mí'ime'ecan. Aj pu í, í ti anásiujtza'ani, jaitze'e pu hui ve'et'í a'ame.

³⁷ Ajta camu miyen rijcaa mej ru'ucá'jtu'ani navij limeetajra'a tzajta'a ti cára'ajchira'a viinu tí'it'ij mej mauchén ráataahuaca'a. Tí pua'a miyen ráaruuren, a'ájna í viinu ti jécua, a'íj pu jetze huiitaxíjsin í eeca, ajta autasiújtza'ani í navij ti cára'ajchira'a. Aj pu í a'uvajtzi í navij, ajta hui í viinu. ³⁸ A'íj pu hui jín ayén tiú'ujxe'eve'e ti iru'ucá'jtu'ani navij tzajta'a ti jécua a'ájna í viinu ti ajta jécua, ícu.

³⁹ Ajta, mat'íj ra'anti'í í viinu ti mí'ime'ecan, capu ja'ati ayén rax'í'eve'e ti ra'antiyé'en í ti jécua a'íné ayée pu tírá'amitiejte'e ti jíme'en yee jaitze'e pu hui ajme'ira'a í ti mí'ime'ecan caí í ti jécua. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Jesús.

6

Mej nu'u muaiyu huaré'acupi

(Mt. 12:1-8; Mr. 2:23-28)

¹ Ayee pu ajta tiuju'ur'íj a'ájna í xicá'jra'a mej jetzen ruse'upi. Aa pu aumé'ecaa já'ita'a u ví'ira'ata'a í Jesús. Majta me'ín í mej jamuan á'ujuhua'ane'e, a'íi mú autéjhuii mej rú'íjtzaanaxi'in tí'tí'ij atzi ti tríigu jetze huijneájxi. Mat'íj mi raatémuati'isixi í rumuájca'a jetze. Majta autéjhuii mej ráacua'ani.

² Majta a'íme í fariseos, seica mú á vejl'i a'uté'uuca'a. Mat'íj mi miyen tiraata'íhua'uri'i a'ájna í Jesús. Miyen tijín:

—¿A'íné hui 'een jín piyen tí'imuari'e tí'tí'ij ti nu'u caí r'i'rí ti ayén tí'tí'ij ú'uruuren a'ájna xicá'jra'a mej jetzen pua'a ruse'upi?

³ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—¿Ni secaí mú'een ja'anáj ra'uj'íve í yu'uxari jetze a'ij ti huaríj a'ájna í David teecan tí'ij huata'í'icuataca'a, majta í mej jamuan á'ujuhua'ane'e? ⁴ A'uu pu hui a'uteájrupi u teyujta'a, í ti jee chí'ira'an pú'een í Dios. Ajta á'iyen, a'íi pu ru'irájji'ipi í pan mej Dios huatámuai'ivejte. Tí'ij jí ráacua. Ajta a'ímej tiu'umí í mej jamuan á'ujuhua'ane'e. A'ájna í pan, a'íi mu'u racua'aca a'íme í mej tí'ivaire'e a'ujna teyujta'a. Capu hui tí'it'ij a'ij huaríj a'ájna jemi í David teecan.

⁵ Ajta ayén tijín:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e inee, í nej neajta huá'a jetze airáane í teite, ayée nu hui 'een jín antínmua'aree neajta ne'íjna xicá'jra'an mej jetzen ruse'upi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa í Jesús.

I ja'ati ti nu'u c'iyáaxara'a í rumuájca'a jetze

(Mt. 12:9-14; Mr. 3:1-6)

⁶ Ajtahua'a, seíj jetze í xicá'ara'an mej jetzen ruse'upi, a'uu pu a'uteájrupi u teyujta'a. A'uu pu tihua'amua'atejca'a. Ajta seíj a'uu pu unú'ujveeca'a ti c'iyáaxara'a í rumuájca'a jetze, ruri'iriinta'an pújme'en.

⁷ Majta me'ín í fariseos, majta me'ín í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze ti ra'uyú'uxaca'a a'íjna í Moisés teecan, a'íí mú rajeeveca'a tí'ítj mej jíme'en jetzen te'ujpuá'ajte'en. Ayeé mú tí'imua'ajca yee aísí tí pua'a caí sejí tíú'uhuaate'en, a'íjna xicá'jra'a te'j jetzen tase'upi.

⁸ Mí ajta Jesús, a'íí pu rú'umua'areereca'a a'íj mej tí'imua'ajca. Aj pu í ayén tiraata'ixaa a'íjna tí rumuájca'a jetze ciyáaxara'a tíjn:

—Ájchesi. Mé huatéchaxi mé já'ita'a.

Aj pu í ájchee. Aa pu a'utéechaxi. ⁹ Tí'íj jí Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjn:

—Ayeé nu tejámuaata'íhua'ura tí'ítj tí í'iri'iri a'íjna xicá'jra'a te'j jetzen tase'upi. ¿Ni qui í'iri'iri tí ja'atí ayén ráaruuren í tí í'ixi'epi'in na'ari í tí a'íj pua'a 'een? ¿Ni qui ajta í'iri'iri tí sejí huuirájtuaa tí íj a'ín caí huámí'ini na'ari hui tí raajé'ica?

¹⁰ Tí'íj jí Jesús hua'useírajraa a'íme'j í mej áa e'envéjme'ecaa. Aj pu í ayén tiraata'ixaa a'íjna tí ciyáaxara'a í rumuájca'a jetze tíjn:

—Huatátzeara hui mua'a muájca'a.

Aj pu í raatátzeaaraca'a. Jíme'en pu'u ayén huaríj, aj pu í huarúj. ¹¹ Majta me'ín í fariseos, jé'ecan mú huataníniu'ucacuca'a me'íjna jíme'e mej caí a'íj tirájteu a'íj mej ye'í jíme'en jetzen te'ujpuá'ajte'en. Mat'íj mí autéjhui mej tí'tiú'rixaate'en yee a'íj mej ye'í ráaruuren me'íjna í Jesús.

Tí'íj nu'u Jesús hua'antíhuau a'íme'j í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase

(Mt. 10:2; Mk. 3:16-19; Hch. 1:13)

¹² A'ájná'imua, Jesús pu á'ume jirí tzajta'a tí'íj huatéjnuuni í Dios jemi. Huatáxa'ii tí huatéeni. ¹³ Tí'íj tapuá'arime'eca, a'íí pu hua'utajé a'íme'j í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Tí'íj jí hua'avé'ejajpuaxi a'achú cumu tamuáamuata'a japuan hua'apua mej ará'ase. Ayeé pu hua'utamua'a tíjn apóstoles, tí ayén huataújmua'a tíjn sejí tí tiu'uta'ájtí'ire.

Ayeé mú huataújmua'a a'íime'j í mej tiu'uta'ájtí'ire. ¹⁴⁻¹⁵ A'íí mú a'ín pú'een í tí hua'avé'ejajpuaxi. Amuacácan, a'íj pu huatajé a'íjna í Simón, í mej majta miyen raatamuá'a tíjn Pedro. Aj pu íjtá'í a'íjna huatajé í Andrés. Juutzeá'jra'an pu pú'een a'íjna í Simón. Seica pu ajta huatajé. A'íime'j mú a'ín pú'een a'íjna í Jacobo, ajta a'íjna í Juan, ajta a'íjna í Felipe. A'íj pu ajta huatajé a'íjna í Bartolomé, ajta a'íjna í Mateo, ajta a'íjna í Tomás, ajta a'íjna í Jacobo. A'íí pu yaujra'an pú'een í Alfeo.

Jesús pu ajta a'íjna huatajé í Simón. A'íme'j pu jetze ajtémecan a'íime'j í mej miyen hua'atamuá'amuaa tíjn í mej raayí'iti mej huané'use'en. ¹⁶ A'íme'j pu ajta huatajé a'íjna í Judás tí yaujra'an pú'een í Jacobo, ajta a'íjna í Judás tí ayén te'entímu'utaca tíjn Iscariotes. A'íí pu a'ín pú'een tí tiu'utátui í Jesús. A'íme'j pu'u avé'ejajpuaxi.

Jesús pu nu'u tihuá'amua'ate jéihua í teite

(Mt. 4:23-25)

¹⁷ Tí'íj jí Jesús acá'jraa í jirí japua, majta í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. A'u'u pu a'ará'a a'u tí a'upá'atza. A'u'u mú jéihua ajteáxiireca'a í teite, í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, majta seica. Jéihua mú majta ajteáxiireca'a í mej a'uchéjme a'u'u tí huatacá'a í Judea, majta me'ín í mej a'uun a'uchéjme í Jerusalén. A'íí mú majta ajteáxiireca'a í mej a'uun a'uchéjme a'ujna la coosta, a'ájna já'ahua'a í Tiro, ajta a'ájna já'ahua'a í Sidón.

¹⁸ Ayeé mú 'een jín mú e'iré'ene mej mí ráanamua, tí íj a'ín tihuá'uhuaate'en í mej jín tí'icú'ui'ime. Majta me'ín í mej rajpuajtzica'a a'íjna jíme'e í tíyáaru'use tí huá'a tzajta'a seijre'e, Jesús pu ajta tihuá'uhuaa. ¹⁹ Naíjmi'í matíj mena'a me'uun a'uté'uuca'a, ayée mú tí'itese'eca'a mej ra'ajtamuarí'en a'íjna jíme'e tí a'ín jetze e'iraaye'í í muarí'erí'ire'ara'an tí jín tihuá'uhuaate'en naíjmi'íca.

Mej nu'u jíme'en huataújtemua'ave'esin

(Mt. 5:1-12)

²⁰ Tí'íj jí hua'antaseírajraa a'íme'j í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Tí'íj jí Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjn:

—Setá'aj hui huataújtemua'ave'en, mú'een mí se'j caí a'íj tí'íjviicua'í, a'íné' mú'ejmi pu ari tíu'uc'í'í tí Dios tejá'amua'ájte'e se'j sí jamuan tíu'uta'ájtá'íj na'na rusén jíme'e.

²¹ Setá'aj hui huataújtemua'ave'en, mú'een mí se'j tiejcu. Dios pu tejámuaatá'asin í se'j jín huateúvairé'en.

'Setá'aj huataújtemua'ave'en mí se'j ruyein se'íjna jíme'e tí a'íj pua'a tí'iseijre'e í iyen chaanaca japua. Mú'een xu na'anaa xá'aju'un se'íjna jíme'e tí Dios ari amuá'ancu'uvajxi.

²² Setá'aj hui huataújtemua'ave'en tí pua'a seica teite mejamuájcha'íire'e, na'ari tí pua'a mejamuaatamuá'rite'en, na'ari tí pua'a mej a'íj pua'a á'amuaruuren nusu tí pua'a metejá'amuaaxajtzí'ira me'íjna jíme'e se'j ná'astjire'e ineetzi, í nej neajta huá'a jetze airáane í teite. ²³ Tí'íj teja'uré'enen a'ájna mej miyen a'íj pua'a á'amuaruuren í teite, setá'aj hui huataújtemua'ave'en a'íné' jéihua pu huápí'í tejá'amua'ac'í'iti a'íjna jíme'e tí a'uun

tejjé'eme'ecan a'u ti Dios é'esejire'e. Setá'aj tiu'utéene'en se'íjna jime'e sej rutémua'ave'e, a'iné huá'avaujsimua'aci'i, ayéé mú hui che'atá mena'a a'ij pua'a huá'uruu a'ímej í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

²⁴'Seajta mú'een, mi sej chíjteeani, setá'aj hui huataújxiemiste'en a'iné xu'uri ra'ancuré'a íyien chaanaca japua í ti rí'i tejámuaatá'asin.

²⁵'Setá'aj huataújxiemiste'en, mú'een mi sej nain tí'ijcha'ii, a'iné capu hui tí'itj hu-ateáturaasin mú'ejmi jemi tíj na'a rusén jime'e.

'Setá'aj huataújxiemiste'en, mú'een mi sej na'ana, cha'a sena'a, a'iné mú'een xu ruyeinixi'in, seajta huataújxiemiste'esin.

²⁶'Setá'aj hui huataújxiemiste'en ti pua'a naími'i miyien tejá'amua'ixaate'e yee xí'epi'in xu huaríj, a'iné huá'avaujsimua'aci'i, ayéé mú che'atá mena'a tihua'utá'ixaa a'ímej í mej caí tzáahuati'ira'a jime'e tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

"Tej nu'u huá'uxe'eve'en í mej tájcha'íire'e"

(Mt. 5:38-48; 7:12)

²⁷'Mi neajta ínee, ayéé nu tejá'amua'ixaate'e mi sej ní'inamua: Setá'aj hui huá'uxe'eve'en se'ímej í mej amuá'jcha'íire'e, setá'aj seajta rí'i huá'uruuren se'ímej í mej a'ij pua'a á'amuaruure.

²⁸'Setá'aj rí'i tihua'utá'an a'ímej í mej a'ij pua'a tejá'amuaxa. Setá'aj hui seajta í Dios jemi huá'a jíme'en huatéjnuuni a'ímej í mej a'ij pua'a á'amuaruure.

²⁹'Tí pua'a ja'ati mu'itéjveeni a'ípée jetze, patá'aj hui pajta u jetze pújme'en raatániijte'en tí'ij ajtahua'a mu'itéjveeni a'uun jetze. Tí pua'a ja'ati muá'achuiru mi a'achamaara, patá'aj pajta mi asiicu'u raatapíjte'en.

³⁰'Patá'aj pajta tihua'utá'an naíjmi'ica a'achú mej hui pua'amé tí'itj muahuavii. Ajta ti pua'a ja'ati tí'itj ántini í ti mú'etzi a'aa, capej hui rahuaviira ca'anéeri jime'e ti muaatá'uiire'en.

³¹'Patá'aj pajta hui piyien huá'uruuren í seica a'ij pej tí'ijxe'eve'e mej miyien muáaruuren mú'etzi.

³²'Niche'e sej tejámuaata'íhua'u. Tí pua'a siyien huá'ixe'eve'e sena'a a'ímej í mej amuá'ixe'eve'e mú'ejmi, ¿a'iné hui tejamuá'amitiejte'e a'íjna jime'e í niuucari? ¿Ni qui tí'itj semuá'itín í Dios jemi? Caxu xaa ne'u tí'itj huamuá'itín a'iné a'íime í mej a'ij pua'a rici, a'íi mú majta hui huá'ixe'eve'e a'ímej í seica í mej majta huá'ixe'eve'e.

³³'Ajta, ti pua'a siyien rí'i tihua'atá'acare'en sena'a a'ímej í mej rí'i tejaamuaatá'aca, ¿ni tzaa ayén tejamuá'amitiejte'e sej se'íjna jín tí'itj huamuá'itín í Dios jemi? Ayee nu tejá'amua'ixaate'e yee caxu hui a'atzu tí'itj huamuá'itín a'iné ayéé mú che'atá mena'a rici a'íime í mej a'ij pua'a rici.

³⁴'Ajta, ti pua'a hui siyien tihua'utániijte'en tí'itj ti na'a se'íjna jime'e mej mi á'iyen amuaatá'uiire'en, ¿ni ayén tejamuá'amitiejte'e sej se'íjna jín tí'itj huamuá'itín í Dios jemi? Capu ayén té'eme. Caxu hui a'atzu tí'itj huamuá'itín a'iné a'íime í mej a'ij pua'a rici, a'íi mú hua'utániijte í seica, majta miyien rachú'eve'en mej mi á'iyen tihua'utá'uiire'en nain í mej caj tihua'utániijte.

³⁵'Ayee xu'u huárini. Setá'aj hui huá'axe'eve'e a'ímej í mej amuá'ajcha'íire'e. Setá'aj rí'i tihua'ajcha'ii. Setá'aj seajta tí'itj ti na'a hua'utániijte'en. Caxu huá'ahuaviira ca'anéeri jime'e mej mi amuaatá'uiire'en. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e ti pua'a siyien huárini, jeíhua pu hui tejá'amua'aci'iti. Seajta xu yatújmu'ame'en pú'eene'e xá'aju'un a'íjna í Dios í ta japua ti é'esejire'e, a'iné a'íi pu rí'i tihua'ajcha'ii a'ímej í mej caí rí'i tihua'atá'aca, ajta a'ímej í mej a'ij pua'a rici.

³⁶'Setá'aj siyien huá'ancu'uvajxi'in, a'iné a'íin í ti á'amua'iyu'upua, a'íi pu hui ajta huá'ancu'uvajxi'isin.

"Teta'aj nu'u caí huá'axijte'e í seica"

(Mt. 7:1-5)

³⁷'Caxu a'ij tihua'ajeeve í seica; ti ij caí Dios a'ij tejá'amua'ajeeve mú'ejmi. Caxu seajta huá'axijte'e í seica, ti ij caí Dios ama'uxijte'en mú'ejmi. Setá'aj hui tihua'utá'uuni'i í seica. Tí pua'a siyien huárini, Dios pu ajta tejámuaatá'uuni'ira.

³⁸'Setá'aj tihua'utapuaíjve'en í seica. Tí pua'a siyien huárini, jeíhua pu ajta mú'ejmi tejámuaatapuaíjve'esin. Ayee pu té'eme tíj ja'ati ra'avé'ejiste'en í medida jetze. A'íjna í ja'ati, mi'i pu rí'i ra'ure'eruuren, ajta raatéruureajxi'in tí'ij rí'i huaújra'atza. Temua'a pu naa tira'avé'ejiste'esin ti ij caí avé'evitzen. Aj pu i, amua'ancára'atzi'ira í á'amua'isiicu'u jetze. Ayee pu á'amuaruuren a'iné a'achú sej hui caj tiu'utapuaíjve'e, ayéé pu che'atá na'a Dios pu amuaatapuaíjve'esin mú'ejmi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

³⁹Ajtahua'a seíj niuucari pu jín tihua'u'ítiiiri'i. Ayen tíjín:

—A'iné tejamaú'amitiejte'e mú'ejmi a'ijna jíme'en í ti arácun. ¿Ni ri'irí ti a'ín ti arácun rá'anvi'itín í juye jetze sejí ti ajta arácun? Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Capu a'atzu ri'irí, ti a'ín rá'anvi'itín, a'iné ti pua'a a'ín rá'anvi'itín, naími'i mú hui atévatzjisin a'u ti e'etécun.

⁴⁰ 'Ajta ayée pu hui 'een a'ijna jime'e í mej nee jamuan á'ujjuhua'an. A'ín í ja'ati ti ayén tiú'ujmua'ate capu ayén che'atá na'a ruxe'leve'e tjí a'ín ti tí'ijmua'ate, sino t'í'ij ari ra'antipua'arite'en í ti tiú'ujmua'ate, aj pu hui xaa ayén éene'e a'ame tjí a'ijna í ti tiraamaú'ate.

⁴¹ 'Pajta mú'ee, a'iné hui 'een jín piyen rasejí í a'ihuáara a'ijna ti c'ij caj te'uteájturaa í Dios jemi. Mí pajta mú'ee, capej asejí í pej hui jín jeíhua á'atura í Dios jemi. ⁴² Tí pua'a peri jeíhua jín auteájturaa í Dios jemi, ¿a'iné hui tí'iri'iri pej piyen tiraata'ixaate'en pe'ijna í a'ihuáara a' ti c'ij caj te'uteájturaa a'ij ti tí'it'ij jín te'uteájturaa í Dios jemi? Capu a'atzu a'ij tí'iri'iri, a'iné capej hui asejí mú'ee asejí a'ij pej tí'it'ij jín te'uteájturaa í Dios jemi.

'Mú'ee mi pej a'ij pua'a tí'ijri'ire mé jé're'e, pauj mi'i seicéi tiú'umua'ati, pajta nain jín tihua'utá'ixaate'en í teite í pej hui jín auteájturaa í Dios jemi. Aj pu hui xaa ayén tiraavíjte'e í pej piyen tiraata'ixaate'en í sejí a'ij ti tí'it'ij jín te'uteájturaa í Dios jemi.

Tej nu'u jíme'en ráamua'ati tí'it'ij ti nu'u c'iyéjra'a pú'een

(Mt. 7:17-20; 12:34-35)

⁴³ 'Ayee pu'u ajta 'een, tjí í c'iyej, nain ti tí'iri'een, ri'éene'en pu tí'itaaca. Ajta nain í c'iyej ti caí tí'iri'een, capu ajta ri'éene'en tí'itaaca. ⁴⁴ Ajta najími'i í c'iyej ti tí'itaaca, ayée mú hui tí'imua'amua me'ijna í ti tí'itaaca, a'iné a'ijna í huaréj taca'i, capu a'ín rataca'i í c'iyej ti tétzicare'e sino a'ij pu jetze me'ecan í ruciye'e. Ajta a'ijna í uuva taca'i, capu ajta a'ín rataca'i í j'í'it'izjica'ixa'a jetze sino a'ij pu ajta jetze me'ecan í ruciye'e. Ayee xu che'atá sena'a seajta tí'ijmua'areeren ja'ati ti tévira'a pú'een tjí r'i'í tí'itevij nusu caí se'ijna jime'e a'ij ti r'ici.

⁴⁵ 'A'ijna í ja'ati ti r'i'í tí'itevij, a'í pu hui r'i'í tí'ixaxa'a, ajta a'ijna ti r'i'í tí'ixaxa'a, a'úu pu me'ecan tzajta'an a'u ti jeíhua yá'avaa ti x'i'epi'in 'een. Ajta a'ín ti a'ij pua'a tí'itevij, a'í pu a'ij pua'a tí'ixaxa'a, ajta a'ijna ti a'ij pua'a tí'ixaxa'a, a'úu pu hui me'ecan tzajta'an a'u ti jeíhua yá'avaa ti a'ij pua'a 'een. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Ja'ati ti na'a, a'í pu hui tí'ixaxa'a a'ijna jime'e í ti rá'avaa í ru tzajta'a.

A'ij ti nu'u sejí tí'ijri'ire, ajta í sejí

(Mt. 7:24-27)

⁴⁶ 'Seajta mú'een, mi sej hui caí siyen tí'iruure a'ij nej tejá'amua'ixaate'e, a'iné 'een jín siyen tí'inejee tjín: "Nevástar'a, nevástar'a."

⁴⁷ 'Ayee nu hui tejáamuaatá'ixaate'esin a'iné 'een a'ijna í ja'ati ti neetzi jemi mú a'uvé'emej ti ij neetzi huanamua, ajta ayén tiú'uruuren a'ij nej tí'ixa. ⁴⁸ Ayee pu hui 'een tjí a'ijna í ja'ati ti chí'i ájtaahuaca'a. A'ijna í ja'ati, jé'ecan pu ru'ucá'ijche téte'imua. T'í'ij jí rá'ajtaahuaca'a í jaxu'u í tete japua. Mat'í'ij mi huatéviiyeca'a. Ajta huatámi'yeca'a í játe'ana. Aj pu í jetzen ajté'a í játe'ana í chí'ij. Ajta a'ín í chí'ij, capu hui á'ave a'iné temua'a pu naa r'i'í tirá'ajtaahuaca'a í ja'ati.

⁴⁹ 'Mi ajta, a'ijna í ja'ati ti ayén tí'inenamua, ti pua'a caí ayén tiú'uruuren a'ij nej tí'ixa, ayée pu hui 'een tjí í sejí ti ajta chí'ij ájtaahuaca'a. Capu ru'ucá'ijche téte'imua a'ijna í ja'ati. Mat'í'ijta mi huatéviiyeca'a. Ajta huatámi'yeca'a í játe'ana. T'í'ij jetzen ajté'a, aj pu í rá'arie. Nain pu hui tejá'urie a'ijna í ja'ati.

7

T'í'ij nu'u Jesús tiráahuaca a'ijna í ti ravaire'e a'ijna ti anxíte tí'ajta

(Mt. 8:5-13)

¹ T'í'ij Jesús raatapuá'ajtaaca'a ti tihua'a'ixaate'eca'a í teite, aj pu í a'uun á'uraa u Capernaúm. ² A'u pu sejí a'utéveeca'a xantaaru'u ti anxíte tí'ajta. A'ijna jemi, sejí pu tí'icui'i ti jemin tí'ivaire'e. Pu'uri á'ame'erejca'a. Ajta í xantaaru'u, jeíhua pu rax'eve'eca'a a'ijna ti jemin tí'ivaire'e. ³ T'í'ij jí a'ín anxíte ti tí'ajta, a'í pu ráamua'areeri'i a'ij ti tí'it' ruurejca'a í Jesús. Aj pu í teite huata'ájij mej mi ya'utájeeve. A'íime í teite, a'í mú a'ín pu'éene'e í mej Israél jetze ajtéme'ecantaca'a, majta í mej tí'ajtaaca'a u teyujta'a.

⁴ Mat'í'ij mi a'uun e'iré'ene a'u ti Jesús a'utéveeca'a. Jeíhua mú raatéjeje. Ayee mú tiraata'ixaa tjín:

—Jé'ecan pu raavíjte'e pej á'ume'en jemin a'u ti é'eche pej pi piyen huá'ini a'ij ti timuaatáhuaviira.

⁵ Jé'ecan pu hui r'i'í titá'cha'íi a'ijna. Ajta a'í pu rá'ajtaahuaca'a í teyuu. —Ayee mú tiraata'ixaa.

⁶ T'í'ij jí Jesús u á'ume huá'a jamuan. Aa pu vejl'i'i aum'éeca, t'í'ij a'ín ti anxíte tí'ajta, ajta pu ru'amii'gustemua'a huata'ájij mej mi miyen tiraata'ixaa ti nu'u caí a'uun e'ará'asti a'ujna ti é'eche. Ayee mú tiraata'ixaa tjín:

—Névéstara'a, capu hui rí'i tiraavíjte'e pej anú'asti. ⁷ A'íj pu jín, capu ayén tiná'amítejte'eca'a ti raavíjte'e nej ne'uun a'atanén a'u pej a'utéveeca'a. Tí ij cáí muamuári'eriste'e, ayée pepu'u hui huárini pej raataxáj yee pu'uri huarúj í ti ajemi tí'ivaire'e. Tí pua'a piyen tiu'utaxáj, aj pu a'ín rujni í ti ne jemi tí'ivaire'e.

⁸ A'íj nu hui jín niyen tí'imua'ixaate'e a'iné se'j pu tí'ine'aijte'e ineetj. Nee nu neajta tí'it'j jín antínmu'a'aree; neajta tí'huá'aijte'e í xantaaru'u. Tí pua'a se'j netiu'uta'áijte'en yee aricu, a'í pu ayén rini tí á'ume'en. Na'ari tí pua'a se'j niyen tiu'utá'ixaate'en yee mú a'utá'iyi'i, ayée pu rini tí mú a'uvé'eme'en. Ayee nu hui tiraata'ixaate'en a'íjna tí nej jemi tí'ivaire'e yee ayée pej huárini. Ajta a'ín, ayée pu rini. —Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í xantaaru'u a'íjna í Jesús.

⁹ Ajta a'ín Jesús, tí'ij ayén tiráanamujri'i, jé'ecan pu naa rí'i tira'utase'j a'íjna jemi. Tí'ij jí píí a'uré'eve tí ij hua'usefirajra'ani í teite í mej jamuan á'ujuhua'ane'e. Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, a'u tí huatacá'a íyie Israél, canu hui ja'anáj ja'ati huáteu tí ayén che'atá na'a té'atzaahuate'e tíj a'íjna í xantaaru'u. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹⁰ Majta me'ín í mej tiu'uta'áij'ire, a'í mú a'uré'aci a'u tí é'èche a'íjna í xantaaru'u. Mat'íj a'uré'ene, pu'uri huarújcaa a'íjna tí jemin tí'ivaire'e.

T'íj nu'u Jesús ajtahua'a raata'aj tí huatarún í tí'irí huam'í

¹¹ A'at'z a'ateevi'i, Jesús pu a'uun a'ará'a chajta'a tí ayén téja'arájtéhuaa tíjín Naín. Majta mú a'uc'j jamuan a'íime í mej jamuan á'ujuhua'ane'e. Majta seica í teite, mu'íiti mú a'uc'j jamuan. ¹² Mu'uri vejli'i aujú'ucaa ta'anténine'i chajta'a jetze mat'íj seica antinájche'ca'a mej mí'ichi huáchuisime'e. A'íjna í mí'ichi, a'í pu pí'eene'e yaujra'an í'íta'a tí ruse'j. A'í pu a' cajú pí'iyaujra'antaca'a tí teátacan. Jéihua mú teite jamuan hua'jú'ucaa.

¹³ Tí'ij Jesús raase'j, jéihua pu huataújxiemiste jemin í'íta'a. Aj pu í ayén tiraata'ixaa tíjín: —Capej ayeine.

¹⁴ Tí'ij jí ajteá'xí'reca'a. Aj pu í ra'ajtamuariej í ciyej tí japuan 'ujcá'a a'íjna tí huam'í. Majta me'ín í mej ráachuisime'e, a'í mú huatéhuixi. Aj pu í Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Mú'ee, temuaj, ayée nu tí'imua'ixaate'e yee: Ájchesi. —Ayee pu tiraata'ixaa.

¹⁵ Ajta a'ín tí huam'í, a'í pu a'ujye'jxi. Aj pu í a'uté'che tí tiu'utaxáj. Tí'ij jí Jesús raatátui í náanajra'an. ¹⁶ Mat'íj mí naími'i naa rí'i tira'utase'j a'ij tí tí'it'j huáruu í Jesús. Jé'ecan pu utéevatí í huá'a tzajta'a. Mat'íj mí rí'i tiu'utá'a í Dios jemi. Ayee mú tiu'utaxátaca'a tíjín:

—Ja'ati pu hui huatase'jre itejmi jemi tí ve'ecán jín tí'it'jvee, ajta tí Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a. Pu'uri mú a'uvé'eme'j í Dios tí ij hua'utévaire'en í rute'ítestemua'a.

¹⁷ Nainjapua mú ráamua'areeri'i a'ij tí tí'it'j huar'j a'íjna í Jesús. Nainjapua tíj na'a a'uun tí huatacá'a u Judea, ajta 'á'ayee tí huacá'a, naími'i mú ráamua'areeri'i.

T'íj nu'u Juan hua'uta'íteca'a í Jesús jemi

(Mt. 11:2-19)

¹⁸ Majta me'ín í mej jamuan á'ujuhua'ane'e a'íjna í Juan tí huá'amua'i'ihuaca, a'í mú raatá'ixaa a'ij tí Jesús ríjcaa. Tí'ij jí hua'apuaca huatajé a'íjna í Juan. ¹⁹ Aj pu í hua'uta'íteca'a mej mí raata'íhuau a'íjna í Jesús yee ní qui mú'ee pe'ín pú'een a'íjna tí nu'u mé'e vé'eme, na'ari ayén tí'ujxe'eve'e tej se'j huachú'eve'en. Mat'íj mí a'uc'j. ²⁰ Mat'íj mí me'uun e'iré'ene a'u tí a'utéveeca'a a'íjna í Jesús. Mat'íj mí miyen tiraata'ixaa tíjín:

—A'íjna í Juan tí huá'amua'i'ihuaca, a'í pu hui taja'uta'íteca'a tej tí tiyen tímuaata'íhuau yee: “¿Ni qui mú'ee pe'ín pú'een a'íjna tí mé'e vé'eme na'ari teuj se'j chu'eve'e?” —Ayee mú tiraata'ixaa.

²¹ Ajta a'ín í Jesús, auchén pu mu'licáca tíu'uhuaa í mej tí'icucui'ica'a, ajta seica í mej cáí rí'eene'e í ru jetze, ajta í mej tiyaaru'u huá'a tzajta'a se'jre'eca'a. Ajta a'íime í mej aracúcu'unijmee, a'í pu tí huá'uhuaa mej mí majtáhuua'a atanéjne'ere.

²² Tí'ij jí Jesús ayén tí'huá'utá'ixaa a'íme'j í tí Juan hua'uta'íteca'a tíjín: —Sericu mú'een. Setá'aj á'uju'un í Juan jemi, setá'aj tiraata'ixaate'en a'ij sej seri tiu'usé'j, a'ij sej seri tíu'unamuajri'i yee a'íme' í mej aracúcu'unijmee, a'í mú hui meri majtáhuua'a mé uunéjne'e. Majta a'íme' í mej anaciyáaxavi'ijmee, a'í mú meri'íjtáhuua'a á'ujuhua'an. Majta a'íme' í mej tíj'icucui'ineca'a me'íjna jime'e tí tineá'jxi huá'ahua'ira'a jetze, tí ayén ántehuaa tíjín lepra, mu'uri huarúj. Majta a'íme, í mej ná'cuxa'ítaca'a, mu'uri'ítáhuua'a huíteánajca'amua. Majta a'íme' í mej meri huá'cuii, mu'uri majtáhuua'a mena'a huatarúj. Neajta hui tihua'utá'ixaate'esin a'íme' í mej cáí a'ij té'eviicua'a a'íjna jime'e í niuucari í mej jín huataújtemua'ave'en.

²³ Rí'i pu hui tiraatá'asin a'íjna í ja'ati tí cáí a'ij pua'a tiraatá'an mé núurieeni, a'íjna jime'e tí cáí ché'e té'evicua'a'í neetzi jemi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

²⁴ Mat'íj mí a'uc'j a'íme' í mej Juan jamuan á'ujuhua'ane'e. Tí'ij jí Jesús a'uté'che tí tíhuá'itíi'í teite a'íjna jime'e í Juan. Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—¿Tí'itájni sej a'utéeseij se'újna í 'ítzitá? ¿Ni qui huiini xámuaj'ij u se'usej'ij ti eeca raru'uxante'e? Caxu xaa ne'u. ²⁵ Ca'ín, ¿ti'itájni sena'a hui a'utéeseij? ¿Ca'ín ja'ati sena'a u a'utéeseij ti ri'éene'en te'ucáavij? Caxu xaa ne'u, a'iné xu'uri ramua'aree tijín a'íime í mej miyen ri'éene'en te'ucavijmee, majta a'íime ti hua'aránanajche najjmi'i t'ij na'a ti ti'ijnajche, a'úu mú'éche a'u mej rey é'eche.

²⁶ Ari ti pua'a seaj se'újna a'utéeseij, ¿ti'itájni sena'a a'utéeseij? ¿Ni qui hui sej'ij ti Dios jetze me'ecan ti'ixaxa'a? Jee tzite'e, ayée nu tejá'amua'ixaate'e yee a'íi pu pírici. Ajta a'ín, jaitze'e pu ve'ecán jín ti'itéjvee. ²⁷ A'íi pu hui a'ín pu'een í ti jíime'en rá'axa í yu'uxari jetze tijín: Nee nu hui sej'ij amuacá huata'íti ti huatasej're'esin pecaí mú'ee.

A'íi pu r'í'í huá'aruuren í teite mej mi mua'ancuré'evi'itín mú'leetzi.

²⁸ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e yee a'íime tzajta'a najjmi'i í teite í mej huatasej're'íiyen chaanaca japua, capu ja'ati ja'anáj te'enteájrupi ti'it'ij jime'e í ti jaitze'e ve'ée caí í ti jín ti'itéjvee a'íjna í Juan. Mí ajta, a'ín ti jaitze'e ciliéene'e jín ti'itéjvee í Dios jemi, jaitze'e pu hui ve'ecán jín ti'itévee a'ame a'íjna í ja'ati caí a'íjna í Juan a'ájna xicájr'a jetze ti Dios ayén autéchesin ti tiu'uta'ájta nainjapua.

²⁹ Majta najjmi'i í mej ráanamujari'i a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Juan, a'íi mú hui ra'ancuré'a a'íj ti tí'ijxe'eve'e í Dios me'íjna jime'e ti Juan huá'umuai'ihua. Ayee mú che'atá mena'a ra'ancuré'a a'íime mej tí'itej'íivi.

³⁰ Majta hui a'íime í fariseos, majta a'íime í mej tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze ti Moisés ra'uyú'uxaca'a, a'íi mú hui ratíteca'a a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios a'iné camu hua'ujmua'ihuaca'a í Juan jemi. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

³¹ Ajtahua'a seicéi pu ayén tihua'uta'íhuu'uri'í í Jesús tijín:

—¿A'iné nena'a tiraataxá'ye yee ayée mú'een a'íime í teite ijji mej huáteemua? ¿Ni caí mé'e tí'it'ij ti ayén'een cumu a'íime?

³² Ayee mú hui e'en mat'ij í tí'iríi mej á vejl'i'í a'ujteí a'u mej tejá'atua. A'íi mú miyen tihua'ataj'íivi í seica tijín: “Teti'utac'ísite sej si tiu'utéene'en, mí seajta caí, caxu tiu'utéenei. Teajta tu tiu'utáchuiica'a ti tiú'uxieemiste'e jime'e, mí seajta caí, caxu hua'ujyineca'a.”

³³ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e a'iné a'íjna í Juan, tí'ij a'ín yé uvé'ene, capu hui pan cua'aca, capu ajta viinu ye'eca. Seajta mú'een, ayée xu e'en mat'ij a'íime í tí'iríi se'íjna jime'e sej siyen tí'ixa se'íjna jime'en í Juan tijín: “Tiyaa'ru'u pu tzajta'an seij're.”

³⁴ Neajta inee, í nej neajta huá'a jetze airáne í teite, nee nu tí'icua'a, neajta ye'eca. Seajta mú'een, ayée xu tí'ixa neetzi jime'en yee huápi'í nu tí'icua'a, neajta netahuai'ive. Ayee xu seajta tí'ixa tijín yee ye'ecui huatéjvee hua'amúigu a'íime mej tí'itej'íivi, ajta a'íime í mej a'ij pua'a tí'tetújcha'íi. ³⁵ A'íjna ti Dios jemi r'í'í metéumua'aree, a'íi mú hui ramua'aréeren í ya'ujmua'ame'en í mej r'í'í metíteumuámua'aree í Dios jemi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

T'íj nu'u Jesús a'utéveeca'a a'u ti é'eche í Simón ti fariseo pu'eene'e

³⁶ Ayee pu ja'anáj tiuju'ur'ij. Sej'ij pu raatá'ínee a'íjna í Jesús ti jamuan tiú'ucua'aní. A'íjna í ja'ati, fariseo pu pu'een. Ayee pu ántehuaa tijín Simón. Aj pu í Jesús á a'ur'é'ehui'ixi a'u ti meesa vejl'i'í a'utéjvee a'ij mej tiraax'epi'íntari'íri'í a'íjna ti raatá'ínee.

³⁷ Ajta a'ín 'ítita'a, a'úu pu a'utéveeca'a. Jéhua pu a'ij pua'a tí'itújcha'íica'a a'íjna í Dios jemi. Tí'ij jí a'íi ráamua'areeri'í tijín a'úu pu tejé'ecua'a fariseo ti é'eche a'íjna í Jesús. Aj pu í tetej limeetajra'a pu e'evé'ejaj. Tí'it'ij pu urajmuaa ti naa teáari'e. ³⁸ Tí'ij jí á vejl'i'í a'utéechaxi a'u ti Jesús anu'uhuaré'eca'a í meesa a'utéjvee. Ruyineca'a a'íjna í 'ítita'a. Tí'ij jí Jesús íca jetze tí'túzixi í ti a'itajá'ara'atajye'íca'a a'íjna í 'ítita'a. Tí'ij jí rucipua' jín racáhuatzi'íri'í, ajta ra'anáapi'ítze. Tí'ij jí ícájr'a'an jetze racáaxire a'íjna ti naa teáari'e.

³⁹ Ajta a'ín fariseo ti Jesús huatá'ínee, tí'ij raasej'ij a'ij ti ríjcaa a'íjna í 'ítita'a, ayée pu tí'imua'ajca í ru tzajta'a tijín: “Tí pua'a amín pu'eene'en tevi sej'ij ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a, a'íi pu hui ramua'aréeren tí'it'ij ti tévira'an pírici a'íjna í 'ítita'a ti a'ij pua'a tí'itújcha'íi í Dios jemi.”

⁴⁰ Ajta a'ín Jesús, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Simón, tí'it'ij nu muaatá'ixaate'esin.

Ayee pu tiu'utaniú a'íjna í Simón tijín:

—Maestru, patá'aj naatá'ixaate'en.

⁴¹ Aj pu í Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Seica mú nu'u hui tirá'acha'íire'eca'a me'íjna í ja'ati ti tumin hua'utáni'íje, a'íimej mej hua'apua. Sej'ij pu nu'u ayén tirá'acha'íire'eca'a a'achú cumu anx'ij ciento í tumin. Ajta í sej'ij, ayée pu nu'u tirá'acha'íire'eca'a a'achú cumu muácuu jetze í tumin.

⁴² Ja'iné camu a'atzu tí'ituaave'e í mej jín tiraanájchite'en, a'íi pu nu'u hui ti-hua'utá'uuni'íri'í a'íimej í mej hua'apua a'achú mej caj tirá'acha'íire'eca'a. Me'ecui xaa,

¿a'liné timuá'amitiejte'e? ¿A'ataani hui jaítze'e raxí'eve'e a'ame a'ljna í ti hua'utá'uni'iri'i?
—Aye'e pu Jesús tiraata'ihua'uri'i.

⁴³ Ajta a'fín í Simón, ayé'e pu tiu'utaniú' tijn:

—Aye'e pu tiná'amitiejte'e ineetzi a'ljna jime'e ti tihua'utá'uuni'iri'i, a'fí pu hui jaítze'e raxí'eve'e a'ame a'ljna ti jaítze'e tirá'acha'íire'eca'a a'liné jaítze'e pu tiraatá'uuni'iri'i.

Jesús pu ayén tiraata'ixaa tijn:

—Xí'epi'ín pej hui tiu'utaxájtaca'a.

⁴⁴ Aj pu í p'fí a'uré'eve ti ij raasej a'ljna í 'íta'a. Aj pu í ayén tiraata'ixaa a'ljna í Simón tijn:

—¿Ni pecai rasej pe'ljna í 'íta'a? Nee nu uteájrupi iyyu pe é'eche. Capej racáaxire í jaj í ne'fíca jetze. Mí ajtá'í amín í 'íta'a, a'fí pu hui na'ana'íri'í ne'fíca jetze a'ljna jime'e ti a'itajá'ara'atajye'ícaa. Ajta na'anáhuatzi'iri'í í rucipúa' jime'e.

⁴⁵ 'Mú'ee pej hui caí nu'itépí'ítze. Mí ajtá'í amín mí 'íta'a, tijn na'a ti huiiteájrupi yú chí'íta, a'fí pu na'anáapi'ítze í ne'fíca jetze. ⁴⁶ Mú'ee pej caí na'avé'exiri'iri'í ti'itj'í aceite yen nemu'utze'e. Mí ajtá'í amín, a'fí pu hui na'anáxiri'iri'í í ne'fíca jetze ti'itj'í ti naa teáarí'e.

⁴⁷ 'A'fj nu jín niyan tí'mua'ixaate'e. A'fí pu jeihua auteájturaa í Dios jemi. Neajta nu nain tiraatá'uuni'iri'í a'liné jeihua pu nexí'eve'e já'araa. Mí pajta mú'ee, mí nej c'j caj timuaatá'uuni'iri'í, mú'ee pej hui c'j caj tí'inexe'eve'e. —Aye'e pu tiraata'ixaa.

⁴⁸ Ajta Jesús pu ayén tiraata'ixaa a'ljna í 'íta'a tijn:

—Nu'uri hui timuaatá'uuni'iri'í í pej jín auteájturaa í Dios jemi.

⁴⁹ Majta me'ín í seica í ti hua'utá'ínee, matí'ij miyen tiráanamuajri'í, matí'ij mí autéjhui mej tí'ihuaúrihua'u, tijn:

—¿A'ataani pú'een amíjna mí ti tihua'utá'uuni'ira a'ljna jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi? —Aye'e mú tiu'uteáuríhua'uraca'a.

⁵⁰ Ajta Jesús ayén tiraata'ixaa a'ljna í 'íta'a tijn:

—Pu'uri Dios mua'irájtuaa a'liné peté'atzaahuat'e mú'ee. Aricu hui á'ura'a axiéhua. —Aye'e pu tiraata'ixaa.

8

Majta nu'u a'fime í 'uuca í mej ravaíre'eca'a me'ljna í Jesús

¹ Tí'ij ayén tiuju'urj, á'úu pu á'uche'ecane'e tijn na'a a'uun mej a'uchéjme í chajta'a jetze, ajta a'ímuá mej a'uchéjme. Jesús pu tihua'ú'itiiiri'í a'ljna í niuucari í mej jín huataújtemua'ave'esin, ti jime'en raxa í Dios ti nainjapua tí'ajta. Majta mú á'ujuhua'ane'e a'fime í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. ² Majta seica jamuan á'ujuhua'ane'e mé 'uuca, í ti Jesús tihua'uhuaa, ajta a'fime í ti huá'a jetze tiyáaru'use huatamuári. A'ii mú a'fín pú'een a'ljna í María, mej miyen ratamuá'amua tijn Magdala ti é'eme'ecan. A'ljna jetze í 'íta'a, a'fj mú jetze huiráaci í tiyáaru'use í mej aráhua'apua ará'ase.

³ Sej pu ajta á'uche'ecane'e ti ayén ántehuaa tijn Juana, ira'ara'an pu pú'een a'ljna í Chuza, í ti tí'itj'ívee í Heródes jemi. Ajtahua'a sej, a'ljna í Susana, majta jeihua, mé mu'ití mej jamuan á'ujuhua'ane'e. A'fí mú majta ravaíre'eca'a me'ljna í Jesús, majta a'fime í seica í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase me'ljna jime'e í mej tí'ijcha'íica'a a'fime í 'uuca.

A'ljna í ja'ati ti nu'u tí'ihuaste'eca'a

(Mt. 13:1-9; Mr. 4:1-9)

⁴ Majta í teite mej a'ímuá a'uchéjme, maúche'e mú ajteáxirijme'ecaa. A'u'u mú a'arací'ica'a sej chajta'a jetze, ajtahua'a sej, ajtahua'a sej. Matí'ij mauj e'evé'eci'ica'a, Jesús pu ayén tiu'utámuaritaca'a tijn:

⁵ —Ja'ati ti nu'u hui tí'ihuastehua'a, u pu nu'u á'ume ti tejé'ehuaste'en. Aa pu aumé'ecaa ratáhua'anáa í imue'eri. Seica pu nu'u juye jetze huavatzíjraa. Matí'ij mí japuan huachéecajraa a'fime í teite. Majta pina'ase, júte'ímua mú a'icára'arave'e. Aa ma'uráaseajra'a merácuua.

⁶ Ajta seica í imue'eri, a'úu pu nu'u hui huavatzíjraa tetej tzajta'a. Tí'ij ajneájxi, aj pu í huaré'ataa í xicaj jime'e a'liné capu huariéenajye'ícaa.

⁷ Ajta seica í imue'eri, a'úu pu nu'u huavatzíjraa a'u ti a'utzícare'eme. Ajta a'fín í tzicare'e, a'fí pu nu'u huavájse jamuan í imue'eri. Capu tiu'utá'a í imue'eri ti te'ejneájxi'ín.

⁸ Ajta seica í imue'eri, áa pu nu'u huavatzíjraa a'u ti a'urí'en í chuej. Naími'í pu hui huanéj. Jéihua pu nu'u tíu'ucí'reca'a. Jéihua pu jaítze'e airájraa caí í seica ti raahuáste. —Aye'e pu tihua'utá'ixaa a'ljna í Jesús.

Tí'ij raatapuá'ajtaca'a ti tiu'utaxájtaca'a, aj pu í ayén tihua'utá'ixaa ca'anín jime'e, tijn:

—Mí sej huíteánajca'amua, xáanamuajri'í hui temua'a naa. Yee pu'u.

Tí'ij nu'u a'ljna jín tihua'ú'itiiiri'í í niuucari

(Mt. 13:10-17; Mr. 4:10-12)

⁹ Majta a'ñime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, a'ñi mú raata'íhua'uri'i a'ij ti huataújmua'a a'íjna í niuucari ti raatamuáritaca'a. ¹⁰ Ayee pu tihua'utá'ixaa tijn:

—Dios pu amuaatá'a sej yaú'itíe xá'araa í ti rú'avaa í Dios jemi a'íjna jime'e a'ij ti a'ín t'íajta. Mí ajta í seica, canu hui e'ehuauritíeacan jín tihua'utá'ixaa'e'esin, sino chuijari nu'u jíme'en tihua'utá'ixaa'e'esin ti ij ayén tihuá'uruuren a'ij ti té'eyu'usi'i tijn:

Mú'een xu nu'u xaa mé uunéjne'eri xá'aju'un.

Aru, caxu ti'itij seijran.

Mú'een xu xaa ranamua.

Aru caxu hui yaú'itíe xá'aju'un.

Jesús pu ayén tihuá'ixaa'e a'ij ti huataújmua'a í niuucari

(Mt. 13:18-23; Mr. 4:13-20)

¹¹ 'A'íjna í niuucari nej raataxájtaca'a, ayée pu hui huataújmua'a. í imue'eri, ayée pu 'een t'ij í niuucari ti Dios jemi é'eme'ecan.

¹² 'Ajta í imue'eri ti huavatzíjraa juye jetze, ayée pu 'een mat'ij a'ñime í mej ranamua í niuucari ti Dios jemi é'eme'ecan. Ajta a'ín tiyaaru'u, a'ñi pu hui a'ure'enén, tihuá'ari'ira í niuucari ti huá'a tzajta'a huataéjturaa. Ayee pu rici mej mí caí rá'antzaahuat'e'en, ti ij caí Dios hua'irájtuani.

¹³ 'Ajta a'íjna í ti tetej tzajta'a huavatzíjraa, ayée pu hui 'een mat'ij a'ñime í mej huataújtemua'ave mat'ij amuacáí ráanamujari'i. Mí majta a'ñime, camu a'atzu té'eviiuca'i. A'atzu mú á'atee mej té'atzaahuat'e. Aru t'íjta teja'ure'enén a'ájna xicájra'a mej jetzen tirajpuaitzi, camu cha'a te'utáviiuca'i. Ca'anacan mú mé rúujisin.

¹⁴ 'Ajta a'íjna í imue'eri ti a'uun huavatzíjraa tziicare'e tzajta'a, ayée pu hui 'een mat'ij a'ñime í mej ranamua í niuucari. Aru a'ñime, í mej mauj yen huat'é'uu íyén chaanaca japua, jé'ecan mú a'ij té'ujmua'ate me'íjna jime'e í ti huá'amuari'eriste'e na'ari a'íjna jime'e í mej jé'íhua t'íjcha'í ca'ín a'íjna jime'e í ti hua'aránanajche ti naa seijre'e. A'ij pu jín camu araúrate mej jé'íhua r'í'i tiu'utátuiire'en í Dios jemi.

¹⁵ 'Ajta a'íjna í imue'eri ti a'uun nu'u huavatzíjraa í chuej japua a'ut'í a'urí'en, ayée pu 'een t'ij a'ñime í mej urarí'ene'ejme í ru tzajta'a, majta á'ujca'ane ruxi'eví'ira'a jime'e ti Dios hua'uta'a'ij nain jime'e. A'ñi mú hui ranamua í niuucari, majta ru'ut'é'an í ru tzajta'a. Majta te'utáviiuca'i. Ayee mú 'een jín huarín, jé'íhua mú r'í'i tiu'utátuiire'esin í Dios jemi.

A'ij nu'u jín t'ívaire'e a'íjna í aparatu

(Mr. 4:21-25)

¹⁶ '¿A'íne tejama'ámitiejte'e mú'ejmi a'íjna jime'en í ja'ati ti hui aparatu ti'it'ij t'ícha'í? T'íj rá'ajtaira, ¿a'uné jetze iyé'eruuren? ¿Ni qui xa'ari tzajta'a ruutéchajta na'ari caama jete ye'iráchajta? Capu xaa ne'u. Ja'ati ti na'a án pu imua'ya'ujchajta mej mí atáneere í taij jime'e í mej a'uteáru'ipi. ¹⁷ Ajta, naijmi'i t'ij na'a mej avíitzi'í jín miyén rici í teite, capu hui ayén éene'e a'ame. A'ñi mú xaa hui ramua'aréeren t'íj Dios mé jéjre'e raatasejra.

¹⁸ R'í'i xu'u mú'een sej si temua'a naa tiráanamua, a'íne ti pua'a ja'ati ti'it'ij t'ícha'í í Dios jemi. Dios pu jaítze'e tiraatá'asin. Ajta a'ín ti caí ti'it'ij t'ícha'í í Dios jemi, Dios pu hui rá'ari'ira a'íjna í ti ayén tirá'ámitiejte'e ti nu'u t'íjcha'í. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

Í mej nu'u teitestemua'ame'en pú'een í Jesús

(Mt. 12:46-50; Mr. 3:31-35)

¹⁹ Ajta a'ín nánajra'an í Jesús, majta ihuáamua'ame'en, a'ñi mú e'iré'ene mej mí raasej. Aru, capu huatá'irí'iristareca'a mej ajteáxiire á vejl'i jemin a'íne jé'íhua mú teite aité'uuca'a tá'apueerta. ²⁰ Ja'ati pu ayén tiraata'ixaa a'íjna í Jesús tijn:

—Mé pua'acíe mú a'ut'é'uu a'anáana, majta a'ihuáamua'a. Méjxe'eve'e mej muaasej.

²¹ Ajta a'ín Jesús, ayée pu tiu'utáni tijn:

—A'íi mú hui a'ín pú'een í nináana, majta í ne'íhuamua'a, a'ñime í mej ranamua í niuucari ti Dios jemi é'eme'ecan, majta miyén r'í'i tirá'astijre'e a'ij ti tiú'ujxe'eve'e. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

T'íj nu'u Jesús raatépu'ajte í eeca

(Mt. 8:23-27; Mr. 4:35-41)

²² Ja'anáj ti ayén tiuju'urij. Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa a'íme'j í mej jamuan á'ujujhua'ane'e tijn:

—Tiché'e antá'íne u jetze pújme'en a'u ti a'alaguun.

Mat'ij mí atéeci í baarcu jetze. Mat'ij mí a'ucj. ²³ Maúche'e mú jaj japua huajú'ucaa, t'íquí huatácu a'íjna í Jesús. T'íj jí huatá'eececa'a, ajta jé'íhua pu ateáxijrihua'a í jaj í baarcu jetze. Mu'uri t'n a'ucárutijme'e.

²⁴ Majta a'ñime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, a'ñi mú ya'ujiste a'íjna í Jesús. Ayee mú tiraata'ixaa tijn:

—Maeestru, Tu'uri hui t́n á'ajamin.

Ajta a'áin Jesús, a'áin pu ájchee. T'i'ij jí raatá'ijmújri'í í eeca, ajta japuutzari ti tújta'ahua'a. Jíme'en pu'u raatá'ijmújri'í, aj pu í huatéapua'areca'a. T'i'ij jí naa hua'é'ene'e já'araa.

²⁵ T'i'ij jí ayén tihua'uta'íhua'uri'í a'áimej í mej jamuan á'ujjhuua'ane'e t́jín:

—¿A'íné 'een j́n secaí té'atzaahuat'e'e?

Ajta a'áimej jemi, jé'ecan utévatzi í huá'a tzejta'a. Jé'ecan mú majta a'ij pua'a tira'utasej. Ayeec mú t'íru'íhua'uraca'a t́jín:

—¿T'ítáani tévira'a pú'een amájna? A'áin pu hui tihua'áijte'e í eeca, ajta í jaj, majta hui rá'antzaahua.

Ija'ati ti nu'u Gadara é'eme'ecan

(Mt. 8:28-34; Mr. 5:1-20)

²⁶ Mat'í'ij antacáj, a'úu mú a'ará'a a'úu ti huatacá'a u Gadara. U jetze pújme'en ti é'eseijre'e u Galilea. ²⁷ T'i'ij jí Jesús a'ítáara í baarcu jetze. Aj pu í sej ra'anfínájcheca'a. A'uu pu é'eme'ecan í chajta'a jetze a'ájna í ja'ati. Tiyáaru'use pu tzejta'an seijre'e. Pu'uri á'atee ti caí ti'ítéchejca'a a'ájna í ja'ati. Capu ajta chí'ij jetze chejca'a. A'uu pu'u e'echéjme'e a'u mej m'í'ichite e'evé'enaamuaca.

²⁸ T'i'ij raasej a'ájna í Jesús, án pu e'erájve íicájra'an jetze í Jesús. Jé'ecan pu huajjihuaca'a a'ájna í ja'ati. Aj pu í ayén tiraatajé ca'anín jime'e t́jín:

—¿A'íné t'ít'ij peteáruuren ineetzi jemi, Jesús, í pej yaujra'an pírici í Dios ti ta japua é'eseijre'e? Ayeec nu hui t'ímuahuaví. Capej hui puajtzi neetá'acare'en.

²⁹ Ayeec pu a'áin ja'ati tiraatáhuaviiri'í a'ájna í Jesús a'ájna jime'e ti a'áin Jesús ari tiraata'áj a'ájna í tiyaaru'u ti nu'u huirájra'aní í tevi jetze. Mu'íi pu tiyaaru'u raatévi'í a'ájna í ja'ati. Majta a'áime í teite í mej a'uun e'echéjme'e, a'áin mú ra'amuájí'iquihua'a muájca'are'ara'an jetze, majta ru'íica jetze alaambre jime'e. Mat'í'ij mú raaté'avaata.

Ajta a'áin í tevi, t'í'ij pí na'a pu rajtzá'ana'a í'alaambre, ajta mé iyaáuruti a'u ti caí é'e t'ít'ij a'íné tiyaaru'u pu tzejta'an seijre'eca'a.

³⁰ T'i'ij jí Jesús ayén tiraata'íhua'uri'í t́jín:

—¿A'íné pua'antehuaa mú'ee?

Ayeec pu tiu'utaniú a'ájna í ja'ati t́jín:

—I tej sei ví'ira'a ará'ase.

Ayeec pu tiraata'ixaa a'ájna jime'e í mej mu'íit'í tzejta'an seijre'e í tiyáaru'use. ³¹ Majta a'áime í tiyáaru'use, jeíhua mú rájhuaviiri'í a'ájna í Jesús ti 'íj a'áin caí hua'uta'íte mej á'uciine ti e'eté'cun a'u mej á'anamí'í í tiyáaru'use.

³² Majta á vejl'í, í tuuíxu é'ecine, áa mú tejá'ucua'anen jirí jetze. Majta a'áime tiyáaru'use, ayéec mú tiraatáhuaviiri'í me'ájna í Jesús ti hua'utá'an mej mí í tuuíxu tzejta'a a'uteáru'e. Aj pu í hua'utá'a. ³³ Mat'í'ij huiráaci í tevi jetze, mat'í'ij mí a'uruáachejraa ca'anín jime'e. Mat'í'ij mí a'uteájrupi í í tuuíxu tzejta'a. Majta me'áin í tuuíxu a'uruáachejraa. Mat'í'ij mí ancáavatzí a'u ti e'encátee. Mat'í'ij mí áata'a atéevatzí. Mat'í'ij mí a'ujámí.

³⁴ Majta a'áime í mej huá'acha'íica'a í tuuíxu, mat'í'ij raasej a'íj ti t'ít'ij huarj, a'áin mú a'uruáachejraa. Mat'í'ij mí hua'utá'ixa í teite chajta'a mé é'eche, majta a'ímuá mej a'uchéjme a'íj ti t'ít'ij huarj.

³⁵ Mat'í'ij mí a'áime í teite, a'úu mú e'iré'ene mej mí raasej. Mat'í'ij a'uun e'iré'ene a'u ti Jesús a'uteveeca'a, a'úu mú yá'uteu a'ájna í ja'ati í mej jetzen huiráaci a'áime í tiyáaru'use. A'uu pu a'utacatí í Jesús jemi. Pu'uri t'ítéchejca'a. Capu ché'e rutímua'iraca'a. Mat'í'ij mí tiu'utátziin temua'a jeíhua.

³⁶ Majta a'áime í mej raasej, a'áin mú tihua'utá'ixaa í teite a'íj ti Jesús tiráhuua a'ájna í ja'ati tiyáaru'use mej tzejta'an seijre'eca'a. ³⁷ Mat'í'ij mí naími'í í mej a'uun a'uchéjme t́j na'a ti a'uun huatacá'a u Gadara, a'áin mú rájhuaviiri'í a'ájna í Jesús, ti nu'u á'ura'aní a'íné jeíhua mú tiu'utátziin. A'íj pu j́n Jesús ateájraa í baarcu jetze. T'i'ij jí á'uraa.

³⁸ Ajta a'áin í ja'ati tiyáaru'use mej jetzen huiráaci, jeíhua pu rájhuaviiri'í a'ájna í Jesús ti raatá'an ti jamuan á'ura'aní. Mí ajta í caí, capu raatá'a ti jamuan á'ura'aní.

³⁹ Ayeec pu tiraata'ixaa t́jín:

—Patá'aj hui huaré'ara'aní a'u pej é'eche patá'aj hua'utá'ixaate'en a'íj ti muáaru í Dios, a'ájna jime'e ti huápi'í ruxe'eve'e.

Aj pu í á'uraa a'ájna í ja'ati. T'i'ij jí nainjapua t́j na'a a'uun ti huatacá'a í chajta'a jetze, a'áin pu hua'utá'ixa a'íj ti t'ít'í ráaruu ti huápi'í ruxe'eve'e a'ájna í Jesús.

T'í nu'u yaujra'an pu'é'ene'e í Jairo, ajta nu'u a'ájna í'íta'a ti t'í'icuí'ica'a

(Mt. 9:18-26; Mr. 5:21-43)

⁴⁰ T'i'ij Jesús a'ur'é'araa yú jetze pújme'en, jeíhua mú teite ra'ancuré'evi'iti. Maaateújtemua'ave a'íné a'áin mú rachú'eve'eca'a. ⁴¹⁻⁴² Jíme'en pu'u Jesús a'uun a'ará'a, aj pu í sej í ja'ati é'ejtunutaca'a á vejl'í jemin í Jesús. Ayeec pu ántehuaa t́jín Jairo. A'áin pu

tí'ajta u teuyjta'a. Tí'ij jí a'ín raatáhuaviiri'í ti Jesús a'uré'enen jemin chajnan a'iné pu'uri nu'u á'ame'ere í yaujra'an. Ajta, a'í pu'u caj pítí'ijyauj, íitacan. Ajta a'íjna í yaujra'an, ayé pu rájcha'í a'achú cumu tamuáamuata'a japuan hua'apua nine'ira'a. Tí'ij jí Jesús á'uraa jamuan. Majta í teite, jéhua mú ajteáxiireca'a jemin. Temua'a mú tité'ecataca'a.

⁴³ Ajta a'ín í'íta'a, áa pu ajta a'utéveeca'a. Pu'uri á'atee a'achú cumu tamuáamuata'a japuan hua'apua nine'ira'a ti ayén a'íjna jín tí'icui'í a'íjna jime'e ti tí'ira'asecare'e í xúure'e. Capu mé'e a'atíjca'a ti raayí'tí'ihua'a ti tiráahuaate'en. ⁴⁴ Tí'ij jí a'ín í'íta'a, huarita'an a'uré'ene. Aj pu i ra'ajtamuaríej í c'ixure'ara'an jetze. Jíme'en pu'u ra'ajtamuaríej, aj pu i huateápua'areca'a ti uvé'emi'íye í xúure'e.

⁴⁵ Tí'ij jí Jesús ayén tíhua'uta'íhua'uri'í tíjín:

—¿A'ataani hui na'ajtamuaríej?

Naími'í mú miyen tiu'utaniú tíjín:

—Canu nee.

Matí'ij miyen tiu'utaxájtaca'a, a'íjna í Pedro, a'í pu ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Maestru, jéhua mú ajteáxiiri'í teite mú'eezi jemi. Majta á'ujtajche.

⁴⁶ Mí ajta a'ín Jesús, ayé pu tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Ja'ati pu xaa na'ajtamuaríej. Nee nu hui ráamu'a'areeri'í tí'ij nemuári'eri'ira'a huirájraa.

—Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

⁴⁷ Ajta a'ín í'íta'a, a'í pu ráamu'a'areeri'í ti caí rí'irí ti huateúravaa. Tí'ij jí e'iré'ene. Ruvivé. Aj pu i é'ejtunutaca'a jemin í Jesús. Tí'ij jí ayén tiu'utaxájtaca'a a'iné 'een jín ra'ajtamuaríej mé jé're'e mejseíracaca'a í teite. Ajta ayé pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna jime'e ti huarúj.

⁴⁸ Aj pu i Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Niyauj, pepu'uri hui huarúj pe'íjna jime'e pej té'atzaahuate'e. Aricu, á'ura'a axiéhua.

⁴⁹ Aúche'e pu tí'ixáataca'a tí'ij sejí e'iré'ene ti huá'a jetze ajtémecan í mej a'uun é'eche í Jairo jemi, a'íjna ti tí'ajta u teuyjta'a. Ayee pu tiraata'ixaa tíjín:

—Pu'uri huam'í ayauj. A'íj pej hui jín caí cha'a tira'antiú'uuni'ira'an mí maestro.

⁵⁰ Tí'ij Jesús ayén tiráanamujri'í, ayé pu tiraata'ixaa a'íjna í Jairo tíjín:

—Capej tí'tizíine'e. Patá'aj té'antzaahuat'en pena'a. Aúche'e pu hui rujni. —Ayee pu tiraata'ixaa.

⁵¹ Matí'ij mí a'ucíj. Matí'ij me'uun a'ará'a Jairo ti é'eche. Matí'ij me'uun a'uré'ene, capu hua'utá'a í teite mej a'uun a'uteárate u chí'íta. A'ímej pu'u huatá'a a'íjna í Pedro, ajta a'íjna í Juan, ajta a'íjna í Jacobo. Ajta a'íme í vaújsimua'ame'en í ti huam'í, a'ímej pu ajta huatá'a. ⁵² Majta me'ín í teite á pua'áci mej a'uté'uuca'a, naími'í mú ca'anín jín ruyeineca'a. Máujxeemiste'ecaa micu.

Ajta a'ín Jesús, ayé pu tíhua'utá'ixaa tíjín:

—Caxu ruyeine. Capu hui mí'íchi. Cutzú pu'u.

⁵³ Matí'ij mí raate'atzeájraa a'iné méjmua'areereca'a tíjín huam'í. ⁵⁴ Tí'ij jí Jesús ra'ajtamuaríej í pa'ari'í í muájca'are'ara'an jetze. Ayee pu tiraata'ixaa tíjín:

—Niyauj, ájchesi.

⁵⁵ Tí'ij jí xiéjniu'ucare'ara'an huaré'araa í jemin. Jíme'en pu'u huaré'araa í jemin, aj pu í ájchee. Tí'ij jí Jesús ayén tíhua'uta'áj í vaújsimua'ame'en mej nu'u tiraamín. ⁵⁶ Jé'ecan mú naa r'í tira'utasej í vaújsimua'ame'en. Ajta a'ín Jesús, a'í pu hua'utá'íjmíjri'í mej caí ja'ati ixaate'e a'íj ti tí'itj huaríj.

9

Tí'ij nu'u Jesús hua'aré'e'itixi a'ímej í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase
(Mt. 10:5-15; Mr. 6:7-13)

¹ Ja'anáj pu nú'u ayén huaríj a'íjna í Jesús. A'í pu hua'utajé a'ímej í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Aj pu tíhua'u'íjca a'íjna jime'e mej mí hua'utamuaríte'en a'ímej í tiyáaru'use í mej teite tzajta'a seíjre'e, majta mej nu'u tíhua'uhuaate'en tíj na'a tí'ipua'amé í cuí'ini'ira'a í mej jín tí'icui'í í teite. Jesús pu ajta hua'utá'a í muári'eri'ire'ara'an í mej jín miyen tiú'uruuren. ² Tí'ij jí hua'uta'íteca'a mej mí a'ucíjxi'ín mej mí tíhua'utá'ixaate'en í teite a'íjna jime'e í niuucari'í jíme'en raxa í Dios ti nainjapua tí'ajta. Ajta pu hua'uta'íteca'a mej mí tíhua'uhuaate'en í mej tí'icui'í. ³ Ayee pu tíhua'utá'ixaa tíjín:

—Caxu tí'itj anú'an í sej jín huateújvare'en í juye jetze, ní tí'itj itzj, ca'ín tí'itj ca'aní na'ari tí'itj pan o tumín. Seajta hui, sejí xu'u anpiín í síicu'uri. Caxu hua'apuaca té'epiin.

⁴ A'uu ti na'a sej ará'aiixa a'ájna a'u ti chí'ij a'utéjvee, a'úu xu u á'ateere ajta sena'a caí á'uciine a'ujna u chajta'a. ⁵ Ajta, ayé xu hui huáriní ti pua'a mecaí amua'ancuré'eví'itín. Setí'ij á'uciine se'újna u chajta'a, xajtaújri'ipi'ín í sej ajtá'acaimé'e, seajta raatéca'atzíjxi'ín

ti ij cáaxin í chuej. Ayee xu a'ájna jín huarín, aj mú mi ramua'aréeren mej auteájturaa í Dios jemi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Jesús.

⁶ Mat'íj mi a'ucíjxi nainjapua tíj na'a a'uun ti huatacá'a. Nainjapua mú hua'utá'ixa í niuucari ti jín Dios hua'irátuaasin. Majta tihua'uhuaa í teite.

T'íj nu'u huam'í a'ájna í Juan í ti huá'amua'í huaca'a í teite
(Mt. 14:1-12; Mr. 6:14-29)

⁷ Ajta a'áin í Heródes, a'ájna ti tajtuhuan jín ti'itéveeca'a, a'áí pu ráamua'areeri'í a'íj mej ti'itíj ruurejca'a. Capu a'íj tirá'amítiejte'eca'a a'íné seica mú miyen tí'ixajtaca'a tíjín:

—Pu'uri ajtahua'a a'itá'raa a'ájna í Juan a'ujna mej ye'avá'ana.

⁸ Majta seica miyen tíjín:

—Pu'uri ajtahua'a huatasej're a'ájna í Elías.

Majta seica miyen tí'ixajtaca'a ti nu'u sej'j pu a'itá'raa huá'a tzejta'a í mí'ichite ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. ⁹ Ajta a'áin Heródes, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Teajta hui ra'antivej'jcheca'a í mu'ú'ura'an ne'ájna í Juan. A'íj pu jín caí a'áin pú'een. ¿A'atajqui na'a pú'een a'ájna í nej jíme'en niyen tí'inamua? —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a.

Ajta huataújtese ti raasej'j.

T'íj nu'u Jesús tihua'umí a'áimej í teteca anxíjvi'ira'a mej ta'ará'ase
(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Jn. 6:1-14)

¹⁰ Majta me'ín í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, mat'íj mu'u píja'uré'avatzi, mat'íj mi miyen tiraata'ixaa me'ájna í Jesús a'íj mej ti'itíj huáruu. Tí'íj jí a'áin huá'uvl'iti a'áimej. Mat'íj mi a'ucíj rujímua'a a'ujna já'ahua'a chajta'a ti ayén téja'arájtéhuaa tíjín Betsaida.

¹¹ Majta me'ín í teite, mat'íj ráamua'areeri'í, a'úu mú e'iré'ene a'u ti a'utéveeca'a í Jesús. A'áí pu hua'ancuré'evl'iti. Ajta tihua'utá'ixaa a'íj ti 'een a'ájna jíme'e ti Dios tí'ajta nainjapua. Ajta tihua'uhuaa í mej tí'icú'uíme'ecaa.

¹² Tí'íj huaré'echuijxareca'a, a'áime í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, a'áí mú e'iré'ene í Jesús jemi. Ayee mú tiraata'ixaa tíjín:

—Patá'aj hua'aré'e'tixi'ín í teite mej mi a'ucíjxi'ín tíj na'a a'uun mej huachéjme u chajta'a, ajtahua'a ayée imuá mej a'uchéjme, mej mi me'uun tiú'unanan tí'itíj mej ráacua'ani, mej mi majta me'uun a'ucu'utzu a'íné capu hui ye'e tí'itíj ayajna a'u tej a'uté'uu.

¹³ Ajta a'áin Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Setá'aj mú'een tihua'umín.

Mat'íj mi miyen tiraata'ixaa tíjín:

—Aii tu'u tícha'íi a'achú cumu anxí'ica í pan, teajta hua'apuaca í hua'ité, ca'ín tej teja'uvé'enanán í mej jín tiú'ucua'ani naíjmi'í. —Ayee mú tiraata'ixaa.

¹⁴ Majta a'áime í teteca, ayée mú ará'ase a'achú cumu anxíj vi'ira'a.

Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa a'áimej í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e tíjín:

—Miche'e a'ujrá'ase í teite, muáacua jetze mu'arástimé'e, méyee majta méyee.

¹⁵ Mat'íj mi miyen huaríj. Majta í teite, naími'í mú a'ujrá'aseca'a. ¹⁶ Aj pu í Jesús, ra'ancuré'e'í'ipi í pan, ajta í hua'ité. Aj pu í júte'e á'ujneereca'a. Rí'í pu tiraatá'a í Dios. Ajta, a'utéjche ti ra'antitaaraxí'ín í pan, ajta í hua'ité. Aj pu í hua'utá'í'ipi'í a'áimej í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Mat'íj mi autéjhuii mej ha'uré'e'í'ipiite'en í teite. A'atzu mú á'atee mej hua'uré'e'í'ipiite'esin í pan, majta í hua'ité.

¹⁷ Naími'í mú tiú'ucuaa. Temua'a mú titéju'uxai. Majta a'áime í mej Jesús jamuan á'ujjuhua'ane'e, maúche'e majta te'evé'ejiste'axi sicíri jetze me'ájna ti te'avá'aturaa. Ajta a'áin í sicíri, ayée pu te'ará'aseca'a a'achú cumu tamuáamuata'a japuan hua'apua.

T'íj nu'u a'áin í Pedro ayée pu raatamuá'a ja'ati ti nu'u Círístu'u pú'een
(Mt. 16:13-19; Mr. 8:27-29)

¹⁸ Ja'anáj pu ayén tiuju'uríj. A'uu pu já'ahua'a Jesús téniusime'e rusej'j. A'áí mú rasejí'racaa í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Ayee pu tihua'uta'íhua'urí'í tíjín:

—¿A'íné metí'ixa í teite ja'atá nú'u ne pú'een inee?

¹⁹ Ayee mú tiraata'ixaa tíjín:

—Seica mú miyen tí'ixa tíjín mú'ee pe nu'u pe'ín pú'een a'ájna í Juan ti huá'amua'í huacare'e. Majta seica miyen tíjín mú'ee pe nu'u pe'ín pú'een a'ájna í Elías ti ajmí'í seij're'eca'a. Majta seica miyen tíjín sej'j pej nu'u a'itá'raa huá'a jemi í mí'ichite ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a.

²⁰ Aj pu í ayén tihua'uta'íhua'urí'í tíjín:

—Ari mú'een, ¿a'íné set'ímua'atze ja'atá ne pú'een?

Ajta a'áin í Pedro, ayée pu tiraata'ixaa tíjín:

—Mú'ee pe hui pe'ín pú'een í Círístu'u ti Dios án mú já'ujra í ipuari japua.

²¹ Ajta a'ñin í Jesús, jeihua pu huau'íjca mej nu'u caí ja'ati ixaate'e ja'ati ti pú'een.

Tí'ij nu'u Jesús raataxájtaca'a tijín: "Nu'uri mi'ini inee"

(Mt. 16:20-28; Mr. 8:30-9:1)

²² Ajta Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayeé pu tiú'ujxe'eve'e ineetzi jemi, i nej neajta huá'a jetze airáane í teite nej ni inee jeihua rajpuaitzi ná'ara'ani. Majta a'ñime í hua'avaujsi, majta a'ñime í mej tí'ajta u teyujta'a, majta a'ñime í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze ti Moisés ra'uyú'uxaca'a, naími'i mú hui netíti. Majta neejé'icatan. Ajta, tí'ij teuumé'eca huaíca xicaj, na'ítamej huá'a tzajta'a í mi'ichite nej ni ruuri ná'ara'ani. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa.

²³ Tí'ij jí ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Tí pua'a ja'ati raxí'eve'e ti á'uche'ecane'en nee jamuan, ayéé pu ruxe'eve'e ti a'ñin amuacaícan mé rúurieni a'ij ti tí'ijxe'eve'e í ru tzajta'a. Ajta á'iyen cha'a a'ñin huataúra'an tíj na'a ti yú auca'ítí a'ame ti ayén che'atá na'a tirajpuaitzi á'ara'ani netíj hui inee tirajpuaitzi na'ame. Ché'e a'ñin ajta ayén huárini a'ij nej tí'iraxe'eve'e inee, tíj na'a ti yú auca'ítí a'ame.

²⁴ 'Ayeé pu'u, ti pua'a ja'ati a'ijna jín tí'itese'e ti nain tí'ijseire'en tíj na'a pua'amé yen tí'seijre'e tí'ij ruxiéehua chéé á'ara'ani, aru ti pua'a ari huámi'ini, capu cha'a a'ij tiraatévaire'esin a'ijna ti tí'ijcha'íi. Ajta ti pua'a ja'ati huámi'ini a'ijna jime'e ti na'ará'astijre ineetzi, a'íi pu xaa hui á'uche'e rateuni í ruxéjniu'uca ti auj ruurica'a.

²⁵ 'Ahuii, ¿a'ineé tejamuá'amitíeje'e mú'ejmi? ¿A'ineé tí'itíj tiraatéva'iri í ja'ati ti nain huamuá'itin ti ayén seijre'e iyyen chaanaca japua ti pua'a á'iyen yá'urieeni a'ijna í ja'ati í ruxéjniu'uca ti á'uche'e ruurica'a? Capu hui a'atzu tí'itíj a'ij tiraatéva'iri, tzíte'e.

²⁶ Tí'ij pua'a ja'ati tí'iteví'ira'a ineetzi jemi na'ari tí'iteví'ira'a a'ij nej tí'ixa, inee i nej neajta huá'a jetze airáane í teite, ayéé nu hui che'atá nena'a tiu'utatéví'ira'ata í jemin a'ájna xicá'jra'a nej jetzen yé ve'ecánejsin.

'Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e. A'ájna nu xaa yé ve'ecánejsin, neti'ítevéé nu na'ame tí'itíj Rey jime'e. Ayeé nu che'atá nain jín te'entínmu'a'arére na'ame tíj í niyá'upua. Neajta nu huatasejre'esin huá'a jamuan í mej tí'ivaire'e í ta japua. Huápi'i pu hui naa seíre'e a'ame mej mi naa rí'í tina'utasejí í teite.

²⁷ 'Ayeé nu hui tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, seica mej yé huaté'uu ayajna, camúu xí cuí'ini sino matí'ij amuacaícan rasejran ti Dios tiu'uta'ajta iyyen chaanaca japua. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Jesús.

Tí'ij nu'u seicié huataújrúu í Jesús

(Mt. 17:1-8; Mr. 9:2-8)

²⁸ Teuumé'eca a'achú cumu aráhuaica xicaj ti Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu i a'imej a'uvlí'ti, a'ájna í Pedro, ajta a'ájna í Juan, ajta a'ájna í Jacobo. Matí'ij mi anticíj í jiri japua.

Tí'ij jí Jesús a'utéjche ti huatéjniuuni. ²⁹ Tí'ij auj téniusime'e, aj pu i seicié huataújrúu a'ájna í Jesús í runéerime jetze. Temua'a pu naa tiu'utécuainareca'a í cáxure'ara'an. Ayeé pu tí'itáaave'e cumu metémáxcava'ara.

³⁰ Matí'ij mi hua'apua huatasejre jamuan í Jesús. A'íi mú me'ín pú'een, a'ájna í Moisés teecan, ajta a'ájna í Elías. ³¹ Huápi'i mú naa seijre'eca'a. Majta jamuan tí'ixajtaca'a a'ájna í Jesús. A'íj mú jín tiú'urixaate'eca'a a'ájna í tí'ij araúrastejsin a'ájna Jerusalén, ti a'ñin huámi'ini a'ájna.

³² Ajta a'ñin í Pedro, majta í mej hua'apua í mej a'uté'uuca'a jamuan, jeihua mú cu'utzícuca'a. Matí'ij huáji, matí'ij mi hua'usej a'imej í teteca í mej áa huaté'uuca'a jamuan í Jesús. Majta raasej a'ij ti éene'e í Jesús ti jeihua huápi'i naa seijre'eca'a. ³³ Matí'ij meri á'ucánicu a'ujna ti a'utéjvee í Jesús a'ñime mej hua'apua í teteca, aj pu i ayén Pedro tiraata'ixaa tijín:

—Maestro, naa pu xí'epi'in tej yé huaté'uu. Tiché'e hui huaícaca huáaahuaa, í inaamua, sejí ti mú'eetzi a'áa a'ame, ajta sejí, Moisés ti ra'áa á'ara'ani, ajta sejí, Elías ti ra'áa á'ara'ani. —Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Pedro a'íneé capu a'ij rá'amitíeje'eca'a.

³⁴ Tí'ij auj tí'ixáataca'a, aj pu i jaitiri huatasejre. Aj pu i huá'a jetze rájrupi. Tí'ij huá'a jetze rájrupi, matí'ij mi tiu'utátziin a'ñime í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e. ³⁵ Tí'ij jí niucari e'icánamuajre í jaitiri tzajta'a, ayén tijín:

—A'íi pu hui a'ñin pú'een í niyauj, í nej ra'antíhua'u. Setá'aj ráanamua. —Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a.

³⁶ Tí'ij ayén tiu'utaxájtaca'a, án pu a'utevéé já'araa rusej a'ájna í Jesús. Majta a'ñime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, a'íi mú ru'uté'aa í ru tzajta'a. Camu ja'ati huatá'ixaa a'ij mej tiu'uséj.

I temuaij ti nu'u tiyaaru'u tzajta'an seijre'eca'a

(Mt. 17:14-21; Mr. 9:14-29)

³⁷ Yee ruujmua'a yee, mat'ij meri acáaci í jiri japua, jeihua mú teite ra'antinájchecha'a. ³⁸ Ajta seij pu a'utéeveeca'a huá'a tzajta'a í teite. A'í pu raatajé tijín:

—Maeestru, jeihua nu hui muahuavii pej ya'utéesej í niyauj, a'iné a'í nu'u caj ti'ijyaúj. ³⁹ Xiejniu'ucari ti a'ij pua'a 'een, a'í pu hui rájviivi'i. A'íj pu jín, jeihua rujjhuave'e í pa'ari'i. Ajta jeihua pu huá'aruri ratá'aca í jetzen. A'íj pu jín, ájjjaamixcue'ire'e í rutene'e jetze. Cij pu'u tiratá'aca ti ruxiéehua r'í mé tejá'uche'ecane'en. Pu'uri rá'apua'ajte'esin. ⁴⁰ Nehuá'uhuaviiri'i hui ne'ámej í mej á jamuan á'ujujhua'an mej raatamuárite'en ti tzajta'an seijre'e. Majta caí raay'í'tihua'a. —Ayeé pu tiraata'ixaa a'íjna í ja'ati.

⁴¹ Ajta a'ín Jesús, ayéé pu tiu'utaniú:

—Mú'een mi sej iiji huáteemua, caxu hui té'atzaahuate'e, mi sej a'ij pua'a tí'teteite. ¿A'achúmi ruxe'eve'e nej a'ateevi'i mú'ejmi jemi nej ni r'í amuáaruuren? Mé je'evé'evi'itichi mi pa'ari'i.

⁴² Tí'ij auj e'evé'eme'ecaa, a'í pu tiyaaru'u ra'itárie á chuaata'a, ajta huá'aruri raatá'a. Aru a'ín Jesús, a'í pu ra'ajté'axi í tiyaaru'u. Aj pu í tiráahuaa í pa'ari'i. Ajta raatátu í táátajra'an.

Tí'ij nu'u ajtahua'a Jesús raataxájtaca'a tijín: "Nu'uri mi'ini"

(Mt. 17:22-23; Mr. 9:30-32)

⁴³ Majta náimi'i mú naa r'í tira'utasej a'íjna jime'e ti Dios ayén ráaruu a'íjna ti huápi'i ruxe'eve'e.

Mat'ij mauj a'ij tejá'usejiraca'a í teite me'íjna jime'e a'ij ti Jesús huaríj, ayéé pu tihua'utá'ixaa a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e.

⁴⁴ Ayen tijín:

—R'í'í xu'u mú'een tiráanamua. Ayeé pu hui tí'ineruuren ineetzi, i nej neajta huá'a jetze airáane í teite. Avlí'ti mú jín neetzi tiu'utátuúire'esin huá'a jemi í teite. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa.

⁴⁵ Majta me'ín í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, camu yaú'itíeé muá'araa a'ij ti huataújmua'a í niuucari ti raataxájtaca'a a'íjna í Jesús, sino huateúravaataca'a mej mi caí yaú'itíeé muá'ara'ani. Majta mú tí'itziine'ecaa. A'íj mú jín caí raata'íhua'uri'i me'íjna jime'e a'ij ti huataújmua'a.

I ja'ati ti nu'u jaítze'e ruxe'eve'e

(Mt. 18:1-5; Mr. 9:33-37)

⁴⁶ Ja'anáj pu ayén tiuju'uríj. A'íme í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e, a'í mú autéjhuii mej tiú'ujeeve a'íjna jime'e yee a'atani jaítze'e ve'ecán jín tí'titéjvee iteen tej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase.

⁴⁷ Ajta a'ín Jesús, a'í pu ramua'areereca'a a'ij mej tí'imua'ajca í ru tzajta'a. Aj pu í pa'ari'i avé'evi'iti. Tí'ij í á vejlí'í raatéjche a'u ti a'utéjvee. ⁴⁸ Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ja'ati ti na'a ti ra'ancuré'evi'itin a'íjna í pa'ari'i neniúucajtze'e, a'í pu hui ajta na'ancuré'evi'itin ineetzi. Ajta a'ín ti na'ancuré'evi'itin ineetzi, a'í pu ajta ra'ancuré'evi'itin a'íjna ti tinaata'áij. Ayeé pu'u tí'een a'iné a'íjna tí jaítze'e c'liene'en jín tí'titéjvee mú'ejmi mi sej nee jamuan á'ujujhua'an, í Dios jemi, a'í pu hui jaítze'e ve'ecán jín tí'titéjvee caí mááj ja'ati. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

I ja'ati ti nu'u itejmi jemi seijre'e

(Mr. 9:38-40)

⁴⁹ Ajta a'ín í Juan, ayéé pu tiraata'ixaa tijín:

—Maeestru, ja'ati tu a'uséj ti huá'amuarite'ecaa a'í tiyáaru'use mej huá'a tzajta'a seijre'e í teite. Aníuucajtze'e pu jín huá'amuarite'ecaa. Teajta iteen, teen tu hui raatá'íjmijri'i ti caí ayén rijcaa, a'iné capu téjmi jetze ajtéme'ecan.

⁵⁰ Tí'ij jí ayén tiraata'ixaa a'íjna í Jesús tijín:

—Caxu rá'íjmijra, a'iné ja'ati ti na'a ti caí a'ij á'amuaruure, a'í pu xaa á'amuaaire'e. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa.

Tí'ij Jesús hua'ajté'axi a'íjna í Jacobo, ajta a'íjna í Juan

⁵¹ Tí'ij ari vejlí'itaca'a ti teja'uré'enejsin a'ájna xicájra'a ti jetzen Dios rá'avi'itin í ta japua, Jesús pu raaxí'epi'intare nain jime'e ti a'uun a'ujnén ánti Jerusalén. ⁵² Seica pu huata'iteca'a mej mi amuacá'í'ujnén. Aa mú a'ará'a chajta'a a'u mej a'uchéjme a'íme í Samaria tí'é'eme'ecan. A'uú mú a'atanéj mej mi r'í'í tiú'uruuren a'u mej ará'á'ixaa.

⁵³ Majta a'íme í mej a'uun é'echejca'a, camu ra'ancuré'evi'iti me'íjna í Jesús, a'iné mu'uri ramua'areereca'a tijín Jerusalén pu a'ujnéjsin.

⁵⁴ Majta a'íme í mej hua'apua, a'íjna í Jacobo, ajta a'íjna í Juan, mat'ij ráamua'areeri'i, ayéé mú tiraata'íhua'uri'i me'íjna í Jesús tijín:

—Tavastara'a, ¿a'iné hui petú'ijxe'eve'e tej ti tiyen huárini? ¿Ni teraata'áijte'en í Dios ti júte'e ye'icáxire'en í tajj ti jín huá'ucui'ini najjmi'ica, matáj mena'a ayén mej huachéjme? —Aye'e mú tiraata'hua'uri'i.

⁵⁵ Aj pu í Jesús pí a'uré'eve. Aj pu í hua'ajté'axi. Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ca xu hui ramua'aree tí'tí'fj ti xiéjniu'ucare'ara'an ayén ca'aníjra'a tejamuata'aca sej si siyen tiu'utaxáj. ⁵⁶ A'iné inee, í nej neajta huá'a jetze airáane í teite, canu hui ne'ájna jín mú a'uvé'emej nej ni hua'antipua'ájte'en í teite, sino a'fj nu jín mú a'uvé'emej nej ni hua'irájtuaani. —Aye'e pu tihua'utá'ixaa.

Majta a'ucij. Majta sej chajta'a jetze a'atanéj.

I mej nu'u raxi'eve'eca'a mej jamuan á'ujuhua'ane'en a'ájna í Jesús
(Mt. 8:19-22)

⁵⁷ Matí'ij mauj huajú'ucca í juye jetze, sej pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nee nu hui á jamuan a'umé'e na'ame a'u ti na'a pe á'ume.

⁵⁸ Jesús pu ayén tiu'utaniú tijín:

—A'íime í arachu'ijse, a'úu mú hui u'uche a'u ti aucúcu'unijmee. Majta a'íime í pina'ase, pí'ista jetze mú tiu'uritu'aate. Mí neajta inee, í nej neajta huá'a jetze airáane í teite, canu huatéechi'í a'u nej a'utácuti.

⁵⁹ Jesús pu sej huata'áij í tevi tijín:

—Patá'aj á'uche'ecane'en nee jamuan.

Ajta a'ín teáata'a, ayé'e pu tiraata'ixaa tijín:

—Niche'e ne'u yé huatácati ajta caí huámi'ini í nitáata nej ni ra'avá'anan a'ij tej tí'ijri'ire iteen. Aj nu xaa á jamuan á'uche'ecane'e na'ame.

⁶⁰ Jesús pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—Miche'e me'ín ra'avá'anan í mí'ichi a'íime í hua'axí'ej mí'ichite me'ájna jime'e í mej caí ramua'ate í Dios. Pajta mú'ee, aricu á'ura'a pej pí í niuucari hua'utá'ixaate'en ti jíme'en raxa í Dios ti nainjapua tí'áijta. —Aye'e pu tiraata'ixaa a'ájna í Jesús.

⁶¹ Ajtahua'a sej pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nevástara'a, nee nu hui á jamuan á'uche'ecane'e na'ame, aru nauj mí'i u a'atanén ne é'eche nej ni hua'utateújte'en í ne'huaamua'a, neajta í nevaújsimua'a.

⁶² Aye'e pu tiu'utaniú a'ájna í Jesús tijín:

—A'ájna í ja'ati ti a'utéjche ti tí'imuarí'e, ti pua'a ari já'ita'a umé'eca ajta raatéxíeehua, a'íi pu hui caí tí'itj vaire'e jemin í Dios ti nainjapua tí'áijta.

10

Tí'ij nu'u hua'aré'e'itixi a'ímej í mej hua'cate jamuan tamuáamuata'a ará'ase

¹ A'atzu a'ateevi'i, Jesús pu ajtahua'a seica avé'ejajpuaxi í mej ayén pua'améca a'achú cumu huacate japuan tamuáamuata'a ará'ase. A'íi pu hua'uta'íteca'a hua'apuacajmé'en mej mí anáaté'ee u e'ará'asti nainjapua a'u ti na'a mej a'uchéjme, a'u ti Jesús huáje'emuáarenche'e.

² Aye'e pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Mu'íiti mu'uri tén á'ujca'ane ti Dios tihua'uta'áijte'en, aru camu mu'íi a'íime í mej a'ájna jín tí'ivaire'e mej tihua'utá'ixaate'en í niuucari ti jín Dios hua'irájtuaani. A'fj xu hui jín siyen tiraatáhuavii í tavástara'a í ti jemin tiu'utátuúire'esin najjmi'ica jime'e í mej té'atzaahuate'e, ti a'ín tejámuata'a'áijte'en sej a'ucú'ixi'ín nainjapua a'u mej é'eseijre'e.

³ Sericu mú'een. Aye'e nu hui tejámuata'a'áijte'esin sej si huá'a tzajta'a á'ujuhua'ane'en í teite. Aye'e xu seíre'e xá'aju'un matáj cáne'axi mej huá'a tzajta'a á'ujuhua'an í jír'a'ave. ⁴ Caxu hui ca'aní té'epiín sej tumin tzajta'a ucá'an, caxu seajta ca'aní té'epiín sej tiu'ujcixu te'ucá'an, caxu seajta tiú'uca'acái té'í'ipi'ín. Caxu ja'ati teujte'e í juye jetze. ⁵ Set'íj chí'ita uteárate, mí'í sej siyen tiraatateújte'en yee: “R'íi xu yee tí'techejca.”

⁶ Seajta ti pua'a a'uun é'eseijre'e sej í tevi ti xaa r'íi tí'iche, a'íi xu hui huateáturaasin jemin í sej jín raatateújte. Na'ari caí, ajtahua'a huateáturaasin mú'ejmi jemi í sej jín raatateújte.

⁷ A'uu xu á'ateere a'ájna chí'ij jetze a'u sej ará'aíixa. Tí'ití ti na'a mej tejá'amuamin, a'fj xu hui huácu'a'ani, seajta raayé'en. Aye'e xu huárini a'íné ayé'e pu tiraavíjte'e mej tiraanájchite'en a'ájna í ti tí'imijhuaca. Caxu á'ujuhua'ane'en méyee seajta méyee huá'ache.

⁸ Set'íj se'uun a'uteárate sej jetze í chajta'a, ti pua'a a'íime amua'ancuré'evi'itin, ayé'e xu huárini. Tí'ití mej án amuaajá'ujmuaniira, a'fj xu huácu'a'ani. ⁹ Setá'aj seajta ti huá'huaate'en a'ímej í mej tí'icúcu'íjme. Seajta hui siyen hua'utá'ixaate'en yee pu'uri tímua'a teja'uré'enejsin ti Dios nainjapua tiu'uta'áijta íyey chaanaca japua.

¹⁰⁻¹¹ Na'ari, ti pua'a mecaí amua'ancuré'evi'itin set'íj e'ará'asti sej jetze í chajta'a, ayé'e xu caaye jetze á'ujuhua'ane'en. Aye'e xu hui tihua'utá'ixaate'en yee: “A'ájna í chuej, ti muíini ti ajtávi'itaxi í taca'acai jetze, íyey ti chajta'a me'ecan, a'fj tu huatéca'atzíjxi'isin sej si

ráamua'aree sej ve'ecán jín auteájturaa í Dios jemi. Capu amín a'ij sej seri tiú'uruu. Aúche'le pu yerá'aiixa ja'anáj ti teja'uré'enejsin ti Dios tiu'uta'a'ájta nainjapua íyien chaanaca japua." Ayeexu hui tihua'utá'íxaate'en.

¹² Ayeexu hui tejá'amua'íxaate'e tzáahuati'ira'a jime'e. A'ájna xicá'ra'a jetze t'í'ij yerá'aiixa í Dios ti ij a'ín huá'axijte'en, jaítze'e mú hui rajpua'ítzi muá'aju'un a'íime í mej caí amua'ancuré'eví'íti a'ujna chajta'a mej caí a'íime í mej Sodoma e'echéjme'e.

I teite mej nu'u caí té'taahuate'e

(Mt. 11:20-24)

¹³ Mí sej hui Corazín é'eme'ecan, setá'aj huataújxieemiste'en. Seajta mú'een, mí sej Betsáida é'eme'ecan, setá'aj seajta huataújxieemiste'en, a'íné mú'ejmi tzajta'a, jeíhua nu híen huaríj ti huáp'i ruxe'eve'e. Mí seajta mú'een, caxu na'ancuré'eví'íti.

'Aru ti pua'a niyen huáriniiche'e huá'a tzajta'a a'íime í mej mejmí'i Tiro a'uchéjme'ecaa o huá'a tzajta'a a'íime í mej mejmí'i Sidón é'echejca'a a'ij nej neri huaríj mú'ejmi jemi, a'íi mú hui mejmí'i seicié tiu'umuá'aj á'ame'enche'e. A'íi mú miyen ucaújchejte'axi'ínche'e me'íjna jime'e í mej jín custaa t'í'ita'ahuaca. A'íi mú hui majta nasij cáujhuaate'enche'e, majta miyen éene'e mej a'ujrá'aseche'e mej mí ráamua'aree í seica í teite mej meri seicié tiu'umuá'aj.

¹⁴ Silu mú'een, jaítze'e xu hui rajpua'ítzi xá'aju'un mecaí a'íime'j a'ájna xicá'ra'a jetze ti Dios ayén tihua'axijte'en.

¹⁵ Ari mú'een, mí sej Capernaúm é'eme'ecan. ¿A'íné tejamuá'amitíejte'e mú'ejmi? ¿Ni qui Dios pu amuá'avi'ítin u júte'e? Capu hui tzíte'e, sino Dios pu amuaja'ucáhua'axijsin téte'imua í chaanaca jete a'íjna jime'e sej caí na'ancuré'eví'íti. —Ayeexu pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

¹⁶ Ajtahua'a pu ayén tihua'utá'íxaa a'íime'j í ti hua'uta'íteca'a t'í'ijn:

—A'íjna í ja'ati ti ayén á'amuanamua, a'íi pu hui ajta nenamua ineetzi. Ajta a'íjna í ja'ati ti amuaata'íti, a'íi pu ajta neta'íti ineetzi, ajta, a'íi pu hui raata'íti a'íjna ti tinaata'a'íj ineetzi.

Mat'í'ijta nu'u mi curé'ecijxi í mej huaícate japuan tamuáamuata'a ará'ase

¹⁷ Mat'í'ij mí a'ucíjxi a'íime í mé huaícate japuan tamuáamuata'a ará'ase. Mat'í'ij uvé'eneajxi, jeíhua mú rútemua'ave'eca'a. Ayeexu mú tiraata'íxaa t'í'ijn:

—Tavastara'a, majta a'íime í tiyaaru'u, a'íi mú majta te'ará'astijre tet'í'ij iteen tihua'uta'a'íj aniúucajtze'e.

¹⁸ Ayeexu pu tiu'utaniú a'íjna í Jesús t'í'ijn:

—Nee nu raasej ne'íjna í Satanás t'í'ij a'ín u e'icájve u júte'e. Ayeexu pu hui teje'icájve cumu mej témaxcava'ara'an.

¹⁹ Neajta ínee, nu'uri tejámua'íjca ne'íjna jime'e sej hua'avé'etziinaxi'ín se'íime'j í cu'ucu'use, ajta se'íime'j í teaxcáte sej si tiu'utémua'ítin. Neajta nu hui tejámua'íjca sej si tiu'utémua'ítin nain jime'e í huá'amuari'eri'ira'a a'íime'j í mej amuá'ajcha'íre'e. Capu t'í'í'ij a'íj á'amuaruuren.

²⁰ Mí seajta mú'een, caxu hui se'íjna jín huataújtemua'ave'en í mej amua'ará'astijre'esin í tiyáaru'use sino ayée xu se'íjna jín titeetáujtemua'ave'en, jee xaa ne'u, ti ari á'ayu'usi'í í ta japua a'ij sej hui ante'aruá sej si se'uun auteáturan t'í'ij na'a rusén jime'e. —Ayeexu pu tihua'utá'íxaa a'íjna í Jesús.

T'í'ij nu'u Jesús r'í'i tiraatá'a í rutáàta í Dios

(Mt. 11:25-27; 13:16-17)

²¹ A'á'jné'imua, jeíhua pu huataújtemua'ave a'íjna í Jesús a'íjna jime'e ti huateájturaa jemin í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Ayeexu pu tiu'utéjniu t'í'ijn:

—Jeíhua nu r'í'i timuaatá'asin, mí pej niyá'upua, mí pej t'í'ajta u ta japua, pajta íyien chaanaca japua. Ayeexu hui 'een jín r'í'i timuaatá'asin a'íné mú'ee pe raaté'avaata a'íjna í niuucari mej mí caí yaú'itíe muá'araa a'íime í mej jeíhua raay'í'iti, majta a'íime í mej jeíhua tiú'ujmua'ate. Pajta mú'ee tihua'utasejrate'e a'íime'j í mej caí a'ij t'í'ijviicua'í. Jee xaa ne'u, mí pej niyá'upua, ayée pu hui mua'aránajcheca'a.

²² Nain pu jín tinaa'íjca í niyá'upua. Capu ja'ati ramua'aree ja'ati nej yaujra'an pú'een. A'íi pu'u ramua'aree í niyá'upua. Capu ja'ati ajta ramua'aree ja'ati ti pú'een í niyá'upua. Nee nu'u hui ramua'aree í nej yaujra'an pú'een. Majta a'íime ramua'aréeren í nej hua'utasejrate'esin nex'eví'ira'a jime'e. —Ayeexu pu tiu'utéjniu.

²³ T'í'ij jí hua'antaseírajraa í mej jamuan a'ujuhua'ane'e. Rujíme'e pu hua'utá'íxa t'í'ijn:

—Jé'ecan pu hui r'í'i tejamuatá'a a'íjna jime'e í sej seri t'í'isej. ²⁴ Ayeexu tejá'amua'íxaate'e. A'íime í mej t'í'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan, majta a'íime í mej títetate'eca'a rey jime'e, mu'í'iti mú raxí'eve'eca'a mej raasej a'ij sej t'í'isej mú'een. Majta jeíhua mú raxí'eve'eca'a mej ráanamua a'ij sej seri t'í'ínamua. Aru capu hui ayén tihua'uc'í'i. —Ayeexu pu tihua'utá'íxaa a'íjna í Jesús.

I ja'ati ti nu'u i Samaria é'eme'ecan ti r'i'í t'í'itevíj

²⁵ Ja'anáj pu ayén huaríj. Seíj pu ájchee, ti t'ímua'ata í yu'uxari jetze ti Moisés ra'uyú'uxaca'a. Ayeepu pu t'í'tese'eca'a a'ájna í ja'ati ti ayén tiráacuanamuan ti ij a'á'n Jesús t'í'tíj jín auté'ítzen. Ayen t'íjín:

—Maestru, ¿t'í'táni ruxe'eve'e nej niyen huárini ti ij náaci'í'ti ineetzi nej ruuri ná'ara'ani rusén jime'e a'ujna a'u ti Dios é'eseijre'e?

²⁶ Ayeepu pu tiu'utaniú a'ájna í Jesús t'íjín:

—¿A'iné té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze? ¿T'í'táni pa'ujíjve'e pe'ájna jetze í yu'uxari?

²⁷ Aj pu í ayén tiraata'ixaa t'íjín:

—Patá'aj nu'u piyen r'i'í tirájcha'íi a'ájna í tavástará'a í taDioj nain jime'e í á'a tzajta'a, pajta nain jime'e a'achú pej caj té'aca'ane í á'axiejni'u'uca jetze, pajta nain á'axe'evli'ira'a jime'e, ajta á'amuarí'eri'ira'a jime'e. Ajtahua'a pu seíj seijre'e ti jín ayén yee patá'aj nu'u hui piyen che'atá pena'a r'i'í tirájcha'íi í ax'í'ej teví patáj mú'ee asej t'í'ti'á'acha'íi.

²⁸ Jesús pu ayén tiraata'ixaa t'íjín:

—Xí'epi'in pej tiraataxájtaca'a. Tí'pua'a piyen huárini, a'íj pej hui tiraataxájtaca'a, peruuri pej pua'amé rusén jime'e a'u ti Dios é'eseijre'e.

²⁹ Ajta a'á'n ti t'í'ímua'ataca, a'í pu rax'í'eve'eca'a mej mi ráamua'aree í teite ti caí ja'anáj auteájturaa í Dios jemi. A'íj pu jín, ayén tiraata'íhua'uri'í a'ájna í Jesús t'íjín:

—¿A'ataani pú'een í nex'í'ej teví?

³⁰ Ajta a'á'n Jesús, ayée pu tiu'utaniú t'íjín:

—Ja'ati pu nu'u Jerusalén e'erájraa. A'u'u pu nu'u hui a'ucamé'eca u Jericó. Mat'í'ij nu'u mi nahua'ari ra'antinájche'a. Metirá'ari'iri'í í c'íxure'ara'an. Majta raatévajxi. Mat'í'ij nu'u mi yaauté'j í juye jetze. Pu'uri á'ame'erejca'a. Majta nu'u me'ín nahua'ari a'uc'íj.

³¹ A'atzu a'ateevli'í, t'í'ij nu'u í seíj a'ucamé'eca juye jetze. Puaarij pu hui pú'een a'ájna. T'í'ij jí raaseíj ti á'ame'erejca'a. Aa pu nu'u imuá a'atané'j í juye. Ajta nu'u mú á'ume.

³² Ajtahua'a pu nu'u seíj a'ájna a'ucamé'eca. A'í pu nu'u a'á'n pú'een seíj ti Leví teecan jetze ajtémé'ecan. A'í pu ajta t'í'ivaire'eca'a hua'atéyujta'a. T'í'ij a'uun a'ucáane a'u ti auucá'a í ti á'ame'erejca'a, a'í pu ajta nu'u hui raaseíj. Ayeepu che'atá na'a huaríj. Aa pu nu'u imuá a'atané'j. Ajta nu'u mú á'ume.

³³ Ajtahua'a pu nu'u seíj a'ucamé'eca. A'í pu nu'u a'á'n pú'een seíj ti seíj chuéjra'a japua é'eme'ecan ti ayén téja'arájthuaa t'íjín í Samaria. T'í'ij aj a'ucamé'eca, a'í pu nu'u a'ucáane a'u ti auucá'a a'ájna ti á'ame'ere. T'í'ij raaseíj, a'í pu nu'u rá'ancu'uvajxi.

³⁴ T'í'ij nu'u í jemin á'e'iré'ene. Aj pu í racája'usi á jetzen a'u ti tejé'epuajit'íhuaca'a a'ájna jime'e í aceite, ajta u viinu. Ajta nu'u raacá'íjcataxi a'u ti tejé'epuajit'íhuaca'a. Aj pu nu'u í ra'avá'ara rucá japua í puuru'u. T'í'ij nu'u í ya'uví'iti, a'ájna já'ahua'a a'u mej é'e'aseca í mej puasearuve'e. A'u'u pu nu'u yaúutuaa. Temua'a pu nu'u hui r'i'í tiraaxá'apuairi'í.

³⁵ Yee ruijmua'a yee, a'í pu nu'u hui ru'ita'í'ipi hua'apuaca í tumin. Ajta raata'í'ipi'í a'ájna ti antiújmua'aree a'ájna jime'e í chí'íj. Ayeepu nu'u tiraata'ixaa t'íjín: “Patá'aj r'i'í tiraaxá'apuai. Neajta inee, net'í'ij uvé'enen, aj nu yeehui muaatá'asin nain a'achú pej caj tiraaxíjte huaatari jime'e, ajta t'í'tíj ti huácuaa.” Ayeepu nu'u hui tiraata'ixaa, a'ájna í Samaria ti é'eme'ecan.

³⁶ Ajta a'á'n Jesús, ayée pu tiraata'íhua'uri'í t'íjín:

—¿A'iné timuá'amitiejte'e, a'íime í mej huaíca, a'atani éene'e a'á'n pírici ti r'i'í t'í'tevistáa já'araa amíjna jemi í rux'í'ej teví í mej tiraanáhua'iri'í í nahua'ari?

³⁷ Ajta a'á'n ti t'í'ímua'ataca í yu'uxari jetze ti Moisés ra'uyú'uxaca'a, ayée pu tiraata'ixaa t'íjín:

—Ayej ne'ase ti a'á'n ti rá'ancu'uvajxi, a'í pu a'á'n pú'een í ti x'í'epi'in t'í'tevij a'ájna jemi í rux'í'ej teví.

Jesús pu ayén tiraata'ixaa t'íjín:

—Aricu hui, patá'aj piyen huárini a'íj ti a'á'n huaríj.

T'í'ij nu'u Jesús á a'uré'ene Marta ti é'eche

³⁸ Ajta a'á'n Jesús, majta a'íime í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, mat'í'ij mauj huajú'ucca, a'u'u pu a'ará'a a'u ti ja'ati e'echéjme'e. Ayeepu ántehuaa a'ájna í 'í'ita'a t'íjín Marta. T'í'ij í a'á'n ra'ancuré'evi'í'ti í ruche. ³⁹ Seíj pu t'í'íhuaara'a, á'itacan. Ayeepu ántehuaa t'íjín Maria. Ajta a'á'n María, á'n pu vejlí'í a'ujyéljxi jamuan í Jesús. Ranamuájraca'a a'íj ti t'í'ixajtaca'a.

⁴⁰ Ajta a'á'n í Marta, capu a'íj tirá'ateuve'e a'íj ti huárini a'iné jelhua pu t'í'imuarí'eca'a ti ij tihua'umín. T'í'ij í e'iré'ene jemin í Jesús. Ayeepu tiraata'íhua'uri'í t'íjín:

—Nevástará'a, ¿ni caí á jetze ruxe'eve'e ti ne'íhuaara'a ruséjttacan yé naatéjtuaa nej ni neseíj t'í'imuarí'e? Patá'aj hui raatá'ixaate'en ti naatévaire'en.

⁴¹ Tavástará'a pu ayén tiu'utaniú t'íjín:

—Marta, Marta, jeiñhua pej tí'imua'atze, pajta jeiñhua a'ij té'amua'ate. ⁴² Seij pu'u hui ruxe'eve'e pej piyen huárini. A'ijna í María, a'íi pu ra'avé'ehuuau í ti jaítze'e r'í'en. Neajta inee, canu hui rá'a'ari'ira nemíjna. —Aye'e pu tiraata'ixaa a'ijna í Jesús.

11

T'íj nu'u Jesús huá'amua'atejca'a a'ij mej ye'í titeetéjniuni í teite
(Mt. 6:9-15; 7:7-11)

¹ Ja'anáj pu ayén tiuju'uríj. Aa pu já'ahua'a a'utéveeca'a a'ijna í Jesús. Téniiusime'e í Dios jemi. T'íj raatapuá'ajtac'a ti huatéeniu, seij mej jamuan á'ujujhua'ane'e, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Tavastara'a, patá'aj piyen titáamua'aten tej huatéjniuni í Dios jemi tíj Juan ti-hua'umuá'ate a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e.

² T'íj í ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Set'íj huatéjniuni, ayée xu hui tiu'utaxá yee:

Mú'ee í pej tá'iyau'upua,

Miché'e r'í'i mé'e tiyau'á'an í pej jín ántehuaa.

Ché'e ayén teja'uré'enen a'ájna xicájra'a pe jetzen tiu'uta'ajta íyen chaanaca japua.

Miché'e miyen che'atá mena'a tira'ará'asten a'ij pej tí'ijxe'eve'e a'íime í mej yuen huachéjme íyen chaanaca japua matíj a'íime tira'ará'aste í mej ta japua a'uté'uu.

³ Patá'aj titaatá'an í ti tí'icua'irí'i í tej jín te'utáviicua'í íjii tíj na'a yú ti'auca'tí'í a'ame.

⁴ Patá'aj titaatá'uuni'í í tej jín auteájturaa mú'eetzi jemi a'íne ayée tu che'atá tiraatá'uuni'ira ja'ati ti na'a ti auteájturaa itejmi jemi.

Patá'aj pajta caí raatá'acare'en í tiyaaru'u ti a'íin ca'aníjra'a taatá'acare'en tej ti caí tiyen huárini tí'tíj jime'e ti a'ij pua'a'een. Yee pu'u.

⁵⁻⁶ Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Tiché'e tiyen raataxá yee seij xu mú'een tí'amigo. Ajta á'iyen a'ijna í ja'ati, tí'ij ari já'lita'a tíca'a pí'í'irici, á'uu pu hui a'umé a'u ti é'eché í amiigura'an. Aj pu í ayén tiraatá'ixaate'esin tijín: “ne'amiigu, huaícaca naataniíj'te'e í pan, a'íne a'uchén pu yeehúí uy'é'ene seij í ne'amiigu ti mu'u a'atamé'ecaa. Mí neajta inee, canu tí'tíj tí'cha'íi í nej raamíin.”

⁷ T'í'iqui ayén hui tiu'utániuusin a'ijna ti huíirájca tijín: “Capej né'itziite'e. Pu'uri yeehúí aiteánami'í í puéerta, majta me'ín í tí'iríi, mu'uri huatéeje'e. Neajta inee, nu'uri huatée'ca'a. Capu cha'a r'í'irí nej ájcheni nej tí'tíj jamuaatá'an.” Aye'e pu tiraatá'ixaate'esin.

⁸ Mí neajta inee, ayée nu hui tejá'amua'ixaate'e. Capu xaa ájchesin ti tí'tíj raatá'an a'ijna jime'e ti amiigura'an pu'een, sino, a'íi pu ájchesin a'ijna jime'e ti í caí mé'e rá'itziite'e í amiigura'an. Aj pu í raatá'asin, tzi'te'e, a'achú ti caj tí'tíj tiraatá'huaviira.

⁹ A'íj nu hui jín niyen tejá'amua'ixaate'e yee setá'aj seuj rahuaviira í Dios jemi a'íne a'íi pu xaa tejámuatá'asin. Seajta, seuj rahuauca í jemin. A'íi xu jemi rateuni í Dios. Seajta seuj te'ejteátu'asixi'ín tá'apueerta. Aj pu í xaa Dios te'antácuuna. T'í'ij jí amuaatá'asin í seij rahuauhuau.

¹⁰ Aye'e xu hui huárini a'íne í pua'a ja'ati ayén tí'tíj tí'ijhuaviira, a'íi pu ra'ancuré'asin. Tí pua'a ja'ati tí'tíj huauca, a'íi pu hui rateuni. Ajta ti pua'a ja'ati ayén te'ejteátu'asixi'ín tá'apueerta, Dios pu xaa tira'antácuune'esin.

¹¹ Casi'í mú'een, ¿ni qui seij ayén huárini mú'een, mí seij huayaujmu'a'a? Tí pua'a ayauj ayén hua'íté muáhuaviira, ¿ni qui cu'ucu'u paraatapíj'te'esin? Capej xaa ne'u. Hua'íté pepu'u hui raatá'asin. ¹² Na'ari tí pua'a tá'u muáhuaviira, ¿ni qui teáxca paratá'chuite'esin? Capej xaa ne'u. Tá'u pepu'u raatá'asin.

¹³ Aye'e xu mú'een, mí seij a'ij pua'a 'een í ru tzejta'a, xu'uri ramua'aree seij hua'utapualjve'én í ruyaujmu'a'a tí'tíj ti r'í'en. Ajta a'íin í ti á'amua'ayupua í ta japua tí é'eselj're'e, jeiñhua pu hui jaítze'e raay'í'ti ti hua'utá'an ti a'íin xiéjniu'ucare'ara'an a'uun a'uteáturan a'ímej jemi í mej rahuauhuau. —Aye'e pu tihua'utá'ixaa a'ijna í Jesús.

A'ijna í Jesús, Dios jetze pu aráijca'ane
(Mt. 12:22-30; Mr. 3:19-27)

¹⁴ Ja'anáj pu ayén tiuju'uríj. Jesús pu tiyaaru'u huatamuárite'eca'a ti tevi tzejta'a seij're'eca'a. Ajta a'íin í tiyaaru'u, capu raatá'acare'e ti a'íin tevi tiu'utaxáj. Jíme'en pu'u Jesús raatamuá'ri, aj pu í tiu'utaxájtaca'a a'ijna í tevi. Majta me'ín í teite, jeiñhua mú naa r'í'i tira'utasej. ¹⁵ Majta seica miyen tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Amíjna mí tevi, mí Jesús, Beelzebú pu hui jetze aráijca'ane tí ij ayén tihua'utamuárite'en í tiyáaru'use, a'íne a'ijna í Beelzebú, a'íi pu tíhuá'ajj'te'e í seica í tiyáaru'use. Beelzebú pu ca'aníjra'a ratá'aca tí ij ayén amín tihua'uta'ajj'te'en í tiyáaru'use. —Aye'e mú tiu'utaxájtaca'a.

¹⁶ Majta seica, ayée mú r'í'i tí'ira'ihua'u me'ijna jime'e ti a'íin hua'utasejrate'en tí'tíj tí huápi'í ruxe'eve'e, tí ajta í ta japua é'eme'ecan.

¹⁷ Ajta a'áin Jesús, a'áin pu rú'umua'areereca'a a'ij mej tí'imua'ajca. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Mat'ij mena'a í mej sej'j chuéjra'a japua tí'ajta, ti pua'a já'íta'a ma'utáciine, aj mú mi huatéújne'usi'íte'esin. Majta hui, camu cha'a á'ateeri mej tí'áita muá'aju'un. Ajta ti pua'a miyen che'atá mena'a já'íta'a a'utáciine a'áime í mej seicié mena'a á'é'eche, camu majta cha'a á'ateeri á meché me'ájna.

¹⁸ 'Ajta a'áin Satanás, ti pua'a miyen já'íta'a a'utáciine a'áime í ti tihuá'ajte'e, ¿a'íné tí'iri'iri ti a'áin á'ateere ti tihuá'ajte'e na'ijmi'ica? Capu hui a'atzu a'ij tí'iri'iri. Ayee nu tí'ixa ne'ájna jime'e sej siyen tí'inexa yee nej nu'u Beelzebú jetze aránca'ane nej ni hua'utamuárite'en í tíyáaru'use.

¹⁹ 'Niche'e a'atzu tejámuuaa'tíhuua'u. Tí pua'a hui niyen Beelzebú jetze aránca'ane nej ni hua'utamuárite'en í tíyáaru'use, majta a'áime í mej a'amua jamuan á'ujujhua'an, a'áin mú majta hua'utamuárite'en í tíyáaru'use. ¿A'ataani jetze mua'araújca'ane? A'áin mú hui miijmu raataxá'jta yee mú'een xu auté'íteze.

²⁰ 'Na'ari caí, ti pua'a nee xiéjniu'ucare'ara'an jetze na'aránca'ane í Dios, ayée pu huataújmu'a'a ti ari hui xaa a'ájna teja'uré'ene mú'ejmi jemi ti a'áin Dios nainjapua tiu'uta'ájta íiyen chaanaca japua.

²¹ 'Ajta a'áin í ja'ati ti ruca'ané, ti jeíhua tí'ijcha'áin í ti jín huaténe'use'en, tí'ij auj jíme'en rájcha'áin í ruchi'lí, naa pu temua'a tí'avíitzi'lí tíj na'a ti te'irá'a. Capu ja'ati tí'ijnahua'iran.

²² 'Mí ajta, ti pua'a sej'j mú a'uvé'eme'en tí jaítze'e ruca'ané caí a'ájna, ti pua'a raaténe'usi'íte'en, ajta raatáviucua'lí, ayée pu rini a'ájna ti mú a'uvé'eme'e a'ame. Nain pu hui tirá'aril'ira í tí jín né'use'eca'a. Aj pu i tihuá'uré'a'asin tíj na'a tí'ijcha'áica'a í tí tihuá'unáhua'iri'lí.

²³ 'Ayee nu tejá'mua'ixaate'e. Ja'ati ti na'a tí caí nevaire'e ineetzi, a'áin pu hui néjcha'áire'e ineetzi. Ajta ja'ati ti na'a tí caí teite tíse'iri ineetzi jemi, a'áin pu hui hua'uré'e'íteca.

*I xiéjniu'ucari ti nu'u a'ij pua'a 'een, ajtahua'a pu nu'u huaré'araa
(Mt. 12:43-45)*

²⁴ Ajta ayén tijín:

—Ayee pu rici í xiéjniu'ucari ti a'ij pua'a 'een. Tí'ij a'uun huirá'jraa tzajta'an sej'j í tevi, a'áin pu á'uche'ecane'en tí rahua'uhua'u a'u tí e'ehua'újse'upe'en, a'u tí a'uhuáchi. Aru capu hui rateuve. Ayee pu tí'imua'atze tijín: “Niche'e yehui huaré'ara'ani u niche a'u nej e'erájraa.”

²⁵ 'Tí'ij uvé'enen, ayée pu hui 'een a'ájna í ja'ati. Naa pu 'een í ru tzajta'a. Cu xiee mej mauchén uhuaré'e'ícha'utaca'a. Nain pu rí'í huáruu. ²⁶ Aj pu i a'áin xiéjniu'ucari hua'úuvi'itin í seica í mej aráhua'apua ará'ase. A'áin mú majta jaítze'e a'ij pua'a 'een caí í sej'j. Mat'ij mi a'uteárate na'imi'lí mej mi huaté'e muá'ara'ani me'ájna tzajta'a í tevi. Ajta á'iyen, ayée pu hui te'iráame tí jaítze'e a'ij pua'a éene'e a'ame a'ájna í tevi caí tí ajmí'lí éene'e. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Jesús.

I ti nu'u tzáahuatí'ira'a jín r'í'í tí'titá'aca

²⁷ Tí'ij Jesús auj tí'ixajtaca'a, ajta sej'j 'áita'a a'ujna a'utéveeca'a huá'a tzajta'a í teite. Aj pu i ayén tiu'utaxájtaca'a ca'anín jime'e tijín:

—Rí'í pu tiraatá'a a'ájna í 'áita'a pej jetzen huanú'ihuaca'a, pej pajta jetzen huátzi.

²⁸ Aj pu i Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—Mí ajta a'áime, jaítze'e pu hui rí'í tihuá'atá'aca a'íme'j í mej ranamua í niuucari tí jíme'en raxa í Dios, majta miyen ra'ará'astijre'en.

*Teite mú nu'u rax'íeve'eca'a mej nu'u tí'it'ij huase'j tí huápi'lí ruxe'eve'e
(Mt. 12:38-42; Mr. 8:12)*

²⁹ Majta a'áime í teite, maúche'e mú má'aj ajteáxiirijme'e í Jesús jemi. Ajta a'áin, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Jeíhua mú a'ij pua'a tí'iteteite í mej íjii huáteemua. Ayee mú hui rax'íeve'e nej tí-hua'utase'jrate'en tí'it'ij tí huápi'lí ruxe'eve'e. Aru canu tí'it'ij hua'utase'jrate'esin. A'ij nu'u hua'utá'ixaaate'esin tí jíme'en raxa í Jonás teecan tí tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

³⁰ 'Ja'íné a'áin pu hui a'áin pú'eeene'e í tí huápi'lí ruxe'eve'e í mej raase'j a'áime mej Nínive e'echéjme'e, ayée nu che'atá nena'a nej a'áin pú'een í tí huápi'lí ruxe'eve'e í mej rase'j a'áime íjii mej huáteemua.

³¹ 'Ayee nu tejá'mua'ixaate'e, a'ájna xicá'jra'a jetze tí jetzen Dios huá'axijte'en í teite, a'ájna tí ajmí'lí tí'it'íveeca'a reyna jime'e a'ujna antánimua huarita'an í jaj tí ve'éé, a'áin pu hui a'ánna a'utéchaxijsin huá'a jamuan a'íme'j íjii mej huáteemua. A'áin pu ajta huá'a jetze te'ujpuá'arite'esin tí'it'ij jime'e. A'u'u pu ímuá a'uvé'eme'j tí ij ráanamua a'ájna í Salomón teecan tí rí'í mé teúumua'arejca'a. Neajta inee, í nej yee huatéjvee í teite tzajta'a, jaítze'e

nu hui ve'ecán jín ti'itétjvee caí a'ájna í Salomón. A'áj pu jín, a'ájna í reyna huá'a jetze te'ujpuá'ajte'esin a'iné camu nenamua inetzí.

³² Majta a'áime í mej Nínive e'echéjme'e, ayéé mú rini a'ájna xicá'ra'an í Dios ti jetzen huá'axijte'en í teite. A'áí mú huatéhuiixi'isin a'ámej jamuan í mej íjii huáteemua. Mat'íj mí te'ujpuá'ajte'esin ti'itítj jime'e. Seicié mú hui tiu'umuá'aj mat'íj ráanamua'jri'í a'áj ti tihua'utá'ixaa a'ájna í Jonás teecan. Neajta inee, jaítze'le nu hui ve'ecán jín ti'itétjvee caí a'ájna í Jonás. A'áj pu jín, a'áime í tetecca Nínive mej e'echéjme'e, a'áí mú te'ujpuá'ajte'esin ti'itítj jime'e í mej íjii huáteemua a'iné camu seicié tiu'umuá'aj net'íj tihua'utá'ixaa inee.

I ti nu'u ú'utatzave'e í huá'a tzajta'a í teite

(Mt. 5:15; 6:22-23)

³³ Jíme'en hui a'ájna í aparaatu ti'ití í mej rá'ajtaira, capu ja'ati a'ájna ye'uté'avaata. Capu ajta xa'ari tzajta'a ru'utéchajtza. Capu xaa ne'u, sino án pu ímuá ya'ujchájtza mej mí raasej í mej me'uun a'uteá'ri.

³⁴ Ayee pu hui tí'ivaire'le á'ají'í tíj tajj ti á'ataa í á'ajetze. A'áj pu jín, ti pua'a rí'en á'ají'í, ayéé pu 'een, cu xiee ti huanéeri'icí nainjapua í á'ajetze. Na'ari caí, ti pua'a pecai rí'éene'en á'ají'í jetze, ayéé pu 'een, cu xiee ti huatí'ca'a í á'ajetze.

³⁵ Setá'aj siyen huárini ti íj caí aúumi'ini ti á'ataa í á'ajetze. ³⁶ Tí pua'a naa pu á'ataa í á'ajetze, ajta caí a'atzu á'amí'ica, nainjapua pu hui huanéeri'icí a'ame. Ayee pu té'eme, cu xiee aparaatu á jetze ráatatza. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Jesús.

T'íj nu'u Jesús huá'a jetze te'ujpuá'ajte'e a'áime í fariseos

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 20:45-47)

³⁷ Jíme'en pu'u raatapuá'ajtaaca'a ti tihua'utá'ixaa, aj pu í sej pu raatá'ínee ti tejá'ucua'ani áa ti é'eché. A'ájna í ja'ati, fariseo pu pírici. A'u'u pu a'uteá'rupi. T'íj í á vejli'í a'uré'ehui'ixi a'u ti meesa a'utéjvee. ³⁸ Ajta a'ín fariseo, a'áí pu raasej ti caí Jesús amuacáí anaújmuajte a'áj mej tí'ijri'íre í mej rá'astijre'eca'a me'ájna í Moisés teecan. Jé'ecan pu a'áj pua'a tíra'utasej.

³⁹ Aj pu í tavástara'a ayén tíraata'ixaa tíjín:

—Mú'een mí sej fariseos pú'een. Ayee xu'u tí'tetei sej anaújmuajte'axi'ín mí rumuá'jca'a jetze. Mí ajta caí a'atzu a'áj amuá'amítiejte'e sej r'í'í huaujúruuren mí ru tzajta'a. Ayee xu 'een, cu xiee tíj ja'ati raacá'ajusin mé jé're'e mí vaasu, ajta amíjna mí xa'ari. Ayee xu'u rusej'rata huá'a tzajta'a mí teite sej r'í'í tí'teteite. Mí seajta mú'een, ayéé xu 'een mí ru tzajta'a. A'áj xu pua'a tí'teteite se'ájna jime'e sej tihua'uná'hua'iri'í, seajta a'áj pua'a huá'uruu.

⁴⁰ Mí sej hui caí tí'itítj ú'umu'a'aree. A'ájna ti raaté'aa'huaca'a í sej mé jé're'e raté'hua'ira'a, ¿ní caí a'ín ajta raaté'aa'huaca'a í á'amuat'ajta'a ti seijre'? ⁴¹ Setá'aj siyen huá'utá'an í mej caí a'áj tí'ijvii'cuca'í se'ájna tí urá'aa í á'amuat'ajta'a. Ayee xu a'ájna jín huárini, tí ij temua'a te'írá'ra'ani mú'ejmí jemi.

⁴² Setá'aj huataú'jieemiste'en, mú'een, mí sej fariseos pú'een. Ayee xu tí'tetei sej raatáu'ire'en í Dios jemi, seij tamuá'amuata'a anxíte jetze ti ajtémé'ecan a'ájna í tu'upi, tí'itítj menta, seajta se'ájna í tu'upi, tí'itítj í ti ayén huataú'jmu'a'a tíjín ruda, seajta nain tíj na'a pua'amé tí'ixuaavi í tu'upi. Mú'een xu hui ra'utámua'aree na'jmi'í tíj na'a tí'ipua'amé.

Mí seajta mú'een, seya'uhua'axi í ti jaítze'le ruxe'eve'e í Dios jemi, sej sí siyen r'í'í huá'uruuren í á'amuaxi'ej teite a'áj ti tíraavíjte'e, seajta sej sí r'í'í tírajcha'í'í í Dios. Sena'at'í caí yé'uhua'anancache'e sej siyen araúrasten se'ájna jime'e í ti jaítze'le ruxe'eve'e. Ajta, ayén tíu'ujxe'eve'e sej tíu'utá'an se'ájna jime'e tí c'íj na'a caj tí'ivaire'le.

⁴³ Setá'aj huataú'jieemiste'en, mú'een, mí sej fariseos pú'een. Jé'ecan xu hui raxi'eve'e tí tí'itítj amuá'aci'ití sej a'ujrá'asen ípuari japua a'u mej á'ujraarase í á'amuavaujisi u teyujta'a. Jé'ecan pu amua'ará'anjche mej me'ín teite amuaatateujte'en aj mej tejá'atua.

⁴⁴ Setá'aj huataú'jieemiste'en a'iné ayéé xu 'een cumu a'u mej hua'ava'ana í mí'ichite. Majta hui a'áime í teite, í mej japuan á'ujjuhua'ane'e, camu hui ramua'aree a'áj tí 'een téte'le a'iné capu á é'le tí'itítj í mej jín ráamua'aree mej me'ájna hua'avá'anaxi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Jesús.

⁴⁵ T'íj í seij tí'ímua'ata í yu'uxari jetze, Moisés teecan tí ra'uyú'uxaca'a, ayéé pu tíraata'ixaa tíjín:

—Maestra, pej piyen tí'ixa, a'áj pej jín a'áj pua'a tí'itajepe'le ítejmi.

⁴⁶ Jesús pu ayén tíraata'ixaa tíjín:

—Seajta mú'een, mí sej tí'ímua'ata í yu'uxari jetze tí Moisés ra'uyú'uxaca'a, setá'aj huataú'jieemiste'en. Ayee xu hui ve'ecán jín tihua'ujcate'en í teite a'ájna jime'e tí ayén huá'ipi'í muá'ri'eri, tí caí ja'ati raay'í'ití tí ayén huárini. Seajta á'iyen, mú'een xu tíhua'uta'ajte'en í teite mej nu'u mí me'ájna jín ra'ará'astijre'en. Mí seajta mú'een, caxu a'atzu huataúra'asin sej sí tí'itítj jín huá'utévaire'en.

47 'Setá'aj huataújxieemiste'en a'íné mú'een xu rá'ajta'ahuaca í mej tzajta'an hua'uteátu'asin a'íme' í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. Majta a'íme a'amua'huáacixa'astemua'aci'í, a'í'í mú hui huá'ucuii.

48 'A'í'j xu jín siyen mú'een tiu'utaxá'jta yee amua'aránajcheca'a a'í'j mej huá'uruu í a'amua'huáacixa'astemua'aci'í. A'í'í mú hui huá'ucuii a'í'j mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. Seajta mú'een, xu'uri ramua'aree temua'a naa a'í'j mej huá'uruu. Ayee pu ajta tejámua'aránajcheca'a. Seajta, ayée xu rá'ajtaahuaca'a a'u mej huaje'eteátu'asin. Seajta, ayée xu che'atá sena'a neruuren ineetzi.

49 'A'í'j pu jín ayén Dios rumua'atzi'ira'a pu jín tiraataxá'jtaca'a t'í'jín: "Nehua'uta'í'ti'ira huá'a jemi í teite seica mej neetzi jetze me'ecan tí'ixaxa'a, neajta seica í nej hua'antíhuu mej mi nevaire'e. Je'icáca mú cui'íni a'í'jme í teite. A'í'í mú huá'acui'íni. Majta seica, a'í'j pua'a mú huá'aruuren."

50-51 'A'í'j pu jín, ayée pu hui tirá'amitiejte'e í Dios jemi, a'í'í mú pu'éne'e a'í'jme í'jii mej huáteemua me'í'jna jime'e mat'í'j mena'a pua'amé huá'ucuii a'í'jme í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, na'í'jmi'í mat'í'j pua'amé huá'ucuii t'í'j na'a tiú'useijre í chaanaca, na'í'jmi'í t'í'j na'a Abel ti huamí'í ajta a'í'jna í Zacarias, a'í'jna mej ra'upuá'ajte já'ita'a a'u ti a'ut'éjvee a'í'jna í mej japuan tí'imua'í'vivajtaca, a'u ti teyuu a'í'jnee. Jee xaa ne'u, ayée nu tejá'amua'í'ixaate'e, xaa ne'u. Ayee pu hui tirá'amitiejte'e í Dios jemi, a'í'í mú pu'éne'e nain jime'e a'í'jme í'jii mej huáteemua.

52 'Setá'aj huataújxieemiste'en mi sej tí'imua'ata í yu'uxari jetze Moisés teecan ti ra'uyú'uxaca'a. Mú'een xu rujámua'a sena'a antiújmua'areereca'a se'í'jna jime'e í mej jín ráamua'aree a'í'j ti tí'ixaxa'ata'e í Dios. Seajta mú'een, caxu hui huataúra'a ti Dios tejá'amua'á'ijte'en. Seajta huá'í'jmi a'í'jme í seica mej mi caí miyen huataúra'an ti Dios tíhuu'á'ijte'en. —Ayee pu tíhuu'atá'ixaa a'í'jna í Jesús.

53-54 T'í'j Jesús a'uun huirá'jraa, a'í'jme í fariseos, majta a'í'jme í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze Moisés ti ra'uyú'uxaca'a, a'í'í mú aut'éjhuii mej a'í'j pua'a tirá'jeeve ca'anín jime'e. Jé'ecan mú jéihua tira'í'hua'uri'í mej mi ráateuni í mej jín jetzen te'ujpuá'ajte'en me'í'jna jime'e a'í'j ti a'í'ín tiu'utaxá'jtaca'a.

12

Tí'pua'a nu'u ja'ati ayén hua'ítzi jín tiú'ujsejrata

1 Majta me'ín í teite, jéihua mú ajteá'í'reca'a. Ayee mú ará'axcaa a'achú hua'apua vi'ira'a, huaíca vi'ira'a, a'achú mej mena'a pua'amé. A'í'j mú jín á'acataca'a jéihua. Ajta a'í'ín í Jesús, a'í'í pu amuacá'í' tihuá'atíxáate'ajraa a'í'jme í mej jamuan a'ujujhua'ane'e. Ayen t'í'jín:

—Rí'í xu'u hui mú'een a'í'jna jime'e fariseos mej raná'jchite'e í pan jetze. Ayee pu huataújmua'a a'í'jna í niuucari t'í'jín í ti huá'a tzajta'a uraninei, í ti caí jé'í'yecan jín seijre'e.

2 'Ayee pu'u, tí'ít'í'j ti na'a ti rú'avaa aví'ítzi'í jime'e, a'í'í pu hui huatasej're'esin mé jé'jre'e mej mi raasej í teite. Ajta tí'ít'í'j mej rá'avaataca'a, a'í'í pu ant'í'cuuni'íhua mej mi ráamua'aree a'í'j ti'een.

3 'A'í'jna í pej raataxá'jtaca'a tíca'amiste'e, Dios pu raataxá'jta t'ú'jca'ari tzajta'a. Ajta a'í'ín í pej raataxá'jtaca'a xahuuanín jime'e u chí'íta u t'éte'e, Dios pu hui raataxá'jta ca'anín jime'e a'á'anna í chí'í'j japua ta'avé'epa'atza.

A'ataani ayén tiú'ujxe'eve'e tej rá'tzi'íne'e

(Mt. 10:28-31)

4 'Ayee nu tejá'amua'í'ixaate'e mi sej ne'amii'gustemua'a pú'een, caxu huá'atzi'íne'e a'í'jme í mej mena'a raay'í'iti mej raajé'íca í sej raté'hua'ira'a, sino camu raay'í'iti mej ra'upuá'ajte'en í a'amua tzajta'a ti seijre'e.

5 'Mi neajta inee, ayée nu tejámuaatá'í'ixaate'esin ja'ati sej xaa tzi'íne'e. Setá'aj rá'tzi'íne'e a'í'jna ti ayén raay'í'iti ti raajé'íca í sej raté'hua'ira'a, ti ajta raay'í'iti ti yá'urieeni í a'amua tzajta'a ti seijre'e a'ujna taij jetze ti caí ja'anáj á'amí'íni. Jee tzi'te'e, ayée nu hui tejá'amua'í'ixaate'e t'í'jín: Setá'aj rá'tzi'íne'e se'í'jna.

6 'Aru, caxu a'í'j tí'té'ujmua'jca. ¿Ni secai siyen tiu'utanájchita a'achú cumu hua'apua centaavo anxí'vica jime'e í pina'ase í mej cí'lieen? Camu jéihua tí'í'jna'jche. Mí ajta a'í'ín Dios, a'í'í pu na'í'jmi'íca autámua'areeri'í. 7 Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna. Dios pu hui ari raaté'ítieexi mi a'amucí'pua a'achú ti pua'amé'jme. Caxu tí'ítzi'íne'e a'í'ín mú'een xu jéihua jaítze'e jetzen ruxe'leve'e í Dios mecaí í pina'ase, a'í'ín a'í'í pu xaa amua'ancu'uvajxi'íni.

I mej nu'u ramua'ate me'í'jna í Jesús í teite jemi

(Mt. 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 'Ayee nu tejá'amua'í'ixaate'e, ja'ati ti na'a ti ayén tiu'utaxá'jta a'í'jme jemi í teite yee na'ará'astij're'en ineetzi, inee í nej neajta huá'a jetze airáne í teite, ayée nu neajta raataxá'jta a'í'jme jemi í mej ta japua tí'í'vaire'e í Dios jemi yee naatévai ineetzi. 9 Ajta a'í'ín ti tí'í'xa a'í'jme

jemi í teite yee capu nemua'ate, ayée nu hui che'atá raataxájta a'ímej jemi mej ta japua tí'ivaire'e í Dios jemi yee canu ramua'ate.

¹⁰ Neajta nu tíhua'utá'uuni'ira a'ímej, a'achú mej mena'a pua'amé a'ij pua'a tí'inexa ineetzi i nej neajta huá'a jetze airáane í teite. Aru a'íme, a'achú mej mena'a pua'amé a'ij pua'a tí'ijxa a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, canu ja'anáj tíhua'utá'uuni'ira a'ímej.

¹¹⁻¹² 'Seajta mú'een, mat'íj u amua'arávi'itin a'ímej jemi í mej teyujta'a tí'ajta, nusu a'ímej jemi í mej tí'tíj jín antiújmua'aree, ayée xu huárini. Caxu hui a'ij tí'té'ujmua'jca a'ij sej ye'í tí'teteújnan na'ari a'ij sej ye'í tiu'utaxáj, a'íné a'ájna xicá'ra'an jetze, a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu tejá'amua'aten a'ij sej ye'í tiu'utaxá. —Ayee pu tíhua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

A'íjna jime'e í ti nu'u tí'ijcha'íi a'íjna í chíjteaani

¹³ Ajta se'j huá'a tzajta'a a'uteveeca'a. Ayee pu tiraata'ixaa tíjín:

—Maestrú, patá'aj piyen tiraata'ixaate'en í ne'já'a yee tí já'ita'a tinaatá'an a'íjna tí titaac'íi a'íjna jime'e tí se'j huam'íi, a'íné capu tinaatá'asin í neetzi tí ne'áa.

¹⁴ Jesús pu ayén tiu'utaniú tíjín:

—Hoombi xaa, ¿a'ataani tinaa'íjca juees jime'e? ¿A'ataani naatá'a nej niyen tiu'ux'epi'intare'en mú'ejmi jemi? —Ayee pu'u tiraata'ixaa.

¹⁵ Ajta ayén tíhua'utá'ixaa tíjín:

—Rí'í xu'u mú'een, setá'aj á'ujcu'uvée sena'a temua'a naa. Ché'e secaí huápi'íi sena'a tí'inecu'a'atze sej jeihua tiu'ucha'íime'eni, tí'tíj tí na'a, a'íné tí pua'a ja'ati jeihua tí'tíj tícha'íi, capu hui tí'tíj a'ij tiraatávaire'esin tí j caí ché'e tí'tíj a'ij ráaruuren.

¹⁶ Tí'íj í se'j niuucari jín tíhua'ú'itiiri'íi tíjín:

—Aa pu nu'u já'ahua'a chíjteaani é'eché. Chuej pu nu'u tícha'íi tí japuan tiu'uhuáste. Temua'a pu nu'u hui jeihua tíu'ucí'reca'a.

¹⁷ Tí'íj í ayén tiu'umuá'aj a'íjna í chíjteaani tíjín: “¿A'íné yeehui náarini? Capu ché'e mé'e é'eri'íri a'u nee yeehui yá'aruuren í tí huací'reca'a.” ¹⁸ Tí'íj nu'u í ayén tiu'umuá'aj tíjín: “Ayee nu rini. Neraaté'uuna í nechi'í mé tí huavéjme. Neajta seica nu ájtaahuaxi'ísín tí jaítze'e vivejmé'e á'ara'ani. Net'íj ní ne'uun ru'uté'aasin í tí tíu'ucí'reca'a, ajta nain í nej tí'íjcha'íi. ¹⁹ Neajta nu yeehui niyen tiu'utaxájta í ne tzajta'a yee nu'uri ne'uun r'íi tíu'uruu u chí'ita. Jé'ecan pu á'ateeri tí r'íi tinaatávaire'esin. Nu'uri yeehui nesé'upe'en. Niché'e tí'ícu'a'aca, neajta ye'eca, neajta netémua'ave'e.” —Ayee pu nu'u tiu'umuá'aj a'íjna í ja'ati.

²⁰ Ajta a'ín í Dios, ayee pu hui tiraata'ixaa tíjín: “Mú'ee, mí pe'j caí tí'tíj mu'a'aree. Ijii, tíca'a pe'j mí'ini. Pat'íj huam'íi, ¿a'ataani tí'ijci'íti a'íjna í pe'j mú'ee r'íi ráaruu pe'j pí ase'j huatá'atemua'ave'enche'e?” —Ayee pu Dios tiraata'ixaa.

²¹ Neajta niyen tejá'amua'ixaate'e. Ayee pu hui té'eme a'ímej jemi mat'j mena'a pua'amé í mej rujímua'a rajsé'iri tí'tíj tí na'a mej mí jeihua tí'íjcha'íi, majta, camu tí'tíj tícha'íi í Dios jemi.

Tí nu'u Dios huá'acha'íi í ruyaujmu'a'a

(Mt. 6:25-34)

²² Tí'íj í Jesús ayén tíhua'utá'ixaa a'ímej í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e tíjín:

—A'íj nu jín niyen tejá'amua'ixaate'e. Caxu se'íjna jín tí'imua'ajca yee a'iquí ye'í teti'ícu'a'ani nusu yee a'iquí ye'í teti'íye'en na'ari yee a'iquí ye'í teti'í'utétachejete'esin.

²³ ¿Ni caí jaítze'e ruxe'evé'e í Dios jemi sej ruuri xá'ara'ani caí í tí sej ráacua'ani? ¿Ni caí ayén che'atá na'a jaítze'e ruxe'evé'e í Dios jemi tí ruuri a'ame í sej ratéhua'ira'a caí tí naa se'íre'e a'ame í sej jín tiu'uteújchejete'en? Aa ní'íjtá xaa ne'u.

²⁴ 'Casi'í, xaase'j amá'imej cua'atza í mej jú'te'e rá'ara'a. Camu hui a'atzu tí'ihuaste'e, camu majta tí'ítza'anaca. Camu majta huatéechi'íi í mej tzajta'an r'íi yé'uruuren í mej meri rá'ejsej. Capu amín a'íj, aúche'e pu Dios tíhua'amicua. Mí seajta mú'een, jaítze'e xu jemin ruxe'evé'e í Dios mecaí a'íme í cua'atza.

²⁵ ¿A'ataani raay'íti tí á'ateeren tí jaítze'e ruuri a'ame a'íjna jime'e í tí tí'iramua'atziite'e? Capu ja'ati xaa ne'u. ²⁶ Tí pua'a secaí raay'íti'ihua'an sej síyén huárini se'íjna jime'e í tí caí muá'í'eri, ¿a'íné hui 'leen jín síyén tí'imua'ajca se'íjna jime'e í tí tí'íjturaa?

²⁷ 'Casi'í, xaase'j amá'imej mí caipi'íi, a'ij tí ye'í tí'ivaujse'e. Capu tí'imíjhuaca amá'imej mí caipi'íi, capu ajta tí'ítzaca. Capu amín a'íj. Dios pu hui ayén ráaruu tí jaítze'e naa se'íjre'e caí Salomón tí naa se'íjre'eca'a tí'íj auj tí'titéveeca'a rey jime'e. Capu ja'anáj ayén tiu'uteújchejete tí'tíj jime'e tí ayén naa se'íjre'e tíj mí caipi'íi.

²⁸ 'Casi'í, mú'een, Dios pu ayén r'íi tirá'jcha'íi mí tu'upi tí a'uun é'evaujse'e a'u mej á'atase'ehuaca. Ajta a'ín tu'upi, capu á'ateeri sino yee ruujmu'a'a yee, a'í mú'raar'é'evéjchi, mat'íj mí raitaran. Tí pua'a hui Dios ayén r'íi tirá'jcha'íi mí tu'upi, ¿ni caí jaítze'e amuaatá'asin í sej jín tiu'uteújchejete'en, mú'ejmi mí sej caí a'atzu té'atzaahuatete'e?

29-30 'Caxu a'ij t'í'ixajta yee a'iquí ye'í tetí'icua'ani nusu a'iquí ye'í tetí'iteye'en. Ayeé xu'u, caxu t'í'imuajca se'íjna jime'e, a'iné naími'i matj'j mena'a pua'amé yen mej a'uchéjme íyien chaanaca japua, ayéé mú me'íjna jín rahuaahuau. Mí ajta a'íin á'amuyaya'upua, ta japua t'í'esej're'e, a'íi pu hui ari rú'umua'aree t'í'itj'j ti amua'aturaate'e.

31 'Setá'aj mi'í rájhua'uuni ti Dios tejá'amua'ajjte'en, seajta ra'ará'astij're'en a'ij ti a'íin t'í'ijxe'eve'e. Tí'pua'a siyen huárimí, Dios pu hui tejámuatá'asin t'j'na'a ti tejamuá'aturaate'e.

32 'Caxu t'í'itzi'ine'e mú'een, mi sej siyen mé á'ujjuhua'an. Cu xiee cáne'axi sena'a í mej rujámuua'a mena'a mé á'ujjuhua'an. Ayeé pu tira'aránajche'ca í sej rájya'upua ti ij a'íin amuaatá'an sej se'uun a'uteáru'te a'u ti a'íin tejé'ajta.

Tí'nu'u jeíhua án tejé'esej're'e u ta japua ti huápi'i t'í'ivaire'e
(Mt. 6:19-21)

33 'Setá'aj tiú'utuani nain a'achú sej caj t'í'ijcha'íi, seajta tihua'uré'an a'íimej í mej caí a'ij t'í'ijviicua'í. Ayeé xu a'íjna jín huárimí, t'í'ij a'íjna téjé'eseire'en í Dios jemi í ti tejá'amua'aci'iti. Ayeé pu éene'e a'ame t'j' t'í'itj'j ca'aní ti caí ja'anáj huatáu'jtuasín. A'u'u pu e'etiá'a a'ame mú'ejmi jemi t'í'itj'j ti huápi'i t'í'ijnajche. Ajta capu hui ja'anáj huatéxijsin, a'iné camu a'uun a'uteáru'ipi í nahua'ari. Camu majta rací'in a'íime í tejpua'si.

34 'Ayeé xu éene'e xá'aju'un a'iné a'ij xu jetzen t'í'imuua'astí xá'aju'un se'íjna jetze ti jaítze'e amua'aránajche, ti jaítze'e a'amua jetze ruxe'eve'e.

Tej nu'u r'í'i huátaruuren iteen, teajta r'í'i atanéjne'ere temua'a naa

35 'Rí'i xu'u titehuatá'jcaten sej si tiu'utévai're'en. Seuche'e xu hui atanéjne'eri t'j' ja'ati ti taij hué'chueeca'a tá'ataa.

36 'Ayeé xu éene'e xá'aju'un matj'j a'íime í mej t'í'ivaire'e ja'ati jemi ti a'uun á'ume a'u mej tejé'eye'este a'íjna jime'e ti sej'j huaténe'iche. Majta a'íime í mej t'í'ivaire'e, maúche'e mú t'í'ijchu'eve'en a'atzaj ti pua'a uvé'enejsin a'íjna ti tihua'ajjte'e mej mi ca'anacan tira'antácuune'en t'í'ij a'íin te'ejteátu'asixi'in í puéerta jetze.

37 'Rí'i pu tihua'utévai're'esin a'íimej í mej t'í'ivaire'e t'í'ij a'íin hua'usej'j mej rachú'eve'e a'atzaj ti pua'a uvé'ene a'íjna ti tihua'ajjte'e. Ayeé nu hui tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, ayéé pu rini a'íjna ti tihua'ajjte'e. A'íi pu rucaten ti ij hua'utévai're'en. Ajta tihua'uta'ajjte'esin mej aúhuuixi'in í meesa jetze. Ajta tihua'ámin.

38 'Capu amín a'ij a'atzaj ti pua'a uvé'enejsin a'íjna ti tihua'ajjte'e, ti pua'a já'ita'a t'íca'a uvé'ene nusu tapuá'arijme'eca. Rí'i pu hui tihua'utévai're'esin a'íimej í mej ravaire'e ti pua'a mauj rachú'eve'e.

39 'Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e. A'íjna í ja'ati ti huatéechi'í, ti pua'a a'íi ramua'areere a'atzaj ti pua'a ánu'áixi'a í nahua'ari, capu raatá'asin ti anú'astí ti tiu'unáhua'an. 40 Seajta hui mú'een, r'í'i xu'u sej si r'í'i huaú'jcaten a'iné inee, í nej neajta huá'a jetze airáne í teite, nee nu uvé'enejsin a'atzaj sej pua'a caí nechue'eve'e. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

I mej nu'u t'í'ivaire'e me'íjna í mej hua'apua
(Mt. 24:45-51)

41 Pedro pu ayén tiraata'íhua'uri'í t'íjín:

—Tavastara'a, ¿ni téjmi pena'a huatá'ixaa í niuucari ca'ín najmí'ica puaatá'ixaa?

42 Ajta a'íin tavastara'a, a'íi pu ayén tiu'utaniú t'íjín:

—¿A'ataani pú'een, a'íjna ti t'í'ivaire'e, ti ajta r'í'i mé teuúmuua'aree, ti ajta caí ja'anáj t'í'itj'j jín auté'ítze? Ajta a'íin ti t'í'ira'ajjte'e, a'íi pu hui tiraatá'jcate'en ti ij a'íin a'íjna jín antiújmua'areere a'íimej í seica í mej majta t'í'ivaire'e. A'íi pu tihua'ámin a'atzaj mej pua'a raaxi'epi'íntare'en mej tiú'ucua'ani.

43-44 'Tí' pua'a ayén rijca'a t'í'ij uvé'enen a'íjna ti t'í'ira'ajjte'e, r'í'i pu tiraatévai're'esin a'íjna ti t'í'ivaire'e a'iné nain pu tiraata'íjcate'esin a'achú t'j' t'í'itj'j t'í'icha'íi a'íjna ti t'í'ira'ajjte'e. Ayeé pu té'eme. Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e.

45 'Mí ajta, a'íin ti hui t'í'ivaire'e, ti pua'a ayén t'í'imuua'ajca yee jé'ecan pu u á'ateere a'íjna ti tinaa'íjca, ayéé pu ajta tirá'amitiejte'e a'ame ti caí íyia'ata uvé'enejsin. T'í'ij í autéjcheni ti hua'utévajxi'in a'íimej í mej t'í'ivaire'e, í mej teteca, ajta í mé 'uua. Ajta pu hui autéchesin ti tiú'ucua'ani, ajta ti nahuáj antiy'éen. T'í'ij í huatétahuaisin.

46 'Ajta a'íin ti t'í'ira'ajjte'e, a'íi pu uvé'enejsin ja'anáj ti pua'a caí rachú'eve'e. A'íi pu xaa uvé'enejsin a'atzaj ti pua'a caí pítéjmua'aree. A'íi pu hui ajta pua'jtzí'ira'a raatá'asin, jeíhua huápi'i. Ayeé pu che'atá t'í'ijci'iti a'ij ti tihua'aci'iti í seica í mej majta auté'ítze'aa'ra í Dios jemi.

47 'A'íjna ti t'í'ivaire'e, ti ajta tirú'umua'aree a'ij ti t'í'ijxe'eve'e a'íjna ti t'í'ira'ajjte'e, jeíhua pu ra'iré'evejsin navij cuaartara'a jime'e ti pua'a caí r'í'i huatá'ruuren na'ari caí ayén huárimí a'ij ti t'í'ijxe'eve'e a'íjna ti t'í'ira'ajjte'e. 48 Ajta a'íin ti t'í'ivaire'e ti ajta caí rú'umua'areere'ca a'ij ti t'í'ijxe'eve'eca'a a'íjna ti t'í'ira'ajjte'e, c'j' pu'u ra'iré'evejsin navij cuaartara'a jime'e ti

pua'a ayén huárini ti a'ij pua'a 'een jime'e a'iné capu rú'umua'areereca'a a'ij ti ye'í huárini. Capu ayén tí'ijci'íti a'ij ti tiraavjíte'e.

'Aye'e pu'u xaa ne'u, ja'ati ti na'a mej miyen tiraatá'a ti ve'ecán jín antiújmua'areere á'ara'aní, ti pua'a ayén ve'ecán jín tí'té'ijcati'ihua, ayée pu hui tiú'ujxe'eve'e ti jaítze'e tiu'utátuure'en me'íjna jemi í mej tíraa'íjcate. Ajta, ja'ati ti na'a mej miyen tiraatá'a ti ciliéene'e jín antiújmua'areere á'ara'aní, ti pua'a ayén ciliéene'e jín tí'té'ijcati'ihua, ayée pu che'atá na'a tiú'ujxe'eve'e ti cij tiu'utátuure'en me'íjna jemi í mej tíraa'íjcate.

*Mej nu'u já'ita'a autajú'un me'íjna jime'e í Jesús
(Mt. 10:34-36)*

⁴⁹ 'Aye'e nu 'een jín mú a'uvé'emej nej ni puaíjtzi hua'utá'an ne'ímej í mej a'ij pua'a 'een í ru tzajta'a matíj mena'a pua'amé yen mé seijre'e íyen chaanaca japua. Ajta ayée pu tina'aráanajche ineetzi ti ari autéjcheni. ⁵⁰ Aye'e pu ajta tí'ineci'íti ineetzi, í nej jín rajpuaíjtzi na'ame. Jéihua pu hui a'ij pua'a ne'ase, ajta jéihua pu a'ij pua'a ne'astí a'ame ajta na'a cáí nain te'entipua'are.

⁵¹ '¿A'iné tejamuá'amitiejte'e mú'ejmi? ¿Ni qui ne'íjna jín mú a'uvé'emej mej mi rí'í tí'techejca í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua? Canu a'atzu. Aye'e nu tejá'amua'ixaate'e yee canu ne'íjna jín mú a'uvé'emej sino mej mí já'ita'a a'utáciine. ⁵² Ajta íjii ti yú auca'ití a'ame, ayée pu hui té'eme. A'ímej jime'e í mej anxívi í teite, í mej seicié mena'a che, ayée pu té'eme a'íi mú já'ita'a a'utajú'un. Majta á'iyen í mej hua'íca, a'íi mú huá'ajaaxiévi'ira muá'aju'un a'ímej í mej hua'apua. Majta a'íime í mej hua'apua, ayée mú che'atá mena'a tihúa'ajaaxiejvi'ira muá'aju'un í mej hua'íca.

⁵³ 'Aye'e mú já'ita'a a'utajú'un. A'íi pu ya'upuáara'an rájaaxiévi'ira a'ame a'íjna í ruyauj, ajta a'íin yaujra'an ayée pu che'atá na'a tí'ijjaaxiévi'ira a'ame í rutáata. Ajta a'íin í náanajra'an, ayée pu che'atá na'a tí'ijjaaxiévi'ira a'ame a'íjna í ruyauj ti 'íta'a. Ajta a'íin yaujra'an ti 'íta'a, ayée pu che'atá na'a tí'ijjaaxiévi'ira a'ame a'íjna í runáana. Ajta a'íjna í mu'uneára'an í ti 'íta'a í ti ucarij, a'íi pu ajta rájaaxiévi'ira a'ame í rumu'un í ti 'íta'a ti temuaij. Ajta a'íjna í mu'uneára'an ti temuaij, a'íi pu hui ajta rájaaxiévi'ira a'ame í rumu'un ti ucarij.

*I mej nu'u jín ráamua'aree tí'titíj ti nu'u xicá'ra'a jetze pí'tí'irici
(Mt. 16:1-4; Mr. 8:11-13)*

⁵⁴ Tí'íj i ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í teite í mej a'uun ajteaxí'reca'a tíjín:

—Jíme'en xu'u jaitiri huasej ti a'íjnéj, yénci pújme'en, set'íj si siyen tí'ixaxa'a yee mu'uri huaatéviyi. Ajta, ayée pu tí'irineca. ⁵⁵ Na'ari ti pua'a huaaté'ecare ti yeete pújme'en e'itánine, ayée xu hui tí'ixaxa'a tíjín teájxica'j pu a'ame. Ajta, ayée pu tí'irineca.

⁵⁶ 'Mú'een, mí sej cáí mé uumuá'mua'aree, mú'een xu siyen raay'íti a'ij sej ye'í tiu'utaxá'j a'ij ti tí'tí rini í júte'e nusu íyen chaanaca japua. Mí seajta mú'een, caxu hui a'atzu raay'íti a'ij sej ye'í tiu'utaxá'j a'íjna jime'e a'ij ti tí'tí rini ítejmi jemi a'íjna xicá'ra'a jetze nej yé huaatéjvee inee mú'ejmi jemi.

*Sej nu'u ráahuani sej r'í'í éene'en a'ímej jemi í mej amuá'jcha'íire'e
(Mt. 5:25-26)*

⁵⁷ 'Niche'e seij tejámuata'íhua'u. ¿A'iné 'een jín secaí raaxí'epi'intare'en rujámua'a a'ij ti tiraavjíte'e? ⁵⁸⁻⁵⁹ Pat'íj pauj huamé'en juye jetze jamuan a'íjna ti muá'jcha'íire'e sej raaxí'epi'intare'en a'íjna jemi í juees, patá'aj raatáhuavi' temua'a naa sej seuj juye jetze raaxí'epi'intare'en. Na'ari ti pua'a pecaí piyen huárini, a'íi pu hui muá'avi'itin í jueesi jemi. Tí'íqu'í a'íin juees, a'íi pu tiu'utátuure'esin mú'eetzi a'íjna jemi í polisiya. Ajta a'íin polisiya, a'íi pu muá'íteánajsin. Aye'e nu tí'imua'ixaate'e tzáahuatí'ira'a jime'e, camu hui íya'ata muá'irátuaasin ajta pena'a cáí tiu'unájchita nain jime'e a'achú mej muajjve'en. —Aye'e pu tihua'utá'ixaa.

13

Tí'í'í ayén tiú'ujxe'eve'e ti nu'u ja'ati seicié tiú'umua'ati

¹ A'ajná'imua, seica mú e'iré'ene í Jesús jemi. Mat'íj mi miyen tiraata'ixaa me'íjna jime'e í mej Galilea e'echéjme'e, Pilato ti nu'u huá'ucui mat'íj mauj cáne'axi muaf'ivejtaca'a. ² Jesús pu ayén tihua'uta'íhua'urí'í tíjín:

—¿A'iné tejamuá'amitiejte'e mú'ejmi? ¿Ni qui mecaí jaítze'e a'ij pua'a tí'tetete'itesta'a sej cáí mú'een a'íjna jime'e mej miyen tirajpuaíjtzi'ca'a?

³ 'Aye'e nu tejá'amua'ixaate'e. Capu ayén tí'ayajna. Mí ajta, ti pua'a secaí seicié tiú'umua'ati í Dios jemi, mú'een xu hui seajta antipua'ari.

⁴ 'Ari a'ñime í mej tamuáamuata'a japuan aráhuaica ará'ase, í ti huá'a japua rájve ti'itíj ti ájtee ti a'uun a'utéveeca'a a'ájna já'ahua'a Siloé, ¿a'iné tejamuá'amitiejte'e? ¿Ni qui jaitze'e a'ij pua'a metí'titeteij mecaí a'ñime í seica í mej Jerusalén a'uchéjme?

⁵ 'Ayeé nu tejá'amua'ixaa'te'e tijn: capu hui ayén ti'ayajna. Mí ajta, ti pua'a secaí seicié tiú'umua'ati í Dios jemi, mú'een xu seajta antipua'ari. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Jesús.

I huaréj ti nu'u caí ja'anáj taca'a

⁶ Tí'ij í seij niucari pu jín tihua'u'itiiiri'i tijn:

—Ja'ati pu nu'u hui huaréj ta'ítealica'a. Aa pu nu'u ye'ateáhuii a'u ti uuva a'uvéjme. Tí'ij jí u ya'utéeseij avée si ari taca'a. Capu nu'u a'atzu taca'aca'a. ⁷ Tí'ij jí ayén tiraata'ixaa a'ájna ti a'uun tí'icha'ica'a tijn: “Pu'uri yeehui a'atee a'achú cumu huaíca nín'e'ira'a ne yee raatésise'ij á vee si ari taca'a. Aru, capu a'atzu taca'a. Patá'aj ra'ijveíjche, a'iné amín mé ti'itávee, capu ti'itíj vaire'e.”

⁸ 'Ajta a'ñin ti tí'icha'ica'a, ayée pu nu'u tiraata'ixaa tijn: “Nevástara'a, ché'e auj mé táveeca seij nín'e'ira'a. Neé nu yeehui raaté'ijche'esin, nejta ti'itíj atariéjra'asin chuej jamuan. ⁹ Tí'ij pua'a huatáca'an ru'suí, cha'a ayén mé ti'itávee. Na'ari ti pua'a caí huatáca'an, aj pej xaa yeehui pí ra'ijveíjche.”

A'ájna í 'íta'a ti nu'u á á'ajtipu u teyujta'a

¹⁰ Ayeé pu ja'anáj tiuju'uríj ti a'ájna pífl'irijcaa ja'anáj xicájra'an mej jetzen ruse'upi. Jesús pu tihua'amua'atejca'a u teyujta'a. ¹¹ Ajta seij 'íta'a, a'úu pu ánu'uhuatéveeca'a. Pu'uri teuumé'eca tamuáamuata'a japuan aráhuaica nín'e'ira'a ti tí'icui'ica'a a'ájna jime'e tiyaaru'u ti tzajta'an seijre'e. A'ájna í 'íta'a, jé'ecan pu á'ajtipu. Capu a'atzu rí'irístaca'a ti huataújsiuuraren.

¹² Tí'ij Jesús raaseíj, aj pu i raatajé ti jemin á ve'eré'enen. Ayeé pu tiraata'ixaa tijn:

—'íta'a, nu'uri timuá'ari'iri'i í pej jín tí'icui'i.

¹³ Tí'ij í ra'ajtamuariej. Jíme'en pu'u ra'ajtamuariej, aj pu i a'ñin 'íta'a huataújsiuurare. Aj pu i rí'í tiraatá'a í Dios.

¹⁴ Ajta a'ñin ti tí'ajta u teyujta'a, jé'ecan huataniú'ucaca'a a'iné Jesús pu tiráhuua a'ájna xicájra'an jetze mati'ij pua'a ruse'upi. Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'imej í teite tijn:

—Ayeé pu hui te'ará'ase í mej jetzen tí'imijhuaca arájsevi xicaj. Setá'aj mú a'uvé'uju'un setá'aj se'ájna tihuaújhuaate'en. Caxu mú a'uvé'eci'ica'an se'ájna xicájra'a mej jetzen ruse'upi.

¹⁵ Jesús pu ayén tiu'utaniú tijn:

—Mí seij caí jé'iyecan jín tí'ivaire'e í Dios jemi, jíme'en a'ájna xicájra'a mé jetzen ruse'upi, ¿ni secaí siyen tí'imijhuaca najm'i mú'een? ¿Ni secaí huá'ixixi í ruye'emua, ti pua'a ti'itíj pu'éne'en puuya na'ari puuru'u sejí si huaja'uvé'ite'en a'ájna xicájra'a mej jetzen ruse'upi? Ní'ijta xaa ne'u. Ayeé xu tí'imijhuaca.

¹⁶ 'Ari amájna mí 'íta'a, a'ñi pu hui jetzen huanéj a'ájna í Abraham teecan. Ajta pu'uri tejauume a'achú cumu tamuáamuata'a japuan aráhuaica nín'e'ira'a ti Satanás ra'atéej'icie cuí'ini'ira'a jime'e. ¿Ni caí ayén tiraavíjte'e nej tiráhuuaate'en nej ni ru'irájtauani a'ájna jime'e ti tí'icui'i? —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Jesús.

¹⁷ Tí'ij ayén tiu'utaxájtaca'a, a'ñime í mej rájcha'ire'eca'a me'ájna í Jesús, jé'ecan mú tiu'utatévi'iri'i í jemin. Majta a'ñime í seica í teite, jé'ecan pu rí'í hua'utá'a nain jime'e a'ij ti ti'ití huaríj ti huápi'i ruxe'eve'e.

A'ájna jime'e í jatzi, mustaaza ti rajatze'e

(Mt. 13:31-32; Mr. 4:30-32)

¹⁸ Aj pu i Jesús ayén tihua'uta'ihua'uri'i tijn:

—¿A'iné tí'irineca íyen chaanaca japua ti Dios tí'ajta? ¿A'iné tí'iseijre'e ti jíme'en Dios tí'ajta?

¹⁹ 'Ayeé pu seijre'e tíj mustaaza tí'iti, ti ayén tí'itéjatze'e tíj júcan. Ja'ati pu nu'u hui yá'utií a'ájna í jatzi. Tí'ij nu'u i raahuáste a'u ti teje'eré'ana. Tí'ij jí huanéj a'ájna í jatzi. Aj pu nu'u i huavaújse. Tí'ij jí ayén á'ajti'tí'ij já'araa tíj ciyej. Majta me'ín pina'ase í mej rá'ara'a, a'ñi mú nu'u e'ire'ené, án mú nu'u a'ujrá'aseca'a í pí'istáare'ara'an jetze.

A'ájna jime'e mej nu'u rajnájchi í hariina jetze í levadura

(Mt. 13:33)

²⁰ Ajtahua'a seíj hua'uta'ihua'uri'i tijn:

—¿A'iné seijre'e ti jíme'en Dios tí'ajta?

²¹ 'Ayeé pu hui 'een tíj a'ájna í levadura tí'ij a'ñin 'íta'a ru'iteájtici, ajta nu'u rajnájchi cuaíjtzi jetze ti huaíca medida ará'ase. Jéihua pu nu'u rajcuaíjtzitaca'a. Ajta a'ñin í levadura, a'ñi pu nu'u tzajta'a huaneájxi nainjapua í cuaíjtzi. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Jesús.

A'ijna jime'e á tá'apueerta ti cij antéeyauj
(Mt. 7:13-14, 21-23)

²² Tí'ij jí Jesús a'uun a'ume'eca í juye jetze ti Jerusalén á'uye'iri. A'u ti na'a ti a'ur'é'eneineica'a, ti huachá'jta'ajme, na'ari a'imuá mé antachéejmee, a'úu pu tihua'ama'atehua'a í teite.

²³ Ja'ati pu ayén tiraata'íhua'uri'í tijín:

—Tavastara'a, ¿ni cij mena'a tite'erá'ase í ti Dios hua'irátuaasin?

Ajta a'áin Jesús, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

²⁴ —Setá'aj huateújca'anen sej si se'íjna jetze a'uteáruti tá'apueerta ti cij antéeyauj. Ayee nu tejá'ama'ixaate'e tijín mu'ití'í mú miyen huataújca'anejsin mej mi me'uun a'uteárute. Mí ajta caí, capu hua'utá'asin.

²⁵ Tí'iqui a'ijna ti á'é'eche, tí'ij í ájchesin, ajta te'iteánajsin tá'apueerta. Seajta mú'een, amée xu pua'acié huaté'uu xá'aju'un. Seajta te'ejteátu'asixi'isin í puéerta jetze. Ayee xu ca'anín jín tiraatá'eeve a'ijna ti huatéchi'í. Ayee xu tijín: “Tavastara'a, tita'antácuune'e.” Ajta a'áin ayée pu tejámuaatá'ixaate'esin tijín: “Canu hui á'amuamuajte a'ateén sej pírici. Canu neajta ramua'aree a'u sej e'eráaci.”

²⁶ Seajta mú'een, ayée xu tiu'utaxá'jta tijín: “Teen tu tiú'ucuaa á jamuan, teajta á jamuan hua'í. Pajta mú'ee ti'itamuá'atehua'a a'u ti juye a'ur'é'eneine'í.” ²⁷ Ajta a'áin, ayée pu tejámuaatá'ixaate'esin tijín: “Canu hui ramua'aree inee a'u sej é'eme'ecan. Sericu mú'een, mí sej a'íj pua'a tí'teteite.”

²⁸⁻²⁹ Ayee pu té'eme a'ájna xicá'jra'an jetze. Mú'een xu huá'asejiran a'ímej í mej me'uun a'uráat'é'a muá'aju'un a'ujna Dios ti é'esejre'e. A'ímej xu hui sejiran se'ímej í mej mejm'í e'echéjme'e, se'íjna í Abraham, seajta se'íjna í Isaac, seajta se'íjna í Jacobo. Majta seica mú á a'iré'enejsin mej mí a'ujrá'ase a'utí meesa a'utéjvee mej mí tiú'ucua'ani a'ujna Dios ti é'esejre'e. Seajta mú'een, áa xu pua'acié a'uté'uu xá'aju'un. Jéihua xu ruyeine xá'aju'un, seajta ancurá'ujci'ime ye'icáa xá'aju'un mí rutamej jime'e se'íjna jime'e sej seri rajpuaítzi xá'aju'un.

³⁰ Ee xaa ne'u, ayée pu hui tí'ayajna. Seica í mej nu'u vivejmé'en jín títetate'í jii, a'íí mú ciliéene'e jín títetate'á muá'aju'un a'ájna xicá'jra'a jetze. Majta seica í mej nu'u ciliéene'e jín títetate'í jii, a'íí mú vivejmé'en jín títetate'á muá'aju'un a'ájna xicá'jra'a jetze. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ijna í Jesús.

Tí'ij nu'u Jesús huaújyeneeca'a tí'ij u aráneereca'a u Jerusalén
(Mt. 23:37-39)

³¹ Tí'ij Jesús auchén raatapuá'ajtacaa'a ti tihua'á'ixaate'eca'a í teite, mat'íj mí seica jemin á e'iré'ene. A'íí mú pú'eene'e í fariseos. Ayee mú tiraata'ixaa tijín:

—Patá'aj tícheni peyajna a'íné amí pu nu'u Heródes muajé'icatami'í mú'eetzi.

³² Aj pu í Jesús ayén tiu'utaniú'í tijín:

—Setá'aj hui se'uun á'uju'un se'íjna jemi í Heródes ti avíitzi jín netzej'jra'ajmua'a inee'tzi. Setá'aj seajta siyen tiraata'ixaate'en se'íjna yee pu'uri jii nehua'utamuarite'esin ne'ímej í tiyáaru'use í mej hua'a tzajta' seijre'e í teite, neajta yee tihua'ahuaate'en í teite jii, neajta ruijmua'a. Neajta yee, aaruijmua'a nu aráneastejre'esin ne'íjna jime'e í nej jín antínmua'aree.

³³ Capu amín a'íj. Ayee pu hui tiú'ujxe'eve'e nej nauj huamé'en jii, neajta ruijmua'a, neajta aaruijmua'a, a'íné capu ayén tiraavíjte'e ti huá'mí'ini ayajna pua'acié u Jerusalén se'íj ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a.

³⁴ Mú'een mí sej Jerusalén é'eche, mí sej Jerusalén é'eme'ecan, mú'een xu huá'acui'lica a'ímej í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a. Seajta huá'atu'axaca tetej jime'e a'ímej ti Dios huaja'uta'iteca'a mú'ejmí jemi. Mu'íí nu hui niyen raxi'eeve'eca'a nej huá'aseire'en í a'amuayaujmuua'a nej ni huá'ucha'ín cumu í tecuara'í ti huá'acha'í í ruyaujmuua'a, ti hua'icánaamua í ru'ana jime'e. Seajta mú'een, caxu siyen ra'utéeca'ane.

³⁵ Casi'í, xaasej. Nu'uri hui mé amuhua'axi mú'ejmí mí sej Jerusalén é'eche. Ayee nu tejá'ama'ixaate'e. Caxu cha'a nesejiran ajta na'a caí teja'ure'enén a'ájna xicá'jra'an jetze sej pua'a siyen tiu'utaxá'jta yee cha'a r'í'í tiraateájtuuani a'ájna í ti mé e'evé'eme níuucare'ara'an í tavastara'a. —Ayee pu tiu'utaxá'jta'a a'ájna í Jesús.

14

Tí'ij nu'u Jesús tiráhuua a'ijna í ja'ati ti ajtéjja

¹ Ayee pu ja'anáj tiuju'uríj ti a'ájna pí'tí'irijcaa a'ájna xicá'jra'an mej jetzen ruse'upi. A'uu pu a'ará'a a'u ti é'eche í se'íj í fariseo ti ve'ecán jín tí'it'éjvee, ti íj tiú'ucua'ani jemin. Majta a'íime í teite, jéihua mú rá'eeve'eca'a me'íjna í Jesús. ² Ajta se'íj á vejlí'í úuueeca'a jemin í Jesús. Tí'icui'í a'íjna í ja'ati. Nainjapua pu cajaa í ru jetze.

³ Ajta a'áin í Jesús, ayée pu tihua'uta'íhua'uri'í a'áimej í fariseos, ajta a'áimej í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze Moisés ti ra'utéyu'uxaca'a. Ayen tíjín:

—¿Ni caí a'áj tí'írí'írí nej tiráahuate'en a'ájna xicájra'an tej jetzen tase'upi nusu caí?

⁴ Majta a'áime, camu tí'ítj'í a'áj tiu'utaxájtaca'a. Ajta a'áin Jesús, a'áí pu ra'ajtamuaríej a'ájna ti tí'icuí'í. Ajta tiráhuua. Aj pu í raata'íteca'a ti á'ura'ani ruxiéehua.

⁵ Tí'íj í Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'í tíjín:

—¿Ni caí rí'írí ti ja'ati ayén huárini a'ájna xicájra'an jetze mej jetzen ruse'upi? Tí pua'a puuru'u atéjveti a'u ti e'etécun, na'ari puuya atéjveti, ¿ni pecaí hui piyen ca'anacan rini pej ra'ítátuaani a'u ti e'etéjve?

⁶ Majta a'áimej jemi, capu ú'u anú'u'a'ahua'aca'a huá'a tzajta'a a'áj ti tiu'utaxáj.

A'ájna jime'e, mej nu'u hua'utajé mej nu'u tejá'umua'arive'en a'u ti ja'ati a'uténé'ichi

⁷ Tí'íj í Jesús raasej a'áj mej ríjcaa a'áime í ti huá'a'ínee mej tí'ú'ucua'ani. A'áí mú ruhuauca'a vejli'í mej a'ujrá'ase jemin í ti tihua'amicua. Aj pu í ayén tihua'uta'íxaa tíjín:

⁸⁻⁹ —Tí pua'a hui ja'ati muá'íneen pej tí'ú'ucua'ani huá'a jamuan í mej tí'íyeste a'ájna jime'e ti sej huaténé'icheca'a, capej pe'ánna a'ujyé'ixa'an a'ájna vejli'í jemin í ti muaatá'ínee pej tí'ú'ucua'ani, sino a'atzu pe a'ímuá a'utayéjxi'ín. Na'ari caí, ti pua'a sej uvé'enen ti jaítze'e ruxe'eve'e pecaí mú'ee ti ajta raatá'ínee, aj pu í a'áin muaatá'íxaate'esin yee ájchesi, tá'aj amanna a'ujyéjxi'ín a'ájna í ja'ati. Aj pej pi tiu'utatévil'ira'ata, a'ánna pej a'ujyéjxi'ín pe'ájna japua í ti jaítze'e caí ruxe'eve'e.

¹⁰ Mí pajta mú'ee, ayée pepu'u hui huárini ti pua'a ja'ati muaatá'íneen, án pej a'ujyéjxi'ín japuan í ti jaítze'e caí ruxe'eve'e ti í ayén a'áin ti muaatá'ínee timuaatá'íxaate'en tí'íj uvé'enen a'u pej a'ujyéjxi'ín. Ayee pu timuaatá'íxaate'esin tíjín: “Ne'amiigu, patá'aj ájcheni peyajna patá'aj a'ujyéjxi'ín yé vejli'í a'u ti jaítze'e a'ujxe'eve'e.” Ayee pej pe'ájna jín huarín, ayée pej hui rí'í tira'ancuré'asin huá'a jemi í teite mej á jamuan a'ujteí.

¹¹ Ja'íné ja'ati ti na'a ti á'ujtzaahuat'e, aj pu í a'áj pua'a raatá'íxaa ti caí jeíhua ruxe'eve'e. Ajta a'áin ti caí á'ujca'ane ti tí'ítj'í jín te'enteároute ti ve'ée, aj pu í tiraatá'asin ti ayén te'enteároute tí'ítj'í jime'e ti jaítze'e ve'ée. —Ayee pu tihua'utá'íxaa a'ájna í Jesús.

¹² Aj pu í ayén tiraata'íxaa a'ájna ti raatá'ínee ti tí'ú'ucua'ani tíjín:

—Ayee pej hui huárini patí'íj hua'utá'íneen mej tí'ú'ucua'ani a'atjaz chumua'an nusu tíca'a. Capej huá'íneen a'áimej í á'a amiigustemua'a, ca'ín a'íhuáamua'a nusu á'ajuutzimua'a, o a'áimej í chíjteeani mej á é'eche vejli'í á jemi. Tí pua'a piyen hua'utá'íneen a'áimej, matí'íj mí majta me'ín muaatá'íneesin mú'etzi. Ayee mú huarín, a'áí mú hui tí'imuanajchite'en.

¹³ Mí pajta mú'ee, patí'íj hua'utá'íneen mej tí'ú'ucua'ani, a'áimej pepu'u huatá'íneen í mej caí a'áj tí'íjviicua'í, pajta a'áimej í mej jeíhua rajpuajtzi cu'íni'íra'a jime'e, pajta a'áime í mej a'áj pua'a títeeci'ica, pajta a'áime í mej aracúcu'uníjme. ¹⁴ Ayee pej huarín, rí'í mú timuaatá'asin, a'íné camu tí'ítuaave í mej jín timuaanajchite'en. Mí ajta, a'áí pu Dios hui timuaatanajchite'esin a'ájna xicájra'an jetze mé jetzen a'ítajú'u huá'a tzajta'a í mí'íchite. —Ayee pu tiraata'íxaa a'ájna í Jesús.

A'ájna jime'e ti nu'u ja'ati hua'utá'ínee mej nu'u tí'ú'ucua'ani

¹⁵ Ajta sej í ajta a'uun huatéjca huá'a jamuan, tí'íj ráanamujrí'í a'áj ti tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Jesús, ayée pu tiraata'íxaa tíjín:

—Rí'í pu tiraatá'asin a'ájna ti tí'ú'ucua'ani a'ájna xicájra'an jetze ti jetzen Dios huatasejre'esin ti íj tiu'uta'ájta íyen chaanaca japua.

¹⁶ Jesús pu ayén tiu'utaniú tíjín:

—Ja'ati pu nu'u hui rí'í huaújruurejca'a ti íj tihua'umín. Mu'íicáca pu nu'u huatá'ínee.

¹⁷ Tí'íj a'ájna teja'uré'ene ti tihua'umín, tí'íquí a'áin raata'íteca'a í ti jemin tí'ívaire'e ti íj hua'utá'íjeeve a'áimej í mej huatá'íniíhuaca'a. Ayen tíjín: “Setá'aj yeehui a'uré'enen a'íné pu'uri huax'epi'ín.”

¹⁸ Majta a'áime, naími'í mú nu'u miyen autéjhui mej tiu'utaúruuni'í. Ajta a'áin í ti amuacá raatá'ínee, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tíjín: “Neuchén nu chuej huánanai nej japuan tiu'umuári'en. Ruxe'eve'e nej ye'utésej. Ayee nu tí'imuahuvii mú'etzi pej tinaatá'uuuni'í.”

¹⁹ Ajta sej, ayée pu nu'u tiu'utaxájtaca'a tíjín: “Neuchén nu puuyesi huánanai. Anx'íj paari mú ará'ase. Nu'uri á'urraa nej ni huá'ucalaadu. Patá'aj tinaatá'uuuni'í pajta ineetzi.”

²⁰ Ajtahua'a í sej, ayée pu nu'u tiraata'íxaa tíjín: “Neuchén nu huaténé'icheca'a. A'áj pu jín caí rí'írí nej ne'uun á'ume'en.”

²¹ Ajta a'áin ti tí'ívaire'e ti huaja'utajé, tí'íquí a'uré'araa. Ajta nu'u ayén tiraata'íxaa a'ájna ti tí'íra'ajte'e a'áj mej tiu'utaxájtaca'a. Ajta, a'áin ti huatéchi'í, jeíhua pu nu'u hui huataniú'ucaca'a. Tí'íj í raata'íteca'a a'ájna ti tí'ívaire'e tíjín: “Patá'aj yeehui ca'anacan pe'uun á'ume'en caaye jetze, ajta juye jetze ti c'íj antayaúj, tíj na'a ta'utéineí u chajta'a.

Patá'aj hua'erávi'itín a'ámej í mej caí a'ij tí'ijviicua'i, pajta a'ámej í mej rajpua'ájtzi cuí'ini'ira'a jime'e, pajta a'ámej í mej aracúcu'unijmee, pajta a'ámej í mej ná'achijmee í ru'íca jetze."

²² 'Ajta a'áin tí'ivaire'e, ayée pu nu'u tiraata'ixaa tijín: "Nevástara'a, nu'uri niyen huará'ij a'ij pej tinaata'á'ij. Aru maúche'e mú ú'uve mej seica mú a'uvé'uju'un."

²³ 'Ajta a'áin tí' huatéechi'i, a'áin pu nú'u hui ayén tiraata'ixaa a'á'ina tí' jemin tí'ivaire'e tijín: "Patá'aj yeehui pe'uun á'uime'en í juye jetze a'imua' tí a'atane'atimee, pajta méyee a'imua' mej huachéjme. Patá'aj ca'anéeri jín hua'utájeeve mej mú a'uvé'uju'un, mej mi u huájiste yú nech'i'ita. ²⁴ Ayee nu tí'imua'ixaa'te'e. A'áime í nej amuacaí hua'utá'inee, a'áime, capu se'ij yé tí'icua'ani íyuu í nej tihua'ámin." Ayee pu hui tiu'utaxájtaca'a a'á'ina tí huatéechi'i.

Mej nu'u raxí'eve'eca'a í teite mej nu'u á'ujuhua'ane'en me'á'ina jamuan í Cirístu'u

²⁵ Jéihua mú teite á'ujuhua'ane'en me'á'ina jamuan í Jesús. Tí'ij jí a'áin hua'use'irajraa a'ámej í teite. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

²⁶ —Ja'ati tí na'a tí mú a'uvé'eme'en ineetzi jemi, ayée pu hui tiú'ujxe'eve'e tí a'áin jaítze'e rí'í tinájcha'íica ineetzi caí rí'í tirájcha'íica í rutá'ata, ajta í runá'ana nusu í ru'íj, ajta í ruyaujmua'a nusu í ru'íhuuamua'a, ajta í rucu'utzimua' nusu í ru'íjutzimua'a. Na'ari caí, canu raatá'asin tí nee jamuan á'uche'ecane'en.

'Ee xaa ne'u, canu ja'ati huatá'asin tí neetzi jamuan á'uche'ecane'en tí pua'a caí ja'ati á'ujca'ane tí na'ará'astijre'en, tí a'áin ja'ati huámi'ini neetzi jetze me'ecan, tí ayén te'ehua'ujca'anen ruxí'evi'ira'a jime'e.

²⁷ 'Ayee nu hui tejá'amua'ixaa'te'e tí ayén tí'ayajna nej caí ja'ati huatá'an tí neetzi jamuan á'uche'ecane'en tí pua'a a'á'ina í ja'ati caí ruxí'evi'ira'a jín na'ará'asten, tí pua'a caí ayén che'atá na'a tirajpua'ájtzi á'ara'ani netíj ínee tirajpua'ájtzi na'ame.

²⁸ 'Tí pua'a se'ij mú'een ayén tirá'ajtaahuami'í' chí'ij tí ájtee, ní caí ja'ati ayén rini tí autéjcheni tí rá'ajtaahuan. Amuacaícan a'áin pu a'ujyeyjxa tí'ij raaté'tien a'achú tí tí'itíj huata'ujxe'eve'esin tí ij ráamua'aree tí pua'a cí'ipée í tumin tí ij rá'ajci'íiti, nusu caí.

²⁹ 'Ee xaa, ayée pu rini. Na'ari caí, tí pua'a auchén autéechen, ajta huaxín í tumin, capu ché'e ra'antí'itzi. Majta me'áin í teite, mat'í'ij raseijra, a'áin mú autéhujsin mej ra'uté'ehuari'ira.

³⁰ 'Ayee mú tiu'utaxá'jta tijín: "Amá'ina mí teáata'a, a'áin pu yeehui a'utéjche tí rá'ajtaahua mí chí'ij, aru capu cha'a tí'ituaave'e í tí jín ra'antí'íiti."

³¹ 'Na'ari se'ij tí tí'it'éjee rey jime'e, tí pua'a meri á'uju'un mej huaté'ujne'usi'ite'en, ¿a'íné rini a'á'ina? ¿Ní caí amuacaí a'ujyeyjxa tí ij tiú'umua'ati aisi tí pua'a caí rí'írí tí hua'utémua'itín a'ámej jime'e í mej tuma'amuata'a ví'ira'a ará'ase? Ajta a'áin í se'ij tí tí'it'éjee rey jime'e, ayée pu hua'it'évi'itici a'achú cumu seité ví'ira'a í xantaaru'u. Aa ní'íjta xaa ne'u, ayée pu hui rini.

³² 'Ajta tí pua'a ayén tira'atámietje'te'en tí caí huatá'iristaree tí hua'utémua'itín, ayée pu rini. Tí'ij auj a'imua' é'evé'eeve í se'ij, a'áin pu seica huata'íiti mej mí á'uju'un í se'ij jemi í rey mej mí raatáhuavi mej raaxí'epi'intare'en mej mí caí runé'usi'ite'e.

³³ 'Ayee pu hui che'atá na'a 'een mú'ejmi jemi. Ja'ati tí na'a tí ayén tí'ijxe'eve'e tí nee jamuan á'uche'ecane'en, ayée pu tiú'ujxe'eve'e tí nain mé teuúhua'axin a'achú tí tí'ijcha'íi. Na'ari caí, canu raatá'asin tí nee jamuan á'uche'ecane'en.

Tí pua'a nu'u tixín í tí jín ancacá í unaj

(Mt. 5:13; Mr. 9:50)

³⁴ 'Seajta mú'een, ayée xu hui tí'ivaire'e se'ij rí'í huá'uruuren í seica í teite í niuucari jime'e mej mí rí'í rí'éene'e muá'ara'ani í ru'zajta'a. Seajta, ayée xu che'atá sena'a tí'ivaire'e tíj unaj mej ra'uré'evivá'ara'a muá'aye'í í teite í hua'ira'a japua a'íné naa pu ta'ancacá í unaj. Aru tí pua'a huaté'aru'una, tí'íqui ráxi'isin í ta'ancacá, ¿a'íné tejamuá'ámitietje'e? ¿Níqui ajtahua'a rí'írí tí ancacá á'ara'ani? Capu hui xaa ne'u a'atzu. ³⁵ Capu ché'e tí'itíj vaire'e, ní í chuej japua, capu ajta tí'ivaire'e tí rajná'chite'en í ye'emuaate chuita japua. Ayee mu'u raru'ujca mé mú rúuríeexijsin.

'Ayee pu'u hui, jíme'en í ja'ati tí huiteá'namua, ché'e a'áin ráanamua temua'a naa.

15

A'á'ina jime'e tí nu'u cáne'a á'uvej

(Mt. 18:10-14)

¹ Majta a'áime í mej huá'ajjive'eca'a í teite mej tí'itici, majta a'áime í mej a'ij pua'a tí'itíjcha'íi, a'áin mú ajteá'xiireca'a mej mí ráanamua. ² Mí ajta a'áime í fariseos, ajta a'áime í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze Moisés tí ra'utéyu'uxaca'a, a'áin mú miyen tí'ixajtaca'a tijín:

—Amá'ina mí teáata'a, amá' pu hui rí'í tihua'ancuré'evi'íiti í mej a'ij pua'a tí'itíjcha'íi, ajta huá'a jamuan tí'icua'a.

³ Aj pu í Jesús ayén se'ij niuucari jín tihua'utá'ixaa tijín:

4 —Tiché'e tiyen tiraataxáj. Tí pua'a seij mú'een cáne'axi tíye'emua a'achú cumu anxíte mej ará'ase. ¿Ni caí ayén rini ti pua'a seij á'uveti? Aa pu hua'utéhuiite'esin í seica 'itizítá. Ajta raaré'ehuausin í seij ti á'uvej ajta na'a caí ráateuni.

5 Tí'ij ráateuni, aj pu i huataújtemua'ave'esin. Tí'ij ji huateújratziira. 6 Tí'ij jí u a'umé í ruche. Aj pu i ru'amiiigustemua'a huatajjevi. Majta me'ín, ajteáxiiri, aj pu i ayén tihua'utá'ixaate'esin tijn: "Setá'aj huataújtemua'ave'en. Nu'uri yeehui ráateu í cáne'a ti á'uvej." —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

7 Ajta ayén tijn:

—Ayeé nu hui tejá'amua'ixaate'e ti ayén tí'een a'uun ta japua ti Dios é'eseijre'e, ti pua'a ja'ati seicié tiú'umua'ati ti ij caí cha'a a'ij pua'a ti'itíújcha'íi, ti ij ajta ayén huáriní a'ij ti Dios tí'ijxe'eve'e, a'íi mú í mej me'uun é'eseijre'e jemin í Dios, jaitze'e mú rutémua'ave'e me'íjna jime'e ti a'ín ja'ati ayén seicié tiu'umuá'aj í Dios jemi mecaí a'ímej jime'e í seica, í mej mu'íi, í mej rí'íi tí'titeite, í ti caí huá'aturaate'e mej seicié tiú'umua'ati.

A'íjna jime'e ti nu'u tumin á'uvej

8 Tiché'e tiyen tiraataxáj. Tí pua'a hui 'íita'a ayén tí'ituaave'e a'achú cumu tamuáamuata'a tumin. ¿Ni qui caí ayén rini ti pua'a seij á'urieni? A'íi pu tí'itij aparatu ájtairan. Tí'ij jí uhuaré'e'icha'uta u ruchi'ítá. Rí'í pu tí'ihuauni ajta na'a caí ráateuni. 9 Tí'ij raateún, ru'amiiigustemua'a pu huatajjevi, a'ímej í mej vejlí'i antachéjme. Majta me'ín ajteáxiiri. Aj pu i ayén tihua'utá'ixaate'esin tijn: "Setá'aj huataújtemua'ave'en neetzi jemi, a'íné nu'uri ráateu yeehui í tumin nej yá'urie."

10 Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e ti ayén tí'irineca u ta japua í Dios jemi, ajta a'ímej jemi í mej ravaire'e. A'uu mú hui rutémua'ave'e me'íjna jime'e ti seij ti a'ij pua'a ti'itíújcha'íica'a í jécua imuá, aj pu i a'utéjche ti seicié tiú'umua'ati í Dios jemi.

A'íjna jime'e ti nu'u yaujra'an mú a'ij huárupi

11 Jesús pu ajtahua'a seij niuucari jín tihua'utá'ixaa tijn:

—Aa pu nu'u já'ahua'a ja'ati e'echéjme'e. Hua'apuaca pu nu'u tiyaúumua'a. 12 Ajta a'ín yaujra'an ti pa'ari'í, ayéé pu nu'u tiraata'ixaa í rutáata tijn: "Patá'aj yee tinaatá'an ineetzi í ti tináaci'iti patí'ij caí cha'a mé'ehua'atan mú'ee." Ajta a'ín táatajra'an, a'íi pu nu'u já'íita tihua'utá'a nain a'achú ti tí'ijcha'íica'a.

13 A'atzu pu'u á'ateevi'lica a'íjna ti pa'ari'í. Tí'ij jí nu'u tí'ijsej í ti tí'ijcha'íica'a í táatajra'an. Ajta á'uraa a'íjna í yaujra'an. Aa pu nu'u a'ímuá a'ará'a seij chuéjra'a japua. A'uu pu nu'u ca'anacan tiu'uxjíte nain tijn na'a ti tiraaci'íi a'íjna jime'e ti a'ij pua'a ti'itíújcha'íica'a.

14 Tí'ij nain tiu'uxjíte, aj pu nu'u i jeihua huataújritze a'ujna seij chuéjra'a japua. Aj pu i tira'utéturaate tí'itij ti huácu'a'ani. 15 Aj pu i á'uraa. Aj pu nu'u i seij jemi a'uré'ene ti ij a'ín í ja'ati raatá'an ti tiu'umuá'ri'en. Ajta a'ín í ja'ati, ayéé pu nu'u hui tiraamuáriste ti a'uun á'ume'en a'u mej tuiixu a'urá'uu ti ij tihua'umín.

16 J'éecan pu nu'u huata'í'icuataca'a a'íjna ti pa'ari'í. Ayeé pu nu'u tirajpuajtzcica'a. Rux'evi'íra'a jime'e tiú'ucua'aníche'e a'íjna í cutzape'e tí'itij, tuiixu mej racua'aca. Mí ajta í caí, capu ja'ati raatá'acare'e ti tí'itij huácu'a'ani.

17 Aj pu nu'u i u huaújmua'atzi. Ayeé pu nu'u tiu'umuá'aj tijn: "Majta a'íme yeehui í mej ravaire'e í nitáata, matij mena'a pua'amé ruxiéehua mú tí'icua'a. Ajta te'avá'aturaave huá'a jemi. Mí neajta ínee, íye nu huatéjvee ne'ícuata. Ayej ne'ase nemí'ini tujri jime'e. 18 Ayej ne'ase yeehui ná'uraa neyajna. A nu a'umé í nitáata jemi. Ayeé nu tiraatá'ixaate'esin yee: Táata, jeihua nu auteájturaa í Dios jemi, neajta mú'eeetzi jemi. 19 Capu cha'a ayén tiraavíjte'e pej piyen naatámua'ati yee niyauj. Patá'aj piyen náaruuren ineetzi patíj huá'aruure í mej á'a jemi tí'imuarí'e."

20 Tí'iqui á'uraa. Aj pu i a'uun e'iré'ene í rutáata jemi. Tí'ij a'ímuá aumé'eca, a'íi pu nu'u hui táatajra'an raasej. J'éecan pu rá'ancu'uvajxi. Tí'ij í a'utiéchejraa a'u ti e'evé'eme í yaujra'an. Aj pu nu'u i ru'iré'e'chuixi, ajta ru'itépí'itze.

21 Ajta a'ín yaujra'an, ayéé pu tiraata'ixaa tijn: "Táata, jeihua nu yeehui auteájturaa í Dios jemi, neajta mú'eeetzi jemi. Capu ché'e yeehui ayéé tiraavíjte'e pej piyen tinaatájeeve yee niyauj."

22 Mí ajta a'ín táatajra'an, ayéé pu nu'u tihua'utá'ixaa í mej jemin tí'imuarí'e tijn: "Ca'anacan mé se'avé'echui í síicu'uri ti jaitze'e naa 'een sej si se'íjna ru'ucáchejte'en. Seajta í aniira setá'aj ru'ucárujti'í í xiteáara'an jetze, seajta ra'ajtáca'acaite'en. 23 Setá'aj seajta yeehui siyen huáriní, sej se'íjna í viseáaru'u í tej teri rajrújte, setá'aj u ya'uvé'ejan, setá'aj ráame'eni.

Tiché'e yeehui tiú'uyesten, teajta tiú'ucua'ani taxiéehua. 24 A'íné i niyauj, pu'uri ajtahua'a mu'u e'ejnéj. Pueere yee ari mu'u a'umí'í. Ajta á'uvej, aru tu'uri teajtáhua'a ráateu." Ayeé pu tihua'utá'ixaa. A'íj mú nu'u hui jín ma'utéjhuui mej tiú'uyesten.

²⁵ 'Ajta a'ñin yaujra'an ti vástá'a, áa pu já'ahua'a tejé'emuari'eca'a a'u ti a'upá'atza. Tí'ij ari á e'evé'eme'ecaa á vejl'i a'u ti a'utéjvee í chí'ij, a'ñi pu ráanamujri'i mej tí'icuiina, majta tí'ine'e. ²⁶ Tí'ij nu'u í sejí huatajé í ti ravaire'e í táatajra'an. Aj pu nu'u í ayén tiraata'íhua'uri'i a'ij mej rici.

²⁷ 'Ajta a'ñin ti tí'ivaire'e, ayée pu hui tiraata'ixaa tíjín: "Pu'uri yeehui uvé'ene í á'ajuu. Ajta a'atáata, a'ñi pu ráame'iri'i í viseáaru'u í tej rajrúte a'ñina jime'e ti ajtahua'a uvé'ene jemín í rutáata. Capu yeehui a'ij éene'e. Rí'í pu naa te'uvé'ene." Ayee pu nu'u tiraata'ixaa.

²⁸ 'Ajta a'ñin ti vástá'a, tí'ij ayén tiráanamujri'i, tí'ij nu'u í huataniú'ucaca'a. Capu raxí'eve'eca'a ti uteárate u chí'ita. Ajta a'ñin táatajra'an, a'ñi pu nu'u huirájraa ti ij ya'utajé. Jéihua pu raatéje ti uteárate u chí'ita.

²⁹ 'Ajta a'ñin ti vástá'a, ayée pu nu'u tiraata'ixaa í rutáata tíjín: "Casi'i. Tíj na'a nej yé huaca mú'etzi jemi, jéihua nu tí'imuarí'e. Canu yeehui ja'anáj tí'itíj jín auteájturaa mú'etzi jemi. Nain nu yeehui jín te'ará'aste a'ij pej tinaata'áj. Pajta mú'ee, capej yeehui ja'anáj tí'itíj naatá'a í nej jín tiú'uyesten huá'a jamuan í ne'amiiigustemua'a, ni tí'itíj caura. ³⁰ Mí pajta mú'ee, ayée pu huaríj, amijna muá'ayauj, a'ñi pu 'uuca jamuan raaxjíte nain í pej tiraatá'a. Ajta tí'ij uvé'ene, mú'ee pej raajé'icatze í viseáaru'u í tej rajrúte."

³¹ 'Ajta a'ñin táatajra'an, ayée pu nu'u tiraata'ixaa tíjín: "Niyauj, tíj pena'a peri pua'an xicaj yé huaca ineezti jemi. Ajta tíj na'a tí'ipua'amé í nej tí'ijcha'íi, mú'etzi pu tí'a'áa. ³² Aru amijna muá'ajuu, ayée pu éene'e cumu ti m'í'ichica'a a'iné capu mé'e já'ahua'aca'a. Ayee pu 'een íjii cumu ti ajtahua'a huatarún. A'ñi pu yeehui á'uvejcaa, aru pu'uri ajtahua'a huatasejre. A'ij pu jín ayén tiú'ujxe'eve'e tej huatátatemua'ave'en, teajta tiú'uyesten."

16

A'ñina í ti tí'ivaire'e ti nu'u aujteájturaa huápi'i a'ñina jemi í ti jemín tí'ivaire'e

¹ Jesús pu ajta ayén tihua'utá'ixaa a'imej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e tíjín:

—Aa pu nu'u hui já'ahua'a chíjteaani é'echejca'a. Sej pu ravaire'eca'a a'ñina jime'e ti antiújmua'areereca'a nain a'achú ti tí'ijcha'íica'a í chíjteaani. Mat'íj nu'u mi seica jetzen te'ujpuá'ajte a'ñina ti antiújmua'aree a'ñina jime'e ti ca'anacan raaxjíte'e cha'a na'a ti tí'isejre'eca'a.

² Tí'ij í chíjteaani raatajé. Ayee pu nu'u tiraata'íhua'uri'i tíjín: "¿A'iné na'a qui nej neri tiú'unamujri'i a'ij pej rici mú'ee? Patá'aj yeehui ra'uyú'uxan nain a'achú pej jín anti'amua'aréere nej ni ráamua'aree a'achú ti caj te'ará'ase, í pej caí yeehui ché'e piyen anti'amua'aréere pua'amé."

³ 'Ajta a'ñin ti ravaire'eca'a, ayée pu tiu'umuá'aj tíjín: "¿A'iqui nerini? A'ñina ti tí'ine'ajjte'e, a'ñi pu nu'u tiná'ariri'ira í nej jín antínmua'aree. Mí neajta inee, canu neca'ane nej te'até'ijche'en. Ajta netí'itevi'ira'a nej yeehui va'í'ira huatáhuuani. ⁴ Nu'uri yeehui ramua'aree a'ij nej rini, mej mi teite na'ancuré'evi'itin temua'a naa a'ujna huá'ache netí'ij caí cha'a tí'imuarí'e neyajna."

⁵ Tí'ij nu'u í hua'utajé sej ajta sej í mej tirá'acha'íire'eca'a a'ñina í chíjteaani. Ayee pu nu'u tiraata'íhua'uri'i í sej ti amuacai ve'eré'ene tíjín: "¿A'achúni yeehui petirá'acha'íire'e í ti tí'ine'ajjte'e?"

⁶ 'Aj pu í ayén tiu'utaniú' a'ñina í ja'ati tíjín: "Anxíte pua'améca í taampu a'ñina í aceite ti aceituuna jetze me'ecan."

'Ajta a'ñin ti antiújmua'aree, ayée pu nu'u hui tiraata'ixaa tíjín: "Ye'ecui í cuapée ti jetzen té'eyu'usi'i a'achú pej caj tirá'acha'íire'e. A'ujjejxi mú'ee, ca'anacan. Patá'aj sej auyú'uxa ti jetzen á'ayu'usi'i a'achú cumu anxíj tamuáamuata'a taampu ti ará'ase."

⁷ Tí'ij nu'u í ajta sej ayén tiu'uta'íhua'uri'i tíjín: "Caríj mú'ee, ¿a'achúni yeehui petirá'acha'íire'e?"

'Ajta a'ñin, ayée pu hui tiraata'ixaa tíjín: "Anxíte pua'améca medida í triigu."

'Ayee pu tiraata'ixaa tíjín: "Ye'ecui, í cuapée. Patá'aj sej auyú'uxa ti jetzen á'ayu'usi'i tíjín: muáacuate pej nu'u rá'acha'íire'e."

⁸ 'Ajta nu'u a'ñin ti tí'ira'ajjte'e, a'ñi pu hui rí'i tiraatá'a a'iné rí'i pu tiu'umuá'aj a'ñina jime'e a'ij ti ye'í huárini. Majta a'ñime í mej a'uchéjme sej chuéjra'a japua íiyen chaanaca japua, jaitze'e mú raayí'iti a'ij mej ye'í huárini í seica í ruxí'ej teite mecaí a'ñime í mej me'ñina jetze ajtme'ecan í ti hua'atátzaví'ijte'e í tavástara'a.

⁹ 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Caxu ché'e sena'a raaxjíte'e í tumín íiyen ti me'ecan chaanaca japua. Ché'e ayén tejámuaatévaire'en méjca'i huáyee sej si ru'amiiigustemua'a jín antímuá'itin mej mi me'ñin amua'ancuré'evi'itin temua'a naa a'ñina xicájra'an jetze tí'ij caí cha'a mé'e á'a túmintan. A'u'u mú hui amua'ancuré'evi'itin a'u ti caí ja'anáj é'evatzíjsin í huá'achi'i.

¹⁰ A'íjna ti xí'epi'in rici a'íjna jime'e ti ciliéene'e jín ti'itéjvee, a'íi pu ajta xí'epi'in rini ti pua'a ti'itévéé á'ara'ani ve'ecán jime'e. Ajta a'íin ti hui caí xí'epi'in rici a'íjna jime'e ti ciliéene'e jín ti'itéjvee, a'íin capu ajta xí'epi'in rini ti pua'a ti'itévéé á'ara'ani ve'ecán jime'e.

¹¹ A'íj pu jín, ti pua'a secái té'aste í sej jín antiújmua'aree sej rajmuári'e í tumin ti yen seijre'e íyen chaanaca japua, çni qui siyen tí'imua'atze ti ja'ati ayén tejamua'íjcate'esin sej raamuári'en ti huápi'i tí'íjnajche tǵ na'a rusén jime'e? Capu xaa ne'u ayén té'eme.

¹² Tí' pua'a secái té'aste sej rajmuári'en se'íjna jime'e ti Dios amuaatapuaíjve, capu ja'anáj amuaatá'asin ti mú'ejmi áa'amua'áa pu'éene'e á'ara'ani.

¹³ Capu hui rí'irí ti ja'ati hua'apuaca huávaire'en a'íimej jemi í mej tí'ajta. Tí' pua'a ayén huárini, ayée pu té'eme. Jéihua pu rájcha'íire'e a'ame í sejí, ajta jéihua pu rí'í tirájcha'íi a'ame í sejí. Na'ari, a'íi pu rí'í tirá'atzaahuat'e a'ame í sejí. Ajta í sejí, a'íi pu rá'axieehuári'ira a'ame. Capu a'atzu rí'irí sej huataúra'an ti Dios tejámuaata'ájte'en, ti pua'a hui se'íjna jín huataúra'an sej tumin tíseire'en. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

¹⁴ Majta a'íime í fariseos, jéihua mú ranecua'atzeca'a í tumin. Mat'íj miyen tíranamuajri'i, jéihua mú ra'utéxieehuári'irí'i me'íjna í Jesús. ¹⁵ Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Mú'een xu a'íin pírici í sej siyen tiú'ujseijrata sej si rí'í títetéturaave í teite jemi. Mí ajta Dios, a'íi pu tíru'umua'aree a'íj sej 'een mú ru tzejta'a. A'íjna ti nu'u ayén naa seijre'e í teite jemi, a'íi pu hui a'íj pua'a seijre'e í Dios jemi.

A'íjna í ti Moisés ra'utéyu'uxaca'a, ajta a'íjna í ti Dios tiu'uta'ájta

¹⁶ Tǵ na'a hui a'ajná'imua ajta caí huatasejre í Juan, a'íi pu'u tihua'á'ixaate'eca'a a'íj ti tíra'uyú'uxaca'a a'íjna í Moisés teecan, ajta a'íj mej tíra'uyú'uxaca'a a'íime í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Tǵ na'a tiu'utasejre í Juan, a'íj mú tihua'á'ixaate'e í niuucari jime'e í mej jín huaújtemua'ave'en a'íj ti 'een í Dios jemi a'u ti tejé'ajta. Majta naimí'i tí'itese'e mej me'uun a'uteáruate ca'anéeri jime'e.

¹⁷ Ajta a'íin yu'uxari, Moisés teecan ti ra'uyú'uxaca'a, aúche'e pu hui nain jín te'ará'astejsin. Jaitze'e pu á'ateere mej ra'ará'asten caí nain tíj na'a ti tí'iseijre'e íyen chaanaca japua, ajta í ta japua ti tejé'eseijre'e.

Tí' pua'a nu'u ja'ati ru'íj mé úurieeni

(Mt. 19:1-12; Mr. 10:1-12)

¹⁸ Ajtahua'a se'íj niuucari hua'utá'ixaa tíjín:

—Ja'ati ti mé rúurieni í ru'íj, ti pua'a á'íyen se'íj ancuré'eví'itín, a'íi pu raxána'acira'aten a'íjna jemi í 'íta'a. Ajta, ti pua'a ja'ati ra'ancuré'eví'itín se'íj í 'íta'a ti amuacáí mé rúurie í rucín, a'íjna í ja'ati, a'íi pu hui ajta raxána'acira'aten.

A'íjna í chǵjteaani, ajta a'íjna í Lázaro

¹⁹ Ajtahua'a pu ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Aa pu nu'u já'ahua'a chǵjteaani e'echéjme'e, ti naa éene'en tí'iteújche'etehua'a, cǵxuri jime'e ti tí'inacamua, ajta ti tí'irí'een. Tí'íj pí na'a pu tí'iyestehua'a. Jéihua pu hui tí'ina'achita'a a'íjna jime'e ti ruxiéehua e'echéjca'a.

²⁰ Ajta nu'u a'íin ti caí a'íj tí'íjviicua'í, áa pu a'itéjca tá'apueerta a'u ti é'elche í chǵjteaani. Ayee pu nu'u ántehuaaca'a a'íjna í ja'ati ti caí a'íj tí'íjviicua'í tíjín Lázaro. A'íi pu tí'icuí'í. Nainjapua nu'u hui cá'atza í ru jetze.

²¹ Jé'ecan pu raxí'eve'eca'a ti ráacua'ani í cua'ira ti tí'ite'ení ti te'ecá'íjvetze meesa japua a'u ti tejé'ecua'a í chǵjteaani. Majta a'íime í tzi'ici, a'íi mú a'uré'enineica'a, majta raacána'íjxi í ti hui cá'atza japua.

²² Tí'íqui a'ájna xicájra'an ti jetzen huamí'i a'íjna í Lázaro, mat'íj nu'u mi a'íime í mej tí'ivaire'e í ta japua, a'íi mú ya'uví'iti í Abraham jemi a'u ti Dios é'eseijre'e. Ajta a'íin í chǵjteaani, tí'íj nu'u í a'íin huamí'i. Majta hui ra'avá'ana.

²³ A'u pu a'uteájturaa a'u ti á'ataa í taj. Jéihua pu rajpuaíjtzica'a a'íjna í chǵjteaani teecan. Tí'íj í ájneereca'a. Aj pu í raaseíj a'íjna í Abraham, ajta a'íjna í Lázaro ti a'utéveeca'a í Abraham jamuan.

²⁴ Aj pu í raatajé tíjín: “Abraham, mi pej ní'íya'upua, ná'ancu'uvajxi'i. Patá'aj mú ye'uta'íte pemíjna mi Lázaro ti íj amín ra'antíru'unen í ruxité ti íj naatécimua'jte'en í neneanú jetze, a'íné jéihua nu rajpuaíjtzí íye taj tzejta'a.”

²⁵ Ajta a'íin Abraham, ayée pu nu'u hui tiu'utaniú tíjín: “Niyauj, ni pecáí ramua'aree a'íj ti timuáavaj pat'íj pauj ruurica í chaanaca japua. Jéihua pu yeehui rí'í timuáavaj. Ajta amíjna mi Lázaro, jéihua pu a'íj pua'a tirajpuaíjtzica'a. Mí ajta íjii, a'íi mú yeehui rá'ancu'uvajxi'isin meyajna. Pajta mú'ee, íjii parajpuaíjtzí pej pua'amé. ²⁶ Ajta íjii, ayée pu yeehui 'een, pu'uri ayén huaújrui ti ayén te'atácuuni'in. A'íj pu jín caí rí'irí mej antáçine amun pújme'en mú'ejmi jemi a'íime í mej miyen raxí'eve'e. Ajta caí rí'irí mej a'u ti pújme'en a'itáçine téjmi jemi a'íime í mej majta miyen raxí'eve'e.” Ayee pu nu'u tiraata'ixaa a'íjna í Abraham.

27-28 "Tí'ij i ayén tiu'utaniú tijín: "Tí pua'a ayén tí'eene'en, niyá'upua, ayéé nu yeehui mahuavii, pej amíjna Lázaro huata'íte ti a'uun a'atanén nitáata ti é'eche, a'íné anxívica nu tí'ihuaamua'a. Ché'e yeehui amín rí'i tihua'jutá'ixaa'te'en mej mi cáí miyun pújme'en a'uvé'eci'ica'an mej mi cáí rajpuajtzi muá'ara'ani meyajna."

29 'Abraham pu nu'u ayén tiraata'ixaa tijín: "A'í pu a'uteájturaa a'íme jemi a'íjna Moisés teecan ti ra'uyú'uxaca'a, ajta í mej ra'uyú'uxaca'a a'íme í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. Miché'e yeehui a'íjna huanamua."

30 'Ajta a'ín chíte'aani teecan, ayéé pu tiraata'ixaa tijín: "Niyá'upua, mi pej Abraham pú'een. Capu tí'itíj vaire'e. Aru ti pua'a yeehui ja'ati ti ari huam'í aj pu huatasej're'sin a'ímej jemi, aj mú mi seicié tí'imua'ati í Dios jemi."

31 'Aj pu nu'u i ayén tiraata'ixaa tijín: "Tí pua'a mecaí ráanamua a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Moisés teecan, ajta a'ímej í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, camu yeehui majta rá'antzaahuat'e'sin ti pua'a huatasej're'en huá'a jemi í ja'ati ti a'itá'ara í m'í'ichite tzajta'a." —Ayeé pu tiraata'ixaa a'íjna í Jesús.

17

Tí pua'a nu'u a'ihuá'ara'a tí'itíj jín auteáturan mú'etzi jemi

(Mt. 18:6-7, 21-22; Mr. 9:42)

1 Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e tijín:

—Ayeé pu té'eme ti tí'itíj huatasej're'en í mej jín auteáturan í Dios jemi. Ché'e a'ij ti na'a jé'ecan jemin a'íjna í ja'ati ti ayén ca'aníjra'a hua'utá'an mej mi tí'itíj jín aut'é'itzen í Dios jemi.

2 'Na'ajtzi a'íjna í ja'ati mej amuacaícan ra'acátapi'iran cijpáara'an jetze í tetej se'uníjra'a ti ve'éé mej mi ra'ateá'rieeni á jaata'a ti ij án aujámín a'u ti autí'ij. Jaítze'e pu hui tiraat'éva'irihua'an cáí ayén tiraat'éva'irihua'an ti pua'a a'ín ca'aníjra'a tihua'utá'an a'ímej í mej cíleén mej mi me'ín auteáturan í Dios jemi.

3 'A'ij pu jín, rí'i xu'u mú'een. Tí pua'a a'ín a'ihuá'ara'a auteáturan mú'etzi jemi, patá'aj ra'ajteá'axi'ín. Tí pua'a seicié tiú'umua'ati mú'etzi jemi, aj pej xaa tiraatá'uuni'ira.

4 'Tí pua'a sej xicaj, ja'ati auteáturan mú'etzi jemi arahua'apuáca jetze, ajta ti pua'a a'ín á a'ur'é'enen mú'etzi jemi ayén pua'amé arahua'apuáca jetze tí'ij ajtahua'a ayén timuaatáhuavii yee tinaatá'uuni'iri'í í nej jín auteájturaa mú'etzi jemi, ayéé pej hui huárini pej tiraatá'uuni'í. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

Tí pua'a nu'u ja'ati té'atzaahuat'e

5 Majta a'íme í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, ayéé mú tiraata'ixaa me'íjna í tavá'stara'a tijín:

—Taatévaire'e tetá'aj té'antzaahuat'e'en jaítze'e.

6 Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—A'í pu tiú'ujxe'eve'e sej cij caj té'antzaahuat'e'en. Tí pua'a siyen cij caj sena'a té'antzaahuat'e'en, ayéé pu tiu'utá'iri'istari sej siyen tiraata'ajte'en se'íjna í huaréj ti a'itíújcuta, ti á já'ita'a jaata'a e'teújhuiite'en rusej. Ajta a'ín huaréj, ayéé pu rini a'ij sej tiraata'ajte'esin.

A'ij ti nu'u ye'í ja'ati huat'évaire'en

7-8 "Tiché'e tíyen tiraataxá. Tí pua'a ja'ati tí'imuarí'e mú'ejmi jemi a'íjna jime'e ti taséehua na'ari cáne'axi cha'íi, ¿a'íné ye'í setiraatájeevi tí'ij a'ín uv'é'enen a'u ti tejé'emuari'e? ¿Ni qui hui siyen tiraatájeevi yee: "Mu a'utá'iyi'í, a'ujyexi'í patá'aj tiú'ucua'ani?" Caxu xaa ne'u siyen tiraatájeevi, sino ayéé xu'u tiraatájeevi tijín: "Patá'aj yee rí'í tiú'uruuren í tej tiú'ucua'ani. Pajta, patá'aj rí'í huá'aruuren pej pi títaamín, aj pu yee xaa huatá'iri'istari pej tiú'ucua'ani, pajta pej huayé'en."

9 'Ajta a'ín, tí'ijta ari ayén tiú'uruuren a'ij sej tiraata'aj, ¿ni secaí cha'a a'ij tiraatá'ixaa'te'esin yee cha'a Dios timuaatanájchite'en? Caxu xaa ne'u a'atzu, a'íné ayéé pu tiú'uruu a'ij sej tiraata'aj.

10 'Ayeé xu che'atá sena'a huárini. Setí'ij seri raac'í nain jime'e í ti jín Dios tejámua'íjca, ayéé xu'u tiu'utaxájtca yee catu hui tí'itíj vaire'e iteen. Ayeé tu'u huaríj a'ii ti tiú'ujxe'eve'eca'a itejmi jemi. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

Tí'ij nu'u Jesús tihua'uhuaa a'ímej í mej tamuáamuata'a ará'ase

11 Aúche'e pu huamé'ecaa í juye jetze Jerusalén ti a'ur'é'enine'í. A'u pu a'ume'eca a'u ti e'eve'e'ástime a'uun ti huatacá'a u í Samaria, ajta u Galilea. 12 Tí'ij a'uun a'uterutíjme'ecaa, a'úu mú ra'antinájcheca'a í teteca í mej tamuáamuata'a ará'ase. A'íme metí'icucu'í me'íjna jime'e í ti tineájxi huá'ahua'ira'a jetze, í mej miyen ratamuá'amua tijín: lepra. A'atzu mú imuá a'utéhuiixi.

¹³ Mat'ij mi ca'anín jín raatajé tijín:

—Jesús, mi pej maestro pú'een. Patá'aj tá'ancu'uvajxi'in.

¹⁴ Tí'ij Jesús hua'usejé, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj u á'uju'un huá'a jemi í mej tí'ivaire'e u teyujta'a sej si huataújsejirata mej me'ín ráamua'aree tijín xu'uri huarúj.

Mat'ij mi u á'uju'un. Mu'uri á aujú'ucaa, aj mú mi huarúj. ¹⁵ Tí'ij í sejí huaré'araa tí'ij ráamua'areeri'í tijín pu'uri huarúj. Aj pu í a'atzu ca'anín jín tiu'utaxájtaca'a í Dios jemi tijín:

—Rí'í nu timuaatá'asin nevástara'a.

¹⁶ Aj pu í e'erájve á chuaata'a á vejl'i'í jemin í Jesús. Aj pu í ayén tiraata'ixaa tijín:

—Ché'e Dios timuaatanájchite'en.

A'íjna í ja'ati, í Samaria pu é'eme'ecan.

¹⁷ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—¿Ni mecaí ará'ase a'achú cumu tamúamuata'a a'íime í mej huarúj? ¿A'uné a'ij mé'een í seica í mej aramuáaca? ¹⁸ ¿Ni amí na'a rusejí huaré'araa tí ij r'í'í tiraatá'an í Dios jemi, amíjna tí sej chuéjra'a japua é'eme'ecan?

¹⁹ Aj pu í ayén tiraata'ixaa a'íjna tí tí'icui'ica'a tijín:

—Ájchesi. Pepu'uri huarúj, a'iné peté'antzaahua. —Ayeé pu tiraata'ixaa a'íjna í Jesús.

A'ij ti nu'u éene'e a'ame a'ájna xicájra'a jetze í ti nu'u jetzen tiu'uta'ájta í Dios

(Mt. 24:23-28, 36-41)

²⁰ Ja'anáj pu ayén tiuju'urj. A'í'í mú fariseos miyen tiraata'ihua'uri'í me'íjna í Jesús tijín:

—¿A'anajni r'í'í teja'uré'enejsin tí Dios tiu'uta'ájta íyien chaanaca japua?

Aj pu í Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—Ja'anáj tí teja'uré'enejsin tí Dios tiu'uta'ájta íyien chaanaca japua, capu ayén huatasejre'esin a'íjna jime'e í sej jín ráamua'aree, ajta í sej jín raasejí yee pu'uri yen huatasejre.

²¹ Camu hui miyen tiraataxájta í teite yee: “Ye'ecui sejire'e”, na'ari yee “A'acui sejire'e.” Camu a'atzu, a'iné pu'uri yé sejire'e a'íjna jime'e nej nee yé huatéjvee mú'ejmi tzajta'a. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa.

²² Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa a'ímejí í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e tijín:

—Pu'uri a'ájna teja'uré'enejsin í xicájra'a sej jetzen siyen raxí'eve'e xá'aju'un huáp'i'í sej raasejí netí'ij amuacáí te'enteároute ne'íjna jime'e nej nain jín antínmua'areere. Aru, caxu hui rasejran.

²³ Teteca mú miyen tejámuatá'ixaate'esin tí jime'en yee pu'uri a'ájna teja'uré'ene tí Dios tiu'uta'ájta íyien chaanaca japua a'iné yé pu nu'u huatéjvee na'ari yee mé pu nu'u huatéjvee na'ari yee áa pu nu'u é'esejire'e. Caxu hui u á'ucí'ica'an huá'a jamuan. ²⁴ A'iné, ayée nu hui seíre'e na'ame ne'ájna xicájra'an nej jetzen amuacaícan te'enteároute ne'íjna jime'e nej nain jín antínmua'areere na'ame. Ayeé nu che'atá nena'a seíre'e na'ame matj í mej témaccava'ara'a u júte'e. Tí'ij huatáaxi'in, ca'anacan pu huanéeri'icirej ye'icáa a'ame.

²⁵ Aru mí'í pu hui ayén tiú'ujxe'eve'e nej jeíhua rajpuaíitzi ná'ara'ani inee. Ayeé pu ajta tiú'ujxe'eve'e mej netíe a'íime iiji mej huáteemua.

²⁶ Ayajna tíj tiu'urj ajca'ihuá'ímua tí'ij auj ruurica'a a'íjna í Noé teecan, ayée pu che'atá na'a té'eme a'ájna xicájra'an jetze nej jetzen yé uvé'enejsin inee, í nej neajta huá'a jetze airáane í teite.

²⁷ Metí'icua'acare'e í teite, majta yé'ecare'e. Seica mú néjne'ijche'ecare'e, majta seica víjvii'iche'ecare'e. Camu a'ij mena'a. Ayeé mú ríjcaá ajta na'a caí Noé a'uun pu a'uteájrupi í baarcu jetze. Ajta pu í jeíhua tíjsteca'a í jaj. A'í'í pu hui najmí'ica antipúa'ari.

²⁸ Ayeé pu che'atá tíráaruú ajca'ihuá'ímua tí'ij auj ruurica'a a'íjna í Lot teecan. A'í'í mú tí'icua'acare'e í teite. Majta yé'ecare'e. Majta tí'inanaavecare'e. Majta tí'ituaacare'e. Majta tí'ihuítehua'a mú mi, majta chí'ij tá'ahuacare'e.

²⁹ Aru a'ájna xicájra'an jetze tí'ij Lot huirájraa a'ujna u Sodoma, taij pu hui u je'icáaxire, tí azufre jín á'ataaca'a. Najmí'ica pu antipúa'ajte. ³⁰ Ayeé pu che'atá na'a tíhuá'aruuren a'ájna xicájra'an jetze nej huatasejre'esin inee, í nej neajta huá'a jetze airáane í teite.

³¹ Ayeé xu hui huárini a'ájna xicájra'an jetze. Tí'ij pua'a ja'ati án á'ujveeca í ruchi'í japua tí avé'ejaxu'umua'í, tí pua'a a'uun te'urá'aca í tí'á'ara'an u chí'ita, cha'a caí a'uun uteáru'ipiche'en tí ij te'irá'in. Ajta a'ín tí tejé'emuari'e í ruví'ira'ata'a, cha'a ajta a'ín caí u á'uye'ican u ruche tí ij tí'itj á'uvé'an.

³² Setá'aj hui ra'utámua'aree a'ij tí tíráaruú í'íra'ara'an í Lot teecan. ³³ Ja'ati tí na'a, tí pua'a a'ín ayén huárini a'ij tí tírájute rusejíj tíj na'a nain xicaj tzajta'a, a'í'í pu xaa a'uvajtzi. Ajta a'ín tí taúra'aca tí huámi'ini ineetzi jetze me'ecan, a'í'í pu xaa huatáu'uraasin tíj na'a rusén jime'e.

³⁴ Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e, a'ájna tíca'ari tzajta'a, mé hua'apua mú huatéje'ití muá'aju'un í utaatzí japua. Dios pu hui sejí á'avi'itin. Ajta í sejí, áa pu a'uteá'uraasin.

³⁵ Majta hua'apua 'uuca, mé naími'i mú te'á'ati'ixín mú muá'aju'un. Dios pu sejí á'avi'itín. Ajta í sejí, áa pu a'uteáturaasin.

³⁶ Majta hua'apua teteca, mé naími'i mú tejé'emuari'e muá'aju'un u ví'ira'ata'a. Dios pu hui ajta sejí á'avi'itín. Ajta í sejí, áa pu a'uteáturaasin. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

³⁷ Majta me'ín í mej Jesús jamuan á'ujjuhua'ane'e, ayéé mú tiraata'íhua'urí'i tijn:

—Tavastara'a, ¿a'uné jetze rá'avi'itín í Dios?

Ayeé pu tiu'utaniú tijn:

—A'uú mej e'etiújseire'esin í muá'ara'lica a'u ti ti'itij auucá'a ti m'í'ichi.

18

A'íjna 'íita'a ti nu'u rusejtaca'a, a'í pu nu'u raatémua'iti a'íjna í juees

¹ Aj pu í Jesús sejí niuucari jín tihua'utá'ixaa mej mi ráamua'aree ti ayén nu'u tiú'ujxe'eve'e mej téniuca'an ja'anáj ti na'a. Ajta ayén tiú'ujxe'eve'e mej nu'u caí ruxieemáje'e. ² Ayeé pu tihua'utá'ixaa tijn:

—Aa pu nu'u já'ahua'a sejí chajta'a jetze ja'ati pu é'echajca'a ti juees jín ti'itéveeca'a. Capu nu'u hui rá'atése'eca'a í Dios a'íjna í juees, capu ajta jetzen ruxe'eve'eca'a a'ij ti ti'ití huá'aruure í teite.

³ Ajta nu'u sejí a'uun a'uteveeca'a 'íita'a ti huaújseistareca'a. Ajta a'ín í 'íita'a, ja'anáj ti na'a pu a'uré'enineica'a í juees jemi. Ayeé pu nu'u hui tí'ijhuaviiraca'a tijn: “Patá'aj yeehui piyen náaruuren pej ne'uxijte'en pe'íjna jime'e ti ja'ati néjcha'íire'e.” ⁴ Ajta a'ín í juees, a'í pu nu'u rá'ijmijraca'a. Pu'urí a'ateeví'i ti ayén raruurejca'a. Aj pu í ayén tiu'umuá'aj tijn: “Jee xaa ne'u, canu yeehui rá'atése'e í Dios, capu ajta neetzi jetze ruxe'eve'e a'ij ti ti'ití huá'aruure í teite. ⁵ Aru amíjna mi 'íita'a, tí'ij p'í na'a pu yeehui yé táninei. J'éecan pu nejaaxieje'e. Tij caí nee nu yeehui rá'axijte'en ne'íjna jime'e ti ja'ati rájcha'íire'e. Na'ari caí, ajtahua'a pu yeehui yé tánineica'a a'ame ajta nena'a caí táca'anaxi'in ne'íjna jime'e.” Ayeé pu nu'u tiu'umuá'aj.

⁶ Ajta tavastara'a pu ayén tihua'utá'ixaa tijn:

—Xaanamuajri'i mú'een a'ij ti ti'ixa a'íjna í juees ti a'ij pua'a ti'itíujcha'íi. ⁷ Ajta a'ín í Dios í sej rájya'upua, ¿a'iné tejamuá'amítieje'e a'ij ti huá'arini mú'ejmi jime'e í ti amua'antíhuu'a? ¿Ni caí amua'axijte'en a'íjna jime'e í mej amuájcha'íire'e í á'amua'axi'ej teite, í ti Dios amua'antíhuu'a? A'íi ne'u caí. Nain xicaj tzajta'a, ajta nain tíca'ari tzajta'a, mú'een xu rahuahuuati ayén huá'arini. ¿Ni qui á'ateere ti á'amua'íjmi'ira a'ame? Capu xaa ne'u a'atzu.

⁸ Ayeé nu hui tejá'amua'ixaate'e. Dios pu ayén té'ujca'ane ti ama'uxijten a'íjna jime'e í mej amuájcha'íire'e. Ajta ca'anacan pu ayén rini. Mí ajta, net'íj uvé'enen inee, í nej neajta huá'a jetze airáne í teite, ¿ni qui mecaí cha'a té'atzaahuate'e a'íime í mej yen chaanaca japua a'uchéjme? Camu a'atzu, tzá'te'e.

A'íjna ti fariseo pú'eene'e, ajta a'íjna ti huá'ajijve'eca'a í mej tí'itici

⁹ Jesús pu ajtahua'a sejí niuucari jín tihua'utá'ixaa a'ímej jime'en í mej miyen tiu'umuá'aj í ru tzajta'a tijn r'íi mú nu'u ti'iteteite, í mej majta huá'axieehuata í seica í ruxi'ej teite. Tijn:

¹⁰ —A'íime í teite, í mej hua'apua, á'uú mú nu'u a'uteájrpu teyujta'a mej mi me'uun huaténiiuini. Sejí pu fariseo pú'eene'e. Ajta í sejí, a'í pu hui pírici ti huá'ajijve'eca'a í mej tí'itici.

¹¹ Ajta a'ín í fariseo, a'í pu nu'u huatéechaxi. A'í pu í a'utéjche ti ayén tiu'uténiiuini í ru tzajta'a tijn: “Dios, j'éecan nu huatántemua'ave'e mú'eetzi jemi, a'iné canu yeehui niyen 'een matj 'een í seica í teite. A'í mú yeehui tí'inahua'aj na'ari a'ij mú pua'a titetíujcha'íi, majta metíu'uxana'acira'ate 'úucate jamuan. Canu yeehui neajta niyen 'een tíj amíjna ti huá'ajijve'e a'ímej í mej tí'itici. ¹² Hua'apuaca jetze nu yeehui né'itzi'ívi sejí itieeri jime'e. Neajta niyen tiraatá'aca sejí tamuáamuata'a ti anxíte me'ecan í ti tinaac'íi.”

¹³ Ajta a'ín ti huá'ajijve'e í mej tí'itici, áa pu nu'u hui a'atzu imuá'a'utevéé. Capu nu'u ajta á'ujca'anejca'a ti júte'e á'ujneere, sino anteújt'u'asixi í rútaavitze'e í rumuájca'a jime'e. Ayeé pu nu'u tiu'uténiiu tijn: “Dios, patá'aj yeehui ná'ancu'uvajxi'in ineetzi, a'iné a'ij nu pua'a tí'itíncha'íi.” Ayeé pu'u hui tiu'utaxájtaca'a.

¹⁴ Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e a'íjna í ja'ati ti huá'ajijve'e í mej tí'itici, a'í pu xaa rí'éene'ecán jín huatéjturaa í ru tzajta'a í Dios jemi tí'ij a'ará'a í ruche. Ajta í sejí í fariseo, capu hui a'atzu x'é'epi'in tiu'uteájturaa í Dios jemi. Ayeé pu'u tieene'e já'araa, a'iné ti pua'a ja'ati ti na'a á'ujzaahuate'e, a'í pu tiu'utatévi'ira'ata. Ajta ti pua'a ja'ati tíj na'a caí ayén té'ujzaahuate'e, Dios pu ve'ecán jín tí'ira'íjcate'en. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

*Tí nu'u Jesús r'íi tihua'utá'asin a'ímej í tí'iríi
(Mt. 19:13-15; Mr. 10:13-16)*

¹⁵ Majta seica í teite, tí'írri mú á je'evé'evi'tixi í Jesús jemi ti ij a'ín hue'iré'echuixi'ín ti ij Dios ayén a'íjna jín r'í tihua'utá'an. Mat'íj me'ín hua'usej a'íme í mej Jesús jamuan á'ujjhu'a'ane'e, mat'íj mi hua'ajté'a'axi í teite.

¹⁶ Mí ajta a'íjna í Jesús, a'í pu hua'utajé í tí'írri mej mi a'ire'enen í jemin. Ayee pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Miche'e memán mé huaje'evé'evi'tín ineetzi jemi mi tí'írri. Caxu huá'íjmijra, a'iné amímej pu hui tí'ici'iti mej mi me'uun a'uteáru'te a'ujna Dios tí'eseijre'e.

¹⁷ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, ja'ati ti na'a ti hui caí ayén che'atá na'a á'ujca'ane ti Dios tiraata'ájte'en a'ij mej tité'ujca'ane mi tí'írri, capu xaa ne'u a'ájna a'uteáru'ti a'u ti Dios é'eseijre'e. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

A'íjna í temuajj ti nu'u chíjteaani pú'een
(Mt. 19:16-30; Mr. 10:17-31)

¹⁸ Ajta a'ín í ja'ati, a'úu pu a'utevéeca'a. A'í pu a'ín pú'een sefj ti tí'ajta. Ayee pu tiraata'ihua'uri'í a'íjna í Jesús tijín:

—Maestru, mi pej urar'én í á'a tzajta'a, a'iné tiú'ujxe'eve'e nej niyen huárini ti ij tináaci'iti nej ruuri ná'ara'ani tíj na'a rusén jime'e.

¹⁹ Jesús pu ayén tiu'utaniú tijín:

—¿A'iné 'een jín piyen tí'inexa yee nej urar'én yú ne tzajta'a? ¿Ni pecaí ramua'aree ti sefj na'a a'ín pú'een ti urar'én í ru tzajta'a? A'í pu a'ín pú'een í Dios.

²⁰ 'Pepu'uri hui tirú'umua'aree a'ij ti Dios tiu'utaxájtaca'a yé capej tí'axana'acira'ate, capej yee tí'itecui'ica, capej ajta yee tí'inahua'aj, capej ajta yee tí'ihua'itacare'en. Pajta yee r'í tihuá'ucha'ín a'atáata, pajta a'anána.

²¹ Ajta a'ín ti tí'ajta, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Nain nu jín tira'ará'astijre tíj na'a nej nauche'e pá'ari'ista.

²² Tí'ij Jesús ráanamujri'í a'ij ti tiu'utaxájtaca'a, aj pu í ayén tiraata'ixaa tijín:

—Sefj pu'u hui muá'aturaate'e. Patá'aj nain tiú'utuaani a'achú pej caj tí'ijcha'íi. Aj pej pi hua'uré'an í tumin a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'í. Tí pua'a piyen huárini, aj pej xaa ra'ancuré'asin í ti ta japua é'eseijre'e a'íjna ti huápi'í tí'ijnajche. Aj pej hui pijtá'í mú a'arájra'ani neetzi jamuan. —Ayee pu tiraata'ixaa.

²³ Ajta a'ín ti tí'ajta, tí'ij ráanamujri'í a'ij ti Jesús tiu'utaxájtaca'a, jé'ecan pu huataújxeemiste, a'iné jeíhua pu tí'ijcha'íica'a.

²⁴ Aj pu í Jesús ra'arásej. Tí'ij í ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Jé'ecan pu huápi'í huá'amuar'íeriste'e a'ímej chíjteaani mej mi me'uun a'uteáru'te u ta japua Dios tí'eseijre'e.

²⁵ 'Ee xaa ne'u, ayée nu hui tejá'amua'ixaate'e ti ayén tí'ayajna, jaítze'e pu muári'eri ti chíjteaani a'uun a'uteáru'te u ta japua Dios tí'eseijre'e caí ti cameeyu'u tí'itíj anaarute í pí'ise'e jetze. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

²⁶ Majta me'ín í mej ráanamujri'í, ayée mú tiraata'ihua'uri'í tijín:

—¿A'iné ye'í tí'írri'iri ti ja'ati a'uun huateáru'tan Dios tí'eseijre'e?

²⁷ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—A'ímej jemi í tetea, capu xaa a'ij tí'írri'iri. Mí ajta Dios, a'í pu xaa raay'íti.

²⁸ Ajta a'ín í Pedro, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Maestru, nain tu hui teri teja'uhua'axi í tej tí'ijcha'íica'a tej ti á'ujjhu'a'ane'en á jamuan.

²⁹⁻³⁰ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, ayée pu hui tihuá'aci'iti ja'ati ti na'a tí'ari jaítze'e r'í tináajcha'íi ineetzi caí máaj ja'ati a'íjna jime'e ti nee jamuan á'uche'ecan. Tí pua'a hui ja'ati ayén jaítze'e tí'ijxe'eve'e ti nee jamuan á'uche'ecane'en caí ayén tí'ijxe'eve'e ti a'uun huateáru'tan í ruchi'ítá, nusu ti pua'a jaítze'e r'í tináajcha'íi ineetzi caí í ru'íj nusu í ruja'atzimúá nusu í rucu'utzimúá nusu í rujúutzimúá a nusu í ruva'újsimua'a, jeíhua pu jaítze'e ra'ancuré'asin íjii ti yú aumé a'íjna jetze í chaanaca, ajta, a'í pu hui ruuri a'ame tíj na'a rusén jime'e tí'ij méjca'í huáye'e ti yé e'evé'eme. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

Jesús pu nu'u ajtahua'a ayén tiraataxájtaca'a tijín nu'uri mi'ini inee
(Mt. 20:17-19; Mr. 10:32-34)

³¹ Tí'ij í rujámua'a hua'utajé a'ímej í mej tamúaamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Tu'uri hui tímua'a á a'ujnéjsin ántivi Jerusalén. Ajta najmí'í pu te'araarastejsin a'ij mej ye'í tira'uyú'uxaca'a a'íme í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan ineetzi jime'e, í nej neajta huá'a jetze airáne í teite.

³²⁻³³ A'í mú tiu'utátuure'esin ineetzi a'ímej jemi í mej seij chu'éjra'a japua é'eme'ecan. Majta a'íme, a'í mú na'axíéhuari'ira muá'aju'un, majta a'ij pua'a tí'inexajtan. A'í mú

hui majta naatetz'i'ijmua'axi'isin, majta naatévajxi'isin. Mat'i'ij mi nejé'icatan. T'i'ij hui ari huaica xicaj jetze teuumé'en, aj nu ni aitamé huá'a tzajta'a í mi'ichite. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa.

³⁴ Majta me'ín í mej jamuan á'ujuhua'ane'e, camu a'atzu yaú'itíeé muá'araa. A'íi pu rá'avaataca'a a'ij ti huataújmua'a. A'íj pu jín caí a'ij tihua'amitejte'eca'a a'ij ti huataújmua'a í ti raataxájtaca'a.

T'i'ij nu'u Jesús tiráahuaa a'íjna ta'arácun a'ujna u Jericó
(Mt. 20:29-34; Mr. 10:46-52)

³⁵ Aa mú vejlí'i a'ucajú'uca a'ájna já'ahua'a u Jericó. Ajta se'ij, áa pu a'utácattí juye ti a'atánine'i, ti va'íri'ira huauca'a. Arácun a'íjna í ja'ati. ³⁶ T'i'ij a'íin huá'unamuajri'i í mej jeíhua teite u á'ucí'ica'an, t'i'ij í a'íi tiu'uta'íhua'u t'ítíj ti a'ij rijcaa.

³⁷ Mat'i'ij mi miyen tiraata'ixaa t'íjín:

—Yé pu e'icáame a'íjna í Jesús, Nazarét ti é'eme'ecan.

³⁸ T'i'ij í ayén tiraatajé t'íjín:

—Jesús, mi pej í'i huáacixa'ara'an a'íjna í David teecan, patá'aj hui ná'ancu'uvajxi'ín.

³⁹ Majta me'ín í mej amuaaté'ee muajjú'ucaa, a'íi mú ra'ajté'axi, majta raatá'ijmijri'i ti nu'u caí t'í'ixajta. Mí ajta a'íin caí, capu raatapuá'ajta'a. Jaítze'e pu ca'anín jín tiu'utaxájtaca'a t'íjín:

—Mí pej huáacixa'ara'an a'íjna í David teecan, patá'aj ná'ancu'uvajxi'ín ineetzi.

⁴⁰⁻⁴¹ Ajta a'íin í Jesús, áa pu a'utéechaxi. Ajta hua'uta'ajj mej ye'evé'evi'itín jemin. T'i'ij á vejlí'i e'evé'eme'ecaa, Jesús pu ayén tiraata'íhua'uri'i t'íjín:

—¿A'íné t'ítíj pet'íjxe'eve'e nej niyen muáruuren mú'eetzi?

Aj pu í a'íin ta'arácun, ayén tiu'utaniú t'íjín:

—Nevástara'a, ayéé nu hui t'íjxe'eve'e nej neajta atáneere.

⁴² Aj pu í Jesús ayén tiraata'ixaa t'íjín:

—Nee nu muaatá'asin pej pajtáhua'a atáneere. Pepu'uri huarúj a'íné peté'atzaahuatée' mú'ee.

⁴³ Jíme'en pu'u ayén tiraata'ixaa, aj pu í a'íin ta'arácunica'a, atáneereca'a. Ajta á'uraa jamuan í Jesús. Ajta r'íi pu tiraatá'acare'e í Dios. Majta a'íime í teite, mat'i'ij raase'ij, a'íi mú majta r'íi tiraatá'a í Dios.

19

A'íjna í Jesús, ajta a'íjna í Zaqueo

¹ T'i'ij í Jesús a'uun pu a'uteájrupi u Jericó. A'uu pu já'ita'a aumé'ecaa. ² Ajta se'ij a'uun a'utéveeca'a ti ayén ántehuaa t'íjín Zaqueo. A'íi pu a'íin pú'een í ti tihua'áijte'e a'íme'ij í mej huá'ají'ivi í mej t'ítíci. Chíjteaani pu pú'een a'íjna í Zaqueo. ³ A'íi pu rasejram'íca'a ja'ati ti pírici a'íjna í Jesús. Aru capu rí'írístaca'a a'íné jeíhua mú teite, ajta í'itzapuátuun a'íjna í Zaqueo. ⁴ A'íj pu jín anayeixi'i a'utíechejraa. Aj pu í antíraa í mejchi jetze ti ij raase'ij temua'a naa a'íné pu'uri ramua'areereca'a t'íjín áa pu a'íre'enejsin.

⁵ T'i'ij Jesús a'uun e'iré'ene. Aj pu í ájneereca'a í ciye'ij jetze. Aj pu í ayén tiraata'ixaa t'íjín:

—Zaqueo, patá'aj ca'anacan acájra'ani. Ayeé pu hui tiú'ujxe'eve'e nej ne'uun anú'asti j'íi ne'ájna a'u pe é'eché.

⁶ T'i'ij í ca'anacan acájraa. Aj pu í ra'ancuré'evi'iti temua'a naa a'íjna í Jesús.

⁷ Majta a'íime í teite, mat'i'ij raase'ij, mat'i'ij mi autéjhuii mej miyen a'ij pua'a t'í'ixajta t'íjín:

—A'uu pu a'umé'í t'í'ixajta a'uun anú'asti a'u t'í'eché se'ij ti a'ij pua'a t'í'itíjcha'íi.

⁸ Ajta a'íin Zaqueo, á pu a'utéechaxi. Aj pu í ayén tiraata'ixaa a'íjna í Jesús t'íjín:

—Casí'i, nevástara'a, nu'uri já'ita'a hua'utapuajve'esin a'íme'ij í mej caí a'ij t'í'ijviica'a, já'ita'a í nej t'í'ijcha'íi. Ayeé nu hui neajta rini. T'í pua'a necaí ja'anáj ja'ati tiu'unáhua'iri'í, ayéé nu muáacuaca pua'améca raatá'asin.

⁹ Aj pu í Jesús ayén tiraata'ixaa t'íjín:

—Íj'íi pu xaa Dios hua'irájtuaa a'íme'ij íye'ij mej che a'íné a'íjna í ja'ati, a'íi pu ajta a'íin pú'een huáacixa'ara'an a'íjna í Abraham teecan.

¹⁰ Ayeé pu t'í'een a'íné ínee, í nej neajta huá'a jetze airáane í teite, ayéé nu hui 'een jín mú a'uvé'eme'ij nej ni hua'avé'ehuauni, neajta hua'irájtuaani a'íme'ij í mej miyen á'ujuhua'an cu xiee mej merí á'uveti. —Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

Ajta a'íjna í tumin í ti tamúamuata'a ará'ase

¹¹ Maúche'e mú t'ínamujra'a í teite, t'í'ij Jesús se'ij niuucari jín tihua'utá'ixaa a'íné pu'uri vejlí'i antenésime'eca ánti Jerusalén. Majta a'íime í teite, ayéé mú t'í'imujca t'íjín pu'uri tímua'a huatasej're'esin ti Dios autéjcheni ti tihua'ajta íyey chaanaca japua. ¹² A'íj pu jín ayén tihua'utá'ixaa t'íjín:

—Ayeec pu nu'u hui ja'anáj tiuju'uríj a'ájna í ja'ati ti huá'a jetze airáane í teite í mej tí'ajjtaca'a. Tí'ij jí u a'umé'e a'ame seíj chuéjra'a japua mej mi me'uun ye'entíhuuani rey jime'e. Tí'ijta'i nu'u uvé'enejsin.

¹³ Tí'ij caí xi u á'lume, amuacaícan pu nu'u a'á'imej huatajé í mej tí'imuari'e í jemin. Tamuáamuata'a m'ó hui ará'aseca'a. Aj pu i tumin hua'utá'a seíj ajta seíj, ti ayén tí'ijnajche ayén pua'amé a'achú mej ramuá'ítici huaíca máxcira'i jime'e. Ayeec pu nu'u tihua'utá'ixaa tíjín: “Setá'aj se'ájna jín tiraamuáriste'en ti jaítze'e raamuá'itin, ajta nena'a caí uvé'enen.”

¹⁴ 'Mi majta me'ín í ti tihua'ajjte'e, a'á'í mú nu'u hui rájcha'íire'eca'a. Mat'í'ij mi seica huata'íteca'a mej mi miyen tiraata'ixaa'te'en yee mej caí raxí'eve'e ti a'á'ín te'enteárate í rey jime'e.

¹⁵ 'Mi ajta a'á'ín tira'anteájrupi rey jime'e. Ajta nu'u uvé'ene a'ájna ti é'eche. Aj pu i hua'utajé a'á'imej í ti hua'utá'a í tumin ti íj ráamuá'aree a'achú mej caj raamuá'iti seíj ajta seíj.

¹⁶ 'Ajta a'á'ín ti amuacá'í é'iré'ene, ayéec pu nu'u hui tiraata'ixaa tíjín: “Nevástara'a, a'ájna í tumin mú'eetzi ti a'á'a, ayéec pu yeehui tamuáamuata'a pua'améca huamuá'iti.”

¹⁷ 'Ayeec pu nu'u tiu'utaniú a'ájna ti tí'ira'ajjte'e tíjín: “Xí'epi'ín pej huaríj mi pej rí'í nevaire'e. A'iné capej tí'itíj jín a'uté'ítzee pe'ájna jime'e ti caí ve'ée, nee nu yeehui tí'imua'ijcate'en patá'aj tiu'uta'ájta tamuáamuata'a pua'amecié í chajta'a jetze.”

¹⁸ 'Ajta a'á'ín ti tí'ivaire'e ti ra'ité'asi, a'á'í pu ajta á e'iré'ene. Ayeec pu nu'u tiraata'ixaa tíjín: “Nevástara'a, a'ájna í tumin, mú'eetzi ti a'á'a, anxívica pua'améca huamuá'iti.”

¹⁹ 'Ajta a'á'ín ti tí'ira'ajjte'e, ayéec pu nu'u tiraata'ixaa tíjín: “Ayeec nu yeehui tí'imua'ijcate'en patá'aj tiu'uta'ájta anxívica pua'amecié í chajta'a.”

²⁰ Tí'ij jí seíj á e'iré'ene ti tí'ivaire'e í jemin. Ayeec pu nu'u tiraata'ixaa tíjín: “Nevástara'a, ye'ecui yeehui mú'eetzi ti a'á'a í tumin. Ayuu nu jetze ra'ancáají'icie cixuri jetze. Net'í'ij ní yeehui raaté'avaata. ²¹ Ayeec nu yeehui huaríj a'iné nemuaatátzin. Muá'í'eri ti ja'ati rí'í tiu'uteáuran mú'eetzi jemi. Mú'ee pej raaré'ese'íri í pej caí tiu'utá'a. Pajta mú'ee tí'itza'anaca'a'u pej yeehui caí tejé'ehuaste'e.”

²² 'Aj pu nu'u i ayén tiu'utaniú a'ájna ti tí'ira'ajjte'e tíjín: “Nee nu yeehui pua'ájti muaatá'asin ne'ájna jime'e a'íj pej tiu'utaxájtaca'a, mi pej a'íj pua'a tí'ivaire'e. Mú'ee pe ru'umua'areereca'a tíjín netí'ájtaca ca'anéeri jime'e. Neajta raaré'ese'íri í nej caí tiu'utá'a. Pajta piyen tí'inexa yee netí'itza'anaca'a'u nej caí tejé'ehuaste'e.”

²³ Tí'ij pua'a yeehui piyen tí'imuaajca, ¿a'iné 'een jín pecaí piyen huaríj pej á yaúutuaa í tumin huá'a jemi í mej tí'ine'íjte ti i a'atzu raamuá'itin? Ayeec pepu'u jín huá'íniiche'e, nee nu ra'ancuré'ániiche'en neetzi ti ne'á'a, neajta í ti raamuá'iti netí'ij uvé'ene.”

²⁴ 'Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa a'á'imej í mej á vejli'í a'uté'uuca'a tíjín: “Setá'aj yeehui rá'ari'í í tumin ti ru'ité'aa, seíj si raatá'an se'ájna ti tamuáamuata'a ru'ité'aa.”

²⁵ 'Majta a'á'ime, ayéec mú nu'u tiraata'ixaa tíjín: “Tavastara'a, ¿a'iné ti i? Amí pu yeehui ari ru'ité'aa tamuáamuata'a pua'améca í tumin.”

²⁶ 'Ayeec pu tihua'utá'ixaa tíjín: “Ayeec nu yeehui tejá'amua'ixaa'te'e. Ja'ati ti na'a ti jéihua tí'ijcha'íi a'ájna jime'e ti rí'í tiu'utévai, jaítze'e pu yeehui tí'ijci'iti a'ájna. Ajta ja'ati ti na'a ti caí tí'itíj tícha'íi a'ájna jime'e ti a'íj pua'a tiu'utévai, Dios pu rá'ari'ira í ti c'íj caj tí'ijcha'íi.

²⁷ Majta a'á'ime í mej néjcha'íire'e, majta mej caí raxí'eve'eca'a nej rey jín te'enteárate nej ní tihua'uta'ajjte'en, mé xu yeehui huaje'evé'evi'itín, seajta huá'ucui'íni íye vejli'í ne jemi.” Ayeec pu nu'u hui tiu'utaxájtaca'a a'ájna í rey.

Tí'ij nu'u Jesús a'uteáru'ti u Jerusalén

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Jn. 12:12-19)

²⁸ Tí'ij Jesús raatapuá'ajjtaca'a ti tihua'utá'ixaa'te'en, aj pu i anayéixi'í á'uraa. Aj pu a'ujnéesime'eca ánti Jerusalén. ²⁹⁻³⁰ Tí'ij jí a'uun vejli'í a'uré'ene a'ujna já'ahua'a Betfagé, ajta a'ujna já'ahua'a Betania, chajta'a ti a'uun a'utacá'a ájca'í jírí jetze ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Aceituunajemi. A'uun pu hua'apuaca huata'íteca'a í mej jamuan á'ujjujhua'ane'e. Ayeec pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Setá'aj se'uun a'uteárate a'ájna chajta'a, a'á'ín ti é'esejre'e í juye jetze. A'ájna vejli'í a'u seíj a'uteáru'ti, áa xu puuru'u é'eteuuni ti a'íjtápi'í, ti caí xi ja'anáj ja'ati japuan avé'eyéijxi. Setá'aj rá'íjxijta. Seajta ye'eráajan. ³¹ Tí'ij pua'a hui ja'ati ayén tejá'amua'íhua'ura yee a'iné 'een jín será'íjxijta, setá'aj siyen tiraata'ixaa'te'en yee tavástara'a pu nu'u hui raxí'eve'e. —Ayeec pu tihua'utá'ixaa.

³² Mat'í'ij mi me'uun u á'uju'un í ti hua'uta'íteca'a. Ayeec pu te'irájraa tíj tihua'utá'ixaa. ³³ Mat'í'ij mauj rá'íjxijtajme'eca'a í puuru'u, mat'í'ij mi hua'useíj a'á'ime í ti huá'ac'í. Aj mú mi tihua'uta'íhua'uri'í tíjín:

—¿A'iné 'een jín será'íjxijta mi puuru'u?

³⁴ Mat'í'ij mi miyen tiu'utaniú tíjín:

—Tavastara'a pu nu'u hui raxi'eve'e.

³⁵ Mat'i'ij mi ya'ujáj í Jesús jemi. Mat'i'ij mi tiú'ujcixu tira'ité'itate. Aj mú mi ra'antítuaa me'l'ijna í Jesús í puuru'u jetze. ³⁶ T'ij na'a tiu'umé'ecaa í Jesús, teite mú cáxuri tiu'uteváarajye'ícaa í juye jetze a'u ti aumé'ecaa.

³⁷ T'i'ij í aj aumé'ecaa a'ájna Aceituunajemi, a'u ti a'ucaú'c'ijme'en. Naími'i í mej jamuan huajú'ucuaa, a'úi mú autéjhuii mej r'i'i tiraatá'an í Dios me'l'ijna jime'e mej huataújtemua'ave a'iné jeíhua mú tiu'usé'ij ti huápi'i tiú'ujxe'eve'e. ³⁸ Ayee mú tí'ixajtaca'a t'ijín:

R'i'i pu tiraatá'a a'ájna ti rey jime'e ti'itéjvee ti ajta mé'e vé'eme niuucajtze'en í tavástara'a, am'ijna ti Dios ra'antíhua'u.

Miché'e r'i'i hui ti'itechée muá'ara'ani a'íime í mej ta japua é'eseijre'e.

Miché'e majta r'i'i tiraatá'an a'ájna ti a'uun á'ujca anti'ímua.

³⁹ Majta seica í fariseos, mat'i'ij ráanamujri'i, ayée mú tiraata'ixaa me'l'ijna í Jesús t'ijín:

—Maeestru, hua'utá'íjmijri'i mej mi caí cha'a miyen tí'ixajta a'íime í mej á jamuan á'ujjuhua'an.

⁴⁰ Aj pu í Jesús ayén tiu'utaniú t'ijín:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. T'í pua'a a'íime mecaí miyen tí'ixajta, a'úi pu hui tetej ayén che'atá na'a tí'ixáata a'ame ca'an'jra'a jime'e. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

⁴¹ T'i'ij á vejli'i aumé'ecaa u Jerusalén, aj pu í raase'ij í chajta'ana. T'i'ij í huaújyeineca'a a'ájna jime'e. ⁴² Ayee pu tiu'utaxájtaca'a t'ijín:

—T'í pua'a mú'een séjmua'areere, íjii, a'ájna xicá'jra'a jetze ti'it'ij ti pú'een ti r'i'i tejámuaatá'asin sej si r'i'i ti'itechée xá'ara'ani í Dios jemi. Aru caxu raamuá'a. A'íj pu hui jín ari rú'avaa sej si caí raase'ij. ⁴³ Pu'uri teja'uré'enejsin mú'ejmi jemi a'ájna xicá'jra'an jetze mej jetzen amuaaténe'usi'ite'etin a'íime í mej amua'ájcha'íire'e. A'úi mú hui ra'atanájsin í jaxu'u jetze me'l'ijna jime'e í inaamua mej rá'ajtaahuaca'a. Majta amua'iteánajsin. Majta nainjapua te'iteánaxi'isin í sej jetze huiráaci'ica.

⁴⁴ Majta, naíjmi'ica mú hui a'antipua'arite'e mú'ejmi, majta í a'amua'ayujmua'a, í mej me'uun a'uchéjme a'u ti jaxu'u jín teje'eré'anami'i. Nain mú huaté'uuna í tetej ti rujapua ticaíjme, me'l'ijna jime'e í sej hu'aa caí ramua'areereca'a ja'anáj ti Dios huatase'ijre mú'ejmi jemi.

T'i'ij nu'u Jesús hua'utamuári í teite u teyujta'a

(Mt. 21:12-17; Mr. 11:15-19; Jn. 2:13-22)

⁴⁵ Aj pu í a'uun a'uteá'rupi u teyujta'a. T'i'ij í a'utéjche ti hua'irámuarite'en a'íimej í mej me'uun tí'ituaá muá'aye'i. ⁴⁶ Ayee pu tihua'utá'ixaa t'ijín:

—Ayee pu té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze yee: “Ayee pu tí'ivaire'e í nechi'i mej mi me'uun huatéjniuuni í Dios jemi.” Mí seajta mú'een, ayée xu hui raruure ti tí'ivaire'e tíj teásta'a a'u mej tzajta'an é'eru'ava'ataca í nahua'ari. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

⁴⁷ Nain xicaj tzajta'a pu tihua'amua'atehua'a í teite u teyujta'a. Majta a'íime í mej tí'ajta u teyujta'a, majta a'íime í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze Moisés ti ra'uyú'uxaca'a, majta í mej jaitze'e vivejmé'en jín títetateí huá'a tzajta'a í teite, a'úi mú tí'itese'eca'a í ru tzajta'a a'ij mej ye'í huárini mej mi raajé'ica. ⁴⁸ Aru camu a'ij tirájteu a'ij mej ye'í huárini a'iné naími'i í teite, a'úi mú r'i'i tí'ijnamujraaca.

20

T'í nu'u ja'ati tira'íjca a'ájna í Jesús

¹ A'ájna'ímua pu ayén tiuju'ur'ij. A'u pu tihua'amua'atejca'a u teyujta'a a'u ti e'erá'aujta'a. Ajta pu huá'a'ixaate'eca'a í teite í niuucari ti jín Dios hua'irátuaasin. Mat'i'ij mi seica á e'iré'ene, a'íime í mej teyujta'a tí'ajta, majta a'íime í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze, Moisés ti ra'uyú'uxaca'a, majta í huá'avausimua'a. ² Ayee mú tiraata'ixaa t'ijín:

—¿T'i'itáni jín peti'itéjvee pej pi piyen rici? ¿A'ataani hui a'ájna jín timua'íjca?

³ Aj pu í Jesús ayén tiu'utaniú t'ijín:

—Nee nu neajta tejámuaata'íhuu'ura sej si seajta mú'een siyen tinaatá'ixaate'en. ⁴ A'ájna ti jín huá'umua'íhuaca'a í Juan teecan, ¿a'ataani hui tira'íjca a'ájna? ¿Ni í Dios ca'ín í teite?

⁵ Mat'i'ij mi miyen ti'itú'rihua'uri'i t'ijín:

—T'í pua'a tiyen tiraata'ixaate'en yee Dios ti júte'e é'eseijre'e, a'úi pu tira'íjca, aj pu xaa ayén titaatá'ixaate'esin yee a'iné tej tíj caí rá'atzaahuate'e. ⁶ Na'ari, ti pua'a hui tiyen raataxá'ij yee tetea mú tira'íjca, aj mú mi teite taateátu'asixi'isin tetej jime'e, a'iné ayée pu tihua'amitiejte'e ti Juan a'ín pú'ene'e se'ij ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

⁷ A'íj mú jín miyen tiraata'ixaa t'ijín:

—Catu ramua'aree ja'ati ti jemin tí'itéveeca'a a'ájna í Juan.

⁸ Ajta a'ín Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa t'ijín:

—Canu neajta nee amuaatá'ixaate'esin ja'ati nej jemin tí'itéjvee nej ni niyen rici.

Mej nu'u tí'imijhuaca me'íjna í mej majta a'ij pua'a tí'iteteite
(Mt. 21:33-44; Mr. 12:1-11)

⁹ Ajta á'iyen, Jesús pu se'ij niuucari jín hua'utá'ixa í teite ayén tijín:

—Ja'ati pu nu'u hui jéihua uuva huáhuui. Tí'ij jí, seica huatá'a í teite mej me'uun tiu'umuári'en í huastari tzajta'a. Aj pu nu'u í á'uraa a'íjna í ja'ati. Jéihua pu mu'u é'etee.

¹⁰ Tí'ij a'ájna teja'uré'ene mat'íj pua'a raju'uraca, se'ij pu nu'u í a'uta'iteca'a huá'a jemi í ti hua'utániijte mej mi raatátuui're'en je'icáca ti tiú'ucireca'a. Majta a'íime í teite, a'íi mú nu'u raatéevajxi me'íjna ti tí'ivaire'e. Majta nu'u caí tí'itij raatá'a, ayée mu'u tiraata'iteca'a.

¹¹ 'Ajtahua'a nu'u se'ij huata'iteca'a ti jemin tí'ivaire'e. Majta a'íime ti hua'utániijte, majta mú nu'u raatéevajxi. A'ij mú pua'a ráaruu. Majta caí tí'itij raatá'a, ayée mu'u nu'u tiraata'iteca'a. ¹² Hua'icaca jetze, a'íi pu nu'u hui se'ij ajtahua'a huata'iteca'a. Majta nu'u me'ín ti tihua'utániijte, a'íi mú tiraapuaj. Majta raaré'iteca'a.

¹³ 'Tí'iqui nu'u ayén tiu'umuá'aj a'íjna í ja'ati ti á'are'ara'an pú'een í chuej, tijín: “¿A'íqui yeehui náarini inee? Niyauj nu hui huata'íti í nej huápi'í raxí'eve'e. Ayej ne'ase, a'íi mú xaa arátese'esin me'íjna.”

¹⁴ 'Mi majta a'íime, mat'íj nu'u raase'ij, aj mú mi tiu'utaú'ixaa. Ayeé mú tiraaxí'epi'intare tijín: “A'íi pu yeehui a'íin pú'een í ti tí'ijci'iti. Tiché'e raajé'ica ti ij téjmi huáci'iti.”

¹⁵ 'A'íj mú nu'u jín raaré'iteca'a. Mat'íj nu'u mi raajé'ica.

¿A'íné hui tejamaú'amitietje'e mú'ejmí? ¿A'íqui huá'aruuren a'íjna ti á'are'ara'an pú'een a'u ti uuva é'ehuiiti'í? ¹⁶ Ayeé nu tejá'amua'ixaa'te'e. A'íi pu a'uun a'uré'ene'sin. Ajta á'iyen, a'íin huá'acui'ini a'íme'j í ti hua'utániijte. Aj pu í xaa seica huatapuajve'esin mej mi me'uun hui teja'umuári'en.

Mat'íj miyen tiráanamujri'í í teite, ayée mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ché'e caí ja'anáj ayén tí'irijca.

¹⁷ Aj pu í Jesús hua'use'irajraa. Tí'ij jí ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Na'ari caí ayén tí'ayajna a'ij nej tejámuata'ixaa, ¿a'íné 'een jín ayén té'esiiimua'í í yu'uxari jetze? Ayeé pu, tijín:

A'íjna í tetej í mej méjca'í rúurie a'íime í mej chí'ij ta'ahuaca,

ayée pu te'irá'jraa ti a'íin a'íin pú'een í mej ra'atéchajtza í esquiina a'u mej yé'ejtaahua í chí'ij.

¹⁸ Ja'ati ti na'a ti pua'a se'ij í ja'ati a'íjna japua rájveti í tetej í mej meri ra'atéjca í squiina,

a'íi pu huaténa'axijsin nainjapua í ru jetze.

Na'ari, ja'ati ti na'a í mej tí'imuari'e, ti pua'a se'ij japua rájveti a'íjna í tetej,

a'íi pu tira'iráxayeepe'esin.

—Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

A'íjna jime'e mej nu'u huá'ajjve'eca'a í mej tí'itici
(Mt. 21:45-46; 22:15-22; Mr. 12:12-17)

¹⁹ Majta a'íime í mej tí'imua'ataca'a í yu'uxari jetze, Moisés ti ra'uyú'uxaca'a, majta a'íime í mej tí'ájtaca'a í teyujta'a, jéihua mú tiu'umuá'aj a'ij mej ye'í huá'ini mej mi ca'anacan raatéeví'í, a'íné ayée mú tirú'umua'areereca'a ti huá'a jemi huatéeniú a'íjna jime'e í niuucari ti raataxájtaca'a. Aru a'íime, a'íi mú huá'atziine'eca'a í teite.

²⁰ Jéihua mú rá'eeve'eca'a. A'íj mú jín seica huata'iteca'a í mej miyen ruse'jrataca'a mej miyen tí'ixaxa'a tzáahuati'ira'a jime'e. Ayeé mú tí'ijxe'eve'eca'a mej tiraata'ihua'u tí'itij jime'e ti í a'íin a'íjna jín auté'itzen mej mi tiu'utátuui're'en í tajtuhuan jemi.

²¹ Majta a'íime í mej rá'eeve'eca'a, ayée mú tiraata'ihua'uri'í tijín:

—Maestru, teen tu ramua'aree tijín pej piyen tí'ixaxa'a tzáahuati'ira'a jime'e, pajta tihua'amua'ate a'ij ti tiraavíjte'e. Ayeé pepu'u che'atá huá'aruuren í teite. Mú'ee pej tzáahuati'ira'a jime'e tihua'amua'ate a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. ²² ¿Ni qui xí'epi'in tej tiyen tiu'unájchita a'íjna jemi ti tí'ta'áijte'e, a'íjna ti ayén ántehuaa tijín César?

²³ Ajta a'íin Jesús, a'íi pu rú'umua'areereca'a mej caí miyen tí'ira'ihua'uraca'a tzáahuati'ira'a jime'e. Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa tijín:

²⁴ —Se'ij senaatasejrate'e í tumin. ¿A'ataani néerime'ara'an párici ti jetzen acájvee? ¿A'íné té'axa ti jetzen é'esejre'e? ¿A'íné hui ántehuaa?

²⁵ Mat'íj mi miyen tiu'utaniú tijín:

—A'íi pu párici í César.

Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj siyen raatá'an se'íjna í César, tí'itij ti á'are'ara'an pú'een. Setá'aj seajta raatá'an í Dios tí'itij ti á'are'ara'an pú'een.

²⁶ Majta a'íime, camu a'ij tirájteuve'eca'a a'ij mej ye'í huá'ini mej raatémua'itin me'íjna jime'e a'ij ti a'íin tihua'utá'ixaa á jé're huá'a tzajta'a í teite. Majta a'íime í teite, naa mú r'íi tira'utase'ij a'ij ti a'íin tiu'utaxájtaca'a. Aj mú mi raatapuá'ajtaca'a mej tí'ixajtaca'a a'íime í seica.

A'ájna jime'e mej nu'u huatarújsin í teite huá'a tzajta'a í mi'ichite
(Mt. 22:23-33; Mr. 12:18-27)

²⁷ A'atzu á'ateevi'lica, seica mú e'iré'ene. A'áme mú pírici í saduceos. Ayee mú tí'ixaxa'a a'áme yee camu cha'a huatarújsin í mej meri huácuii. Mat'íj mi miyen tiraata'íhua'uri'í t'íjín:

²⁸ —Maeestru, ayée pu ra'uyú'uxaca'a a'ájna í Moisés teecan ti ayén té'eme itejmi jemi. Tí pua'a nu'u ja'ati ti neiche, ti puo'a a'áin caí tí'íríjmu'a huá'mí'ini, ruxe'ev'e nu'u ti a'áin ihuá'ara'an ra'ancuré'evi'itin a'ájna ti raté'vilitine'e í ti huamí'í ti ij a'ájna jetze me'ecan tiyaúj á'ara'ani.

²⁹ Ayee pu hui ja'anáj tiuju'ur'íj itejmi jemi. Ayee mú ará'axcaa a'achú cumu aráhua'apua í teite í mej ru'ihuamua'ataca'a. Tí'íj jí a'áin ti vásta'a, a'áin pu huaté'ne'icheca'a. Ajta á'íy'en huamí'í. Capu xi tiyaúuca. Ayee pu hui che'atá na'a tiráaruu í se'íj ti ra'ité'asi. Mu'uri í'í hua'apua.

³⁰ Ajta a'áin í se'íj ti ra'ité'asi, a'áin pu ra'ancuré'evi'iti a'ájna í 'íta'a ti raaté'vilitine'e a'ájna ihuá'ara'an teecan. Mu'uri í'í huaíca. ³¹ Ajtahua'a se'íj ti ra'ité'asi, a'áin pu ajta ra'ancuré'evi'iti. Ayee pu che'atá na'a tihua'uruu na'íjmi'lica í mej aráhua'apua, mej caí jetzen tiyaúj muá'araa, na'ími'í mú huácuii. ³² Ajta á'íy'en, a'áin í 'íta'a pu huamí'í.

³³ Me'ecui xaa, mat'í'ij a'itácí'ine huá'a tzajta'a í mi'ichite, ¿ataaani íra'ara'an pu'éene'e a'ame?, a'íné na'íjmi'í mú ra'ancuré'evi'iti.

³⁴ Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa t'íjín:

—A'áme í teite í mej jí'ii huá'emua, a'áin mú néj'ne'iche, majta víviche. ³⁵ Majta a'áme ti ayén tihua'uv'íj'te'e mej a'ájna e'ará'asti mej a'itácí'ine huá'a tzajta'a í mi'ichite, majta me'ájna e'ará'asti a'ájna xicá'ra'an jetze ti Dios nainjapua tiu'uta'ájta, a'áin mú caí cha'a néj'ne'ichen, camu majta víviche. ³⁶ Camu majta ché'e cui'ini, a'íné ayée mú 'een mat'íj a'áme í mej ta japua tí'ivaire'e. A'áin mú yaújmu'a'ame'en pú'een í Dios a'íné mu'uri huanéj huá'a tzajta'a í mi'ichite.

³⁷ Ajta a'áin í Moisés, a'áin pu hui titaatá'ixaa a'ájna jime'e t'í'ij ra'uyú'uxaca'a a'íj ti ja'anáj se'íj a'uteájtaa tu'upi ti ajtí'í. A'íj pu jín, Moisés ayén raatamuá'a í tavástar'a t'íjín: “Í ti Diojra'an pú'een a'ájna í Abraham, ajta ayén che'atá na'a Diojra'an pú'een a'ájna í Isaac, ajta Diojra'an pú'een í Jacobo.”

³⁸ Moisés pu hui tihua'utá'ixaa cumu mej maúche'e ruuricaa. A'íj pu jín, a'íj pu a'áin pú'een í huá'a Dios a'áme í mej ruuri. Capu huá'a Dios pú'een a'áme í mej mi'ichíjta muaateáj'turaa t'íj na'a rusén jime'e. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Jesús.

³⁹ Majta seica í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze, Moisés ti ra'uyú'uxaca'a, ayée mú tiu'utaniú t'íjín:

—Maeestru, xi'epi'in pej tiu'utaxájtaca'a.

⁴⁰ T'íj na'a a'ajná'imua, capu ché'e ja'ati ahuájca'ane ti ti'it'íj raata'íhua'u.

¿A'ataani rayauj í Cirístu'u?

(Mt. 22:41-46; Mr. 12:35-37)

⁴¹ Ajta Jesús ayén tihua'utá'ixaa t'íjín:

—¿A'íné 'een jime'e miyen tí'ixaxa'a me'ájna jime'e í Cirístu'u Dios ti ra'antíhua'u yee yaujra'an pú'een í David teecan? ⁴² Ajta a'áin í David, ayée pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna jime'en ti té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze ti ayén ántehuaa t'íjín Chuiicari. Ayen t'íjín:

Dios pu ayén tiraata'íxaxa í nevástar'a í ti ra'antíhua'u ti jime'en yee:

“Acáayei'xi'í ipuari japua, liye neri'írí'inta'a.

⁴³ Paúche'e pej hui mej cájcatii ajta necaí hua'uté'mua'itin í mej muájcha'íire'e.”

⁴⁴ Ajta a'áin í David, a'áin pu hui ayén raatamuá'a a'ájna ti Dios ra'antíhua'u t'íjín nevástar'a. Tí pua'a ayén tí'íayajna, ¿a'íné tí'írí'iri ti a'áin Cirístu'u ayén a'áin pú'ee'ne'e a'ájna ti David jetze airaújnejte? Capu a'íj tí'írí'iri t'íjín. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Jesús.

T'í'ij Jesús huá'a jetze te'ujpuá'ari a'ámej í jueesi

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54)

⁴⁵ Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa a'ámej í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Majta teite tí'inamuajraca'a. ⁴⁶ Ayen t'íjín:

—Rí'í xu'u mú'een, a'ámej jemi í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze, Moisés ti ra'uyú'uxaca'a. Jé'ecan pu hua'aráanajche mej tí'í'íjme'en tí'iteché'jme'e mé me'újuhua'ane'en a'ájna mej tejé'etu'araca, majta a'áme í teite, a'áin mú majta tihua'ase'íra'a muá'aye'í.

Ayee mú me'ájna jín tite'ujtáahuate'e muá'aju'un a'áme í puarijse me'ájna jime'e mej ve'ecán jín titeetaté'ete í Dios jemi. Majta, ayée mú tí'íjxe'ev'e'e mej me'uun a'ujrá'asen í ipuari japua ti jaítze'e ruxe'ev'e'e a'ujna teyujta'a, ajta hua'aráanajche mej mi á vejli'í a'ujrá'ase jemin ti tihua'amin mat'í'ij tí'yeste.

⁴⁷ A'áin mú hui majta huá'ari'iraca í huá'achi'í a'ámej í uuca mej huataújseístareca'a. Ayee mú jín huarín, aj mú mi a'uun a'uteáruti u teyujta'a. Mat'í'íjta mí a'ateevi'í mú muá'aju'un

mej téniusime'e muá'aju'un mej mi seica teite hua'usej. Majta me'ín í mej miyen 'een, jeíhua mú huápi'í rajpualítzi muá'aju'un. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

21

T'íj nu'u 'íta'a t'i rusejtaca'a, a'í pu nu'u tiu'utámuai'ivejtaca'a tumín jime'e
(Mr. 12:41-44)

¹ Aj pu í Jesús antanéerajraa. A'ímej pu huasej í mej chíteani pú'een. A'uu mú tumín ú'useire'eca'a, tí íj a'uum tiu'utévaire'esin u teyujta'a a'íjna í tumín. ² A'í pu ajta 'íta'a huasej tí caí a'íj t'íjviicua'i. Ajta a'íjna í 'íta'a, a'í pu hua'apuaca ucáahua'axi í tumín tí caí a'íj t'íjnjajche. ³ Aj pu í Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a t'íjín:

—Ayeé nu tejá'amua'ixaaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, ayéé pu tí'een í Dios jemi. Amíjna mí 'íta'a, jaítze'e pu ru'ucáahua'axi mecaí naími'í í seica.

⁴ A'íme í seica, naími'í mu'u hui miyen ru'ucáahua'axi me'íjna jime'e tí avé'eturaa í mej jeíhua t'íjcha'íi. Aru amíjna, capu a'íj t'íjviicua'i. Mí ajta amín, nain u'ucáahua'axi a'íjna í tí jín huateúvvaire'esin. —Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a.

Ajta, mej nu'u raaté'uuna maúche'e í teyuu
(Mt. 24:1-2; Mr. 13:1-2)

⁵ Majta seica miyen tiú'ixaaate'eca'a me'íjna jime'e tí naa seijre'eca'a í teyuu, ajta í tetej tí curé'ete'ete nainjapua, ajta a'íjn í muai'ivéjri í mej teuhuaré'evli tí naa tí'een.

Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa t'íjín:

⁶ —Naíjmi'í t'íj na'a sej yea t'íisej, aj pu teja'uré'enejsin a'ájna xicájra'an mej jetzen nain huaté'uuna temua'a naa. Capu ch'é'e seíre'e a'ame jaxu'u jetze í tetej tí rujapua ticaíjme.

A'íj tí nu'u té'eme t'íj nu'u ari te'entipúa'arijme'en
(Mt. 24:3-28; Mr. 13:3-23)

⁷ Mat'íj mí miyen tíraata'íhua'uri'í t'íjín:

—Maestru, ¿a'anajqui ayén té'eme? ¿T'ítájni jín téjmu'a'areeren tí ari t'ímua'a ayén teja'uré'enejsin?

⁸ Ayeé pu tihua'utá'ixaa t'íjín:

—Rí'í xu'u mú'een tí íj caí ja'atí amuáacuanamua. Mu'íití mú uvé'enejsin neniúucajtze'. Ayeé mú tejámuaatá'ixaaate'esin yee: “Nee nu yeehuí ne'ín pú'een í Cirístu'u.” Majta miyen tí'ixáata muá'aju'un t'íjín: “Pu'uri hui t'ín teja'uré'enejsin.” Caxu hui á'ujjuhua'ane'en huá'a jamuan a'íjme.

⁹ 'Set'íj siyen tiú'unamua t'íjín: “Muaateújne'usi'ite'esin á já'ahua'a seica jamuan í teite, majta seica meri autéhujsin mej tiújne'usi'ite'en”, caxu t'ítziine'e. Ayeé pu hui tiú'ujxe'eve'e tí amuacáí ayén té'ara'ani. Mí ajta caí capu xí ca'anacan te'entipúa'ari nainjapua.

¹⁰ Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa t'íjín:

—Seica mú teitejra'a, majtáhua'a seica teitejra'a, a'í mú naími'í huateújne'usi'ite'esin. Majta í mej seica chuéjra'a japua a'uchéjme, majtáhua'a í mej majta seíj chuéjra'a japua a'uchéjme, a'í mú naími'í huateújne'usi'ite'esin.

¹¹ Pua'amecié pu huateújca'atzix'ísin jeíhua huápi'í í chaanaca japua, ajta huatúuri'ihua a'ame. Ajta jeíhua pu tiu'ucuí'ini'ira'a a'ame. Ayeé pu tí'it'íj rini tí tiú'utzi'ini'ire'e a'ame. Ajta júte'e, tí'it'íj pu huatasejre'esin tí huápi'í ruxe'eve'e.

¹² Aru tí caí xí ayén tiú'urini, a'í mú hui amuacaícan á'amua'vivi'iran, majta a'íj pua'a á'amuaruuren. A'uu mú tiu'utátuiire'esin mú'ejmí u teyujta'a na'ari a'u mej amua'iteáanan. A'uu mú amua'avi'itín a'ímej jemi í tajtúhuaani, majta a'ímej jemi í mej rey jín antiújmu'aree. Ayeé mú 'een jín á'amuaruuren me'íjna jime'e sej na'ará'astjire ineetzi.

¹³ Ayeé pu hui ajta te'iráame sej sí siyen tihua'utá'ixaaate'en a'íj tí Dios amua'aruu mú'ejmí. ¹⁴⁻¹⁵ 'Seajta mú'een, setá'aj siyen huárini. Caxu amuacaícan se'íjna jín tiú'umua'ati a'íj sej títeeteújnan, a'íné nee nu amuaatá'asin a'íj sej tiu'utaxá, seajta sej raay'í'itihua'an, sej sí hua'utémua'itín a'ímej. Camu a'íj tirájteuvéé muá'aju'un a'íj mej tejámuaatíte, ní camu hua'itzi jín amuaatémua'itín.

¹⁶ 'Majta a'íjme í ruvaújsimua'a, majta í á'amua'íhuaamua'a, majta a'íjme á'amuanesimua'a, majta á'amígustemua'a, a'í mú avítzi jín tiu'utátuiire'esin mú'ejmí. Majta je'icáca mú'ejmí cui'ini. ¹⁷ Naími'í í teite, a'í mú amua'ajcha'íre'e muá'aju'un mú'ejmí me'íjna jime'e sej na'ará'astjire ineetzi.

¹⁸ 'Camu a'atzu a'íj á'amuaruuren tí pua'a caí Dios hua'utá'acare'en, sino a'í pu Dios á'amua'aj'í a'ame t'íj na'a rusén jime'e. ¹⁹ Setá'aj hui huateújca'anen í ru tzajta'a sej sí te'utáviicua'i. T'í pua'a siyen huárini, mú'een xu raamuá'itín sej sí ruuri huateáturan í Dios jemi.

²⁰ Ayee xu 'een jín ráamua'aree ti ari tímua'a a'ájna teja'uré'enejsin ja'anáj mej pua'a tiu'ut'é'uuna u Jerusalén. A'ímej xu seijran mej antevéjeme muá'aju'un í xantaaru'u a'ujna u Jerusalén.

²¹ Majta a'íime í mej Judea a'ut'é'uu, mich'é'e a'íime jíy'e'itzi jín á'uci'ne a'utí á'ujírime. Majta a'íime í mej Jerusalén a'ut'é'uu, mich'é'e a'íime huirá'ci'ne á pua'acié u chajta'ana jetze. Majta a'íime í mej itzítá a'ut'é'uu, mich'é'e caí me'uun a'uteáru'ipiche'en u chajta'ana jetze.

²² Ch'é'e ayén té'ara'ani a'iné pu'uri hui teja'uré'ene a'ájna xicá'jra'an ti jetzen ará'urastejsin nain a'ij ti té'eyu'usi'í yu'uxari jetze. Jéihua mú rajpua'ítzi muá'aju'un me'íjna jime'e ti Dios ayén puajtzi hua'utá'asin.

²³ Jé'ecan pu a'ij pua'a huá'aruuren a'ájna xicá'jra'an jetze a'íime í'uuca í mej autájucá'jme, ajta a'íime í í mej mauj huá'atzi'íte í ruyaujmu'a. Jéihua mú hui huá'pí'i rajpua'ítzi muá'aju'un a'íime í mej Israel a'uchéjme. Jé'ecan pu puajtzi hua'utá'asin í Dios.

²⁴ Xantaaru'u mú jéihua teite cui'ini í tiu'ujchún jime'e. Majta mu'íicáca mú á'avi'itin nainjapua í chuej ti yen seijre'e íyen chaanaca japua. Majta a'íime í mej caí Israel é'eme'ecan, a'íi mú raté'uuna í Jerusalén ajta na'a caí ará'urasten a'ájna xicá'jra'an mej jetzen tiu'uta'ájta a'íime í mej caí Israel é'eme'ecan.

A'ij ti nu'u ye'í'yé tí'ivecá'nejsin a'íjna ti ajta huá'a jetze airáane í teite

(Mt. 24:29-35, 42-44; Mr. 13:24-37)

²⁵ Ajta jéihua pu tiu'utasej're'sin u júte'e í xicaj jetze, ajta í máxcira'í jetze, ajta xu'ura'ave tzajta'a. Ajta íyen chaanaca japua, jéihua pu tí'ujta'ahua'a a'ame á jaata'a jetze ti ve'é. Jé'ecan pu tí'iráana a'ame. A'íj pu jín utévatzí'isín í huá'a tzajta'a í teite a'íjna jime'e mej tí'itzi'ine'e. Capu a'ij tíhuá'amítejete'e a'ame ²⁶ Jéihua mú huaté'újtimua'ira í teteca me'íjna jime'e mej a'ij pua'a títe'ujmu'a'ate a'ij ti huá'a japua yen tí'aixa íyen chaanaca japua, a'iné tí'it'ij t'ij na'a ti júte'e te'jésej're'e, a'íi pu hui huaté'ujca'atzí'ixi'isín.

²⁷ A'ájna xicá'jra'an jetze, a'íi mú nesejran inee, í nej neajta huá'a jetze airáane í teite, nej a'icáame'e na'ame jaitiri tzajta'a. Huá'pí'i pu naa seire'e a'ame mej mí naa rí'í tira'utasej' í teite. Nemuári'eri'ira'a jín nu yé ve'ecá'nejsin.

²⁸ T'í'ij aut'é'cheni ti ayén tíu'urini, rí'í xu'u hua'ú'ruuren. Setá'aj ajnéj'ne'erixi'in a'iné pu'uri hui vejli'í a'ájna xicá'jra'an Dios ti jetzen amua'irá'jtuaani. —Ayee pu tíhu'a'utá'ixaa.

²⁹ Ajta sej níuucari hua'utá'ixaa tíjín:

—Casí'í, xaasej se'íjna í huaréj, ajta naj'mi'í í ciyej ti tí'isej're'e. ³⁰ T'í'ij antineá'jxi'in í xamua'ira'an, mú'een xu rujámua'a sena'a rasejran, seajta siyen ramua'aréeren ti ari vejli'í pí tí'irici í víita'ari tzajta'a. ³¹ Ayee pu che'atá na'a tí'een. Set'í'ij seri raasej'ra a'ij nej tejámuaatá'ixaa, seajta siyen ramua'aréeren ti ari tímua'a a'ájna pítejá'arici ti Dios tiu'uta'ájta.

³² Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, a'ímej jime'en íjii mej huáteemua, maúche'e mú miyen seire'e muá'aju'un tí'ij naj'mi'í te'ara'urasten a'ij nej neri tejámuaatá'ixaa. Camu me'ín anáat'é'ee mú á'apua'aren. ³³ A'íi pu xaa á'apua'aren í ta japua ti é'esej're'e. Ajta í chaanaca, a'íi pu ajta á'apua'aren. Mí ajta hui a'ín í níuucari nej raataxá'jtaca'a, capu ja'anáj á'apua'aren.

³⁴ Rí'í xu'u, temua'a naa, mú'een. Caxu a'ij pua'a ruruure í ru tzajta'a se'íjna jime'e sej jéihua rutá'aruaijve'e, ajta ayén tejámuaata'asée á'aye'í mí a'amua tzajta'a tí'tí'ij ti a'ij pua'a 'een. Rí'í xu'u seajta mú'een ti íj caí a'ij pua'a amuáaruuren mí a'amua tzajta'a se'íjna jime'e sej jéihua huá'pí'i a'ij pua'a títe'ujmu'ajte a'ij ti ye'í té'eme. Na'ari caí, a'ájna xicá'jra'an jetze pu hui ca'anacan mú'ejmi japuan rávauj'tzi set'í'ij pua'a caí ch'é'e hui rachú'eve'e. ³⁵ A'iné a'íi pu huá'a japua rávauj'tzi naj'mi'ica japua í mej yen japuan huachéjme í chaanaca.

³⁶ T'í'ij pí na'a xu atanéj'ne'eri. Setá'aj siyen rahuaviira í Dios jemi ti íj amuaat'évair'en ti íj caí tí'it'ij a'ij amuáaruuren a'ij ti tí'tí'ij rini. Setá'aj seajta rahuaviira sej sí siyen ne jemi seire'e xá'ara'ani, neetzi jemi, í nej neajta huá'a jetze airáane í teite. —Ayee pu tíhu'a'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

³⁷ Nain tújca'ari tzajta'a, a'íi pu tíhuá'amua'atehua'a u teyujta'a. Ajta tí'ij pí na'a ti huaré'ecieenacare'e, a'úu pu á'uye'icaa á'aye'í a'ujna jiri jetze ti ayén téja'ará'jtehuuaa tíjín Aceituunajemi. A'uu pu e'táxa'iirihua'a. ³⁸ Majta a'íime í teite, a'íi mú íyee'ena'ena'ca a'ur'é'eneica'ca jemin a'ujna teyujta'a mej mí ráanamua.

22

Mat'íj nu'u mí raax'é'epi'íntare mej nu'u avítzi jín raat'é'evi'í í Jesús

(Mt. 26:1-5, 14-16; Mr. 14:1-2, 10-11; Jn. 11:45-53)

¹ Pu'uri a'ájna vejli'í pí'tí'irijcaaa mat'íj pua'a me'íjna jín tí'yieste í mej pan cua'aca í mej caí levadura raná'jchite'e. Ayee mú majta miyen ratamuá'amuaa tíjín T'í'ij Dios tíhu'a'utá'uuni'iri'í í huá'ayaujmu'a'a í mej anáat'é'ee muanúnu'ihuaca'a, a'ujna já'ahua'a u

Egipto. ² Majta a'ñime í mej tí'ajta teyujta'a, majta a'ñime í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze, Moisés tí ra'uyú'uxaca'a, jehhua mú tí'imua'ajca a'ij mej ye'í tiraajé'ica í Jesús. Caxí mú a'ij tirájteuve'e a'íné huá'atziine'eca'a í teite.

³ Tí'ij jí, a'ñin tiyaaru'u, í ti ayén ántehuaa Satanás, a'ñi pu tzajta'an uteájrupi a'ijna jetze í Judás, í mej miyen ratamuá'amua tijín Iscariotes. A'ñi pu ajta huá'a jetze ajtème'ecan í mej tamúamuata'a japuan hua'apua ará'ase. ⁴ Tí'ij jí a'ñin Judás a'mej jemi a'uré'ene a'ñime í mej tí'ajta teyujta'a, ajta í mej tihua'ajte'e a'imej í mej tí'icha'ñi a'ujna teyujta'a. Ayee mú tiú'jixaate'eca'a me'ijna jime'e a'ij ti ye'í huárini a'ijna í Judás tí'ij avíitzi jín tiu'utátuiire'en a'ijna í Jesús.

⁵ Majta a'ñime, jé'ecan mú huataújtemua'ave. Majta te'ataújratziiri'í mej tumín raatá'an. ⁶ A'ñi pu ra'ancuré'a í hua'aniyuca. Aj pu í a'utejche ti tiu'uchú'eve'en ja'anáj ti rí'iri ti hua'utátuiire'en í Jesús mej caí rasefireca'a í teite.

Tí'ij nu'u tavástar'a tihua'umí a'imej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e
(Mt. 26:17-29; Mr. 14:12-25; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

⁷ Tí'ij í a'ijna teja'uré'ene í xicábra'a mé jetzen racua'aca í pan mej caí levadura ranájchite'e. A'ijna xicábra'an jetze, a'ñi mú majta ramua'ivajta a'ijna í cáne'a í mej jín ra'utámua'aree a'ijna xicábra'an ti Dios jetzen tihua'utá'uuni'iri'í í huá'ayaujmu'a'a í mej anáaté'ee muanúnu'ihuaca'a.

⁸ Aj pu í Jesús hua'uta'íteca'a a'ijna í Pedro, ajta a'ijna í Juan mej u á'uju'un. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj á'uju'un sej si rí'í tejá'uruuren tej ti ráacua'ani te'ijna í tej jín ra'utámua'aree ti Dios tihua'utá'uuni'iri'í í huá'ayaujmu'a'a í mej anáaté'ee muanúnu'ihuaca'a.

⁹ Ajta a'ñime, ayée mú tiraata'ihua'uri'í tijín:

—¿A'uné jetze piyen tí'ijxe'eve'e tej rí'í tejá'uruuren?

¹⁰ Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Setí'ij se'uun a'uteárute u chajta'ana, teáata'a pu amua'antinájchi ti xa'ari huátisin, jaj ti urajmuua. Setá'aj cujta'an u á'uju'un. Seajta jamuan a'uteáruti u chí'ita a'u ti a'ñin ará'a'ixaa.

¹¹ Setá'aj siyen tiraata'ixaa'te'en a'ijna ti a'ánna é'elche yee: "Ayee pu tí'ixaa í maestro, yee: ¿A'uné jetze é'eri'iri ti tzajta'an tiú'ucua'ani í ti jín ra'utámua'aree ti Dios tihua'utá'uuni'iri'í í huá'ayaujmu'a'a í mej anáaté'ee muanúnu'ihuaca'a? A'ij pu yee tiú'ucua'ani a'imej jamuan í ti hua'antíhuau."

¹² A'ñi pu hui amuaatasejrate'esin í cuartu, ti ve'éé, ti án imuá'á'ujvee. Pu'uri ra'avé'ejaj. Setá'aj se'ujna rí'í te'uhuaruuren. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ijna í Jesús.

¹³ Aj mú mí a'ucúj. Matí'ij me'uun a'ará'a, ayée pu te'irájraa a'ij ti tihua'utá'ixaa í Jesús. A'ij mú jín rí'í tiú'uruu í mej jín ra'utámua'aree a'ij ti Dios tihua'utá'uuni'iri'í.

¹⁴ Tí'ij teja'uré'ene a'atzaj mej pua'a racua'ani, naími'í mú ja'uteéji á vejlí'í meesa jetze, a'ijna í Jesús, majta a'ñime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. ¹⁵ Tí'ij í ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Jehhua nu huápi'í raxé'eve'eca'a nej mú'ejmi jamuan amuacaícan tiú'ucua'ani, nej caí xi rajpua'jtzí, tej ti naími'í ra'utámua'aree te'ijna jime'e í ti Dios tihua'utá'uuni'iri'í í huá'ayaujmu'a'a í mej anáaté'ee muanúnu'ihuaca'a.

¹⁶ 'Ayee nu tejá'amua'ixaa'te'e, canu hui ché'e ja'anáj ráacua'ani í pan ajta caí nain araá'rasten a'ijna xicábra'a Dios ti jetzen nain jín huateúra'ate'esin íyen chaanaca japua.

¹⁷⁻¹⁸ Aj pu í rájti í taasa. Tí'ij í rí'í tiraatá'a í Dios jemi, aj pu í hua'utajájni. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Ye'ecui, setá'aj huará'ujaanten, a'íné ayée nu tejá'amua'ixaa'te'e nej caí ché'e ja'anáj ra'antí'isin í já'ara'a ti uuva jetze airámí'yeca'a, ajta caí yen huatasejre'en ja'anáj ti Dios tiu'uta'ajta íyen chaanaca japua.

¹⁹ Tí'ij í raatí'í í pan. Tí'ij í ajtahua'a pu rí'í tiraatá'a í Dios. Aj pu í ra'antítaaraxi í pan. Aj pu í hua'utá'í'ipi'í. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee pu huataújmu'a'a í pan. A'ñi pu a'ñin pú'een í netévira'a í nej jín á'amujapua huaniú. Ayee xu huárini sej si ra'utámua'aree a'ij nej huárini.

²⁰ Matí'ij meri tiu'ucua'a, ayée pu che'atá na'a huaríj. A'ñi pu ra'ajjáj í taasa. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—A'ijna í taasa tzajta'a tu'urájmuua, ayée pu huataújmu'a'a í niucari ti jíme'en Dios jécua jín te'ataújratziiri'í ti amua'irájtuani. Neajta inee, nu'uri raatasejrataca'a ti ayén tí'ayajna a'ijna jime'e í nexuure'e nej ra'iráxire'esin mú'ejmi jetze me'ecan.

²¹ Ajta a'ñin í ja'ati ti avíitzi jín tiu'utátuiire'esin ineetzi, a'ñi pu hui ajta yé seijre'e neetzi jamuan íyencuí meesa japua. ²² Ayee pu tí'ineruuren ineetzi, í nej neajta huá'a jetze airáne í teite, a'ij ti tiú'uxí'epi'íntari'ihuaca'a. Aru ché'e huataújxiemiste'en a'ijna ti neetzi jíme'en tiu'utátuiire'esin avíitzi jime'e.

²³ Majta a'ñime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, ayée mú te'utéjhuii mej huataúrihua'u me'ñjna jime'e ja'ati ti a'ñin pú'een ti ayén rini.

A'ataqui máaj a'ñin pú'een í ti ruxe'eve'e

²⁴ Matí'ij mi majta miyen autéjhuii mej huataúrihua'u maújjaaxiévi'ira me'ñjna jime'e ja'ati ti nu'u jaítze'e ruxe'eve'e. ²⁵ Ajta a'ñin í Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—A'ñime í mej rey jín títeté'u'upu'u huá'a tzajta'a í mej caí Israél é'eme'ecan, a'ñi mú ca'anéjri jín tihuá'ajjte'e. Ajta a'ñime í mej miyen tihuá'ajjte'e, ayée mú tiú'ujxaa yee r'i'í mú ti'texá'apuai.

²⁶ 'Aru mú'een, caxu siyen éene'e xá'aju'un matíj a'ñime, sino ayée xu'u éene'e xá'ara'ani. A'ñin í ja'ati ti jaítze'e ruxe'eve'e mú'ejmi jemi, ché'e a'ñin ayén éene'e á'ara'ani tíj ti jaítze'e pa'ari'í. Ajta a'ñin hui ti tí'ajta, ché'e ayén éene'e tíj a'ñjna ti tí'ivaire'e.

²⁷ 'Casí'i, ¿a'ataani jaítze'e ve'ecán jín ti'itéjvee? ¿Ni a'ñjna ti á' vejlí'i a'uré'ehuiixi a'utí meesa a'utéjvee, na'ari a'ñjna í ti tí'ijmin? ¿Ni necaí ne'ñin pú'een inee í nej jaítze'e ve'ecán jín, í nej yé vejlí'i huaré'eca'a íiye í meesa a'utéjvee? Mí neajta inee, yé nu seijre'e a'amua jamuan nej ni tejamaamín mú'ejmi.

²⁸ 'Seajta mú'een, mú'een xu se'ñin pú'een í sej tí'ij pí na'a yé huaté'uu neetzi jemi í nej rajpuaíjtzi. ²⁹ Neajta nu tejá'amua'íjcate'e mú'ejmi, sej si tiu'uta'ajta a'ñine a'ñjna í niyá'upua pu'uri ayén tinaa'íjca'ineetzi nej ni tiu'uta'ajta.

³⁰ 'Aye'e nu hui tejá'amua'íjcate'e sej si siyen tiú'ucua'ani, seajta huayé'en í meesa a'utéjvee neetzi jamuan a'ájna xicá'jra'an ne jetzen yé ve'ecánejsin nej ni tiu'uta'ajta íiyen chaanaca japua. Mú'een xu a'ujrá'ase japuan í ipuari sej si huá'axijte'en a'ñime í teitejra'a í mej majta Israél jetze huanéj, í mej tamúáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. —Aye'e pu tihua'utá'ixaa a'ñjna í Jesús.

T'íj nu'u Jesús ayén tiraata'ixaa í Pedro tijín: “Huaíca pej naatéehua'ita”

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Jn. 13:36-38)

³¹ Aj pu í a'ñjna í Jesús ayén tiraata'ixaa í Pedro tijín:

—Simón, Simón, a'ñjna í tiyaaru'u ti í'i Satanás, a'ñi pu raatáhua'u ti Dios raatá'an ti ti tiu'utése'en ti muaatémua'ítin pej pi mé núurieeni.

³² 'Aru inee, ayée nu hui raatáhua'u mú'eeetzi jime'e í Dios jemi pej pi caí auté'ítzen pe'ñjna jime'e pej ná'astijre'e ineeetzi. Neajta niyen tí'imua'ajjte'e. Patí'ij r'i'í huarín mua'a tzajta'a, patá'aj pajtáhua'a na'ará'astijre'en. Aye'e pej huárini. Patá'aj ca'aníjra'a hua'utá'an a'ihuáamu'a.

³³ Ajta a'ñin í Pedro, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Nevástara'a, nu'uri niyen ahuánca'ane nej mú'eeetzi jamuan aiteánami'ihua na'ari nej huámi'ini mú'eeetzi jamuan.

³⁴ Ajta Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—Pedro, ayée nu hui tí'imua'ixaate'e, t'íj caí xi huajíjhua í tecuaara'i, huaíca pej piyen tina'avé'avaata tijín capej nemua'ate.

Pu'uri nu'u ajteáxiireca'a í ti nu'u puajtzi raatá'asin a'ñjna í Jesús

³⁵ Aj pu í Jesús ayén tihua'uta'ihua'uri'í tijín:

—¿Ni caí ti'ítíj tejamaá'aturaate'eca'a netí'ij amuaata'íteca'a sej siyen a'ucíjxi'in, sej caí ca'aní anpiín, seajta caí ti'ítíj anú'a'ñin, sej tumin tzajta'an ucá'an, sej seajta caí ajtáca'acaimé'e?

Aye'e mú tiu'utaniú tijín:

—Capu ti'ítíj auteájturaa.

³⁶ Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ari jíi, ti pua'a piyen rájcha'íi a'ñjna í ca'aní, patá'aj ra'anpiín, na'ari pajta pe'ñjna í pej tzajta'an tumin ucá'an. Tí pua'a pecaí sej tícha'íi í chun, xantaaru'u mej rájcha'íi, ayée pej huárini. Patá'aj ráatuaani í á'aciixu pej pi sej chun huánanan í tumin jime'e.

³⁷ 'Aye'e pu té'eyu'usi'í tijín: “Aye'e pu hui tihuá'amitiejte'eca'a tijín a'ii pu a'ñin pú'een sej ti a'ij pua'a tí'ítevij.” Aye'e nu tejá'amua'ixaate'e ti ruxe'eve'e ti ayén che'atá na'a te'araúrusten ineeetzi jemi. Jee xaa ne'u, a'ñjna ti ayén té'eyu'usi'í ineeetzi jime'e, pu'uri tímua'a aráurastejsin. —Aye'e pu tihua'utá'ixaa a'ñjna í Jesús.

³⁸ Majta a'ñime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, ayée mú tiraata'ixaa tijín:

—Casí'i, tavástara'a, hua'apua pu yee tí'iseijre'e í chun.

Aye'e pu í ayén tiu'utaniú tijín:

—Amí pu'u tí'ici'ipe.

T'íj nu'u Jesús huatéeni a'ujna já'ahua'a Getsemani

(Mt. 26:36-46; Mr. 14:32-42)

³⁹ Aj pu i huirá'jraa í Jesús. Tí'ij i a'uun a'ará'a a'ájna a'u ti é'e'aseca í jirí jetze ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Aceituunajemi. Majta a'áime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, a'áí mú majta a'ucjij jamuan. ⁴⁰ Tí'ij a'uun a'ará'a, ayée pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Setá'aj siyen huatéjniuuni sej si caí auté'itzen tí'it'ij jime'e.

⁴¹ Tí'ij i a'uun huaja'uteájtuaa, a'atzu pu imuá á a'ure'enée a'achú cumu a'atzu imuá pu e'eráava'itzi í tetej ti pua'a ja'ati raatárieni. A'u pu títunutaca'a. Tí'ij i raatáhuauu í Dios jemi.

⁴² Ayen tíjín:

—Niyá'upua, ayée nu tí'imuahuvii, ti pua'a mua'aránanajche pej naatá'an nej ni caí niyen tirajpuaiitzi ná'ara'ani. Aru ché'e ayén tiú'urini a'ij pej mú'ee tí'ijxe'eve'e. Ché'e hui caí ayén teja'uré'enineica'a a'ij nej nee tí'ijxe'eve'e. —Ayee pu tiraatáhuaviiri'í.

⁴³ Aj pu i seij jemin huatasej're ti ta japua tí'ivaire'e. A'áí pu ca'aníjra'a raatá'a. ⁴⁴ Ajta a'áin í Jesús, jeihua pu tí'itese'eca'a. A'áí pu jín, jaitze'e huatéeniu. Jé'ecan pu taíxi'eca'a. Ayee pu seijre'eca'a xíee tíj xúure'e á e'erájtzone á chuaata'a.

⁴⁵ Tí'ij i ájchee a'u ti e'eténiusime'e, tí'ij i a'uré'ene a'u mej a'ij é'ene'e a'áime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Mu'uri cu'utzuca'a a'áiné jeihua mú cua'anaca'a me'ájna jime'e mej ruxieemájte'e. ⁴⁶ Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—¿A'áiné sej si cu'utzu? Xá'ajhuixi'í, seajta huatéjniuuni ti ij caí tí'it'ij a'amua japua rájveti, sej si caí auteáturan í Dios jemi.

Mat'ij nu'u ya'ujá me'ájna í Jesús

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Jn. 18:2-11)

⁴⁷ Aúche'e pu tixájtaca'a í Jesús, mat'ij jeihua teite e'iré'ene. Ajta a'áin ti ayén ántehuaa tíjín Judás, ti ajta huá'a jetze ajtémecantaca'a í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, a'áí pu amuacaí huamé'ecaa. Aj pu i ajteáxiireca'a ti ij ru'itépí'itzen a'ájna í Jesús. ⁴⁸ Ajta a'áin í Jesús, ayée pu tiraata'íhua'uri'í tíjín:

—Judás, ni piyen tinu'itépí'itze'esin pej pi neetzi jime'e tiu'utátuure'en inetzi, i nej neajta huá'a jetze airáane í teite.

⁴⁹ Majta a'áime í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e, mat'ij raasej a'ij ti tí'it'ij rijcaa, mat'ij mi miyen tiraata'ixaa tíjín:

—Tavastara'a, ¿ni tiyen huá'arini tej hua'utévajxi'ín te'ájna jime'e í tí'itachun?

⁵⁰ Ajta seij ti Jesús jamuan á'uche'ecane'e, a'áí pu ra'ajtéevajxi a'ájna ti ravaire'e a'ájna ti tí'íajta u teyujta'a. Ra'ajtasijcheca'a í naxaira'an, ruri'írínta'an ti ra'ajtánaxaica'a.

⁵¹ Aj pu i Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Caxu ché'e siyen raruure.

Aj pu i Jesús ra'ajtamuaríej a'ájna í naxaira'an jetze. Ajta tiráahuua. ⁵² Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa a'áime í mej tí'íajta u teyujta'a, ajta í mej tí'ihuá'áijte'e í mej tí'íicha'íi u teyujta'a, ajta a'áime í huá'a vaujsi, naíjmi'í mat'ij mena'a mej jemin e'iré'ene. Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—¿Ni qui nahua'ari ne'ín pú'een sej si siyen mú'een mú a'uvvé'eujuun sej chun tiu'í'isime'en, seajta ciyej? ⁵³ Tí'ij pí na'a nain xicaj tzajta'a, a'lú nu hui a'utevené ná'aye'í a'u ti e'eráajta'a u teyujta'a mú'ejmi jemi. Seajta mú'een, caxu ja'anáj naateevi'í. Ari íjii xu xaa siyen neruure a'áiné ayée pu tejamuaac'í ti a'amua jetze huá'aa a'ájna ti tí'íajta tíca'amiste'e. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Jesús.

Tí'ij nu'u Pedro raavé'avaataca'a a'ájna í Jesús

(Mt. 26:57-58, 69-75; Mr. 14:53-54, 66-72; Jn. 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Mat'ij mi raatéevi'í. Aj mú mi ya'uví'iti. A'u mú ya'uré'eneijte a'u ti é'eche a'ájna ti nain jín antiújmua'aree u teyujta'a. Ajta a'áin Pedro, a'atzu pu imuá rá'asijme'e. ⁵⁵ Mat'ij mi a'unai a'ájna já'íta'a ti e'eráajta'a u teyujta'a. Aj mú mi atéráaseajraa. Ajta a'ájna í Pedro, a'áí pu huá'a jamuan a'ujyejxi. ⁵⁶ Tí'ij a'áin 'íta'a ti tí'ivaire'e, a'áí pu raasej ti a'uun á'ajcatii a'u ti á'ataa. Tí'ij temua'a raasej, aj pu i ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Amíjna mí teáata'a, amí pu ajta jamuan á'uche'ecane'e.

⁵⁷ Ajta a'áin Pedro, ayée pu tiu'utéhua'ítaca'a tíjín:

—'íta'a, canu ramua'ate.

⁵⁸ A'atzu a'ateevi'í, ajtahua'a seij raasej. Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna tíjín:

—Mú'ee pe pajta huá'a jetze ajtémecan.

Ajta a'áin í Pedro, ayée pu tiu'utaniú tíjín:

—Hoombi xaa, canu xaa ne'u.

⁵⁹ Tí'ij seij hora teuumé'eca, ajtahua'a seij ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Ayej xaa ne'u ti'ayajna ti amín a'áin pú'een seij ti Jesús jamuan á'uche'ecane'e, a'áiné Galilea pu é'eme'ecan.

⁶⁰ Ajta a'áin í Pedro, ayée pu tiu'utaniú tíjín:

—Hoombi xaa, capu a'ij tiná'amitiejte'e a'ij pej tí'ixa.

Tí'ij auj ayén tí'ixajtaca'a, tí'ij i huajíjhua'a í tecuaara'i.

⁶¹ Ajta a'ín í tavástar'a, a'í pu pí a'uré'leve. Aj pu i ra'arásej a'íjna í Pedro. Ajta a'í pu ra'utámua'areeri'i a'ij ti tavástar'a tiraata'ixaa yee tí'ij caí xi huajíjhuan í tecuaara'i, huaíca pej piyen tina'avé'avaata tíjn capej nemua'ate.

⁶² Tí'ij i Pedro huirárra á pua'acié. Aj pu i tiujyeínejjraa huáp'i. A'ij pu pua'a té'ujmua'ajcaa.

Matí'ij nu'u mi ra'utéxiehuari'iri'i me'íjna í Jesús
(Mt. 26:67-68; Mr. 14:65)

⁶³ Majta a'íime í mej racha'íca'a, a'í mú autéjhuii mej ra'utéxiehuari'i, majta raatéevajxi me'íjna í Jesús. ⁶⁴ Mat'íj mi ra'utaj'íicie á jí'iseáara'an jetze. Aj mú mi ca'anéeri jín raata'íhua'uri'i tíjn:

—Huataxáj yee a'atani muaatéevajxi.

⁶⁵ Majta jehua mú ra'utéxiehuari'iri'i me'íjna jime'e ti a'ij pua'a 'een.

Matí'ij nu'u mi á ya'uré'eneijte a'ímej jemi í rujuésistemua'a
(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Jn. 18:19-24)

⁶⁶ Tí'ij huateapuá'areca'a, naími'i mú tíujsej, í huá'avaujsimua'a, majta í mej tí'ajta u teyujta'a, majta a'íime í mej tí'imua'ataca í yu'uxari jetze, Moisés ti ra'uyú'uxaca'a. Majta á ya'uví'iti huá'a jemi í rujuési.

⁶⁷ Ayee mú tiraata'ixaa tíjn:

—Patá'aj taatá'ixaate'en ti pua'a mú'ee pe pe'ín pú'een í ti Dios án muaja'ujyéjta í ipuari japua nusu pecái.

Tí'ij í Jesús ayén tiu'utaniú tíjn:

—Tí pua'a niyen tejámuaatá'ixaate'en yee: “Nee nu ne'ín pú'een”, caxu mú'een ná'antzaahuate'esin. ⁶⁸ Ajta ti pua'a niyen tejámuaata'íhua'u yee: “¿A'ataani nej párici inee?, caxu mú'een, a'atzu huatániuusín.”

⁶⁹ Silu íjii ti yú auca'ití a'ame, inee nej neajta huá'a jetze airáne í teite, a'úu nu hui a'ujcaí na'ame a'ujna rí'irínta'an í Dios ti nain jín antiújmua'aree.

⁷⁰ Naími'i mú miyen tiraata'íhua'uri'i tíjn:

—¿Ni pe'ín pú'een yaujra'an í Dios?

Ajta a'ín í Jesús, ayée pu tiu'utaniú tíjn:

—Ayee pu tí'ayajna, nee nu ne'ín pú'een a'ij sej tiu'utaxájtaca'a.

⁷¹ Mat'íj mi miyen tiu'uta'íxaa tíjn:

—¿Tí'titáni máaj a'ij tetí'ixe'leve'e í tej jín jetzen te'ujpuá'ajte'en tí'títj jime'e? Tu'uri ne'u hui ráanamujri'i a'ij ti amín tiu'utaxájtaca'a.

23

A'íjna í Jesús, ajta a'íjna í Pilato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Jn. 18:28-38)

¹ Mat'íj mi naími'i ájhuiixi í mej me'uun e'etiújseire'eca'a. Mat'íj mi ya'uví'iti me'íjna í Jesús a'íjna jemi í Pilato. ² Mat'íj mi autéjhuii mej tí'títj jín jetzen te'ujpuá'ajte'en. Ayee mú tiu'utaxájtaca'a tíjn:

—Ayee tu hui ráamua'areeri'i ti amín ca'aníjra'a hua'atá'aca í teite mej mi huaténe'use'en í gobierno jemi. Capu hua'utá'asin a'íjna í Jesús mej tiraanájchite'en í César í ti hua'ajijve'e. A'í pu hui ajta ayén tihua'íxaate'e tíjn amí pu a'ín pú'een í ti Dios án ye'ujyéjta í ipuari japua, ti ajta rey jime'e tí'títjvee. —Ayee mú tiu'utaxájtaca'a í teite.

³ Tí'ij í Pilato ayén tiraata'íhua'uri'i tíjn:

—¿Ni pe'ín pú'een í pej Rey jime'e tí'títjvee a'ímej jemi í mej Israél jetze ajtème'ecan?

Ajta a'ín í Jesús, ayée pu tiu'utaniú tíjn:

—Jee, nee nu ne'ín pú'een í pej raxa.

⁴ Tí'ij í Pilato ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej tí'ajta u teyujta'a, ajta a'ímej í mej me'uun ajteáxiireca'a tíjn:

—Capu a'ij ná'amitiejte'e tí'títj ti jín auteájturaa í nej jín ra'uxíjte'en.

⁵ Majta a'íime, ca'anín mú jín miyen tiu'utaxájtaca'a tíjn:

—Jehua pu hui ca'aníjra'a hua'atá'aca í teite mej mí já'íta'a a'utáciine. A'u pu hui a'utéjche ti ayén rijca ájtepua Galilea. Ajta á'iyen, a'u ti hui ve'eráne ayujna.

A'íjna í Jesús, ajta a'íjna í Heródes

⁶ Ajta a'ín Pilato, tí'ij ayén tiráanamujri'i, ayée pu tihua'uta'íhua'uri'i tíjn:

—¿Ni qui a'ín Jesús a'únna é'eme'ecan u Galilea?

⁷Tí'ij Pilato ayén ráamua'areeri'i tijn a'í pu Heródes a'uun tejé'ajta a'u ti Jesús é'eme'ecan, aj pu i hua'uta'ajj mej rá'anvi'tin jemin a'ijna í Heródes, í ti rey jín ti'itjévee. A'í pu ajta a'ajná'ímua a'uun a'utevéeca'a u Jerusalén.

⁸Ajta a'ín Heródes, jéhua pu huataújemua'ave tí'ij raasej a'ijna í Jesús, a'iné pu'uri a'ateevi'i ti rasejrami'íca'a. Ayeu pu tí'ijxe'eve'eca'a ti a'ín Jesús ti'itj jín ayén huárini ti huápi'í ruxe'eve'e a'iné pu'uri jéhua ramua'areeca'a a'ij ti a'ín ti'itj huáruu a'ijna í Jesús.

⁹Jéhua pu tí'ira'íhua'uraca'a. Ajta a'ín Jesús, capu a'atzu huataniú. ¹⁰Majta a'íme í mej tí'ajta teyujta'a, majta a'íme í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze, Moisés ti ra'uyú'uxaca'a, a'úu mú vejli'i jemin huaté'uuca'a. Ca'anín mú jín tí'ijxajzi'iraca'a. ¹¹Ajta a'ín í Heródes, majta a'íme í xantaaru'u í ti tihua'ajte'e, mat'íj miyen tihua'unamuajri'i, mat'íj mi autéjhuii mej miyen tiraatej'rajmua'an. Majta ra'utéxiehuari'iri'i me'ijna í Jesús. Mat'íj mi cixuri ru'ucáachejte, huá'a cixu í mej jamuan tí'ajta í Heródes. Mat'íj mi hua'uta'ajj mej mi majtáhua'a rá'anvi'tin í Pilato jemi.

¹²A'ájna xicá'jra' jetze, a'í mú ru'amiugstemua'a muá'araa a'ijna í Pilato, ajta a'ijna í Heródes. Tí'ij caí xi ayén tiuju'urij, maúche'e mú tíjcha'íire'eca'a.

Mat'íj nu'u mi ra'uxijte me'ijna Jesús me'ijna jime'e ti nu'u huámi'ini
(Mt. 27:15-26; Mr. 15:6-15; Jn. 18:39-19:16)

¹³Ajta a'ín Pilato hua'utajé a'ímej í mej tí'ajta u teyujta'a, ajta a'ímej í mej tihua'ajte'e í teite, ajta a'ímej í teite. ¹⁴Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijn:

—Set'íj siyen yee ru'uvé'enejte semijna ineetzi jemi, ayé xú se'ijna jín jetzen tí'ijpua'ajte'e yee a'í pu ca'aní'jra'a hua'atá'aca í teite mej mi já'ita'a a'utacíine. Nu'uri tiraata'íhua'uri'i, mú'een xu neseí'iraca'a. Mi ajta, capu a'ij ná'amitiejte'e tí'itj ti jín auteájturaa í sej jín jetzen tí'ijpua'ajte'e. ¹⁵Capu ajta a'ij tirá'amitiejte'e a'ijna í Heródes a'iné a'í pu ajtahua'a mú ye'uta'iteca'a ítejmi jemi.

'A'íj xú hui jín seri ramua'aree ti caí ayén tiraavijte'e ti amín huámi'ini, a'iné capu tí'itj jín auteájturaa. ¹⁶A'íj nu hui jín inee puajtzi raatá'asin nemijna. Neajta rá'axijte'en. Net'íj ní raateátuasín nicu. —Ayeu pu tihua'utá'ixaa a'ijna í Pilato.

¹⁷Ayeu mú tí'ijri'irejca'a mej se'ij huatátuaani í mej aiteánami'i a'ájna mat'íj tí'iyestehua'a. ¹⁸Majta a'íme í teite, náimi'i mú miyen titeetej'ihuajraa tijn:

—Miche'e hui rá'anvi'tin amijna mi teáata'a, pej pi Barrabás huatátuaani ítejmi jemi.

¹⁹(A'ijna í Barrabás, ayé mú 'éen jín ra'íteána a'iné ca'aní'jra'a pu hua'utá'a í teite Jerusalén mej é'echejca'a mej mi huateújne'usi'ite'en. A'í pu ajta a'ín pú'een se'ij í ti tí'itecu'íca.)

²⁰Ajta a'ín Pilato, aúche'e pu raxí'eve'eca'a ti raatátuaani a'ijna í Jesús. A'íj pu jín, ajtahua'a pu ayén tihua'ajje ti ij ráamua'aree a'ij mej tí'ijxe'eve'eca'a í teite. ²¹Majta a'íme í teite, majtáhua'a mú miyen titeetej'ihuajraa tijn:

—Patá'aj hui rá'utatan, patá'aj rá'utatan.

²²Huaíca pu ayén tihua'utá'ixaa tijn:

—¿A'iné 'een jime'e? ¿Tí'itájni a'ij huáruu ti a'ij pua'a 'een? Capu hui a'ij ná'amitiejte'e tí'itj ti jín auteájturaa ti ij ayén raavijte'e ti huámi'ini amijna. A'íj nu hui jín niyen nena'a rini. Puajtzi nu'u raatá'asin. Neajta raateátuasín.

²³Majta a'íme í teite máaj mú jaítze'e ca'anín jín huajjhuaca'a. Majtahua'a miyen tiraata'ajj ti rá'utatan. Mat'íj mi tiu'umuá'iti me'ijna jime'e í mej jéhua tejjihuajme'eca'a.

²⁴Aj pu í Pilato raaxí'epi'íntare ti ayén huaríj a'ij mej tí'ijxe'eve'eca'a í teite. ²⁵Tí'ij í raatátuaa a'ijna í mej ra'íteána a'ijna jime'e ti ca'aní'jra'a hua'utá'a mej mi huateújne'usi'ite'en, ti ajta tí'itecu'íca. A'íj pu a'ín pú'een í mej rájhuaviiri'i í teite. Ajta a'ín í Pilato, a'íj pu tiu'utátui í Jesús mej mi miyen ráaruuren a'ij mej tí'ijxe'eve'eca'a í teite.

Mat'íj nu'u mi rá'utatai me'ijna í Jesús
(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Jn. 19:17-27)

²⁶Mat'íj mi ya'ujáj. Aa mú ya'ujásime'eca, mat'íj se'ij huatéevi'i ti ayén ántehuaa tijn Simón ti Cirene é'eme'ecan. A'u pu 'itizítá e'erará'a ti i a'uun Jerusalén a'uteáruute. Mat'íj mi ru'uhuatéechuite í cúruu ti ij rá'anchueni. Meraata'ajj ti ráachuisime'en cujta'an í Jesús.

²⁷Jéhua mú teite huajjú'ucca huá'a cujta'a. Mu'íiti í 'uucca, jéhua mú ruxieemijte'eca'a, mua'antiujujeine'e mú muaajjú'ucca a'ijna jemi.

²⁸⁻²⁹Aj pu í Jesús pí a'uré'eve. Ayeu pu tihua'ixaa tijn:

—Mú'een 'uucca, mi sej huá'ayaujmua'a pú'een a'íme í mej Jerusalén a'uchéjme, caxu neetzi jín ruyeine, sino rujímua'a sehuajújeinixi'i mú'ejmi jime'e, seajta se'imej jime'e í ruyaujmua'a a'iné aj pu hui teja'uré'enejsín a'ijna í xicá'jra'a sej jetzen siyen tiu'utaxájta yee: “Dios pu rí'í tihua'utá'a a'ímej í mej caí ja'anáj tyaúumua'a muá'araa, majta a'ímej í mej caí ja'anáj tí'rri huá'a jetze huatasej're, majta a'ímej í mej caí ja'anáj huá'utzii í huá'ayaujmua'a.”

³⁰ A'ájna xicájra'an jetze, ayée mú hui rini í teite. A'íi mú tiraatá'ixaate'esin í jirí tijín: "Patá'aj téjmi japua rájveti." Majta miyen che'atá mena'a tiraatá'ixaate'esin a'ájna í jirí áa ti huacájme tijín: "Patá'aj taaté'avaa."

³¹ Tí pua'a niyen tirajpuaájtzi ne'ájna jime'e nej caí ti'títj jín auteájturaa, ja'íné tejamuá'amitiejte'e mej miyen tirajpuaáitzi muá'aju'un a'íime í mej xaa ti'títj jín auteájturaa? Huápí'i mú hui rajpuaáitzi muá'aju'un xaa ne'u. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa.

³² Majta seica mú huajájpuaajme'e mej mi me'uun huá'utatan jamuan í Jesús. A'íime í mej hua'apua, a'íi mú a'íin pú'een í mej xaa a'ij pua'a ti'irujca.

³³ Mat'íj mi me'uun a'ará'a a'u ti ayén téja'arájtehuaa tijín Mi'ichímu'uta. A'íi mú rá'utatai jamuan í mej a'ij pua'a ti'irujca. Sejí mú aúutatai ri'irínta'an pújme'en í Jesús. Majta í seij, a'íi mú rá'utatai úutata'an pújme'en.

³⁴ Tí'ij í Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Niyá'upua, patá'aj hui tihua'utá'uuni'i a'íné camu ramua'aree a'ij mej rici.

Majta a'íime í xantaaru'u, a'íi mú huáhuajcaca'a mej tetej a'ucáhuua'axin mej mi ráamua'aree ja'ati ti raci'ti í cáixure'ara'an í Jesús. ³⁵ Majta a'íime í teite, a'úu mú a'uté'uu mejseiraca'a. Majta a'íime í mej tihua'áajte'e, a'íi mú majta ra'utéxieehuari'iri'i. Ayeé mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Amí pu seica japua huaniú. Ché'e hui amín rujapua huániuuni, ti pua'a hui ayén ti'ayajna ti amín a'íin pú'een Dios ti ra'antihua'u, a'ájna Dios ti án ya'uujyeíjtza í ipuari japua.

³⁶ Majta a'íime í xantaaru'u mua'ajteáxiireca'a, majta ra'utéxieehuari'iri'i. A'íi mú majta raatanéste í viinu ti antzináj ti ra'antiyé'en. ³⁷ Ayeé mú tiraata'ixaa tijín:

—Tí pua'a Rey jime'e pej ti'itéveeca'a a'íimej jemi í mej Israél jetze ajtéme'ecan, patá'aj á japua huániuuni.

³⁸ Majta taabla ti'títj mú aúutatai a'u ti á'ujmu'u í Jesús. Ayeé pu té'eyu'usi'ihuaca'a a'ájna jetze í taabla tijín: "A'íi pu a'íin pú'een í hua'aRey a'íime í mej Israél jetze ajtéme'ecan".

³⁹ Ajta sejí í mej hua'apua í ti a'ij pua'a tí'ijri'irejca'a, aj pu á'atataihuaca'a. A'íi pu ayén a'ij pua'a tiraataxájtaca'a. Ayen tijín:

—¿Ni pecaí pe'ín pú'een a'ájna ti Dios án mua'ujyeíjtza í ipuari japua? Patá'aj á japua huániuuni, pajta téjmi japua.

⁴⁰ Ajta í seij ti a'ij pua'a tí'ijri'irejca'a, ti ajta á'atataihuaca'a, a'íi pu ra'ajté'axi tijín:

—¿Ni hui pecaí rá'atése'e í Dios? Casí'i, ayée pej che'atá pena'a tirajpuaáitzi tjí amíjna.

⁴¹ Ayeé pu hui tiraavjíte'e tej tiyen tirajpuaájtzi a'íné pu'uri taac'íi a'ij ti tiraavjíte'e a'ájna jime'e a'ij tej ti'títj huáruu. Ajta amín, capu ti'títj jín auteájturaa.

⁴² Aj pu í ayén tiraata'ixaa a'ájna í Jesús tijín:

—Jesús, patá'aj na'utámua'aree a'ájna xicáara'an pej jetzen autéchesin pej tiu'uta'ájtca.

⁴³ Ajta a'íin í Jesús, ayée pu tiu'utaniú tijín:

—Ayeé nu hui tí'imua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, íjii, mú'ee pe pe'uun a'utevéé pua'amé neetzi jamuan a'u ti Dios rí'i timuaatá'asin. —Ayeé pu tiraata'ixaa a'ájna í Jesús.

Tí'ij nu'u cui'i huam'íi a'ájna í Jesús

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Jn. 19:28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Tí'ij ari teuumé'eca a'atzaj tacuarixpua, aj pu í nainjapua huateática'areca'a í chuej japua. Ayeé pu á'atee a'achú cumu huaíca hora ti ayén 'eene'e, a'íné a'ájna xicaj a'um'íi. Capu í ché'e huáneeri'icicaa. Ajta a'íin í cáixuri ti itzjéhua, ti ajta a'uun a'utaviviíjme'ecaa u teyujta'a, a'íi pu já'ita'a acasiújtza'anixi. ⁴⁶ Ca'anín pu jín huajjihuaca'a a'ájna í Jesús. Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Mí pej niyá'upua, mú'eetzi nu huatátuure'esin í nexiejniu'uca.

Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu í raatapuá'ajta'a ti tíyee'e.

⁴⁷ Ajta a'íin í xantaaru'u, ti anxíte tí'ájtca, tí'ij raasej a'ij ti huaríj, aj pu í rí'í tiraatá'a í Dios. Ajta ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ayej xaa ne'u ti'ayajna. A'íi pu rí'í tí'itevistaca'a.

⁴⁸ Majta a'íime í teite í mej ajteáxiireca'a me'újna mej mi tíu'umua'ariive'en, mat'íj raasej a'ij ti tí'ti huaríj, a'íi mú anteújtu'asixi án rútaaviitze'e me'ájna jime'e mej huataújxiemiste. Majta a'uc'íj. ⁴⁹ Majta a'íime í mej ramua'ajcaa, majta a'íime í 'uua í mej e'eráaci jamuan a'ujna u Galilea, a'íi mú a'imua' a'uté'uu mej sejraca'a a'ij ti tí'ti rici.

Mat'íj nu'u mi u ye'avá'ana

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Jn. 19:38-42)

⁵⁰ Meenti sejí a'uun jé'eseijre'eca'a ti ayén ántehuaa tijín José. A'íi pu a'íin pú'een sejí ti huá'a jetze ajtéme'ecan í huá'a jueesi í mej huaícate japuan tamuáamuata'a mej ará'ase. Rí'í pu tí'itevistaca'a a'ájna. Capu ti'títj jín auteájturaa. ⁵¹ Ajta a'íin, capu ra'aránajcheca'a a'ij mej tiraaxí'epi'íntare, capu ajta rí'í raatá'a a'ij mej huaríj í seica í jueesi. A'uu pu é'eme'ecan a'ájna í José, chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Arimatea, ti ajta a'uun huatacá'a

u Judea. Ajta a'áin José, a'áin pu rachú'eve'eca'a ja'anáj xicáara'an jetze Dios ti tiu'uta'áijta áiyen chaanaca japua.

⁵² Tí'ij i a'uun á'ume í Pilato jemi. Ayeé pu tiraatáhuaviiri'ti a'áin Pilato raatátuure'en í Jesús ti mi'íchi. ⁵³ Tí'ij jí ra'acájtí í cúruu jetze í tévira'a. Aj pu í saavana jín racá'ijcataca'a. Tí'ij jí a'uun a'uteájrúpi a'u ti aúucun. Tí'ij jí yenu'uhuaré'etee a'u mej mauchén yauucú í jajj. Caxá m'ú ja'anáj ja'atí me'uun utétuara'a. ⁵⁴ Pu'uri a'ájna pí'tí'irijca'a a'ájna xicá'jra'a mej jetzen rí'í ruruuren. Ajta pu'uri t'ín teja'uré'enejsime'e a'ájna xicá'jra'an mej jetzen ruse'upí.

⁵⁵ Majta a'áime í 'uuca, í mej me'uun e'eráaci u Galilea jamuan í Jesús, a'áin m'ú cujta'an huajú'uccaa a'ájna í José. Matí'ij mi raasej' a'u ti aúucun, majta a'u ti yá'uruu í mi'íchi. ⁵⁶ Matí'ij mi a'ucí í ruche. Aj m'ú mi rí'í ráaruu í tu'upí ti naa teáari'e, majta í mej jín racápitijra. Majta á'iyen huaújse'upe a'ájna xicá'jra'an jetze a'ij ti tiú'ujxe'eve'e.

24

Tí'ij nu'u ajtahua'a a'itáara a'ájna í Jesús huá'a tzajta'a í mi'íchite

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Jn. 20:1-10)

¹ Tí'ijta a'ájna teja'uré'ene í t'újca'ari ta'amuájca i itieeri jetze. Áyee'e mu'u u á'uju'un me'ájna í 'uuca mej tejá'utí'í í mej rí'í tiú'uruu í tu'upí ti naa teáari'e. Matí'ij mi u á'uju'un a'u ti aúucun.

² Matí'ij mi me'uun a'ará'a. Aj m'ú mi raasej' a'ujna ti aúucun ti pua'a ari te'entácuuni'í. Ajta a'áin í tetej í mej ra'itéjmua, pu'uri ja'atí u yé'enxáracaa'a. ³ Matí'ij mi a'uun a'uteájrúpi a'u ti aúucun. Aru camu ráateu í tévira'an í Jesús.

⁴ Majta mauj me'ájna jín t'ímua'ajca a'ij ti ti'ití huarj' a'ájna jime'e í mi'íchi, jíye'itzi jín m'ú hua'apua huatasej're í tetea a'áimej jemi í 'uuca. Ayeé m'ú cuaiínavi'in t'ití'itejca'a. Ayeé pu t'í'itemastáje'í'icaa cumu mej témaxcava'ara'an. ⁵ Jé'ecan m'ú tiu'utátziin í 'uuca. A'ij m'ú jín títunutaxi, majta aicaújtuxi. Majta a'áime í tetea, ayéé m'ú tihua'utá'ixaa t'ijín:

—¿A'íné sej sí 'een jín siyen rahuauhuau huá'a tzajta'a í mi'íchite sej ti ari ruuri?
⁶⁻⁷ Capu hui ye'e já'ahua'a, a'íné pu'uri ajtahua'a huatarúj. ¿Ni hui secaí ramua'aree a'ij ti tejámuaatá'ixaa t'í'ij auj a'uteveeca'a m'ú'ejmi jemi a'ujna u Galilea yee ti ayén tiú'ujxe'eve'e mej tiu'utátuure'en a'ájna ti huá'a jetze airáane í teite huá'a jemi í mej a'ij pua'a títetiújcha'í'í mej mi rá'utatan? Ajta yee huaíca xicaj tzajta'a pu ajtahua'a nu'u huatarújsin. —A'í'í m'ú tetea miyen tihua'utá'ixaa.

⁸ Majta a'áime í 'uuca, aj m'ú mi ra'utámua'areeri'í a'ij ti tihua'utá'ixaa. ⁹ Matí'ij mi huiráaci a'u ti aúucun. Matí'ij mi a'ucj' ruche. Aj m'ú hua'utá'ixa a'áimej í mej tamuáamuata'a japuan sej' ará'ase, ajta í seica. Nain m'ú hua'utá'ixa a'ij mej t'it'itj' tiu'uséj.

¹⁰ A'áime í 'uuca, a'áin m'ú a'áin pú'een, í María, Magdala ti é'eme'ecan, ajta a'áin í Juana, ajtahua'a sej' í María ti náánajra'an pú'een a'ájna í Jacobo, majta seica í 'uuca. A'áin m'ú miyen tihua'utá'ixaa a'áimej í mej Jesús hua'antíhuau.

¹¹ Mí ajta caí a'áime, camu huá'antzaahua í 'uuca a'íné capu a'ij tihua'amitiejte'eca'a a'ij mej tiu'utaxájtaca'a.

¹² Ajta a'áin Pedro, a'áin pu ájchee Tí'ij jí a'utiéchejraa a'ájna a'u ti aúucun. Tí'ij i a'uteájrúpi. Tí'ij jí aicaújtutzi, t'í'ij cáxuri tiu'uséj. Aa pu rujámua'a t'í'ijpiica'a á chuaata'a. Tí'ij jí á'urua. Jéihua pu t'ímua'ajca í ru tzajta'a a'ij ti ti'ití huarj'.

A'ájna nu'u já'ahua'a juye jetze Emaús ti a'uré'enine'í

(Mt. 16:12-13)

¹³ A'ájna xicá'jra'a jetze, mé hua'apua í mej huá'a jetze ajtéme'ecan a'áime í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e, a'úu m'ú aujú'uccaa chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa t'ijín Emaús. A'atzu pu a'ímua' p'tejá'arici a'ujna u Jerusalén, a'achú cumu tamuáamuata'a kilómetros. ¹⁴ Ayeé m'ú tiu'uxájtajme'e nain a'ij ti ti'ití'í huarj'. ¹⁵ Maúche'e m'ú tiu'uxáatajme'eca, majta t'í'ihua'úrihuaurájme'e rujámua'a, t'í'ij a'áin Jesús ajteáxá'reca'a ti 'ij huá'a jamuan huamé'en. ¹⁶ Aru capu hua'utá'a mej ráamu'a'atí.

¹⁷ Tí'ij í Jesús ayén tihua'uta'íhuauri'í t'ijín:

—¿Tí'itájni a'ij setiú'urixaa'te'e siyen huajú'un?

Matí'ij mi huatéhuiixi, mua'ícaujtutájme'e. ¹⁸ Ajta sej' ti ayén ántehuaa t'ijín Cleofas, a'áin pu ayén tiu'utaniú t'ijín:

—¿Ni pecaí ramua'aree a'ij ti ti'ití huarj' íjii itejmi jemi? ¿Ni pecaí m'ú'ee pe'ín pú'een í pej huayé'í pena'a pej caí ti'ití'í mua'aree a'ij ti ti'ití taruure itejmi?

¹⁹ Aj pu í ayén tihua'uta'íhuauri'í t'ijín:

—¿Tí'itáani a'ij huarj'?

Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa t'ijín:

—A'ájna jime'e í Jesús, Nazarét ti é'eme'ecan. A'áin pu hui t'í'ixaxa'ata'a í rumuári'eri'í're'ara'an jime'e í Dios jetze me'ecan. Ajta jéihua pu ayén tiú'uruu ti huá'í'í

ruxe'eve'e, mejseíracaa í teite. ²⁰ Majta a'íime í mej tí'ajta u teyujta'a, majta a'íime í mej tí'íta'ajte'e, a'íi mú hui Jesús tiu'utátui mej mi tiu'utá'an mej raajé'ica. Mat'íj mi rá'utatai.

²¹ 'Mi teajta iteen, ayée tu hui tí'íjxe'eve'eca'a ti a'íin pu'éene'e á'ame'enche'e ti tiurájtuaani itejmi í tej Israél jetze ajtéme'ecan. Pu'uri huaíca xicaj tejauume í mej rá'utatai.

²² 'Majta seica juuca í mej téjmi jetze ajtéme'ecan, jeíhua mú a'íj pua'a te'utasejra. Iíye'e mú u a'atanéj a'u mej ye'avá'ana me'íjna í Jesús. ²³ Aru camu ráateu í mi'íchi. Mat'íj mi huaré'aci. Aj mú mi taata'ixaa tíjn seica mú huatasejre a'íimej jemi. A'íi mú nu'u me'ín pú'een í mej ta japua tí'ivaire'e. Ayee mú eeri'i tihua'utá'ixaa ti nu'u ari ajtahua'a huatarúj a'íjna í Jesús. ²⁴ Majta seica í mej ta jamuan á'ujujhua'an, a'íi mú majta u a'atanéj a'u mej ye'avá'ana. Ayee pu'éene'e a'íj mej tiu'utaxájtaca'a a'íime í 'uuca. Aru camu hui a'a ya'usej me'íjna í Jesús. —Ayee mú tiraata'ixaa a'íime í mej hua'apua.

²⁵ Ajta a'íin, ayée pu tihua'utá'ixaa tíjn:

—A'íj xu pua'a tité'ujmuajte mú'een. Caxu a'íj tirájteuve mi ru tzajta'a sej si ca'anacan tirá'antzaahuatelen nain tíj na'a a'íj mej tiu'utaxájtaca'a a'íime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a.

²⁶ '¿Ni caí ayén tiu'ujxe'eve'eca'a ti ij amuacáí ayén tirajpuaítzi á'ara'ani a'íjna í ti ajta Dios a'án ya'ujyejtzá í ipuari japua, ti ij á'iyen te'enteárate a'íjna jime'e ti tiu'uta'ajta íyien chaanaca japua, ajta u ta japua, ajta nainjapua?

²⁷ Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús temua'a naa nain tíj na'a ti té'eyu'usi'ihuaca'a í yu'uxari jetze a'íjna jime'e, tíj na'a ti a'íin ra'uyú'uxaca'a a'íjna í Moisés teecan, ajta mat'íj mena'a í mej tiu'utaxájtaca'a a'íime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a.

²⁸ Mat'íj meri á'vejli'i aujú'ucaaa á'ajna chajta'a a'u mej ará'aíixa, aúche'e pu huamé'ecaa a'íjna í Jesús, ayée pu cumu mú pu á'ayee a'umé'e a'ame. ²⁹ Ajta a'íime, jeíhua mú ca'anjra'a raatá'a ti a'uun huateáturan. Ayee mú tiraata'ixaa tíjn:

—Patá'aj yé huateáturan téjmi jemi, a'íné pu'uri téchujxari, ajta ari t'n tética'ari.

T'íj í a'uun a'uteájrupi ti ij huá'a jamuan a'uun a'uteáturan. ³⁰ T'íj í Jesús ayén huar'íj t'íj a'íin aúca'atíi huá'a jamuan á'vejli'i meesa jetze. T'íj í raatí'ipíi í pan, ajta r'í'í tiraatá'a í Dios. Aj pu í ra'antítaaraxi í pan. T'íj í a'utéjche ti hua'uta'í'ipi'ite'en. ³¹ Jíme'en pu'u hua'utá'í'ipi'i, aj mú mi raamuá'a. Aj pu í e'ehuaújpua'arixi mejseíracaa'a.

³² Mat'íj mi miyen tí'itíuríhua'uri'í tíjn:

—¿Ni caí ú'utzunajca'a í taxiejniu'uca í ta tzajta'a, ajta ca'anjra'a yú huatasejre u ta tzajta'a t'íj a'íin tiu'uxájtajme'e ta jamuan í juye jetze, ti ayén tí'ita'ixaate'ecaa a'íj ti huataújmaa'a í ti té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze?

³³ Mat'íj mi ájhuiixi. Ca'anacan mú huaré'aci u Jerusalén. A'uú mú huá'uteu a'íimej í mej tamuáamuata'a japuan sej mej ará'ase, majta í seica í mej huá'a jamuan á'ujujhua'ane'e. Naimi'í mú tíjsej me'íjna. ³⁴ Majta me'íjna í mej me'uun a'uté'uuca'a u Jerusalén, ayée mú tihua'utá'ixaa í mej hua'apua tíjn:

—Ayéj xaa ne'u tí'ayajna. Tavástarara'a pu ajtahua'a a'itáraa huá'a tzajta'a í mi'íchite. Ajta huatasejre jemín a'íjna í Simón.

³⁵ Majta a'íime í mej hua'apua, a'íi mú tihua'utá'ixaa a'íj ti tí'tí huar'íj mat'íj me'uun aujú'ucaaa í juye jetze, ajta a'íj mej ye'í tiraamuá'a t'íj a'íin ra'antítaaraxi í pan.

T'íj nu'u Jesús huatasejre a'íimej jemi í mej nu'u mauj jamuan á'ujujhua'ane'e ti auj ruurica'a amuacáican

(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Jn. 20:19-23)

³⁶ Maúche'e mú tí'ixáataca'a me'íjna jime'e t'íj a'íin Jesús huatasejre huá'a jemi. A'uú pu já'íta'a huatéechaxi. Aj pu í ayén tihua'utateújte tíjn:

—Ché'e huatéepua'are í a'amua tzajta'a.

³⁷ Jé'ecan mú huajíxica'a. Majta tiu'utátziin a'íné ayée pu huá'asejrate'ecaa. Cu xíee mej cu mi'íchi seijra. ³⁸ Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjn:

—¿A'íné 'een jín a'íj pua'a amuaatá'a? ¿A'íné sej si caí xi té'atzaahuatete'e? ³⁹ Casi'í, i nemuajca'a jetze, ajta í ne'íca jetze. Nee nu ne'ín pú'een. Setá'aj na'ajtamuarí'en sej si siyen raasej. Sej ti mi'íchi, capu ayén nexí'ej tí'títhéua'íra'a, capu ajta ayén nexí'ej tí'tíjcarí. Xu'uri nesej nej xaa téhua'íra'a, neajta téjcarí. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

⁴⁰ T'íj ayén tihua'utá'ixaa, aj pu í ayén tihua'utasejra í rumuájca'a jetze, ajta ru'íca jetze. ⁴¹ Majta a'íime, camu xi rá'antzaahuatete a'íné jeíhua mú a'íj pua'a yá'usejiraca'a, majta rútemua'ave'eca'a. Aj pu í ayén tihua'uta'íhua'uri'í tíjn:

—¿Ni secaí tí'tíj tícha'íi í nej ráacua'ani?

⁴² Mat'íj mi sej raatá'a í hua'í ti huá'íjchí'í. ⁴³ T'íj í ra'ancuré'echui. Aj pu í ráacua mejseíracaa a'íime. ⁴⁴ Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjn:

—Ayeec nu tejámuaatá'ixaa netí'ij a'amua jemi huácatii ti ayén ruxe'eve'eca'a ti nain jín te'araúrasten a'ij ti te'uyú'uxaca'a neetzi jime'e a'íjna í Moisés, majta a'íime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, ajta jetzen í tihua'achuica.

⁴⁵ Aj pu i hua'utá'a mej mi yaú'itiée muá'ara'ani a'ij ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze. ⁴⁶ Ayeec pu tihua'utá'ixaa tíjin:

—Ayeec pu té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze nej nu'u niyen tirajpuaíiti ná'ara'ani inee, i nej ne'ín pú'een í Ciriistu'u ti Dios án neja'ujyeíjtza í ipuari japua. Ajta nu'u huaíca xicaj tzajta'a nu neajtahua'a aítára'ani huá'a tzajta'a í m'ichite.

⁴⁷ Majta nu'u, nainjapua tihua'utá'ixaate'esin neniúucajtze'e mej mi seicié tiú'umua'ati í Dios jemi ti ij a'ín tihua'utá'uuni'i. Ma'utéjhuijsin nu'u mej miyen tihua'utá'ixaate'en íiye mej Jerusalén a'uchéjme, majta méyee í mej a'ímuá antachéjme, majta méyee í mej seij chuejra'a japua huachéjme, tíj na'a í ti yen seijre'e íiyeen chaanaca japua nainjapua.

⁴⁸ Mú'een xu tihua'utá'ixaate'esin a'ij sej seri se'íjna jín tiu'uséj. ⁴⁹ Nee nu u ya'uta'íti mú'ejmi jemi a'íjna ti niyá'upua jín te'ataújratziiri'i. Seajta mú'een, setá'aj siyen yen huaté'en íiyeen chajta'a ajta na'a caí huateáturan mú'ejmi jemi a'íjna ti júte'e e'icánejsin. A'íj xu jetzen araújca'anejsin. —Ayeec pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

Tí'ij nu'u i a'ín Jesús tíraa u ta japua

(Mr: 16:19-20)

⁵⁰ Tí'ij i a'íjna í Jesús huaja'uví'iti u já'ahua'a u Betania. Tí'ij i ajméjca'ataxi. Aj pu i rí'i tihua'utá'a í huá'a tzajta'a. ⁵¹ Tí'ij auj rí'i tihua'utá'asime'eca, a'úu pu huaja'uhua'axi. Aj pu i júte'e tíraa. ⁵² Majta a'íime, a'úu mú raateánajcheca'a. Jéihua mú huataújtemua'ave. Mat'íj mi a'ucij u Jerusalén. ⁵³ Tí'ij p'í na'a, mú me'uun a'uté'uuca'a u teyujta'a mej mi rí'i tiraatá'an í Dios.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Juan jíme'en í Jesuciríistu'u

I ti jín a'utéjche i yu'uxari

¹ Ajmí'imua pu seijre'eca'a a'ájna í ti í niuucari. Ajta, a'ájna í niuucari, a'íi pu seijre'eca'a í Dios jemi. Ajta a'íi pu Dios pú'eeene'e a'ájna í niuucari. ² A'íi pu 'ajmí'imua seijre'eca'a í Dios jemi t'íj caí xi mé'e já'ahua'aca'a í chaanaca. ³ Nain t'j na'a ti t'íseijre'e, a'ájna niuucari jetze pu ayén tiu'utasejre. A'íi pu í Dios, ajta a'ájna í niuucari, a'íi mú najími'i tiú'utaahuaca'a t'j pua'amé yen t'íseijre'e. Ajta, capu t'it'j ayén t'íseijre'e á'ame'enche'e ti pua'a caí a'íin niuucari ayén raatétaahuaca'a.

⁴ T'j na'a 'ajmí'imua ti yú mej'ere'e, a'íj pu jetze airáme'ecan a'ájna ti i'irúuri rusén jíme'e. Ajta a'íj pu jín ayén tiú'uneeri'icica'a huá'a tzajta'a í teite a'ájna jíme'e ti jín i'irúuri mej mi miyen tiráamua'aree a'íj ti 'een í Dios jemi. ⁵ Ajta a'ájna tej tiyen teajta ratamuá'amua t'jín tatzari, a'íi pu huanéeri'icá já'araa a'ímej tzajta'a í teite í mej á'ujujhua'ane'e t'ica'amiste'e. Majta a'íime í mej miyen t'ica'amiste'e á'ujujhua'ane'e, camu raay'i'tihua'a mej ra'ujé'ica í tatzari ti huá'a tzajta'a huáneeri'icicaa.

⁶ Seij pu ayén u a'uvé'emej ti Dios ayén ya'uta'íteca'a. Aye'e pu ántehuaaca'a t'jín Juan. ⁷ Aye'e pu 'een jín u a'uvé'emej ti ij ayén a'ájna jín te'anxájta a'íj ti ari t'íjímua'areereca'a a'ájna jíme'e í ti i'í tatzari, mej mi naími'i miyen té'antzaahuate'en a'íj ti a'íin ayén ti-huá'ixaate'e. ⁸ Ajta a'ájna í Juan, capu a'íin pú'eeene'e í tatzari sino ayé'e pu'u 'een jín a'uvé'emej ti ij a'ájna jín tihua'utá'ixaate'en a'ájna jetze me'ecan a'ájna í tatzari. ⁹ Ajta a'íin ti tzáahuati'ira'a jín tatzari pú'een, ti ajta huanéeri'icá á'aye'í huá'a tzajta'a í teite, a'achú mej pua'amé yen seijre'e, a'íi pu mú a'uvé'eme'eca'a íy'en chaanaca japua.

¹⁰ A'íi pu ayén huateájturaa íy'en chaanaca japua. Ajta, a'íi pu nain tiú'utaahuaca'a t'j na'a ti yen chaanaca japuan t'íseijre'e. Mí majta me'ín, í mej yen huachéejme'ecaa íy'en chaanaca japua, camu raamuá'a. ¹¹ A'íi pu mú a'uvé'eme'eca'a, ajta a'íime jemi í rutefestemua'a huateájturaa. Majta a'íime, camu xaa ra'ancuré'evi'iti. ¹² Mí majta, seica mú xaa ra'ancuré'evi'iti a'íime í teitestemua'ame'en. Ajta a'íin, ayej tihua'utá'a a'ímej í mej rá'astijre ti 'ij ayén tihua'uci'iti mej mi yá'ujímua'ame'en pu'éene'e muá'ara'ani í Dios, a'achú mej pua'améca. ¹³ Majta a'íime, camu miyen teteca jetze airáme'ecan me'ájna jíme'e ti teáata'a ayén t'íjxe'eve'eca'a. Camu a'atzu xaa ne'u, sino ayé'e mu'u me'ájna jetze ajtème'ecan í Dios.

A'íi pu huateájtivistaca'a í niuucari

¹⁴ Ajta a'íin í niuucari a'íi pu ayén huateájtivistaca'a. A'íi pu ajta itejmi jemi huateájturaa. Teen tu teajta tiyen raasej' te'ájna í ti jín r'íi tiraatá'a í Dios. Teen tu raasej' í ti jín Dios r'íi tiu'utá'a a'ájna jíme'e í ti a'íi na'a caj t'íyaujra'an í Dios. A'íi pu é'eme'ecan í ruyá'upua jemi. Nain pu jín r'íi títá'jcha'íica'a rux'evi'ira'a jíme'e. Ajta, nain pu ayén tzáahuati'ira'a jín tiu'utaxájtaca'a. ¹⁵ Ajta a'íin í Juan, ayé'e pu a'ájna jín tiu'utaxájtaca'a, ayén t'íxáata t'jín:

—A'íi pu a'íin pú'een í nej jín neri tejamuá'ixaa yee a'ájna ti ye'evé'eme nee cujta'a, jaitze'e pu ve'ecán jín t'ítéjvee necaí inee, a'íne a'íi pu amuacá seijre'eca'a necaí inee. —Aye'e pu tiu'utaxájtaca'a.

¹⁶ Najími'i iteen, tu'uri tiyen te'ájna jín ra'ancuré'a te'ájna jíme'e í ti nain jín r'íi naa titatá'aca. Rux'evi'ira'a pu jín r'íi titatá'aca t'j na'a ti yú auca'ítí a'ame. ¹⁷ A'íne ayé'e pu'u, a'ájna í niuucari í mej jín t'íajta, Dios pu ayén raateájtuaa í Moisés jemi. Dios pu ajta ayén tira'ájca a'ájna í Jesús, ti ajta Ciríistu'u pú'een, ti ij a'íin rux'evi'ira'a jín r'íi titaatá'an, ti ij ajta tzáahuati'ira'a jín titaatasejrate'en a'íj ti t'íjxe'eve'e í Dios. ¹⁸ Capu ja'atí ja'anáj raasej' í Dios, sino a'íi pu'u ti a'íi na'a caj t'íyaujra'an. Rux'evi'ira'a pu jín r'íi titatá'aca t'j na'a ti yú auca'ítí a'ame. Capu ja'atí ja'anáj raasej' í Dios, sino a'íi pu'u ti se'j na'a yaujra'an pú'een, ti ajta Dios jemi seijre'e, a'íi pu ayén taatamuá'ate a'íj ti 'een.

I Juan ti huá'amua'íhuacare'e pu te'anxájta jíme'en í Jesus ti i'í Ciríistu'u

(Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lc. 3:15-17)

¹⁹ Majta a'íime í mej Israel jetze ajtème'ecan, mej majta tejé'ajta me'újna Jerusalén, a'íi mé huaja'uta'íteca'a í Juan jemi seica í mej t'íivaire'eca'a u hua'atéyujta'a, majta seica í mej me'ájna jetze airáne a'ájna í Leví teecan mej mi miyen tiraata'íhua'u ti jíme'en yee: “¿A'ataani pej p'írici?” ²⁰ Ajta a'ájna í Juan, capu hua'utá'íjmijri'i mej ráamua'ati sino rux'evi'ira'a pu jín ayén tihua'utá'ixaa me'ejseiraca'a najími'i í teite. Ayen t'jín:

—Canu nee ne'ín pú'een í Ciríistu'u ti Dios ra'antíhua'u.

²¹ Mat'íj mi miyen tiraata'íhua'uri'i t'jín:

—¿A'ataani pej pú'een? ¿Ni pe'ín pú'een a'íjna í Elías?

Ajta ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Canu ne'ín pú'een.

Majta miyen tijín:

—¿Ni pe'ín pú'een í tej rachú'eve'e, a'íjna ti Dios jetze me'ecan titaatá'ixaate'esin?

Ayee pu tiu'utaniú tijín:

—Canu ne'ín pú'een.

²² Mat'íj mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—¿A'ataani ne'u pej pú'een mú'ee? Patá'aj taatá'ixaate'en á'a jime'e tej ti teajta tiyen tihua'utá'ixaate'en a'íime í mej taja'uta'iteca'a. ¿A'íné petí'ixa á'a jime'e?

²³ Aj pu'í ayén Juan tiu'utaniú tijín:

—Nee nu ne'ín pú'een a'íjna ti ayén jime'en tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Isaías teecan ti nu'u ayén ja'atí pu á' e'evé'ejijhua a'uajna já'ahua'a 'ítzitá. Ayen tijín: “Rí'í xu huaújuuren sej si siyen temua'a naa ra'ancuré'eví'itin se'íjna í tavástar'a.”

²⁴⁻²⁵ Majta seica í fariseos, í mej tiu'uta'ajti'íre, ayée mú tiraata'íhua'uri'í tijín:

—Tí pua'a piyen mú'ee caí a'íin pú'een a'íjna í Cirístu'u, pajta caí mú'ee a'íin pú'een í Elías, pajta caí mú'ee a'íin pú'een a'íjna í tej rachú'eve'e ti Dios jetze me'ecan titaatá'ixaate'esin, ¿a'íné 'een jín piyen huá'amuai'íhua í teite?

²⁶ Ayee pu tiu'utaniú a'íjna í Juan tijín:

—Nee nu á'amuamui'íhua jaj jime'e. Mí ajta, sej pu ayén mú'ejmi jemi seijre'e í sej caí ramua'ate. ²⁷ A'íi pu a'íin pú'een í ti auj mé e'evé'eme. A'íné inee ciliéene'e nu jín ti'ítéjvee í jemin, capu ayén tiraavíjete'ej nej ra'ajta'í'ipi'ín í ca'acair'an.

²⁸ Ayee pu tiú'uruu a'uajna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Betábara, u jetze pújme'en, í játe'anara'an jetze í Jordán, a'u ti a'íin Juan huajé'emuai'íhuaca'a.

Jíme'en í cáne'a ti Dios raatámuai'ívajta

²⁹ Yee ruijmua'a yee, a'íi pu raasej a'íjna í Jesús ti e'evé'eme'ecaa a'íjna jemin. Aj pu í ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Juan tijín:

—Casi'í xaasej mú'een, mí cáne'a Dios ti raatámuai'ívajta. A'íi pu a'íin pú'een ti rux'í'eví'ira'a jín ra'uré'uuna nain jime'e a'ij mej tite'uteájturaa í Dios jemi a'achú mej pua'amé yen seijre'e íyen chaanaca japua. ³⁰ A'íi pu a'íin pú'een í nej jíme'en niyen tiu'utaxájtaca'a net'í'ij niyen tejámuatá'ixaa yee: “Sej pu yé 'e'evé'eme'e a'ame nehuárita'a mejca'íhuáye'e, ti ajta jaítze'e ve'ecán jín ti'ítéjvee necaí inee, a'íné a'íi pu amuacá huatasejre necaí inee.” ³¹ Canu neajta inee nesej ramua'atejca'a. Aru ayée nu en jín mú a'uvé'emej nej ni niyen huá'umuai'íhua í jaj jime'e ti ij a'íin ayén huatasejre'en a'íimej jemi í mej Israél jetze ajtémecan.

³² Aj pu'í Juan ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee nu raasej ne'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ti júte'e 'e'icáme'ecaa. Yee pu seijre'ecaa tí jucuí'í. Aj pu í án mu'úutze'en a'ujyejxi. ³³ Canu a'atzu ramua'atíche'e ti pua'a caí ayén tinaatá'ixaate'enche'e a'íjna ti neja'uta'iteca'a ayén tijín: “Tí pua'a hui piyen raasej ti a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén e'icáanen ti ij sej japuan huateáturan, aj pej ramua'ati ti a'íin pú'een ti ayén tiraata'ajte'esin a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ti mú'ejmi tzajta'a huateáturan sej si se'íjna jetze arájca'anen.”

³⁴ Nee nu niyen raasej. Neajta nu niyen tejámuatá'ixaa'esin ti a'íin pú'een í yaujra'an í Dios. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

Jíme'en í mej amuacá'í'ujjhuane'e jamuan í Jesús

³⁵ Yee ruijmua'a yee, ajtahua'a pu a'uun a'utéveeca'a a'íjna í Juan. Ajta a'íime í ti huá'uvi'ítijme'e, hua'apua mú jamuan á'ujjhuane'e. ³⁶ T'í'ij raasej ti a'uun a'atamé'ecaa a'íjna í Jesús, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Xaasej mú'een, í cáne'a Dios ti raatámuai'ívajta.

³⁷ Mat'í'ij miyen tiráanamujri'í a'íime í mej hua'apua, mat'í'ij mi Jesús huatavén. ³⁸ Ajta a'íin Jesús, t'í'ij pí a'uré'eve, aj pu'í hua'usej mej raavárajme'e. Aj pu'í ayén tihua'uta'íhua'uri'í tijín:

—¿A'íné setí'ijxe'eve'e mú'een?

Aj mú miyen tiu'utaniú tijín:

—Rabí, ¿a'uné pe'eche mú'ee?

A'íjna í niucari tijín Rabí, ayée pu huataújmu'a'a tijín: Tevij ti Tihuá'amua'ate.

³⁹ Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj yú a'uvé'eju'un setá'aj ya'usej.

Mat'í'ij mí a'ucj jamuan. Majta u ya'usej a'utí é'echejca'a. Majta mú jamuan a'uun a'uteájturaa a'achú pua'an hora tí'íturaaca'a a'íjna xicá'ra'a jetze. Yee pu teuumé'eca te'ecá'ará'a tacuarixpua. ⁴⁰ Ajta, sej ti huá'a jetze ajtémecantaca'a í mej hua'apua í mej

Jesús jamuan a'ucij, ayée pu ántehuaaca'a tijín Andrés. A'í pu juutzeájra'an pírici a'íjna í Simón, ti ajta i'í Pedro.

⁴¹ Aj pu'í a'íjn Andrés amuacá ra'antínájcheca'a a'íjna í ruja'a, í Simón. Aj pu'í ayén tiraata'ixaa tijín:

—Tu'uri ráateu te'íjna í Mesías. (Mesías, ayée pu huataújmua'a a'íjna í niuucari tijín: Cirístu'u ti Dios Ra'antihuau.)

⁴² Tí'ij jí ye'eráavi'íti a'íjna í Simón í Jesús jemi. Ajta a'íjn Jesús, temua'a pu tira'arásiej. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Mú'ee pej a'íjn pú'een í yaujra'an í Jonás. Ayee pej ántehuaa pua'amé tijín: Cefas. (Cefas, ayée pu huataújmua'a tijín: Pedro, ti ajta tetej pú'een.)

Jíme'en a'íjna í Felipe, ajta í Natanael

⁴³ Yee ruijmua'a yee, Jesús pu a'uun á'uye'imijca'a. Ayee pu tiraaxí'epi'intare ti a'uun á'ume'en a'ujna ájtepua, Galilea já'ahua'a. Tí'ij í a'íjn ra'antínájcheca'a a'íjna í Felipe. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Patá'aj ne jamuan á'uche'ecane'en.

⁴⁴ A'íjna í Felipe, a'úu pu é'eme'ecantaca'a, a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Betsáida. A'uun mú majta é'eme'ecan a'íjna í Andrés, ajta a'íjna í Pedro. ⁴⁵ Aj pu'í a'íjn Felipe a'íjn huáteu í Natanael. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Tu'uri ráateu te'íjna ti jíme'en Moisés teecan ayén tira'uyú'uxaca'a a'íjna jetze í yu'uxari, í niuucari í me'j jín tí'ajta. A'íi pu hui ajta a'íjn pú'een í me'j majta jíme'en ra'uyú'uxaca'a a'íime í me'j Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. A'íi pu a'íjn pú'een a'íjna í Jesús, Nazarét ti é'eme'ecan. A'íi pu yaujra'an pú'een í José.

⁴⁶ Ajta a'íjna í Natanael, ayée pu tiraata'íhua'uri'í tijín:

—¿Ni qui Nazarét é'eme'ecan? ¿Ni ayén tí'iri'iri ti a'uun Nazarét tí'títj airaanen ti tí'iri'een? Aj pu'í ayén tiraata'ixaa a'íjna í Felipe tijín:

—Che'eré, patá'aj ya'useíj.

⁴⁷ Tí'ij Jesús raasej ti e'evé'eme'ecaa a'íjna í Natanael, ayée pu tiu'utaxájtaca'a jíme'en a'íjna tijín:

—Xaaseíj, pu'uri e'evé'eme seíj ti tzá'te Israel jetze ajtème'ecan. Capu tí'íhua'ítzi a'íjna jemi. Capu já'anáj tí'íhua'ítaca.

⁴⁸ Aj pu'í a'íjn Natanael ayén tiraata'íhua'uri'í tijín:

—¿A'úné peneja'umuá'a? ¿A'íné pej pí 'een jín nemua'ate?

Jesús pu ayén tiu'utaniú tijín:

—Nee nu ne'uun muaja'useíj pat'íj pe'uun e'irácatii jeten a'íjna í huaréj, tí'ij caí xí muatajéve a'íjna í Felipe.

⁴⁹ Aj pu'í ayén tiraata'ixaa a'íjna í Natanael tijín:

—Rabí, mú'ee pej pe'ín pú'een pej i'í yaujra'an í Dios. Mú'ee pej a'íjn pú'een í pej títaata'ájte'esin itejmí, í tej Israel jetze ajtème'ecan.

⁵⁰ Aj pu'í Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Mú'ee pej piyen té'atzaahuate'e pe'íjna jime'e nej niyen timuaatá'ixaa yee nej ne'uun muaja'useíj pat'íj pe'uun e'irácatii í huaréj jete. Ayee nu tí'imua'ixaate'e pej pauj piyen tí'isejran tí'ítj jime'e ti jaitze'e ruxe'eve'e caí a'íjna.

⁵¹ Ajta ayén tiraata'ixaa tijín:

—Ayee nu tí'imua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e pej piyen rasejran ti ayén antacúuni'ihua a'ame u ta japua. Majta a'íime í me'j me'uun tí'ivaire'e Dios ti é'esiejre'e, a'íi mú yéve'ecánineica'a muá'aju'u ineetzi jemi, í nej neajta teáata'a jetze airáne. Majta mú a'uun á'ujnneica'a muá'aju'u me'újna u ta japua.

2

Jíme'en í ti amuacá Jesús huaréj í me'j jín r'íi tira'utaseíj

¹ Tí'ij huaíca xica jetze teuumé'eca, seíj pu huaténe'ícheca'a a'ájna já'ahua'a Galilea, chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Caná. Ajta a'íjn náinajra'an í Jesús, a'uun a'utéveeca'a. ² Majta a'íime í me'j tí'yeste, a'íi mú raatá'ínee me'íjna í Jesús, majta hua'utá'ínee a'íimej í me'j jamuan á'ujjhua'ane'e, me'j mi huá'a jamuan tiú'uyesten. ³ Tí'ij huaxíj a'íjna í viinu, aj pu'í a'íjn náinajra'an í Jesús ayén tiraata'ixaa a'íjna tijín:

—Capu ché'e urajmuua í viinu.

⁴ Tí'ij jí Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—Náánaj, ¿a'íné petí'ijxe'eve'e ineetzi jemi? Capúu xí a'ájna teja'uré'ene í me'j jetzen a'íimej jemi huataseíjre'en meneseíraca a'íime í teite.

⁵ Aj pu'í a'íjn náinajra'an ayén tíhua'utá'ixaa a'íimej í me'j tí'ivaire'e tijín:

—Setá'aj siyen huáriní a'íj ti a'íjn tejámuaatá'ixaate'esin.

⁶ Ajta a'uun vejli'i teja'uvéejme'ecaa í xa'ari. Ayee pu tí'ípua'ameca'a a'achú cumu arájsévi ti tetej jíme'e taavíjhuaca'a. A'íi pu a'áin pú'een í mej me'ájna jín tiu'ujá'usi na'ari me'ájna jetze hua'í'ihua a'áime í mej Israél jetze ajtème'ecan mej mi miyen me'ájna jín aráurasten í ruye'irá. Ayee pu té'uvejrica'a a'achú cumu seité liitro, na'ari seité liitro japuan tamuáamuata'a. ⁷ Aj pu'í Jesús ayén tihua'uta'a'áj a'áimej í mej tí'ivaire'e. Ayen tíjín:

—Setá'aj ra'avé'ejiste'axi'in í jaj í xa'ari tzajta'a.

Mat'íj mi te'evé'ejiste'axi temua'a naa

⁸ Aj pu'í ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Setá'aj ru'itajáni'in cij caj í jaj tu'urájmuua mi xa'ari tzajta'a. Setá'aj seajta raatá'an se'ájna ti a'ájna jín antiújmua'aree mej yé tí'yeste.

Aj mú mi miyen raatá'a. ⁹ Ajta a'áin ti antiújmua'aree, a'íi pu ra'anti'í a'ájna í jaj ti huatetéjvinutaca'a. A'íi pu caí ramua'areereca'a a'u ti é'eme'ecan a'ájna í viinu. Mí majta a'áime í mej tí'ivaire'e, a'íi mú xaa ramua'areereca'a. A'íj pu jín, a'íi pu raatajé a'ájna í ja'ati ti huaténe'icheca'a. ¹⁰ Ayee pu tiraata'ixaa tíjín:

—Ja'atí ti na'a, ayée tu tí'ljiri'ire. Amuacá pu hui hua'atá'aca a'ájna í viinu ti jaítze'e rí'en. Tí pua'a meri tá'aruaj, aj pu'í a'áin hua'utá'asin í ti caí rí'en. Mí pajta mú'ee, mé'e pu a'ayeúche í ti jaítze'e rí'en tíj na'a tej autéjhuii tej tíj jii ra'antiyé'en. —Ayee pu tiraata'ixaa.

¹¹ A'íi pu a'áin pú'eene'e í ti amuacá ayén tí'it'íj jín huaríj a'ájna í Jesús, í mej jín rí'i tira'utasej. Ayee pu huaríj a'ujna u Caná, chajta'a ti a'uun a'utacá'a u Galilea. Ayee pu huá'a jemi huatasejre í tí'imuarí'eri'ire'ara'an í ti jín rí'i tihua'utá'a. Majta a'áime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, a'íi mú jaítze'e rá'antzaahua.

Jesús pu a'uun a'utéveeca'a u Capernaúm

¹² Tí'íjta'í, a'uun a'ucáane a'ujna Capernaúm a'áimej jamuan í náinajra'an, ajta ihuáamu'a'ame'en. A'uun mú é'tee'e a'achú pua'an xicaj.

Jesús pu hua'írámua'ari a'ujna teyujta'a a'áimej í mej tí'itutu'araca

(Mt. 21:12-13; Mr. 11:15-18; Lc. 19:45-46)

¹³ Tí'íj ari vejli'itaca'a a'ájna mej jetzen miyen ra'utámua'aree a'ájna xicájra'an ti jetzen Dios tihua'utá'uuni'iri'í a'áimej í mej Israél jetze ajtème'ecantaca'a, tí'íquí Jesús án a'ujnéj a'ujna Jerusalén. ¹⁴ A'uun pu a'uteájrupi ta'anténe'i í teyuu ti a'utéjvee. Aj pu'í a'uun huá'uteu a'áimej í mej tí'itutu'araca tí'teén huáacasi nusu cáne'axi ca'ín cucuí'ise. Ajta seica pu huáteu í mej án e'lijtéjcaa meesa jetze mej mi tumín huapuáata'a. ¹⁵ Aj pu'í cuarta huatétaahuaca'a caujnari jime'e. Tí'íj jí a'ájna jín hua'írámua'ari na'jmi'lica. A'áimej pu ajta huiiramuári í cáne'axi, ajta í huáacasi. Ajta pu pí té'ejhua'axixi í tihua'ameesa a'áimej í mej japuan tumín tí'ipuaata'ati'iraca'a. Ajta nainjapua ráahua'astíraa í tumín. ¹⁶ Ayee pu tihua'utá'ixaa a'áimej í mej cucuí'ise tu'araca tíjín:

—Setá'aj te'irá'an nain í ti ayun tí'iseijre'e. Caxu ché'e siyen raruure niyá'upua ti raatéchi'í. Ché'e caí ayén tí'téva'irihua'an tíj chí'í í mej tzajta'an tumín mua'itíci. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹⁷ Majta a'áime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, aj mú mi miyen ra'utámua'areeri'í ti ayén té'eyu'usi'í tíjín: “Na'anca'anéecan nu yeehui jín niyen yé á'aseca a'u pej a'utéchi'í nej ni muateánajche.”

¹⁸ Majta a'áime í mej tihua'áijte'e í mej Israél jetze ajtème'ecan, ayée mú tirájhuaviiri'í ti ij a'áin ca'anéeri jín tí'it'íj hua'utasejrate'en í mej jín rí'i tiraasej. Miyen tíjín:

—Patá'aj taatasejrate'en tí'it'íj í tej jín a'ij tímua'utaséj tej ti te'ájna jín ráamu'a'aree pej pe'ájna jín anti'amua'aree pej piyen ríci.

¹⁹ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Tí pua'a siyen raaté'uuna se'ájna i teyuu, nee nu huaíca xicaj tzajta'a neajtahua'a ra'ajjásin.

²⁰ Ajta a'áime í Israél mej jetze ajtème'ecan, ayée mú titeetaniú tíjín:

—Ayee pu hui á'atee a'achú cumu hua'apuate nine'íra'a japuan arájsévi mej rá'ajtaahuaca'a. ¿Ni qui mú'ee piyen huaíca xicaj tzajta'a pajtáhua'a rá'ajtaahua? —Ayee mú tiraata'íhua'uri'í.

²¹ Mí ajta a'áin Jesús, a'íi pu a'ájna jín tí'ixajtaca'a í teyuu ti jetzen seijre'e. A'íi pu a'áin pú'eene'e í tévira'an. ²² Tí'íj Dios ra'ajjáj í Jesús huá'a tzajta'a í mej meri huácuii, a'áime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, aj mú mi ra'utámua'areeri'í a'íj ti tíu'utaxájtaca'a a'ájna jime'e. Ajta, ayén tihua'amitíejte'eca'a ti ayén tí'ayájnaca'a a'íj ti té'eyu'usi'íhuaca'a í huá'ayu'uxa jetze. Majta rá'antzaahua a'íj ti Jesús tíu'utaxájtaca'a.

A'áime í mej amuacá te'antzaahua a'íj ti tíu'utaxájtaca'a í Jesús

²³ Tí'íj a'uun a'utéveeca'a u Jerusalén a'ájna xicájra'an jetze mat'íj tí'yestejca'a a'ájna jime'e ti Dios tihua'utá'uuni'iri'í, jeíhua mú teite raasej a'íj ti Jesús ríjcaa a'ájna jime'e ti

huápi'i naa tihuá'asejrate'e. A'ij mú jín mu'iití rá'antzaahua ti nu'u a'ín pú'eene'e í mej rachú'eve'eca'a. ²⁴ Mí ajta Jesús, capu huataúra'a ti huataújtuiire'en a'ímej jemi, a'íné a'í pu naíjmi'ica mua'atejca'a. ²⁵ Capu ayén ruxe'eve'eca'a ti ja'atí ayén raatá'ixaate'en a'ij ti 'een í teáata'a, a'íné a'í pu rusej rú'umua'areereca'a a'ij ti 'éene'e mua'atzíre'ara'an í tzajta'an í tevi.

3

Nicodemo pu tí'ira'ihua'uraca'a í Jesús

¹ A'uun pu sejí a'uteveeca'a ti a'ímej jetze ajtème'ecantaca'a í fariseos. Ayee pu ántehuaaca'a tíjín Nicodemo. A'í pu sejí a'ín pú'eene'e í hua'avaujsi í mej Israél jetze ajtème'ecan. ² A'í pu tíca'imua á é'iré'ene í Jesús jemi. Ayee pu tiraata'ixaa tíjín:

—Vásta'a, teen tu ramua'aree pej pe'uun a'uvé'emej í Dios jemi a'íjna jime'e a'ij pej titaatá'ixaate'en. Ayee tu tí'ijmua'aree ti caí a'ij tí'iri'iri ti ja'atí ayén ríjca patíj mú'ee, a'íjna jime'e í tej jín a'ij tímua'utaséj ti pua'a caí Dios ayén jemin seijre'e.

Jesús pu ayén tiraata'ixaa ti nu'u ayén ruxe'eve'e ti a'ín jé'cuacan jín huanú'ihua

³ Ajta Jesús ayén tiu'utaniú tíjín:

—Jee xaa ne'u, ayé nu tí'imua'ixaate'e tzáahuatí'ira'a jime'e, ti pua'a ja'atí caí ajtahua'a huanú'ihua, capu rí'iri ti a'ín a'uun a'uteárate a'ujna Dios ti é'eseijre'e.

⁴ Aj pu'í Nicodemo ayén tiraata'ihua'uri'í tíjín:

—¿A'íné tí'iri'iri ti ja'atí ayén ajtahua'a huanú'ihua ti pua'a a'ín ari vásta'a pú'eene'en? Capu xaa ne'u a'ij tí'iri'iri ti ajtahua'a atéhui'ixin í jucáara'an jetze í runáana ti ij ajtahua'a huanú'ihua. —Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í Nicodemo.

⁵ Tí'ij jí Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Ayee nu tí'imua'ixaate'e tzáahuatí'ira'a jime'e, ti pua'a caí ayén huaújé'cuare'en a'íjna jime'e ti ayén huaújmuai'ihua jaj jime'e, ajta ti pua'a caí ayén ajtahua'a huanú'ihua a'íjna jime'e ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén huateáturan í jemin, capu a'ij tí'iri'iri ti a'ín ja'atí a'uun a'uteárate a'ujna Dios ti é'eseijre'e. ⁶ Seicié pu 'een a'íjna ti a'íjna jetze airáninei ti ayén ratéhua'ira'a. Ayee pu che'atá na'a seicié 'een a'íjna ti a'íjna jetze airaújneijte í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

⁷ 'Capej a'ij té'amuajca nej niyen tí'imua'ixaate'e yee ruxe'eve'e pej pajtáhua'a huanú'ihua. ⁸ Casi'í, ayé pu rici í eeca. Nain japua pu huá'eecaj. Pajta ranamua ti jújhua'ana. Mí ajta, capu a'ij timuá'amitiejte'e a'u ti pújme'en a'uvé'eye'í na'ari a'u ti pújme'en huarú'ipi. Ayee pu che'atá na'a tihuá'aruure matíj mena'a pua'amé í mej miyen airaújneijte me'íjna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. —Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í Jesús.

⁹ Ajta a'ín Nicodemo ayén tiraata'ihua'uri'í tíjín:

—¿A'íné tí'iri'iri ti ayén teja'uré'enen?

¹⁰ Tí'ij jí Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Mí pej tihuá'amua'ate a'ímej í mej Israél teecan jetze ajtème'ecan, ¿ni tzaa ayén tí'ayajna pej caí yaú'itie a'ij nej tí'imua'ixaate'e? ¹¹ Ayee nu tí'imua'ixaate'e tzáahuatí'ira'a jime'e, ayé nu te'íjna jín tí'ixaxa'a í tej tiyen ramua'aree, teajta te'íjna jín tiu'utaxájta í tej taj'í jín tiu'uséj.

Mí seajta mú'een, caxuu xi ra'ancuré'a a'ij tej tejá'amua'ixaate'e. ¹² Ayee nu ne'íjna jín timuaatá'ixaa a'ij ti tí'irineca íiyen chaanaca japua. Mí pajta mú'ee, capej jime'en té'atzaahuatete. ¿A'íné tí'iri'iri pej piyen té'antzaahuatete'en ti pua'a niyen ne'íjna jín timuaatá'ixaaate'en a'ij ti tí'irineca u ta japua Dios ti é'eseijre'e? Capu xaa ne'u a'ij tí'iri'iri.

¹³ Capu ja'atí ja'anáj u a'ujnéj u ta japua sino a'í pu'u í ti yé ve'ecáane íiyen chaanaca japua. Nee nu ne'ín pú'een í nej neajta teáata'a jetze airáane. ¹⁴⁻¹⁵ Ajta, tíj a'ín Moisés ajmí'í ra'ajpí a'íjna í cu'ucu'u a'ujna já'ahua'a ti caí é'e tí'itáataca'a, ayé pu che'atá na'a tiú'ujxe'eve'e ti Dios ayén na'ajján ineetzi í nej neajta teáata'a jetze airáane, ti ij ayén tihuá'aci'iti a'achú mej pua'amé ná'antzaahuatete'esin mej mi miyen ruuri huateáturan tíj na'a rusén jime'e.

Dios pu nu'u huá'axe'eve'e matíj mena'a pua'amé yen huachéjme íiyen chaanaca japua

¹⁶ Ayee pu Dios ayén hua'utaxí'eve a'ímej í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua ti í ayén neja'uta'íteca'a ineetzi, nej nee nena'a caj tí'yaujra'an, nej ni niyen huámí'ini huá'a jetze me'ecan mej mi caí antipua'are sino ti ayén tihuá'aci'iti mej mi miyen ruuri huateáturan tíj na'a rusén jime'e, a'achú mej pua'amé miyen na'ará'astijre'esin ineetzi.

¹⁷ Ayee pu xaa ne'u tí'ayajna. Capu Dios ayén neja'uta'íteca'a nej yé ve'ecáanen íiyen chaanaca japua nej ni niyen hua'uxíjete'en ne'ímej í mej yen huachéjme ne'íjna jime'e nej ni puajtzi hua'utá'an sino ayé pu neja'uta'íteca'a nej ni huá'a japua huániuuni ne'íjna jime'e nej naíjmi'ica tiu'utá'uuni'í.

¹⁸ Ayee pu tí'ijci'iti ja'atí ti na'a ti ayén ná'astijre'e ineetzi, nej ni caí ra'uxíjete'en, neajta caí puajtzi raatá'an. Mí ajta a'ín, ja'atí ti na'a ti caí ná'astijre'e ineetzi, Dios pu ari ra'uxíjete

ti ij ayén puajtzi raatá'an a'ájna jime'e ti a'áin caí ná'astijre'e ineetzi nej nee nena'a caj tí'yaujra'an í Dios.

¹⁹ 'Ayeé pu ari huá'a jíme'en ra'uxájte í Dios nej neri huá'a jemi huatasejre a'ámej jemi í mej yen huachéjme chaanaca japua nej ni niyen tíhua'utétatzavi'i. Mí majta me'ín í teite, ayéé mú jaítze'e raataxi'eve mej me'uun a'uteáturan a'u ti á'utíca'a mej caí raataxi'eve mej me'uun a'uteáturan a'u ti á'üneeri'i. Ayeé mú 'een jín raataxi'eve a'íné a'ij mú pua'a titetiújcha'iica'a.

²⁰ 'Ayej xaa ne'u ti'ayajna, ja'atí ti na'a ti ayén a'ij pua'a ti'titújcha'íi, capu a'atzu ra'aránanajche ti ayén huárini ti a'ij pua'a 'een jime'e a'u ti á'üneeri'i. Capu xaa ne'u ayén á'ujca'ane ti ayén a'ij pua'a huárini a'u ti á'üneeri'i a'ájna jime'e ti rátziiine'e ti ij ayén huatámiteere'en a'ij ti 'een a'ájna ti jín ayén rici.

²¹ 'Mí ajta, ja'atí ti na'a ti hui tzáahuatí'ira'a jín rí'í ti'titújcha'íi, a'í pu xaa ayén á'ujca'ane ti ayén ríjca a'u ti á'üneeri'i ti ij ayén huatámiteere'en temua'a naa ti ayén rici a'ájna jime'e ti rá'astijre'e í Dios. —Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a í Jesús.

Jesús pu tíhua'ixaate'e a'ámej í mej a'uun huachéjme u Judea

²² Tí'ij í Jesús a'uun á'ume a'ájna já'ahua'a, a'uun ti a'utacá'a u Judea. Majta mú jamuan a'ucj a'áme í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. A'uu pu huá'a jamuan a'utéveeca'a a'achú pua'an xicaj. Ajta huá'umuai'ihuaca'a í teite.

A'ájna í Juan, í ti huá'amuai'ihuaca, a'í pu jaítze'e tíhua'ixaate'e jíme'en í Jesús

²³ A'ajná'imua, a'í pu Juan ajta huá'amuai'ihuaca'a a'ájna já'ahua'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Enón. A'uu pu vejli'i a'utacá'a u chajta'a ti ayén téja'arájtehuuaa Salím. Ayej tí'iruurejca'a a'íné jeihua pu jájmuaaca'a a'ujna. Majta mú jeihua teite e'iré'enineica'a í jemin ti ij huá'umuai'ihuua. ²⁴ Ayeé pu tí'iruurejca'a a'íné camúu xi ra'íténajca'a me'ájna í Juan.

²⁵ Mat'íj mí autéjhuii a'áme í mej Juan jamuan á'ujujhua'ane'e mej tíjtea'axi'ín a'ámej jamuan í seica í mej Israél jetze ajtémecan me'ájna jime'e í hua'aye'ira, í ti nu'u ayén ruxe'eve'e mej nu'u 'é'eti'ihuaxí'ín. ²⁶ Mat'íj mí e'iré'ene í Juan jemi. Aj mú mí miyen tiraata'ixaa tíjín:

—Rabí, casi'í a'ij ti rici a'ájna ti a'uun a'utéveeca'a mú'leetzi jemi pat'íj pe'uun u jetze pújme'en u Jordán. A'í pu hui a'áin pú'een í pej jíme'en tiu'utaxájtaca'a. Ajta jíi, a'í pu huá'amuai'ihuua í teite. Majta naími'í mú e'iré'ene í jemin.

²⁷ Ajta a'áin Juan, ayéé pu tiu'utaniú tíjín:

—Tíj na'a ti ja'atí ayén ra'ancuré'asin, ayéé pu tí'ijci'ti a'ájna jime'e ti Dios ayén tiraatá'asin. ²⁸ Mú'een xu hui seajta seri náanamujri'í nej niyen tejámuaatá'ixaa yee nej caí ne'ín pú'een í Círístu'u ti Dios ra'antíhua'u, sino Dios pu ayén nej'a'uta'íteca'a nej ni amuacá huatasejre'en mú'ejmi jemi.

²⁹ 'Ayeé pu tí'irineca tí'ij ja'atí huaténe'iche. A'ájna í 'íita'a, a'í pu huatéeatúraasin a'ájna jemi ti ra'ancuré'evi'iti. Ajta a'áin amiigura'an í ja'ati, a'í pu á vejli'í a'utéveeca ti ij ayén rá'anvi'itin a'ájna í 'íita'a a'ájna jemi í teáata'a. A'í pu ajta ayén rutémua'ave'e a'ájna jime'e ti ayén ranamua a'ij ti a'áin ja'atí tiu'utaxájtaca'a a'ájna jime'e ti ari ra'ancuré'evi'iti a'ájna í 'íita'a. Ayeé nu hui che'atá nena'a netémua'ave'e inee, a'íné pu'uri antipúa'ari í nej jín antínmua'aree.

³⁰ 'Ayeé pu tíu'ujxe'eve'e ti a'áin jaítze'e ve'ecán jín te'enteároute. Ajta ineetzi jemi, ayéé pu ajta ruxe'eve'e nej jaítze'e ciliéene'e jín tiu'utévaire'en. —Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Juan.

A'í ti u e'icaanej u júte'e

³¹ 'A'ájna ti hui u e'icaanej u júte'e, a'í pu nain jín antiújmua'aree. Neajta inee, í nej íiyen chaanaca japua me'ecan, íyee nu hui me'ecan, neajta niyen tí'ixaxa'a a'ij ti tí'it'ij ríj a'aye'í íiyen chaanaca japua. Ajta a'áin ti júte'e e'icaanej, a'í pu nain jín antiújmua'aree. ³² A'í pu ayén a'ájna jín tí'ixaxa'a a'ij ti a'áin tiu'uséj, ajta a'ij ti a'áin tiu'unamujri'í í Dios jemi. Mí ajta, capu ja'atí rá'atzaahuat'e a'ij ti tí'ixa. ³³ Ajta a'áin ti ayén rá'antzaahuat'e, a'í pu ayén raatá'ítiira ti ayén ti'ayajna ti Dios ayén tzáahuatí'ira'a jín tí'ixaxa'a.

³⁴ 'A'ájna ti Dios ya'uta'íteca'a, ayéé pu hui che'atá na'a a'ájna jín tí'ixa a'ij ti tiu'utaxájtaca'a í Dios. Ayeé pu a'ájna jín rici a'íné Dios pu ayén raatá'a ti a'áin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios nain jín huatéeaturan í jemin. ³⁵ Ajta, a'áin ya'upuáara'an raxí'eve'e í ruyauj, ajta ayén raatá'a ti a'áin yaujra'an nain jín antiújmua'aréere á'ara'ani.

³⁶ 'A'ájna ti rá'astijre'e a'ájna í yaujra'an, a'í pu ruuri huatéeatúraasin í Dios jemi tíj na'a rusén jime'e. Ajta a'áin ti caí ayén tira'ará'astijre'e, capu raci'iti ti ruuri huatéeaturan í Dios jemi sino Dios pu puajtzi raatá'asin.

4

Jíme'en í 'íta'a ti Samaria é'eme'ecan

¹ Majta me'ín í fariseos, ayée mú ráamua'areeri'i tijn jaítze'e pu nu'u huá'amua'itijci í teite a'íjna í Jesús caí a'íjna í Juan. Ajta nu'u huá'amua'íhuua. ² Mí ajta a'ín Jesús, capu ayén tihuá'amua'íhuaca'a, sino a'íime mu'u í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. ³ Ajta a'ín Jesús, t'íj ayén tiú'unamujri'i mej nu'u miyen tiráamua'areeri'i a'íime í fariseos, aj pu'i a'uun e'erárraa u Judea. T'íj jí ajtahua'a a'uun a'utamé ájtepua u Galilea.

⁴ Ayee pu tiú'ujxe'eve'eca'a ti a'uun já'íta'a a'uré'enen u Samaria. ⁵ T'íj jí a'uun a'ará'a chajta'a ti ayén téja'arajtehuaa tijn Sicar, ti a'uun ajtém'e'ecan u Samaria. A'u u pu vejlí'i a'utacá'a a'íjna chuéjra'a ti a'ín nu'u Jacobo teecan raatapuaíjve í ruyauj í José teecan. ⁶ A'u u pu ye'etéecu a'íjna í Jacobo. Ajta a'ín Jesús, a'úu pu a'ujyeíjxi á vejlí'i a'ut'í e'etéecun a'íné temua'a pu t'í'icua'anaca'a a'íjna jime'e ti á'atee ti huaméj í juye jetze. A'atzaj a'ájna pítí'iríjcaa á tacuarixpua. ⁷ T'íj jí sefj á e'iré'ene, 'íta'a ti Samaria é'eme'ecan. Ayee pu a'íjna jín e'iré'ene ti ij jaj aítajáni'ín. Aj pu'i Jesús ayén tiraatajé tijn:

—Cíj caj jaj tinaatá'a.

⁸ Majta a'íime, í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, a'úu mú á'uju'un u chajta'a mej mí cua'ira tiú'unanan.

⁹ Ajta a'ín 'íta'a ayén tiraata'ixaa tijn:

—Mú'ee pej hui Israél jetze ajtém'e'ecan. Neajta inee, inee í'í 'íta'a íye nej Samaria me'ecan. ¿A'íné 'een jime'e piyen jaj nehuavii nej cíj caj timuaatá'an?

(Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í 'íta'a a'íné, a'íime í mej Samaria é'eme'ecan, camu a'ij á'ujmua'ara a'ímej jemi, í mej Samaria é'eche.) ¹⁰ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tijn:

—Tí pua'a pej mua'areere t'ítij ti jín Dios ruxí'evi'ira'a jín muaatapuaíjvesin, pajta ramua'areere ja'atí nej pú'een inee, í nej niyen muahuavii, ayée pej naatahuavíranche'e. Neajta nu niyen ne'íjna muaatá'aniche'en ne'íjna í jaj í pej jín rusén jín ruuri.

¹¹ Ajta a'ín í 'íta'a, ayée pu tiraata'ixaa tijn:

—Nevástara'a, capej t'ítij t'ícha'íi í pej jín ra'ítajáni'ín í jaj, ajta jeíhua pu hui ucátee í ti atécun. ¿A'úné jetze péye'ejáni'sin pe'íjna í jaj? ¹² ¿Ni piyen jaítze'e t'ítij jín anti'amua'aree mú'ee caí a'íjna í tayá'upuaci'i, a'íjna í Jacobo teecan ti ayén taatá'a tej t'íyen a'uyé'en iyecuí? A'í pu ajta ayajna ye'ecare'e, majta a'íime í yaújmua'ame'en, majta í tihuá'aye'emuaca'a.

¹³ Ayee pu tiu'utaniú a'íjna í Jesús tijn:

—Ayee nu t'íimua'ixaate'e ti ayén tihuá'aruuren a'achú mej pua'amé miyen raye'e me'íjna í jaj ti aítáninei mí ta'atécun jetze. Mat'íj huayé'en, majtáhua'a mú huata'í'icu méjca'í huáyee. ¹⁴ Mí ajta, ja'atí ti na'a ti a'íjna huayé'en í jaj nej hui niyen raatá'asin, capu ché'e ja'anáj huata'í'imi. Jee xaa ne'u, ayée pu seíire'e a'ame í jemin ti a'íjna í jaj nej niyen tiraatá'asin ti ayén aítánineíca'a a'ame ti ij a'ín ja'atí rusén jín ruuri á'ara'ani. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

¹⁵ Aj pu'i a'ín 'íta'a ayén tiraata'ixaa tijn:

—Nevástara'a, patá'aj piyen cíj caj tinaatá'an pe'íjna í jaj nej ni caí ché'e huata'í'imín, ti ij ajta caí ché'e ayén tiú'ujxe'eve'e nej niyen yeraajén neyajna.

¹⁶ Aj pu'i í Jesús ayén tiraata'ixaa tijn:

—Aricu, u a'utájee í ti muajá'uvi'ítin. Pajta mú a'uvé'eme'en.

¹⁷ Aj pu'i a'ín 'íta'a ayén tiraata'ixaa tijn:

—Capu ja'atí nejá'uvi'ítin.

Aj pu'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Jesús tijn:

—Xí'epi'ín pej tiu'utaxájtaca'a ti nu'u caí ja'atí muajá'uvi'ítin. ¹⁸ Ayee pu ti'ayajna í mej meri anxívi ará'ase muá'araa a'íime í mej muatévi'ítine'e. Ajta a'ín í pej jamuan á'uca íjii, capu muajá'uvi'ítin a'íjna. Ayee pej tzáahuati'ira'a jín tiu'utaxájtaca'a.

¹⁹ Aj pu'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í 'íta'a tijn:

—Nevástara'a, ayée pu hui tiná'amítieje'e pej piyen Dios jetze me'ecan t'íixaxa'a. ²⁰ Tavaújsimua'aci'í mú raná'amiche'e í Dios a'íjna jetze í jirí. Mí seajta mú'een, mí sej Israél jetze ajtém'e'ecan, ayée xu t'í'ixaxa'a ti ayén ruxe'evé'e tej te'uun yé'ana'amiche'en a'ujna já'ahua'a u Jerusalén. —Ayee pu tiraata'ixaa.

²¹ Ajta a'ín Jesús, ayée pu tiu'utaniú tijn:

—'íta'a, ayée nu t'íimua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, pu'uri t'ín teja'uré'enejsin a'ájna xicájr'a'an jetze sej caí ché'e raná'amiche'e xá'aju'un í tayá'upua íyen jirí japua, camu majta ché'e raná'amiche'e muá'aju'u u Jerusalén.

²² Mú'een, mí sej Samaria é'eme'ecan, ayée xu hui caí ramua'ate se'íjna í sej rana'amiche. Mí teajta iteen, teen tu ramua'ate te'íjna í tej rana'amiche a'íné a'íjna ti ayén ta japua niuuni, a'ímej jetze pu huatasejre'esin í mej Israél jetze ajtém'e'ecan.

²³ 'Mí ajta, pu'uri t'n teja'uré'enejsin a'ájna xicá'jra'an jetze mej miyen me'ájna jetze aráu'jca'anen í xié'jniu'ucare'ara'an í Dios mej mi miyen tzáahuati'ira'a j'n raná'amiche'en í tayá'upua. Jee xaa ne'u, pu'uri a'ájna teja'uré'ene mej miyen ríci a'á'ime í mej tzáahuati'ira'a j'n rana'amiche a'iné tayá'upua pu ayén huá'ahuauhuau a'imej í mej miyen rana'amiche.

²⁴ 'Dios pu xié'jniu'ucari pú'een, majta a'á'ime í mej rana'amiche, ayée pu ruxe'eve'e mej me'ájna jetze aráu'jca'anen í xié'jniu'ucare'ara'an í Dios mej mi tzáahuati'ira'a j'n raná'amiche'en. —Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Jesús.

²⁵ Ajta a'á'n 'íta'a, ayée pu tiraata'ixaa t'jín:

—Nee nu hui ramua'aree ti a'á'n téjmi jemi huatasej're'esin a'ájna í ti jee Mesías pú'een, í mej miyen ratamuá'amua t'jín Cirístu'u ti Dios ra'antúhua'u. T'i'ij a'á'n ayén huatasej're'en, a'á'í pu nain j'n titaatá'ixaa'esin.

²⁶ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa t'jín:

—Inee, i nej á jamuan t'ixaa, nee nu ne'á'n pú'een.

²⁷ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj mú mi uvé'ene a'á'ime í mej jamuan á'ujuhua'ane'e. Jé'ecan mú a'ij ra'utasej' me'ájna jime'e ti a'á'n 'íta'a jamuan t'ixajtaca'a. Mí ajta, capu ja'atí ayén tiraata'íhua'uri'í t'jín: “¿A'iné péjruuren pemájna mi 'íta'a?” Ni camu miyen yee: “¿A'iné 'een jime'e piyen jamuan t'ixaa?”

²⁸⁻²⁹ Ajta a'á'n 'íta'a, á pu ya'utára a'ájna í ruxa'ari. T'i'ij jí u á'ume u chajta'a. Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa í teite. Ayen t'jín:

—Mú se'utáuruyi'í sej si ya'usej' ja'atí ti ayén tinaatá'ixaa nain jime'e a'ij nej ti'itíncha'íi. ¿Ni qui caí a'á'n pú'een í Cirístu'u? —Ayeé pu tihua'utá'ixaa.

³⁰ Mat'í'ij miyen tiráanamujari'í, aj mú mi me'á'n í teite huiráaci u chajta'a. Mat'í'ij mi me'uun u á'uju'un í Jesús jemi.

³¹ Meenti mauj a'á'ime í mej jamuan á'ujuhua'ane'e, ayée mú ca'anéjri ratá'acare'e ti tiú'ucua'ani. Ayeé mú tiraata'ixaa t'jín:

—Rabí, patá'aj tiú'ucua'ani.

³² Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa t'jín:

—Nee nu ne'ájna j'n huaténvaire'esin ne'ájna jime'e í cua'ira í sej caí ramua'ate.

³³ Majta me'á'n, ayée mú tiú'j'ixaa'te'eca'a t'jín:

—Tij ja'atí ari tiraavé'etuiiri'í í cua'ira.

³⁴ Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa t'jín:

—A'í'ij nu j'n niyen huaténvaire'esin ne'ájna jime'e nej ni niyen ra'ará'asten í ti j'n Dios ayén neja'uta'íteca'a, neajta nej nain j'n ra'antíci'iti ne'ájna í ti j'n tinaa'íjca.

³⁵ 'Caxu siyen tiu'utaxá'jta yee aúche'e te'á'atura a'achú cumu muáacua máxcira'í, sej si tiu'uré'atzaana. Ayeé nu tejá'amua'ixaa'te'e, xaasej', seajta nainjapua huanéereajra'ani a'ujna mej a'uté'uu í mej t'í'ihuaste'e. Jé'ihua mú huacuaínavi'í'ijmee. Pu'uri huaxá'epi'ín sej huá'ajseire'en sej si tiu'utátuiire'en í Dios jemi. ³⁶ Ajta jí'ii, pu'uri ra'ancuré'asin ja'atí a'ájna ti raci'iti, a'á'í pu huá'ajseire'esin mej mi miyen ruuri huatéaturan t'j na'a rusén jime'e mej mi naj'mi'í miyen huatá'jtemua'ave'en, a'ájna í ti tiu'uhuáste a'ij ti Dios tiraa'íjca, ajta a'ájna ti ayén tiu'uré'atza a'ij ti ajta Dios tiraa'íjca.

³⁷ 'A'í'ij pu j'n ayén ti'ayajna a'ij ti té'eyu'usi'í ti ayén t'jín: “A'á'í pu raay'í'iti ti tiu'uhuáste'en. Ajta a'á'n í se'ij ayée pu raay'í'iti ti tiu'uré'atzaana.” ³⁸ Ayeé nu hui ne'ájna j'n amuaata'íteca'a sej si siyen se'ájna huaré'atzaana a'u sej caí teja'uhuáste. Seica mú jé'ihua huápi'í tiu'umuáriej. Seajta mú'een, a'í'ij xu siyen ancuré'a í mej raamuá'iti me'ájna jime'e í mej tiu'umuáriej. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Jesús.

³⁹ Majta a'á'ime í mej Samaria é'eme'ecan, mu'íiti mú rá'antzaahua me'ájna jime'e ti ayén tihua'utá'ixaa a'ájna í 'íta'a ti j'n Jesús nain tiraata'ixaa a'ij ti t'í'ití'jcha'í'ica'a. ⁴⁰ A'í'ij pu j'n, me'á'n u e'iré'ene í jemin, mat'í'ij mi jé'ihua rá'jhuaviiri'í ti í a'á'n a'uun a'uteaturan huá'a jamuan. A'í'ij pu j'n, a'uun ayén é'eteé huá'a jamuan a'achú cumu hua'apua xicaj.

⁴¹ Majta jé'ihua mú jaítze'e rá'antzaahua í Jesús me'ájna jime'e a'ij ti tihua'utá'ixaa. ⁴² Ayeé mú tiraata'ixaa me'ájna í 'íta'a t'jín:

—Amuacá'í tu hui te'ájna j'n té'antzaahua te'ájna jime'e a'ij pej pena'a peri titaatá'ixaa. Teajta jí'ii, catu ché'e tiyen te'ájna j'n tena'a té'antzaahuate'e sino tu'uri tiyen ráanamujari'í tajámua'a. Teajta hui tiyen ramua'aree tzáahuati'ira'a jime'e ti a'á'n pú'een a'ájna ti ayén téjmi japua niuuni tet'j tena'a pua'amé yen seijre'e chaanaca japua.

Jesús pu nu'u tiráahuua yaujra'an sej ti t'í'it'j j'n t'í'téveeca'a

⁴³ T'í'ij teuumé'eca a'achú cumu hua'apua xicaj, aj pu'i a'á'n Jesús huirá'jraa a'ujna. Aj pu'i a'uun á'ume á'jtepua u Galilea. ⁴⁴ Jesús pu ayén huata'ujxajtaca'a rusej' mej nu'u caí r'í'í tirá'jcha'í'í a'á'ime í mej a'uun é'eche a'u ti ajta é'eche sej ti Dios jetze me'ecan t'í'ixaxa'a. A'í'ij pu j'n, huirá'jraa a'ujna u Judea. ⁴⁵ Mí ajta a'á'ime í mej Galilea é'eme'ecan, temua'a mú naa tira'ancuré'evi'iti t'í'ij a'á'n huá'a jemi a'ará'a. Ayeé mu'u meri nain tiu'uséj'jra'a

a'ij ti huaríj a'ájna í Jesús tí'íj a'uun a'utevéeca'a a'ujna Jerusalén mat'íj tí'iyestejca'a a'ájna xicá'jra'an ti jetzen Dios tihua'utá'uuni'iri'i. Majta a'áime í mej Galilea é'eme'ecan, a'áí mú majta a'uté'uuca'a me'újna.

⁴⁶ Ajta a'áin Jesús, a'áí pu ajtahua'a huá'umuaareca'a a'áimej jemi í mej me'uun e'echéjme'e me'újna Caná, a'u ti í jaj a'utejúviniutaca'a. A'áí pu seicié ayén ráaruu, ne'u.

Ajta pu seíj a'uun a'utevéeca'a ti tí'itíj jín tí'itvéeca'a a'ájna jemi í rey. Ajta a'áin, seíj pu tiyájca'a ti a'uun á'ucatií a'ujna Capernaúm. Tí'icui'lica'a a'ájna í yaujra'an. ⁴⁷ Tí'íj a'áin ja'atí ayén ráamua'areeri'i ti Jesús a'uun a'arájraa a'ujna Judea, ajta nú'u ari a'uun a'ará'a u Galilea, tí'íqui a'ájna í ja'atí u á'ume í jemin. Jéihua pu tirá'juaviiri'i ti a'áin Jesús a'uun á'ume'en a'ájna jemi ti tí'icui'i ti ij raarújte'en a'íné pu'uri nu'u tímua'a mi'ini. ⁴⁸ Ayee pu Jesús tiraata'ixaa, tíjín:

—Caxu ja'anáj té'antzaahuate'esin ti pua'a necaí niyen tí'itíj tejamaatasejrate'en í seíj jín rí'í tína'utaseíj na'ari tí'itíj í seíj jín ráamua'aree ti Dios ayén naatá'a nej niyen huáriní.

⁴⁹ Ajta a'áin ti tí'itíj jín tí'itvéeca'a í rey jemi, ayée pu tiraata'ixaa tíjín:

—Nevástara'a, patá'aj piyen u á'ume'en neetzi jamuan, na'ari caí, a'áí pu hui m'áini í niyauj.

⁵⁰ Ajta Jesús ayén tiu'utaniú tíjín:

—Aricu a'u pej é'eche. Pu'uri run í ayauj.

Ajta a'áin ja'atí, a'áí pu rá'antzaahua a'ij ti tiraata'ixaa a'ájna í Jesús. Tí'íj jí á'uraa. ⁵¹ Tí'íj ari á vejlí'í aum'é'ecaa a'ájna í ja'atí, a'áí mú ra'antinájcheca'a í mej ravaire'e. Ayee mú tiraata'ixaa ti nu'u ari huarúj a'ájna í yaujra'an. ⁵² Aj pu'í ayén tihua'uta'íhua'uri'í a'atzaj ti pua'a ayén huatéepua'aj a'ájna ti jín pístaca'a a'ájna í yaujra'an. Ayee mú tiraata'ixaa tíjín:

—A'atzaj pu hui huatéepua'aj í tajcaí a'atzaj te'ecáará'a í tacuarixpua.

⁵³ Jíme'en mu'u miyen tiraata'ixaa, aj pu'í ráamua'areeri'í a'ájna í ya'upuáara'an ti ayén pua'a pí'tí'irijcaa a'atzaj ti pua'a Jesús ayén tiraata'ixaa ti nu'u a'áin yaujra'an ari run. A'áí pu jín, huatajútiitze í tavástara'a jemi. Majta a'áime í teitestemua'ame'en, a'áí mú majta miyen huaríj.

⁵⁴ A'áí pu a'áin pú'een í ti hua'apua ti ayén huápi'í ruxe'eve'e ti ayén tiú'uruu a'ájna í Jesús a'ujna já'ahua'a u Galilea tí'íj a'uun huirá'jraa u Judea.

5

Tí'íj Jesús tiráhuua seíj ti ciyáaxara'aca'a í ru'icán jetze

¹ Pu'uri a'atzu á'ateevi'lica mat'íj tiu'uyé'este a'áime í mej Israél jetze ajtém'e'ecan. Ajta a'áin Jesús, a'uun pu a'ujnéj a'ánna Jerusalén. ²⁻³ A'uun pu jéjmuua a'ájna vejlí'í ta'áa puéerta a'u mej jetzen a'uteáru'ipi í cáne'axi. Ayee pu téja'arájthuaa tíjín Betesda. Anxávi pu á'aportaaliijme'ecaa a'u mej e'etiújse'irihua'a jéihua teite í mej tí'icucui'lica'a. Seica mú miyen aracúcu'unijme'ecaa, majta seica, a'ij pua'a mú huatzúna'iche'e, majta seica ciyáaxavi'licaa í huá'íica.

⁴ A'áí mú miyen rachú'eve'eca'a ti ij ja'atí ayén ra'utáruureajxi'in í jaj, a'íné ja'anáj ti na'a, ayée pu rijcaa seíj ti júte'e tí'ivaire'e Dios ti é'eseijre'e. A'áí pu ave'ecánineica'a a'ájna ti jéjmuua, ti ij a'áin ra'utáruureajxi'in. Ajta a'áin ja'atí ti amuacaí ateá'jra'ani í jaj tzajta'a, a'áí pu ayén run tíj na'a ti jín tí'icui'í.

⁵ Meenti seíj a'uun a'utevéeca'a ti ayén ari á'atee a'achú cumu seité japuan tamúámuata'a japuan aráhuuica nine'ira'a ti ayén tí'icui'í. ⁶ Tí'íj í Jesús ayén raaseíj ti a'uun a'uca'atíi, ayée pu ráamua'areeri'í ti a'áin nu'u ja'atí ari á'atee ti ayén 'een. Aj pu'í ayén tiraata'íhua'uri'í tíjín:

—¿Ni piyen tí'ijxe'eve'e pej huarún?

⁷ Ajta a'áin ti tí'icui'í, ayée pu tiu'utaniú tíjín:

—Nevástara'a, tí'íj ayén ra'utáruureajxi'in í jaj, capu hui mé'e ja'atí ti naatévaire'en nej ni ateá'jra'ani í jaj tzajta'a. Ajta, ne'tí'ij nauj á á'ume'en, seíj pu hui ca'anacan a'uun ateeme nej caí ínee. —Ayee pu tiraata'ixaa a'ájna ti tí'icui'í.

⁸ Aj pu'í Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Ájchesi. Anchué'e mi á'utaatzi. Pajta hui á'ura'ani.

⁹ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu'í a'áin ja'atí huarúj. Ajta yá'uchuii í rú'utaatzi. Tí'íj jí á'uraa. Ajta a'ájna pí'tí'irijcaa a'ájna xicá'jra'a mej jetzen ruse'upi tí'íj huarúj.

A'áí mú ra'uxáje me'ájna í Jesús me'ájna jime'e ti a'áin raarújte a'ájna mat'íj ruse'upi

¹⁰ Ajta a'áime í mej Israél jetze ajtém'e'ecan, ayée mú tiraata'ixaa me'ájna í ja'atí ti ayén huarúj tíjín:

—Pu'uri hui a'ájna pí'tí'irici í xicá'jra'an tej jetzen tase'upi. Ajta ayée pu té'eyu'usi'í a'ájna jetze í yu'uxari ti ayén tí'ita'ajjte'e ti nu'u caí a'ij tí'iri'iri pej piyen ráachuisime'en mi á'utaatzi íjii.

¹¹ Ajta a'áin ti ciyáaxara'aca'a, ayée pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayee pu tinaatá'ixaa a'ájna ti naarújte tijn yee nej nu'u rá'anchueeni í ne'utaatzi, neajta nu'u u á'ura'ani.

¹² Aj mú mi miyen tiraata'ihua'uri'i tijn:

—¿A'ataani pú'een a'ájna í ja'ati ti ayén timuaatá'ixaa pej nu'u piyen rá'anchueeni, pajta nu'u á'ura'ani?

¹³ Ajta a'áin í ja'atí ti ayén huarúj, capu a'atzu ramua'atejca'a ja'atí ti pu'eene'e, a'íné a'ájna í Jesús pu'uri á aúuruteca'a huá'a tzajta'a í teite í mej me'uun e'etújseire'eca'a. ¹⁴ Tí'ij jí Jesús a'uun yá'uteu a'ujna teyujta'a. Ayee pu tiraata'ixaa tijn:

—Me'ecui xaa, pepu'uri huarúj. Pecáj ch'é'e tí'itj jín a'aturáa í Dios jemi. Na'ari caí, ayée pu teja'uré'enejsin ti jaítze'e puaíjtzí muáaci'iti caí ajmí'i.

¹⁵ Aj pu'í á'uraa a'ájna í ja'ati. Ajta ayée pu tihua'utá'ixaa a'ímej í mej Israél jetze ajtém'e'ecan ti a'áin Jesús a'áin pú'eene'e ti ayén raarújte. ¹⁶ Majta a'áme í mej Israél jetze ajtém'e'ecan, ayée mú 'een jín a'ij pua'a raruurejca'a me'ájna í Jesús me'ájna jime'e ti a'áin ayén rijca'a a'ájna xicájra'a mej jetzen rusé'upihua'a.

¹⁷ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijn:

—Tij na'a ti yú auca'ití a'ame, a'í pu auj tí'imuari'e í niyá'upua. Ayee nu che'atá nena'a ínee tí'imuari'e. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹⁸ Ayee mú 'een jín jaítze'e miyen tí'itese'eca'a mej mi raajé'ica me'ájna jime'e ti nu'u ayén Jesús raatéxiehhuataca'a ti ayén huárini a'ij mej tí'ijri'ire a'ájna xicájra'an jetze mej rusé'upihua'a. A'í pu ajta nu'u ayén ratamuá'amua'ate'e í Dios ti nu'u ya'upuáara'an pú'een. A'íj pu nu'u jín ayén tíu'ujsejratata'a ti ayén che'atá na'a 'een tíj í Dios.

Jíme'en í mej jín rux'ej mena'a 'een í ya'upuáara'an, ajta í yaujra'an

¹⁹ Ayee pu tíu'utaniú a'ájna í Jesús tijn:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuatí'ira'a jime'e, capu rí'iri nej niyen tí'itj huáruuren nesej, í nej neajta teáata'a jetze airáane. Ayee nu che'atá nena'a tí'iruure a'ij nej tí'isise'ij ti ayén tí'iruure í niyá'upua. ²⁰ Ayee pu a'í niyá'upua nexí'eve'e ínee'tzi í nej yaujra'an pú'een. A'í pu ajta tí'inesejrate'e nain a'ij ti a'áin tí'iruure.

Jee xaa ne'u, ayée pu tinaatasejrate'esin tí'itj ti jaítze'e huáp'i ruxe'eve'e caí a'ij nej neri tíu'uruu sej si temua'a naa tira'utasej. ²¹ Ayee pu hui niyá'upua hua'ajjájpuaxi'isin í teite huá'a tzajta'a í mej meri huácuui. A'í pu ajta hua'utá'asin mej mi majtáhuua' ruuri muá'ara'ani. Ayee nu che'atá nena'a hua'utá'asin a'achú pua'amé a'áme ti ayén na'aráanajche nej niyen hua'utá'an mej mi majtáhuua' ruuri muá'ara'ani.

²² Ajta yeehui a'áin niyá'upua, capu ja'atí á'axijte'e sino pu'uri ayén nain jín tinaa'ájca ínee'tzi, í nej yaujra'an pú'een nej ni najmí'ica a'uxjíte'en. ²³ Ayee pu 'een jín huaríj í niyá'upua mej mi miyen che'atá mena'a rí'í tinaatá'an ínee'tzi matj majta rí'í tiratá'aca me'ájna í niyá'upua. Ajta, a'áin ti caí rí'í tinaatá'aca ínee'tzi, í nej yaujra'an pú'een, a'í pu ajta caí rí'í tiraatá'aca í niyá'upua ti íiyen neja'uta'íteca'a.

²⁴ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuatí'ira'a jime'e, ja'atí ti na'a ti ayén ranamua a'ij nej tí'ixa, ajta ti ayén ra'ará'astjire'en a'ájna ti yen neja'uta'íteca'a, a'ájna í ja'ati, ayée pu ruurican jín huateáturaasin tíj na'a rusén jime'e. Capu ja'anáj puaíjtzí raci'iti a'íné a'í pu ari huirá'jraa a'u ti ayén tiye'eci'itíche'e ti huámí'ini. A'í pu ajta ari a'uun a'uteájrupi a'u ti ayén yé'eci'ití ti ruuri á'ara'ani.

²⁵ Ayee nu tzáahuatí'ira'a jín tejá'amua'ixaate'e. Ayee pu teja'uré'enejsin, jee xaa ne'u. Ayee pu ari teja'uré'ene a'ájna xicájra'an ti jetzen ayén tihuá'aci'iti a'ámej í mej meri huácuui mej mi miyen ráanamua a'ij nej tí'ixa ínee, í nej yaujra'an pú'een í Dios. Majta a'áme í mej miyen ra'ancuré'asin a'ij mej tí'ijnamujraan, a'í mú rusén jime'e ruuri muá'aju'u.

²⁶ A'íné ru jetze pu ayén rusén jín ruuri í Dios, a'í pu ayén naatá'a ínee'tzi í nej yaujra'an pú'een nej ni niyen che'atá nena'a ne jetze rusén jín ruuri. ²⁷ A'í pu hui ajta naatá'a nej ni me'ájna jín antínmua'aréere ná'ara'ani nej ni hua'uxjíte'en í teite a'íné nee nu neajta teáata'a jetze airánnejte.

²⁸ Caxu se'ájna jín rí'í tiyé'usejra, a'íné aj pu teja'uré'enejsin matj mena'a pua'amé í mej meri huácuui, ayée mú ranamujraan net'í'ij hua'utájeeve. ²⁹ A'uú mú e'itajú'un a'u mej e'evé'enámí'ihuajmee. Majta a'áme, í mej rí'í tí'tetiújcha'íica'a, a'í mú e'itajú'un mej mi ruuri muá'ara'ani. Mí majta a'áme í mej a'ij pua'a tí'tetiújcha'íica'a, a'í mú e'itajú'un nej ni niyen hua'uxjíte'en ti ij ayén puaíjtzí tihuá'aci'iti.

A'ij ti te'anxájta í ya'upuáara'an, ajta a'ij ti huataájmuua'a a'ij ti rici í yaujra'an

³⁰ Capu rí'iri nej niyen tí'itj huáruuren nesej nena'a, sino ayée nu che'atá nena'a huá'axijte'e a'ij nej tí'ijnamua í niyá'upua jemi. Ajta, ayée pu tiraavjíte'e a'ij nej tí'huá'axijte'e a'íné canu niyen rahuauca nej niyen rici a'ij ti tina'aráanajche sino ayée nu rici nej ni niyen rí'í tiraatá'an a'ájna ti yen neja'uta'íteca'a.

³¹ Tí pua'a nesej nena'a niyen tiu'utánxaj, canu niyen tzáahuati'ira'a jín niyen tiu'utánxajta. ³² Mí ajta, sefj pu ayén tineetéxajta ineetzi, neajta inee, ayée nu ramua'aree tíf na'a a'ij ti t'ínexa ineetzi, ayée pu tzáahuati'ira'a jín t'ínexa a'ijna.

³³ Mú'een xu seica huata'áiteca'a í Juan jemi. A'í pu ajta tzáahuati'ira'a jín tejámuuatá'ixaa ineetzi jime'e. ³⁴ Capu hui ayén ruxe'eve'e ti ja'atí ayén t'ínexajta ineetzi.

³⁵ Mí neajta, ayée nu tejá'amua'ixaate'e ne'íjna jime'e í Juan ti ij Dios ayén tejámuuatá'uuni'i. ³⁵ Ayeepu a'atzu tiu'utévai a'ijna í Juan tíf tatzari ti á'ataa, ti ajta nain japua huatátzave'e'je'e. Seajta mú'een, ayée xu a'atzu huataúra'a sej siyen huataújemua'ave'en se'íjna jime'e sej ra'ancuré'a a'ij ti a'ín tiu'utaxájtaca'a.

³⁶ Tí'ití pu jaítze'e ruxe'eve'e caí a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'ijna í Juan. A'íjna ti Dios ayén jín tinaa'íjca nej ni niyen ne'íjna jín te'ará'asten í nej neri niyen ne'íjna jín ríci, a'í pu ajta t'íivaire'e sej si siyen ráamua'aree ti ayén neja'uta'íteca'a a'ijna í niyá'upua. ³⁷ Ajta a'ín í niyá'upua ti ayén neja'uta'íteca'a, a'í pu ajta naatéxajtaca'a ineetzi jime'e. Mú'een xu caí ja'anáj ráanamujrí'i ti tiu'uxájtaca'a. Caxu seajta ja'anáj rují'i jín raasej a'ij ti 'een. ³⁸ Caxu seajta ra'ancuré'asin a'ij ti a'ín tiu'utaxájtaca'a a'íné caxu na'ará'astjire'esin ineetzi, Dios ti neja'uta'íteca'a.

³⁹ Mú'een xu aujca'aneecan jín tiu'ujmua'ate se'íjna jetze í yu'uxari a'íné ayée pu tejamuá'amitejte'e sej se'íjna jetze yaú'ítiee xá'aju'un a'ij sej ye'í huá'ini sej si rusén jín ruuri xá'ara'ani. A'ii pu hui a'ín pú'een í yu'uxari ti jetzen té'eyu'usi'i a'ij mej tiu'utaxájtaca'a ineetzi jime'e.

⁴⁰ Mí seajta mú'een, caxu á'ujca'ane sej siyen na'ará'astjire'en ineetzi nej ni amuaatá'an sej si rusén jín ruuri xá'ara'ani.

⁴¹ Capu ne jetze ruxe'eve'e ti pua'a tevi ayén rí'i tinaatá'an. ⁴² Mí seajta mú'een seicié xu t'ímua'atze. Nee nu niyen ramua'aree sej caí hui raxí'eve'e í Dios í a'amua tzajta'a.

⁴³ Ayeepu 'een jín ave'ecáane niyá'upua jetze me'ecan. Mí seajta mú'een, caxu na'ancuré'eví'iti. Aru ti pua'a ja'atí runiúcajtze'en jín mú a'uvé'eme'en, mú'een xu xaa ra'ancuré'eví'iti se'íjna.

⁴⁴ ¿A'íné t'í'irí'iri sej tzáahuati'ira'a jín té'antzaahuatelen t'í pua'a siyen rí'i tiu'utaúra'an rujímua'a sena'a, seajta caí t'í'iteese'e sej ráahuauni ti Dios rí'i tejamuuatá'an? Capu xaa ne'u a'ij t'í'irí'iri. ⁴⁵ Caxu siyen mú'een t'ímua'atze nej tejá'amuaaxajzi'iran í niyá'upua jemi. A'ii pu a'ín pú'een í ti tejá'amuaaxajzi'iran a'ijna í Moisés teecan, í sej siyen rachú'eve'e ti a'ín a'amua japua niuuni.

⁴⁶ Tí pua'a siyen té'atzaahuatelen se'íjna jemi í Moisés, ayée xu seajta ná'antzaahuatelenche'e ineetzi se'íjna jime'e ti a'ín ayén neetzi jime'e ra'utéyu'uxaca'a. ⁴⁷ ¿A'íné sej si caí rá'atzaahuatelen a'ij ti a'ín tira'utéyu'uxaca'a? ¿A'íné t'í'irí'iri sej siyen rá'antzaahuatelen a'ij nej inee tejámuuatá'ixaate'esin? Capu xaa ne'u a'ij t'í'irí'iri. —Ayeepu tihua'utá'ixaa a'ijna í Jesús.

6

Jesús pu tihua'umí a'ímej í mej anxíj ví'ira'a ará'axcaa

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17)

¹ A'atzu a'ateevi'i, t'í'iquí Jesús a'uun u jetze pújme'en antáara í jaj japua ti ayén téja'arájtehuuaa tífjn Galilea. Ayeepu ajta téja'arájtehuuaa tífjn Tiberias. ² Jéihua mú teite a'ucíj jamuan a'íné mu'uri raasej me'íjna ti huápi'i ruxe'eve'e ti ayén tihua'uhuaa a'ímej í mej t'í'icucuí'ica'a. ³ Aj pu'i Jesús a'ánna a'ujnéj jírí japua. An pu a'utayéjixi, majta a'íime í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e.

⁴ Pu'uri vejli'itaca'a a'ájna xicá'ra'an mej jetzen t'í'iyestehua'a me'íjna jime'e ti Dios hua'irájtuuaa a'ímej í mej Israel jetze ajtème'ecantaca'a. ⁵ T'í'ij jí Jesús ayén huanéereajraa. T'í'ij í hua'usej mej e'evé'je'u'uca'a í teite. Aj pu'i Jesús a'ín Felipe ayén tiu'uta'íhuu'uri'í tífjn:

—¿A'úné teyé'enanán í pan í mej racua'ani a'íime í teite?

⁶ Pu'uri ramua'areereca'a í Jesús a'ij ti rini. Mí ajta, ayée pu 'een jín raata'íhuu'uri'í í Felipe ti ij ayén raasej a'ij ti rini. ⁷ Felipe pu ayén tiu'utaniú tífjn:

—Tí pua'a tiyen t'í'ituaave'e a'achú mej ramuá'itijca aráhuai'ca máxcira'í jime'e, capu a'í na'a cí'ipe tej ti pan huánanan tej ti ná'jmí'ica tiu'umín.

⁸⁻⁹ Aj pu'í sefj ti jamuan a'uche'ecane'e, a'íjna í Andrés ti juutzeá'ra'an pú'een í Simón, a'í pu ayén tiu'utaxájtaca'a tífjn:

—Yé pu pa'ari'í huatéjvee. Anxí'vica pu hui pan t'ícha'íi, ajta hua'apuaca í hua'íté. Mí ajta, capu a'atzu cí'ipe mej mi ná'ímí'í tiú'ucua'ani.

¹⁰ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tífjn:

—Setá'aj hua'uta'ájtelen í teite mej a'ujrá'asixí'in.

Ayee pu 'leen jín ayén raataxájtaca'a a liné jeíhua pu huá'ixaata'aca'a a'ujna. Majta a'íime í teteca, a'úu mú a'uráaseajraa. Ayee mú ará'asijme'e a'achú cumu anxíj ví'ira'a méyee majta méyee.

¹¹ Aj pu'i Jesús ra'ancuré'i'ipi í pan. Ajta r'i tiraatateújtzi'ire í Dios jemi. Ajta hua'uré'e'i'ipi'í a'imej í mej a'ucalíjme'ecaa a'achú ti seíj rax'íeve'eca'a. Ayee pu che'atá na'a hua'uré'e'i'ipi'í í hua'íté. ¹² Mat'íj ruxiéehua tiú'ucuaa, ayée pu tihua'utá'ixaa a'imej í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e tíjín:

—Setá'aj raaré'e'i'ipi'ín í ti avé'eturaa. Ché'le caí ti'ítíj a'uvá'ítzi'ín.

¹³ Mat'íj mi raaré'e'i'ipi'í. Ayee mú te'evé'ejiste'axi í sicíri jetze a'íjna í pan ti avé'eturaa mej tiú'ucuaa.

¹⁴ Majta a'íime í teite, mat'íj miyen raaseíj me'íjna í Jesús ti ayén huaríj, ayée mú tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Ayej xaa ne'u ti'ayajna, amí pu hui a'ín pú'een a'íjna í Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a, ti ayén yé nu'u uvé'enejsin íyien chaanaca japua.

¹⁵ Ajta a'ín Jesús, ayée pu rú'umua'areereca'a í ru tzajta'a mej miyen raax'íepi'íntare mej a'ire'enejsin mej mi ca'anéeri jín tiraa'íjcate'en ti a'ín te'enteárate í rey jime'e. A'íj pu jín, ayén ajtáara. A'uu pu jiri japua a'ujnéj ruseíj.

Jesús pu antamé japuan í jaj ti ve'ée

(Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52)

¹⁶ T'íj huaré'eciéenajme'eca, a'úu mú a'ucáane a'utí e'eve'e'ástime í jaj a'íime í mej Jesús jamuan á'ujjuhua'ane'e. ¹⁷ A'uu mú baarcu jetze atéeci. Mat'íj mi antacíj u jetze pújme'en u Capernaúm. Pu'uri huaré'etica'aríjme'e. Ajta a'ín Jesús, capu mé'e já'ahua'aca'a. ¹⁸ Ca'anín pu jín huá'eecaca'a. Ajta pu'uri á'ujruurejca'a í jaj. ¹⁹ Mat'íj aujú'ucua a'achú anxíj, o arájeví kilómetros, mat'íj mi raaseíj ti e'evé'eme'ecaa a'íjna í Jesús. Jaj japua pu huamé'ecaa. Jé'ecan mú tiu'utátziín.

²⁰ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Nee nu a'ín pú'een. Caxu tí'ítzi'íine'e.

²¹ Mat'íj mi miyen huateújca'ane mej mi miyen ra'ateájtuani í baarcu jetze. Camu a'achú a'ateeví'i me'uun a'utanéj a'ájna a'u mej a'uju'ucua.

A'íi mú nu'u rúhhuuamen me'íjna í Jesús

²² Majta a'íime í teite í mej a'uun u jetze pújme'en e'etiújseíj í Jesús jemi, a'íi mú a'uun a'uteájturaa.

Yee ruíjmua'a yee, ayée pu tihua'amítíjete'eca'a ti seíj na'a e'ecáve'eca'a í baarcu, ajta ti a'ín Jesús caí a'íjna jetze atéajraa huá'a jamuan í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, sino ruíjmua'a mu'u antacíj. ²³ Mat'íj mi seica me'uun újhuiíxi í baarcu a'ájna vejli'i a'u mej tejá'ucuaa í teite t'íj Jesús r'i tiraatá'a í Dios. A'uu pu é'eme'ecan í baarcu, chajta'a ti ayén téja'arajtehuaa tíjín Tiberias. ²⁴ Mat'íj mi a'íime teite miyen ráamua'areeri'i ti nu'u caí ajta a'uun á'ucatii u Tiberias a'íjna í Jesús, majta a'íime í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Mat'íj mi me'íjna jetze atéecíjxi a'íjna jetze í baarcu ti ti'ímu'íi. Seica mú atéecíjxi seíj jetze, majtáhua'a í seica, seíj jetze mú míjta atéeci, mej mi me'uun a'atanén u Capernaúm, mej mi me'uun ráahuauni me'íjna í Jesús.

Jesús pu a'ín pú'een í pan í mej jín ruuri muá'ara'ani

²⁵ Mat'íj ráateu me'újna u jetze pújme'en a'alaguun jetze, aj mú mi miyen tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—Rabí, ¿a'anajni yé perá'a peyujna?

²⁶ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzaahuati'ira'a jime'e. Caxu se'íjna jín nehuaahuau se'íjna jín sej tiu'uséj a'íj nej huaríj í sej jín a'íj te'utaseíj sino ayée xu 'leen jín nehuaahuau se'íjna jime'e sej ráacua se'íjna í pan, seajta sej temua'a naa titéju'uxai. ²⁷ Caxu siyen sena'a tiu'umuári'en sej si se'íjna huamuá'ítin í cua'ira ti a'uvajtzi sino setá'aj siyen tiu'umuári'en sej si se'íjna huamuá'ítin í sej jín huateújvare'en tíj na'a rusén jime'e. Neajta inee, i nej neajta teáata'a jetze airánnejte, nee nu ne'íjna amuaatá'asin a'íné a'ín Dios ti niyá'úpua pú'een, a'íi pu a'íjna jín tinaa'íjca.

²⁸ Mat'íj mi miyen tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿Tí'ítájni hui ruxe'eve'e tej tiyen te'íjna jín huárini a'íj ti tí'íjxe'eve'e í Dios?

²⁹ Jesús pu ayén tiu'utaniú tíjín:

—Ayee pu tí'íjxe'eve'e í Dios sej siyen ná'antzaahuat'en ineetzi ti Dios neja'uta'íteca'a.

³⁰ Mat'íj mi miyen tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿Tí'ítájni jín piyen rici ti huápi'i ruxe'eve'e tej ti tiyen raaseíj, tej ti te'íjna jín muá'antzaahuat'e'eni a'íné pej pi piyen rici? ³¹ Tavaújsimua'aci'i mú miyen ráacua me'íjna

ti nu'u maná pú'een me'újna a'u ti caí é'eti'itijca'a. Ayeé pu té'eyu'usi'i tijín: "A'í pu nu'u hua'utá'a mej me'újna huácu'a'ani í cua'íra ti nu'u júte'e é'eme'ecan."

³² Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e ti caí a'ín pú'een í Moisés teecan ti ayén hua'utá'a a'íime á'amua'ya'upuaci'istemua'a mej ráacua'ani í cua'íra ti júte'e é'eme'ecan. Capu xaa ne'u, sino niyá'upua pu ayén amuaatá'asin sej si huateúvtaire'en se'újna jime'e í cua'íra ti tzáahuati'ira'a jín júte'e é'eme'ecan.

³³ 'A'iné nee nu a'ín pú'een í cua'íra ti Dios jemi é'eme'ecan, neetzi pu jemi ajta é'eme'ecan. Nee nu júte'e e'icaanej nej ni hua'utá'an mej ruuri muá'ara'ani tít na'a rusén jime'e matít mena'a pua'amé yen huachéjme íyeyn chaanaca japua.

³⁴ Mat'íj mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Tavastara'a, patá'aj piyeyn taatá'an pe'újna í cua'íra tít na'a ti yú auca'ítí a'ame.

³⁵ Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Nee nu a'ín pú'een í ti jetzen é'eme'ecan í cua'íra í mej jín huateúvtaire'en mej mi ruuri muá'ara'ani tít na'a rusén jime'e. Ja'atí ti na'a ti neetzi jemi ve'eré'enen, capu ja'anáj'licuatá a'ame. Ajta, ja'atí ti na'a ti ayén na'ará'astijre'en ineetzi, capu ajta ja'anáj huata'í'imi, sino Dios pu rusén jín raatá'asin.

³⁶ Neajta inee, ayéé nu neri tejámuuatá'ixaa sej seri neseij ineetzi. Mí seajta mú'een, caxu té'atzaahuate'e. ³⁷ Mat'íj mena'a pua'amé í ti Dios naatátuiire'esin, a'íime mú ve'eré'enejsin ineetzi jemi. Ajta ti pua'a ja'atí ayén neetzi jemi ve'eré'enen, canu ja'anáj raaré'iti.

³⁸ 'Canu ne'újna jín mú a'uvé'emej nej ni niyeyn huárini a'ij nej nesej nena'a tí'ijxe'eve'e sino nej ni niyeyn huárini a'ij ti tí'ijxe'eve'e a'újna ti yeyn neja'uta'íteca'a. ³⁹ Ajta, ayéé pu tí'ijxe'eve'e a'újna ti yeyn neja'uta'íteca'a ti caí sej á'uveti a'íime í mej ve'eré'ene ineetzi jemi sino nej ni najjmi'ica japua huániuuni a'ájna xicájra'an ti jetzen nain jín te'entipúa'ajte.

⁴⁰ Jee xaa ne'u, ayéé pu tí'ijxe'eve'e í niyá'upua ti ayén tiráaci'iti ti ruurican jín huateáturan tít na'a rusén jime'e ja'atí ti na'a ti ayén tirá'amitiejte'e ja'atí nej pírici, ajta ayén tiná'astijre'e ineetzi. Neajta inee, ayéé nu ra'ajjásin huá'a tzejta'a í mej meri huácuui a'ájna xicájra'an ti jetzen nain jín te'entipúa'ajte.

Muaújniuste a'íime í mej Israél jetze ajtéme'ecan

⁴¹ Majta a'íime í mej Israél jetze ajtéme'ecan, mat'íj mi autéjhuii mej runiúuste'e rujímua'a me'újna jime'e ti Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a ti nu'u a'ín pú'een í cua'íra ti júte'e e'icaanej.

⁴² Ayeé mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—¿Ni caí a'ín pú'een í Jesús ti ajta jaujra'an pú'een a'újna í José? ¿Ni qui tecaí huá'amua'jte í táatjra'an, ajta í náanajra'an? A'iné títá ne'u. A'íj pu jín, ¿a'iné tí'iri'iri ti a'ín ayén tí'ixajta ti nu'u júte'e e'icaanej?

⁴³ Aj pu'i Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—Caxu hui siyeyn ché'e runiúuste'e. ⁴⁴ Capu ri'iri ti ja'atí ayén ve'eré'enen ineetzi jemi ti pua'a caí Dios amua'caí ca'aníjra'a raatá'an ti ij ayén huárini. Neajta nu niyeyn ra'ajjásin huá'a tzejta'a í mej meri huácuui a'ájna xicájra'a ti jetzen nain jín te'entipúa'ajte.

⁴⁵ 'Ayeé mú tira'uyú'uxaca'a a'íime í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan tijín: "Dios pu nu'u ayén tihua'umua'aten najjmi'ica." Ja'atí ti na'a ti ayén ranamua í ru tzejta'a a'ij ti tí'ixa í niyá'upua, ajta ti ayén ráaruuren a'ij ti a'ín tí'ijxe'eve'e, a'íj pu ve'eré'enejsin ineetzi jemi.

⁴⁶ 'Capu ayén huataújmua'a ti ja'atí ari raasej a'újna í niyá'upua sino inee, í nej ne'uun a'uvé'emej a'u ti a'ín é'eseijre'e, nee nu neri raasej í niyá'upua.

⁴⁷ 'Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e ti ja'atí ti na'a ti ayén té'antzaahuate'en a'ij nej tí'ixa, a'íj pu ruurican jín huateáturaasin tít na'a rusén jime'e.

⁴⁸ Nee nu ne'ín pú'een í cua'íra ti jetzen airáninei í mej jín ruuri muá'ara'ani tít na'a rusén jime'e.

⁴⁹ 'A'amua'huáacixa'astemua'aci'í mú ráacua me'újna í maná a'ujna já'ahua'a a'u ti caí é'eti'itijca'a. Majta á'iyeyn mú huácuui. ⁵⁰ Mí ajta, yé pu seijre'e a'újna í cua'íra ti júte'e e'icaanej. Tí pua'a ja'atí ráacua'ani a'újna, capu ja'anáj mi'ini.

⁵¹ 'Nee nu ne'ín pú'een a'újna í cua'íra ti júte'e e'icaanej, ti jetzen airáninei í mej jín ruuri muá'ara'ani. Tí pua'a ja'atí ayén ráacua'ani a'újna í cua'íra, a'íj pu ruurican jín huateáturaasin tít na'a rusén jime'e. Ajta, a'újna í cua'íra, a'íj pu a'ín pú'een í nej ratéhua'ira'a, í nej neajta ratémuai'ivajta huá'a jetze me'ecan matít mena'a mej yeyn huachéjme íyeyn chaanaca japua mej mi ruuri muá'ara'ani tít na'a rusén jime'e. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'újna í Jesús.

⁵² Majta a'íime í mej Israél jetze ajtéme'ecan, ca'anín mú jín autéjhuii mej tí'ihua'úrixaate'en. Miyen tijín:

—¿A'iné tí'iri'iri ti a'ín ja'atí ayén nu'u ruhuá'ira'a taamín?

⁵³ Aj pu í Jesús, ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee nu tejámuaatá'ixaate'esin. Tí pua'a secái ráacua'ani i nehuá'ira'a, i nej neajta teáata'a jetze airánnejite, ajta ti pua'a secái raayé'en i nexuure'e, caxu rusén jín ruuri xá'aju'un. ⁵⁴ A'atí ti na'a ti ayén ráacua'ani i nehuá'ira'a, ajta ayén raayé'en i nexuure'e, a'í pu ayén ruurican jín huateáturaasin tíj na'a rusén jime'e. Neajta nu niyen ra'ajjásin a'ájna xicá'jra'an ti jetzen nain jín te'entipua'ajte.

⁵⁵ 'Ayej ti'ayajna xaa ne'u. A'í pu nehuá'ira'a, a'ín pú'een í ti cua'ira jetzen airáninei í mej tzáahuati'ira'a jín ruuri muá'ara'ani í Dios jemi. Ajta a'ájna, a'í pu xaa ne'u a'ín pú'een í jaj í mej tzáahuati'ira'a jín iraa'yé'en mej mi cáí ch'éle ruxiéemiste'e í Dios jemi. ⁵⁶ A'atí ti na'a ti ayén ráacua'ani i nehuá'ira'a, ajta ti ayén raayé'en i nexuure'e, a'í pu huateáturaasin ineetzi jemi. Neajta nu niyen che'atá nena'a huateáturaasin í jemin.

⁵⁷ 'A'í pu ayanna neja'uta'íteca'a í niyá'upua ti i'irúuri. Neajta nu ne'ájna jetze aránca'ane nej ni ruuri ná'ara'ani í niyá'upua jemi. Ajta a'ín í ja'atí ti ayén tí'licua'a ineetzi jemi, a'í pu ayén che'atá na'a neetzi jetze aráu'jca'ane ti ij a'ín ruuri á'ara'ani í Dios jemi. ⁵⁸ A'í pu a'ín pú'een í cua'ira ti júte'e e'icaanej. Tahuácaxa'astemua'aci'í mú miyen ráacua me'ájna í maná. Majta huácuii. Mí ajta, a'ín ti ayén racua'aca a'ájna í cua'ira ti neetzi jetze airáninei, a'í pu ruurican jín huateáturaasin tíj na'a rusén jime'e.

⁵⁹ Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Jesús tí'ij a'uun tihua'amua'atejca'a a'u mej e'tiújse'irihua'a a'ujna u Capernaúm.

A'ij mej tiu'umuá'aj a'íme í mej jamuan á'ujujhua'ane'e

⁶⁰ Mat'íj me'ájna huánamuajri'í, ayée mú mu'íiti tiu'utaxájtaca'a a'íme í mej jamuan á'ujujhua'ane'e tíjín:

—A'ij pu pua'a taatá'a ti ayén tí'ixa. Jé'ecan pu hui muári'eri tej tiyen yaú'ítiee tá'ara'ani.

⁶¹ Ajta a'ín Jesús, ayée pu rú'umua'areereca'a mej miyen runiúuste'ecaa. Aj pu'í ayén tihua'uta'íhua'uri'í tíjín:

—¿Ni a'ij pua'a amuaatá'a nej niyen tejámuaatá'ixaa? ⁶² Ari ti pua'a siyen naasej ineetzi, i nej teáata'a jetze airánnejite, nej ni a'uun a'ujnéen júte'ímua a'u nej amuacáí á'ucatií. ⁶³ A'ájna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu jetzen airáninei í sej jín ruuri xá'ara'ani. Mí ajta, capu a'ájna jín tí'ivaire'e a'ájna ti jetzen airáninei í sej ratéhua'ira'a. Capu a'atzu xaa ne'u. Mí ajta, a'ájna í niuucari í nej niyen tejá'amua'ixaate'e, a'ájna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu ca'aníjra'a naatá'a nej niyen tiu'utaxá. Ajta, a'ij pu jetze airáninei í sej jín ruuri xá'ara'ani. ⁶⁴ Mí seajta mú'een, mu'íiti xu cáí té'atzaahuat'e'e.

Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íné tíj na'a 'ajmí'imua ti yú e'iré'ene, a'í pu rú'umua'areereca'a ja'atí ti párici ti cáí rá'atzaahuat'e'eca'a, ajta ja'atí ti pú'een ti Jesús jime'e tiu'utátuiire'esin.

⁶⁵ Ajta, ayée pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayee nu 'een jín tejámuaatá'ixaa ti cáí ri'irí ti ja'atí ayén huataújtuiire'en ineetzi jemi ti pua'a cáí Dios amuacáí ca'aníjra'a raatá'an ti ayén huárini. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

⁶⁶ A'ajná'imua mu'íi mú miyen titeecájxiiehuatataca'a mej mi cáí ch'éle jamuan á'ujujhua'ane'en. ⁶⁷ Aj pu'í Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'í a'ímej í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase tíjín:

—Ari mú'een, ¿ni seajta seri ajtácinicu ineetzi jemi?

⁶⁸ Ajta a'ín í Simón, ti ajta i'í Pedro, ayée pu tiraata'ixa tíjín:

—Nevástar'a, ¿a'atajín máaj jemin té'uju'un? Mú'ítezi pu'u jemi seijre'e í niuucari í tej jín ruuri tá'ara'ani, tíj na'a rusén jime'e. ⁶⁹ Ayee tu hui rá'atzaahuat'e'e, teajta tiyen ramua'aree pej pe'ín pú'een i pej Dios jemi e'icaanej, ti Dios ajta muaja'utétuaasin í ruri'irifinta'a.

⁷⁰ Aj pu'í Jesús ayén tiu'utaniú tíjín:

—¿Ni qui necáí niyen amua'antíhua'u mú'ejmi mi sej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase? A'íné níjta ne'u. Mí ajta, sej ti mú'ejmi jetze ajtémecan, tiyaaru'u pu jetzen seijre'e. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

⁷¹ A'ájna ti nu'u tiyaaru'u jetzen seijre'e, a'í pu ayén huatamuá'a í Judás. A'í pu yaujra'an pú'ee'e a'ájna í Simón í ayén te'entímu'utaca tíjín Iscariotes. Ajta a'ín Judás, huá'a jetze pu ajtémecantaca'a í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. A'í pu a'ín pú'een ti avíiti jín tiu'utátuiire'esin a'ájna jime'e í Jesús.

7

Mat'íj tiu'uyé'este me'ájna jime'e mej avé'inaamua'asin

¹ Tíj na'a a'ájna'imua, a'úu pu a'uteájturaa í Jesús a'ujna u Galilea. Capu ch'éle a'uun á'uche'ecane'e u Judea a'íné a'íme í mej Israél jetze ajtémecantaca'a í mej a'uun é'echejca'a, ayée mú rax'éve'eca'a mej raajé'ica. ² Pu'uri ajta vejl'itaca'a a'ájna mat'íj miyen tí'yestehua'a me'ájna jime'e mej avé'uj'inaamua'asin, í mej Israél jetze ajtémecan. ³ Mat'íj mí miyen tiraata'ixaa í ihuáamu'a'ame'en í Jesús tíjín:

—Patá'aj hui piyen huiirájra'ani peyujna pej pe'uun á'ura'ani a'ujna u Judea, mej mi a'íime í mej mú'eetzi jamuan á'ujujhua'an miyen raasej í a'lj pej rici pe'íjna jime'e ti hui huápi'í ruxe'eve'e, í mej jín a'lj te'utasej. ⁴ Tí pua'a hui ja'atí ayén raxí'eve'e mej mi mé jéjre'e miyen ráamua'atí, capu ayén avlítti jín tí'imuari'e. A'iné ayée pej hui rici pe'íjna jime'e ti huápi'í ruxe'eve'e, naa pu xí'epi'in pej piyen á jéjre'e huatá'asejirata huá'a jemi, matíj mena'a pua'amé mej yen huachéjme íyeyen chaanaca japua. —Ayee mú tiraata'ixaa.

⁵ Majta a'íime í mej ihuáamua'ame'en pú'eene'e, camu majta rá'antzaahua me'íjna í Jesús.

⁶ Aj pu'í ayén tihua'utá'ixaa tíjn:

—Capúu xi a'ájna teja'uré'ene ti huaxí'epi'in ineetzi jemi nej ni ne'uun a'utanén. Aru mú'ejmi jemi, ja'anáj ti na'a pu ayén í'ixi'epi'in. ⁷ Capu hui a'atzu rí'írí mej amuájcha'íire'e í mej yen huachéjme íyeyen chaanaca japua. Mí majta xaa ineetzi menéjcha'íire'e me'íjna jime'e nej caí niyen a'lj pua'a tihuá'axajta mej miyen a'lj pua'a titetiújcha'íi. ⁸ Setá'aj se'uun a'ujnén a'ánna a'u mej tejé'eyeste. Caxí nu a'umé'e na'ame inee nej ni ne'uun íjii teja'uvé'ema'arive'e a'iné capu xi ayén teja'uré'ene ti ari huaxí'epi'in.

⁹ Tí'íj ayén tihua'utá'ixaa, aj pu'í a'uun a'uteájturaa a'ujna u Galilea.

Jesús pu avlítti jín a'uun a'ujnéj

¹⁰ Mí ajta a'ín, ayée pu huaríj. Matí'íj a'ucj í ihuáamua'ame'en mej mi me'uun tejá'uyesten, a'íi pu ajta u á'ume. Capu ruseíirata u á'ume, sino avlítti pu'u jín u á'ume.

A'íi mú rahuauhuau í Jesús a'íime í mej Israél jetze ajtémecan

¹¹ Majta me'ín í mej me'uun tejé'eyestehua'a, a'íi mú rá'ixi'eeri'ireca'a me'íjna í í Jesús. Miyen tí'ixáata tíjn:

—¿A'úné a'lj 'een a'íjna í ja'atí?

¹² Jéihua mú a'lj pua'a tí'ixajta'ca a'íjna jime'e í Jesús huá'a tzajta'a í teite í mej me'uun e'etiújseire'eca'a. Seica mú miyen tí'ixajta'ca a'íjna: “Rí'í pu tí'tíevij.” Majta seica miyen tí'ixajta'ca a'íjna: “Capu a'atzu. A'íi pu hui huá'acuanamua í teite.”

¹³ Majta, capu ja'atí ayén á'ujca'anejca'a ti ayén ruseíirata tiu'utaxájta a'íjna jime'e í Jesús a'iné mehuá'atziine'eca'a a'íimej í mej tí'tíj jín antiújmua'areereca'a a'íime jemi í mej Israél jetze ajtémecan.

Jesús pu tihua'umuá'ate matí'íj tí'iyestehua'a

¹⁴ Matí'íj meri já'ita'a ujú'unca'a í mej tí'iyestehua'a, aj pu'í Jesús a'uun a'uteájrapi teyujta'a. Tí'íj jí a'utéjche ti tihuá'umua'aten í teite. ¹⁵ Jé'ecan mú rí'í tira'utasej a'íime í mej me'uun tí'ájta teyujta'a. Ayee mú tíúj'ixaate'eca'a tíjn:

—¿A'iné tí'írí'írí ti a'ín caí ja'anáj tí'ihuaujmua'ate, a'íi pu raayí'íti ti ayén tihuá'umua'aten?

¹⁶ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tíjn:

—Canu a'lj tirájteu nesej a'lj nej tihuá'amua'aten sino a'íi pu ayén tinaatá'a a'íjna ti yé neja'uta'íteca'a. ¹⁷ Tí pua'a hui ja'atí ayén á'ujca'ane ti ayén huá'arini a'lj ti tí'ijxe'eve'e í Dios, a'íi pu xaa ayén ramua'aréeren ti pua'a Dios ayén naatá'a nej niyen tí'imua'ataca ca'ín nesej nena'a a'lj tirájteu. ¹⁸ A'íjna ti ayén tí'ixaxa'a a'lj ti a'ín na'a tirájteu rusej, ayée pu 'een jín ayén rici ti íj rí'í tiu'utaúra'an rusej.

'Mí neajta inee, ayée nu ne'íjna jín tí'imuari'e nej ni niyen rí'í tiraatá'an ne'íjna ti yen neja'uta'íteca'a. Tí pua'a hui ja'atí ayén á'ujca'ane ti ayén huá'arini a'lj ti tí'ijxe'eve'e í Dios, a'íi pu xaa ayén ramua'aréeren ti pua'a Dios ayén tinaatá'a nej niyen tí'imua'ata ca'ín nesej nena'a a'lj tirájteu.

¹⁹ ¿Ni caí a'ín Moisés teecan ayén amuaatátui a'íjna í niuucari í mej jín tí'ájta? Aa ni'íjta ne'u. Mí seajta mú'een, capu ja'atí ti mú'ejmi jetze ajtémecan ayén araurasten a'lj ti a'ín niuucari tí'ixa. ¿A'iné 'een jime'e siyen tí'ijxe'eve'e sej naajé'ica?

²⁰ Majta a'íime í mej me'uun ajteaxíireca'a, ayée mú titeetaniú tíjn:

—Tiyaru'u pu mú'eetzi tzajta'a seijre'e. ¿A'ataani hui ayén tí'ijxe'eve'e tí'ij muáaje'ica?

²¹ Aj pu'í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjn:

—Seij nu'u jín niyen huaríj ti ayén huápi'í ruxe'eve'e'eca'a. Ajta a'ín amuaatéjteu naíjmi'ica. Jé'ecan xu avé'ejí'istaxi. ²² Mí seajta mú'een, ayée xu tí'ijri'ire se'íjna jime'e ti Moisés teecan ayén amuaata'áj sej nu'u ra'antisíjchixi'in í naviira'an. Jee xaa, capu Moisés teecan jetze huanéj, sino Dios pu ayén raateájtuaa a'íimej jemi í á'amua'ayupuci'istemua'a. A'íj xu jín siyen ra'antisí'iche í naviira'an í uneeca'í ti teáata'a se'ájna xicá'ra'an sej jetzen ruse'upi. ²³ Ayee xu 'een jín tí'ijri'ire sej si caí auté'itzen se'íjna jemi í niuucari ti Moisés teecan raateájtuaa. Tí pua'a ayén 'een, ¿a'iné 'een jín si níniu'ucacu ineetzi jemi se'íjna jime'e nej niyen nain jín raarújte se'íj í ja'ati ne'ájna xicá'ra'a sej jetzen ruse'upíj?

²⁴ Xaatapu'ájta sej siyen tihuá'axíjte'e a'lj ti tejamuá'amítieje'e. Mí seajta mú'een, ayée xu huá'arini sej si siyen tihuá'uxíjte'en a'lj ti tiraavíjte'e tzáahuatí'ira'a jime'e.

Jesús pu jime'en tí'ixa a'utí é'eme'ecan

²⁵ Jíme'en pu'u ayén tiraataxájtaca'a, aj mú mi seica miyen autéjhuii mej ti'ihuaúrihua'u. Miyen tijín:

—¿Ni caí a'áin pú'een í mej miyen jíme'en tí'itese'e mej raajé'ica? ²⁶ Yee pu hui jéjre'e huatéjvee tihua'íxaate'e. Mí majta, camu a'ij tí'ijee. ¿Ni qui meri miyen raamuá'a tijín: "A'ii pu a'áin pú'een í Ciríistu'u"? ²⁷ Mí teajta iteen, teen tu hui ramua'aree a'u ti é'eme'ecan te'íjna í ja'ati. Mí ajta a'áin í Ciríistu'u, tí'ij a'áin yé uvé'enen, capu ja'atí ramua'aréeren a'u ti é'eme'ecan a'ájna. —Ayeé mú tí'ixajta'a.

²⁸ Ajta a'áin Jesús, aúche'e pu tihua'amua'atejca'a u teyujta'a. Aj pu'í ayén ca'anín jín tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Jee xaa ne'u, ayée pu hui tí'ayajna sej nemua'ate, seajta siyen ramua'aree a'u nej é'eme'ecan. Canu nesej nena'a yé ve'ecáane sino ti yé neja'uta'íteca'a, a'áin pu nain jín ayén tí'ijirí'ire. Capu tí'ihua'ítzi í jemin. Mí seajta mú'een, caxu ramua'ate a'iné caxu rá'astjire'e. ²⁹ Mí neajta inee, nee nu xaa ramua'ate a'iné a'úu nu é'eme'ecan í jemin. A'áin pu hui ajta yen neja'uta'íteca'a.

³⁰ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj mú mi miyen tiu'utatése mej raatéevi'i. Mí ajta, capu ja'atí ayén raatéevi'i a'iné capúu xi a'ájna teja'uré'ene, a'ájna ti jetzen huax'epi'íntari'íhuaca'a ti ayén huámi'íni. ³¹ Majta a'áime í mej jemin e'etiú'isej, mu'íití mú miyen rá'antzaahua. Ayeé mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Tí'ij yé uvé'enen a'ájna í Ciríistu'u Dios ti ra'antíhua'u, ¿ni qui jaítze'e ayén a'ájna jín rini ti huápi'í ruxe'eve'e caí amájna mi ja'atí?

A'áime fariseos mú nu'u xantaaru'u huata'áiteca'a mej raatéevi'i me'ájna í Jesús

³² Majta a'áime í fariseos, ayée mú tiú'unamuajri'í a'áimej í teite mej miyen xahuani'í mú jín tiú'íxaate'e. Mat'í'ij mí a'áime í mej tí'íajta u teyujta'a, majta a'áime í fariseos, a'áin mú seica huata'áiteca'a a'áimej í mej me'uun tí'icha'íi mej mi raatéevi'i.

³³ Aj pu'í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Canu ché'e á'ateeri mú'ejmi jemi a'iné pu'uri vejli'í nej ni ne'uun a'ujnéen ne'ájna jemi ti yen neja'uta'íteca'a. ³⁴ Mú'een xu nehuauni, aru caxu mé'e nejé'eteuni. Ajta, capu ri'írriista a'ame sej se'uun a'ujnéen a'u nej a'íj éene'e na'ame.

³⁵ Majta a'áime í mej me'uun tí'íajta teyujta'a, ayée mú tiú'íhua'uraca'a tijín:

—¿A'úquí hui a'umé a'u ti caí ri'írri tej tiyen yé'uteuni? ¿Ni qui a'uun se'ij chuéjra'a japua a'umé huá'a jemi í teite í mej a'uc'íxi huá'a tzajta'a a'áime í mej Grecia é'eme'ecan? ¿Ni qui hui ajta ayén tihua'amua'aten a'áimej í mej Grecia é'eme'ecan? ³⁶ ¿A'íquí huataújmua'a a'ájna í niuucari tí jín tej nu'u rahuauni, teajta nu'u caí rateuni, ti ajta nu'u caí ri'írri tej a'uun á'uju'un a'u ti a'íj éene'e a'ame? —Ayeé mú tiú'íhua'uraca'a.

Jesús pu hua'utá'ineesin mej mi jemin ve'eré'enen

³⁷ Tí'ij ari te'entipua'árijme'eca í mej tí'iyeste, a'ájna xicájra'an ti jaítze'e ruxe'eve'eca'a í mej me'ájna jetze tí'iyestehua'a, aj pu'í Jesús ayén huatéechaxi huá'a tzajta'a. Aj pu'í ayén ca'anín jín tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Tí'ipua'a hui ja'atí ayén ruxiéemiste'e a'ájna jime'e ti caí urarí'ene'e jín huatéajturaa í Dios jemi, ché'e a'áin ayén ve'eré'enen ineetzi jemi nej ni niyen ca'aníjra'a tiraatá'an. ³⁸ Ayeé pu che'atá na'a raruuren a'ájna í ja'atí ti ayén na'ará'astjire'esin ineetzi a'íj ti té'eyu'usil'í í yu'uxari jetze tijín: "A'íj pu jetzen airáninei í tzajta'an temua'a naa a'ájna í jaj ti jetzen aráu'jca'anen a'ájna í tí jín ruuri a'ame. Ayej se'ire'e a'ame tíj jetzen airáami'íye í jaj." —Ayeé pu tihua'utá'ixaa.

³⁹ A'ájna í niuucari tijín "jaj", ayée pu huataújmua'a tijín: í xiéjnui'ucare'ara'an í Dios, í tí Dios raateajtuaniiche'e huá'a tzajta'a a'áimej í mej rá'antzaahua. Ayeé pu a'ájna jín tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Jesús a'iné capu xi é'e já'ahua'aca'a a'ájna í xiéjnui'ucare'ara'an í Dios, a'ájna jime'e tí a'áin Jesús caí xi a'ujnéj u júte'e tí ij Dios ayén án ye'ecájrati í ipuari japua.

Capu xi huá'amitiejte'eca'a í teite ja'atí tí pírici a'ájna í Jesús

⁴⁰ Jíme'en mu'u miyen ráanamujri'í ti ayén tiu'utaxájtaca'a, aj mú mi miyen tiu'utaxájtaca'a seica í teite tijín:

—Ayej hui xaa ne'u tí'ayajna ti a'áin pú'een ti ayén tí'ixaxa'a í Dios jetze me'ecan, í tej tiyen rachú'eve'e.

⁴¹ Majta seica mú miyen tiu'utaxájtaca'a tijín:

—A'ii pu hui a'áin í'í pírici tí'í Ciríistu'u.

Majta seica miyen tiú'íhua'uraca'a tijín:

—¿A'iné hui tí'írri'íri tí a'áin Ciríistu'u ayén a'uun é'eme'ecanta u Galilea? ⁴² ¿Ni caí ayén té'eyu'usil'í í yu'uxari jetze tí nu'u a'áin Ciríistu'u ayén airáu'nejte'esin a'ájna jetze í teitestemua'ame'en í David teecan? Ajta nu'u tí a'uun é'eme'ecanta a'ame a'ujna u Belén, a'u tí a'áin David teecan e'echéjme'e. —Ayeé mú tiu'utaxájtaca'a.

⁴³ A'ij mú jín já'ita'a a'utacáij í teite me'íjna jime'e í Jesús. Seica mú seicié tí'ixajtaca'a. Majta seica seicié. ⁴⁴ Seica mú miyen raxí'ëve'eca'a mej miyen raateévi'i. Mí ajta, capu ja'atí ahuaujca'ane ti rajví'i.

Camu nu'u rá'atzaahuat'e'eca'a í Jesús a'íime í mej títetat'e'eca'a

⁴⁵ Mat'íj mí a'íime í mej tí'icha'íi u teuyjta'a, a'úu mú a'ur'é'ene huá'a jemi í mej me'uun tí'ajta u teuyjta'a, majta í fariseos jemi. Mat'íj miyen tihua'uta'íhua'uri'i tíjín:

—¿A'iné'een jín secaí ye'eráavi'ítí?

⁴⁶ Majta a'íime í mej tí'icha'íive, ayéé mú tihua'utá'ixaa tíjín:

—Capu hui ja'atí ayén tí'ixaxa'a tíj amín tí'ixaxa'a.

⁴⁷ Ayee mú tiu'utaniú a'íime í fariseos tíjín:

—¿Ni ajta ari ayén amuáacuanamaa mú'ejmí? ⁴⁸ ¿Ni caí seíj ti tí'ita'ajite'e ari rá'antzaahua a'íjna, na'ari seíj ti téjmi jetze ajtémecan í tej fariseos pú'een? ⁴⁹ Majta í teite í mej me'uun e'etiújsere'eca'a, camu a'atzu yaú'ítie a'ij ti té'eyu'usi'í a'íjna jetze í niuucari Moisés teecan ti raateájtaua. Dios pu ari hua'uxíjite amáime. —Ayee mú tiu'utaxájtaca'a a'íime í fariseos.

⁵⁰ Ajta a'íin Nicodemo, a'íjna tí ari í Jesús jemi a'atánejca'a, tíj ajta seíj pú'eene'e ti huá'a jetze ajtémecan, ayéé pu tihua'utá'ixaa tíjín:

⁵¹ —Capu ayén tiraavíjite'e tej tiyen ra'uxíjite'en tíj puaíjti ráaci'ítí. Ayee pu té'axa í yu'uxari jetze í tej jín tí'ajta ti ayén nu'u ruxe'eve'e tej nu'u tiraá'íhua'u amuacaícan jín te'íjna í ja'atí tej ti ráamua'aree a'ij ti tí'itíj jín rici. ¿Ni caí ayén tí'ayajna?

⁵² Mat'íj mí miyen tiraata'ixaa tíjín:

—¿Ni hui mú'ee pe pajta pe'uun é'eme'ecan u Galilea? Aúhuuachi í yu'uxari jetze pej pi piyen ráamua'aree tí caí ja'atí a'uun é'eme'ecan u Galilea ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a.

⁵³ Ayee mú tiu'utaxájtaca'a. Mat'íj mí a'ucíjxi a'u ti seíj é'eche.

8

A'íjna í'íta'a ti huaijxana'acire

¹ Ajta Jesús pu a'uun á'ume jirí ti a'utacá'a ti ayén téja'arájtehuua tíjín Aceituunajemi.

² Tapuá'aríjme'eca pu a'uun a'ujnéj teuyjta'a. Majta mú jeíhua teite ajteáxi'reca'a í jemin. Aj pu'í a'ujyeíjxi ti í tihuá'umua'aten. ³ Majta a'íime í mej jetzen tiú'ujmua'ate í niuucari í mej jín tí'ajta, majta a'íime í fariseos, a'íi mú seíj ye'eráavi'ítí í'íta'a. Ayee mú tiraateévi'i tí'ij auj ayén rijcaa í'íta'a tí ruxána'acira'ate'eca'a. Mat'íj mí raata'ájí ti a'uun já'ita'a a'utéchaxin mej mí raaseíj í teite. ⁴ Mat'íj mí miyen tiraata'ixaa me'íjna í Jesús tíjín:

—Maeestru, ayéé mú yeehui tiraateévi'i amíjna mí'íta'a tí'ij auj xana'acira'ate'eca'a.

⁵ Ajta a'íin Moisés, ayéé pu yeehui titaata'ájí a'íjna jetze í niuucari tí raateájtaua tí ayén ruxe'eve'e tej nu'u tejej jín raajé'ica. Ari mú'ee, ¿a'iné yeehui pajta tí'ixa?

⁶ Ayee mú me'íjna jín tiraata'íhua'uri'í mej mí me'íjna jín ra'antimua'ítin a'ij ti a'íin tí'itíj jín tihua'utá'ixaate'esin. Ayee mú rahuauca'a me'íjna í mej jín tiraaxájtí'i.

Ajta a'íin Jesús, a'íi pu aicaújtuzi. Aj pu'í a'utéjche ti ruxité jín ra'uyú'uxa á chuaata'a.

⁷ Maúche'e mú tí'ira'íhua'uraca'a. Aj pu'í Jesús ayén huatéechaxi. Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Tí'í pua'a hui seíj mú'een ja'anáj caí a'íjna jín ayén auté'ítze í á'amuamua'atziira'a jime'e, ché'e a'íin ja'atí amuacáí raatatú'a í tetej jime'e. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

⁸ Ajtahua'a pu aicaújtuzi. Ajta ra'uyú'uxaca'a á chuaata'a. ⁹ Majta a'íime, jíme'en mu'u miyen ráanamua'jri'í a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús, mat'íj mí me'uun tihui, seíj majta seíj, amuacaícan a'íjna ti jaítze'e vásta'a. Tí'ij jí a'íi na'a í Jesús a'uun a'uteájturaa jamuan a'íjna í'íta'a ti a'uun já'ita'a a'utéveeca'a. ¹⁰ Aj pu'í Jesús huatéechaxi. Aj pu'í ayén tiraata'íhua'uri'í tíjín:

—'Íta'a, ¿a'uné hui a'ij mé'een a'íime? ¿Ni caí mé'e ja'atí ti ayén tí'itíj jín mú'ee'tzi jetze tí'ijpua'ajte'e?

¹¹ Aj pu'í ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Nevástara'a, capu yeehui ja'atí ayén neetzi jetze tí'itíj jín tí'ijpua'ajte'e.

Jesús pu ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Canu neajta inee tí'itíj jín mú'ee'tzi jetze te'ujpuá'ajte'esin. Patá'aj á'ura'ani. Capej hui ché'e piyen pe'íjna jín te'uté'itzeaa'ra'an. —Ayee pu tiraata'ixaa.

Jesús pu hua'atátzavi'í a'íime í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua

¹² Tí'íj ajtahua'a ayén tihua'utá'ixaa í teite í Jesús, ayej tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Nee nu yeehui ne'ín pú'een í tatzari tí jín huáneeri'í huá'a japua najjmi'lica í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua. A'atí tí na'a hui tí nee jamuan á'uche'ecane'en, capu ja'anáj ayén tíca'amiste'e á'uche'ecane'e a'ame, sino ayéé nu yeehui raateájtauaani í jemin ne'íjna í tatzari í tí jín ruuri á'ara'ani.

¹³ Mat'íj mí a'íime fariseos miyen tiraata'ixaa tíjín:

—Mú'ee pej piyen asejít tité'axajta. A'ij pu yeehui jín caí tí'itíj vaire'e a'ij pej tité'axajta asejít.

¹⁴ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús tíjín:

—Tí pua'a niyen nesejít tí'inxajta, aúche'e pu yeehui tí'ivaire'e nej niyen tí'inxajta nesejít a'íjna jíme'e nej niyen ramua'aree a'u nej a'arájraa, neajta niyen che'atá nena'a ramua'aree a'uj nej a'umé. Mí seajta mú'een, capu yeehui a'ij tejamaú'amitéjete'e, a'u nej a'arájraa, na'ari a'u nej a'umé. ¹⁵ Ayeé xu siyen sena'a huá'axijte'e a'ij sej rujámua'a tirájteuve. Mí neajta inee, canu ja'atí íjii á'axijte'en. ¹⁶ Aru, ti pua'a hui niyen ja'atí á'axijte'e, aúche'e pu ayén tiraavíjete'e nej niyen rici a'iné canu nesejít niyen a'ij tirájteu, sino a'í pu ayén naatá'a a'íjna ti yen neja'uta'íteca'a.

¹⁷ Ayeé pu yeehui té'eyu'usi'i a'íjna jetze í niuucari í sej jín tí'ajta ti ayén nu'u tí'ivaire'e ti pua'a mehuá'apua miyen tí'itíj jín tí'iteú'xajtajme'en. ¹⁸ Nee nu yeehui ne'ín pú'een sejít í nej niyen tí'inxajta nesejít. Ajta yeehui í sejít ti ayén tineteáxajta, a'í pu a'íjn pú'een í niyá'upua ti íyen neja'uta'íteca'a.

¹⁹ Matí'ij mí miyen tíraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿A'uné yeehui a'ij 'een ti ayá'upua pú'een?

Jesús pu ayén tiu'utaniú tíjín:

—Caxu yeehui nemua'ate ja'atí nej pú'een. Caxu seajta ramua'ate í niyá'upua. Tí pua'a siyen nemua'ajcaa, ayéé xu yeehui seajta tí'ijmua'ate í niyá'upua.

²⁰ Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús tí'ij auj tíhuá'amua'atejca'a a'ujna teyujta'a, a'ájna vejli'i a'u mej ye'ese'iri í tumin. Mí majta í teite, capu ja'atí ayén tiraateví'i a'iné capúu xi a'ájna teja'uré'ene a'íjna xicájra'a jetze ti jetzen Jesús huámi'ini.

"A'u nej a'umé, capu rí'iri sej se'uun á'uju'un"

²¹ Ajtahua'a pu Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Nee nu yeehui ne'uun a'ujnéjsin, seajta mú'een xu nehuauni ineetzi. Ajta, caí Dios tejámuaatá'uuni'ira. Mú'een xu cui'ini se'íjna jíme'e sej auteájturaa í Dios jemi. Capu rí'iri sej se'uun a'ujnéen a'u nej a'ujnéjsin inee.

²² Matí'ij mí miyen tí'ti'úrihua'uri'i a'íjme í mej me'uun tí'ajta teyujta'a tíjín:

—¿A'iné yeehui huataújmua'a a'íjna í niuucari ti nu'u caí rí'iri tej te'uun a'ujnéen a'u ti nu'u a'ujnéjsin? ¿Ni qui ayén huataújmua'a ti a'íjn huaújje'ica?

²³ Aúche'e pu ayén tíhuá'a'ixaate'eca'a tíjín:

—Mú'een xu hui yúuci pújme'en é'eme'ecan. Neajta inee, júte'e nu é'eme'ecan. Mú'een xu yeehui huá'a jetze ajtémé'ecan a'ímej í mej yen seijre'e íyen chaanaca japua. Neajta inee, canu niyen huá'a jetze ajtémé'ecan. ²⁴ Ayeé nu hui niyen amuaatá'ixaa ti pua'a caí ayén Dios tejámuaatá'uuni'ira, mú'een xu cui'ini se'íjna jíme'e sej auteájturaa í Dios jemi. Tí pua'a yeehui secaí siyen té'antzaahuate'en nej ne'ín pírici a'ij nej tí'ixa, mú'een xu xaa cui'ini se'íjna jíme'e sej auteájturaa í Dios jemi.

²⁵ Matí'ij mí miyen tíraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿A'ataani yeehui pej pú'een?

Ajta Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Nee nu ne'ín pú'een í nej niyen jíme'en tejá'amua'ixaate'ecaa tíj na'a jéjcau imuá ti yú e'iré'ene. ²⁶ Jéihua nu neri tí'ixajtamí'i mú'ejmi jíme'e, neajta niyen ne'íjna jín amua'uxijte'en. Mí ajta a'íjn ti yen neja'uta'íteca'a, a'í pu tzáahuatí'ira'a jín tí'ixaxa'a. Neajta nu hui niyen tíhuá'ixaate'e a'ímej í mej yen japuan seijre'e íyen í chaanaca japua a'ij nej niyen tíraanamujri'i ne'íjna jemi ti yen neja'uta'íteca'a. —Ayeé pu tíhuá'utá'ixaa.

²⁷ Majta a'íjme, camu yaú'ítiee muá'araa a'ij ti tíhuá'a'ixaate'eca'a, ti ayén jíme'en raxa ti ya'upuáara'an pú'een. ²⁸ A'ij pu jín, Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Setí'ij yeehui aj neja'utavén ineetzi i nej teáata'a jetze airámé'ecan, aj xu si ramua'aréeren ja'atí nej pú'een, seajta xu ramua'aréeren nej caí nesejít nena'a a'ij tirájteu a'ij nej tejámuaatá'ixaa sino ayéé nu che'atá nena'a tí'ixaxa'a a'ij ti niyá'upua ayén tínaamuá'ate. ²⁹ A'íjna ti hui yen neja'uta'íteca'a, a'í pu neetzi jemi seijre'e. Capu ayén ruséntacan naatéjtuaa a'iné ayéé nu yeehui tí'ij pína'a niyen tí'ijri'ire a'ij ti tíra'aránanajche.

³⁰ Majta a'íjme í teite, tí'ij Jesús auj ayén tíhuá'a'ixaate'eca'a, mu'ití mú miyen rá'antzaahua.

Jíme'en í mej yaújmua'ame'en pú'een í Dios, majta a'íjme í mej raváire'e a'íjna ti a'ij pua'a 'een

³¹ Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej Israél jetze ajtémé'ecan í mej majta rá'antzaahua tíjín:

—Tí pua'a hui siyen te'utávica'i sej si siyen tíra'ará'astijre'en a'ij nej tejá'amua'ixaate'e, aj xu xaa siyen títe'ujjuhua'ane'e xá'aju'un ineetzi jamuan. ³² Mú'een xu seajta yeehui

ramua'aréeren se'ljna ti nain jín ayén ti'ayajna. A'ij xu jín ruxiéehua á'ujuhua'ane'en xá'aju'un.

³³ Mat'ij mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Teen tu yeehui Abraham teecan jetze airáane. Catu yeehui ja'anáj seica jemi ca'anéeri jín tiu'utévai. A'ij pu yeehui jín, ¿a'iné auj tí'iri'iri pej piyen tí'ita'ixaate'e tej nu'u taxiéehua á'ujuhua'ane'e tá'ara'ani?

³⁴ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayeé nu yeehui tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e ti ja'atí ti na'a ti ayén te'uteáturaave'en í Dios jemi, a'íi pu ca'anéeri jín tí'imuari'e a'ijna jemi ti a'ij pua'a 'een. ³⁵ Ajta a'íin ti ca'anéeri jín tejé'emuari'e a'u mej é'eché í teitestemua'ame'en a'ijna ti tí'ira'ajte'e, a'íi pu caí a'uun rusén jín huateáturaasin a'ujna. Majta a'íin ti yaujra'an pú'een, a'úu pu yeehui huateáturaasin tíj na'a rusén jime'e.

³⁶ 'A'ij pu jín, ti pua'a niyen huárini inee, i nej neajta yaujra'an pú'een, nej ni amua'irájtuaani sej si ruxiéehua á'ujuhua'ane'en, ayéé xu xaa ne'u ruxiéehua á'ujuhua'ane'e xá'aju'un, tzíte'e. ³⁷ Nee nu hui niyen ramua'aree sej se'ljna jetze airáane se'ljna í Abraham teecan. Mí seajta mú'een, xu'uri siyen á'ujca'ane sej siyen naajé'ica se'ljna jime'e sej caí ché'e ranamuajracu a'ij nej tejá'amua'ixaate'e. ³⁸ Ayeé nu ne'ljna jín tejá'amua'ixaate'e a'ij nej yeehui neri ne'uun tejá'usej í niyá'upua jemi. Seajta mú'een, ayéé xu che'atá sena'a tí'ijri'ire a'ij sej seajta tiráanamujri'í í ruyá'upua.

³⁹ Mat'ij mi miyen tiu'utaniú tijín:

—Teen tu yeehui rájya'upuaca'a te'ljna í Abraham teecan.

Aj pu'í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Tí pua'a yeehui siyen yaújmua'ame'en pú'eene'en a'ijna í Abraham teecan, ayéé xu che'atá sena'a r'íi titetiújcha'íi a'ij ti a'íin ajta r'íi tí'tiújcha'íica'a. ⁴⁰ Ayeé pu í éene'e, xu'uri siyen tiraax'epi'intare sej naajé'ica. Neajta inee, nee nu ne'ín pú'een se'j ti ayén tejámuaatá'ixaa a'ijna ti ayén ti'ayajna, í nej neajta niyen ráanamujri'í ne'ljna jemi í Dios. Capu yeehui ayén tí'ijri'irejca'a a'ijna í Abraham teecan. ⁴¹ Ayeé xu siyen a'ij pua'a titetiújcha'íi a'ij ti ajta rici í á'amuya'upua.

Mat'ij mi miyen tiu'utaniú tijín:

—Catu yeehui huanú'ihuaca'a huá'a jetze í mej ruse'jtajmee patíj mú'ee. Se'j pu'u yeehui a'íin pú'een í tej rájya'upua. A'íi pu yeehui a'íin pú'een í Dios.

⁴² Aj pu'í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Tí pua'a yeehui a'íin Dios á'amuya'upua pú'eene'en, mú'een xu nex'eve'e xá'aju'un a'iné a'úu nu a'uvé'emej í jemin. Canu yeehui nese'j nena'a niyen a'uvé'emej sino a'íi pu yen neja'uta'íteca'a.

⁴³ '¿A'iné 'een jín secái nejaú'itie a'ij nej tejá'amua'ixaate'e? Caxu xaa ne'u yaú'itie a'iné secái ahuatjca'ane sej ra'ancuré'an a'ij nej ti'ixa. ⁴⁴ Mú'een xu yeehui se'ljna jetze ajtémecan í tiyaaru'u. A'íi pu a'íin pú'een í á'amuya'upua. Seajta mú'een, ayéé xu'u sena'a se'ljna jín siyen rá'astjire'e a'ij ti tí'ijxe'eve'e í á'amuya'upua. Tíj na'a ti huatase'jre í teáata'a ti yú é'iré'lene, a'íi pu yeehui tí'itecui'ica. Capu ja'anáj tzáahuati'ira'a jín tiu'utaxájtaca'a. A'íi pu yeehui nain jín tí'ihua'itaca. Tíj na'a ti ayén tí'ihua'i, a'íi pu jetzen airáninei í tzajta'an a'ijna ti hua'itzi pú'een. Ayej xaa ne'u, a'íi pu a'íin pú'een ti tí'ihua'itaca. Ajta tíj na'a ti hua'itzi pú'een, a'íj pu jetzen airáninei.

⁴⁵ 'Mí neajta inee, ayéé nu tzáahuati'ira'a jín tí'ixaxa'a. A'ij xu jín, caxu yeehui ná'atzaahuat'e. ⁴⁶ ¿Ni se'j mú'ejmi jetze ti ajtémecan ayén tí'itj jín ná'axijte'e a'ijna jime'e nej tí'itj jín auteajturaa í Dios jemi? A'iné capu r'í'iri sej siyen huárini, ayéé pu huataújmua'a nej niyen tzáahuati'ira'a jín tejá'amua'ixaate'e. Tí pua'a ayén, ¿a'iné yeehui 'een jime'e secái ná'atzaahuat'e? ⁴⁷ Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e. A'ijna ti Dios jetze ajtémecan ayén rá'astjire'e a'ij ti tí'ixa í Dios. Seajta mú'een, ayéé xu 'een jín caí siyen rá'astjire'e se'ljna jime'e sej caí Dios jetze ajtémecan.

Ciristu'u pu amuacá huatase'jre caí a'ijna í Abraham teecan

⁴⁸ Majta a'íime í mej tí'ajta teyujta'a, ayéé mú tiraata'ixaa tijín:

—¿Ni yeehui caí ayén ti'ayajna a'ij tej tí'ixa pej piyen Samaria é'eme'ecan, ajta tiyaaru'u pu mú'etzi tzajta'a se'jre'e?

⁴⁹ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Capu tiyaaru'u neetzi tzajta'a se'jre'e sino nee nu r'íi tiratá'aca í niyá'upua. Seajta mú'een, ayéé xu méjca'i tinúutache ineetzi. ⁵⁰ Mí neajta inee, canu yeehui nese'j nena'a niyen rahuahuau ti ja'atí r'íi tinaatá'an, sino se'j pu'u xaa ayén rahuahuau. A'íi pu yeehui a'íin pú'een ti tzáahuati'ira'a jín ayén tiraax'epi'intare'en. ⁵¹ Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e. Tí pua'a ja'atí ayén tirá'astjire'e a'ij nej tí'ixaxa'a, capu yeehui ja'anáj raci'iti ti huám'i'ini.

⁵² Jíme'en mu'u miyen ráanamujri'i, aj mú mi miyen tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Tu'uri yeehui ramua'aree ti ayén ti'ayajna ti tiyaaru'u pu mú'etzi tzajta'a seijre'e. A'íi pu yeehui Abraham huam'íi, majta a'íime í mej Díos jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. Mí pajta mú'ee, ayée pepu'u yeehui tí'ixa ti ayén nu'u, ti pua'a ja'atí ayén tirá'astijre'e a'ij pej tí'ixa, ti nu'u caí ja'anáj mí'ini.

⁵³ ¿Ni tzaa yeehui piyen jaitze'e ve'ecán jín tí'tit'íjvee caí í tí'tit'íj ti jín tí'tit'íveeca'a í tayá'upua í Abraham? A'íi pu yeehui xaa huam'íi. Majta a'íime í mej Díos jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, a'íi mú majta huácuii. Ari mú'ee, ¿a'íné petí'ixa a'atani pej pírici?

⁵⁴ Ajta a'íin Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Capu yeehui tí'tit'íj vaire'e ti pua'a niyen nesej té'antzaahuat'e. A'íi pu a'íin pú'een ti ayén r'íi tinaatá'aca í niyá'upua, a'íjina í sej jíme'en siyen tí'ixa yee a'íi pu a'amua Díos pú'een. ⁵⁵ Seajta mú'een, caxu yeehui ramua'ate. Mí neajta inee, nee nu xaa ramua'ate. Tí pua'a niyen tejá'amua'ixaate'e yee canu ramua'ate, ayée nu tí'ihuua'itaca setj mú'een. Mí neajta inee, nee nu xaa ramua'ate, neajta niyen rá'astijre'e a'ij ti tí'ixaxa'a. ⁵⁶ Ajta yeehui a'íjina í Abraham ti á'amua'ayupua pú'een, a'íi pu huataújtemua'ave a'íjina jime'e ti ayén tirá'amitíejte'eca'a ti ayén raasej ja'anáj xicájra'an nej jetzen nain jín antínmu'a'areere. A'íi pu xaa raasej, ajta a'íjina jín huataújtemua'ave.

⁵⁷ Majta a'íime í mej Israél jetze ajtème'ecan, ayée mú tiraata'ixaa tijín:

—¿Ni tzaa yeehui piyen raasej pe'íjina í Abraham teecan? Capu a'ij tí'iri'iri, a'íné capej xi piyen hua'apuate japuan tamuáamuata'a nine'ira'a rájcha'ii.

⁵⁸ Ajta ayén tihua'utá'ixaa a'íjina í Jesús tijín:

—Aye nu tzaahuati'ira'a jín tejá'amua'ixaate'e. Tí'ij caí xi Abraham huasejre, nee nu neri seijre'eca'a.

⁵⁹ Jíme'en mu'u miyen tiráanamujri'i, aj mú mi tetej titú'utu í mej jín raateátu'asixi'in. Ajta a'íin Jesús huateú'avaataca'a. Aj pu'í a'uun huirájraa a'ujna teyujta'a.

9

Jesús pu raaríjte ja'atí ti aracúuni'í huanú'ihuaca'a

¹ Tí'ij a'uun a'atamé'ecaa, Jesús pu ja'atí huasej tí aracúuni'í pu huanú'ihuaca'a. ² Majta a'íime í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e, ayée mú tiraata'ihuua'uri'í tijín:

—Maeestru, ¿a'atani yeehui ayén auteájturaa í Díos jemi tí ij a'íin ayén te'aracúuni'í huanú'ihuua? ¿Ni qui a'íin auteájturaa ca'ín í vaújsimua'ame'en?

³ Aj pu'í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Capu yeehui ja'atí auteájturaa í Díos jemi. Capu amíjina ja'atí ayén auteájturaa, camu majta í vaújsimua'ame'en. Aye pu yeehui tiráaruu tí ij ayén huatasejre'en í jemin a'ij tí Díos tiraayí'ti a'íjina jime'e í rumuári'eri'ire'ara'an. ⁴ Aye pu ruxe'eve'e tí'ij auj tújca'ari tzajta'a pí'tí'irici tej tíyen te'íjina jetze tiu'umuári'en Díos ti jín ayén yen neja'uta'íteca'a. Pu'uri yeehui a'íjina teja'ur'é'enejsin tí huatética'ari. Capu ché'e rí'irísta a'ame a'ájna tí ja'atí ayén tiu'umuári'en. ⁵ Jíi, netí'ij nauj niyen huaca íiyen chaanaca japua, ayée nu tí'ivaire'e huá'a tzajta'a í teite tíj tatzari tí jín huá'a japua huáneeri'í mej mí miyen tí'tit'íj huasej matj mena'a pua'amé í mej yen japuan huachéjme í chaanaca japua. —Aye pu tihua'utá'ixaa.

⁶ Tí'ij ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu'í, a'íin á chuaata'a e'erájtitzee. Ajta, ru'íjci'e jín rajrú'üne í xarij. Aj pu í ra'arápítjiri'í á jí'iseáara'an jetze a'íjina tí arácun. ⁷ Ajta ayén tiraata'ixaa tijín:

—Aricu yeehui, u pá'ume'en pe'újna a'u tí jé'ejmuaa tí ayén téja'arájtehuaa tíjín Siloé.

(Aye pu huataújmua'a a'íjina í niuucari tijín: tí huata'í'ti'ihuaca'a.)

Aj pu'í u á'ume a'íjina í ja'atí, ajta acáujista'ante. Tí'ij jí mú a'uvé'emej. Pu'uri ayén atáneerica'a. ⁸ Majta a'íime í mej á vejlí'í a'uchéejme'ecaa a'u tí é'echejca'a a'íjina í ja'atí, majta a'íime, í mej mejmí'í miyen rasejracaa tí'ij a'íin auj limojna huaucua'a, ayée mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—¿Ni caí yeehui a'íin pú'een tí ayén a'uun a'utacáí á'aye'í tí ij limojna hua'utáhuavii í teite?

⁹ Seica mú miyen tiu'utaxájtaca'a tí nu'u a'íin pú'een. Majta seica miyen tijín:

—Capu yee a'íin pú'een, sino ayée pu'u na'a seijre'e tíj a'íjina.

Ajta a'íin, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Nee nu yeehui ne'ín pú'een.

¹⁰ Matí'ij mí miyen tiraata'ihuua'uri'í tijín:

—¿A'íné ye'í pete'atáneerica'a?

¹¹ Aj pu'í ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—A'íjina yeehui í mej miyen ratamuá'amua tijín: Jesús, a'íi pu xarij huateáru'üne, tí'iquí yeehui na'arápítjiri'í yé nejí'í jetze. Aj pu'í ayén tinaata'áj nej nu'u ne'uun u á'ume'en ne'újna Siloé, a'u tí jé'ejmuaa nej nu'u ní aránja'usixi'in. Netí'ij yeehui ní u á'ume, neajta aránja'usixi. Aj nu ní niyen mé úneerica'a. —Aye pu tihua'utá'ixaa.

¹² Mat'íj mi miyen tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿A'uné a'ij 'é'en a'íjna í ja'atí?

Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Canu yeehui mé'e ye'émua'aree.

A'íme í mej tí'ajta teyuja'ta, a'í mú chueere'e, majta camu a'ij tirájteuve a'ij mej ríci

¹³ Mat'íj mi ya'uví'tí me'íjna ti aracúuni'i a'ímej jemi í fariseos. ¹⁴ Ajta, ayee pu a'ájna pití'irijca a'ájna xicá'ra'an jetze mej jetzen ruse'upi tí'ij Jesús ayén raateáru'üne í xarij, ajta tiráhuua. ¹⁵ A'íj mú jín, a'íme í fariseos majta miyen tiraata'íhua'uri'i a'ij ti a'ín te'atáneereca'a. Ajta a'ín ja'atí ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—A'í pu yeehui na'arápitijri'í yé nejí'í jetze. Neajta niyen aránja'usixi. Ajta íjii, nee nu yeehui neri mé únee.

¹⁶ Majta í mej huá'a jetze ajtéme'ecan í fariseos, ayee mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Capu yeehui a'uun é'eme'ecan í Dios jemi a'íjna a'íné capu ayén rá'astjire'e a'íjna jime'e í xicaj tej jetzen tase'upi.

Majta seica miyen tijín:

—¿A'íné yeehui tí'iri'iri ti ja'atí ayén huárini ti huápi'í ruxe'eve'e ti pua'a ayén nu'u te'uteáturaavecare'en í Dios jemi?

A'íj pu jín, seica mú seicié tí'ixajtaca'a. Majta í seica, seicié mú majta tí'ixajtaca'a. Camu naími'í rux'íej mena'a miyen tí'ixajtaca'a. ¹⁷ Mat'íj miyen majtáhuua'a tiraata'íhua'uri'i tijín:

—Pajta mú'ee, ¿a'íné yeehui petí'imua'atze ja'atí ti pírici?, a'íné a'í pu timuáhuuaa pej pi atáneereca'a.

Ajta a'ín ja'atí ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—A'í pu yeehui Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a.

¹⁸ Majta a'íme í mej a'uun tí'ajta teyuja'ta, camu rá'antzaahua ti ayén aracúuni'i huanú'íhuaca'a, ti ari huarúj ti i ari atanee íjii, ícu. Mat'íj mi miyen hua'uta'ájtaca'a mej mi u a'uvé'uju'un í vaújsimua'ame'en. ¹⁹ Ayee mú tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿Ni tzaa yeehui a'ín pú'een á'amuyauj? ¿Ni a'ín pú'een sej siyen tí'ixa yee aracúuni'i pu huanú'íhuaca'a? ¿A'íné yeehui auj tí'iri'iri ti ari mé únee?

²⁰ Majta a'íme í vaújsimua'ame'en, ayee mú tiu'utaniú tijín:

—Ayee tu xaa ramua'aree ti a'ín tayauj pírici, teajta yeehui ramua'aree ti aracúuni'i huanú'íhuaca'a. ²¹ Mí teajta iteen, catu xaa ne'u ramua'aree a'ij ti 'een jime'e ti ayén ari mé únee nusu ja'atí ti ayén raarújte. Setá'aj yeehui siyen tiraata'íhua'u a'íné, pu'uri vástaca'a. A'í pu ajta rusej tiu'utaxájtaca'a.

²² Ayee mú 'een jín tiu'utaxájtaca'a í vaújsimua'ame'en a'íné mehuá'atziíne'eca'a a'ímej í mej a'uun teyuja'ta tí'ajta, í mej majta meri miyen tiraaxí'epi'íntare mej mi ru'irá'íte me'újna teyuja'ta ja'atí ti na'a ti ayén tiu'utaxájtaca'a Jesús pu nu'u a'ín pú'een í Cirístu'u ti Dios ra'antíhuua'. ²³ A'íj mú jín miyen tiu'utaxájtaca'a í vaújsimua'ame'en yee matá'aj raata'íhua'u me'íjna a'íné a'íjna í hua'ayauj pu'uri vástaca'a.

²⁴ Majtahua'a mú miyen raatajé me'íjna ti aracúuni'i huanú'íhuaca'a. Ayee mú tiraata'íxaa tijín:

—Patá'aj piyen pena'a r'íí tiraatá'an í Dios. Pajta caí yeehui piyen r'íí tiraatá'acare'en pe'íjna í ja'atí a'íné a'í pu ateáturaave í Dios jemi.

²⁵ Ajta a'ín, ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Tí pua'a yeehui ayén ateáturaave í Dios jemi nusu caí, canu xáahuí a'atzu ramua'aree, sino ayee nu xaa ramua'aree nej amuaacá aracúuni'i. Mí neajta íjii, nee nu hui mé únee.

²⁶ Mat'íj mi miyen tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿A'íné ye'í muáaruu? ¿A'íné ye'í timuáhuuaa pej pi yeehui atáneere?

²⁷ Aj pu'í ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Nu'uri amuaatá'ixaa. Seajta mú'een, caxu náanamujri'í. ¿A'íné 'een jime'e siyen rax'íeve'e nej neajtahua'a amuaatá'ixaate'en? Tij seajta mú'een siyen rax'íeve'e sej seajta jamuan á'ujjuhua'ane'en.

²⁸ Majta miyen jeíhua mú a'ij pua'a tiraata'íxaa tijín:

—Aa netí'íjtá ne'u. Mú'ee pej yeehui pe'íjna jamuan á'uche'ecan, tzíte'e. Teajta iteen, teen tu tiyen rá'astjire'e te'íjna í Moisés teecan. ²⁹ Teen tu yeehui tiyen ramua'aree ti Dios ayén jamuan tiu'uxájtaca'a í Moisés. Ajta, jime'en a'íjna í ja'atí, catu yeehui a'atzu ramua'aree a'u ti é'eme'ecan.

³⁰ Aj pu'í ayén tiu'utaniú a'íjna í ja'atí tijín:

—¿Ni caí ne'u ícu? Mú'een xu caí ramua'aree a'u ti é'eme'ecan. Mí ajta, a'ín ayén naarújte nej ni niyen atáneere. ³¹ Ayee tu yeehui ramua'aree ti Dios caí ayén ranamua ja'atí ti ayén ateáturaave í jemin. Dios pu xaa ayén ranamua a'íjna í ja'atí ti ayén rana'amiche, ajta ti ayén rá'astjire'e a'ij ti Dios tí'ijxe'eve'e. ³² Capu yeehui ja'anáj ja'atí ayén tiráanamujri'í ti sej ayén

raarújte a'íjna ti aracúuni'i huanú'ihuaca'a ti ij ayén atáneerica'a á'ara'ani. ³³ Tí pua'a hui caí Dios jemi é'eme'ecantacache'e, capu a'ij riníche'en ti naarújte'enche'e ineetzi. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa.

³⁴ Majta a'íime miyen tiraata'ixaa tijín:

—Nain pej jín auteájturaa í Dios jemi mú'ee, tíj na'a pej yeehui piyen huanú'ihuaca'a ti yú e'iré'ene. ¿Ni tzaa mú'ee piyen auté'aca'ane pej piyen titáamua'aten? —Ayeé mu tiraata'ixaa.

Majta ru'irá'iteca'a.

Jesús pu nu'u hua'ajté'axi a'íimej í mej teyujta'a tí'ajta

³⁵ Ajta a'íin Jesús, ayej ráamua'areeri'i mej miyen ru'irá'iteca'a. Tí'ij ayén yá'uteu a'íjna í j'ati, ayéé pu tiraata'ixaa tijín:

—¿Ni piyen rá'atzaahuatete pe'íjna ti teáata'a jetze airaújnejite?

³⁶ Aj pu'í a'íin ja'atí ayén tiraata'íhuu'uri'í tijín:

—Névéstara'a yeehui, ¿a'atani a'íin pírici nej ni niyen rá'antzaahuateten?

³⁷ Jesús pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—Pepu'uri yeehui raasej. Jee xaa ne'u ayén ti'ayajna, a'í pu á jamuan ayén ti'ixa.

³⁸ Ajta a'íin tevi ayej tiraata'ixaa tijín:

—Névéstara'a, nee nu yeehui muá'atzaahuatete.

Aj pu'í raateánajchecha'a. ³⁹ Ajta a'íin Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ayeé nu yeehui ne'íjna jín a'uvé'emej íiyen chaanaca japua nej ni hua'uxjíte'en najjmi'ica í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua, mej mi miyen atanéjne'ere a'íime í mej aracúcu'unijmee, mej mi majta yeehui miyen aracúcu'unijmé'e muá'ara'ani a'íime í mej nu'u miyen atanéjne'e.

⁴⁰ Majta seica í fariseos, a'úu mú vejli'í a'uté'uuca'a. Mat'íj miyen ráanamujri'í a'ij ti tiu'utaxájtaca'a, mat'íj mi miyen tiraata'íhuu'uri'í tijín:

—¿A'íi nu'u ye'í? ¿Ni tzaa yeehui teajta iteen aracúcu'unijmee?

⁴¹ Ayeé pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Tí pua'a yeehui siyen aracúcu'unijme'eni ti ij caí tí'itíj a'ij tejamuá'amitje'te, capu rí'irísta á'ame'enche'e ti ja'atí tí'itíj jín mú'ejmi jetze te'ujpuá'ajte'en. Mí seajta mú'een, ayéé xu yeehui tí'ixa sej nu'u siyen atanéjne'e ti ij nain jín tejamuá'amitje'te. A'íj xu jín, seúche'e xu á'aturaave í Dios jemi.

10

A'íjna ti huá'ajje'emua, ajta a'u ti e'iténine'í

¹ Ayeé nu yeehui tejá'amua'ixaate'e tzáahuatí'ira'a jime'e. Tí pua'a ja'atí a'uun a'uteáruce cáne'axi tihua'acúra, ti pua'a caí a'uun a'uteáruce a'utí e'iténine'í sino ti pua'a ancuré'ara'ani í tejcuá jetze, a'í pu nahua'ari pú'een, ajta ti tí'itecui'ica.

² Mí ajta, a'íin ti yeehui a'uun a'uteáruce a'u ti é'epueerta, a'í pu a'íin pú'een ti huá'ajje'emua í cáne'axi. ³ Ajta a'íin ti tí'icha'í a'u ti é'epueerta, a'í pu tira'antácuune'esin tí'ij a'uun a'uteáruce a'íjna ti huá'ajje'emua. Majta a'íime í cáne'axi, a'í mú yeehui ranamua í niúucare'ara'an. Ajta a'íin ja'atí ayén huá'ajje'e a'ij mej ántea'arua sej ajta sej. A'í pu ajta hua'irájajpua.

⁴ Tí'ij ari najjmi'ica huirájáapan í ruye'emua, a'í pu huá'a cujta'a aumé'e a'ame. Majta a'íime amuacáí mú huajú'un muá'aju'un í jemin a'iné a'í mú rá'aste a'ij ti a'íin tihua'ixaate'e. ⁵ Camu ja'anáj miyen huajú'u muá'aju'u jemin sej í mej caí ramua'ate. Camu xaa ne'u, sino muataúuruuna í jemin a'iné camu yeehui ramua'ate í niúucare'ara'an a'íjna í ja'atí í mej caí ramua'ate.

⁶ Ayeé pu tihua'utá'ixaa í Jesús a'íjna jime'e í niuucari. Majta a'íime, camu yaú'itíee muá'araa a'ij ti a'íin tihua'utá'ixaa.

Jesús pu a'íin pírici í ta'anténine'í a'u mej a'uteáruce cúrajta'a

⁷ A'íj pu jín, Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuatí'ira'a jime'e. Nee nu yeehui ne'ín pú'een í ta'anténine'í í mej jetzen uteáruce í cáne'axi u cúrajta'a. ⁸ Mat'íj mena'a mej miyen amuacáí huatasejre necaí inee, a'í mú nahua'ari pú'ee'ee, majta mej tí'itecui'ica. Mí ajta, a'íime í cáne'axi, camu yeehui huá'unamujri'í a'ij mej tiu'utaxájtaca'a.

⁹ Nee nu yeehui ne'ín pú'een í ta'anténine'í. A'atí ti na'a ti ayén a'uun a'uteáruce a'íjna jime'e ti ná'antzaahuateten ineetzi, a'í pu ruuri huatée'arasin tíj na'a rusén jime'e. A'í pu yeehui ruxiéehua huiráaye'icaa a'ame, ajta uteáru'ipiche'e a'ame. Ruxiéehua pu rateuni í ti jín huatée'jvair'en.

¹⁰ Ajta a'íin nahua'ari, ayéé pu'u yeehui 'een jín u a'uvé'emej ti ij tiu'unáhua'an, ti ij ajta titéecui'ini, ti ij ajta najjmi'ica antipua'ajte'en. Mí neajta inee, ayéé nu yeehui 'een jín mú

a'uvé'emej mej mi ruuri muá'ara'ani, ti ij ayén tihuá'aci'ti nain a'ij ti t'íseijre'e í mej jín huataújtemua'ave t'ij na'a rusén jime'e.

Jesús pu ayén tihuá'amua'ate a'ijna jime'e í ti huá'ajye'emua

¹¹ Nee nu yeehui ne'ín pú'een í nej xi'epi'in jín seijre'e, í nej neajta niyen huá'ajye'emua í cáne'axi. Neajta nu niyen huámi'ini huá'a jetze me'ecan. ¹² Ajta a'ín í mej raatá'a ti tiu'umuári'en, capu yeehui a'ín pú'een í ti huá'ajye'emua í cáne'axi. A'ij pu jín, ti pua'a raasej ti 'íira'ave e'evé'eme, a'íi pu án huajaúhua'axiisin, ajta huataúruuna. Aj pu'í, a'ín 'íira'ave huá'a tzajta'a a'uun a'uteáruuti, ajta huaja'ucu'ixi'isin í cáne'axi. ¹³ Ajta a'ín í ja'atí ayén huataúruuna a'íné ayéé mu'u raatá'a ti tiu'umuári'en na'a, ajta capu yeehui a'atzu jetzen ruxe'eve'e a'ij ti tihuá'aruuren í cáne'axi, icu.

¹⁴ Mí neajta inee, nee nu yeehui ne'ín pú'een í nej rí'i t'íitevij, í nej neajta huá'ajye'emua í cáne'axi. Nee nu huá'amua'ate ne'imej í cáne'axi. Majta a'íime í cáne'axi, a'íi mú yeehui nemua'ate ineetzi. ¹⁵ Ayeé pu che'atá na'a nemua'ate í niyá'upua. Neajta inee, ayéé nu che'atá nena'a ramua'ate í niyá'upua. Neajta nu huámi'ini huá'a jetze me'ecan í cáne'axi.

¹⁶ Nee nu yeehui neajta huá'a cujta'a huaméj seica í cáne'axi í mej caí huá'a jetze ajtémecan a'imej í mej íiyu seijre'e cúrajta'a. Ayeé pu yeehui ruxe'eve'e nej ni niyen huaja'uvé'ejajpuan. A'íi mú majta ra'ancuré'asin í neniuuca. Na'ijmi'í mú í cáne'axi, mat'ij mena'a pua'amé, a'úu mú seíre'e muá'aju'u seij tzajta'a í cúraa. Ajta, seij pu'u yeehui huá'a cujta'a a'um'é'e a'ame.

¹⁷ 'Ayeé pu yeehui 'een jín niyá'upua neetzi xe'eve'e a'íné nee nu huámi'ini nej ni neajtahua'a huatarún. ¹⁸ Capu ja'atí ná'ari'iraj ineetzi sino nexi'evi'ira'a nu jín mi'ini. Nee nu yeehui ne'íjna jín antínmua'aree nej ni niyen ahuánca'ane nej huámi'ini. Neajta ne'íjna jín antínmua'aree nej ni neajtahua'a huatarún. Ayeé pu a'íjna jín tinaa'íjca í niyá'upua. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa.

¹⁹ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a í Jesús, aj mú mi já'ita'a a'utac'íj a'íime í mej a'uun t'íajta huá'a teyujta'a í mej Israel' jetze ajtémecan. ²⁰ Mu'íiti mí miyen tiu'utaxájtaca'a t'íjn:

—Tiyaaru'u pu yeehui tzajta'an seijre'e, ajta rutímua'í. Caxu siyen rá'atzaahuat'e.

²¹ Majta seica miyen tiu'utaxájtaca'a t'íjn:

—Capu yeehui rí'irí ti ja'atí ayén t'íixajta ti pua'a ayén tiyaaru'u tzajta'an seijre'e. ¿Ni tzaa tiyaaru'u ayén raay'íiti ti ayén yeehui raarújte'en ja'atí ti ayén arácun? Capu xaa ne'u. —Ayeé mú tiu'utaxájtaca'a.

Jesús pu ayén tihuá'ixaate'e ja'atí ti pírici

²² Pu'uri a'atzu á'ateevi'ica t'íj ari vejlí'i pí'tí'irijcaa mat'íj miyen me'íjna jín t'íiyeste ja'anáj mej miyen tiu'utátui í teyuu. Pu'uri ajta a'ájna pí'tí'irijcaa ti huáseevi'í á'aye'í. ²³ Ajta a'ín Jesús, a'úu pu á'uche'ecane'e a'ujna teyujta'a, a'u ti te'ejtétaavij ti Salomón rá'ajtaahuaca'a. ²⁴ Majta miyen ajteáxi'reca'a í jemín a'íime í mej me'uun t'íajta teyujta'a. Mat'íj mi miyen tiraata'ixaa t'íjn:

—Capej yeehui piyen tá'aviitze'e. Patá'aj piyen tzáahuati'ira'a jín taatá'ixaate'en ti pua'a pe'ín pú'een í Cirístu'u nusu pecai.

²⁵ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa t'íjn:

—Nee nu hui xaa neri amuaatá'ixaa. Seajta mú'een, caxu ná'antzaahua. A'íjna í nej jín niyen rici ti huápi'í ruxe'eve'e, ayéé nu yeehui ne'íjna jín niyen rici niuucajtze'en í niyá'upua. Ajta, a'íi pu a'íjna jín ayén t'ínexa. ²⁶ Mí seajta mú'een, caxu yeehui ná'atzaahuat'e a'íné caxu huá'a jetze ajtémecan í cáne'axi í nej huá'ajye'emua.

²⁷ 'Ajta a'íime í cáne'axi, ayéé mú nenamua a'ij nej tihuá'ixaate'e. Nee nu yeehui huá'amua'ate, majta miyen ná'astijre'e ineetzi. ²⁸ Ayeé nu yeehui hua'atá'aca mej miyen ruurican huatéaturan t'ij na'a rusén jime'e. Camu ja'anáj antipua'ari; capu yeehui rí'irí ti ja'atí ayén ná'ajajpuani'í. ²⁹ Ajta niyá'upua, í ti ayén naatátui a'imej í cáne'axi, a'íi pu nain jín antiújmua'aree. Capu yeehui ajta rí'irí ti ja'atí ayén rá'ajajpuani'í.

Jesús pu tihuá'ixaate'e a'imej í mej níniu'ucacu

³⁰ Teen tu na'ijmi'í, seij tu tena'a pírici í niyá'upua, neajta inee. —Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

³¹ Majta a'íime í mej me'uun t'íajta teyujta'a, majtáhua'a mú tetej titú'utu mej mi me'íjna jín raateátu'asixi'in. ³² Aj pu'í Jesús ayén tihua'utá'ixaa t'íjn:

—Nee nu neri jeíhua tejamaatasejírate a'ij nej rici ti i'í xi'epi'in. ¿T'íitájni si jín pí tinaateátu'asixi'isin? ¿Ni qui a'íjna jime'e nej raarújte, na'ari t'ítíj jín, ne'u?

³³ Mat'íj mi miyen tiraata'ixaa t'íjn:

—Catu yeehui te'ijna jín maaateáutu'asixi'isin peji piyen ti'itij jín rici ti i'í xí'epi'in, sino ayée tu'een jín maaateáutu'asixi'isin peji piyen a'ij pua'a ti'ixa í Dios jemi, a'iné mú'ee pepu'u, tevi pena'a pírici. Pajta piyen tí'asejirata peji nu'u Dios pú'een. —Ayee mú tiraata'ixaa.

³⁴ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—¿Ni caí ayén té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze ti nu'u Dios ayén tihua'utá'ixaa a'imej í mej a'imej jemi raateájtuaa í runiuuca? Ayen tijín: “Ayee pu nu'u yeehui ayén tihua'utá'ixaa ti nu'u ayén hua'utamua'a tijín: Diosi mej nu'u pú'een.” ³⁵ Dios pu ayén hua'utamua'a a'ijna jime'e mej nu'u diosi pú'een. Ajta capu yeehui ri'íri tej tiyen ra'uré'uuna te'ijna ti ari té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze.

³⁶ Tí pua'a Dios ayén hua'utamua'a, ¿a'iné tej tiyen raatámua'ati te'ijna ti niyá'upua huateúra'ate, ajta yen ya'uta'íteca'a íyen chaanaca japua? ¿Ni qui tiyen che'atá tena'a raatámua'ati a'ij ti Dios ari hua'utamua'a í seica? A ni'ijta' me'u. A'ij pu yeehui jín, ¿a'iné siyen se'ijna jín tí'inexajtzi'í se'ijna jime'e nej niyen tejámuaatá'ixaa yee nee nu ne'ín pú'een í yaujra'an í Dios?

³⁷ 'Setá'aj ná'atzaahuat'e ti pua'a yeehui niyen che'atá nena'a rijca a'ij ti ajta rici í niyá'upua, na'ari ti pua'a necaí nena'a, setá'aj caí ná'atzaahuat'e. ³⁸ Jee xaa, ti pua'a niyen nena'a rijca a'ij ti ajta a'ín rici, seajta secaí siyen ahuaujca'anen sej yeehui ná'antzaahuat'e'en, ayée nu tejámuaatá'ixaa'te'en setá'aj siyen sena'a té'atzaahuat'e se'ijna jime'e a'ij nej rici sej si siyen yeehui ráamua'aree, seajta yaú'itíe xá'ara'ani tej tiyen ná'mi'í se'ij tena'a pírici, í niyá'upua, neajta inee. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

³⁹ Majtahua'a mú miyen tí'itese'eca'a mej mi raaté'evi'í. Mí ajta a'ín, huá'a jetze ajtá'araa.

Jesús pu antá'ara u jetze pújme'en játe'ana jetze í Jordán

⁴⁰ Aj pu'í a'uun antá'ara í Jesús u jetze pújme'en í játe'anara'an jetze a'ujna u Jordán. A'uu pu a'ará'a a'utí amuacaí a'ín huámua'í'ijhuaca'a a'ijna í Juan. A'uu pu a'uteájturaa. ⁴¹ Majta mu'ití mú u e'iré'ene í jemin. Ayee mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Capu yeehui ja'anáj ayén huaríj a'ijna í Juan ti'itij mej jín a'ij tira'utase'ij a'ijna jime'e mej rí'í tiraateájtuaani í Dios. Mí ajta, tíj na'a mej miyen tiu'utaxájtaca'a me'ijna jime'e í Jesús, ayée pu yeehui ayén tí'ayajna. —Ayee mú tiu'utaxájtaca'a.

⁴² Majta mu'ití mú me'uun huataájtuaa í Jesús jemi.

11

Jesús pu tiu'unamuajri'í a'ijna jime'e í Lázaro

¹ Ajta se'ij pu tí'icui'lica'a ti ayén ántehuaaca'a tijín Lázaro. A'uu pu e'echéjme'e chajta'a ti ayén téja'arájtéhuaa tijín Betania. A'uu mú majta e'echéjme'e í juutzeájra'an, a'ijna í María, ajta í Marta í ti i'í cu'utzeá'ara'an. ² Ajta a'ijna í María, a'íi pu a'ín pú'een tí' ra'avé'exiri'iri'í í tavástara'a a'ijna jime'e ti naa teá'arí'e. A'íi pu ajta ra'anáhuatzi'iri'í í rucipúa jime'e í úicá'jra'an jetze. Ajta a'ín ihuá'are'ara'an tí'icui'licaa, a'ijna í Lázaro. ³ Mat'í'ij mi me'ín juutzimua'ame'en miyen tiraatániuucajte í Jesús tijín:

—Tavastara'a, a'íi pu yeehui tí'icui'í a'ijna í peji rax'í'eve'e.

⁴ Ajta a'ín Jesús, tí'ij ayén ráamua'areeri'í, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Capu yeehui a'ijna jín tijcu'í'ineca'a ti i huá'mi'ini sino mej mi rí'í tiraatá'an í Dios. Ayee pu ajta a'ijna jín Dios ayén rí'í tinaatá'asin ineetzi, i nej yaujra'an pú'een.

Jesús pu jíme'en tí'ixa a'ijna jime'e tí Lázaro huamí'í

⁵ Jesús pu huá'axe'eve'eca'a a'ijna í Marta, ajta í juutzeá'jra'an, ajta a'ijna í Lázaro. ⁶ Mí ajta a'ín, tí'ij ayén ráamua'areeri'í ti nu'u tí'icui'í a'ijna í Lázaro, aúche'e pu a'uun a'uteájturaa hua'apua xicaj a'u ti a'ij éene'e á'aye'í. ⁷ Aj pu'í ayén tihua'utá'ixaa a'imej í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e ayén tijín:

—Tiché'e yeehui teajtáhua'a te'uun a'atanén u Judea.

⁸ Mat'í'ij mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Maeestru, capu xi yeehui a'achú á'atee mej miyen tiu'utése mej maaateáutu'asixi'in tetej jime'e. ¿Ni tzaa pajtáhua'a pe'uun a'atanéjsin?

⁹ Ayee pu tiu'utaniú a'ijna í Jesús tijín:

—¿Ni yeehui caí ayén á'tajtí'í ti ayén huáneeri'í í xicaj jime'e a'achú cumu tamuáamuata'a hora japuan hua'apua? Capu ja'atí ayén te'ijcá'acatá a'ame ti pua'a auj néeriste'e á'uche'ecane'en a'iné a'íi pu jín mé úne'e a'ijna jime'e ti huáneeri'í íyen chaanaca japua.

¹⁰ Tí pua'a yeehui a'ín ja'atí ayén tíca'ari tzajta'a á'uche'ecane'en, a'íi pu xaa a'ijcá'acatá a'ame a'iné capu huáneeri'í. A'íj pu jín huatá'í'ipe tej te'uun a'atanén.

¹¹ Aj pu'í ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—A'íi pu yeehui huatá'cu í ta'amíigu a'ijna í Lázaro. A'uu nu a'atanéjsin nej ni ráajisten.

¹² Mat'í'ij mi miyen tiraata'ixaa a'íime í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e tijín:

—Tavastara'a, ti pua'a yeehui ayén cutzú, a'íi pu rí'í rujni.

¹³ Ayeepu tihua' amitiejte'eca'a a'ámej ti Jesús a'ájna jín ayén tí'ixajtaca'a ti ayén Lázaro cujcaa ti ij huaújse'upe'en na'a. Mí ajta, a'ájna í ti Jesús ayén tí'ixajtaca'a, ayéepu pu huataújmua'a ti ayén huamí'i. ¹⁴ Aj pu'i ayén e'ehuauritiéecan jín tihua'utá'ixaa tijín:

—Pu'uri yeehui huamí'i a'ájna í Lázaro. ¹⁵ Neajta nu niyen huatántemua'ave nej caí ne'uun a'utéveeca'a a'íné a'í pu tejámuatéva'iri sej si siyen rá'antzaahuat'e'en setí'ij raaseiran a'ij nej huá'ri. Tiché'e yeehui te'uun á'uju'un a'u ti a'ij 'é'en. —Ayeepu tihua'utá'ixaa.

¹⁶ Ajta a'ín Tomás í mej majta miyen ratamuá'amua tijín í mej hua'apua pú'een, a'í pu ayén tihua'utá'ixaa a'ámej í seica tijín:

—Tiché'e yeehui teajta te'uun á'uju'un tej ti tiyen jamuan huácu'i'ini.

Jesús pu ayén tihua'ú'ixaa mej nu'u majtáhua'a huatarújsin í mej meri huácu'i

¹⁷ Tí'ij Jesús a'uun a'ará'a u Betania, ayéepu ráamua'areeri'í tijín pu'uri ayén á'atee a'achú cumu muáacua xicaj mej ra'avá'ana a'ájna í Lázaro. ¹⁸ A'u pu vejlí'í píjá'arici a'ujna u Jerusalén a'achú cumu huaíca kilómetros. ¹⁹ Mu'ití'í mú a'uun e'iré'ene a'íme í mej Israel jetze ajtémecan a'u mej e'leche a'ájna í Marta, ajta a'ájna í María mej mí miyen hua'utéjpua'ajte'en í mej jín ruxieemíjte'le ti a'ín huá'ihuara'a huamí'i. ²⁰ Tí'ij a'ín Marta ayén ráamua'areeri'í ti nu'u Jesús e'evé'eme'ecaa, aj pu'i u á'ume ti ij ra'antinájche. Ajta a'ín María, a'ú pu pu a'utéajturaa u chí'lita. ²¹ Aj pu'i Marta ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nevástara'a, ti pua'a yeehui piyen yé huácatijche'e, capu mí'iníche'e í nejá'a. ²² Mí neajta inee, ayéepu yeehui ramua'aree ti Dios aúche'e ayén muatá'asin tíj na'a a'ij pej tiraatáhuaviira.

²³ Jesús pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—A'í pu yeehui ajtahua'a huatarújsin a'ájna í a'ihuára'a.

²⁴ Aj pu'i ayén tiraata'ixaa a'ájna í Marta tijín:

—Nee nu yeehui niyen ramua'aree ti ajtahua'a huatarújsin a'ájna xicájra'an ti jetzen nain te'entipua'ajte, ti ajta Dios jetzen hua'ajjájpua najími'ica í mej meri huácu'i.

²⁵ Ajta a'ín Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nee nu yeehui ne'ín pírici í nej hua'ajjá'apuana ná'aye'í í mej meri huácu'i, neajta nu niyen hua'atá'aca mej mí ruuri muá'ara'ani. A'atí ti na'a ti ayén ná'atzaahuat'e'le ineetzi, ti pua'a a'ín ayén huámí'ini, aúche'e pu ayén ruuri a'ame. ²⁶ Ajta ja'atí ti na'a ti ayén rí'í ti'itújcha'í, ti ajta ná'atzaahuat'e'le ineetzi, a'í pu caí ja'anáj mí'ini. ¿Ni qui piyen té'atzaahuat'e'le pe'ájna jime'e?

²⁷ Ayeepu tiraata'ixaa a'ájna í Marta tijín:

—Jee xaa ne'u, nevástara'a. Ayeepu yeehui té'atzaahuat'e'le pej pe'ín pú'een í Cirístu'u, pajta pej yaujra'an pú'een í Dios, pej yen chaanaca japua e'icánejsin.

Jesús pu nu'u huaújyeineca'a a'u mej ye'avá'ana me'ájna í Lázaro

²⁸ Jíme'en pu'u ayén tíu'utaxájtaca'a, aj pu'i u á'ume u chí'lita. Tí'ij í avíitzi jín ya'utajé í rujuu. Ayeepu tiraata'ixaa tijín:

—Pu'uri mé e'evé'eme'í maestro. A'í pu yeehui muajé'echu'eve'e a'ujna.

²⁹ Jíme'en pu'u ayén tíu'unamuajri'í a'ájna í María, aj pu'í ca'anacan ájchee, ajta u á'ume í jemin. ³⁰ Ajta a'ín Jesús, capúu xi a'uun a'utéaruteca'a u chajta'a sino a'ú pu'u aúche'e a'utéveeca'a a'utí Marta ye'entinájche'a. ³¹ Majta í mej Israel jetze ajtémecantaca'a, a'ú mú e'eré'ete'ecaa u chí'lita jamuan í María mej mí miyen ra'anpuá'ajte'en í mej jín ruxieemíjte'eca'a. Matí'ij miyen raasej ti a'ín María ca'anacan ájchee, ti'iquí huirájraa u chí'lita, matí'ij mí me'ín raatavén. Ayeepu mú tiu'umuá'aj ti nu'u a'uun á'ume a'u mej ye'avá'ana í ihuá'are'ara'an ti ij a'uun e'ehuaújyeinixí'in.

³² Tí'ij María a'uun a'ará'a a'utí a'utéveeca'a a'ájna í Jesús, aj pu'í raasej, ajta aítáve a'u ti e'era'íicajme. Aj pu'í ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nevástara'a, ti pua'a yeehui piyen yé huatéveecache'en, capu ayén mí'iníche'e í nejá'a.

³³ Tí'ij í Jesús ayén raasej ti ruyeineca'a. A'í mú majta ruyeineca'a a'íme í mej Israel jetze ajtémecantaca'a, í mej majta jamuan huajú'ucca. A'í pu jín jeíhua pu utéene í tzajta'an. Ajta jeíhua pu a'ij pua'a raatá'a.

³⁴ Aj pu'í ayén tihua'uta'íhua'uri'í tijín:

—¿A'uné jetze seye'avá'ana?

Matí'ij mí miyen tiraata'ixaa tijín:

—Mú a'utá'iyi'í, tavástara'a; patá'aj yeehui ya'utéesej.

³⁵ Aj pu'í huaújyeineca'a í Jesús. ³⁶ Matí'ij mí miyen tiu'utaxájtaca'a a'íme í mej Israel jetze ajtémecantaca'a tijín:

—Casi'í yeehui, jeíhua pu raxí'eve'eca'a.

³⁷ Majta seica miyen tiu'utaxájtaca'a tijín:

—A'í pu yeehui sej huarújte ti aracúuni'í. ¿Ni caí ayén tiraay'í'tihua'a ti ij ayén raatá'an a'ájna í Lázaro ti caí huámí'ini?

Lázaro pu ajtahua'a huataríj huá'a tzajta'a í mi'ichite

³⁸ Ajtahua'a pu utéene í tzajta'an í Jesús. Aj pu'i a'uun a'ará'a a'u mej ye'avá'ana, a'u ti é'teasta'a. Tetej pu a'ítémuaaca'a a'ujna a'u ti a'utécun. ³⁹ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj yeehui ra'antá'in mi tetej.

Aj pu'i ayén tiraata'ixaa a'ijna í Marta, ti juutzeájra'an pú'een a'ijna ti huam'i, tijín:

—Aru tavástar'a, a'ij pu pua'a yeehui teáari'e, a'iné pu'uri ayén á'tee muáaca xicaj ti a'uun avé'enami'ihuaca'a.

⁴⁰ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—¿Ni cá yeehui niyen timuaatá'ixaa pej piyen raseijran í pej jín r'i tiraatá'an í Dios ti pua'a piyen ná'antaaahuat'e'en? A'iné ni'ijta'ne'u.

⁴¹ Mat'ij mi miyen ra'antá'ij í tetej. Aj pu'i Jesús júte'e á'ujneereca'a, ajta ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Dios pej neya'upua. Aye'e nu yeehui ne'ijna jín r'i timuaatá'asin ne'ijna jime'e pej peri náanamuajri'i. ⁴² Nee nu yeehui ramua'aree pej piyen ja'anáj ti na'a nenamua. Mí neajta niyen tiu'utaxájtaca'a ne'ijna jime'e mej je'ihua yeré'eevee í teite mej mi miyen rá'antaaahuat'e'en pej yeehui yen neja'uta'iteca'a.

⁴³ Tí'ij ayén tiu'utaxájtaca'a a'ijna í Jesús, aj pu'i ca'anín jín raatajé. Ayen tijín:

—Lázaro yeehui, patá'aj huirájra'ani íye pua'acé.

⁴⁴ Aj pu'i huirájraa a'ijna í ti huam'i'icaa. Aúche'e pu cá'ijcatzi'ihuaca'a í iicájra'an jetze, ajta í muájca'are'ara'an jetze, a'ijna jime'e í cáxuri í mej jín hua'aca'cata muá'aye' í mi'ichite. Ajta paa'u jín aránami'ihuaca'a í néerime'ara'an. Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj yeehui tiracá'ari'i, seajta ra'utáxijta.

A'ime í mej teyujta'a tí'ivaire'e, ma'ijchueere, majta mú rajé'icatacu me'ijna í Jesús
(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2)

⁴⁵ Mat'ij miyen raasej'aj í huaríj í Jesús, mu'ití mú miyen huataújtuua í jemin a'ime í mej Israél jetze ajtémecantaca'a, a'ime í mej majta e'iré'ene mej ramuaare me'ijna í María. ⁴⁶ Mí majta seica, a'imej jemi mú á'uju'un í fariseos. Majta mú hua'utá'ixa a'ij ti huaríj a'ijna í Jesús. ⁴⁷ Mat'ij mi a'ime í mej me'uun tí'ajta teyujta'a, majta a'ime í fariseos, ayé'e mú hua'utajé í jueesi mej mi na'mi'i tiújseire'en. Aye'e mú tiújihua'u tijín:

—¿A'iné yeehui terini? A'iné a'í pu tí'ij pí na'a ayén tí'itj jín rici ti ayén huápi'i ruxe'eeve'e, í mej jín a'ij teja'useira'a muá'ara'ani í teite. ⁴⁸ Tí pua'a yeehui tiyen raatá'acare'en ti ayén rijca, na'mi'i mú miyen huataújtuaasin í jemin. Majta a'ime í mej Roma ajtémecan, mat'ij miyen ráamua'aree, aj mú mi yeehui yé uvé'enejsin, mej mi titá'ari'i nain í tej jín títetate'i, íyuu teyujta'a, ajta íyuen chuéjra'a japua, íyue Israél.

⁴⁹ Aj pu'i se'ij ayén tiu'utaxájtaca'a, ti a'á'j'ímua a'ijna jín tí'it'éveeca'a tí'itj jime'e ti jaítze'e ve'é'e í mej jín tí'ivaire'e a teyujta'a. Aye'e pu ántehuaaca'a tijín Caifás. Aye'e pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Mú'een xu yeehui cá tí'itj mua'aree. ⁵⁰ Capu yeehui ayén tejama'á'मितteje'e ti ayén jaítze'e titaatéva'iri ti se'ij na'a ayén huámi'ini huá'a jetze me'ecan í teite cá tej na'mi'i antipua'are. —Aye'e pu tihua'utá'ixaa.

⁵¹ Capu rusej'aj na'a a'ij tirájteu a'ij ti tiu'utaxájtaca'a sino a'í pu Dios jetze me'ecan raataxájtaca'a ti Jesús ayén nu'u huá'a jetze me'ecan mi'ini mat'ij mena'a Israél jetze mej ajtémecan. ⁵² Ajta nu'u, capu a'ime na'a sino a'í pu nu'u ajta huá'a jetze me'ecan huámi'ini í yaújmua'ame'en í Dios í mej nu'u a'ímua a'uca'ijmee, ti ij a'ín nu'u ajta hua'uré'eseire'en mej mi se'ij mena'a teitejra'a pu'éene'e muá'ara'ani. ⁵³ Tíj na'a a'á'j'ímua ti ayén tiu'utaxájtaca'a, a'í mú miyen tiraax'epi'intare a'ij mej ye'í huáriní mej mi raajé'ica.

⁵⁴ A'ij pu jín, Jesús cá ché'e rusej'ajra á'uchecane'e huá'a tzajta'a a'imej í mej Israél jetze ajtémecantaca'a. Tí'ij jí huirájraa a'ujna Judea. Aj pu'i a'uun a'ará'a a'ájna já'ahua'a ti á vejlí'i a'utacá'a a'u ti cá é'e tí'itjca'a. Aj pu'i chajta'a a'uteájrupi ti ayén téja'arájtehuua tijín Efraín. A'u pu a'uteájturaa, majta a'ime í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e.

A'í mú rahuauhuau a'ime í mej tí'ivaire'e teyujta'a me'ijna jime'e méjchueere

⁵⁵ Tí'ijta ari vejlí'i pí'irijcaa mat'ij a'ime í mej Israél jetze ajtémecantaca'a miyen me'ijna jín tí'yestehua'a í xicájra'an ti Dios jetzen tihua'utá'uuni'iri'i, mu'ití mú me'uun curé'ecijxi mej mi me'uun a'ujné'n ánti Jerusalén mej mi amuacá' atí'ihuaxi'in a'ij ti ayén tiu'ujxe'eeve'e mej mi miyen tiú'uyesten. ⁵⁶ A'í mú maúche'e rahuauca'a. Mat'ij me'uun a'uté'uuca'a me'újna teyujta'a, ayé'e mú tiú'ijhua'uraca'a tijín:

—¿A'iné yeehui timua'á'मितteje'e mú'leetzi? ¿Ni cá yé uvé'enejsin ti yé tí'irámua'ariive'esin í mej tí'yesten?

⁵⁷ Majta a'ime í mej me'uun tí'ajta teyujta'a, majta í fariseos, ayé'e mú tiu'uta'ájtaca'a ti nu'u ayén huáriní ti pua'a ja'atí mé'e yé'emua'areere a'úu ti a'ij'é'en í Jesús, ti a'ín nu'u ayén tihua'utá'ixaate'en mej nu'u mi raatéevi'i.

12

María pu nu'u ra'anáxiri'iri'i ñicájra'an jetze í Jesús

(Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9)

¹ Tí'ij auj te'á'aturaaca a'achú cumu arájsevi xicaj mej mi miyen me'íjna jín tiú'uyesten í xicájra'an ti Dios tihua'utá'uuni'iri'i, a'úu pu á'ume u Betania a'íjna í Jesús. A'u u pu e'echéjme'e a'íjna í Lázaro ti Jesús ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mej meri huácuii. ² Matí'ij mi té'ucua'iraataca'a me'íjna jime'e a'ij ti Jesús huaríj. Matí'ij mi tiraamí. Ajta a'íin Marta, ayée pu tí'ivaire'eca'a ti tihua'ateá'axi'in. Ajta a'íin Lázaro, a'íi pu huatécacui í meesa jetze jamuan a'íjna í Jesús.

³ Aj pu'i María ayén á yejjáj a'achú cumu já'ita'a liitro a'íjna í a'aseiite ti naa teáar'e, ti ajta huápi'i jéihua tí'ijnajche. Naardu pu raja'ara'a ti rumua'atí. María pu ra'anáxiri'iri'i í ñicájra'an jetze í Jesús. Aj pu'i rucipúa' jín ra'anáhuatzi'iri'i. Ajta temua'a pu naa te'uteáaríeca'a nainjapua u chí'ita a'íjna jime'e í a'aseiite ti naa teáar'e.

⁴ Mí ajta se'ij ti jamuan á'uche'ecane'e, ayée pu tí'ihuaujniuuste tí'ij raase'ij. A'íi pu a'íin pú'leen a'íjna í Judás, ti ayén te'entímu'utaca tíjín Iscariotes. A'íi pu ajta á'iyen avíitzi jín tiú'utátuiire'esin í Jesús. ⁵ Ayee pu tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—¿A'íné yeehui 'een jín mecaí ráatuaa me'íjna í aceite a'íné ayée pu tí'ijnajche a'achú cumu hua'íca ciento í tumin? Aj pu'i yeehui rí'iríista á'ame'enche'e mej miyen hua'utá'an í tumin a'íime'í mej caí a'ij tí'ijviicua'i. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Judás.

⁶ Capu ayén raataxájtaca'a a'íjna jime'e ti jetzen ruxe'leve'eca'a a'ij ti tihuá'aruure a'íme'í mej caí a'ij tí'ijviicua'i, sino ayée pu a'íjna jín ayén tiu'utaxájtaca'a a'íné a'íi pu nahua'ari pú'een'e. A'íné a'íi pu racha'íca'a í mej tzajta'an ru'ucá'ave í tumin, a'íi pu ajta ruvairé'eca'a a'íjna jime'e í tumin.

⁷ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Capej yeehui rá'itziite'e. Ché'e ayén huárini, a'íné a'íi pu ayén raateájtuaa a'íjna í aceite ti ij ayén ra'utámua'aree í xicájra'an jetze mej jetzen na'avá'anajsin. ⁸ A'íi mú yeehui mú'ejmi jemi se'íre'e muá'aju'u tíj na' rusén jime'e a'íime'í mej caí a'ij tí'ijviicua'i. Mí neajta inee, canu niyen rusén jín mú'ejmi jemi se'íre'e na'ame. A'íj pu jín, x'epi'in huaríj amájna mí'íta'a. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

A'íime'í mej Israel jetze ajtémecan, ayée mú nu'u méje'icatacu me'íjna í Lázaro

⁹ Majta a'íime'í mej Israel jetze ajtémecantaca'a, mu'liit'í mú miyen ráamua'areeri'i ti Jesús a'uun a'uteveeca'a. Matí'ij mi me'uun e'iré'ene mej mi raase'ij, majta mej raase'ij me'íjna í Lázaro ti Jesús ayén ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mej meri huácuii. ¹⁰⁻¹¹ A'íj mú jín miyen tiraaxi'epi'íntare a'íime'í mej me'uun tí'íajta teyujta'a mej mi majta raajé'íca me'íjna í Lázaro, a'íné mu'li'í mú miyen rá'ajaahuate'eca'a í Jesús me'íjna jime'e ti ayén Lázaro huarújte. Majta a'íime'í mej Israel jetze ajtémecantaca'a, a'íi mú miyen huataújtuaaca'a í Jesús jemi.

Ij pu icu, Jesús pu a'uun a'ujnéj u Jerusalén

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40)

¹² Yee ruujmua'a yee, a'íime'í mej me'íjna jín ajteáxi'reca'a mej mi me'uun tiú'uyesten, ayée mú ráamua'areeri'i ti nu'u a'íin Jesús e'evé'eme'ecaa a'ujna Jerusalén. ¹³ Matí'ij mi tacíj xámua'ij antíveichixi, majta ya'upí. Matí'ij mi á'uju'un mej mi ye'entinájche. Ayee mú tí'ijjhuaca'a tíjín:

—Temua'a pu tí'ixi'epi'in. Tiché'e yeehui rí'í tiraatá'an te'íjna ti ye'evé'eme niuucajtze'en í tavástara'a. Tiché'e yeehui rí'í tiraatá'an te'íjna í Rey ti titaata'ájte'esin itejmi tej Israel jetze ajtémecan. —Ayee mú e'evé'ejjhuajme'e.

¹⁴ Aj pu'i Jesús puuru'u huá'eu ti caí xi'j'atí japuan avé'eyeijxi. Aj pu'i japuan avé'eyeijxi ti ij ayén huárini a'ij ti té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze tíjín:

¹⁵ Caxu yeehui tí'tizíine'e mi sej se'uun huachéjme u Sión.

Casi'í yeehui mú'een, a'íi pu mé'e ve'eme'í í ti tejámuaata'ájte'esin.

A'íi pu ajta yeehui avé'eca japuan í puuru'u ti rayauj.

¹⁶ Majta a'íime'í mej Jesús jamuan á'ujjuhua'ane'e, amuacaícan, camu yaú'ítiee muá'araa a'ij ti huataújmua'a tíj na' a'íin ayén té'eyu'usi'íhuaca'a. Míajta, tí'ij ari Dios ayén ra'ajjáj í Jesús, ajta ayén nain jín tira'íjca, aj mú mi xaa ra'utámua'areeri'i ti ayén jime'en té'eyu'usi'íhuaca'a a'íjna jime'e í Jesús. Majta miyen ra'utámua'areeri'i mej miyen ráaruu.

¹⁷ Majta a'íime'í mej mu'íi í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, a'íi mú majta Jesús jamuan seijre'eca'a tí'ij Jesús ayén tiraatajé a'íjna í Lázaro ti nu'u ayén huírá'ra'ani a'utí e'evé'enami'ihuaca'a. Tí'ij Jesús ayén ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mej meri huácuii, a'íi mú á'iyen miyen tiu'utaxájtaca'a a'ij ti huaríj. ¹⁸ Majta a'íime'í seica í teite, matí'ij ráamua'areeri'i ti Jesús ayén tí'itíj jín huaríj ti huápi'i ruxe'leve'e, matí'ij mi miyen u á'uju'un mej mi ye'entinájche. ¹⁹ Majta a'íime'í fariseos, ayée mú tíú'íxaate'eca'a tíjín:

—Ayej xaa ne'u té'eme; capu ti'titj a'ij tejamuatévaire'esin sej siyen raatá'ijmii. Casi'i, matj mena'a yeehui pua'amé mej yen huachéjme iyyen chaanaca japua, naími'i mú rá'ajaahuat'e.

A'íi mú miyen tí'ijxe'eve'e a'íime í mej Grecia é'eme'ecan mej raasej me'ijna í Jesús

²⁰ Majta seica me'uun a'ut'é'uuca'a huá'a tzajta'a a'íimej í mej a'uun a'ujnéj mej mi raateánajche í Dios a'ájna mat'íj tí'iyeste. A'uu mú é'eme'ecan a'íime u Grecia. ²¹ A'íi mú e'iré'ene í Felipe jemi, a'ájna ti a'uun é'eme'ecan u Betania, chajta'a ti a'uun a'utacá'a u Galilea. Ayeé mú tírájhuaviiri'i tíjín:

—Mú'ee vásta'a, ayéé tu yeehui tí'ijxe'eve'e tej tiu'uxáj jamuan í Jesús.

²² Ajta a'áin Felipe, á pu a'uré'ene ti ij ayén tíraata'ixaate'en a'ájna í Andrés. Mat'íj mi miyen tíraata'ixaa me'íjna í Jesús.

Jíme'en í niuucari ti tí'ita'ajte'e a'ij tej ye'í huá'ini

²³ Jesús pu ayén tiu'utaniú tíjín:

—Pu'uri yeehui a'ájna teja'uré'ene ti Dios ayén r'íi tinaatá'an ineetzi, i nej neajta teáata'a jetze airánnejte. ²⁴ Ayeé nu yeehui tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e ti pua'a caí é'ejveti á chuaata'a ti ij a'uun huámi'ini a'ájna í játze'ara'an í triigu, ayéé pu rusej na'a huateáturaasin a'ájna í játze'ara'an. Na'ari ti pua'a ayén huámi'ini, jéihua pu yeehui jetzen a'iránejsin seica í jatzi.

²⁵ 'Ayej che'atá na'a 'een huá'a jime'e í teite. Tí pua'a ayén jaítze'e jetzen ruxe'eve'e ja'atí ti na'a a'ájna ti iyyen tí'iseijre'e iyyen chaanaca japua caí ayén jetzen ruxe'eve'e ti ra'ará'astijre'en í Dios, a'íi pu yeehui yá'ujisin í ruxéjníu'uca ti auj ruurica'a. Na'ari caí, ti pua'a caí ayén a'atzu jetzen tiu'ujxe'eve'e tíj na'a ti iyyen tí'iseijre'e iyyen chaanaca japua sino ayéé pu huataúra'an ti nain á'urieni ti iyyen rájcha'íi, ti ij ayén ra'ará'astijre'en í Dios, ayéé pu yeehui ruurican jín huataúra'asin tíj na'a rusén jime'e.

²⁶ Tí pua'a ja'atí ayén nevaire'e pu a'ame ineetzi, ayéé pu ruxe'eve'e ti a'áin ayén che'atá na'a rijca a'ij nej rici inee. Ajta, a'u ti na'a nej niyen a'utevéé na'ame, a'íi pu ajta ineetzi jamuan a'utevéé a'ame a'ájna ti nevaire'e. Tí pua'a yeehui ja'atí ayén nevaire'e, a'íi pu í niyá'upua ayén r'íi tíraatá'asin.

²⁷ Pu'uri a'ij pua'a ne'ase yú ne tzajta'a. ¿A'íné nena'a nij niyen tiu'utaxájta? ¿Ni qui niyen tiu'utaxájta ne'íjna ti jíme'en yee: “Niyá'upua, patá'aj yeehui piyen nu'irájtuaani ti ij caí ayén tináaci'iti a'ij ti ari teja'uré'enejsin”? Mí neajta caí, canu. Canu niyen tiu'utaxájta a'íné ayéé nu yeehui 'een jín yú a'uvé'emej nej niyen yé huácatii íjii.

A'íi mú teite miyen ráanamujri'i tí'ij Dios tiu'utaxájtaca'a

²⁸ Mí pej ní'iyá'upua, patá'aj tíhua'utasejrate'en í nej jín r'íi timuaatá'asin. —Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

Aj pu'í jíte'e e'icánamuajre ti ja'atí ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Nu'uri yeehui niyen tíhua'utasejrate. Neajtahua'a nu niyen tíhua'utasejrate'esin.

²⁹ Majta a'íime í teite í mej a'uun ajteáxiireca'a, a'íi mú majta ráanamujri'i. Seica mú miyen raataxájtaca'a mej nu'u huatéeniu. Majta seica miyen tiu'utaxájtaca'a ti seij nu'u ayén jamuan tiu'utaxájtaca'a ti jíte'e tí'ivaire'e í Dios ti é'eseijre'e.

³⁰ Jesús pu ayén tíhua'utá'ixaa tíjín:

—Capu ayén yeehui tiu'utaxájtaca'a a'íjna jime'e ti ca'aníjra'a naatá'an ineetzi sino ti ayén ca'aníjra'a amuaatá'an mú'ejmi.

Jesús pu ayén tíhua'ixaate'e a'ij ti tí'imi'ini

³¹ Pu'uri yeehui ayén teja'uré'ene a'ájna xicájra'an jetze ti Dios jetzen hua'uxjíte'en matj mena'a pua'amé yen huachéjme. Pu'uri ajta a'ájna teja'uré'ene í xicájra'an jetze í nej jetzen raatamuárite'esin ne'íjna ti yen tí'ajta iyyen chaanaca japua. ³² Neajta inee, mat'íj meri aj neja'utavén, aj nu ni niyen naíjmi'lica huatájeeví í teite mej mi curé'ecijxi'in ineetzi jemi. —Ayeé pu tíhua'utá'ixaa.

³³ Ayeé pu 'een jín ayén tiu'utaxájtaca'a mej mi miyen ráamua'aree a'ij ti ye'í tí'imi'ini. ³⁴ Mat'íj miyen tíraata'ixaa a'íime í mej me'uun ajteáxiireca'a tíjín:

—Ayeé tu yeehui tiyen ráanamujri'i te'íjna jetze í niuucari í mej jín tí'ajta ti a'áin Círfistu'u nu'u ayén rusén jín ruuri huateáturaasin. A'íj pu yeehui jín, ¿a'íné tí'iri'iri pej piyen tí'ixa yee ti nu'u ayén ruxe'eve'e mej nu'u á ya'utavén me'íjna ti teáata'a jetze airaújnejte? ¿A'ataani yeehui pírici a'íjna ti nu'u teáata'a jetze airaújnejte?

³⁵ Aj pu'í Jesús ayén tíhua'utá'ixaa tíjín:

—Aúche'e pu a'atzu á'ateere mú'ejmi jemi í tatzari ti jín huanéeri'icá a'ame. Setá'aj yeehui siyen á'ujuhua'ane'en a'ij ti tíraavjíte'e ajta auj mú'ejmi tzajta'a ayén seijre'e í tatzari ti jín huáneeri'i, ti ij yeehui caí a'amua japua rájveti í tí huatíca'a. A'íjna ti yeehui ayén tíca'amiste'e á'uche'ecan, capu ramua'aree a'u ti á'ume. ³⁶ Setá'aj siyen huataújtuaani a'íjna

jemi ti jetzen airánineí í tatzari ti jín huáneeri'í sej si siyen se'íjna jetze ajtémecanta a'íjna ti huáneeri'í.

Tí'ij raatapuá'ajtaca'a ti ayén tihua'utá'ixaa, aj pu'í á'uraa a'íjna í Jesús, ajta hu-ateúravaataca'a huá'a jemi.

Camu té'atzaahuat'e í teite

³⁷ A'í pu ari jéihua tiu'umuáriej huá'a jemi ti'tíj ti ayén huápi'í ruxe'eve'e. Mí majta a'íime, camúu xi jirá'ujca'anejca'a mej miyen huataújtuaani í jemin. ³⁸ Ayej tiu'uríj tí'ij ayén araúrasten a'íj ti tiraataxájtaca'a a'íjna í Isaías teecan ti ajmí'í tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan, ti ayén tíjín:

Nevástara'a, capu ja'atí yeehui ayén rá'antzaahua

a'íj tej tihua'utá'ixaa.

Capu yeehui ja'atí ayén yaú'tiíeé já'araa a'íj ti huataújmua'a

a'íjna ti Dios rumuári'eri'ire'ara'an jín ayén huaríj.

³⁹⁻⁴⁰ A'íj mú jín caí rá'antzaahua a'íjna jime'e, a'íj ti pua'amecié ayén raataxájtaca'a a'íjna í Isaías teecan tíjín:

A'í pu nu'u yeehui ayén huá'uruu mej miyen aracúcu'unijme'eni

mej mi caí atanéjne'ere.

A'í pu yeehui ayén huá'uruu mej mi antaújnaamuan í ru tzejta'a

mej mi caí yaú'tiíeé muá'ara'ani.

Na'ari ti pua'a pí mena'a, a'í mú seicié tiú'umua'atíjche'en,

nej nu'u niyen hua'urújte'enche'e.

⁴¹ Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Isaías teecan a'íjna ti ayén raasej í ti Dios jín r'í tiraatá'aniche'en. A'í pu ajta ayén tiraataxájtaca'a a'íjna jime'e í Jesús.

⁴² Jee xaa ne'u, mu'íití í mej me'uun tí'ajta teyujta'a, a'íime mú miyen rá'antzaahua. Mí majta a'íime, camu raxájtacua'a huá'a tzejta'a í teite me'íjna jime'e mej huá'atziine'eca'a í fariseos, majta mej mi caí seica miyen huiirá'ite me'újna u teyujta'a. ⁴³ Jaitze'e pu hua'aránajcheca'a mej mi teite miyen r'í tihua'utá'an caí í Dios.

A'í mú runaíjmi'í í ya'upuáara'an, ajta í yaujra'an

⁴⁴ Aj pu'í Jesús ayén ruseírata tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Tí pua'a yeehui ja'atí ayén ná'antzaahuat'e'en ineetzi, capu neetzi na'a á'atzaahuat'e'e sino ajta pu rá'atzaahuat'e'e a'íjna ti yen neja'uta'íteca'a. ⁴⁵ Tí'ij a'íin ayén neseij ineetzi, a'í pu ajta rasej a'íjna ti yen neja'uta'íteca'a.

⁴⁶ Ayeé nu yeehui 'leen jín mú a'uvé'emej íiyen chaanaca japua nej ni niyen huá'uruuren í teite tíj tatzari í ti jín huá'a tzejta'a huáneeri'í mej mi caí ché'e miyen tíca'amiste'en á'ujjuhua'ane'en a'íime í mej miyen ná'astijre'e ineetzi. ⁴⁷ Tí pua'a ja'atí nenamua a'íj nej tí'ixa, ajta caí ná'astijre'e, canu yeehui rá'axijte'en ineé, a'íiné canu me'íjna jín mú a'uvé'emej nej ni niyen hua'uxíjte'en a'íimej í mej yen huachéjime íiyen chaanaca japua sino nej ni hua'irájtuaani.

⁴⁸ Jee xaa ne'u, tí'itíj pu yeehui pú'een ti ayén rá'axijte'en a'íjna í ja'ati ti ayén naaré'iti, ti ajta caí rá'astijre'e a'íj nej tí'ixa. A'íjna ne'u yeehui, í nej jín tiu'utaxájtaca'a, ayéé pu rá'axijte'en a'ájna xicájra'an jetze ti jetzen nain te'entipua'ajte.

⁴⁹ Ayeé pu'u na'a, a'íiné canu yeehui nesej a'íj tirájteu a'íj nej tiu'uxájtaca'a sino a'íin ti niyá'upua pú'een, a'í pu ayén tinaata'áj a'íj nej ye'í tiu'utaxáj, ajta í nej jime'en niyen tiu'utaxájta. ⁵⁰ Nee nu yeehui niyen ramua'aree ti ayén tinaata'áj ti ij ayén tejá'amuaci'iti sej siyen ruurican huateáturan tíj na'a rusén jime'e. A'íj nu jín ayéé nu che'atá nena'a tí'ixa a'íj ti a'íin niyá'upua ayén a'íjna jín tinaa'íjca nej ni tiu'utaxáj.

13

Jesús pu hua'anája'usixi í huá'íica jetze a'ímej í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e

¹ Pu'uri tímua'a a'ájna teja'uré'enejsime'e í mej jín ra'utámua'aree ja'anáj ti Dios ayén tihua'utá'uuni'iri'í. Pu'uri ramua'areereca'a í Jesús ti ari a'ájna teja'uré'ene í xicájra'an jetze ti jetzen á'ura'ani íiyen chaanaca japua ti ij a'uun a'ujnén u júte'e, ya'upuáara'an tí'ésejre'e. Tíj na'a ti yen huatasejre íiyen chaanaca japua, a'í pu ayén huá'axe'ev'e'eca'a a'ímej í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Ajta íjii, pu'uri ayén hua'utasejrataca'a ti nain jín huá'axe'ev'e'eca'a.

² Mat'íj tí'icua'acaa í chumua'an, a'í pu ajta a'uun a'utéveeca'a a'íjna í Judás, ti yaujra'an pú'een í Simón, ti ajta ayén te'entímu'utaca tíjín Iscariotes. Pu'uri a'íin Satanás ca'aníjra'a raatá'aca ti tiu'utátuiire'en í Jesús. ³ Jesús pu ajta ramua'areereca'a ti a'íin ya'upuáara'an ayén nain jín tira'íjca, ti ajta ruyá'upua jemi a'uvé'emej, ajta a'úu pu ajta a'ujnéjsin í jemin.

⁴ Aj pu'í ájchee a'u mej tejé'ecua'aca, ajta huiiré'uchuiirí'í í rutasi ti ru'iré'evíjca'a. Aj pu'í avá'ujji'icie cáxuri jime'e í mej jín huá'acá'íimua. ⁵ Tí'ij jí a'uun atéjeje í caasu

jetze. Aj pu'i a'utéjche ti hua'anája'usixi'in í huá'achepuaatze'en seij ajta seij í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Ajta hua'anáhuatzi'iraxi a'ájna jime'e í c'ixuri ti jín avá'ujji'ic'eca'a.

Capu rax'ëve'e a'ájna í Pedro ti Jesús ayén ra'anája'usixi'in

⁶ Aj pu'i a'uun e'ir'éne a'ájna jemi í Simón ti ajta i'i Pedro. Aj pu i a'ín Pedro ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nevástara'a, ¿ni yeehui pajta piyen na'anája'usixi'isin nechepuá jetze?

⁷ Aj pu'i ayén tiraata'ixaa í Jesús tijín:

—Capúu xi a'ij timuá'amitieje'e a'ij nej 'éen jín niyen rici, sino mejca'ihuáyee pej xaa yeehui ya'ú'itiée pua'amé.

⁸ Aj pu'i Pedro ayén tiraata'ixaa tijín:

—Capej xaa ne'u, ja'anáj piyen na'anája'usixi'isin í nechepuaatze'e.

Ajta a'ín Jesús, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Tí pua'a yeehui neca'i niyen mua'anája'usixi'in á'achepuaatze'e, capej ché'e huá'a jetze ajtém'e'ecanta pua'amé í mej neetzi jemi se'ire'e muá'aju'u.

⁹ Aj pu'i ayén tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Pedro tijín:

—Nevástara'a, ti pua'a yeehui ayén ruxe'ëve'e, capej ayée pena'a na'anája'usixi'in í nechepuaatze'e, sino pajta pej piyen na'anája'usixi'in í nemuajca'a jetze, pajta na'avé'ēja'usixi'in í nemu'utze'e.

¹⁰ Aj pu'i Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—Tí pua'a yeehui ja'atí ari ayén hua'ihuaca'a, ayée pu'u ruxe'ëve'e ti ayée na'a ra'anája'usixi'in í chepuaatze'en, a'íné capu ché'e chueemuara'a nain japua ti ratéhua'ira'a. Seajta mú'een, caxu ché'e chueemua, sino seij pu yeehui xaa ayén chueemuara'a.

¹¹ Ayeé pu 'een jín ayén tiu'utaxájtaca'a ti nu'u seij na'a chueemuara'a, a'íné a'í pu ari ramua'areerca'a ja'atí ti a'ín pú'eene'e ti ayén tiu'utáui're'esin í jíme'en í Jesús.

Jesús pu tihua'ixaate'e a'ij ti 'een jime'e hua'anája'usixi

¹² T'i'ij raatapuá'ajtac'a'a ti ayén hua'anája'usixi, ajta pu huiré'ujvijri'i í rutasi. Aj pu'i a'ujy'e'ixi á vejli'i a'utí í meesa a'ut'éjvee. Ayeé pu tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿Ni yeehui séjmua'aree a'ij nej 'een jín niyen amuáaru? Nee nu tejámuaatá'ixaate'esin.

¹³ Ayeé xu yeehui mú'een neetamuá'amua yee Maeestru, seajta siyen tijín Tavástara'a. Ayeé pu yeehui tiraav'ijte'e a'íné nee nu ne'ín pú'een.

¹⁴ Ajta j'iji, nej á'amuavastara'a pú'een, neajta a'amua maestro, ayée nu amua'anája'usixi í á'amuachepuaatze'e. Setá'aj yeehui siyen che'atá sena'a ana'uja'usixi'in ruche'puáatze'e rujámua'a. ¹⁵ Ayeé nu ámuatá'ítiiri'i sej si siyen huá'rini a'ij nej neri amuáaru mú'ejmi.

¹⁶ Ayeé nu yeehui tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e ti jaítze'e ruxe'ëve'e a'ájna ti tí'ajta caí a'ájna ti ravaire'e. Ajta yeehui, jaítze'e pu ruxe'ëve'e a'ájna ti yen neja'uta'íteca'a caí í nej a'uta'íti'ihuaca'a. ¹⁷ Ajta j'iji, setj seri tí'ijmua'aree se'ájna, Dios pu yeehui r'i'í tejámuaatá'asin ti pua'a siyen che'atá sena'a huá'rini.

¹⁸ Canu nafjmi'ica mú'ejmi jime'e niyen tí'ixa. Nee nu ramua'aree a'ij mej e'en í nej hua'avé'ehuai. Neajta nu niyen ra'avé'ehuai ti ij araúrasten a'ij ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze ti ayén tijín: "A'í pu nu'u yeehui í nej raatá'inee ti tiú'ucua'ani ineetzi jamuan, a'í pu nu'u yeehui a'ut'éjche ti nájcha'íre'e á'ara'ani."

¹⁹ Ayeé nu amuacá'i niyen tejá'amua'ixaate'e j'iji tí'ij caí xi ayén tiú'urini sej si siyen té'antzaahuat'e'en nej ne'ín pú'een a'ij nej neri tejámuaatá'ixaa, sej si seuj té'atzaahuat'e'e a'ájna ti ayén tí'ineruuren.

²⁰ Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, ti pua'a yeehui ja'atí ayén ra'ancuré'evl'itin a'ájna nej raata'íteca'a, a'í pu ajta na'ancuré'evl'iti ineetzi. Ajta ja'atí ti na'a ti ayén na'ancuré'evl'iti ineetzi, ayée pu che'atá na'a ra'ancuré'evl'iti a'ájna ti yen neja'uta'íteca'a. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa.

I ti jín ra'antipuá'ajte í Jesús ti huá'a jamuan tiú'ucuaa

(Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lc. 22:21-23)

²¹ T'i'ij ayén tihua'utá'ixaa, jéihua pu a'ij pua'a raatá'a í tzajta'an í Jesús. Aj pu'i ayén e'ehuauritiécan jín tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ayeé nu yeehui tzáahuati'ira'a jín niyen tejá'amua'ixaate'e, seij ti mú'ejmi jetze ajtém'e'ecan ayén tiu'utáui're'esin ineetzi.

²² Majta a'íme í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, mua'araujsej'raxi seij ajta seij. Camu a'ij tirájteuve'e a'ij ti huataájmu'a'a a'ájna ti Jesús ayén tiraataxájtaca'a. ²³ Ajta seij ti a'ímej jetze ajtém'e'ecan, a'í pu aicaújutzi í Jesús jemi. A'í pu a'ín pú'een Jesús ti rax'ëve'eca'a. ²⁴ Ajta a'ín Simón, ti ajta i'i Pedro, a'í pu rumuájca'a jín raatajé a'ájna ti Jesús rax'ëve'eca'a. Aj pu'i ayén tiraata'ixaa tijín:

—Patá'aj yeehui raata'íhua'u ja'atí ti pú'een ti jíme'en raataxájtaca'a.

²⁵ Ajtahua'a pu ayén aicaújtutzi í Jesús jemi. Aj pu'i ayén tiraata'íhua'uri'í tijn:

—Névastara'a, ¿a'atani a'ín pú'een?

²⁶ Aj pu'i ayén tiraata'ixaa í Jesús tijn:

—Tí pua'a yeehui neri ra'ateáaru'unen í tuxa'a jetze í pan, aj nu ni raata'í'ite'esin ne'íjna í ja'ati ti a'ín pú'een.

Aj pu'i Jesús ayén ra'ateáaru'ujéj í pan í tuxa'a jetze. Aj pu'i a'íjna huata'í'ite í Judás, ti yaujra'an pú'een í Simón, ti ayén te'entímu'utaca tijn Iscariotes. ²⁷ Jíme'en pu'u ayén ra'ancuré'í í pan a'íjna í Judás, aj pu'i Satanás ayén huataseíjre í tzajta'an. Ajta a'ín Jesús, ayéé pu tiraata'ixaa tijn:

—Patá'aj yeehui ca'anacan piyen huá'irini a'ij pej peri tiu'umuá'aj.

²⁸ Majta í seica, camu a'atzu yaú'itíe muá'araa a'ij ti 'een jín ayén tiraata'ixaa. ²⁹ Seica mú miyen tiraamuá'a ti Jesús ayén tiraata'ixaa ti ti'itíj huánanan í mej jín tiú'uyesten na'ari ti'itíj ti hua'utapuajve'en í mej caí a'ij ti'ijvíicua'l. ³⁰ Jíme'en pu'u ayén ra'ancuré'í í pan, aj pu'i huirájrara a'íjna í Judás. Ajta pu'uri huatíca'acaa.

I niuucari ti jaitze'e ruxe'eve'e tej nu'u huátaxe'eve'en sej teajta sej

³¹ Tí'ij huirájrara a'íjna í Judás, aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijn:

—Pu'uri yeehui Dios ayén rí'í tinaatá'a í nej neajta teáata'a jetze airánnejte. Neajta inee, ayéé nu neri ne'íjna jín rí'í tiraatá'a í Dios ne'íjna jime'e a'ij nej huaríj. ³² Tí pua'a yeehui niyen rí'í tiraatá'an í Dios ne'íjna jime'e nej niyen huá'mi'ini, Dios pu ajta, ruseíj ayén rí'í tinaatá'asin a'íjna jime'e í ayén na'ajjásin. Ajta a'í pu ca'anacan rí'í tinaatá'asin.

³³ 'Niyaujmua'a, a'atzu nu'u niyen yé á'ateeri mú'ejmi jemi. Mú'een xu nehuauni. Mí neajta inee, ayéé nu che'atá nena'a tejá'amua'ixaate'e a'ij nej neri tihua'utá'ixaa a'ímej í mej Israél jetze ajtème'ecan. Capu xaa ne'u rí'írí sej yeehui a'uun a'ujnén a'u nej a'ujnésin.

³⁴ Neajta nu niyen jé'cuacan jín tejá'amua'íjcate'en sej siyen huaújxe'eve'en. Ayeé pu ruxe'eve'e sej siyen che'atá sena'a huaújxe'eve'en a'ij nej neri tejá'muaax'íeve mú'ejmi. ³⁵ Tí pua'a yeehui siyen huaújxe'eve'en, aj mú mi ná'mi'í miyen ramua'aréeren sej siyen ná'astijre'e.

Jesús pu tihua'ixaate'e ti nu'u Pedro tiu'utéhua'ita í jemin

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lc. 22:31-34)

³⁶ Aj pu'i ayén tiraata'íhua'uri'í a'íjna í Simón ti ajta í'í Pedro tijn:

—Tavastara'a, ¿a'uné yeehui pá'ume'e pua'amé?

Ajta Jesús ayén tiraata'ixaa tijn:

—Capúu xi yeehui rí'írí pej pe'uun á'ume'en neetzi cujta'a a'u nej á'ume sino méjca'í huá'yeé xaa pej piyen pe'uun nej cujta'a pá'ume'e pua'amé.

³⁷ Aj pu'í Pedro ayén tiraata'ixaa tijn:

—¿A'íné 'een jín caí rí'írí jji nej yeehui ne'uun á'ume'en á'a cujta'a mú'etzi? Nee nu yeehui á'anca'ane nej huá'mi'ini á jetze me'ecan.

³⁸ Aj pu'í Jesús ayén tiu'utaniú tijn:

—¿Ni tzaa yeehui piyen ahuá'aca'ane pej nu'u piyen huá'mi'ini neetzi jetze me'ecan? Ayeé nu yeehui tzaahuatí'ira'a jín tí'imua'ixaate'e a'ij pej pi rini. Tí'ij caí xi huajjjuan í gallo, huaíca pej piyen tína'avé'ávaata pej nu'u caí nemua'ate.

14

Jesús pu rí'í huá'aruure a'íme í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e

¹ 'Caxu a'ij tité'ujmua'ca. Seuche'e xu yeehui rá'atzaahuat'e í Dios, seúche'e xu seajta ná'atzaahuat'e inee. ² Jéihua pu chí'í a'uun tejé'eseíjre'e a'u ti niyá'upua huatéech'i í jute'e. Tí pua'a caí ayén tí'ayájnache'e, nee nu yeehui seicié tejá'muaata'íxáate'enche'e. A'u nu a'um'éle na'ame nej ni ne'uun rí'í tejá'uruuren a'u sej se'uun a'ut'éle xá'aju'un. ³ Ajta, ti pua'a niyen ne'uun á'ura'ani nej ni niyen rí'í tejá'uruuren a'u sej a'ut'éle xá'aju'un, aj nu ni yen ve'ecánejsin neajtahua'a nej ni niyen amuá'anví'tin sej sí seajta se'uun a'ut'éle xá'ara'ani a'u nej neajta a'ucaí na'ame. ⁴ Seajta mú'een, xu'uri yeehui huamuá'je í juye jetze ti a'uun a'uré'enine'í a'u nej a'um'éle na'ame. —Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

⁵ Aj pu'í Tomás ayén tiraata'ixaa tijn:

—Tavastara'a, catu yeehui ramua'aree a'u pej a'um'éle pua'amé. A'íj tu jín catu a'atzu huamuá'je í juye jetze ti a'uun a'uré'enine'í.

⁶ Tí'ij jí Jesús ayén tiraata'ixaa tijn:

—Nee nu ne'ín pú'een í ti amuá'aví'tin a'íjna jetze í juye, nee nu neajta ne'ín pú'een í ti tzaahuatí'ira'a jín tí'ixaxa'a, neajta nu yeehui ne'ín pú'een í ti jetzen airánine'í í sej jín ruuri xá'ara'ani. A'atí ti na'a ti ayén huataújtuaani í Dios jemi, ayéé pu tiú'ujxe'eve'e ti a'ín amuacaícan huataújtuaani inee. ⁷ Tí pua'a rí'í setinámu'a'ati, ayéé xu seajta

tí'iramua'ati se'íjna í niyá'upua. Tíj na'a ti yú auca'ití a'ame, mú'een xu xaa ramua'ate, seajta seri raaseíj.

A'í mu'u naími'í í ya'upuáara'an, ajta í yaujra'an

⁸ Aj pu'i a'íjn Felipe ayén tiraata'ixaa tíjn:

—Tavastara'a, patá'aj yeehui taataseíjrate'en pe'íjna í ayá'upua. A'íj tu'u xe'eve'e iteen.

⁹ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tíjn:

—Nu'uri xaa yeehui á'atee nej mú'ejmi jemi huaca. ¿Ni tzaa pecái xi nemua'ate, mú'ee Felipe? Ayee nu tí'imua'ixaa'te. Ja'atí ti na'a ti ayén naaseíj ineetzi, a'í pu ajta ari raaseíj í niyá'upua. ¿A'iné 'een jín piyen tinaatá'ixaa yee nej nu'u amuaataséjrate'en í niyá'upua?

¹⁰ ¿Ni tzaa pecái piyen té'atzaahuat'e ti a'íjn niyá'upua ne jemi seijre'e, neajta nu yeehui che'atá nena'a niyá'upua jemi seijre'e? Canu neseíj a'íj tirájteu a'íj nej tí'imua'ixaa'te, sino a'íjn niyá'upua ti ayén nej jemi seijre'e, a'í pu rumuári'eri'ire'ara'an jín ayén rici. ¹¹ Patá'aj piyen ná'antzaahuat'e'en ti pua'a yeehui niyen tímuatá'ixaa'te'en yee niyá'upua pu nu'u ne jemi seijre'e, neajta nu jemin seijre'e í niyá'upua jemi. Na'ari caí, patá'aj pe'íjna jín pena'a té'antzaahuat'e'en a'íj nej yeehui huaríj ti huápí'i ruxe'eve'e.

¹² Ayee nu tejá'amua'ixaa'te'e tzaáhuati'ira'a jime'e. A'atí ti na'a ti ayén ná'astijre'e ineetzi, ayé pu che'atá na'a huárini a'íj nej rijcaa inee. Jee xaa ne'u, a'í pu yeehui ayén huárini ti jaítze'e ruxe'eve'e caí í nej jín niyen rijcaa. Ayee pu 'een jín rini a'íjna jime'e nej ne'uun a'umé'e na'ame í niyá'upua jemi. ¹³ Neajta niyen huárini a'íj sej siyen tiraatáhuaviira neetzi jetze me'ecan, nej ni rí'í tiraatá'an í niyá'upua.

¹⁴ Tí'itíj ti na'a sej yeehui siyen tiraatáhuaviira neetzi jetze me'ecan, ayé nu xaa rini.

Jesús pu ayén te'ataújratiire ti a'íjn xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén nu'u huateáturaasin huá'a jemi

¹⁵ Tí pua'a yeehui siyen nexí'eve'e ineetzi, ayé xu se'íjna ará'astijre'en í nej jín tejámuata'ajte'esin. ¹⁶ Neajta nu niyen tiraatáhuaviira í niyá'upua jemi ti í a'íjn yen amua'aj'uta'ítí'í seíj ti a'amua japua huániuuni, ti í a'íjn mú'ejmi jemi huateáturan tíj na'a rusén jime'e.

¹⁷ A'íj pu a'íjn pú'een í xiéjniu'ucari ti jetzen airánineí tíj na'a ti ayén tí'ayajna. Capu rí'iri mej miyen ra'ancuré'an a'íjme í mej yen japuan huachéjme í chaanaca japua, a'iné capu a'íj huá'amitéjte'e a'íj ti rici a'íjna í xiéjniu'ucari. Camu yeehui majta ramua'ate. Mí seajta mú'een, ayé xu 'een jín ramua'ate a'iné a'íj pu a'amua jemi seijre'e, ajta pu mú'ejmi jemi huateáturaasin.

Jesús pu ajtahua'a tihuá'ixaa'te'e ti nu'u mi'ini

¹⁸ Canu yeehui ruséntacan amuaateáturaasin, ti caí ja'atí ayén á'amua'ave'e sino nee nu neajtahua'a mú'ejmi jemi uvé'enejsin. ¹⁹ Capu ch'é á'ateere mej yeehui caí ch'é yé neseijran a'íjme í mej yen japuan huachéjme í chaanaca japua. Mí seajta mú'een, mú'een xu xaa neseijran. Nee nu huatarújsin nej ni neajtahua'a ruuri ná'ara'ani, a'íj xu jín seajtáhu'a ruuri xá'aju'un. ²⁰ A'íjna xicájra'an jetze nej jetzen huatarújsin, aj xu si siyen ramua'aréeren nej niyen jemin seijre'e í niyá'upua jemi, ajta yeehui a'íjn, a'íj pu ajta neetzi jemi seijre'e.

²¹ Ja'atí ti na'a ti ayén ra'ancuré'a a'íj nej tiu'uta'a'ajtac'a, ti ajta ayén nain ra'ará'astijre'en, a'íj pu a'íjn pú'een ti xaa nexí'eve'e. Niyá'upua pu yeehui ajta raxí'eve'e a'ame a'íjna ti ayén nexí'eve'e. Neajta inee, nee nu raxí'eve'e na'ame, neajta jemin huataseíjre'esin. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

²² Aj pu'í seíj tiu'utaxájtaca'a ti ayén ántehuaaca'a tíjn Judás. Capu a'íjna í Judás ti ayén te'entimu'utaca tíjn Iscariotes, sino seíj. Ayee pu tiraata'ixaa tíjn:

—Tavastara'a, ¿a'iné auj tí'iri'iri pej pi piyen pena'a téjmi jemi huataseíjre'esin, pajta caí a'imej jemi í mej yen huachéjme í chaanaca japua?

²³ Aj pu'í Jesús ayén tiraata'ixaa tíjn:

—Tí pua'a ja'atí ayén tí'inexe'eve'e, a'íj pu ayén ra'ará'astejsin a'íj nej tí'imua'ata. Niyá'upua pu ajta raxí'eve'e a'ame. Teen tu hui teajta huataseíjre'esin í jemin. Teajta tiyen huateáturaasin í jemin. ²⁴ Ajta a'íjn ti caí ayén tí'inexe'eve'e, a'íj pu ajta caí ra'ará'astejsin a'íj nej tí'imua'ata. Canu hui neseíj a'íj tirájteu a'íj nej tejá'amua'ixaa'te sino a'íjna í niuucari, a'íj pu jetze airánineí a'íjna í niyá'upua ti yen neja'uta'íteca'a.

²⁵ Ayee nu tejámuatá'ixaa íjii nej nauj a'amua jemi yen huaca. ²⁶ Ajta a'íjn ti yeehui a'amua japua huániuuni, a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, í ti ayén tiraavíjte'e sej si raná'amiche'en, a'íj pu í niyá'upua ayén ya'uta'ítí neetzi jetze me'ecan, ti í a'íjn nain jín tejámuatá'ixaa'ten. A'íj pu yeehui ajta ayén amuaatá'asin sej si siyen ra'utámua'aree nain jín a'íj nej tejámuatá'ixaa.

Jesús pu tí'itíj jín hua'anpuá'ajte'e a'imej í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e

²⁷ 'Aye'e nu niyen amuaatá'asin ti ij nain jín amua'anpuá'ajte'en. A'ájna í nej jín amua'anpuá'ajte'esin, neetzi pu jetze airáninei. Capu yeehúi ayén 'een a'ij ti a'ín 'een í ti huá'a jetze na'a airáninei a'íme'j í mej yen japuan huachéjme íyen chaanaca japua í mej me'ájna jín hua'anpuá'ajte'en í rux'í'ej teite. Caxu a'ij pua'a tité'ujmuajca. Caxu seajta tí'titziine'e.

²⁸ 'Xu'uri yee siyen ráanamujari'í nej niyen tejámuaatá'ixaa nej nu'u a'um'é'e na'ame, neajta nu'u mú'ejmi jemi uvé'enejsin. Tí pua'a yeehúi siyen tí'inexe'eve'ecache'e, ayé'e xu 'een jín rutémua'ave'ecache'e se'ájna jime'e nej ne'uun a'um'é í niyá'upua jemi a'íné niyá'upua pu jaitze'e ruxe'eve'e neca'í inee. ²⁹ Aye'e nu amuacá'í tejá'amua'ixaate'e ti ca'í xí tí'tit'íj a'ij huar'íj sej si siyen té'antzaahuate'en nej ne'ín pú'een a'ájna xicá'jra'an jetze ti jetzen ayén teja'ur'é'enejsin nej ne'uun a'um'é.

³⁰ 'Canu yeehúi ch'é'e jéihua tejámuaatá'ixaaate'esin a'íné pu'uri t'ín yé uvé'enejsin a'ájna ti a'ij pua'a 'een, ti ajta yen japuan tí'ajta í chaanaca. Mí ajta a'ín, capu a'atzu rí'íri ti ayén tí'tit'íj jín na'antimua'ítin. ³¹ Che'eré yeehúi, tich'é'e huírácíine teyujna mej mi me'ín í mej yen chaanaca japua huachéjme, miyen ráamua'aree nej niyen raxí'í'eve'e í niyá'upua, neajta niyen che'atá nena'a rici a'ij ti a'ín ayén tinaata'ajj.

15

I ciyej ti huastí'í, ajta í pi'ístáare'ara'an

¹ 'Nee nu ne'ín pú'een í ciyej ti xaa rí'en. Ajta niyá'upua pu a'ín pú'een í ti rí'í raruure í pi'ísta. ² A'í pu ra'antivé'íche tíj na'a í pi'ísta ti neetzi jetze airáninei ti ajta ca'í taaca. Ajta tíj na'a í pi'ísta ti xaa taaca, a'í pu c'íj caj tíra'antivé'íche ti ij jaitze'e huatáca'an. ³ Xu'uri yeehúi urar'í'en mú'een, a'ájna jime'e í niuucari í nej jín neri tejámuaatá'ixaa. ⁴ Setá'aj seuj siyen neetzi jemi seijre'e. Aj nu ni niyen che'atá nena'a mú'ejmi jemi seíire'e na'ame.

'Capu a'atzu a'ij tí'íri'íri ti se'íj pi'ísta ayén ruse'íj huatáca'an sino ayé'e pu tíu'ujxe'eve'e ti auj ajtáveeca í ciyej jetze. Aye'e pu che'atá na'a 'een mú'ejmi jemi. Capu yeehúi a'atzu a'ij tí'íri'íri sej tí'tit'íj huamuá'ítin í se'íj jín tíu'utátuiire'en í Dios jemi ti pua'a seca'í neetzi jemi seijre'e.

⁵ 'Nee nu ne'ín pú'een í ciyej. Mí seajta mú'een, mú'een xu pi'ísta pú'een ti neetzi jetze ajta'ú'upu'u. Tí pua'a ja'at'í ayén neetzi jemi seijre'e, ti pua'a neajta inee jemin seijre'e, a'í pu yeehúi ayén jéihua tí'imua'ítin í ti jín tíu'utátuiire'esin í Dios jemi.

'Seajta mú'een, ti pua'a seca'í neetzi jemi seijre'e, caxu tí'tit'íj tíj ruuren. ⁶ Aye'e pu 'een tíj na'a ti ca'í ch'é'e ayén neetzi jemi seijre'e. Aye'e pu 'een tíj a'ájna í pi'ísta, í ti antíveichi'íhuaca'a, ti ajta ja'at'í ya'uhua'áxi ti ij huatéehuan. Aye'e mú raruuren na'íjmi'íca í pi'ísta mej miyen raar'é'eseire'en, majta án ya'uhua'áxin í taij japua ti ij huatéajtaani.

⁷ 'Tí pua'a siyen neetzi jemi seijre'e, ti pua'a seajta siyen ra'ará'asten í niuucari í nej ámuamuá'ate, ayé'e pu yeehúi Dios ayén amuaatá'asin tí'tit'íj sej a'ij tíraatáhuaviira. ⁸ Tí pua'a siyen jéihua raamuá'ítin í se'íj jín tíu'utátuiire'en í Dios jemi, a'íj pu a'ájna jín ámitieere'e a'ame sej siyen tína'ará'astijre'e ineetzi. Aye'e xu se'ájna jín rí'í tíraatá'asin í niyá'upua. ⁹ Aye'e nu che'atá nena'a neri tejamuataaxí'í'eve a'ij ti ajta ari tinaataxí'í'eve í niyá'upua. Setá'aj seuj neetzi jemi seijre'e nej ni amuaaxí'í'eve'en.

¹⁰ 'Tí pua'a yeehúi siyen ra'ará'asten a'ij nej neri tejamuataa'ajj, aj xu si siyen neetzi jemi seíire'e xá'aju'un nej ni amuaaxí'í'eve'en. Neajta inee, ayé'e nu che'atá nena'a tíra'áste a'ij ti tinaata'ajj í niyá'upua. A'íj nu yeehúi jín niyen jemin seíire'e na'ame ti ij ajta niyá'upua ayén naataxí'í'eve'en. ¹¹ Aye'e nu 'een jín tejá'amua'ixaate'e ti ij mú'ejmi jemi seíire'e á'ara'ani í nej jín netémua'ave'e, se'íj si seajta nain jín huataájtemua'ave'en.

Mej nu'u hua'ájxe'eve'en se'íj ajta se'íj í mej té'atzaahuate'e

¹² 'Aye'e nu yeehúi ne'ájna jín tejá'amua'íjcate'e se'íj si siyen che'atá sena'a hua'ájxe'eve'en a'ij nej neri tejamuataaxí'í'eve mú'ejmi. ¹³ A'íj pu a'ín pú'een í tí jaitze'e muá'í'eri í tí jín ja'at'í ayén raataxí'í'eve'en í rux'í'ej tevi ti i ayén jetzen me'ecan huámi'íni.

¹⁴ 'Mú'een xu yeehúi se'ín pú'een í nete'ítestemua'a ti pua'a siyen huá'íni a'ij nej tejá'amua'áijte'e. ¹⁵ Canu ch'é'e niyen amuaatámua'atzi yee mi se'íj yeehúi tí'ívaire'e ineetzi jemi, a'íné se'íj ti ayén tí'ívaire'e, capu ramua'aree a'ij ti rici a'ájna ti tí'íra'áijte'e. Mí neajta inee, ayé'e nu amuaatámua'atzi yee mi se'íj nete'ítestemua'a, a'íné nu'uri niyen tejámuaatá'ixaa nain a'achú nej nena'a niyen ráanamujari'í í niyá'upua jemi.

¹⁶ 'Caxu mú'een siyen na'ave'ehua'íneetzi, sino nee nu yeehúi niyen amua'antíhuua'u, neajta nu niyen ne'ájna jín tejámua'íjca se'íj si u á'uju'un se'íj si siyen tí'tit'íj huamuá'ítin í se'íj tíu'utátuiire'en í Dios jemi. Neajta niyen raxí'í'eve'e ti i ayén rusén jín huatéaturan í se'íj raamuá'íti. Aj pu xaa, a'ín niyá'upua ayén amuaatá'asin tí'tit'íj sej raatáhuaviira ineetzi jetze me'ecan. ¹⁷ Aye'e nu tejá'amua'áijte'e, se'íj hui hua'ájxe'eve'en se'íj seajta se'íj.

A'ñime í mej té'atzaahuat'e/miyen mú se'ire'e muá'aju'un a'ñimej jemi í mej ñiyen chaanaca japua huachéjme

¹⁸ 'Caxu se'ñjna á'uhua'anan. Tí pua'a yeehui me'ín amuájcha'ñire'e í mej yen japuan huachéjme í chaanaca, a'ñi mú amuacái neetzi t'ícha'ñire'eca'a. ¹⁹ A'ñime í mej yen japuan huachéjme í chaanaca a'ñime mú miyen che'atá mena'a te'lá'amuaxe'eve'ecache'e t'ij í ruteístemua'a ti pua'a siyen huá'a jetze ajtème'ecantache'e. Mí seajta mú'een, caxu huá'a jetze ajtème'ecan, sino nee nu yeehui amua'antíhuua' a'ñimej tzejta'a. A'ñi mú jín miyen amuájcha'ñire'e a'ñime í mej yen huachéjme í chaanaca japua.

²⁰ 'Caxu yá'uhua'anan a'ñi nej tejámuaatá'ixaa yee jaitze'e pu ruxe'eve'e a'ñjna ti t'íajta caí a'ñjna ti ravaire'e. Tí pua'a a'ñi pua'a mena'a náaruu ineetzi, a'ñi mú che'atá mena'a a'ñi pua'a á'amuaruuren mú'ejmi. Na'ari ti pua'a miyen ra'ará'asten a'ñi nej tihua'umuá'ate, a'ñi mú majta ra'ará'astjre'esin a'ñi sej tihua'amua'aten. ²¹ Ayee mú yeehui á'amuaruuren me'ñjna jime'e sej siyen naará'aste ineetzi, a'ñine camu ramua'ate a'ñjna ti yen neja'uta'íteca'a.

²² 'Tí pua'a necaí yéve'ecánejiche'e, neajta caí a'ñi tihua'uta'ixáate'enche'e, capu huá'aci'itíche'e ti Dios puajtzi hua'utá'an a'ñjna jime'e mej natéxíeehuua. Ajta, ñjii, capu yeehui ché'e mé'e ti'it'ij í mej jín jetzen t'í'ijpua'ajte'e me'ñjna jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi. ²³ Ja'atí ti néjcha'ñire'e ineetzi, a'ñi pu ajta t'ícha'ñire'e í niyá'upua.

²⁴ 'Tí pua'a necaí niyen huá'ñniiche'e ti'it'ij ti caí máaj ja'atí ayén raay'itihua'a, capu ayén tiraavíjte'ecache'en ti Dios ayén puajtzi hua'utá'an a'ñjna jime'e í mej jín auteájturaa í jemin. Mí majta a'ñime, mu'uri naasej, majta néjcha'ñire'eca'a ineetzi, majta miyen che'atá mena'a ráaruu í niyá'upua. ²⁵ Ayee mú yeehui miyen huaríj ti ij ara'urasten a'ñi ti té'eyu'usi'í a'ñjna jetze í niuucari í mej jín t'íajta t'ijn: "A'ñi pu caí raavíte'e já'araa mej mena'a miyen tinéjcha'ñire'e muá'araa."

²⁶ 'T'í'ij a'ñin yeehui yen uvé'enen a'ñjna ti a'amua japua huá'ñniuni, í nej yen ya'uta'íti mú'ejmi jemi, ti ajta Dios jemi é'eme'ecan, a'ñi pu ayén tineteaxáatajme'e a'ame ineetzi. A'ñi pu a'ñin pú'een í xiéjñiu'ucari ti tzáahuati'ira'a jín t'í'mua'ata, ti caí a'uun a'uvé'emej í Dios jemi. ²⁷ Seajta mú'een, ayée pu ajta ruxe'eve'e sej siyen tinaatéaxajta ineetzi a'ñine netíj nena'a yen huatasejre ti yú e'iré'ene, mú'een xu á'ujjuhua'ane'e ineetzi jamuan.

16

Jesús pu tihua'ixaate'e ti caí hua'utamuarí'eriste'en a'ñimej í mej jamuan á'ujjuhua'an

¹ 'Ayee nu ne'ñjna jín tejá'amua'ixaate'e sej si caí ti'it'ij jín huamuá'itichen. ² A'ñime mú amu'irá'íti í teyujta'a. Jee xaa ne'u, ayée pu a'ñjna teja'uré'enejsin í xicá'ra'an jetze ti jetzen ayén té'eme. Ayee pu tiraatámitejte'esin í ja'ati ti ayén tiu'utévai í Dios jemi a'ñjna jime'e ti amuáacuii mú'ejmi. ³ Ayee mú me'ñjna jín t'í'iruuren a'ñine camu nenua'ate ineetzi, camu majta ramua'ate í niyá'upua.

⁴ 'Ayee nu yeehui teja'amua'ixaate'e sej si siyen ra'utámua'aree nej niyen tejámuaatá'ixaa ti pua'a ari ayén teja'uré'enen. Canu niyen tejámuaatá'ixaa 'ajmí'mua a'ñine naúche'e nu yeehui seijre'eca'a mú'ejmi jemi. ⁵ Neajta inee, ñjii nu ne'uun á'ume'e na'ame ne'ñjna jemi ti yen neja'uta'íteca'a. Mí seajta mú'een, caxu a'atzu ne'íhuua' a'u nej a'umé.

I ti t'í'muari'ihua í ti hua'íca í ti jín t'í'muari'e í xiéjñiu'ucare'ara'an í Dios

⁶ 'Jé'ecan xu huataúxíeemiste se'ñjna jime'e nej niyen neri tejámuaatá'ixaa. ⁷ Mí neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e ti ayén tejámuaatéva'iri nej niyen á'ura'ani. A'ñine ti pua'a necaí á'ura'ani, capu yé ve'ecánejisin, mú'ejmi jemi a'ñjna ti yeehui a'amua japua huá'ñniuni.

'Mí neajta inee, ti pua'a niyen á'ura'ani, aj nu ya'uta'íti ne'ñjna ti a'ñin yé ve'ecáanen ñiyen mú'ejmi jemi. ⁸ T'í'ij a'ñin yé ve'ecáanen, aj pu'í ayén a'ñjna jín huá'axijte'en a'ñimej í mej yen japua huachéjme í chaanaca japua, a'ñjna jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi, ajta a'ñjna jime'e nej niyen rí'éene'ecán jín seijre'e. A'ñi pu ajta a'ñjna jín huá'axijte'en a'ñjna jime'e ti Dios puajtzi hua'utá'asin.

⁹ 'Ayee pu 'een jín a'ñjna jín huá'axijte'en a'ñjna jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi a'ñine camu ná'atzaahuat'e ineetzi. ¹⁰ Ayee pu ajta 'een jín huá'axijte'en a'ñjna jime'e nej niyen urarí'ene'acan jín seijre'e a'ñine a'uun nu á'ume'e na'ame a'u ti é'eseijre'e í niyá'upua, a'u ti yeehui caí ché'e é'erí'iri sej naasej. ¹¹ Jíme'en pu'u a'ñjna í niuucari ti Dios puajtzi ayén tiu'utá'asin, ayée pu huá'axijte'en a'ñine pu'uri raaxí'epi'intare í Dios ti ayén puajtzi raatá'asin a'ñjna ti t'íajta ñiyen chaanaca japua.

A'ñjna í xiéjñiu'ucare'ara'an í Dios, a'ñi pu r'í'í tiraateátuuaasin í yaujra'an

¹² 'Ayee pu na'aráanajche nej jéihua huá'pi'í niyen tejámuaatá'ixaate'en. Mí seajta mú'een, caxuu xi nain au'itíeé xá'aju'un ñjii. ¹³ Mí ajta a'ñin yeehui í xiéjñiu'ucare'ara'an í Dios ti tzáahuati'ira'a jín t'í'ixaxa'a, t'í'ij uvé'enen, a'ñi pu nain jín tejá'amua'aten ti ayén t'í'ayajna. Capu ayén a'ñjna jín tejámuaatá'ixaate'esin a'ñi ti rusej na'a a'ñi tirájtu

sino ayée pu'u na'a ayén tejámuatá'ixaate'esin a'ij ti na'a t'ínamua. A'í pu ajta tejámuatá'ixaate'esin a'ij ti auj teja'uré'enejsin.

¹⁴ 'A'í pu yeehui ayén ra'ancuré'asin neetzi ti ne'á'a, ajta ayée pu che'atá na'a e'ehuauritiécan jín tejámuatá'ixaate'esin. Ayee pu a'ájna jín huarín, a'í pu ayén r'í' tinaateátuasin. ¹⁵ T'ij na'a ti ayén niyá'upua jemi t'í'iseijre'e, a'í pu ajta neetzi t'í'ine'a'a. A'ij nu jín niyen raataxájtaca'a yee a'ín xiéniu'ucari pu nu'u ayén ra'ancuré'an neetzi ti ne'á'a ti ij ajta nu'u tejámuatá'ixaate'en e'ehuauritiécan jime'e mú'ejmi jemi.

Jesús pu ayén tihuá'ixaate'e ti nu'u ca'anacan m'í'ni

¹⁶ 'Capu a'achú á'ateeri sej caí ché'e siyen mé'e nejé'eseijran. T'í'ij ajta capu ajta ché'e á'ateeri, sej rujé'cuatze'en seajtáhuua'a neseijran. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹⁷ Majta seica í mej jamuan á'ujuhua'ane'e, ayée mú t'í'iru'ihua'uraca'a t'jín:

—¿A'í'ne yeehui huataújmua'a a'ájna í niuucari ti nu'u caí a'achú á'ateeri tej caí ché'e mé'e yé'eseijran, ajta nu'u caí ché'e á'ateeri tej teajtáhuua'a tajé'cuatze'en raseijran? ¿A'í'ne yeehui ajta huataújmua'a í sej'j ti ayén nu'u a'í' pu ajta a'umé'e a'ame í ruyá'upua jemi?

¹⁸ Maúche'e mu'u miyen t'í'iru'ihua'uraca'a t'jín:

—¿A'í'ne yeehui huataújmua'a a'ájna í niuucari ti jíme'en yee ti nu'u caí a'achú á'ateeri? Catu a'atzu yaú'itie a'ij ti 'een jín ayén tiu'utaxájtaca'a.

¹⁹ T'í'ij jí Jesús ayén ráamua'areeri'í mej miyen rax'éve'eca'a mej me'ájna jín miyen tiraata'íhuua'u. Aj pu'í ayén tihua'utá'ixaa t'jín:

—¿Ni siyen se'ájna jín t'í'iru'ihua'u a'ij ti huataújmua'a a'ájna í nej niyen tiu'utaxájtaca'a yee ti nu'u caí a'achú á'ateeri sej caí ché'e mé'e nejé'eseijran, ajta ti caí nu'u ajta a'achú á'ateeri sej rujé'cuatze'en seajtáhuua'a neseijran?

²⁰ 'Ayee nu yeehui tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e. Mú'een xu ruyeinixi'ín, seajta huataújxiemiste'esin, majta a'í'ime miyen huataújtemua'ave'esin a'í'ime í mej yen chaanaca japua huachéjme. Mú'een xu xaa huataújxiemiste'esin. Mí ajta, a'ín í sej jín huataújxiemiste'esin, a'í'j pu ajta jetzen ayén a'iránejsin í sej seajta jín huataújtemua'ave'esin.

²¹ 'Ayee pu tejá'amuaruuren t'j' ajta t'í'jruuren í 'íta'a ti ayén t'í'ijcu'í'ine ti tiyaúj a'ame. T'í'ij a'ájna teja'uré'enen ti jetzen tiyaúj á'ara'ani, ayée pu jéhuua tirajpua'ítzi a'ame. Mí ajta a'ín, ti pu'a ari huanú'ihua í pa'ar'í'í, aj pu'í yá'uhua'axijsin í ti jín rajpua'íjtica'a a'ájna jime'e ti jéhuua huápi'í rutémua'ave'e a'í'ne í pa'ar'í'í pu'uri huanú'ihuaca'a íiyen chaanaca japua.

²² 'Ayee pu che'atá na'a tejá'amuaruuren mú'ejmi. Pu'uri ayén a'ájna teja'uré'ene í xicá'jra'an jetze sej jetzen huataújxiemiste'esin. Mí neajta ínee, neajtahua'a nu á'amua'eseijran. Seajta mú'een, a'ájna xu huataújtemua'ave'esin. Ajta capu ché'e r'í'ir'ísta a'ame ti ja'atí amua'a'ari í sej jín rutémua'ave'e.

Mata'aj mauj raatáhuavii mej mi majta ra'ancuré'an

²³ 'Ayee pu yeehui té'eme a'ájna xicá'jra'an jetze, sej caí ché'e t'í'it'j néhuaviira ineetzi. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, a'ájna xicá'jra'an jetze ti a'ín niyá'upua ayén amuaatá'asin t'j' na'a í sej tiraatáhuaviira ineetzi jetze me'ecan. ²⁴ T'ij na'a 'ajm'ímua ti yú e'iré'ene, caxu yeehui xi t'í'it'j raatáhuaviiri'í ineetzi jetze me'ecan. Setá'aj siyen raatáhuavii a'í'ne ayée xu se'ájna jín huarín, aj xu si siyen ra'ancuré'asin, aj xu si seajta siyen nain jín huataújtemua'ave'esin.

A'í pu Jesús nu'u hua'utéemua'iti a'tmej í mejyen huachéjme íiyen chaanaca japua

²⁵ T'ij na'a 'ajm'ímua ti yú e'iré'ene, ayée nu ne'ájna jín tejámuatá'ixaa niuucari jime'e ti seicé'í namuajre'e. Mí ajta, a'ájna teja'uré'enejsin í xicá'jra'an jetze nej caí ché'e niyen seicé'í tejá'amua'ixaate'e na'ame, sino nee nu amitiéere'ecan jín tejámuatá'ixaate'esin ne'ájna jime'e a'ij ti 'een niyá'upua ti é'eseijre'e.

²⁶ 'Ayee xu yeehui huá'irini se'ájna xicá'jra'an jetze sej siyen tiraatáhuavii ineetzi jetze me'ecan. Canu niyen tejá'amua'ixaate'e ti ayén ruxe'eve'e a'ame nej niyen raatáhuavii í niyá'upua nej ni mú'ejmi jetze me'ecan huatáaniuni. ²⁷ Capu xaa ne'u. Niyá'upua pu ruse'í'j já'amua'xe'eve'e a'ájna jime'e sej yeehui naatax'éve ineetzi, seajta siyen rá'antzaahua nej ne'uun u airáne í niyá'upua jemi.

Jesús pu ayén tihuá'ixaate'e ti nu'u a'uun a'ujnén í ruyá'upua jemi

²⁸ 'A'uu nu airáne í niyá'upua jemi, neajta nu niyen mú a'uvé'emej íiyen chaanaca japua. Neajta íjii, ayée nu yeehui tichesin íiyen chaanaca japua nej ni ne'uun a'ujnén í niyá'upua jemi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Jesús.

²⁹ Majta a'í'ime, í mej jamuan á'ujuhua'ane'e, ayée mú tiraata'ixaa t'jín:

—Pepu'uri íjii xaa ne'u piyen e'ehuauritiécan jín t'í'ixa. Capej ché'e seicé'í t'í'ixa, pe'ájna jime'e ti caí é'ehuauritie. ³⁰ Tu'uri xaa tiyen ramua'aree pej nain té'umua'aree, ajta yeehui

ti caí ayén ruxe'eve'e ti ja'atí ayén tí'itíj jín tí'imua'ihua'ura. A'íj tu jín tiyen rá'atzaahuat'e pej pe'uun airáane í Dios jemi.

³¹ Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—¿Ni tzaa siyen seri sicu tiná'atzaahuat'e? ³² Mí neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e ti a'ájna teja'uré'enejsin í xicá'jra'an jetze mej jetzen amuaatamuárite'esin. A'uu xu a'ucíjxi'isin a'u ti se'j é'eche, se'j seajta se'j. Mú'een xu yeehui mé núujisin nej ni nese'j nena'a huat'eáturan. Mí neajta, canu nese'j yú huat'eáturaasin a'iné niyá'upua pu neetzi jemi se'jre'e. ³³ Ayee nu yeehui 'een jín tejá'amua'ixaate'e se'j si siyen r'í'í tí'tese'jre'e í ru tza'ja'a se'ájna jime'e se'j neetzi jetze ajtém'e'ecan. Jéihua mú puaijtzí amuaatá'asin a'íime í mej yen huachéjme íyeyn chaanaca japua. Capu amín a'íj. Setá'aj siyen huataújtemua'ave'en se'ájna jime'e nej neri hua'antimuá'ítí.

17

Jesús pu rujapua niuuni ruse'j

¹⁻² Tí'íj Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu'i júte'e á'ujneereca'a ayén tí'ixáata, tíjín:

—Mí pe'j ní'íya'upua, pu'uri hui a'ájna teja'uré'ene pe'j peri raaxí'epi'intare. Patá'aj ti-hua'utase'jrate'en í teite pe'j peri r'í'í tinaatá'a í nej ayauj pu'een, nej ni neajta r'í'í timuaatá'an mú'ee'tzi, a'iné mú'ee pe'j pe'ájna jín piyey tinaa'íjca nej ni nain jín antinmua'areere huá'a jemi í teite, nej ni niyey hua'utá'an mej ruuri muá'ara'ani tíj na'a rusén jime'e, mat'j mena'a pua'amé í pe'j naatá'ui inee'tzi.

³ Ayee mú 'een jín ruuri muá'ara'ani tíj na'a rusén jime'e me'ájna jime'e mej miyey muá'amua'ati mí pe'j mú'ee pena'a ase'j pe'ín pu'een tzaahuatí'ira'a jime'e í Dios, majta me'ájna jime'e mej miyey náamua'ati, nej Jesús pu'een, í nej neajta a'ín pu'een í Cirístu'u í pe'j neja'uta'íteca'a.

⁴ Ayee nu 'een jín r'í'í timuaatá'a huá'a jemi í mej yen huachéjme íyeyn chaanaca japua, a'iné nu'uri ra'antipuá'ajte í pe'j jín piyey tinaa'íjca.

⁵ Ari íjii, mí pe'j ní'íya'upua, patá'aj hui piyey che'atá pena'a r'í'í tinaate'ájtuani mú'ee'tzi jemi a'íj pe'j r'í'í tineetá'acare'e net'íj ne'uun á'ucatií mú'ee'tzi jemi tí'íj caí xi se'jre'eca'a í chaanaca.

Jesús pu huá'a japua huatániuusin a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'an

⁶ Nu'uri niyey hua'utase'jrate a'íj pe'j 'een ne'íime jemi í pe'j piyey naatá'uiiri'í a'ímej í mej huá'a jetze ajtém'e'ecantaca'a í mej yen huachéjme íyeyn chaanaca japua. A'íí mú ate'ítestemua'a mú pu'ee'ne'e. Pajta mú'ee, mú'ee pe'j naatá'uiiri'í. Majta a'íime, a'íí mú miyey ra'ará'astjire a'íj pe'j tiu'uta'ájtaca'a.

⁷⁻⁸ Mu'uri ramua'aree ti mú'ee'tzi jetze te'íráane nain pat'j pena'a pe'ájna jín tinaa'íjca, a'iné ayée nu che'atá nena'a tihua'utá'ixaa a'íj pe'j peri tinaatá'ixaa inee'tzi. Majta a'íime, ayée mú ra'ancuré'a í nej hua'utá'ixaa. Ayee mú tzaahuatí'ira'a jín ramua'areereca'a nej mú'ee'tzi jemi a'uvé'emej, majta miyey rá'antzaahua pe'j piyey yen neja'uta'íteca'a.

⁹ Ayee nu huá'a jime'en muahuavii. Canu niyey muahuavii huá'a jime'en mat'j mena'a pua'amé miyey yen se'jre'e í chaanaca japua, sino huá'a jime'en í pe'j pena'a peri naatá'vitiste, a'iné ate'ítestemua'a mú pu'een. ¹⁰ Mat'j mena'a pua'amé í mej nete'ítestemua'a pu'een, a'íí mú majta ate'ítestemua'a pu'een mú'ee'tzi. Majta a'íime í mej ate'ítestemua'a pu'een mú'ee'tzi, ayée mú che'atá mena'a nete'ítestemua'a pu'een inee'tzi. Ayee mú r'í'í tinaatá'aca inee'tzi me'ájna jime'e mej miyey r'í'í tí'ti'íjcha'íí net'j inee.

¹¹ Canu hui ché'e yen huat'eáturaasin íyeyn chaanaca japua. Mí majta a'íime, a'íí mú xaa miyey huat'eáturaasin. Neajta inee, mú'ee'tzi jemi nu a'um'é na'ame. Ayee nu tí'imuhauavii patá'aj r'í'í tihuá'ucha'ín amuá'eri'ira'a jime'e, a'íimej í pe'j naatá'vitiste mej mí miyey che'atá mena'a na'íjmi'í se'íre'e mej se'j mena'a pu'ee'ne'en tet'j iteyn. ¹² Net'í'íj huá'a jemi huacatií, nee nu r'í'í tihuá'acha'íca'a mú'ee'tzi jetze me'ecan. Capu ja'at'í á'uvej ti huá'a jetze ajtém'e'ecan sino a'ájna ti ayén tiraavíj'te ti ayén puaijtzí ráaci'ítí. Ayee pu 'een jín huaríj ti íj ayén araúrasten a'íj ti té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze.

¹³ Neajta íjii nu a'um'é na'ame mú'ee'tzi jemi. Mí neajta inee, ayée nu niyey tí'ixa net'í'íj nauj huá'a jemi yé huaca mej mí nain jín miyey che'atá mena'a huataújtemua'ave'en net'j inee tí'inetemua'ave'e. ¹⁴ Nee nu tihua'utá'ixaa í niucari í pe'j jín piyey tinaa'íjca. Majta a'íime í mej yen huachéjme íyeyn chaanaca japua, a'íí mú huá'ajcha'íre'e í nete'ítestemua'a a'iné camu huá'a jetze ajtém'e'ecan í mej íyeyn se'jre'e. Neajta inee, canu neajta huá'a jetze ajtém'e'ecan.

¹⁵ Canu ne'ájna jín niyey muahuavii pe'j pi hua'irájtuani íyeyn chaanaca japua sino patá'aj r'í'í tihuá'ucha'ín ti íj caí a'ín ti a'íj pua'a tí'ítevij hua'antimuá'ítin í nete'ítestemua'a. ¹⁶ Camu huá'a jetze ajtém'e'ecan í mej yen huachéjme íyeyn chaanaca japua. Neajta inee, ayée nu che'atá nena'a caí huá'a jetze ajtém'e'ecan. ¹⁷ Patá'aj r'í'í tihuá'ute'ájtuani mú'ee'tzi jemi

pe'íjna jime'e í niuucari ti ayén ti'ayajna. Tíj na'a pej piyen tiu'utaxájtaca'a, a'í pu ayén ti'ayajna.

¹⁸ 'Aye'e nu che'atá nena'a tihua'uta'aíteca'a mej a'ucíjxi'in nainjapua í chaanaca patíj mú'ee yen tineja'uta'íteca'a. ¹⁹ Neajta inee, ayée nu huatánne'a mú'eetzi jemi huá'a jetze me'ecan mej mi majta tzáahuati'íra'a jín huataúra'an majta mú'eetzi jemi.

Jesús pu ayén tí'ijhuahuau huá'a japua, matíj mena'a í mej té'atzaahuate'e

²⁰⁻²¹ 'Canu ne'ímej nena'a jíme'en muahuavii, sino neajta niyen tí'imuhavii ne'íme jime'e í mej miyen té'antzaahuate'esin me'íjna jime'e a'íj mej tihua'utá'ixaate'esin, mej mi náimi'i miyen seíj mena'a pu'éene'e muá'ara'ani, patíj piyen neetzi jemi seijre'e, mi pej ní'íya'upua, netíj neajta inee mú'eetzi jemi seijre'e. Miché'e hui majta miyen téjmi jemi seíre'e muá'ara'ani mej mi a'íime í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua, miyen té'antzaahuate'en pej yen neja'uta'íteca'a.

²²⁻²³ 'A'íjna ti huápi'i naa seijre'e í pej jín r'í'i tinaatá'a, ayée nu che'atá nena'a ne'íjna jín r'í'i tihua'utá'a mej mi miyen seíj mena'a pu'éene'e muá'ara'ani tetíj iteen, netíj neajta huá'a jemi seijre'e, patíj pajta mú'ee neetzi jemi seijre'e. Neajta nu ne'íjna jín r'í'i tihua'utá'a mej mi nain jín seíj mena'a pu'éene'e muá'ara'ani, mej mi a'íime í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua, miyen ráamua'aree pej piyen yen neja'uta'íteca'a, pajta piyen che'atá pena'a hua'utaxí'eve patíj pajta tinaataxí'eve ineetzi.

²⁴ 'Aye'e nu tí'ijxe'eve'e, mi pej ní'íya'upua a'ímej jime'e í pej piyen naatávi'itíste, mej mi me'uun a'uteáturan a'u ne'íj a'utevé'e na'ame, mej mi majta miyen raaseíj me'íjna ti huápi'i naa seijre'e í pej jín r'í'i tinaatá'a, a'íjna í pej jín r'í'i tinaatá'a pe'íjna jime'e pej piyen nexí'eve'eca'a 'ajmí'imua tí'íj caí xi seijre'eca'a í chaanaca.

²⁵ 'Niya'upua, mi pej nain jín urari'en, camu hui miyen muamua'ate a'íme í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua. Mí neajta inee, nee nu xaa muamua'ate. Majta í netefestemua'a, a'í mú miyen ramua'aree pej piyen yen neja'uta'íteca'a. ²⁶ Nu'uri niyen hua'utaseíjrate a'íj pej 'een. Neajta nu hui nauj niyen hua'utaseíjrate'esin mej mi miyen che'atá mena'a huá'íjxe'eve'en seíj majta seíj patíj mú'ee tí'inexe'eve'e, nej ni neajta huá'a jemi seíre'e ná'ara'ani. —Aye'e pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

18

A'í mú raatévi'i me'íjna í Jesús

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53)

¹ Tí'íj Jesús ayén raatapua'ájtaca'a ti tiu'uxájtaca'a, aj pu'i á'uraa, majta a'íme í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Mat'íj mi anticíj jachi japua ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Cedrón. A'uu pu u jetze pújme'en jeíhua tiu'uvéjme'ecaa í ciyej, aseituuna ciyej. ² Ajta a'ín í Judás ti ayén tiu'utátuiire'esin í Jesús jime'e, a'í pu é'emua'atejca'a a'ujna a'íné mú'í mú me'uun e'etíjseíj, a'íjna í Jesús, majta í mej jamuan á'ujujhua'ane'e.

³ Majta a'íme í mej me'uun tí'ajta teyujta'a, majta a'íme í fariseos, ayée mú hua'avé'ehuaa a'íme í xantaaru'u í mej me'uun tí'icha'íi u teyujta'a. Aye'e mú ará'aseca'a a'achú cumu huaícate. Náimi'i mú tatzari tiú'isime'e, majta tí'itíj lámpara, majta í mej jín huaténe'use'en. Ajta a'ín í Judás, a'í pu huá'uvi'itijme'e. Mat'íj mi me'uun a'ará'a a'utí Jesús a'utéveeca'a. ⁴ Ajta a'ín Jesús, a'í pu ari ramua'aree'eca'a a'íj ti tí'itíj raruuren. Aj pu'í hua'antinájcheca'a. Aye'e pu tihua'uta'íhua'uri'i tíjín:

—¿A'ataani seúuhuaunen?

⁵ Aye'e mú tiraata'ixaa tíjín:

—Jesús, ti Nazarét é'eme'ecan.

Aj pu'í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Nee nu ne'ín pú'een.

Ajta a'ín Judás, ti ayén tiu'utátuiire'esin, a'ú pu huá'a jamuan a'utéveeca'a í xantaaru'u.

⁶ Tí'íj Jesús ayén tihua'utá'ixaa yee ti nu'u a'ín pú'een, a'í mú ruhuárita'a cáacij. Majta e'eráavatzí á chuaata'a. ⁷ Ajthua'a pu ayén tihua'uta'íhua'uri'i tíjín:

—¿A'ataani seúuhuaunen?

Majta miyen tiraata'ixaa tíjín:

—Jesús ti Nazarét é'eme'ecan.

⁸ Aj pu'í ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Nu'uri hui niyen tejámuatá'ixaa yee nej ne'ín pú'een. Tí pua'a siyen neetzi huauca, setá'aj siyen hua'utá'an mej á'uci'ine am'íme í mej nee jamuan á'ujujhua'an. —Aye'e pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

⁹ Aye'e pu tiuju'uríj ti ij ayén araúrasten a'íj ti a'ín ari tiu'utaxájtaca'a tíjín: “Capu nu'u ja'atí á'uvej ti huá'a jetze ajtéme'ecan a'ímej pej nu'u naatáuiiri'í.”

¹⁰ Ajta a'ñin Simón, ti ajta i'li Pedro, a'ñi pu chun huitécheeca'a. A'ñi pu rú'ijcupi. Aj pu'i a'ñina jín tiraapuajti ravaire'eca'a a'ñina í ti nain jín antiújmua'areereca'a u teyujta'a. Pedro pu ayén ra'ajtavejcheca'a í naxaira'an í ja'ati. Ayee pu ántehuaaca'a a'ñina ti tí'ivaire'e tijín Malco.

¹¹ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa a'ñina í Pedro tijín:

—Ucárujte'e mi a'achun. ¿Ni caí ayén ruxe'eve'e nej ne'ñina jín ra'ará'astijre'en í ti niyá'upua ayén jín tinaa'íjca?

A'uú mú yé'evi'tin í Jesús me'ñina jemi í Anás
(Mt. 26:57-58; Mr. 14:53-54; Lc. 22:54)

¹² Mat'ij mi a'ñime í xantaaru'u, ajta a'ñin í ti huá'a capitán pú'een, majta a'ñime í mej me'uun tí'icha'hi u teyujta'a, a'ñi mú raatéevi'i me'ñina í Jesús. Mat'ij mi ra'amuáajji'icie.

¹³ Amuacái mú me'uun ya'uvvi'ti me'ñina jemi í Anás, a'ñine a'ñi pu a'ñin pú'een'e í mu'üneára'an a'ñina í Caifás ti a'ájná'imua nain jín antiújmua'areereca'a u teyujta'a. ¹⁴ Ajta a'ñin Caifás, a'ñi pu a'ñin pú'een'e ti ayén tihua'utá'ixaa í mej Israel jetze ajtémecan ti ayén nu'u tihua'atéva'irihua'an ti seij na'a í tevi ayén huámi'ini huá'a jetze me'ecan í teite.

Pedro pu ayén tí'ixa ti nu'u caí ramua'ate a'ñina í Jesús
(Mt. 26:69-70; Mr. 14:66-68; Lc. 22:55-57)

¹⁵ Ajta a'ñin Pedro, a'ñi pu imuá huamé'ecaa cujta'an í Jesús. Ajta jamuan huamé'ecaa seij ti ajta Jesús jamuan á'uche'ecane'e. Ajta a'ñin í seij ti Jesús jamuan á'uche'ecane'e, a'ñi pu ramua'atejca'a a'ñina ti nain jín antiújmua'areereca'a u teyujta'a. A'ij pu jín, jamuan í Jesús a'uun a'uteájrupi a'u ti e'eráyajta'a a'ájna ti é'eché a'ñina í ti t'íajta.

¹⁶ Ajta a'ñin Pedro, pua'acié pu a'uteájturaa tá'apueerta. Aj pu'i í seij ti Jesús jamuan á'uche'ecane'e, a'ñi pu a'uré'ene tá'apueerta. Aj pu'i ayén tiraata'ixaa a'ñina í 'íta'a ti a'uun tí'icha'hi tá'apueerta. Aj pu'i a'uun ya'uvvi'ti a'ñina í Pedro. ¹⁷ Aj pu'i a'ñin 'íta'a ti a'uun tí'icha'hi tá'apueerta, ayee pu a'ñin í Pedro tiu'utá'ixaa tijín:

—¿Ni hui pecaí pajta mú'ee huá'a jetze ajtémecan a'ñime í mej me'ñina jamuan á'ujjuhua'ane'e?

Aj pu'i ayén tiraata'ixaa tijín:

—Canu hui a'atzu.

¹⁸ Jé'ecan pu huáseevi'i a'ájná'imua. Majta a'ñime í mej tí'ivaire'e u teyujta'a, majta a'ñime í mej me'uun tí'icha'hi, a'ñi mú a'unai. Majta a'úu mú atavéejme'ecaa a'u ti á'ataa mej mi ahuáujpiste'en. Ajta a'ñin Pedro, a'ñi pu huá'a jamuan a'utéveeca'a, ajta pu a'ñin á'ujpiste'eca'a.

A'uú mú rá'avi'tin í Jesús a'ñina jemi í Caifás
(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Lc. 22:66-71)

¹⁹ Ajta a'ñin ti nain jín antiújmua'areereca'a, a'ñi pu ayén tiraata'ihua'uri'i a'ñina í Jesús a'ñina jime'e í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, ajta a'ñina jime'e a'ij ti a'ñin tí'imua'ataca'a. ²⁰ Jesús pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nee nu hui jéjre'e tihua'utá'ixaa í teite í mej yen seijre'e íyey chaanaca japua. Tí'ij pí na'a nu tihuá'amua'atejca'a huá'a teyujta'a, neajta ne'újna teyujta'a a'u mej e'etiújse'iri a'ñime í mej Israel jetze ajtémecan. Canu hui tí'itij avíitzi jín tiu'utaxájtaca'a. ²¹ ¿A'íne'een jín piyen tí'ine'ihua'u? Patá'aj piyen tihua'uta'ihua'u pe'imej í mej náanamujri'i. Casi'i, a'ñi mú xaa ne'u miyen ramua'aree a'ij nej tiu'utaxájtaca'a. —Ayee pu Jesús tiraata'ixaa.

²² Ajta seij ti huá'a jetze ajtémecan í mej me'uun tí'icha'hi teyujta'a, áa pu vejli'i a'utéveeca'a. Jáme'en pu'u ayén ráanamujri'i a'ij ti Jesús tiu'utaxájtaca'a, aj pu'i ra'arájvee. Ajta ayén tira'ajte'á'ajxi tijín:

—¿Ni tzaa ayén tiraavíjte'e pej piyen tí'ira'ixaate'e pe'ñina ti nain jín antiújmua'aree u teyujta'a?

²³ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Tí pua'a necaí tí'itij jín x'épi'in huaríj netí'ij niyen tiraata'ixaa, patá'aj hui piyen a'ij tiu'utaxá. Na'ari caí, ti pua'a niyen x'épi'in tiu'utaxájtaca'a, ¿a'íne'een jín piyen na'arájvee?

²⁴ Aj pu'i a'ñin Anás ayén tihua'uta'aj mej rá'anvi'tin me'ñina jemi í Caifás. Ajta, a'ñin Jesús, a'ñi pu auj anájj'ici'ihuaaca'a.

Pedro pu ajtahua'a ra'avé'avaataca'a ti nu'u caí ramua'ate í Jesús
(Mt. 26:71-75; Mr. 14:69-72; Lc. 22:58-62)

²⁵ Aúche'e pu a'uun rupiste'eca'a a'ñina í Simón ti ajta i'li Pedro. Aj pu'i ja'atí ayén tiraata'ihua'uri'i tijín:

—¿Ni tzaa ayén tí'ayajna pej huá'a jetze ajtémecan í mej Jesús jamuan á'ujjuhua'ane'e?

Aj pu'i Pedro ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Canu.

²⁶ Ajta seij ti ayén ravaire'eca'a í ti nain jín antiújmua'areereca'a, a'uun pu a'utéveeca'a. A'í pu ajta ihuáare'ara'an pú'eene'e a'íjna í ja'ati ti Pedro ayén ra'ajtavejcheca'a í naxaira'an. Aj pu'i ayén a'íin í Pedro tiu'utá'ixaa tijn:

—Ayej ne'ase nee nu ne'uun muajé'eseij amíjna jamuan a'u ti a'uvéjme í aceituuna ciye'e.

²⁷ Ajtahua'a pu seicié tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pedro ti nu'u caí ramua'ate a'íjna í Jesús. Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu'i ayén huajjhuaca'a í gallo.

A'uu mú ya'uví'ití í Jesús a'íjna jemi í Pilato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Lc. 23:1-5)

²⁸ Matí'ij mi a'íime í mej tí'ajta u teyujta'a, a'úu mú ru'iráavi'iti me'újna a'u ti Caifás huiracáí á'aye'i. Matí'ij mi me'uun ya'uví'iti u chí'ita a'u ti á'ucatii í tajtuhuan ti tí'ivaire'e huá'a jetze me'ecan í Roma mej é'eche. Pu'uri t'n tapuá'arijme'eca, ajta mu'uri t'n autehujisime'e mej tí'uuyesten. A'íj mú jín caí a'uun a'uteájrupi a'u ti a'íin tajtuhuan á'ucatii mej mi caí tí'itíj jín auteáturan í ruye'irá jime'e a'íné capu huá'a jetze ajtémé'ecantaca'a a'íjna í tajtuhuan. Ayeé mú raxí'eve'e'eca'a mej miyen ráacua'ani í cua'ira í mej jín ra'utámua'aree me'ájna xicájra'an ti jetzen Dios tihua'utá'uuni'iri'i.

²⁹ A'íj pu jín a'íin Pilato ayén huirájraa á pua'acé huá'a jemi. Aj pu'i ayén ti-hua'uta'íhua'uri'i tijn:

—¿Tí'itájni yeehui jín siyen tí'íjxajtzi'i semíjna mi ja'atí?

³⁰ Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa tijn:

—Tí pua'a yeehui caí ayén tí'itíj jín auteáturanche'e ti a'íj pua'a 'een, catu tiyen muaatátuiire'enche'e.

³¹ Aj pu'i Pilato ayén tihua'utá'ixaa tijn:

—Setá'aj siyen rá'anví'itin setá'aj rujímua'a siyen ra'uxájte'en se'íjna jime'e a'íj ti teja-muaa'atá'aca í a'amua ye'irá.

Matí'ij mi miyen tiu'utaniú a'íime í mej tí'ajta u teyujta'a tijn:

—Capu hui ayén titatá'aca tej ti tiyen ja'atí huajé'ica.

³² Ayeé pu tiu'urj í ti jiy ayén aráurasten a'íjna í niuucari í ti jín Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a a'íj ti nu'u ayén tí'imí'ini. ³³ Aj pu'i Pilato ajtahua'a a'uun a'uteájrupi u chí'ita. Tí'ij jí u ya'utajé í Jesús. Ayeé pu tiraata'íhua'uri'i tijn:

—¿Ni hui pe'ín pú'een í ti tihua'áijte'e a'íimej í mej Israél jetze ajtémé'ecan?

³⁴ Jesús pu ayén tiraata'íhua'uri'i tijn:

—¿Ni yeehui asej pena'a piyen a'íj tirájteu nusu seij ayén tinaatéxajta'a mú'ee'tzi jemi?

³⁵ Aj pu'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Pilato tijn:

—¿Ni tzaa niyen Israél jetze ajtémé'ecan? Canu xaa ne'u yeehui. A'íime í mej ateítestemua'a pú'een, majta a'íime í mej me'uun tí'ajta u teyujta'a, a'íi mú a'íin pú'een í mej mú'ee'tzi yé vé'etua ineetzi jemi. ¿Tí'itájni hui a'íj puáaruu?

³⁶ Ajta a'íin Jesús ayén tiraata'ixaa tijn:

—A'íjna í nej jín tí'ajta, capu hui yen me'ecan í chaanaca japua. Tí pua'a ayén éene'en á'ame'enche'e, ayéé mú me'ájna jín tiu'utatése'enche'e í mej nevaire'e mej mi caí miyen ná'ateevi'in a'íime í mej me'ájna u teyujta'a. Mí ajta, seicié pu éene'e seijre'e í nej jín tí'ajta.

³⁷ Aj pu'i Pilato ayén tiraata'ixaa tijn:

—Aa ní'íjtá ne'u, mú'ee pej xaa hui tí'itíj jín tihua'áijte'e a'íimej í teite.

Ajta a'íin Jesús ayén tiraata'ixaa tijn:

—Xí'epi'in pej piyen tiu'utaxájtaca'a nej nu'u tí'itíj jín tihua'áijte'e. Jee xaa ne'u ayén tí'ayajna nej ne'íjna jín huanú'íhuaca'a. Ayeé nu 'een jín yen huatasejre miyen chaanaca japua nej ni niyen ne'íjna jín tiu'utaxá' ne'íjna jime'e ti ayén tí'ayajna. Matíj mena'a pua'amé í mej miyen ra'ancuré'a me'íjna ti ayén tí'ayajna, naími'í mú hui nenamua.

³⁸ Aj pu'i Pilato ayén tiraata'íhua'uri'i tijn:

—¿Tí'itájni a'íin yeehui pú'een a'íjna ti ayén tí'ayajna?

Seij pu'u huiráame, ti pua'a Jesús nusu Barrabás

(Mt. 27:15-31; Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25)

Tí'ij ayén tiu'utaxáataj, aj pu'i huirájraa, ajta a'uun a'uré'ene huá'a jemi í mej Israél jetze ajtémé'ecan. Ayeé pu tihua'utá'ixaa tijn:

—Capu hui tí'itíj a'íj ayén tiná'amítejte'e í nej jín tí'itíj jín jetze te'ujpuá'ajte'en. ³⁹ Mí sea-jta mú'een, ayéé xu tí'íjri'ire nej niyen amua'irátuiitze'en seij ti aiteánami'í setá'ij seri siyen ra'utámua'areeri'í í xicájra'an jetze ti Dios jetzen tihua'utá'uuni'iri'í í á'amua'auvsimua'ac'í. ¿Ni siyen hui raxí'eve'e nej niyen amua'irátuiitze'en nemíjna ti ayén nu'u tejá'amua'ajte'e mí seij Israél jetze ajtémé'ecan? —Ayeé pu tihua'uta'íhua'uri'í.

⁴⁰ Matí'ij mi miyen ca'anín jín titeejíhuaca'a tijn:

—Catu. Catu raxí'eve'e temíjna. Patá'aj yeehui tu'irátuiitze'en pe'íjna í Barrabás.

Ajta a'ín Barrabás, a'í pu huá'a jetze ajtém'e'cantaca'a a'íme'j í mej hua'uténe'usi'i mej mi huá'ari'i í mej jín t'íajta a'íme í mej Roma é'eme'ecan.

19

I curuun ti tzicare'e jín cistíhuaca'a

¹ Aj pu'í Pilato ya'uví'iti a'íjna í Jesús mej mi ra'itévajxi'in me'íjna jime'e í cuaarta. ² Mat'íj mi a'íme í xantaaru'u, tzicare'e mú huatécistaca'a mej mi curuun huatétaahua. Mat'íj mi ra'avé'emuaniri'i. Mat'íj mi cáxuri ru'ucávijri'i ti jáamua'ara ti neána. ³ Mu'íití mú ajtéaxiireca'a vejlí'i í jemin. Ayee mú t'í'ira'ixaate'eca'a t'íjn:

—Aja'í, mi pej nu'u yeehui tihua'ajte'e í mej Israel jetze ajtém'e'ecan.

Mat'íj mi ra'arávajxi.

⁴ Aj pu'í ajtahua'a huirájraa a'íjna í Pilato. Ayee pu tihua'utá'ixaa t'íjn:

—Casí'í mú'een, nu'uri hui niyen amuaatuuire'esin sej si siyen ráamua'aree ti cáí t'í'it'íj a'íj tiná'amitiejte'e í nej jín t'í'it'íj jín jetze te'ujpuá'ajte'en.

⁵ Aj pu'í Jesús ajta huirájraa. Aúche'e pu ayén tira'avé'emúajcaa a'íjna í curuun ti tzicare'e jín cistíhuaca'a, ajta ru'ucaví'í a'íjna í cáxuri ti jáamua'ara ti neána. T'í'ij Jesús huirájraa, aj pu'í Pilato ayén tihua'utá'ixaa t'íjn:

—Ye'ecui, pu'uri yé huatéjvee í teáata'a.

Pilato pu ayén t'í'tese'e ti raatátuaani í Jesús

⁶ Majta a'íme í mej miyen t'í'ajta u teyujta'a, majta a'íme í mej me'uun t'í'icha'í, jíme'en mu'u miyen raasej, aj mú mi ca'anín jín huatejihuajraa t'íjn:

—Aúutatai í cúruu jetze. Aúutatai pepu'u.

Aj pu'í Pilato ayén t'í'utaniú t'íjn:

—Mú'een xu hui rá'anví'itin sej si rujímua'a sena'a rá'utatan. Mí neajta nee, capu hui a'íj ayén tiná'amitiejte'e í nej jín t'í'it'íj jín jetzen te'ujpuá'ajte'en.

⁷ Majta a'íme í mej me'uun t'í'ajta u teyujta'a, jeíhua mú miyen t'í'ira'ixaate'eca'a t'íjn:

—Ayee tu yeehui tiráje'ira ti jíme'en ayén tiraavjíte'e ti a'ín a'íjna jín huám'ini a'íjna jime'e ti ayén huataújsejirataca'a ti a'í pu nu'u a'ín pú'een í yaujra'an í Dios.

⁸ T'í'ij ayén ráanamujri'i a'íjna í Pilato, jaitze'e pu t'í'utátziin. ⁹ Ajtahua'a a'uun uteájrupi u chí'ita. Ajta ya'uví'iti í Jesús. Aj pu'í ayén tiraata'íhua'uri'i t'íjn:

—¿A'uné yeehui imuá pé'eme'ecan mú'ee?

Ajta a'ín Jesús, capu a'atzu huataniú.

¹⁰ Aj pu'í Pilato ayén tiraata'ixaa t'íjn:

—¿Ni tzaa pecá piyen ahuá'aca'ane pej yeehui tinaatá'ixaate'en? ¿Ni cáí ayén timuá'amitiejte'e nej ne'íjna jín antínmua'aree nej ni mu'íirájtuaani, nusu nej ni neajta muá'utatan í cúruu jetze?

¹¹ Ajta Jesús ayén tiraata'ixaa t'íjn:

—T'í pua'a cáí amuacáí Dios ayén tímuaatá'acare'enche'e pej piyen te'entí'amua'areere, capej t'í'it'íj jín antí'amua'areereche'e ineetzi jemi. A'íj pu jín, a'íme í mej neetzi jime'e t'í'utátui mú'ee'tzi jemi, jaitze'e mú t'í'it'íj jín auteájturaa í Dios jemi.

¹² T'íj na'a í Jesús ayén t'í'utaxájtaca'a, a'íjna í Pilato a'í pu a'íj t'í'ijhuauca'a a'íj ti huá'ini ti ij ru'irájtuaani a'íjna í Jesús. Mí majta a'íme, í mej me'uun t'í'ajta teyujta'a, majtáhua'a mú miyen titeetejihuajraa t'íjn:

—T'í pua'a hui piyen ru'irájtuaani pemíjna mi teáata'a, capej ché'e t'í'it'íj jín t'í'itevée pua'amé pe'íjna jemi í César ti t'í'ita'ajíte'e a'íné ja'atí ti na'a ti ayén huataújsejirata ti a'ín pú'een ti t'í'ita'ajíte'e, a'í pu hui ayén rájcha'íire'e a'íjna í César. —Ayee mú t'í'utaxájtaca'a.

¹³ T'í'ij Pilato ayén tihua'unamujri'i, aj pu'í ru'irávi'iti a'íjna í Jesús. Aj pu'í Pilato án a'ujye'íxi japuan í ipuari a'u mej tejé'exi'epi'íntare'e. Ayee pu téja'arájtéhuaa a'ujna t'íjn: A'u ti tetej a'umuánijmee ti pa'atza. Ajta, ayée pu téja'arájtéhuaa hua'aniuua jime'e í hebreo t'íjn Gabata.

¹⁴ Pu'uri a'ájna pít'í'irijcaa í xicá'ra'an mej jetzen r'í'í huaújruren mej mi miyen me'íjna jín ra'utámua'aree a'ájna xicá'ra'an jetze ti Dios jetzen tihua'utá'uuni'iri'i. Pu'uri ayén pít'í'irijcaa a'at'zaj cumu tacuarixpua. Aj pu'í Pilato ayén tihua'utá'ixaa t'íjn:

—Ye'ecui ari'icu, mi ti hui tejá'amua'ajíte'e.

¹⁵ Majta me'ín, ayée mú titeetejihuajraa t'íjn:

—Huirávi'itichí.

Majta miyen t'íjn:

—Huirávi'itichí, patá'aj rá'utatan í cúruu jetze.

Aj pu'í Pilato tihua'uta'íhua'uri'i t'íjn:

—¿Ni tzaa siyen t'í'ijxe'eve'e nej ni hui niyen rá'utatan nemíjna ti tejá'amua'ajíte'e?

Majta a'íme í mej me'uun t'í'ajta teyujta'a, ayée mú tiraata'ixaa t'íjn:

—Capu hui ja'atí t'i'ita'ajjte'e sino a'ñi pu'u ti César jín ti'it'éjvee.

¹⁶ T'i'ijta'í Pilato ayén hua'utátuui a'ñina í Jesús mej mi miyen rá'utatan í cúruu jetze.

A'ñi mú rá'utatai í Jesús í cúruu jetze

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43)

¹⁷ Mat'i'ij mi a'ñime í xantaaru'u miyen ya'uví'iti. Ajta a'ñin Jesús, a'ñi pu yá'uchuii í rucúruu. Mat'i'ij mi me'újna a'ará'a a'u ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Mi'ichímu'uta. Ayee pu téja'arájtehuuaa hua'aniyuca jime'e í Hebreo tijín Gólgota. ¹⁸ A'uun mú rá'utatai jamuan hua'apuaca, seijta'a mú rá'utatai í seij, majta seijta'a í seij. Ajta a'ñin Jesús, a'úu pu já'ita'a á'utataihuaca'a. ¹⁹ Pilato pu ayén tíraata'ajjtaca'a mej miyen tira'uyú'uxa jetzen í taabla ti ayén té'axajta'a tijín: “Jesús Nazarét ti nu'u é'eme'ecan, ti ajta nu'u tíhua'ajjte'e a'ñimej í mej Israelé jetze ajtème'ecan.” Mat'i'ij mi rá'utatai í cúruu jetze a'u ti á'ujmu'u í Jesús.

²⁰ Majta a'ñime í mej Israelé jetze ajtème'ecan, mu'ití mú miyen ra'ujjvee a'liné a'úu pu vejlí'i píj'éerijcaa u chajta'a jetze a'u mej yá'utatai. Ajta a'ñin ti á'asiímuua'ihuaca'a, huaíca niuucari pu jín é'eyu'usi'ihuaca'a, í huá'a niuuca í Hebreo, ajta hua'aniyuca í mej Roma é'eme'ecan, ajta hua'aniyuca í Griego.

²¹ Majta a'ñime í mej me'uun tí'ajjtaca'a u teyujta'a, ayée mú hua'ujniuste me'ñina jemi í Pilato. Ayee mú tiraata'ixaa tijín:

—Capej piyen hui tirá'ayu'uxa yee a'ñi pu nu'u tí'ita'ajjte'e itejmi í tej Israelé jetze ajtème'ecan sino ayée pepu'u yee a'ñi pu ayén ruseijrata ti a'ñin pú'een í ti tí'ita'ajjte'e.

²² Aj pu'í Pilato ayén tíhua'utá'ixaa tijín:

—Ché'e yeehui ayén éene'en a'liné nu'uri niyen tira'utéyu'uxaca'a a'ij nej tiraax'í'epi'intare.

A'ñi mú tí'ijpi'í í tí'icixure'ara'an í Jesús

²³ Majta a'ñime í xantaaru'u, mat'i'ij meri rá'utatai í Jesús, mat'i'ij mi tí'ijpi'í í tí'icixure'ara'an. Mat'i'ij mi muáacuaci'e tí'ijseire'axi me'ñina í tí'icixure'ara'an. Tij na'a ti seicié tí'ijcatii, seij pu raac'í'i í xantaaru'u. Ajta a'ñi pu avé'eturaa í sícu'ure'ara'an ti ru'ucaviñí á'aye'í. Seij pu jín 'itzi'ijhuaca'a nainjapua. ²⁴ A'ij mú jín miyen tiu'uta'ú'ixaa tijín:

—Tiché'e cai yeehui rasiújtza'ana sino tiché'e tiyen tí'ihuátamuua'ítin tetej jime'e tej ti tiyen ráamuua'aree ja'atí ti ayén raci'ítí.

Ayee pu ayén tiu'uríj ti ij ayén araúrasten a'ij ti té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze ti ayén tijín: “A'ñi mú yeehui seexu'ijme'en huaré'upijte í tí'inecixu. Majta mú me'ñin tí'ihuajmuua'ítí tetej jime'e mej mi yeehui ráamuua'aree ja'atí ti raci'ítí í nesiicu'u.” Ayee mú xaa ne'u huaríj a'ñime í xantaaru'u.

I'uuca, í mej me'uun a'uté'uuca'a vejlí'i í cúruu jetze

²⁵ Majta seica, á mú vejlí'i a'uté'uuca'a a'u ti a'uvéjme'ecaa í cúruu. A'ñi mú a'ñin pú'eene'e í náanajra'an í Jesús, ajta í juutzeá'jra'an í náanajra'an, ajta a'ñina í María ti íra'ara'an pú'eene'e a'ñina í Cleofas, ajtahua'a seij, a'ñina í María, Magdala ti é'eme'ecan.

²⁶ Aj pu'í Jesús raasej í runáana ti a'uun a'utéveeca'a. Ajta pu a'uun vejlí'i a'utéveeca'a a'ñina Jesús ti rax'í'eve'ecaa, ti ajta jamuan á'uche'ecane'e. Aj pu'í ayén tiraata'ixaa í runáana tijín:

—Casi'í, mú'ee 'íita'a, mé pu huatéjvee amíjna ti ayauj pú'een.

²⁷ Ajta ayén tíraata'ixaa a'ñina ti jamuan á'uche'ecane'e tijín:

—Ye'ecui yeehui, ari huatéjvee a'ñina ti anáanaj pú'een.

Tij na'a ti ayén tiu'utaxájtaca'a, ti yú e'iré'ene, a'ñin ti jamuan á'uche'ecane'e ayén ya'uví'iti í náanajra'an í Jesús ti ij a'uun huatéaturan u ruche.

T'i'ij Jesús huam'í'i

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49)

²⁸ T'i'ij jí ayén huaríj a'ñina í Jesús. Pu'uri ramua'areereca'a ti ari nain te'entipua'ajte. T'i'ij ayén araúastejsin a'ij ti té'eyu'usi'ihuaca'a í yu'uxari jetze, ayée pu í tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ne'í'imí'í.

²⁹ Aa pu vejlí'i xa'ari a'utacatíi ti avé'ejistica'a a'ñina í viinu ti antzináj. Mat'i'ij mi tí'itíj huatéaru'une ti ta'achira'a í viinu jime'e. Mat'i'ij mi jisopo cíye'ara'an jetze ru'ucáaxu'í, aj mú mi ra'ajteaxíreca'a vejlí'i í téne'ara'an jetze.

³⁰ T'i'ij a'ñin ra'anti'í, aj pu'í ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Pu'uri icu. Nu'uri ra'antipua'ajte.

Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu'í a'icámu'uvajxi. Aj pu'í huam'í'i a'ñina í Jesús, icu.

Xantaaru'u pu ra'ajtéjzte í itza'apuare'ara'an jetze a'ñina í Jesús

³¹ Pu'uri a'ñina pí'tí'irijcaa í xicá'jra'an jetze, í mej jetzen rí'í hua'ujruuren. Ajta a'ñin xicá'jra'an jetze ti ra'ité'ase, a'ájna pí'tí'irijcaa mat'i'ij ra'utéhujsin mej miyen tiu'uyesten me'ñina jime'e í xicá'jra'an jetze ti jetzen Dios tíhua'utá'uuni'irí'í.

A'ij mú jín, camu raxí'eve'eca'a a'áime í mej me'uun tí'ajjtaca'a u teyujta'a mej mi a'áime mi'ichite miyen huateáturan me'ájna cúruu jetze t'íj ari teja'uré'enen a'ájna saabado jetze. A'ij mú jín rájhuaiviri'i me'ájna í Pilato ti a'áin ayén tiu'uta'ájta mej mi a'áime xantaaru'u miyen hua'antína'axin í huá'íica jetze a'imej í mej huá'utatai, mej mi ca'anacan huácu'i'ini. Tí'pua'a miyen huárini, aj pu'i rí'írífista a'ame mej hua'acájtuaani í mi'ichite.

³² A'ij mú jín u a'uvé'uju'un a'áime í xantaaru'u. Mat'íj mi ra'antiná'axi í ru'icán jetze í seij í mej rá'utatai í Jesús jamuan. Majta miyen che'atá mena'a huar'íj í seij jemi. ³³ Mí'ájta, mat'íj Jesús jemi á e'iré'ene, mat'íj mi raasej í a'áin ari m'í'ichica'a. A'ij mú jín caí ra'antiná'axi í ru'icán.

³⁴ Mí'ájta sejí í xantaaru'u, a'áí pu ra'ajtéjtze í ítza'apuare'ara'an jetze ciyej jime'e ti antípiti. Aj pu'i airáaxire jeíhua í jaj, ajta í xúure'e.

³⁵ Neajta inee, i nej niyen raasej, nee nu niyen tí'itexajta. Ajta ayé pu ayén ti'ayajna a'ij nej tí'itexajta. Nee nu ramua'aree nej niyen tzáahuati'íra'a jín tí'ixa. Neajta niyen me'ájna jín tí'itexajta sejí si seajta rá'antzaahuat'e'en.

³⁶ Ayee pu 'een jín tiu'ur'íj ti ij ayén araúrasten a'ij ti té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze ti ayén té'axa tíjín: "Camu nu'u sejí antína'aca í carriira'an." ³⁷ Ajta seica jetze ti ayén té'axa tíjín: "A'áí mú nu'u rasejran me'ájna í mej ra'ajtéjtze."

*A'u mej ye'etéete me'ájna í Jesús
(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56)*

³⁸ Tí'íj jí a'áin José, ti Arimatea é'eme'ecan, a'áí pu tirájhuaiviri'i a'ájna í Pilato ti a'áin raatátuure'en í tévira'an í Jesús. Ajta a'áin José, a'áí pu ajta rá'astjire'eca'a a'ájna í Jesús. Mí'ájta, a'áin ayén avíitzi jín huar'íj a'íné a'áí pu huá'atziíine'eca'a í mej me'uun tí'ajjtaca'a u teyujta'a. Aj pu'i Pilato ayén raatá'a. A'ij pu jín, u a'uvé'emej. Aj pu'i ra'acájtuaa í tévira'an í Jesús. Tí'íj jí yá'uchuii.

³⁹ Nicodemo pu ajta jamuan u a'uvé'emej. A'íi pu a'áin pú'eene'e ti tíca'amiste'e ráamuaareca'a í Jesús. Tí'tí'pu a'ar'ájtí, a'ájna í mirra ti muá'tí'isi ranaxca ti áloes me'ecan, tí'it'íj tu'upi. Ayee pu tíjetejca'a a'achú cumu seité kiilu japun tamuáamuata'a.

⁴⁰ Mat'íj mi yá'uchuii í tévira'an í Jesús. Mat'íj mi racáhuua me'ájna jime'e ti naa teáar'íe. Majta racá'ijcataka'a c'áxuri jime'e ti me'estí. Ayee mú me'ájna jín huar'íj a'ij mej tirájye'írajca'a mej hua'avé'enan í mi'ichite a'áime í mej Israel jetze ajtémecan.

⁴¹ Huastari pu teje'eré'evee a'ájna vejli'í a'u mej rá'utatai me'ájna í Jesús. Ajta a'ujna, a'úu pu teásta'a seijre'eca'a ti ja'at'í a'uun ya'ujcú ti ij a'uun ja'at'í avá'anan. Ajta, capu xi ja'at'í a'uun avá'anami'ihuaca'a. ⁴² A'uu mú ye'etéete me'ájna í Jesús a'íné a'úu pu vejli'í a'utacá'a, ajta pu'uri a'ájna p'tí'íríjcaa í xicájra'an jetze mej jetzen r'í'í huá'íjruuren a'áime í mej Israel jetze ajtémecan.

20

*Jesús pu a'ítaméj a'u mej ye'avá'ana
(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12)*

¹ Tí'íj ari p'tí'íríjcaa í tí'jín te'ut'é'ítieesin í itieeri, íiya'ata pu'u a'uun pu á'ume a'ájna í María, Magdala ti é'eme'ecan a'ujna a'u mej ye'avá'ana. Aúche'e pu huachuijxavi'ícaa. Tí'íj a'uun a'ar'á'a, aj pu'i raasej ti ja'at'í ra'antá'íj í tetej ti a'ítémuaaca'a a'u ti a'utécun. ² Aj pu'i a'uun huaré'araa. Tí'íj í a'utiéchejraa a'u mej a'uté'uuca'a a'ájna í Simón ti ajta i'í Pedro, ajta í sejí ti Jesús jamuan a'úche'ecane'e. A'íi pu a'áin pú'een í ti Jesús raxí'eve'eca'a. Ayee pu tíhua'utá'ixaa tíjín:

—Mu'uri hui yá'uchuii í tavástar'a, me'ájna a'u mej yauutéj. Teajta iteen, catu ramua'aree a'u mej yaútuuaa.

³ Ajta a'áin í Pedro, ajta í sejí ti Jesús jamuan a'úche'ecane'e, a'úu mú á'uju'un a'u mej ye'avá'ana me'ájna í Jesús. ⁴ Naími'í mú me'uun a'uruáchejraa. Ajta í sejí, a'áí pu jaitze'e ca'anán a'utiéchejraa. A'íj pu jín ayén ra'umuá'íti a'ájna í Pedro. A'íj pu jín, amuacáí pu a'uun a'ar'á'a. ⁵ Tí'íj a'uun a'ar'á'a, aj pu'i aicaújtutzi. Ajta a'uun uténeereca'a. Tí'íj í raasej ti án á'ujpiica'a a'ájna í c'áxuri ti me'estí í mej jín racá'ijcataka'a. Ajta a'áin, capu a'uun uteájrupi.

⁶ Ajta a'áin Pedro, ti cujta'an huatiéjme'e, ajta pu a'uun a'ar'á'a. A'uu pu uteájrupi. Aj pu'i raasej í c'áxuri ti me'estí ti a'uun á'ujpiica'a. ⁷ A'íi pu ajta raasej í c'áxuri í mej jín ra'avá'ana í mu'úutze'en. Naa pu tí'íjiri'ihuaca'a. Ajta rujámua'a pu án á'ujpiica'a.

⁸ Tí'íj jí í sejí ti Jesús jamuan a'úche'ecane'e, ti amuacáí a'uun a'ar'á'a, a'áí pu ajta a'uun a'uteájrupi. Jíme'en pu'u raasej, aj pu'i té'antzaahua. ⁹ Majta a'áime, camúu xi yaú'ítiee muá'araa a'ij ti huataujmuajcaa me'ájna ti ayén té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze ti nu'u ayén ruxe'eve'eca'a ti a'áin Jesús ayén a'ítára'ani huá'a tzajta'a í mej meri huácu'íi ti ij ajtahua'a huatarún. ¹⁰ Majta a'áime í mej Jesús jamuan á'ujjuhua'ane'e, mat'íj mi me'uun a'uc'íjxi u ruche.

Jesús pu nu'u huatasejre a'ijna jemi í María, Magdala ti é'eme'ecan
(Mr. 16:9-11)

¹¹ Ajta a'íin María, a'uun pu a'uteájturaa á pua'acivé, a'ájna vejli'i a'u mej ye'avá'ana. A'íi pu ruyeineca'a. T'íj auj ruyeineca'a, a'íi pu aicaújtutzi, a'uun pu a'uténeereca'a. ¹² Aj pu'i hua'apuaca huasej í mej júte'e tí'ivaire'e. Cuaiínavi'in mú tí'téchejca'a. An mú e'ejté'eca'a a'u mej ya'ujté. Sej pu án á'ujcatii a'u ti á'ujmu'ucaa. Ajta í sej, a'u ti a'ucá'ícajme'ecaa.

¹³ Mat'íj mi miyen tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—Mú'ee, 'íita'a, ¿a'íné yeehui 'een jín piyen ayein?

Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—A'íi mú yeehui yá'uchuii í nevástara'a. Neajta inee, canu ramua'aree a'u mej yaúutuaa.

¹⁴ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu'i pí a'uré'eve. T'íj í raasej ti a'íin Jesús a'uun a'utéveeca'a. Mí ajta a'íin María, capu raamuá'a ti a'íin pú'eene'e í Jesús.

¹⁵ Aj pu'i ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Mú'ee 'íita'a, ¿a'íné 'een jín piyen ayein? ¿A'atajni pehuahuau?

A'íi pu ayén tí'imua'atzejca'a ti a'íin pú'eene'e tí rí'i a'uun te'uruurée á'aye'i a'ujna í huastari. A'íj pu jín ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Nevástara'a, ti pua'a mú'ee piyen yá'uchuii, patá'aj piyen yeehui tinaatá'ixaate'en a'u pej yá'uruu nej ni ne'uun u á'ume'en nej ni rá'anchueeni.

¹⁶ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Mú'ee, María.

Aj pu'i pí a'uré'eve í jemin. Ajta ayén tiraata'ixaa a'íjna jime'e í huá'a niuuca a'íime í Hebreo tíjín:

—Raboni.

(Raboni, ayée pu huatajúmua'a a'íjna í niucari tíjín Mí Pej Tí'imua'ata.)

¹⁷ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Capej xí nemuari'e a'íné naúche'e a'atzu a'amua jamuan seíre'e na'ame. Aj nu ni hui ne'uun a'ujnéjín í niyá'upua jemi. Patá'aj pe'uun á'ura'ani huá'a jemi í ne'íhuaamua'a. Patá'aj piyen tihua'utá'ixaate'en yee nej nu'u neajtahua'a ne'uun a'ujnéjín jemin a'íjna ti niyá'upua pú'een, ti ajta á'amua'upua pú'een, jemin í ti ni'íDioj, ti ajta a'amua Dios pú'een. —Ayee pu tiraata'ixaa.

¹⁸ Ajta a'íin María ti Magdala é'eme'ecan, a'úu pu á'ume huá'a jemi í mej Jesús jamuan á'ujjuhua'ane'e. Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Nee nu hui neri raasej í tavástara'a.

T'íj jí ayén tihua'utá'ixaa a'íj ti a'íin Jesús ayén tiraata'ixaa.

A'íi mú rasej me'ijna í Jesús, í mej tamuáamuata'a japuan sej ará'ase
(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49)

¹⁹ A'ajná'imua, t'íj ari a'ájna pí'tí'irijcaa í sej jetze í itieeri, t'íj ari huachúmua'ancaa, a'úu mú e'eré'ete'ecaa a'íime í mej Jesús jamuan á'ujjuhua'ane'e. Majta miyen aiteújna u chí'ita a'u mej anú'ujte'eca'a me'ijna jime'e mej huá'atziine'eca'a a'íimej í mej me'uun tí'aíjtaca'a u teyujta'a. Aj pu'i Jesús ayén é'iré'ene huá'a jemi. A'u pu huá'a tzajta'a a'utéechaxi. Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ché'e hui amua'anpuá'ajte'en í a'amua tzajta'a.

²⁰ T'íj ayén tihua'utá'ixaa, aj pu'i ayén hua'utasejrate í rumuájca'a, ajta í ru'ítza'apua a'u mej tíya'upua'í a'íime í mej rá'utatai í cúruu jetze. Majta me'íin í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, huápi'í mú huataújtemua'ave mat'íj raasej í tavástara'a.

Jesús pu ayén tihua'a'ícate'e a'íimej í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e mej mi tihua'utá'ixaate'en a'íimej í teite

²¹ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ché'e hui amua'anpuá'ajte'en í a'amua tzajta'a. A'íné niyá'upua pu yen neja'uta'íteca'a ineezi, ayée nu che'atá nena'a tejámuata'ítii inee.

²² Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu'i ayén hua'utaj'ítze. Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Setá'aj hui ra'ancuré'an se'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. ²³ Tí pua'a hui a'íin xiéjniu'ucare'ara'an ayén ca'aníjra'a amuaatá'an sej si siyen tiraatá'uuni'í ja'atí ti na'a í ti jín auteájturaa í Dios jemi, Dios pu xaa ayén tiraatá'uuni'lira, na'ari caí, ti pua'a a'íin xiéjniu'ucare'ara'an caí ca'aníjra'a amuaatá'an sej si caí siyen tiraatá'uuni'í, capu xaa Dios ayén tiraatá'uuni'lira. —Ayee pu Jesús tihua'utá'ixaa.

Capu té'atzaahuate'e a'íjna í Tomás ti Jesús a'ítíraa huá'a tzajta'a í mi'íchite

²⁴ Ajta a'íin Tomás í mej miyen ratamuá'amua tíjín í mej hua'apua, a'íi pu huá'a jetze ajtéme'ecantaca'a í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'aseca'a. A'íi pu ajta caí a'uun

huá'a jemi a'utéveeca'a t'íj Jesús ayén huá'a jemi huatasejre. ²⁵ Mat'íj miyen tiraata'ixaa me'íjna í Tomás mej nu'u miyen raasej í tavástar'a, aj pu'i ayén tiu'utaniú tijín:

—Canu yeehui ja'anáj té'antzaahuat'e'sin ti pua'a necaí raasej í muájca'are'ara'an jetze a'u mej ye'enajtze, ti pua'a neajta caí anáxíteta a'u ti claa'vu a'aná'upu'ujme'ecaa, ti pua'a neajta caí ajtéjmeini í itza'apuare'ara'an jetze.

Majtahua'a mú raasej me'íjna í Jesús

²⁶ T'íj ari teumé'eca a'achú cumu sei itieeri, majtahua'a mú me'uun e'eré'ete'ecaa u chí'ita. Ajta a'íin Tomás, a'úu pu huá'a jamuan a'utéveeca'a. Ajta te'iteánami'ihuaca'a í puéerta jetze. Aj pu'i Jesús a'uun e'iré'ene. Ajta a'utéechaxi huá'a tzajta'a. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Ché'e yeehui amua'anpuá'ajte'en í a'amua tzajta'a.

²⁷ Aj pu'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Tomás tijín:

—Casi'í, huasej i nemuajca'a. Patá'aj piyen anáxíteta. Patá'aj pajta mé vé'emeiini muá'amua'ca'a jime'e pe'j pi ajtéjmeini ííyey ne'ítza'apua jetze. Pecá'j ché'e piyen seicié tí'imua'ca'a sino patá'aj té'atzaahuat'e.

²⁸ Aj pu'i Tomás ayén tiu'utaniú tijín:

—Mú'ee pe'j pe'ín pú'een í nevástar'a, pajta í neDioj.

²⁹ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Mú'ee pepu'u piyen té'atzaahuat'e'e pe'íjna jime'e pe'j yeehui piyen neseij. Miché'e huajtemua'ave'en í mej caí naasej, í mej majta maúche'e miyen té'atzaahuat'e'e. —Ayee pu tiraata'ixaa.

A'íné'een jime'e té'eyu'usi'ihuaca'a a'íjna jetze í yu'uxari

³⁰ Jéihua pu máaj ayén huaríj í Jesús ti ayén huáp'i ruxe've'e, mejse'iraca'a a'íime í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, í ti caí á'ayu'usi'í a'íjna jetze í yu'uxari. ³¹ Mí ajta a'íjna jetze í yu'uxari, ayee pu 'een jín té'eyu'usi'í sej si siyen rá'antzaahuat'e'en ti Jesús a'íin pú'een í Ciríistu'u ti Dios ra'antihua'u, ti ajta a'íin pú'een í yaujra'an í Dios. Ayee pu ajta 'een jín pí té'eyu'usi'í sej si siyen ruurican jín huateáturan tíj na'a rusén jime'e se'íjna jime'e sej siyen rá'astijre'e.

21

T'íj ari ajtahua'a huatarúu, Ciríistu'u pu tihua'ixaate'e a'ímej í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e

¹ T'íjta'í, Jesús ajtahua'a huatasejre a'ímej jemi í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Ayee pu tiu'uríj. ² A'uú mú a'uté'uuca'a a'íjna í Simón ti ajta i'í Pedro, ajta a'íjna í Tomás í mej miyen ratamuá'amua tijín í mej hua'apua. A'uú mú majta a'uté'uuca'a a'íjna í Natanael ti a'uun é'eme'ecan u Caná, chajta'a ti a'uun huatacá'a u Galilea, majta a'íime í yaujmu'a'ame'en pú'eene'en í Zebedeo, majta seica í mej hua'apua í mej majta jamuan á'ujjuhua'ane'e. ³ Ajta a'íin Simón ti ajta i'í Pedro, ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Naúche'e nu hui u nehua'ítépe'en.

Mat'íj mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Teen tu yeehui teajta á'uju'un tá'aju'un.

Mat'íj mi u á'uju'un. Majta me'uun atéeci í baarcu jetze. Muaatáxa'ai mej rúhua'ítepe'e. Majta, camu ti'itíj huatéevi'í.

⁴ Íya'ata pu'u, t'íj ari tapuá'arijme'eca, Jesús pu a'uun a'utéveeca'a á saata'aj. Majta a'íime í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, camu raamuá'a ti a'íin pú'eene'e. ⁵ Aj pu'í Jesús ayén tihua'uta'íhua'urí'í tijín:

—Mí sej ne'íhuuamua'a, ¿ni seri hui hua'uvívi'í í hua'íté?

Mat'íj mi miyen tiu'utaniú tijín:

—Catu. Catu yeehui a'atzu.

⁶ Aj pu'í ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj hui ra'atéhua'axin í ruxiejmua'a ruri'írínta'an pújme'en í baarcu jetze. Amée xu yee seica teuni.

Mat'íj mi miyen huaríj. Jíme'en mu'u miyen huaríj, aj mú mi avé'ejisteca'a í hua'íté í xiéjmua'ari tzajta'a. Ajta, capu huatá'íristareca'a mej ra'ítapín a'íjna jime'e í mej mu'licáa í hua'íté. ⁷ Ajta a'íin í ti Jesús raxí'eve'eca'a, ayee pu tiraata'ixaa í Pedro tijín:

—Tavastara'a pu pú'een amíjna.

Ajta a'íin Pedro, a'íí pu te'íjvíhuáani a'utéveeca'a ti ij ruxíehua tiu'umuári'en. Jíme'en pu'u ayén ráanamujri'í ti amiigura'an ayén tiu'utaxájtaca'a yee a'íin ja'atí pu tavástar'a pú'een, aj pu'í ucaújchejte í rusiicu'u. Aj pu'í atéjve á jaata'a. ⁸ Majta a'íime í seica, cujta'an mú huajú'ucaa. Méraajápuajmé'e í xiéjmua'ari, mua'avé'ejistican í hua'íté. Capu a'achú áuteevi'í a'utí e'leve'e'ástime í jaj, a'achú cumu anxíte meetro. ⁹ Mat'íj meri me'uun a'ará'a a'u ti

a'uhuáchi, aj mú mi miyen tiraasej ti a'uun á'ataaca'a, ajta ari á'ati'ixcuare'eca'a. Hua'ité mú án á'uje'etii í ti'ixcuá japua. Ajta pan pu án á'umuaanica'a.

¹⁰ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijn:

—Setá'aj hui mé huaje'evé'i'in seica í hua'ité í sej seuchén hua'uvívi'i.

¹¹ Aj pu'i Simón ti ajta i'i Pedro, a'úu pu ateájrara í baarcu jetze. Ajta ra'itajápuaca'a í xiéjmua'ari a'u ti a'uhuáchi. Temua'a mú tite'evé'ejistica'a í hua'ité mej vivéjme. Ayeé mú ará'aseca'a a'achú cumu anxíte japuan hua'apuate japuan tamuáamuata'a japuan huaíca. Ajta a'ín xiéjmua'ari, capu huasiújtza'an, capu amín a'ij mej miyen avé'ejistica'a.

¹² Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijn:

—Iye'ej sétiú'ucuá'a.

Capu ja'atí ahuaújca'ane ti ayén raata'ihua'u yee ja'atí ti pírici a'iné mu'uri ramua'areereca'a ti a'ín pú'eene'e í tavástara'a. ¹³ Aj pu'i Jesús a'uun e'iré'ene í huá'a jemi, ajta ra'antí'í'ipi'í í pan. Aj pu'i hua'uré'e'í'ipi'í'ite. Ayeé pu che'atá na'a huarfj a'ájna jime'e í hua'ité.

¹⁴ Pu'uri i'i huaíca ti Jesús ayén huatasejre a'ímej jemi í mej jamuan á'ujjhua'ane'e tí'ij ari a'ítáraa huá'a tzajta'a í mej meri huácuui.

Jesús pu jamuan ti'ixa í Pedro

¹⁵ Matí'ij meri tiú'ucuua, Jesús pu ayén tiraata'ixaa í Simón ti ajta i'i Pedro tijn:

—Simón, mi pej yaujra'an pú'een í Juan, ¿ni tzaa piyen jaítze'e nexí'eve'e mej nu'u caí amíime?

Ajta a'ín Pedro, ayéé pu tiraata'ixaa tijn:

—Jee xaa ne'u, nevástara'a. Mú'ee pe yeehui ramua'aree nej muaxe'eve'e.

Jesús pu ayén tiraata'ixaa tijn:

—Patá'aj yeehui rí'í tihuá'ucha'in í netí'irijmua'a.

¹⁶ Ajtahua'a pu Jesús ayén tiraata'ixaa tijn:

—Simón, mi pej yaujra'an pú'een í Juan, ¿ni qui pénexe'eve'e?

Ayeé pu tiu'utaniú tijn:

—Jee xaa ne'u, nevástara'a. Mú'ee pej ramua'aree nej muaxe'eve'e.

Jesús pu ayén tiraata'ixaa tijn:

—Patá'aj rí'í huá'uruuren pe'íime í mej neetzi jemi tiújse'irihua'a muá'aye'i.

¹⁷ Ajtahua'a pu ayén che'atá na'a tiraata'ihua'uri'í tijn:

—Simón, mi pej yaujra'an pú'een í Juan, ¿ni qui piyen tzáahuatí'ira'a jín nexí'eve'e?

Ajta a'ín Pedro, a'ij pu pua'a raatá'a ti Jesús ayén che'atá na'a huaíca tiraata'ihua'uri'í ti pua'a nu'u ayén raxí'eve'eca'a. Aj pu'i ayén tiraata'ixaa tijn:

—Nevástara'a, mú'ee pej yeehui nain jín tirí'umua'aree. Mú'ee pej piyen ramua'aree nej xaa muaxe'eve'e.

Jesús pu ayén tiraata'ixaa tijn:

—Patá'aj rí'í tihuá'ucha'in í mej neetzi jemi tiújse'irihua'a muá'aye'i.

¹⁸ Ayeé nu hui tí'imua'ixaate'e tzáahuatí'ira'a jime'e. Patí'ij pauj pá'ari'istaca'a, ayéé pepu'u tí'ité'ache'etehua'a pej pí axiéhua á'uche'ecane'en a'ij ti tímua'aránajcheca'a.

Mí ajta, méjca'i huáyee, patí'ij peri vástacira'itan, ayéé pepu'u hui ajmójca'ataxi'isin ti ij ja'atí ayén mu'ucáchejte'en. A'í pu muá'avi'itín a'u pej caí á'uye'imí'i. —Ayeé pu tiraata'ixaa a'ájna í Jesús.

¹⁹ Ayeé pu 'een jín tiu'utaxájtaca'a í Jesús mej mi miyen ráamua'aree a'ij ti ye'í tí'imí'ini a'ájna í Pedro, ti ajta jín rí'í tiraatá'asin í Dios. Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa a'ájna í Pedro tijn:

—Paúche'e ná'astijre'e ajta pena'a caí huámi'ini.

Jíme'en a'ájna ti Jesús jamuan á'uche'ecane'e, ti ajta Jesús raataxí'eve'e

²⁰ Aj pu'i Pedro pí a'uré'eve tí'ij raasej ti cujta'an huamé'ecaa a'ájna ti Jesús raxí'eve'eca'a. A'í pu a'ín pú'eene'e ti aicáújtutzi án taviitze'en í Jesús matí'ij tí'icua'acaa, ti ajta tiraata'ihua'uri'í a'ájna í Jesús tijn: "Tavastara'a, ¿a'atani hui maaatátuure'esin a'íime jemi?"

²¹ Tí'ij Pedro ayén raasej, ayéé pu tiraata'ihua'uri'í tijn:

—Ari amíjna, nevástara'a, ¿a'íqui tí'itj raruuren?

²² Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tijn:

—Capu hui mú'ee'tzi jetze ruxe'eve'e ti pua'a ayén na'aráanajche ti a'ín ayén ruuri huateáturan ajta nena'a caí yen uvé'enen. Patá'aj piyen ná'astijre'e ineetzi. —Ayeé pu tiraata'ixaa.

²³ A'í mú jín miyen te'utánamujri'í yee ti nu'u caí ja'anáj mi'ini a'ájna í ja'atí ti Jesús jamuan á'uche'ecane'e. Mí ajta, capu ayén tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Jesús ti nu'u caí mi'ini sino capu jetzen ruxe'eve'eca'a ti pua'a a'ín ja'atí ayén ruuri huateáturan ajta na'a caí uvé'enen í Jesús.

Ayee pu ra'antipua'ajte í Juan

²⁴ Nee nu ne'in pú'een í nej Jesús jamuan á'uche'ecane'e. Neajta nu niyen ne'íjna jín ti'itéxajta. Neajta niyen tira'utéyu'uxaca'a. Teajta iteen, ayée tu ramua'aree ti ayén ti'ayajna a'ij nej ti'itéxajta.

²⁵ Capu tí'iseicaj na'a í seica ti Jesús ayén tiú'uruu. Tí pua'a miyen nain a'uyú'uxanche'e, ayée pu tiná'amitiejte'e ti cai yen japuan á'vejri í chaanaca japua nain í yu'uxari ti ayén tiú'ujxe'eve'eca'a mej te'uyú'uxanche'e.

A'ij mej ye'í huar'ij a'íime í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase

Dios pu nu'u te'ataújratiiri'i ti huá'a jamuan huateáturan í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios

¹ Níneuusi Teófilo, seij jetze í yu'uxari í ti amuájca, a'ij nu jetze neri ra'uyú'uxaca'a nain a'ij ti huar'ij a'ijna í Jesús, neajta nain jime'e a'ij ti tihua'utá'ixaa í teite. ² Ajta, a'ín í Jesús, hua'ajtávi'iti a'íme í mej tamuáamuata'a japuan seij mej ará'ase. T'í'ij tihua'uta'ajte'esime'e nain jime'e, a'ijna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu raatá'a ti Jesús tihua'uta'ajte'en a'ij mej ti'iti huáruuren tíj na'a ti yú auca'ití a'ame. Ti'iquí xaa á'uvi'itichi'ihuaca'a a'ijna í Jesús u ta japua.

³ Amuacaícan, t'í'ij huam'í í Jesús ajta á'iyen huatarúj huá'a tzajta'a í mi'ichite, ti'iquí a'ímej jemi huatasejre í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Hua'apuate xicaj pu á'atee ti ayén ti'itá'seiri'ihua'a a'ímej jemi. Jéihua pu tihua'utasejrate ti'iti jime'e í mej jín ráamua'aree tíjín ayén ti'ayajna ti ari ajtahua'a huatarúj huá'a tzajta'a í mi'ichite. Ajta ayén tihua'utá'ixaate'eca'a a'ijna jime'e í Dios ti nainjapua tí'ajta.

⁴ A'ijna ti a'uun a'utéveeca'a huá'a jamuan, ajta auj tí'icua'acare'e huá'a jamuan. Aye'e pu tihua'utá'ijmijri'i mej nu'u caí huiráci'lica'an me'újna u Jerusalén. Aye'e pu tihua'utá'ixaa mej raachú'eve'en ti mi'í araúrasten í ti jín ari amuacaícan te'ataújratiiri'i í huá'aya'upua í ti ta japua é'esejre'e. Ayen tíjín:

—A'í pu a'ín pú'een í nej neri amuá'ixaa. ⁵ A'ijna í Juan, a'í pu hui huá'amua'ihuacare'e jaj jime'e. Mi ajtá'í ruijmua'a, aaruijmua'a, a'í pu yé ve'ecánejsin í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. A'í pu hui huateáturaasin mú'etzi jemi. —Aye'e pu tihua'utá'ixaa a'ijna í Jesús.

⁶ Mat'í'ij mi tíjsej. Mat'í'ij mi miyen tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—Tavastara'a, ¿ni qui ari teja'uré'ene a'ijna xicájra'a jetze pei taatá'asin tej títetat'éen íyen Israél? A'í pu a'ín pú'een í ti amuacaícan jín ari te'ataújratiiri'i í tej rájya'upua ti ta japua é'esejre'e.

⁷ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Capu a'amua jetze ruxe'eve'e sej ráamua'aree ja'anáj ti ayén tiraaxi'epi'intare í tej rájya'upua. Capu ajta a'amua jetze ruxe'eve'e ja'anáj ti teja'uré'enejsin. ⁸ Mi seajta mú'een, t'í'ij yé ve'ecáanen a'ijna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu hui amuaatá'asin í ti jín amú'uca'anisti'iraj a'ame. Aj xu si ne jetze me'ecan tihua'utá'ixaate'esin a'ímej í mej yen a'uchéjme íyen Jerusalén, seajta a'ímej í mej me'uun a'uchéjme u Samaaria. Aj xu sijta a'ímej í mej a'ímuá antachéjme seij chuéjra'a japua, tíj na'a ve'et'í yen sejre'e íyen í chaanaca.

⁹ Jíme'en pu'u ayén tihua'utá'ixaa, aj pu'í á'uvi'itichi'ihuaca'a u ta japua, mej seíraca'a í teite. Aj pu i jaitiri raat'éavaata. ¹⁰ Maúche'e mú júte'e a'unéjne'ericca'a mat'í'ij mi jíje'itzi jín hua'apua huatasejre í teca a'ímej jemi. Naa mú cuaiínavi'len te'ucavi'itímé'eca. ¹¹ Aye'e mú tihua'utá'ixaa tíjín:

—Mi sej Galilea é'eche, ¿a'íné 'een jín júte'e sé'ujnejne'e? A'ijna í Jesús, í ti á'uvi'itichi'ihuaca'a u ta japua, a'í pu hui che'atá na'a ayén yé ve'ecánejsin ayajna set'í'ij seri tiraasej a'ij ti ye'í tejá'uvi'itichi'ihuaca'a. —Aye'e mú tihua'utá'ixaa.

¹² A'uun mú a'uté'euca'a a'ujna Aceituunajemi, jiri jete ti á' vejl'i'í a'utacá'a u Jerusalén. Aye'e pu huatátee a'achú mej caj tihua'atá'acare'e ti ja'ati mé tanén a'ájna xicájra'a mej jetzen ruse'upi. Aj mú mi u e'eráaci me'újna Aceituunajemi.

¹³ Aj mú mi me'ánna a'ujnéj u Jerusalén. Mat'í'ij mi a'uteájrupi u chí'ita ti rujapua tivéeme. An mú anticj ta'antéjéjti japua í chí'ij. A'uun mú a'uteájrupi cuartu tzajta'a, a'u mej e'irátéte muá'aye'í.

A'í mú me'uun e'iráté'eca'a a'ijna í Pedro, ajta í Juan, ajta a'ijna í Santiago, ajta a'ijna í Andrés. A'í pu ajta a'ín a'utéveeca'a a'ijna í Felipe, ajta í Tomás, ajtahua'a a'ijna í Bartolomé, ajta í Mateo, ajta seij ti ayén ántehuaa tíjín Santiago, yaujra'an a'ijna í Alfeo. A'í pu ajta a'uun a'utéveeca'a a'ijna í Simón mej miyen ratamuá'amua tíjín ti a'ujca'anécan jín ayén rini. Ajta a'ijna í Judás ti yaujra'an pú'een a'ijna í Santiago.

¹⁴ Seica mú majta me'uun a'uté'uuca'a í ihuáamua'ame'en í Jesús. Majta seica mej 'uuca pú'een. Ajta a'ijna í María, náanajra'an a'ijna í Jesús. Najmi'í mú tíjsej mej mi raatéjhuani í Dios jemi. Najmi'í mú ramua'areereca'a mej rá'uviicua'í me'ájna jime'e mej ra'ará'astjre'en í tavastara'a.

¹⁵ Yee pu ja'anáj tíjuj'ur'íj mat'í'ij najmi'í tíjseire'eca'a a'achú cumu anxíte japuan seité í mej ru'íhuamua'a mej hua'ujmujteca'a me'ájna. Aj pu i a'ín Pedro, á a'utéchaxi í ti tihua'utá'ixaate'en. Ayen tíjín:

¹⁶—Ne'ihuama'ua, ruxe'eve'eca'a ti a'ín araúrasten a'ij ti ye'í té'eyu'usi'í i yu'uxari jetze a'íjina jime'e í Judás. A'íi pu ayén tiu'utaúra'a ti hua'utátuiire'en avítzi'i jime'e a'ímej í teite í Jesús mej mi raatévi'i. A'íjina jetze í yu'uxari, ajta a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu raatévai a'íjina í David teecan t'í'ij a'ín amuacaícan raataxáj a'ij ti ye'í ti'ítij raruuren a'íjina í Judás.

¹⁷ Judás pu hui ajta ta jetze ajtème'ecan. Aye pu che'atá na'a ti'ítij jín ti'itéveeca'a tetíj iteen. ¹⁸ Aye pu xaa ne'u tiráaru. A'íjina í Judás, a'íi pu hui chuej huánanai a'íjina jime'e í tumín mej raatá'a me'íjina jime'e ti hua'utátuii a'íjina í Jesús. Ajta á'iyen ca'jca'imi'in. Ti'iquí nu'u acáatza í caujnari. Aj pu í á chuaata'a á é'ejve. Temua'a pu'í te'utasiújtza'an, ayé pu éne'eca'a te'irácaua í ti'ixayaara'an. ¹⁹ Majta me'ín í mej me'uun huachéjme a'ánna u Jerusalén, na'íjmi'i mú tiú'unamuajri'i a'ij ti ti'ítij ráaru a'íjina í Judás. A'íj mú jín miyen raatamuá'a me'íjina í chuej tijín Acéldama. Aye pu huataújmua'a a'íjina í niuucari tijín Chuej ti nu'u Xúre'eme'e.

²⁰ Aye pu'u xaa ne'u ti'ayajna. Me'ecui xaa, pu'uri ayén teja'uré'ene a'ij t'í té'eyu'usi'í a'íjina jetze í yu'uxari ti ayén huataújmua'a tijín í Tí'ichuiccare'ara'an ti jime'en yee: Ché'e nu'u huatéaturan í chí'ira'an.

Ché'e nu'u caí ja'ati utéeme'en.

Ajta ayén tijín:

Ché'e seij te'enteáru te'enteáru te'enteáru a'íjina jime'e í ti jín ti'itéveeca'a a'íjina í ja'ati.

²¹ A'íj pu jín ruxe'eve'e tej seij avé'evi'itin, í ti ta jamuan á'uche'ecane'e, seij ti nain xicaj tzajta'a yé huatéveeca'a t'í'ij auj Jesús ta jamuan seijre'eca'a.

²² Ja'atí ti ta jamuan á'uche'ecane'e t'í'ij na'a ti Juan ráamuai'ihuaca'a í Jesús, ajta t'í'ij na'a ti a'ín Jesús á'uvi'itich'i'ihuaca'a u ta japua. Ruxe'eve'e ti seij ti ta jamuan á'uche'ecane'e ti í ajta ayén tihua'utá'ixaate'en í teite ti ari huatarúj a'íjina í Jesús. —Aye pu tihua'utá'ixaa a'íjina í Pedro.

²³ Aj mú mi hua'apuaca avé'evi'iti: a'íjina í José Justo, mej majta miyen ratamuá'amua tijín Barsabás, majta me'íjina í Mateo. ²⁴⁻²⁵ Aj mú mi raatáhuaviiri'í í Dios. Aj mú mi miyen tijín:

—Tavastara'a, mú'ee pej rú'umu'a'aree a'ij ti ye'í ti'imua'atze í ru tzajta'a seij ajta í seij. Taatasejrate'e a'íjina í mej hua'apua'a mú'ee pej seij avé'evi'itin t'í'ij a'ín te'enteáru te'enteáru a'íjina jime'e í ti jín ti'itéveeca'a a'íjina í Judás teecan. A'íi pu hui airá'jraa t'í'ij á'ura'ani a'u ti ayén tiye'uvíjite'e.

²⁶ Aj mú mi raatáruureajxi me'íjina í xa'ari í mej tzajta'an ru'utéehua'axi í tetej. Aj pu í seij huítáavej a'íjina jime'e ti huataniú a'íjina í Mateo. Aj mú mi raatá'a ti tiu'utévaire'en huá'a jamuan í mej tamuáamuata'a japuan seij ará'ase.

2

T'í'ij huá'a jemi yé ve'ecáane

¹ Tí'ij a'íjina teja'uré'enen a'ájna xicá'jra'a mej jetzen tí'iyestehua'a me'íjina jime'e ta'aráhua'apua í itieeri. Aye mú ratamuá'amua tijín Pentecostés. Aj mú mi naími'i tiújsej a'ájna xicá'jra'a jetze a'ujna u chí'íta.

² Mat'í'ij mi ráanamujri'i ti ca'anín jín huatajújhua'anaca'a u júte'e. Jéihua pu té'usihuajnac'a a'ujna u chí'íta a'u mej e'iráte'eca'a. ³ Aj mú mi ti'ítij huasej ayé cumu neanuri ti á'ataa. Ajta a'usiu'jtza'anixi cilié'ene'ejmé'e a'íjina í neanuri. Ti'iquí a'ín huá'a mu'úutze'en e'erávatzjxi í ti ajtasiújtza'anixi.

⁴ Ti'iquí huatéajturaa í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios huá'a jemi í teite. Mat'í'ij mi autéjhuii mej tiu'uxáj seica jime'e í niuucari mé caí xi ja'anáj jín mé'e tejá'axa. A'íi pu hua'utá'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios mej miyen tiu'utaxáj.

⁵ Majta seica í teite me'uun a'uté'uuca'a í mej nainjapua curé'ecijxi í chuej japua. An mú a'uté'uuca'a a'ánna Jerusalén. Jéihua mú rax'í'ev'e'eca'a a'íime í mej me'ánna é'echejca'a, í mej Israel jetze ajtème'ecan mej miyen rijca a'ij ti tí'ixje'ev'e'e í Dios. ⁶ Mat'í'ij ráanamujri'i ti huatajújhua'anaca'a, na'íjmi'i í mej tiújsej, capu a'ij huá'amitiejte'eca'a í huá'a tzajta'a. Jé'ecan mú a'ij pu'a'a te'utasej a'iné mehuá'anamuajraca'a mej tí'ixajata'a a'íjina jime'e í hua'aniuca seij ajta seij. ⁷ Jéihua mú a'ij pu'a'a tejá'usejiraca'a. Aye mú tiú'urihua'uraca'a tijín:

—A'íime í teteca í mej tí'ixa, a'úu mú hui Galilea é'eme'ecan. ⁸ ¿A'iné tiu'utá'ri'ristareca'a mej miyen tí'ixajta tetíj iteen ti'itamuá'amua? Taniuca mú jín tí'ixa memíjina. ⁹ Seica tu te'uun é'eme'ecan a'ujna já'ahua'a Partia, teajta seica a'ujna Media, teajta seica a'ujna Elam; teajta seica a'ujna já'ahua'a Mesopotamia. Teajta seica te'uun é'eme'ecan a'ujna Judea. Teajta seica a'ujna já'ahua'a Capadocia, teajta seica a'ujna u Ponto. Teajta seica a'ujna já'ahua'a Asia é'eme'ecan.

10-11 'Seica tu teajta te'uun é'eme'ecan a'ujna já'ahua'a Frigia, teajta seica a'ujna Panfilia. Teajta seica a'ujna já'ahua'a Egipto, teajta pua'amecié a'ujna u Africa, teajta najjmi'ici'e a'uun mej imuá te'eránamua u Cirene, teajta a'ujna u Creta, teajta a'ujna Arabia. Seica mú Roma é'eme'ecan; a'íi mú majta yé tamuaare, a'íime í mej Israel jetze ajtème'ecan, majta í mej huateújjriiyustaca'a. Teen tu huá'anamua a'ij mej tí'ixa í taniuuca jime'e. A'íj mú jín tí'ixa ti naa namuajre'e a'ij ti ye'í rij á'aye'í í Dios. —Ayeé mú tihuaúrixaa.

12 Seica mú a'ij te'utasej. Majta seica, a'ij pua'a tite'utaújmuajteca'a. A'íi mú mi tiu'utaú'ihua'uri'i tijín:

—¿Tí'ítaqui a'ij rini?

13 Majta seica hua'utéxieehuari'iri'i, í mej miyen tijín:

—Nahuáj mú anti'ti ti ru'í. A'íj mú jín tá'aruaj. —Ayeé mú tiu'utaxájtaca'a.

I niuucari ti amuacáican jín raataxájtaca'a í Pedro

14 Ajta a'íin Pedro, a'íi pu á a'utéechaxi, majta í mej tamuáamuata'a japuan sej ará'ase. Aj pu í hua'utajé ca'anín jime'e a'imej í teite. Ayen tijín:

—Xáanamujri'i temua'a naa, mi sej Israel jetze ajtème'ecan, seajta mi sej íiyen a'uchéjme Jerusalén. Niché'e a'atzu tejámuatá'ixaate'en. 15 Ayeé xu tí'ixa tijín: "Meta'aruá a'íime í teteca." Camu xaa ne'u. Capu hui ayén tí'ayajna a'iné auchén pu a'ire'enejsin í xicaj. 16 Mí ajta, a'íi pu a'íin pú'een í ti raaxájtaca'a a'íjna í ja'ati teecan ti ayén ántehuaaca'a tijín Joel. A'íi pu hui a'íjna jín tí'téveeca'a í Dios jemi ti ij Dios jetze me'ecan tihua'utá'ixaate'en í teite.

17 Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna tijín:

Ayeé pu nu'u tí'ixa í Dios.

Ayeé pu té'eme a'ájna xicájra'a jetze

tí'ij jetzen te'entipua'ari najjmi'i.

Nexiejniu'uca nu u a'uta'íti'i

tí'ij huá'a tzajta'a huateáturan

í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua.

Á'amuayaujmu'a, í mej teteca, majta í mej 'uuca,

a'íi mú neniúucajtz'e tihua'utá'ixaate'esin í teite.

Ajta á'amuavaujsimua'a meti'imáara mú muá'aju'un

a'ájna xicájra'a jetze.

18 Neajta nexiejniu'uca u a'uta'íti'i

tí'ij huateáturan huá'a jamuan

í mej tí'ivaire'e ineetzi jetze me'ecan.

Capu amín a'ij ti pua'a méteteca nusu méjuuca.

A'íi mú majta neniuuca jín tihua'utá'ixaate'esin.

19 Nee nu tí'itij amuaatasejrate'esin u ta japua

í sej jín ramua'aréeren a'ij ti tí'itij rini.

Seajta rasejran tí'itij sej jín a'ij te'utasej

ve'ecán japua tíj na'a ve'ée i chuej.

Tí'itij xu sejran tíj xúure'e,

seajta taj, seajta í tá'ajcitziu.

20 Ajta í xicaj, capu ché'e airáxiri.

Ajta í máxcira'l, ayéé pu huataújruurejsin tíj xúure'e.

Aj pu xaa teja'uré'enejsin a'ájna xicájra'a jetze

tí'ij a'íin tavástar'a yé ve'ecáanen

íiyen chaanaca japua.

A'íi pu nu'u ajtahua'a raajéjcuare'en najjmi'i

tíj pua'amé tí'isejre'e íiyen chaanaca japua.

Naa pu nu'u tí'isejre'e a'ame a'ájna xicájra'a jetze.

Ajta, a'ájna tiú'utziini'ire'e pu a'ame.

21 Mí ajta, ja'ati ti na'a ti pua'a Dios huatáhuavii,

a'íjna í Dios japuan pu niuuni a'íjna í ja'ati.

Ayeé pu hui tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Joel.

22 'Mí sej Israel jetze ajtème'ecan, xáanamujri'i se'íjna: Xu'uri ramua'aree ti Dios ra'antíhua'u a'íjna í Jesús ti Nazarét é'eme'ecan. Ayeé pu tí'ayajna a'iné a'íjna í Jesús, jeíhua pu tí'ti jín ayén huaríj ti huáp'i ruxe'eve'e, a'íjna jime'e ti tihua'utasejrate'en í teite. A'íi pu ajta rumuári'eri'ire'ara'an jime'e ayén huaríj mú'ejmi jemi sej si ráamu'a'aree ti Dios ra'antíhua'u.

23 'Ayeé pu tiraaxí'epi'intare í Dios ti sej amuaatátuire'en í teáata'a. Ajta amuacá pu a'íin Dios ráamu'a'areeri'l sej ye'í huaríj, mú'een xu rá'utatai í cúruu jetze. Majta seica í mej a'ij pua'a tí'teteite, a'íi mú amuaatévai. 24 Ajta Dios pu raatatíste í xiéjniu'ucare'ara'an. A'íi pu

ajta japuan huaniú í ti jín rajpuaíjtzi tí'ij huamí'i a'ájna í Jesús. Ayee pu huaríj, a'iné capu huatári'iristareca'a ti á'ateevi'in ti a'uun é'esejre'e mi'ichite tzajta'a.

²⁵ A'íj pu jín ayén tiu'utaxájtaca'a a'ájna í David teecan a'ájna jime'e í Jesús tijín:
Ja'anáj ti na'a nu raseíj ne'ájna í tavástar'a
ti yé vejl'i sejre'e ne vejl'i'ipua neri'irínta'a.

A'íj pu jín caí ti'it'ij né'itziite'e.
²⁶ A'íj nu jín netémua'ave'e yú ne tzajta'a.

Jé'ecan nu r'i tiratá'aca í Dios.

Neajta inee, canu r'i'í a'íj
a'iné nauche'e rachú'eve'en tí'ij a'áin
ajtahua'a naatátisten i nexiejniu'uca.

²⁷ Néntemua'ave'e a'iné mú'ee Dios
pej caí mé nejaúujisin a'ujna
mej a'uteáru'ipi í mi'ichite.

Capej pajta raatá'asin ti huatépete
i nehuá'ira'a ineetzi pej jéihua nexi'eve'e.

²⁸ Pajta pajtáhua'a pena'a naatátisten i nexiejniu'uca
neatá'aj ruuri ná'ara'ani rusén jime'e.

Ayee pej naa tinaatá'asin nej huatántemua'ave'en
a'ujna pej a'utéeveca.

Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna í David teecan.

²⁹ Ne'ihuáamua'a, ayée nu hui tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e ti a'áin David ari huamí'i, majta ra'avá'ana. Aúche'e pu yé sejre'e íyen Jerusalén a'u mej ye'avá'ana. ³⁰ Mi ajta ti'it'ij pu jín ti'it'eeveca'a a'ájna í David teecan. A'íj pu rú'umua'areereca'a ti a'áin Dios ayén huaríj a'ájna jime'e ti Dios seíj a'ujyeíjtza í ruhuáacixa'a a'ájna í David teecan a'ájna japua í ipuari. ³¹ A'iné a'íj pu David teecan rú'umua'areereca'a a'íj ti ti'it'í a'ame ja'anáj, a'íj pu a'ájna jín raataxájtaca'a ti a'áin Cirístu'u huatarújsin. Ajta ti caí Dios mé rúujisin a'ujna a'u mej a'uteáru'ipi í mi'ichite, capu nu'u ajta huatejpetzi í ruhuá'ira'a jetze.

³² 'Pu'uri hui Dios raatatiste í xiéjniu'ucare'ara'an a'ájna í Jesús tí'ij ajtahua'a ruuri á'ara'ani. Teen tu tiu'uséj te'ájna jime'e. ³³ Pu'uri a'ujyeíjxi r'i'irínta'a í Dios u ta japua. Ajta pu'uri ra'ancure'a a'ájna í xiéjniu'ucare'ara'an í ti Dios jín ayén te'ataújratziiri'l. Ayee pu 'i cuj, i seíj tí'iseíj íjii, ajta nain jime'e seíj tí'inamua, a'úu pu hui é'eme'ecan u ta japua í Dios jemi.

³⁴ 'Me'ecui xaa, capu tíraa u ta japua a'ájna í David teecan. Majta ayée pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

Ayee pu a'áin tavástar'a tiraata'ixaa a'ájna í nevástar'a tijín:

"Paúche'e yen újcatii íye neri'irínta'a
ajta nena'a caí hua'utémua'itin
í mej muájcha'íire'e.

³⁵ Aj mú mi muaatévaire'esin mú'eeetzi."

Ayee pu tiraata'ixaa í Dios.

³⁶ A'íj mú jín, matá'aj seica naími'l í mej íyen a'uchéjme Israél, matá'aj ráamua'aree ti ayén ti'ayajna a'ájna i niuucari a'ájna í Jesús seíj rá'utatai, a'ii pu a'áin pú'een í ti Dios ayén raatamuá'a tijín Tavástar'a, ajta Cirístu'u. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Pedro.

A'ij mej ye'í tiu'umuá'aj me'ájna í teite mej ráanamujri'i me'ájna í Pedro

³⁷ Mat'íj ráanamujri'i í teite, a'ij pu pua'a hua'utá'a í huá'a tzajta'a. Aj mú mi miyen tiraata'ihua'uri'i me'ájna í Pedro, majta í seica í mej tamuáamuata'a japuan seíj ará'ase. Ayee mú tijín:

—Casi'í, ta'ihuaamua'a, ¿a'iné terini íjii?

³⁸ Aj pu i ayén tiu'utaniú a'ájna í Pedro tijín:

—Setá'aj najm'i'í seicié tihuájmu'a'atziite'en se'ájna jime'e í ti ruxe'eve'e í Dios jemi, setá'aj huámua'i'ivijhua niuucajtze'en í tavástar'a a'ájna í Jesús. Ayee xu se'ájna jín huárini, aj pu'í tejámuatá'uuni'ira í Dios, ajta a'íj pu raata'íti ti xiéjniu'ucare'ara'an huatéeáturan mú'ejmi jemi. ³⁹ A'ájna i niuucari á'amuaci'iti mú'ejmi, ajta ruyaujmua'a, ajta í mej a'ímuá a'uchéjme seíj chuejra'a japua. Ayee pu tihua'aci'iti najm'i'íca ti hua'utájeeve a'ájna í tavástar'a, í ti Dios pú'een. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Pedro.

⁴⁰ Seica niuucari pu jín tihuá'ixaa. Jéihua pu hua'utá'íjmáijri'i mej mi caí miyen a'ij pua'a titetiújcha'íi matíj í seica í teite.

⁴¹ A'íime í mej ráanamujri'i, a'íj mú huaújmuai'ihuaca'a í mej miyen ará'ase a'achú cumu huaíca vi'ira'a. Aj mú mi a'ímeíj jemi antéujseíj í seica í mej té'antzaahua. ⁴² Majta najm'i'í mú miyen tiú'ujmu'a'atziite'eca'a, a'íj mú tihuá'amua'atejca'a a'íime í mej tamuáamuata'a

japuan hua'apua ará'ase. Rí'i mú naa ti'itéchejca'a. Majta rují'mua'a huaréuri'ipi'itehua'a í pan seij majtáhua'a mi seij. Majta mú ratéhuacare'e í Dios jemi.

Rí'i mú tiú'urihuaamua'acaa a'íme í mej amuaat'éee mé té'antzaahua

⁴³ Jé'ecan mú rí'i titejúmua'atejca'a í mej té'antzaahua. Majta me'ín í mej tamuámuata'a japuan hua'apua ará'ase, Dios pu hua'utévai mej mi miyen tiu'uyí'tihua'an mecaí máàj seica. ⁴⁴ Naíjimi'í mú rí'i ti'itéchejca'a í mej té'antzaahua. Majta mú naíjimi'í tiu'uré'ura'a tíj na'a a'achú ti caj ti'ípua'amé seij ajta í seij ti'ti'í cua'ira, ajta ti'ti'í cáxuri.

⁴⁵ Ayeec mú ríjcaa, ti pua'a caí ja'ati a'íj tí'íjviicua'ira, seij pu ti'ítj'íj tuaani ti á'are'ara'an pú'een, aj pu i xaa raatá'asin í tumín a'íjna í ti caí a'íj tí'íjviicua'í. ⁴⁶ Ja'anáj ti na'a nain tújca'ari tzajta'a mú tiújse'irihua'a u teyujta'a. Majta mú me'uun tiújse'irihua'a a'u mej é'eeche mej mi huaré'uri'ipi'ite'en seexul'íjmé'en seij majta seij. Naíjimi'í mú tí'icua'acaa. Jé'ecan mú rútemua'ave'eca'a í ru tzajta'a. ⁴⁷ Rí'i mú tiratá'acare'e a'íjna í tavástar'a'a. Majta seica naa mú tiyaú'ti'íeé muá'araa. Tíj na'a nain xicaj tzajta'a, Dios pu ca'aníjra'a hua'atá'acare'e a'ímej í teite mej mi jéjcuacan jín té'antzaahuat'e'en. A'íj mú jín jaítze'e huatámu'íireca'a.

3

Mat'íj nu'u mi tiráahuaa seij ti ciyáaxara'aca'a í ru'íica jetze

¹ Seij xicaj jetze pu ayén tiuju'uríj a'íjna í Pedro, ajta a'íjna í Juan. Naími'í mú á a'ujnéj a'ánna já'ahua'a teyuu ti a'utéjvee. Ayeec mú huaríj, a'íné pu'uri teja'uré'enejca'a a'atzaj mej pua'a téníuuve'e muá'aye'í í Dios jemi. A'atzaj pu pí'tí'irijcaa cumo ayéee a'ucamé'eca í xicaj.

² Seica mú ja'ati á á'utu'ara'a muá'aye'í mej mi me'ín ye'itéjcheti a'ujna já'ahua'a tá'apueerta a'u mej miyen taja'atamuá'amua tíjín ti naa seijre'e. Ayeec mú tí'íjri'irejca'a tíj na'a nain xicaj tzajta'a, tí'íj a'íjn tumín huá'ahuaviira í mej me'uun a'uteáru'ipi u teyujta'a. Capu ráye'ívejca'a a'íjna í ja'ati. Ayeec pu éene'e huanú'ihuaca'a, capu ráye'ívejca'a, a'íné ciyáaxara'aca'a í ru'íica jetze.

³ Tí'íj a'ímej huasej a'íjna í Pedro, ajta a'íjna í Juan í mej me'uun a'uteárutijme'e u teyujta'a, tí'íqui tumín hua'utáhuaviiri'í. ⁴ Aj pu i a'íjn Pedro ra'arásej temua'a naa. Ajta a'íjna í Juan, ayé pu che'atá na'a naa tira'arásej. Aj pu i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Pedro tíjín:

—Patá'aj hui taasej.

⁵ Tí'íqui anpuá'areca'a a'íjna í teáata'a. Ayeec pu tí'imuaajca a'íjna tíjín tumín mú raatá'asin. ⁶ Ajta a'íjn Pedro ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Canu plata tícha'íi, canu neajta oro tícha'íi í nej muaatapuajve'en. Aru tí'ítj'íj nu' tícha'íi, a'íj nu'u hui muaatá'asin. Ayeec nu tí'imua'ixaaate'e a'íjna jetze me'ecan í Jesús ti Nazarét é'eme'ecan, ajchesi, patá'aj hui rájra'ani.

⁷ Tí'íqui ru'anáavi'í í muá'ajca'are'ara'an jetze. Ajta ra'ajjáj. Jíme'en pu'u ra'ajjáj, aj pu i huarúj í ru'íica jetze ajta nainjapua í rucheputá jetze. ⁸ A'íjna ti ciyáaxara'aca'a tí'íqui ájtzucu. Ajta á a'utéchaxi. Aj pu i a'utéjche ti á'uche'ecane'en. Tí'íqui huá'a jamuan u a'uteárupu u teyujta'a í Pedro, ajta í Juan. Títzúna'íche'e pu huamé'ecaa. Rí'i pu tiratá'acare'e í Dios.

⁹ Naími'í mú raasej í teite ti ari á'uche'ecane'e a'íjna í ti ciyáaxara'aca'a, majta ráanamujri'í ti rí'i tiratá'aca'a í Dios. ¹⁰ Maraamuá'a tíjín a'íj pu pírici í ti aj je'ítécatii a'u ti é'epueerta ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín ti naa seijre'e, ajta í ti vaírí'ira huá'ahuavi'iraca'a í teite. Mat'íj mi naa rí'i tira'utasej, majta t'n tí'tizíine'eca'a.

Tí'íj nu'u ajtahua'a tihua'utá'ixaa a'íjna í Pedro

¹¹ Ajta a'íjn í ti ciyáaxara'aca'a, a'íj pu huá'ahuavi'iraca'a a'íjna í Pedro, ajta a'íjna í Juan. Aa mú a'uté'uuca'a tá'apueerta ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín a'u ti Salomón e'evé'echí'ive'e. Naími'í mú a'uté'araa a'íime í teite a'u mej a'uté'uuca'a. Jé'ecan mú naa tite'utaújmuajteca'a a'ímej jemi.

¹² Tí'íj a'íjn Pedro hua'usej, ayé pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—¿A'íné 'een jín siyen a'íj tejá'usej mi ru tzajta'a mú'een, mi sej Israel jetze ajtémé'ecan? ¿A'íné sej si jé'ecan tasej? ¿Ni siyen tí'imua'atze tej iteen tajímua'a tiráahuaa a'íjna í ja'ati? ¿Ni ayén tejamuá'amitietje'te tej iteen raarújte te'íjna ti ayén mé tejá'uche'ecane'en te'íjna jíme'e í tej raayí'ti na'ari te'íjna jíme'e í tej caí ja'anáj auteájturaa í Dios jemi? Capu xaa ne'u ayén tí'ayajna.

¹³ Ajta a'íjna í Dios, a'íj pu rí'i tihua'atá'acare'e í á'amua'aujsimua'a teeca a'íjna í Abraham teecan, ajta a'íjna í Isaac teecan, ajta a'íjna í Jacobo teecan. A'íj pu hua'aDioj raarújte a'íjna í ja'ati, a'íné a'íj pu té'antzaahua a'íjna jemi í Jesús ti Nazarét é'eme'ecan. Dios pu ayén tiraatá'a a'íjna ti ravaire'e ti a'íjn tí'ítéveeca'a tí'ítj'íj jíme'e ti jaítze'e ve'ée, a'íjna sej mú'een tiu'utátui a'íjna í Jesús huá'a jemi í mej tí'áijta. Ajta a'íjn Pilato, raxí'eve'eca'a ti raatátuaani. Mi seajta mú'een, caxu raataxí'eve, sino ayéee xu tí'íjxe'eve'eca'a ti huámí'ini.

¹⁴ 'Caxu raatátuaa se'ljna í ja'ati ti caí ja'anáj ti'titij jín auteájturaa í Dios jemi, ajta í ti rí'i tí'itevistaca'a sino ayée xu tiraata'ixaa ti a'ljna huatátuaani í sejí ti a'lj pua'a tí'itevistaca'a. ¹⁵ Mú'een xu hui seajta raajé'ica se'ljna í ja'ati ti hua'atá'acare'e mej ruuri muá'ara'ani í teite. Ajta Dios pu ajtahua'a raatatíste í xiéjniu'ucare'ara'an ti í ajtahua'a ruuri á'ara'ani. A'lj tu xaa huasej, iteen. ¹⁶ A'lj pu jetze araujca'ane í Jesús a'ljna í ti ciyáaxara'aca'a. Í sejí raasej, sejí seajta seri ramua'ate, a'íi pu rá'antzaahua í Jesús ajta tiráhuuate'e. A'lj pu jín ari huarúj.

¹⁷ 'Me'ecui xaa ne'u, ne'ihuamua'a, nee nu ramua'aree a'lj sejí ti'titij huáruu sejí caí ramua'areereca'a, majta í mej tejá'amua'ijte'e, camu majta ramua'areereca'a. ¹⁸ Ajta Dios pu ra'ará'aste a'lj mej amuacaícan tiu'utaxájtaca'a a'íimej í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Ayee mú tiu'utaxájtaca'a ti nu'u a'íin Ciríistu'u rajpua'ítizí a'ame, a'ljna jime'e ti nu'u Dios án yá'ujra ipuari japua.

¹⁹ 'Setá'aj seicíe tiú'umua'ati í Dios jemi. Seajta huataújtuiire'en í Dios jemi ti ij a'íin tejamuaata'ájt'e'en, ti ij ajta a'íin tejámuaatá'uuni'í í sejí jín auteájturaa í jemin. Aj pu hui tejá'ur'é'enejsin a'ájna xicá'ra'a jetze tí'ij jetzen tavástara'a ta japua niuuni. ²⁰ Aj pu í Dios u ye'uta'ít'i'í mú'ejmi jemi a'ljna í Ciríistu'u ti ari raatá'a ti a'ljna jín antiújmua'areere ti tiu'uta'ájt'a nainjapua. A'íi pu a'íin pú'een í Ciríistu'u a'ljna í Jesús.

²¹ 'Ruxe'ev'e'e ti a'íin Jesús u a'utevéé á'ara'ani a'ujna u ta japua ajta na'a caí Dios tiu'ujé'cuare'en nain tíj na'a í ti íiyen tí'iseijre'e í chaanaca japua. Ayee pu a'íin Dios ajmí'í te'ataújratziiri'í mat'í'ij tiu'utaxájtaca'a a'íime í mej jetzen me'ecan tí'ixaxa'ata'a í Dios. ²² Ayee pu a'íin Moisés tihua'utá'ixaa a'íimej í tavaújsimua'a teeca tíjín: "Dios pu nu'u sejí avé'evi'íti í ja'ati ti ayén che'atá na'a jetzen me'ecan tiu'utaxájt'a netij inee. A'íi pu mú'ejmi jetze ajtème'ecanta a'ame. Xáanamujri'í najjmi'í a'lj ti a'íin tiu'utaxájt'a, setá'aj seajta rá'antzaahuat'e'en. ²³ Ti pua'a nu'u caí ja'ati rá'antzaahuat'e'en, miché'e raatamuárite'en. Ché'e caí ché'e a'íin huá'a jemi seijre'e í teite." Ayee pu nu'u hui tihua'utá'ixaa a'ljna í Moisés.

²⁴ 'Ayej xaa ne'u ti'ayajna naími'í í mej tiu'utaxájtaca'a í Dios jetze me'ecan, tíj na'a a'ljna tí'ij a'íin Samuel seijre'eca'a, ajta tíj na'a ti yú e'iré'ene, a'íi mú amuaat'e'e tiu'utaxájtaca'a a'ájna xicá'ra'a jetze tí'ij Dios tiraata'ájt'e'en a'ljna í Ciríistu'u. ²⁵ A'ljna í ti Dios jín te'ataújratziiri'í, a'íi pu hui ajta mú'ejmi jemi huateáturaasin a'íine mú'een xu naími'í huayauj-mua'a pú'een í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Dios pu ajta te'ataújratziiri'í í runiuuca jime'e a'íimej jemi í ruvatújsimua'a teeca. Ayee pu a'ljna jín tiraata'ixaa í Abraham teecan tíjín: "Naími'í í teite í mej me'uun huachéjme'e muá'aju'un í chaanaca japua, a'íi mú ra'ancuré'asin í ti í'í x'é'epi'in tíj na'a í ti hua'utévaire'esin a'íimej í mej á jetze a'iránejsin." ²⁶ Tí'ij í Dios ra'antíhuua' a'ljna í Jesús ti ravaire'e. A'íi pu u ye'uta'íteca'a mú'ejmi jemi tí'ij a'íin rí'i tejamuaatá'an sejí si najjmi'í raatapuá'ajta se'ljna í ti a'lj pua'a een. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ljna í Pedro.

4

Mat'í'ij nu'u hua'uvívi'í me'ljna í Pedro, majta me'ljna í Juan

¹ Maúche'e mú tihuá'a'ixaa'e'eca'a í teite. Mat'í'ij mi seica áa e'iré'ene a'u mej a'uté'uuca'a a'ljna í Pedro, ajta a'ljna í Juan. A'íi mú me'ín pú'eeene'e í mej tí'icha'íi u teyujta'a, majta a'íime í Saduceos. ² Capu hua'aránajcheca'a í teite í mej miyen tihuá'amua'atejca'a a'ljna í Pedro, ajta í Juan. Majta miyen tihuá'a'ixaa'e'eca'a í jín Dios pu ajtahua'a raatatíste í xiéjniu'ucare'ara'an a'ljna í Jesús. ³ Aj mú mi hua'uvívi'í. Mat'í'ij mi hua'iteáana a'ujna já'ahua'a carcel. Camu tihua'uta'íhuu'uri'í a'íine p'uuri téchuijxarjime'eca. ⁴ Majta í teite, jéhuu mú tiú'anamuajri'í a'lj mejí tiu'uxájtaca'a. Majta rá'antzaahua. A'lj mú jín meri miyen ará'axcaa a'achú cumu anxíj vi'íra'a a'íime í mej té'atzaahuat'e'eca'a.

Mat'í'ij me'uun a'uté'uuca'a huá'a jemi í jueesi

⁵ Yee ruijmua'a yee, a'íi mú tiújsej a'ánna Jerusalén a'íime í mej antiújmua'aree a'ánna chajta'a, majta a'íime í huá'avaujsimua'a, majta a'íime í mej tihuá'amua'atehua'a í yu'uxari jetze. ⁶ A'uu pu a'utéveeca'a a'ljna í Anás í ti hua'avastara'a, ajta a'ljna Caifás, ajta a'ljna í Juan, ajta a'ljna í Alejandro. Mu'íiti mú ma'án na'a a'uté'uuca'a a'íime í mej teitestemua'ame'en pú'een a'ljna í hua'avastara'a.

⁷ A'íi mú mi miyen tiu'uta'ájtaca'a mej hue'irávi'ítin a'ljna í Pedro, majta a'ljna í Juan mej mi tihua'u'íhuu'u. Aj mú mi á j'á'ita'a huaja'utéhuui. Mat'í'ij mi tihua'uta'íhuu'uri'í. Miyen tíjín:

—¿A'ataani jetze xa'araujca'ane sejí si siyen rici, na'ari a'atani jetze me'ecan siyen tí'iruure se'ljna jime'e?

⁸ Aj pu í a'íin Pedro a'ljna jetze araujca'ane a'ljna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Mú'leen mi sej antiújmua'aree íyee chajta'a, seajta mú'leen mi sej huá'avaujsimua'a a'íime í mej yen huachéjme íyee Israél. ⁹ Cuncui íjii sej seri tí'ita'íhuu'u se'íjna jime'e í tí'í'í x'epi'ín'í tí'tiraac'í'í a'íjna í teáata'a í tí'ciyáaxara'aca'a, setá'aj ráamua'aree a'íj tí'een jín huarúj.

¹⁰ Ayee tu tejá'amua'ixaate'e mú'ejmí, teajta a'achú pua'améca sej yen huachéjme íyee Israél: A'íjna í teáata'a íyee tí' huatéjvee, a'íj pu jín ari huarúj a'íjna jime'e tí'írí rá'antzaahua a'íjna í Jesús í Ciristu'u tí' Nazarét é'eme'ecan, a'íjna í sej rá'utatai í cúruu jetze. Dios pu ajtahua'a raatatíste í xiéjniu'ucare'ara'an tí'íj ajtahua'a ruuri á'ara'ani.

¹¹ A'íjna í Jesús, a'í'í pu a'ín pú'een "í tetej sej méjca'í ya'uhua'axi mi sej chí'íj ájtaahuaca'a. Ayee pu te'irájraa tí' a'ín pu'eene'e já'araa í tetej tí' anájca." ¹² Capu hui mé'e ja'ati seijre'e te' jetzen arátaca'anen tí'íj Dios ta japua huániuuni. A'í'í pu'u na'a Dios ayén raateájtuua í Jesús íteymi jemi íyeyen te' seijre'e íyeyen chaanaca japua te' tí' Jesús jetze arátaca'anen tí'íj Dios ta japua huániuuni. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Pedro.

Mehuá'anechejca'a, majta xaa hua'utátuua me'íjna í Pedro, majta me'íjna í Juan

¹³ Jé'ecan mú' a'íj hua'utasej'í a'íime í tete'ca. Ayee mú' tihua'axajta'ca'a tíjín:

—Huá'uca'anisti'í í huá'a tzajta'a amíjna mi Pedro, ajta amíjna mi Juan.

Majta ráamua'areeri'í tíjín mej caí ja'anáj tí'íhuaujmua'ate, majta miyen tíjín:

—Camu tí'ítij jín titeeté'uuca.

Aj mú' mi hua'umuájtca'a tíjín a'í'í mú' jamuan á'ujuhua'ane'e a'íjna í Jesús. ¹⁴ Majta me'íjna huasej'í ja'ati tí' huarúj. A'uu pu a'utéveeca'í jamuan a'íjna í Pedro, ajta a'íjna í Juan. A'íj mú' jín caí a'íj tí'utaxájtaca'í yee capu ayén tí'ayajna. ¹⁵ Aj mú' mi hua'uta'aj'í mej huírácí'ine a'ujna mej a'iráatei me'íjna í jueesi. Mat'í'ij mí' tí'ítí'urixáate'ajraa.

¹⁶ Majta miyen tíjín:

—¿A'í'quí' tihuá'aruuren tem'íime mi tete'ca? —Ayee mu'u tí'ú'uríhuu'uraca'a.

Majta miyen tíjín:

—Capu hui rí'írí te' tíyeyen tíraataxá'í yee capu ayén tí'ayajna a'íné' naíjmi'í í mej íyeyen a'uchéjme íyeyen Jerusalén, a'í'í mú' ramua'aree a'íj tí' tí'ítij huáruu a'íjna í te'ví a'íjna jime'e í tí' tí'ícu'í'ca'a. ¹⁷ Peru, te' jí' caí jaitze'e méjca'í huáyee huá'anamuajra í teite tzajta'a, tíché'e hua'utá'íjmi'í íjii mej caí ché'e tíhuá'a'ixaate'e í teite me'íjna jime'e níuucajtze'en a'íjna í Jesús. —Ayee mú' tí'ú'uta'í'ixaa.

¹⁸ Aj mú' mi hua'utajé. Majta hua'utá'íjmi'í'í mej nu'u caí ché'e tíhuá'a'ixaate'e í teite me'íjna jime'e níuucajtze'en í Jesús. Majta nu'u caí ché'e miyen tíhuu'amu'atée í teite. ¹⁹ Ajta a'íjna í Pedro, ajta a'íjna í Juan, ayée mú' tíhuu'utá'í'ixaa tíjín:

—Mú'leen xu raax'epi'í'íntaren rujímua'a tí' pua'a ayén tíraavíjite'e te' amuá'antzaahuate'en mú'ejmí nusu te' rá'antzaahuate'en a'íjna í Dios. ²⁰ A'íné' ayée pu hui tí'ú'ujxe'eve'e te' raataxá'í a'íjna te' teri raasej'í, ajta í te' teri ráanamujri'í.

²¹ Majta me'íjna í jueesi, a'í'í mú' mauj hua'utá'íjmi'í'í, majta hua'utáneche. Mat'í'ij mí' hua'utá'a mej huírácí'ine me'íjna jime'e mej caí a'íj tí'rájtuve'eca'a a'íj mej ye'í tí' hua'ajteá'axi'ín a'íjna jime'e a'íné' naími'í í teite, a'í'í mú' rí'í tíraatá'acare'e í Dios me'íjna jime'e a'íj tí' tí'ítij huarúj.

²² Ajta a'ín'í teáata'a tí' Jesús jetze arájca'ane a'íjna í tí' huarúj, ayée pu tí'rájcha'í'ica'a a'achú cumu hua'apuate níne'ira'a japuan já'íta'a.

Í mej miyen tí'íjhuaucare'e í Dios jemi

²³ Mat'í'ij mí' hua'utátuua me'íjna í Pedro, majta me'íjna í Juan. Aj mú' mi a'ucj'í a'íime í mej huanámi'íhuaca'a. Mat'í'ij mí' a'uun a'ará'a a'u mej a'uté'uuca'a a'íime í huá'a'amigustemua'a. Aj mú' mi hua'utá'í'ixa nain a'íj mej ye'í tí'utaxájtaca'a a'íime í mej ve'ecán jín títetate'í, majta í hua'avaujsi. ²⁴ Mat'í'ij me'ín huá'unamuajri'í, aj mú' mi naími'í miyen tíraatáhuaviiri'í í Dios. Miyen tíjín:

—Tavastara'a, mú'ee pe'j pe'ín pú'een í pe'j raatétaahuaca'a a'íjna í ta japua, pajta pe'íjna í chaanaca te' yen japuan seijre'e, pajta mú'ee raateájtuua í jaj í tí' ve'ée. Naími'í tíj na'a a'achú tíj pua'amé'í yen tí'iseijre'e, mú'ee pe'j nain tí'ú'utaahuaca'a. ²⁵ Mú'ee pe'j hui píyeyen tí'utaxájtaca'a ajca'íhuu'ímua pe'íjna jime'e tí' ayén axíejni'u'uca jetze arájca'ane a'íjna í David teecan, a'íjna tí' muavaire'eca'a. Ayee pu ra'uyú'uxaca'a tíjín:

¿A'íné' mej mí' níni'u'ucacu a'íime

í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan?

Majta í teite, a'í'í mú' tí'imua'ajca me'íjna jime'e

tí' caí ayén te'irájra'ani.

²⁶ Rí'í mú' u'á'uruuren mej mí' huatéj'ne'usi'ite'en

a'íime í hua'arey íyeyen mej seijre'e chaanaca japua.

Majta a'íime í mej tíhuu'á'ijte'e í teite,

a'í'í mú' tí'ú'jseire'esin,

naími'í í mej rájcha'í'ire'e a'íjna í tavastara'a,

majta a'ljna ti án yá'ujra í ipuari japua.

Ayee pu ra'uyú'uxaca'a a'ljna í David teecan.

²⁷ 'Ayej xaa ne'u ti'ayajna, a'ljna í Heródes, ajta a'ljna í Póncio Pilato, a'ñi mú hui tiújsej líye chajta'a huá'a jamuan í teite mej sej chuejra'a japua é'eme'ecan, majta huá'a jamuan í mej yéchej líye Israél. Maújmua'atziite'eca'a a'lij mej tiraate'mua'itin a'ljna ti muavaire'e, a'ljna í Jesús, a'ljna ti caí ja'anáj ti'titij jín auteájturaa mú'etzi jemi. A'ij pu a'án pú'een pej mú'ee án yá'ujra í ipuari japua. ²⁸ Ayee mú che'atá mena'a rijcu a'lij pej ye'í amuacaícan tiraaxí'epi'intare ti ayén tiú'ujxe'eve'e á'ara'ani, tí'ij ayén tiú'urini.

²⁹ 'Me'ecui xaa ne'u, mú'ee pej ta'ivástara'a, casi'i, pí mi tí'titaneche. Taatá'a í ca'aníjra'a í tatzajta'a itejmi í tej muavaire'e tetá'aj hui caí tí'titziine'e tej tihua'utá'ixaate'en mú'etzi jetze me'ecan. ³⁰ Patá'aj pajta ahua'aca'anen pej pi tihuá'uuhuaate'en í mej tí'icucui'i. Pajta hua'utasejrate'en a'ljna í pej jín peri hua'utá'a mej raay'í'tihua'an a'ljna jetze me'ecan í Jesús ti muavaire'e, ti caí ja'anáj tí'titij jín auteájturaa mú'etzi jemi. —Yee mú tiraatáhuaviiri'í í Dios.

³¹ Mat'ij me'ljna jín miyen huaríj, aj pu'i huateújca'atzi'ixi í chí'ij mej tzajta'an hui-iráte'eca'a. Aj pu'í i huateájturaa í huá'a tzajta'a a'ljna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. A'ljna jetze mú a'ujca'anéecan jín miyen tihua'utá'ixaa í Dios jetze me'ecan. Camu tí'titziine'eca'a.

A'ñi mú nain tiu'uré'ura'a sej majta sej í mej tí'ijcha'íica'a

³² Naími'i í mej rá'tzaahuate'eca'a, a'ñi mú r'í'i tiú'urixaate'ecaa. Camu a'lij ti-huá'axajta'a a' sej majta sej. Majta tiu'uré'ura'a sej majta sej í mej tí'ijcha'íica'a. Capu ja'ati a'atzu ayén tí'ixa me'ljna jime'e yee neetzi pu tí'ine'aa. Metiu'uré'ura'ate micu, a'ñime.

³³ Majta me'ín í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, maúche'e mú ti-huá'a'ixaate'eca'a me'ljna jime'e ti Dios ajtahua'a raatatíste í xiéjniu'ucare'ara'an a'ljna í Jesús. A'ij mú jetze aráujca'anejca'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios huápi'í mej mi ti-huá'a'ixaate'eca'a. R'í'i mú tihuá'ajcha'íica'a, sej majta sej. ³⁴ Ajta ayén éene'e, capu ja'anáj ja'ati caí a'lij tí'ijviicua'iraca'a a'ljna jime'e naimi'i mú tiú'utuaxi a'achú mej caj tí'ijcha'íjme'eca'a, tí'titij chuej, na'ari chí'ij. Aj mú mi miyen huaríj, u mú ye'eráji í tumin mej ra'ancuré'a me'ljna jime'e mej tiu'utuáa. ³⁵ Aj mú mi tui'utáui a'imej jemi í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Majta me'ín, a'ñime mú huaré'a í tumin í mej caí a'ij tí'ijviicua'í.

³⁶ A'ij pu jín ayén tiuju'uríj a'ljna í José, a'ljna ti tí'ivaire'eca'a a'imej jamuan huáacixa'astemua'ame'en í Leví teecan. A'uu pu é'eme'ecan a'ljna í José, a'ujna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Chípree. Ayee mú majta raatamuá'a tíjín Bernabé. A'ljna í niuucari tíjín Bernabé, ayée pu huataújmua'a a'ljna tíjín Ti r'í'i tihua'atá'aca a'imej í mej ruxieemájte'e. ³⁷ Sej pu chuej tícha'íica'a a'ljna í José. Aj pu 'i ráatuaa. Ajta u ye'eráji a'ljna í tumin. Tí'iquí a'imej huatáui í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase.

5

Tí'ij nu'u Dios puájtzi hua'utá'a a'ljna í Ananias, ajta a'ljna í Safira

¹ Ajta a'án í ja'ati ti ayén ántehuaa tíjín Ananias, a'ñi pu sej chuej huátua a'ljna jamuan í ru'íj ti ayén ántehuaa tíjín Safira. ² Ajta a'ljna í Ananias, ayée pu tiu'utaújsejratata'a ti nain e'eráji í tumin. Mi ajta caí, capu. Je'icáca pu huateájtuaa í tumin í ru jemi. Ajta ti títuraaveca'a, a'ij pu huatáui a'imej í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Ajta nain pu aumua'areereca'a a'ljna í 'íita'a.

³ Aj pu 'i ayén tiraata'ixaa a'ljna í Pedro tíjín:

—Ananias, ¿a'íné 'een jime'e paraatá'a ti a'án tiyaaru'u timuata'a'ajte'en í muá'a tzajta'a? Mú'ee pej hui ráacuanama í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios pe'ljna jime'e í pej je'icáca huateájtuaa í tumin í pej raamuá'iti pe'ljna jime'e í chuej í pej ráatuaa. ⁴ ¿Ni caí mú'etzi a'aaca'a pat'ij caí xi ráatuaa? Ajta, pat'ij raatua, ¿ni caí a'ij tí'irí'iristaca'a pej tiu'unájchi nain jime'e, capej a'ij pena'a? ¿A'íné pej pi tiu'umuá'aj pe'ljna jime'e? Capej a'imej pítiú'ucuanama í teteca, sino a'ij pej pítiú'ucuanama í Dios. —Ayee pu tiraata'ixaa a'ljna í Pedro.

⁵ Tí'ij ráanamuajri'í a'ljna í niuucari, aj pu'í á e'eráje á vejl'i'í a'u ti e'era'ícajme a'ljna í Pedro. Tí'iquí huam'í a'ljna í Ananias. Majta naími'i í mej ráanamuajri'í a'ij ti tí'titij huaríj, jé'ecan mú tiu'utátziin. ⁶ Aj mú mi seica á e'iré'ene mej teteca mej teemua. Mat'ij mi ra'iré'e'ijcataca'a tí'titij jime'e, cfxuri. Mat'ij mi yá'uti. Mat'ij mi ra'avá'ana.

⁷ Teuumé'eca a'achú cumu huáica hora, Aj pu 'i a'án u a'atanéj a'ljna í íra'ara'an a'ljna ti huam'í. Capu tí'titij mua'areereca'a a'ljna a'ij ti tí'titij huaríj. ⁸ Aj pu 'i ayén tiraata'íhua'urí'í a'ljna í Pedro tíjín:

—Patá'aj hui naatá'ixaate'en, ¿ni qui seráatuaa se'ljna í chuej? ¿Ni qui siyen tira'ancuré'a í tumin se'ljna jime'e í chuej sej ráatuaa?

Aj pu 'i ayén tiraata'ixaa a'ljna í 'íita'a tíjín:

—jJee! Teráatuaa.

⁹ Aj pu 'i a'áin Pedro ayén tiraata'ixaa tijín:

—¿A'iné 'een jín naími'i siyen tirú'umua'areereca'a sej si siyen ráaruu í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios sej si siyen tiráacuanamuan? Casi'i, á mú e'levé'eca'arajna a'áme í mej meri á e'levé'uju'un. A'íí mú u ye'avá'ana í á'acin. A'íí mú hui majta muá'atíni mú'eetzi, micu.

¹⁰ Tí'ij ayén tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Pedro, aj pu 'i á e'eráje a'utí e'era'íicajme. Ajta pu a'áin huamí'i a'ájna í 'íta'a. Aj mú mi uteájrupi a'ujna chí'íta a'áme í teemua, matí'ij raasej tijín pu'uri mi'íchi. Aj mú mi ru'irájchui. Majta á'iyen u ye'avá'ana a'u mej ye'etéete í cína'ara'an. ¹¹ Majta naími'i í mej rá'atzaahuate'eca'a, majta í seica a'achú mej pua'amé í mej ráamua'areeri'i, naími'i mú tiu'utátziin temua'a naa.

Mej nu'u miyen jeíhua tiú'uruu me'ájna jime'e ti huápi'i ruxe'eve'e í Dios jemi

¹² Majta me'ín í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, jeíhua mú miyen tiú'uruu mej mi hua'utasejrate'en í teite mej Dios jetze aráu'ca'ane. Majta í mej té'atzaahuate'eca'a, a'íí mú tiú'isej a'ujna já'ahua'a mej miyen tejé'emua'amua tijín ti Salomón e'levé'echi'ive'e. ¹³ Ajta capu ja'ati á'luca'anejca'a ti ajteáxáre a'ímej jamuan a'ujna ti e'ejtéchii'ivi'i. Capu amín a'ij, a'áme í seica, rí'i mú tihuá'ajcha'íica'a a'ámej í mej té'atzaahuate'eca'a. ¹⁴ A'íj mú jín, té'antzaahua jeíhua í teite, teteca, majta 'uuca. Mu'uri jaitze'e mu'íicáa í mej rá'atzaahuate'eca'a me'ájna í tavástar'a.

¹⁵ Majta mi autéjhuii mej hua'irájtíni í mej tí'icucui'i í caaye jetze. Caama japua mú huá'ujtuaa, majta itari japua. Ayee mú huá'uruu. Ayee mú tí'imua'astí tijín ti pua'a nu'u ciéenime'ara'an a'ájna í Pedro huá'a japua tanén a'ímej í mej tí'icucui'i. ¹⁶ Jeíhua mú majta curé'ecixi í teite mej a'ímuá antachéjme. A'ímej mú u e'erávi'iti í mej tí'icucui'i, majta í mej huá'a tzajta'a seijre'e í tiyaaru'u. Naími'i mú huarúj.

Mej nu'u huanámi'íhuaca'a, majtáhua'a mú nu'u hua'utátuaa

¹⁷ Matí'ij mi huá'anchueere jeíhua a'ájna ti tihuá'ajje'e u teyujta'a, majta a'áme í mej huá'a jamuan á'ujujhua'ane'e a'áme í Saduceos. ¹⁸ A'íj mú jín hua'uvívi'i a'ámej í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Matí'ij mi hua'íteána u carcel.

¹⁹ Tí'iquí t'ca'imua seij á e'iré'ene. Tí'iquí te'entacú a'ájna a'u ti é'epueerta. A'íí pu a'áin pú'een í ti tí'ivaire'e u ta japua Dios ti é'eseijre'e. Aj pu 'i a'áin hua'irávi'iti. ²⁰ Tí'iquí ayén tihuá'utá'ixaa tijín:

—Sericu, setá'aj se'uun a'utéhuiixi'in a'u ti e'eráyauja'ta já'íta'a u teyujta'a. Setá'aj hui hua'utá'ixaa'te'en í teite nain jime'e a'ájna í niuucari ti jíme'en Dios tihuá'utá'uuni'i. —Ayee pu tihuá'utá'ixaa a'ájna í ja'ati.

²¹ Matí'ij mi miyen huaríj. Tapuá'arijme'eca mú u a'uteájrupi u teyujta'a. Aj mú mi autéjhuii mej tihuá'utá'ixaa'te'en í teite.

Majta a'áme í mej tihuá'ajje'e u teyujta'a, majta í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, matí'ij me'uun a'ará'a, mehua'uta'ajjtaca'a mej tiú'iseire'en í hua'ajueesi, majta naími'i í huá'avaujsimua'a, í mej me'uun a'uchéjme a'ujna Israél. Matí'ij mi hua'uta'ajjtaca'a mej hue'irávi'itin me'újna a'u mej nu'u aiteánami'íhuaca'a a'áme í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase.

²² Matí'ij mi a'ucj seica í hua'axantaarustemua'a. Aj mú mi me'uun a'uré'ene a'ujna carcel. Mí ajta caí capu anú'ujajé'ej ja'atitaca'a, majta a'uré'aci mej mi miyen tihuá'utá'ixaa'te'en. ²³ Miyen tijín:

—Ayee tu éeni'íci'e tena'a ráateu í carcel, temua'a pu naa te'íteánami'íhuaca'a. Majta mú racha'íica'a temua'a naa í xantaaru'u. Tetí'ij te'entacú, capu anú'ujé'ej ja'atitaca'a. —Yee mu'u tiu'utaxájtaca'a.

²⁴ Tí'ij ráanamujri'i a'ájna í capitán ti jín tí'ivaire'e u teyujta'a, majta í mej vivejmé'en jín títetaté'eca'a u teyujta'a, capu a'ij tihuá'ari'iriste'eca'a a'ij mej ye'í tiu'utaxáj. Jeíhua mú tiú'uríhuu'uraca'a a'ij ti té'ara'aní.

²⁵ Aj pu 'i seij á e'iré'ene. Aj pu 'i hua'utá'ixa tijín:

—Casi'i, a'áme í teteca í sej hui mú'een hua'íteána, a'úu mú anú'uhuaté'uu u teyujta'a. Metihuá'amua'ate í teite.

²⁶ Ajtá'i á'iyen a'áin á'uraa a'ájna í capitán, seica jamuan í mej ravaire'e. Matí'ij mi huaja'uvé'evi'iti. Camu ca'anéeri jín a'iné mehuá'atziine'eca'a í teite. Ayee mú tí'imua'astí tijín ti pua'a mehuá'uteátu'asixi'in tetej jime'e. ²⁷ Matí'ij huaja'uvé'evi'iti, aj mú mi hua'uta'ajjtaca'a mej huataú'iseijrata a'ímej jemi í mej títetaté' jueesi jime'e mej mi me'ín tihuá'uta'íhua'u í mej tí'ajta u teyujta'a.

²⁸ Aj pu 'i ayén tihuá'utá'ixaa a'ájna tijín:

—Teen tu amuaatá'ijmijri'i sej caí ché'e siyen tihuá'amua'ate í teite se'ájna jetze me'ecan í Jesús. ¿Ni siyen huaríj mú'een? Caxu xaa ne'u siyen huaríj. Seuche'e xu tihuá'amua'ate

nainjapua íyen Jerusalén. Seajta siyen ta jetze tí'ijpua'ajte'e itejmi tijín teen tu te'ín pú'een í tej raajé'ica te'íjna í teví. —Ayeé mú tihua'utá'ixaa.

²⁹ Ayeé pu 'i tiu'utaniú a'íjna í Pedro, majta í seica. Miyen tijín:

—Ruxe'eve'e tej rá'antzaahuat'e'en í Dios. Capu ayén tiú'ujxe'eve'e tej mú'etzi ántzaahuat'e'en mi sej'í'í teteca. ³⁰ A'íjna ti hua'aDioj í tavaújsimua'a teeca, a'í pu hui ajtahua'a raatát'ic í ruxiéjniu'uca a'íjna í Jesús ti ij ruuri á'ara'ani.

'Mí seajta mú'een, seraajé'ica. Ayeé xu hui tirá'utatai ciyey jetze. ³¹ Dios pu a'án yá'ujra ipuari japua ruri'irínta'a pújme'en. Ajta a'íjna jín antiújmua'areere já'araa ti amuacáí á'ara'ani, ajta ti huá'a japua huániuuni í teite. Ayeé pu ráaruú í Dios tí'ij a'íjn hua'utá'an a'ímej í mej Israél jetze ajtém'e'ecan í mej ahuaújca'anen mej mi seicié tiú'umua'ati í Dios jemi, ajta tí'ij a'íjn tihua'utá'uuni'í í mej jín auteájturaa í Dios jemi.

³² 'A'ij tu huasej iteen, ajta ayén che'atá na'a a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu raatéxajtan. A'í pu a'íjn pú'een í ti Dios raata'íteca'a ti huateáturan a'ímej tzajta'a í mej rá'atzaahuat'e'e í Dios. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa.

Gamaliel pu nu'u rá'ixaa a'ij ti ye'í huárini

³³ Mat'íj ráanamuajri'í a'íjna, jé'ecan mú huataníniu'ucacuca'a. A'íj mú jín miyen tí'ijxe'eve'eca'a mej huá'ucuí'ini.

³⁴ Aj pu 'i sej'á a'utéechaxi ti ayén ántehuaa tijín Gamaliel. Fariseo pu pú'eene'e a'íjna. A'í pu tihuá'amua'atehua'a í yu'uxari jetze. Naími'í mú r'í'í tirájcha'íca'a me'íjna í Gamaliel. Aj pu 'i a'íjn tiu'uta'ajtaca'a mej hue'irávi'itín a'ímej í teteca. ³⁵ Aj pu 'i ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej tí'ajta:

—Mú'een teteca sej íyen a'uchéjme Israél, r'í'í xu'u a'ij sej ye'í huá'uruuren a'ímej í teteca.

³⁶ Xu'uri hui ra'utámua'areeri'í, ti ari á'atee ti sej huanéj ti ayén ántehuaaca'a tijín Teudas. Ayeé pu hui té'ujtzaahuat'e'eca'a tijín jé'ecan pu ruxe'eve'e. Seica mú majta jamuan á'ujjuhua'ane'e. Ayeé mú ará'axcaa a'achú cumu muáacua ciento í teteca. Aru meraajé'ica me'íjna í ja'ati. Majta í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, seica mú curé'ítixi. Capu tí'itij a'ij tiraatévai a'íjna í Teudas.

³⁷ 'Ajtahua'a hui sej huanéj, a'íjna í Judás ti Galilea é'eme'ecan. Aj pu 'i huatasej're a'íjna mat'íj hua'uté'ítiee í teite. A'í pu huaja'uv'í'iti mu'icáca mej mi jamuan á'ujjuhua'ane'en. Majta mú hui raajé'ica. Majta í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, a'í mú a'ucíjxi.

³⁸ 'A'ij nu jín niyen tejá'amua'ixaat'e'le ne'íjna jime'e a'ij mej ríci. Caxu hui huá'ajevee se'íme í teteca. Miché'e huiráciine, a'iné ti pua'a rujímuua' mena'a miyen tirájteu, naími'í pu tejá'uvaijtzí. ³⁹ Na'ari caí ti pua'a me'íjna jetze aráújca'ane í Dios mej miyen ríci, capu ra'antipua'ajte'esin. R'í'í xu'u hui sej si caí se'íjna ne'usi'íte'e í Dios, setá'aj caí huáapua'a rátese'e se'íjna í Dios. —Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Gamaliel.

⁴⁰ Naími'í mú rá'antzaahua. Aj mú mi a'ímej huatajé í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Majta hua'utéevajxi. Majta hua'utá'íjmiijri'í mej nu'u caí ché'e tihua'a'ixaat'e'le í teite Jesús jetze me'ecan. Aj mú mi hua'utá'uaa.

⁴¹ Majta me'ín í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, mat'íj mi huiráaci a'ujna a'u mej e'irát'e'eca'a a'íme í hua'ajueesi. Jé'ecan mú huataújtemua'ave me'íjna jime'e ti a'íjn Dios ayén tihua'utá'a mej miyen rajpualítzi muá'araa me'íjna jetze me'ecan í Jesús. ⁴² Mi majta, camu xaa ne'u raatapuá'ajtaca'a mej caí ché'e miyen rijca. Nain tújca'ari tzajta'a, a'í mú tihuá'amua'atehua'a í teite. A'í mú tihuá'a'ixaa'atehua'a ti a'íjn Dios án yá'ujra í ipuari japua a'íjna í Jesús. Ayeé mú tihuá'a'ixaa'atehua'a me'újna teyujta'a, majta me'újna huá'aache.

6

¹ Majta, mu'uri jaítze'e mu'icáca a'íme í mej té'atzaahuat'e'eca'a. Majta seica í mej raay'ítihua'a í hua'aniuua a'íme í griego, a'í mú autéjhuii mej tiníniu'ucacun. Mehuá'ajaxiejvi'iraca'a a'ímej í mej raay'ítihua'a í hua'aniuua í mej Israél jetze ajtém'e'ecan. Miyen tijín:

—Mat'íj tiu'urá'ura'asin í ti tí'icua'iri'í tíj na'a nain xicaj tzajta'a, camu hui tihua'uré'a'aca í ucarijse mej ruséxu'íjme'e á'ujjuhua'an, í mej raay'ítí'í hua'aniuua a'íme í griego. —Ayeé mú tiu'utaxájtaca'a.

² Aj mú mi huá'ajsej a'íme í mej té'atzaahuat'e'e. Mat'íj mi miyen tihua'utá'ixaa a'ímej í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase tijín:

—Capu hui raavíj'te'le tej tiyen tiyá'uhua'anan tej tihua'utá'ixaat'e'en í teite Jesús jetze me'ecan tej ti tihua'umín í meesa japua.

³ 'Casi'í ta'ihuaamua'a, setá'aj hui arahua'apuáca avé'ehuauni í teteca mú'ejmi mej jetze ajtém'e'ecan. Setá'aj hua'avé'ejajpuaxi'ín í mej r'í'í mé tite'umuámuaree í teite. Ayeé pu hui tiú'ujxe'eve'e ti a'íjn xiéjniu'ucare'ara'an í Dios huateáturan a'ímej jemi sej ajta sej temua'a naa. Ajta ayén tiú'ujxe'eve'e mej rú'umua'areere. Ten tu tiyen tihuá'íjcate'en te'íjna jime'e.

⁴ Teajta iteen, teuche'e tu tiyen r'i'i titeejú'u tá'aju'un te'ljna jime'e tej raatáhuavii í Dios, teajta tihua'utá'ixaate'esin í teite í niuucari jime'e. —Ayeé mú tihua'utá'ixaa.

⁵ A'ii pu hua'ará'najcheca'a najmí'ica í teite. Mat'í'ij mi hua'avé'ehuuu a'íme'j í Esteban, a'ljna ti jeihua rá'atzaahuate'eca'a í Dios. Ajta a'ín xié'jniu'ucare'ara'an huaté'ajturaa jemin huá'pi'i. Majta mú me'ljna avé'ehuuu me'ljna í Felipe, majta me'ljna í Prócoro, majta me'ljna í Nicanor.

Seica mú majta avé'ehuuu. Ayeé mú ánte'arua tijín Timón, ajta a'ljna í Parmenas, ajta a'ljna í Nicolás. A'ii pu a'ín pú'een í ti Antioquia é'eme'ecan. Ajta, a'í pu amuacáí rá'antzaahua í hua'aye'í'ra a'íme í mej Israél jetze ajtém'e'ecan.

⁶ Mat'í'ij mi huaja'uví'iti a'u mej a'uté'uuca'a a'íme í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Aj mú mí me'ín raatáhuaviiri'í í Dios. Mat'í'ij mi antiú'jmua'aréere muá'araa me'ljna jime'e mej nu'u hua'uté'vaire'en a'íme'j í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase.

⁷ Jeihua mú rá'anamuajri'í í niuucari a'íme áa mej vejlí'í antaché'ejmee, majta ajca'í'huá'ímua mej antaché'ejmee, majta a'ímua mej a'uché'jme, naí'mí'í mú rá'anamuajri'í. Majta í teite í mej huá'a jamuan á'ujuhua'ane'e a'ánna Jerusalén, jeihua mú huatámú'iireca'a. Majta me'ín í mej títetate'eca'a a teyujta'a, mu'íiti mú rá'antzaahua í niuucari.

Mat'í'ij nu'u raaté'evi'i me'ljna í Esteban

⁸ Ajta a'ljna í Esteban, jeihua pu rá'atzaahuate'eca'a í Dios, ajta jeihua pu Dios jetze arájca'anejca'a. A'lj pu jín hua'utasejra í teite a'ij mej ye'í r'i'í tiraatá'an í Dios.

⁹ Majta mú seica á e'iré'ene mej mí raataxá'j t'í'ití'j ti caí xí'epi'ín. A'ii mú a'ín pú'een í mej se'j jetze é'eme'ecan a teyujta'a, mej miyen ratamuá'amuua tijín hua'ateyuu í mej huatétuihuaca'a. A'í mú a'ín pú'een í mej Israél jetze huané'j. A'uú mú é'eme'ecan a'ujna já'ahua'a Cirene, majta seica a'ujna já'ahua'a chajta'a ti ayén té'ja'arájtehuua tijín Alejandria. Seica mú majta me'uun é'eme'ecan a'ujna já'ahua'a Cilicia, majta seica u Asia.

Mat'í'ij mí auté'jhuii mej tirá'ixaate'en me'ljna í Esteban. ¹⁰ Aru camu a'atzu raatémua'iti a'íné a'lj pu jetze arájca'anejca'a í xié'jniu'ucare'ara'an í Dios. Ajta jaitze'e pu rú'umua'areereca'a a'ljna í Esteban mecaí a'íme.

¹¹ Mat'í'ij mí miyen huarí'j avítzi'í jime'e. Seica mú huatajé. Aj mú mí hua'uta'a'íj mej tiraaxá'jtzi'í tijín: “Tu'uri rá'anamuajri'í ti a'ín a'ij pua'a tiraataxá'jtaca'a a'ljna í Moisés, ajta í Dios.”

¹² Ayeé mú huá'uruu mej huá'aniniu'ucaste í teite, majta í hua'avaujsi, majta í mej tihua'amua'atehuua'a í yu'uxari jetze. Mat'í'ij mí raaté'evi'í í Esteban. Mat'í'ij me'uun ya'uví'iti a'íme'j jemi í rujué'si. ¹³ Majta seica mú avé'ehuuu í mej miyen t'í'ihua'itaca'a tijín:

—T'í'ij pí na'a nain xica tzajta'a, a'ii pu hui a'ij pua'a t'í'ixa a'ljna í teyuu, ajta í yu'uxari. ¹⁴ Tu'uri tiyen tirá'anamuajri'í ti a'ín ayén tiu'utaxá'jtaca'a ti nu'u tiraatá'uuna a'ljna í teyuu a'ljna í Jesús ti Nazarét é'eme'ecan, ajta ti nu'u tá'aril'í í taye'í'rá í ti taatá'a a'ljna í Moisés teecan ti raateá'jtuaa. —Ayeé mú tiu'utaxá'jtaca'a.

¹⁵ Aj mú mí ca'anín jín ra'arásé'ij naí'mí'í í hua'ajueesi. Ayeé mú ra'utase'j cumu ti tétaave'en í néerime'ara'an a'ljna í Esteban. Yee pu é'ene'e tí'j néerime'ara'an í se'ij í xié'jniu'ucari ti t'í'ivaire'e u ta japua í Dios jemi.

7

Ti nu'u ayén tiu'utaxá'jtaca'a a'ljna í Esteban

¹ Aj pu 'í ayén tiraata'í'huu'uri'í a'ljna ti t'í'ajta u teyujta'a tijín:

—¿Ni ayén t'í'ayajna?

² Aj pu 'í ayén tiu'utaniú' a'ljna í Esteban. Ayen tijín:

—Xá'anamuajri'í, ne'í'huuamua'a, seajta mú'een, nevaú'simua'a. T'í'ij caí xi a'ín Abraham u a'ará'a a'ujna já'ahua'a ti ayén té'ja'arájtehuua tijín Harán, t'í'ij auj a'uun a'utéveeca'a a'ujna já'ahua'a ti ayén té'ja'arájtehuua tijín Mesopotamia, Dios pu hui huatase'jre í jemin í Abraham. A'ljna í Dios, ayéé pu se'jre'eca'a cumu mej témaxcava'ara'an. ³ Ayeé pu a'ín Dios tiraata'ixaa tijín: “Huirá'jra'a ayujna aché. Majta muá'ateitestemua'a, capej huá'aví'iti sino miché'e miyen 'eene'en ayujna. Se'j nu maaatase'jrate'esin í chuej pe'j japuan se'íre'e pua'amé. Patá'aj á'ura'ani pe'ú'jna.” Ayeé pu tiraata'ixaa.

⁴ Aj pu 'í a'ín Abraham huirá'jraa a'ujna Mesopotamia. Ayeé pu ajta té'ja'arájtehuua tijín Caldea. T'í'iquí a'uun a'ará'a a'ujna u Harán. A'atzu hui á'ateevi'ica, t'í'iquí a'ín huam'í'í í tá'tajra'an a'ljna í Abraham. Aj pu 'í Dios raata'áj a'ljna í Abraham ti nu'u huirá'jra'ani a'ujna u Harán t'í'ij á'ura'ani a'ljna chué'jra'a japua se'j yen japuan a'uché'jme í'ji. ⁵ Capu se'j chuej raac'í'í a'ljna í Abraham, ní'í'j caj a'u ti e'ehuaú'chejte'en t'í'ij a'ín ayén tiraataxá'j a'ljna jime'e yee neetzi pu ne'áa í chuej. Ajta a'ín te'ataú'jratziiri'í í Dios ti chuej raatá'an. Ajta ayén tiraata'ixaa tijín: “T'í'ij nu'u huá'mi'ini a'ljna í Abraham, a'íme'j pu cí'iti í yaú'jmua'ame'en.”

Capu hui amán a'ij ti ajta cai títi'iríjmu'a a a'ijna í Abraham a'ájna xicájr'a a jetze t'íj Dios jetzen ayén te'ataújratziiri'i.

⁶ 'Ayeé pu ajta tiraata'ixaa tijín: "Muá'ahuaacixa'astemua'a mú me'uun a'ut'é muá'aju'un seij chuejra' a japua a'u mej cai é'eme'ecan. Majta a'íme í mej tí'ajta a'ujna, a'í mú tíhua'uta'ajte'esin mej tiu'umuári'en puajtzi jime'e. Majta a'ij pua'a tíhua'ajéve muá'aju'un. Muá'ateeri a'achú cumu muáacua ciento nine'ira'a mej rajpuaitzi muá'aju'un.

⁷ 'Nee nu hui neajta niyen huá'aruuren mej mi miyen che'atá mena'a tirajpuaitzi muá'ara'ani a'íme í mej a'ij pua'a tíhua'ajéve muá'aju'un, ch'é te'it'ij jime'e nicu. Aj mú mijta'í huiráaju'un a'íme í a'ahuáacixa'astemua'a me'újna. Majta me'ín mijmu naatévaire'e íye a'u pej á'uca." Ayeé pu hui tiraata'ixaa í Dios a'ijna í Abraham teecan.

⁸ 'Aj pu 'í Dios raatá a a'ijna í Abraham tí'it'ij tí jín ráamua'aree tí Dios rusej te'ataújratziiri'i tí nu'u chuej ráaci'iti. A'í pu a'íin pú'een í mej ra'antisi'iche í runavij í ta'antiújvi'i í mej jetzen sea'araca. A'íj pu jín t'íj teuumé'eca a'achú cumu aráhuaca xicaj tí huanú'ihuaca'a í yaujra'an í Abraham, ayé pu ráaru í ruyauj tí ayén ántehua'aca' í jín Isaac. Ajta a'ijna í Isaac, ayé pu che'atá na'a ráaru a'ijna í ruyauj tí ayén ántehua'aca' a'íj Jacobo. Ajta a'íin í Jacobo, ayé che'atá na'a huá'uruu a'íme í ruyaujmu'a, í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'axcaa, í mej jee tavaújsimua'a pú'een.

⁹ 'Majta a'íme í tavaújsimua'a, jé'ecan mú rá'anchueere seij í ru'ihuaara'a tí ayén ántehua'aca' a'íj José. A'í mú ráatuaa í ru'ihuaara'a. Aj mú mi seica ya'uv'i'iti seij chuejra' a japua tí ayén téja'arajtehuaa tijín Egipto. Ajta Dios pu raatévaí a'ijna í José. ¹⁰ Dios pu nu'u raatévaí tí ij cai ch'é rajpuaitzi á'ara'ani. Dios pu jetze arájuca'anejca'a a'ijna í José tí ij a'íin rú'umua'areere temua' a naa. Ajta Dios pu raatá a a'ijna í José tí a'íin jéihua r'í rá'asejrate'e a'ijna í rey, í mej miyen raatamuá'a tijín Faraón. A'íj pu jín antiújmu'a'areereca'a a'ijna í José a'ijna jime'e tí tiu'uta'ajta tíj na'a nainjapua a'uun tí huatacá'a u Egipto, ajta a'ujna a'u tí é'echejca'a a'ijna í rey.

¹¹ 'Aj pu 'í jéihua tújri huatéxuaavireca'a a'ujna u Egipto, ajta íye a'u mej é'echejca'a a'íme í tavaújsimua'aci'i. Ayeé pu téja'arajtehuaa tijín Canaán ayajna, a'ijna chuejra' a japua íye a'utej'é'esejre'e. Jéihua mú hui rajpuaitzi muá'araa í teite. Capu xuaaví'ica'a tí'it'ij mej huácu'a'ani.

¹² 'Tí'iquí ayén tiú'unamuajri'i a'ijna í Jacobo tijín a'úu pu nu'u é'exuaavi í tí'it'ij tí irácu'a'ani a'ujna u Egipto. Aj pu 'í hua'uta'iteca'a mej á'uju'un me'újna í tavaújsimua'aci'i. Amuacaícan mú huaja'uv'é'muaareca'a. ¹³ Mat'í'ijtáhu'a huaja'uv'é'muaareca'a me'újna u Egipto. Aj pu 'í a'íin í José hua'utá'ixa a'íme í ru'ihuaamua'a ja'ati tí pú'een a'ijna. Ajta í José a'íj pu huatá'ixaa a'ijna í Faraón ja'atén mej pú'een a'íme í'ihuaamua'ame'en, majta ja'atén mej teitestemua'ame'en pú'een. ¹⁴ Ajta á'iyen tiu'uta'ajtac'a a'ijna í José tí ij a'uun a'ur'é'enen í taátajra'an, majta í mej jamuan é'echejca'a. Ayeé mú ará'axcaa a'achú cumu huáicate japuan tamuáamuata'a japuan anxívi.

¹⁵ 'Tí'iquí Jacobo, a'uun á'uraa a'ujna u Egipto. A'u pu imuá a'um'í a'ijna, majta a'íme í tavaújsimua'a, a'í mú majta me'uun á'ucuii. ¹⁶ Aj mú mi me'uun imuá huajá'uti í mí'ichite a'ujna u Canaán. Ayeé pu téja'arajtehuaa tijín Siquem. A'u mú huaje'evá'ana a'ijna tzajta'a í tí huá'unanairi'i a'ijna í Abraham a'íme í yáujmu'a'ame'en a'ijna í Hamor, tí Siquem é'echejca'a. A'achú pu tíhua'unájchi a'ijna í Abraham.

¹⁷ 'Tí'ij a'ájna teja'ur'é'ene í xicaj tí jetzen araúraste a'ájna tí jime'en í Dios ayén te'ataújratziiri'i í Abraham jemi tzáahuati'ira'a jime'e, jéihua mú huatámu'iireca'a a'íme í tavaújsimua'aci'i í mej jetzen airáane. Mu'uri muli'icáa a'íme í teite mej me'uun a'ut'é'eca'a a'ujna u Egipto.

¹⁸ 'Aj pu nu'u í seij te'enteájrupi rey jime'e. A'í pu cai raamuá a'ijna í José teecan. ¹⁹ Ajta á'iyen a'ij pua'a tíhuá'ajcha'íica'a í teite í tej huá'a jetze airáane iteen. A'í pu a'ij pua'a huá'uruu í tavaújsimua'aci'i. Ayeé pu hui tiu'uta'ajtac'a a'ijna í rey mej hua'iráhua'axin a'íme í huá'yaujmu'a'a í mej mauj uneeca'í mej mí huácu'i'ini.

²⁰ 'A'ijna xicájr'a a jetze pu huanú'ihuaca'a a'ijna í Moisés. Dios pu r'í yá'usejrac'a í pa'ar'í. Majta me'ín vaújsimua'ame'en a'ijna í pa'ar'í, a'í mú ráave'esijri'i me'újna ruche a'achú cumu huaíca máxcira'í. ²¹ Tí'ij hui a'ájna teja'ur'é'ene a'ájna xicájr'a a jetze í mej jetzen huá'acui'ini a'íme í tí'irí, seij pu japuan huaníu. 'Íta'a a'ájna tí rá'ancu'uvajxi. A'í pu a'íin pú'ene'e í yaujra'an a'ijna í rey. A'í pu ráave'esijri'i tíj ruyauj. ²² Mat'í'ij mi nain tiraamuá'ate í huá'amua'atziira'a a'íme Egipto mej é'eme'ecan. Jé'ecan pu raay'í'tihua'a a'ijna í Moisés a'ijna jime'e tí tiu'utaxá, ajta a'ájna jime'e a'ij tí tí'it'ij huáruuren.

²³ 'Ayeé pu ari tirájcha'íica'a a'achú cumu hua'apuate nine'ira'a a'ijna í Moisés, ajta ayén tí'ijxe'eve'eca'a a'ájna tí u huaja'uv'é'muaare í ru'ihuaamua'a, í mej miyen hua'atamuá'amua tijín yáujmu'a'ame'en a'ijna í Israel. Aj pu'í á'uraa.

²⁴ 'Tí'iquí a'uun a'ará'a. Tí'iquí seij huasej tí Egipto é'eme'ecan. A'í pu a'ij pua'a raruurejca'a í'ihuaare'ara'an a'ájna í Moisés. Tí'iquí a'uun á'ume a'ájna í Moisés tí'ij

japuan huániuuni a'ájna í ru'ihuaara'a. A'íj pu jín a'áin Moisés a'ájna hua'jé'ica í ja'ati ti Egipto é'eme'ecan. ²⁵ Aye'e pu hui tí'imua'ajca a'ájna jime'e mej ráamua'aree a'áime í ihuaámua'ame'en ti a'áin Moisés Dios jetze aráujca'ane tí'íj hua'irájtuaani. Mi majta'i caí, camu.

²⁶ Yee ruijmua'ate'e yee pu huá'uteu hua'apuaca í ru'ihuaamua'a. Maújne'usi'ite'eca'a a'áime. Aye'e pu tí'ijxe'eve'eca'a a'ájna í Moisés ti hua'utá'ijmii. Ti'iquí ayén tihua'utá'ixaa tíjín: “Mú'een teteca, mi sej ru'ihuaamua'a, ¿a'íné sej si siyen a'íj pua'a ruruure mú'een rujámua'a?” ²⁷ Aj pu nu'u i a'áin ti a'íj pua'a raruurejca'a í se'íj í ru'ihuaara'a, ti'iquí nu'u a'áin raatátajche'ca'a í Moisés. Aj pu 'i ayén tiraata'ixaa tíjín: “¿A'ataani mua'antíhuau mú'etzi tí'itíj jime'e cumu juees, pej pi titaata'ájte'en itejmi?” ²⁸ Tij pajta ineetzi jé'ícatan patíj tiraajé'ica pe'ájna mi ti Egipto é'eme'ecan í tajcaí.” Aye'e pu tiraata'ixaa.

²⁹ Tí'íj a'áin ráanamujri'i a'ájna í Moisés, aj pu 'i huataáruu. A'uraa se'íj chu'éjra'a japua ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Madián. A'u'u pu hui á'ucati yee cumu ja'ati ti caí a'uun é'eme'ecan. A'u'u pu huaténe'iche'ca'a. Ajta hua'apuaca títi'irijmua'aca'a a'ájna í Moisés.

³⁰ Teuume'eca'á'achú cumu hua'apuate nine'ira'a, ti'iquí se'íj huatasejre a'ájna í Moisés jemi já'ahua'a itzítá á vejl'i í jiri jetze ti ayén ántehuaa tíjín Sinaí. A'u'u pu hui a'utéveeca'a tí'itíj tzajta'a tu'upí ti tétaasime'eca'a a'ájna í ja'ati. A'íj pu pírici se'íj ti tí'ivaire'e u ta japua. ³¹ Tí'íj a'ájna huase'íj a'ájna í Moisés, jé'ecan pu a'íj ra'utase'íj. Aj pu 'i ya'utése'íj temua'a naa. Ti'iquí ráanamujri'i a'ájna í tavástara'a. ³² Ayen tíjín: “Nee nu ne'ín pú'een í hua'áDioj a'áme'í í á'amua'aujsimua'aci'i, í ne'í Diojra'an pú'een a'ájna í Abraham, neajta a'ájna í Isaac, neajta a'ájna í Jacobo.” Aye'e pu tiraata'ixaa a'ájna í Dios.

'Ajta a'áin í Moisés, jeíhua pu ruviveeca'a. Capu ché'e á'ujca'anejca'a ti raase'íj.

³³ 'Ajta ayén tiraata'ixaa í tavástara'a tíjín: “Patá'aj ajtá'í'ipi'in mi pej rajtáca'acai a'íné neetzi pu ne'áa mi chuej pej japuan á'uche'ecan. Nu'uri huaténe'a'aate. ³⁴ Nee nu hui neri hua'use'íj a'íj mej ye'í a'íj pua'a huá'aruure í nete'testemua'a í mej me'uun a'utéj u Egipto. Nee nu ráanamujri'i a'ájna í mej jín á'upuaapua'are'e. Neajta nu'uri ye'í ve'ecánejsin ne'í ni huá'a japua huániuuni mej mi huírácime a'ujna u Egipto. A'íj nu jín inee muuaata'ájte'esin patá'aj á'ura'ani patá'aj pe'uun á'ume'en pe'ájna Egipto.” Aye'e pu hui tiraata'ixaa a'ájna í Dios.

³⁵ A'ájna í Moisés, a'áin pu a'áin pú'een í mej raatíteca'a me'ájna jime'e mej miyen tiraata'ixaa tíjín: “¿A'ataani mua'antíhuau mú'etzi cumu tí'itíj jime'e juees pej pi nu'u titaata'ájte'en itejmi?”

Dios pu jetze rucá'anejca'a a'ájna í Moisés ti i a'áin tihua'uta'ájte'en, ajta hua'irájtuaani. Dios pu ruse'íj raata'íteca'a a'ájna í ja'ati tí'íj a'áin huatasejre'en í tu'upí tzajta'a tí'itíj ti tétaasime'eca'a.

³⁶ A'ájna í Moisés, a'áin pu a'áin pú'een í ti hua'irájtuaa a'ujna u Egipto a'áme'í tayaaxújmua'aci'i. Ajta jeíhua pu tí'itíj hua'utasejra mej mi me'ájna jín ráamua'aree ti Dios jetze aráujca'anejca'a a'ájna í Moisés a'ujna u Egipto, ajta a'ujna já'ahua'a jaj ti ve'ée ti é'esejre'e ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín jaj ti pa'u, ajta a'ujna já'ahua'a itzítá. Á'atee á'achú cumu hua'apuate nine'ira'a ti ayén rájca'a a'ájna í Moisés.

³⁷ A'ájna í Moisés, a'áin pu hui ajta a'áin pú'eene'e í ti ayén tihua'utá'ixaa a'áme'í yaújmua'ame'en a'ájna í Israél teecan tíjín: “Dios pu nu'u se'íj avé'evi'iti ti a'áin ve'ecán jín tí'itevé'e á'ara'ani í jemin. A'áin pu nu'u ajtémecan mú'ejmi jemi. Ajta nu'u ayén che'atá na'a tíu'utévairé'esin netíj nu'u inee. Setá'aj nu'u rá'antzaahuaté'en.”

³⁸ Mat'íj me'ín teite tíujse'íj a'ujna já'ahua'a itzítá, a'áin pu ajta á a'utéveeca'a huá'a jamuan. A'áin pu xaa tahuáacixa'astemua'a japua huaniú jemin a'ájna í ja'ati ti tí'ivaire'e í ta japua, a'ájna ti tiraata'ixaa a'áina jiri japua ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Sinaí. Moisés pu ra'ancuré'a í niuucari mé'jetzen ruuri muá'ara'ani tí'íj á'yen a'áin taata'á'iten itejmi.

³⁹ Mí majta, camu á'ujca'anejca'a mej rá'antzaahuaté'en sino ayé'e mú tí'ijxe'eve'eca'a í ru tzajta'a mej huaré'eciine a'uun pújme'en u Egipto. ⁴⁰ Aye'e mú tiraata'ixaa me'ájna í Aarón. Miyen tíjín: “Patá'aj santute taatétaaven mej mi me'ín amuaaté'ee muá'ara'ani, a'íné, catu xaa ne'u ramua'aree a'íj ti tí'itíj ráaruu a'ájna í Moisés, í ti tu'irájtuaa a'ujna u Egipto.”

⁴¹ Aj mú mi me'ín santu tí'itíj huatétaahuaca'a, ti ayén seijre'eca'a tíj viseáaru'u. Mat'íj mi tiraatámua'íveje me'ájna í viseáaru'u. Jé'ecan mú huataájtemua'ave me'ájna jime'e í mej raatétaahuaca'a rujámua'a me'ájna í santu.

⁴² 'Ajta, a'áin í Dios, a'áin pu hui mé hua'uhua'axi. A'íj pu jín ajtá'ara a'áme'í jemi mej mi se'íj jemi tíu'utévairé'en, a'áme'í jemi í mej me'uun é'esejre'e u ta japua, xu'ura'ave, máxcira'i, xicaj, tí'itíj ti a'íj tí'isejre'e u júte'e. Aye'e pu té'eyu'usi'í a'ájna jetze í yu'uxari mej ra'uyú'uxaca'a a'áime í mej títetaté'eca'a tí'itíj jime'e í Dios jemi. Ayen tíjín: Mú'een yaújmua'ame'en a'ájna í Israél,

¿ni qui siyen tinaatámuai'ivejte
set'ij á'ucünicu se'újna itzítá?

Caxu xaa ne'u.

Sira'atee hua'apuate nine'ira'a
se'újna u mu'utzítá.

Caxu xaa ne'u tinaatámuai'ivejte.

⁴³ Mi seahta, ayéé xu tiráatisime'e é chi'ira'an
se'újna í santu ti ayén ántehuaa tijín Moloc,
seahta ráachuisime'e í ti jetzen seijre'eca'a
xu'ura'ave'era'an í seij í santu
ti ayén ántehuaa tijín Renfán.

A'ii mú nu'u hui a'ín pú'eene'e santute
í sej rujúmua'a siyen tihua'utaahuaca'a
sej si rí'í tihua'utá'an se'ímej.

A'ij nu jín ne'uun amuaata'íti a'ujná'ímua a'ujna já'ahua'a
ti ayén téja'arajtehuuaa tijín Babilonia.

Ayee pu hui tihua'utá'ixaa í Dios.

⁴⁴ 'A'ujna itzítá, a'íi pu jé'eseijre'eca'a huá'a jemi í tavaújsimua'a teeca a'íjna í ti
curé'anamí'í í inaamua a'u mej é'etiújse'íri. Ayee mú hui éene'en huatétaahuaca'a a'ij ti ye'í
a'ín Dios tiraata'áj a'íjna í Moisés, t'íj ayén tiraata'ixaa tijín ti nu'u raatétaaven ayén éene'en
tíj a'íjna í mua'atejri a'ij ti a'ín tiraatasejra.

⁴⁵ 'Mat'ij ra'ancuré'a me'íjna í inaamua, aj mú mi u ye'eráti a'íime í mej mú a'uvé'uju'un
a'íjna jamuan í Josué mat'ij hua'utéemua'íti í teite a'ímej jemi í mej me'uun é'echejca'a. Dios
pu hua'iráavi'íti t'íj a'ín hua'utá'an a'ímej í tavaújsimua'a teeca sej chuéjra'a japua mej
japuan huaújchete'ajra'ani. A'u pu jé'eseijre'eca'a a'íjna í inaamua ajta na'a caí a'íjna
teja'uré'ene a'ájna xicájra'a jetze ti jetzen a'ín huatasejre'en a'íjna í rey, í David teecan.

⁴⁶ 'A'íjna í David teecan, a'ii pu raac'íi ti Dios rí'í tirájcha'íica'a. A'ij pu jín raatéjhuu a'íjna í
David í Dios jemi t'íj Dios raatá'an ti David rá'ajtaaven í teyuu t'íj ayén t'íivaire'e á'ara'ani
tíj chi'ira'an a'íjna í Djojra'an a'íjna í Jacobo. ⁴⁷ Capu ajta ayén teja'uré'ene sino a'íi pu
rá'ajtaahuaca'a í chi'ira'an í Dios a'íjna í Salomón.

⁴⁸ 'Mí ajta, Dios pu jaítze'e antiújmua'aree caí máaj ja'ati, a'íi pu caí é'e é'eche í chi'ij tzajta'a
í mej rá'ajtaahuaca'a í teite. A'ij pu hui jín ayén ra'uyú'uxaca'a í seij ti t'íixaxa'ata'a í Dios
jetze me'ecan tijín: ⁴⁹ Ayee pu t'íixa í tavástara'a. Ayen tijín:

Nee nu a'ujyejxi'ísin í ne'ípuá japua u ta japua,
neajta nu'u e'eráchepuarita í chaanaca japua.

¿Tí'ítáni chi'ira'a senaatétaaven ineetzi?

¿Ca'ín a'uné jetze é'eri'íri nej nu'u huánse'upe'en?

⁵⁰ ¿Ni necaí ne'ín pú'een inee
í nej nain tiú'utaahuaca'a
ti a'uun tejé'eseijre'e u ta japua,
ajta ti t'íiseijre'e íyen chaanaca japua?

Ayee pu t'íixa í Dios.

⁵¹ Aj pu 'í ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í Esteban. Ayen tijín:

—Mú'een xu 'íi muá'eri. Capu hui t'íit'ij a'amua tzajta'a uténeinei. Ayee xu antaújnaamua
í ru tzajta'a, mat'ij rijcaa í á'amuaavaujsimua'aci'í. Ja'anáí ti na'a nain xicaj tzajta'a, mú'een
xu caí ra'ancuré'a'ave a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

⁵² 'Naíimi'í a'achú mej pua'améca í mej t'íixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan, a'íime í mej a'ij
pua'a huá'uruu í á'amuaavaujsimua'aci'í. A'íi mú majta huá'ucuii a'ímej í mej amuacaícan
raataxájtaca'a yee a'íi pu yé ve'ecánejsin í ti rí'éene'ecán jín seijre'e í Dios jemi.

'Me'ecui xaa ne'u, mú'een mí sej caí ramua'areereca'a, mú'een xu raatéevi'í, seahta
raajé'ica. ⁵³ A'íime í mej t'íivaire'e u ta japua í Dios jemi, a'íi mú amuaatátui í ye'írá
ti té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze. Mí seahta mú'een, caxu rá'atzaahuate'eca'a. —Ayee pu'u
tiu'uxájtaca'a a'íjna í Esteban.

Mej nu'u raajé'ica me'íjna í Esteban

⁵⁴ Mat'ij miyen tiráanamujri'í, jé'ecan mú huataníniu'ucacuca'a. A'ij mú jín temua'a
tite'evá'ujche'eve í rutamej jetze. Temua'a mú t'íjneechejca'a. ⁵⁵ Ajta a'ín í Este-
ban, xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'ij pu jetze rucá'anejca'a. Aj pu í á'á'ujneereca'a í ta
japua. T'íiquí ayén éene'en tiu'uséj ti airátatzaca'a a'ujna ti é'eseijre'e í Dios, ajta ti a'uun
a'utéveeca'a a'íjna í Jesús, rí'írínta'a í Dios.

⁵⁶ Ajta ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Esteban ayén tijín:

—Casil'i, néseij í ti ari antácuuni í ta japua, neajta ne'íjna seij í ti ajta huá'a jetze airáane í teite. Aj huatéjvee rí'írínta'a í Dios. —Ayeé pu jemin tiu'utaxájtaca'a.

⁵⁷ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj mú mi huiteújnaxi í rumuájca'a jime'e í runaxaaiita'a mej mi caí ráanamua a'íj ti t'í'ixa. Majta huatejúhuajraa ca'anín jime'e a'íme. Majta u a'uteruaachecha'a jemin. ⁵⁸ Aj mú mi ru'íráajaj me'újna u chajta'a. Mat'íj mi autéjhuui me'raateá'u'asixi'in tetej jime'e. Majta me'ín í mej t'í'iseijraca'a, a'íi mú te'itíújchuiixi í tiú'ujsiicu'u. Mat'íj mi á tejá'ajraj á chuaata'a jemin a'íjna í temuajj ti ayén ántehuaa tíjn Saulo.

⁵⁹ Mat'íj ratú'axaca'a a'íjna í Esteban, ayéé pu tiraatéjhuaú í Dios jemi, tíjn:

—Jesús, nevástara'a, patá'aj ra'ancuré'an i nexiejniu'uca.

⁶⁰ Aj pu 'i títunutaca'a. Ayen tíjn:

—Nevástara'a, capej a'ímej jetze pej jetzen rapua'ajte'e a'íjna í mej jín auteájturaa mú'eetzi jemi. —Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a.

T'í'iquí huam'íi a'íjna í Esteban.

8

¹ Ajta a'íin í Saulo, a'íi pu t'í'iseijraca'a mat'íj raajé'ica me'íjna í Esteban.

A'ájna xicájra'a jetze mat'íj raajé'ica, majta á'yen autéjhuui mej a'íj pua'a huá'uruuren ca'anín jime'e a'ímej í mej té'atzaahuat'e, í mej me'uun a'uté'uuca'a a'ánna Jerusalén. Majta á'yen a'ucíjxi nainjapua tíj na'a a'uun ti huatacá'a u Judea, majta u Samaaria. A'íi mu'u caí a'ucíj a'íme í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase.

Saulo pu nu'u a'íj pua'a huá'aruure a'ímej í mej té'atzaahuat'e

² Majta seica í mej r'íi tira'ará'aste í hua'aye'ira, a'íi mú ra'avá'ana me'íjna í Esteban teecan. Jéihua mú rú'uxieemiste'eca'a. ³ Ajta a'íin Saulo, a'íj pua'a pu huá'aruurejca'a a'ímej í mej té'atzaahuat'e. A'u ti na'a mej a'uchéjme'ecaa, a'íi pu a'uteáru'ipiche'e u huá'achi'ita. Ajta hua'irája'apuana'a í teteca, ajta a'ímej mé 'uuca. Naíjmi'ica pu t'í'itatú'irihua'a mej mi hua'unán.

Í ti nu'u tihua'á'ixa'atehua'a a'íjna í Felipe a'ímej í mej Samaaria é'eme'ecan

⁴ Majta me'ín í mej a'ucíjxi, a'u ti na'a mej á'ujujhua'ane'e, a'íi mú tihua'umuá'ate í teite me'íjna jime'e í niuucari í ti Dios jín hua'irájtuani. ⁵ Aj pu 'i seij u a'atanéj a'ujna já'ahua'a chajta'a ti a'uun e'ejtémecan a'ujna u Samaaria. Ayeé pu ántehuaa a'íjna í ja'ati tíjn Felipe. Aj pu 'i a'utéjche ti tihua'utá'ixaate'en a'íjna jetze me'ecan í Ciríistu'u. ⁶ Jéihua mú rá'ajaaahuat'e'eca'a í teite. Mat'íj ráanamujari'í a'íjna í Felipe, ajta mat'íj tiu'uséj a'íj ti t'í'itij huaríj, jéihua mú rá'atzaahuat'e'eca'a, a'íné ayéé pu rijca mej mi ráamua'aree í ti Dios jetze arájca'anejca'a. ⁷ Majta mu'íiti huarúj í mej tiyáaru'use huá'a tzajta'a seijre'eca'a; jé'ecan mú huajíjhuaca'a a'íme í tiyáaru'use mat'íj huiráaci í teite tzajta'a. Majta mu'íiti mú huarúj í mej ciyáaxavi'l, majta í mej ru'íica jetze ciyáaxavi'l. ⁸ A'íj mú jín hua'újtemua'ave temua'a naa a'ujna chajta'a.

A'íjna í Simón ti nu'u huápi'í tiu'ur'íire

⁹ Seij pu ajta a'utéveeca'a ti ayén ántehuaa tíjn Simón. Jé'ecan pu rú'umua'areereca'a a'íjna ti t'í'itij a'íj huáruuren a'íjna jime'e mej a'íj te'utasej í teite. Pu'uri á'atee ti ayén rijcaa a'íjna í Simón. Jéihua pu á'ujtzaahuat'e'eca'a a'íjna jime'e ti nu'u jé'ecan ruxe'eve'e. ¹⁰ Naími'í mú rá'atzaahuat'e'eca'a, tíj na'a t'í'iríi, majta í mej vaujsi. Míyen t'í'ixáata tíjn:

—Dios pu hui jetze arájca'ane amíjna mi teáata'a.

¹¹ Pu'uri a'atevli'í a'íjna í Simón ti ayén rijcaa mej mi a'íj te'utasej. A'íj mú jín rá'atzaahuat'e'eca'a. ¹² Majta a'íi mú rá'antzaahua t'í'ij a'íin Felipe hua'utá'ixa a'íjna jime'e í niuucari í ti ayén t'í'iraxa í ti jetzen t'í'ajta í Dios, ajta í ti jín raxa í Jesús jetze me'ecan. Aj mú mi huámuai'ívijhuaca'a í teteca, majta í 'uuca. ¹³ Ajta a'íin í Simón, a'íi pu ajta rá'antzaahua. Ajta huámuai'ívijhuaca'a. Jé'ecan pu a'íj te'utasej a'íjna jime'e a'íj ti ye'í rijcaa a'íjna í Felipe, ajta a'íjna jime'e ti t'í'itij hua'utasejra í mej jín ráamua'aree ti Dios jetze arájca'anejca'a a'íjna í Felipe. A'íj pu jín a'íin Simón a'utéjche ti á'uche'ecane'en jamuan.

A'íjna í Pedro, ajta a'íjna í Juan, a'úu mú a'uté'uuca'a u Samaaria

¹⁴ Mat'íj ráamua'areeri'í a'íme í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, í mej meri rá'antzaahua í niuucari í ti Dios jemi é'eme'ecan a'íme í mej Samaaria a'uchéjme, aj mú mi hua'uta'íteca'a a'íjna í Pedro, ajta a'íjna í Juan a'ímej jemi.

¹⁵ Mat'íj me'uun a'ará'a, aj mú mi raatáhuaviiri'í í Dios t'í'ij huateáturan huá'a tzajta'a a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. ¹⁶ A'íné caxí pu yé ve'ecánejca'a a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios t'í'ij huateáturan huá'a tzajta'a. Majta a'íme í teite, naími'í mú huámuai'ívijhuaca'a niuucajtze'en a'íjna í Jesús. ¹⁷ Mat'íj mi me'ín í mej hua'apua, a'íi mú hua'avé'emuari'exi

a'án huá'amu'utzte'e a'áime í teite. Mat'í'ij miyen huarí'j, aj pu xaa yé ve'ecáane huá'a tzajta'a a'ájna í xié'jniu'ucare'ara'an í Dios.

¹⁸ Ti'í'iquí a'áin Simón raasej ti yé ve'ecáane a'ájna í xié'jniu'ucare'ara'an í Dios mat'í'ij sej avé'emuar'e a'án mu'utzte'en. Ti'í'iquí a'áin tumín hua'utá'ami'icaa. ¹⁹ Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Simón tijín:

—Setá'aj naatá'an nej niyen huárini, nej sej avé'emuari'en, t'í'ij yé ve'ecáanen a'ájna í xié'jniu'ucare'ara'an í Dios t'í'ij a'áin huateáturan a'ájna tzajta'a í ja'ati.

²⁰ Aj pu 'i ayén tiraata'ixaa a'ájna í Pedro tijín:

—Ché'e antipúa'are mi tumín, pajta mú'ee, a'iné pej pi piyen tí'imua'atze mú'ee pej tumín jín tiú'unanan í Dios ti tihua'atá'aca. ²¹ Capu mi ayén tiraaví'jte'e pej piyen tiu'utévaire'en pe'ájna jime'e. Capej mú'ee huatá'aci'ipua a'ájna jime'e í pej caí r'í'i tí'ití'á'acha'í'í mua'a tzajta'a í Dios jemi. ²² Patá'aj raatapúa'ajta pe'ájna jime'e í pej a'ij pua'a tí'iruure. Patá'aj hui raatáhuavii í Dios, t'í'ij a'áin Dios tímuaatá'uuni'í a'ájna jime'e í pej rájteu mua'a tzajta'a. ²³ Ayee nu tí'imuasej mú'eetzi, jé'ecan pej chueere'e mua'a tzajta'a. Temua'a pej tirajpuaí'izi pua'amé pe'ájna jime'e í pej auteájturaa í Dios jemi. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Pedro.

²⁴ Aj pu 'i ayén tiu'utaniú a'ájna í Simón tijín:

—Setá'aj raatáhuavii í Dios ti ij caí tí'ití'j a'ij neruuren, setí'j seuchén tiu'utaxájtaca'a.

²⁵ A'ájna í Pedro, ajta a'ájna í Juan, a'áí mú tihua'utá'ixaa í teite me'ájna jime'e í mej raasej a'ij ti tí'ití'j ráaru í Jesús, majta hua'utá'ixa í niuucari í ti jín hua'irájtuaani í Dios. Mú'licacíe mú miyen tihua'utá'ixaa í teite mej a'uchéjme a'ujna u Samaaria. Mat'í'ij mi a'ucí'j a'ánna Jerusalén.

A'ájna í Felipe, ajta í tu'uvé'e'atajpi'ihuaca'a ti Etiopia é'eme'ecan

²⁶ Ti'í'iquí sej tiu'uxájtaca'a jamuan a'ájna í Felipe. A'í'í pu a'áin pú'eene'e a'ájna í ja'ati sej ti tí'ivaire'e u ta japua í Dios jemi. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Aricu á'ura'a aate pújme'en a'ájna juyéjra'a jetze ti Jerusalén a'uré'enine'i u jetze pújme'en a'ujna Gaza já'ahua'a.

A'ájna juyéjra'a jetze, a'í'í pu a'áin pú'een ti a'uun mu'utzitá a'uré'enine'i. ²⁷ Aj pu 'i á'uraa a'ájna í Felipe. A pu a'ucamé'eca tí'ij ja'ati antiná'jcheca'a ti Etiopia é'eme'ecan. A'í'í pu a'áin pú'een í tu'uvé'e'atajpi'ihuaca'a a'ájna í ja'ati. Ve'ecán jín pu tí'ití'jvee a'ájna jemi í mej jee Candace. Ayee pu huataújmua'a Candace tijín Hua'areina í mej me'uun é'eme'ecan a'ujna Etiopia. A'ájna í tu'uvé'e'atajpi'ihuaca'a, a'í'í pu antiújmua'areereca'a ti tumín seire'eca'a. A'í'í pu a'ánna a'atané'j a'ánna Jerusalén tí'ij Dios a'utéenajche.

²⁸ Pu'uri a'uun píjé'ejve a'ájna chuéjra'a japua ti a'uun é'eme'ecan. A'í'í pu jetze a'aracaí í carreta huamé'ecaa. Yu'uxari pu jetze té'ejjve'eca'a ti a'áin ra'yuyú'uxaca'a a'ájna í ja'ati ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. Ayee pu ántehuaaca'a tijín Isaías.

²⁹ Aj pu 'i a'áin xié'jniu'ucare'ara'an í Dios, raatá'ixaa a'ájna í Felipe tijín:

—Ajté'xiiri vejli'í amjna jetze mi carreta. Patá'aj ra'antiná'jche.

³⁰ Huatiéechimé'e pu a'ájna í Felipe ra'antiná'jcheca'a a'ájna í ja'ati. Ti'í'iquí a'áin Felipe ráanamujri'í í ti té'ejjve'eca'a a'ájna jetze í yu'uxari a'áin ti ra'yuyú'uxaca'a a'ájna í Isaías teecan. Aj pu 'i a'áin Felipe ayén tiraata'íhua'uri'í tijín:

—¿Ni peyeú'ite í pej rá'ajjve'e'?

³¹ Aj pu 'i ayén tiu'utaniú a'ájna í ja'ati tijín:

—¿A'iné tí'iri'iri nej yaú'ití'ie ná'ara'ani, ti pua'a caí ja'ati naatá'ití'í a'ij ti huataújmua'a í niuucari, nej ni yaú'ití'ie ná'ara'ani? —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna í ja'ati.

Aj pu 'i raatá'inee a'ájna tu'uvé'e'atajpi'ihuaca'a ti a'áin Felipe antí'ra'ani í carreta jetze, ti nu'u a'ujje'í'xi'ín jamuan.

³² Ayee pu té'axajta'a í ti jetzen té'ejjve'eca'a ti ayén té'esiímua'ihuaca'a tijín:

Meye'ujá'j mej mi raajé'ica matí'j nu'u hua'arujca í cáne'axi.

Ayee pu'u éene'e a'ame tí'j cáne'a mej racáyejsin.

A'iné ayé'e pu a'ájna í cáne'a capu avé'eníu, yee cumu ti caí té'anri'ire.

Mat'í'ij miyen raaté'ixehuaataca'a, ayé'e pu che'atá na'a caí te'evé'eniúuca'a a'ájna mat'í'ij a'ij pua'a ráaru.

³³ Jéihua pu nu'u tiu'utatévi'iri'í a'ájna jime'e í mej ra'uté'ixehuari'iri'í.

Capu ja'ati japuan huaníu a'ájna.

Capu ajta a'ij tí'iri'iri ti ja'ati ayén tiu'utaxá'j a'ájna jetze í huácaxa'astemua'ame'en a'ájna í ja'ati

a'iné a'í'í pu nu'u ya'uví'ití'í í xié'jniu'ucare'ara'an tí'ij caí ché'e íyey seijre'e chaanaca japua.

³⁴ Aj pu 'i a'áin tí'uvé'e'atajpi'ihuaca'a, ayén tiraata'íhua'uri'í a'ájna í Felipe tijín:

—Patá'aj naatá'ixaate'en, ¿ni rusej teú'xajta na'ari ja'ati sej té'xajta'?

³⁵ Aj pu 'i a'ñin Felipe a'utéjche ti raatá'ixaate'en a'ñina jime'e í ti rá'ajjive'eca'a í yu'uxari jetze. A'ij pu huataxájtaca'a a'ñina í niuucari a'ñina jime'e a'ij ti ti'titj ráaruu a'ñina í Jesús.

³⁶ Mat'ij mi ayée a'uré'ene a'u ti jé'ejmuua. Aj pu 'i a'ñin í tu'uvé'e'atajpi'ihuaca'a ayée pu tiraata'ixaa a'ñina í Felipe tijín:

—Casi'i, ye'ecui ájmuua. ¿Ni qui caí rí'irí pej náamuai'ihua ineetzi?

³⁷ Aj pu 'i Felipe ayén tiraata'ixaa tijín:

—Ti pua'a peté'atzaahuat'e mua'a tzajta'a, aj pu xaa ne'u huatári'iristari.

Aj pu 'i ayén tiu'utaxájtaca'a a'ñina í tu'uvé'e'atajpi'ihuaca'a tijín:

—Nee nu xaa ne'u té'atzaahuat'e ti a'ñin Jesús i'í yaujra'an í Dios.

³⁸ Aj pu 'i raata'a'ij ti huatéchaxin í carreta. Mat'ij mi acáci í mej hua'apua. Aj mú mi atéeci á jaata'a. Ti'iquí a'ñin Felipe ráamuai'ihuaca'a a'ñina í tu'uvé'e'atajpi'ihuaca'a. ³⁹ Aj mú mi aita'c'j á jaata'a. Ajta á'iyen a'ñin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ya'uví'iti a'ñina í Felipe jíye'itzi jime'e. Ajta a'ñin í tu'uvé'e'atajpi'ihuaca'a capu ché'e raasej í Felipe a'ij ti huárupi. Capu amín a'ij, iyá'uraa naa tiú'ujtemua'ave'e.

⁴⁰ Ajta, a'ñin í Felipe, a'úu pu a'utasejire a'ujna já'ahua'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Azoto. A'ñi pu tihua'utá'ixaa í teite a'ñina jime'e í niuucari ti jín Dios hua'irátjuaani. Ayee pu a'ñina jín huar'ij, ajtahua'a mé yee ti huachájtajme, ajtahua'a méyee, ajta na'a caí a'ará'a a'ujna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Cesarea.

9

T'ij nu'u a'ñin Saulo huataújtuaa í Dios jemi

(Hch. 22:3-16; 26:9-18)

¹ Ajta a'ñin í Saulo, ayén auj tihua'anechejca'a ti huá'ucui'ini a'ñimej í mej rá'atzaahuat'e'eca'a a'ñina í tavástara'a. A'ij pu jín a'ñina u a'uteesej a'ñina ti tihua'a'ajjte'eca'a u teyujta'a. ² Aj pu 'i raatáhuaviiri'í ti a'ñin raatapijte'en í yu'uxari í ti jín u a'uteárute u teyujta'a ajta já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Damasco. Ti pua'a nu'u a'uun huajá'uteuni í teite í mej nu'u rá'atzaahuat'e'eca'a í niuucari í mej jín rí'í titeejá'ucuaa í Dios jemi, aj pu nu'u í hua'iráv'i'itij hua'anaj'í'ici'exi'ín, t'ij nu'u í huá'avi'itin u Jerusalén.

³ T'ij ari a'uun vejl'i aumé'eca'a a'ñina Damasco, jíye'itzi jín pu jéhua jairanéeri'ici já'araa. Júte'e ve'ecáane a'ñina a'u ti a'uteveeca'a a'ñina í Saulo. ⁴ Ti'iquí a'ñin e'erájve á chuaata'a. Ti'titj pu huánamuajri'í ti ayén tiraata'ixaa tijín:

—Saulo, Saulo, ¿a'íné'een jín piyen a'ij pua'a neruure?

⁵ Aj pu 'i ayén tiraata'ihua'uri'í a'ñina í Saulo tijín:

—¿A'ataani pej pú'een, nevástara'a?

Aj pu 'i ayén tiu'utánamuajre tijín:

—Nee nu ne'ñin pú'een í nej i'í Jesús, í pej a'ij pua'a neruure.

⁶ Aj pu 'i tavástara'a ayén tiu'utaniú tijín:

—Ajchesi, aricu u chajta'a. Aa mú muaja'utá'ixaate'esin a'ij pej ye'í huárini.

⁷ Majta me'ñ í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, a'úu mú a'uté'uuca'a, camu ché'e avé'eniuuca'a. Ti'titj mú xaa huánamuajri'í, aru camu ja'atij á'a a'uséj.

⁸ A'uu pu 'i ájchee a'ñina í Saulo. T'ij mé úneereca'a, capu ché'e atáneerica'a. Mat'ij mi ra'anavi'ira'a í muájca'are'ara'an jetze, meya'uví'iti u Damasco. ⁹ Ayee pu á'atee a'achú cumu huaíca xicaj ti aracúuni'í, ajta ti caí ti'titj huácuua; ayée pu che'atá na'a á'atee huaíca xicaj ti cai yé'ecare'e.

Ananias pu nu'u u huajé'emuaare a'ñina í Saulo

¹⁰ Seij pu a'uteveeca'a a'ujna Damasco, ja'ati ti ajta té'atzaahuat'e'eca'a. Ayee pu ántehuaaca'a tijín Ananias. Aj pu 'i tavástara'a huatasejire jemin a'ñina í Ananias. Ayee pu tiraatajé tijín:

—Ananias.

Aj pu 'i ayén tiu'utaniú tijín:

—Ye'e nej huatéjvee, nevástara'a.

¹¹ Aj pu 'i ayén tiraata'ixaa a'ñina í tavástara'a tijín:

—Aricu, a'ñina cáayera'a jetze ti ayén téja'arájtehuaa tijín ti huataújje'iye. Patá'aj hui pe'uun tiu'uta'ihua'un í Judás ti é'eche ti pua'a a'uun a'utácatii a'ñina í ja'ati ti ayén ántehuaa tijín Saulo. Tarso pu hui é'eme'ecan a'ñina í ja'ati. A'ñi pu rahuaahuau í Dios jemi. ¹² Ja'ati pu nu'u huatasejire a'ñina jemi í Saulo. Tevij pu huatasejire ti ayén ántehuaa tijín Ananias. Ajta ayén tiú'usejire ti a'ñin Ananias nu'u ra'avé'emuariej a'án mu'útze'en ti ij ajtahua'a atáneere. —Ayee pu tiraata'ixaa í tavástara'a.

¹³ Aj pu 'i ayén tiraata'ixaa a'ñina í Ananias:

—Casi'i, nevástara'a. Mu'ití mú meri naatá'ixaa a'ij ti ti'titj ruure a'ñina í ja'ati. Jé'ecan pu nu'u a'ij pua'a huá'aruure a'ñimej í mej muá'atzaahuat'e' a'uun mej a'uchéjme a'ujna

Jerusalén. ¹⁴ Ajta íjii, a'íime í mej tí'ajta u teyujta'a, a'íí mú nu'u raatá'a ti a'íin yé tanén, tí'ij hua'irávi'itin hua'anaj'íci'exi'in a'íimej í mej muaná'amiche mú'etzi.

¹⁵ Ajtahua'a pu ayén tiraata'aj í tavástara'a tíjín:

—Aricu. Nee nu hui ra'avé'ehua u ne'íjna í ja'ati tí'ij a'íin neetzi jetze me'ecan ti-hua'utá'ixaate'en a'íimej í mej seij chuéjra'a japua'é'eche, ajta í hua'arey. A'íí pu hui ajta neetzi jetze me'ecan tihua'utá'ixaate'esin í mej me'uun a'uchéjme a'ujna u Israél. ¹⁶ Ayej xaa ne'u, nee nu raatasejrate'esin ne'íjna í Saulo í ti ayén tiú'ujxe'eve'e ti jeíhua rajpualitzi á'ara'ani neetzi jetze me'ecan. —Aye pu tiraata'ixaa í tavástara'a.

¹⁷ Aj pu 'i á'uraa a'íjna í Ananias. A'uu pu a'ará'a Judás ti'é'eche. Aj pu 'i a'uun a'uteájrupi u chí'ita. Ajta á'iyen ra'avé'emuarej a'án mu'úutze'en a'íjna í Saulo. Aj pu 'i ayén raatateújte tíjín:

—Ne'ihuaara'a, Saulo. A'íí pu hui ayén tinaata'aj í tavástara'a, a'íjna í Jesús ti mú'etzi jemi a'utasejre patí'ij yé ve'etamé'eca. Aye pu tinaata'aj pej pi pajtáhua'a atáneere, ajta pej pe'íjna jetze ará'aca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. —Aye pu tiraata'ixaa a'íjna í Ananias.

¹⁸ Jíme'en pu'u ayén tiraata'ixaa, aítáuurixi í jí'iseáara'an jetze í ti'títj naviira'an ti huatéehua. Aj pu'í ajtahua'a atáneereca'a. Ti'iquí a'íin ájchee a'íjna í Saulo. Ti'iquí huámua'i'ivijhuaca'a. ¹⁹ Aj pu 'i xaa tiú'ucuaa. Ajta ru'uhuatáca'anisti'iri'i. A'uu pu huatéajturaa huá'a jamuan í mej té'atzaahuat'e hua'apua, huaíca xicaj, a'ujna u Damasco.

Saulo pu nu'u tihua'a'ixaate'e u Damasco

²⁰ Aj pu 'i a'utéjche ti tihua'utá'ixaate'en u hua'atéyujta'a. Aye pu tihua'amua'atehua'a ti nu'u yaujra'an pú'een í Dios a'íjna í Jesús. ²¹ Naíjmi'í í mej ráanamujri'i, a'íí mú a'ij yá'usejiraca'a jé'ecan. Aye mú tí'ixajta'a tíjín:

—¿Ni caí a'íin pú'een í ti a'ij pua'a huá'uruu a'ánna Jerusalén a'íimej í mej raná'amiche'e me'íjna í Jesús? ¿Ajta ni caí a'íjna pu jín mú a'uvé'emej tí'ij amín hua'irávi'itin hua'anaj'íci'exi'in tí'ij hua'utátuiire'en í mej tí'ajta a'ujna teyujta'a a'ánna Jerusalén? —Aye mú tiú'urixaate'eca.

²² Máj pu'u jítze'le ru'uhuatáca'anisti'iri'i tí'ij a'íin ayén tihua'utá'ixaate'en í teite. Jé'ecan pu hua'utémua'iti a'íimej í juriiyu í mej Damasco'é'eche a'íjna jíme'e ti ayén tiraataxajta'a tíjín:

—íjee, ayej tí'ayajna, a'íjna í Jesús, a'íi pu a'íin pú'een í ti Dios án yá'ujra í ípuari japua!

Saulo pu nu'u huatáuruu mej nu'u mi caí raatéevi'i

²³ A'atzu á'ateevi'ica, aj mú mi raax'íepi'intare a'íime í mej Israél jetze ajtémecan mej mi raajé'ica me'íjna í Saulo. ²⁴ Nain tújca'ari tzejta'a, majta nain tca'ari tzejta'a, a'úu mú e'itété'eca'a ti'é'epueerta a'u ti e'iránine'i í juye. Ajta, a'íí pu ráamua'areeri'i a'íjna í Saulo tíjín maraatévi'ira.

²⁵ Majta me'ín í seica, í mej té'atzaahuat'e, a'íí mú ra'ateájra sicíri jetze ti ve'é. Mat'íj mi ra'acájtuaa tca'imua a'atzaj cumu já'ita'a tca'a me'íjna í Saulo í jaxu'u jetze. Aj pu 'i á'uraa.

²⁶ Ti'iquí a'uun a'ará'a u Jerusalén. A'íí pu rax'íeve'eca'a ti hua'ajtéjaahuat'e'en a'íimej í mej té'atzaahuat'e. Mi majta, camu rax'íeve'eca'a a'liné méjtziine'eca'a. Camu a'atzu rá'atzaahuat'e'eca'a ti a'íin ayén té'atzaahuat'e a'íjna í Saulo. ²⁷ Capu amín a'ij, a'íí pu í Bernabé, a'íí pu ra'ancuré'evi'iti. Aj pu 'i ya'uví'iti a'íimej jemi í mej tamua'muata'a japuan hua'apua ará'ase. Ajta hua'utá'ixa ti nu'u a'íin Saulo, a'íjna huasej í tavástara'a tí'ij nu'u á a'ume'eca juye jetze, ajta Saulo pu hua'utá'ixa tzaahuati'ira'a jíme'e a'íimej í mej Damasco'é'eche. A'íí pu tihua'ixaa Jesús jetze me'ecan.

²⁸ A'íj pu jín, a'uun a'uteájturaa a'íjna í Saulo a'ánna Jerusalén. Ajta a'íime huá'a jamuan á'uche'ecane'e. Tihua'a'ixaate'eca'a Jesús jetze me'ecan tzaahuati'ira'a jíme'e.

²⁹ Seica pu ajta jamuan tiú'uxajta'a. A'íi mú a'íin pú'een í mej tí'ixaxa'a hua'anuuca jíme'e í griego. Jéihua mú tiú'urixaate'eca me'íjna jíme'e. A'íí mú rá'atése'eca'a mej raajé'ica. ³⁰ Mat'íj a'íime í mej ihuámua'ame'en pú'een í mej té'atzaahuat'e, mat'íj me'ín ráamua'areeri'i, aj mú mi ya'uví'iti me'íjna í Saulo a'ujna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Cesarea. Mat'íj mi raata'iteca'a a'uun pújme'en chajta'a ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Tarso.

³¹ Tíj na'a a'u ti na'a mej a'uchéjme í mej té'atzaahuat'e, a'ujna já'ahua'a ti ajtémecan a'ujna Judea, ajta a'ujna Galilea, ajta a'ujna Samaaria, naími'í mú r'íi titeechéjme'eca temua'a naa. Jé'ecan mú rucá'anejca'a í ru tzejta'a. Majta me'íjna jetze arájca'anejca'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios í ti r'íi tihua'utá'a. Met'íitziine'eca'a a'íjna jíme'e ti pua'a ti'titj jín ma'uté'itzen í Dios jemi. Majta huatámu'iireca'a jeíhua.

Tí'ij nu'u a'íin tiráhuua a'íjna í Eneas

³² Ajta a'íjna í Pedro, a'íí pu á'uche'ecane'e hua'amua'ame'en í ihuamua'ame'en í tavástara'a. A'íimej pu ajta u ja'uvé'emuareca'a í seica í mej té'atzaahuat'e'eca'a. A'uu mú'é'chejca'a,

chajta'a ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Lida. ³³ Seij pu huáteu a'ujna, teáata'a ti ayén ántehuaa tijín Eneas. Pu'uri á'ateeví'ica aráhuuica nine'ira'a ti huáca'atii í teaatzi japua. Ciyáaxara'aca'a a'íjna í ja'ati. ³⁴ Aj pu 'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Pedro tijín:

—¡Eneas! Jesús í ti Dios án yá'ujra ipuari japua, a'í pu hui tí'imuhuaate'en. Ájchesi, patá'aj rí'í ráaruuren mi á'utaatzi.

Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxátaca'a, aj pu 'i ájchee í Eneas. ³⁵ Majta me'ín í mej a'uun huachéejme'ecaa a'ujna Lida, majta me'újna u Sarón, naími'i mú raasej. Majta jéjcuacan jín tiu'umuá'aj. Merá'antzaahua micu me'íjna í tavástar'a.

Tí'ij nu'u ra'ajjáj í Doorca huá'a tzajta'a a'íme í mí'ichi

³⁶ Seij ti nu'u ajta té'atzaahuat'e, a'ujna já'ahua'a pu a'utéveeca'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Jope. 'Íta'a a'íjna í ja'ati. Ayee pu ántehuaa tijín Tabita. Tabita, ayee pu huataájmuua'a hua'aniuuaa jime'e í griego tijín Doorca. A'í pu ayén rijca tí'ti jime'e ti 'i'í x'epi'ín. Jéihua pu hua'atéva'irihua'a í mej caí a'ij tí'ijviicua'iraca'a.

³⁷ Tí'ij Pedro auj a'uun a'utéveeca'a a'ujna u Lida, tijcu'ineca'a a'íjna í Doorca. Tí'iquí huam'í. Seica mú racá'íiri'i me'íjna í mí'ichi. Mat'íj mi ru'utéájtuaa á'ánna ta'amujca ti aité'asi í cuaartu.

³⁸ A pu vejli'i pítejá'arici u Lida, a'ujna já'ahua'a Jope. Ajta a'úu pu a'utéveeca'a a'íjna í Pedro a'ujna u Lida. A'íné a'íme í mej té'atzaahuat'e'eca'a mu'uri ramua'areereca'a ti a'uun a'utéveeca'a, a'í mú hua'uta'íteca'a hua'apuaca mej mi ya'utá'ixaate'en a'ij ti tí'itij huarj. Ayee mú tí'ijree tijín:

—Patá'aj hui ca'anacan á'ura'ani a'ujna Jope.

³⁹ Tí'iquí Pedro á'uraa huá'a jamuan. Tí'ij a'uun a'ará'a, a'í mú ya'uví'iti á'ánna ti auucá'a í mí'ichi í cuaartu tzajta'a. Majta me'ín mé'uuca í mej mua'antiújj#muajtareca'a a'íjna jime'e mej huácuui í huá'acina'ajmuua'a, a'í mú jemin a'atavéejme'ecaa. Maújeineca'a. Mat'íj mi tiraatasejra tí'tij cáxuri, majta sícu'uri, tí'tij ti tí'itaahuacare'e a'íjna í Doorca tí'ij aúche'e ruurica'a. ⁴⁰ Aj pu 'i Pedro hua'uta'aj mej huirá'ine. Aj pu 'i tínutaca'a. Tí'iquí raatéjhuu í Dios jemi. Pí pu incuré'evee tí'ij raasej a'íjna í mí'ichi. Aj pu 'i ayén tiraata'ixaa tijín:

—¡Tabita, ajchesi!

Aj pu 'i atáneereca'a. Tí'ij í raasej a'íjna í Pedro. Aj pu 'i a'ujeyjxi caama japua.

⁴¹ Ajta á'iyen Pedro pu rajví'i muájca'are'ara'an jetze. Aj pu 'i ra'ajjáj. Tí'iquí a'ín Pedro, hua'utajé a'ímej í 'íhhuamua'ame'en, ajta a'ímej mé'uuca í mej antiújj#muajtareca'a. A'íj pu hua'utasejra í ti huam'í. Pu'uri ruurica'a a'íjna.

⁴² Majta á'iyen nainjapua ráamua'areeri'i a'íme í mej me'uun a'uchéjme'ecaa a'ujna Jope. Mu'íiti mú rá'antzaahua me'íjna í tavástar'a. ⁴³ Ajta a'ín í Pedro, a'atzu pu a'uun a'utéájturaa a'ujna u Jope. Seij pu jemi á'ucatii ti navij tí'ihua'aca. Simón pu ántehuaaca'a a'íjna í ja'ati.

10

Ti nu'u seij huatasejre a'íjna jemi í Cornelio

¹ Ajta seij a'uun a'utéveeca'a a'ujna já'ahua'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Cesarea. Ayee pu ántehuaaca'a a'íjna í teáata'a tijín Cornelio. A'í pu a'ín pú'eene'e í hua'acapítan í mej miyen ánte'aruaa tijín xantaaru'u í mej Italia é'eme'ecan. ² A'íjna í Cornelio, jéihua pu raná'amiche'e í Dios, majta í seica í teitestemua'ame'en. Cornelio pu ajta rá'astehua'a í hua'aye'ira a'íme í mej Israél jetze ajtém'e'ecan. Jéihua pu hua'utévai tumin jime'e, ajta rahuaaca'a jéihua í Dios jemi.

³ Ja'anáj pu ayén tiuju'urj. A'atjaz te'ecáará'a í tacuarixpua já'ita'a ucamé'ecaa í xicaj, tí'ij tí'tij huatasejre. Cu xiee tevi utéájrupi u chí'ita a'u ti a'utéveeca'a a'íjna í Cornelio. Raasej temua'a naa. A'í pu a'ín pú'een seij ti tí'ivaire'e í ta japua í Dios jemi a'íjna ti huatasejre. Aj pu 'i ayén tiraatajé tijín:

—¡Cornelio!

⁴ Tí'iquí rajsejira'ajraa. Tí'tizine'eca'a a'íjna í Cornelio. Aj pu 'i ayén tiraata'íhua'uri'i tijín: —¿Tí'ítáani, nevástar'a?

Aj pu 'i ayén tiraata'ixaa a'íjna ti tí'ivaire'e í ta japua tijín:

—Dios pu hui ra'ancuré'a nain í pej peri ráahuaviiri'i, ajta í pej jín hua'utévai í mej caí a'ij tí'ijviicua'i. ⁵ Patá'aj hua'uta'ajte'en í teteca mej u á'uju'un me'újna u Jope, mej mi ya'uvé'eví'itin me'íjna í Simón ti ajta ayén ántehuaa tijín Pedro. ⁶ A'uu pu hui a'utéjvee seij jamuan ti ajta ayén ántehuaa tijín Simón. Navij pu tí'ihua'aca a'íjna í Simón. A pu vejli'i é'eche a'u ti jaj é'eve'e'ástime. A'í pu hui timuaatá'ixaate'esin a'ij pej ye'í huá'ini. —Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í ti tí'ivaire'e í ta japua.

⁷ Aj pu 'i á'uraa a'íjna í tevi ti tirá'ixaa a'íjna í Cornelio. Aj pu 'i a'ín Cornelio, hua'apuaca huata'íteca'a í mej ravaire'e. Seij pu ajta seij huata'íteca'a ti 'i'í xantaaru'u. Jé'ecan pu

rá'astejca'a í hua'aye'ira a'ájna jime'e a'ájna í xantaaru'u. ⁸ Nain pu hua'utá'ixa a'íj ti tí'ítj huaríj. Aj pu 'i hua'uta'íteca'a mej nu'u u á'uju'un u Jope.

Ti nu'u tí'ítj huatasejre jemin í Pedro
(Hch. 11:5-10)

⁹ Yee ruijmua'ate'e yee, a'atzaj tacuarixpua, mat'íj meri á vejli'í aujú'ucaa u chajta'a, aj pu 'i Pedro antíraa í chí'íj japua a'u ti a'upá'atza t'íj raatéjhuaani í Dios jemi. ¹⁰ Jé'ecan pu huata'í'icuataca'a. Pu'uri ayén tí'íjxe'eve'eca'a ti tiú'ucua'ani. Mat'íj mauj r'í'í tí'íruurejca'a í tí'í'icua'ani, aj pu 'i tí'ítj huatasejre í jemin. ¹¹ Aye'e pu a'ájna tiu'uséj ti nu'u antaújcu u ta japua. Tí'ítj pu á e'icáme'eca'a á júte'e, saavana tí'ítj, muáacuaci'e pu uhuá'isquínajme, ajta antij'í'ici'íhuaca'a. ¹² Naíjmi'í mú tí'té'esejre'eca'a a'ájna jetze í saavana naíjmi'í í anímaales, í mej muáacuaca ajta'í'icajmee, majta í mej chuaata'a huaci'í'ica, í mej á'usinuurejye'í, majta í mej rá'ara'ive.

¹³ Aj pu 'i ja'ati huánamuajri'í ti ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Pedro, ajchesi. Iiya'a huá'ucuií patá'aj huá'ucua'ani.

¹⁴ Ajta a'áin í Pedro, ayé'e pu tiu'utaniú tíjín:

—Canu xaa ne'u. Canu ja'anáj racua'ani í ti caí tatá'aca í taye'irá na'ari tí'ítj ti xána'aví'ire'e.

¹⁵ Ajtahua'a ja'ati huánamuajri'í. Ayen tíjín:

—A'iné nain pu r'í'í tiu'uteájtuaa í Dios, capej ché'e piyen tí'ixajta yee xána'aví'ire'e.

¹⁶ Aye'e pu hua'icacajetze. Ajtahua'a tíraa júte'e u ta japua a'ájna í saavana.

A'íime í ti hua'uta'íteca'a a'ájna í Cornelio
(Hch. 11:11-14)

¹⁷ Jé'ecan pu tí'imua'ajca a'ájna í Pedro tíjín a'íquí 'een jín yé tanéj a'ájna mi tí'ítj, a'íquí té'eme'íj a'ájna jime'e í hua'aye'ira. Aúche'e pu tí'imua'ajca mat'íj me'ín a'ará'a tá'apueerta a'íime í ti huaja'uta'íteca'a a'ájna í Cornelio. A'í mú tiu'uta'íhua'u a'u ti é'echejca'a a'ájna í Simón. Mat'íj me'uun a'ará'a.

¹⁸ Aj mú mi ca'anín jín hua'utajé ti pua'a nu'u a'uun á'uca a'ájna í Simón ti ajta ayén ántehuaa tíjín Pedro. ¹⁹ Ajta a'ájna, aúche'e pu tí'imua'ajca a'ájna jime'e í ti huatasejre í jemin. Aj pu 'i ayén tiraata'ixaa í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios tíjín:

—Simón, seica mú hui muahuahuau. Mé hua'íca a'íime í mej muaatéhuaunen. ²⁰ Ajchesi. Patá'aj acá'jra'ani. Pej pi á'ura'ani huá'a jamuan. Capej tí'tizíine'e a'iné nee nu hua'uta'íteca'a.

²¹ Aj pu 'i acá'jraa a'ájna í Pedro a'u mej a'uté'uuca'a. Tí'íquí ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Nee nu ne'ín pú'een í sej nehuahuau. ¿Tí'ítajni jín yé sevé'uju'un?

²² Aj mú mi miyen titeetaniú tíjín:

—Aye'e tu 'een jín yevé'uju'un a'ájna jetze me'ecan a'ájna í Cornelio í ti hua'acapítan. Rí'í pu hui tí'ítevij. Jé'hua pu hui raná'amiche'e í Dios. Jé'ecan naími'í mú r'í'í tirájcha'í'í í mej Israél jetze ajtémecan. Seij tí'ívaire'e u ta japua í Dios jemi, a'í pu raatá'ixaa ti a'áin mú'etzi huata'ájta pej nu'u á'ura'ani áa ti é'eche a'ájna, tí'íj a'áin Cornelio muáanamua nain jime'e a'achú pej pena'a caj tihua'utá'ixaate'esin í niuucari. —Aye'e mú tiraata'ixaa.

²³ Tí'íquí a'áin hua'utá'ínee mej uteárute u chí'íta. A'u mú a'uteájturaa a'ujna. Yee ruijmua'ate'e yee pu á'uraa a'ájna í Pedro huá'a jamuan í mej hua'íca. Majta seica mú a'ucíj í'íhuaamua'ame'en í mej té'atzaahuat'e me'uun é'echejca'a a'ujna u Jope.

Pedro pu nu'u a'uun a'ará'a áa ti é'eche a'ájna í Cornelio

²⁴ Majta seij jetze í xicaj, á'u mú a'ará'a u Cesarea. A'í pu huá'achu'eve'eca'a a'ájna í Cornelio. A'í pu jín hua'utajé í ru'íhuaamua'a, ajta í ru'amíigustemua'a. Naíjmi'í mú tí'ú'isej u chí'íta. ²⁵ Tí'íj Pedro u a'uteájrui u chí'íta, a'í pu ra'antínajcheca'a a'ájna í Cornelio. Aj pu 'i a'áin Cornelio á e'erájve á vejli'ípuaan í Pedro. ²⁶ Aj pu 'i a'áin Pedro pu ra'ajjáj. Aye'e pu tiraata'ixaa tíjín:

—Huatéechaxí, tevi nu'u pú'een inee.

²⁷ Mat'íj a'atzu tiu'uxáata ru'íjmuua'a, mat'íj mi uteájrui u chí'íta. Tí'íquí a'áin Pedro hua'usej í mej tí'ú'isej jé'hua í teite. ²⁸ Aj pu 'i ayén tihua'utá'ixaa a'ájna í Pedro tíjín:

—Mú'een xu tí'ú'umua'aree í taye'irá ti caí taatá'aca itejmi í tej Israél jetze ajtémecan tej nu'u caí tiyen titejá'ujjhuane'en a'ímej jamuan í mej seij chu'éjra'a japua é'eme'ecan ni tej nu'u caí tiyen tihua'amuaree.

'Mí ajta Dios pu naatasejra ti caí ayén tiraavíjte'e nej niyen tiraaxajta yee capu amín té'aste amijna í ja'ati nusu yee xána'aví'ire'e pu seijre'e amijna. ²⁹ A'í mú jín, naatajé me'íjna í ta'íhuaamua'a nej nu'u mú a'uvé'eme'en, canu tí'ítj a'íj tiu'utaxájtaca'a. Aye'e nu tí'íjxe'eve'e nej ráamua'aree a'íquí 'een jín senaatajé. —Aye'e pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Pedro.

³⁰ Aj pu 'i ayén tiu'utaniú a'ájna í Cornelio tijín:

—Pu'uri hui teumé muáaca xicaj, ayé nu niche huatacaí, nehuánitzi'ive'e. Neajta raatéjhuau í Dios jemi, a'atzaj cumu já'ita'a ucamé'ecaa í xicaj. Ti'iquí ja'ati huatasejre ineetzi jemi. Naa pu ti'itemastájye'icaa a'ájna í ti ru'ucáviijca'a. ³¹ Ajta ayén tinaatá'ixaa a'ájna í ja'ati tijín: “Cornelio, Dios pu nu'u ari ráanamujari'i a'ájna í pej raatéjhuau í jemin. Ajta a'ái pu ra'utámua'areeri'i a'achú pej caj tihua'utapua'ájve í mej caí a'ij tí'ijviicua'i. ³² Patá'aj hui hua'uta'íte me'u í á'uju'un a'ujna u Jope. Miché'e nu'u ya'uvé'evi'itín me'ájna í Simón, ti ajta ayén ántehuaa tijín Pedro. Aa pu á'uca a'u ti é'eche í Simón, a'ájna ti navij tí'ihua'aca. Aa pu nu'u é'eche a'ájna vejli'i jaj ti e'leve'e'ástime.” Ayee pu hui tinaatá'ixaa.

³³ A'íj nu jín ca'anacan hua'uta'íteca'a mi seica mej mi maaaja'utájeeve. Xí'epi'in pej huaríj pej peri mú ya'uvé'eme. Yee tu'uri, ticu, naími'i u'uté'uu. Dios pu ramua'aree a'íj tej ye'í tí'ijxe'eve'e, tetá'aj naími'i ráanamua a'achú tíj na'a caj a'áin tavástar'a títuaata'ájj tej titaatá'ixaate'en. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Cornelio.

³⁴ Aj pu 'i ayén tihua'utá'ixaa a'ájna í Pedro tijín:

—Nu'uri xaa niyen ti'initiejte'e jíji tijín ayej xaa ne'u ti'ayajna a'ájna jemi í Dios naími'i mú miyen titeetaniú tijín Dios pu ayén che'atá na'a tí'ijxe'eve'e naíjmi'ica jime'e tíj ajta itejmi. ³⁵ Naíjmi'ica pu a'ancuré'evi'ití í Dios a'ímej í teite í mej rí'í tiratá'aca, majta mej xí'epi'in rici. Capu Dios jetze ruxe'eve'e ti pua'a sej chuéjra'a japua mé'eme'ecantan me'ájna í ja'atén.

³⁶ A'íi pu hui a'áin pú'een í niuucari í ti Dios jín ayén tihua'utájé a'ímej í huáacixa'astemua'ame'en a'ájna í Israél teecan. A'íi pu ayén tihua'utá'ixaa í niuucari jime'e ti tiu'uté'mua'aviste'e a'ájna jime'e ti huá'a japua huaniú a'ájna í Jesús í ti Dios án yá'ujra í ipuari japua. A'ájna í ti tavástar'a pú'een itejmi, a'íi pu taatá'a tej ti rí'í titeeteáturan í Dios jemi.

³⁷ Xu'uri ramua'aree a'íj ti ye'í tí'ti huaríj a'ujna já'ahua'a tíj na'a nainjapua u Judea. A'uu pu a'utéjche a'ujna u Galilea tí'ij a'áin tihua'utá'ixaa í teite, ajta tí'ij ráamua'i'ihuaca'a a'ájna í Juan. ³⁸ Dios pu ya'uta'íteca'a í ruxiéjniu'uca tí'ij a'áin jemin huateáturan í Jesús. Ajta a'áin í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íj pu jetze aráujca'anejca'a a'ájna í Jesús. Ti'iquí á'uche'ecane'e já'araa. Ayee pu í'irijca'a í ti í'ixí'epi'in jime'e. Ajta tihua'ahua'atehua'a naíjmi'ica í mej rajpua'íjtzi me'ájna jime'e ti tiyaaru'u tihua'a'áiite'eca'a. Ayee pu 'i rijcaa a'ájna í Jesús a'iné Dios pu raatévai.

³⁹ Teen tu raasej nain jime'e a'íj ti huaríj íyee a'u mej é'eche a'áime í mej Israél jetze ajtéme'ecan ajta a'ánna Jerusalén. A'íi mú rá'utatai í cipej jetze ta'utacúruu. Ayee mú hui 'een jín raajé'ica me'ájna í Jesús. ⁴⁰ Ajta, Dios pu ajtahua'a raatatáste í xiéjniu'ucare'ara'an tí'ij teumé'eca huáica xicaj ti huamí'i. A'íj pu jín ajtahua'a huatarúj a'ájna í Jesús. Ajta Dios pu hui hua'utá'a mej mi seica raasej. ⁴¹ Camu naími'i raasej, sino a'íi mu'u í ti hua'avé'evi'ití í Dios. Iteen tu té'ín pú'een í tej tí'u'ucuaa, teajta hua'í jamuan a'ájna í Jesús tí'ij a'ítara'a a'u mej e'evé'enami'ihuajme í mí'ichite. Teen tu hui xaa ne'u raasej.

⁴² A'íi pu titaata'ájj tej ti tihua'utá'ixaate'en í teite, teajta tiyen tiraataxáj yee Jesús pu a'áin pú'een í ti Dios ra'antíhuua' a'ájna jime'e í ti hua'uxíjte'en naíjmi'ica í teite, í mej mauj ruurijme, majta í mej meri huacúui. ⁴³ Ajta í mej títetate'eca'a me'ájna jime'e mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, naími'i mú tiu'utaxájtaca'a me'ájna jime'e ti pua'a nu'u ja'ati ti na'a, rá'antzaahuat'en a'ájna í Jesús, nain pu nu'u jín tiraatá'uuni'ira í ti jín auteájturaa í Dios jemi niuucajtze'en í Jesús.

Ti nu'u a'áin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu huateájturaa huá'a jemi a'ímej í mej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan (Hch. 11:15-17)

⁴⁴ Aúche'e pu tí'ixajtaca'a a'ájna í Pedro, tí'ij a'áin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios yé ve'ecáane. Ti'iquí huateájturaa huá'a tzajta'a naíjmi'ica jemi a'ímej í mej ráanamujari'i a'íj ti tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Pedro. ⁴⁵ Seica mú majta á a'uté'uuca'a í mej a'ímej jetze ajtéme'ecan í mej té'atzaahuat'e, í mej majta a'ímej jetze ajtéme'ecan í mej ra'ancuré'ecura'a í runavij í ta'antiújvi'i í mej jetzen sea'araca. Jé'ecan mú rí'í ta'utasej a'áime me'ájna jín ti Dios ajta raateájtuaa í ruxiéjniu'uca a'ímej jemi í mej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan. ⁴⁶ Ayee mú 'een jín rí'í ta'utasej a'iné ayé mú tihua'unamujari'i í mej seica niuucari jín tí'ixajtaca'a, majta jé'ecan mú rí'í tiratá'acare'e í Dios.

⁴⁷ Aj pu 'i ayén tihua'utá'ixaa a'ájna í Pedro tijín:

—Ayee mú che'atá mena'a tira'ancuré'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios tetíj iteen. Ayej ne'ase, capu méej ja'ati ti hua'utá'íjmi mej caí rumuai'ihua a'áime í teite. Capu xaa ne'u méej ja'ati.

⁴⁸ Ajta á'iyen hua'uta'ájj mej huaújmuai'ihua niuucajtze'en a'ájna í Jesús í ti ajta Cirístu'u pú'een, í ti Dios án yá'ujra í ipuari japua. Ayee pu a'ájna jín huaríj, mat'íj mi me'ín í mej

huámuai'ivijhuaca'a, a'íi mú raatáhuaviiri'i me'íjina í Pedro ti a'íin á a'uteáturan huá'a jamuan a'achú cumu hua'apua xicaj, huaíca xicaj.

11

*Ti nu'u tihua'utá'ixaa a'íjna jime'e í Cornelio
(Hch. 10:9-23, 44-48)*

¹ Aj mú mi a'íime í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, majta a'íime í mej ihuáamu'a'ame'en pú'een í mej me'uun a'uchéjme nainjapua í Judea, a'íi mú ráamu'a'areeri'i tíjín a'íi mú majta ra'ancuré'a í niuucari í ti a'íjna jetze a'uvé'emej í Dios a'íime í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. ² Tí'ij a'íin Pedro a'ánna a'ará'a a'ánna Jerusalén, majta á'iyen a'íime í mej té'atzaahuat'e, í mej ra'antis'iche í runavij, a'ij mú pua'a tiraatajé me'íjna. ³ Miyen tíjín:

—A'ij pej pua'a huaríj a'iné a'íimej pej huaja'uvé'emuaareca'a í mej caí ra'antis'iche í runavij, pajta huá'a jamuan tiú'ucuaa. —Aye'e mú tiu'utaxájtaca'a a'íime.

⁴ Aj pu 'i Pedro a'utéjche ti tihua'utá'ixaate'en nain a'ij ti ti'itíj huaríj. ⁵ Ayen tíjín:

—A'u'u nu chajta'a a'utéveeca'a a'ujna Jope. Neraatéhuausime'ecaa í Dios jemi. Aj pu 'i ti'itíj inetzi jemi huatasejre, saavana ti'itíj ti júte'e á e'icaanej. Muáacuaci'e pu ajtaujhua'isquínajmee, ajta antij'ici'ihuaca'a. An pu hui e'icaanej a'u nej á'ujcatií. ⁶ Nee nu rasejracaa'a. Aj nu ni a'íimej huasej a'íjna tzajta'a í saavana jeíhua mu' animaales, í mej muáacuaca ajta'íicajmee, majta í mej simuáaruuni, majta í mej chuaata'a huaci'ica í mej á'usinuurejye'i, majta í mej rá'ara'live.

⁷ Net'íj ni ne'íjna huánamuajri'i. Aj pu 'i ja'ati ayén tinaatá'ixaa tíjín: “Í Pedro, ajchesi! Iiya'a huá'ucuii, patá'aj huá'ucua'ani.” ⁸ Aye'e nu hui tiu'utaniú tíjín: “Nevástara'a, canu xaa ne'u, a'iné canu ja'anáj ráacua ti'itíj ti caí tatá'aca í taye'irá nusu ti'itíj ti xána'avi'ire'e.”

⁹ Ute'e pu hui pújme'en ajtahua'a ja'ati ayén tinaatá'ixaa tíjín: “A'iné nain pu tiú'utaahuaca'a í Dios, capej ché'e piyen ti'ixajta yee xána'avi'ire'e.” ¹⁰ Huaíca pu ayén tiu'u uríj. Ajta á'iyen tíraa júte'u u ta japua a'íjna í saavana.

¹¹ Jíme'en pu'u tíraa, seica mú hui u ará'a a'ujna a'u nej á'ucatií inee. Mé huaíca'a a'íime. A'u'u mú nu'u huaja'uta'íteca'a u Cesarea mej mi náahuani inetzi. ¹² Ajta a'íin í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu naata'áj nej nu'u á'ura'ani huá'a jamuan a'íimej, nej nu'u caí huá'atziíne'e. A'íi mú majta a'ucíj ne jamuan a'íimej í ta'íhuaamua'a í mej arájsevi. Naími'i tu a'uteájrupi u chí'ta a'u ti é'eché a'íjna í ja'ati.

¹³ A'íi pu taata'ixaa ti nu'u seij huatasejre a'ájna a'u ti é'eché. A'íjna í teví, a'íi pu a'íin pú'eene'e seij ti nu'u ti'ivaíre'e u ta japua í Dios jemi. Aye'e pu nu'u tiraata'ixaa a'íjna í teví tíjín: “Patá'aj hua'uta'íte mi tete'a a'ujna u Jope mej mi u ya'utájeeve a'íjna í Simón ti ajta ayén ántehuaa tíjín Pedro. ¹⁴ A'íi pu nu'u timuaatá'ixaate'esin a'ij ti ye'í Dios timuaatá'uuni'ira ajta naíjmi'ica a'íimej á'ateitestemua'a.” Aye'e pu hui tiraata'ixaa a'íjna í ja'ati.

¹⁵ Net'íj a'utéjche nej tihua'utá'ixaate'en, aj pu 'i yé ve'ecáane a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. A'íi pu hui a'uteájturaa huá'a tzajta'a a'íimej. Aye'e pu che'atá na'a tiu'uteájturaa itejmi tzajta'a. ¹⁶ Aj nu ni ra'utámua'areeri'i ne'íjna í ti ayén tiu'utaxájtaca'a í tavástara'a tíjín: “Ayej xaa ne'u ti'ayajna, a'íjna jime'e í Juan, a'íi pu nu'u huá'umuai'ihuacare'e á jaj jime'e. Aru a'íi pu xiéjniu'ucare'ara'an í Dios huatée'turaasin mú'ejmi tzajta'a.” Aye'e pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í tavástara'a.

¹⁷ A'íj pu jín, ti pua'a Dios ayén che'atá na'a tihua'utapuaíjve'en í ti ajta taatapuaíjve itejmi tet'íj rá'antzaahua a'íjna í Jesús í ti Dios án yá'ujra í ipuari japua, a'iné auj tí'iri'iri nej ra'antimua'ítin í Dios. —Aye'e pu'u tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pedro.

¹⁸ Mat'íj ráanamuajri'i me'íjna í'ihuamua'ame'en í mej me'uun a'uchéjme a'ánna Jerusalén, camu ché'e ti'itíj xajtaca'a, sino r'íi mú tiraatá'a í Dios tíjín:

—Huateáxcui'ihua, pu'uri hui Dios hua'utá'a í mej seíj chuéjra'a japua é'eché mej mi jéjcuacan jín tiú'umua'ati mej mi ruuri muá'ara'ani tíj na'a rusén jime'e.

I mej nu'u me'uun e'etiújse'iri u Antioquía

¹⁹ Majta me'ín í mej a'ucíjxi me'íjna jime'e í mej seica raajé'ica me'íjna í Esteban, majta a'ij pua'a huá'uruu a'íimej í mej té'atzaahuat'e, a'íi mú a'ímuá a'ucíjxi. A'u'u mú a'ará'a a'ájna já'ahua'a Fenicia, majta seica a'ujna já'ahua'a Chipre, majta seica a'ujna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Antioquía. A'íimej mú huatá'ixaa í niuucari í mej Israel jetze ajtémecan.

²⁰ Majta í seica í mej Chipre é'eme'ecan a'íimej jamuan í mej Cirene é'eme'ecan, a'íi mú me'uun a'atanéj me'újna u Antioquía. Aj mú mi autéjhuii mej hua'utá'ixaate'en a'íimej í mej hua'aniyuca jín tí'ixaxa'a í griego. A'íj mú hua'utá'ixa í niuucari í ti tiu'utémua'aviste'e a'íjna jetze me'ecan í tavástara'a a'íjna í Jesús. ²¹ Jéihua pu hua'utévai í tavástara'a. A'íj mú jín mu'íiti rá'antzaahua. Majta ra'ancuré'evi'iti í tavástara'a.

²² Majta me'ín í mej té'atzaahuat'e, í mej me'uun a'uchéjme a'ánna Jerusalén, mat'íj me'ín ráanamuajri'i a'íj ti tí'it'íj huaríj, a'íj mú huata'íteca'a í Bernabé a'ujna Antioquía. ²³ T'íj a'uun a'ará'a a'íjna í Bernabé, tí'iquí raasej tí Dios r'í'í tiú'uruu huá'a jemi. A'íj pu jín jé'ecan huata'íjtemua'ave a'íjna í Bernabé. Ayeé pu tihua'utá'ixaa mej nu'u u huat'eújca'anen í ru tzajta'a mej mi mauj rá'atzaahuat'e í tavástara'a.

²⁴ Ayeé pu tiú'uruu a'íjna í Bernabé, a'iné r'í'í pu tí'itevistaca'a. Jé'ecan pu a'íjna jetze aráujca'anejca'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Ajta jeihua pu té'atzaahuat'e'eca'a. A'íj pu jín jeihua hua'utémua'ítí í teite mej mi rá'antzaahuat'en me'íjna í tavástara'a.

²⁵ T'íj'ítá'í á'uraa a'íjna í Bernabé a'ujna u Tarso ti í ráahuauni a'íjna í Saulo. ²⁶ T'í'iquí ráateu. Aj pu 'í a'uun ye'eráavi'ítí a'ujna Antioquía. A'uú mú á'atee huá'a jamuan í mej té'atzaahuat'e a'achú cumu seij nine'ira'a. Majta tihua'umuá'ate jeihua í teite a'íjna í Bernabé, ajta a'íjna í Saulo. A'ujna u Antioquía, majta me'ín í teite amuacaícan mú miyen hua'utamujteca'a tíjín cristianos mú pú'een.

²⁷ A'ájna xicájra'a jetze, seica mú u a'ará'a a'ujna Antioquía Jerusalén mej e'eráaci. A'íj mú me'ín pú'een'e í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a. ²⁸ Ayeé pu ántehua'aca'a seij tíjín Agabo. A'íj pu á a'ut'échaxi á jál'ita'a huá'a tzajta'a. A'íj pu jetze aráujca'anejca'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, t'íj ayén tihua'utá'ixaa'te'en ti nu'u huatúuri'ihua a'ame nain-japua íyen chaanaca japua. (Ayej xaa ne'u tiuju'uríj t'íj a'ín tí'áijtaca'a a'íjna í rey ti ayén ántehuaa tíjín Claudio.)

²⁹ Aj mú mi me'ín í mej té'atzaahuat'e í mej me'uun a'uchéjme a'ujna Antioquía, a'íj mú raaxí'epi'intare mej tihua'uta'ajte'en a'íjme í ru'íhuuamua'a a'ujna u Judea í mej jín huat'eújvair'e'en, seij majta seij mej miyen tihua'utapuaíjve'en a'achú mej caj tí'íjviicua'í. ³⁰ Ayeé mú huaríj. U mú tihua'já'uta'ít'í'iri'í nain í mej tihua'utapuaíjve. Ajta a'ín í Bernabé, a'íjna jamuan í Saulo, a'íj mi hua'utátuii í huá'avaujsimua'a a'íjme í mej me'uun a'ut'é'uuca'a a'ánna Jerusalén.

12

Mat'íj nu'u raajé'ica a'íjna í Jacobo, majta ra'íteáana me'íjna í Pedro

¹ Ajta, a'ájna xicájra'a jetze, a'íjna í rey í Heródes, a'íj pu a'ut'éjche ti huá'avivi'í seica í mej té'atzaahuat'e tí'íj a'íj pua'a huá'uruuren. ² A'íj pu raata'ájtaca'a mej raajé'ica í Jacobo, í ti ja'atzeáara'an pú'een a'íjna í Juan. A'íj mú ru'íjveíjcheca'a í mu'úura'an. ³ A'iné a'íj pu ramua'areereca'a ti hua'aránajcheca'a a'íjme í mej Israél jetze ajtémecan ti a'ín ayén tiú'uruu, a'íj pu ajta huat'éevi'í a'íjna í Pedro, a'ájna mat'íj me'ín tí'iyestejca'a me'íjna jime'e mej racua'aca í pan ti caí cujchira'a.

⁴ Ayeé pu a'íjna jín huaríj í Heródes ti ra'íteáana a'ujna carcel. Jéihua mú racha'íica'a miyen muáacua mé'e. Majtahua'a méyee memuaáacua mé'e. Majtahua'a muáacua mé'e. Majtahua'a méyee muáacua mé'e. Ayeé pu a'ín tí'imua'ajca ti a'ájna ru'irájtuaani mej mi raasej naími'í í teite. Ayeé pu tiu'umuá'aj ti ayén huárini, tí'íj te'enáará'an í mej tiu'uyé'este me'íjna jime'e cáne'axi mej cui'íca. ⁵ A'íj pu jín a'ín Heródes racha'íica'a a'íjna í Pedro.

Mi majta í mej té'atzaahuat'e, a'íj mú a'ujca'anécan jín rahuauca'a í Dios jemi me'íjna jime'e í Pedro.

Dios pu ru'irájtuaa a'íjna í Pedro

⁶ Yee ruijmua'ate'e yee pu huat'eáica'areca'a ajta pu'uri ru'irájtuaaniche'e mej mi raasej í teite. Ajta a'ín í Pedro í'icujcaa. A jál'ita'a a'ure'eca'ít'í anáj'íci'íhuaca'a cadeena jime'e ru'íica jetze, ajta rumuá'ajca'a jetze. Majta í xantaaru'u mej hua'apua, a'íj mú ajtatápi'íhuajme'ecaa me'íjna jetze í Pedro. Majta seica í xantaaru'u, a'úu mú á e'íté'uuca'a tá'apueerta, mej racha'íica'a.

⁷ Aj pu 'í jíye'ítzi jime'e, seij huatasejíre jemin. A'íj pu a'ín pú'een seij ti tí'ivaire'e u ta japua í tavástara'a jemi. Ajta uhuanéeri'ícire'ajraa a'ujna u carcel. Aj pu 'í raatáruureajxi a'íjna í tevi. Raajíste a'íjna í Pedro. Ayen tíjín:

—Ca'anacan, ajchesi.

Aj pu 'í á é'ejvatzi'ixi í cadeena á chuaata'a a'íjna ti jín jí'íci'íhuaca'a í Pedro. ⁸ Aj pu 'í ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Ucá'achejte'e mua'asiicu'u, ajta ajtá'aca'acaite'e.

Aj pu'í ayén huaríj a'íjna í Pedro. Ajtahua'a ayén tiraata'ixaa a'íjna í ti tí'ivaire'e u ta japua tíjín:

—Ucá'achejte'e mi seij muá'aci'ixu. Patá'aj naatavájra ineetzi.

⁹ Aj pu 'í huírájraa a'íjna í Pedro, cujta'an a'íjna í ti tí'ivaire'e u ta japua. Ajta capu ramua'areereca'a ti ayén tí'ayajna a'íj ti tí'it'íj raruurejca'a a'íjna jamuan í ti tí'ivaire'e u ta japua. Capu ramua'areereca'a ti ayén tí'ayajna nusu tí'ímaaraca'a na'a.

¹⁰ Mat'íj mi me'uun a'uré'ene a'u ti a'utéveeca'a seij í xantaaru'u ti racha'íica'a í carcel. Majta 'á'ayee seij jemi í xantaaru'u. Aj mú mi me'ín a'uré'ene a'ut' tepúusti'i puéertara'a e'itéjvee a'u ti a'atanén í juye. Ti'íquí antaújcu rusej'í a'íjna í puéerta. Aj mú mi huiráaci. A'íj mú jetze a'ucf'í juye. Mat'íj mi raat'éexijte a'u ti aúu'ase í juye. Jíye'ítzi jín pu á'uraa a'íjna í ti tí'ivaire'e u ta japua. ¹¹ Aj pu 'i ráamua'areeri'i a'íjna í Pedro ti ayén ti'ayajna. Ayee pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Nu'uri ramua'aree ti ayén ti'ayajna ti tavástara'a seij u a'uta'íteca'a ti tí'ivaire'e u ta japua tí'ij a'íjn nu'írájtuaani tí'ij caí ayén tináaruuren a'ij ti tí'ijxe'eve'e a'íjna í Heródes, majta a'ímej í mej Israél jetze ajtémecan.

¹² Tí'ij a'íjn ráamua'areeri'i ti ayén ti'ayajna, aj pu 'i á'uraa. A'uu pu a'ará'a María ti é'eche, náanajra'an a'íjna í Juan ti ajta ayén ántehuaa tijín Marcos. A'uu mú tiújseij jehua í teite. A'íi mú rahuauca'a í Dios jemi. ¹³ Tí'íquí a'íjn te'ejteátu'asixi a'ájna tá'apueerta a'ájna ta'anténine'i. Aj pu 'i seij huirájraa tí'ij raasej'í ja'ati ti pírici. Temuaij a'íjna, 'íta'a ti ayén ántehuaa tijín Rode. ¹⁴ Tí'ij a'íjn ráanamujri'i ti huajjhuaca'a, a'íi pu ráamua'areeri'i tijín a'íi pu pírici í Pedro. Capu ajta te'entacú. Ayee pu huaríj, a'íné huápi'i pu rútemua'ave'eca'a a'íjna í temuaij. Tí'íquí a'utiéchejraa tí'ij huaja'utá'ixaate'en ti nu'u á a'utéveeca'a á tá'apueerta a'íjna í Pedro.

¹⁵ Aj mú mi miyen tiraata'ixaa me'íjna í temuaij tijín:

—Pá'atimua'i pepu'u.

Ajta a'íjn, jehua pu ayén tí'ixajtaca'a ti ayén ti'ayajna, tijín:

—A'íi pu hui pírici.

Majta me'ín, miyen tijín:

—Capu a'íjn pú'een. Xiéjniu'ucare'ara'an pu pú'een.

¹⁶ Ajta aúche'e a'íjn Pedro, te'ejteátu'axa'a í puéerta jetze. Aj mú mi xaa te'entacú. Mat'íj raasej'í, jé'ecan mú a'ij te'utasej'. ¹⁷ Rumuájca'a pu jín hua'utá'ixa a'íjna í Pedro mej mi caí ch'é'e a'ij te'aruasime'en. Aj pu 'i hua'utá'ixa a'ij ti ye'í tiru'írájtuaa u carcel a'íjna í tavástara'a. Ajta ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj raatá'ixaate'en se'íjna í Jacobo, seajta í seica í ta'ihuaamua'a.

Aj pu 'i á'uraa. Tí'íquí u já'ahua'a yee a'ará'a.

¹⁸ Yee ruijmua'ate'e yee cumu tapuá'arijme'eca. Jéhua mú á'upuaapua'are'e í xantaaru'u. Camu ramua'areerca'a a'ij ti tí'itij ráaruu a'íjna í Pedro. ¹⁹ Jéhua pu rahuaahuu a'íjna í Heródes. Capu ráateu. Aj pu 'i a'ímej huata'íhua'uri'i í xantaaru'u í mej racha'íica'a. Ajta á'iyen a'íjn Heródes hua'uta'ájtaca'a mej nu'u huá'ucui'ini a'ímej í xantaaru'u. Aj pu 'i a'íjn huirájraa u Judea a'íjna í Heródes. Tí'íquí a'uun a'ará'a a'ujna Cesarea. A'uu pu a'átee.

Tí'ij nu'u huam'íi í Heródes

²⁰ Ajta a'íjn í Heródes, temua'a pu tihua'ajaaxiejvi'iracaa a'ímej í mej a'uun a'uchéjme a'ujna u Tiro, majta í mej Sidón é'eche. A'íi mú tiújseij. Mat'íj mi naími'i u a'atanéj a'ujna Cesarea. Méjxe'eve'eca'a mej tiu'uxáj me'íjna jamuan í Heródes. Mat'íj mi seij huamuá'iti tumin jime'e. A'íi pu a'íjn pú'een í ti ravaire'eca'a a'íjna í rey. Ayee pu ántehuaaca'a a'íjna í ja'ati tijín Blasto. A'íi pu hua'utévai mej mi tiu'uxáj jamuan. Mat'íj mi raatáhuaviiri'i me'íjna í Heródes tí'ij caí ch'é'e huá'ajaaxiejvi'ira a'ímej, sino ch'é'e r'íi tí'eene'en. Majta rátziiine'eca'a a'íné a'úu pu teja'uv'é'eye'ícaa í tihuá'acua'ira a'ujna já'ahua'a a'ujna chuéjra'a japua a'u ti tejé'ajta a'íjna í Heródes.

²¹ A'ájna xicájra'a jetze mej raax'epi'intare, a'íi pu ucaújchejte í rusiicu'u í mej jín ráamua'ati ti a'íjn í'rey. Aj pu 'i acá'ayejxi í ipuari jetze. Tí'íquí tihua'utá'ixaa naíjmi'íca í teite. ²² Mat'íj ráanamujri'i me'íjna í Heródes, ayéé mú titeetej'íhuajraa tijín:

—Dios pu hui pírici mí ti tí'ixa, capu teví pú'een.

²³ Ajta a'íjn í Heródes, capu r'íi tiraatá'a í Dios. A'íj pu jín á'iyen seij í ti tí'ivaire'e u ta japua í tavástara'a jemi, a'íi pu tiráacui'ini. Tí'íquí tijcu'íneca'a. Mat'íj mi me'ín chu'ínute raatéj'íci me'íjna í Heródes. Aj pu 'i huam'íi.

²⁴ Majta, jehua mú ráanamujri'i í niuucari í mej tavástara'a jetze me'ecan tiu'utaxájtaca'a. Amuacaícan, a'íi mú ráanamujri'i a'ímej í mej á'vejli'i antachéjme, majta ájca'íhua í méyee mej a'uchéjme, majtáhua'a ajca'íhuá'imua mej a'uchéjme. Naíjmi'íci'e pu huanamuá'areajraa.

²⁵ Ajta a'íjn í Bernabé, ajta í Saulo, mat'íj arauraste í mej tihua'uta'í'iri'i, a'íi mú a'ucf'í a'ujna Jerusalén. Majta ya'uv'í'iti me'íjna í Juan ti ajta ayén ántehuaaca'a tijín Marcos.

13

Mat'íj amuacaícan a'ucf'í majtáhua'a méyee a'íjna í Saulo, ajta a'íjna í Bernabé mej mi tihua'í'ixaate'en í teite

¹ Ajta, a'ujna já'ahua'a, chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Antioquía, a'úu mú a'uté'uuca'a í teite í mej té'atzaahuat'e. Seica mú tí'ixajtaca'a í Dios jetze me'ecan, majta seica mú

tihua'á'mua'atejca'a í teite. A'íi mú a'ín pú'een a'íjna í Bernabé, ajta a'íjna í Simón, ti ajta ayén ántehuaaca'a tijn'í ti xu'umuara'a. Ajtahua'a a'íjna í Lucio ti Cirene é'eme'ecan, ajta í Manaén. (A'íjna í Manaén, a'íi pu amiigura'an pu éene'e í Heródes ti tí'ajjtaca'a nainjapua u Galilea). Ajta pu a'ín a'uun a'utéveeca'a a'íjna í Saulo.

² Ja'anáj mú téniiu'uve'e, majta rú'ítzi'ive'eca'a, aj pu í a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén tihua'utá'ixaa tijn'í:

—Sehue'évé'evl'ítichi semíjna mi Bernabé, seajta semíjna mi Saulo matá'aj hui miyen tiu'utévaire'en me'íjna jíme'en í nej neri tihua'utá'ítiiira.

³ Aj mú mi raatáhuaviiri'í í Dios, majta rú'ítzi'ive'e. Mat'íj mi hua'avé'emuari'exi í huá'amu'uutz'e. Aj mú mi hua'uta'íteca'a mej nu'u á'uciine.

Mat'íj nu'u me'uun a'atanéj u Chipre

⁴ A'íné a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu hua'uta'íteca'a a'íjna í Bernabé, ajta a'íjna í Saulo, a'úu mú pújme'en a'ucj'í a'ujna já'ahua'a, chajta'a ti ayén téja'arájtehuua tijn'í Seleucia. Aj mú mi atéeci í baarcu jetze. Mat'íj mi a'uun jetze pújme'en antacj'í sej'í chuéjra'a japua ti e'eráhuachi ti ayén téja'arájtehuua tijn'í Chipre.

⁵ A'uu mú vejli'í e'ejtéene a'ujna já'ahua'a baarcu ti a'utéche'eca. Ayeé pu téja'arájtehuua í chajta'ana tijn'í Salamina. Mat'íj mi autéjhuii mej tihua'utá'ixaate'en a'íj ti tihua'utá'ixaa í Dios. A'uu pu tihua'á'ixaate'eca'a hua'ateyuu tzajta'a a'íme'í í mej Israél jetze ajtémecan. Ajta a'íjna í Juan, a'íi pu huá'a jamuan huamé'ecaa, ajta pu a'ín huá'avaire'eca'a.

⁶ Nain japua mú ú'uciineca'a t'íj na'a í teje'eráhuachi. Mat'íj mi me'uun a'ará'a chajta'a, ti ayén téja'arájtehuua tijn'í Pafos. A'uu mú ra'antinájcheca'a sej'í í ti Israél jetze ajtémecan ti ayén ántehuaaca'a tijn'í Barjesús. Támua'aree a'íjna. Ajta tí'ihua'ítaca ti nu'u tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

⁷ A'íjna ti támua'aree, a'íi pu ravaire'eca'a í tajtuhuan í ti jín antiújmua'aree. Ayeé pu ántehuaaca'a a'íjna í tajtuhuan tijn'í Sergio Paulo. Jé'ecan pu té'umua'areereca'a a'íjna í tajtuhuan. Aj pu í hua'uta'ajjtaca'a a'íjna í Bernabé, ajta a'íjna í Saulo a'íjna jíme'e ti a'ín tajtuhuan ayén tí'ijxe'eve'eca'a ti huá'unamua a'íj ti 'een jín huaja'uta'íteca'a í Dios.

⁸ Ajta a'ín ti támua'aree, a'íi pu ayén ántehuaaca'a tijn'í Elinas. A'íi pu huá'a jetze me'ecan huatéechaxi t'íj caí té'antzaahuat'en a'íjna í tajtuhuan. ⁹ Ajta a'ín í Saulo, ti ajta ayén ántehuaa tijn'í Pablo, a'íi pu a'íjna jetze aráujca'anejca'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Aj pu í ra'arásej'í temua'a naa.

¹⁰ T'í'iquí ayén tiraata'ixaa tijn'í:

—Mú'ee pe tí'ihua'ítaca, í ti tiyaaru'u a'atáata pú'een, mú'ee pe caí rax'íeve'e najm'íi t'íj na'a ti í'ixi'epi'ín. ¿Ni qui hui pecaí ja'anáj ra'antipua'ajte'esin pej caí mú'ee tihua'antiú'uuni'ira'an mej miyen rici a'íj ti tí'ijxe'eve'e í Dios? ¹¹ Pu'uri Dios puajjtzí muaatá'asin íjii. Pua'aracúuni pej pua'amé. Capej hui ché'e mé uunéeri pua'amé t'íjca'ari tzajta'a.

T'í'iquí ayén te'irájraa a'íj ti tiraata'ixaa a'íjna í Pablo. Temua'a pu te'aracúuni'í já'araa a'íjna ti támua'arejca'a. Cu xiee ti cuj huatética'are í jemin, ajta cumu ti huamé'en ciéeniste'e. Aj pu í ja'ati huáhuu ti ra'anavi'íra'a, ayén tijn'í capu mé unee.

¹² Ajta a'ín í tajtuhuan, t'íj raasej'í a'íj ti tí'it'íj huaríj, t'í'iquí rá'antzaahua a'íné a'íj pu pua'a ra'utasej'í a'íj mej ye'í tihua'umuá'ate me'íjna jíme'e í tavástar'a ti raniuuca.

Mat'íj nu'u me'uun a'uté'ruuca'a u Antioquía ti a'uun huatacá'a u Pisidia

¹³ Aj mú mi a'ucj'í, a'íjna í Pablo, majta me'íjna í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. A'uu mú atéeci í baarcu jetze. Mat'íj mi me'uun a'uré'ene a'ujna já'ahua'a sej'í chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuua tijn'í Panfilia. A'uu mú a'ará'a a'ujna chajta'ana japua ti ayén téja'arájtehuua tijn'í Perge. T'í'iquí a'íjna í Juan, a'úu pu huaja'utétuaaxi. Ajta a'uun airáane u Jerusalén.

¹⁴ Majta me'ín í seica, a'íi mú huír'áci a'ujna Perge. Mat'íj mi me'uun a'ará'a a'ujna já'ahua'a a'ujna chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuua tijn'í Pisidia. Mat'íj mi me'uun a'ará'a a'ujna Antioquía. A'uu mú a'utéajrupi huá'a teyuu tzajta'a a'íjna xicájra'a mej jetzen ruse'upi. Mat'íj mi huatéra'aseca'a. ¹⁵ Aj mú mi seica ra'ujjve' í yu'uxari í te'anx'ívi, majta í seica í yu'uxari í mej te'uyú'uxaca'a í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Mat'íj mi í mej tí'ajta teyujta'a, a'íi mú miyen tihua'utá'ixaa tijn'í:

—Ta'íhuamuua'a, ti pua'a tí'it'íj sehua'a'ixaate'ecu í teite, á'iyen sehua'utá'ixaate'e íjii.

Ti nu'u a'ín Pablo ayén tihua'utá'ixaa

¹⁶ Aj pu í a'íi á a'utéechaxi a'íjna í Pablo. T'íj í rumuájca'a jín hua'utá'íjmáijri'í tijn'í mej caí a'íj teáruaasime'en. Ayeé pu tihua'utá'ixaa tijn'í:

—Mú'een tetea mi sej Israél jetze ajtémecan, mú'een mi sej seajta rá'atzaahuat'e í Dios, xáanamuajri'í hui se'íjna í niuucari. ¹⁷ A'íjna í hua'aDioj í mej uyé'esise'ira'a a'ujna Israél, a'íi pu hua'avé'evi'íti a'íme'í í tayá'upuaci'ístemua'a. Aj pu í a'ín hua'utámu'íire jéihua

mat'ij mauj me'uun é'echejca'a a'u mej caí chuej é'ejcha'ica'a. A mú é'echejca'a me'újna já'ahua'a se'ij chu'éjra'a japua ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Egipto. Aj pu nu'u i Dios hua'irájtuaa, a'ujna chu'éjra'a japua, a'íné a'íi pu ayén hua'umuá'amuatae'ecaa.

¹⁸ A'íi pu nu'u huá'a jime'e huá'uviicua'ire hua'apuate nine'ira'a mat'ij á'uujjhuua'ane'e a'ujna já'ahua'a itzita. ¹⁹ Ajta arahua'apuáca pu antipua'ari í teite í mej me'uun a'uchéjme'ecaa í se'ij chu'éjra'a japua, ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Canaán. Aj pu nu'u i hua'utapua'jve í rute'ítestemua'a a'íme'ij í mej huá'achueere'eca'a í mej amuacaícan me'uun é'echejca'a.

²⁰ Jirá'atee nu'u a'achú cumu muáacua ciento japuan muáacuajetze nine'ira'a ti ayén hua'utéemua'iti. Ajta á'iyen Dios pu nú'u hua'utá'a í ruyaujmua'a ti t'íhua'uta'ájte'en jueesi jime'e. Aye'e pu nu'u teuumé'eca ajta na'a caí huatase'jre a'íjna í Samuel í ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a.

²¹ Aj mú nu'u mi raatáhuaviiri'i ti Dios tiu'utá'an ti se'ij rey t'íhua'uta'ájte'en. Aj pu i Dios ayén raatá'a ti se'ij t'íhua'uta'ájte'en. A'ii pu nu'u a'íin pu'éene'e a'íjna í Saúl ti yaujra'an pú'een a'íjna í Cis, í ti huá'a jetze ajtémé'ecantaca'a a'íme'ij í mej Benjamín jetze airáane. Saúl pu t'íhua'uta'á'j a'achú cumu hua'apuate nine'ira'a.

²² Aj pu nu'u i Dios rá'ari'iri'i a'íjna í Saúl ti t'íhua'uta'ájte'eca'a. Aj pu i a'íjna huatá'a ti a'íin í David t'íhua'uta'ájte'en rey jime'e. Jíme'en pu nu'u tiu'utaxájtaca'a í Dios, ayén tijín: "Nee nu hui ra'antíhua'u ne'íjna i David, í ti yaujra'an pú'een a'íjna í Isaí. R'íi pu xáahuí tinaatá'asin ineetzi. Na'ijmi'i pu ayén tí'irini a'ij nej tí'ijxe'eve'e." ²³ Se'ij ti nu'u í'ihuacaxa'ara'an a'íjna í David teecan, a'ii pu hui a'íin pú'een í Jesús í ti Dios ya'uta'íteca'a a'íme'ij jemi í mej Israél a'uchéjme ti ij huá'a japua huániuni. Aye'e pu te'ará'aste í Dios a'íjna ti jime'en te'ataújratiiri'i.

²⁴ T'í'ij caí xí á a'utase'jre a'íjna í Jesús, a'íi pu hui Juan hua'utá'ixa a'íme'ij í mej Israél mé a'uchéjme. Aye'e pu t'íhua'utá'ixaa ti nu'u ayén ruxe'eve'e mej huámua'i'ivijhua, ajta mej nu'u seicié tiu'umua'ati í ru tzajta'a. ²⁵ Ajta, t'í'ij ari a'ájna teja'ur'é'enejsime'eca í xicá'jra'a ti jetzen huámí'ini í Juan, ayé'e pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna tijín: "Canu hui nee ne'ín pírci í se'ij rachú'eve'e. Se'ij pu a'íin pú'een, a'úche'e pu mé e'evé'eme. A'íjna jemi, capu hui ayén tinaav'jite'e ineetzi nej tí'itij jín raatévair'e'en tí'itij jime'e ti c'lieen jín se'jre'e. A'íi pu jaítze'e ve'ecán jín tí'itevé'e a'ame neca'í inee."

²⁶ Ne'ihuámua'a, mi se'j Abraham jetze huané'j, mi seajta Dios jemi té'atzaahuata'e, mú'ejmi pu hui jemi a'ame a'íjna í niuucari tijín a'amua japua huániuni í Dios.

²⁷ Mí majta a'íme'ij í mej Jerusalén mé é'echejca'a, majta a'íme'ij í mej t'íhua'uta'ájte'eca'a, camu a'atzu ramua'areereca'a ja'ati ti pírci a'íjna í Jesús, camu majta yaú'ití'ée mu'a'araa í niuucari í mej ra'uyú'uxaca'a a'íme'ij í mej mejmí'i tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Aye'e mú tira'ará'aste me'íjna í niuucari me'íjna jime'e mej tí'itij jín jetzen te'ujpuá'ajte me'íjna í Jesús. Camu r'íi a'ij mej ra'ujjve'eca'a a'íjna í niuucari a'ij ti ye'í huataújmua'a ja'anáj ti na'a tí'ijta a'ájna teja'ur'é'enen a'ájna xicá'jra'a í mej jetzen ruse'upi.

²⁸ Camu hui majta a'ij tirá'jteu í mej jín ráamua'aree ti ayén tiraav'jite'e ti a'íin huámí'ini. Mi majta, a'íi mú Pilato huatá'ixaa ti a'íin raata'á'jta mej nu'u raajé'ica. ²⁹ Mat'ij mi miyen tiujú'uruurée nain tíj na'a ti té'eyu'usi'ihuaca'a a'íjna í yu'uxari jetze, aj mú mi ra'acá'jti í c'úruu jetze. Mat'ij mi ra'avá'ana.

³⁰ Aru Dios pu hui ayén tiraatá'a ti huatarún í mi'ichite tzajta'a. ³¹ Ajta a'íin í Jesús, a'íi pu huataújsejrataca'a a'íme'ij jemi í mej amuacaícan jamuan á'uujjhuua'ane'eca'a t'í'ij a'íin é'erá'jraa a'ujna Galilea, t'í'ij a'uun a'ará'a a'ánna Jerusalén. Ijii, a'íi mú hui a'íin pú'een í mej t'íhua'uta'ixaate'e í teite a'íjna jime'e a'íjna í Jesús.

³²⁻³³ Teajta iteen, ayé'e tu te'já'amua'ixaate'e te'íjna i niuucari í ti amuaatátémua'aviste'esin a'íjna í ti jín Dios te'ataújratiiri'i a'íme'ij jemi í tavaújsimua'ac'íi. A'íi pu hui aráuraste itejmi jemi, iteen í tej huá'yaujmua'a. A'íj pu jín aráuraste ti a'íin raatá'a ti huatarún í mi'ichite tzajta'a a'íjna í Jesús. Aye'e pu té'eyu'usi'ihuaca'a í Chuiicari jetze í ti hua'apua tijín: "Mú'ee pe'j ní'yauj. Ijii nu xaa neri inee muá'iyapua na'ame."

³⁴ Jíme'en hui a'íjna í niuucari ti nu'u Dios ayén tiraatá'a ti huatarún ajtahua'a í mi'ichite tzajta'a t'í'ij caí ja'anáj huatépete í ti ratéhua'ira'a, ayé'e pu té'eyu'usi'ihuaca'a tijín: "Aye'e nu che'atá nena'a te'jámuatá'asin na'ijmi'ica a'achú pua'améca a'ij nej neri tí'itij jín te'atánratiiri'i ne'íjna í David, í nej jín tiraatá'a, ti neetzi jemi se'jre'e í ti x'í'epi'in'leen." ³⁵ A'íj pu hui jín ayén té'eyu'usi'ihuaca'a se'ij jetze í Chuiicari tijín: "Capej mú'ee tí'itá'acare'en í huatépete í ti ratéhua'ira'a a'íjna ti muavaire'e, ti ajta ri'éene'ecán jín se'jre'e mú'leetzi jemi."

³⁶ Puj, ayej ti'ayajna xaa, a'íi pu hui í David hua'utévai í rute'ítestemua'a a'ij ti tí'ijxe'eve'eca'a í Dios. Tí'iquí huam'íi, mat'ij mi ra'avá'ana a'íme'ij jamuan í ruvaújsimua'a teeca. Ajta á'iyen huatejpetzi í ti ratéhua'ira'a, tzíte'e. ³⁷ Mi ajta a'íin í ti ratéhua'ira'a a'íjna ti Dios raatá'a ti huatarún, capu xaa ne'u huatejpetzi.

³⁸ 'A'ij nu jín niyen tí'ijxe'eve'e, ne'ihuaamua'a, sej hui ráamua'aree tetj teri tejá'amua'ixaate'e ti Dios tejámuuatá'uuni'lira a'ijna jime'e ti Jesús huam'i mú'ejmi jetze me'ecan tu i a'ín raaté'uuna í sej jín auteájturaa í jemin. ³⁹ A'ij pu jetze hua'irájtuaa na'ijmi'lica a'achú pua'améca mej té'atzaahuat'e. A'í pu hua'irátuaasin na'ijmi'lica í mej jín auteájturaa í Dios jemi. Mi ajta, a'ijna í yu'uxari ti ra'uyú'uxaca'a a'ijna í Moisés teecan, capu ja'anáj tí'itj jín hua'irátuaniiche'e.

⁴⁰ R'i'í xu'u mú'een tí'ij caí ayén tejamuáaruuren a'ij mej mejm'i'í tiu'utaxájtaca'a a'íime í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. ⁴¹ Miyen tíjín: Casi'i, mú'een xu ta'ut'éxieehuari'iri'i, ché'le utévatziin í á'amuatza'ia. Seajta mú'een antipua'are, a'iné ayéé nu rini íjii sej ché'le ruuri, tí'itj nu jín niyen rici í sej caí ja'anáj rá'antzaahuat'esin. Capu amín a'ij ti pua'a ja'ati ayén tejamuá'ixaate'en.

Aj pu i Pablo pu a'ijna a'ut'éjche ti tihua'utá'ixaate'en a'íime í teite í mej caí Israel jetze ajtémecan

⁴² Aj mú mi huiráaci u teyujta'a. Mat'ij huiráciine, aj mú mi seica raatá'inee ti tihua'utá'ixaate'en jaítze'e a'ijna jime'en sej jetze í xicaj mej jetzen ruse'upi. ⁴³ T'í'ij antipua'areca'a í mej ráanamujri'i í niuucari, mat'ij mi jéhua teite a'ucj jamuan a'ijna í Pablo, majta a'ijna í Bernabé. Seica mú a'ín pú'een'e í mej Israel jetze ajtémecan, majta seica í mej raatax'eve í hua'aye'ira, a'í mú pú'een í mej Israel é'eme'ecan.

A'ijna í Pablo, ajta a'ijna í Bernabé, jéhua mú tihua'á'ixaate'eca'a. Mehuau'íjcate mej nu'u ráahuani í ti nu'u Dios ayén tiraate'atuaasin.

⁴⁴ T'í'ij ajtahua'a teja'uré'ene a'ájna xicá'jra'a í mej jetzen ruse'upi, na'imi'í mú e'tiú'jsej í mej me'uun a'uchéjme a'ánna Jerusalén, mej mi ráanamua í niuucari ti jín tí'ajta a'ijna í Dios. ⁴⁵ Mat'ij mi me'ín í mej Israel jetze ajtémecan, mat'ij hua'use'j mej jéhua teite tí'ijsej, jé'ecan mú huá'anchueere. Aj mú mi aut'éjhuui mej me'ijna jetze te'ujpuá'ajte'en tí'itj jime'e me'ijna í Pablo. A'ij mú pua'a tí'ijjeeveca'a a'ij ti tí'ixajtaca'a.

⁴⁶ Mat'ij mi huá'a jetze huat'éjca'ane a'ijna í Pablo, ajta a'ijna í Bernabé. Mat'ij mi miyen tihua'utá'ixaa tíjín:

—A'í pu hui ruxe'eve'e tej amuaca'can tejamuá'ixaate'en í niuucari ti jetzen rá'axa í Dios, mú'eetzi jemi mi sej Israel jetze ajtémecan. A'iné caxu ra'ancuré'asin, capu ajta a'ij tejamuá'amitje'te'e ti ayén tejámuava'ijte'e sej siyen ruuri xá'ara'ani í Dios jemi tíj na'a rusén jime'e. A'ij tu jín, teri u á'uju'un huá'a jemi í mej caí Israel jetze ajtémecan. ⁴⁷ Ayee pu hui té'eme, a'iné ayéé pu titaata'aj í tavástar'a tíjín:

Nee nu amua'antíhuu'a setá'aj tihua'utá'ixaate'en í mej caí Israel jetze ajtémecan, seajta nainjapua tíj na'a íiyen chaanaca japua.

A'í mi ramua'aréeren me'ijna í niuucari í nej jín hua'irátuaasin.

—Ayee mú tihua'utá'ixaa.

⁴⁸ Mat'ij ráanamujri'i í mej caí Israel jetze ajtémecan, jé'ecan mú huata'ujtemua'ave. Jé'ecan mú r'i'í tiraatá'a í niuucari ti jetzen rá'axa í Dios. Majta na'imi'í í ti Dios amuaca'can u huaja'antíhuu' me'ij mi ruuri muá'ara'ani tíj na'a rusén jime'e a'u ti é'esej're'e í Dios, a'í mú rá'antzaahua. ⁴⁹ A'ij pu jín, jé'ecan mú hua'utá'ixa nainjapua a'ujna chu'éjra'a japua. T'í'ij pí na'a ti tápuapua'are, jaítze'e mú teite miyen tiráanamujri'i í niuucari ti jín Dios hua'irátuaasin ajta mena'a caí ráanamujri'i na'imi'í í mej me'uun a'uchéjme.

⁵⁰ Mi majta me'ijna í mej Israel jetze ajtémecan, a'í mú ca'aníjra'a hua'utá'a mej mi tiníniu'ucacun seica í uuca í mej jé'ecan rá'atzaahuat'e í Dios, í uuca mej jaítze'e tí'itj jín ruxe'eve'eca'a í chajta'ana. Majta seica ca'aníjra'a hua'utá'a í teteca í mej jéhua tí'itj jín ruxe'eve'eca'a a'ujna u chajta'a. Ca'aníjra'a mú hua'utá'a mej mi a'ij pua'a huá'uruuren me'ijna í Pablo, majta me'ijna í Bernabé. Aj mú mi hua'utamuarí a'ujna a'u mej a'uchéjme.

⁵¹ Majta me'ín í mej hua'apua, a'í mú tiu'utéca'atzi í tiú'ujca'acai tí'ij cáaxin í chuej, mej mi me'ín teite miyen tiráamua'aree mej auteájturaa í Dios jemi. Aj mú mi a'ucj.

Aa mú a'ará'a já'ahua'a chajta'a ti ayén téja'arájtéhuaa tíjín Iconio. ⁵² Majta me'ín í mej té'atzaahuat'e, jé'ecan mú huata'ujtemua'ave. Majta me'ijna jetze rucá'anejca'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

14

Mej nu'u me'uun a'ut'é'uuca'a u Iconio

¹ Ajta a'ín í Pablo, ajta í Bernabé, mat'ij me'uun a'ará'a a'ujna Iconio, aj mú mi a'uteájrupi hua'at'éyujta'a a'íime í mej Israel jetze ajtémecan. A'uu mú tihua'ú'ixaa í teite tzáahuati'ira'a jime'e. A'ij mú jín, jéhua rá'antzaahua a'íime í mej Israel jetze ajtémecan, majta í mej sej chu'éjra'a japua é'eme'ecan.

² Majta seica, í mej caí té'atzaahuat'e'eca'a, a'íí mú ca'aníjra'a hua'utá'a a'íimej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. A'íj mú jín a'íj pua'a te'utánamuajri'i a'íimej í mej hua'apua. ³ A'íj mú jín á'atee a'íjna í Pablo, ajta a'íjna í Bernabé, ca'anín mú jín tihua'utá'íxaa í tavástara'a jetze me'ecan. A'íj pu jín ca'aníjra'a hua'utá'a mej mi miyen huárini mej ráamua'aree í teite, mej Dios jetze araújca'ane í mej hua'apua.

⁴ Majta í teite í mej é'echejca'a u chajta'a, a'íí mú tiújse'irihua'a seica mej miyen tí'íjmua'areereca'a a'íimej jemi í mej Israel jetze ajtém'e'ecan, majta seica tí'íjmua'areereca'a a'íimej jemi í mej hua'apua. ⁵ Aj mú mi me'ín í mej Israel jetze ajtém'e'ecan, majta a'íime í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, a'íimej jamuan í mej tihuá'ajite'e, a'íí mú miyen tiraaxí'epi'intare mej nu'u a'íj pua'a huárini, majta nu'u hua'uteátu'asixi'in tetej jime'e.

⁶ Aj mú mi ráamua'areeri'i a'íime í mej hua'apua. A'íj mú jín huataúruu. A'uú mú a'ará'a a'ujna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Lистра, ajta ti ayén téja'arájtehuaa tijín Derbe. A'uú pu jetzen ajtém'e'ecan a'ujna u Licaonia. Majta á'ujjuhua'ane'e tíj na'a a'u ti imuá ja'u'ástimee í chuej. ⁷ Maúche'e mú tihuá'a'ixaate'eca'a í teite a'íjna í niuucari ti jín Dios hua'irátuaasin.

Mej nu'u me'uun a'uté'uuca'a me'újna u Lистра

⁸ A'uú pu seij a'utéveeca'a a'ujna já'ahua'a Lистра, tevi ti caí rá'aye'ivejca'a í ru'íca jetze. Aye'e pu éene'e huanú'ihuaca'a. Capu huáye'ícaa. ⁹ A'íí pu ráanamuajri'i a'íj ti tí'ixajta'a a'íjna í Pablo. Tí'íquí a'íin Pablo raasej. A pu temua'a naa tirú'umu'a'areereca'a ti a'íjna ti caí rí'en ru'íca jetze, a'íí pu rujni a'íjna jime'e ti té'atzaahuat'e'en. ¹⁰ Aj pu í ayén tiraatajé ca'anín jime'e tíjín:

—Huatéechaxi.

Tí'íquí a'íin ájtzucu. Ajta á á'uche'ecane'e já'araa.

¹¹ Mat'íj raasej a'íj ti tí'itíj huárui í Pablo, aj mú mi huajjúhuaca'a í teite runiuuca jime'e mej jime'en tí'ixaxa'a a'ujna Licaonia. Miyen tíjín:

—Í Dioosi mú yé ve'ecáane. Cu xíee muaateújteitestecca'a mej mi yé huatasejre íye itejmi jemi.

¹² Yee mú tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Amijna mi Bernabé, a'íí pu hui a'íin pú'een í Dios tej tiyen ratamuá'amuaa tíjín Júpiter, ajta amijna í Pablo, a'íí pu hui a'íin pú'een a'íjna í Mercurio.

Aye'e mú raatamuá'a me'íjna í Pablo, a'íin a'íí pu nu'u raataxájtaca'a.

¹³ Aa pu vejlí'i jé'eseijre'eca'a í teyuu a'íjna ta'anténine'i a'ujna chajta'a. Ajta a'íin í puaaríj ti tí'ivaire'e Júpiter jemi a'ujna teyujta'a, a'íí pu u huaja'uvé'ejajpuaca'a í tuuru'use, ajta í xuuxu'u ti tutjhuu. A'íjna í puaaríj, majta í teite, a'íí mú huá'ana'amiche'e í tuuru'use, majta huá'umuai'ivejtaca'a.

¹⁴ Majta me'ín í Pablo, ajta a'íjna í Bernabé, mat'íj ráamua'areeri'i, á mú aúurupi í teite tzejta'a, meruaachijmé'e, majta antijíhuu. Mat'íj mi amuacaícan tiu'utéusíjza'anaxi í tiú'ujcixu me'íjna jime'e mej mi me'íjna jín hua'utá'íjmíjra í teite. ¹⁵ Miyen tíjín:

—Mú'een tetecca, ¿a'íin se'j si siyen rici? Teen tu hui teajta tetecca pú'een, setj mú'een. Aye'e tu 'een jín mú a'uvé'uju'un tetá'aj tejamuá'ixaate'en setá'aj mú'een raatapuá'ajta se'íjna ti caí tí'itíj vaire'e, setá'aj raténa'amiche'en í Dios ti í'irúuri, ti ajta raatétaahuaca'a í ta japua ti auuteájmuu, ajta í chaanaca tej japuan yen seijre'e, ajta í jaj ti íyey seijre'e ta jamuan, ajta nain tíj na'a pua'amé tí'iseijre'e íyey chaanaca japua, ajta jaj tzejta'a ti tí'iseijre'e.

¹⁶ A'ájná'imua pu hui Dios hua'utá'a í teite mej miyen éene'en seijre'e mat'íj me'ín tí'ijxe'eve'eca'a. ¹⁷ Mi ajta, tíj na'a jéjcuu imuá tíj na'a ti yú e'iré'ene, Dios pu huá'a jemi tiu'uteájtuua í mej jime'en ráamua'aree a'íj ti ye'í huarj'í Dios. Aye'e xu hui tí'íjmua'aree ti Dios á'amuacha'íj temua'a naa. Nain pu jín tejámuaatévaire'esin viite jime'e, mej huáviye, ajta ti tiú'ucire, ajta tejámuaatá'asin í se'j ráacua'ani, ajta se'j rí'éene'e seíre'e xá'ara'ani mi ruxéjniu'uca jetze. —Aye'e pu tihua'utá'íxaa.

¹⁸ Mu'íicáca pu huatá'íxaa í teite. Xa'ichu'i pu hua'utéemua'iti mej mi caí miyen tíhuá'amua'i'ivejte'e.

Mat'íj nu'u raateátu'asixi me'íjna í Pablo me'újna u Lистра

¹⁹ Aj mú mi seica u a'uvé'uju'un. A'uú mú e'eráaci a'ujna já'ahua'a Antioquia, majta me'újna Iconio. A'íí mú a'íin pú'een í mej Israel jetze ajtém'e'ecan. Mat'íj mi hua'utá'íxa í teite ti nu'u a'íj pua'a tí'itevij í Pablo. Mat'íj mi raateátu'asixi tetej jime'e. Aye'e mú tiu'umuá'aj tíjín huamí'i. A'íj mú jín mi ya'ujáanajraa á pua'acíe í chajta'ana jetze.

²⁰ Aj mú mi me'ín í mej té'atzaahuat'e'e me'uun e'etiújsej a'u mej yauujájsime'e í Pablo. Mua'ajteáxiireca'a a'u mej yauutej. Jime'en mu'u jemin ajteáxiireca'a, aj pu í ájchee a'íjna í Pablo. Ajtahua'a, pu a'uteájrupi u chajta'a. Yee ruimua'ate'e yee, a'íí pu á'uraa a'íjna jamuan í Bernabé. A'uú mú a'ucíj u Derbe.

²¹ A'uu mú tihuau'ixaa í niuucari jime'e ti jín Dios hua'irátuaasin. Jéihua mú hua'utéemua'iti í teite a'ujna Derbe, mej mi me'ín té'antzaahuat'e'en. Aj mú mi huaré'aci me'újna u Listra, majta me'újna u Iconio, majta u Antioquía. ²² Nainjapua mú ca'aníjra'a hua'atá'a a'ímej í mej té'atzaahuat'e'e mej mi caí ratápuaapua'ajta'an mej té'atzaahuat'e'e, majta hua'utá'ixa ti nu'u ayén tiu'ujxe'eve'e ti ja'ati amuacaícan ayén tirajpuaitzi á'ara'ani ti í a'uun a'uteáruate a'ujna ti é'esejire'e í Dios.

²³ Majta hua'avé'ehuau í hua'avaujsi mej mi tiu'utévaire'en u huá'a teyujta'a. Matí'ij téníuuve'e, majta hua'úritzi'líve, aj mú mi ra'ljca í tavástara'a naijmi'ica í mej rá'atzaahuat'e'e.

²⁴ Matí'ij antac'ij a'ujna já'ahua'a se'ij chuejra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tijn Panfilia. A'uu mú a'ará'a a'ujna já'ahua'a se'ij chuejra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tijn Pisidia.

²⁵ Aj mú mi me'uun a'ará'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijn Perge. A'uu mú tihuau'ixaa í niuucari jime'e. Aj mú mi a'uc'ij a'ujna já'ahua'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijn u Atalia.

²⁶ A'uu mú baarcu jetze atéeci. Matí'ij mi antac'ij yútan pújme'en a'ujna já'ahua'a Antioquía. Aa pu pítejá'arici a'u me'j yau'ljca í Dios ti hua'acha'í á'ara'ani mej mi miyen ríjca a'ij mej tihua'uta'í'ti'iri'í í ru'ihuaamua'a. ²⁷ Matí'ij mi me'uun a'ará'a a'ujna Antioquía. Aj mú mi hua'ajtése'ij í mej teyujta'a e'etiújse'irihua'a. Nain mú tihua'utá'ixaa í niuucari jime'e a'ij ti Dios ayén tihua'utá'a a'ímej í mej se'ij chuejra'a japua é'eme'ecan mej mi majta me'ín té'antzaahuat'e'en. ²⁸ Matí'ij mi me'uun á'atee huá'a jamuan í mej té'atzaahuat'e'e a'ujna Antioquía.

15

Matí'ij nu'u huá'a'itziite'eca'a a'íme í mej rá'astijre'eca'a í ruye'ira í mej Israel hecé ajtémecan

¹ Seica mú me'uun a'ará'a a'ujna u Antioquía. A'íi mú a'ín pú'een í mej Israél jetze ajtémecan. A'uu mú e'eráaci a'ujna Judea. Matí'ij mi autéjhuii mej tihuá'umua'aten í ru'ihuaamua'a. Miyen tijn:

—Ti pua'a secaí ra'ancuré'ecura'a í runavij í mej jetzen sea'araca a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'ijna í Moisés teecan, ti pua'a secaí siyen huárini, se'ij ajta se'ij, capu a'ij t'iri'iri ti Dios tejámuatá'uuni'í.

² Mi majta a'ijna í Pablo, ajta í Bernabé, jé'ecan mú tihuá'a'ixaate'eca'a tzáhuati'lira'a jime'e. Aj mú mi a'íme'j ru'ihuaamua'a miyen tiu'ljca a'íme'j í mej hua'apua, huá'a jamuan í seica mej mi á'ujc'ine a'ánna Jerusalén, mej mi raaxí'epi'íntare'en a'íme'j jamuan í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, majta í vaujsi í mej tiújse'irihua'a u teyujta'a a'ánna Jerusalén.

³ Majta me'ín í mej tiújse'irihua'a a'ujna Antioquía, a'íi mú hua'uta'a'íj. Matí'ij mi a'uc'ij. A'uu mú Fenicia a'ur'é'ene, majta me'újna u Samaaria. Nainjapua mú tihua'utá'ixaa me'ijna jime'e mej té'antzaahuat'e'en í Dios jemi, a'íme'j í mej se'ij chuejra'a japua é'eme'ecan. A'ij mú jín huataújtemua'ave temua'a naa a'íme'j í huá'a'ihuaamua'a matí'ij huá'unamuajri'í a'ij mej t'ixajtaca'a.

⁴ Matí'ij me'uun a'ará'a a'ájna Jerusalén a'ijna í Pablo, ajta a'ijna í Bernabé, jé'ecan mú hua'ancuré'evi'iti temua'a naa a'íme'j í mej tiújse'irihua'a u teyujta'a, majta í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, majta í vaujsi. Matí'ij mi miyen tihua'utá'ixaa nain ti Dios tiu'uteájtuau jaítze'e huá'a jemi í seica í teite.

⁵ Majta seica a'íme'j í fariseos í mej té'atzaahuat'e'e, a'íi mú a'ájna a'uté'uuca'a. Miyen tijn: —Jé'ecan pu hui ruxe'eve'e mej miyen huárini a'íme'j í mej té'atzaahuat'e'e í mej se'ij chuejra'a japua é'eme'ecan. Miché'e hui ra'ará'asten nain jime'e a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'ijna í Moisés teecan. Miché'e ra'antisíjchixi'ín í runavij.

Matí'ij nu'u me'uun e'etiújse'ij u Jerusalén

⁶ Aj mú mi tiújse'ij a'íme'j í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, majta í vaujsi mej mi ti'ihuaúixaate'en me'ijna jime'e. ⁷ Matí'ij a'atzu á'ateevi'ica mej ti'ixa, aj pu í a'ín Pedro ájchee. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijn:

—Ne'ihuaamua'a, mú'een xu hui seri ramua'aree ja'anáj ti imuá Dios na'antíhuau in-eetzi nej a'amua jetze ajtémecan, nej ni tihua'utá'ixaate'en í niuucari jime'e ti jín Dios tihua'utá'uuni'í í mej caí Israél jetze ajtémecan mej mi rá'antzaahuat'e'en. ⁸ Ajta a'ín Dios, í ti tirú'umua'aree a'ij ti ja'ati ti'imua'atze í ru tzajta'a, a'íi pu taatasejra ti a'ín miijmu hua'ancuré'evi'iti. Ayee pu che'atá na'a tihua'utá'a ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an huatéaturan a'íme'j tzajta'a t'ij titaatá'a ítejmi.

⁹ Jemin í Dios, nai'mi'í tu tiyen taxí'ej tena'a 'een. A'ij ti a'ín raajéjcuare í taxiejniu'uca tetí'ij rá'antzaahua, ayee pu che'atá na'a tihuá'ajejcuaren í huá'axiejniu'uca a'íme'j. ¹⁰ A'ij pu hui jín, a'íne 'een jín siyen tirá'axijte'e í Dios se'ijna jime'e se'ij tihua'aljcate'e a'íme'j í mej té'atzaahuat'e'e ye'irá jime'e í mej caí ravícuu'iraca'a í tavaújsimua'a teeca, teajta iteen.

¹¹ Mí ajta, ayée pu titá'amitiejte'e itejmi tej caí tí'inajchita, te'íjna jime'e ti tavástar'a ta japua huaniú itejmi. Ayee pu hui che'atá na'a huá'a japua tí'inuiuni a'ímej. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹² Aj mi mú raatapuá'ajata'a naími'i í mej tí'ixajta'a. Jé'ecan mú huá'anamuajraca'a mat'íj tihua'a'ixaate'eca'a me'íjna í Pablo, majta me'íjna í Bernabé. Nain mú hua'utá'ixa tíj na'a ti hua'utá'a í Dios í huá'a tzajta'a a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. Jéihua mú r'í' huar'íj í mej jín r'í' te'utasej. Díos pu hua'utévai a'ímej í mej hua'apua. ¹³ Mat'íj ra'antic'í' mej tí'ixa, aj pu í Jacobo ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Ne'ihuaamua'a, xáanamuajri'i í nej amuaatá'ixaate'esin. ¹⁴ Amíjna í Simón auchén pu hui titaatá'ixaa ti Dios huá'a jíme'en hua'utévai a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, seica teite tzajta'a mej mi r'í' tiraatá'an. ¹⁵ A'íj ti tí'ixa a'íjna, ayée mú hui che'atá mena'a mejmi'i tira'uyú'uxaca'a a'íme í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Ayee pu xaa ne'u té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze. ¹⁶ Ayen tíjín:

Tí'ij antipua'aren, nee nu uvé'enejsin.

A'íjna í chí'ira'an í David, í tí'írí' á'ave, nee nu neajtahua'a rajajsin.

Nee nu rá'ajtaahua jéjcuacan ne'íjna jetze í ti auj á jé'ejnee.

¹⁷ Majta í seica í teite,

miché'e naími'i ráahuauni í tavástar'a a'íme í teite í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, mej mi náamua'ati a'íj nej ántehuaa inee.

¹⁸ Ayee pu tí'ixa í tavástar'a í ti jéjcu'a'imua hua'utá'ixa a'íjna í tí'itj í mej nu'u ráamua'ati.

¹⁹ 'A'íj nu hui jín niyen tejá'amua'ixaate'e tej caí tiyen tihua'ajaxiejvi'ira a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan í mej mauchén té'antzaahuat'e. ²⁰ Jaitze'e pu tí'ivaire'e tej tihua'uta'ti'i yu'uxari jetze, tej ti tiyen tihua'utá'ixaate'en mej nu'u caí tí'icua'a í ti tí'icua'ír'i' í mej ráamua'i'vajta'a huá'a jemi í huá'a dioosi, majta nu'u caí ruxána'acira'ate 'úucate jamuan, ajta mej caí í 'uuca ruxána'acira'ate í tetea jamuan.

'Majta mej nu'u caí racua'aca huá'ire'ara'an tí'tij mej raatécua'imi'in, ajta mej caí racua'aca í xúure'ara'an. ²¹ A'íi pu ayén tiú'ujxe'eve'e, a'iné mat'íj mena'a tite'utéhui a'ujna a'u mej a'uchéjme í teite, ayée mú tihua'utá'ixaa a'íj ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Moisés teecan, majta hua'atéyujta'a mú ra'ujjive í yu'uxari jetze ti a'ín ra'uyú'uxaca'a. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

Í mej nu'u tihua'uta'ti'ír'i' a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan

²² Aj mú mi me'ín í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, majta í vaujsi, a'íi mú raax'í'epi'íntare mej seica avé'ehuauni í ru jemi mej mi hua'uta'íte a'íjna jamuan í Pablo, ajta a'íjna í Bernabé, mej mi á'ucine a'ujna Antioquia. A'ímej mú antíhuu a'íjna í Judás ti ajta ayén ántehuaa tíjín Barsabás, majta me'íjna í Silas. A'íme í mej hua'apua, a'íi mú a'ín pú'een hua'avaujsi í mej tí'ixi'epi'íntare'e. ²³ A'ímej mú jemi raata'íteca'a í yu'uxari ti ayén a'íjna jín tirá'axa:

“Iteen, í tej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, teajta í tej í'i vaujsi í tej tí'tase'iri u teyujta'a, ayée tu á'amuateujte'e mi sej té'atzaahuat'e, mi sej seij chuéjra'a japua a'uchéjme se'íjna Antioquia, seajta amen ti huatác'a a'ujna já'ahua'a Siria, ajta se'íjna já'ahua'a u Cilicia.

²⁴ “Tu'uri ráamua'areeri'i mej seica í tej caí huatá'aca, a'íi mú yé a'ucíj íye Jerusalén. Jé'ecan mú á'amua'ítziite'eca'a me'íjna jime'e í mej tejamuá'ixaa. Jé'ecan pu utéevatzí í á'amuat'ajta'a. ²⁵ A'iné naími'i tu'uri tiyen tiu'utá'a í niuucari jime'e, ayée pu titá'amitiejte'e ti í'i xí'epi'ín tej hua'antíhuuauni seica í téjmi jetze mej ajtém'e'ecan. A'ímej tu ti antíhuu tej ti hua'uta'íte mú'ejmi jemi, mej mi u á'uju'un í teite a'ímej jamuan í Pablo, ajta a'íjna í Bernabé.

²⁶ “A'íme í mej hua'apua, a'íi mú miyen tite'ehuaújca'ane ti pua'a ayén tiú'ujxe'eve'e mej huácu'i'ini a'íjna jime'e metihua'utá'ixaate'en í teite a'íjna jetze me'ecan í tavástar'a í Jesús ti í'i Ciríistu'u. ²⁷ A'íj tu jín tihua'uta'aíteca'a te'íjna í Judás, teajta te'íjna í Silas. A'íi mú tejámuatá'ixaate'esin ru'íjmu'a'a mú'ejmi jemi mej mi nain jín tejámuatá'ixaate'en í niuucari jime'e a'íj tej teri raax'í'epi'íntare.

²⁸ “Jee xaa ne'u, ayée pu tirá'amitiejte'e a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ajta itejmi, ayée pu titá'amitiejte'e ti í'i xí'epi'ín tej caí jehua tí'itj jín tejá'amua'íjca'te, sino a'íj tu'u í ti jaitze'e ruxe'eve'e. ²⁹ Caxu racua'aca í huá'ahua'ira'a í ye'emuaate í mej huá'umua'i'vejtaca'a í huá'a dioosi jemi. Caxu seajta racua'aca huá'ire'ara'an í ti huatécua'imi'inihuaca'a na'ari tí'itj xúure'ara'an.

“Caxu seajta tiú'ujxana'acira'ate 'úucate jamuan, majta memíjna í mé 'uuca, mej caí tiú'ujxana'acira'ate í tetea jamuan a'íj tej tejá'amua'ixaate'e. Rí'í xu títeeteáturaasin í Dios jemi ti pua'a siyen huárini se'íjna jime'e. Ché'e a'íj tejá'amua'ivaire'u.”

Mat'íj a'íjna í Judás, ajta a'íjna í Silas, a'íi mú a'uté'uuca'a u Antioquia

³⁰ Mat^l'ij mi miyen huaríj, mat^l'ij mi me'uun huajau'íteca'a a'ujna Antioquía. Aj mú mi a'ucíj. A'uun mú e'etiújselj naími'i í mej té'atzaahuat'e. Mat^l'ij mi hua'utapíj í yu'uxari.

³¹ Majta me'ín í huá'ihuuaamua'a, mat^l'ij ra'ujíjve í yu'uxari jetze, jé'ecan mú huataújtemua'ave a'íné naa pu hua'utá'a a'íjna í yu'uxari. ³² Ajta, a'íjna í Judás, ajta a'íjna í Silas, a'íj mú ruijímua'a mena'a antiújmua'areereca'a majta me'íjna jín mej mi tiu'utaxáj í Dios jetze me'ecan. A'íj mú jín ca'aníjra'a jeíhua hua'utá'a í huá'ihuuaamua'a a'íjna jime'e í mej tíhua'utá'ixaa. Rí'i mú temua'a naa tíhua'utá'a.

³³ Mat^l'ij mi a'atzu me'uun á'atee. Aj mú mi me'ín í huá'ihuuaamua'ame'en miyen tíhua'utá'ixaa mej á'uciine ruxí'evi'ira'a jime'e a'u mej e'eráaci, mej mi majtáhua'a me'uun e'ará'asti a'ímejjemi í mej huaja'uta'íteca'a. ³⁴ Mi ajta, a'íjna í Silas, ayée pu tira'aránajcheca'a ti a'uun a'uteáturan. ³⁵ Majta me'ín, í Pablo, ajta í Bernabé, a'íj mú a'úu na'a a'uteájturaa a'ujna Antioquía. Majta jamuan í seica, camuché'e mú metihua'amua'atejca'a. Majta tíhua'a'ixaate'eca'a í niuucari jime'e ti jíme'en rá'axa í tavástara'a.

Mat^l'ij nu'u já'ita'a a'utacíj a'íjna í Pablo, ajta a'íjna í Bernabé

³⁶ A'atzu á'ateevi'íca, aj pu i a'íjn í Pablo ayén tiraata'ixaa a'íjna í Bernabé tíjín:

—Tiché'e teajtáhua'a huaja'uvé'emuaare í ta'ihuuaamua'a í mej me'uun a'uchéjme nainjapua a'u tej teri huaja'utá'ixaa í niuucari ti jín ra'axa í tavástara'a, tetá'aj ráamua'aree a'íj ti ye'í tíhua'avaire'e.

³⁷ Ajta a'íjn í Bernabé, a'íj pu huávi'itijme'e a'íjna í Juan, ti ajta ayén ántehuaa tíjín Marcos.

³⁸ Mi ajta a'íjna í Pablo, capu rá'avi'itimi'íca'a a'íné a'íj pu Marcos a'uun huaja'uhuá'axi a'ujna já'ahua'a u Panfilia. Capu ché'e tí'imuari'eca'a huá'a jamuan.

³⁹ Jéíhua mú huájte'axi. A'íj mú jín ruséxu'íjme'e a'ucíjxi. Ajta a'íjna í Bernabé, a'íj pu xaa ya'uví'iti a'íjna í Marcos. Baarcu jetze mú a'ucíj mej mi me'uun e'ará'asti a'ujna u Chipre.

⁴⁰ Ajta a'íjn í Pablo, a'íj pu ra'antíhua'u a'íjna í Silas.

Majta me'ín í huá'ihuuaamua'a, a'íj mú ra'íjca í Dios í ti huá'ucha'íjn í tavástara'a a'ímejj í mej hua'apua. Mat^l'ij mí a'ucíj. ⁴¹ A'áa mú a'uré'ene a'ujna u Siria, ajta a'ujna Cilicia. A'u ti na'a a'úu mej e'etiújse'iri u teyujta'a, a'íj mú ca'aníjra'a hua'utá'aca í ru'ihuuaamua'a.

16

Pablo pu nu'u ra'avé'ehuaa a'íjna í Timoteo

¹ A'íjna í Pablo, ajta a'íjna í Silas, áa mú a'ucáane me'újna u Derbe, majta me'újna u Listra. A'uun mú seíj huáteu ti té'atzaahuat'e. Ayee pu ántehuaaca'a a'íjna tíjín Timoteo. Ajta a'íjna í náanajra'an, Israél pu jetze ajtéme'ecan, ajta táatajra'an, griego pu pú'eene'e a'íjna. ² Rí'i mú tirájcha'íca'a a'íjna í Timoteo a'íme ihuáamua'ame'en í mej Listra é'eme'ecan, majta í mej Iconio é'eme'ecan.

³ A'íjna í Pablo, ayée pu tí'íjxe'eve'eca'a ti a'íjn Timoteo u á'ume'en huá'a jamuan. A'íj pu jín raata'íteca'a mej ra'antisíjche í naviira'an mej mi cai huataníniu'ucacun a'íme í mej Israél jetze ajtéme'ecan. Ayee pu'u, a'íné naími'i í mej me'uun a'uchéjme'ecaa a'ujna a'úunimua tíj na'a a'uun ti huatacá'a, a'íj mú ramua'areereca'a ti táatajra'an a'íjna í Timoteo, a'íj pu griego pú'eene'e.

⁴ Mat^l'ij mi me'uun a'ará'a seíj jetze í chajta'ana, a'úu mú hua'utá'ixaate'e í teite a'íj mej tiraax'íepi'intare í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, majta í vaujsi í mej Jerusalén a'ujteí a'íj mej tí'íjxe'eve'eca'a mej miyen huá'íni í teite. Mat^l'ij ra'antic'í'í í teite mej tíhua'utá'ixaa, seíj jetze í chajta'a, majtáhua'a méyee miyen huaríj, majtáhua'a méyee.

⁵ A'íj pu jín, a'íme í mej tíújse'irihua'a, a'íj mú ahuaújca'ane mej mi jaitze'e té'antzaahua. Majta huatámu'íireca'a.

Tí'ij nu'u Pablo jemi huataseíjre a'íjna í ja'ati ti Macedonia é'eme'ecan

⁶ Nainjapua mú huacíj a'ujna tíj na'a a'uun ti huatacá'a u Frigia. Aru capu hua'utá'a a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios mej a'uteároute a'ujna ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Asia, mej mi tíhua'utá'ixaate'en í niuucari jime'e ti jíme'en rá'axa í Dios niuuca. ⁷ Aj mú mi a'ujna vejli'i a'atanéj a'u ti e'ev'e'ástime seíj chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Misia. A'uun mú a'utearutéche'e a'íjna chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Bitinia, aru capu a'íj tiu'utá'iristareca'a a'íné capu hua'utá'a a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Jesús.

⁸ Mat^l'ij mi antacíj u jetze pújme'en u Bitinia. Mat^l'ij mi a'uun pújme'en a'ucájrapi chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Troas. ⁹ Tica'imua pu tí'itíj huámaaraca'a a'íjna í Pablo. Ti nu'u a'uun a'utéjvee után pújme'en ja'ati ti seíj chuéjra'a japua é'eme'ecan ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Macedonia. Jé'ecan pu nu'u hua'utáhuaviiri'í ayén tíjín:

—Xa'itá'íni yú jetze pújme'en, mú'een, setá'aj hui taatévaire'en itejmi. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í ja'ati.

¹⁰ Tí'ij ayén tiú'umaaraca'a a'íjna í Pablo, ca'anacan tu huátacate tej ti antáciine a'ujna já'ahua'a Macedonia, a'iné ayéé pu titá'amitiejte'eca'a ti a'íjn Dios taatajé tej ti tihua'utá'ixaate'en í niucari jime'e ti jín Dios hua'irátuaasin.

Tí'ij nu'u Lidia huataújtuaa í tavástara'a jemi

¹¹ Tetí'ij huiráaci te'újna u Troas, a'úu tu antacj í baarcu jetze a'ujna u Samotracia a'ujna a'u ti chuej a'utacá'a jaata'a. Yee ruijmua'ate'e yee tu e'entanéj a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Neápolis.

¹² Tetí'ij huiráaci te'újna, aj tu ti te'uun a'ará'a sej jette í chajta'a ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Filipos. A'uu mú mejmí'í é'echejca'a a'íime í mej Roma jette ajtémecan. Ajta, a'ujna Filipos, a'íi pu a'íjn pú'een í chajta'a ti jaitze'e ruxe've'e tíj na'a a'uun ti huatacá'a u Macedonia. A'uu tu a'atzu á'atee tej te'uun a'uté'uu.

¹³ Ja'anáj matj pua'a rusé'upihua'a, a'úu tu huiráaci á pua'acié u chajta'a. A'uu tu já'ahua'a a'uré'ene vejlí'í jate'e tej ti ráahuauni a'u ti é'eri'iri tej huatéjnuuni í Dios jemi. A'uu tu a'ujrá'aseca'a. Aj tu ti autéjhuii tej tihua'utá'ixaate'en í 'uuca í mej tiújsej me'újna a'íjna jime'e í niucari ti jetzen rá'axa í Dios. ¹⁴ Sej í 'íta'a, ayéé pu ántehuaaca'a tijín Lidia. Tiatira pu é'eme'ecan a'íjna. A'íi pu cáxuri tí'itua'aracare'e ti tí'inaca'amua. A'íi pu ajta raná'achemi'ica'a í Dios. Aj pu í Dios raatá'a ti rá'antzaahuate'en a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pablo. ¹⁵ A pu í huámua'í'ivijhuaca'a, majta a'íime í 'í'ihuaamua'ame'en.

Aj pu í ayén titaatajé a'íjna í Lidia tijín:

—Tí para'a ayén tejamaú'amitiejte'e a'íjna jime'e í nej neri rá'atzaahuate'e ne'íjna í tavástara'a, setá'aj mú a'uvé'uju'un nej jamuan sej si se'uun a'uté'uu xá'ara'ani a'u nej é'eche. —Ayeé pu titaatá'ixaa.

A'íi pu ta'antimua'í'iti.

Tí'ij nu'u huataújtuaa í tavástara'a jemi a'íjna í 'íta'a ti huá'amua'itici í teite

¹⁶ Ja'anáj ayéé pu titáaruu. A'uu tu aujú'ucaa a'ujna mej yé'ana'amiche í Dios. A'uu tu ti ra'antínájche'a sej í temuaj ti tiyaaru'u tzajt'an seijre'eca'a. 'Íta'a pu pú'eene'e a'íjna. A'íjna í tiyaaru'u, a'íi pu raayí'itihua'a ti tí'itij huámua'aree. Jéihua pu huá'amua'itichistehua'a a'íjna í 'íta'a í tumin huá'a jemi í mej racha'íica'a. ¹⁷ Tí'iquí a'íjn taatavén. Aa pu e'eve'ejjhuajme'e ayén tijín:

—Mí teteca, a'íi mú hui ravaire'e í Dios í ti ta japua é'esejre'e najmí'ica japua matá'aj miyen tejámuatá'ixaate'en a'ij ti tí'iri'iri ti Dios tejámuatá'uuni'í.

¹⁸ Ayeé pu a'urijne'e nain xicaj tzajt'a ajta tí'ij caí ché'e rá'avíicua'í a'íjna í Pablo. Aj pu'í pí a'uré'eve. Tí'iquí ayén tiraata'ixaa a'íjna í tiyaaru'u tijín:

—Ayeé nu hui tí'imua'ajte'e a'íjna jette me'ecan í Ciriístu'u pej huirájra'ani pemájna jette mí temuaj. —Ayeé pu tiraata'ixaa.

Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu'í á'yien huirájraa a'íjna í 'íta'a jette.

¹⁹ Majta me'ín í mej racha'íica'a í temuaj, mat'íj ráamua'areeri'í ti caí ché'e a'ij tí'iri'iri mej raamuá'itín í tumin a'íjna jette, aj mú mí huá'uviví'í me'íjna í Pablo, majta me'íjna í Silas. Mat'íj mí huaja'uví'iti a'imej jemi í mej tí'ajta a'ujna já'ahua'a ti é'eráyujta'a a'u mej tejé'etu'araca tí'itij. ²⁰ Mat'íj mí á huajaútuua huá'a jemi í jueesi. Miyen tí'ixáata tijín:

—A'íime í teteca, Israél mej jette ajtémecan, jéihua mú hui huá'ajaaxiejte'e íyju mej a'uchéjme. ²¹ Seicié mú hui tihua'amua'ate í ye'irá jette ti caí ayén titaavíjete'itejmi, tej tiyen tirá'antzaahuate'en, na'ari tej tiyen huárini iteen í tej Roma jette ajtémecan.

²² Mat'íj mí me'ín teite hua'utá'jaaxiejví'iri'í me'íjna í Pablo, majta me'íjna í Silas. Aj mú mí me'ín jueesi miyen tiyu'ute'ájtaca'a mej nu'u tihua'acá'ari'iraxín í tihua'acá'ixu, majta nu'u hua'utéevajxi pú'lista jime'e. ²³ Mat'íj hua'utéevajxi jéihua, majta hua'iteáana. Majta ra'íjca ti me'íjna í tí'í'icha'íi ti huá'ucha'íin temua'a naa. ²⁴ A'íjna mej tirá'chá'iraste, a'íi pu hua'uteájtuaa ujca'íhuá'imua ti jaú'ase. Ajta í huá'íica, án pu ra'anárujte'axi a'íjna jette í taabla ti ij caí huirácu'ucunen í huá'íica.

Tí'ij nu'u huataújtuaa í tavástara'a jemi a'íjna ti huá'acha'íica'a

²⁵ A'atzaj teumé'eca tíca'imua, a'atzaj cumu já'íta'a tíca'a, a'íi mú téniusime'e í Dios jemi, majta tí'íhuuicaca'a a'íjna í Pablo, ajta a'íjna í Silas. Majta í seica í mej námi'ihuaca'a, a'íi mú huá'anamuajraca'a. ²⁶ Tí'ij í jíye'ítzi jime'e huateújca'atzíjxi í chuej. Ajta í jaxu'u a'u mej é'enami'ihuaca'a, ca'anín pu jín huateújca'atzíjxi. Jíme'en pu'u ayén huaríj, aj pu í te'entaújcuunaxi a'u ti é'epueerta, a'ujna a'u mej é'enami'ihuaca'a, ajta tí'íjtza'anixi í cadeena í mej jín anaj'í'ici'ihuajme'eca'a í mej námi'ihuaca'a.

²⁷ Ajta a'íjn ti tí'í'icha'íi, tí'ij huatáji, aj pu í raasej ti te'entacúuni'ihuajme'ecaa a'íjna a'u ti é'epueerta. A'íi pu 'í rú'íjcupi í ruchun tí'ij í huá'íjje'ica a'iné yee pu raatá'a cumu mu'uri huiráaci í mej námi'ihuaca'a. ²⁸ Mí ajta, a'íjn í Pablo, ca'anacan pu huajíjhuaca'a. Ayeé pu tiraatajé tijín:

—Capej hui piyen aruure pej piyen ajé'icata. Teuche'e tu náimi'i huiráatei.

²⁹ Aj pu 'i taij huahuá'u. Tí'iquí á'iyyen u a'uteájrupi huatiéechijmé'e a'ujna a'u mej é'enamí'ihuaca'a. Aj pu 'i á' é'ejtunutaca'a a'ujna vejli'i a'u mej a'uté'uuca'a a'ájna í Pablo, ajta a'ájna í Silas. ³⁰ Tí'iquí hua'iráavi'iti. Aj pu í ayén tihua'uta'íhuua'uri'i tijín:

—¿A'íné náarini tí'ij Dios tinaatá'uuni'í?

³¹ Matí'ij mí miyen tiraata'ixaa tijín:

—Patá'aj rá'antzaahuat'e'en í tavástar'a, a'ájna í Jesús. Aj pu xaa Dios timuaatá'uuni'ira, ajta a'ímej í mej á jamuan á é'eche.

³² Matí'ij mí miyen tirá'ixaa me'ájna í ja'ati, majta a'íme í mej jamuan á é'eche a'ájna jime'e í niuucari ti jetzen rá'axa í tavástar'a. ³³ Yee pu 'i éene'e a'atzaj tíca'imua a'ín ti tí'icha'íica'a, a'í pu hua'ujá'usi í mej tzaanica'a. Matí'ij mí á'iyyen hua'ujmua'íhuaca'a a'ájna í ti tí'icha'íica'a, majta a'ímej í mej jamuan á é'eche. ³⁴ Tí'ij í huaja'uví'iti í ruche. Aj pu 'i tihua'umí. Ajta í mej jamuan á é'eche, jé'ecan mú huataújtemua'ave me'ájna jime'e mej rá'antzaahua í Dios.

Mej nu'u hua'utátuaa me'ájna í Pablo, majta me'ájna í Silas

³⁵ Tapuá'arijme'eca mú me'ín í jueesi hua'uta'aj í polisiiya. Ayeé mú tiraata'ixaa a'ájna ti tí'icha'íica'a tijín:

—Ché'e hua'irájtuuani í mej námi'i í mej hua'apua.

³⁶ Aj pu í a'ín ti tí'icha'íi, ayée pu tiraata'ixaa a'ájna í Pablo tijín:

—Menaata'aj í jueesi nej nu'u amua'irájtuuani. A'áj pu jín, pu'uri ri'irí sej huiráciine. Capu ja'ati ché'e á'amuaajaaxiejte'e a'ame. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'ájna ti tí'icha'íica'a.

³⁷ Ajta a'ín í Pablo, ayée pu tiraata'ixaa a'ájna ti tí'icha'íica'a tijín:

—Aricu, hua'utá'ixaate'e í polisiiya tijín: “Ítejmi, í tej a'ímej jetze ajtémecan í mej romanos pu'een, a'í mú cai tí'itij taata'íhuua'ura a'ij tej tí'itij jín titeuteájturaa, a'í mú majta taateevajxi mé jé're'e teite tzajta'a, majta ta'iteána. ¿Tí'itáni? ¿Ni meri tá'axijte'en avíitzi'í jime'e? Catu xaa ne'u huiráaju'un. Mích'é'e me'ín yéve'er'é'enen matá'aj me'ín tu'irájtuuani.”

³⁸ Matí'ij mí me'ín polisiiya miyen tihua'utá'ixaa a'ímej í jueesi a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Pablo. Matí'ij ráamua'areeri'í ti a'ín í Pablo, ajta a'ín í Silas a'ímej jetze mú nu'u jetze ajtémecan í romano, jé'ecan mú tiu'utátziin a'ímej í jueesi. ³⁹ Matí'ij mí u á'uju'un a'ímej í jueesi mej mí teja'utáuruuni'í huá'a jemi í mej hua'apua. Matí'ij mí hua'irájtuua. Aj mú mí ca'aníjra'a hua'utá'a mej huiráciine a'ujna chajta'a. ⁴⁰ Mí majta me'ín í mej hua'apua, matí'ij huiráci a'ujna carcel, a'úu mú á'uju'un Lidia ti é'echejca'a mej mí hua'usej í ru'íhuuamua'a í mej té'atzaahuat'e. Ca'aníjra'a mú hua'utá'a í huá'a tzajta'a. Aj mú mí a'ucfj.

17

Matí'ij nu'u mí autéjhuij mej tíjné'usi'ite'en me'ájna u Tesalónica

¹ Matí'ij mí me'uun a'uré'ene a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Anfípolis, ajta ti ayén téja'arájtehuaa tijín Apolonia. Aj mú mijtá'í me'uun a'ará'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Tesalónica a'u ti hua'ateyuu é'esejre'e a'íme í mej Israél jetze ajtémecan. ² Tij na'a tí'ijr'írejca'a a'ájna í Pablo. A'uu pu a'uteájrupi hua'atéyujta'a ja'anáj ti ayén teja'uré'ene a'ájna xicájra'a jetze matí'ij pua'a ruse'upi. Huaíca itieeri tzajta'a pu tihua'utá'ixaa í yu'uxari jetze.

³ Ayeé pu tihua'á'ixaate'eca'a ti ayén tiú'uxe'eve'eca'a ti a'ín rajpuajitzi á'ara'ani a'ájna í ti nu'u Dios án yá'ujra í ipuari japua. Ajta, nu'u tí'ij huam'ín, ayée pu tiú'uxe'eve'eca'a ti huatarún ajtahua'a huá'a tzajta'a í mí'ichite. Ayeé pu tihua'á'ixaate'eca'a tijín:

—A'ájna í Jesús, a'í pu hui a'ín pu'een í ti Dios án yá'ujra í ipuari japua.

⁴ Matí'ij mí seica rá'antzaahua í mej Israél jetze ajtémecan. Aj mú mí huá'ajaahua me'ájna í Pablo, majta me'ájna í Silas, majta mú jehua té'antzaahua í mej me'ín pu'een í griego í mej raná'amiche'e í Dios, majta mu'ití í 'uua í mej jaítze'e rax'éve'e í chajta'ana.

⁵ Majta a'íme í mej Israél jetze ajtémecan, jé'ecan mú huá'ancheeere. A'áj mú jín huá'ajsej seica í mej a'ij pua'a tí'teteite í mej á'ujjuhua'ane'e a'ujna já'ahua'a a'u mej teje'etudaaj muá'aye'í. Aj mú mí ca'aníjra'a hua'utá'a í teite mej mí huataníniu'ucacun. Jé'ecan pu a'ij pua'a tiuju'uteáarij a'ujna í chajta'a.

Aj mú mí me'uun á'uju'un Jasón ti é'eche. A'ímej mú mí huá'hua í Pablo, majta me'ájna í Silas, mej mí hua'iráví'itin, majta tiu'utátuiire'en í teite jemi.

⁶ Mí majta, camu huá'uteu a'ímej í mej hua'apua; seica mú huá'eu. A'áj mú jín a'ímej a'ujájpua'a me'ájna í Jasón, majta seica í ihuáamua'ame'en. A'í mú mé huaja'ujájpua'a a'ímej jemi í mej tí'itij jín títetateí. Majta antijíhua miyen tijín:

—Me'ájna í teteca í mej huá'ajaaxiejte'e nainjapua í teite í chaanaca japua, a'áj mú jín majta meri miyen u a'uvé'uju'un. ⁷ Ajta a'ájna í Jasón, a'í pu hui hua'ancuré'evi'iti í ruche. Camu

té'aste í ye'irá jetze í ti tiu'uta'ajtac'a a'ájna í ta rey, a'ájna ti ayén ántehuaa tijín César. Ayee mú ti'ix'a ti nu'u hui seij a'áin pu'leen í rey, a'ájna í ja'ati ti ayén ántehuaa tijín Jesús. —Ayee mú tiu'utaxájtaca'a a'áime í mej a'íj pua'a tí'teteite.

⁸ Mat'íj a'áimej huánamuajri'í, jé'ecan pu a'íj pua'a hua'utá'a í huá'a tzajta'a í teite, majta í mej ti'itij jín títateí. ⁹ Aj pu í a'áin í Jasón, majta me'ájna í seica, tumín mú tiu'utá'a a'áimej jemi í mej títateí mej mi hua'utátuaani caí ché'e miyen huá'aruure mat'íj huá'uruu u mej huaja'uvé'ejajpuaca'a. Majta a'áime í mej títateí, a'áí mú hua'utátuaa.

Mat'íj nu'u me'uun a'uté'uuca'a u Berea a'ájna í Pablo, ajta a'ájna í Silas

¹⁰ Mat'íj mi me'áin huá'ihuaamua'a ca'anacan hua'uta'íteca'a me'ájna í Pablo, majta me'ájna í Silas mej á'ucine tica'ari tzajta'a a'ujna já'ahua'a chajta'a ti ayén téja'arájtéhuaa tijín Berea. Jíme'en nu'u me'uun a'ará'a, aj mú mi a'uteájrupi hua'atéyujta'a a'áimej í mej Israel jetze ajtémecan.

¹¹ A'áime í mej Berea é'eche, jaítze'e mú rí'í naa tihuá'ajeeveca'a mecaí a'áime í mej Tesalónica a'uchéjme'ecaa. Naa mú rí'í tira'ancuré'a í niuucari. Tí'ij pí na'a nain xicaj tzajta'a, a'áí mú rahuauca'a í yu'uxari jetze mej mi ráamua'aree ti pua'a ayén ti'ayajna nusu caí a'íj ti ti'ixajtac'a a'ájna í Pablo. ¹² A'íj mú jín mu'ití té'antzaahua, majta mu'ití í mej a'áimej jetze ajtémecan í griego. A'áí mú majta té'antzaahua í mé 'uuca í mej rí'í huajá'useijraca'a temua'a naa. Ayee mú che'atá mena'a té'antzaahua í teteca.

¹³ Majta a'áime í mej Israel jetze ajtémecan, a'áime í mej Tesalónica é'echejca'a, mat'íj ráamua'areerí'í ti a'áin Pablo tihuá'ixaa í niuucari ti jetzen rá'axa í Dios a'ujna Berea, mat'íj mi me'uun á'uju'un. A'áí mú majta ca'aníjra'a hua'utá'a í teite mej mi hua'utá'axiejví'í. Jé'ecan mú huá'aniu'ucaste'ecaa. ¹⁴ Majta me'áin í huá'á'ihuaamua'a, a'áí mú caí á'atee; á'íjen mú raata'íteca'a ti Pablo á'ura'ani a'ujna ti é'eve'elástime í jaj ti ve'éé. Majta me'áin í Silas, ajta í Timoteo, a'áí mú a'uteájturaa a'ujna u Berea.

¹⁵ Majta í mej Pablo jamuan a'ucáí, a'áí mú ya'uví'iti chajta'a jetze ti ayén téja'arájtéhuaa tijín Atenas. Majta á'iyen huaré'aci. Mehua'uta'ítaca'a me'ájna í Silas, majta me'ájna í Timoteo mej nu'u tiújseire'en ca'anacan.

Tí'ij Pablo a'uun a'uté'veeca'a u Atenas

¹⁶ Tí'ij Pablo aúche'e huá'achu'eve'eca'a a'ujna Atenas, jé'ecan pu tiniú'ucaca'a í ru jetze a'ájna jime'e ti hua'usej í huá'a diosí í mej á' e'eré'ete'ecaa nainjapua a'ujna chajta'ana. ¹⁷ A'íj pu jín, a'áin Pablo tihuá'á'ixaate'eca'a huá'a teyujta'a a'áimej í mej Israel jetze ajtémecan, ajta a'áimej jemi í griego í mej Dios ná'amiche'e. Ajta tíj na'a nain tújca'ari tzajta'a, a'áí pu tihuá'á'ixaate'eca'a a'áimej í mej me'uun a'uté'uuca'a a'ujna a'u mej tejé'etu'araca.

¹⁸ Majta me'uun seica a'uté'uuca'a í mej tiú'ujmua'ate a'íj mej tí'ixaxa'a a'áime í mej jee epicúreos, majta seica í mej tiú'ujmua'ate a'íj mej tí'ixaxa'a a'áime í mej miyen huataújmua'a tijín estoicos. Mat'íj mi autéjhui mej tiu'uxáj jeíhua. Mat'íj mi autéjhui mej miyen tirá'ixaate'en me'ájna. Ayee mú seica tí'ixa tijín:

—¿A'íné hui tí'ixa mi ti jeíhua tí'ixa?

Majta seica miyen tí'ixa tijín:

—Xíee ayén hui tí'ita'ixaate'e seij jime'e í niuucari ti seij jemi é'eme'ecan í Dios.

Ayee mú tiu'utaxájtaca'a a'íné Pablo pu ayén tihuá'á'ixaate'eca'a a'ájna jime'e í Jesús, ajta a'ájna ti nu'u huatarúj huá'a tzajta'a í mí'ichite. ¹⁹ Mat'íj mi ya'uví'iti a'ánna a'u mej é'etiújse'irihua'a jirí japua ti ayén téja'arájtéhuaa tijín Areópago. Ayee mú tiraata'íhua'urí'í tijín:

—¿Ni rí'irí tej iteen ráamua'aree mi pej hui jé'cuacan jín tí'itamua'ate? ²⁰ ¿A'íné petí'ita'ixaate'e tí'itij jime'e tej caí yaú'ítie, tej caí ja'anáj ráanamujri'í? Ayee tu hui tí'ixje'eve'e tej ráamua'aree a'íj ti huataújmua'a a'ájna í niuucari.

²¹ Ayee mú a'ájna jín tiraata'íhua'urí'í, a'íné naími'í í mej Atenas é'eme'ecan, majta í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan í mej meri me'uun a'uchéjme a'ujna Atenas, camu mááj tí'itij avé'emua'areereca'a. A'áí mu'u pí namuajraca'a í ti jé'cuacan jín tihuá'á'ixaate'eca'a í niuucari.

²² Aj pu í Pablo huatéechaxi já'ita'a huá'a tzajta'a í mej é'etiújseire'eca'a a'ujna Areópago. Ayen tijín:

—Mú'een mi sej teteca, Atenas sej é'eme'ecan, nain nu jín tí'iseij sej jeíhua huá'achu'eve'e í rudiojtemua'a. ²³ Ayee nu hui tejá'amua'ixaate'e a'íné net'íj á'uche'ecane'e ne-huá'aseijraca'a a'u ti na'a sej ye'utéchajta seij í a'amua diosí. Seij nu huasej ipuari japua ti jetzen té'eyu'usi'í ayén tijín: “Tej rí'í tiraatá'an í Dios tej caí ramua'ate.” A'ájna sej caí ramua'ate, rí'í xu tiraatá'aca. A'íj nu xaa jín niyen tejámuatá'ixaate'esin.

²⁴ A'ájna í Dios ti raatétaahuaca'a í chaanaca tej japuan seijre'e, ajta nain jime'e ti ayén tí'iseijre'e, a'áí pu hui a'áin pu'leen í ti tí'ajta naíjmi'ici'e u ta japua, ajta naíjmi'ici'e

íyien chaanaca japua. Capu ayun che í Dios íyiu teyujta'a í mej rá'ajtaahuaca'a í teteca.
 25 Capu ayén tiú'ujxe'eve'e mej raatévaire'en ti'titij jime'e ti tirá'aturaate'e a'iné a'íi pu rusej
 hua'atá'aca naíjmi'ica í teteca mej ruuri muá'ara'ani, mej ucajyaátiye'ican, ajta hua'atá'aca
 naíjmi'ica tñ na'a ti'titij ti huá'aturaate'e.

26 'Ayeé pu Dios ráaruu mej seij jetze huanéj í teáata'a naími'i í teite mej mi nainjapua
 seijre'e íyien chaanaca japua. Ajta, a'íi pu hui raax'epi'intare a'achú mej á'titij'iren, ajta
 a'u mej a'uchéjme'eni. 27 Ayeé pu Dios a'íjna jín huaríj mej mi ráahuauni me'íjna, mej mi
 miyén éeni'ici'e ráateuni. Mi ajta a'íin, capu a'achú a'ímua' mé'e é'eseijre'e itejmi jemi.

28 'Ayeé pu'u na'a tí'een a'iné a'íj tu jetze ruuri í Dios, tej ti tiyén éene'e mé
 té'ujujhua'ane'en, tej ti tiyén huaté'uuca. Majta me'ín í mej tí'ichuicaca mú'ejmi tzajta'a,
 seica mú majta miyén che'atá mena'a tiu'utaxájtaca'a a'íj ne'ínee tejá'amua'ixaate'e. Majta
 miyén tijín: "Teen tu teajta yaújmua'ame'en pú'een í Dios."

29 'Ja'iné teen tu yaújmua'ame'en pú'een í Dios, capu hui ayén tiraavíjte'e tej tiyén
 tí'limuajca ti Dios ayén 'een tíj ti'titij ti taavíjhua oro jime'e, nusu í plata jime'e, nusu tetej
 jime'e. Capu ayén 'een tíj ti'titij í mej raatéaahuaca'a í teite a'íj mej ye'í tirájteu me'íjna jime'e
 í rumua'atzí'ira'a.

30-31 'A'ájna'imua, camu ramua'areereca'a í teite a'íj ti tí'íjxe'eve'e í Dios tíj na'a ti yú
 e'iré'ene. Ajta a'íin í Dios, capu ja'anáj hua'uxájte a'ajná'imua. Mi ajta, íjii pu xaa, a'íi pu
 tíhua'áijte'e naíjmi'ici'e mej nu'u seicié tiú'umua'ati í teite, a'íjna jime'e, ti Dios ari ayén
 tirax'epi'intare seij xicájra'a jetze ti jetzen hua'uxájte'en naíjmi'ica í mej yen a'uchéjme íyien
 í chaanaca japua. A'íi pu hui huá'axijte'en a'íjna í ja'ati ti Dios ra'antíhua'u. Dios pu ari
 hua'tasejra naíjmi'ica í teite ti ayén tí'ayajna a'íjna jime'e ti ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mí'ichite
 a'íjna í ja'ati. —Ayeé pu tíhua'utá'ixaa a'íjna í Pablo.

32 Mat'íj ráanamujri'i ti Dios ra'ajjáj í mí'ichite tzajta'a a'íjna í Jesús, seica mú
 rá'axieehuari'iraca'a. Majta seica miyén tijín:

—Ayeé tu tí'íjxe'eve'e pej pajtáhua'a titá'ixaate'en pe'íjna jime'e.

33 Aj pu í ajtá'ara í Pablo huá'a jetze. 34 Aru maúche'e mú seica í teite á'ujujhua'ane'e
 jamuan. Merá'antzaahua micu. A'íi mú me'ín pú'een, í mej huá'a tzajta'a a'uté'uuca'a
 a'íjna í Dionisio, í ti huá'a jetze ajtémecantaca'a a'ujna Areópago, ajta seij í 'íta'a ti ayén
 ántehuaa tijín Dámaris, majta seica mú majta té'antzaahua.

18

T'íj nu'u Pablo a'uun a'utéveeca'a a'ujna u Corinto

1 Ajta á'yien Pablo huirá'jraa a'ujna Atenas. Tí'iquí a'uun a'ará'a chajta'a ti ayén
 téja'arájtehuaa tijín Corinto. 2 A'uun pu yá'uteu seij ti Israél jetze ajtémecan ti ayén ántehuaa
 tijín Aquila. A'uun pu é'eme'ecan a'ujna seij chuejra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tijín
 Ponto. A'íjna í Aquila, ajta a'íjna í íra'ara'an ti ayén ántehuaa tijín Priscila, a'íi mú me'uun
 e'eráaci a'ujna já'ahua'a seij chuejra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tijín Italia, a'iné ayéé
 pu tiú'uxe'eve'e'eca'a mej nu'u á'uciine me'újna a'íjna jime'e í hua'arey í romanos ti ayén á
 teja'uta'íteca'a mej á'uciine naími'i í mej Israél jetze ajtémecan.

Ajta a'íin í Pablo, a'íi pu u huaja'uvé'emuuaareca'a. 3 Pablo pu racú'une'epuaca'a í navij
 chí'ira'a. Ayeé mú che'atá mena'a tí'imuari'eca'a a'íimej, a'íjna í Aquila, ajta a'íjna í Priscila.
 A'íj pu jín a'uteájturaa huá'a jamuan, ajta tí'imuari'eca'a huá'a jamuan a'íjna í Pablo.

4 Nain xicájra'a jetze matíj pua'a ruse'upi, a'úu pu a'uteáru'ípiche'e huá'a teyujta'a,
 tíhua'a'ixaate'eca'a tí'íj ayén éeni'ici'e hua'antimua'ítin a'íimej í mej Israél jetze ajtémecan,
 majta í mej seij chuejra'a japua é'eme'ecan.

5 Mat'íj mi huiráaci a'ujna u Macedonia a'íjna í Silas, ajta a'íjna í Timoteo. Mat'íj mi
 me'uun a'ará'a a'u ti a'utéveeca'a í Pablo, ti ajta jín antiújmua'areereca'a nain jime'e ti
 tíhua'utá'ixaate'en í yu'uxari jetze. Naa te'ehuaauritiéecan jime'e, a'íi pu tíhua'a'ixaate'eca'a
 a'íimej í mej Israél jetze ajtémecan, a'íjna jime'e ti Jesús a'íin pú'een í tevi ti Dios án yá'ujra
 í ipuari japua, a'íjna mej rachú'eve'eca'a.

6 Majta me'ín, camu a'atzu rax'í'eve'eca'a mej ráanamua. A'íj mú jín autéjhuii mej a'íj pua'a
 tirájeeve. Aj pu í Pablo tíu'utéca'atzijxi í tíu'ujciixu mej mi ráamua'aree tijín ma'uté'itzee í
 Dios jemi. Ayeé pu tíhua'utá'ixaa tijín:

—Mú'een xu pú'eene'e xá'aju'un tí'íj mú'ejmi jetze rájveti í pua'íjti. Nee nu hui ra'ará'aste
 ti tinaa'íjca. Íjii ti yú auca'ítí a'ame, huá'a jemi nu a'um'é'e na'ame í mej seij chuejra'a japua
 é'eme'ecan. —Ayeé pu tíhua'utá'ixaa.

7 Aj pu í huirá'jraa u hua'atéyujta'a. Aa pu a'ará'a áa ti é'eche ja'ati ti ayén ántehuaa tijín
 Justo. A'íi pu raná'amiche'e í Dios, ajta a'uun é'echejca'a a'íjna vejli'i a'u ti a'utéjeeve í
 teyuu. 8 Ajta a'íin í Crispo, í ti tí'áijta u teyujta'a, a'íi pu rá'antzaahua í tavástar'a, majta
 miyén che'atá mena'a naími'i ti huá'a jamuan é'echejca'a a'íjna í Crispo. Majta seica í mej

Corinto a'uchéjme'ecaa, mat'íj ráanamujari'í í niuucari, jeíhua mú rá'antzaahua. Mat'íj mi huámua'i'ivijhuaca'a.

⁹ Aj pu í tíca'imua, tí'ij a'ín Pablo tí'límaaraca'a, a'í pu raasej í tavástara'a. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Capej tí'tizíine'e. Paúche'e pej hui tihuá'a'ixaate'e pua'amé. Capej tépuaapua'aren. ¹⁰ Nee nu mú'eetzi jamuan yé huatéjvee. Capu ja'ati timua'antiú'uuni'ira. Capu ajta ja'ati puajtzi muaatá'asin. Jéíhua nu hui titeítestemua'a íye chajta'a. —Ayee pu tiraata'ixaa í tavástara'a.

¹¹ A'íj pu jín Pablo ayén a'uun é'etee sejí nine'ira'a japuan ja'íta'a a'ujna Corinto. Tihuá'amua'atejcaa a'íjna jime'e í niuucari ti jetzen rá'axa í Dios.

¹² Aru tí'ij a'ín Galión a'uun tí'ivaire'eca'a tajtuhuan jime'e a'ujna ti ayén téja'arájtehuaa tijín Acaya, a'íme í mej Israel jetze ajtémecan, a'í mú autéjhui mej tiníniu'ucacun me'íjna jemi í Pablo. Mat'íj mi ya'ujáj jueesi jemi. ¹³ Aj mú mi miyen tiraata'ixaa í tajtuhuan tijín:

—A'íjna í teáata'a, a'í pu hui huá'amua'ítijca'a í teite mej mi miyen seicé tí'íjna'amiche'en í Dios. Aru capu hui ayén tihua'atá'aca í taye'irá mej miyen rijca.

¹⁴⁻¹⁵ Pu'uri tén tiu'utaxáatache'e a'íjna í Pablo, tí'ij a'ín Galión, ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej Israel jetze ajtémecan tijín:

—Casí'í mú'een, mi se Israel jetze ajtémecan, ti pua'a hui amín tí'tíj a'ij pua'a huáruu tí caí x'í'epi'in, na'ari tí'tíj huajé'ica ti huápi'í ruxe'eve'e, aj nu xaa niyen téja'amuanamuáarache'en. Mí ajta caí a'íné a'í pu' u jín tí'ixa á'amua'eyé'ira, ¿a'íquí huataújmu'a'a a'íjna? ¿Ni caí niuucari pú'een a'íjna? Ayee pu hui tiraavíjte'e rujímu'a'a sejí mú'een siyen ra'antipua'ajte'en, a'íné canu nee rax'í'eve'e nee rax'í'epi'intare'en ne'íjna í niuucari. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹⁶ Tí'ij í hua'irájtuaa á pua'acé a'ujna a'u mej e'etiújse'irihua'a í jueesi. ¹⁷ Aj mú mi me'ín í mej í'í griego, naími'í mú rajví'í me'íjna í Sóstenes í tí'íajta u teyujta'a. Mat'íj mi raatévajxi a'ujna jemi í tajtuhuan. Mí ajta a'íjna í Galión, capu jetzen ruxe'eve'e já'araa a'íjna jime'e.

Tí'ij nu'u Pablo a'utéjche ti mú já'ahua'a a'atanén, ajta mú á'ayee

¹⁸ Aúche'e a'atzu á'atee a'ujna Corinto a'íjna í Pablo. Tí'íquí hua'utateújte í ru'íhuamua'a. Ajta á'iyen baarcu jetze ateá'raa, ajta á'uraa jamuan a'íjna í Priscila, ajta a'íjna í Aquila. Mat'íj antáciine a'ujna já'ahua'a sejí chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tijín Siria. Tí'ij caí xi u e'erájraa a'ujna u Cencrea, aj mú mi racaaye ti í ra'ará'asten tí'ti jime'e ti a'ín a'íjna jín te'ataújratziiri'í.

¹⁹ Mat'íj mi me'uun a'ará'a a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Éfeso. A'u pu huaja'utéhui í Pablo a'íjna í Priscila, ajta a'íjna í Aquila. Aj pu í a'uun a'uré'ene a'ujna teyujta'a. Tihua'utá'ixaa a'ímej í mej Israel jetze ajtémecan í mej tíújse'irihua'a a'ujna. ²⁰ A'í mú raatajé ti nu'u jaítze'e á'ate'e'vin. Mí ajta caí, capu ahuaújca'ane.

²¹ Aj pu í hua'utateújte. Ayen tijín:

—Ja'anáj nu'irén yé tanéjsin ti pua'a Dios naatá'an.

Aj pu í ajteá'raa í baarcu jetze. Tí'íquí a'uun Éfeso á'uraa. ²² Tí'ij a'uun a'utane'e, chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Cesarea. Amuacaícan pu á'anna a'ujnéj u Jerusalén. Tí'ij í hua'utateújte í mej tíújsej u teyujta'a. Ajta á'iyen, a'ín a'uun a'ucáane a'ujna Antioquia. ²³ A'u pu a'atzu á'atee a'ujna. Aj pu í u e'erájraa. Aa pu á'atánee a'u ti e'echájta'ajmee sexul'íjmé'e a'u mej a'uchéjme'ecaa í teite, sejí chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tijín Galacia, ajtahua'a sejí ti ayén téja'arájtehuaa tijín Frigia. A'í pu ca'aníjra'a hua'atá'acare'e najími'íca í mej té'atzaahuate'e.

Tí'ij nu'u Apolos tihua'utá'ixaa í niuucari jime'e a'ujna Éfeso

²⁴ A'íjna xicáara'a jetze, sejí pu á e'iré'ene ti Israel jetze ajtémecan. Ayee pu ántehuaa tijín Apolos. A'u pu e'che a'ujna chajta'ana jetze ti ayén téja'arájtehuaa tijín Alejandria. Jé'ecan pu raay'í'tihua'a ti tihua'utá'ixaate'en í niuucari jime'e. Ajta temua'a tiraay'í'tihua'a a'íj ti ye'í huataújmu'a'a í tí té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze. ²⁵ Naa pu tíú'mua'atejcaa a'íj tí tí'ijxe'eve'eca'a í tavástara'a. Tiu'utaxájtaca'a a'ujca'anéecan jime'e, ajta ti temua'a naa r'í tíu'utániuuni a'íjna jime'e í Jesús. Ajta a'íj pu'u mua'areereca'a a'íjna í tí jín Juan hua'utámua'íhuaca'a.

²⁶ A'í pu a'íjna jín a'utéjche ti tihua'utá'ixaate'en u teyujta'a a'ujca'anéecan jime'e. Mat'íj me'ín ráanamujari'í a'íjna í Priscila, ajta a'íjna í Aquila, a'í mú raatá'ínee ti huaja'uvé'emuaare a'ujna a'u mej e'che. A'u mú rá'titiri'í jaítze'e a'íj tí tí'ijxe'eve'e í tavástara'a. ²⁷ Ajta tí'ij ari á'uyé'imi'íca'a a'ujna já'ahua'a Acaya a'íjna í Apolo, a'í mú íhuámu'a'ame'en ca'aníjra'a raatá'a. Aj mú mi tihua'uta'íti'iri'í í ru'íhuamua'a í mej a'uun e'che mej nu'u naa temua'a tira'ancuré'evi'itin. Tí'ij a'ín Apolos a'uun a'ará'a a'ujna Acaya, jé'ecan pu hua'utévai ti Dios hua'utá'á rux'í'evi'ira'a jime'e mej rá'antzaahuatē'en.

²⁸ A'ujca'anécan jime'e pu hua'utéemua'iti í teite a'ímej tzajta'a í mej Israél jetze ajtème'ecan. A'ijna yu'uxari jetze pu tihua'utasejrate ti Jesús a'ín pú'een í ti nu'u Dios án yá'ujra í ipuari japua.

19

T'íj nu'u Pablo a'uun

¹ T'íj a'ín Apolos a'uun a'utéveeca'a a'ujna Corinto, Pablo pu a'ánna imuá a'utéene nu'utzitá japua. T'íjtá'i a'uun a'ará'a a'ujna Éfeso. U pu huajá'uteu seica í mej té'atzaahuat'e. ² Ayeec pu tihua'uta'íhua'uri'í t'íjín:

—¿Ni caí huateájturaa mú'ejmi tzajta'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios set'íj rá'antzaahua?

Mat'íj mi miyen tiraata'ixaa t'íjín:

—Catu xaa teen mé'e yé'enamuaajraca'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

³ Aj pu í Pablo ayén tihua'uta'íhua'uri'í t'íjín:

—¿A'ataani niuucajtze'en jín xáamuai'ivijhuaca'a?

Mat'íj mi miyen tiraata'ixaa t'íjín:

—A'íj tu niuucajtze'en jín huatámua'i'ihuaca'a a'íjna í Juan teecan.

⁴ Pablo pu ayén tihua'utá'ixaa t'íjín:

—Juan pu hui huá'umuai'ihuaca'a í teite a'íjna jime'e mej mi seicé tiú'umua'ati í ru tzajta'a. Mi ajta, a'í pu huá'a'ixaaate'eca'a mej nu'u té'antzaahuat'e'en jemin í ti auj uv'énejsin méjca'í huáyee. A'í pu hui a'ín pú'eene'e a'ame í Jesús, í ti Dios án yá'ujra í ipuari japua.

⁵ Mat'íj ráanamujri'í, aj mú mi huámua'i'ivijhuaca'a niuucajtze'en a'íjna í Jesús.

⁶ Ajta, jíme'en pu'u a'ín Pablo hua'avé'emuar'exi án huá'amu'utze'e, aj pu í a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios huatasejra huá'a tzajta'a. Mat'íj mi autéjhuii mej tiu'uxá'j niuucari jime'e mej caí xi raay'i'itihua'a, majta mej tiu'utaxá í Dios jetze me'ecan. ⁷ Ayeec mú ará'axcaa cumu tamuáamuata'a japuan hua'apua í tetea.

⁸ A'ateevi'í a'achú cumu huáica máxcira'í ti a'ín Pablo á'uche'ecane'e hua'atéyujta'a. A'u pu tihuá'a'ixaaate'eca'a a'ujca'anécan jime'e. Ajta hua'atémua'itijme'e í teite a'íjna jime'e í ti Dios tí'ajta íyen chaanaca japua, ajta u ta japua.

⁹ Mi majta seica, camu jíme'en tiu'utá'a í ruxéjniu'uca mej ráanamua í niuucari ti jíme'en tihuá'a'ixaaate'eca'a. Camu ché'e rá'antzaahuat'e'ecua'a sino ayéec mu'u a'íj pua'a tí'ixajta'a í teite tzajta'a. T'í'iquí a'ín Pablo avé'eraa huá'a tzajta'a.

T'í'iquí seica í mej té'atzaahuat'e, a'ímej pu a'uv'i'iti a'u mej tihuá'umua'aten, a'ujna já'ahua'a chí'ira'an jetze a'íjna ti ayén ántehuaa t'íjín Tiranno. A'u pu tihuá'a'ixaaate'eca'a nain xicá'ra'a tzajta'a. ¹⁰ Ayeec pu teumé'eca a'achú cumu hua'apua nine'ira'a ti a'ín Pablo ayén tihuá'ama'a'atejca'a. A'íj pu jín naími'í í mej me'uun a'uchéjme'ecaa a'ujna Asia, naími'í mú ráanamujri'í í niuucari ti jetzen rá'axa í tavástar'a, a'íjna í Jesús, naími'í í mej Israél jetze ajtème'ecan, majta í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.

¹¹ Ajta a'ín í Dios, ve'ecán pu jín r'í'í huá'uruu í teite a'íjna jetze í Pablo mej mi naími'í naa r'í'í te'utasejra í Dios jemi. ¹² T'íj ajta a'íjna í pañuura'an a'íjna í Pablo, ajta a'íjna í c'ixuri ti jín avé'ujj'í'ic'e, ti pua'a nu'u ja'ati huá'a japua án teja'up'itira'ani a'ímej japua í mej tí'icucui'í, aj mú nu'u mi huarúj naími'í, ajta nu'u hua'utamua'í í tiyaaru'u í mej huá'a tzajta'a seijre'eca'a a'ímej í teite.

¹³⁻¹⁴ Majta seica í mej Israél jetze ajtème'ecantaca'a í mej á'ujjuhua'ane'e a'u ti na'a mej a'uchéjme'ecaa, a'í mú huá'amuarite'eca'a í tiyáaru'use í mej huá'a tzajta'a seijre'eca'a í teite. Méjxe'eve'eca'a mej miyen huárini níuucare'ara'an jime'e í Jesús.

Ayeec mú che'atá mena'a tí'ijxe'eve'eca'a ja'ati tí'iyaujmua'a ti Israél jetze ajtème'ecantaca'a mej raatamuárite'en í tiyaaru'u ti tevi tzajta'a seijre'eca'a. Ayeec mú ará'axcaa aráhuapua a'íme í yaújmua'ame'en a'íjna í ja'ati ti tihuá'ajjte'e í mej tí'ivaire'e u teyujta'a. Ayeec pu ántehuaaca'a a'íjna í ja'ati t'íjín Esceva. Mat'íj mi me'ín yaújmua'ame'en miyen tiraatajé í tiyaaru'u t'íjín:

—Ayeec nu hui tejá'amua'ijte'e ne'íjna jetze me'ecan a'íjna í Jesús í ti jetzen me'ecan tí'ixa í Pablo.

¹⁵ Aj pu í ayén tiu'utaniú a'íjna í tiyaaru'u t'íjín:

—Néjmua'ate hui ne'íjna í Jesús, neajta ne'íjna í Pablo. Ari mú'een, ¿a'atéenni sej pírici?

¹⁶ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu 'í a'ín tiyaaru'u ca'anacan huá'a jetze rájve. A'íj pu jín hua'utéemua'iti. Jé'ecan pu hua'utéevajxi. Majta me'ín, ca'anacan mú huiráaci, memuámua'avijmé'e, meti'ipua'í'ti'ihuajmé'e. Mat'íj mi huataúruu. ¹⁷ Majta í mej me'uun é'echejca'a me'újna Éfeso, naími'í mú ráamua'areeri'í ti tí'it'íj huá'uruu a'íme í mej Israél jetze ajtème'ecan, majta í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. A'íj mú jín tiu'utátziin naími'í. Mat'íj mi r'í'í tiraatá'a í tavástar'a, a'íjna í Jesús.

¹⁸ Majta mu'ití í mej té'atzaahuat'e, a'íí mú u a'uvé'uju'un mej tiraataxáj mé jé're'e ti'ti jime'e ti a'ij pua'a een í mej jín meri auteájturaa, tí'tíj ti na'a í mej a'ij pua'a huarfj. ¹⁹ Majta í mej tí'lichahuaara, u mú teja'ará'í'ipi í tíu'uju'uxari. Aj mú mi tíu'utafj, metí'iseírac'a í teite. Mat'í'ij raat'é'itíe a'achú tíj na'a caj tí'ijnajcheca'a a'íjna í yu'uxari, ayée pu ará'a a'achú cumu muáacua jetze vi'ira'a í plata. ²⁰ Ayee pu ca'anín jín tí'ijnamuajre'eca'a í niuucari ti jetzen rá'axa í tavástara'a, ajta méyee, ajta nainjapua mú ráamua'areeri'i.

²¹ Tí'í'ij ayén tiu'uráfj. Tí'í'iquí Pablo raax'ep'í'intare ti í u huaja'uvé'emuare a'ujna Macedonia, ajta a'ujna Acaya, ajta tí'ij a'ájna á'ume'en u Jerusalén. Ajta ti nu'u, a'ánna huajá'umuaaren a'ánna Jerusalén, ruxe'eve'e pu nu'u a'ame ti a'uun á'ume'en a'ujna Roma. ²² A'íj pu jín hua'apuaca huata'íteca'a í mej ravaire'e, a'íjna í Timoteo, ajta a'íjna í Erasto mej mi á'ucíne a'ujna Macedonia. Ajta a'íin í Pablo, a'úu pu aúche'e a'uteájturaa a'ujna u Asia.

Mat'í'ij nu'u mi aut'éjhuii mej tíu'urítziite'en me'újna u Éfeso me'íjna í teite

²³ A'íjna xicá'jra'a jetze, jé'hua mú huataníniu'ucacuca'a í teite me'íjna jime'e ti huataseíjre í hua'aye'ira í mej té'atzaahuat'e. ²⁴ Seij pu a'íin pú'eene'e ti ayén ántehuaa tíjín Demetrio. A'íí pu chí'ij ta'ahuaca ti cíleen ti plata rumua'atí. Ayee pu éene'en ta'ahuaca pu tíj díoosi ti huá'achi'i. Ayee pu ántehuaa a'íjna í hua'adioj tíjín Artemisa. Jé'hua pu huá'amua'ítici í mej jamuan tí'imuari'eca'a. ²⁵ Hua'ajseij a'íimej í mej jamuan tí'imuari'eca'a, ajta seica í mej miyen che'atá mena'a tí'imuari'eca'a tí'itij jime'e. Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Teteca, mú'een xu ramua'aree tej temua'a naa tí'ijmua'ítici í tumín te'íjna jime'e tej tí'imijhuaca. ²⁶ Temua'a xu tí'ijmua'aree, seajta ranamua se'íjna í Pablo, a'íí pu tejá'uxajtan ti a'íimej í díoosi á'úu mé'ésejre'e u teyujta'a, teteca mú huá'ata'ahuaca. Camu nu'u díoosi pírici. A'íj pu hui jín ari jé'hua hua'utéemua'ítici í teite í mej miyun me'ecan Éfeso, ajta nainjapua a'uun ti huatacá'a tíj na'a u Asia.

²⁷ Jé'ecan pu a'ij pua'a tí'iruure, a'iné ayée pu hui tíu'utá'í'iriistari tej jé'hua tejá'urieeni í tej jín tí'imijhuaca. Ajta a'íjna jime'e í tatéyuu ti tzajta'an huírájvee í tadioj ti ve'ée, a'íjna í Artemisa, ayée pu tíu'utá'í'iriistari mej hui caí ché'e miyen tí'ijna'amiche'en. Majta, camu ché'e raatax'í'eve'esin í ti ve'ée a'íjna í díos í mej raná'amiche'e nainjapua a'uun ti huatacá'a tíj na'a u Asia, ajta tíj na'a íyien chaanaca japua. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

²⁸ Mat'í'ij ráanamua'jri'í me'íjna, jé'ecan mú huataníniu'ucacuca'a. Ma'utéjhuii mej téjijhuajmé'e. Miyen tíjín:

—Huápi'í pu hui ve'ée a'íjna í Artemisa, Éfeso ti é'eme'ecan.

²⁹ Ca'anacan mú a'uvá'jtzime'e. Mat'í'ij mi huaruá'achijmé'e naími'i. Me'uun a'uteájrpu u teyujta'a. Mat'í'ij mi teite huavívi'í a'íimej í mej hua'apua, a'íjna í Gayo, ajta a'íjna í Aristarco, í mej Macedonia me'eme'ecan. A'íí mú á'ujjuhua'ane jamuan a'íjna í Pablo. Mat'í'ij mi huaja'ujá'pua'a a'ujna chí'ita a'u mej e'etiú'jse'irihua'a í teite.

³⁰ Ajta a'íin í Pablo, a'íí pu ayén tí'ijxe'eve'eca'a ti ajta a'íin a'uun a'uteá'ute. Majta me'ín í mej té'atzaahuat'e camu tíu'utá'a ti uteá'ute. ³¹ Majta seica í mej tí'í'ijta a'ujna Asia, í Pablo ti huá'ihuara'a, a'íí mú miyen tíu'utaxájtaca'a tíjín:

—Ché'e nu'u caí a'uteáru'ípiche'en a'ujna chí'ita.

³² Majta a'íimej í teite, ayée mú mauj títetéjijhuajmé'e. Seica mú seicié tí'itejijhuaca'a. Majta seica seicié. Majta já'ita'a mú ará'axcaa í mej caí ramua'areereca'a a'íj mej 'een jín téjijhuajmé'e, majta camu ramua'areereca'a a'íj mej 'een jín tíú'jseij. ³³ Majta me'ín í mej Israel jetze ajtémecan, seica mú miyen ca'aníjra'a tiraatá'a ti a'íjna í Alejandro tíhua'utá'ixaate'en í teite. Mat'í'ij mi seica ayeuutá'xi a'u mej e'evé'enejne'e í teite. Majta seica miyen tira'ará'jee a'íj ti ye'í huá'ini. Ajta a'íin í Alejandro, a'íí pu rumuá'ca'a jín hua'utá'ijmújri'í mej caí ché'e tí'ixajta. A'íí pu ayén tí'ijxe'eve'eca'a ti huá'a japua huatá'aniuni a'íimej í mej Israel jetze ajtémecan.

³⁴ Mi majta í teite, mat'í'ij ráamua'areeri'í ti a'íin Israel jetze ajtémecan, naími'i mú jíjhuaca'a a'achú cumu hua'apua hora. Miyen tíjín:

—Huápi'í pu ve'ée, a'íjna í Artemisa ti Éfeso é'eme'ecan.

³⁵ Ajta a'íin í tí'iyu'uxaca, a'íí pu xaa hua'utá'ijmújri'í mej nu'u caí ché'e tí'ixajta. Aj pu í ayén tíhua'utá'ixaa í teite tíjín:

—Mú'een teteca, Éfeso sej é'eme'ecan, naími'í í teite í mej íyien chaanaca japua seijre'e, naími'í mú hui ramua'aree tej iteen antítamua'aree te'íjna jime'e tej ráacha'íin í teyuu ti tzajta'an urá'ca í díos ti ve'ée, a'íjna í Artemisa, ajta a'íjna í tetej ti u e'icá'jve u ta japua. ³⁶ Capu a'íj tí'ir'íri ti ja'ati rá'axieehuari'ira a'íjna. Xaatapuá'ajta mi sej téjijhuaca. Caxu hui tí'tíj mua'aree a'íj sej tí'itij ruure.

³⁷ Mú'een xu yé huav'é'evi'ítici se'íimej í teteca íyiu chí'ita, se'íjna í Gayo, seajta se'íjna í Aristarco. Majta me'ín, camu hui ja'anáj tíu'unáhua u teyujta'a, camu majta a'ij pua'a tí'ixa í tadioj jemi.

³⁸ Tí' pua'a hui a'ín Demetrio, majta í mej jamuan tí'imuarí'e, tí pua'a ja'ati huá'ajaaxíejví'ira, te'entácuuni'i a'ujna í jueesi mej e'iráati. Mich'é me'ín me'uun e'ehuaújniuste'en. ³⁹ Ajta tí pua'a mú'een tí'itíj jín setiú'ujcha'íre'e, rujímua'a xu raax'epi'intare'en a'ij tí tí'itíj jín tí'itá'aca í yu'uxari jetze. ⁴⁰ Ayájna tetíj een, ayée pu hui tiu'utá'c'i'ipe mej téjmi jetze te'ujpuá'ajte'en me'íjna jime'e, a'ij tej tí'itíj huáruu íye chajta'a tej tiyen tí'ita'tiizite'e. Tí pua'a miyen me'íjna jín téjmi jetze te'ujpuá'ajte'en, capu tí'itíj mé'e já'ahua'a tej tiyen tiu'utá'an í mej jín taatátuaani. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna tí tí'iyu'uxaca.

⁴¹ Tí'íj antipua'areca'a tí tí'ixa, a'íi pu hua'irá'iteca'a í teite.

20

Tí'ij nu'u Pablo a'uun a'atanéj u Macedonia, ajta u Grecia

¹ Tí'íj antipua'areca'a í mej hua'iritziite, Pablo pu hua'utajé í mej té'atzaahuate'e tí íj a'ín a'atzu ca'aníjra'a hua'utá'an mej mí caí ruxieemíjte'e. Aj pu í hua'iré'echuixi seij ajta seij, ajta hua'utateújte. Tí'iquí á'urraa u Macedonia.

² Nainjapua pu huá'umuaareca'a matíj mena'a titecheéjme'ecaa a'ímej í í'ihuaamua'ame'en. Jé'ecan pu ca'aníjra'a hua'utá'a a'íjna jime'e í tí jín tihua'utá'ixaa. Ajta á'iyen, a'uun a'ará'a a'ujna u Grecia. ³ A'uun pu ayén á'atee a'achú cumu hua'íca máxcira'í.

Tí'iquí atéye'imijca'a í baarcu jetze tí í antára'ani a'ujna Siria. Majta a'íime í mej Israél jetze ajtémecantaca'a, a'íi mú miyen tiraax'epi'intare mej me'uun ye'it'échu'eve'en juye jetze tí jetzen huaméj.

Ajta a'íjna í Pablo, tí'ij nu'u í ráamua'areerí'í. Tí'iquí ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín nich'é huaré'ara'ani nej ní ne'uun a'ur'é'enen u Macedonia. ⁴ A'íi mú a'ucíj jamuan, a'íjna í Sópater tí yaujra'an pú'een a'íjna í Pirro. A'uun pu é'eme'ecan a'íjna í Sópater u Berea. A'íi mú majta a'ucíj a'íjna í Aristarco, ajta í Segundo, í mej Tesalónica é'eche. Gayo pu ajta á'urraa a'uun tí Derbe é'eme'ecan. A'íi mú majta a'ucíj a'íjna í Timoteo, ajta a'íjna í Tíquico, ajta Trófimo. A'uun mú é'eme'ecan a'u tí huatacá'a u Asia.

⁵ A'íi mú í ta'ihuaamua'a án e'ejrá'aseca'a. Majta me'ín, a'úu mú nu'u taje'echu'eve'e muá'aju'un itejmi a'ujna chajta'a u Troas. ⁶ Teajta iteen, tí'ij te'upuá'areca'a í mej tiu'uyé'este me'íjna jime'e í mej racua'aca í pan tí caí levadura ranaxca, a'úu tu e'eráaci a'ujna Filipos í baarcu jetze. Anxíj xicaj tu jetze a'ará'a a'ujna Troas. A'uun tu huajá'uteu í seica. Teajta iteen, a'úu tu á'atee aráhuapua xicaj.

Tí'ij nu'u Pablo a'uun a'atanéj u Troas

⁷ Tí'íjta teja'ur'é'ene í seij xicá'jra'a jetze, a'íi mú tíujseij mej mí hua'ur'é'e'í'ipi'ite'en í pan. Ajta a'íi pu tihua'umuá'ate a'íjna í Pablo. A'íné ayée pu tíu'uxe'eve'eca'a tí á'ura'ani í seij xicá'jra'a jetze tí ra'it'é'ase, aúche'e pu tihua'a'ixaate'eca'a ajta já'ita'a tíca'imua.

⁸ A'uun mú tíujseij a'ánna imuá'cuartu jetze, tí tíu'ujhua'ica. An pu ú'utaaca jeíhua í cantíira'a. ⁹ Ajta a'úu pu huiracatíi temuajj tí ayén ántehuaaca'a tíjín Eutico. An pu ave'eré'eyejxi tí anacun.

Ajta a'ín í Pablo, jeíhua pu tihua'ú'ixaa. Jé'ecan pu á'atee tí tihua'a'ixaate'e. A'íj pu jín huamuá'tíche í cutzi jime'e a'íjna í Eutico. Aj pu í ticu. Cuj pu ancuré'ejvej tí tíu'ujhua'ica jetze í chí'ij. Mat'íj mí ra'ajjáj m'íichican.

¹⁰ Aj pu í acá'jraa a'íjna í Pablo. Tí'íj í ra'avé'evíi a'íjna í temuajj tí'írí m'íichi. Tí'iquí ru'ihuaamua'a ayén tiu'utá'ixaa tíjín:

—Caxu tí'itziine'e. Aúche'e pu hui ruuri.

¹¹ Aj pu í ajtahua'a antíraa í chí'ij jetze. Hua'ur'é'e'í'ipi'ite í pan. Mat'íj mí ráacua. Temua'a pu tíu'utá'xi tí tihua'a'ixaate'e. Tapuá'aríjme'eca pu á'urraa. ¹² Ajta a'ín í temuajj, ruurican mú a'uví'iti. Jé'ecan mú naa tiu'utaújtemua'ave.

Tí'ij nu'u í a'ajrá'jraa u Troas, tí nu'u í a'uun e'ará'asti u Mileto

¹³ Teajta iteen, ta'anáat'é'e tu á'uju'un. Tet'íj tí baarcu jetze atéeci. A'uun tu a'ará'a te'újna Asón, tej tí ye'erávi'ítin te'íjna í Pablo, a'íné ru'icán pu e'eráye'imijca'a. ¹⁴ Tet'íj ráateu te'íjna í Pablo te'újna Asón, tí'íqui ta jamuan ateá'jraa í baarcu jetze. Tet'íjta tí a'ucíj a'ujna já'ahua'a u Mitilene. ¹⁵ A'uun tu huiráaci.

Yee ruíjmua'ate'e yee tu antacíj után pújme'en. A'uun tu vejli'í e'ejtenee a'utí e'eráhuachi tí ayén téja'arájtehuaa tíjín Quió, tet'íj tí seij jetze í xicaj te'uun antanéj te'újna Samos. Yee ruíjmua'ate'e yee a'uun tu a'ará'a a'ujna chajta'a tí ayén téja'arájtehuaa tíjín Mileto.

¹⁶ Ayee tu huaríj a'íné Pablo pu raax'epi'intare tí caí a'uun a'atanén a'ujna Éfeso. Capu ajta e'etéerimi'íca'a a'ujna a'uun tí huatacá'a u Asia. Ca'anacan pu u'uránejmí'íca'a a'ujna

Jerusalén, ti pua'a nu'u í'iri'iristan tej te'uun a'uté'uuca'a mat'ij t'iyesten me'íjna jime'e mej ra'utámua'aree ti ari ayén teuumé anxíj tamuáamuata'a xicaj.

A'ij ti nu'u Pablo tihua'utá'ixaa a'ímej í vaujsi í mej me'uun é'eme'ecan u Éfeso

¹⁷ A'uu pu a'utevé'e u Mileto, t'íj Pablo hua'uta'ajitaca'a mej u a'uvé'uju'un í vaujsi í mej huá'a jetze ajtémé'ecan a'ímej í mej tújse'irihua'a a'ujna u Éfeso. ¹⁸ Mat'íj mi me'ín vaujsi á e'iré'ene. Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa t'íjn:

—Mú'een xu ramua'aree a'ij nej yé tiu'utéjvee netíj nena'a amuacaícan nej yé ra'áa íye Asia. ¹⁹ Ayeé nu hui t'íjvairé'e í tavástara'a tzáahuati'ira'a jime'e. Canu á'antzaahuaté'e ne'íjna jime'e sino nehuányeinixi ne'íjna jime'e nejá'amuacha'íj. Neajta, jehua nu tiu'utése ne'íjna jime'e mej a'ij pua'a tinaatajé.

²⁰ 'Canu ja'anáj á'atura nej caí tejá'amua'ixaate'e t'ítij ti amuaatéva'iri mú'ejmi. Netejá'amua'ítíj ne'újna teyujta'a, neajta ne'újna á'amuache. ²¹ Netihua'utá'ixaa ne'ímej í mej Israél tejte ajtémé'ecan, neajta ne'ímej í mej seij chuejra'a japua é'eme'ecan, ti ayén tiu'ujxe'eve'e mej seicié tiu'umua'ati í Dios jemi, majta rá'antzaahuaté'en me'íjna í tavástara'a í Jesús a'íjna ti Dios án yá'ujra í puari japua.

²² T'íj ajta íjii, a'úu nu hui Jerusalén a'um'é'e na'ame ne'íjna jime'e ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén tinaata'áj. Canu xáahuí ramua'aree a'ij ti t'ítij mu'u nejé'eruuren. ²³ A'ij nu'u xaa mua'aree, ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios amuacaícan ayén tinaata'ixaa yee a'u ti na'a ti huachájtajme, a'úu mú nu'u ne'íteánajsin. Ayeé nej nu'u tirajpuai'tzi na'ame.

²⁴ Capu amín a'ij, capu ne jetze ruxe'eve'e ineetzi. Ajta netevi, capu t'ítij ranajche ineetzi jemi. A'ii nu'u hui niyen t'íjxe'eve'e, nej ra'antí'í'ti nej huára'ani íyen chaanaca japua, neajta ra'ará'astén ne'íjna jime'e í Dios ti ayén tinaa'íjca nej tihua'utá'ixaa'ten í teite í niuucari jime'e ti jetzen rá'axa í Dios, t'íj a'ín tihua'utá'uuni'í rux'evl'ira'a jime'e.

²⁵ Mí seajta mú'een, nej á'amujemi á'uche'ecane'e á'aye'í, neajta ja'amua'ixaate'e jíme'en í Dios ti nainjapua t'íajta, íyen chaanaca japua, ajta u ta japua. Ayeé nu t'íjmu'a'aree sej caí ché'e ja'anáj neseijran ineetzi. ²⁶⁻²⁷ A'ij nu jín niyen tejá'amua'ixaate'e íjii, ti pua'a ja'ati yá'urieeni í ruxéjniu'uca í Dios jemi, capu Dios ne jetze rapua'ajte'e, a'iné canu ja'anáj raatapua'ajitaca'a nej tejamuá'ixaa í niuucari, sino nain nu tejamuá'ixaa a'ij ti t'íjxe'eve'e í Dios.

²⁸ R'í'í xu'u mú'een mi ru tzajta'a. Seajta r'í'í xu'u huá'a jetze a'ímej í teite Dios ti tejámua'íjca. Setá'aj huá'ucha'ín najjmi'íca í mej tújse'iri í Dios jemi, í ti huá'unanai í rutevij jime'e a'íjna í Jesús.

²⁹ Ayeé nu nee t'íjmu'a'aree net'íj á'ura'ani, seica mú a'uvé'uju'u muá'aju'un mú'etzi tzajta'a mej miyen 'een mat'ij íra'ave tite'uteáru'ipi huá'a tzajta'a í ye'emuaate. Camu tihua'utá'uuni'ira í mej té'atzaahuaté'e. ³⁰ Majta seica mú a'amua tzajta'a huatasej'resin. Hua'ítzi mú jín tejá'amua'aten mej mi amuájseire'en mú'ejmi í ru jemi.

³¹ Naa xu'u r'í'í mú'een. A'íj nu autámua'aree, ti'irí ayén teuumé huai'ca nine'ira'a nej tejá'amua'ixaate'e sej neajta sej nain tújca'ari tzajta'a, nain tíca'ari tzajta'a, niyen ní te'icányé'ine'e a'amua jime'e.

³² Neajta íjii, netejá'amua'íjcate'e í Dios jemi, ne'íjna jime'e í niuucari ti jetzen rá'axa a'achú ti caj titaatapua'íjve'esin í Dios. A'íjna í niuucari pu amuaatá'asin í ca'aníjra'a, ajta amuaatá'asin sej a'uté'e xá'ara'ani huá'a jamuan í ti Dios rusefj hua'avé'ejajpuaca'a.

³³ Canu ja'anáj niyen t'íjxe'eve'eca'a nej ra'ancuré'an huá'a tumin, canu neajta í tihua'ac'ixu a'ímej í ne'íhuamua'a. ³⁴ Ayeé xu hui seajta t'íjmu'a'aree nej huaténvai nemuajca'a jime'e, neajta niyen che'atá nena'a tihua'utévai a'ímej í mej nej jamuan á'ujuhua'ane'e. ³⁵ Nain nu hui jín tiu'umuá'iej, neajta nu amuá'itíiri'í ti ayén tiu'ujxe'eve'e a'íjna jime'e tej hua'utévairé'en í mej caí a'ij t'íjviicua'í.

Mú'een xu seajta siyen tira'utámua'aree a'ij ti tiu'utaxájtaca'a í Jesús t'íjn: "Jaítze'e pu r'í'í rutémua'ave'e a'íjna í ti t'ítá'aca caí a'íjna í ti te'encuré'aca." —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Pablo.

³⁶ T'íj ayén tihua'uta'ixáate'e, aj pu í Pablo títunutaca'a huá'a jamuan a'ímej í vaujsi. Ajta raatéjhua u Dios jemi. ³⁷ Naíimi'í mú ru'iré'echuixi, majta tiujyenejraa. ³⁸ A'ii pu a'ín pú'een í niuucari ti raataxájtaca'a ti jaítze'e a'ij pua'a hua'utá'a yee mej nu'u caí ché'e ja'anáj mé'e yé'eseijran. Aj mú mi u á'uju'un jamuan a'u ti e'eteájraa í baarcu jetze.

21

T'íj nu'u a'ín Pablo á'uraa a'ujna u Jerusalén

¹ Tet'íj ti á huaja'uhua'axi í ta'íhuamua'a, tet'íj ti atéeci í baarcu jetze. Aj tu ti anticaj a'ujna u Cos. Yee ruijmua'ate'e yee tu te'uun a'uráne te'újna Rodas. Teajta te'uun huiráaci,

teti'ijtá ti te'uun a'uráane a'ujna u Pátara. ² A'uu tu ti se'j á'uteu í baarcu ti Fenicia a'umé. A'ij tu jetze atéeci. Tet'ij ti a'uc'j.

³ A'uu tu aujú'ucaa tet'ij raese'j á ti e'eráhuachi. Ayee pu téja'arájtehuuaa tijín Chipre. A'uu tu taúutata'a pújme'en ajcáane, mú tu á'uju'un tena'a ajta a'ujna u Siria. A'uu mú te'irátuaxi í ijca ti tiú'utisime'e í baarcu. A'ij tu jín acáaci. Ayee pu téja'arájtehuuaa a'ujna tijín Tiro.

⁴ A'uu tu ti huá'uteu í ta'ihuuaamua'a. A'uu tu ti huá'a jamuan a'uteájturaa aráhuu'apua xicaj jetze. Aj pu í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ti'it'j hua'utá'ixa a'ímej. A'ij mú jín raatá'ijmijiraca'a ti nu'u caí á'ura'ani a'íjna í Pablo a'ujna Jerusalén.

⁵ Ti'ij teja'uré'ene aráhuu'apua xicaj jetze, aj tu ti a'uc'j. Naími'i í mej té'atzaahuatete, majta í mej hua'atévilitin, majta í huá'ayaujmua'a, a'uu mú tajaútuuaa ti ja'u'ástimee chajta'a jetze. A'uu tu títunutaxi ja'apuaíri japua, tej ti raatéjhuaani í Dios jemi. ⁶ Tet'ij ti hua'utateúutele, aj tu ti atéeci í baarcu jetze. Majta me'ín í mej á taje'evá'atuaa, a'uu mú huaré'aci.

⁷ Tet'ij huiráaci te'ujna Tiro, teuche'e tu huajú'ucaa baarcu jetze. Tet'ij ti te'uun a'ará'a te'ujna Tolemaida. Tet'ij ti hua'utateújte í ta'ihuuaamua'a. Teajta te'uun huá'a jamuan a'uteájturaa sei xicaj. ⁸ Yee ruijmua'atele yee pu á'uraa í Pablo. Teajta iteen í tej jamuan á'ujjuhua'ane'e, teajta tu jamuan a'uc'j. Tet'ij ti aita'c'j a'u ti pújme'en, chajta'a ti ayén teja'arájtehuuaa tijín Cesarea.

A'uu tu a'ará'a áa ti é'leche a'íjna í Felipe ti tejá'uxajtan teite tzajta'a. A'ii pu a'ín pú'een se'j í mej aráhuu'apua ará'ase í mej tí'ivaire'e u teyujta'a. A'uu tu a'uteájturaa te'ijna jamuan í Felipe. ⁹ Muáacuaca pu tiyaúumua'a júucajtacan mej caí xi víche'e. A'ii mú tí'ixajtaca'a niuucari jime'e ti Dios raateájtuaa huá'a jemi.

¹⁰ A'uu tu á'atee yee pua'an xicaj tí'ij se'j á e'iré'ene ti ayén ántehuaa tijín Agabo. A'uu pu e'erá'raa a'ujna u Judea. A'ii pu pírici a'íjna í Agabo se'j ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a. ¹¹ U pu a'uvé'emej ti ij támua'areeri'i. Aj pu í ra'avé'existaca'a í Pablo í puaseá'jre'ara'an. Ti'iquí a'íjna jín ra'amuaá'j'ic'ie í ícá'ra'an jetze, ajta í muájca'are'ara'an jetze. Ayee pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ayee pu hui tí'ixa í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios a'íjna ti jime'en yee, mej nu'u ra'amuaá'j'ic'iesin a'íjna jime'e í puaseá'jre'ara'an a'ímej í mej Israél jetze ajtémecan a'ujna Jerusalén. Majta nu'u hua'utátuiire'esin a'ímej í mej se'j chué'ra'a japua é'eme'ecan.

¹² Tet'ij ráanamua'jri'i te'ijna, iteen, majta a'íme í mej Cesarea é'eme'ecan, naími'i tu raata'jé ti nu'u caí a'uun á'ume'en.

¹³ Aj pu í ayén tiu'utaniú í Pablo tijín:

—¿A'íné'een jín siyen tiú'ujyein, seajta a'ij pua'a tité'ujmuajte ineezi jime'e? Niché'e hui huámi'ini. Ayee nu té'enca'ane mej na'amuaá'j'ic'ien, neajta nej huámi'ini ne'ujna Jerusalén ne'ijna jime'e nej ravaire'e í tavástara'a í Jesús. —Ayee pu titaatá'ixaa a'íjna í Pablo.

¹⁴ A'íné'ecatú raatá'ivica'iri'i tej ra'antimua'ítin, tet'ij ti raatá'a ti u á'ume'en. Ayee tu tiraata'ixaa tijín:

—Ché'e ayén teja'uré'enen a'ij ti tí'ixxe'eve'e í tavástara'a.

¹⁵ Teajta á'iyen huátacate. Tet'ij ti te'uun a'ujnéj a'ájna Jerusalén. ¹⁶ Seica í mej té'atzaahuatete í mej Cesarea é'eme'ecan, a'ii mú a'ujnéj ta jamuan. Ajta se'j ti huá'a jetze ajtémecan í mé Chipre é'eme'ecan, ayee pu ántehuaa tijín Mnasón. Pu'uri á'atee temua'a ti té'atzaahuatete. A'uu tu e'eraíxanche'e a'u ti é'leche a'íjna.

Tí'ij nu'u Pablo ye'uvé'emuuaareca'a a'íjna í Jacobo

¹⁷ Tet'ij te'uun a'ará'a, naa mú r'íi tita'ancuré'evi'iti í ta'ihuuaamua'a. Jé'ecan mú huataújtemua'ave. ¹⁸ Yee ruijmua'atele yee pu Pablo ta jamuan u á'ume tej ti ye'uvé'emuuaare te'ijna í Jacobo. Majta í vaujis, naími'i mú a'uun a'uté'uua'a.

¹⁹ Aj pu í Pablo hua'utateújte. Ti'iquí ayén tíhuu'utá'ixaa naíjmi'ica a'ij ti tí'it'j huar'j a'ímej jemi í mej se'j chué'ra'a japua é'eme'ecan, a'íjna jime'e ti Dios jetze ruca'ané a'ín í Pablo, ayén Dios jetze te'araú'jca'anejca'a. ²⁰ Mat'í'ij ráanamua'jri'i, aj mú mi r'íi tiraatá'a í Dios. Mat'í'ij mi miyen tiraata'ixaa me'ijna í Pablo tijín:

—Casí'i, ta'ihuuaara'a, a'íné' a'íme í mej Israél jetze ajtémecan, mu'íiti mú hui té'atzaahuatete, majta, naími'i mú rax'í'eve'e ti ja'ati ayén huá'irini a'ij ti tiu'utaxájtaca'a í yu'uxari jetze a'íjna í Moisés teecan ti ra'uyú'uxaca'a. ²¹ Majta miyen tí'ixa pej nu'u tíhuu'amuua'ate a'ímej í mej Israél jetze ajtémecan, í mej majta se'j chué'ra'a japua é'leche, mú'ee pej nu'u piyen tíhuu'amuua'ate mej nu'u caí miyen r'jca a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Moisés, mej nu'u caí ra'antis'jchixi'í í hua'anavij í huá'ayaujmua'a, majta nu'u caí ra'ará'asten í taye'irá.

²² ¿A'íné' tena'a tíjri'ni?, a'íné' mat'í'ij ráamua'aree í teite pej yé uvé'ene, aj mú mi tíú'jseire'esin.

²³ Patá'aj piyen huárini a'ij tej timuaatá'ixaate'esin iteen. Muáacua mú yé maaaté'uu í teteca, í mej tí'itij jín te'ataújratziiri'í í Dios jemi. ²⁴ Patá'aj huá'anvi'itín pe'újna teyujta'a pej pi huá'ajejcuare'en huá'a jamuan, pajta tiu'unáachita í mej huá'ajijve'en. Aj pu hui xaa ri'irísta a'ame mej caújyaxi'ín. Aj mú mi ramua'aréeren ti caí ayén tí'ayajna a'ij mej timuaatá'ixaa mú'eetzi, sino pajta pej mú'ee ra'ará'astejsin í yu'uxari.

²⁵ Majta í mej caí Israelé jetze ajtéme'ecan, tu'uri tihua'uta'ítiri'iri'í tej tiyen raax'epi'íntare mej caí hua'ira'a cua'aca mej ráamua'í'ivajtaca'a. A'íi pu hui xaa ri'irí mej ráacua'aní í mej caí ráamua'í'ivajtaca'a. Aru, camu nu'u majta xúure'e cua'aca, majta caí racua'aca í huá'ire'ara'an í mej racácu'a'imin. Majta caí tiú'ujxana'acira'a í teteca 'uuca jamuan í mej caí hua'atévi'itín, majta í 'uuca, mej nu'u caí seica anteána'axcan í teteca í mej caí huá'acina'ajmua'a pú'een.

Mej nu'u raatévi'í me'íjna í Pablo u teyujta'a

²⁶ Yee ruijmua'ate'e yee, Pablo pu huaja'uví'iti a'ímej í teteca. Ajta huaújjejcuare huá'a jamuan. Aj pu i teyujta'a a'uteájrupi ti i hua'utá'ixaate'en í mej tí'ajta a'ujna matí'ij ra'antipua'ájte'en í mej rujéjcuare'en, majta me'íjna jín miyen huárini mej tiú'umuai'ívejta, sej ajta sej.

²⁷ Tí'ij ari tímua'a antipua'árijme'eca aráhua'apua xicaj jetze, seica í mej Israelé jetze ajtéme'ecan, a'íi mú raasej a'íjna í Pablo a'ujna teyujta'a. A'íime a'úu mú é'eme'ecan tíj na'a a'úu ti huatacá'a u Asia. Matí'ij raasej, nainjapua mú hua'utá'ixa í teite. Ca'aníjra'a mú hua'utá'a mej huataníniu'ucacu, matí'ijta mí raatévi'í. ²⁸ Muaajíjhuaca'a ca'anín jime'e. Miyen tíjín:

—Mú'een teteca mí sej hui Israelé jetze ajtéme'ecan, sataatávare'e. A'íi pu hui a'ín pú'een í teata'a ti nainjapua á'uche'ecan, tihua'amua'ate najjmi'ica í teite mej nu'u mé rúurieni í taye'irá, majta mej nu'u caí ra'ará'asten a'ij ti té'eyu'usí'í í yu'uxari jetze, majta mej mí miyen a'ij pua'a tí'ixajta a'íjna jime'e í teyuu. Ajta a'ín, sej pu hui griegos uteárujte íiyu teyujta'a, a'íj pu jín auté'ítze í taye'irá jime'e.

²⁹ Ayee mú tiu'utaxájtaca'a, a'íné amuacáí mú raasej me'íjna í Tróximo ti Éfeso é'eme'ecan. A'uu mú ya'usej chajta'a, jamuan a'íjna í Pablo. A'íj mú jín miyen tiu'umuá'aj ti a'uun ru'uteárujte a'ujna teyujta'a.

³⁰ Nainjapua í chajta'a, jeíhua mú ru'itziite'eca'a. Majta cure'eruaáchejye'icaa. Matí'ij mí raatévi'í me'íjna í Pablo. Majta ru'irajaanajraa á pua'acé a'ujna teyujta'a. Majta á'iyen te'iteána á ti é'epueerta.

³¹ Mu'uri tén raajé'icatche'e me'íjna í Pablo. Tí'ij í ráamua'areeri'í a'íjna í xantaaru'u ta'amújca ayén tíjín mej nu'u nainjapua rú'itziite'e u chajta'a. Ajta a'íjna í xantaaru'u, ayé pu a'íjna te'entíjmu'a'areeca'a ti tihua'uta'ájte'en í xantaaru'u í mej seivi'ira'a ará'axcaa.

³² Aj pu i a'ín xantaaru'u ta'amújca huá'ajsej í ruxantaaru'ustemua'a, ajta a'ímej í mej anxíte tí'ajta. Matí'ij mí u á'uju'un meruaachijmé'e a'u mej a'uté'uca'a í teite. Majta me'ín í teite, matí'ij hua'usej me'íjna í xantaaru'u ta'amújca jamuan í ruxantaaru'ustemua'a, matí'ij mí raatapuá'ajtaca'a mej ratéva'ara'a í Pablo.

³³ Aj pu i ajtéaxiireca'a í xantaaru'u ta'amújca. Tí'ij í rajví'í a'íjna í Pablo. Aj pu i raata'ájtaca'a mej ra'amúaj'íci'en hua'apuaca jime'e í cadeena. Aj pu i ayén tihua'uta'íhuu'uri'í tíjín:

—¿A'ataani pírici? ¿Tí'itájni a'ij huáruu?

³⁴ Majta me'ín í teite, seica mú miyen seicié títetéjjhuajmé'e, majta seica seicié. A'íj pu jín caí a'ij tíráamua'areeri'í tzáahuati'ira'a jime'e a'íjna í xantaaru'u ta'amújca a'íjna jime'e mej jeíhua téjjhuajmé'e. Tí'ij í raata'ájtaca'a mej ra'anján a'u mej e'iráati í xantaaru'u.

³⁵ A'íné jeíhua mú teite, majta ca'anéeri jín ratáca'aníhua'a me'íjna í Pablo, matí'ij mí me'ín í xantaaru'u huá'ajajni'iri'í. Matí'ij mí yá'uchui me'íjna í Pablo, majta ra'antítuua me'íjna escaleera jetze ti ajtiú'upu'u í chí'ij jetze.

³⁶ Majta me'ín teite í mej raatavén, ayé mú mauj títetéjjhuajmé'e tíjín:

—Xá'ajajni'iri'í, ché'e huámi'ini.

Tí'ij nu'u Pablo rujapua huataniú

³⁷ Matí'ij ru'uteáruute'esime'eca me'íjna í Pablo a'u mej e'iráati í xantaaru'u, tí'iqui a'ín Pablo tiraata'íhuu'uri'í a'íjna í xantaaru'u ta'amújca tíjín:

—¿Ni pecaí neetá'aca nej a'atzu timuaatá'ixaate'en?

Ajta a'ín xantaaru'u ta'amújca, ayé pu tiu'utaniú tíjín:

—¿Ni mú'ee peraayí'iti í hua'aniuaca í griego? ³⁸ ¿Ni pecaí pe'ín pú'een í pej Egipto é'eme'ecan, í pej pauchén huá'ítziite'eca'a í teite mej mí autéjhui mej tiújne'usí'ite'en? ¿Ni pecaí mú'ee pe'ín pírici í pej huaja'uví'iti muáacua ví'ira'a mej tí'itecui'ica pe'újna a'u ti caí é'e tí'itíj?

³⁹ Aj pu i Pablo ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Mi neajta, nee nu Israél jetze ajtème'ecan. A'uu nu é'eme'ecan a'ujna Tarso, chajta'ana ti jéihua ruxe'leve'e a'uun ti huatacá'a u Cilicia. Jéihua nu muahuavii pej naatá'an nej tihua'utá'ixaate'en í teite.

⁴⁰ Aj pu i xaa raatá'a ti tihua'utá'ixaate'en. Aj pu i Pablo huatéechaxi a'ájna escaleera jetze. Rumuájca'a pu jín hua'utá'ijmüjri'i mej caí ché'e téjjihujajme'en. Mat'íj caí ché'e é'ijtérúasime'eca, aj pu i hua'aniuuca jín tihua'utá'ixaa í hebreo. Ayen tijín:

22

¹—Ne'íhuuamua'a, seajta nevaújsimua'a, xáanamujri'i a'íj nej tejámuaatá'ixaate'esin inee jíme'en.

² Mat'íj ráanamujri'i ti ayén tihua'utá'ixaa hua'aniuuca jime'e í hebreo, mat'íj mi huatéapua'areca'a temua'a naa.

Ajta ayén tihua'utá'ixaa a'ájna í Pablo tijín:

³—Nee nu hui Israél jetze ajtème'ecan. A'uu nu ja'unú'íhuaca'a a'ujna já'ahua'a Tarso a'úu ti huatacá'a u Cilicia. Aru, ayuu nu huavé'ese yú Jerusalén. Netihuánmua'ate ne'ájna jemi í Gamaliel, ti tejténamujrac'a í yu'uxari jetze ájca'ti ti imuá é'eme'ecan. Ayee nu hui nee tiú'uvai jemin í Dios nain jime'e í nex'evi'ira'a setíj mú'een rici íjii. ⁴ Ja'anáj imuá nu a'íj pua'a huá'aruurejca'a ne'ímej í mej té'atzaahuat'e e a'ájna jime'e í niuucari í mej jetzen huajú'ucaa. Nehua'utavén ajta nena'a caí huá'ucuii. Neajta naíjmi'ica huavívi'i í teteca, neajta í mej 'uucca nej ni hua'íteáanan.

⁵ A'ájna ti tihua'áijte'e a'ímej í mej tí'ívaire'e teyujta'a, majta a'ímej í vaujsi, naími'i mú hui ramua'aree í mej yu'uxari naatapíj nej ni huaja'uvé'ejajpuan u Damasco í ta'íhuuamua'a í mej Israél jetze ajtème'ecan nej ni tiu'utátuiire'en. A'uu nu á'ume nej ni hua'uvívi'iran nu í mej té'atzaahuat'e, neajta u huája'arájajpu neyujna Jerusalén tej ti puajitzi hua'utá'an.

Pablo pu tihua'á'ixaate'e a'ájna jime'e ti a'áin tavástara'a ra'antíhuu'a

(Hch. 9:1-19; 26:12-18)

⁶ Net'íj ni ne'uun aumé'ecaa juye jetze. Nu'uri tímua'a antenéesime'eca ne'újna Damasco a'atzaj cumu tacuarixpua. Ca'anacan pu hui tajj huatátaaxi inee jemi. Júte'e pu e'icátatzave'e ca'anín jime'e. ⁷ Net'íj ni ca'anacan á'erájve á chuata'a. Neajta á'iyen ja'ati huánamujri'i ti ayén tinaatájé tijín: “Saulo, ¿a'íné 'een jín piyen a'íj pua'a neruure?”

⁸ Net'íj ni niyen tiraata'íhuu'uri'i tijín: “¿A'ataani pej pírici mú'ee, nevástara'a?” Ajta ayén tinaatá'ixaa tijín: “Nee nu nu'u hui a'áin pú'een Jesús nej Nazarét é'eme'ecan, nee nu a'áin pú'een í pej a'íj pua'a neruure.”

⁹ Majta me'ín í mej ne jamuan huajú'ucaa, a'íj mú majta raaseíj í tajj, majta tiu'utátziin. Mi majta, camu ráanamujri'i í ja'ati ti naatajé.

¹⁰ Net'íj ni niyen tiraata'íhuu'uri'i tijín: “¿A'íné tí'itíj neruuren, nevástara'a?”

'Ajta a'áin tavástara'a, ayée pu hui tinaatá'ixaa tijín: “Ájchesi, aricu a'ujna u Damasco. A'uu mú muaatá'ixaate'esin nain a'íj pej ye'í huárini.”

¹¹ Neajta aracúuni'i na'araa í tajj jime'e. A'íj mú jín me'ín í mej ne jamuan huajú'ucaa, a'íj mú nejaútuua u Damasco.

¹² Seij pu a'uun a'utéveeca'a a'ujna ti ayén ántehuaa tijín Ananias. Nain pu jín ra'ará'aste í ti té'eyu'usí'i í yu'uxari jetze a'íj ti tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Moisés teecan. Rí'í mú tiraatájé naími'i í mej Israél jetze ajtème'ecan í mej a'uun é'echejca'a a'ujna Damasco. ¹³ Mu pu a'uvé'emej ti náamuare a'ájna. Aa vejl'i'í pu ne jemi huatéechaxi. Aj pu i ayén tinaatá'ixaa tijín: “Ne'íhuuara'a, Saulo, patá'aj atanéeri puá'ara'ani.”

Jíme'en pu'u ayén tinaatá'ixaa, aj nu ni atáneerica'a na'araa. ¹⁴ Ajta ayén tinaatá'ixaa tijín: “Hua'adío'j í tavaújsimua'a teecan, a'íj pu nu'u hui mua'avé'evi'iti mú'etzi pej pí ráamua'aree a'íj ti tí'íjxe'leve'e, pajta raseijran a'ájna ti caí ja'anáj tí'itíj jín auteájturaa í Dios jemi, pajta ranamujran a'íj ti tí'itíj tí'ixa. ¹⁵ Mú'ee pe á'uche'ecane'e pua'amé teite tzajta'a pe'ájna jetze me'ecan í tavástara'a. Mú'ee pe nu'u hui huá'a'ixaate'e pua'amé a'íj pej peri tiu'usé'ij, pajta í pej peri ráanamujri'i. ¹⁶ Ajta íjii, ¿tí'itáni pauj chu'eve'e? Ájchesi, é'e huá'amua'íhuachi, pajta raatajéven niuucajtze'en í tavástara'a ti ij a'áin timuaatá'uuni'i í pej jín auteájturaa í Dios jemi.” Ayee pu hui tinaatá'ixaa.

Pablo pu tihua'á'ixaate'e ti Dios a'ájna jín ra'antíhuu'a ti ij tihua'utá'ixaate'en a'ímej í mej seíj chuéjra'a japua é'eme'ecan

¹⁷ Net'íj ni neyun a'uvé'emej yú Jerusalén. Teyujta'a nu a'uteájrupi nej ni Dios jemi tiu'utáne'uuni'i. Neajta á'iyen tiú'umaaraca'a. ¹⁸ A'íj nu hui tavástara'a huaseíj, ti nu'u ayén tinaatá'ixaa tijín: “Ca'anacan, á'ura'a ayujna Jerusalén a'íné camu muá'antzaahuat'e'esin a'íj pej tihua'utá'ixaate'esin inetzi jetze me'ecan.”

¹⁹ Aj nu ni niyen tiraata'ixaa tijín: “Nevástara'a, a'íj mú ramua'aree í nej á'uche'ecane'e hua'atéyujta'a á, neajta méyee, neajta hua'íteána í mej té'atzaahuat'e mú'etzi jemi, neajta

hua'utéevajxi. ²⁰ Majta ramua'aree nej ne'uun a'utéveeca'a ne'újna matí'ij raajé'ica me'íjna í Esteban í ti tiu'utaxájtaca'a mú'eetzi jetze me'ecan. Nee nu hui tiu'utá'a ne'íjna jime'e mej raajé'ica. Neajta tiú'ucha'íi í tihuá'acixu a'ímej í mej raajé'ica."

²¹ Mí ajta a'ín tavástara'a, ayée pu tinaatá'ixaa tijín: "Aricu, a'íné nemuaata'íti imuá teite tzajta'a í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan." —Aye pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Pablo.

Ti nu'u a'ín xantaaru'u ta'amuájca, a'í pu racha'íca

²² Maúche'e mú ráanamuajri'i. Aj mú mi autéjhuii mej huatejihuajra'ani. Miyen tijín:

—Xá'anvilitichí setá'aj raajé'ica. Tena'ajtzí raata'ajtache'e mej raajé'ica.

²³ Jé'ecan mú téjjihuajmé'e. Majta tiú'ujcixu, júte'e mú tejá'uhua'anáa, majta chuej eiré'aratzí. Júte'e mú tejá'uhua'anáa. ²⁴ Majta mauj téjjihuajmé'e, ajta a'ín xantaaru'u ta'amuájca, a'í pu hua'uta'aj mej ru'uteájtuaani u téte'e a'u mé'éche í xantaaru'u. Ajta tiu'uta'ajtaca'a mej ra'iré'avajxi'ín, majta tiraa'íhuauran me'íjna í Pablo mej mi ráamua'aree a'íj mej 'een jín miyen tité'téjjihuajmé'e í teite. ²⁵ Matí'ij mí ra'atéje'í'icie mej mi ra'iré'avajxi'ín.

Aj pu í Pablo ayén tiraata'ixaa í ti tit'éjvee tí áa a'utéjvee ayén tijín:

—¿Ni ayén tejamaatá'aca í á'amuaye'ira sej si na'iré'avajxi'ín ineetzi í nej ne'uun Roma jetze e'ejtémecan? Mi majta cá xi miyen tiraaxi'epi'íntare mej puajtzi naatá'an ineetzi.

²⁶ Ajta a'ín tí anxíte tí'ajta, tí'ij ráanamuajri'i a'íjna í Pablo, a'úu pu á'ume a'íjna jemi xantaaru'u í ta'amuájca. Aj pu í ayén tiraata'ixaa tijín:

—¿A'íné pena'a píjri'ni a'íjna jime'e í ja'ati? A'u pu chajta'a é'eme'ecan Roma tí e'ejtémecan.

²⁷ Aj pu í a'ín í xantaaru'u í ta'amuájca, á e'iré'ene í Pablo jemi. Tí'iquí ayén tiraata'íhuauri'i tijín:

—Naatá'ixaate'e. ¿Ni pe'uun é'eme'ecan chajta'a tí Roma e'ejtémecan?

Aj pu í Pablo ayén tiu'utaniú tijín:

—Jee.

²⁸ Aj pu í a'ín í xantaaru'u í ta'amuájca ayén tiraata'ixaa tijín:

—Jé'íhua nu tiu'unájchitaca'a inee nej ni huatenromáanota.

Tí'ij í ayén Pablo tiraata'ixaa tijín:

—Ni'í romano inee a'íné a'úu nu ja'unú'ihuaca'a.

²⁹ Majta me'ín í mej raata'íhuauri'i, aj mú mi avé'eci rujímua'a. Ajta a'ín xantaaru'u í ta'amuájca, a'í pu miijmu tiu'utátziin tí'ij ráamua'areeri'i tí aiteújna a'íjna í Pablo, í ti a'uun Roma ajtémecan.

Tí'ij nu'u a'ín xantaaru'u í ta'amuájca, a'í pu nu'u ya'ujá huá'a jemi í jueesi

³⁰ Yee ruijmua'ate'e yee, ajta a'ín xantaaru'u í ta'amuájca, ayée pu tí'ijxe'eve'eca'a tí ráamua'aree a'íj mej 'een jín miyen tí'ijxajtzi'í í Pablo a'íme í mej Israel jetze ajtémecan. Tí'iquí ra'uxájte. Ajta hua'uta'ajj mej nu'u tiújseire'en a'ímej í mej tí'ajta u teyujta'a, majta í jueesi. Aj pu 'í ya'ujá a'íjna í Pablo. Tí'iquí huá'a jemi á ya'útuaa.

23

¹ Tí'ij í hua'usej í Pablo a'ímej í huá'a jueesi í mej e'etiújseire'eca'a. Tí'ij í ayén ti-hua'utá'ixaa tijín:

—Ne'íhuamua'a, tíj na'a nej ché'e temuaísta, tíj na'a tí yú e'iré'ene nain nu jín te'ará'aste. Canu hui tí'itij jín auteájturaa í Dios jemi.

² Aj pu í a'ín Ananias, í tí tihuá'ajjte'e a'ímej í mej tí'ivaire'e u teyujta'a, a'í pu hua'uta'ajj mej ra'ancájveeni.

³ Ajta a'ín Pablo, ayén tiraata'ixaa tijín:

—Dios pu mua'ancávejsin mú'eetzi, mí pej a'íj pua'a tí'itevij. Mú'ee pepu'u pemen huatáca pej pí na'uxájte'en pe'íjna jetze í yu'uxari. Mí pajta, ayée pej te'uteáturaasin pe'íjna jime'e pej hua'uta'ajj mej na'ancájveeni.

⁴ Majta me'ín í mej me'uun e'eré'ete'ecaa, ayée mú tiraata'ixaa tijín:

—¿A'íné pej pí piyen a'íj pua'a tí'ijree pemíjna í tí jaítze'e ruxe'eve'e í Dios jemi?

⁵ Aye pu tihua'utá'ixaa í Pablo tijín:

—Ne'íhuamua'a, canu ramua'areereca'a ja'ati tí pú'een. Mí ajta tzij a'ín pú'een í tí jaítze'e ruxe'eve'e í Dios jemi. Ajta, tí pua'a néjmua'areere, canu niyen tiu'utaxátache'e, a'íné ayée pu té'eyu'usí'í yu'uxari jetze tijín: "Capej a'íj pua'a tí'ijxajta pe'íjna tí tihuá'ajjte'e í teite."

⁶ Aj pu í ráamua'areeri'í í Pablo tijín seica mú pú'eene'e í mej miyen huataújmua'a tijín saduceos, majta seica miyen tijín fariseos. Aj pu í ca'anín jime'e hua'utajé tijín:

—Ne'ihuaamua'a, nee nu fariseo píríci. Huá'a jetze nu huanú'ihuaca'a a'ámej í fariseos. Ijii tí'ínexajtzi'i iiyecuí me'ájna jime'e nej rachú'eve'e a'ájna xicáara'an jetze mat'íj huatarún í mi'ichite.

⁷ Tí'íj ayén tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Pablo, aj mú mi autéjhuii mej ti'ihuaurihua'u a'áme í fariseos, majta a'áme í saduceos. A'íj pu jín caí ché'e huatári'ristareca'a mej ti'ítij huaxí'epi'íntare'en mat'íj tiuújje seij ajta seij.

⁸ Majta me'ín í saduceos, ayéé mú tí'íxa tíjín: “Camu nu'u huatarújsin í mi'ichite.” Majta miyen tíjín: “Camu nu'u seíre'e muá'aju'un í xiéjniu'ucare'ara'an mej tí'ívaire'e u ta japua, camu majta seíre'e muá'aju'un í huá'axiejniu'uca a'ámej í meri huácuii.”

Mi majta a'áme fariseos, nain mú jín té'atzaahuat'e'eca'a. ⁹ Jé'ecan mú jeíhua jíjhuaca'a. Mu'uri jaitze'e jeíhua téjijhuajmé'e. Mat'íj mi seica huatéhuiixi. A'ii mú a'ín pú'een í mej tíhuá'amua'ate í yu'uxari jetze. Majta mú me'ín píríci í mej fariseos jetze ajtém'e'ecan. Aj mú mi miyen tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Amijna mi ja'ati, capu hui ti'ítij a'íj huáruu. Ajta ti pua'a seij ari tiraata'íxaa í xiéjniu'ucari ti tí'ívaire'e ve'ecán jime'e u ta japua ti é'esejre'e, tiché'e caí jemin niuucan í Dios.

¹⁰ Jé'ecan mú jeíhua tiú'urixaa'te'ecaa. Mu'uri jaitze'e níniuu'ucacuca'a. A'íj pu jín tiu'utátziin í xantaaru'u ti anxíte tí'áijta. Ajta ayén tiu'umuá'aj tíjín temua'a mú hui tiraaté'teneaxi'isin a'ájna í Pablo. A'íj pu jín hua'uta'áj í xantaaru'u mej á'uju'un mej mi ru'irávi'itin ca'anéeri jime'e, mej mi me'uun rá'anvi'itin a'u mé'éche í xantaaru'u.

¹¹ Seij tíca'ari tzajta'a pu a'ín tavástar'a huatasejre vejl'i'í a'ájna jemi í Pablo. Ayee pu tiraata'íxaa tíjín:

—Uhuaté'aca'anechi mua'a tzajta'a. Ayájna patíj peri ne jemi tiu'utaniú iyyen Jerusalén, ayéé pej hui che'atá pena'a teja'utaxájtaca' pe'újna Roma.

Mej nu'u miyen titehua'ájxi'epi'íntari'iri'í mej raajé'ica í Pablo

¹²⁻¹³ Yee ruujmua'ate'e yee, seica í mej Israél jetze ajtém'e'ecan, a'íj mú te'ataújratziiri'í mej raajé'ica me'ájna í Pablo. Hua'apuante japuan c'íj caj mú ará'axcaa í teteca. Ayee mú tiu'utaxájtaca'a tíjín: “Camu nu'u tí'ícu'a'ani, ni camu majta ye'en ajta mena'a caí raajé'ica.” ¹⁴ A'u'u mú á'uju'un a'ámej jemi í mej tí'áijta u teyujta'a, majta a'ámej jemi í hua'avaujsi. Ayee mú tíhuá'utá'íxaa tíjín:

—Tu'uri hui tiyen tite'etáratziiri'í tej caí ché'e tiú'ucua'ani, ajta tena'a caí raajé'ica í Pablo. Aj tu hui tí'ícu'a'ani, teajta ye'en. ¹⁵ Ijii, ayéé xu huárini mú'een, majta í seica í jueesi, setá'aj raatáhuavii í xantaaru'u ta'amuájca ti ye'erávi'itin í Pablo, a'ájna jime'e seij si tiu'uta'íhu'a'u temua'a naa. Teajta iteen, tu'uri r'í'í huatarúu tej raajé'ica mat'íj caí xi yé uvé'ene.

¹⁶ Mi ajta, pa'ari'í pu ti'inamuáaraca tí'íj ayén tíhuá'utá'íxaa. Aj pu 'i a'ín pa'ari'í a'uun á'lume a'u mej é'che í xantaaru'u. Tí'íj í raatá'íxaa a'ájna í Pablo. A'íjna í pa'ari'í, a'íj pu rayauj cu'utzeáara'an í Pablo.

¹⁷ Tí'íquí a'ín Pablo seij huatajé í mej anxíte tí'áijta. Ayee pu tiraata'íxaa tíjín:

—Patá'aj hui rá'anvi'itin í pa'ari'í a'ájna í ta'amuájca jemi í xantaaru'u. Ti'ítij pu raatá'ixaate'esin.

¹⁸ Tí'íquí a'ín ti anxíte tí'áijta, ya'uví'iti í xantaaru'u jemi ta'amuájca. Tí'íj í ayén tiraata'íxaa tíjín:

—A'íjna í Pablo ti aiteánami'í, ayéé pu tinaata'áj nej nu'u ye'erávi'itin iyye mú'etzi jemi ne'íjna í pa'ari'í. Ti'ítij pu nu'u muaatá'ixaate'esin.

¹⁹ Ajta a'ín xantaaru'u ta'amuájca, ra'amuaví'ira í muájca'are'ara'an jetze. Tí'íj í ya'uví'iti á'ayee. Tí'íj í ayén tiraata'íhuauri'í tíjín:

—¿Ti'ítájni péne'ixaate'emi'í?

²⁰ Ayee pu tiraata'íxaa í pa'ari'í tíjín:

—A'íjme í mej Israél jetze ajtém'e'ecan, a'íj mú te'ataújratziiri'í mej muaatáhuavii í Pablo, pej nu'u ruujmua'a rá'anvi'itin huá'a jemi í hua'ajueesi matá'aj nu'u r'í'í tiráamua'aree.

²¹ Aru, capej huá'atzaahuat'e'e. Seica mú nu'u rachú'eve'e muá'aju'un me'újna juye jetze avítzi'í jime'e. Hua'apuante japuan c'íj caj mú ará'ase a'íjme í teteca. Meraaxí'epi'íntarej runiuuca jime'e mej nu'u caí tí'ítij cua'ani, majta nu'u caí ye'en ajta mena'a nu'u caí raajé'ica. Mu'uri r'í'í huaújruu. Méjchu'eve'e mu'u mi pej raatá'an ti ayén huárini.

²² Aj pu í xantaaru'u ta'amuájca raata'íteca'a í pa'ari'í ti á'ura'ani. Amuacaícan pu ayén tiraata'íxaa tíjín:

—Capej ja'ati ixaate'e a'íj pej tinaatá'íxaa.

Xantaaru'u pu a'ájna Pablo a'uví'iti a'ájna jemi í tajtuhuan ti ayén ántehuaa tíjín Félix

²³ Aj pu í hua'apuaca huatajé í mej anxíte tí'áijta. Tí'íj í ayén tíhuá'uta'áj tíjín:

—Huá'ajseire'en í xantaaru'u, a'achú cumu hua'apua ciento í mej ru'icán á'uju'un, majta huaicate japuan tamuáamuata'a mej avé'ete'ete, majta hua'apua ciento í mej chun tiu'í'isin. Setá'aj á'uju'un se'újna Cesarea jiii tíca'a a'atzaj aramuáacua jetze pu teuumé'eca í tíca'ari.

²⁴ Ajta hua'utá'ixa tijín:

—Seajta seij té'esiirate'en í cahuaayu'u í Pablo ti japuan ave'ecaí a'umé. Setá'aj se'uun yeúutuuaani í tajtuhuan jemi ti ayén ántehuaa tijín Félix. Caxu ja'ati tá'acare'en ti a'ij raruuráa.

²⁵ Ayee pu tiraata'ítiri'í a'íjna í Félix tijín:

²⁶ “Claudio Lisias, í tajtuhuan ti jeihua ruxe'eve'e. Ayee nu muateujte'e mú'ee Félix mi pej tajtuhuan jín ti'itéjvee, mi pej jeihua ax'e'eve'e. ²⁷ A'ímej í mej Israel jetze ajtémecan, a'íi mú raatéevi'í me'íjna í tevi. Méje'icatache'e mú, aru nee nu a'uré'ene nehua'antí'ití'í í nexantaaru'ustemua'a. Nee nu japuan huaniú a'íné neráamuá'areeri'í ti a'ín romano pú'een. ²⁸ Neyauví'iti huá'a jemi í jueesi í mej tí'ixi'epi'íntare'e a'íné néjmuá'areerimi'íca'a a'íj mej 'een jín tí'ijxajtzi'í.

²⁹ “Net'íj ni ráamuá'areeri'í mej me'íjna jín tí'ijxajtzi'í me'íjna jime'e í ruye'irá. Capu tí'itj jín auteájturaa í mej jín raajé'ica nusu í mej jín ra'íteáanan a'íjna í ja'ati. ³⁰ Aru net'íj ráamuá'areeri'í mej seica í mej me'uun Israel jetze ajtémecan, a'íi mú nu'u te'ataújratiiri'í mej raajé'ica, net'íj ni muaata'ítiri'í ne'íjna í tevi. Neajta nu hua'uta'ajj í mej tí'ijxajtzi'í mej mú'etzi huatá'ixaate'en í mej jín tí'ijxajtzi'í.” Aj pu 'í a'íjna huata'ítiri'í í tajtuhuan.

³¹ Majta me'ín xantaaru'u, ayée mú ráaru a'ij ti tihua'utá'ixaa í xantaaru'u ta'amuájca. Tíca'a mú ya'uví'iti me'íjna í Pablo. Mat'íj mi me'uun ya'uré'eneijte a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtehuua tijín Antipatris.

³² Yee ruijmuá'ate'e yee mú a'ucj í mej ta'avé'ete'ete me'íjna Pablo jamuan. Majta í mej ru'icán huaj'uccaa, a'íi mú huaré'aci a'u mej é'eché í xantaaru'u. ³³ Mat'íj a'uucané me'íjna Cesarea í mej avé'ete'ete, mat'íj mi raatátui me'íjna í yu'uxari, majta me'íjna í Pablo.

³⁴ Ajta a'ín í tajtuhuan tí'ij ra'ancuré'epi í yu'uxari, aj pu í ra'ujjve. Ajta á'iyen a'íjna Pablo tiu'uta'íhua'uri'í ayén tijín:

—¿Tí'itáni chuéjra'a japua pé'eme'ecan?

T'íj í ráamuá'areeri'í ti a'uun Cilicia é'eme'ecan.

³⁵ Aj pu í ayén tiraata'ixaa tijín:

—Aj nu muánamuajran mat'íj yé uvé'enen í mej tí'itj jín mú'etzi jetze tí'ijpua'ajte'e.

Aj pu 'í raata'ájtaca'a mej nu'u ráacha'ín í polisiiya a'ujna a'u ti Heródes e'irájca.

24

T'íj nu'u Pablo rusej rujapua huaniú a'íjna jemi í Félix

¹ Anxij xicaj pu teuumé'eca, tí'ij a'ín í Ananias í ti tí'ajta u teyujta'a, a'íi pu a'uucané a'ujna Cesarea a'ímej jamuan í hua'avaujsi, ajta seij ti abogado pírici. Ayee pu ántehuaa a'íjna tijín Tértulo. A'íi mú tí'itj jín jetzen te'ujpuá'ajte a'íjna í Pablo í tajtuhuan jemi. ² Mat'íj u ya'utajé í Pablo, aj pu í a'ín Tértulo a'utéjche ti tiraaxajtzi'í. Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í Félix tijín:

—Tu'uri hui jeihua r'íi tí'iteché naa taxiéehua pajta pauj mú'ee tí'ita'ajte'e. Jeihua pej r'íi tirájteuve é'e tzajta'a tetá'aj jaítze'e r'íi yee tí'itechéjme'eni. ³ Nain tu teri ancuré'a. A'íj tu jín naa títaatátemua'ave nainjapua. R'íi tu tímuaatá'aca mú'ee Félix pej í'í tajtuhuan, pej jeihua naa r'íi tí'iruure. ⁴ Aru tetá'aj caí máaj muá'itzee, ayée nu tí'míuahuavii pej a'atzu huatá'an í ca'aníjra'a pej a'atzu táanama te'j tímuaatá'ixaate'esin.

⁵ Ja'íné amijna mi tevi, jeihua tu'uri hui tirájteuri'iri'í ti tí'itziita íyey chaanaca japua. Nain japua pu ca'anéjri hua'utá'a í teite í mej Israel jetze ajtémecan mej mi huaujné'usi'ite'en. A'íi pu ajta antiújmuá'aree a'ímej jime'e í mej rá'atzaahuate'e me'íjna ti Nazarét é'eme'ecan.

⁶ Ajta a'íi pu huataújtese ti raatéxiehuata í teyuu. A'íj tu hui jín rajví'í. Ayee tu tí'ijxe'eve'eca'a te'j puajjtzi raatá'an a'íj ti té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze.

⁷ Ajta a'uun ti ta'amuájca, a'íjna í Lisias, a'íi pu a'uun a'uteájrapi. T'íj í tá'ajajni'iri'í ca'anéeri jime'e. ⁸ Ajta ayén títaatá'ixaa tijín mej mú'etzi jemi a'uvé'uju'un í mej tí'ijxajtzi'í. Ti pua'a nu'u mú'ee asej petiraa'íhua'u, aj pej xaa ramua'aréeren ti ayén tí'ayajna nain í te'j jín tí'itj jín jetzen tí'ijpua'ajte'e. —Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í Tértulo.

⁹ Majta me'ín í mej a'uté'uuca'a í mej Israel jetze ajtémecan, a'íi mú majta naími'í miyen tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ayee pu tí'ayajna.

¹⁰ Aj pu í a'ín tajtuhuan rumuájca'a jín tiraata'ixaa a'íjna í Pablo ayén tijín:

—Patá'aj hui tiu'utaxáj.

T'íj í Pablo ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—R'íi pu hui tínaatá'a nej huatánne'a inee, a'íné néjmuá'aree tijín juees pej pírici a'íjna chuéjra'a japua. Pepu'uri á'atee pej juees pírici. ¹¹ ¿A'íné tí'iri'iri'í pej ráamuá'aree ti ayén

ti'ayajna? Auchén pu tamuáamuata'a japuan hua'apua xicaj á'atee nej a'an a'ujnéj án Jerusalén nej ni r'i tiraatá'an í Dios.

¹² 'Majta a'íme í mej tí'inexajtzi'i, mat'ij naateevi'i, canu hua'ajteá'axi'ica'a í teite a'ujna teyujta'a ti ve'éle tzajta'a, ni canu neajta ca'aníjra'a hua'atá'aca mej huataníniuucacun a'ujna teyujta'a, ni canu neajta ca'aníjra'a hua'atá'aca ne'újna u chajta'a. ¹³ Am'íme mi teite, camu majta a'ij tirájteusin í mej jín ne jetze te'ujpuá'ajte'en.

¹⁴ 'Ayeé nu'u xaa tí'imua'ixaate'e. Nee nu hui ravaire'e í Dios í mej raná'amiche'e í nevaújsimua'aci'i. Nee nu ravaire'e ne'ájna jime'e í ye'irá í mej jetzen huajú'ucaa. A'ájna jime'e í neye'irá, ayée mú tí'ixa am'íme tíjín nesej nu a'ij tirájteu. Mi neajta, canu. Nain nu hui ántzaahua a'ij ti ye'í té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze í ti te'anxívi, neajta nain a'achú mej caj ra'uyú'uxaca'a a'áme í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

¹⁵ 'Ayeé nu hui neajta inee tirájxe'evi'ira'a í Dios jemi, mat'ij am'íme ne'ájna jime'e mej huatarújsin í mi'ichite tzajta'a í mej meri huácui, a'áme í mej r'i'í tí'iteteitestaca'a, majta a'áme í mej a'ij pua'a tíeteiújcha'ica. ¹⁶ Aj nu hui jín tí'itese'e nej niyen rí'éene'e mé né'uche'ecane'en í Dios jemi, neajta huá'a jemi í teite.

¹⁷ 'Tí'ij teuumé'eca a'achú pua'an nine'ira'a nej a'uche'ecan nej ni tumin hua'utá'an í neteítestemua'a, neajta tiu'utámuai'ivejtan í Dios jemi. ¹⁸ Net'ij ni u e'ehuánjejuare a'ij ti té'axa í taye'irá jime'e í yu'uxari jetze. Ayeé nu rijcaa mat'ij seica taasej me'újna teyujta'a ti ve'éle.

¹⁹ 'A'í mú me'ín pú'eene'e í mej me'uun é'eme'ecan a'uun ti huatacá'a a'ujna Asia. Camu jeíhua á é'teitestaca'a ineetzi jemi, camu majta rú'itziite'eca'a. Ti pua'a tí'it'ij a'ij meté'umua'areere ineeetzi jemi, miché'e me'ín ye ve'eré'enen mú'eeetzi jemi mej mi me'ájna jín ne jetze te'ujpuá'ajte'en. ²⁰ Na'ari caí, miché'e memín mi mej ye huaté'uu raataxá'í tí'it'ij í nej jín auteájturaa net'ij ne'uun a'utéveeca'a huá'a jemi í huá'a jueesi.

²¹ 'Tij caí hui a'í pú'een í tí'it'ij í nej jín auteájturaa net'ij u a'utéveeca'a huá'a jemi, net'ij ni huajíhuaca'a niyen tíjín: "Mú'een xu tí'inexajtzi'i jii se'ájna jime'e í nej té'atzaahuat'e a'ájna jime'e mej nu'u majtáhua'a huatarújsin í mi'ichite." —Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Pablo.

²² Tí'ij Félix ráanamujri'i, capu ra'aránajcheca'a ti raaxí'epi'intare'en. A'iné a'í pu rú'umua'areereca'a a'ij ti éene'e í hua'aye'ira í mej té'atzaahuat'e. Ayeé pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Che'e mi'í uvé'enen í xantaaru'u í ta'amuájca a'ájna í Lisias. Aj nu temua'a naa tí'ijmua'areeren a'ájna í sej jín tí'ijxajtzi'i mú'een.

²³ Aj pu 'í Félix a'ájna huata'áj í xantaaru'u ti anxíte tí'ajta ti auj racha'ica a'ájna í Pablo. Ajta nu'u a'atzu raatá'an ti a'uche'ecane'en rusej. Ajta mej ráamuaree í amiigustemua'ame'en, majta tí'it'ij tiraatá'an ti tirá'aturaate'e. Ajta a'ájna í Félix, aj pu í á'uraa.

²⁴ Tí'ij teuumé'eca a'achú pua'an xica, ajtahua'a pu uvé'ene a'ájna í Félix, ajta jamuan íra'ara'an ti ayén ántehuaa tíjín Drusila. A'í pu Israel jetze ajtémecan. Tí'ij i raata'ajtacaa í Pablo ti i a'ín tiraata'íhua'u a'ájna jime'e ti pua'a ja'ati rá'atzaahuat'e a'ájna í Jesús, ti i'í Ciríistu'u.

²⁵ Pablo pu ayén tiraata'ixaa ti ayén tiu'ujxe'eve'e ti ja'ati ayén huárini í ti i'í x'epi'in jime'e naíjmi'ica jemi, ajta nu'u ti r'i'í hua'utécha'ín. Pablo pu ajta ayén a'ájna tiu'utá'ixaa a'ájna í Félix ti Dios ayén puajtzi tihua'utá'asin a'áme í mej yen seijre'e íyen í chaanaca japua. A'íj pu jín tiu'utátziin a'ájna í Félix. Aj pu i ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Patá'aj á'ura'ani jii. Nemuaatájeevi hui neajtahua'a net'ij huatáci'ipe. Aj nu ni muánamujran neajtahua'a.

²⁶ Mi ajta a'ín Félix ayée pu tí'ijxe'eve'eca'a ti Pablo tumin raatá'an a'ájna jime'e ti raatátuaani. A'íj pu jín jeíhua pu raata'ajtacaa ti tiu'uxáj jamuan. ²⁷ Tí'ij teuumé'eca hua'apua nine'ira'a, tí'iqui Félix airájrta ti tí'it'iveeca'a tajtuhuan jime'e. Tí'iquitá'í seij te'enteájrpi tajtuhuan jime'e. Ayeé pu ántehuaaca'a tíjín Porcio Festo. Ajta a'ín í Félix, ayée pu tí'ijxe'eve'eca'a ti rí'éene'e huatáuran a'ímej jemi í mej Israel jetze ajtémecan. A'íj pu jín caí raatátuaa í Pablo.

25

Tí'ij nu'u Pablo a'uun a'utéveeca'a í Festo jemi

¹ Aj pu 'í Festo a'uun a'ará'a a'ujna tí'ij te'enteárate tajtuhuan jime'e. Huaíca xicaj pu á'atee a'ujna Cesarea. Aj pu 'í a'ujnéj a'ájna Jerusalén. ² Majta me'ín í mej tihua'ajjte'e u teyujta'a, majta seica í mej Israel jetze ajtémecan í mej ve'ecán jín títetateí, a'í mú jemín a'uré'ene me'ájna í Festo. Mat'ij mi tiraaxájtzi'iri'i me'ájna í Pablo. ³ Jeíhua mú rájhuaviiri'i tí'it'ij ti huá'a jetze ruxe'eve'eca'a ti a'ín Festo raata'ajta mej ya'uvé'evi'itin me'ájna í Pablo. Ayeé mú tí'imua'ajca a'ámej mej raajé'ica á já'ahua'a, juye jetze.

⁴ Ajta ayée pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Festo tijín:

—Aitenami'i a'íjna í Pablo a'ujna Cesarea. Neajta inee, a'úu nu a'um'éle na'ame ruijmua'a, na'ari aaruijmua'a. ⁵ Mich'éle seica u á'uju'un ne jamuan í mej tí'ajta ve'ecán jime'e mej mi ráamua'aree ti pua'a a'íjn Pablo auté'itze tí'tij jime'e, mej mi me'ín tí'tij jín jetzen te'ujpuá'ajte'en. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

⁶ Ayee pu u'étee a'achú cumu aráhuaca xicaj, na'ari tamuáamuata'a xicaj a'ájna Jerusalén. Aj pu i a'ucáane a'ujna Cesarea. Yee ruijmua'ate'e yee pu a'ujyejxi huá'a jamuan í jueesi. Aj pu i raata'ajjtaca'a mej nu'u ye'eráajan me'íjna í Pablo.

⁷ Tí'ij a'íjn Pablo a'uteájrupi a'ujna, aj mú mi me'ín í mej Israel jetze ajtémecan, a'íime í mej me'uun e'eráaci u Jerusalén, a'íi mú ajteáxi'reca'a. Matí'ij mi jéihua tiraaxájtzi'iri'i me'íjna jime'e ti a'ij pua'a een. Aru capu huatári'iristareca'a mej raataxáj ti pua'a ayén tí'ayajna nusu caí.

⁸ Aj pu i Pablo tiu'utaxájtaca'a tí'ij huateújnán. Ayen tijín:

—Canu hui tí'tij jín auteájturaa jemin í huá'ayu'uxa í mej Israel jetze ajtémecan ni canu neajta ne'íjna jime'e í hua'ateyuun. Canu neajta tí'tij jín auteájturaa a'íjna jemi í ti tihuá'ajjte'e a'íimej í romanos. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Pablo.

⁹ Ajta a'íjn í Festo, a'íne ayée pu tí'ijxe'eve'eca'a ti rí'i tiu'uteáturan a'íimej jemi í mej Israel jetze ajtémecan, tí'ij í ayén tiraata'íhuu'uri'i tijín:

—¿Ni mua'aráanajche pej á'ura'ani pe'ánna Jerusalén neatá'aj ne'ájna ye'ux'í'epi'íntare'en mú'eeetzi jime'e?

¹⁰ Pablo pu ayén tiu'utaniú tijín:

—Yee nu huatéjvee huá'a jemi i jueesi i mej huaíca i mej ravaire'e í ti tihuá'ajjte'e í romanos. Ayee pu hui tiraavíjte'e sej raax'í'epi'íntare'en seyajna a'íne pepu'uri temua'a ramua'aree, canu tí'tij jín auteájturaa a'íimej jemi í mej Israel jetze ajtémecan. ¹¹ Ti pua'a xaa na'uteáturanche'e tí'tij jime'e ti hua'atá'aca mej naajé'ica, aj nu xaa ánc'a'anénche'e nej huámi'ini. Na'ari caí, ti pua'a hui caí ayén tí'ayajna a'ij mej meri tinaaxájtzi'iri'i, capu ja'ati huataújci'ipua ti neetzi tiu'utá'uure'en huá'a jemi. Némuahuavii ti a'íjn raax'í'epi'íntare'en a'íjna ti tihuá'ajjte'e í romanos.

¹² Ajta a'íjn í Festo, a'íimej jamuan pu tiu'uxájtaca'a í mej tirá'ixaa. Aj pu i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Pablo tijín:

—Mú'ee pe hui rájhuaui ti a'íjn raax'í'epi'íntare'en í ti tihuá'ajjte'e í romanos, a'íjna jemi pe a'umé.

Tí'ij nu'u Pablo a'uun a'uteveeca'a a'íjna jemi í Agripa

¹³ Teumé'eca a'achú cumu hua'apua xicaj, huaíca xicaj tí'ij seij a'uun a'ará'a a'ujna u Cesarea. A'íi pu a'íjn pú'een a'íjna ti rey jime'e tí'iteveeca'a. A'íi pu tihuá'ajjte'e a'íimej í mej Israel jetze ajtémecan. Ayee pu ántehuaaca'a tijín Agripa. A'íi pu ajta a'uun a'ará'a a'íjna ti yá'uvi'itín ti ayén ántehuaaca'a tijín Berenice. A'uu mú a'uvé'uju'un mej mi raatateújte'en me'íjna í Festo. ¹⁴⁻¹⁵ A'íne jéihua mú u á'ateeri me'újna, Festo pu raatá'ixaa a'íjna í rey a'íjna jime'e í Pablo. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—A'íjna tí'ij hui Félix airá'jraa í tí jín tí'iteveeca'a, netí'ij ne'újna á'ucatii u Jerusalén, a'íime í mej tí'ajta huá'a teyujta'a, majta hua'avaujsi í mej Israel jetze ajtémecan, a'íi mú tí'tij jín jetzen te'ujpuá'ajte me'íjna í Pablo. Majta á'iyen néjhuaviiri'í nej puajtzi raatá'an. ¹⁶ Ayee nu tihua'utá'ixaa ne'íjna jime'e ti caí taatá'aca í hua'aye'ira í romanos tej tiyen puajtzi raatá'an í Ja'atij ti a'íjn huámi'ini. Amuacá pu ayén tiú'ujxe'eve'e ti a'íjn ja'ati tiu'uxáj huá'a jamuan í mej tí'tij jín jetzen tí'ijpuá'ajte'e ti rusej runiuuca jín huateújnán.

¹⁷ A'íj nu hui jín, matí'ij mú a'uvé'uju'un neetzi jemi, canu a'achú á'atee, sino yee ruijmua'ate'e yee nu a'ujyejxi huá'a jamuan í jueesi. Netí'ij ni raata'ajjtaca'a mej rá'anvi'itín í Pablo. ¹⁸ Majta me'ín í mej tí'tij jín jetzen te'ujpuá'ajte, matí'ij auté'jhuii mej tiu'utaxáj, camu me'íjna jín jetzen te'ujpuá'ajte a'ij nej tí'imua'ajca. ¹⁹ A'íi mu'u jín tiraaxájtzi'iri'i me'íjna jime'e í ruye'irá, ajta a'íjna í ja'ati teecan ti ayén ántehuaaca'a tijín Jesús. Mi ajta a'íjn Pablo ayén tí'ixa tijín: “Aúche'e pu nu'u ruuri a'íjna í Jesús.”

²⁰ Ja'íne canu a'atzu rájteu a'ij nej ye'í huá'ini ne'íjna jime'e, netiraata'íhuu'uri'i ne'íjna í Pablo ti pua'a u á'uye'imi'i a'ánna Jerusalén mej mi ye'ux'í'epi'íntare'en me'íjna jime'e. ²¹ Tí'iquí a'íjn naatáhuaviiri'í ti a'íjn hui raax'í'epi'íntare'en í ti tí'ta'ajjte'e ítejmi í tej romanos pú'een. Netí'ij ni raata'íteca'a ti aiteánami'íhuu, ajta caí capu rí'iri nej raata'íte ne'íjna jemi í ti tí'ta'ajjte'e.

²² Aj pu i a'íjn Agripa ayén tiraata'ixaa tijín:

—Na'aráanajche hui nej ráanamua inee ruséntacan.

Aj pu i ayén tiu'utaniú a'íjna í Festo tijín:

—Ruijmua'a pej hui ranamua'jran.

²³ Yee ruijmua'ate'e yee pu a'uun a'ará'a a'ájna í Agripa, ajta a'ájna í Berenice, ajta a'ájna í Festo. Jéihua mú á'ujtzaahuat'e'eca'a. Mat'í'ij mí me'uun á'uteájrupi huá'a jamuan í mej vivejme'en jín títetateí í xantaaru'u, majta í mej ye'erá'aja me'ájna í Pablo. ²⁴ Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Festo t'í'jín:

—Agripa mí pej i'í rey, seajta mí sej yee huaté'uu ta jamuan, xaasej hui sem'ájna mí tevi. A'í'ime í mej Israel jetze ajtém'e'ecan í mej a'uun é'eche a'ánna Jerusalén, majta í mej íyeyen a'uchéjme ayujna Cesarea, naí'mi'í mú naatáhuaviiri'í a'mijna jime'e í tevi. Ayee mú títetéjjíhuajmé'e t'í'jín: “Capu nu'u ché'e ayén tiraav'íjete'e ti ruuri.”

²⁵ 'Ayee pu hui tiná'amitiejte'e ineetzi ti caí t'í'it'í'jín jín auté'ítze ti hua'atá'aca mej raajé'íca. Ajta amijna, ayé'e pu tinaatáhuaviiri'í t'í' a'ín nu'u raax'í'epi'íntare'en a'ájna í t'í'itá'ajjte'e. Net'í'ij ní niyeyen tiu'umuá'aj j'í'jín niché'e raata'íte ne'ú'jna u Roma.

²⁶ 'Ja'íné capu hui a'í'j tiná'amitiejte'e a'í'j nej ye'í tiraata'íte í nevástara'a, a'ájna t'í' t'í'itá'ajjte'e a'ájna jime'e í tevi, nee nu yee ravé'evi'í'ti mú'ejmí jemi, ne'í'huamua'a, neajta mú'eezi jemi, Agripa, mí pej i'í rey, patá'aj tiraa'í'huu'u t'í'jín huámua'areeri'í'huu a'í'j nej ye'í tiraata'íte. ²⁷ Ayee pu'u, a'íné ayey ne'ese capu t'í'it'í'jín vaire'e t'í' pua'a nej caí ra'uyú'uxan a'í'j mej t'í'it'í'jín j'etzen t'í'ljí'pua'ajte'e nej ní raata'íte. —Ayee pu tiraata'í'xaa a'ájna í Festo.

26

T'í'ij nu'u Pablo rusej runiuuca jín huaté'ujna a'ájna jemi í rey, a'ájna t'í'í' Agripa

¹ Aj pu í Agripa ayén tiraata'í'xaa a'ájna í Pablo t'í'jín: —Nee nu muaatá'asin pej tiu'utaxá'j muua' níuuca jime'e.

Aj pu í Pablo ajmeijca'ataca'a. T'í'ij í a'ut'éjche ti huaté'ujnan runiuuca jime'e. ² Ayen t'í'jín:

—Agripa mú'ee pej i'í rey, yee pu hui tiná'amitiejte'e t'í' temua'a naa tineet'éva'iri nej yé huaté'jee mú'eezi jemi nej ní huaténan j'í'jín í mej jín t'í'í'xajtzi'í í mej Israel jetze ajtém'e'ecan. ³ Naa pu ne'ase a'íné pepu'uri ramua'aree a'í'j t'í'í'een í hua'aye'ira í mej Israel jetze ajtém'e'ecan, pajta ramua'aree í mej jime'en rú'jee. A'í'j nu jín niyeyen t'í'ímuaahuavii pej náanamua temua'a naa.

A'í'j t'í'í'techejca'a a'ájna í Pablo t'í'ij caí xi huatá'ujtuaa í tavástara'a jemi

⁴ 'Naí'mi'í í mej Israel jetze ajtém'e'ecan mu'uri hui ramua'aree a'í'j nej yé tiu'ut'éveeca net'í'ij pá'ari'ístaca'a, ajta j'í'jín nej neri vásta'a. Canu t'í'it'í'jín a'í'j huáruu a'ujna nej é'eche ní íyecu'i, canu neajta t'í'it'í'jín a'í'j ruure. ⁵ Mu'uri á'atee mej nemua'ate. T'í' pua'a hua'ará'ánajche, í'í'ri'í'ri mej miyeyen tiu'utaxá'j yee nain nu jín te'ara'aste'a í ye'í'rá í mej raax'í'epi'í'ntare í mej í'í' fariseo. Jaitze'e pu hui muá'í'eri hua'aye'ira a'í'imej í fariseo.

⁶ 'Mí majta, mu'uri u ne'ará'ajaj mej mí neetzi jetze te'ujpuá'ajte'en me'ájna jime'e nej rachú'eve'e ne'ájna t'í' Dios jín te'ataú'jratziiri'í í tavaú'jsimua'aci'í' jemi.

⁷ 'Majta a'í'ime í tate'í'istemua'a í mej tamuá'amuata'a japuan hua'apua ará'ase, a'í'í' mú majta rachú'eve'e ajta na'a caí teja'ur'é'enen a'ájna xicá'ara'a jetze mat'í'ij huatarú'jsin huá'a t'zajta'a í mí'ichite. A'í'j mú hui jín raná'amiche'e í Dios. Nain t'í'jca'ari t'zajta'a, majta nain t'í'ca'ari t'zajta'a mú ravaire'e. Ajta mú'ee, Agripa, pej i'í rey, a'íné ayé'e nu che'at'á' nena'a t'í'ljí'chu'eve'en ne'ájna, a'í'j mú jín t'í'í'xajtzi'í. ⁸ ¿Ní t'zaa caí r'í'í'ri sej rá'antzaahuat'e'en t'í' Dios ajtahua'a hua'utá'asen í mej meri huá'cuii mej mí majtá'hua'a huatarún?

Pablo pu nu'u a'í'j pua'a huá'aruurejca'a a'í'imej í mej té'atzaahuat'e

⁹ 'Nee nu neajta jé'cuu'ímua niyeyen t'í'ímua'ajca t'í' ayén tiú'ujxe'eve'e nej nain jín t'í' hua'utá'í'jmí í mej rá'atzaahuat'e me'ájna t'í' ayén ántehuaa t'í'jín Jesús t'í' Nazarét é'e'eme'ecan.

¹⁰ Neajta niyeyen huarij a'ánna Jerusalén. A'í'ime í mej t'í'ajta teyujta'a, a'í'í' mú hui cuap'é'ee naatapí'j í nej jín huatá'nci'ípua nej hua'íteá'anan jé'í'hua í mej té'atzaahuat'e. Ajta, mat'í'ij huá'acuí'í'care'e, nee nu neajta tiu'utá'a í ca'aní'jra'a ne'ájna jime'e t'í' na'ará'najcheca'a.

¹¹ 'Mu'í'it'í' nu hui pua'í'jti hua'utá'a mej mí ra'antipua'ajte'en í mej rá'atzaahuat'e, mej mí majta raaté'í'eehuata me'ájna í Jesús. Ayee nu huá'aruurejca'a nainjapua hua'at'éyujta'a, a'íné jé'í'hua nu huá'ajcha'í're'eca. A'u t'í' na'a nu huayé'í've mat'í'j mena'a titeeché'ejme'ecaa nej ní a'í'j pua'a huá'uruuren.

Pablo pu nu'u ajtahua'a tihua'a'í'xaate'e í teite t'í' Jesús ru'í'rá'jtuaa
(Hch. 9:1-19; 22:6-16)

¹² 'Ayee nu éeni'í'ci'e aumé'ecaa ne'ú'jna Damasco. A'í'ime í mej t'í'ajta teyujta'a, a'í'í' mú hui naata'íteca'a, majta naatá'a í nej jín niyeyen rí'ci.

¹³ 'Ayee nu t'í'ímua'í'xaate'e, mú'ee pej i'í rey, a'ú'u nu aumé'eca juye jetze a'at'zaj cumu tacuarixpua net'í'ij raasej t'í' a'icá'taaxi u ta japua. Temua'a pu ne jetze t'í'í'rá'jve í t'í'aj, ajta huá'a jetze í mej ne jamuan á'ujujhua'ane'e. Jaitze'e pu huatá'taaxi caí í xicaj. ¹⁴ Tet'í'ij t'í' á'itavátzi. Aj nu ní ja'ati huánamuajri'í t'í' á'a teja'utaxájtaca'a hua'aniyuuca jime'e a'í'ime í mej Israel jetze

ajtémecan tijín: “Saulo, Saulo, ¿a'iné peji pi piyen a'ij pua'a neruure ineetzi? Mú'ee pe asej a'aa í puajtzi.”

¹⁵ Net'ij ni niyen tiraata'ihua'uri'i tijín: “¿A'ataani peji pú'een, nevástar'a?”

'Aj pu í ayén tiu'utaniú tijín: “Nee nu nu'u ne'ín pú'een í Jesús, peji a'ij pua'a neruure.

¹⁶ Ajchesi. Huatéechaxi. Ayee nu 'een jín huatasejre mú'etzi jemi neji ni timua'ijcate'en ne'ijna jime'e peji naatévair'e, pajta tihua'utá'ixaate'en í teite a'ij peji peri tiu'uséij inee jemi, pajta piyen tihua'utá'ixaate'esin a'ij neji nauj éeni'ic'e timuaatasejrate'esin.

¹⁷⁻¹⁸ “Nee nu nu'u á japua niuuni huá'a jemi í mej Israél jetze ajtémecan, neajta huá'a jemi í mej seji chuéjra'a japua é'eme'ecan. Ijii nu hui muaata'iti peji á'ura'ani a'imej jemi mej mi yaú'itíeé muá'ara'ani, majta ráamua'aree a'ij ti t'ijxe'ev'e í Dios, ti í caí ché'e a'ín tihua'ajte'e í Satanás sino Dios pu'u tihua'uta'ajte'esin. Aj pu nu'u xaa Dios tihua'utá'uuni'ira. Ajta hua'utá'asin mej me'uun a'ut'é muá'ara'ani a'imej jamuan í ti Dios r'í á tihua'utéhuii a'ijna jime'e í mej ná'antzaahua.” Ayee pu hui tinaatá'ixaa a'ijna í Jesús.

¹⁹ 'Ayee pu'u xaa, Agripa mú'ee peji i'í rey, nera'ará'aste ne'ijna u ta japua ti é'esejre'e. ²⁰ Net'ij ni amuacá tihua'utá'ixaa ne'imej í mej a'uun a'uchéjme a'ujna Damasco. Neajta a'imej jemi í mej me'uun Jerusalén é'eche. Neajta najm'i'ic'e tíj na'a a'uun ti huatacá'a u Judea, a'úu nu tihua'utá'ixaa í teite, neajta í mej seji chuéjra'a japua é'eme'ecan. Jéihua nu hui hua'ujé mej mi sejié tiú'umu'a'ati í ru tzajta'a, mej mi majtáhua'a Dios jemi seíre'e muá'ara'ani, matá'aj majta miyen huá'rini mej mi seica ráamua'aree tíjín: “Mu'uri seicié tiu'umuá'aj.” ²¹ A'ij mú hui jín í mej Israél jetze ajtémecan, a'í mú naateevi'i a'ujna teyujta'a. Méneje'icatacuca'a, micu.

²²⁻²³ M'í ajta, Dios pu naatévai jéihua. A'ij nu jín caí xi huam'í sino naúche'e nu hui tihua'ixaa'e najm'i'ica í teite, í mej t'írí, neajta í mej vaujsi. A'ii nu'u hua'utá'ixa a'ij mej tiu'utaxájtaca'a a'íme í mej t'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan, ajta a'ijna í Moisés teecan. Ayee mú tiu'utaxájtaca'a ti ayén éene'en riníche'en ti nu'u ayén rajpuaitzi á'ara'ani a'ín ti Dios án ya'ujra í ipuari jetze. Ajta nu'u t'íj huam'ín, a'í pu a'ín pú'eene'e a'ame í ti amuacá huatarújsin í m'í'chite tzajta'a. Ajta á'iyen a'ín nu'u tihua'ixaa'en ti ari é'esejre'e í ti jín Dios hua'utévai í teite í mej Israél jetze ajtémecan, ajta í mej seji chuéjra'a japua é'eme'ecan.

Pablo pu nu'u t'í'tese'e a'ij ti ye'í tiraamuá'itin a'ijna í rey

²⁴ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a í Pablo, aj pu í á'iyen huajjhuaca'a a'ijna í Festo tijín:

—Pablo, pá'atimua'i mú'ee. Pá'atimua'i hui pe'ijna jime'e peji jéihua tihua'amua'ate.

²⁵ Ajta a'ín í Pablo, ayé pu tiraata'ixaa tijín:

—Festo peji i'í tajtuhuan. Canu hui netímua'i. A'ijna jime'e í neji neri tejamuá'ixaa nemua'atziira'a jetze pu huanéj ti r'én, ajta ayén ti'ayajna. ²⁶ Am'í pu hui rey rú'umu'a'aree a'ijna jime'e. A'ij pu jín í'iri'iri neji caí t'ítziine'e netiu'utaxájtaca'a. Ajeji ne'ase, capu t'ítij a'ij huar'íj ti caí ráamua'areeri'i, a'íné capu t'ítij a'ij huar'íj avíitzi'i jime'e.

²⁷ 'Ari mú'ee, Agripa peji i'í rey, ¿ni peací rá'atzaahuat'e í mej tiu'utaxájtaca'a a'íme í mej t'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan? Nee nu ramua'aree peji rá'atzaahuat'e.

²⁸ Ajta Agripa ayén tiraata'ixaa tijín:

—¿Ni ayén timuá'amitietje'e peji pe'ijna jín na'antimuá'itin neji neajta inee t'ántzaahuat'e en a'ijna jime'e í niuucari ti caí t'ímu'íi?

²⁹ Ajta a'ín í Pablo ayén tiu'utaniú tijín:

—Ti pua'a c'j na'a, na'ari ti pua'a jéihua, ayé nu hui t'ijxe'ev'e í Dios jemi, peji mú'ee, majta na'm'i'í mi seica í mej nenamua'ijii, mej mi miyen tira'ará'asten me'ijna í Jesús netíj inee, í neji jime'en neri puajtzi huatánne'a, sino mej caí miyen tirajpuaitzi muá'ara'ani netíj inee.

³⁰ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a a'ijna í Pablo, t'íj i huatéechaxi a'ijna í rey, ajta a'ijna í tajtuhuan, ajta a'ijna í Berenice; majta mú huatéhuiixi í mej e'eré'ete'ecaa huá'a jamuan.

³¹ Aj mú mi huiráci rujímua'a mej mi t'ihua'urixaa'te en me'ijna jime'e. Majta miyen tiu'urixaa'te'ecaa tijín:

—Amijna mí tevi, capu hui t'ítij a'ij huáruu í ti t'ítá'aca í mej jín raajé'ica. Capu ajta ayén tiraavíje'te ti ayén aiteánami'ihua.

³² Ajta a'ín Agripa, a'í pu ayén tiraata'ixaa a'ijna í Festo tijín:

—Ti pua'a a'ín caí ayén t'ijhuaca'ta a'ín raax'ep'i'intare'en í ti t'íta'ajte'e, r'í'ristaca'a pu tej ra'uxíje'te'enche'e iteen.

27

Mej nu'u raata'ite me'ijna í Pablo a'ujna u Roma

¹ Mat'ij raax'ep'i'intare mej hua'uta'ite a'ujna Italia, mat'ij mi tiu'utái me'ijna í Pablo, majta í seica í mej námi'ihuaca'a seji jemi í ti anxite t'í'ajta. Ayee pu ántehuaaca'a a'ijna

tijín Julio. A'íi pu tihuá'ajjte'e í mej miyen ánte'arua tijín xantaaru'ustemua'ame'en í ti tí'íta'ajjte'e.

² A'uu tu a'atéeci baarcu jetze a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Adramitio. Ajta a'íin í baarcu, a'íi pu antamé'eniche'e után pújme'en ti ij a'uun a'ure'eneniche'e a'u mej baarcu a'uté'uuve ti huatacá'a u Asia. Teti'ij ti a'ucij, seij pu ajta á'uraa ta jamuan ti ayén ántehuaaca'a tijín Aristarco. A'uu pu é'eme'ecan a'ujna Tesalónica, a'ujna chajta'a ti a'uun huatacá'a a'ujna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Macedonia.

³ Yee ruijmua'ate'e yee, teti'ij ti te'uun a'ará'a baarcu ti a'utéche'eca ti ayén téja'arájtehuaa tijín Sidón. Ajta a'íin í Julio, a'íi pu rí'i tí'itevistaca'a a'íjna jemi í Pablo. A'íi pu raatá'a ti huá'umuaare í ru'amiigustemua'a. Majta me'ín í amiigustemua'ame'en, rí'i mú naa tira'ancure'evi'iti í Pablo.

⁴ A'uu tu tijtá ti antacij. Teti'ij ti te'uun a'uré'ene ti e'eráhuachi, ta'úutata'a tu pújme'en ajcáane. A'ujna ti ayén téja'arájtehuaa tijín Chipre. A'uu tu pújme'en a'uré'erupi a'iné yéeme'en pu avé'eecaca. ⁵ Teti'ijta ti antacij a'ájna vejlí'i ti e'eve'e'ástime í jaj, a'uun ti huatacá'a a'ujna u Cilicia, ajta u Panfilia. Teti'ijta ti te'uun antanéj a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Mira, ajta a'uun ti huatacá'a já'ahua'a Licia.

⁶ Ajta a'íin ti anxíte tí'ajjta, seij pu a'uun huáteu í baarcu ti Italia á'ume. A'uu pu é'eme'ecan a'íjna í baarcu a'ujna Alejandria. Aj pu a'íin taata'ajj tej até'icne te'íjna jetze. ⁷ A'íjna í baarcu, yee pu pua'an xicaj á'atee ti huaméj. Jé'ecan pu taatamuári'eriste. Xa'ichu'i tu á vejlí'i a'uré'ene a'ujna ti e'eráhuachi ti ayén téja'arájtehuaa tijín Gnido. Aúche'e pu á e'evé'eecaca'a a'ujna. A'íj tu jín u jetze pújme'en ajcáane ti e'eráhuachi ti ayén téja'arájtehuaa tijín Creta. A'uu tu vejlí'i a'uré'ene a'ujna já'ahua'a Salmón.

⁸ Teti'ijta ti mú á'uju'un muári'eri jime'e a'ujna ti e'eve'e'ástime í jaj. Teti'ijta ti te'uun antanéj ti baarcu a'utéche'eca ti ayén téja'arájtehuaa tijín Ti a'urí'en ti rí'iri ti irá'ujcheni. A'uu pu vejlí'i pítejá'arici a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Lasea.

⁹⁻¹⁰ Tu'uri a'ateevi'i tej huajú'un. Pu'uri tiú'utziini'ire'ecaa a'ujna a'u tej a'uju'uccaa, a'iné pu'uri vejlí'i pí tí'irijca í ti jetzen ti huáseevi'í á'aye'i. A'íj pu jín ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í Pablo, tijín:

—Mú'een teteca, ayée pu hui tiná'amitiejte'e ineetzi ti jé'ecan tiú'utziini'ire'e a'ame, ti pua'a taajú'un. Teyá'ujisin í baarcu, teajta í ijca, ajta ayén tiu'utári'iriistari tej hui á'uveti iteen.

¹¹ Ajta a'íin ti anxíte tí'ajjta, jajze'e pu rá'antzaahua a'íjna í ja'ati ti baarcu huajájsin, ajta a'íjna ti antiújmua'aree a'íjna u baarcu jime'e. Ajta a'íjna í niuucari í ti Pablo hua'utá'ixaa, capu rá'antzaahua.

¹² Ajta a'ujna mej autéjhuii, capu naa hua'é'ene'e mej mi me'uun á'ateevi'in me'újna a'íjna xicajra'a jetze í huácimuaajra. A'íj mú jín mu'íití miyen tiu'umuá'aj mej á'ucicne me'újna mej mi me'uun e'ará'asti me'újna Fenice, tej ti a'atzu á'ateevi'in te'újna, baarcu ti a'utéche'eca. A'ujna Fenice, a'úu pu Creta e'ejtéme'ecan. A'uu pu seijre'eca'a tíj na'a újtepua pújme'en, ajta ante pújme'en.

Tí'ij nu'u japuutzari hua'utá'aseca'a eeca jamuan á jaata'a

¹³ A'ujna, cij pu tí'iré'e'ecarej ye'icáa yénte pújme'en. Ayee mú tí'ixajtaca'a tijín rí'iri mej nu'u mauj huajú'un. Matí'ij mí a'ucij. A'uu mú vejlí'i e'ejtéene a'u ti e'eve'e'ástime í jaj, a'ujna u Creta.

¹⁴ Mí ajta, capu a'achú a'ateevi'i, ca'anín jín u a'utá'eecareca'a í jiri jetze. Ca'anín pu jín raataj'itze í baarcu a'íjna ti yéntepua pújme'en a'iré'e'ecareca'a. ¹⁵ Jé'ecan pu ye'utajchájraa í baarcu. Capu ché'e huatári'iristareca'a tej huajú'un í eeca tzajta'a. A'íj tu jín huatá'ta ti tá'antini í eeca. ¹⁶ Aj tu ti te'uun a'uré'ene ti e'eráhuachi, chuej ti cílieen, ti ayén téja'arájtehuaa tijín Cauda. Capu ayén rí'i huápi'i tiú'eecaca'a a'ujna.

Ajta a'íin í baarcu ti cílieen jín seijre'e tej raajájsime'e, muári'eri tu jín ra'antítuaa í baarcu jetze ti ve'ée. ¹⁷ Matí'ij meri ra'antítuaa, aj mú mí raatacá'ane caujnari jime'e í baarcu ti ve'ée. Mu'uri tí'itziine'ecaa'a ti ari té'ejcachee í sej japua. Ayee pu téja'arájtehuaa a'ujna tijín La Sirte. A'íj mú jín ra'acájtuaa á jaata'a í tí'itij ti ij ra'anján í eeca.

¹⁸ Yee ruijmua'ate'e yee, aúche'e pu huá'eecaca'a temua'a, jeíhua. Matí'ij mí autéjhuii mej te'etéhua'axin á jaata'a í ijca mej tiú'utisime'e í baarcu jetze. ¹⁹ Huaíca xicaj tu á'atee tej te'etehua'axi tamujca'a jime'e nain ti tiú'utisime'ecaa í baarcu.

²⁰ Jé'ecan tu á'atee tej cai a'atzu raasej í xicaj, teajta í xu'ura'ave. Ajta aúche'e pu a'ij pua'a hua'é'eene'ecaa. Temua'a pu tiú'eecaca'a, majta viiyeca'a. Tu'uri tiyen tí'imua'ajca tej teri muá'itiche'esin. Teajta tiyen tí'imuaajca tej cai ché'e a'ij rini.

²¹ Ajta tu'uri a'ateevi'i tej cai tí'itij cua'acaa. Aj pu í huatéechaxi huá'a tzajta'a a'íjna í Pablo. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Mú'een teteca, sena'ajtzí ná'antzaahuat'e'enche'e. Sej caí e'eráci'ica'anche'e se'újna u Creta, catu tiyen teja'urieéniche'e í jca. ²² Aru íjii, jeihua nu hui á'amuahuvii sej uhuatéjca'anen mi ru tzajta'a, a'iné capu ja'ati mi'ini mú'een. Tij teajta baarcu á'urieni. Capu amín ti'itáj.

²³ Tica'a, sej pu hui huatasejre inee jemi, sej ti ravaire'e í Dios í nej neajta ravaire'e inee, í ti ajta necha'ii. ²⁴ Ayeé pu tinaatá'ixaa tíjín: “Pablo, capej nu'u tí'itziine'e. Ruxe'eve'e tí a'ín César raaxí'epi'intare'en í mej jín tí'imuaaxájtzi'i. Ajta nu'u ruxí'evii'ira' pu jín Dios raatá'a mej ruuri muá'ara'ani naími'i a'achú pua'amé mej huajú'un é'e jamuan.”

²⁵ A'íj pu hui jín setá'aj uhuatéjca'anen mi ru tzajta'a, mú'een, teteca. Nee nu xaa rá'atzaahuat'e'e í Dios. Ayeé pu té'eme a'ij tí a'ín tinaatá'ixaa. ²⁶ Mi ajta, aúche'e pu hui ruxe'eve'e tej te'uun e'ará'asti a'ujna já'ahua'a tí e'eráahuachi.

²⁷ Teumé'eca a'achú cumu tamuáamuata'a japuan muáacua xicaj, tíca'a, aúche'e pu ráatajchijme'e í baarcu í eeca. A'ijna japua í jaj tí ayén téja'arájtehuuaa tíjín Adriático, tí'ij teja'ur'e'ene cumu a'atzaj já'ita'a tíca'a, a'íime í mej ramuari'e'e í baarcu, mu'uri ramua'areerca'a tej teri ratá'asijme'e a'u tí e'eráahuachi. ²⁸ Mat'íj mi raat'éitíee caujnari jime'e a'achú tí auutí'i. Ayeé pu autí'icaa a'achú cumu seité japuan tamuáamuata'a japuan arájsevi meetro. Capu a'atzu a'ateevi'i, majtáhua'a raat'éitíee, pu'uri seité japuan aráhua'apua meetro autí'icaa.

²⁹ Mat'íj mi muáacuaca atéehua'axi í tepúusti'i tí acaujtuáavijmee cítzata'an í baarcu tí í sej jetze avá'ujnan. Metí'tiziiine'eca'a tej te'ejteátu'a í tetej jetze. Majta tí'tiziiine'eca'a, a'íj mú jín aut'éjhuii mej huatéjnuuini ajta na'a caí huatapuá'are.

³⁰ Seica mú miyen tí'ijxe'eve'eca'a mej huiráciine í baarcu jetze. A'í mú miyen rusejrataca'a mej ra'atéhua'axin í tepúusti'i tí acaujtuáavijmee. Mi majta caí miyen huaríj. Meraacájtuaa mu'u í baarcu í tí cilíeen jín seijre'e mej mi me'íjna jetze huatéjvauare'en. ³¹ Aj pu í Pablo ayén tiraata'ixaa a'íjna anxíte tí tí'ajta, ajta í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e tíjín:

—Ayeé pu hui tiú'ujxe'eve'e mej yee huatéaturan ta jamuan íiye baarcu jetze, na'ari caí, capu tí'itáj a'íj tejámuat'évair'e'esin.

³² A'íj mú jín me'ín xantaaru'u ra'antivejcheca'a í caujnari í tí jín a'íjtápi'ihuaca'a í baarcu tí cilíeen jín seijre'e. Aj pu 'i atéjve á jaata'a.

³³ Tí'íj ari tén tapuá'arijme'eca, Pablo pu ayén ca'aníjra'a tihua'utá'a í huá'a tzajta'a mej nu'u tí'icua'ani. Ayen tíjín:

—Pu'uri á'atee tamuáamuata'a japuan muáacua xicaj sej siyen tí'ijchú'eve'e, seajta siyen tirajpuajtzi tujri jime'e, caxu mé'e tejé'ecua'a. ³⁴ Nu'uri tejá'amua'ixaate'e sej a'atzu tiú'ucua'ani. Ayeé pu hui tiú'ujxe'eve'e sej si caí huácu'i'ini, a'iné capu tí'itáj a'íj á'amuaruuren.

³⁵ Tí'íj ayén tihua'utá'ixaa, aj pu 'i pan huirá'í. Tí'íj í r'í'í tiraatá'a í Dios jemi, mejseíraca'a í teite. Tí'íj í ra'antítaaraxi í pan, aj pu í a'ut'éjche tí ráacua'ani. ³⁶ Naími'i mú á'ujca'anejca'a. Mat'íj mi tiú'ucuaa majta a'íime. ³⁷ Ayeé tu ará'axcaa a'achú cumu hua'apua ciento japuan huacate japuan tamuáamuata'a japuan arájsevi tej arát'e'ecaa í baarcu jetze. ³⁸ Mat'íj tiú'ucuaa a'achú tí hua'aránajcheca'a, mat'íj mi ra'ateá'jrie á jaata'a me'íjna í triigu tí ij caí ch'é'e tíjetere í baarcu.

Tí'íj nu'u baarcu atedjrupi á jaata'a

³⁹ Tí'íj huatapuá'areca'a, camu ch'é'e huamuájtejcaa a'u tí pítejá'arici. Mat'íj mi raasej a'u tí é'erí'iri tí a'ut'éjcheni í baarcu, a'u tí huatáseata'a. A'uu mú tí'ijxe'eve'eca'a mej ye'use'aráichejra'ani í baarcu í sej japua tí pua'a rí'íriistan. ⁴⁰ Mat'íj mi ra'antivejcheca'a í caujnari í mej jín ra'íjtápe í baarcu. Majta raatáxipi í ciyej mej jetzen huajú'un. Mat'íj mi raatáxijtaca'a me'íjna í caujnari í tí jín ajtatápi'ihuajme'ecaa í paala í mej jín raat'échaxijte'en í baarcu. Majta miyen huaríj, merajcá'ane í cíxuri í ta'acávii í baarcu jetze á tí aúnee tí ij ra'anján eeca jime'e a'íjna í cíxuri. Mat'íj mi huataúra'a tí ra'antini a'íjna í baarcu.

⁴¹ Ajta catu raatá'aseca'a a'ájna a'u tí á'useaata'a a'iné sej jetze pu te'ejcáxi. Capu ch'é'e rí'íriistaca'a mej raatáru'uxante'en a'u tí aúnee. Ajta í cítzata'an u baarcu, pu'uri teená'achijme'ecaa a'íjna jime'e tí ra'ajtéeva'ara í jaj ca'anín jime'e.

⁴² Majta me'ín xantaaru'u, mehuá'acui'icuaa naíjmi'ica í mej aiteánami'ihuaca'a mej mi caí antajaún, ajta, mej mi caí á'ucí'ica'an. ⁴³ Ajta a'ín anxíte tí tí'ajta, a'íj pu ayén tí'ijxe'eve'eca'a tí japuan huániuini tí'íj ráavaire'en a'íjna í Pablo. Aj pu jín caí hua'utá'a í xantaaru'u mej huá'ucui'ini. Aj pu í ayén tihua'uta'áj í mej raayí'tihua'a mej huatajaún mej nu'u anáaté'ee mua'atévatzin á jaata'a mej mi antajaún u jetze pújme'en a'u tí á'useaata'a. ⁴⁴ Majta nu'u seica ciyej japua huatajaún, majta seica ciyej japua tí tí'ipát'atza í baarcu jetze ajtaná'axi. A'uu mú naími'i a'ará'a u jetze pújme'en. Capu ja'ati aujámi.

28

Tʼij Pablo a'uun a'uteveeca'a u Malta

¹ Tetʼij teri te'uun e'eré'etei ti e'eráahuachi, naími'i tu ruuricaa. Capu seij huamʼi. Aj tu ti ráamua'areeri'i tijín ayée pu téja'arájtehuaa a'ájna ti e'eráahuachi tijín Malta. ² Majta me'ín í mej a'uun é'eche, rʼi'í mú tí'titete'testaca'a itejmi jemi. Matʼij mi aúunai, aj mú mi taatajé tej ahuátapiste'en a'íné mevíyecaa, ajta huáseevi'i.

³ Ajta a'ín Pablo, ciyej pu huaré'esej tʼij ra'anajtuaa á tá'ataa. Aj pu i cu'ucu'u u airáane ti tiu'ujé'ica í taij jetze a'íné capu rá'aviicua'ireca'a ti pisti í taij. Ti'iquí Pablo tímu'iiri'i muájca'are'ara'an jetze. ⁴ Majta me'ín í mej a'uun é'eche, matʼij raasej ti cu'ucu'u a'án cáviijcaa muájca'are'ara'an jetze í Pablo, ayée mú tiú'urixaate'ecaa tijín:

—Cu xíee a'ín pú'een í ti tí'itecuil'ica. Pu'uri xaa ráavai ti caí aujámi á jaata'a. Mi ajta, ayée pu hui tiraavijte'e í Dios jemi, ti caí raatá'asin ti ruuri á'ara'ani a'ájna í Pablo.

⁵ Ti'iquí a'ín Pablo, raate'eca'atzij í rumuájca'a. Aj pu i án tá'ataa huavátzi í cu'ucu'u. Capu ti'itij a'ij ráaruu í Pablo. ⁶ Majta me'ín í teite, ayée mú tí'imujca tijín pu'uri t'n teájaasin. Majta seica miyen tijín pu'uri t'n mi'ini. Metʼijchu'eve'eca'a a'atzaj ti tí'itij a'ij raruuren.

⁷ A'atzu á'ateevi'ica, ajta a'ájna í Pablo, capu ti'itij a'ij ráaruu. Aj mú mi seicié tiu'umuá'aj. Matʼij mi miyen tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Amijna, Dios pu hui pírici.

⁷ A'ujna vejli'i chuej ti a'utacá'a, ajta a'ájna í ja'ati í ti tajtuhuan pírici a'ujna ti e'eráahuachi, a'í pu ta'ancuré'evi'iti. Ajta, temua'a pu naa títaxá'apuairi'i huaíca xicaj tzajta'a. Ayee pu ántehuaaca'a a'ájna tijín Publio.

⁸ Ajta a'ín táatájra'an a'ájna í Publio, a'í pu tí'icuil'ica'a. Jéihua pu pístacare'e, ajta a'achu'itaca'a. Ti'iquí Pablo ráamua'reca'a. Ajta raatáhuaviiri'i í Dios ti huarún. Aj pu i ra'avé'emuariéj án mu'útze'en. Tʼij i huarúj. ⁹ Ayee pu'u huarj, majta mú seica u a'uvé'uju'un í mej tí'icucui'í í mej a'uun é'eche. A'imej pu ajta tiú'uhuaa.

¹⁰ Jé'ecan mú rʼi'í tíataáeeje, majta nain mú tíataapuaíjve a'achú ti tí'tá'aturaate'ecaa í tej jín á'uju'un. Tetʼijta ti huátacate tej ti á'uciine.

Tʼij nu'u Pablo a'uun a'ará'a u Roma

¹¹ Tʼij teumé'eca huaíca máxcira'i, aj tu ti atéeci seij jetze í baarcu ti ajta a'uun a'uteájturaa témi jamuan ajta tʼj na'a caí ché'e tiú'ucimuajravi'icaa. A'uu pu é'eme'ecan a'ájna í baarcu u Alejandria í ti taajá'uti. Ajta, tí'itij pu seijre'eca'a á ti aúunee í baarcu jetze. Tí'iti pu antítaaviihuajme'ecaa hua'apua ti ayén seijre'e tʼj diosi í mej hua'apua, seij ti ayén ántehuaa tijín Cástor, ajta í seij tijín Pólux. Tetʼijta ti te'uun a'ucij tej ti te'uun u a'ará'asti, seij jetze í chajta'a. ¹² Tetʼij ti te'uun a'ará'a baarcu ti a'uteéche'eca a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Siracusa. Huaíca xicaj tu á'atee te'újna. ¹³ Tetʼij ti a'ucij. Tetʼij ti te'uun vejli'i ajtéene ti e'eve'e'ástime. A'uu tu ti a'ará'a te'újna chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Regio.

Yee ruijmua'ate'e yee yénte pújme'en pu ve'etá'eecaca'a ca'anín jime'e. Teajta seij jetze í xicaj, a'úu tu a'ará'a a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Puteoli. ¹⁴ A'uu tu huá'uteu seica í ta'ihuaamua'a. Matʼij mi taatajé tej te'uun a'uteá'turan huá'a jamuan sei iteeri. Ayee tu te'ájna jín huarj, tetʼij ti te'uun a'ará'a te'újna u Roma.

¹⁵ Majta me'ín í ta'ihuaamua'a í mej me'uun é'eche, mu'uri ramua'areereca'a tej teri te'uun á'uju'un. A'ij mú jín huiráaci u chajta'a mej mi ta'antinájche. A'uu mú imuá e'eráaci me'újna chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín El Foro de Apio, ajta ti ayén téja'arájtehuaa tijín Ti huaíca chí'ij e'erá'ase a'u mej á'ujta'aruaijve'e.

Tʼij Pablo hua'usej, aj pu 'i rʼi'í tiraatá'a í Dios, ajta jaítze'e ahuájca'ane í ru tzajta'a. ¹⁶ Tetʼij te'uun a'ará'a te'újna u Roma, a'í mú raatá'a ti Pablo rusej námi'ihua. Seij pu'u racha'íca'a í xantaaru'u.

Tʼij nu'u Pablo tihuá'a'ixaate'e a'ujna u Roma

¹⁷ Teumé'eca huaíca xicaj tzajta'a, aj pu i Pablo hua'utajé í mej tihuá'ajte'e í mej Israél jetze ajtéme'ecan. Matʼij tiújsej, tí'iquí Pablo ayén tihuá'utá'ixaa tijín:

—Ne'ihuaamua'a, canu hui tí'itij a'ij huá'uruu a'imej jemi í teite, canu neajta auté'ítze a'ájna jime'e í taye'irá. Ayee nu éene'e, majtáhua'a mú naateevi'i me'újna Jerusalén, matʼij mi a'ime hua'utátuii í romanos. ¹⁸ Metína'ihua'uri'i, majta miyen tí'ijxe'eve'eca'a mej naatátuaani a'íné canu tí'itij a'ij huá'uruu ti ayén tiraavijte'e mej me'ájna jín naajé'ica.

¹⁹ Canu tí'itij jín tihuá'axajtzi'iran í mej Israél jetze ajtéme'ecan inee. Mi majta, matʼij hua'ujniuuste, aj nu ni raatáhuaviiri'i ti a'ín raax'epi'íntare'en a'ájna ti ayén ántehuaa tijín César. ²⁰ A'í nu hui jín niyen tiraatáhuaviiri'i nej yé amuaatésej, neajta tejamuá'ixaate'en. A'ij nu jín amují'ici'i cadeena jime'e a'íné nee nu niyen che'atá nena'a tí'ijchú'eve'e í Dios matʼij a'imee í mej Israél jetze ajtéme'ecan.

²¹ Mat'ij mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Capu ja'ati mú titaja'utá'ti'iri'í mú'etzi jime'e a'ujna u Judea. Majta í ta'ihuamua'a, í mej a'uun e'eráaci, capu ajta ja'ati ti'itij jín ti'imuaáxtzi'í, ni capu ajta ja'ati titaatá'ixaa mú'etzi jime'e ti'itij pej a'ij huáruu mé já'ahua'a.

²² 'Ajta itejmi, ta'aráanajche tej hui ráanamua a'ij pej ti'ixaa mú'ee, a'iné najm'i'ici'e pu a'ij pua'a namuajre'e a'ijna jime'e í ti jécua í niuucari pej tihua'ihuá'ixaa í teite. —Ayeé mú tiraata'ixaa me'ijna í Pablo.

²³ Mat'ij mi raaxi'epi'intare ja'anáj mej majtáhua'a tujúseire'esin mej mi majtáhua'a ráanamua me'ijna í Pablo. Mu'ití mú ajteáxiireca'a í teite a'u ti Pablo a'uteveeca'a. Tij na'a aré'apua'a te'utéjche ajta chúmua'anímua, raatapuá'ajta'a ti tihuaú'ixaa a'ijna jime'e ti Dios tí'ajta nainjapua íyén chaanaca japua, ajta u ta japua. A'ijna í Pablo huá'atese'eca'a ti hua'utémua'itín mej mi rá'antzaahuat'e'en í Jesús. A'ijna í yu'uxari jetze pu tihua'utá'ixaate'eca'a a'ín ti ra'uyú'uxaca'a a'ijna í Moisés teecan, ajta a'ín mej ra'uyú'uxaca'a í seica í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. ²⁴ Seica mú rá'atzaahuat'e'eca'a a'ij ti Pablo tihua'ixaate'eca'a. Majta seica, camu a'atzu rá'atzaahuat'e'eca'a.

²⁵ Mat'ij mi caí a'ij tiu'utá'a. A'ij mu jín a'ucjxi. Maúche'e mú seica ranamuáaraca'a a'ij ti Pablo tí'ixajta'a. T'ij ra'antipuá'ajte, ayéé pu tihua'utá'ixaa tijín:

—A'ín í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, tzáahuati'ira'a pu hui jín tihua'utá'ixaa á'amuavausímua'aci'í tí'ij a'ín Isaías ayén tiu'utaxájtaca'a í Dios jetze me'ecan tijín:

²⁶ Aricu, huá'a tzajta'a a'íme jemi í teitestemua'ame'en.

Patá'aj nu'u tihua'utá'ixaate'en yee mú'een xu ranamuáara xá'aju'un, aru caxu yaú'itiéé xá'aju'un.

Ja'ati pu nu'u xaa tejámuaatá'ixaate'esin a'ijna jime'e í niuucari, aru caxu ramua'aréeren a'ij ti huataújmu'a'a.

²⁷ Ayeé nu nu'u huá'aruuren a'iné mu'uri hua'uteána í huá'axiejni'u'uca jetze.

Majta nácxaxa'í pú'een.

Yee mú cu xiee mecaí tanamuaj.

Camu nu'u majta atanéjne'e.

Canu xaa hua'utá'asin mej mé uunéjne'ere.

Canu neajta hua'utá'asin mej ráanamua a'íme mej mi yaú'itiéé muá'ara'ani í ru tzajta'a, mej mi caí yé vé'uju'un ineetzi jemi nej ni tihua'utá'uuni'í.

Ayeé a'ijna í Isaías í Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a.

²⁸ 'Setá'aj hui siyén ráamua'aree mú'een, íjii ti yú aumé, ti Dios ari hua'utá'a í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, mej mi miyen che'atá mena'a tira'ancuré'an í ti jín Dios te'ataújratziiri'í ti nu'u huá'a japua huatániuni. A'í mú xaa ranamuajran, micu. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'ijna í Pablo.

²⁹ T'ij ayén tiu'utaxájtaca'a a'ijna í Pablo, aj mú mi a'ucj í mej Israel jetze ajtéme'ecan. Mat'ij mi huiráaci á pua'acié. Aj mú mi ti'itíurixáate'ajraa rujímua'a.

³⁰ Ajta a'ijna í Pablo, a'úu pu á'atee hua'apua nine'ira'a a'ujna u chi'ita í mej huataújneij tzajta'a. A'í pu hua'ancuré'evl'itijcicare'e najm'ica í mej yé'emuaarecare'e. ³¹ Jéihua pu tihua'ixa'atehua'a a'ijna jime'e ti Dios nain jín antiújmua'aree íyén chaanaca japua, ajta u ta japua. Ajta tihua'amua'atehua'a a'ijna jime'e í tavástara'a, í Jesús ti Dios án yá'ujra í ipuari japua. Capu tí'tiizine'eca'a a'ijna í Pablo. Ajta capu ja'ati niu'ucami'ica'a.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'ímej í mej Roma a'uchéjme'ecaa

Pablo pu huá'ateujte'e

¹ A'ij nu jetze tejá'amuayu'use'e ne'íjna jime'e í nej ravaire'e í Ciríistu'u ti i'í Jesús. A'íi pu na'antíhuau ineeztí, í nej í'í Pablo nej ni ne'íjna jín te'ará'asten a'ij ti a'íin tinaa'íjca. Aye'e pu een jín na'avé'ehuau huá'a tzejta'a í seica, nej ni tihua'utá'íxaate'en ne'íjna jime'e í niuucari ti jín Dios huá'a japua huániuuni.

² Jéjcau imuá pu Dios ayén te'ataújratziiri'í ti ayén r'í'í tihua'utá'an a'ímej í mej tí'lixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. A'íj mú jín miyen ra'utéyu'uxaca'a me'íjna jetze í yu'uxari ti yen téjmi jemi huateájturaa. ³ Ajta a'íin í niuucari, a'íj pu jime'en raxa a'íjna ti i'í yaujra'an pú'een, ti ajta airáane a'íjna jetze í David teecan. Aye'e pu teja'uré'ene a'íne a'íi pu teáatacan huanú'ihuaca'a mat'íj í seica.

⁴ Mí ajta a'íin í Dios, a'íi pu á'iyen ayén ra'antíhuau'u ti nain jín antiújmua'areere a'íjna jime'e ti a'íjna jetze arájca'anejca'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios a'íjna ti ayén raatamuá'a tíjín niyauj pu yee pú'een. Dios pu ayén nain jín tira'íjca tí'íj a'íin a'ítáara huá'a tzejta'a í mí'ichite. A'íi pu a'íin pú'een a'íjna í ja'ati ti ayén ántehuaa Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u. A'íi pu tavástara'a pú'een.

⁵ Ciríistu'u nu jetze ra'ancuré'a a'íjna ti jín í Dios r'í'í tinaatá'a nej ni niyen jetzen me'ecan á'ura'ani huá'a tzejta'a í teite nej ni niyen hua'utá'inen mej mi ra'ará'astijre'en me'íjna í tavástara'a me'íjna jime'e mej té'antzaahuat'e'en, naími'í í teite í mej yen chaanaca japua huachéjme.

⁶ Seajta mú'een, mú'een xu seajta huá'a jetze ajtémecan a'íime í teite, í ti Dios ajta amua'antíhuau'u mú'ejmi sej si jetzen ajtémecanta xá'ara'ani í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u.

⁷ A'íjna yu'uxari jetze nu niyen tejá'amuayu'use'e naíjmi'íca mi sej se'uun huachéjme se'újna u Roma, mú'een í ti Dios já'amuaxe'eve'e, ti ajta amua'antíhuau'u sej si jemin seíire'e xá'ara'ani. Ché'e ayén teja'uré'enen ti a'íin í Dios, í tej rájya'upua, ajta í tavástara'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u, miché'e me'íin r'í'í tejamuata'an, majta amua'anpuá'ajte'en.

Pablo pu nu'uraxí'eve'e ti huaja'uvé'emuaare u Roma

⁸ Amuacaícan jime'e, ayé nu naíjmi'í r'í'í tiratá'aca ne'íjna í Dios í nej ravaire'e ne'íjna jime'e sej siyen tirá'astijre'e í Dios. Jamuan í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u, ayé nu r'í'í tiratá'aca, a'íne nain japua í chaanaca mu'uri ramua'aree sej siyen té'atzaahuat'e'e. ⁹⁻¹⁰ Ajta a'íin í Dios, í nej ravaire'e nain jín a'achú nej a'anca'anéecan jín niyen tihua'utá'íxaate'en í niuucari ti jime'en raxa a'íjna ti yaujra'an pú'een í Dios, a'íi pu tirú'umua'aree nej ja'anáj ti na'a niyen amua'utámua'areeri'í net'íjítá rahuavíraj ná'aye'í. Aye'e nu tí'íjhuavii ti ayén neetá'acare'en í Dios nej ne'uun á'amuamuaare ná'ara'ani ti pua'a ayén Dios tirá'aca'ane. ¹¹ Jéihua nu á'amuaseijrami'í nej ni ca'aníjra'a amuaatá'an sej si se'íjna jetze arájca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios sej si jaitze'e te'utáviicua'í.

¹² Jee xaa ne'u, ayé nu tí'íjxe'eve'e inee, tej ti tiyen che'atá tena'a ca'aníjra'a huatáta'an itejmi jemi, a'íjna jime'e tej taxí'ej té'atzaahuat'e'e taxí'evi'ira'a jime'e. ¹³ Aye'e nu neajta tí'íjxe'eve'e, ne'íhuamua'a, sej siyen ráamua'aree nej mu'íiti niyen raaxí'epi'íintare nej ne'uun a'atanén mú'ejmi jemi. Tíj na'a nej amuacá niyen tíraaxí'epi'íintare nej niyen huarini, tíj na'a ti yú'e'íre'ene, tí'ítíj pu naatá'íjmi'íjra'í nej ni caí ne'uun á'um'e'en. Aye'e nu tí'íjxe'eve'eca'a nej niyen che'atá nena'a tíraamuá'ítin mú'ejmi jime'e í nej jín tíu'utátuiire'en í Dios jemi a'ij nej neri tíraamuá'ítin huá'a tzejta'a í seica í teite í mej seij chuéjra'a japua huachéjme.

¹⁴ Aye'e nu neri ne'íjna jín te'atánratziiri'í í Dios jemi nej ni tihua'utá'íxaate'en a'íime í mej raayí'iti hua'aniyuca a'íime í mej Grecia é'eme'ecan, nej ni neajta tihua'utá'íxaate'en a'íime í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. Capu amín a'ij ti pua'a jéihua mé té'umua'aree nusu ti pua'a mecaí tí'ítíj a'ij té'umua'aree, naúche'e nu niyen tihua'utá'íxaate'esin naíjmi'íca. ¹⁵ A'íj nu jín jéihua a'anca'anéecan jín niyen raxí'eve'e nej neajta tejámuatá'íxaate'en í niuucari jime'e ti jín Dios a'amua japua huániuuni, mú'een, mí sej Roma é'eche.

Ti té'evicua'í í niuucari

¹⁶ Capu netévi'iraste'e a'íjna í niuucari, sino a'íj nu jín r'í'í tiratá'aca í Dios, a'íne í niuucari jetze pu me'ecan í muári'eri'íre'ara'an í Dios í ti jín huá'a japua huániuuni naíjmi'íca í mej ra'ará'astijre'esin, amuacaícan a'íime í mej Israél jetze ajtémecan, majta á'iyen a'íime í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.

17 A'ljna í niuucari jetze pu ajta seijre'e a'lj ti huaríj í Dios mej mi me'ín teite miyen rí'éne'ecán jín huateáturan í jemin. Ayeé mú xaa ne'u rí'éne'ecán jín huateáturaasin í Dios jemi t'j na'a rusén jime'e, me'ljna jime'e mej meri té'atzaahuatete. A'lj pu jín ayén té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze t'jín: "A'ljna ti urarí'ene'acan jín huateáturaa í Dios jemi í ru tzajta'a, a'í pu ruurican huateáturaasin a'ljna jime'e ti araújca'ane a'ljna jime'e ti té'atzaahuatete."

Na'imi'í mú á'atura í Dios jemi

18 Mí ajta, júte'e pu e'levé'eme'ecan a'ljna ti jé're'e seijre'e ti r'í huápi'i niu'ucami'í í Dios a'ljna jime'e a'lj mej rici í teite a'ljna ti a'lj pua'a 'een, a'ljna jime'e í mej meri mé rúurie í Dios, majta a'lj pua'a tihuá'ajcha'íi í ruxí'ej teite, majta miyen tihuá'íjmí mej caí ché'e ranajche í Dios tzaahuati'ira'a jime'e. Ayeé mú 'een jín huá'aruure mej mi a'lj pua'a títete'íesta muá'ara'ani. 19 Ajta t'j na'a ti ayén í'irí'irí ti ja'atí ayén tirá'amitiejte'e a'lj ti 'een í Dios, mat'j mena'a pua'amé í teite miyen tirú'umua'aree í ru tzajta'a a'íné Dios pu rusej ari hua'utasejrate.

20 T'j na'a ti Dios raatétaahuaca'a í chaanaca ti yú e'iré'ene, temua'a pu naa ayén tihuá'amitiejte'e á'aye'í a'íme a'ljna í tej caí rasise'í taj'í jime'e. A'í pu xaa ayén tirá'amitiejte'e á'aye'í a'lj ti 'een í muá'ri'eri'ire'ara'an í Dios, ajta ti ayén huateáturan t'j na'a ti yú auca'tí a'ame, t'j na'a rusén jime'e, a'íné ayéé pu 'een í Dios. Ayeé pu tirá'amitiejte'e á'aye'í a'ljna jime'e ti Dios ari raatétaahuaca'a. A'lj pu jín, capu rí'irí ti ja'atí ayén jetzen seij té'ujpuaapua'are'en. A'íme mú rujímua'a miyen pú'een. 21 A'í mú ramua'atejca'a í Dios. Majta raatéxiehhuatata'a me'ljna jime'e mej caí ché'e ranajcheca'a me'ljna ti í'í Dios, camu majta r'í tiraatá'acare'e. Mí majta a'íme, a'lj mú jetze ucájrúpi mej me'ljna jetze tiú'umua'ati í muá'atzíira'a ti caí t'ít'ít'j vaire'eca'a. Capu ché'e huatá'irí'irístareca'a ti ayén tihuá'utámitiejte'en tzaahuati'ira'a jime'e.

22 Mat'í'j mauj miyen t'í'ixajta'a t'jín teen tu yee r'í metíteumuámua'aree, capu ayén te'irájraa. Jaiz'e mú caí mé uumuámua'aree muá'araa. 23 Ayeé pu tihuá'aruurejca'a asta mena'a caí raatapuá'ajta'a mej miyen r'í tiraatá'an me'ljna í Dios ti caí ja'anáj mi'ini. Ayeé mu'u seij huatéanajcheca'a ti ayén seijre'e t'j tevi na'ari t'j pina'a nusu t'j t'ít'ít'j ti muáacuaca ajta'í'cajmee ca'ín t'ít'ít'j ti á'usinuuren.

24 A'lj pu jín Dios ayén mé hua'uhua'axi mej mi miyen ra'ará'astijre'en na'jmi'í t'j na'a ti a'lj pua'a 'een ti ayén tihuá'amitiejte'e í huá'a tzajta'a, t'ít'ít'j ti na'a ti a'lj pua'a 'een í mej jín hua'jtemua'ave'en. A'í mú majta miyen t'í'irí'iríe muá'araa í ru jetze t'j na'a ti tiu'utévi'iraste'e.

25 Ayeé pu a'ljna jín tihuá'uruu a'íné a'í mú ya'uhua'axi me'ljna ti jíme'en raxa í Dios tzaahuati'ira'a jime'e mej mi ra'ará'astijre'en me'ljna ti hua'ítzi na'a pú'een. A'í mú miyen hua'uténa'ajcheca'a, majta hua'utévai a'ímej ti Dios huá'utaahuaca'a. Camu ché'e mí raváire'ecu muá'araa me'ljna í Dios, í tej tiyen r'í tiratá'aca t'j na'a rusén jime'e. Ché'e ayén teja'uré'enen.

26 A'lj pu jín Dios ayén hua'utá'a mej mi miyen ra'ará'astijre'en t'ít'ít'j ti a'lj pua'a éene'ecan jín huíránineica í huá'a tzajta'a, t'j na'a ti tiu'utévi'iraste'e. Ajta a'íme í mej 'uuca í mej huá'a jetze ajtème'ecantaca'a, a'í mú tiratépuaapua'ajtehua'a mej miyen tite'ente'ujnaxca teteca jamuan a'lj ti a'ín Dios tihuá'uteájtuaa. Ayeé mu'u 'een jín huaríj mej mi miyen seicié huá'irni ti caí a'ín Dios ayén éeni'ici'e tihuá'uteájtuaa.

27 Majta a'íme í teteca, ayéé mú che'atá mena'a tiratépuaapua'ajtehua'a mej miyen tihuá'anteánaxcan í 'uuca a'lj ti tiraaxí'epi'intare í Dios. Ayeé mú éeni'ici'e huaríj me'ljna jime'e mej ruxí'ej teteca jamuan hua'újxana'acira'aten a'ljna jime'e í ti a'lj pua'a 'een ti huá'a tzajta'a huíráninei. Ayeé mú huaríj me'ljna jime'e ti tiu'utévi'iraste'e í ruxí'ej teteca jamuan. A'lj pu jín pu'uri tihuá'uc'í a'lj ti tiraavíjte'e a'ljna jime'e í mej jéhua huápi'í a'lj pua'a huaríj.

28 Ajta, a'íné capu ayén tihuá'amitiejte'eca'a ti ayén raavíjte'eca'a mej miyen ráamua'ati í Dios, a'í pu ayén hua'utá'a mej miyen tiú'umua'ati a'lj mej tirájteu rujímua'a a'ljna jime'e í rumua'atzíira'a. Ayeé mu'u huaríj me'ljna jime'e ti caí t'ít'ít'j vaire'e, ajta mej mi miyen t'í'irí'iríe t'j na'a ti caí ayén tiraavíjte'e.

29 Nain pu huá'a jemi seijre'e ti a'lj pua'a 'een. A'lj mú jín hua'újxana'acira'ataca'a, majta a'lj pua'a titetú'jcha'íca'a. Jé'ecan mú t'í'inecua'atzeca'a. Jee xaa ne'u a'lj mú pua'a t'ítete'íestaca'a. A'lj mú jetze ucájrúpi: a'í mú t'í'iteúra'ate'ecare'e í t'í'ara'an í ruxí'ej tevi. Majta t'í'itecui'ica. Jéhua mú majta ruté'axi'icaa. Majta rucuanamua'jca'a rujímua'a. Majta mú a'lj pua'a huá'aruurejca'a í ru'huaamua'a. Jee xaa ne'u, ayéé mú rici. A'lj mú pua'a tiú'ujjepe'e.

30 Hua'ítzi mú jín tihuá'í'ixaate'e í ruxí'ej teite, majta rájcha'íire'e í Dios. Majta ruxí'evi'ira'a jín hua'utéxiehhuatata'a í ruxí'ej teite. Majta á'ujtzaahuatete. Ayeé mú rusejrataca'a mej nu'u huápi'í ruxe'leve'e. A'lj mú majta jetzen ucájrúpi a'lj mej ye'í

huárini mej mi a'ij pua'a tihua'utzejrajmua'an. Camu majta huá'astijre'e í ruvaújsimua'a. ³¹ Camu a'atzu miyen tí'ijri'ire ti x'í'epi'in 'een seijre'e. Jéihua mú majta caí arauárate í mej jín te'ataújratziiri'i. Camu majta huá'axe'veve'e í rute'testemua'a. Camu a'atzu xaa ne'u hua'acu'uvée muá'aye'i í ruxi'ej teite.

³² Rumua'atzi'ira'a mú jín tirú'umua'aree a'ij ti Dios ari tiraax'i'epi'intare ti ayén tiraavjíte'e ti ayén tiráaci'iti ti huámi'ini a'ijna í ja'ati ti ayén tí'ijri'ire. Capu huá'a jetze ruxe'veve'e. Maúche'e mú miyen rici. Majta ca'anjira'a hua'atá'aca í seica mej mi miyen che'atá mena'a tí'ijri'irée muá'ara'ani.

2

Dios pu tzáahuati'ira'a jín tihua'axijte'e í teite

¹ Pajta mú'ee, ja'atí pej pírici, ti pua'a piyen seij jetze tí'ijpua'ajte'e í a'axi'ej tevi tí'itj jime'e. Capu rí'iri pej piyen tiu'utaxá yee capej a'ín pu'éene'e í pej jín piyen huarj tí'itj ti a'ij pua'a 'een. Mú'ee pej asej á jetze tiá'apua'ajte'e pe'ijna jime'e pej piyen che'atá pena'a tí'tiá'acha'í a'ij ti a'ín tí'tiújcha'í a'ijna í pej jetzen tí'itj jín tí'ijpua'ajte'e. ² Teajta iteen, ayée tu ramua'aree ti a'ín Dios ayén tihua'uxjíte'en tzáahuati'ira'a jime'e a'íme'j í mej miyen a'ij pua'a titetiújcha'í.

³ ¿Ni qui ayén timuá'amitiejte'e ti caí Dios pua'ajtzi muaatá'asin, mú'ee mi pej piyen che'atá pena'a a'ij pua'a tí'tiá'acha'í tí ajta a'ín a'ij pua'a tí'tiújcha'í í pej jetzen tí'ijpua'ajte'e tí'itj jime'en? ⁴ ¿Ní qui mú'ee pej raatéxiehuaataca pe'ijna í Dios ti jéihua huápi'i r'i'i timuaatá'aca, ti ajta mua'acu'uvée á'aye'i? Aúche'e pu té'veliicua'i mú'ee'tzi jime'e. ¿Ni caí tí'itj mú'ee'tzi jetze tá'siseiri ti Dios ayén r'i'i timuaatá'aca pej pi seicié tiú'umua'ati í jemin?

⁵ Mí pajta mú'ee, ¿a'íné pej pi peri ra'íteána í á'axiejni'u'uca pej pi caí seicié tiú'umua'ati í Dios jemi? Aye'e pej ramuá'itici ti a'ín Dios jéihua huápi'i pua'ajtzi muaatá'asin a'ájna xicá'ra'a jetze ti jetzen ayén huatasej're'en á jéj're'e í Dios tí'ij nain jín tité'axijte'en tzáahuati'ira'a jime'e.

⁶ A'í pu Dios nu'u ja'atí ayén tiu'utá'asin a'ij ti nu'u tiraavjíte'e seij ajta seij. ⁷ Majta seica, a'í mú í mej miyen té'veliicua'i mej miyen r'i'i titetiújcha'í me'ijna jime'e mej miyen rahuauhua'u ti Dios ayén r'i'i tihua'utá'an, ti a'ín ajta ve'ecán jín tihua'uta'ájte'en, ti ajta ayén tihua'utá'an mej mi ruurican huateáturan í jemin tíj na'a rusén jime'e, ayée pu xaa ne'u tíhuá'aci'iti mej ruurican huateáturan í Dios jemi tíj na'a rusén jime'e.

⁸ Ajta a'íme í mej rujímua'a mena'a rájteuve, majta caí á'ujca'ane mej miyen ra'ará'astijre'en a'ájna jime'e ti ayén tí'ayajna, sino a'í mu'u me'ijna jín ra'ará'astijre'e me'ijna ti huá'a tzajta'a huíráninei ti a'ij pua'a 'een, ayée pu tíhuá'aci'iti ti Dios ayén hua'ajteá'axi'isin. A'ij pu pua'a tihua'utá'asin í pua'ajtzi a'ájna jime'e ti niu'ucami'i.

⁹ Matj mena'a pua'amé í mej a'ij pua'a titetiújcha'í, jé'ecan pu hua'utamuarí'eriste'esin. Dios pu huápi'i pua'ajtzi hua'utá'asin, amuacá a'íme'j í mej Israél jetze ajtémecan, ajta á'iyen a'íme'j jemi í mej seij chuéjra'a japua huachéjme.

¹⁰ Majta a'íme, matj mena'a pua'amé í mej r'i'i titetiújcha'í, Dios pu ayén r'i'i tihua'utá'asin. A'í pu ajta ve'ecán jín tihua'uta'ájte'esin. Temua'a pu naa hua'anguá'ajte'esin tíj na'a rusén jime'e. Aye'e pu xaa ne'u tíhuá'aci'iti a'íme'j í mej Israél jetze ajtémecan, majta a'íme í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.

¹¹ Aye'e pu té'eme a'íné naími'i mú ruxi'ej 'een í Dios jemi. ¹² Matj mena'a pua'amé í mej caí ja'anáj ra'ancuré'a í niuucari í mej jín tí'ajta, ayée mú majta á'apua'aren. Mí ajta Dios pu caí huá'axijte'esin a'ájna jime'e í niuucari. Majta a'íme í mej ra'ancuré'a me'ijna í niuucari, ti pua'a miyen tí'itj jín até'itze'ara'an, matj mena'a pua'amé, a'ájna í niuucari, a'í pu xaa tí'itj jín huá'a jetze te'upua'ajte'esin. ¹³ Aye'e pu'u, a'íné a'íme í mej urarí'ene'ecan jín huateáturaasin í Dios jemi, camu miyen huateáturaasin me'ijna jime'e mej ranamua me'ijna í niuucari í mej jín tí'ajta. Camu xaa ne'u, sino ayée mú xaa urarí'ene'ecan jín huateáturaasin í Dios jemi ti pua'a miyen ra'ará'astijre'en a'ij ti tirá'axa a'ájna í niuucari.

¹⁴ Jee xaa ne'u, a'íme í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, í mej caí ja'anáj ra'ancuré'a í niuucari, ti pua'a miyen ra'ará'astijre'en a'ij ti tí'ixa me'ijna jime'e mej a'ij tirájteu í ru tzajta'a, ayée pu a'ájna jín huataújmaa'a mej ru tzajta'a a'ij tirájteu me'ijna í niuucari í mej jín tí'ajta.

¹⁵ A'í mú miyen tí'tasejrate'e tíj na'a a'ij ti a'ín tí'ijxe'veve'e í niuucari í mej jín tí'ajta. A'í pu seijre'e í huá'a tzajta'a. Tzáahuati'ira'a pu jín hua'atá'aca mej xaa tirú'umua'aree a'ij ti tí'ijxe'veve'e a'ájna í niuucari. Aye'e pu huá'a jetze tí'ipuaapua'ajte'e í huá'amua'atziira'a, ajta a'í pu tihua'atá'uuni'iraca.

¹⁶ Aye'e pu té'eme a'ij nej tejá'amua'ate. A'ájna xicá'ra'a jetze ti jetzen nain jín antiújmaa'areere a'ame a'ájna í Jesús ti ajta i'i Cirístu'u, Dios pu raatá'asin ti a'ín Cirístu'u huá'axijte'en í tete'ca tíj na'a í mej jín miyen tiú'uruu avítzi jime'e.

A'ñme í mej Israél jetze ajtème'ecan, ajta í niuucari ti Moisés raateájtuaa

¹⁷ Pajta mú'ee, tiché'e tiyen mú'ee'tzi jín tiu'utaxáj pej nu'u pe'ñna jetze ajtème'ecan í Israél, pajta rá'astjire'e pe'ñna í niuucari í mej jín tí'ajta, pajta piyen á'tzaahuate'e pe'ñna jime'e pej nu'u ranajche tzáahuati'ira'a jime'e í Dios. ¹⁸ ¿Ni qui ayén tí'ayajna, nusu peri ramua'aree a'ij ti a'ñn tí'ixje'eve'e? ¿Ni pajta peri piyen raxí'epi'intare'e í tí'ixi'epi'ín pe'ñna jime'e pej temua'a naa tihuá'amua'ate pe'ñna jetze í niuucari í mej jín tí'ajta?

¹⁹ ¿Ni qui pajta piyen tí'mua'atze pej nu'u raayí'iti pej tihuá'umua'aten a'imej í mej caí ja'anáj tí'huaújmua'ate? ¿Na'ari pej nu'u raayí'iti pej tihuá'utasejrate'en tzáahuati'ira'a jime'e a'ij ti 'een í Dios? ²⁰ ¿Ni qui piyen raayí'iti pej rí'í tihuá'umua'aten a'imej í tí caí ayén tihuá'amitiejte'e a'ij ti tiraavjite'e, nusu piyen raayí'iti pej tihuá'umua'aten a'imej í mej caí xi huavaújse? ¿Ni qui ayén tí'ayajna pej piyen raayí'iti a'ñna jime'e í niuucari í mej jín tí'ajta, tí ajta ayén tzáahuati'ira'a jín té'eyu'usi'í? ¿Ni tzaa ayén tí'ivaire'e a'ñna í niuucari pej pi nain jín rú'umua'areere?

²¹ Tí pua'a ayén tí'ayajna mú'ee'tzi jemi, mi pej seica tiú'umua'aten, ¿a'íné 'een jime'e pecái piyen tí'amua'ate asej? Mí pej piyen tihuá'amua'ate mej nu'u caí tiu'unáhua'an, ¿aí qui piyen caí tí'inahua'aj mú'ee? ²² Aye'e pej pajta tihuá'ixaate'e mej nu'u caí ruxána'acira'ate. ¿Ni qui mú'ee pecái axana'acira'ate? Mí tí caí mu'ar'áanajche mej huá'anajche í mej caí dios pu'leen, ¿ni pecái piyen tí'inahua'aj huá'a teyu'ta tza-jta'a? ²³ Mú'ee pej ca'anéeri hua'atá'aca mej mi raté'ixehua í Dios a'ñna jime'e pej caí ra'ar'áastjire'e pe'ñna í niuucari í mej jín tí'ajta. Mí pajta mú'ee, mú'ee pej ahua'atzaahuate'e pe'ñna jime'e í niuucari.

²⁴ A'ij pu jín ayén té'eyu'usi'í, tíjín: "A'ij mú pua'a tiya'usej í Dios a'ñme í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan mú'ejmi jime'e." ²⁵ Tí pua'a piyen rá'astjire'e pe'ñna í niuucari í mej jín tí'ajta, aj pu xaa ayén tímuaatévaire'esin mej mi ráamua'aree í teite pej pe'ñna jetze ajtème'ecan a'ñna í Israél. Mí ajta, tí pua'a piyen tí'itj jín auteáturan pe'ñna jetze í niuucari, ayé'e mú muáruuren matj hua'arujca a'imej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.

²⁶ Ajta, ja'atí tí seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, tí pua'a a'ñn ayén ra'ar'áastjire'en í niuucari í mej jín tí'ajta, ¿ni caí Dios ayén tiraatá'asin a'ñna í ja'atí tí ayén éene'en huateáturan a'imej jemi í mej Israél jetze ajtème'ecan tíj í ja'atí tí ra'antisjcheca'a í runavij? Jee xaa ne'u, ayé'e mú rici. ²⁷ A'ñna í ja'atí tí caí ra'antisjcheca'a í runavij tí ajta auj rá'astjire'e í niuucari í mej jín tí'ajta, a'ñ pu muá'axijte'en mú'ee'tzi a'ñna jime'e pej até'itzea'ara pe'ñna jemi í niuucari. Capu amín a'ij pej peri ra'ancuré'a pe'ñna í niuucari, pajta ra'antisjcheca'a í á'anavij.

²⁸ Tí pua'a ja'atí ayé'e na'a tí'ijri'ire mé jéjre'e, capu ayén huataújmua'a tí a'ñn í ja'atí tzáahuati'ira'a jín Israél jetze ajtème'ecan. Capu xaa ne'u. Ajta a'ñn í ja'atí tí ayén ra'antisjcheca'a í runavij, capu ayé'e na'a tí'ivaire'e tí ij ayén seíre'e á'ara'ani mé jéjre'e í huá'ire'ara'an jetze. ²⁹ Capu ayén tí'ayajna tí ja'atí tzáahuati'ira'a jín Israél jetze ajtème'ecan a'ñna jime'e tí a'ñn tira'ar'áastjire mé jéjre'e seijre'e. A'ñ pu'xaa ruxe'eve'e tí a'ñn nain jín aráurasten í ru tza'jta'a. Ajta, a'ñna í tí'ití tí tí'ivaire'e tí ij ja'atí ayén urar'ene'acan jín huateáturan í Dios jemi, capu a'ñ na'a í mej miyen tí'ijri'ire í ruhuá'ira'a jime'e. Capu ajta a'ñ na'a pírici í tí té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze, sino a'ii pu a'ñn pírici tí a'ñn xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén rí'í ráaruuren í ja'atí í tza'jta'an. Ajta a'ñna í mej jín rí'í tiraatá'asin a'ñna í ja'atí, capu huá'a jemi a'íranineica í teite sino Dios pu jemi airánineica.

3

Cirístu'u pu tá'ari'ira í tej jín auteájturaa í Dios jemi

¹ ¿Tí'itájni jín a'ij rá'amua'araj a'ñna í ja'atí tí Israél jetze ajtème'ecan? ¿Ni qui tí'itj a'ij tiraatéva'iri tí a'ñn ra'antisjcheca'a í runavij? ² Aye'e jaa ne'u. Jéihua pu tira'ancuré'asin, ajta mu'íicáca pu jín raatéva'iri, a'ñna jime'e tí Dios amuacáí raateájtuaa í riniuucan a'imej jemi í mej Israél jetze ajtème'ecan.

³ Mí majta seica, camu miyen tira'ar'áastjire. ¿A'íné huataújmua'a a'ñna í mej caí miyen tira'ar'áastjire? ¿Ni qui miyen ra'ur'e'uuna me'ñna tí jín Dios te'ataújratziiri'í? ⁴ Camu a'atzu xaa ne'u. Ché'e ayén éene'en í Dios jemi tí a'ñn Dios rusej ayén tzáahuati'ira'a jín huateáturan tíj na'a rusén jime'e. Mí majta í tetea, ché'e ayén éene'en mej tí'hua'ítaca. Ché'e ayén éene'en a'íné ayé'e pu té'eyu'usi'í tíjín:

Mej mi ráamua'aree tí ayén tí'ayajna

a'ij pej peri tiu'utaxájtaca'a,

pej pi tiu'utémua'ítin pe'ñna jime'e

mat'ij me'ín muá'axijte'en.

⁵ Tí pua'a ayén seijre'e tí Dios ayén urar'ene'acan jín huateájturaa a'ñna jime'e tej caí rá'astjire'e iteen, ¿a'íné huataújmua'a amá'jna? ¿Ni qui tiyen tiu'utaxáj a'ij mej tí'ixaxa'a

a'ñime í mej caí ramua'ate í Dios? Ayee mú tijín: “Capu nu'u xí'epi'in rici í Dios a'ñjna jime'e ti a'ñin huataniú'ucan itejmi jemi.”

⁶ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, ti pua'a ayén ti'ayajna a'ij mej tí'ixaxa'a a'ñime, ¿a'íné auj tí'iri'iri ti a'ñin Dios huá'axijte'en nañmi'ica í mej yen huachéjme í chaanaca japua? Capu xaa ne'u a'ij tí'iri'iri.

⁷ Ri'irí ti ja'atí ayén tiutaxáj yee: “¿A'íné 'een jime'e Dios ayén auj ná'axijte'en a'ñjna jime'e í nej nu'u auteájturaa í jemin? Capu ayén tiraavjíte'e a'íné Dios pu jaitze'e tzaahuati'ira'a jín huateáturaasin a'ñjna jime'e nej nu'u tí'ihua'itaca. Ajta jaitze'e mú miyen rí'i tiratá'aca í Dios me'ñjna jime'e.”

⁸ Tí pua'a ayén ti'ayájnache'e a'ij ti tí'ixa a'ñjna í ja'ati, ayée pu ajta ri'irístaca'a tej tiyen tiu'utaxájtache'e tijín: “Tiché'e nu'u tiyen a'ij pua'a tirájcha'íi ti ij ayén huateáturan í tí'ixi'epi'in.” Jee xaa ne'u, ayée mú seica ta jetze tí'ijpua'ajte'e tej nu'u tiyen tí'ixaxa'a. Mu'uri xaa ne'u miyen ra'antimuá'ti ti Dios ayén a'ñjna jín huá'axijte'en. Nañmi'i tu auteájturaa í jemin.

⁹ ¿A'íné na'aqui? ¿Ni qui ayén huataájmu'a ti jaitze'e naa tí'itavaire'e itejmi i tej Israél jetze ajtéme'ecan caí a'ñime? Capu xaa ne'u a'atzu, a'íné tu'uri tiyen raataxájtaca'a ti a'ñin í ti a'ij pua'a 'een, a'íi pu ta'antimuá'ti tej ti a'ut'é'itzee í Dios jemi nañmi'ica iteen i tej Israél jetze ajtéme'ecan, majta a'ñime í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. ¹⁰ Ayee pu xaa ne'u ti'ayajna a'íné ayée pu té'eyu'usí'i tijín:

Capu nu'u mé'e ja'atí

ti ayén urar'ene'acan jín seijre'e.

Capu ja'atí.

¹¹ Capu nu'u mé'e ja'atí

ti yaú'itie a'ij ti 'een í Dios jemi.

Capu nu'u mé'e ja'atí

ti ayén rahuaahuau ti ij raateánajche.

¹² Nañmi'i mú meri mé rúurie méjca'i.

Camu ché'e tí'itj jín tí'ivaire'e í jemin.

Capu mé'e ja'atí

ti ayén rí'i tí'itíjcha'íi.

Capu ja'atí xaa ne'u.

¹³ A'ij pu pua'a namuajre'e a'ij mej tí'ixaxa'a.

Runeanu mú jín tí'ihua'itaca

mej mi huá'ucuanamuan í ruxí'ej teite.

Ayee pu che'atá na'a tí'ivaire'e í niuucari

í mej jín tí'ixaxa'a

tíj ajta í huá'ave'eri ti je'ihua'jé'ica,

a'ñjna ti cu'ucu'u jetze a'ñjineí.

¹⁴ Jéihua mú a'ij pua'a tiú'ujjep'e,

majta huáp'i jéihua huá'ajaaxijte'e í ruxí'ej teite.

¹⁵ Ca'anacan mú a'uruáachejye'i

mej mi seij huajé'ica mé já'ahua'a.

¹⁶ A'u ti na'a mej é'ecñej,

a'íi mú a'ujca'anéecan jín raaté'uuna

tíj na'a ti a'uun tejé'eseijre'e.

Jéihua mú puajtzi hua'atá'aca í ruxí'ej teite.

¹⁷ Capu ayén tíhuá'amitiejte'e a'ij ti 'een

tí'ij Dios hua'utéjpu'ajte'en í teite mej mi ru'ihuaamua'atan temua'a naa.

¹⁸ Camu majta rá'atese'e í Dios.

Camu majta ratá'aca ti huá'a jemi seijre'e.

¹⁹ Teajta iteen, tu'uri tiyen ramua'aree a'ij ti tí'ixa í niuucari í mej jín tí'ajta. Ayee pu tíhuá'ixaate'e a'ñime í mej jetzen ruxe'eve'e mej miyen ra'ará'astijre'en me'ñjna í niuucari. Ajta ayén huatétuihuaca'a mej mi huateáturan mej caí ché'e tí'itj xajta nañmi'i í teite me'ñjna jime'e ti caí ché'e mé'e tí'itj í mej ru jetze rujpuá'ajte'en. Ayee pu'u te'irájraa ti ij ayén ámitieere'e ti Dios huá'axijte'en nañmi'ica í mej yen huachéjme í chaanaca japua a'ñjna jime'e mej auteájturaa í jemin.

²⁰ A'ij pu jín, capu ja'atí ayén ri'éene'ecán jín huateáturaasin í Dios jemi a'ñjna jime'e ti a'ñin ja'atí ayén rá'astijre'e a'ñjna í niuucari í mej jín tí'ajta. Mí teajta iteen, ayée tu 'een jín ramua'aree tí'itj ti párici ti a'ij pua'a 'een te'ñjna jime'e ti caí ri'irí tej nain jín ra'ará'astijre'en te'ñjna í niuucari.

²¹ Ajta íjii, pu'uri ayén títaatasejrate a'ij ti tí'iri'iri tej tiyen ri'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi. Tu'uri ramua'aree ti caí ayén che'atá na'a tí'ivaire'e a'ñjna í niuucari í mej jín

tí'ajta. Jee xaa ne'u, ayée pu che'atá na'a tí'ita'ixaate'e a'ájna í niuucari, majta a'ájme í mej mejmí'i tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

²²⁻²³ Ayee pu che'atá na'a tihua'aci'iti najmí'ica mej mi miyen ri'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi me'ájna jime'e mej miyen ra'ará'asten me'ájna í Jesús ti ajta i'í Cirístu'u. Ayee pu che'atá na'a tihuá'aci'iti a'ájme í mej Israél jetze ajtémecan, majta a'ájme í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, a'iné naími'i mú rux'ej 'een í Dios jemi. Naími'i mú majta auteájturaa í jemin. Ajta capu ja'atí ayén raay'i'iti tí'ij ayén nain jín rí'i tiraatá'an í Dios.

²⁴ Ajta pu Dios rux'evi'ira'a jín ayén tihua'ux'epi'intari'iri'i mej mi ri'éene'ecán jín huateáturan í jemin a'ájna jime'e ti a'ái pu ayén rí'i tihua'utá'a. Ayee pu 'een jín huá'a japua huanú'i a'ájna jime'e a'ij ti huar'í í Cirístu'u ti ajta i'í Jesús. ²⁵ Dios pu ayén raateájtuaa í Jesús huá'a tzajta'a a'ájme í mej yen japuan huachéjme liyen chaanaca japua ti ij a'áin ayén huataúra'an t'ij muai'ivéjri í ti jín tiu'utanájchita a'ájna jime'e í mej té'echa'íica'a í Dios jemi. Ajta ti ij a'áin hua'utéj'pua'ajte'en í Dios jemi a'ájna jime'e mej rá'atzaahuat'e. Dios pu ayén huar'í ti ij ayén tihua'utasejrate'en ti caí a'áin a'ij pua'a huar'í tí'ij a'áin amuacá tihua'utá'uuni'iri'i í mej jín auteájturaa í jemin. Capu a'ájná'imua puaíjti hua'atá'acare'e. ²⁶ A'ái pu ajta ayén huar'í mej mi me'áin í mej huáteite íjii miyen raasej'í ti a'áin x'í'epi'in huar'í a'ájna jime'e ti rusej'í urar'í'en. Ayee pu ajta huar'í mej mi ráamua'aree ti ajta x'í'epi'in rici a'ájna jime'e ti ayén tihuá'axi'epi'intari'i mej mi miyen ri'éene'ecán jín huateáturan í jemin, najmí'ica, a'achú mej pua'amé rá'astijre'e.

²⁷ Tí pua'a ayén tí'ayajna, ¿Tí'itájni jín tá'atatzaahuat'e? Catu tí'it'ij jime'e, a'iné capu ché'e ayén tiraavíjte'e. ¿Tí'itájni pírici í niuucari ti taatá'íjmíjra? ¿Ni qui a'ájna jime'e tej ra'ará'astijre'en te'ájna í niuucari í mej jín tí'ajta? Capu xaa ne'u a'áin pú'een, sino a'ájna í niuucari í tej jín té'atzaahuat'e.

²⁸ Ayee pu xaa tí'ayajna, a'iné ayée pu titá'amitiejte'e ti ja'atí ayén ri'éene'ecán jín huateáturaasin í Dios jemi a'ájna jime'e ti a'áin ja'atí té'atzaahuat'e. Ajta capu tí'it'ij jín raateáva'iri ti ayén ra'ará'astijre'en a'ájna í niuucari í mej jín tí'ajta.

²⁹⁻³⁰ Ajta a'áin í Dios, ¿ni qui ayée na'a pú'een huá'a Dios, í mej Israél jetze ajtémecan nusu ajta huá'a Dios pú'een a'ájme í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan? Jee xaa ne'u, a'ái pu ajta huá'a Dios pú'een a'iné seij pu'u a'áin pú'een í Dios. A'ái pu huá'axijte'en a'ájme í mej Israél jetze ajtémecan mej mi ri'éene'ecán jín huateáturan í jemin me'ájna jime'e í mej té'atzaahuat'e. A'ái pu ajta ayén che'atá na'a huá'axijte'en a'ájme í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan mej mi miyen che'atá mena'a ri'éene'ecán jín huateáturan í jemin a'iné ayée mú che'atá mena'a té'atzaahuat'e. ³¹ ¿Ni qui tiyen te'ájna jín ra'ur'euuna te'ájna í niuucari í mej jín tí'ajta te'ájna jime'e tej tiyen té'atzaahuat'e? Catu xaa ne'u. Mí teajta iteen, teen tu te'ájna jín raanaíjmire'en.

4

Jíme'en a'ájna í Abraham

¹ ¿A'iné tena'a tiu'utaxájta te'ájna jime'e í tayaaxújci'i, a'ájna í Abraham teecan, í tej jetzen airáane? ¿A'iné tíraar'íre a'ájna jemi í Dios?

² Ayej xaa ne'u tí'ayajna, ti pua'a a'áin Abraham ayén ri'éene'ecán jín huateáturanche'e í Dios jemi, a'ájna jime'e ti ayén tí'it'ij jín te'ará'aste, aj pu xaa rí'iríista á'ame'enche'e ti a'áin rusej'í ahuaújzaahuat'en. Mí ajta caí, capu a'atzu rí'iríistaca'a ti ayén huá'irini í Dios jemi.

³ Mí ajta, ayée pu té'axa í yu'uxari jetze tíjín: "Abraham pu rá'antzaahua a'ájna í Dios. A'áj pu jín, ayée pu Dios tíraax'epi'intari'iri'i ti a'áin ayén urar'í'ene'acan jín huateájturaa í jemin." Ayee pu té'eyu'usi'i. ⁴ Nich'é'e seij huataxá'í í niuucari. Tí pua'a ja'atí tí'it'ij jín tí'imuari'e, ayée pu ruxe've'e mej tíraanájchite'en me'ájna jime'e ti a'áin tiu'umuá'riej. Camu tí'it'ij raatapuaíjve'esin rux'evi'ira'a jime'e, sino ayée mú tí'ijnajchite'en a'ij ti tiraavíjte'e.

⁵ Ayee pu che'atá na'a 'een í Dios jemi. Capu a'atzu a'ij tí'iri'iri ti ja'atí ayén raamuá'itin ti ayén urar'í'ene'acan jín huateáturan í Dios jemi a'ájna jime'e ti ayée na'a tiu'umuá'riej tí'it'ij jime'e. Mí ajta a'áin, ti pua'a ayén rá'antzaahuat'en a'ájna ti tihuá'axi'epi'intari'ire a'ájme í mej a'ij pua'a tíetetiújcha'íi mej mi miyen ri'éene'ecán jín huateáturan í jemin, ti pua'a rá'antzaahuat'en na'a a'ájna í ja'atí, Dios pu a'ájna jín tí'ijxi'epi'intari'iran ti ij a'áin ri'éene'ecán jín huateáturan í jemin.

⁶ Ajta, ayée pu che'atá na'a ra'utéyu'uxaca'a a'ájna í David teecan ti ayén té'axa ti nu'u Dios ayén rí'i tíratá'aca a'ájna í ja'atí ti Dios ayén tíj'íjxi'epi'intari'ire ti ij ayén a'áin ri'éene'ecán jín huateáturan í jemin. Capu ajta nu'u jetzen ruxe've'e ti a'áin ja'atí caí tiu'umuá'riej tí'it'ij jime'e ti x'í'epi'in 'een. ⁷ Ayej tíjín:

Rí'i pu tihua'utá'a a'ájmej

í ti Dios tihua'utá'uuni'iri'i

í mej jín auteájturaa í jemin.

Miché'e me'íjna jín huaújtemua'ave'en,
a'iné capu ché'e puaítzi hua'utá'asin.

⁸ Rí'i pu tiratá'aca a'íjna í ja'ati
ti Dios caí ayén jetzen ti'títj jín te'ujpuá'ajte'en
ti a'ín ti'títj jín auteájturaa í jemin.

⁹ Ajta a'íjna í ti jín Dios rí'i tihua'atá'aca, ¿ni qui a'ímej na'a cí'iti í mej meri ra'antisíjcheca'a í runavij na'ari ajta ayén tihua'aci'iti í seica í mej caí miyen ra'antisíjcheca'a í runavij? Ayee nu neri tejámuaatá'ixaa ne'íjna jime'e í Abraham teecan, ti Dios ayén tiraaxí'epi'intari'iri'í ti a'ín rí'éene'ecán jín huateájturaa í jemin, a'íjna jime'e ti a'ín Abraham ayén rá'antzaahua.

¹⁰ ¿A'anajni ayén tiraaxí'epi'intari'iri'í í Dios? ¿Ni qui ayén ráaruu t'íj Abraham caí xi ra'antisíjcheca'a í runavij? ¿Na'ari ayén tiraaxí'epi'intari'iri'í t'íj a'ín ayén ari ra'antisíjcheca'a? Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna, capu Dios ayén tiraaxí'epi'intari'iri'í t'íj ari ra'antisíjcheca'a í runavij sino t'íj caí xi ra'antisí'iche. ¹¹ Aj pu'í ayén raateájturaa a'íjna í ye'irá mej mi miyen ra'antisí'iche í runavij. Ajta ayén huataujmuajcaa a'íjna í ye'irá ti a'ín Abraham teecan ayén rí'éene'ecán jín huateájturaa í Dios jemi, a'íjna jime'e t'íj caí xi ra'antisí'iche í runavij, a'í pu rá'antzaahuate í Dios.

A'íj pu jín, a'í pu a'ín pu'een í huá'ahuacaxa'a naíjmi'í a'íme í mej caí ra'antisí'iche í runavij, í mej majta té'atzaahuate'e. A'íj pu jín Dios ayén che'atá na'a tihua'axí'epi'intari'ire mej mi miyen che'atá mena'a rí'éene'ecán jín huateájturan í Dios jemi t'íj a'íjna í huá'ayaaxujci'í. ¹² Ajta a'íjna í Abraham teecan, a'í pu ajta huá'ahuacaxa'a pu'een í mej ra'antisí'iche í runavij. Majta a'íme, camu miyen mena'a ra'antisí'iche í runavij, sino a'í mú majta miyen éene'e rí'í títetiújcha'í t'íj ajta a'íjna í Abraham teecan rí'í t'ítetiújcha'íca'a, a'íjna ti tahuáacaxa'a pu'een, ti ajta té'atzaahuate'eca'a t'íj caí xi ra'antisí'iche í runavij.

I ti jín Dios te'ataújratziiri'í, a'í pu raanaíjmire a'íjna jime'e tej rá'antzaahua

¹³ Ajta pu Dios ayén te'ataújratziiri'í a'íjna jemi í Abraham, ajta a'ímej jemi í mej jetzen airáane ti nu'u ayén tiráaci'iti nain ti seijre'e íyen chaanaca japua. Capu Dios ayén te'ataújratziiri'í, a'íjna jime'e ti a'ín Abraham ayén rá'astijre'eca'a a'íjna í niuucari í mej jín t'íajta. Capu xaa ne'u, sino ayée pu 'een jín Dios te'ataújratziiri'í a'íjna jime'e ti a'ín Abraham teecan ayén rí'éene'ecán jín huateájturan í Dios jemi a'íjna jime'e ti té'atzaahuate'eca'a.

¹⁴⁻¹⁵ Ayee pu'u na'a, a'iné ti pua'a ayén tihua'uci'iti a'ímej í mej rá'astijre'e me'íjna í niuucari í mej jín t'íajta, capu ché'e ayén ruxe've'e ti ja'ati ayén té'antzaahuate'en, ajta capu ché'e ti'títj vaire'e í ti jín Dios te'ataújratziiri'í. Puaítzi pu hua'atá'aca a'íjna jime'e ti caí rí'íri ti ja'atí nain jín ra'ará'astijre'en a'íjna í niuucari. Mí ajta, camu ti'títj jín auteájturan ti pua'a caí seijre'e a'íjna í niuucari í mej jín t'íajta.

¹⁶ A'íj pu jín, a'íjna ti jín Dios te'ataújratziiri'í ayén tihua'aci'iti a'íjna jime'e mej miyen té'atzaahuate'e ti ij ayén éene'e á'ara'ani ti Dios ruxí'evi'ira'a jín rí'í tihua'utá'an, ajta ti ayén tzaahuati'ira'a jín tihua'aci'iti naíjmi'íca a'ímej í mej me'íjna jetze airáane í Abraham teecan. Naíjmi'íca pu tí'ici'iti amuacaícan a'íme í mej ra'antisíjcheca'a í runavij, ajta a'íme í mej miyen che'atá mena'a té'atzaahuate'e t'íj a'íjna í Abraham teecan. A'í pu a'ín pu'een í tahuáacaxa'a, naíjmi'íca a'achú tej pua'amé.

¹⁷ Ayee pu té'eyu'usi'í t'íj: "Ayee nu neri timuaaxí'epi'intari'iri'í mú'eetzi. Mu'íiti mú teite mú'eetzi jetze a'iránejsin." A'íj pu jín, ayée pu tirá'amitiejte'e í Dios, ti a'ín Abraham teecan a'ín pu'éene'e já'araa í tahuáacaxa'a. Abraham pu ayén rá'antzaahua a'íjna í Dios ti raayí'iti ti ajtahua'a hua'utátisten í huá'axiejniu'uca a'ímej í mej meri huácuíi. Ajta a'íjna í ti caí xi tí'seijre'e, Dios pu runiuoca jín ayén tí'ixaxa'a t'íj ajta ayén te'irá'ra'ani.

¹⁸ Ajta a'ín í Abraham, t'íj ayén tirá'amitiejte'eca'a ti caí ché'e a'íj t'í'iri'íristaca'a ti típe'eri á'ara'ani, mí ajta, ayée pu té'antzaahua mej miyen mu'íiti jetzen tite'iránejsin í teite a'íj ti Dios te'ataújratziiri'í í jemin. Ayen t'íj: "Ayee mú pua'amé muá'aju'u a'íme í mej mú'eetzi jetze a'iránejsin matíj xu'ura'ave pua'an."

¹⁹ Pu'uri rájcha'íca'a a'íjna a'achú cumu anxíte nine'ira'a a'íjna í Abraham. A'íj pu jín ayén tirá'amitiejte'eca'a ti ari á'apua'aren í rutevij jetze. Ayee pu che'atá na'a tí'imua'ajca a'íjna í ru'íj jime'e, a'íjna í Sara, ti caí ché'e rí'íristaca'a ti tiyaúj á'ara'ani.

²⁰ Capu amín a'íj. Capu raatéieehuataca'a ti rá'antzaahuate'en. Jé'ecan pu ra'utámua'areerí'í a'íj ti te'ataújratziiri'í í Dios. A'íj pu jín, huateújca'ane í ru tzajta'a ti ij jaitze'e ayén té'antzaahuate'en. Ajta, a'í pu rí'í tiraatá'a í Dios.

²¹ Ayee pu nain jín tirá'amitiejte'eca'a ti Dios ayén raayí'iti ti ayén huá'ini í ru-muá'í'eri'ire'ara'an jime'e a'íj ti a'ín ari te'ataújratziiri'í. ²² A'íj pu jín ayén Dios tiraaxí'epi'intari'iri'í ti a'ín Abraham rí'éene'ecán jín huateájturan í jemin.

²³⁻²⁴ Ajta a'íjna í niuucari ti jime'en ayén Dios tiraaxí'epi'intari'iri'í, capu ayén té'eyu'usi'íhuaca'a ti ij ayée na'a tiráaci'iti a'íjna sino ayée pu ajta tí'itaci'iti itejmí. Dios pu ayén che'atá na'a titaaxí'epi'intari'iri'í itejmí tej ti teajta rí'éene'ecán jín huateájturan í jemin.

Ayee pu ajta tí'tiaci'iti itejmí, i tej rá'atzaahuatē'e a'íjna ti ra'ajjá huá'a tzajta'a í m'í'ichite a'íjna í Jesús ti ajta a'ín pú'een í tavástarā'a.

²⁵ A'ípu ayén huataújtui ti í huámí'ini ta jetze me'ecan, ti ij a'ín tiu'unájchitaca'a ta jíme'en í tej té'echa'ica'a te'íjna jíme'e í tej jín auteájturaa í Dios jemi. Aj pu'í Dios a'íjna jín ra'ajjá huá'a tzajta'a í m'í'ichite tej ti tiyen rí'éene'ecán jín huateáturan í jemin.

5

Capu ché'e taci'iti itejmí í puajtzi

¹ Ayee pu tí'ayajna. Tu'uri rí'éene'ecán jín huateájturaa í Dios jemi a'íjna jíme'e í tej té'atzaahuatē'e. Ajta a'ín í tavástarā'a, a'íjna Jesús ti ajta í'í Cirístu'u, a'í pu ayén ta'anpuá'ajte í Dios jemi. ² Pu'uri xaa ne'u rí'írí tej tiyen huatasejre'en jemin ti ij líji, a'í rí'í titaatá'an. Ayee tu éení'ici'e seijre'e ti a'í rí'í titaatá'a. Teajta tiyen te'íjna jín tátēmaa've'e te'íjna jíme'e tej teuj rachú'evē'e a'íjna xicáara'an í tej jetzen seijre'e tá'ara'ani te'íjna jamuan í Dios ti ayén rí'í huápi'i naa seijre'e mej m'í me'íjna jín rí'í naa tira'utasej í teite. ³ Capu a'í na'a, sino teajta te'íjna jín tiyen tátēmaa've'e te'íjna jíme'e í tej jín rajpuajtzi, a'ínē ayē tu tí'ijmua'aree tej tiyen raayí'iti tej te'utáviicua'í te'íjna jíme'e tej tí'ití jín tirajpuajtzica'a.

⁴ Ajta, ti pua'a tiyen raayí'iti tej tiyen te'utáviicua'í, teajta tu teri tiu'utēemua'iti í Dios jemi. Tí pua'a teajta tiyen tiu'utēemua'itin, aj pu xaa ayén í'írí'írí tej tiyen raachú'evē'en tej ti te'uun a'uteáturan í Dios jemi. ⁵ Capu ja'anáj taatatévi'iraste'esin tej tiyen raachú'evē'en a'ínē jehua pu ca'aníjra'a taatá'a í Dios í tatzajta'a a'íjna jíme'e tej jetzen arátaca'ane a'íjna í xiéjnu'ucare'ara'an í Dios. Ajta Dios ayén týa'uta'íteca'a í ruxiéjnu'uca tí'ij téjmi jemi huateáturan. ⁶ Catu a'atpu í'ij té'eviicua'íraca'a tí'ij a'íjna teja'urē'ēne a'íjna xicáara'an ti jetzen Dios ayén tiraax'epi'intare ti a'ín Cirístu'u huá'a jetze me'ecan huámí'ini í teite í mej jín auteájturaa í Dios jemi.

⁷ A'ájna'imua pu ayén tí'irini ti ja'atí ayén huataúra'an ti huámí'ini seij jetze me'ecan ti rí'í tí'itevij. Jee xaa ne'u, camu mu'í'í í mej miyen huataúra'an mej m'í seij jetzen me'ecan huacui'ini. Capu amán a'ij ti pua'a a'ín ja'atí jé'ecan huápi'i rí'í tí'itevij.

⁸ Mí ajta Dios, ayée pu 'een jín titaatasejrate ti a'ín huápi'i taxē'evē'e a'íjna jíme'e tetí'ij teuj á'aturaave'e í jemin, Cirístu'u pu xaa ta jetze me'ecan huamí'í. ⁹ Ayee pu'u 'een jín huamí'í tej ti tiyen rí'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi. A'ípu jín ayén huarín, ayej xaa ne'u tí'ayajna tí'ij a'ín ta japua huáníuuni ti ij caí táaci'iti í puajtzi ti ayén teja'urē'enejsin.

¹⁰ Ayee pu tí'ayajna, a'ínē tetí'ij teuj rájcha'iire'eca'a te'íjna í Dios, a'í pu ayén rí'í táaruu tej ti tiyen rí'í titeeteáturan í jemin a'íjna jíme'e ti a'ín yaujra'an ta jetze me'ecan huamí'í. Líji, a'ínē a'í pu ayén rí'í táaruu tej ti rí'í titeeteáturan í Dios jemi, ¿ni caí ayén tí'ayajna ti a'ín tu'irájtuaani a'íjna jíme'e ti ajtahua'a í'írúri? Jee xaa ne'u, ayée pu tí'ayajna.

¹¹ Capu a'í na'a, sino teajta tu tiyen tátēmaa've'e jemin í Dios te'íjna jíme'e ti a'ín tavástarā'a, a'íjna í Jesús ti ajta í'í Cirístu'u, a'í pu ayén rí'í titáaruu tej ti tiyen rí'í titeeteáturan í Dios jemi.

A'íjna í Adán, ajta a'íjna í Cirístu'u

¹² Ayee pu tí'ayajna, ti a'íjna ti a'ij pua'a 'een ayén huatasejre íyen chaanaca japua a'íjna jíme'e ti seij na'a ayén auteájturaa í Dios jemi. Ajta a'íjna jíme'e ti a'íjna í seij ayén auteájturaa, aj pu'í ajta ayén teja'urē'ene ti huamí'í a'íjna í ja'atí. A'ínē naími'í mú miyen airáne me'íjna jetze í teví, ayée pu ajta tihua'ucí'í mej m'í majta huacuii a'ínē naími'í mú majta miyen auteájturaa í Dios jemi.

¹³ Jee xaa, tí'ij caí xi huatétuihuaca'a í niuucari í mej jín tí'í'í'í, mu'uri miyen á'aturaacaj í teite í Dios jemi. Mí ajta, ti pua'a caí seijre'e í niuucari í mej jín tí'í'í'í, capu ajta xaa rí'íríista a'ame ti ja'atí ayén ra'uxjíte'en í seij tí'ití jíme'e í ti jín auteájturaa.

¹⁴ Mí ajta, tíj na'a ti Dios raatétaahuaca'a a'íjna í Adán asta na'a caí huatasejre a'íjna í Moisés, naími'í mú huacuii í teite. Capu amán a'ij ti pua'a mecaí miyen che'atá mena'a huaríj a'ij ti huaríj a'íjna í Adán ti caí ayén ra'ará'astijre a'ij ti Dios ayén tira'íjca. Ajta a'íjna í Adán, a'ípu ayén éene'e tíj a'íjna ti caí xi huatasejre.

¹⁵ Mí ajta, capu ruxí'ej na'a a'íjna ti te'irájraa a'íjna jíme'e ti Dios ruxí'eví'ira'a jín taatapuajve, ajta a'íjna ti 'airájraa ti seij na'a auteájturaa í Dios jemi. Capu xaa ne'u, a'ínē mu'í'ití mú miyen huacuii me'íjna jíme'e ti seij ayén auteájturaa í Dios jemi. Mí ajta, jaitze'e pu huápi'i tí'í'ivaire'e a'íjna ti Dios taatapuajve, a'ínē a'í pu ra'urē'uu a'íjna ti jetzen me'ecan seíre'e já'araa ti a'ij pua'a éene'eca'a ti ij ajta huá'aci'iti mu'í'icaca a'ij ti í seij í teví huaríj ruxí'eví'ira'a jíme'e ti ij a'ín ayén rí'í tihua'utá'an.

¹⁶ Ajta, a'íjna ti Dios taatapuajve, capu ayén che'atá na'a 'een a'ij ti te'irájraa a'íjna jíme'e tí í seij ayén auteájturaa í Dios jemi. Tí'íj a'ín í ja'atí ayén auteájturaa í Dios jemi, aj pu'í Dios

ra'uxíjite, ajta puaíjtzí raatá'a. Mí ajta Dios, matí'ij jeíhua auteájturaa í jemin, a'íi pu ayén taatapuaíjve a'íjna í tej jín urarí'ene'en jín huateáturan í jemin.

¹⁷ Ayee pu'u xaa ne'u, a'iné ti pua'a ayén ti'ayántan í mej huácuii matíj mena'a pua'amé airáane me'íjna jetze í tevi, ayée pu ajta ayén ti'ayajna mej mi ruuri muá'ara'ani me'íjna jime'e mej ra'ancuré'a me'íjna ti jín Dios jeíhua huápi'i rí'i tihua'utá'a, majta me'íjna jime'e miyen ra'ancuré'a ti hua'utapuaíjve mej mi miyen urarí'ene'acan jín huateáturan í jemin a'íjna jime'e a'ij ti huaríj a'íjna í tevi, a'íjna í Jesús ti ajta i'i Ciríistu'u.

¹⁸ Ayee pu xaa ne'u teja'uré'ene, a'iné seij pu'u ayén auteájturaa í Dios jemi, Dios pu naíjmi'ica a'uxíjite ti ij puaíjtzí hua'utá'an. Ayee pu ajta te'irájraa mej mi naíjmi'i miyen urarí'ene'acan jín huateáturan, mej mi ruuri muá'ara'ani tíj na'a rusén jime'e.

¹⁹ A'íj pu jín, ayén te'irájraa mej miyen tite'uteájturaa í Dios jemi a'íime í mej mu'íi a'íjna jime'e ti í seij a'íjna í Adán teecan ayén auteájturaa í Dios jemi, ayée pu ajta tihuá'aci'ti mu'íicáca mej mi miyen urarí'ene'acan jín huateáturan í Dios jemi a'íjna jime'e ti í seij í tevi, a'íjna í Jesús, ayén arauraste a'íjna ti jín Dios tira'íjca. ²⁰ Ajta a'íin í niuucari í mej jín tí'ajta, ayée pu 'een jín raateájtuaa ti ij ayén jaitze'e huataseíjre'en í mej jín a'uteájturaa í Dios jemi. Mí ajta jime'en a'íjna ti nu'u ayén jaitze'e huataseíjre í mej jín auteájturaa, ayée pu ajta te'irájraa. Dios pu ajta jaitze'e rí'i tihua'utá'a í ruxí'evi'ira'a jime'e.

²¹ Ayee pu'u xaa ne'u, a'íjna ti a'ij pua'a 'een í Dios jemi, ayée pu a'íjna hua'utémua'iti í mej huácuii. Ayee pu te'irájraa tí'ij ayén che'atá na'a tiu'utémua'iti a'ame a'íjna í ti jín Dios rí'i titaatá'a, tej ti rí'éne'ecán jín huateáturan, tej ti tiyen ruuri tá'ara'ani tíj na'a rusén jime'e a'íjna jime'e ti a'íin tavástara'a í Jesús ti ajta i'i Ciríistu'u, a'íi pu ayén ta japua huaníu.

6

Teen tu nu'u ruurican jín seíjre'e Ciríistu'u jemi

¹ ¿A'iné huataújmu'a'a í nej neri jamuá'íxa? ¿Ni qui tej teuj auté'ítze'ara'an í Dios jemi ti ij jaitze'e Dios rí'i titaatá'an?

² Catu xaa ne'u. ¿A'iné tí'irí'iri tej tiyen teuj títe'uté'ítze'ara'an í Dios jemi, a'iné catu ché'e rá'astíjre'e te'íjna ti a'ij pua'a 'een? Capu xaa ne'u ché'e a'ij tí'irí'iri tej ra'ará'asten í ti a'ij pua'a 'een.

³ Mí seajta mú'een, xu'uri siyen ramua'aree se'íjna, tetí'ij huámuaí'ivíjhuaca'a te'íjna jime'e tej teri rá'astíjre'e te'íjna í Ciríistu'u ti ajta i'i Jesús, teen tu teajta te'íjna jetze ajtémecantaca'a tí'ij a'íin huamí'i.

⁴ Tetí'ij huámuaí'ivíjhuaca'a, ayée pu ajta titáaruuj mej ta'avé'ena a'íjna jamuan í ti huamí'i, tej ti tiyen che'atá tena'a jéjcuacan jín ruuri tá'ara'ani a'ij ti ajta tiráaruuj a'íjna í Ciríistu'u. Dios pu ayén ra'ajjáj huá'a tzejta'a í mí'ichite a'íjna jime'e ti muári'eri'ire'ara'an huataseíjre.

⁵ Tí pua'a tiyen te'íjna jetze ajtémecantaca'a tí'ij a'íin huamí'i, ayée pu ti'ayajna tej teajta jetzen ajtémecantaca'a tá'aju'un te'íjna tí'ij Dios ayén ra'ajjáj huá'a tzejta'a í mí'ichite.

⁶ Ayee pu'u, ayée pu titá'amítiejte'e, ti a'íin ti a'ij pua'a 'een, í tej jín a'ij pua'a tí'títacha'íica'a, Dios pu ajta ra'uxíjte jamuan í Ciríistu'u matí'ij rá'utatai í Cúruuj jetze, ti ij ayén antipua'are a'íjna ti a'ij pua'a 'een í tej jín a'ij pua'a tí'títacha'íica'a ti ij caí ché'e ca'aníjra'a te'íjmu'aaat'ajte'en a'íjna ti a'ij pua'a 'een. ⁷ Tí pua'a ja'at'ari huámí'ini, capu ché'e rí'iríista a'ame ti a'íin í ti a'ij pua'a 'een ayén tiraata'ajte'en.

⁸ Mí teajta iteen, ayée pu titá'amítiejte'e ti ayén ti'ayajna. Tí pua'a iteen Ciríistu'u jetze ajtémecan a'íjna jime'e ti huamí'i, teen tu teajtáhuua'a ruuri tá'aju'un te'íjna jamuan. ⁹ Ayej xaa ne'u ti'ayajna, a'iné Dios pu ari ra'ajjáj a'íjna í Ciríistu'u huá'a tzejta'a í mí'ichite, a'íj pu jín, capu ché'e rí'irí ti Ciríistu'u ajtahua'a huámí'ini. Capu ché'e rí'irí ti ra'antimua'ítin a'íjna í muári'eri'ire'ara'an í mej jín huácuii.

¹⁰ Tí'ij a'íin huamí'i, ayée pu 'een jín huamí'i ti ij ra'upuá'ajte'en a'íjna ti a'ij pua'a 'een í mej jín a'ij pua'a tí'tetiújcha'íica'a. Ajta íjii, ti Ciríistu'u ajtahua'a í'irúuri, a'íi pu ayén a'íjna jín ruuri ti ij rí'i tiraatá'an í Dios. ¹¹ Ché'e ayén che'atá na'a tejamuá'amítiejte'e sej seri huácuii sej si caí ché'e siyen ratéva'irihua'an se'íjna ti a'ij pua'a 'een. Ché'e ajta ayén tejamuá'amítiejte'e se'íj ruurican huateájturaa í Dios jemi a'íjna jime'e sej seri se'íjna jetze ajtémecan í Ciríistu'u ti ajta i'i Jesús.

¹² A'íj pu jín, caxu siyen ratá'acare'en ti a'íin í ti a'ij pua'a 'een ayén tejá'amua'ijte'e í a'amua tzejta'a. Caxu seajta rá'astíjre'e a'íjna ti a'ij pua'a 'een ti huiiráninei í a'amua tzejta'a.

¹³ Caxu seajta ratuíire'e tíj na'a ti seíjre'e í á'amua jetze se'íjna jemi í ti a'ij pua'a 'een sej si siyen ratéva'irihua'an, sino setá'aj siyen huataújtúire'en í Dios jemi se'íjna jime'e ti ayén tejamuá'amítiejte'e ti a'íin ari amua'irájta huá'a tzejta'a a'íime í mej meri huácuii. Setá'aj siyen tiraatátúire'e tíj na'a ti seíjre'e á'amua jetze sej si siyen se'íjna jín ratéva'irihua'an tí'itíj jime'e ti xí'epi'in 'een. ¹⁴ Tí pua'a siyen huárini, capu ja'anáj tejamuá'ajte'esin a'íjna

ti a'ij pua'a 'een, a'iné xu'uri siyen se'ijna jetze araújca'ane ti Dios ruxl'evl'ira'a jín rí'í tejamaatá'aca. Caxu ché'e siyen ca'anéeri jín rá'astijre'e se'ijna í niuucari í mej jín t'í'ajta.

T'í'pua'a nu'u ca'anéeri mú jín t'í'ivaire'e

¹⁵ ¿A'iné tejamaá'amitiejte'e mú'ejmí? ¿Ni qui tiyen teuj a'ij pua'a ti'títacha'íi tá'ara'ani te'ijna jime'e ti Dios ruxl'evl'ira'a jín rí'í titaatá'aca, teajta caí ché'e rá'astijre'e te'ijna í niuucari í mej jín t'í'ajta? Catu xaa ne'u a'atzu.

¹⁶ Mú'een xu siyen ramua'aree ti pua'a siyen huataújtuiire'en ja'atí jemi sej si ca'anéeri jín ra'ará'astijre'en, mú'een xu ca'anéeri jín raatéva'irihua'a xá'aju'un, xaa ne'u. Capu amín a'ij, ti pua'a siyen tiraatéva'irihua'an se'ijna ti a'ij pua'a 'een, ti ajta ayén amuaatá'asin sej huácui'ini, na'ari ti pua'a siyen sena'a tiraatéva'irihua'an se'ijna ti xí'epi'in 'een sej si siyen ruuri huateáturan í Dios jemi.

¹⁷ A'ajná'imua xu xaa siyen ca'anéeri jín raatévai se'ijna ti a'ij pua'a 'een. Ajta íjii, ayée nu 'een jín rí'í tiraatá'aca í Dios ne'ijna jime'e sej a'ujca'anéecan jín ra'ará'astijre'e se'ijna í niuucari í mej jín tejamaaamuá'ate, í sej seajta ra'ancuré'a. ¹⁸ Dios pu amua'irájtua sej si caí ché'e ca'anéeri jín ratéva'irihua'an se'ijna ti a'ij pua'a 'een. Mí ajta, ayée pu amua'aruu sej si ca'anéeri jín raatévai're'en se'ijna ti xí'epi'in 'een a'ijna jemi í Dios.

¹⁹ Ayee nu ne'ijna jín e'ehuauritiéecan jín tejá'amua'ixaate'e a'ij ti tihuá'aruurejca'a huá'a tzajta'a í teite a'iné ayée pu tejamaá'aturaate'e sej caí nain jaú'itie. Ayee xu sejmí'i tiú'ujtuiraca'a setíj sena'a sej ratéhu'ira'a sej si siyen raatéva'irihua'an í sej jín huateújxana'acira'aten, sej si seajta siyen huárini t'íj na'a ti caí xí'epi'in 'een í Dios jemi. A'ij pu jín, ayée pu ruxe'eve'e sej siyen che'atá sena'a huataújtuiire'en nain jime'e setíj sena'a sej ratéhu'ira'a sej si siyen raatéva'irihua'an í ti xí'epi'in 'een sej si siyen rí'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi.

²⁰ Set'íj seuj raatéva'irihua'a se'ijna ti a'ij pua'a 'een, capu a'amua jetze ruxe'eve'eca'a sej siyen ra'ará'astijre'en se'ijna ti xí'epi'in 'een í Dios jemi. ²¹ ¿Ti'ítájni jín a'ij tejamaatévai a'ajná'imua a'ijna, t'íj na'a ti ari já'amuatev'iraste'e? Capu sein ti'ítj, a'iné t'íj na'a ti ayén a'ij pua'a 'een, ayée pu hua'atéva'irihua'a mej mi me'ijna jín huácui'ini.

²² Mí ajta íjii, t'í'ij Dios amua'irájtua sej si caí ché'e ratéva'irihua'an a'ijna í ti a'ij pua'a 'een, ayée xu seri ca'anéeri jín raatéva'iri se'ijna í Dios. Ajta, ayée pu tejá'amua'ac'iti sej siyen rí'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi, sej si siyen seíire'e xá'ara'ani í jemin t'íj na'a rusén jime'e.

²³ Ayee pu'u xaa ne'u ti'ayajna. Ayee pu raamuá'itin í ja'ati ti huámi'ini ti pua'a ayén raatévai're'e a'ijna ti a'ij pua'a 'een. Ajta, ayée pu 'een jín Dios rí'í titaatá'a ruxl'evl'ira'a jime'e tej ti tiyen ruuri huateáturan í jemin, a'ijna jime'e tej te'ijna jetze ajtém'e'ecan te'ijna í Cirístu'u ti ajta í'í Jesús, í tavástar'a'a.

7

A'ij ti huataújmua'a ti pua'a 'íita'a huatéviche'en

¹ Ne'ihuamua'a, mí sej ramua'aree a'ij ti té'axa í yu'uxari jetze í mej jín t'í'ajta, ayée nu tejá'amua'ixaate'e ti a'ín niuucari ayée na'a t'í'ira'ajte'e í ja'ati t'íj na'a ti auj ruuri. Capu ché'e t'í'ira'a'íte'e a'ame t'í'ij huámi'ini.

² Ayee pu ti'ayajna, ti pua'a 'íita'a ayén ari víche'e, ayée pu t'í'ira'ajte'e a'ijna í niuucari ti nu'u ayén ruxe'eve'e ti a'ín 'íita'a ayén huateáturan jamuan í rucín t'íj na'a ti auj ruuri. Ajta ti pua'a a'ín cína'ara'an í 'íita'a huámi'ini, capu ché'e ayén t'í'ira'a'íte'e a'ame.

³ A'ij pu jín, ti pua'a nu'u sej jamuan huatéviche'en ti pua'a auj ruuri í cína'ara'an, ayée mú tiraatamuá'amuate'e muá'aju'u me'ijna í 'íita'a t'íj ti huaújxana'acira'ate. Mí ajta ti pua'a a'ín cína'ara'an ayén huámi'ini, a'ijna í niuucari capu ché'e t'í'ira'a'íte'e a'ame. Ajta camu ché'e miyen raatamuá'amuate'e muá'aju'u t'íj ti huaújxana'acira'ate, ti pua'a sej jamuan huatéviche'en.

⁴ Seajta mú'een, ne'ihuamua'a, a'iné Cirístu'u pu ayén rajpua'íjtzi já'araa í rutevij jime'e mú'ejmí jetze me'ecan a'ijna jime'e ti huam'íi í cúruu jetze, capu ché'e tejá'amua'a'íte'e a'ame a'ijna í niuucari í mej jín t'í'ajta. A'ij xu jín, mú'een seij jetze xu ajtém'e'ecan. A'ii pu a'ín pú'een a'ijna ti Dios ayén ra'ajjáj huá'a tzajta'a í m'í'ichite sej si siyen raatátuiire'en í Dios jemi setíj sena'a sej se'ijna jín huar'íj ti 'íixi'epi'in. ⁵ Ayee pu'u xaa ne'u titáaruu t'í'ij ayén t'í'ita'ajte'eca'a a'ijna ti a'ij pua'a 'een. A'ijna í niuucari í mej jín t'í'ajta, a'íi pu ca'aníjra'a raatá'a a'ijna ti a'ij pua'a 'een ti huíránineí í ta tzajta'a. Ajta a'ín ti a'ij pua'a 'een, ayée pu t'í'imuari'eca'a í ta tzajta'a, tet'íj tena'a ve'ée í ta jetze, tej ti tiyen raamuá'itin tej huácui'ini.

⁶ Ajta íjii, capu ché'e t'í'ita'a'íte'e a'ame a'ijna í niuucari í mej jín t'í'ajta, a'iné Cirístu'u pu huam'íi ta jetze me'ecan. A'íi pu a'ijna jetze taateájtuua tej ti jécucan jín t'í'itéva'irihua'an te'ijna jime'e í ye'irá ti a'ijna jetze me'ecan í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, tej ti caí ché'e tiyen t'í'itéva'irihua'an í ye'irá jime'e ti m'í'ime'ecan, ti ajta té'eyu'usi'ihuaca'a.

A'ijna ti a'ij pua'a 'een ti nu'u yen seijre'e neetzi jetze

⁷ ¿A'iné huataújmu'a a'ájna? ¿Ni ayén huataújmu'a, ti a'áin niuucari í mej jín tí'áijta, ni caí a'áin pú'een í tí a'ij pua'a 'een? Capu xaa ne'u, a'iné canu niyen ramua'aréerenche'e tí'ítij tí pírici tí a'ij pua'a 'een tí pua'a caí huateáturanche'e ítejmi jemi a'ájna í niuucari í mej jín tí'áijta. Tí pua'a caí ayén tinaatá'íxaate'enche'e a'ájna í niuucari tíjín: “Capej tí'ínecu'a'atze”, canu ja'ánáj ramua'aréerenche'e tí ayén a'ij pua'a 'een tí pua'a niyen tí'ínecu'a'atze.

⁸ Ajta a'ájna tí a'ij pua'a 'een tí huíráninei yú ne tzejta'a, a'áí pu ayén tí'ihuaujxe'eviste neetzi jetze nej ní jéihua huápi'i tí'ínecu'a'atze a'ájna jime'e tí a'áin niuucari ayén tinaamu'áate a'ij tí huataújmu'a a'ájna í niuucari tí jíme'en yee “capej tí'ínecu'a'atze.” Ayee pu'u, a'iné tí pua'a caí ayén seijre'e í niuucari í mej jín tí'áijta, capu rí'írí tí'ihuaujxe'eviste tí'ítij tí pírici tí a'ij pua'a 'een. ⁹ Ajta jéjcu'a ímuá nu niyen nexiéehua á'uche'ecane'e; canu tí'ítij tí'ijmu'a'areerca'a. Capu tí'íne'áijte'eca'a a'ájna í niuucari í mej jín tí'áijta. Aj nu ní niyen ra'utámua'areerí'i ne'íjna í niuucari. Net'íj ní niyen tíráamu'a'areerí'i tíj na'a í nej jín auteájturaa ne'íjna jemi í niuucari. Canu ché'e r'í'í mé té'uché'ecane'e.

¹⁰ Ajta, ayée pu tiná'amítiejte'eca'a tí ayén tíu'uríj. A'ájna í niuucari tí jín Dios ayén tíraaxí'epi'intare tí nu'u jín r'í'í títaatá'acare'enche'e, capu ayén r'í'í títaatá'a tzíte'e, sino ayée pu'u na'uxíjte nej ní niyen huámi'ini ne'íjna jime'e nej caí ra'ará'aste ne'íjna í niuucari.

¹¹ Ayee pu a'ájna jín te'írájraa. A'ájna tí a'ij pua'a 'een, ayée pu tí'ihuaujxe'eviste ineetzi jetze a'ájna jime'e tí a'áin niuucari ayén tíu'utaxájtaca'a tí'ítij tí pírici tí a'ij pua'a 'een. Ajta á'iyen, a'áin tí a'ij pua'a 'een ayén náacuanamua nej ní caí niyen ra'ará'asten ne'íjna í niuucari. Ayee pu a'ájna jín huaríj, a'áí pu í niuucari ayén na'uxíjte nej ní huámi'ini a'ájna jime'e nej caí ra'ará'astijre.

¹² A'íj pu jín, capu tí'ítij rá'aturaate'e a'ájna í niuucari í mej jín tí'áijta. Ajta a'ájna tí jín ayén tíhuá'áijte'e, capu ajta tí'ítij rá'aturaate'e. Ayee pu 'een jín tí'áijta a'íj tí tíraavíjte'e, ajta nain pu jín í'í x'í'epi'in.

¹³ ¿Ni qui ayén huataújmu'a tí a'ájna tí í'í x'í'epi'in ayén na'uxíjte nej ní niyen huámi'ini? Capu xaa ne'u a'atzu. Mí ajta, ayée pu ruxe'eve'eca'a tej tíyen tíraatámua'ati tí'ítij tí pírici tí a'ij pua'a 'een, tej tí tíyen tíráamu'a'aree tí a'áin pírici a'ájna tí xaa a'ij pua'a 'een í Dios jemi. A'íj pu jín a'ájna tí a'ij pua'a 'een ayén tí'ihuaujxe'eviste ineetzi jetze, tí í a'áin tí í'í x'í'epi'in, ayén na'uxíjte'en nej ní ne'íjna jín huámi'ini, nej caí rá'aste ne'íjna í niuucari, tí íj ajta ayén seíre'e á'ara'ani tí jéihua huápi'i a'ij pua'a seijre'e í Dios jemi a'ájna í tí'ítij tí a'áin niuucari raatá'íjmi.

¹⁴ Ayee tu ramua'aree tí a'áin niuucari a'ájna jetze me'ecan í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Mí neajta ínee, í nej jín ratéhua'íra'a, nee nu neajta tí'ívaire'e nain jime'e ne'íjna tí a'ij pua'a 'een.

¹⁵ Ayee pu'u, canu yaú'ítie a'ij nej 'een jín niyen tí'ítincha'íi. A'iné í tí'ítij í nej niyen raxí'eve'e nej jín niyen huárini, canu xaa ne'u niyen rici. Ajta, a'ájna tí caí a'atzu na'aráanajche, ayée nu ne'íjna jín rici.

¹⁶ Ayee pu'u, tí pua'a niyen rici ne'íjna jime'e tí caí a'atzu na'aráanajche, aj nu xaa ne'íjna jín niyen tíu'utaxáj yee a'áí pu nu'u í'í x'í'epi'in a'ájna í niuucari í mej jín tí'áijta. ¹⁷ A'íj pu jín, ayée na'a 'een. Canu ché'e ne'ín pú'een í nej neseíj niyen rici, sino a'áí pu a'áin pú'een í tí a'ij pua'a 'een tí tássieiri yú ne tzejta'a.

¹⁸ Ayee nu ramua'aree tí yú ne tzejta'a a'ájna jetze í nej ratéhua'íra'a, capu tí'ítij ú'useijre'e tí x'í'epi'in 'een. Nee nu xaa niyen á'anca'ane nej niyen huárini ne'íjna jime'e tí í'í x'í'epi'in. Mí neajta ínee, capu rí'írí nej niyen ríjca.

¹⁹ Mí ajta, í nej jín niyen rici, capu a'áin pú'een í tí í'í x'í'epi'in tí ajta na'aráanajche nej niyen huárini. Ca pu xaa ne'u. Ajta, a'ájna tí a'ij pua'a 'een, tí ajta caí a'atzu na'aráanajche nej niyen ríjca, náuche'e nu ne'íjna jín niyen rici. ²⁰ A'íj pu jín, tí pua'a niyen ne'íjna jín ríjca a'íj tí caí tína'aráanajche, canu ché'e ne'ín pú'een ínee, í nej niyen rici, sino a'ájna tí a'ij pua'a 'een tí ú'useijre'e yú ne tzejta'a, a'áí pu xaa a'áin pú'een í tí a'ájna jín ayén rici.

²¹ A'íj pu jín, ayée pu tiná'amítiejte'e tí ayén tí'íneruure. Net'íj nena'a nej niyen ne'íjna jín á'anca'ane nej niyen huárini tí í'í x'í'epi'in jime'e, a'áí pu ajta neetzi jemi seijre'e a'ájna tí a'ij pua'a 'een.

²² Jee xaa ne'u, nexiejniu'uca nu jín niyen tí'íjxe'eve'e nej niyen ra'ará'astijre'en tíj na'a tí taateájtuaa í Dios. ²³ Ayee pu ajta tiná'amítiejte'e tí ayén tí'íneruure net'íj nena'a tí'ítéjvee í ne jetze. A'áí pu ne'íjna a'ájna tí a'ij pua'a 'een a'ájna jamuan í tí tí'áijta yú nexiejniu'uca jetze. A'áí pu ajta na'antimú'á'ítí nej ní ca'anéeri jín raatéva'íríhúa'a ne'íjna tí a'ij pua'a 'een tí ayén tí'áijta yú nej jetze net'íj nena'a tí'ítéjvee.

²⁴ Cui'í xaa ineetzi. ¿A'ataaní ayén nu'írájtuasín a'ájna jetze í nej ratéhua'íra'a tí í caí ayén tínaaci'ítí nej niyen huámi'ini?

²⁵ Jee xaa ne'u, jé'ecan nu huápi'i r'í'í tíratá'aca í Dios ne'íjna jime'e a'íj tí huaríj ta jetze me'ecan a'ájna í Jesús, í Círístu'u tí ajta tavástara'a pú'een. Mí neajta ínee, nexiejniu'uca nu

jín ratéva'iri a'ij ti titaateájtuaa a'ájna í Dios. Netíj nena'a ti'titéjvee yú ne jetze, ayée nu neajta ratéva'iri a'ij ti t'íline'ajjte'e a'ájna ti a'ij pua'a 'een. Tej nu'u tiyen rí'i t'ítitacha'íi taajú'un a'ij ti t'í'ijxe'leve'e í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

8

¹⁻² Rumuári'eri'ire'ara'an pu jín amua'irájtua a'ájna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios sej si siyen ruuri huateáturan í jemin a'ájna í Ciriístu'u ti ajta i'í Jesús. Capu ché'e ja'anáj tejá'amua'aáite'e a'ame a'ájna í muári'eri'ire'ara'an a'ájna ti a'ij pua'a 'een ti ajta jamuatá'aca sej huácu'i'ini. A'íj pu jín, capu ché'e Dios ti'titíj jín mú'ejmi jetze te'upuá'ajte'esin.

³ Ajta a'áin í Dios, a'íi pu ayén huaríj a'íj ti caí tiu'utári'iristareca'a ti ayén huárini itejmi jemi a'ájna í niuucari í mej jín t'í'ajta. Capu a'atzu tavaire'eca'a a'ájna í niuucari a'ájna jime'e tej caí te'evícu'a'ira tej ra'ará'asten. A'íj pu jín Dios mú ya'uta'íteca'a í ruyauj ti ij a'áin ayén che'atá na'a huataseíjre'en matíj a'áime í teteca í mej a'ij pua'a titetiújcha'íi í Dios jemi, ti ij ajta a'áin huataújmuai'ívejta a'ámej jetze me'ecan í mej jín auteájturaa í Dios jemi. Ayee pu a'ájna jín huaríj t'í'ij ayén ra'uxíjte'en ti caí ché'e t'í'ita'aáite'e á'ara'ani a'ájna ti a'ij pua'a 'een.

⁴ A'íi pu ayén huaríj tej ti te'ájna jín tiyen ra'ará'astijre'en a'ij ti tiraavíjte'e, a'ij ti a'áin t'í'ijxe'leve'e a'ájna í niuucari. Ayee tu xaa teri tiyen ra'ará'astijre a'íné catu ché'e tiyen t'ítitacha'íi te'ájna jime'e ti a'ij pua'a 'een ti huiráninei í ta tzajta'a, sino tej tiyen te'ájna jetze arátaca'ane te'ájna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

⁵ Majta a'áime í mej miyen t'í'itiújcha'íi me'ájna jime'e ti a'ij pua'a 'een ti huiráninei í huá'a tzajta'a a'ámej, ayée mú me'ájna jín t'ímua'atze a'ij ti a'áin ca'aníjra'a tihua'atá'aca a'ájna ti a'ij pua'a 'een. Majta a'áime í mej me'ájna jetze araujca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ayée mú me'ájna jín rahuauhuau a'ij ti t'í'ijxe'leve'e a'ájna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. ⁶ Tí pua'a ja'atí ayén na'a a'ájna jetze t'ímuaajca ti a'ij pua'a 'een ti huiráninei í tzajta'an, ayée pu t'í'ijci'ti ti huámi'ini.

Mí ajta ti pua'a a'áin ja'atí ayén tiu'utaúra'an ti ayén t'í'itiújcha'íi a'ij ti a'áin t'í'ijxe'leve'e a'ájna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ayée pu Dios ra'anpuá'ajte'en í tzajta'an, ajta ayén raatá'acare'en ti ayén ruurican huateáturan í jemin. ⁷ Ajta a'ájna í ja'ati ti a'ájna jetze tiú'umua'ati ti a'ij pua'a 'een, a'íi pu rájcha'íire'e í Dios. Capu taúra'aca ti a'áin t'í'ira'aáite'e á'ara'ani a'ájna í niuucari ti Dios jetze airáninei. Jee xaa ne'u, capu a'atzu a'ij t'í'iri'iri ti a'áin ja'atí ayén ra'ará'asten rusej.

⁸ Ayee pu'u na'a. Capu a'ij t'í'iri'iri mej rí'i tiraatá'an í Dios a'áime í mej mena'a miyen rá'astijre'e me'ájna ti a'ij pua'a 'een ti huiráninei í huá'a tzajta'a.

⁹ Mí seajta mú'een, caxu siyen titetaúra'acare'en ti a'áin í ti a'ij pua'a 'een ayén tejá'amua'aáite'e á'ara'ani, a'íné a'íj pu ari huateájturaa mú'ejmi jemi a'ájna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. A'íj pu jín, a'íi pu tejá'amua'aáite'e a'ame. Ajta, ti pua'a caí ayén seij jemi huateájturaa a'ájna í xiéjniu'ucare'ara'an í Ciriístu'u, a'ájna í ja'ati, capu Ciriístu'u jetze ajtémecan.

¹⁰ Ajta, ti pua'a Ciriístu'u ayén huateájturaa í a'amua tzajta'a, ayée pu já'amuaci'iti ti a'áin auupuá'are í sej ratéhua'ira'a. Á'apua'aren xaa ne'u a'ájna jime'e ti huiránineica'a á'aye'í ti a'ij pua'a 'een í a'amua tzajta'a. Mí ajta, ayée xu ruuri huateájturaa í a'amua tzajta'a a'ájna jime'e ti Dios ayén amua'uxijte sej si siyen rí'éene'ecán jín huateáturan í jemin. ¹¹ Ajta, ti pua'a ayén huateájturaa mú'ejmi tzajta'a í xiéjniu'ucare'ara'an a'ájna í Dios ti ra'ajjáj a'ájna í Jesús huá'a tzajta'a í mi'ichite, a'ájna ti ra'ajjáj í Ciriístu'u huá'a tzajta'a í mej meri huácu'i, a'íi pu ajta rarújte'en í sej ratéhua'ira'a a'ájna jime'e ti a'áin xiéjniu'ucare'ara'an ari seijre'e í a'amua tzajta'a.

¹² A'íj pu jín, ayén ruxe'leve'e itejmi jemi tej ti caí ché'e tiyen rá'astijre'e te'ájna ti a'ij pua'a 'een ti huiráninei í ta tzajta'a. ¹³⁻¹⁴ Ayee pu'u na'a, a'íné ti pua'a siyen ra'ará'astijre'e se'ájna ti a'ij pua'a 'een ti huiráninei í a'amua tzajta'a, ayée pu tejá'amuaci'iti sej huácu'i'ini. Mí seajta mú'een, ti pua'a siyen tira'antipua'ajte'en se'ájna ti a'ij pua'a 'een ti ayén huiráninei í a'amua tzajta'a, ti pua'a seajta siyen huárini se'ájna jime'e sej jetzen araujca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ayée pu tejá'amuaci'iti sej siyen ruuri huateáturan í Dios jemi, a'íné a'áime í mej miyen jetzen araujca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi mú yáujmua'ame'en pú'een í Dios.

¹⁵ Ajta a'áin í xiéjniu'ucare'ara'an í sej ra'ancuré'a, capu ayén tejá'amua'aáite'e sej ca'anéeri jín tiu'umuári'en, sej si seajtáhua'a rátziiine'e se'ájna ti tejá'amua'aáite'e. Capu xaa ne'u, sino a'íi pu'u a'áin pú'een í xiéjniu'ucari ti ayén á'amuaya'upuajtaca'a. A'íj tu jín tiyen rá'anjee í Dios, tíjín: "Táata yee, taata." ¹⁶ Ajta a'ájna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ajta í tamua'atzíira'a, ayée mú che'atá mena'a t'í'ijmua'aree tej nu'u tiyen yáujmua'ame'en pú'een í Dios, í ti tá'íya'upua.

¹⁷ Ajta, ti pua'a teri tiyen yáujmua'ame'en pu'éene'en í Dios, ti'titíj pu a'ájna jín ajta t'ítitaci'iti. Ayee pu t'ítitaci'iti í Dios jemi tíj ajta ayén tiraac'íi í Ciriístu'u. Tí pua'a tiyen teajta jamuan

Cirístu'u rajpuajtzi, teen tu teajta jamuan Cirístu'u ra'ancuré'asin te'l'jna ti r'i' huápi'i naa seíre'e a'ame t'j na'a rusén jime'e.

A'jna ti r'i' huápi'i naa seíre'e a'ame t'ij auj mé e'evé'eme

¹⁸ Aye'e pu xaa ne'u tiná'amtiejte' e ineezti. A'jna ti caí xi seíre'e itejmi jemi, í ti huápi'i naa seíre'e a'ame ti ajta tí'itaci'íti tí'ijáhua'a huataseíre'en í tavástar'a, jeíhua pu jaitze'e huápi'i ruxe'eve'e a'jna caí a'jna í tej jín rajpuajtzi íy'en chaanaca japua. ¹⁹ Ajta, t'j na'a ti ayén tí'iseíre'e ti Dios ayén tiú'utaahuaca'a, a'í pu ari a'ujca'anéecan jín rachú'eve'e a'ajna xicáara'an ti jetzen Dios hua'utaseírata a'ímej í mej yaújmua'ame'en pu'een.

²⁰ Ajta nain t'j na'a a'jna ti tí'iseíre'e, ayé'e pu seicié huaújrú'u ti ij caí ayén éene'e á'ara'ani a'ij ti tí'ijxe'eve'eca'a í Dios. Mí ajta, capu ayén ruseíj huaújrú'u sino Dios pu rux'í'evi'ira'a jín ayén raateájtuua ti ij ayén raajéjcuare'en mejca'íhuáyee.

²¹ Nain ti tí'iseíre'e, ayé'e pu tí'ijchú'eve'e a'ajna xicáara'an ti jetzen Dios ayén raateájtuuaani ti ij caí ché'e ayén ca'anéeri jín ratéva'irihua'an a'ajna ti ra'antipuá'ajte'esin. Aj pu xaa ayén che'atá na'a huataujseírata a'ame t'j na'a í ti Dios raatétaahuaca'a jamuan í mej yaújmua'ame'en pu'een í Dios. Ruxiéehua pu jín naa seíre'e a'ame. ²² Aye'e pu tí'ijmua'aree ti ayén éene'e á'aye'í t'j na'a jéjcuu imuá ti yú e'iré'ene, ti ayén che'atá na'a tí'iseíre'e ti taújye'in a'ajna jime'e ti temua'a tirajpuajtzi á'aye'í t'j 'íta'a ti pua'a ayén tira'utacu'í'ne.

²³ Mí teajta iteen, teen tu tiy'en che'atá tena'a tataye'in a'íné pu'uri seíre'e itejmi jemi a'ajna í xieíjniu'ucare'ara'an í Dios, ti a'ín pu'een í ta'amuájca ti Dios ayén jín te'ataújratziiri'i. Ta'ataca'anéecan tu jín tiy'en rachú'ev'e'e ti ij ayén nain jín titáaci'íti a'ajna jime'e tej yaújmua'ame'en pu'een í Dios, ti ij ajta Dios ayén ru'irájtuuaani í tej ratéhuu'ira'a.

²⁴ Aye'e pu 'een jín Dios tu'irájtuuaa tej ti tiy'en rachú'ev'e'en te'l'jna í tej caí xi raseíj. Mí ajta, ti pua'a teri raseíj í tej rachú'ev'e'e, capu ché'e ruxe'eve'e í tej rachú'ev'e'e. ¿Ni caí ayén ti'ayajna ti caí mé'e ja'atí ti ayén rachú'ev'e'e a'ajna ti ari raseíj? Capu xaa ne'u mé'e ja'atí.

²⁵ A'íné tu'uri rachú'ev'e'e te'l'jna ti caí xi taaci'í, a'íj pu jín ayén tiu'ujxe'ev'e tej tiy'en rachú'ev'e'en te'caí tiy'en cátaxíeehuata. ²⁶ Ajta a'ín xieíjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu tavaire'e a'ajna jime'e í tej rahuavíiraca í Dios jemi, a'íné catu a'ij rini tajámua'a, ni catu a'atzu ramua'aree tí'it'j ti niuucarijra'a ayén ruxe'eve'e tej ti tiy'en tiu'utéjniuuni í jemin. A'íj pu jín a'íj pu ta jetze me'ecan téniuusin. Aye'e pu tí'ic'í'ixi, cumu tí'caí té'anri'ire, a'íné capu ja'atí raay'í'iti ti ayén tiu'utaxáj. ²⁷ Ajta a'ajna ti ayén tirú'umua'aree nain jime'e a'ij tej tí'imua'atze í ta tzejta'a, a'í pu ajta ramua'aree a'ij ti huataújmua'a a'ajna ti rahuavii a'ajna í xieíjniu'ucare'ara'an í Dios a'íné a'íj pu ayén huá'a japua huatániuusin a'ij ti a'ín ayén tí'ijxe'ev'e'e í Dios.

Nain tu jín tiu'utémua'itin í jemin

²⁸ Teen tu teajta tiy'en ramua'aree ti Dios ayén tavaire'e ti ij nain jín ayén te'irájra'ani ti í a'ajna jín r'i' tí'itaatá'an itejmi, í tej rax'í'ev'e'e í Dios. Ajta Dios pu a'ajna jín ayén taatajé tej ti tiy'en ratéva'irihua'an a'ij ti a'ín ari tí'itax'í'epi'íntari'iri'i. ²⁹ Ajta a'í'ime í ti Dios jéjcuu imuá huá'amuajtejca'a ti ayén hua'irájtuuaani, a'í pu ajta jéjcuu imuá hua'antíhuau ti ij ayén huá'uruuren mej mi miy'en che'atá mena'a seíre'e muá'ara'ani ti a'ajna í yaujra'an. Ajta ayén tiraax'í'epi'íntare ti ij ayén hua'ajá'a pu'éene'e á'ara'ani, a'í pu ajta jaitze'e vásta'a pu'éene'e á'ara'ani mecaí í seica í ru'íhuuamua'a í mej mu'í'í ti Dios huá'aya'upuaca'a.

³⁰ Ajta a'í'ime í ti ayén jéjcuu imuá hua'antíhuau, a'í pu ajta hua'utajé. Ajta a'í'ime í ti ayén hua'utajé, a'í pu ajta ayén tí'huu'ux'í'epi'íntari'iri'i mej nu'u r'i'éene'ecán jín huateáturan í jemin. Ajta a'í'ime í ti ayén tí'huu'ux'í'epi'íntari'iri'i, a'í pu ajta ayén hua'utá'a me'je mi nain jín miy'en che'atá mena'a seíre'e t'j ajta a'uun seíre'e í yaujra'an t'j na'a rusén jime'e.

³¹ A'íj pu jín, ¿a'íné teti'utaxájta? Tí pua'a Dios ayén ta japua niuucari, ¿ni qui auj ayén tí'irí'iri ti ja'atí ayén ta'antipuá'ajte'en itejmi? Capu xaa ne'u. ³² Capu Dios ayén tí'raatá'uuni'iri'i í ruyauj ti ij caí huámi'ini í cúruu jetze, sino ayé'e pu tí'huu'utátui ta jetze me'ecan naíjmi'ica, tet'j tena'a pua'amé iteen. A'íj pu jín, ayén che'atá na'a rux'í'evi'ira'a jín ayén nain taatapuaíjve'esin, nain t'j na'a ti tí'iseíre'e í Cirístu'u jemi.

³³ ¿A'ataani ayén tí'huá'axajtzi'iran a'ímej ti Dios ayén hua'antíhuau? Capu ja'atí xaa ne'u, a'íné Dios pu ruseíj ayén tí'huu'ux'í'epi'íntari'iri'i mej mi miy'en r'i'éene'ecán jín huateáturan í jemin. ³⁴ ¿A'ataani ayén tí'ijxi'epi'íntare'en ti ayén puajtzi taatá'an itejmi? Capu ja'atí, a'íné seíj pu'u ta jetze me'ecan niuu a'ame. A'í pu ajta a'uun é'seíre'e r'i'írinta'an í Dios. A'í pu a'ín pu'een í Cirístu'u ti huam'í'í ta jetze me'ecan. Jee xaa ne'u, jaitze'e pu ayén tiraavíjete' tej tiy'en raataxáj yee a'í pu a'ín pu'een ti ajta a'ítáaa huá'a tzejta'a í mej mi hua'acuii.

³⁵ ¿A'ataani ayén te'entiú'uuna í Cirístu'u jemi ti ij caí ché'e ayén taxe'ev'e'e? ¿Ni qui ayén tí'ijruuren ti pua'a tí'it'j tamuá'ri'riste'e na'ari ti pua'a tí'it'j ayén tá'tziite'e? Capu xaa ne'u. ¿A'ri ti pua'a miy'en a'ij pua'a táaruuren nusu ti pua'a tiy'en tiejcu? Capu ajta a'ajna. ¿A'ri ti pua'a tej caí a'ij tí'ijvíicua'í?, ca'ín ¿tí pua'a ayén tí'itáaci'íti ti tzi'íni'ire'e í tej te'l'jna jín

huácui'ini? Capu xaa ne'u ayén te'entiu'uuna í Cirístu'u jemi. ¿Arí ti pua'a miyen táacui'ini? Capu ajta xaa ne'u.

³⁶ Ayee pu té'eyu'usil'i tijín:

Tíj na'a ti 'eíjninei í xicaj,
asta na'a caí u e'eteáruete,
tí'ij pína'a mú miyen huá'atu'ire'e a'ímej
mej mí táacui'ini.

Ayee pu tihuá'amitiejte'e
tej tiyen che'atá tena'a ti'itéva'iri
matíj a'íime í cáne'axi í mej huá'acui'ica
mej mí miyen ráatuaani í huá'ahua'ira'a í cáne'axi.

³⁷ Capu xaa ne'u ayén ja'atí te'entiu'uuna. Tij na'a ti ayén tí'itaruure, nain tu jín tiyen tiu'utémua'iti a'íjna jime'e ti Cirístu'u ayén taatax'eve ti ij ayén huám'i'ini ta jetze me'ecan.

³⁸⁻³⁹ Ayee xaa ne'u ti'ayajna. Ayee pu tiná'amitiejte'e ineetzi ti ayén ti'ayajna ti caí tí'tíj ayén te'entiu'uuna ti ij caí ché'e ayén titáaci'iti a'íjna ti jín Dios taatax'eve. Capu amín a'ij ti pua'a tiyen ruuri huateáturan na'ari ti pua'a tiyen huácui'ini. Camu majta miyen te'entiu'uuna a'íime í mej ta japua tí'ivaire'e í Dios jemi, na'ari a'íime í mej miyen tí'ivaire'e í tiyaaru'u jemi. Tí'tíj ti na'a ti a'ij seijre'e, ti pua'a auj teja'uré'enejsin na'ari ti pua'a ari ayén te'irájraa nusu muári'eri'ire'ara'an pú'een í ja'ati, capu ajta ayén te'entiu'uuna. Capu amín a'ij ti pua'a a'íin pu'éene'en ti ta japua é'eseijre'e na'ari u tajete, tí'tíj ti na'a ti ayén seijre'e, capu a'atzu a'ij tí'iri'iri ti ayén te'entiu'uuna í Cirístu'u jemi, a'íjna í Jesús ti ajta tavástar'a pú'een.

9

Dios pu nu'u hua'antíhuau a'ímej í mej Israél jetze ajtémecan

¹ Ayee nu tzáahuati'ira'a jín niyen tejá'amua'ixaate'e í Cirístu'u jemi. Canu tí'ihua'i nena'a. Ayee nu á'anxijte'en í nemua'atziira'a jime'e nej ní niyen ráamua'ati ti pua'a ayén tiraavijte'e nusu caí. Ajta a'íin í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu ajta a'íjna jín nevaire'e. ² Jé'ecan nu huatánxiemijte'e, neajta ja'anáj ti na'a niyen rajpuaajtzi yú ne tzajta'a. ³ Tí pua'a ri'iríistanche'e, ti Cirístu'u ayén mé núurieniche'e ti ij na'antipua'ajte'en huá'a jetze me'ecan í ne'ihuamua'a, a'íime í mej miyen che'atá mena'a airaújnejte netíj inee.

⁴ A'í mú Israél jetze ajtémecan. A'í mú a'íin pú'een í ti Dios huá'aya'upuaca'a. A'í pu ajta huataseijre huá'a jemi a'íjna ti naa seíire'e já'araa mej mí miyen raamuaaré'e ti Dios a'uun huateájturaa huá'a jemi. Dios pu ajta huá'a jemi mu'íicáca jín tiu'utá'a í runiuuca a'ij ti ayén té'eme'enche'e. Majta a'íime, ayée mú ra'ancuré'a me'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta, majta me'íjna í ye'irá a'ij mej tí'ina'amiche'e. Dios pu ajta mu'íicáca jín te'ataújratziiri'í huá'a jemi. ⁵ A'í mú majta huá'a jetze huanéj í tavaújsumua'a jetze. Ajta, huá'a jetze pu ayén airaújnejte a'íjna í Cirístu'u ti ajta a'íin pú'een í Dios í ti nain jín antiújmua'aree. Tiché'e tiyen r'í tiraatá'acare'en tíj na'a rusén jime'e. Ché'e ayén teja'uré'enen.

⁶ Canu niyen tejá'amua'ixaate'e ti a'íin niuucari caí tí'tíj vaíre'eca'a ti Dios ayén ti-hua'utá'a. Canu xaa ne'u, a'íne a'íime í mej jetzen airaújnejte í tayá'upuaci'í a'íjna í Israél, camu naími'í miyen Israél jetze ajtémecan. ⁷ Ajta capu ayén huataújmu'a'a mej naími'í yaújmu'a'ame'en pú'een a'íjna í Abraham teecan ti pua'a miyen me'íjna jetze airaújnejte. Camu xaa ne'u. Mí ajta ayén tijín: "Ayee pu ámitieere'e a'ame. A'í mu'u a'íin pu'éene'e muá'aju'u í á'ayajmu'a'a, a'íime í mej jetzen a'íiránejsin a'íjna jetze í Isaac."

⁸ Ayee pu'u na'a, a'íime í mej Abraham jetze airaújnejte, capu ayée na'a hua'uci'íí najjmi'íca ti Dios ayén huá'aya'upuaca'a me'íjna jime'e mej me'íjna jetze airaújnejte. Ayee pu ajta tihuá'aci'iti a'ímej í mej té'atzaahuate'e me'íjna ti jín Dios te'ataújratziiri'í. A'íime pu xaa ayén ámitieere'e a'ame mej miyen yaújmu'a'ame'en pú'een a'íjna í Abraham teecan. ⁹ Ayee pu'u, a'íne Dios pu ayén te'ataújratziiri'í tijín: "A'ájna ti ari ayén tiraax'íepi'íntare ti ayén teja'uré'enejsin, nee nu neajtahua'a yé uvé'enejsin. Ajta a'íin í Sara, a'í pu ari tiyajú a'ame."

¹⁰ Ajta í ti jaítze'e ruxe'leve'e, ayée pu tiráaruu a'íjna í Rebeca. A'í pu hua'apuaca tiyaúmuua'a já'araa. Ajta seíj pu'u a'íin pu'éene'e í hua'atáata, a'íjna í tayá'upuaci'í, a'íjna í Isaac. ¹¹⁻¹³ Ajta matí'ij caí xi huanúnu'ihua í mej hua'apua, matí'ij caí xi tí'tíj a'ij huáruurejca'a, ti pua'a ti x'íepi'ín 'een na'ari ti a'ij pua'a 'een, ayée pu Dios tiraata'ixaa í hua'anáánaj tijín: "A'íjna ti vásta'a, a'í pu raatévaire'esin a'íjna ti pa'ari'í." Ajta ayén tijín: "Nee nu raatax'eve ne'íjna í Jacobo. Neajta rájcha'íire'eca'a ne'íjna í Esaú." Ayee pu 'een jín tiraata'ixaa ti ij ayén ráamua'aree a'ij ti rici í Dios ti a'íin seíj avé'ehuau. Capu ayén a'íjna jín ra'avé'ehuau a'íjna jime'e ti a'íin ja'atí tí'tíj jín ra'ará'astijre, sino a'í pu ayén 'een jín ra'avé'ehuau ti a'íin Dios rusefj raatajé.

¹⁴ A'íné tiyen te'íjna jín tiu'utaxáhta. ¿Ni qui tiyen tiu'utaxáhta ti caí xi'epi'in rici í Dios? Catu xaa ne'u. ¹⁵ Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í Moisés tijín: "Nee nu niyen tiraatá'uuni'ira ja'atí ti na'a ti ayén na'aráanajche. Neajta nu niyen rá'acu'uve ja'atí ti na'a ti ayén na'aráanajche." ¹⁶ A'íj pu jín, capu ayén tí'ijci'iti seij í ja'ati a'íjna jime'e ti ayén raxí'eve'e rusej. Capu ajta a'íjna jín ti tí'itj rici, sino a'íjna jín pu ayén tí'ijci'iti ti Dios ayén rá'ancu'uvajxi.

¹⁷ A'íj pu jín Dios ayén tiraatá'ixaa a'íjna í Faraón tijín: "Ayee nu ne'íjna jín niyen timua'íjca pej te'enteároute pe'íjna jime'e pej i'i rey, nej ni hua'utasejrate'en a'íj nej huárini í nemuári'eri'ira'a jime'e nej ni puaíjzi muaatá'an. Aj mú mi neetzi jime'e miyen ti-hua'utá'ixaate'esin a'u ti na'a mej huachéjme íyen chaanaca japua."

¹⁸ A'íj pu jín, Dios ayén rá'acu'uve ja'atí ti na'a ti ayén ra'aráanajche. Ajta pu ayén raatá'aca ti ayén ra'atéchaxijte'en í xiéjniu'uca ja'atí ti na'a ti ayén ra'aráanajche í Dios ti ij ayén ráaruuren.

¹⁹ Ajta seij mú'een, ayée pu tinaatá'ixaate'esin tijín: "Tí pua'a ayén tí'ayajna, ¿a'íné 'een jime'e Dios ayén auj ta jetze tí'ijpua'ajte'e? ¿A'ataani rájcha'íire'e í Dios?"

²⁰ Mí neajta inee, ayée nu tí'imua'íhuau tijín: "¿A'ataani pej pú'een pej pi piyen aniúste'e í Dios jemi mi pej i'i teáata'a? Dios pu muaatá'ahuaca'a mú'ee'tzi." ¿Ni piyen tiraatá'ixaate'esin pe'íjna ti muaatá'ahuaca'a tijín: "A'íné 'een jime'e piyen naatá'ahuaca'a"? Capej xaa ne'u.

²¹ Niché'e neajtahua'a seij timuaata'íhua'u ne'íjna jime'e í ja'ati ti xa'ari tí'tita'ahuaca. ¿Ni caí ayén tiraavjíte'e ti a'ín seica huátaahuan í xa'ari ti naa tí'iseijre'e, ti ajta huápi'i tí'ijnajche, ajta seica ti caí naa tí'een, ti chá'ana'a na'a jín tí'ivaire'e? Ajta nain a'í pu jín ayén tí'taavijhuaca'a seij jime'e í xarij. ²² ¿A'íné pena'a tiu'utaxáhta ti pua'a Dios ayén huáriniiche'e ti a'ín caí huataniú'ucan, ajta ayén te'utavícu'a'iranche'e temua'a naa a'íj mej rí'i muá'aye'i a'íime í ti ayén tiraavjíte'e ti a'ín Dios puaíjzi hua'utá'an? Ayee pu 'een jín rini í Dios ti ij ayén ámitieere'e ti a'ín rumuári'eri'ire'ara'an jín puaíjzi hua'utá'asin a'ímej í mej a'íj pua'a tí'tetújcha'í. ²³ Ajta, ayée pu te'utavícu'a'iranche'e ti ij ajta tiraatasejrate ti ayén huápi'i rí'i tihua'utá'a a'íime í ti huá'ancu'uvajxi, í ti amuacá ayén rí'i tihua'uteájtuaa ti ij ayén tihua'uci'iti mej mi ruuri miyen éeni'ici'e huateáturan í jemin tíj na'a rusén jime'e.

²⁴ Ayee pu xaa ne'u tí'titaruuren itejmi í ti ari taatajé, itejmi í tej Israel jetze ajtémecan, ajta a'ímej í mej seij chuéjra'a japua'é'eme'ecan. ²⁵ Jee xaa ne'u, ayée pu a'íjna jín tí'ixa í Dios a'íjna jetze ti ayén ra'utéyu'uxaca'a a'íjna í Oseas teecan tijín:

A'íime í mej caí amuacá neetzi jetze ajtémecantaca'a,

nu'uri niyen hua'utámua'atzi
tijín mej neteítestemua'a pú'een.

Ajta a'íjna nej caí raataxi'eve,
ayée nu neajta raatámua'atzi
tijín mi nej muaxe'eve'e.

²⁶ Ajta, ayée pu té'eme a'ájna
a'u mej miyen tihua'utá'ixaa í teite
mej nu'u caí neteítestemua'a pú'een,
a'ájna mú miyen hua'utámua'atzi
mej nu'u yaújmua'ame'en pú'een í Dios ti i'i ruuri.

²⁷ Ajta a'ín í Isaías teecan, ayée pu ca'anín jín tiu'utaxájtaca'a a'ímej jime'e í mej Israel jetze ajtémecan tijín: "Capu amín a'íj, ti pua'a miyen mu'íicáa a'íime í huá'ayaujmua'a a'ímej í mej Israel jetze ajtémecan. Tí pua'a mej miyen a'achú ará'axca tíj na'a ti seijre'e í seij ti a'uun é'ejca a'u ti e'eve'e'ástime í jaj, capu naíjmi'ica hua'irátuaasin í Dios, sino a'ímej pu'u hua'irátuaasin í mej jín miyen huateájturaa."

²⁸ "Ayee pu té'eme, a'íné ca'anacan pu Dios ayén nain jín ra'antipua'ajte'esin ti puaíjzi hua'utá'asin a'ímej í mej yen huachéjme í chaanaca japua." ²⁹ Ayee pu che'atá amuacá tira'utéyu'uxaca'a a'íjna í Isaías tijín:

Ayee tu'éene'e ta'aju'unche'e matj a'íime
í mej me'uun a'uchéjme'ecaa u Sodoma,
matj majta a'íime í mej a'uun é'echejca'a u Gomorra,
í mej caí ché'e é'eseijre'e me'újna.
Mí ajta a'ín Dios, í ti tihua'áiite'e naíjmi'ica
í mej a'uun é'eseijre'e u ta japua,
a'í pu ayén raateájtuaa itejmi jemi
mej mi miyen huateáturan a'íime
í mej ta jetze airaújneijte.

A'íime í mej Israel jetze ajtémecan jime'en í niuucari ti téjmi jemi huatétuihuaca'a

³⁰ A'íj pu jín, ¿a'íné tí'titj tetiu'utaxáhta? Ayee pu'u xaa ne'u. A'íime í mej seij chuéjra'a japua'é'eme'ecan, camu miyen rahauaca'a mej mi miyen rí'éene'ecán jín huateáturan í Dios

jemi. Capu amín a'ij. Ayee pu ajta tihua'uc'i a'ijna jime'e í mej miyen ri'éene'ecán jín huateájturaa í Dios jemi me'ijna jime'e mej té'antzaahua. ³¹ Mí majta a'íime, í mej Israél jetze ajtème'ecantaca'a, í mej miyen rahuauca'a mej mi ri'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi, me'ijna jime'e mej miyen ra'ará'astijre me'ijna í niuucari í mej jín t'i'ajta, a'íi mú xaa caí miyen ra'ancuré'a me'ijna í mej rahuauca'a.

³²⁻³³ ¿A'iné 'een jín mecaí miyen ra'ancuré'a? Ayej xaa ne'u, ayée mú 'een jín huamuá'itiche me'ijna jime'e mej rahuauca'a mej mi miyen huárini mej t'i'itij jín te'ará'astijre'en. Camu rahuauca'a me'ijna jime'e mej té'antzaahuat'e'en. A'íi mú jín huamuá'itiche me'ijna jime'e mej raatéxieehuataca'a me'ijna ti jíme'en ayén té'eyu'usi'i tijín:

Casi'i, ayée nu raateátuaasin me'ijna
í ja'ati ne'újna u Sión.

Ayee pu tinaatéva'ire'e tij í tetej
í mej jetzen a'ijcá'acata í teteca,
í mej majta jetzen a'itávitzej.

Ajta capu raatatévi'iraste'esin a'ijna
í ja'ati ti ayén rá'atzaahuat'e'en.

10

Camu nu'u raamuá'a me'ijna ti Dios raateájtuaa

¹ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, ne'ihuamua'a, nej niyen a'anca'anéecan jín t'i'ijxe'eve'e yú ne tzajta'a, neajta nu rahuauhuau í Dios ti ij a'ín Dios ayén hua'irájtuaani. ² A'íime nu jín niyen t'i'ixa í mej a'ujca'anéecan jín rana'amiche í Dios. Aru camu tzáahuati'ira'a jín rana'amiche. ³ Mat'íij miyen rahuauca a'ij mej ye'i huárini mej mi miyen ri'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi, camu a'atzu ramua'areeraca a'ij ti Dios ari tiraax'i'epi'intare ti ij ja'atí ayén ri'éene'ecán jín huateáturan í jemin. Ayee mu'u rahuauca me'ijna í mej jín rujímua'a mena'a rájteu. A'íj mú jín miyen raatéxieehuataca'a me'ijna í ti Dios ari ayén tiraax'i'epi'intare.

⁴ Ayee pu'u na'a, a'iné Ciriístu'u pu nain jín ra'ará'astijre a'ijna í niuucari í mej jín t'i'ajta ti ij ja'atí ti na'a ayén ri'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi a'ijna jime'e ti a'ín í ja'atí ayén té'atzaahuat'e'e.

⁵ Ajta a'ijna í Moisés teecan, ayée pu ra'uyú'uxaca'a ti nu'u a'ín í ja'ati ti rá'astijre'e a'ijna í niuucari í mej jín t'i'ajta, ayée pu nu'u ajta tiú'ujxe'eve'e ti a'ín a'ijna jetze aratújca'ane í niuucari. ⁶⁻⁷ Ajta a'ijna í ja'ati ti ari ri'éene'ecán jín huateájturaa í Dios jemi, ayée pu t'i'imua'atze tijín: “Capej piyen té'umua'atze í a'atza'ta'a ti ayén ruxe'eve'e peja'ujnéen u ta japua pej yé rave'ecájneijte'en pe'ijna í Ciriístu'u.” Ajta ayén ti a'ijna jime'en: “Capej piyen pej tété'imua a'ucáanen í tajete pej ra'itátuaani í Ciriístu'u hua'a tzajta'a í mej meri huácuui.”

⁸ Mí ajta, ayée pu t'i'ixa a'ijna ti tzáahuati'ira'a jín huateájturaa ri'éene'ecán jín í Dios jemi tijín: “Pu'uri mú'eeetzi jemi seijre'e í niuucari pej piyen tihua'utá'ixaate'en, pajta pe'ijna jetze piyen t'i'imua'atze í á'a tzajta'a.” A'ii pu a'ín pú'een í niuucari í tej tiyen tihua'á'ixaate'e tá'aye'i.

⁹ Ayee pu'u na'a, a'iné ti pua'a mémuaseiraca'a í teite, pej piyen raataxáj yee Jesús pu tavástar'a pú'een, ajta ti pua'a piyen té'atzaahuat'e'e í á'a tzajta'a ti Dios ayén ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mi'ichite, aj pu xaa Dios mua'irájtuaani.

¹⁰ Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna, ja'atí pu ayén ri'éene'ecán jín huateáturaasin í Dios jemi a'ijna jime'e ti té'atzaahuat'e'e í ru tzajta'a. Dios pu ajta ru'irátuaasin a'ijna jime'e ti a'ín ja'atí ayén tiu'utaxájtaca'a ti Dios jetze ajtème'ecan, meti'iseíraca'a í teite.

¹¹ Ayej xaa ne'u ti'ayajna, a'iné ayée pu té'eyu'usi'i í niuucari jetze tijín: “Capu ja'anáj ratatévi'iraste'esin ja'atí ti na'a ti rá'antzaahuat'e'en a'ijna í Ciriístu'u.” ¹² Ayee pu'u, naími'i mú rux'ej 'een, a'íime í mej Israél jetze ajtème'ecan, majta a'íime í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, a'iné seij pu'u a'ín pú'een í tavástar'a ti ayén t'i'ita'ajjte'e naíjmi'ica itejmi, ti ajta nain jín rí'i tihua'atá'acca a'íimej í mej miyen rahuavii ti a'ín hua'utévaire'en.

¹³ Ajta ayén té'eyu'usi'i tijín: “Ja'atí ti na'a ti ayén rahuauhuau í tavástar'a'a jemi ti a'ín raatévaire'en, Dios pu ayén ru'irátuaasin a'ijna í ja'ati.” ¹⁴ Aru, ¿a'iné t'i'iri'iri mej miyen rahuaviira me'ijna í tavástar'a'a ti pua'a mej caí xi rá'atzaahuat'e'e? Capu a'ij t'i'iri'iri xaa ne'u. Ajta, ¿a'iné t'i'iri'iri mej miyen rá'antzaahuat'e'en ti pua'a mej caí xi rá'ananuajri'i me'ijna ja'atí ti pírici? Capu a'atzu a'ij t'i'iri'iri. Ajta, ¿a'iné t'i'iri'iri mej miyen rá'ananua'a ti pua'a caí ja'atí ayén tihua'utá'ixaate'en? Capu xaa ne'u a'ij t'i'iri'iri.

¹⁵ Ajta, ¿a'iné t'i'iri'iri mej miyen tihua'utá'ixaate'en ti pua'a mé caí huata'it'i'ihuaca'a mej me'uun á'uju'un huá'a jemi? Capu xaa ne'u a'ij t'i'iri'iri. A'íj pu jín ayén té'eyu'usi'i

tíjín: “Jé’ecan tu huápi’i naa huá’aseijrate’e a’ímej í mej huata’íti’ihuaca’a téjmi jemi mej mi taatá’ixaa’ten me’íjna jíme’en í tavástarala.”

¹⁶ Mí ajta, camu naími’i miyen ra’ancuré’a me’íjna í niuucari í tej jín tátenua’ave’e, a’íné ayéé pu tiu’utaxájtaca’a a’íjna í Isaías teecan tíjín: “Tavastarala, capu ja’atí ayén rá’antzaahua a’ij tej tihua’utá’ixaa.” ¹⁷ Ayee pu’u. Ja’atí pu ayén té’atzaahuate’e a’íjna jíme’e ti ayén ráanamua’jri’i í mej tiu’utaxájtaca’a. Ajta a’ín í niuucari í mej miyen raataxájtaca’a, ayéé mú ’een jín raataxájtaca’a a’íné Ciri’istu’u pu ayén hua’uta’ajj.

¹⁸ Neajta inee, ayéé nu tejá’amua’ihua’u ti pua’a mecaí ráanamua’jri’i. A’íné mǐjta, xaa ne’u. Ayen té’eyu’usi’i tíjín:

Ayee pu nainjapua namua’jre’e

a’ij mej tí’ixaxa’a íyey chaanaca japua.

Ajta hua’aniyuca, mu’uri miyen ráanamua’jri’i

a’u ti na’a yen japuan í chaanaca tǐj na’a auuyaúj.

¹⁹ Neajtahua’a nu niyen tejá’amua’ihua’u ti pua’a mecaí yaú’ítiee muá’araa a’íme í mej Israél jetze ajtème’ecan. Ajmi’i pu ayén tiu’utaniú a’íjna í Moisés teecan. Ayen tíjín:

Ayee nu ca’anéeri jín amuaatá’asin

sej ahuaújchueere’en ne’íjna jíme’e

nej rǐ’i tihua’utá’asin a’ímej

í mej caí Israél jetze ajtème’ecan.

Neajta nu amuaataniú’ucaste’esin ne’íjna jíme’e

nej ni rǐ’i tihua’utá’asin a’ímej í teite

í mej caí rǐ’i mé tite’umuámua’aree.

²⁰ Ajta a’ín Isaías, ayéé pu huataúra’a ti ayén á jéjre’e tiu’utaxájt tíjín:

Ayee mú na’antinájcheca’a a’íme

í mej caí náahuasime’e.

Neajta nu huatánseijrataca’a a’ímej jemi

í mej caí nehuauca’a.

²¹ Mí ajta a’ín, ayéé pu tiu’utaxájtaca’a a’íme jíme’e í mej Israél jetze ajtème’ecantaca’a tíjín:

Tǐ’ij pǐ na’a nain xicaj tǐjta’a,

ayéé nu huá’ahuavii mej mi seicié tiú’umua’ati ineetzi jemi.

Mí ajta, camu a’atzu ná’astijre’e.

Temua’a mú tite’entaújnaamua ineetzi jemi.

11

Jíme’en í Israél, í ti Dios ra’antíhua’u

¹ A’íj nu jín niyen tejá’amua’ihua’u. ¿Ni qui ari mé hua’uhua’axi í Dios a’ímej í mej teitestemua’ame’en pú’een? Capu xaa ne’u, a’íné capu mé núurie ineetzi, i nej neajta Israél jetze ajtème’ecan, a’íné a’íj nu jetze ’airáanej í Abraham teecan, neajta huá’a jetze ajtème’ecan a’íme í mej airaújneijte me’íjna jetze í Benjamín teecan.

² Jee xaa ne’u, capu ayén mé hua’uhua’axi í Dios a’ímej í ruteitestemua’a í ti jéjcuca imúa hua’antíhuau. ¿Ni secaí siyen ramua’aree a’ij ti té’eyu’usi’i í yu’uxari jetze ti a’íjna jín ayén té’axa a’ij ti a’ín Elías ayén tiraatéjhuau í Dios jemi ti ij a’ín puaijzti hua’utá’an? ³ Tǐjín: “Casi’i, nevástarala, mu’uri huá’ucuii a’ímej í mej mú’eeetzi jetze me’ecan tí’ixaxa’a. Majta miyen tiu’uté’uunaxi me’íjna í tejcuá í mej japuan tí’imua’ivajtaca. Nee nu’u ni yé huatéjvee. Capu ché’e máaj ja’atí. Majta meri nejé’icatacu.” Ayee pu’u tiu’utaxájtaca’a a’íjna í Elías.

⁴ Mí ajta a’ín í Dios, ayéé pu tiu’utaniú tíjín: “Ayee nu hua’uteájtuaa mej mi miyen huateáturan ineetzi jemi a’achú cumu aráhua’apua vi’ira’a í teite, í mej caí ja’anáj rana-jcheca’a me’íjna í Baal.” Ayee pu tiraata’ixaa. ⁵ Ayee pu che’atá na’a seijre’e ijii a’íme í mej teitestemua’ame’en pú’een. Dios pu ruxǐ’evi’ira’a jín hua’antíhuau. ⁶ Ajta ti pua’a Dios ayén hua’antíhuau ruxǐ’evi’ira’a jíme’e, capu ché’e rǐ’iri mej miyen tí’itǐj jín te’enteárate í jemin a’íjna jíme’e mej miyen tí’itǐj jín ra’ará’astijre’en. Na’ari caí, capu tí’itǐj a’ij tí’itéva’iri ti Dios ayén hua’antíhuau í ruxǐ’evi’ira’a jíme’e.

⁷ ¿A’íné na’aquí? A’íjna í mej a’ujca’anéecan jín rahuauca’a a’íme í mej Israél jetze ajtème’ecantaca’a, camu ra’ancuré’a me’íjna. Mí majta, a’íme í ti Dios hua’antíhuau, a’íj mú xaa ra’ancuré’a. Majta a’íme í seica, Dios pu ayén ca’aníjra’a hua’utá’a mej mi antaújnaamuan í ruxǐ’evni’uca jetze í jemin.

⁸ Ayee pu’u na’a, a’íné ayéé pu té’eyu’usi’i tíjín: “Dios pu ayén huá’uruu mej mi miyen tíu’ujtímu’a’ira í rumu’úu jetze. Ayee pu huá’uruu ti ij caí a’ij tihua’amítejte’e í mej rasise’i, mej mi majta caí yaú’ítiee muá’ara’ani í mej ranamua. Ayee pu’i éene’e já’araa tǐj na’a ti yú e’iré’ene.”

⁹ Ajta a'ñin í David teecan, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tijn:

Miché'e caí ché'e miyen rutémua'ave'e me'fjna jime'e
ti jeihua tihua'uci'i,
sino miché'e seica tihua'ari'i nain jime'e,
majta hua'antipua'ajte'en.

Ché'e ayén huá'a japua rájveti
a'ij ti tiraavjíte'e a'fjna jime'e
mej auté'itze í Dios jemi.

¹⁰ Ché'e caí ayén tihua'amitiejte'e
a'ij ti ti'itij tihua'uci'iti.

Miché'e miyen títeeteújca'anen
tj na'a ti yú auca'ití a'ame me'fjna jime'e
mej ca'anéeri jín tí'imuari'e.

Dios pu nu'u hua'irájtuaasin a'ñime í mej seij chuéjra'a é'eme'ecan

¹¹ Neajta nu niyen tejá'amua'ihua'u. ¿Ni qui miyen nain jín auté'itze ti ij ayén huá'a japua rájveti mej rajpuaítzi muá'ara'ani tj na'a rusén jime'e, ti ij caí ché'e ri'iriistan ti Dios hua'irájtuaani? Capu xaa ne'u a'atzu, sino ayée pu éene'e já'araa. A'iné a'ñi mú auteájturaa í Dios jemi, Dios pu ayén ri'i tihua'utá'a a'ñimej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan mej mi miyen ruuri huateáuran í jemin. Ayee pu 'een jín huarj í Dios ti ij ayén huá'uruuren a'ñimej í mej Israél jetze ajtème'ecan mej mi chueere'e muá'ara'ani. ¹² Ajta, ti pua'a Dios ayén jeihua huápi'i ri'i tihua'utá'a a'ñimej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan a'fjna jime'e í mej miyen huamuá'itice í jemin a'ñime í mej Israél jetze ajtème'ecantaca'a, jeihua pu jaítze'e huápi'i tihua'utá'asin najimi'ica a'fjna xicáara'an ti jetzen huá'anaijmire'en a'ñimej í mej Israél jetze ajtème'ecan.

¹³ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e mi seij seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, a'iné Dios pu ayén tinaata'aj nej niyen tejámuaatá'ixaate'en mú'ejmi, ayée nu tiu'utánca'ane nej ni nain jín jamuaatévair'e'en a'ij ti tiraavjíte'e. ¹⁴ Ayee nu 'een jín rici nej ne'fjna jín ca'anjra'a hua'utá'an ne'ñimej í nex'ej teite ti pua'a ri'iriistan mej mi chueere'e muá'ara'ani nej ni je'licáca antimua'itín mej miyen rá'antzaahuat'e'en.

¹⁵ Ayee pu'u, tí'ij a'ñin Dios ayén mé hua'uhua'axi a'ñimej í mej Israél jetze ajtème'ecantaca'a, aj pu í a'ñin hua'ancuré'evi'iti a'ñimej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecantaca'a. ¿A'iné té'eme icu, tí'ij Dios ajtahua'a hua'ancuré'evi'itín a'ñimej í mej Israél jetze ajtème'ecan? ¿Ni caí ayén seíre'e a'ame tí'ij ti pua'a Dios ayén hua'ajjájpuan huá'a tzajta'a í mej meri huácuíi?

¹⁶ Niché'e seij niuucari amuaatá'ixaate'en ne'fjna jime'e í cuaíjtzi í mej jín pan ta'ahuaca. Tí pua'a Dios huateúra'ate'en a'fjna í cuaíjtzi í mej amuacaícan raatámua'ivejte, a'ñi pu ajta huateúra'ate'esin nain í pan í mej ráataahuaca'a. Ajta, ti pua'a Dios ayén huateúra'ate a'fjna í naana'a ti jetzen ajtanéj í cিয়ে, a'ñi pu ajta huateúra'ate najimi'í í pi'ista ti jetzen ajta'ú'upu'u í cিয়ে jetze. Ayee pu che'atá na'a 'een mú'ejmi jemi.

¹⁷ Tiché'e tiyen raataxáj ti Dios ayén ra'antiná'axi jetzen í aceituuna je'licáca í pi'ista. Aj pu ij seij antiví'ijte í pi'ista ti seij jetze me'ecantaca'a aceituuna ti rusej ajnéj. Seajta mú'een, ayée xu se'fjna jetze ajtème'ecantaca'a í aceituuna ti rusej ajnéj. Ajta jji, mú'een xu seri se'fjna jetze ajtème'ecan ti Dios jetze ra'antiví'ijte a'fjna í pi'ista. Pu'uri amú'uca'anisti'í a'fjna ti já'ara'ara'an pírici a'fjna í aceituuna. ¹⁸ A'ij xu jín, caxu siyen á'ujtzaahuat'e se'fjna jime'e í ti Dios ari ra'antiná'axi a'fjna í pi'ista. Tí pua'a siyen á'ujtzaahuat'e setá'aj siyen tiú'umua'ati se'fjna jetze í niuucari ti ayén tijn yee: “Capu ayén mú'ejmi jetze arájca'ane í naana'ara'an a'fjna í cিয়ে, sino mú'een xu se'fjna jetze arájca'ane í naana'ara'an.”

¹⁹ Ri'iri seij siyen tí'ixajta ti jíme'en: “Ayee pu ra'antiná'axi a'fjna í pi'ista ti ij ayén ta'antiví'ijte'axi'in itejmi í cিয়ে jetze.”

²⁰⁻²¹ Jee xaa ne'u, ayée pu tí'ayajna. Capu amín a'ij. Ayee pu 'een jín huá'uruu a'fjna jime'e mej caí rá'antzaahua. Mí seajta mú'een, ayée xu'u sena'a se'fjna jetze ajtème'ecan se'fjna jime'e seij siyen té'atzaahuat'e. Caxu siyen á'ujtzaahuat'e, sino setá'aj siyen tí'itziine'e, a'iné Dios capu ayén tiraatá'uuni'iri'í a'fjna í pi'ista ti ajtaneájxi í cিয়ে jetze ti rí'en. Capu ajta tejámuaatá'uuni'ira mú'ejmi.

²² Setá'aj siyen se'fjna jetze tiú'umua'ati í ti jín Dios amua'ancu'uvajxi mú'ejmi, ajta í ti jín muári'eri hua'utá'a a'ñimej. A'ñi pu muári'eri hua'utá'a a'ñimej í mej auteájturaa í jemin. A'ñi pu ajta amua'ancu'uvajxi mú'ejmi. Ajta, ayée pu auj á'amuaaruuren ti pua'a siyen á'ateevi'in seij se'fjna jetze arájca'ane ti jíme'en Dios rí'i tejámuaatá'a. Na'ari caí, a'ñi pu ajta mé amúhuua'axijsin mú'ejmi.

²³ Ajta a'ñime, ti pua'a mecaí ché'e á'ateevi'in mej caí miyen té'atzaahuat'e, Dios pu ayén ajtahua'a hua'antiví'ijte'esin a'iné a'ñi pu raayi'iti ti ayén huáriní.

²⁴ Ayej xaa ne'u ti'ayajna, Dios pu raay'i'iti ti ayén huárini a'ij ti caí tí'irineca ja'anáj ti na'a iijen. A'íi pu amua'antiná'axi a'íjna jetze í c'ijey ti 'itzitá huanéj ti ij ayén amua'antivi'ijte'en jetzen í seij í mej ra'ateáhuui. Mí ajta, a'íime í mej Israél jetze ajtém'e'ecan, a'iné a'íime amuacáí mú ajtém'e'ecantaca'a me'íjna jetze í c'ijey, capu a'atzu muá'ri'erista a'ame ti Dios ajtahua'a hua'antivi'ijte'axi'in a'íjna jetze, mej mi majtáhua'a teitestemua'ame'en pu'éene'e muá'ara'ani.

T'íj Dios hua'irátuaasin a'ímej í mej Israél jetze ajtém'e'ecan

²⁵ Ayeé nu tí'ijxe'eve'e, ne'ihuaamua'a, sej si yaú'itííeé xá'ara'ani temua'a naa a'ij ti huataújmua'a a'íjna ti rú'avaa í Dios jemi, sej si caí á'ujtzaahuat'e'e tí'it'íj jime'e. Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e mej meri antaújnaamua mu'iití a'íime í mej Israél jetze ajtém'e'ecan. Maúche'e mú miyen huateáturaasin asta mena'a caí miyen ara'astí muá'ara'ani a'achú mej pua'amé ti Dios ayén huá'uxi'epi'intare mej té'antzaahuat'e'en a'íime í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.

²⁶ Aj pu i xaa Dios hua'irátuaani naíjmi'ica a'ímej í mej Israél jetze ajtém'e'ecan. A'íj pu jín ayén té'eyu'usi'í t'íjn:

Mu pu a'uvé'eme'e a'ame a'ujna u Sión,

a'íjna í ja'atí ti hua'irátuaani.

Ayeé pu r'íi huá'aruuren a'íime

í mej Jacobo jetze airáane mej mi caí ché'e

a'íj pua'a titetújcha'íi í Dios jemi.

²⁷ Neajta nu niyen te'atánratziiri'í a'ímej jemi

nej niyen huá'uruuren ne'ájna xicáara'an

nej jetzen tíhua'utá'uuni'ira

í mej jín auteájturaa neetzi jemi.

²⁸ A'íi mú rájcha'íire'e í Dios me'íjna jime'e mej raatéxiehuataca'a me'íjna í niuucari í ti jín Dios hua'irátuaani. Ayeé mú me'íjna jín huaríj, ayéé pu tejamuac'íi mú'ejmi sej si seajta ráanamua se'íjna í niuucari. Mí ajta, a'ín í Dios, aúche'e pu huá'axe'eve'e a'íjna jime'e ti jéjcuá imuá hua'antíhuau, ajta a'íjna jime'e ti tí'it'íj jín te'atáújratziiri'í a'ímej jemi í huá'ahuaacixa'astemua'aci'í.

²⁹ Jee xaa ne'u, aúche'e pu hua'utévaire'esin a'iné Dios pu caí ra'uré'uuna a'íjna í niuucari ti tí'it'íj jín te'atáújratziiri'í. Capu ajta yá'uhua'ana a'íjna ti jín hua'utajé. ³⁰ Seajta mú'een, a'ájna'imua xu caí seajta rá'astijre'eca'a. Mí ajta a'ín Dios pu ayén amuá'ancu'uvajxi mú'ejmi, a'iné a'íime í mej Israél jetze ajtém'e'ecan, camu rá'astijre'eca'a.

³¹ Ajta jiií, ayéé mú 'een jín auteájturaa í Dios jemi ti ij ajta Dios huá'ancu'uvajxi'in a'íjna jime'e ti ari amuá'ancu'uvajxi mú'ejmi. ³² Ayeé pu Dios hua'uxíjte naíjmi'ica í mej jín auteájturaa í jemin, ti ij ajta huá'ancu'uvajxi'in matíj mena'a pua'amé miyen seijre'e. ³³ Jee xaa ne'u, ayéé pu tí'ayajna. Jé'ecan pu huápi'í tiu'uy'íiti a'íjna í Dios. Nain pu jín tirú'umua'aree. Capu a'atzu ámitieere'e a'ij ti tí'it'íj jín ayén tí'ixi'epi'intare'e. Capu r'íiri tej tiyen yaú'itííeé tá'ara'ani a'ij ti Dios ayén ruxi'evi'ira'a jín huá'aruure í teite í mej yen japuan seijre'e í chaanaca japua.

³⁴ “¿A'ataani ramua'aree a'ij ti 'een í mua'atziire'ara'an í Dios? ¿A'ataani ayén raatévai í Dios ti ij ayén tiraata'ixaate'en a'íjna í Dios a'ij ti ye'í huárini? Capu ja'atí xaa ne'u.

³⁵ ¿A'ataani ari ayén tí'it'íj tiraatapuáijve í Dios ti ij ayén ruxe'eve'e á'ara'ani ti a'ín Dios ajta tí'it'íj jín ayén tirá'acha'íire'e a'íjna í ja'atí? Capu ja'atí xaa ne'u.” ³⁶ Ayeé pu'u, a'iné naíjmi'í pu jemin me'ecan. A'íi pu nain tiú'utaahuaca'a. Nain pu a'íjna jín ayén tí'iseijre'e ti ij ayén r'íi tiraatá'an. Teajta iteen, tiché'e teajta r'íi tiraatá'an tíj na'a rusén jime'e. Ché'e ayén teja'uré'enen.

12

Mej nu'u huataújtuani í Dios jemi

¹ A'iné Dios pu ari amuá'ancu'uvajxi, ayéé nu tejá'amua'huavii, ne'ihuaamua'a, sej si huataújtuani í Dios jemi í rutevij jime'e, setá'aj raateájtuaani í Dios jemi í sej seajta jín r'íi tiraatá'an. Ti pua'a'ari seri yien huárini, aj xu si raatévaire'en a'ij ti tiraavíjte'e, sej ruuri jín huataújmua'ívejta. ² Caxu siyen titetaúra'acare'en sej siyen che'atá sena'a titetújcha'íi matíj a'íime í seica í mej yen japuan seijre'e í chaanaca. Caxu xaa ne'u siyen rijca mú'een, sino setá'aj siyen seicié huaújruuren se'íjna jime'e sej seri huaújjejuaree í á'amua'atziira'a jetze. Aj xu siyen ramua'aréeren a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios, seajta siyen ramua'aréeren tí'it'íj ti i'í xi'epi'ín í Dios jemi, tí'it'íj ti ayén tira'aráanajche, nusu a'ij sej huárini sej si nain jín ra'ará'astijre'en a'ij ti Dios tí'ijxe'eve'e.

³ A'iné Dios pu a'íjna jín tinaal'ijca nej ni niyen tejamuáamua'aten, ayéé nu tejá'amua'ixaate'e naíjmi'ica mú'ejmi. Ché'e caí ja'atí ayén á'ujtzaahuat'e'e, a'iné capu

ayén tiraavíjite'e. Caxu xaa ne'u siyen rijca, sino setá'aj siyen rí'i mé tite'umuámua'aree í ru jetze. Setá'aj siyen se'íjna jetze tiú'umua'ati a'ij ti t'i'tíj jín Dios ari tejámua'líjca, seij ajta seij. Ayeé pu xaa ne'u tiraavíjite'e.

⁴ Ayeé pu'u na'a. Tetíj tena'a pua'amé tej tiyen ratéhua'ira'a, ajta capu tí'iseicaj na'a tíj na'a tí'itéjvee í ta jetze. Capu ajta tí'iseicaj na'a í ti jín titaatéva'iri tetíj tena'a tiyen tí'itéjvee, sino ayée pu'u tí'imuí'i.

⁵ Ayeé pu che'atá na'a 'een tej teri Círístu'u jetze ajtémecan. I tej mu'ití ará'ase, ayée tu najmí'i tí'itaseijrata tej seij tena'a jetze ajtémecan í teví. Ajta ja'atí ti na'a ti ta jetze ajtémecan, a'íi pu ajta huá'a jetze ajtémecan í seica, a'achú mej pua'amé.

⁶ Capu ayén rux'íej na'a titaac'íi itejmí a'íjna í tej jín teri ratéva'iri. A'íj pu jín, tiché'e tiyen tiraatévairé'en, a'ij ti a'ín Círístu'u ayén rí'i titaatá'a. Tí pua'a ayén tiraac'íi seij í ja'atí ti ayén tiú'utaxáj í Dios jetze me'ecan, ché'e a'ín ayén jetzen me'ecan tiú'utaxájta a'achú ti caj tirú'umua'aree. ⁷ Tí pua'a ayén tiraac'íi seij í ja'atí ti ayén hua'utévaire'en í seica, ché'e ayén hua'utévaire'en, na'ari ti pua'a ayén tiraac'íi ti ayén tihuá'umua'aten í seica, ché'e ayén tihuá'umua'aten.

⁸ Tí pua'a ayén tiraac'íi a'íjna í ja'atí ti ayén raay'íitihuá'an ti ca'aníjra'a hua'utá'an í seica, ché'e ayén ca'aníjra'a hua'utá'an. Seica pu ayén tihua'uc'íi mej miyen tihuá'utapuaíjve'en a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'i. Miché'e miyen rux'íevi'ira'a jín temua'a naa tihuá'utapuaíjve'en. Ajta a'ín ti ayén antiújmua'aree a'íjna jime'e í tí'ajta teyujta'a, ché'e a'ín a'ujca'anéecan jín tí'ivaire'e. Ajta a'ín ti huá'acuíve a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'i, ché'e a'ín rutémua'ave'ecan jín huá'ancuívaxí'in.

A'ij mej ye'í tí'tiújcha'íi í mej té'taahaate'e í Dios jemi

⁹ Ayeé pu ruxe'eve'e seij tzaahuatí'ira'a jín huaújxe'eve'en seij seajta seij. Setá'aj raatéxíehuate'en se'íjna ti a'ij pua'a 'een, seajta ra'ará'astijre'en se'íjna ti i'í x'íepi'in. ¹⁰ Setá'aj siyen huaújxe'eve'en seij seajta seij tíj ru'ihuaamua'a naa. Setá'aj seajta huatéújca'anen temua'a naa se'íjna jime'e seij rí'i tiú'utá'an seij seajta seij. ¹¹ Caxu raaxíehuata seij ratéva'irihuá'an í tavástara'a, sino sa'ujca'anéecan xu jín siyen se'íjna jetze huatéújca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

¹² Setá'aj huaújtemua'ave'en se'íjna jime'e seij siyen tí'tíj jín tí'ichuíve'e ti Dios jemi é'eme'ecan. Setá'aj seajta siyen te'utáviicua'i se'íjna jime'e í seij jín rajpuaítzi xa'aye'i. Seuche'e xu rahuaviira í Dios. Caxu raatápuapua'ata'an. ¹³ Setá'aj siyen tihuá'uré'an í seij tí'ijcha'íi a'ímej jemi í mej caí a'ij tí'ijviicua'i. Setá'aj seajta siyen rux'íevi'ira'a jín hua'ancuré'evi'itin í á'amua'íej teite í ruche. ¹⁴ Ayeé xu seajta siyen huá'uruuren a'ímej í mej a'ij pua'a á'amuaruure. Setá'aj rí'i tihuá'utá'an. Caxu siyen rahuaviira í Dios jemi tí ij a'ín puajtzi hua'utá'an, sino rí'i xu tihuá'utá'an.

¹⁵ Setá'aj siyen huaújtemua'ave'en a'ímej jamuan í mej rutémua'ave'e. Ayeé xu seajta huárini se huataújxiemiste'en a'ímej jamuan í mej ruxíemiste'e.

¹⁶ Setá'aj siyen rí'i tí'ítechejca tíj í ru'ihuaamua'a naa. Caxu á'ujtzaahuate'e, sino setá'aj siyen anteújseire'en huá'a jamuan í mej caí tí'tíj jín tí'teté'u'upu'u ti jéihua ruxe'eve'e. Caxu siyen á'ujtzaahuate'e í ru tzaajta'a seju'u rí'i mé tite'umuámua'aree temua'a naa caí mááj ja'atí.

¹⁷ Tí pua'a ja'atí ayén a'ij pua'a á'amuaruure mú'ejmí, caxu siyen che'atá sena'a a'ij pua'a raruure mú'een. Rí'i xu'u setá'aj siyen sena'a huárini tí'ij ayén rí'i tihuá'amitíejte'e najmí'ica í teite seij x'íepi'in rici.

¹⁸ Setá'aj siyen huárini, setíj sena'a seij caj tirú'umua'aree, ti pua'a rí'iriistan, setá'aj rí'i tí'tiújcha'íi huá'a jemi í seica í teite, a'achú mej pua'amé.

¹⁹ Caxu puajtzi ratá'acare'en í ja'atí ti ari a'ij pua'a amuáaru, sino ché'e a'ín Dios ayén puajtzi raatá'an. Ayeé xu huárini, a'iné ayée pu té'eyu'usi'í tíjín: "Ayeé pu tí'inec'ípua inéetzi nej puajtzi raatá'an ne'íjna í ja'atí ti a'ij pua'a muáaru. Nee nu raatá'asin ne'íjna a'ij ti tiraavíjite'e."

²⁰ Mí seajta mú'een, ayée xu huárini a'ij ti té'eyu'usi'í tíjín: "Tí pua'a í'icuatá a'íjna ti muájcha'íire'e, patá'aj tiraamín. Ajta ti pua'a huata'í'imín a'íjna í ja'atí, patá'aj jaj raatá'an. Tí pua'a piyen huárini, ayée pej puajtzi raatá'asin pe'íjna jime'e pej x'íepi'in ráaru. A'íi pu xaa, a'íi pu rajpuaítzi a'ame temua'a naa."

²¹ Caxu ratá'acare'en ti a'íjna ti a'ij pua'a 'een ayén amuamua'ítin, sino setá'aj siyen tiraamua'ítin se'íjna ti a'ij pua'a 'een se'íjna jime'e seij x'íepi'in rici.

13

¹ Ayeé pu tiú'ujxe'eve'e ti ja'atí ti na'a ayén hua'ará'astijre'en a'ímej í mej tí'tíj jín antiújmua'aree. Dios pu ayén raax'íepi'intare mej miyen tí'tíj jín tí'tetaté'en. A'íj pu jín Dios ayén hua'antíhuau. ² A'íj pu jín, ti pua'a ja'atí caí huataúra'an ti ij ayén hua'ará'astijre'en,

a'í pu ajta mé rúhúa'ana a'íjna ti Dios ayén raateájtuaa íiyen chaanaca japua. Ajta, ti pua'a ja'atí ayén huárini, puaíjtzí pu a'íjna japua rávajtzi.

³⁻⁴ Tí pua'a ja'atí ayén rí'í títitújcha'íi, capu ruxe've'e ti a'ín ja'atí ayén huá'atzíine'e a'ímej í mej títitj jín antiújmua'aree. Mí ajta, a'íjna ti a'íj pua'a títitújcha'íi, ayée pu xaa ne'u tiraavjíte'e ti a'ín ayén huá'atzíine'e a'íime í mej tít'ajta. Tí pua'a piyen tít'ijxe've'e pej cáí títitj jín rátzíine'e pe'íjna ti t'áajta, patá'aj piyen huárini títitj jime'e ti i'í xí'epi'ín. Tí pua'a piyen huárini, ayée pu rí'í timuaatá'asin a'íjna ti t'áajta, a'íné Dios pu a'íjna jín ra'antíhua'u ti ij a'ín títit'éva'irihua'an jemin. Mí ajta, ti pua'a piyen a'íj pua'a títí'acha'íi, aj pej xaa rátzíine'e pua'amé, a'íné a'íi pu a'íjna jín antiújmua'aree ti puaíjtzí jamuaatá'an. A'íi pu xaa ne'u tít'ivaire'e í Dios jemi ti ij Dios jetze me'ecan ayén puaíjtzí hua'utá'an a'ímej í mej a'íj pua'a títitújcha'íi.

⁵ A'íj pu jín, ayén tiú'ujxe've'e sej siyen hua'ará'astijre'en a'ímej í mej títitj jín títetate'í ti ij cáí ayén a'amua japua rájveti í puaíjtzí. Aye'e pu ajta ruxe've'e a'íjna jime'e sej siyen ra'ará'astijre'e í Dios. ⁶ Aye'e pu ajta tiú'ujxe've'e sej seajta se'íjna jín tít'inajchita a'íjna ti á'amua'ijjve'e, a'íné a'ímej í mej miyen á'amua'ijjve'e, a'íi mú tít'ivaire'e í Dios jemi. Tít'ij pí na'a nain xicaj tazjta'a, ayée mú me'íjna jín tít'ivaire'e.

⁷ Tí pua'a piyen ja'atí té'echa'íire'e, patá'aj piyen tiraanájchite'en a'achú pej caj tirá'acha'íire'e, na'ari ti pua'a piyen pe'íjna jín té'echa'íi í mej Gobieerno jemi muajjve'e, patá'aj piyen che'atá pena'a tihua'unájchite'en. Ajta ti pua'a piyen pe'íjna jín té'echa'íi í mej muajjve'e me'íjna jime'e í pej tít'itu'araca, patá'aj pajta piyen pe'íjna jín tiu'unájchita. Tí pua'a ayén tiraavjíte'e pej piyen rí'í tihua'ajcha'íi a'ímej í mej tít'ajta, patá'aj piyen huárini. Na'ari ti pua'a ayén tiraavjíte'e pej rí'í tihua'uteájtuaani a'ímej í mej títeté'u'upu'u, patá'aj piyen rí'í tihua'utá'an.

⁸ Setá'aj nain jín tiu'unájchita sej si cáí ché'e títitj jín té'echa'íi í á'amua'í'ej tevi jemi. Aye'e xu'u sena'a se'íjna jín tirá'acha'íire'e í sej sej hua'újxe've'e en sej seajta sej, a'íné a'íjna ti ayén raxí've'e í ruxí'ej tevi, a'íi pu a'íjna jín ari ra'ará'astijre a'íjna í niuucari í mej jín tít'ajta.

⁹ Aye'e pu tihua'uta'áj tijn: "Capej tít'ixana'acire'e." Ajta ayén tijn: "Capej tít'itecu'íca." Ajta i'í ti ayén tijn: "Capej tít'inahua'aj." Ajta i'í ti ayén tijn: "Capej tít'inecu'a'atze." Naíjmi'í í niuucari ti ayén 'een, ajta títitj ti a'íj ti ra'ité'ase, naíjmi'í tijn na'a ti ayén, a'íi pu ará'ase a'íjna jetze í niuucari ti ayén té'eyu'usi'í tijn: "Patá'aj piyen raxí've'e í axí'ej tevi patíj asej tít'axe've'e."

¹⁰ Tí pua'a ja'atí ayén tzáahuatí'ira'a jín raxí've'e í ruxí'ej tevi, a'íi pu cáí ja'anáj a'íj pua'a raruuren. A'íj pu jín, a'íjna í ja'ati nain jín ra'ará'astejsin a'íjna í niuucari í mej jín tít'ajta.

¹¹ Setá'aj siyen huárini se'íjna jime'e sej seri rú'umua'aree títitj ti xicáara'an jetze pát'íríci. Pu'uri ayén teja'uré'ene sej rí'í hua'újruren sej si atanéjne'ere temua'a naa, a'íné pu'uri jaitze'e vejlí'í a'ájna xicáara'aní ti jetzen Dios ta japua niuuni. Pu'uri xaa ne'u jaitze'e vejlí'í ti cáí vejlí'itaca'a tetí'ij amuacáí té'antzaahua.

¹² Pu'uri jaitze'e huatíca'a a'íjna ti jetzen tít'ajta a'íjna ti a'íj pua'a 'een. Pu'uri ajta vejlí'í a'ájna xicáara'an ti jetzen Cirístu'u ta japua niuuni. A'íj pu ríjn, tiché'e tiyen mé rúhúa'axin tijn na'a ti a'íj pua'a 'een tej tiyen amuacáí te'íjna jín tiyen ríjcaa. Tiché'e teajta te'íjna jetze arátaca'anen í tej jín raatémua'ítin te'íjna í tej jín tít'itese'e.

¹³ Tiché'e tiyen rí'í títitacha'íica a'íj mej tít'ijr'íire í teite mej néeriste'e á'ujjhu'a'an. Tiché'e teajta cáí ché'e tiyen a'íj pua'a éene'ecan jín tít'iyeste, teajta cáí ché'e a'íj pua'a títiteta'arua, teajta cáí ché'e tít'ixana'acire'e huá'a jamuan í mej tiú'uncua'atziste'e, teajta cáí ché'e tít'ixana'acire'e sej jamuan ti cáí a'íj pú'een í pej yá'uvi'ítin. Tiché'e teajta cáí tiyen ne'use'e tajímua'a. Capu ajta xí'epi'ín tej tiyen a'atachueere'e tajímua'a.

¹⁴ Mí seajta mú'een, setá'aj siyen rí'í títitújcha'íica a'íj ti títitújcha'íica í tavástara'a, a'íjna í Jesús ti ajta Cirístu'u pú'een. Caxu ché'e siyen se'íjna jetze tít'imuajca a'íj sej ye'í huárini sej si siyen ra'ará'astijre'en se'íjna ti a'íj pua'a 'een ti huíránine'í á'amuatjajta'a.

14

Catu nu'u rá'axijte'e í taxí'ej tevi

¹ Tí pua'a ja'atí cáí xí tirú'umua'aree a'íj ti huataújmua'a ti ayén ra'ará'astijre'en í tavástara'a, setá'aj ra'ancuré'evi'ítin ruxí've'e'ira'a jime'e. Caxu siyen sena'a rá'axijte'e se'íjna jime'e a'íj ti tirá'amitiejte'e a'íjna. ² Aye'e pu tít'ijmua'aree rusej í Dios jemi ti nú'u ayén tít'ít'aca ti nain tít'uca'ani, ajta a'íjna í sej, ti cáí temua'a naa tirú'umua'aree a'íj ti 'een í Dios jemi, ayée pu tirá'amitiejte'e ti ayée na'a tít'ít'aca ti ráacua'ani ti te'ejné'á chuaata'a.

³ Aye'e pu tiú'ujxe've'e ti a'ín í ti nain tít'icua'a cáí ayén raxí'ehuaa a'íjna ti cáí nain tít'icua'a. Ajta a'ín ti cáí nain tít'icua'a, ayée pu che'atá na'a ruxe've'e ti a'ín cáí rá'axijte'e a'íjna ti nain tít'icua'a, a'íné Dios pu ajta ayén ra'ancuré'evi'ítí a'íjna í ja'ati.

⁴ Pajta mú'ee, mi pej caí nain tí'licua'a, ça'atani ayén a'ájna jín timua'ájca pej piyen rá'axijte'en í ja'ati ti seáj jemi tí'ivaire'e? Capu ja'atí, a'íné seáj pu'u tí'ira'ajjte'e. Ajta a'áin í ja'ati, a'í pu ará'astijre'esin a'ájna ti tí'ira'ajjte'e. Na'ari ti pua'a caí ayén huárini, a'í pu jemin muá'titche'en. Mí ajta, a'ájna ti nain tí'licua'a, a'í pu xaa ará'astijre'esin, a'íné tavástar'a pu ca'aníjra'a raatá'asin ti ij ayén ra'ará'astijre'en.

⁵ Ajta seáj jemi, ayé pu tirá'amitiejte'e ti sei xicaj ayén jaitze'e ruxe'eve'e í Dios jemi caí seica xicáara'an jetze. Ajta seáj jemi, ayé pu tirá'amitiejte'e ti rux'ej na'a ayén 'een nain xicáara'an jetze. Mich'éle miyen rujámua'a mena'a tiraax'i'epi'intare'en temua'a naa, a'ij ti té'umua'atze í ru tzajta'a í ti x'i'epi'in 'een í Dios jemi.

⁶ A'ájna ti ayén tirá'amitiejte'e ti seáj xicáara'an jetze jaitze'e ruxe'eve'e, ayé pu tiraax'i'epi'intare í tavástar'a jemi. Ajta a'áin ti nain tí'licua'a, ayé pu ajta rici í tavástar'a jemi, a'íné a'ájna í ja'ati ajta pu r'i'í tiratá'aca í Dios. Ajta a'áin ti caí nain tí'licua'a, a'í pu ayén che'atá na'a tí'licua'a í tavástar'a jemi. A'í pu ajta r'i'í tiratá'aca í Dios.

⁷ Ayee pu'u, a'íné tetáj tena'a pua'amé iteen, capu ja'atí ayén rusej ruuri. Capu ajta ayén rusej mí'ini. ⁸ Tí pua'a tiyen i'irúuri, ayé tu i'irúuri tej ti r'i'í tiraatá'an í tavástar'a na'ari ti pua'a tiyen huácu'ini, ayé tu che'atá tena'a cu'ini tej ti huatátatuire'en í tatevij jime'e té'ájna jemi. A'íj pu jín, capu amín a'ij ti pua'a tiyen i'irúuri nusu ti pua'a tiyen huácu'ini. Teuche'e tu tavástar'a jetze ajtémecan. ⁹ A'íj pu jín, Ciri'istu'u ayén huamí'i, ajta a'itáara huá'a tzajta'a í mí'ichite ti ij a'áin ayén hua'avastara'a pu'éne'e á'ara'ani a'ímej í mej meri huácu'ii, ajta a'ímej í mej mauj i'irúuri.

¹⁰ Pajta mú'ee, í pej caí xi tirú'umua'aree temua'a naa, ça'íné 'een jín piyen rá'axijte'e í a'ihuáara'a? Pajta mú'ee, í pej nain jín tí'tá'aca, a'íné 'een jín piyen raxiéehua pe'ájna í a'ihuáara'a. Capu a'atzu ayén tiraavíjte'e sej siyen rijca, a'íné naájmi'i tu tiyen huatasejre'esin a'ájna jemi í Dios ti ij a'áin ayén tá'uxijte'en naájmi'ica itejmi.

¹¹ Ayee pu xaa ne'u té'eyu'usi'í tijn:

Ayee pu tí'ixa a'ájna í tavástar'a tijn:
A'íné nee nu ruuri, ayé pu tí'ayajna,
matáj mena'a pua'amé
mej yen chaanaca japua seijre'e,
a'í mú títunutaxi'isin ineetzi jemi.
A'í mú majta, miyen r'i'í tinaatá'asin
me'ájna jime'e í nej Dios pú'een.

¹² A'íj pu jín, a'achú tej pua'amé tej yen seijre'e, naájmi'i tu tiyen tiu'utaxájta mé jéjre'e í Dios jemi a'ij tej tí'tíj jín huarj.

Tej nu'u caí ca'aníjra'a raatá'an í ta'ihuáara'a t'íj tí'tíj jín auté'itze

¹³ A'íj pu jín, tich'éle tiyen raatapuá'ajta tej tiyen té'ataxijte'e tajámua'a. Aru tich'éle tiyen raax'i'epi'intare'en í ta'zajta'a tej ti caí ché'e tí'tíj jín raatamuári'eristen í ta'ihuáara'a, nusu tej ti caí ché'e ca'aníjra'a raatá'an ti ij tí'tíj jín huamuá'titichen í Dios jemi. ¹⁴ Ayee nu tirú'umua'aree inee, a'íné ayé nu tiú'unamuajri'i ne'ájna jemi í tavástar'a, a'ájna í Jesús ti ayén tí'ayajna. Tíj na'a ti seáj racua'aca tí'licua'iri'i pú'een, capu rusej na'a raxana'ave'e a'ájna ti racua'aca. Mí ajta, ti pua'a a'ájna jemi í ja'ati ayén tirá'amitiejte'e ti tí'tíj ayén xána'aví'ire'e, a'ájna jemi pu xaa ayén 'een, ti ayén xána'aví'ire'e.

¹⁵ Tí pua'a piyen ca'aníjra'a ratá'aca í a'ihuáara'a ti a'áin caí ayén racua'aca í tí'tíj í pej xaa racua'aca, r'i'irista a'ame pej raapuaíjtzite'en í tzajta'an a'íné, a'ájna jemi, a'í pu xána'aví'ire'e a'ájna í ráacua. Capej x'i'epi'in huarj. Capej xaa ne'u rax'i'ev'e í a'ihuáara'a pe'ájna jime'e pej ca'aníjra'a raatá'a ti ayén huárini a'ij ti tiraapuaíjtzitare. Capej mú'ee rá'apua'ajte'e í a'ihuáara'a a'íné Ciri'istu'u pu ari jetzen me'ecan huamí'i. ¹⁶ Capej ché'e piyen tí'tiá'acha'ii. Na'ari caí, ayé mú seica miyen tí'ijxáatzi'ire'e muá'ara'ani me'ájna ti ayén timuá'amitiejte'e ti x'i'epi'in 'een.

¹⁷ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e a'íné a'ájna ti ayén titaac'í ti Dios ayén tí'ta'ajjte'e naájmi'ica itejmi, capu ayén a'ájna jín tej tiyen tí'licua'a na'ari tej tiyen ye'eca. Capu xaa ne'u, sino ayé tu r'i'éne'ecán jín huateajturaa í Dios jemi. Teajta r'i'í titeeteajturaa í ta'zajta'a. Ajta, a'í pu ca'aníjra'a taatá'a a'ájna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios tej ti tiyen huatátatemua'ave'en.

¹⁸ Jee xaa ne'u, ja'atí ti na'a ti ayén ravaire'e í Ciri'istu'u, a'ájna í ja'ati ayé pu r'i'í tiratá'aca í Dios. Majta me'ín í teite, ayé pu ajta hua'aráanajche ti ayén tí'ijri'ire a'ájna í ja'ati.

¹⁹ A'íj pu jín, tich'éle tiyen ahuátaca'anen tej ti tiyen r'i'í tí'titacha'ii tej tiyen ta'ihuamua'a tá'ara'ani temua'a naa, tej teajta r'i'í huátaruuren tajámua'a tej ti jaitze'e raay'i'itihua'an a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios.

²⁰ Caxu se'ájna jín raate'uunan se'ájna ti Dios ayén raateajtuaa huá'a jemi í á'amua'ihuamua'a se'ájna jime'e sej nain tí'licua'a. Naa pu tí'ir'een tíj na'a ti tí'licua'iri'i. Mí ajta, ti pua'a ja'atí a'ájna jín ca'aníjra'a raatá'an í ru'ihuáara'a ti a'áin ihuáare'ara'an ayén

ráacua'ani a'ljna ti rajpua'ljtzi í Dios jemi, a'lj pu jín ayén auteáturaasin í Dios jemi a'ljna í ja'ati ti ayén ca'anljra'a raatá'a í ru'ihuara'a.

²¹ A'lj pu jín, jaitze'e pu ayén tiraavjíte'e pej caí piyen racua'aca í hua'ira'a ca'ín pej caí piyen raye'eca í nahuáj. Jee xaa ne'u patá'aj caí piyen ti'itj jín a'lj huárini ti ayén ca'anljra'a raatá'acare'en ti a'ín a'ihuáara'a ti'itj jín auteáturan í Dios jemi. ²² Tí pua'a ayén timua'ámitiejte'e ti ayén ti'ir'í'een í Dios jemi pej piyen ti'itj huácua'ani, patá'aj piyen asej pena'a avlíitzi jín tirú'umua'areere. Capej piyen tí'ixajta mé jéjre'e, teite tzajta'a. Ché'e huaújtemua'ave'en a'ljna í ja'ati ti caí rumua'atzúra'a jín á'ujxajte'e a'ljna jime'e a'lj ti ti'itj jín rici, a'iné a'í pu ari ayén tiraaxí'epi'intare ti ayén ti'ir'í'een í Dios jemi.

²³ Mí ajta a'ín í ja'atí, ti pua'a caí xi temua'a naa tiraaxí'epi'intare ti ayén ti'ir'í'een í Dios jemi ti ij ti'itj huácua'ani, ti pua'a ayén racua'aca, a'í pu a'ljna jín a'uxjíte'en ti a'lj pua'a rici a'iné a'í pu caí té'atzaahuat'e ayén ráacua. Ajta, ti'itj ti na'a ti ja'atí ayén jín rici, ti pua'a caí ayén tiraaxí'epi'intare ti ayén ti'ir'í'een í Dios jemi ti ayén huárini, a'í pu a'ljna jín auteáturaasin í Dios jemi ti pua'a ayén rijca, a'iné capu té'atzaahuat'e'eca'a.

15

Tej nu'u r'í: tihua'atá'acare'en í tax'ej teite

¹ Teajta iteen, í tej temua'a naa tirú'umua'aree a'lj ti 'een í Dios jemi, ayée pu tiraavjíte'e tej te'utáviicua'í te'ljna jime'e a'lj mej tí'ljr'í'ire a'íme í mej caí xi yaú'ítie temua'a naa í Dios jemi. Tiché'e caí tiyen tena'a rahuauca ítejmi jime'e a'lj ti titá'ámitiejte'e, sino tiché'e r'í: tihua'utá'an í seica. ² Ayee pu titaavjíte'e ítejmi, a'achú tej pua'amé, tej ti r'í: tiraatévaire'en í ta'ihuara'a ti ij a'ín jaitze'e raayí'tihua'an a'lj ti tí'ijxe'eve'e í Dios.

³ Ayee pu xaa ne'u Cirístu'u ajta ayén huarj. Capu ayée na'a rahuauca'a a'lj ti tira'aránjcheca'a, sino ayée pu tira'ará'aste a'lj ti té'eyu'usi'í tijn: "Ayee pu neetzi japua rájve mej na'ajteá'axi'ín mú'eetzi jetze me'ecan."

⁴ Ayee pu'u, a'iné nain tíj na'a ti a'ájná'imua é'eyu'usi'ihuaca'a, ayée pu 'een jín té'eyu'usi'ihuaca'a tej ti tetzen huátamua'aten, ti ij a'ín ti é'eyu'usi'ihuaca'a ca'anljra'a taatá'acare'en tej ti tiyen te'utáviicua'í, teajta tiyen rachú'leve'e ti Dios ayén tu'irájtuaani.

⁵⁻⁶ Ajta a'ín Dios ti ayén ca'anljra'a amuaatá'aca sej si siyen huatéujca'anen, ajta sej si te'utáviicua'í, ché'e a'ín ajta amuaatá'acare'en sej r'í: titetújcha'í ru'jmmua'a sej si siyen ru'ihuamua'a xá'ara'aní temua'a naa a'achú sej pua'amé. Ché'e Dios r'í: tejamuaatá'acare'en a'ljna jime'e sej seuj siyen rá'astjire'e í Cirístu'u ti ajta i'í Jesús, sej si najjmi'í siyen r'í: tiraatá'an se'ljna í Dios ti ya'upuáara'an pú'een í tavástar'a, a'ljna í Jesús ti ajta i'í Cirístu'u. Setá'aj siyen r'í: tiraatá'acare'en a'achú sej tirú'umua'aree í á'amuatjajta'a.

Najjmi'íca pu nu'u tihua'aci'íti í niucari í mej jín huataújtemua'ave'esin

⁷ Setá'aj siyen che'atá sena'a ancuré'ujv'ítin sej seajta sej a'lj ti Cirístu'u ajta amua'ancuré'evi'íti mú'ejmi sej si siyen se'ljna jín r'í: tiraatá'an í Dios.

⁸⁻⁹ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e ti a'ín Cirístu'u ayén a'ljna jín te'enteájrupi ti ij hua'utévaire'en a'ímej í mej runavij a'antis'iche a'ljna jime'e mej miyen ráamua'aree ti Dios tzaahuati'ira'a jín araúraste a'lj ti ari te'ataújratziiri'í. Cirístu'u pu nain jín te'ataújratziiri'í huá'a jemi í huá'ahuacixa'astemua'aci'í mej mi a'íme í mej sej chuéjra'a japua é'eme'ecantaca'a majta miyen r'í: tiraatá'asin í Dios me'ljna jime'e ti a'ín huá'ancu'uvajxi. Ayee pu té'eyu'usi'í tijn:

A'lj nu jín r'í: timuaatá'asin huá'a tzajta'a a'ímej
í mej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan.

Ayee nu tí'ichuíca na'ame
nej ni ne'ljna jín r'í: timuaatá'an.

¹⁰ Ajtahua'a ayén tijn:
Setá'aj huataújtemua'ave'en huá'a jamuan
í teitestemua'ame'en í Israél teecan,
mú'een mi sej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan.

¹¹ Ajtahua'a sej ayén tijn:
Setá'aj r'í: tiraatá'an í tavástar'a,
najjmi'í mú'een, a'achú sej pua'amé,
mi sej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan.

Setá'aj seajta siyen tiu'utáchuiica í jemin
sej se'ljna jín r'í: tiraatá'an, najjmi'í mú'een,
mi teite, mi sej yen huachéjme chaanaca japua.

¹² Ajtahua'a, ayén tiu'utaxájtaca'a a'ljna í Isaías teecan
tijn:

Seij pu airaújnejite'esin a'íjna jetze í Isaí.

A'í pu ayén huatasejre'esin

ti ij ayén tihua'uta'ajte'en naíjmi'lica a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.

Majta a'íme, ayée mú rájchu'eve'esin

t'íj a'ín hua'írájtuani.

¹³ Ajta a'ín í Dios ti ayén ca'aníjra'a tatá'a tej ti tiyen raachú'eve'en, ché'e a'ín ayén r'í tejamuaatá'an sej si jehua huápi'i huataújtemua'ave'en, ti ij ajta amua'anpuá'ajte'en temua'a naa se'íjna jime'e sej siyen rá'astijre'e se'íjna í tavástar'a. Ché'e a'ín ajta ayén r'í tejamuaatá'an sej si jaitze'e siyen raachú'eve'en se'íjna jime'e sej se'íjna jetze aráu'ca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

¹⁴ Ayeé pu tiná'amitiejte'e ineetzi ti ayén ti'ayajna mú'ejmi jime'e sej siyen nain jín r'í titetiú'cha'í seij seajta seij. Nain xu ú'umua'aree í ti ruxe'eve'e, seajta siyen raay'í'ti seij si huaurití seij seajta seij.

¹⁵⁻¹⁶ Ayeé nu jéhua ahuánca'ane nej ni niyen tejámuaatayú'use'en ti'ítj jime'e. Capu t'íseicaj na'a, canu neajta t'ítziine'eca'a nej niyen huarj, sino ayée nu neajtahua'a ti'ítj jín amua'utámua'areeri'í ne'íjna jime'e, a'íné Dios pu ayén tinaa'íjca. Ayeé nu ne'íjna jín te'entéajrupi nej ni tiu'utévaire'en í Dios jemi. Neajta nu ne'íjna jín antinmua'aree nej niyen raatévaire'en í Cirístu'u ti ajta í'í Jesús, nej ni niyen tihua'utá'ixaate'en a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan a'íj ti ari huarj í Dios. Ayeé mú éene'e muá'aju'u t'íj muai'ivéjri ti seíj raateájtuaa í Dios jemi ti ij ayén r'í tiraatá'an.

Jee xaa ne'u, a'ín í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu ayén huá'aruuren mej mi miyen urar'ene'acan jín huatéaturan í Dios jemi. ¹⁷ A'íj nu jín huápi'i huatántemua'ave'e jemin í Cirístu'u ti ajta í'í Jesús ne'íjna jime'e nej niyen ravaire'e í Dios.

¹⁸⁻¹⁹ A'íj nu'u jín niyen á'anca'ane nej tejamuá'ixaate'en ne'íjna jime'e ti Cirístu'u ari ayén tiú'uruu a'íjna jime'e nej ravaire'e mej mi me'ín í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan miyen ra'ará'astijre'en me'íjna í Dios. Ayeé mú 'een jín rá'astijre'e me'íjna jime'e mej miyen ráanamujri'í a'íj nej tiu'utaxájtaca'a, majta miyen naasej ineetzi a'íj nej ti'ítj jín huarj, nej niyen huarj ti huápi'i ruxe'eve'e, í mej jín a'íj te'utasej, a'íné Dios pu raateájtuaa í rumuári'eri'ire'ara'an ineetzi jemi a'íjna jime'e nej ne'íjna jetze aránca'anejca'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

A'íj nu jín nain japua neri tihua'utá'ixaa ne'íjna í niuucari ti jíme'en raxa í Cirístu'u. Nainjapua t'íj na'a a'uun mej huachéjme u Jerusalén, neajta méyee a'u mej e'eré'ete'ecaa ajta nena'a caí ne'uun imuá'a atanéj ne'újna a'u mej a'uchéjme t'íj na'a ti a'uun huatacá'a u Ílrico, nain nu jín tihua'utá'ixaa í Cirístu'u jetze me'acan.

²⁰ Táj na'a nej a'utéjche nej ra'ará'astijre'en í tavástar'a ti yú e'iré'ene, ayée nu ahuánca'ane nej niyen tihua'utá'ixaate'en í niuucari jime'e a'u mej caí xi ja'anáj ya'unamuajri'í, nej ni caí niyen che'atá nena'a ne'íjna jetze autéjcheni a'u ti ari seíj teja'umuáriej.

²¹ Mí neajta inee, ayée nu huarj a'íj ti té'eyu'usi'í t'íjín:

A'í mú rasejran me'íjna

í ti caí xi ja'atí a'íjna jín tihua'utá'ixaa.

Majta mú yaú'itiéé muá'aju'u me'íjna

í mej caí xi ja'anáj ráanamujri'í.

Pablo pu nu'u á'uye'imi'í u Roma

²² A'íj pu jín, mu'íiti mú naatá'ijmijri'í nej caí niyen ne'uun a'atanén mú'ejmi jemi.

²³⁻²⁴ Aru íjii, a'íné capu ché'e mé'e é'eri'iri nej ne'uun teja'umuári'en t'íj na'a ayun ti huacá'a, ajta a'íné pu'uri tejaoume a'achú pua'an nine'ira'a nej niyen t'íjixe'eve'e nej amua'ajuvé'emuare, ayée nu t'í'imua'atze nej niyen huá'ini net'íj ne'uun á'ume'en u España. Ayeé nu t'íjixe'eve'e inee nej ne'uun amua'ajutésejra net'íj ne'uun á'ume'en, tej ti a'atzu huátatemua'ave'en tajímua'a, sej si seajta naatévaire'en nej ni neajtahua'a u á'ume'en a'u nej á'ume.

²⁵ Mí neajta inee, íjii, u nu a'um'é'e na'ame u Jerusalén nej ni hua'utévaire'en a'ímej í mej me'uun é'eche í ta'íhuaamua'a, í mej Dios jemi seijre'e.

²⁶ Majta a'ímej í mej me'uun Macedonia huachéjme, majta a'ímej í mej me'uun Acaya é'eme'ecan, ayée pu hua'aránajcheca'a mej ti'ítj hua'utá'an a'ímej í mej caí a'íj t'íjjiicua'í, í mej me'uun é'eche u Jerusalén.

²⁷ Ayeé pu tihua'aránajcheca'a mej miyen huá'ini. Jee xaa ne'u, ayée mú tihua'acha'íre'eca'a, a'íné a'íme í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, ayée pu tihua'uc'í mej ra'ancuré'an me'íjna í ti jín Dios r'í tihua'utá'a a'ímej í mej Israel jetze ajtémecantaca'a. A'íj mú jín, a'íme í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan miyen tihua'acha'íre'e mej miyen ti'ítj tihua'utá'an me'íjna í mej jín huatévaire'en.

²⁸ Aye'e nu amuacá' hua'utátuure'esin ne'íjna í mej tiu'utá'a í ta'ihuaamua'a. Net'íj nain jín ra'antici'in, aj nu ni ne'uun a'umé mú'ejmi jemi. Neajta á'yen u a'umé'e na'ame u España. ²⁹ Aye'e nu rú'umua'aree ti ayén té'eme a'ájna net'íj ne'uun á'ume'en mú'ejmi jemi ti a'ín tavástar'a ayén nain jín r'í titaatá'an na'jmi'ica itejmi. Capu ti'tit'íj a'ij tita'aturáate'e a'ame.

³⁰ Aye'e nu tejá'amuahuavii, ne'ihuaamua'a, mi sej seajta ra'ará'astjire'en í tavástar'a, a'ájna í Jesús ti ajta i'í Cirístu'u, sej si siyen tinaatévaire'en se'íjna jime'e í nej jín ti'itese'e. Setá'aj siyen tí'ijhuaviira í Dios ineetzi jime'e.

³¹ Setá'aj siyen tí'ijhuaviira ti ij a'ín Dios ayén nu'irájtuaani mej mi caí a'ij neruure a'íime í mej caí miyen ra'ará'astjire'e í tavástar'a, a'íime í mej Judea huachéjme. Setá'aj seajta siyen rahuaviira mej mi me'ín í mej Dios jemi seijre'e, í mej Jerusalén é'eme'ecan, mej mi miyen ra'ancuré'an í nej jín hua'utévair'e'en.

³² Aye'e xu huá'irini nej ni ne'uun á'ume'en mú'ejmi jemi ti pua'a Dios ayén neetá'acare'en, tej ti taj'ímua'a huatátatemua'ave'en, tej ti teajta ca'an'íjra'a huatáta'an seij teajta seij. ³³ Ajta a'ín í Dios ti r'í ta'anpuá'ajte, ché'e a'ín ayén huateáturan na'jmi'ica jemi, mú'ejmi. Ché'e ayén teja'uré'enen.

16

Pablo pu huá'ateujte'e í ru'amiigustemua'a

¹ Aye'e nu tejá'amua'ixaate'e ne'íjna jime'e í ta'ihuaara'a ti 'íita'a, a'ájna í Febe. A'íi pu huá'avaire'e a'íimej í mej e'tiújse'iri a'ujna já'ahua'a Cencrea.

² Aye'e nu tejá'amuahuavii sej si siyen ra'ancuré'evi'iti temua'a naa a'ij ti tiraavíjte'e itejmi jemi, í tej Dios jemi seijre'e. Setá'aj siyen ra'ancuré'evi'itin a'iné a'íi pu ajta rá'astjire'e í tavástar'a. Setá'aj siyen nain jín raatévair'e'en tíj na'a ti tirá'aturate'e, a'iné a'íi pu ari mu'icáca huatévai í teite, ajta pu neetzi huatévai.

³ Setá'aj hua'utateújte'en se'ímej í Priscila, seajta se'íjna í Aquila. A'íi mú majta miyen neetzi jamuan tí'imuari'e te'ij ni na'jmi'í raatévair'e'en te'íjna í Cirístu'u ti ajta i'í Jesús. ⁴ A'íi mú miyen huatáura'a mej mi neetzi japua huániuuni. Aye'e mú t'n me'íjna jín huácuii. Jé'ecan nu ne'íjna jín tí'intemua'ave'e. Majta a'íime, ayé'e mú majta tiú'ujtemua'ave'e mat'ij mena'a pua'amé í mej e'tiújse'iri, a'íime í mej seij chu'éjra'a japua é'eme'ecan. ⁵ Setá'aj seajta hua'utateújte'en a'íimej í mej a'uun e'tiújse'iri a'u me'íche a'ájna í Priscila, ajta a'ájna í Aquila. Setá'aj seajta siyen tiraateújte'en se'íjna í ne'amiigu í Epeneto, ti a'uun é'che u Acaya ti ayén amuacá huataújtuiiri'í í Cirístu'u jemi.

⁶ Setá'aj siyen tiraateújte'en se'íjna í María, a'ájna ti ari jeihua tiu'umuá'ariej mú'ejmi jemi. ⁷ Setá'aj seajta hua'utateújte'en se'ímej í Andrónico, seajta í Junias. A'íi mú majta nee jamuan aiteánami'ihuaca'a. Majta a'íime í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, a'íi mú temua'a naa huá'amuajte me'íjna í mej hua'apua, í mej majta amuacá ra'ará'astjire í Cirístu'u nee caí inee.

⁸ Setá'aj siyen che'atá sena'a tiraateújte'en se'íjna í Ampliato, í nej jeihua raxí'eve'e í tavástar'a jemi. ⁹ Aye'e xu seajta tiraateújte'en se'íjna í Urbano ti ta jamuan ravaire'e í Cirístu'u. Setá'aj siyen tiraateújte'en se'íjna í Estaquis, í ne'amiigu í nej neajta jeihua raxí'eve'e. ¹⁰ Setá'aj se'íjna huatateújte'en í Apeles. A'íi pu jeihua rá'uviicua'iri'í í Cirístu'u jetze me'ecan, ajta ayé'e pu tiu'utéemua'iti. Setá'aj siyen hua'utateújte'en se'ímej í mej Aristóbulo jamuan é'che.

¹¹ Setá'aj seajta raatateújte'en í ne'ihuaara'a, se'íjna í Herodión. Ajta a'íime í mej Narciso jamuan é'che, í mej majta rá'astjire'e í tavástar'a, setá'aj siyen che'atá sena'a tihua'utateújte'en.

¹² Setá'aj seajta se'ímej huatateújte'en a'ájna í Trifena, seajta se'íjna í Trifosa. A'íi mú 'úucaj pú'een, í mej majta jeihua huáp'i'í tí'imuari'e í tavástar'a jemi. Setá'aj siyen raatateújte'en se'íjna í Pérsida, í ne'amiigu í nej neajta jeihua raxí'eve'e. A'íi pu a'ín pú'een se'íj í 'íita'a ti ajta jeihua huáp'i'í ari tiu'umuá'ariej í tavástar'a jemi.

¹³ Setá'aj seajta raatateújte'en se'íjna í Rufo, tavástar'a ti ra'antíhua'u. Setá'aj seajta siyen raatateújte'en se'íjna náanajra'an a'ájna í Rufo, a'iné a'íi pu ayén tináacha'íi cumu nej yaujra'an i'í pú'ee'enen. ¹⁴ Setá'aj siyen hua'utateújte'en se'ímej í Asíncrito, seajta se'íjna í Flegonte, seajta se'íjna í Hermas. Setá'aj siyen che'atá sena'a hua'utateújte'en í seica, se'íjna í Patrobas, seajta se'íjna í Hermes, seajta a'íimej í ta'ihuaamua'a í mej huá'a jamuan e'eré'etei. ¹⁵ Setá'aj seajta se'ímej huatateújte'en se'íjna í Filólogo, seajta se'íjna í Julia, seajta se'íjna í Nereo, seajta í juutzejra'an ti 'íita'a, seajta se'íjna í Olimpás, setá'aj seajta siyen hua'utateújte'en na'jmi'ica a'íimej í mej huá'a jamuan e'eré'etei, í mej majta Dios jemi seijre'e.

¹⁶ Setá'aj seajta siyen hua'utateújte'en sej seajta sej a'ij ti tiraavjíte'e í Dios jemi. Matj mena'a pua'amé í mej e'tiújse'iri mej mi raanájche í Dios, naími'i mú miyen tejá'amuateújte'e.

¹⁷⁻¹⁸ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, mú'een, ne'ihuaamua'a. Rí'i xu'u mú'een a'ímej jemi í mej ca'aníjra'a amuaatá'aca sej si já'íta'a a'utáciine, majta miyen á'amuaamuarí'eriste'e sej siyen auté'itzen í Dios jemi. A'íi mú meri ajtacj a'íjna jetze a'ij sej seri tíraarí'ire. Caxu huá'a jamuan á'ujujhua'ane'en, a'íné matj mena'a mej miyen 'een, camu a'atzu ravaire'e í tavástara'a, a'íjna í Círíistu'u. Rujímua'a mu'u ravaire'e. Ayee mú me'íjna jín huá'acuanamua í teite í mej caí tí'itj jín á'atura. Ayee mú me'íjna jín tihuá'a'ixaate'e niuucari jime'e ti ayé na'a naa namuajre'e, nusu tí'itj í mej jín ahuaujtzaahuate'en a'íime í mej miyen ranamua.

¹⁹ Naími'i mú meri miyen ráanamujri'i sej seri rá'astijre'e í tavástara'a. A'íj nu jín huápi'i netémua'ave'e mú'ejmi jime'e. Mí neajta inee, ayé nu tí'ixje'eve'e sej siyen támua'aree sej si siyen rijca a'ij ti ayén tiraavjíte'e í Dios jemi, sej si seajta caí siyen huataúra'an sej siyen rijca se'íjna jime'e ti a'ij pua'a 'een. ²⁰ Ajta a'íin í Dios ti rí'i ta'anpuá'ajte, ca'anacan pu nain jín ra'antipúa'ajte'esin a'íjna í Satanás, ti ij ayén amuaatá'an sej nain jín raatémua'itín se'íjna í tiyaaru'u.

²¹ A'íi pu ayén yé á'amuaateújte'e a'íjna í Timoteo, ti ne jamuan tí'imuari'e. Yé mú majta á'amuateujte'e í ne'ihuaamua'a a'íjna í Lucio, ajta í Jasón, ajta a'íjna í Sosípater.

²² Neajta inee, i nej i'i Tercio, i nej neajta niyen rá'ayu'uxa í Pablo jetze me'ecan ne'íjna i yu'uxari, nee nu neajta á'amuateujte'e í tavástara'a jetze me'ecan. ²³ Ajta a'íjna í Gayo, í nej jemin yé huaca ajta ti rí'i tihua'atá'aca naíjmi'ica a'íimej í mej miyen yé tíújse'iri meyajna, a'íi pu ajta yé á'amuateujte'e. ²⁴ Majta a'íime, í Erasto ti a'íjna jín tí'itjévee íye chajta'a ti tumin tíse'iri, ajta a'íjna í ta'ihuaara'a, a'íjna í Cuarto, a'íi mú majta yé á'amuateujte'e.

I ti jín ra'antipúa'ajte

²⁵ Tiché'e tiyen rí'i tiraatá'an te'íjna í Dios ti ayén raayí'iti ti ca'aníjra'a amuaatá'an sej si siyen rí'i titetiújcha'íica a'ij nej tejá'amua'ixaate'e ná'aye'i ne'íjna jime'e í niuucari ti jime'en raxa a'ij ti huarj í Jesús ti ajta i'í Círíistu'u. A'íjna í niuucari, a'íi pu a'íin pú'een í ti Dios jín ari titaatasejrate a'íjna ti ayén rú'avaataca'a tj na'a ti Dios raatétaahuaca'a í chaanaca ti yú e'iré'ene.

²⁶ Mí ajta íjii, Dios pu ari titaatasejrate. A'íjna í Dios ti seijre'e tj na'a rusén jime'e, a'íi pu ayén tiu'uta'ajtac'a tej tiyen ráamua'aree te'íjna jetze í mej jetzen ra'utéyu'uxaca'a a'íime í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Ayee pu tí'ixje'eve'e mej mi naími'i matj mena'a pua'amé í mej íyen seijre'e í chaanaca japua, mej mi rá'antzaahuate'en, majta ra'ará'astijre'en í jemin.

²⁷ Tiché'e tiyen rí'i tiraatá'acare'en tj na'a rusén jime'e te'íjna í Dios ti a'íin rusej nain jín támua'aree. Tiché'e tiyen rí'i tiraatá'acare'en a'íjna jime'e ti ta japua huaniú a'íjna í Jesús ti ajta i'í Círíistu'u. Ché'e ayén teja'uré'enen.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'ímej í mej Corinto a'uchéjme'ecaa, í ti seíj

Pablo pu huá'ateujte'e

¹⁻² Inee, i nej i'i Pablo, í ti Dios na'antíhuau ruxí'evi'ira'a jime'e nej ni tiu'utévaire'en í Cirístu'u jetze me'ecan ti ajta a'ín pú'een í Jesús, ne'íjna jamuan í ta'íhuuara'a í Sóstenes. Yee nu tejá'amua'uy'use'e mú'een mi sej se'uun e'etiújse'iri se'újna Corinto sej si raate'ánajche í Dios, mi sej rí'í t'ítesejre'e se'íjna jime'e ti a'ín Cirístu'u, ti ajta Jesús pú'een, mú'ejmi huate'ura'ate, ajta mú'ejmi huatajé sej si jemin seijre'e. Mú'een xu seajta huá'a jemi seijre'e matíj mena'a pua'amé mej yen seijre'e tíj na'a ve'ée í chaanaca í mej majta miyen ti'ixa ti yee Jesús pu hua'avastara'a pú'een. Jee xaa ne'u, a'í pu a'ín pú'een í hua'avastara'a, ajta ayén che'atá na'a tavástar'a'a pú'een itejmi.

³ Ajta a'ín í Dios í tej rájya'upua, ajta í tavástar'a'a a'íjna í Jesús ti ajta Cirístu'u pú'een, miché'e me'ín rí'í tejamuaatá'an, majta amua'anpuá'ajte'en.

I ti jín Dios r'í tihua'utá'a

⁴⁻⁵ Ja'anáj ti na'a nu niyen rí'í tiraatá'aca í Dios nej ranajche mú'ejmi jime'e, a'íné jéihua pu rí'í tejamuaatá'a í Dios a'íjna jime'e sej seri jemin seijre'e í Cirístu'u, ti ajta Jesús pú'een, a'íne a'íjna jemi mú'een xu seri nain te'encuré'a ti tejámuatéva'iri í se'j jín tihua'utá'ixaate'en í teite, ajta í se'j jín yaú'itíeé xá'ara'ani a'ij ti 'een í Dios jemi. ⁶ Ayee pu 'een jín amua'aruu a'íné mú'een xu temua'a naa tihua'utá'ixaa í teite í Cirístu'u jetze me'ecan. ⁷ A'íj pu jín caí ti'iti jama'utéturaate í ti jín Dios rí'í tejamuaatá'a. A'íj xu jín, seuj rachú'ev'e'e ti yen huatasejre'en í tavástar'a'a, a'íjna í Jesús ti ajta Cirístu'u pú'een.

⁸ A'í pu ajta ca'aníjra'a amuaatá'asin sej si te'utáviicua'i ajta na'a caí nain te'entipua'are, ti ij caí ja'ati ti'iti jín a'amua jetze tí'ijpua'ajte'e a'íjna xicáara'a ti jetzen tihua'axiejte'en í teite a'íjna í tavástar'a'a, í Jesús ti ajta Cirístu'u pú'een. A'í pu xaa tihua'axiejte'en a'achú mej pua'amé yen huachéjme í chaanaca japua. ⁹ Ayee pu té'eme a'íné Dios pu ayén ara'urastejsin a'íjna jime'e í ti jín te'ataújratziiri'l. Ajta, a'í pu amuaatajé sej si siyen ruuristan jamuan í yaujra'an a'íjna í tavástar'a'a, a'íjna í Jesús ti ajta Cirístu'u pú'een.

Pablo pu ayén tihua'a'íhua'u tíjín: "¿Ni qui ayén huatámu'íre í Cirístu'u?"

¹⁰ Mí neajta inee, ayé nu jéihua tejá'amua'huavii niuucajtze'en a'íjna í tavástar'a'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'i Cirístu'u sej si ruxí'ej sena'a tí'ixajta, sej si caí ch'é'e já'ita'a a'utaci'ica'an, sej si seajtáhua'a rí'í huaújruuren, sej si se'íjna jín anteújseire'en najími'í sej si siyen che'atá seíj sena'a jín siyen tí'ixi'epi'íntare'e.

¹¹ Ayee nu 'een jín tejá'amua'ixaate'e, ne'íhuuamua'a, a'íné a'íme í mej Cloé jemi é'eche, a'í mí miyen tinaatá'ixaa mú'ejmi jime'e sej nu'u rújaaxiejvi'l rújímua'a sena'a. ¹² A'íjna jime'e í se'j nu'u rújaaxiejvi'l, ayé pu huataújmua'a sej siyen rici, ti seíj ayén tí'ixa yee: "Nee nu Pablo jetze ajtéme'ecan." Ajta seíj ayén yee: "Neajta inee, Apolos nu jetze ajtéme'ecan." Ajta seíj ayén yee: "Nee nu Pedro jetze ajtéme'ecan" na'ari yee: "Nee nu Cirístu'u jetze ajtéme'ecan."

¹³ Niché'e a'atzu tejámuata'íhua'u. ¿Ni qui ayén seicié huaújruu í Cirístu'u ti ij ayén huatámu'íire? Capu xaa ne'u. ¿Ni qui miyen ná'utatai í cúruu jetze ineezti í nej i'i Pablo mú'ejmi jetze me'ecan? Camu xaa ne'u a'atzu. Ari íjii, ¿ni qui niyen á'amua'mua'íhuaca'a neniúucajtze'e í nej i'i Pablo? Canu xaa ne'u a'atzu.

¹⁴⁻¹⁵ Jé'ecan nu rí'í tiratá'aca í Dios nej caí ja'ati huámuai'íhuaca'a sino a'ímej nu'u ne'íjna í Crispo, neajta ne'íjna í Gayo. Ayee nu'u huaríj sej si caí se'íjna jín á'ujtzaahuat'e se'íjna jime'e sej huámuai'ívijhuaca'a neniúucajtze'e. ¹⁶⁻¹⁷ Neajta nu huá'umuai'íhuaca'a a'ímej í teitestemua'ame'en a'íjna í Estéfanas. Ayee pu'u xaa ne'u, canu cui'l ramua'aree ti pua'a neajtahua'a seíj huámuai'íhuaca'a nusu necaí.

Jee xaa, capu Cirístu'u ayén ne'uta'íteca'a nej ni huá'umuai'íhua í teite sino ayé pu 'een jín ne'uta'íteca'a nej ni niyen tihua'utá'ixaate'en í niuucari jime'e í ti jín Dios hua'írájtuaani. Capu ayén ne'uta'íteca'a nej ni ne'íjna jín tihua'utá'ixaate'en nej jéihua huápi'l raayí'iti í huá'amua'atziira'a a'ímej í teteca í mej nu'u rí'í tiu'uy'í'iti. Capu xaa ne'u, sino ayé pu'u a'íjna jín ne'uta'íteca'a ti ij ayén tí'ivaire'e á'ara'ani í muári'eri'ire'ara'an a'íjna í niuucari ti jime'en raxa í Cirístu'u, í mej rá'utatai í cúruu jetze.

Cirístu'u pu a'ín pú'een í muári'eri'ire'ara'an í Dios

¹⁸ Ayee pu'u, a'íné a'ímej jemi í mej a'uvá'itzi, ayé pu tihua'amitiejte'e tej huatétatimua'l te'íjna jime'e tej tiyen tihua'íxaate'e ti Cirístu'u ayén huamí'í huá'a jetze me'ecan í cúruu

jetze. Mi teajta iteen, í ti Dios tu'irátuaasin, téjmi pu ayén titá'amitiejte'e ti a'ín niuucari a'ín pú'een í muári'eri'ire'ara'an í Dios. ¹⁹ A'iné ayée pu té'esiiimua'i tijín:

Neen nu yee ra'antipua'ajte'esin
í huá'amua'atziira'a a'ímej
í mej nu'u jeihua huápi'i raayí'iti.

Neajta nu yee raaté'uuna nain
í mej meri raarí'ire a'íme
í mej temua'a tirú'umua'aree.

²⁰ Ti pua'a ayén ti'ayajna, ¿a'uné a'ij 'é'en a'ijna í ti temua'a tirú'umua'aree? Capu xaa ne'u mé'e já'ahua'a. Ajta a'ín ti tiú'ujmua'ate, ¿a'uné a'ij 'é'en a'ijna? Capu ajta mé'e já'ahua'a. Na'ari í sej ti ayén huápi'i raayí'iti ti tiú'utaxáj a'ímej jemi í mej íjii huáteite, ¿a'uné é'eseijre'e? Capu ché'e mé'e é'eseijre'e a'iné Dios pu ari raatasejrataca'a ti caí ti'iti a'ij huataújmu'a'a í huá'amua'atziira'a a'ímej í mej yen japuan huachéjme í chaanaca.

²¹ Mi ajta a'ín í Dios, ayée pu raaxí'epi'intare rumua'atziira'a jime'e í caí ri'irista a'ame mej miyen me'ijna jín ráamua'ati huá'amua'atziira'a jime'e a'íme í mej miyen íyen seijre'e. Ayee pu 'een jín ayén raaxí'epi'intare í Dios a'iné ayée pu raxí'eve'eca'a ti ayén hua'irájtuaani a'ijna jime'e mej miyen rá'atzaahuatete a'ijna í niuucari ti nu'u caí a'ij huataújmu'a'a, í niuucari tej tiyen tihua'ixaate'e.

²² Majta me'ín, í mej Israel jetze ajtémecan, ayée mú t'ijhuavii í Dios jemi í mej jín ri'i naa te'utasej, ajta a'íme í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, a'í mú rahuauhuau í mua'atziira'a mej mi me'ijna jín nain au'itíeé muá'ara'ani. ²³ Mi teajta iteen, ayée tu tihua'ixaate'e te'ijna jime'e í Cirístu'u í mej rá'utatai é'cúruu jetze. Ajta a'ín í niuucari í tej jín tihua'ixaate'e, ayée pu a'ijna jín hua'utájaxieje'esin a'ímej í mej Israel jetze ajtémecan. Ajta a'íme í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, ayée pu tihua'amitiejte'e ti caí a'ij huataújmu'a'a.

²⁴ Mi majta a'íme, í ti Dios hua'utajé, ti pua'a a'íme í mej Israel jetze ajtémecan na'ari mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, ayée pu tihua'amitiejte'e ti Cirístu'u a'ín pú'een í muári'eri'ire'ara'an ti jín Dios hua'irájtuaani, ajta a'í pu a'ín pú'een í mua'atziira'a ti jín Dios t'íajta.

²⁵ Jee xaa ne'u, a'ijna ti nu'u caí a'ij huataújmu'a'a, a'ijna ti Dios jemi é'eme'ecan, jaitze'e pu raayí'iti caí í huá'amua'atziira'a í tetea. Ajta a'ijna ti nu'u caí rú'uca'anisti'i í Dios, jaitze'e pu t'íivaire'e caí í huá'amuarí'eri'ira'a í tetea. ²⁶ ¿Ni caí ayén tejamuá'amitiejte'e mú'ejmi? Casí'i, a'ij ti 'een mú'ejmi tzaajta'a ti Dios ayén amuaatajé. Caxu mu'íi mi sej jeihua huápi'i rú'umua'aree í huá'amua'atziira'a a'ímej, í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua. Caxu seajta mu'íi mi sej se'ijna jín antiújmu'a'aree í ti jeihua huápi'i ruxe'eve'e nusu se'ijna jetze airaújnejte a'ímej í mej ruxiéehua á'ujjuhua'ane'e. Caxu xaa ne'u.

²⁷ Mi ajta a'ín Dios, a'í pu hua'antíhuau a'ímej í mej caí a'ij té'umua'areereca'a ti ij a'ín hua'utatévi'iraste'en a'ímej í mej miyen rusejrata mej nu'u jeihua huápi'i té'umua'aree. Dios pu ajta ayén hua'antíhuau a'ímej í mej caí t'ítij jín antiújmu'a'aree a'ímej jemi í mej yen huachéjme chaanaca japua ti ij ajta hua'utatévi'iraste'en a'ímej í mej ve'ecán jín títetateí.

²⁸⁻²⁹ Jee xaa, Dios pu ayén hua'antíhuau a'ímej í mej caí huá'a jetze t'íica'anejca'a, ajta a'ímej í mej huá'axieehuataca'a. Ayee pu xaa ne'u ti'ayajna, Dios pu ayén a'ijna jín hua'antíhuau a'ímej í mej caí seijre'e a'ímej jemi í tetea ti ij ayén hua'antipua'ajte'en a'ímej í mej títetateí íyen chaanaca japua, ti ij caí ja'ati ayén á'ujtzaahuatete í Dios jemi.

³⁰ Mi seajta mu'een, xu'uri jemin seijre'e í Cirístu'u a'ijna jime'e a'ij ti tejámuaxí'epi'intari'iri'i í Dios. Cirístu'u pu jemi é'eme'ecan í Dios mua'atziira'a í tej jín tirú'umua'aree a'ij ti 'een í Dios jemi. A'í pu ajta ta japua huaniú tej ti ri'éne'ecán jín a'uteáturan í jemin. Cirístu'u pu mú'ejmi huateúra'ate. A'í pu ajta tiu'utanájchitaca'a a'amua jime'e í sej jín té'echa'ica'a. ³¹ A'ij pu jín, ayén té'eyu'usi'i tijín: "Ti pua'a yee ja'ati ayén raxí'eve'e ti t'ítij jín á'ujtzaahuatete'en, ché'e a'ín ayén huá'ini a'ijna jime'e a'ij ti tavástar'a ayén ri'i tiraatá'a."

2

Ayee pu'u na'a tihua'ixaate'e a'ijna jime'e í Cirístu'u í mej rá'utatai

¹⁻² Neajta inee, ne'íhuamua'a, net'íj amuacá á mú ja'uvé'emuaareca'a nej ni tejámuatá'ixaate'en í niuucari ti jín Dios te'ataújratiiri'i, canu cui'i niyen ne'ijna jín tejamuá'ixaa ne'ijna jime'e í niuucari ti huápi'i jín naa namuajre'e, canu neajta ne'ijna jime'e í huá'amua'atziira'a í tetea sino ayée nu tiraaxí'epi'intare nej a'í na'a yaú'itíeé ná'ara'ani mú'ejmi jemi ne'ijna í Jesús ti ajta Cirístu'u pú'een, í mej rá'utatai é'cúruu jetze.

³ Neajta, net'íj ne'uun a'uteveeca'a mú'ejmi jemi, ayée nu amua'aséjrate'ecaa ti nu'u caí nú'uca'anisti'i. Cu xiee nej t'ítziine'eca'a. Jee xaa, jeihua nu néveje'ca'a.

⁴ Ajta a'áin í niuucari, í nej jín tejamuá'ixaa, capu ayén éene'e tíj a'ájna ti huápi'i naa namuajre'e, ti ajta huá'amua'atziira'a jetze airánineica í mej jín huá'amua'itici í teite. Capu xaa ne'u, sino ayéé nu ne'ájna jín tejámuaatá'ixaa sej si ráamua'aree nej ne'ájna jetze aráncane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ajta a'áí pu jemin me'ecan í muári'eri'ira'a í nej jín niyen rici. ⁵ Ayeé nu ne'ájna jín huaríj, sej si caí se'ájna jetze arájca'anen í huá'amua'atziira'a í teteca sino sej si se'ájna jetze arájca'anen í muári'eri'ire'ara'an í Dios se'ájna jime'e í sej té'atzaahuat'e.

A'ájna ti rú'avaataca'a í Dios jemi, ti ajta ari titaatasejrate

⁶ Mi teajta iteen, teen tu xaa te'ájna jín tejamuá'ixaa sej jime'e í mua'atziira'a a'ámej tzajta'a í mej meri tiu'unájimi'ire. Ajta a'áin í mua'atziira'a, capu huá'a jetze huanéj a'ámej í mej yen japuan seijre'e í chaanaca. Capu ajta huá'a tzajta'a me'ecan a'ámej í mej tí'ajta íyen chaanaca japua, í mej majta a'uvá'itzi. ⁷ Jee xaa ne'u, teen tu tiyen raxa í Dios mua'atziira'a jime'e ti caí rí'irí ti ja'ati ayén rusej a'ij tirájteuni, í mua'atziira'a ti rú'avaataca'a ti jime'en ajmí'i imuá'í'ij caí xi huatasejre í chaanaca. Dios pu ayén tiraax'í'epi'intare ti ayén tí'itaci'iti itejmi a'ájna ti huápi'i naa seíre'e á'ara'ani.

⁸ Mi majta a'áme, í mej yen tí'ajta íyen chaanaca japua, capu a'atzu a'ij ti-huá'amitiejte'eca'a a'ájna ti rú'avaataca'a, a'iné ti pua'a miyen ramua'aréerecájche'e, camu miyen tirá'atatanche'e í tavástar'a, í ti ajta huápi'i naa tí'seijre'e á'ara'ani tíj na'a rusén jime'e. ⁹ Mi ajta, ayéé pu té'eyu'usi'í tíjín:

A'ájna ti yee Dios r'í'í ráaruu a'ámej jime'e

í mej raxí'eve'e,

capu ja'ati ayén raasej,

capu ajta a'ij tihuá'amitiejte'eca'a

a'ij ti té'eme'enche'e.

¹⁰ Mi ajta a'áin, Dios pu taatasejrate a'ájna jime'e ti téjmi jemi raateájtuaa a'ájna í ruxéjniu'uca ti ij a'áin ayén titaata'itii. Ajta a'áin xiéjniu'ucare'ara'an, nain pu jín ayén tirá'amitiejte'e, ajta nain pu tirú'umua'aree a'ij ti tirá'amitiejte'e í Dios.

¹¹ Ayeé pu'u, a'iné huá'a jime'e í teteca, a'áin xiéjniu'ucare'ara'an í teáata'a, a'áí pu'u tirú'umua'aree a'ij ti tirá'amitiejte'e a'ájna í ja'ati. Ayeé pu che'atá na'a 'een í Dios jemi. Capu ja'ati tirú'umua'aree a'ij ti tirá'amitiejte'e í Dios sino a'áí pu'u í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

¹² Mi teajta iteen, catu te'ájna ancuré'a í huá'amua'atziira'a a'ámej í mej yen japuan huachéjme í chaanaca sino a'áí pu téjmi jemi huateájturaa a'ájna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios tej ti yaú'itíe tá'ara'ani a'ij ti Dios ari rux'í'evi'ira'a jín r'í'í titaatá'a. ¹³ A'áí pu a'áin pú'een í tej amua'ixaa. Capu a'áin na'a pú'een í huá'amua'atziira'a í mej jín tá'itii'ri'í í teteca sino a'áí pu a'áin pú'een í niuucari ti ayén jín tá'itii'ri'í í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Ayeé tu rici tej huá'ixaa a'ij ti huataújmua'a í mua'atziira'a ti Dios jemi é'eme'ecan te'ájna jime'e í niuucari ti a'áin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ca'aníjra'a taatá'a tej tiyen tiu'utaxáj.

¹⁴ Ajta a'ájna ti caí jemin huateájturaa í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'áí pu caí ra'ancuré'asin a'ájna ti jemin é'eme'ecan í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'iné capu tí'iti a'ij huataújmua'a a'ájna jemi í ja'ati. Capu rí'irí ti a'áin yaú'itíe á'ara'ani a'iné ayéé pu ruxe'eve'e ti ja'ati ayén jetzen arájca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ti ij ayén tirá'amitiejte'e a'ij ti huataújmua'a.

¹⁵ Ajta a'áin ti jetzen arájca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, nain pu ayén tirá'amitiejte'e a'ame ti pua'a ayén tí'ivaire'e nusu caí. Mi ajta, capu rí'irí ti seij ayén rá'axijte'en a'ájna í ja'ati, ti pua'a tí'ivaire'e nusu caí. ¹⁶ Ayen tíjín: "¿A'ataani yee tirú'umua'aree a'ij ti tirá'amitiejte'e í tavástar'a ti ij a'áin ja'ati ayén tirá'itii'í?" Mi teajta iteen, ayéé pu ayén titá'amitiejte'e a'ij ti ajta tirá'amitiejte'e í Ciríistu'u.

3

Mej nu'u tí'imuari'e jamuan í Dios

¹ Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e, ne'ihuaamua'a, ti caí huatári'iristareca'a nej niyen tejámuaatá'ixaate'en tíj a'áme í ti huá'a jemi huateájturaa í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, sino tíj a'áme í mej yen japuan seijre'e í chaanaca, mi sej seuchén huataújtui'ri'í í Ciríistu'u jemi.

² Netí'ij tejamuamí, canu cua'ira jamuamí sino a'áj nu'u amua'antí'te í léechi a'iné caxu xi ya'ujepi'ira'a í cua'ira. Seajta íjii, seúche'e xu siyen 'een. Caxuu xi teja'ujepi'ira'a.

³ Seúche'e xu siyen 'en matíj a'áme í mej yen japuan huachéjme í chaanaca. A'iné ayéé pu seijre'e mú'ejmi tzajta'a cumu sej ruchueere'e, seajta sej rú'axaejví'i. ¿Ni caí ayén huataújmua'a sej seuj huá'a jemi ajtémecan a'ámej í mej yen japuan seijre'e í chaanaca? Jee xaa ne'u, mú'een xu siyen tí'ijri'ire a'ij mej tí'ijri'ire í seica í teteca. ⁴ Ayeé xu rici. Sej ti mú'ejmi jemi ajtémecan ayén tí'ixa tíjín: "Nee nu Pablo jetze ajtémecan." Ajta í seij ayén

tíjín: “Neajta inee, Apolos nu jetze ajtémecan.” ¿Ni secái siyen che'atá sena'a rici matíj a'ñime í teteca í mej caí jetzen seijre'e í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios? Jee xaa ne'u, ayée xu rici.

⁵ Niché'e a'atzu tejá'amua'ihua'u. ¿A'iné tí'itij jín tí'ivaire'e a'ñina í Apolos, na'ari tí'itájni jín na'antúmua'aree inee, inee í'í Pablo? Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Teen tu'u ravaire'e í tavástar'a'a jemi. Ayee xu 'een jín té'antzaahua í tavástar'a'a jemi se'ñina jime'e tej tiyen ravaire'e, a'íj tíj a'ñin títaa'íjca seij ajta seij. ⁶ Ayee nu tí'ivaire'e tíj ja'ati tí ayén tíú'uhuii, ajta a'ñin í Apolos, a'ñi pu ayén tí'ivaire'e tíj ja'ati tí tíú'ípuaa. Ajta a'ñin í Dios, a'ñi pu raaváujsi'irí'í tí ij huáciire.

⁷ A'íj pu jín, a'ñina tí tíú'uhuii, capu tí'itij jín ruxe'leve'e. Ajta a'ñin tí tíú'ípuaa, capu tí'itij jín ruxe'leve'e, sino a'ñi pu xaa í Dios tí raaváujsi'irí'í tí í huáciire, a'ñi pu xaa a'ñin pú'een í tí ruxe'leve'e. ⁸⁻⁹ Naíjmi'í mú tí'ivaire'e a'ñina tí tí'ihuiite'e, ajta a'ñina tí tí'ípuaa á'aye'í. Ruxí'ej mu'u tí'ivaire'e, ajta Dios pu ayén hua'utá'asin a'íj tí tiraavíjte'e a'ñina jime'e í tí raci'icipua í tí jín tíu'umuáriej, a'iné teen tu jamuan tí'imuar'íe í Dios.

Seajta mú'een, ayée xu tí'itij jín tí'ivaire'e tíj a'u mej tejé'taseehua, ajta tíj chí'íj tí Dios rá'ajtaahua.

¹⁰ Mí neajta inee, a'iné Dios pu jeíhua huápi'í naa tinaatá'a nej ni niyen tíu'umuárie'én, ayée nu huaríj tíj ja'ati tí chí'íj ájtaahua. Nee nu ra'itátaahuaxi ne'ñina tí japuan ájtaavijhua í jaxu'u tíj ja'ati tí temua'a naa raay'í'iti. Ajta í seij, a'ñi pu japuan té'ajtaahua. Ajta ayén ruxe'leve'e tí r'í'í naa tírá'ajtaahua tí íj caí a'íj pua'a éene'e ájci'ípíihua. ¹¹ A'iné, jime'en a'ñina tí a'itátaavijhua, seij pu'u pú'een, ajta a'ñi pu a'ñin pú'een í Jesus tí ajta Círíistu'u pú'een. Capu máaj ja'ati tí ayén tí'ivaire'e tíj a'ñina tí a'itátaavijhua.

¹²⁻¹³ Ajta, ayée pu seíire'e a'ame tí tí'itij tí jín japuan ájtaavijhuaca'a tí pua'a a'ñina jime'e í oro nusu plata jime'e na'ari tetej jime'e tí huápi'í tí'íjnajche. Ajta ayén che'atá na'a seíire'e a'ame tí pua'a ayén ájtaavijhuaca'a a'ñina jime'e í ciyej na'ari íxaj jime'e ca'ñin huáciixa'a jime'e. Jee xaa ne'u, ayée pu seíire'e a'ame í tí'iti í mej jín tíu'umuáriej í teite, seij ajta seij, matíj mena'a pua'amé mej íiyen seijre'e í chaanaca japua. A'ñina xicáara'a jetze, ayée pu Dios raaxí'epi'intare'en a'íj tí 'een, a'iné ayée pu teja'uré'enejsin tíj tajj tí jín hua'utasejrate'esin. Ajta a'ñina í tajj, a'ñi pu raatémua'atzi tí pua'a xí'epi'ín metíu'umuáriej seij ajta seij nusu mecaí.

¹⁴ Tí pua'a ayén té'evíicua'í í tajj tzajta'a a'ñina tí jín ja'ati tíu'umuáriej, ayée pu tí'iraci'í'iti a'ñina í ja'ati a'íj tí tiraavíjte'e. ¹⁵ Na'ari caí, tí pua'a huateájtaani í tí jín tíu'umuáriej í ja'ati, nain pu á'ujisin. Ajta a'ñin í ja'ati, Dios pu xaa ru'irátuaasin aru ayée pu éene'e a'ame tíj ja'ati tí xa'íchu'í a'uun ráavai í tajj tzajta'a.

¹⁶ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e ne'ñina jime'e sej se'ñin pú'een í chí'ira'an í Dios. Ajta mú'ejmi tzajta'a pu huateájturaa í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. ¹⁷ Tí pua'a ja'ati ayén raaté'uuna a'ñina í chí'ira'an í Dios, Dios pu ra'antipua'ajte'esin a'ñina í ja'ati a'iné pu'uri Dios huateúra'ate a'ñina í chí'íj, sej mú'een se'ñin pú'een í chí'ira'an í Dios.

¹⁸⁻¹⁹ Caxu rucuanamua rujámua'a. Tí pua'a ayén tírá'amítiejte'e seij í ja'ati tí ayén rí'í tíru'umua'aree a'ñina jime'e í huá'amua'atziira'a a'imej í mej íjji huáteite, ché'e a'ñin caí ché'e ayén á'ujtzaahuat'e a'ñina jime'e í huá'amua'atziira'a. Ché'e a'ñin ayén ra'ancuré'an í mua'atziira'a tí tavástar'a'a jetze é'eme'ecan, a'iné a'ñina í huá'amua'atziira'a a'ñime í mej íjji huáteite, capu tí'iti a'íj huataájmu'a'a í Dios jemi. Ayee pu xaa té'esiimua'í tíjín: “Dios pu huá'avivi'ira'an a'imej í mej miyen á'ujtzaahuat'e me'ñina jime'e mej tí'ihua'ítaca í rumua'atziira'a jime'e.”

²⁰ Ajta ayén té'eyu'usi'í tíjín: “Tavastara'a pu ramua'aree tí caí tí'itij vaire'e í huá'amua'atziira'a a'ñime í mej nu'u jeíhua huápi'í té'umua'aree.”

²¹⁻²² A'íj xu jín, caxu ché'e siyen á'ujtzaahuat'e se'ñina jime'e sej nu'u seíj jetze ajtémecan í teáata'a. Naími'í pu ayén tejá'amua'ací'iti, tí pua'a niyen tejá'amua'aire'e inee, í nej í'í Pablo na'ari a'ñin Apolos ayén tejá'amua'aire'e nusu a'ñina í Pedro. Tí pua'a ayén a'ñina jín rí'í tejamuaatá'an í Dios a'ñina jime'e tíj na'a tí íiyen seijre'e chaanaca japua nusu sej siyen ruuri huateáturan na'ari sej siyen huáci'ini, tí'iti tí ayén íjji tí'iseijre'e ca'ñin tí'iti tí ayén teja'uré'enejsin, naími'í pu ayén tejá'amua'aire'en.

²³ Seajta mú'een, ayée xu se'ñina jetze ajtémecan í Círíistu'u, ajta a'ñin Círíistu'u, a'ñi pu ajta Dios jetze ajtémecan.

4

I mej jín antiújmua'aree a'ñime tí Dios tíhua'uta'í'í'ire

¹ Ayee pu ruxe'leve'e tí ayén tejamuá'amítiejte'e ítejmi jime'e tej tiyen ravaire'e í Círíistu'u, ajta tí ayén títaa'íjca a'ñina jime'e í tí rú'avaa í Dios jemi. ² Ajta, a'ñina tí ravaire'e, ayée pu tíú'ujxe'leve'e tí a'ñin í ja'ati ayén araúrasten nain jime'e a'ñina í tí jín tíra'íjca. ³⁻⁴ Mí neajta inee, capu ne jetze ruxe'leve'e tí pua'a mú'een siyen na'uxíjte'en, na'ari miyen na'uxíjte'en

a'ñime í mej íjii huáteite me'íjna jime'e a'ij ti tihuá'amitiejte'e. Jee xaa ne'u, canu nesej á'áaxijte'en, a'íné canu nee nesej ramua'aree tij ti'itij jín na'uteájturaa í Dios jemi. Capu amán a'ij, capu ayén huataájmu'a'a nej neri xá'epi'in 'een í Dios jemi. Tavástar'a pu a'ín pú'een í ti ná'axijte'en.

⁵ A'ij xu jín siyen huá'rini. Caxu ti'iti jín huá'axijte'e ajta na'a caí a'ájna teja'uré'enen a'ájna xicáara'a ti jetzen Dios ari raaxí'epi'intare. Setá'aj seuj rachú'eve'e se'íjna í tavástar'a t'íj ajtahua'a yé uvé'enen. Aj pu xaa, a'ín raatasejrata t'j na'a ti rú'avaataca'a a'u ti a'utíca'a. A'í pu ajta raatasejrata í ti ayén tihuá'amitiejte'eca'a í huá'a tzajta'a í teite. Aj pu'í ayén tihuá'aci'iti ti Dios ayén r'í'i tihuá'utá'asin na'jmi'ica a'ij ti tiraavjíte'e seij ajta seij.

⁶ Mi neajta inee, nain jín í nej neri tejamuá'ixaa, ayé nu tejámuatá'itiiiri'í neetzi jime'e neajta ne'íjna jime'e í Apolos nej ni ne'íjna jín jamuaatévaire'en. Caxu yá'uhua'anan se'íjna í niuucari ti ayén tijín: "Setá'aj siyen araúrasten se'íjna jime'e a'ij ti té'eyu'usi'í." Caxu siyen ahuuájzaahuat'e'en se'íjna jime'e seij nu'u seij jetze ajtémecan. Caxu seajta raatéxehuata í seij. ⁷ ¿Ni tzaa ja'ati avén a'ájna jín timua'íjca a'ájna jime'e ti jaítze'e ruxe'eve'e caí í ti jín antiújmua'aree í axí'ej teji? Capu xaa ne'u. ¿Ni qui piyen ti'iti t'íjcha'íi í pej caí ra'ancuré'a se'j jemi? Capu xaa ne'u. Ajta, ti pua'a ayén ti'ayajna pej piyen ra'ancuré'a, ¿a'íné 'een jime'e piyen á'tzaahuat'e'e? Capu ayén tiraavjíte'e, a'íné Dios pu ayén muapatuajíve.

⁸ Mú'een xu nu'u serí huatájuxai temua'a naa. Seajta nu'u seri huatéjchijteaanitaca'a. Mú'een xu nu'u caí taatá'ínee, seajta siyen ti'ajta rujámua'a sena'a. Oojala cuj tín ayén teja'uré'enen seij siyen tiu'ita'ájta. Jéihua huápi'í nu niyen t'íjixe'eve'e. ⁹ Ayee nu 'een jín niyen tejá'amua'ixaate'e a'íné ayé pu tiná'amitiejte'e ti Dios ayén taatasejrataca'a mú'ejmi jemi tej iteen a'ín pú'een í tej caí ti'itij jín antítamua'aree, teajta teen tu a'ín pú'een í mej majta jíme'en meri raaxí'epi'intare tej nu'u huá'cu'íni a'u mej titejé'ecui'ica. Dios pu ayén taatasejrataca'a na'jmi'ica jemi í mej ta japua seijre'e, ajta huá'a jemi í mej yen japuan huachéjme í chaanaca, a'u ti na'a'nainjapua.

¹⁰ Ayee xu t'íixaxa'a mú'een tej nu'u tatímua'í te'íjna jime'e tej tiyen ravaire'e í Cirístu'u. Mi seajta mú'een, seij nu'u huápi'í naa tirú'umua'aree í Cirístu'u jemi. Capu nu'u t'ú'uca'anisti'íi itejmi. Mi seajta mú'een, ayé xu nu'u nain jín té'evii'cu'a'í. Jé'ecan mú nu'u r'í'i tejamuatá'aca mú'ejmi. Majta métaxana'ave'e mú nu'u itejmi.

¹¹ T'j na'a ti yú e'iré'ene, ajta íjii, ayé tu tena'a jí'itiejcu, teajta 'í'icu. Temua'a tu titecáixure'e. Jé'ecan mú a'ij pua'a taruure. Catu teajta mé'e é'eche. ¹² Ca'anín tu jín t'ímijhuaca tamuájca'a jime'e. Ti pua'a a'ij pua'a meti'itaxájta, teen tu tiyen r'í'i tihuá'atá'aca. Ajta ti pua'a a'ij pua'a métaruure, teen tu tiyen rá'avi'cu'a'í. ¹³ Ajta, mat'íj teite hua'ítzi tátaavjire'e itejmi, r'í'i tu naa tihuá'ajee. T'j na'a ti yú e'iré'ene ajta íjii, ayé pu tihuá'amitiejte'e itejmi jime'e tej nu'u jéihua huápi'í huá'axana'aviste'e, tej nu'u tiyen huá'aseijrate'e huá'a jemi t'j í xá'iri í mej mé rúuriera í mej yen japuan seijre'e í chaanaca.

¹⁴ Canu ne'íjna jín niyen tejá'amua'ixaate'e nej ni niyen amuaatá'eví'iraste'en, sino nej ni r'í'i jamuaatá'itíi mú'een, mi seij siyen ná'aseijrate'e cumu niyaujmua'a í nej jéihua huápi'í já'amuaxe'eve'e. ¹⁵ T'j caí mu'itíi mú tejamuá'itiiiri'í í Cirístu'u jetze mé'ecan. Capu a'ij ámitieere'e a'achú mej pua'amé ará'ase. Mi ajta, seij pu'u í ti á'amua'ayupujtaca'a, neajta inee, nee nu ne'ín pú'een í nej á'amua'ayupujtaca'a í Cirístu'u jemi ne'íjna jime'e nej tejamuá'ixaa í niuucari ti jín Dios amua'írájtuaani. ¹⁶ A'ij nu jín niyen tejá'amua'ej seij siyen titejé'uan netíj inee.

¹⁷ A'ij nu jín niyen amuaata'ití'iri'í ne'íjna í Timoteo í nej neajta ya'upuáara'an pú'ee'ne'e í tavástar'a jemi, í nej neajta jéihua huápi'í raxí'eve'e. A'í pu amuaatánamujriste'esin a'ij nej ti'itíncha'íi jemin í Cirístu'u ti ajta í'í Jesús. Ayee nu che'atá nena'a tihuá'itiií a'ímej í seica, a'u ti na'a mej e'teti'jse'íre. ¹⁸ Seica mú'een, xu'uri á'ujtzaahuat'e'e. Cu xiee ti cuj ayén tejamuá'amitiejte'e nej caí ché'e ne'uun mú a'atanén.

¹⁹ Mi neajta inee, nee nu xaa ca'anacan ne'uun a'atanéjsin mú'ejmi jemi ti pua'a ayén tineetá'acare'en í tavástar'a. Aj nu xaa ramua'aréeren ti pua'a siyen ti'itíjcha'íi muá'í'eri'ire'ara'an jime'e í Dios na'ari seij niuucari sena'a jín siyen ti'itíjcha'íi. ²⁰ Ayee pu'u xaa ne'u, a'íné a'ájna í Dios, capu niuucari na'a jín t'í'ajta sino rumuá'í'eri'ire'ara'an jíme'en.

²¹ ¿A'íné setí'ijxe'eve'e mú'een? ¿Ni qui niyen ne'íjna jín u á'ume'en nej ni puajtzi amuaatá'an na'ari nej niyen ne'íjna jín amua'ajuvé'emuaare ne'íjna jime'e nej á'amuaxe'eve'e, nej ni neajta cua'anín jín tejamuá'ixaate'en?

5

Rá'axijte'e seij ti jéihua huápi'í a'ij pua'a ti'itíjcha'íi

¹ Ayee nu tiú'unamujri'í ti ayén ti'ayajna ti nú'u seij ti mú'ejmi jemi ajtémecan t'íxana'acire'e a'ájna jime'e ti jamuan hui'ica a'ájna ti ratévi'itín í ya'upuáara'an. Jé'ecan pu

a'ij pua'a seijre'e a'ijna. Majta a'ime í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, camu miyen rici. ² Mi seajta mú'een, a'ij xu jín á'ujtzaahuat'e. ¿Ni caí ayén tiraavjíte'e seij se'ijna jín huataújxiemiste'en? Jee xaa ne'u. Setá'aj raatamuárite'en se'ijna í ja'ati ti ij caí ché'e seijre'e mú'ejmi jemi.

³ Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e tzaahuati'ira'a jime'e. Yé nu imúa huaca inee. Mi neajta, a'úu nu á'uca mú'ejmi jemi nemua'atziira'a jime'e. Nu'uri niyen ra'uxjíte ne'ijna í ja'ati ti ayén rici netj'j niyen ráruurénche'e ti pua'a ne'uun á'ucati'jche'e. ⁴⁻⁵ Ayeé xu huá'ini setí'ij e'etiújseire'en niuucajtze'en í tavástar'a, a'ijna í Jesús, ajta netí'ij ne'uun mú'ejmi jemi é'eseijre'e nemua'atziira'a jime'e. Setá'aj siyen se'ijna jetze aráu'jca'anen í muári'eri'ire'ara'an í tavástar'a í Jesús seij si raatátuiire'en se'ijna í ja'ati í Satanás jemi ti ij a'ín tiyaaru'u ra'upuá'ajte'en í tévira'an, ti ij ajta Dios ru'irájtuuani í xiéjniu'ucare'ara'an í ja'ati a'ijna xicáara'a ti jetzen tiu'ita'ájta í tavástar'a.

⁶ Capu x'epi'in seij siyen se'ijna jín á'ujtzaahuat'e a'iné ayéé pu tiu'uteújnaxca mú'ejmi jemi tj'j ajta tiu'uteújnaxca í mej rajnájchite'esin í cua'jtzi. Cj'j mu'u caj t'rajnájchite'esin. Ajta á'iyen nainjapua huaneájxi'isin. ⁷ A'ij xu jín, setá'aj mé rúurieni se'ijna ti mí'ime'ecan seij si siyen huaujéjcuare'en tj'j a'ijna í cua'jtzi ti caí tí'ti ránaxcaca'a. Ayeé xu huá'ini a'iné pu'uri huataújmuai'ivejtaca'a a'ijna í Cirístu'u ti téjmi jetze me'ecan huamí'i ti ij caí pua'jtzi táaci'iti. ⁸ A'ij pu jín, tiché'e tiyen tiú'uyesten a'ij ti tiraavjíte'e í Dios jemi, tetá'aj caí ché'e tiyen a'ij pua'a tí'tit'acha'íi, teajta caí ché'e tí'tit'j jín auteáturan í Dios jemi sino tiché'e tiyen rí'i tí'tit'acha'íi tzaahuati'ira'a jime'e, tiché'e teajta tiyen tena'a tiu'utaxá'j niuucari jime'e ti ayén tí'ayajna.

⁹ Nu'uri niyen tejámuatá'tiúiri'i í yu'uxari jetze seij caí huá'a jamuan tiújse'irihua'an a'imej í mej tí'ixana'acire'e. ¹⁰ A'ijna í niuucari ti jime'en yee "í mej tí'ixana'acire'e", capu ayén huataújmu'a ja'ati ti na'a ti a'ij pua'a rijca í Dios jemi, ti pua'a a'ij pua'a tí'tiújcha'íi nusu ti huá'pi'i tí'inecua'atze ti jéihua tí'ijcha'íi na'ari tí'inahua'aj ca'ín seij na'amiche ti caí Dios pú'een. Ti pua'a ayén huataújmu'a'ati, ayéé pu ruxe'eve'e a'ame seij siyen ajtá'icáne najmí'ica jemi í mej yen japuan seijre'e í chaanaca.

¹¹ Mi ajta, ayéé pu huataújmu'a'a í nej jín tejámuatá'tiúiri'i seij caí ché'e jamuan á'ujjuhua'ane'en seij ti ayén tamuari tj'j ta'ihuaara'a ti pua'a a'ín ja'ati ayén tí'ixana'acire'e nusu huá'pi'i tí'inecua'atze ti jéihua tí'ijcha'íi na'ari rana'amiche ti caí Dios pú'een ca'ín a'ij pua'a tiú'ujjepe'e. Caxu seajta jamuan á'ujjuhua'ane'en ti pua'a ayén rutahuai'ave'e na'ari tí'inahua'ara. Caxu seajta tí'icua'a jamuan seij ti ayén rici. ¹²⁻¹³ Canu ne'ijna jín antínmua'aree ne niyen hua'uxjíte'en a'imej í mej caí téjmi jetze ajtém'e'ecan sino a'íi pu Dios huá'axjíte'en. Mi seajta mú'een, mú'een xu xaa se'ijna jín antiújmu'a'aree seij siyen hua'uxjíte'en a'imej í mej 'a'amua jetze ajtém'e'ecan. Setá'aj raatamuárite'en se'ijna í ja'ati ti a'ij pua'a tí'tiújcha'íi.

6

A'ij mej nu'u ye'í tiraax'epi'íntare'en rujímua'a

¹ Ti pua'a siyen tiú'ujaaxiejví'ira, ¿a'iné tí'iri'iri ti ja'ati ayén huataúra'an ti a'uun á'ume'en huá'a jemi í jueesi í mej caí téjmi jetze ajtém'e'ecan í tej té'atzaahuat'e mej mi me'ín miyen raax'epi'íntare'en? ¿A'iné 'een jime'e secaí rujímua'a raax'epi'íntare'en a'imej jemi í mej jemin seijre'e í Dios? ² Xu'uri ramua'aree tej tiyen hua'uxjíte'en najmí'ica í mej yen japuan seijre'e í chaanaca. Ti pua'a ayén té'eme seij hua'uxjíte'en se'imej í mej yen japuan seijre'e í chaanaca, ¿ni tzaa secaí raayí'iti seij siyen raax'epi'íntare'en se'ijna ti caí tí'ti jetzen ruxe'eve'e?

³ Casí'i, teen tu teajta huá'axjíte'e a'imej í mej ta japua tí'ivaire'e. A'ij pu jín, capu a'atzu muári'eri tej tiyen raax'epi'íntare'en a'ijna ti téjmi jetze ayén tí'ijnineí jjií tej huáteite. ⁴ Ajta ti pua'a ayén ruxe'eve'e seij siyen raax'epi'íntare'en se'ijna ti mú'ejmi jetze tí'ijnineí jjií, ¿a'iné 'een jime'e siyen se'ijna jín tihuá'ijcate'e mej mi jueesi jín antiújmu'a'aree a'imej í mej caí rí'i tihuá'axe'eve'e í teite?

⁵ Ayeé nu 'een jín tejá'amua'ixaate'e nej ni amuaatátévi'iraste'en. ¿Ni tzaa caí rí'iri ti mú'ejmi jemi seij seijre'e ti ayén raay'iti ti temua'a naa ra'uxjíte'en a'ijna jime'e í mej rújaaxiejví'í ta'ihuaamua'a í mej majta té'atzaahuat'e? ⁶ Mi seajta mú'een, ayéé xu tí'jiri'ire. Seij pu ayén runiúuste'e í ru'ihuaara'a, ajta ayén rici huá'a jemi í mej caí té'atzaahuat'e.

⁷ Xu'uri se'ijna jín huamuá'itiche se'ijna jime'e ti ja'ati ayén runiúuste'e a'ijna jemi í ru'ihuaara'a. Ayeé pu tejámuatá'tiúiri seij siyen huataúra'an ti ja'ati ayén a'ij pua'a amuáaruuren nusu ti ayén tí'ti amuaanáhua'í. ⁸ Mi seajta mú'een, ayéé xu rujímua'a se'ín pú'een í seij a'ij pua'a huá'aruuree xa'aye'í, seajta siyen tihuá'anahua'í. Ayeé xu huá'aruuree í ru'ihuaamua'a a'iqú'í nu'u mejá'amua'ihuaamua'a.

⁹ Mú'een xu ramua'aree temua'a naa ti caí ayén tihuá'aci'iti a'ímej í mej a'ij pua'a tí'tiújcha'íi mej me'uun a'uteároute a'u ti Dios tejé'ajta. Caxu taúra'acare'en ti ja'ati á'amucuanamua. Camu a'uun a'uteáruiti a'íime í mej a'ij pua'a ríjca na'ari a'íime í mej rana'amiche a'íjna ti caí Dios pú'een nusu a'íime í mej tí'ixana'acire'e í ruxí'ej tevi jamuan ca'ín a'íime í mej ruxí'ej teteca jamuan tí'ixana'acire'e. ¹⁰ Capu ajta tihuá'aci'iti a'ímej í mej tí'inahua'ara nusu í mej jehua huápi'í tí'inecua'atze mej tí'ijcha'íica ca'ín í mej rutá'aruaijve'e na'ari í mej a'ij pua'a tiú'ujjepe'o o mej avíitzi jín tí'inahua'aj. Camu xaa ne'u seíre'e muá'aju'u í Dios jemi.

¹¹ Seajta mú'een, jelicáj xu huá'a jetze ajtémecantaca'a. Mi ajta Dios, a'íi pu ari tejámuaacá'ari'iri'í í sej jín auteájturaa í jemin. A'íi pu ajta huateúra'ate mú'ejmi. Ajta a'íjna jime'e í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, mú'een xu rí'éene'ecán jín huateájturaa í Dios jemi niuucajtze'en a'íjna í tavástara'a, í Jesús ti ajta Ciriístu'u pú'een.

Tí'iti ti rí'en í ta jetze

¹² Nain pu í'ixí'epi'in. Ajta ayée pu tinaatá'aca nej niyen huárini. Mi ajta, capu nain ayén tí'ivaire'e. Naijmi'í pu í'í xí'epi'in, ajta ayée pu xaa tinaatá'aca nej niyen huárini. Mi neajta inee, canu huatáne'a'asin ti tí'iti na'antimua'íitin nej ni ne'íjna jín ca'anéeri jín tiraatévai're'en. ¹³ Ajta a'íjna ti tí'icua'iri'í, a'íi pu ayén tí'ivaire'e í jucáj jetze. Ajta a'íjna í jucáj, a'íi pu ajta ayén tí'ivaire'e ti cua'ira te'aráyeijxi'in.

Mi ajta Dios, a'íi pu ra'antipua'ajte'esin í jucáj, ajta í cua'ira. Ajta í tej ratéhua'ira'a, capu ayée na'a tí'ivaire'e tej ti te'íjna jín tí'ixana'acire'e sino tej ti te'íjna jín raatévai're'en í tavástara'a. Ajta í tavástara'a, a'íi pu ajta raatévai're'esin a'íjna í tej ratéhua'ira'a. ¹⁴ Ajta a'íin Dios, a'íi pu rumuári'eri'ire'ara'an jín ra'ajjáj í tavástara'a huá'a tzajta'a í mi'ichite. A'íi pu ajta ta'ajjájpu a'itejmi.

¹⁵ Xu'uri ramua'aree ti Ciriístu'u jetze ajtémecan a'íjna í sej ratéhua'ira'a. ¿A'iné huataújmua'a a'íjna? ¿Ni qui nej ra'anténajchite'e jamuan í 'íita'a ti tí'iteji'ivi í rutevij jime'e ne'íjna ti Ciriístu'u jetze ajtémecan? Capu xaa ne'u. ¹⁶ ¿Ni qui siyen ramua'aree ti a'íin ti ayén antéjnuaxca jamuan í 'íita'a ti tí'iteji'ivi í rutevij jime'e, ayée pu huaújruu mej mi seíj mena'a tévira'an pú'een'e'en? ¹⁷ Mi ajta, a'íin ti ayén huataújtuiire'en í tavástara'a jemi, ayée pu ruruuren ti a'íjna jamuan seíj na'a pú'een í xiéjniu'ucare'ara'an tzajta'a.

¹⁸ Setá'aj nain jín raatapuá'ajta sej siyen tí'ixana'acire'e. Ajta seica jime'e í mej jín ateáturaave í Dios jemi, naími'í pu ayén caí rutevij jín a'ij tiú'uruure. Mi ajta, ti pua'a ja'ati ayén tí'ixana'acire'e, a'íi pu a'ij pua'a raruure í rutevij. ¹⁹⁻²⁰ Casi'í, ayée pu tí'ivaire'e í á'amuatevi tíj teyuu ti tzajta'an huuirájca í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. A'íi pu a'amua tzajta'a seijre'e. Ajta, mú'een xu ra'ancuré'evi'iti í Dios. Mú'een xu caí se'íjna jín antiújmua'aree í rutevij a'iné a'íi pu tiu'utanájchitaca'a mú'ejmi jetze me'ecan. A'íj pu jín ayén ruxe'eve'e sej siyen raná'amiche'en í rutevij jime'e.

7

Jíme'en a'ímej í mej néjne'iche, majta í mej víche'e

¹ Jíme'en a'íjna í sej seri mé tineja'uta'iti'iri'í, ayée pu temua'a tí'ixí'epi'in ti caí ja'ati neiche. ² Mi ajta, ayée mú'jeihua me'íjna jín tí'ixana'acire'e. Miché'e miyen huárini, a'achú mej pua'amé. Miché'e huáneiche í teteca, seij ajta seij. Majta a'íime í 'uuca, miché'e majta huavíche'en, seij ajta seij. ³ Ajta a'íin í teáata'a, ché'e ayén ra'ará'astijre'en a'ij ti tiraavíjte'e a'íjna jemi í ru'íj. Ajta a'íin 'íita'a, ché'e ayén che'atá na'a ra'ará'astijre'en a'ij ti tiraavíjte'e í rucín jemi.

⁴ Ayee pu'u na'a, a'iné a'íin íra'ara'an, capu ayén a'íjna jín antiújmua'aree í rutevij jime'e sino a'íi pu xaa ayén antiújmua'aree í cína'ara'an. Ajta a'íin cína'ara'an, capu ajta ayén a'íjna jín antiújmua'aree í rutevij jime'e, sino a'íjna íra'ara'an, a'íi pu xaa a'íjna jín antiújmua'aree. ⁵ Caxu ché'e sena'a ajtac'íca'an sino se'íjna jime'e sej seri siyen raaxí'epi'intare sej a'atzu á'ateevi'in sej huatéjniuuni í Dios jemi. Setá'aj á'iyen ajteáxiire tí'ij caí a'íin Satanás ayén ca'aníjra'a jamuaatá'an sej seíj jamuan tí'ihuaujxana'acira'aten a'íjna jime'e sej caí á'ujcu'uvejca'a.

⁶ Canu niyen tejá'amua'iti'í sino ayée nu ne'íjna jín ca'aníjra'a jamuaatá'aca sej siyen rici. ⁷ Neajta inee, ayée nu tí'ijxe'eve'e mej mi miyen 'eene'en netíj inee, matíj mena'a pua'amé í teteca. Mi ajta a'íin Dios, a'íi pu ari ayén tiraatá'a seij ajta seij a'ij ti a'íin tíhua'uxí'epi'intari'iri'í.

⁸ Mi neajta inee, ayée nu tihuá'ixaate'e ne'ímej í mej caí xi huanéjne'icheca'a, majta a'ímej í mej majta caí xi víche'ejme, majta a'ímej í mej huaújseistareca'a. Jíme'en a'ímej, matíj mena'a pua'amé, ayée pu í'í xí'epi'in mej mi miyen 'éene'e huateáturan netíj inee. ⁹ Aru, ti pua'a caí rí'írí mej á'ujcu'uvé'e, miché'e huanéjne'iche, majta huavíichen. Jaítze'e pu hua'atéva'iri mej miyen huárini mej caí rajpuajtzi muá'ara'ani í ru tzajta'a.

¹⁰ Mi neajta inee, canu niyen tihuá'ijcate'e a'ímej í mej néjne'iche, majta í mej víiche'ejme sino a'íi pu tavástar'a ayén tihuá'ajjte'e. Ché'e caí a'ímej íra'ara'an ajtáye'ican a'íjna jemi í rucín. ¹¹ Ajta, ti pua'a ayén ajtára'ani, ché'e ayén éene'e huateáturan ti ruseijtan. Na'ari caí, ché'e ajtahua'a ra'anténaxca a'íjna í rucín. Ajta a'íin í cína'ara'an, ché'e ayén che'atá na'a huárini. Ché'e caí ajtáye'ican a'íjna jemi í ru'íj.

¹² Ajta, a'ímej jime'e í seica, capu ayén tihuá'ixaate'e í tavástar'a sino inee, nee nu niyen tihuá'ixaate'e. Ché'e ayén huárini a'íjna í ta'ihuaara'a ti a'íjna tévi'titin í 'íta'a ti caí té'atzaahuat'e. Ti pua'a a'íin 'íta'a á'ujca'ane ti jamuan huateáturan, ayée pu tiú'ujxe'eve'e ti a'íin ta'ihuaara'a caí mé rúurieni. ¹³ Ayen che'atá na'a 'een jime'en í 'íta'a ti ra'anténaxca'a seíj teáata'a ti ajta caí té'atzaahuat'e. Ti pua'a a'íin ajta ayén á'ujca'ane ti jamuan huateáturan, ayée pu che'atá na'a ruxe'eve'e ti caí mé rúurieni í rucín.

¹⁴ Ayee pu a'íjna jín ruxe'eve'e, a'íné Dios pu ajta huateúra'ate a'íjna í cína'ara'an ti caí té'atzaahuat'e a'íjna jime'e niuucajtze'en í íra'ara'an. Ajta a'íin í íra'ara'an ti ajta caí té'atzaahuat'e, Dios pu ajta ayén huateúra'ate a'íjna íra'ara'an niuucajtze'en í ta'ihuaara'a. Na'ari caí, a'íi mú xána'avi'ire'e muá'aju'u í yaújmua'ame'en. Mi ajta í Dios, a'íi pu ari huateúra'ate a'ímej. ¹⁵ Mi ajta a'íin ti caí té'atzaahuat'e, ti pua'a ayén ajtára'ani, ché'e ayén 'eene'en. Capu ché'e ayén ruxe'eve'e mej naími'i huat'é'en. Ajta a'íin í ta'ihuaara'a nusu a'íin í tajuu, ayée pu tihuá'aci'iti mej mi ruxiéehua raax'epi'intare'en, a'íné Dios pu ayén taatajé tej ti temua'a naa ta'ihuaamua'a tá'ara'ani.

¹⁶ Ché'e ayén 'eene'en a'íné mi pej íra'ara'an pú'een, capej ramua'aree ti pua'a piyen ru'irájtuani í á'acin nusu pecái. Pajta mú'ee, mi pej cína'ara'an pú'een, capej pajta ramua'aree ti pua'a piyen ru'irájtuani í 'á'a'ij nusu pecái.

¹⁷ Ayee pu xaa ne'u ti'ayajna. Ayee nu tihuá'ijcate'e a'ímej í mej e'etiújse'iri nain-japua teyujta'a, a'achú mej pu'a'amé, mej mi miyen tiyen titeejú'un a'ij ti tavástar'a ayén tihuá'ux'epi'intari'iri seíj ajta seíj, a'ij ti ajta Dios tihua'utajé. ¹⁸ Ti pua'a ari antisíjchi'ihuaca'a í naviira'an í ja'ati t'íj Dios raatajé, ché'e a'íin ja'ati caí ayén t'ítese'e ti ra'avá'anan í ti antisíjchi'ihuaca'a. Ajta, ti pua'a caí xi antisíjchi'ihuaca'a í naviira'an í ja'ati t'íj Dios raatajé, ayée pu ruxe'eve'e ti a'íin ja'ati caí ra'antisí'iche í runavij. ¹⁹ Ayee pu'u xaa ne'u, a'íné capu a'ij huataújmua'a í Dios jemi ti pua'a ja'ati ra'antisíjche í runavij nusu caí ayén ra'antisíjcheca'a. ²⁰ A'íj pu jín, ja'ati ti na'a, ché'e a'íin ayén éene'e huateáturan a'ij ti 'eene'e t'íj Dios ayén raatajé.

²¹ Ti pua'a pauj ca'anéeri jín t'ímuari'eca'a t'íj Dios muaatajé, capej pe'íjna jín a'ij té'amuajca. Aru ti pua'a ayén t'íri'iristan pej pi ra'antimua'ítin, pej pi pajta axiéehua á'uche'ecane'en, patá'aj piyen huárini. ²² Ayee pu'u na'a t'í'een, a'íné a'íjna ti ca'anéeri jín t'ímuari'eca'a t'íj tavástar'a raatajé, pu'uri ayén rux'evi'ira'a jín t'íivaire'e í tavástar'a jemi. Ajta a'íin ti ruxiéehua t'ímuari'eca'a t'íj tavástar'a raatajé, a'íi pu ari ca'anéeri jín t'íivaire'e í jemin.

²³ Ciri'istu'u pu tiu'utana'ájchitaca'a í seíj jín té'echa'íca'a í Dios jemi. A'íj pu jín, caxu ché'e taúra'acare'en seíj ca'anéeri jín t'ímuari'eca'a huá'a jemi í teteca. ²⁴ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, ne'ihuamua'a, setá'aj siyen che'atá sena'a 'eene'en huateáturan í Dios jemi seíj sea'ita seíj setíj 'eene'e t'íj a'íin amuaatajé.

²⁵ Jime'en a'íime í mej caí víiche'ejme, capu ti'itij jín tinaa'íjca í tavástar'a sino ayée nu tejá'amua'ixaate'e a'ij ti ayén tiná'amitiejte'e ineetzi i nej caí até'itzea'ara a'íjna jime'e ti a'íin ná'ancu'uvaxji í tavástar'a. ²⁶ A'íné pu'uri t'n teja'ur'é'enejsin í tej jín rajpuaitzi tá'aju'un, ayée pu tiná'amitiejte'e ti ayén tiraavíjte'e seíj siyen 'eene'en huateáturan setíj 'een íjii.

²⁷ Ti pua'a peri seíj tévi'titine'en, capej piyen rahuauca a'ij pej ye'í huárini pej mé rúurieni. Na'ari ti pua'a pauj aseíj á'uche'ecane'en, capej piyen rahuauca pej huaténeiche. ²⁸ Mi ajta, ti pua'a seíj huaténeiche, capu a'íin ti'itij jín auteájturaa í Dios jemi. Ajta ti pua'a seíj 'íta'a ayén huatéviche'en, capu ajta ti'itij jín auteájturaa. Camu xaa ne'u a'ij pua'a rici sino ayée pu hua'utamua'ri'riste'esin me'íjna jime'e mej meri naími'i á'ujjuhua'an.

Mi neajta inee, ayée nu 'een jín niyen tejá'amua'ixaate'e a'íné canu rax'í'eve'e ti ayén tejamuáaruuren. ²⁹ Casi'í, ne'ihuamua'a, ayée pu huataújmua'a a'íjna í niucari i nej já'amua'ixaate'e. Pu'uri t'n teja'ur'é'enejsin a'íjna xicáara'a ti ayén titaax'epi'intari'iri'i. Tíj na'a íjii ti yú auca'ítí a'ame, miché'e miyen ti'itíjcha'íi a'íime í mej néjne'iche. Miché'e miyen rijca matíj a'íime í mej caí xi huanéjne'icheca'a.

³⁰ Majta a'íime í mej ruxieemíjte'e, miché'e miyen 'eene'en yee cumu mej caí ruyein. Majta a'íime í mej rutémua'ave'e, miché'e majta miyen 'eene'en yee cumu mej caí ché'e na'anaj. Ajta a'íime í mej t'ínanaave, ché'e ayén tihuá'amitiejte'e mej caí ti'iti t'ícha'íi. ³¹ Ajta a'íime í mej miyen me'íjna jín ruvaire'e ti íiyen t'íiseijre'e chaanaca japua, miché'e caí nain jín ruvaire'e, a'íné pu'uri t'n te'entipua'ajte nain tíj na'a ti yen t'íiseijre'e íiyen chaanaca japua.

³² Neajta inee, ayée nu t'íjixe'eve'e mú'ejmi jime'e sej caí ti'itij jín a'ij té'ujmuajca a'iné a'ijna ti caí neiche, ayée pu a'ijna jetze ruxe'eve'e a'ijna jime'e í ti tiráaci'iti í tavástar'a'a jemi. A'ij pu jín ayén r'í'i t'ítíújcha'íi t'íj ayén r'í'i tiraatá'an a'ijna í tavástar'a'a. ³³ Mi ajta a'íin ti neiche, ayée pu a'ijna jetze ruxe'eve'e a'ijna jime'e ti yen t'í'iseijre'e íyen chaanaca japua ti ij ayén a'ijna jín r'í'i tiraatá'acare'en a'ijna í ru'íj. A'ij pu jín caí ché'e r'í'írí ti nain jín tiraatévaire'en í tavástar'a'a.

³⁴ Ayee pu che'atá na'a 'een jíme'en í 'íta'a ti rusej á'uche'ecan, ti ajta caí víche'e. Ayee pu a'ijna jetze ruxe'eve'e a'ijna jime'e ti t'í'iraci'iti í tavástar'a'a jemi. Ayee pu ajta a'ijna jetze ruxe'eve'e ti r'í'éene'ecán jín huatéáturan í Dios jemi, nain jime'e í rutevij jetze, ajta í ruxíejniu'uca jime'e. Mi ajta, a'íin í 'íta'a ti ari víche'e, ayée pu a'ijna jetze ruxe'eve'e a'ijna ti yen t'í'iseijre'e íyen chaanaca japua ti ij ayén r'í'i tiraatá'acare'en í rucín.

³⁵ Canu ne'ijna jín niyen tejá'amua'ixaate'e nej ni t'ítíj jín amuaatá'ijmíi sino nej ni t'ítíj jín amuaatévaire'en sej si siyen r'í'i t'ítíújcha'íi a'ij ti tiraavíjte'e, sej si nain jín raná'amiche'en í tavástar'a'a.

³⁶ Ajta a'ijna í ja'ati ti ayén t'iyaj ti caí xí víche'e, ti pua'a ayén rá'amitiejte'e ti caí x'í'epi'in rici ti raatá'ijmíi, ajta ti pua'a ari mú á'ume'en í ti jín temuaístaca a'ijna í 'íta'a, ché'e a'íin ya'upuáara'an ayén huárini a'ij ti tirá'amitiejte'eca'a. Capu t'ítíj jín tiú'ujxana'acira'aten í Dios jemi, ché'e a'íin 'íta'a huatéviiche'en. ³⁷ Mi ajta a'ijna í ja'ati, ti pua'a ayén temua'a naa tiraax'í'epi'intare í ru t'zajta'a tiracha'íi á'aye'i í ruyaj a'ij ti 'een, ajta ti pua'a caí ja'ati ayén ca'aníjra'a ratá'aca ti huatéviiche'en a'ijna í yaujra'an, a'ijna í ja'ati, a'íi pu xaa x'í'epi'in rici.

³⁸ A'ij pu jín, x'í'epi'in rici a'ijna í ja'ati ti ayén ratá'acare'en í ruyaj ti huatéviiche'en. Ajta a'íin í ja'ati ti ayén racha'íi á'aye'i í ruyaj a'ij ti 'een, ti ij caí huatéviiche'en, a'íi pu jaítze'e x'í'epi'in rici. ³⁹ Ajta, a'ijna í 'íta'a ti ari víche'e, a'íi pu ca'anéeri jín naími'i seijre'e jamuan í rucín t'ij na'a ti auj ruuri a'ijna í cína'ara'an.

Ajta, ti pua'a huámi'ini a'ijna í cína'ara'an, pu'uri r'í'írí ti ajtahua'a rux'í'evi'ira'a jín huatéviiche'en a'ijna jamuan ja'ati ti ra'aráanajche. Seij pu'u ruxe'eve'e, ti ayén huatéviiche'en a'ij ti tiraavíjte'e í tavástar'a'a jemi. ⁴⁰ Mi ajta a'ijna í 'íta'a, jaítze'e pu í Dios r'í'i tiratá'aca ti pua'a ayén 'éeni'ici'e huatéáturan a'ij ti 'een. Ayee pu tiná'amitiejte'e inetzí. Ajta ayej ne'ase ti ajta ayén che'atá na'a tirá'amitiejte'e í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

8

I cua'ira í mej t'í'imua'í'ivajtaca í rudioosi

¹ Jíme'en í cua'ira í mej t'í'imua'í'ivajtaca í rudioosi jemi, ayée tu ramua'aree. Naíjmi'í tu mé úmua'aréjme. Ajta, ayée pu t'í'irineca ti ja'ati ayén a'ijna jín a'ujtzaahuatete ti jeihua mé úmua'aree. Mi ajta, ja'ati pu r'í'i a'ij t'í'íjri'ire ti pua'a r'í'i t'í'jixe'eve'e í rux'í'ej teví. ² Ajta a'ijna í ja'ati ti ayén t'í'imua'atze í ru t'zajta'a ti jeihua mé úmua'aree, a'íi pu caí mé úmua'aree a'ij ti ye'í tiú'ujxe'eve'e í Dios jemi. ³ Mi ajta, Dios pu ramua'ate a'ijna í ja'ati ti r'í'i t'í'jixe'eve'e í Dios.

⁴ A'ij pu jín, jíme'en a'ijna í cua'ira í mej t'ihuá'amua'í'ivejte'e í rudioosi, ayée tu ramua'aree mej caí r'í'i miyen seijre'e íyen chaanaca japua í mej nu'u diosi pú'een. Teajta, teen tu ramua'aree ti seij na'a í Dios ti íyen seijre'e.

⁵ Jee xaa ne'u, mé mu'íi í mej jee diosi pú'een, ti pua'a íyen mej seijre'e chaanaca japua nusu a'uun mej é'seijre'e u ta japua, a'iné ayée pu titá'amitiejte'e mej í'mu'íi í mej diosi pú'een, majta í'mu'íi í mej t'ítíj jín títetateí.

⁶ Mi teajta iteen, ayée tu t'í'ijmua'aree ti, itejmi jemi, seij na'a í Dios í tej rájya'upua. Nain pu a'ijna jemi tiú'utasejre. Teajta iteen, naími'í tu te'ijna jín seijre'e tej ti r'í'i tiraateájtuani í jemin. Ajta seij pu'u í tavástar'a'a, a'ijna í Jesús ti ajta Cirištu'u pú'een. Nain pu tiú'utaavijhuaca'a a'ijna jemi. Teajta iteen, naími'í tu te'ijna jetze arátaca'ane tej ti ruuri.

⁷ Mi majta, camu naími'í miyen che'atá mena'a t'í'ijmua'aree, sino seica, ayée mú t'í'íjri'irejca'a mej huá'ana'amiche'en í mej caí diosi p'íríci. A'ij pu jín, ti pua'a miyen ráacua'ani í cua'ira í mej ramua'í'ivajtaca, aúche'e pu ayén t'ihuá'amitiejte'e mej majta me'ijna na'amiche í ti caí Dios pú'een me'ijna jime'e mej ráacua me'ijna í cua'ira mej ráamua'í'ivajtaca'a. Ayee mú a'ijna jín raacua'an, t'í'iqui a'ij pua'a hua'atá'acare'e a'ame í huá'axiejniu'uca jetze a'ijna jime'e ti a'ij pua'a huárini a'ijna í huá'axiejniu'uca.

⁸ Aru, casi'í mú'een, capu t'ítíj jín titatéva'iri í cua'ira í Dios jemi. Capu a'tzu a'uvajtzi ti pua'a tecai ráacua'ani. Capu ajta titatéva'iri ti pua'a teráacua'ani. ⁹ Mi seajta mú'een, r'í'i xu'u sej si caí siyen a'ij pua'a ráaruuren seij í ja'ati ti caí jeihua té'evicu'a'i, setá'aj caí siyen ca'aníjra'a tiraatá'acare'en ti a'íin ayén auteáturan Dios jemi se'ijna jime'e ti í'í x'í'epi'in mú'ejmi jemi.

¹⁰ Casi'í mú'ee, mi pej r'í'i t'í'ijmua'aree. Tiché'e tiyen tiraataxáj yee ja'ati ti caí jeihua té'evicu'a'i í ru t'zajta'a, ajta a'íi pu muasej, pej pe'uun tejé'ecua'a pe'újna teyujta'a a'u

mej raná'amiche'e í hua'adioj. Tij ca'aníjra'a pepu'u raatá'asin a'íjna í ja'ati t'íj a'íjn ajta ráacua'ani í cua'ira í mej raatámuai'ívajtaca'a. ¹¹ Ayeé pu a'íjna jín huaríj, aj pu'í a'uvaíjtzí a'íjna í a'íhuáara'a ti caí jeíhua té'evii'cua'i, ti ajta jetzen me'ecan huamí'í í Círístu'u. A'uvaíjtzí, ícu, a'íjna jime'e pej ca'aníjra'a raatá'a pe'íjna jime'e pej nú'u r'í t'íljmua'aree a'íj ti 'een í Dios jemi.

¹² A'íj pu jín, set'íj siyen auteáturan a'ímej jemi se'íjna jime'e sej a'íj pua'a huá'uruu í huá'amua'atziira'a jetze í mej caí jeíhua té'evii'cua'i, mú'een xu seajta se'íjna jín auteáturaave í Círístu'u jemi. ¹³ A'íj pu jín, ti pua'a ne'íhuuara'a a'uvaíjtzí a'íjna jime'e ti ráacua í cua'ira í mej ráamuai'ívajtaca'a, canu ja'anáj racua'ani ne'íjna í cua'ira nej ni caí ca'aníjra'a raatá'an ti ayén huárini a'íjna ti jín a'uvaíjtzí.

9

A'íj ti tihua'atá'aca a'íme í mej tiu'uta'aíjti'ire

¹ Neajta ínee, nexiéehua nu á'uche'ecan. Neajta nu ne'ín pú'een se'íj ti Dios ne'uta'íteca'a nej ni jetzen me'ecan tiu'utaxáj. Neajta nu raase'íj ne'íjna í Jesús, í tavástar'a'a. Seajta mú'een, xu'uri neetzí jemi seijre'e a'íjna jime'e nej tí'ivaire'e í tavástar'a'a jemi. ² Ti pua'a caí ayén tihua'ámitieje'e í seica jemi ti Dios ayén ne'uta'íteca'a, mú'ejmi jemi pu xaa ayén tejamuá'ámitieje'e a'íné mú'een xu se'íjn pú'een í tej jín tiyen ramua'aree ti Dios ayén a'íjna jín tinaa'íjca.

³ Ayeé nu huatánne'a a'ímej jemi í mej nej jíme'en tí'íhua'u. ⁴ ¿Ni caí ayén titaatá'aca tej tiu'ucua'ani, ajta tej huayé'en? Jee xaa ne'u, ayée pu tí'ayajna. ⁵ ¿Ni caí ayén che'atá na'a titaatá'aca tej se'íj tévi'ítine'en ti ajta té'atzaahuat'e matíj í seica í ti Dios hua'uta'íteca'a, majta a'íme í íhuáamua'ame'en í tavástar'a'a, ajta a'íjna í Pedro?

⁶ Ari iteen, i nej í'í Pablo, ajta a'íjna í Bernabé, ¿ni qui teen tena'a te'íjn pú'een í ti ayén ruxe'eve'e tej tamuá'jca'a jín tiu'umuári'en? ⁷ Capu ja'ati ti ayén tí'ivaire'e xantaaru'u jime'e ayén tihuájnjachite'en ruse'íj. Ajta capu ja'ati ayén caí racua'ani í táca'ira'an í ti ráahuii. Capu ajta ja'ati ayén caí ra'antí'ísin hua'aleechi ti huá'aseire'e í ye'emuaate. ⁸ Canu niyen tí'ixa a'íj mej tí'rajteu rujímua'a mena'a í tetea sino ayée pu che'atá na'a té'eyu'usi'í jetzen í niuucari í mej jín tí'ajta.

⁹⁻¹⁰ Ayeé pu té'esi'mua'í í yu'uxari jetze, ti Moisés teecan ra'uyú'uxaca'a tíjín: "Capej ra'ancánaamuan í puuya t'íj a'íjn atáye'ícaa rayuu í triigu." ¿Ni qui jetzen ruxe'eve'e í Dios a'íjna í puuya, na'ari téjmi na'a jíme'en ayén tí'ixa? Jee xaa ne'u. Nain pu jín téjmi jín ayén tiu'utaxájta'a. Ayeé pu 'een jín téjmi jime'e ayén té'eyu'usi'íhuaca'a a'íné ayée pu tiraavíjte'e ti a'íjn ja'ati ti tase'ehuaca ayén rachú'eve'e ti tí'ítj ráací'ti a'íjna jime'e ti tiu'utaseehuaca'a. Ajta, a'íjn ti tí'tza'anana, ayée pu ajta ayén tiraavíjte'e ti ayén rachú'eve'e ti tí'ti ráací'ti a'íjna ti huá'íre'ca'a.

¹¹ Ti pua'a teri raateájtuua mú'ejmi jemi te'íjna ti Dios jemi é'eme'ecan t'íj r'í'í á'amuaruuren, ¿ni qui ayén a'íj pua'a te'já'amuaseijrate'e ti ayén tí'titací'ti je'í'icáj a'íjna í se'íj jín huateú'vair'e'en íyén chaanaca japua? ¹² Ti pua'a ayén tiraavíjte'e ti ayén tihua'uci'í'ti í seica je'í'icáj í se'íj jín huateú'vair'e'en, jaítze'e pu ayén tiraavíjte'e ti ayén tí'titací'ti ítejmi.

Mi teajta iteen, catu tiyen ríci sino nain tu jín té'evii'cua'í tej ti caí ra'antánaamuan se'íj si caí ché'e ra'ará'astijre'en í niuucari ti jíme'en raxa í Círístu'u. ¹³ Xu'uri ramua'aree a'íj mej ríci a'íme í mej tí'ivaire'e u teyujta'a. Ayeé mú racua'aca me'íjna í mej seica me'uun te'utetú'utuhua'a mú á'ave'í u teyujta'a. Majta a'íme í mej me'uun tí'ivaire'e a'u mej tejé'emua'í'ívajtaca, a'í mú majta miyen racua'aca je'í'icáj í mej me'uun raatámuai'ívajtaca'a.

¹⁴ Ayeé pu che'atá na'a 'een, tavástar'a'a pu ayén tiu'uta'aíjta'a ti ayén tiraavíjte'e ti ayén tihua'uci'í'ti a'ímej í mej tihua'utá'ixaate'esin í niuucari ti jíme'en raxa í Dios, mej mi me'íjna jín huateú'vair'e'en mej tiu'utaxáj me'íjna jime'e í niuucari ti jín Dios hua'írájtuani.

¹⁵ Mi neajta ínee, canu ja'anáj huatánne'a nej ne'íjna jín huaténvair'e'en a'íj ti tiraavíjte'e íneetzí jemi. Canu neajta ne'íjna jín te'já'amuayu'use'e se'íj si siyen huárini íneetzí jemi. Jaítze'e pu na'ará'anjche nej huámí'ini caí ja'ati ayén tiná'ari'í a'íjna í nej niyen ne'íjna jín huateáturaasin.

¹⁶ Capu xaa ne'u ayén tinee'tá'aca nej ne'íjna jín ahuántzaahuat'e'en ne'íjna jime'e nej niyen tihua'utá'ixaate'en í niuucari ti jín Dios hua'írájtuani a'íné Dios pu ayén a'íjna jín tinaa'íjca. Puaíjtzí pu naatá'asin ti pua'a necaí niyen tihua'utá'ixaate'en.

¹⁷ Jee xaa ne'u, tí'ti pu ayén tí'inecí'tí'iche'en ti pua'a niyen nex'í'eví'ira'a jín tihua'utá'ixaate'enche'e. Mi ajta caí, capu, a'íné Dios ayén a'íjna jín tinaa'íjca. ¹⁸ Ti pua'a ayén tí'ayajna, ¿tí'tí'itájni ayén tí'inecí'ti íneetzí? A'íi pu a'íjn pú'een, nej caí hua'ájíve'e netihua'ixaate'e, neajta caí huaténvair'e'en ne'íjna jime'e í nej jín antí'nmua'aree.

¹⁹ A'íj pu jín, nee nu niyen nexiéehua naa te'já'uche'ecan nain jime'e. Capu ja'ati tí'ine'ajte'e. Mi neajta ínee, r'í'í nu neri huánruu najmí'íca jemi tíj ja'ati ti ca'anéeri jín

tí'imuarí'e nej ni jaítze'e hua'umuá'ítin. ²⁰ A'ímej jemi í mej Israél jetze ajtémecan, ayée nu huánruu yee cumu nej Israél jetze ajtémecanta nej ni hua'umuá'ítin í mej Israél jetze ajtémecan.

Jee xaa ne'u, capu ruxe'eve'e nej niyen rá'astijre'e í niuucari í mej jín tí'ajta. Capu amín a'ij, ayée nu huánruu tíj ja'ati ti ayén rá'astijre'e nej ni hua'umuá'ítin a'ímej í mej rá'astijre'e í niuucari í mej jín tí'ajta. ²¹ Neajta, a'ímej jemi í mej caí rá'astijre'e í niuucari í mej jín tí'ajta, ayée nu neajta huánruu tíj ja'ati ti caí ayén rá'astijre'e nej ni neajta hua'umuá'ítin a'ímej í mej caí rá'astijre'e í niuucari í mej jín tí'ajta.

Mi neajta inee, nee nu xaa sej niuucari ará'astejsin í Dios jemi, í niuucari ti jín titá'itiiiri'í í Cirístu'u. ²² A'ímej jemi í mej caí a'ij tí'ijviicua'í, neajta nu niyen huánruu tíj ja'ati ti caí a'ij tí'ijviicua'í nej ni hua'umuá'ítin a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'í. Naíjmi'ica jemi nu niyen huánruu tíj na'a ti seijre'e nej ni seica huamuá'ítin nain jín a'ij nej ye'í rici. ²³ Ayee nu 'een jín rici ne'ájna jime'e nej ni tihua'utá'ixaate'en í niuucari ti jín Dios hua'irájtauani, ti ij ajta tí'ineci'iti í ti jín Dios rí'í tihua'utá'asin a'ímej í mej ra'ará'astijre'esin me'ájna í niuucari.

²⁴ Xu'uri ramua'aree a'ij mej tí'ijr'íre a'íme í mej ru'acheca a'u mej é'ehua'acaca. Naími'í í mej ru'acheca, ayée mú che'atá mena'a tí'itese'e mej tiu'umuá'ítin. Mi ajta, sej pu'u a'ín pú'een í ti tí'imua'ítin, ajta ra'ancuré'asin í mej raatapuaíjve'esin. Setá'aj siyen che'atá sena'a tiu'utése'en sej si seajta siyen tí'iti huamuá'ítin í Dios jemi.

²⁵ A'ati ti na'a ti huá'a jamuan tí'echea, ayée pu á'ujcu'uve nain jime'e ti ij ayén curuun ancuré'e'í'in ti a'uva'jtzí. Mi teajta iteen, ayée tu tí'itese'e tej ti curuun ancuré'e'í'in ti naa seíre'e a'ame tíj na'a rusén jime'e. ²⁶⁻²⁷ A'ij nu jín, canu ché'e nena'a tí'echea. Canu neajta ché'e nena'a tí'itatú'axa í eeca tzajta'a, sino ayée nu te'ejténú'axa í ne jetze, neajta inee raamuá'iti ná'aye'í ca'anéeri jime'e tí'ij na'ará'astijre'en í nej ratéhua'ira'a. Ayee nu 'een jín rici ti ij caí Dios naaré'íte net'íj neri niyen tihua'utá'ixaa í seica.

10

Mej nu'u caí raná'amiche'en me'ájna ti caí Dios pú'een

¹ Ayee nu tí'ijxe'eve'e inee, sej ra'utámua'aree ti jaitiri e'ecáave'e huá'uvi'itijme'e í tavaújsimua'aci'í. Majta á'iyen jaata'a antac'íj. ² A'í mú huámua'í'ivijhuaca'a jamuan a'ájna í Moisés teecan tí'ij auj e'ecáve'eca'a a'ájna í jaitiri, majta mat'íj antajú'ucuaa jaata'a. ³ Naími'í mú majta ráacua me'ájna í cua'ira ti a'uun a'uvé'emej Dios ti é'eseijre'e. ⁴ Majta me'ájna anti'í í jaj ti ajta a'uun a'uvé'emej í Dios jemi, a'íné a'í mú jetze ra'anti'í me'ájna jetze í tetej ti huá'a jamuan huamé'ecaa. Ajta a'ín í tetej, a'í pu a'ín pú'eene'e í Cirístu'u.

⁵ Mi majta a'íme, mu'ití mú caí rí'í tiraatá'a í Dios. A'íj pu jín Dios ayén hua'antipua'ajte a'ujna a'u ti caí é'eti'itijca'a.

⁶ Ajta, ayée pu 'een jín té'uyu'usi'ihuaca'a ti ij ayén titaatá'itiií itejmi tej ti caí tiyen te'ájna jetze tiyen titeejú'un a'ájna jetze ti a'ij pua'a een mat'íj a'íme huar'íj. ⁷ Caxu huá'anajche í mej caí dios pú'een, mat'íj seica a'íme huar'íj. Caxu huá'anajche xaa ne'u, a'íné ayée pu té'eyu'usi'í tijn: "A'íme mú teite miyen a'ujrá'aseca'a mej mi tiú'ucua'aní, mej mi majta huayé'en. Mat'íj mi miyen ájhuixi mej tiu'utéene'en."

⁸ Jé'ecan pu ruxe'eve'e sej caí siyen che'atá sena'a tiú'ujxana'acira'aten mat'íj seica a'íme huar'íj. Majta, ayée mú huácuii sej xicaj tzajta'a a'achú cumu seité japuan huá'ca vi'ira'a í teite. ⁹ Tiché'e caí tí'iti jín ra'ihua'ura í tavástar'a mat'íj seica a'íme miyen huar'íj. Mat'íj mi á'upua'areca'a, mat'íj cu'ucu'use hua'ucheí. ¹⁰ Teta'aj teajta caí a'ij tena'a tí'iteniucua'an mat'íj majta seica miyen huar'íj. Ajta a'ín ti te'entípuaapua'ate, a'í pu hua'antipua'ajte a'ímej.

¹¹ Jee xaa ne'u, ayée pu 'een jín tihua'uruu ti ij Dios ayén titaatá'itiií. Mi ajta, ayée pu té'eyu'usi'íhuaca'a a'ájna jime'e tí'ij rí'í táaruuren itejmi, a'íné pu'uri a'ájna teja'uré'enejsin í xicaj ti jetzen te'entipua'ari í chaanaca í tej japuan yen seijre'e.

¹² A'íj pu jín, ti pua'a ayén ja'ati sej tí'í'í amitiejte'e ti caí rí'iriistan ti tí'itij jín até'itze'ara'an í tavástar'a jemi, ché'e a'ín rí'í tiu'umé'en ti ij caí auteáturan. ¹³ Tíj na'a ti ayén a'amua japua rájve ti ij ca'aníjra'a amuaatá'an sej si tí'itij jín auteáturan í Dios jemi, ayée pu che'atá na'a huá'a japua rájve mat'íj mena'a pua'amé íiyen seijre'e chaanaca japua. Ajta a'ín Dios, capu ja'anáj até'itzea'ara mú'ejmi jemi.

A'íj pu jín, Dios caí ja'anáj raatá'asin ti tí'itij ayén huá'pi'í ca'aníjra'a jamuaatá'an sej si auteáturan í Dios jemi se'ájna jime'e sej caí ché'e te'utáviicua'í. Mi ajta a'ín, tí'ij auj ayén ca'aníjra'a amuaatá'an sej si tí'itij jín auteáturan, Dios pu ajta amuaatá'asin a'ij sej ye'í huárini sej si ajtá'ine, sej si seajta te'utáviicua'í.

¹⁴ A'íj xu jín, ayée xu huárini, mi nej já'amuaxe'eve'e. Rí'í xu'u mú'een, sej si caí ja'anáj huá'ana'amiche'en a'ímej í mej caí dioosi pú'een. ¹⁵ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tíj teite í mej rí'í meteuumuámua'are. Setá'aj rujámua'a siyen tiraaxí'epi'intare'en ti pua'a xí'epi'ín netí'ixa na'ari necaí.

¹⁶ A'ijna í vaasu í tej jetzen ye'eca tej ti tiyen r'íi tiraatá'an í Dios, a'íi pu ajta ayén huataújmua'a tej naími'i huatétavaire'en te'íjna jime'e Círístu'u ti raxuure'e. Ajta a'íjna í pan tej ra'antitá'ara'a tá'aye'i, teen tu teajta naími'i huatétavaire'en te'íjna jime'e ti Círístu'u ta japua huaníu í rutevij jime'e. ¹⁷ Ajta, a'iné seij pu'u í pan, ayée pu huataújmua'a í tej i'í mu'íi, tu'uri seij tena'a teitejra'an pú'een tej seij tena'a jetzen ajtème'ecan, a'iné naími'i tu seij tena'a cua'aca í pan.

¹⁸ Casi'i, xu'uhuaújmua'atzi se'íjna jetze a'ij mej tí'ijr'íire a'íime í mej Israél jetze ajtème'ecan. A'íime í mej racua'aca í mej tí'imuai'íivajtaca, a'íi mú majta naími'i tí'ivaire'e í Dios jemi.

¹⁹ ¿A'iné ne'u huataújmua'a í nej tí'ixa? ¿Ni qui jeíhua jetzen ruxe'eve'e í cua'ira í mej tí'imuai'íivajta huá'a jemi í mej caí dioosi pú'een? Capu xaa ne'u. Ari a'íjna ti caí dios pú'een, ¿ni qui jeíhua jetzen ruxe'eve'e a'íjna? ²⁰ Capu xaa ne'u, sein. Ayee pu huataújmua'a í nej tejá'amua'íixaate'e. A'íjna í mej tí'imuai'íivajta í mej seij chuejra'a japua é'eme'ecan, camu raatámua'íivajta í Dios jemi sino a'íimej jemi mu'u í tiyáaru'use. Canu raxí'eve'e seij hua'utévaire'en a'íimej í tiyáaru'use.

²¹ Capu r'íirí seij siyen jetzen ye'eca í vaasu í mej jín r'íi tiraatá'aca í tavástara'a ti pua'a seajta seuj se'íjna jetze ye'eca í vaasu í mej jín rana'amiche í ti caí Dios pú'een. Capu ajta r'íirí seij jetzen tí'icua'a í meesa í mej jetzen ra'utámua'aree í tavástara'a ti pua'a seajta seuj se'íjna jetze tí'icua'a í meesa í mej jetzen huá'ana'amiche'e í tiyáaru'use.

²² Na'ari caí, ayée tu a'íjna jín rini, ca'aníjra'a tu raatá'asin í Dios ti a'íin chueere'e á'ara'ani a'íimej jemi í tiyáaru'use ti ij ayén huataniú'ucan itejmijemi. Ajta, a'íi pu jeíhua huáp'i jaitze'e ruca'ané tecaí iteen.

Tej nu'u r'íi tiraatá'an í tax'ej tevi

²³ Nain pu nu'u ayén tineetá'aca. Mi ajta, capu nain ayén r'íi neruure. ²⁴ Seajta, setá'aj siyen huatújuuren seij seajta seij. A'ati ti na'a, ché'e caí ayén rahuauca í ti jín r'íi huatévaire'en, sino ché'e ayén rahuauca a'ij ti ye'í huárini ti r'íi tiraatá'an í rux'ej tevi.

²⁵⁻²⁶ Setá'aj siyen ráacua'ani tí'ti ti na'a í mej ratua a'ujna mej é'esejre'e í mej tí'itu'araca. Caxu seajta siyen tiú'uríhua'ura ti pua'a ayén a'ij pua'a amuáaruuren í á'amua'axiejniu'uca jetze nusu caí, a'iné tavástara'a pu ra'áa í chuej í tej japuan huachéjme. A'íi pu ajta ra'áa tíj na'a ti íiyen tí'isejre'e.

²⁷ Ti pua'a seij ti caí té'atzaahuat'e ajta amuaata'inen seij jamuan tiú'ucua'ani, patá'aj piyen ahua'aca anen pej pe'uun á'ume'en jamuan a'íjna í ja'ati, patá'aj nain tiú'ucua'ani tíj na'a ti án teje'etia'asin mú'eezti jemi. Capej tí'ihua'u pena'a ti ij caí a'ij pua'a muáaruuren í axiejniu'uca jetze.

²⁸⁻²⁹ Mi ajta, ti pua'a ja'ati ayén timuaatá'ixaate'en yee ti nu'u huatámua'íivijti'ihuaca'a, ayée pej huárini pej caí racua'aca pe'íjna jime'e pej raxí'eve'e pej raatévaire'en pe'íjna í ja'ati ti ayén timuaatá'ixaa, pajta pe'íjna ti caí a'ij pua'a raruuren í xíejniu'ucare'ara'an a'íjna í ja'ati.

Jee xaa ne'u, capu a'ij raruuren í á'axiejniu'uca. ¿A'iné 'een jime'e ayén tiu'utá'ijmíi neetzi jemi nej ni caí niyen huárini a'ij ti tineetá'aca nej ni caí a'ij pua'a raruuren í xíejniu'ucare'ara'an í nex'íej tevi? ³⁰ ¿A'iné auj tí'irí'iríi ti ja'ati ayén a'ij pua'a tí'inexajta a'íjna jime'e nej r'íi tiratá'aca í Dios ne'íjna jime'e í cua'ira nej nexiéhua ráacua?

³¹ Ayee pu'u na'a, setíj sena'a tí'itij jín rici, ti pua'a setí'icua'aca na'ari seye'eca nusu tí'ti seij a'ij ruure, setá'aj siyen huárini setá'aj r'íi tiraatá'acare'en í Dios jemi. ³² Setá'aj siyen huárini seij si caí a'ij pua'a tíhua'atá'acare'en se'íime í mej Israél jetze ajtème'ecan nusu se'íime í mej seij chuejra'a japua é'eme'ecan na'ari se'íime í mej e'tiújse'irí í Dios jemi.

³³ Ayee nu tí'itese'e nej r'íi tíhua'atá'acare'en na'íjmí'ica nain jime'e ti ij ayén tíhua'uci'ti í ti hua'atévai'iri, ti ij ajta Dios hua'irájtuuani. A'íj nu jín caí niyen nena'a rahuauca í ti neetzi téva'iri.

11

¹ Neajta inee, ayée nu tiu'umé tíj ajta Círístu'u tiu'umé. Setá'aj seajta mú'een siyen che'atá sena'a huárini netíj inee.

A'ij mej nu'u ye'í huárini í 'uuca teyujta'a

² Mi seajta mú'een, x'epi'in xu huaríj se'íjna jime'e seij nain jín néjmua'aree, seajta seuj rá'astjre'e í ye'irá í nej jamuaatá'itiirí'i. ³ Mi neajta inee, ayée nu tí'ijxe'eve'e seij siyen ráamua'ati ti Círístu'u ayén antiújmua'aree a'íimej jemi, matíj mena'a pua'amé seijre'e í teteca. Ayee mú che'atá mena'a í teteca tite'entiújmua'aree a'íimej jemi í ru'íjta'amua'a. Ajta Dios pu ayén antiújmua'aree í Círístu'u jemi.

⁴ A'ij nu jín, ayéé nu tejá'amua'ixaate'e. A'ati pu ayén raatéxieehuata a'ijna ti jín antiújmua'aree ti pua'a utemúcu'utzi huaténjuuni. ⁵ Ajta, ti pua'a 'íta'a ayén antimuá'avi'i huaténjuuni, nusu antimuá'avi'i tí'ixajta í Dios jetze me'ecan, a'íi pu ajta raatéxieehuata a'ijna í ti 'íira'ajjte'e. Ayeé pu che'atá na'a tiu'utévi'iraste'e t'j 'íta'a ti ayén caújyen rumu'úu jetze.

⁶ Ayeé pu'u xaa ti'ayajna, a'iné ti pua'a 'íta'a caí ayén á'ujca'ane ti ra'avá'anan í rumu'úu, ayén tiraavíj'te ti a'íin 'íta'a caújsiseaaxi'in í rumu'úu jetze. Mí ajta, ti pua'a ayén tirá'amitiej'te ti tiu'utévi'iraste'e ti ayén caújsiseaaxi'in, ch'éle a'íin ayén ra'avá'anan í rumu'úu.

⁷ Jee xaa ne'u, ayéé pu ruxe'eve'e ti antimuá'avi'i seij're'e í teáata'a a'iné a'íi pu a'íin taavíjra'ara'an pú'een í Dios, ajta a'íi pu a'íin pú'een í ti r'íi tiratá'aca. Mí ajta a'íin 'íta'a, a'íi pu a'íin pú'een í ti r'íi tiratá'aca í teáata'a. ⁸ A'iné a'ijna í teáata'a, capu ayén a'ijna jetze huatétaavijhuaca'a í 'íta'a jetze sino a'íin 'íta'a, a'íi pu xaa a'ijna jetze huatétaavijhuaca'a í teáata'a jetze. ⁹ Capu ajta ayén huatétaavijhuaca'a í teáata'a a'ijna jime'e t'í'ij raatévair'e'en í 'íta'a sino a'íin 'íta'a, ayéé pu huatétaavijhuaca'a a'ijna jime'e t'í'ij raatévair'e'en í teáata'a.

¹⁰ A'ij pu jín ayén ruxe'eve'e ti a'íin 'íta'a ayén ra'avá'anan í rumu'úu ti ij ayén seij're'e ti a'íin rá'astij're'e a'ijna ti tí'ira'ajjte'e. Ayeé pu ajta ruxe'eve'e ti ij caí a'ij pua'a hua'atá'acare'en a'íimej í mej tí'ivaire'e í ta japua. ¹¹ Mí ajta, camu rujímua'a seij're'e í 'uuca í tavástar'a'a jemi. Camu majta rujímua'a seij're'e í teteca jemi. ¹² Ayeé pu'u na'a a'ijna jime'e ti a'íin 'íta'a a'ijna jetze huatétaavijhuaca'a í teáata'a, ajta a'íin teáata'a, ayéé pu a'ijna jetze airaúnejte í 'íta'a. Ajta nain pu Dios jemi teja'uvé'eme.

¹³ Setá'aj siyen rujímua'a sena'a tiraax'í'epi'íntare'en ti pua'a ayén tiraavíj'te ti pua'a 'íta'a ayén antimuá'avi'i huaténjuuni í Dios jemi. ¹⁴ ¿Ni caí ayén tejamuá'amitiej'te e' a'ijna jime'e í tej ratéhua'ira'a ti ayén tiu'utévi'iraste'e ti pua'a teáata'a ayén cáati'ire? ¹⁵ Mí ajta, ti pua'a 'íta'a ayén cáati'ire, a'íi pu a'íin pú'een í ti jín r'íi tiratá'aca í Dios a'iné ayéé pu raateájtuaa í cipua í jemin ti ij ayén ra'avá'anan. ¹⁶ Ti pua'a ja'ati ayén huárini ti tájaaxiejví'i a'ijna jime'e, setá'aj siyen tiraatá'ixaate'en yee catu seicié t'iyen tí'títacha'íi, majta a'íime í mej pua'amecié e'etiújse'íri í Dios jemi, camu yee majta seicié miyen tí'tiújcha'íi.

A'ij mú pua'a rici mat'ij e'etiújseire'en

¹⁷ Ajta í nej neri jamuaatá'ixaate'esin, canu r'íi tejámuaatá'asin a'iné set'ij mú'een e'etiújseire'en, caxu r'íen jín e'etiújseire'en sino a'ij pua'a xu'u rijca. ¹⁸⁻¹⁹ Amuacaican, ayéé nu yé ráamua'areeri'í sej já'íta'a a'utac'íca set'ij se'uun e'etiújseire'en. Mí neajta inee, túmua'a nu t'n té'atzaahuat'e a'iné ayéé pu ruxe'eve'e mej seica airáaju'un mú'ejmi jemi í mej seicié tí'imua'atze sej si siyen hua'utámua'ati a'íimej í mej mú'ejmi jemi seij're'e, í mej majta záahuati'ira'a jín miyen rici.

²⁰ Mú'een xu seajta siyen huárini. Set'ij e'etiújseire'en, caxu se'ijna jín tí'icua'ani í sej jín ra'utámua'aree ti tavástar'a ta japua huaníu. ²¹ Caxu xaa ne'u, sino t'í'ij a'ájna teja'ur'é'enen sej siyen tíu'ucua'ani, set'ij sena'a pua'amé siyen rici sej seajta sej. Ayeé xu anáat'é'e tí'icua'ani í sej te'ucá'ini'eme'ecaa. Ajta í seica í mej caí miyen te'ucá'ini'eme'ecaa, capu ch'éle tihuá'ac'íti, sino meti'éecuj mú muá'aju'u. Majta seica miyen huápi'í huatétea'aruajsin.

²² ¿A'íi tá'uj na'a? ¿Ni zaa secaí huachéjme a'u sej tejá'ucua'ani, a'u sej seajta a'uyé'en, na'ari seri huá'axieehua a'íimej í mej e'etiújse'íri í Dios jemi, nusu sej siyen rax'íeve'e sej a'ij pua'a tihua'utá'an a'íimej í mej caí tí'ti t'ícha'íi? ¿A'iné na'a í nej jín tejá'amua'ixaate'e? ¿Ni qui niyen r'íi tejamuá'ixaate'en ne'ijna jime'e sej siyen tí'tiújcha'íi? Canu xaa ne'u.

Mat'ij nu'u ra'utámua'aree í tavástar'a

(Mt. 26:26-29; Mk. 14:22-25; Lk. 22:14-20)

²³ Ayeé pu'u na'a, í ti nevástar'a raateájtuaa ineetzi jemi, a'ij nu'u neajta mú'ejmi jemi huateájtuaa. A'ajná'imua t'íca'ari tzejta'a t'í'ij avíitzi'í jín huatátuiri'ihuaca'a í tavástar'a, a'ijna í Jesús, a'íi pu raati'í'ipií í pan. ²⁴ T'í'ij r'íi tiraatá'a í Dios, aj pu'í ra'antítaaraxi, ajta ayén tihua'utá'ixaa t'í'j: "A'íi pu a'íin pú'een í nej ratéhua'ira'a í nej jín mú'ejmi japua niuuni. Setá'aj siyen ráacua'ani sej si se'ijna jín na'utámua'aree."

²⁵ Mat'ij tíu'ucuaa, ayéé pu che'atá na'a huaríj a'ijna jime'e í vaasu í mej jetzen huayé'en. Ayeé pu tihuá'ixaate'e t'í'j: "Ayeé pu huatáujmua'a a'ijna í vaasu. A'íi pu a'íin pú'een í niuucari ti jécua í ti jín Dios tí'ti'ij jín te'ataújratziiri'í a'ijna jime'e nej ra'íraxire'esin í neuxure'e. Ajta, a'ijna í ye'íra í sej jín huayé'en se'ijna jetze í vaasu, set'ij sena'a sej siyen rici, sej siyen se'ijna jín na'utámua'aree." Ayeé pu'u tihua'utá'ixaa.

²⁶ A'ij pu jín, set'ij sena'a sej racua'ani se'ijna í pan, seajta sej huayé'en se'ijna jetze í vaasu, ayéé xu se'ijna jín tihua'utá'ixaate'en a'ij ti huatáujmua'a ti a'íin tavástar'a huam'íi. Mú'een xu siyen tihua'utá'ixaate'esin t'j na'a ti yú auca'íti a'ame ajta na'a caí uvé'enen í tavástar'a.

A'ij mej nu'u ye'í tiráacua'ani í mej jín ra'utámua'aree í tavástara'a

²⁷ A'ij pu jín, ja'ati ti na'a ti ayén ché'e na'a ráacua'ani a'ljna í pan, nusu cha'a na'a na'a huayé'en a'ljna jetze í vaasu a'ij ti caí tiraavijte'e, ayée pu jetzen ujpuá'ari ti raatéxíehuataca'a í Ciríistu'u ti ayén rajpuajtzica'a í rutevij jime'e, ti ajta ra'iráaxire í ruxuure'e. ²⁸ A'ij pu jín, ché'e ayén huárini ja'ati ti na'a ti ayén amuacáí rá'amítiejte'e a'ij ti 'een í ru tzajta'a í Dios jemi ti ij ayén ráamua'aree ti ari ayén tiraavijte'e. Aj pu xaa, ri'iríista a'ame ti ayén ráacua'ani í pan, ajta ti huayé'en í vaasu jetze.

²⁹ Ayee pu 'een jín ayén ruxe'eve'e ti ja'ati ayén rá'amítiejte'e a'ij ti huataújmu'a a'ljna ti ratéhua'ira'a í tavástara'a. Ti pua'a ja'ati caí ayén rá'amítiejte'e a'ij ti huataújmu'a a'í ye'irá, ajta cha'a na'a na'a ráacua'ani í pan, ajta cha'a na'a na'a huayé'en í vaasu jetze, Dios pu ayén puajtzi raatá'asin a'ljna jime'e ti caí rí'i huaújruu a'ij ti tiraavijte'e. ³⁰ A'ij mú jín mu'íiti caí ché'e huá'aca'anisti'í í mej a'amua jetze ajtém'e'ecan, majta tí'icucuí. Majta seica meri huácuí.

³¹ A'ij pu jín, ti pua'a ayén amuacáí tá'amítiejte'e a'ij ti 'een í tatzajta'a í Dios jemi, capu ayén puajtzi táaci'íti. ³² Ajta, t'ij na'a ti tavástara'a ayén tá'axijte'en, a'íi pu a'ljna jín puajtzi taatá'asin ti ij caí puajtzi táaci'íti naíjmi'ica jamuan í mej yen huachéjme, íyén chaanaca japua.

³³ A'ij xu jín, mú'een, ne'íhuamua'a, ayée xu huárini. Set'íij u e'etiújseire'en, setá'aj huaújxe'eve'en seij seajta seij seij si naími'í tiú'ucua'ani. ³⁴ Ti pua'a ja'ati ayén jeíhua tí'icuata, ché'e a'íin a'uun tejá'ucua'ani u ruche. Na'ari caí, Dios pu amúa'axijte'en set'íij u e'etiújseire'en. Neajta inee, net'íij ne'uun a'atanén mú'ejmi jemi, aj nu ni jaitze'e rí'í á'amuaruuren.

12

I ti nu'u jín tihuau'ljca í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios

¹ Ayee nu tí'ijxe'eve'e seij ráamua'aree a'ij ti 'een a'ljna í ti jín tejámuaa'ljca í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

² Xu'uri sicu ramua'aree a'ij seij tí'ijri'irejca'a set'íij caí xi té'atzaahuat'e'eca'a. Al'imej xu jemi á'ujca'anejca'a í mej caí díoosi pú'een, í mej majta caí tí'ixaxa'a. Mú'een xu huá'ajaahuat'e'eca'a a'ij ti ye'í tejamuá'amítiejte'eca'a. ³ A'ij nu jín niyen tejá'amua'ixaate'e. Ti pua'a ja'ati ayén a'ljna jetze araujca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'ljna í xiéjniu'ucare'ara'an, capu ja'anáj ca'aníjra'a raatá'asin a'ljna í ja'ati ti ayén tiu'utaxáj yee: "Ché'e Dios puajtzi raatá'an a'ljna í Jesús." Mi ajta, ti pua'a ja'ati caí a'ljna jetze araujca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, capu a'atzu ajta rí'iri ti a'íin ayén tiu'utaxáj yee: "Jesús pu vástare'ara'an pú'een."

⁴ Capu tí'iseicaj na'a í ti jín tejámuaa'ljca í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Mi ajta, seij pu'u a'ljna í xiéjniu'ucari. ⁵ Capu tí'iseicaj na'a í seij jín tí'ivaire'e í Dios jemi. Mi ajta, seij pu'u í ti tavástara'a pú'een. ⁶ Capu ajta tí'iseicaj na'a í seij jín tí'imuarí'e. Mi ajta, seij pu'u í Dios ti nain jín tí'imuarí'e huá'a jamuan í tetecca, a'achú mej pua'amé íyén seijre'e.

⁷ Ajta naíjmi'ica jemi, a'íin xiéjniu'ucari ayén huataseíjre ti ij tí'iti jín tihuá'ijcate'en seij ajta seij, mej mi me'ljna jín tihuá'utévair'e'en naíjmi'ica. ⁸ Seij pu ayén a'ljna jín tiraa'ljca a'ljna í xiéjniu'ucari ti ayén tiu'utaxáj temua'a pu naa raay'íitihua'acan jime'e. Ajtahua'a seij, a'íin xiéjniu'ucari ruseíj pu ajta a'ljna jín tiraa'ljca í ja'ati ti ayén tiu'utaxáj a'ij ti tirú'umua'aree.

⁹ A'ijna í xiéjniu'ucari, ruseíj pu ajta ca'aníjra'a ratá'aca ti ja'ati té'atzaahuat'e'e, ajta seij pu ayén tiratá'aca ti a'íin ja'ati tihuá'ahua'atehua'an. ¹⁰ Ajta seij, a'íi pu ayén tiratá'aca í ja'ati ti ayén ríjca í mej jín rí'i tira'utaseíj. Ajta seij ti ayén tihuau'utá'ixaate'en í Dios jetze me'ecan a'ljna jime'e ti a'íin xiéjniu'ucari ca'aníjra'a ratá'aca. Ajta í seij, ayée pu tiratá'aca ti raay'íitihua'an ti raatáamítiejte'en tí'iti ti xiéjniu'ucari pú'een. Ajta seij raay'íiti ti tiu'utaxáj seica jime'e í hua'aníu'uca í mej seica chuéjra'a japua é'eme'ecan. Ajta seij í ja'ati, ayée pu ratá'aca ti raay'íitihua'an ti ayén tiu'utaxáj a'ij ti huataújmu'a a'ljna ti raataxájtaca'a í seij.

¹¹ T'ij na'a mej míyen jín rici, a'íi pu ruseíj ca'aníjra'a hua'atá'aca a'ljna í xiéjniu'ucari. A'íi pu ruseíj ayén hua'atá'aca naíjmi'ica, seij ajta seij, a'ij ti a'íin tihuau'uxí'epi'intari'íri'í.

Seij pu'u í tej jetzen ajtém'e'ecan

¹² Ayee pu che'atá na'a 'een í Ciríistu'u jemi a'ij ti 'een a'ljna jime'e ti seij ratéhua'ira'a. Seij pu'u ti ratéhua'ira'a, ajta jeíhua pu tí'imuí'í ti jetzen tí'iseijre'e. Mi ajta, ti pua'a ayén tí'imuí'í ti jetzen seijre'e, seij pu'u pú'een í tévira'an.

¹³ A'ij pu jín, set'íij huámua'í'ivijhuaca'a, seij pu'u í xiéjniu'ucari ti mú'ejmi tzajta'a hu-ateájturaa ti ij ayén amuáaruuren seij si seij sena'a tévira'an pú'eene'e xá'ara'ani jamuan í Ciríistu'u. Capu amín a'ij, ti pua'a Israel jetze xa'ajtém'e'ecan na'ari siyen seij chuéjra'a japua é'eme'ecan nusu siyen ca'anéeri jín tí'imuarí'e ca'ín siyen ruxíéehua á'ujjuhua'an. Seij pu'u

í xiéjniu'ucari sej jetzen araujca'ane. ¹⁴ Ajta, capu tí'iseicaj na'a ti jetzen seijre'e í tévira'an sino tí'imuí'i.

¹⁵ A'íj pu jín, ti pua'a a'ín iicábra'an ayén tiu'utaxáj yee a'íné canu muájca'a pú'een, canu neajta ajtémé'ecan í tévira'an jetze, capu ayén ti'ayajna. A'íj pu aúche'e a'ín tévira'an jetze ajtémé'ecan. ¹⁶ Ayen che'atá na'a, ti pua'a a'ín naxaira'an ayén tiu'utaxáj yee a'íné canu jí'isi pú'een, canu neajta jetzen ajtémé'ecan í tévira'an, capu ajta ayén ti'ayajna. A'íj pu xaa tévira'an jetze ajtémé'ecan a'íjna í naxaira'an.

¹⁷ Ti pua'a nain tévira'an a'ín pú'eene'en í jí'isi, ¿a'íné tí'iri'iri ti huiiténamuajra? Capu a'íj tí'iri'iri. Ajta, ti pua'a nain tévira'an a'ín pú'eene'en í ti jín huíteájnamua, ¿a'íné tí'iri'iri ti tiú'í'ichue? Capu xaa ne'u a'íj tí'iri'iri.

¹⁸ Mi ajta a'ín Dios, ayé pu éene'en tiu'uteájtuua í ti jetzen seijre'e í tévira'an í Ciriístu'u a'íj ti a'ín tiraaxí'epi'íntare. ¹⁹ Ti pua'a naími'í ti jetzen seijre'e ayén seíj na'a pú'eene'en, ¿a'uné é'esejre'e a'ame í tévira'an? Capu mé'e já'ahua'a a'ame. ²⁰ Mi ajta, ayé pu tí'imuí'i ti tévira'an jetze tí'iseijre'e, ajta seíj pu'u í tévira'an.

²¹ A'íj pu jín, capu ri'irí ti a'ín jí'isi ayén tiraata'ixaate'en í muájca'a tíjín: “Capej nej jetze ruxe'eve'e mú'ee.” Capu ajta ri'irí ti a'ín mu'úura'an ayén che'atá na'a tiraata'ixaate'en í iicaj yee: “Capej nej jetze ruxe'eve'e mú'ee.”

²² Mi ajta, a'ín ti jetzen seijre'e ti ayén titá'amitejte'e ti caí ruca'ané, a'íj pu xaa ayén jaítze'e ruxe'eve'e caí í seica. ²³ Ajta, a'ín ti jetzen seijre'e í tej tiyen ratéxieehuata tel'íjna jime'e ti ayén titá'amitejte'e ti caí tí'itij vaire'e, a'íj tu jaítze'e r'íi tiratá'aca tel'íjna jime'e í tej jín r'íi tiraatéchejte'en. Ajta a'ín ti jetzen seijre'e ti ajta tiu'utéviri'iraste'e ti pua'a ayén seijre'e mé'jé're'e, a'íj tu tiyen r'íi tí'téche'ete a'íj ti tiraavíjte'e. ²⁴⁻²⁵ Ajta, í seica ti jetzen seijre'e, ti ajta caí ayén tiu'utéviri'iraste'e, catu tiyen r'íi tiratéche'ete.

Mi ajta Dios, ayé pu éene'en huateájtuua í tévira'an tí'ij ayén jaítze'e r'íi tiratá'acare'en a'íjna ti tirá'aturate'e mej mi caí já'ita'a a'utáciine í mej tévira'an jetze ajtémé'ecan sino mej mi miyen che'atá mena'a ahuájcu'uven seíj majta seíj. ²⁶ A'íné ti pua'a seíj ayén tirajpuaíjtzí, naími'í mú miyen che'atá mena'a tirajpuaíjtzí muá'aju'un. Ajta ti pua'a ayén tiráaci'ítí seíj ti tí'itij jín r'íi tiu'uteá'turan, naími'í mú majta jamuan huataújtemua'ave'esin. ²⁷ Ayee pu ajta xaa ne'u tí'een mú'ejmi jime'e. Mú'een xu tévira'an pú'een í Ciriístu'u. Naími'í xu jetzen ajtémé'ecan, seíj seajta seíj.

²⁸ Ajta a'ín Dios ari hua'antíhuau a'ímej í mej tí'ití jín tihua'utévai're'en í mej u'etíújse'iri teyujta'a. Amuacái, a'íj pu hua'antíhuau a'ímej í ti hua'uta'íteca'a mej á'ujjuhua'ane'en metíhuá'ixáate'e, ajta á'iyen a'ímej í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'an. A'íj pu ajta hua'antíhuau a'ímej mej mi miyen tíhuá'umua'aten, majta í mej miyen tiu'umuári'en í mej jín naa r'íi te'utasej í teite, ajta a'ímej í mej tíhuá'ahua'atehua'an. Majta a'ímej í mej tí'ití jín hua'utévai're'en, majta í mej tí'itij jín antiújmua'aree, majta a'ímej í mej seica niuucari jín tí'ixaxa'a. Naíjmi'íca pu ayén tiu'utá'a í Dios.

²⁹ ¿Ni qui naíjmi'íca ayén tiu'utá'a mej mi miyen á'ujjuhua'ane'en metíhuá'ixáate'e? Capu xaa ne'u. ¿Ni qui majta naíjmi'í miyen tí'ixaxa'a í Dios jetze me'ecan? Camu majta xaa ne'u. Na'ari ¿ni qui naíjmi'í miyen tíhuá'amua'aten? Camu xaa ne'u. ¿Ni qui naíjmi'íca ayén tiu'utá'a mej mi tiu'umuári'en í mej jín naa r'íi te'utasej í teite? Camu xaa ne'u. ³⁰ Jari qui a'íjna, ¿ni naíjmi'í miyen tíhuá'ahuaate'e nusu miyen seíj niuucari jín tí'ixaxa'a na'ari miyen tiu'utaxá a'íj ti huataújmua'a í ti raataxájtaca'a í seíj? Camu xaa ne'u naíjmi'í miyen tí'entiújmua'aree. ³¹ Seajta mú'een, setá'aj siyen huateújca'anen seíj si siyen ráateuni í Dios jemi se'íjna ti jaítze'e ruxe'eve'e, ti pua'a siyen tí'ijxe'eve'e. Mi neajta inee, naúche'e nu jamuaatá'ítíira a'íj seíj jaítze'e r'í'éne'en jín tí'iteseijre'e.

13

Mej nu'u huaújxe'eve'en seíj majta seíj

¹ Ti pua'a necái raxí'eve'e í nexí'ej teví nej niyen tí'ira'ixaate'e, capu tí'itij vaire'e. Ayee nu éene'e na'ame í jemin tíj í tepúusti'í ti ayén 'een tíj taampu í ti jín já'ati ché'e na'a tí'iruajte'e na'ari tíj tuxa'a í ti ru jetze rávjíte. Capu amín a'íj ti pua'a niyen seica niuucari jín tirá'ixaate'en nusu ne'íjna jime'e í hua'aniuucá í mej tí'ivaire'e u ta japua. ² Ti pua'a necái raxí'eve'e í nexí'ej teví, capu ajta tí'ití vaire'e nej raayi'ítí nej tiu'utaxáj Dios jetze me'ecan. Ti pua'a neyaú'ítíee nain tíj na'a ti rú'avaa í Dios jemi, nusu nej nain ú'umua'aree na'ari niyen té'taahuate'e nej ni niyen tiraata'ájte'en í jiri ti a'uun tícheni a'u ti a'utáca. Ti pua'a niyen raayi'ítí, canu tí'itij jín tí'ivaire'e ti pua'a necái neajta raxí'eve'e í nexí'ej teví.

³ Ayee pu che'atá na'a 'een ti pua'a niyen tíhuá'uré'e'ate'en nain tíj na'a nej tí'ijcha'íi na'ari ti pua'a neajta niyen huatánne'an í ne jime'e mej mi naateá'taira, canu neajta tí'ití mua'ítin ti pua'a necái raxí'eve'e í nexí'ej teví.

⁴ Ti pua'a ja'ati ayén raxí'eve'e í ruxí'ej tevi, ayée pu 'eene'e a'ame. A'í pu a'ateví'i ti te'utáviicua'i a'ame, ajta rí'i tirá'ancu'uvajxi'isin í seij. Capu ajta chueere'e, ajta capu á'ujtzaahuat'e. ⁵ Ajta a'ín ti raxí'eve'e í ruxí'ej tevi, capu jíye'itzi jime'e runeeste ti huataniú'ucan, ajta capu rájcha'íire'e í seij. Capu ajta te'entiu'uunaca, ajta caí rahuauca í ti jetzen ruxe'eve'e. Capu ajta ra'utámua'areeri'i ti pua'a ja'ati ayén a'ij pua'a ráaruuren.

⁶ Ayee pu ajta 'een í ja'ati ti ayén raxí'eve'e í ruxí'ej tevi. Capu a'ijna jín huataú'itemua'ave'esin a'ijna jime'e ti a'ij pua'a een sino a'ij pu jín huataú'itemua'ave'esin a'ijna jime'e ti tzáahuati'ira'a jín ayén huaríj. ⁷ Ti pua'a ja'ati ayén raxí'eve'e í ruxí'ej tevi, a'í pu nain jín tiraatá'uuni'ira. Nain pu ajta jín té'atzaahuat'e ti a'ín Dios rí'i tiraatá'asin. A'í pu ajta nain jín tí'ijchú'eve'e ti Dios nain jín aráurastejsin. Nain pu ajta jín té'eviicua'i í ti jín tirajpuaíjtzí.

⁸ Capu ja'anáj huatépua'ari tej ti tiyen tí'itaxe'eve'e. Mi ajta, a'í pu xaa huatépua'ari tej tiyen tí'ixaxa'a í Dios jetze me'ecan. Ajta, tej tiyen seica niuucari jín tí'ixaxa'a, a'í pu ajta huatépua'ari. Ajta, a'ijna ti téjmi jemi huatéajturaa tej ti temua'a naa tirú'umua'areere, a'í pu ajta huatépua'ari.

⁹ Ayee pu'u xaa, catu nain jín tirú'umua'aree. Catu teajta nain jín tí'ixaxa'a í Dios jetze me'ecan. ¹⁰ Mi ajta, tí'ij ayén huatasej're'en í ti ari huaú'inajmire, aj pu xaa huatépua'ari í ti á'aturaacaj.

¹¹ Netí'ij nauj pá'ari'istaca'a, ayée nu che'atá nena'a tí'ixaxa'ata'a tíj pa'ari'i, neajta niyen tí'imua'atzejca'a tíj pa'ari'i. Ajta íjii, í nej neri vásta'a, ayée nu neri mé rúurie nej niyen mé teúumua'arejca'a tíj pa'ari'i.

¹² Ajta íjii, ayée tu che'atá tena'a rasise'i í Dios tetíj taciéenime'e tí'isise'ij 'ájte'ehua jetze, í tej caí temua'a rasej. Mi ajta, a'ijna xicáara'a ti mé'e vé'eme, aj tu xaa rasejran í jetzen, temua'a naa. Íjii, je'icáj nu caj té'umua'aree. Mi ajta, a'ijna xicáara'a jetze, nain nu jín yaú'itíeé na'ame tíj ajta Dios tí'inemua'ate. ¹³ A'ij pu jín, tí'ihuaica ti íjii ayén seijre'e ítejmi jemi. A'í pu'u a'ín pú'een: tej té'atzaahuat'e, tej rachú'eve'e ti Dios nain jín raanaíjmire'en, tej huátaxe'eve'en. Ajta a'í pu a'ín pú'een í ti jaítze'e ruxe'eve'e, tej huátaxe'eve'en seij teajta seij.

14

Jíme'en í mej seij niuucari jín tiu'utaxáj

¹ Setá'aj siyen rahuauca sej huaú'jxe'eve'en seij seajta seij. Ayee pu 'i 'eene'e, seúche'e xu siyen seajta rahuauca ti Dios rí'i tejamaatá'acare'en a'ijna jime'e, í muári'eri'ire'ara'an ti a'ijna jemi seijre'e í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, sej si siyen tiu'utaxáj Dios jetze me'ecan. ² Mi ajta, a'ín í ti raayí'iti ti seij niuucari jín tiu'utaxáj, capu ayén tihua'ixaate'e í teite a'iné camu yaú'itíeé muá'aju'u a'ij ti tí'ixa. A'í pu'u jamuan tí'ixa í Dios a'ijna jime'e ti rú'avaa jemín í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

³ Mi ajta, a'ín ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a, a'í pu xaa a'ímej tí'ixáate'e í teteca ti ij rí'i huá'uruuren, ti ij ajta ca'aníjra'a hua'utá'an, ti ij ajta rí'i tihua'utájeeve. ⁴ Ajta a'ín ti seij niuucari jín tí'ixaxa'a, a'í pu rusej rí'i ruruure. Mi ajta, a'ín ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a, a'í pu rí'i huá'uruuren naíjmi'ica í mej a'uun e'etiújse'iri teyujta'a.

⁵ Ayee nu xaa tí'ijxe'eve'e sej naími'i siyen seica niuucari jín tiu'utaxáj. Mi neajta inee, jaítze'e nu niyen tí'ijxe'eve'e a'ijna sej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'an.

Casi'i mú'een, ti pua'a caí mé'e já'ahua'a ja'ati ti ayén tihuaú'ixaate'en a'ímej jemi í teite a'ij ti huataú'jmua'a a'ijna ti raataxájtaca'a a'ijna ti seij niuucari jín tí'ixaxa'a, ti pua'a caí ja'ati ti ayén raayí'iti, capu a'ij tí'iri'iri ti rí'i huá'uruuren a'ímej í mej e'etiújse'iri teyujta'a. A'ij pu jín jaítze'e pu ruxe'eve'e a'ame a'ijna ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a caí a'ijna í ja'ati ti seij niuucari jín tí'ixaxa'a.

⁶ Casi'i, ne'ihuaamua'a, ti pua'a ne'uun á'ume'en mú'ejmi jemi nej tejámuatá'ixaate'en seij jime'e í niuucari í sej caí yaú'itie, canu tí'iti jín a'ij tejámuatá'evaire'esin. Ayee pu té'eme ti pua'a necaí tejámuatá'ixaate'en ne'ijna ti rú'avaataca'a í Dios jemi, nusu ti pua'a necaí Dios jetze me'ecan na'ari ti pua'a necaí tí'itij jín tejámuatá'ixaate'en ti ca'aníjra'a jamuaatá'an ca'ín ti pua'a necaí tejámuatá'itíi.

⁷ Ayee pu che'atá na'a ruxe'eve'e ti ja'ati ayén e'ehuaauritíeécan jín tiu'utácuina a'ijna jetze í c'í'sití'ira'a ti caí uráxiejniu'uca na'ari a'ijna jetze í mej jetzen ruxité jín tí'icuinaca. Ti pua'a caí e'ehuaauritíeécan jín tiu'utácuina í c'í'sití'ira'a jetze, ¿a'iné auj tí'iri'iri ti ja'ati ayén ráamua'aree tí'iti ti chuicarira'a pú'een? ⁸ Ajta, ti pua'a caí e'ehuaauritíeécan jín huatánamuj're'en í corneeta jetze, capu ja'ati rucaten ti ij u a'uvé'ene'use'en.

⁹ Ayee pu che'atá na'a 'een mú'ejmi jemi, ti pua'a siyen tihua'utá'ixaate'en í teite niuucari jime'e í mej caí yaú'itie. ¿A'iné tí'iri'iri ti ja'ati ayén ráamua'aree a'ij ti huataú'jmua'a í sej raataxájtaca'a? Capu a'ij tí'iri'iri. Capu tí'itij vaire'e a'ame í sej raataxájtaca'a.

¹⁰ Temua'a pu t'ilimu'li í niuucari ti íiyen namuajre'le chaanaca japua. Ajta naími'í mú miyen e'ehuauritiécan jín t'íixaxa'a. ¹¹ Mi ajta, ti pua'a necaí ramua'aree a'ij ti huataújmua'a í niuucari, ayée nu seijre'le na'ame í jemin í ti raxa t'ij ja'ati ti seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. Ajta a'íjna ti t'íixa, a'í pu ajta ineetzi jemi ayej éene'e seíre'e a'ame t'ij ja'ati ti seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.

¹² A'ij pu jín, mi seij huápi'í raxi'leve'e ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios t'ítij amuaatá'an, ayée pu che'atá na'a 'een mú'ejmi jime'e, setá'aj ahuaújca'anen seij hua'utémua'itín í seica se'íjna jime'e seij r'í huá'uruuren a'ímej í mej u e'etiújse'iri teyujta'a.

¹³ Mí ajta a'ín ti seij niuucari jín t'íixaxa'a, ayée pu ruxe'leve'e ti a'ín ja'ati ayén raatáhuavii ti a'ín Dios ayén raatá'an í muári'eril'ire'ara'an ti jín yaú'itíe á'ara'ani a'ij ti t'íixa.

¹⁴ Aye'e pu xaa ne'u t'í'een, a'íné ti pua'a niyen ne'íjna jín raatéjhuaani seij jime'e í niuucari, nexiejniu'uca pu xaa ajta huaténiusin. Mí ajta, nemua'atziira'a pu caí t'ítí jín t'ímua'itín.

¹⁵ Ari inee, ¿a'íné nerini? Nexiejniu'uca nu jín xaa huaténiusin. Neajta niyen che'atá nena'a nemua'atziira'a jín niyen rini. Neajta nu tiu'utáchuica nexiejniu'uca jime'e, neajta í nemua'atziira'a jime'e. ¹⁶ Ti pua'a piyen r'í tiraatá'an í Dios á'axiejniu'uca jime'e, ¿a'íné t'í'iri'iri ti ja'ati ti caí mú'ejmi jetze ajtémecan ayén huaténjnuuni yee ché'e ayén té'ara'ani t'í'ij ayén muáanama pej piyen r'í tiraatá'aca í Dios? Capu r'í'iri a'íné a'íjna í ja'ati, capu yaú'itíe a'ame a'ij pej tiu'utaxáta. ¹⁷ Rí'irista pu a'ame pej piyen temua'a naa r'í tiraatá'an í Dios. Mí pajta mú'ee, capej a'ij r'í ráaru'í axí'ej teví.

¹⁸ Aye'e nu 'een jín jéihua r'í tiratá'aca í Dios ne'íjna jime'e nej jaítze'le niyen t'íixaxa'a seica jime'e í niuucari secaí naími'í mú'een. ¹⁹ Neajta, net'í'ij huá'a jemi a'utéveeca a'ímej í mej e'etiújse'iri teyujta'a, nej ni niyen t'íhua'utá'tíi, jaítze'le pu na'aráanajche ineetzi nej e'ehuauritiécan jín t'íhua'utá'ixaate'en anxíj niuucari jime'e necaí nej niyen tiu'utaxáj tamuaámuata'a ví'ira'a niuuca seij jime'e í niuucari í mej caí yaú'itíe.

²⁰ Ne'íhuaamua'a, caxu ché'e siyen t'ímua'ajca mat'í í t'í'iri, sino setá'aj siyen éene'en seijre'le mat'í í t'í'iri se'íjna jime'e seij caí a'ij pua'a rici. Setá'aj seajta siyen che'atá sena'a t'í'umua'ati mat'í a'ímej í mej meri vaujsi. ²¹ Aye'e pu té'eyu'usi'í a'íjna jetze í niuucari í mej jín t'í'ajta t'í'ijn: "Aye'e nu t'íhua'utá'ixaate'esin a'íjna í teitejra'a ne'íjna jime'e í mej seica niuucari jín t'íixaxa'a. A'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, a'í mú t'íhua'utá'ixaate'esin. Mí majta a'ímej í nete'ítestemua'a, camu na'ará'astijre'esin ineetzi."

²² A'ij pu jín, a'íjna í niuucari í mej caí yaú'itíe, capu ayén t'í'ivaire'e ti t'íhua'utá'tíi a'ímej í mej té'atzaahuat'e sino ayée pu t'í'ivaire'e huá'a jemi í mej caí té'atzaahuat'e.

²³ Jee xaa ne'u, ayée pu t'í'ayajna. Casi'í, ¿a'íné t'ítí metiu'utaxáta í seica í mej caí té'atzaahuat'e, na'ari í seica í mej caí r'í'í mé titeumuámu'aree ti pua'a a'uun ma'uteáru'e a'u seij e'etiújse'iri? Seajta mú'een, ti pua'a xaa siyen naími'í t'í'ixáata xá'aju'un seica jime'e í niuucari í mej caí yaú'itíe, ¿a'íné t'íhua'amítíe'le a'ímej? ¿Ni qui siyen nu'u t'í'eteújtímu'a'iri'í? Jee xaa ne'u.

²⁴ Ajta, ti pua'a seij a'uun a'uteáru'e mú'ejmi jemi ti caí té'atzaahuat'e nusu ti caí mú'ejmi jetze ajtémecan, seajta mú'een, ti pua'a xaa naími'í setí'íxáata xá'aju'un í Dios jetze me'ecan, ayée pu tiraatámítíe'le'esin seij naími'í rá'axíje'le a'íjna jime'e ti a'ín ayén auteájturaa í Dios jemi. ²⁵ Aj pu'í ayén huatasejre'esin t'ij na'a ti ru'a'avaataca'a u tzajta'an. Ajta a'ín teáata'a, á'erávajtí'í á' chuata'a. A'í pu raaténajchi í Dios, ajta ayén tiu'utaxáta yee ti Dios mú'ejmi jemi seijre'le.

Mej mi naín jín miyen huárini a'ij ti tiraavíjte'e

²⁶ ¿A'íné sena'a si rini, ne'íhuaamua'a? Setá'aj siyen huárini setíj sena'a seij e'etiújseire'esin. Setá'aj naími'í r'í'í huaujruuren t'ítí jime'e, ti pua'a seij t'í'ichuicami'í, nusu seij t'ítí jín t'íhua'ítíirami'í na'ari t'í'ixajtami'í í ti jetzen raateájtuua í Dios ca'ín seij niuucari jín t'í'ixajtami'í, na'ari seij ayén raxí'leve'e ti t'íhua'utá'ixaate'en a'ij ti huataújmua'a í niuucari ti raataxájtaca'a í seij. Setá'aj siyen huárini seij r'í huá'uruuren najjmi'ica.

²⁷ Ti pua'a seica miyen raxí'leve'e mej seica niuucari jín tiu'utaxáj, miché'e miyen 'eene'en mej hua'apua mé'e na'ari mej huaíca mé'e. Miché'e miyen tiu'utaxáj seij majta seij. Ajta, ché'e seij ayén t'íhua'utá'ixaate'en a'ij ti huataújmua'a. ²⁸ Ajta, ti pua'a caí mé'e ja'ati ti ayén raayí'tí ti ayén t'íhua'utá'ixaate'en a'ij ti huataújmua'a, ché'e a'ín caí t'í'ixajta huá'a jemi í mej e'etiújse'iri. Ché'e a'ín rusej t'í'ixajta í ru jemi, ajta í Dios jemi.

²⁹ Majta a'ímej í mej Dios jetze me'ecan t'í'ixaxa'a, miché'e miyen éene'en t'í'ixajta, mej hua'apua mena'a, na'ari mej huaíca mena'a. Majta í seica, miché'e miyen tiraaxí'epi'intare'en a'ij ti t'í'ixa í seij. ³⁰ Ajta, ti pua'a jije'itzi jín t'ítí raateájtuuaani seij jemi, ché'e a'ín ti t'í'ixa ayén raatapuá'ajta.

³¹ Aye'e pu t'í'iri'iri seij naími'í Dios jetze me'ecan tiu'utaxáj seij si t'íhua'utá'tíi najjmi'ica, seij si seajta ca'aníjra'a hua'utá'an. ³²⁻³³ Majta a'ímej í mej Dios jetze me'ecan t'í'ixaxa'a, ayée pu ruxe'leve'e mej majta raayí'tí'í t'íhua'an mej tíraa'íjcate'en í ruxíejniu'uca huá'a jemi í mej

e'etiújse'iri. Ayee pu ruxe'veve'e a'iné capu Dios cha'a na'a huá'aruuren mej mi caí xí'epi'in ruruure sino a'íi pu hua'utépu'a'ajte'esin.

Setá'aj siyen che'atá sena'a huárini a'ij mej meri tí'ljri'ire najmi'i í seica í mej e'etiújse'iri í Dios jemi. ³⁴ Caxu hua'atá'acare'en a'íme'j í 'uuca, mej mi tí'ixajta mat'íj e'etiújseire'en u teyujta'a. Capu a'ij tí'ljri'iri mej tí'ixajta sino mej ra'ará'astjire'en a'ij ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze í mej jín tí'ajjta. ³⁵ Ti pu'a miyen raxí'veve'e mej tí'iti huámua'aree, miché'e miyen tihua'uta'íhuau'ú í rucína'astemua'a í ruche. Ayee pu xaa ne'u, a'iné ayée pu tiu'utévi'iraste'e tí pu'a'a 'íita'a tí'ixajta huá'a jemi í mej e'etiújse'iri u teyujta'a.

³⁶ ¿A'íi tá'uj na'a? ¿Ni mú'ejmi jetze a'uvé'eme'j í niuucari tí jíme'en raxa í Dios, na'ari ayén na'a mú'ejmi jemi huatétuihuaca'a? Capu xaa ne'u. ³⁷ Ti pu'a'a ja'ati ayén tirá'amítie'je'e í ru jetze tí a'íi ruse'j a'ín pú'een se'j tí tí'ixaxa'a í Dios jetze me'ecan, na'ari a'ín jetze aráu'ca'ane í xié'jniu'ucare'ara'an í Dios, ché'e a'ín ayén ráamua'ati nej niyen ne'íjna jín tejá'amua'yu'use'e a'ij tí a'ín tinaa'íjca í tavástar'a. ³⁸ Ti pu'a'a a'ín ja'ati caí ayén ráamua'ati, caxu seajta mú'leen siyen rá'astjire'e a'ij ayén tihua'ú'uci'ti.

³⁹ A'ij pu jín, ne'ihuamua'a, naa pu tí'ixi'epi'in se'j ca'anín jín rahua'uca se'j Dios jetze me'ecan tí'ixajta. Seajta, setá'aj caí huá'íjmijra í mej seica niuucari jín tí'ixajta. ⁴⁰ Ayee pu'u na'a, setíj sena'a se'j siyen rici, setá'aj siyen xí'epi'in éene'ecan jín rijca a'ij tí tiraavíjte'e.

15

Cirístu'u pu a'itá'ara huá'a tzajta'a í mi'ichite

¹ Neajta nu niyen tejá'amua'íxate'e, ne'ihuamua'a, se'j si ra'utámua'aree a'ij nej éene'en jín tejamuá'íxaa ne'íjna í niuucari tí jín Dios jamua'irátuaasin, í se'j seajta ra'ancuré'a, í se'j seajta seuj siyen jemín se'jre'e. ² A'íi pu a'ín pú'een í niuucari tí jín Dios amua'irátuaasin tí pu'a'a seuj siyen rá'astjire'e a'ij nej neri tejámuaatá'íxaa. Na'ari caí, capu tí'itij a'ij tejá'amua'aire'e tí pu'a'a seicié sena'a tirá'antzaahua.

³ Ayee na'a, a'iné ayée nu che'atá nena'a a'amua jemi raateájtuua ne'íjna í nej neajta ra'ancuré'a í tí jaítze'e ruxe'veve'e te'j ráamua'aree tí a'ín Cirístu'u huam'íi ta jetze me'ecan tí ij titaatá'uuni'i í te'j jín auteájturaa í Dios jemi. Ayee pu té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze. ⁴ Mat'íj nu'u ra'avá'ana, ajta, tí'ij ayén teuumé'eca hua'íca xicaj tzajta'a, Dios pu ayén ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mi'ichite a'ij tí té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze.

⁵ Aj pu 'i a'íjna jemi huatase'jre í Pedro, ajta á'iyen huá'a jemi í mej tamuáamuata'a japuan se'j ará'ase. ⁶ Ajta á'iyen a'íme'j jemi huatase'jre í mej miyen a'ará'ase a'achú cumu anxíj ciento japuan c'ij caj mat'íj najmi'i u e'etiújseire'eca'a. Maúche'e mú mu'íi ruuri, majta seica, meri huácuii.

⁷ Tí'iquí ajta a'íjna jemi huatase'jre í Jacobo, ajta á'iyen najmi'ica jemi í tí hua'antíhuau.

⁸⁻⁹ Ajta, neetzi jemi pu'úqui te'entipua'ajte tí ayén huatase'jre. Tij ayée nu huanú'ihuaca'a mat'íj caí xí nechú'veve'eca'a, a'iné nee nu ne'ín pú'een í tí jaítze'e c'íieene'en jín tí'it'évee huá'a jemi tí Dios hua'antíhuau. Jee xaa ne'u, capu ayén tiraavíjte'e nej niyen raataxáj yee nee nu huá'a jetze ajtémé'ecan a'íme'j í tí Dios hua'antíhuau, a'iné nee nu huá'pi'í a'ij pu'a'a huá'uruu a'íme'j í mej e'etiújse'irihuau'a mej mí raaténajche í Dios.

¹⁰ Mi ajta Dios, a'íi pu r'íi tinaatá'a. A'íj nu jín nee nu ne'ín pú'een se'j tí Dios na'antíhuau. Ajta jé'ecan pu huá'pi'í tiu'utévai tí a'ín ayén r'íi tinaatá'a a'iné jaítze'e nu ca'anín jín tiu'umuá'arie'j mecaí í seica. Mi ajta, Dios pu a'ín pú'ee'ne'e tí ca'aníjra'a naatá'a. Canu nese'j nena'a tiu'umuá'arie'j. ¹¹ Capu amín a'íj. Capu jetzen ruxe'veve'e tí pu'a'a a'íme' mé tiu'umuá'arie'j nusu inee. Naími'i tu tiyen che'atá tena'a tihua'íxate'e. Seajta mú'leen, ayée xu che'atá sena'a té'antzaahua.

Mat'íj a'itajú'un í mi'ichite

¹² Ajta, tí pu'a'a teri tiyen tejamuá'íxaa tí Dios ra'ajjáj í Cirístu'u huá'a tzajta'a í mi'ichite, ¿a'iné'een jime'e miyen tí'ixáata muá'aye'í seica, í mej a'amua jetze ajtémé'ecan a'íjna jime'e mej nu'u caí ché'e huatarú'sin a'íme' í mej meri huácuii?

¹³ Ayee nu tejá'amua'íxate'e. Tí pu'a'a ayén mecaí ché'e huatarún a'íme' í mej meri huácuii, capu ajta Dios ra'ajjáj í Cirístu'u huá'a tzajta'a í mi'ichite. ¹⁴ Ajta, tí pu'a'a Dios caí ra'ajjáj í Cirístu'u, capu tí'iti vaire'e í te'j teri tejamuá'íxaa, ajta capu tí'itij vaire'e se'j siyen té'atzaahuat'e. ¹⁵ Ajta, ayée pu té'eme te'j tí'ihuaitaca tena'a te'íjna jime'e í te'j jín tiu'utaxájtaca'a te'íjna jime'e í Dios, a'iné tu'uri tiyen raataxájtaca'a yee: "A'íi pu ra'ajjáj í Cirístu'u huá'a tzajta'a í mi'ichite." Mi ajta caí capu, tí pu'a'a mecaí ché'e huatarún í mej meri huácuii. Jee xaa ne'u, tí pu'a'a ayén'een mat'íj seica tí'ixaxa'a, capu Dios ayén ra'ajjáj.

¹⁶ Ayee pu'u, tí pu'a'a Dios caí hua'ajájpuaxi'í a'íme' í mej meri huácuii, ayée pu huatajúmua'a tí caí Dios ajta ra'ajjáj í Cirístu'u. ¹⁷ Tí pu'a'a caí ra'ajjáj a'íjna í Cirístu'u, capu tí'itij vaire'e se'j siyen té'atzaahuat'e. Ajta, tí pu'a'a caí ra'ajjáj, capu ayén a'amua japua huaniú í se'j jín auteájturaa í Dios jemi. ¹⁸ Ajta a'íme' í mej miyen té'atzaahuat'e í Cirístu'u

jemi muáacuii, mu'uri á'uvej. ¹⁹ Ti pua'a ayée na'a auj titaatéva'iri tej teuj i'irúuri tej tiyen rá'atzaahuat'e í Cirístu'u, jaitze'e pu a'ij pua'a t'ítaruure ti caí a'ij tihuá'aruure na'jmi'ica a'ímej í seica í mej yen japuan seijre'e í chaanaca.

²⁰ Mi ajta xaa, ayée pu ti'ayajna ti Cirístu'u a'ítáraa huá'a tzajta'a í mi'ichite. A'ii pu a'ín pú'een í ta'anáayejixi í tej jín ramua'aree mej majta huatarúsin a'íime í mej meri huáacuii.

²¹ Ayeé pu'u na'a, a'íné ayée pu tihuá'aci'iti í teite mej miyen huáacui'ini me'íjna jime'e ti seij na'a í teáata'a ayén auteájturaa í Dios jemi, ayée pu che'atá na'a tihuá'aci'iti mej huatarún me'íjna jime'e ti ajta seij na'a í teáata'a huatarúj huá'a tzajta'a í mi'ichite. ²² A'íné na'imi'i mú miyen cui'ica me'íjna jime'e ti a'ín Adán auteájturaa í Dios jemi, ayée mú che'atá mena'a huatarúsin me'íjna jime'e mej me'íjna jetze ajtémecan a'íjna í Cirístu'u.

²³ Mi ajta, ayée pu tihuá'aci'iti a'ij ti tihuá'uxí'epi'intari'iri'i í xicáara'an jetze ti ayén tiraavijte'e. Amuacaí pu huatarúj a'íjna í Cirístu'u. Ajta á'iyen, t'íj yé uvé'enen, a'íime mú huatarúsin a'íime í mej Cirístu'u jetze ajtémecan. ²⁴ Aj pu 'i nain te'entipua'ajte. Amuacaí pu Cirístu'u a'ímej antipua'ajte'esin matj mena'a títeté'u'upu'u, ajta a'ímej í mej t'ítij jín antiújmua'aree. Aj pu'i xaa tiu'tutáuire'esin í Dios jemi t'ij na'a a'ín ti jín antiújmua'areereca'a.

²⁵ Ayeé pu'u, a'íné ayée pu ruxe'eve'e ti a'ín Cirístu'u ayén tiu'ita'áijta ajta na'a caí hua'utémua'itin matj mena'a pua'amé mej rájcha'íire'e. ²⁶ Ajta í ti jín te'entipua'ajte ti raatémua'itin í ti rájcha'íire'e, a'ii pu a'ín pú'een í ti jín ú'umi'ini. ²⁷ Ajta, t'íj ayén t'íixa ti nu'u a'ín nain tiu'tutému'a'iti, capu xaa ne'u ayén huataújmua'a ti a'ín ajta raatémua'iti a'íjna í Dios ti ayén raatá'a ti nain jín antiújmua'areere.

²⁸ T'íj tiu'tutému'a'itin nain t'ij na'a ti íyen t'íiseijre'e, ajta júte'e ti tejé'eseijre'e, a'íjna ti i'í yaujra'an pú'een í Dios, a'í pu rusej huataújtuaasin a'íjna jemi í Dios ti nain jín antiújmua'aree, matj mena'a pua'amé í mej íyen seijre'e chaanaca japua, ajta u ta japua.

²⁹ Ti pua'a pí na'a ayén seicié éene'en, ¿a'ij ti huatémua'atiiche'e mej miyen t'íjri'ire'e í teite mej huámuai'ivijhua a'ímej jetze me'ecan í mej meri huáacuii? Ti pua'a mecaí ch'é'e miyen huatarún í mej meri huáacuii, ¿a'íné 'een jime'e miyen huá'aniucajtz'e'e rumua'i'huaca?

³⁰ Teajta iteen, ¿a'íné 'een jime'e tiyen á'ataca'ane t'ij na'a tej tiyen huáacui'ini pua'ijzi jime'e?

³¹ Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e ne'íjna jime'e nej ahuántzaahuat'en mú'ejmi jime'e í Cirístu'u jemi, a'íjna í Jesús ti ajta tavástara'a pú'een. T'íj pí na'a nain xicaj tzajta'a, ayée pu tiná'amitiejte'e inetzi nej neri mi'ímica. ³² Ti pua'a mecaí huatarún í mej meri huáacuii, ¿a'íné t'ítij tinee'téva'iri nej niyen teáata'a pú'een, ti pua'a niyen huaténe'use'en huá'a jamuan í ti'itén a'ujna já'ahua'a u Éfeso?

Ayeé mú xaa t'íixaxa'a t'ijn: "Tich'é yee tiu'ucua'ani, teajta ti'iti antiyé'en, a'íné ruijmua'a tu cui'ini."

³³ Caxu ratá'acare'en ti ja'ati á'amua'uanamua t'ítij jime'e. Casi'i, a'íime í mej a'ij pua'a títetiújcha'íi, ayée mú nu'u a'ij pua'a ca'aníjra'a hua'atá'aca í mej r'íi títetiújcha'íi mej mi majta miyen che'atá mena'a a'ij pua'a huá'ini.

³⁴ Setá'aj seajtáhu'a'a r'íi mé titeumuámua'are'en, setá'aj seajta raatapua'ajte í sej jín até'itzeaara í Dios jemi. Camu tzáahuati'ira'a jín ramua'ate í Dios seica í mej a'amua jetze ajtémecan. Ayeé nu 'een jín tejá'amua'ixaate'e nej ni amuaatévi'iraste'en.

A'ij mej seíre'e muá'aju'u mat'ij huatarún í mi'ichite

³⁵ Mi ajta, ti pua'a ja'ati ayén tiu'uta'íhua'u t'ijn: "¿A'íné ye'í t'íri'iri mej huatarún í mi'ichite? ¿T'ítájni tévira'an jín miyen seíre'e muá'aju'u?"

³⁶ Mi neajta inee, ayée nu tiraatá'ixaate'esin yee, mi pej caí mé úmu'a'aree. A'ijna í jatzi pej raahuáste, capu ajnéjsin ti pua'a caí amuacaí a'utátzi'ite. ³⁷ Pat'íj t'íihuaste'e, capej pe'íjna huaste'e í ciyej ti ajnéjsin sino a'ij pej huaste'en í jatzi ti pua'a ti'iti triigu nusu t'ítí seica. ³⁸ Ajta a'ín í Dios, a'í pu ayén ratá'aca í ciye'ara'an a'ij ti ari tiraaxí'epi'intari'iri'i, seij ajta seij í jatzi.

³⁹ Ajta, capu ruxí'ej na'a 'een í hua'ira'a. Seij pu seicié éene'e téhua'ira'a í teáata'a. Ajta seicié mú éene'en téhua'ira'a í ye'emuate. Majta a'íime í pina'ase, a'í mú majta seicié éene'en téhua'ira'a. A'í mú majta í hua'ité, seicié mú majta éene'en téhua'ira'a.

⁴⁰ Ajta ti júte'e t'íiseijre'e, ajta ti íyen t'íiseijre'e chaanaca japua, capu ruxí'ej na'a t'íeen. Ajta, seij pu a'ín pú'een í ti naa tihuá'aseijrate'e a'íjna ti júte'e t'íiseijre'e. Ajta seij pu ajta a'ín pú'een í ti naa tihuá'aseijrate'e a'íjna ti t'íiseijre'e íyen chaanaca japua. ⁴¹ A'ijna í xicaj, a'í pu seij a'ín pú'een ti naa tihuá'aseijrate'e. Ajta í máxcira'i, capu ruxí'ej na'a ayén tihuá'aseijrate'e. Majta a'íime í xu'ura'ave, camu majta ruxí'ej mena'a miyen 'een.

⁴² Ayeé pu che'atá na'a éene'en t'íiseijre'e a'íjna jime'e í mej huatarúsin a'íime í mej meri huáacuii. A'ijna í tévira'an ti huanú'ihuaca'a, a'í pu á'apua'aren. Ajta a'ín ti Dios ra'ajjásin, capu ch'é'e ja'anáj á'apua'aren a'íjna. ⁴³ A'ijna tévira'an, ayée pu huanú'ihuaca'a mej caí r'íi

tiratá'acare'en. Ajta, tí'ij Dios ra'ajján, a'í pu temua'a naa rí'í tiraatá'asin. Tí'ij huanú'ihua a'íjna í tévira'an, capu a'atzu ruca'ané. Ajta, tí'ij Dios ra'ajján, a'í pu rumuári'eri'ire'ara'an jín ra'ajjásin.

⁴⁴ Ayeé pu éene'en nu'ihuan ti ij te'utáviicua'í íyey chaanaca japua. Ajta, ayéé pu éene'en ra'ajjásin ti ij ayén jetzen araujca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Ti pua'a ayén seijre'e í tévira'an ti ayén te'utáviicua'í íyey chaanaca japua, ajta pu ayén che'atá na'a seijre'e í tévira'an ti jetzen araujca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

⁴⁵ Jee xaa ne'u, ayéé pu té'eyu'usi'í tijín: "A'íjna í tevi, a'íjna í Adán ti amuacá huatasejre, a'í pu ayén éene'en ruuri huateájturaa." Ajta a'íjna í tevi, a'íjna ti ajta Adán pírci í tu'uvé'eteajti, ayéé pu éene'en huateájturaa xiéjniu'ucari ti ayej a'uj tihua'atá'aca mej miyen ruuri muá'ara'ani.

⁴⁶ Capu amuacá huatasejre a'íjna ti jetzen araujca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, sino a'íjna ti rusej te'utáviicua'í íyey chaanaca japua. Tí'ij a'íin ayén huatasejre'en, aj pu xaa huatasejre'esin a'íjna ti a'íin xiéjniu'ucare'ara'an jetze araujca'anen. ⁴⁷ Ajta, a'íin í teáata'a, í ti amuacá huatasejre, a'í pu chuej jín huatéavijhuaca'a. A'íj pu jín, íyey mej chuej japua me'ecan. Ajta í teáata'a, í ti hua'apua ti huanéj, a'í pu júte'e é'eme'ecan.

⁴⁸ Majta a'íime í mej yen japuan huachéjme íyey chaanaca japua, ayéé mú'een tíj ajta 'een í tevi ti chuej japua me'ecan. Majta a'íime í mej jetzen ajtème'ecan a'íjna ti júte'e é'eme'ecan, ayéé mú'ejta 'een tíj 'een a'íjna í ja'ati. ⁴⁹ A'íj tej teri tiyen 'een tévira'an jime'e a'íjna í tevi ti chuej japua me'ecan, ayéé tu che'atá tena'a éene'e tá'aju'un tévira'an jime'e a'íjna í tevi ti júte'e é'eme'ecan.

⁵⁰ Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e, ne'ihuaamua'a. Capu rí'írí ti a'uun a'uteárute a'u ti Dios tejé'ajta ja'ati ti na'a ti ayén ayén seijre'e tévira'an jime'e a'íjna í tevi ti chuej japua me'ecan. Ajta, a'íjna í ja'ati ti á'apua'aren, capu rí'írí ti ayén tiráaci'iti a'íjna ti caí ja'anáj á'apua'aren.

⁵¹ Xáanamujri'í mú'een, a'íne ayéé nu tejámuaatá'ixaate'esin tí'itij jime'e ti rú'avaataca'a í Dios jemi. Catu naími'í cui'ini, sino Dios pu naíjmi'íca seicié taruuren ítejmi. ⁵²⁻⁵³ Ayeé pu té'eme a'íjna xicáara'a ti jetzen huatánamujre'en í trompeeta ti jíme'en nain te'entipua'ajte. Tí'ij a'íin ti ta japua tí'ivaire'e ucáajijhua í trompeeta jite, aj pu'í ayén seíre'e a'ame tí'ij mej huatémaxcava'axi'in jíy'e'itzi jime'e. Aj pu'í Dios hua'ajjájpuaxi'isin a'íimej í mej meri huácuii mej mi caí ché'e ja'anáj auupuá'are. Teajta iteen, seicié tu huatétaruurejsin, a'íne ayéé pu ruxe'eve'e ti a'íin ti á'apua'aren ayén seicié huaújruren ti ij caí ché'e auupuá'are. Ajta ayén ruxe'eve'e ti a'íin ti mi'ini, ajta ayén seicié huaújruren ti ij caí ché'e huámi'ini.

⁵⁴ Tí'ij seicié huaújruren a'íjna ti á'apua'aren ti ij caí ché'e auupuá'are, ajta tí'ij ari seicié huaújruru a'íjna ti mi'ini'iche'e ti ij caí ché'e huámi'ini, aj pu xaa ayén teja'uré'enejsin a'íj ti amuacá té'eyu'usi'ihuaca'a, a'íjna í niuucari ti jíme'en raxa yee: "Nain pu hui jín raatéemua'ítí a'íjna í huá'acui'ica. ⁵⁵ Mi pej huá'acui'ica, ¿a'uné a'íj 'een í pej jín hua'utéemua'ítí? Capu mé'e é'eseijre'e xaa ne'u." Ajta ayén tijín: "Mi pej jín tihua'upuaj, ¿a'uné a'íj 'een? Capu xaa ne'u mé'e já'ahua'a."

⁵⁶ Ajta a'íjna ti jín tihua'apuajte'e a'íjna ti ajta huá'acui'ica, a'í pu a'íjna jetze araujca'anen í mej jín até'ítze'aaara í Dios jemi. Ajta a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta, a'í pu a'íin pú'een ti ca'aníjra'a hua'atá'aca mej mi miyen auté'ítze'ara'an í Dios jemi.

⁵⁷ Mi ajta, tiché'e tiyen rí'í tiratá'acare'en te'íjna í Dios ti ayén titatá'aca tej tiyen tiu'utéemua'ítin te'íjna jime'e tej jetzen ajtème'ecan í tavástara'a, a'íjna í Jesús ti ajta Cirístu'u pú'een.

⁵⁸ A'íj xu jín siyen huárini, ne'ihuaamua'a, mi ne'j já'amuaxe'eve'e huápi'í. Setá'aj rí'í tí'iteseijre'e ja'anáj ti na'a, setá'aj seajta te'utáviicua'í ti ij caí ja'ati amuá'ari'í í á'amuamua'atziira'a. Setá'aj seajta a'ujca'anéecan jín tiu'umuári'en í tavástara'a jemi ja'anáj ti na'a, a'íne xu'uri ramua'aree ti jé'ecan huápi'í tejámuatevá'iri. Caxu huáapua'a sena'a tí'imuari'e tavástara'a jetze me'ecan.

16

Jíme'en í tumin í mej huá'uhuaviiri'í huá'a jíme'e í ru'ihuaamua'a

¹ Jíme'en í tumin sej raseire'e sej si jín hua'utévaire'en a'íimej í mej Dios jemi seijre'e, ayéé nu che'atá nena'a tejá'amua'íjcate'e a'íj nej neri tihua'uíjca a'íimej í mej e'etiújse'iri nainjapua u Galacia.

² Ayeé xu huárini seij seajta seij, a'íjna xicáara'a ti jetzen te'ute'ítien í itieeri. Ché'e seij ayén ra'ajtá'an í ruche a'achú ti caj tí'ixe'evi'ira'a, ti pua'a Dios raatá'a jeíhua nusu cíj na'a. Ché'e a'íin rájseire'en tíj na'a seij itieeri ti ij caí ché'e ayén ruxe'eve'e sej rajsé'irihua'an a'íjna netí'ij ne'uun a'atanén. ³ Netí'ij ne'uun e'ará'asti, aj nu ni niyen hua'uré'epijte'esin í yu'uxari a'íimej í sej hua'antíhuu mej mi me'íjna jín majta ra'anú'an a'ujna u Jerusalén í

sej seri rájsej sej hua'utapuaíjve'esin. ⁴Ti pua'a ajta ayén tiná'amitiejte'e ti ayén titaatéva'iri nej neajta ne'uun á'ume'en, a'íi mú majta á'uju'u muá'aju'u neetzi jamuan.

A'ij ti nu'u huárini tí'ij a'uun á'ume'en sej chuéjra'á japua

⁵Netí'ij ne'uun amuacái a'atanén u Macedonia, aj nu ni amúumuuarin. Mi neajta inee, nauj mi'í ne'uun u a'atanén u Macedonia. ⁶Tij necaí a'atzu mú'ejmi jemi á'ateeri, na'ari niyen á'ateevi'in tíj na'a ti huáseevi'i a'ame sej si siyen naatévaire'e se'íjna jime'e a'u ti na'a nej á'ume. ⁷Canu niyen raxí'eve'e nej íjii nena'a amuaaséj nej ni a'atzu nena'a amuaamaare, sino ayéé nu raxí'eve'e nej ni á'ateevi'in nej ne'uun á'ucatii mú'ejmi jemi, ti pua'a ayén tineté'acare'en í tavástará'a.

⁸⁻⁹Mi neajta inee, a'úu nu a'utevéé na'ame ne'újna u Éfeso ajta na'a caí teja'uré'enen a'ájna mat'íj tí'iyeste me'íjna jime'e ta'aráahua'apua ti ará'ase í itieeri. Jee xaa, ayéé nu huárini a'iné naa pu tináavai a'ájna jime'e í nej tí'imuarí'e nej ni jeíhua huápí'i raatévaire'en í tavástará'a. Capu amín a'ij mej jeíhua néjcha'íire'e.

¹⁰Ajta, tí'ij a'uun a'atanén a'ájna í Timoteo, setá'aj r'í'í tirá'jcha'íica temua'a naa, a'iné a'íi pu ayén che'atá na'a tí'ivaire'e í tavástará'a jemi netíj inee. ¹¹Ché'e caí ja'ati raxiéhuata. Tí'ij ajtahua'a u a'arájra'ani, setá'aj raatá'an tíj na'a ti ayén ruxe'eve'e ti ij ajtahua'a yé ra'asti neetzi jemi. Ayeé nu rachú'leve'e ti a'ín yé huácatii huá'a jamuan í seica í ta'ihuaamua'a.

¹²Ajta a'ájna í ta'ihuaara'a, a'ájna í Apolos, jé'ecan nu ca'aníjra'a raatá'acare'e ná'aye'í ti mú'ejmi jemi a'atanén huá'a jamuan í seica í ta'ihuaamua'a. Mi ajta a'ín, capu á'uye'imi'í já'araa. Aj pu nu'u a'uun a'atanéjsin mú'ejmi jemi tí'ij huatá'íipéca.

Í niuucari ti jín ra'antipua'á ajte

¹³Rí'í xu'u mú'een. Setá'aj r'í'í tí'tesejire'e se'íjna jime'e sej rá'astijre'e í tavástará'a. Setá'aj seajta huateújca'anen í ru tzajta'a. Setá'aj seajta araujca'anen se'íjna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios sej si te'utávica'a'í. ¹⁴Setá'j sena'a sej siyen rici, setá'aj siyen rijca se'íjna jime'e sej huaújse'eve'en.

¹⁵⁻¹⁶Xu'uri ramua'aree a'íi mú a'ín pú'een í mej amuacái huatá'ujtuirí'í í tavástará'a jemi ayujna Acaya a'íime í teitestemua'ame'en a'ájna í Estéfanas. A'íi mú majta meri me'íjna jín autéjhuii mej hua'utévaire'en a'íimej í mej Dios jetze ajtémecan. Ayeé nu ca'aníjra'a amuaatá'aca, ne'ihuaamua'a, sej si huá'atzaahuate'e a'íimej, seajta najjmi'ica í teite í mej miyen che'atá mena'a tí'imuarí'e tetíj iteen, í mej majta tzáahuatí'ira'a jín tí'ivaire'e í tavástará'a jetze me'ecan.

¹⁷Nee nu xaa huatántemua'ave mat'íj yé ra'áa, a'ájna í Estéfanas jamuan a'ájna í Fortunato, ajta a'ájna í Acaico. A'íi mú xaa r'í'í tinaatá'a me'íjna jime'e mej yé náamuaareca'a mú'ejmi jetze me'ecan ti ij caí tí'ti ná'atúraate'e. ¹⁸A'íi mú r'í'í tinaatá'a yú ne tzajta'a. Majta mú r'í'í amuaatá'asin mú'ejmi í a'amua tzajta'a. Ayeé pu tíu'ujxe'eve'e sej r'í'í tihua'utá'an najjmi'ica í teteca mej miyen 'een mat'íj a'íime í mej huaíca.

¹⁹Yé mú á'amuateujte'e a'íime í mej e'etiújse'iri hua'atéyujta'a ti a'u ti seijre'e tíj na'a ti a'u ti huatacá'a íye Asia. Ajta a'ájna í Aquila, ajta a'ájna í Priscila, a'íi mú temua'a naa á'amuateujte'e niuucajtze'en í tavástará'a. Ayeé mú che'atá mena'a yé á'amuateujte'e najjmi'í í mej e'etiújse'iri a'u mej é'elche a'ájna í Aquila, ajta a'ájna í Priscila. ²⁰Naími'í í ta'ihuaamua'a í mej yé huatéí, a'íi mú majta á'amuateujte'e. Setá'aj huaújteujte'en temua'a naa, xu'íteújpi'ítze'axi'í niuucajtze'en í tavástará'a.

²¹Neajta inee, í nej Pablo pú'een, nemuajca'a nu jín tejá'amuyayuse'e nej ni neajta amuaateujte'en.

²²Ti pua'a ja'ati caí raxí'eve'e í tavástará'a, ché'e ayén puajtzi ráaci'iti. Ché'e yé uvé'enen í tavástará'a.

²³Ché'e a'ín tavástará'a, a'ájna í Jesús, ché'e a'ín r'í'í tejamuatá'acare'en. ²⁴Jéihua nu neajta já'amuaaxe'eve'e ne'íjna jime'e sej seajta se'íjna jetze ajtémecan í tavástará'a, a'ájna í Jesús. Yee pu'u, ché'e ayén teja'uré'enen.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'imej í mej Corinto é'eme'ecan, í ti hua'apua

A'í pu tihua'ateujte'e

¹ Inee, i nej i'i Pablo, nee nu sej ne'ín pú'een ti Dios ayén tinaa'íjca ruxí'evi'ira'a jime'e nej ni niyen tihua'utá'ixaate'en a'ij ti tí'ti tí'iseijre'e í Ciríistu'u jemi, í ti ajta i'i Jesús. Jamuan a'íjna í ta'ihuaara'a a'íjna í Timoteo, ayée tu tejá'amuayu'use'e mi sej e'etiújse'iri sej si raateánajche í Dios, mi sej Corinto a'uchéjme, teajta tiyen tihua'ayu'use'e najjmi'ica í mej Dios jemi seijre'e, matíj mena'a í mej me'uun a'uchéjme tíj na'a ti a'uun huatacá'a u Acaya.

² Ché'le a'íjna í Dios, í tej rájya'upua, ajta a'íjna í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een, miché'le r'í'i tejamuaatá'acare'en, majta r'í'i tejamua'anpuá'ajte'en sej si temua'a naa ru'ihuáamua'ataa xá'ara'ani.

I ti nu'u jín rajpuaíjtzi í Pablo

³ Tiché'le r'í'i tiraatá'acare'en te'íjna í Dios ti ajta ya'upuáara'an pú'een í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een. A'íjna í Dios, a'íi pu a'íin pú'een í tej rájya'upua ti ajta nain jín ta'acuvéé á'aye'i. A'íi pu a'íin pú'een í Dios ti ajta nain jín r'í'i taarú'u.

⁴ A'íi pu ajta r'í'i taarú'u a'íjna jime'e í tej jín á'aviicua'ire'e tá'aye'i tej ti tiyen che'atá tena'a r'í'i hua'anrú'ure'en a'íimej í mej tí'titij jín á'aviicua'ire'e. A'íj tu jín tiché'le tiyen r'í'i hua'anrú'ure'en te'íjna jime'e í ti jín Dios ajta r'í'i taarú'u.

⁵ Ayej xaa ne'u ti'ayajna ti temua'a naa ayén tí'itaci'ipuaca a'íjna ti jín ajta rajpuaíjtzica'a a'íjna í Ciríistu'u. Ayen che'atá na'a Ciríistu'u ajta temua'a naa r'í'i taarú'u tej ti te'utáviicua'i.

⁶ Ti pua'a tiyen tí'titij jín á'aviicua'ire'e, ayée pu ajta tí'ivaire'e ti ij Dios r'í'i amua'anrú'ure'en, ajta amua'irájtuaani. Ajta, ti pua'a Dios ayén r'í'i ta'anrú'ure'e, ayée pu ajta tí'ivaire'e ti ij ajta a'íin r'í'i amua'anrú'ure'en. Ayej pu xaa tejá'amuaruure mú'ejmi ti pua'a siyen che'atá sena'a temua'a naa te'utáviicua'i í sej jín rajpuaíjtzi tetíj iteen tirajpuaíjtzi.

⁷ Ayej pu titá'amitiejte'e sej siyen xaa ne'u té'eviiicua'i, a'liné ayée tu tí'ijmua'aree ti ayén che'atá sena'a teja'amuaci'ipuaca sej siyen rajpuaíjtzi tetíj iteen, ajta Dios pu ayén che'atá na'a r'í'i amua'anrú'ure'e a'ame mú'ejmi tíj ajta r'í'i tita'anrú'ure'e a'ame itejmi.

⁸ Ayej tu tí'ijxe'leve'e, ta'ihuaamua'a, sej ráamua'a, sej ráamua'a aree a'ij tej tirajpuaíjtzica'a tetí'ij te'uun a'uté'eca'a a'ujna u Asia. Jé'ecan tu huápi'i á'aviicua'ire'eca'a, ajta na'a caí utéevatzí í tatzajta'a. Ayej pu titá'amitiejte'eca'a tej caí ché'le a'ij huá'ini.

⁹ Jee tzíte'e, ayée pu titá'amitiejte'eca'a í tatzajta'a tej huácu'i'ini. Mi ajta, ayée pu a'íjna jín táaruu tej ti caí tajámua'a á'atatzahuate'e sino tej ti te'íjna jetze arátaca'anen í Dios ti hua'ajjá'apuana í mej meri huácu'i.

¹⁰ A'íi pu ayén tu'irájtuaa ti ij caí ayén titáaci'iti tej te'íjna jín huácu'i'ini ti huápi'i a'ij pua'a seijre'e. A'íi pu ajta aúche'le tu'irátuaasin. Jee xaa ne'u, ayée tu tí'ijchú'leve'e ti a'íin ajtahua'a tu'irájtuaani.

¹¹ Mi ajta, ayée pu tiú'ujxe'leve'e sej se'íjna jín taatévaire'en, sej rahuaviira í Dios itejmi jime'e, mej mi majta mu'íi miyen r'í'i tiraatá'acare'en í Dios itejmi jime'e me'íjna jime'e ti a'íin Dios ayén che'atá na'a r'í'i titaatá'a itejmi a'ij sej seri mu'íiti tirájhuaaviiri'i.

A'iné nu'u een jime'e caí u a'atanéj u Corinto a'íjna í Pablo

¹² A'íj tu xaa jín á'atatzahuate'en. Ajta a'íin í taxiejniu'uca ayén tí'ita'ixaate'e ti ayén tí'ayajna tej tiyen r'í'i tí'títacha'íi huá'a jemi í mej íiyen seijre'e chaanaca japua, teajta jaitze'e r'í'i tí'títacha'íi mú'ejmi jemi. Tíj na'a tej tiyen huaríj, ayée tu tzáahuatí'ira'a jín tiyen ríjcaa í Dios jemi, nain jime'e a'ij ti tiraavíjte'e. Catu tiyen tí'ijr'í'irejca'a a'ij mej tí'ijr'í'ire í teteca mej íiyen seijre'e í chaanaca japua sino Dios pu ayén r'í'i titaatá'a.

¹³⁻¹⁴ Ajta, í nej tejá'amuayu'use'e, ayée pu na'a a'íin pú'een a'ij sej sena'a tiraayí'iti sej ra'ujíve'en, a'ij sej sena'a seajta tyeu'ítie. Ayej nu neajta tí'ijxe'leve'e sej ráamua'aree nain jime'e tej te'íin pú'een í sej jín r'í'i tiraatá'asin í Dios. Jee xaa, xu'uri siyen ráamua'areeri'i. Seajta mú'een, mú'een xu se'íin pú'een í tej jín r'í'i tiraatá'asin a'íjna xicáara'an ti jetzen ajtahua'a huatasejre'esin a'íjna í tavástar'a, a'íjna í Jesús.

¹⁵ A'liné ayée pu tiná'amitiejte'eca'a, ayée nu tiraaxí'epi'intare nej amuacá'í ne'uun a'atanén mú'ejmi jemi nej ni neajtahua'a r'í'i tejamuaatá'an.

¹⁶ Ayej nu tí'ijxe'leve'eca'a nej amuáamuare net'í'ij ne'uun á'ume'en u Macedonia, neajta net'í'ij ne'uun pí'é'jeveti neajtahua'a á'amuamuaaren. Neajta niyen raxí'eve'eca'a sej siyen tiraaxí'epi'intare'en í sej jín naatévaire'e nej ni ne'uun á'ume'en u Judea.

¹⁷ ¿A'iné tejamuá'amitiejte'e mú'ejmi? ¿Ni qui siyen tiná'asejrate'e ti caí rí'irí se j ná'antzaahuat'e'en se'fjna jime'e nej nu'u caí tzáahuatí'ira'a jín tí'ixi'epi'íntare'e? Mi neajta inee, canu xaa ne'u niyen 'een, a'iné canu niyen tí'ijr'i'ire matíj a'íime í teteca í mej rujámua'a tí'imua'atze tíjn "jee." Mi ajta, capu ayén te'iráame.

¹⁸ Mi ajta Dios, a'íi pu caí ja'anáj até'ítzea'ara. A'íj pu jín, a'fjna í tej teri amuaatá'ixaa, capu ayén 'een ti hua'apuca jín huataújmua'a. A'fjna ti jíme'en raxa yee "jee", capu ajta ayén huataújmua'a yee "capu."

¹⁹ Ajta a'fjna ti yaujra'an pú'een í Dios, a'fjna í Jesús ti ajta Círístu'u pú'een, teen tu tiyen jíme'en amua'ixaa inee, jamuan a'fjna í Silvano, ajta a'fjna í Timoteo. A'fjna í Círístu'u, nain pu jín tihuaújmua'atziite'e, ajta raxí'epi'íntare'e. A'fjna jemi tíj na'a í niuucari ti jíme'en raxa yee "jee", ja'anáj ti na'a pu ayén te'iráame tíjn "jee."

²⁰ Ajta nain í ti jín Dios te'ataújratziiri'i, a'íi pu araurastejsin í Círístu'u jetze. A'íj tu jín tiyen tí'ixaxa'a yee "jee." Yee pu tí'ayajna í jemin. Ayee tu jín rí'í tiratá'aca í Dios.

²¹ Mi ajta Dios, a'íi pu a'fjn pú'een í ti rí'í titájcha'íi itejmi. A'íi pu ajta rí'í tejamuájcha'íi mú'ejmi jemin í Círístu'u.

²² A'íi pu itejmi huaté'úra'ate, ajta raateájtuaa í ruxiejniu'u'uca itejmi jemi tej ti ráamua'aree ti a'fjn raanajmire'en í ti ari taatá'a.

²³ Dios pu rú'umua'aree a'íj nej tí'imua'atze. Canu tí'hua'í nena'a. Canu ché'e nena'a tí'ixi'epi'íntare'e sino rí'í nu tí'ixi'epi'íntare'e. Ayee nu 'een jín caí ne'uun a'atanéj mú'ejmi jemi nej ni caí amuaatamuári'eriste'en.

²⁴ Catu xaa ne'u tiyen tejá'amua'ajte'e sej si ca'anéeri jín ra'ará'astijre'en í tavástar'a, sino a'amua jamuan tu tí'imuari'e sej si se'fjna jín huataújtemua'ave'en, a'iné mú'een xu rá'astijre'e xa'aye'i temua'a naa.

2

¹ Mi neajta inee, ayé'e nu tihuánxi'epi'íntari'iri'i nej caí neajtahua'a amua'amaare nej ni caí neajtahua'a amuaatá'xieemijte'en.

² Jee xaa ne'u, ti pua'a niyen amuaatá'xieemijte'en, ¿a'atéenqui mena'a mi me'ín pu'éene'e muá'aju'u í mej naatát'mua'aviste'esin? Capu ché'e sein ja'ati, a'iné mú'een xu se'fjn pú'een í nej amuaatá'xieemijte.

³ Ayee nu 'een jín niyen tejamuaatayú'use nej ni ramua'areere sej caí naatá'xieemijte'esin netí'ij ne'uun e'ará'asti, a'iné ayé'e pu tíraavíjte'e sej naatát'mua'aviste'en. Mi ajta, ayé'e pu tiná'amitiejte'eca'a sej siyen 'een naíjmi'í mú'een sej se'fjna jín huataújtemua'ave'en se'fjna jíme'e í nej neajta jín netémua'aví.

⁴ Netí'ij tejamuaatayú'use, jeihua pu a'íj pua'a né'asejca'a, neajta neyeine temua'a. Jee xaa, huápi'í pu nú'ucuí'ca'a yú ne tzejta'a, a'iné canu raxí'eve'eca'a nej amuaatá'xieemijte'en, sino ayé'e nu tí'ijxe'eve'eca'a sej ráamua'aree nej jeihua huápi'í já'amuaaxe'eve'e.

Mej nu'u tíraatá'uuni'í a'fjna ti auteájturaa í Pablo jemi

⁵ Mi ajta, ti pua'a ja'ati ayén tí'iti jín a'íj tíu'uruu ti i ja'ati huataújxieemiste'en, capu ayén neetzi na'a huáruu sino je'icáj pu ajta mú'ejmi ayén huáruu. Ayee nu 'een jín tejá'amua'ixaate'e nej ni caí jeihua amuaatamuári'eriste'en naíjmi'ica mú'ejmi.

⁶ Pu'uri a'íi pu'u, í mej mu'íiti meri miyen puaíjtzi raatá'a a'fjna í ja'ati ti ayén huaríj.

⁷ A'íj pu jín, ayé'e pu ari tíu'ujxe'eve'e sej tíraatá'uuni'í, seajta rí'í ra'anrú'ure'en. Na'ari caí, a'íi pu muá'ítiche'en nain jíme'e a'fjna jíme'e ti jeihua huápi'í ruxieemijte'e.

⁸ A'íj nu jín niyen ca'aníjra'a amuaatá'asin sej seajtáhu'a a siyen tíraatasejírate'en sej seuj raxí'eve'e. ⁹ Ayee nu 'een jín tejamuaatayú'use nej ni amuaatésej a'íj sej títetújcha'íi mú'een, ajta nej ni ráamua'aree ti pua'a siyen nain jín té'aste.

¹⁰⁻¹¹ Ja'ati ti na'a sej tíraatá'uuni'í, nee nu neajta niyen che'atá nena'a tíraatá'uuni'ira. Tí pua'a niyen tí'iti jín tíraatá'uuni'irí'i, tí'iti ti na'a, ayé'e nu 'een jín tíraatá'uuni'irí'i nej ni a'amua japua huániumi í Círístu'u jemi tí ij caí a'fjn Satanás tí'iti jín ta'antímua'ítin, a'iné teen tu xaa ramua'aree a'íj ti a'fjn éeni'íci'e tí'imuari'e.

A'íj pu nu'u pua'a tíraatá'acare'e a'fjna í Pablo tí'íj auj á'ucatíi u Troas

¹² Netí'ij ne'uun a'ará'a ne'újna u chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tíjn Troas, nej ni ne'uun tihua'utá'ixaate'en í niuucari ti jíme'en raxa í Círístu'u, nevástar'a pu ayén naatá'a nej ni nexiéehua temua'a naa tihua'utá'ixaate'en í teite.

¹³ Mi neajta, jeihua nu huápi'í tí'imua'jca ne'fjna jíme'e nej caí ráateu í ne'ihuaara'a, ne'fjna í Tito, ti caí a'uun a'utéveeca'a. A'íj nu jín hua'utateúute'e, ne'uun á'ume u Macedonia.

Tej nu'u tíu'uté'mua'ítin jamuan í Círístu'u

¹⁴ Ajta, temua'a tu rí'í tíraatá'asin te'fjna í Dios ti ayén taatá'aca temua'a naa tej tíu'uté'mua'ítin jamuan í Círístu'u. Cu xiee tej cuj iteen já'ita'a huajú'un, ajta a'íi pu Círístu'u

amuacaí huamé'en, majta ta cújta'a huajú'un í tej teri hua'utéemua'iti. Ajta a'u ti na'a tej já'ita'a huajú'un, Dios pu ayén raruure ti téjmi jetze airáninei a'íjna ti naa té'eeca í mej jín ráamua'ati.

¹⁵ Teajta iteen, ayée tu seijre'e í Dios jemi. Cu xiee tej cuj iteen ráatisin í ti naa té'eeca a'íjna jime'e í tej tiyen Ciríistu'u jetze ajtème'ecan. Ayee tu che'atá tena'a seijre'e huá'a jemi í ti Dios hua'irátuaasin, ajta huá'a jemi í mej á'apua'aren.

¹⁶ Ayee pu 'een, a'ímej jemi í seica í mej á'apua'aren, ayée pu huá'a jemi té'eeca tíj ti'titi ti huamí'i í mej jín majta á'apua'aren. Ajta a'íme í seica í ti Dios hua'irátuaasin, ayée pu huá'a jemi té'eeca tíj ti'titi ti ruuri ti naa teáarí'e í mej jín huaujúruje'en. ¿A'ataani ayén á'avejren tí'ij ayén tiu'utévaire'en í Dios jemi? Capu xaa ne'u mé'éle ja'ati ti ayén á'avejren.

¹⁷ Mi teajta iteen, catu tiyen e'en matíj í seica, í mej mu'íiti, í mej miyen huatéúvvaire'en í mej jín ramuá'ítici me'íjna jime'e mej ramuarí'e í niuucari ti jíme'en raxa í Dios. Mi teajta iteen, ayée tu tzaahuati'ira'a jín ti'titacha'íi a'íné Dios pu ta'antíhuau. Teajta iteen, ayée tu í Dios jemi tí'ixaxa'a tíj seij ti Ciríistu'u jetze me'ecan tí'ivaire'e.

3

A'ijna í niuucari ti jé'cuacan jín te'ataújratiiri'í í Dios

¹ ¿Ni qui ayén tejamuá'amitieje'e tej teajtáhua'a autéjhuii tej tajímua'a tiyen rí'i ti'titáta'aca mú'ejmi jemi? Na'ari, ¿ni qui ayén ruxe'eve'e ti ja'ati ayén yu'uxari autéyu'uxan í ti jín rí'i tejamuata'aca itejmi jime'e nusu ayén tiú'ujxe'eve'e sej ra'utéyu'uxan í sej jetzen rí'i ti'titáta'aca itejmi? Seica jemi pu xaa ayén tiú'ujxe'eve'e, aru itejmi jemi, capu.

² Mú'een xu rujímua'a sena'a se'ín pú'een í ti titaatéva'iri tíj yu'uxari í tej jín huatátasejrata huá'a jemi, matíj mena'a pua'amé mej yen seijre'e mej mi ra'ujjíve'en, mej yaú'ítiee muá'ara'ani.

³ Mú'een xu xaa siyen 'een tíj yu'uxari ti Ciríistu'u jetze a'uvé'emej. Mi ajta, capu tetej jetze a'uyú'usi'ihuaca'a sino a'ín í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu raateájtuaa mú'ejmi jemi tí'ij ayén a'amua tzajta'a te'useíre'e á'ara'ani mi sej seuj ruuri.

⁴ Ayee tu té'atzaahuatete'e a'íné Ciríistu'u pu ayén tí'iseijre'e í Dios jemi.

⁵ Capu ayén tíraavíjete'e tej tajímua'a tiyen tiu'utaxáj yee téjmi pu jetze seijre'e í muári'eri'ira'a tej ti tiyen raay'í'itihua'an sino a'íjna í tej jetzen arátaca'ane, a'íi pu a'uun a'uvé'eye'í í Dios jemi.

⁶ Ajta a'ín Dios, a'íi pu ayén ta'antíhuau tej ti tiyen te'íjna jín tiu'utévaire'en, a'íjna í niuucari ti jé'cuca ti Dios ajta jín te'ataújratiiri'í. Teajta iteen, catu te'íjna jín tí'imuarí'e ti á'áyu'usi'í tetej jetze, sino a'ij tu jíme'en ti ayén seijre'e ti jetzen airáninei í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

Ajta a'ín í niuucari ti á'é'eyu'usi'ihuaca'a í tetej jetze, a'íi pu ayén hua'atá'aca mej mi miyen ja'ati a'uxjíte'en ti ij a'ín huámí'ini. Mi ajta, a'ín í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu ruurican a'ihuateájtuaani.

⁷ Mi ajta a'ín í niuucari í mej jín miyen ja'ati a'uxjíte'en tí'ij a'ín huámí'ini, ayée pu á'é'eyu'usi'ihuaca'a tetej jetze ti a'uré'etzatzaihuaca'a. Jé'ecan pu huápi'í naa seijre'eca'a tí'ij Dios ayén raateájtuaa a'íjna jemi í Moisés. Ajta a'ín Moisés, ayée pu huápi'í tetáatiye'icaa í néerime'ara'an jetze. Majta a'íme í mej Israél jetze ajtème'ecan, capu rí'iríistaca'a mej ra'arásej í Moisés a'íjna jime'e ti ayén huápi'í tetáatiye'icaa í néerime'ara'an jetze. Mi ajta, a'íi pu tépua'arijme'eca'a.

⁸ Ajta a'ín ti jín tí'ivaire'e a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ¿ni caí ayén jeíhua huápi'í jaítze'e naa seíre'e á'ara'ani?

⁹ Jee xaa ne'u, ayée pu tí'ayajna. Ti pua'a ayén jeíhua huápi'í naa seijre'eca'a a'ájna'ímua tí'ij Dios raateájtuaa í niuucari í mej jín ja'ati a'uxjíte'en, ayée pu tiú'ujxe'eve'e ti jaítze'e huápi'í naa seíre'e á'ara'ani a'íjna í niuucari ti raatá'aca í ja'ati ti a'ín rí'éene'ecán jín huateáuran í Dios jemi.

¹⁰ Jee tzi'te'e, ayée pu tí'ayajna, a'íi pu ajmí'í huápi'í naa seijre'eca'a a'íjna í niuucari ti raateájtuaa í Moisés jemi. Ajta íjii, capu ché'e naa seijre'e a'íjna jime'e ti ari seij huatasejre ti jaítze'e huápi'í naa seijre'e.

¹¹ Ajta, ti pua'a ayén naa éene'en huatasejre a'íjna ti ajta tépua'ari, jaítze'e pu huápi'í naa seíre'e a'ame a'íjna í ti ayén huateáturaasin tíj na'a rusén jime'e.

¹² A'íné tu'uri tiyen rachú'eve'e í Dios jemi ti ayén te'irájra'ani, a'íj tu jín tiyen taxiéehua tíhuá'ixaate'e, teajta caí tí'itziine'e.

¹³ Catu tiyen ríci a'ij ti a'ín Moisés huaríj ti cixuri jín arájna í runéerime jetze mej mi caí ra'arásej a'íme í mej Israél jetze ajtème'ecantaca'a, mej mi caí raasejra tí'ij a'íjna tépua'arijme'en a'íjna ti tetáatiye'icaa.

¹⁴ Majta me'ín, a'íi mú caí huataúra'a mej yaú'itiéé muá'ara'ani. Ayeé mú huaríj. Cu xiee mej cuj araujina cáxuri jime'e. Tíj na'a a'ájná'imua ti yú e'iré'ene, ayéé pu 'een seijre'e. Mat'íj ra'ujíve'e me'íjna í niuucari ti mí'ime'ecan í ti jín Dios ayén amuacáí te'ataújratziiri'i, aúche'e pu ayén seijre'e í mej jín aránami'i, ajta capu xi ja'ati hua'utáxixi, a'iné a'íi pu'u raay'íiti í Ciríistu'u.

¹⁵ Jee xaa ne'u, ayéé pu tí'een íjii, ja'anáj ti na'a ti ayén ruxe'leve'e mej ra'ujíve'en a'íjna í yu'uxari ti Moisés ra'uyú'uxaca'a, maúche'e mú miyen aranámi'ihuajmee mej mi caí yaú'itiéé muá'ara'ani.

¹⁶ Mi ajta, ti pua'a ja'ati ayén huataújtuiire'en í tavástara'a jemi, Dios pu ra'utáxijta a'íjna ti jín aranámi'ihuaca'a.

¹⁷ Ajta a'ín í ti i'í tavástara'a, ajta a'ín í ti i'í xiéjniu'ucare'ara'an, a'íi mú ruxí'ej 'een, ajta a'u ti a'ín é'eseijre'e í xiéjniu'ucare'ara'an í tavástara'a, a'úu pu é'eri'iri ti ja'ati ruxiéehua á'uche'ecane'en í Dios jemi.

¹⁸ Mi teajta iteen, ayéé tu éeni'íci'e seijre'e. Ayeé tu seijre'e. Cu xiee tej caí aranámi'ihuajmee, teajta tiyen che'atá tena'a temua'a naa tí'itaseijrata tíj ajta a'ín tavástara'a temua'a naa tiú'ujseijrata. Teen tu seicíé huatétaruurejsin tej ti tiyen seíre'e tá'ara'ani tíj tévira'an í tavástara'a, tej ti jaítze'e temua'a naa r'íi tí'itaseijratáa tá'aju'un tíj na'a ti yú auca'ítí a'ame. Ajta, a'íi pu jetzen airáninei í tavástara'a jetze, ajta a'íjna jamuan í ruxíejni'uca.

4

A'íi mú nu'u tí'ivaire'e í Ciríistu'u jemi

¹ Teajta iteen, teen tu te'íjna jín tí'ivaire'e í Dios jemi a'íjna jime'e ti a'ín Dios ayén tá'ancu'uvajxi. A'íj tu jín caí muá'ítiche'e.

² Mi teajta iteen, tu'uri raatéxiehhuataca'a tej ti tiyen a'íj pua'a rijca avítzi jime'e, tej ti teajta caí tiyen rijca a'íjna ti tiu'utévi'iraste'e, tej ti caí tí'itíj jín tacuanamua. Catu á'ataca'ane tej tiyen tí'itíj jín tiu'uhua'íta. Catu teajta á'ataca'ane tej seicíé tiu'utaxá'j te'íjna jime'e í niuucari ti jíme'en raxa í Dios, sino ayéé tu jé'iyecan jín tí'ixaxa'a tzáahuati'ira'a jime'e. Ayeé tu te'íjna jín rici tej ti tiyen tiu'utaseijrata huá'a jemi matíj mena'a pua'amé í teite tej ti ca'aníjra'a hua'utá'an mej mi ráamua'aree a'íj ti ayén ti'ayajna í Dios jemi.

³ Ajta, ti pua'a ayén á'utanámi'i í niuucari í tej jín tihuá'ixaate'e, ayéé pu'u na'a a'utanámi'i huá'a jemi í mej á'apua'are.

⁴ A'íi mú a'ín pú'een í ti hua'utánamua í huá'amua'atzíira'a tzajta'a a'íjna í dios ti naíjmi'íca tí'aijte'e í mej íjii huáteite. Ayeé pu 'een jín huá'uruu mej mi caí yaú'itiéé muá'ara'ani í niuucari ti ayén tí'ivaire'e tíj tazari ti hua'atázavi'i í huá'a tzajta'a mej mi miyen ráamua'ati me'íjna í tavástara'a ti ayén huápi'i naa seijre'e. A'íi pu ajta a'ín pú'een í ti nain jín ruxí'ej 'een tíj í Dios.

⁵ Ayeé pu xaa ti'ayajna, a'iné catu tajámua'a tena'a tihuá'ixaate'e, sino a'íjna í tej jíme'en tihuá'ixaate'e, a'íi pu a'ín pú'een í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u. A'íi pu ajta a'ín pú'een í tavástara'a. Teajta iteen, ayéé tu tejá'amuavaire'e mú'ejmi Jesús jetze me'ecan.

⁶ Ajta a'ín í Dios, ayéé pu ajm'i'ímuá ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín: "Ch'é e'á'ataaca í taij a'ujna a'uti a'utíca'a." A'íi pu ajta utátatzeareca'a yú tazajta'a, ti ij a'ín ayén taatá'an tej yaú'itiéé tá'ara'ani, a'íj ti 'een jín huápi'i naa seijre'e í Dios a'íjna jime'e ti Ciríistu'u a'íjna jemi seijre'e.

Tej nu'u tiu'utémua'íti te'íjna jime'e í Dios jetze airáninei

⁷ Teajta iteen, ayéé tu seijre'e í Dios jemi tíj xa'ari ti xaríj jín taavíjhua, í tej tzajta'an teri ruuhuásej í ti jín Dios r'íi titaatá'a, í ti ajta huápi'i tí'íjnajche. Ayeé pu 'een í ti seijre'e ti a'ín muá'í'eri'ire'ara'an ti nain jín tiu'utémua'ítin, capu téjmi jetze airáninei, sino a'íj pu'u jetze í Dios.

⁸ Nain tu jín rajpuaíjti iteen. Mi teajta, catu a'atzu muá'ítiche'en. Capu ajta a'íj tá'amítiejte'e a'íj ti té'eme. Mi teajta iteen, teen tu a'íj tirájteuve a'íj tej huá'ri.

⁹ A'íime í teite, a'íj mú pua'a xaa táruurée muá'aye'i. Mi ajta Dios, capu mé túuhua'ana. A'íi mú xaa tá'ajpua. Mi ajta, camu ta'antipua'ajte'esin.

¹⁰ A'u ti na'a tej é'eciine, ayéé tu che'atá tena'a tí'ípuajíti'íhua tá'aju'un, a'íj ti éeni'íci'e huamí'i í Jesús. Ayeé tu te'íjna jín rini, a'iné teen tu rá'aviicua'i, ajta ayén che'atá na'a seijre'e jemin í tej ratéhua'ira'a a'íjna ti jín Jesús ajta taatá'aca tej teuj ruuri.

¹¹ A'iné iteen, i tej teuj ruuri, ayéé pu tí'itaruure, ja'anáj ti na'a tu á'ataca'ane tej huácu'i'ini niuucajtze'en í Jesús. Ajta a'íjna jemi í tej ratéhua'ira'a, ti ajta á'apuapua'are, a'íjna jemi pu ajta seíre'e a'ame í muá'í'eri'ira'a ti jín ajtahua'a ruuri a'íjna í Jesús.

¹² A'íj pu jín, teen tu tiyen rajpuaíjti te'íjna jime'e tej tiyen á'ataca'ane tej huácu'i'ini. Mi seajta mú'een, ruxiéehua xu r'íi tí'itechéjme se'íjna jime'e tej iteen rajpuaíjti.

¹³⁻¹⁴ Ayeé pu té'eyu'usi'i tíjín: "Nee nu té'antzaahua. A'íj nu hui jín niyen tiu'utaxájtaca'a."

Ayee pu che'atá na'a 'een itejmi jemi. Teen tu teajta té'atzaahuat'e, teajta tiyen tí'ixaxa'a te'íjna jime'e tej teri ramua'aree ti a'íjna í ti ra'ajjáj í tavástar'a, a'íjna í Jesús, huá'a tzejta'a í mí'ichite, a'í pu ajta ta'ajjájpuaxi'isin jamuan í Jesús. A'í pu ajta taatasej'rata mú'ejmi jamuan tej ti naími'i huat'eáturan í jemin.

¹⁵ Ajta nain ti ayén tiu'uríj, a'í pu tejámuatéva'iri mú'ejmi, a'iné set'íj jaitze'e huatámu'iire se'íjna jime'e ti Dios r'í tejamuatá'aca, jaitze'e xu huataújtemua'ave'esin sej si huápi'i r'í tiraatá'an í Dios.

A'íjna ti á'apuapua'are, ajta a'íjna ti seíre'e a'ame tíj na'a rusén jime'e

¹⁶ Ayee tu jín caí cataxiéehuajye'í. Jee xaa, a'íjna í tej ratéhua'ira'a ti mé jéjre'e seijre'e, a'í pu á'apuapua'are'e. Mi ajta í ti yú tatzajta'a seijre'e, a'í pu rujéjcuare'e ja'anáj ti na'a nain xicaj tzejta'a.

¹⁷ Ajta a'íjna í tej jín cáj caj rajpuajjtzi, ti ajta caí jéihua ruxe'eve'e, a'í pu ayén r'í taruure tej ti tiyen ra'ancuré'an te'íjna ti huápi'i naa seíre'e a'ame tíj na'a rusén jime'e. Capu a'atzu ratí'ase a'íjna ti íjii seijre'e. Ajta, jéihua pu jaitze'e ruxe'eve'e caí í tej jín rajpuajjtzica'a.

¹⁸ A'íj tu jín, catu á'ataca'ane a'íjna jemi í ti tí'litaavijhua, ti ajta mé jéjre'e seijre'e, sino a'íj tu jemi á'ataca'ane te'íjna ti caí taavíjhua, í ti ajta caí mé jéjre'e seijre'e, a'iné a'íjna ti ayén taavíjhua, capu á'ateeri. Mi ajta, a'íjna ti caí taavíjhua, ti ajta caí mé jéjre'e seijre'e, a'í pu xaa á'ateeri tíj na'a rusén jime'e.

5

Capu nu'u té'eviicua'í í tej ratéhua'ira'a

¹ Ajta a'íjna í tej ratéhua'ira'a, ayée pu titaatéva'iri tíj inaamua tej jeten chejca. Teajta tiyen tí'ijmua'aree ti pua'a huat'éuune a'íjna í inaamua, teuche'e tu huat'éechi'í í ti Dios jemi é'esiejre'e, ti ajta caí muájca'a jín taavíjhua. Júte'e pu e'esiejre'e a'ame tíj na'a rusén jime'e.

² Teajta iteen, tej teuj íyen seijre'e chaanaca japua, teen tu taxiéjniuuste'e yú tatzajta'a, teajta tiyen taxiemijte'e te'íjna jime'e tej tíj te'uun a'uteárate te'íjna chi'tita ti júte'e é'esiejre'e ti ajta Dios jín ta'icánajsin.

³ Ayee pu a'íjna jín rini ti ayén ta'icánán, catu ti ché'e muámua'avijmé'e mé á'ujujhua'ane'e tá'aju'un. ⁴ Ayee pu tí'een, a'iné íjii tej teuj jeten huachéjme a'íjna í inaamua, jé'ecan tu tayein yú tatzajta'a, te'íjna jime'e ti ayén tamuári'eriste'e tí'ti jime'e. Capu a'íj na'a tej tiyen rádziine'e ti Dios ayén tá'ari'í a'íjna ti jín ta'icánajsin, sino tej huápi'i tiyen tí'ijxe'eve'e ti a'ín jaitze'e ta'icáanan, ti ij a'ín ti á'ateeri tíj na'a rusén jime'e nain tí'icáanan a'íjna ti á'apuapua'are.

⁵ Ajta, a'ín ti ayén r'í taruure tej ti tiyen te'íjna ancuré'an, a'í pu a'ín pú'een í ti Dios rusej raateájtuuaa itejmi jemi, í ruxéjniu'uca tej ti tiyen ráamua'aree ti Dios a'íjna jín te'ataújratziiri'í itejmi jemi.

⁶⁻⁷ A'íj tu jín, ja'anáj ti na'a, a'í pu ca'aníjra'a tatá'aca, a'iné ayée tu ramua'aree tet'íj teuj tiyen ruuri seijre'e te'íjna jetze í tej ratéhua'ira'a, teen tu caí xi te'uun a'ujtei í tavástar'a jemi. Ayee pu'u xaa ne'u tí'een, a'iné ayée tu 'een jín yé á'ujujhua'an te'íjna jime'e tej rá'atzaahuat'e. Catu te'íjna jime'e tena'a yé á'ujujhua'an tej ti te'íjna jetze arátaca'anen a'íjna tej tí'isise'ij teyajna.

⁸ Temua'a pu ca'aníjra'a tatá'aca, ajta jaitze'e pu ta'aráanajche tej tíhuini te'íjna jetze í tej ratéhua'ira'a tej ti te'uun é'esiejre'e a'u tej a'uteéchi'í í tavástar'a jemi.

⁹ A'íj tu jín, tiyen tí'itese'e tej tiyen r'í tí'títacha'íi tej tiyen r'í tiraatá'an í tavástar'a. Capu amín a'íj, ti pua'a tiyen a'ímuá seijre'e nusu tiyen jemin seijre'e.

¹⁰ Jee xaa ne'u ti ayén tí'een, a'iné ayée pu tíu'ujxe'eve'e tej naími'í tiyen huatátasej'rata a'ujna a'u ti a'utáca í Círístu'u ti ij a'ín tá'uxijte'en naími'íca itejmi. Aj pu xaa ayén tí'íjci'iti a'íj ti tiraavíjte'e seij ajta seij a'íj ti tí'iti tíu'umuá'iti a'íjna jime'e a'íj ti huaríj tí'íj auj ruurica'a, ti pua'a x'epi'in huaríj nusu a'íj pua'a huaríj.

A'íjna ti Dios raajéjcuare

¹¹ A'íj tu jín, tu'uri ramua'aree ti ayén tíu'ujxe'eve'e tej jéihua huápi'í rá'atase'e í tavástar'a, ayée tu 'een jín tí'itese'e tá'aye'í tej ti hua'utémua'itin í teteca mej mí ra'ancuré'an í ti ayén tí'ayajna itejmi jetze. Ajta a'ín í Dios, a'í pu ramua'aree a'íj tej e'en. Ajta, ayée nu tí'ijxe'eve'e ti ayén che'atá na'a tejamuá'amítiejte'e í a'amua xiéjniu'uca tzejta'a.

¹² Catu teajtáhua'a mú'ejmi jemi ra'irá'aca í tej jín ahuátatzaahuat'e'en, sino teen tu jamuatá'aca í sej jín huataújtemua'ave'en itejmi jime'e sej si siyen raayi'itihua'an sej huatániuni a'imej jemi í mej miyen me'íjna jín ahuatá'atzaahuat'e'en me'íjna jime'e a'íj ti ja'ati huaújse'irataca mejseíraca'a í teite, í mej majta caí huá'a jetze ruxe'eve'e a'íj ti 'een a'íjna í ja'ati í ru tzejta'a.

¹³ Ti pua'a ayén ti'ayajna a'ij mej ti'ixaxa'a tej nu'u tatímua'i, ayée tu 'een jín tatímua'i tej ti tiyen raatévaire'en í Dios. Na'ari caí, ti pua'a tiyen rí'i mé titeumuámua'aree, ayée tu 'een jín ríci tej ti rí'i jamuaatévaire'en mú'ejmí.

¹⁴ A'íi pu xaa a'ín pú'een í ti t'í'ta'ajjte'e ti a'ín Cirístu'u taxe'leve'e. Ayee pu titá'amitije'te'itejmi ti seij na'a huamí'i huá'a jetze me'ecan, naíjmi'ica, a'achú pua'amé í teite. Ajta, ti pua'a ayén tiu'urj, a'íj mú jín naíjmi'í jamuan huácuui.

¹⁵ Ayee pu ajta 'een jín huá'a jetze me'ecan huamí'i mej mi a'íime í mej mauj ruuri mej caí ché'e rujímua'a mena'a a'ij tirájteuve'en a'ij mej ye'í jetze me'ecan huamí'i, ti ajta huatarúj huá'a tzajta'a í mi'ichite.

¹⁶ A'íj pu jín, íjii ti yú auca'ití a'ame, catu ché'e tiyen ja'ati mé 'usise'lj a'ij ti titá'amitije'te'ite í tatzajta'a a'ájna jime'e í tej jín raasej mé jéjre'e. Jee xaa, ayée tu tejmi'í t'í'jsejiraca'a í Cirístu'u t'í'ij a'ín auj tevi na'a pú'eene'e. Ajta íjii, catu ché'e tiyen rasise'í.

¹⁷ A'íj pu jín, ti pua'a ja'ati ayén Cirístu'u jetze ajtéme'ecan, a'íi pu a'ín pú'een sej ti Dios ari raajécuare. Pu'uri mé teuvátzi a'ij ti t'í'tiújcha'íica'a ti mí'ime'ecan jime'e. Nain pu jéjcuacan jín seijre'e í jemin.

Tej nu'u rí'i huá'uruuren mej mi rí'éene'en huateáturan í Dios jemi a'ájna í tej jime'en t'í'ixa

¹⁸ Naíjmi'í t'íj na'a a'ájna í tej jime'en t'í'ixa, a'íi pu jemi é'eme'ecan í Dios ti ayén táaruu tej ti teajtáhua'a rí'éene'en huateáturan í jemin a'ájna jime'e ti Cirístu'u ayén ta japua huaniú. A'íi pu Dios ajta ayén a'ájna jín titaa'íjca tej ti teajta tiyen huá'uruuren í teite mej mi majtáhua'a rí'éene'en huateáturan í jemin.

¹⁹ Ayee pu huataújmuua'a ti a'ín Dios ayén huá'uruu a'íme'í mej yen huachéjme í chaanaca japua mej mi majtáhua'a rí'éene'en huateáturan í jemin a'ájna jime'e ti Cirístu'u huá'a japua huaniú. A'íj pu jín caí ayén Dios hua'uxájte a'ájna jime'e í mej jín auteájturaa í jemin, sino a'íi pu a'ájna jín titaa'íjca a'ájna jime'e í niuucari í tej jín rí'i huá'uruuren mej mi majtáhua'a rí'éene'en huateáturan í jemin.

²⁰ A'íj tu jín, teen tu te'ín pú'een í te Dios taata'íteca'a tej ti tihua'utá'ixaate'e í Cirístu'u jetze me'ecan. Dios pu ayén tihua'ájee a'ájna jime'e í niuucari í tej jín tihua'íxaate'e. A'íj tu jín tiyen tejá'amuaje setá'áj siyen seajtáhua'a rí'éene'en huateáturan í Dios jemi.

²¹ Ajta a'ín í Dios, ayée pu ráaruu í Cirístu'u téjmi jetze me'ecan. A'ájna ti caí ja'anáj t'í'ti jín auteájturaa í jemin, a'íi pu Dios ayén ráaruu ti japuan rájveti nain í puaíjtzí ti taci'itíche'en ítejmi a'ájna jime'e í tej jín auteájturaa í Dios jemi, tej ti jamuan í Cirístu'u tiyen rí'éene'ecán jín huateáturan í jemin.

6

A'ij ti nu'u een ja'ati ti Cirístu'u jetze me'ecan t'í'ivaire'e

¹ A'íné teen tu naíjmi'í t'í'imuari'e, ayée tu teajtáhua'a tejá'amuaje sej siyen ra'ancuré'an í ti jín Dios rí'i tejámuatá'asin sej si siyen jeihua huápi'í raatátuiire'en í jemin a'ájna í sej jín tiu'umuáriej.

² A'íj pu jín ayén té'eyu'usi'í t'íjín:

Ayee nu muáanamujri'í

a'ájna xicáara'an ti jetzen ari huaxí'epi'in.

Neajta, niyen muaatévai

a'ájna xicáara'an nej hui jetzen mua'irájtuaa.

Casi'í, mú'een, pu'uri ayén teja'uré'ene a'ájna xicáara'a ti jetzen ari huaxí'epi'in sej ra'ancuré'an. Jee xaa ne'u, pu'uri a'ájna pí'í'iríci a'ájna xicáara'a ti jetzen Dios amua'irájtuaani.

³ Teajta iteen, catu tiyen hua'utamúari'eriste'e t'í'ti jime'e ti tihua'antiú'uuni'í, sino ayée tu rí'i t'í'titacha'íi tá'aye'í ti íj caí ja'ati a'ij t'í'itaxajta.

⁴ Mi teajta iteen, ayée tu mú'ejmi jemi tasejrata matíj a'íme'í mej t'í'ivaire'e í Dios jemi nain jime'e. Capu amín a'ij, ti pua'a tiyen jeihua huápi'í t'í'tij jín a'aviicua'ire'e nusu tiyen tirajpuaíjtzí na'ari t'í'ti tamúari'eriste'e ca'ín t'í'ti a'ij pua'a taruure.

⁵ Teuche'e tu tiyen che'atá tena'a t'í'ivaire'e, tij majta miyen taatévajxi'ín nusu ta'íteáanan na'ari taatamuárite'en a'u ti na'a tej á'ujjuhua'a ca'ín tej muári'eri jín t'í'imuari'e, nusu tej huatáxa'aire'en tej atanéjne'eri na'ari tej huatatiéjcuca'a.

⁶ Ayee pu ajta seijre'e tej tiyen t'í'ivaire'e í Dios jemi a'ájna jime'e tej caí t'í'ti jín a'ij pua'a ríci, teajta temua'a naa tirú'umuua'aree a'ij ti 'een í Dios, teajta temua'a tu té'eviicua'í huá'a jemi í seica. Teen tu teajta rí'i tihua'jcha'íi í taxi'ej teite, teajta te'ájna jetze arátaca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Teajta tu tzáahuati'ira'a jín huá'axe'leve'e.

⁷ Ayee tu teajta jé'iyecan jín t'í'ixaxa'a. Catu t'í'ihua'í tena'a. Teajta te'ájna jín t'í'imuari'e í muári'eri'ire'ara'an jime'e í Dios. Teajta tu tiyen seijre'e te'ájna jamuan í tej jín tiu'utése'en nain jime'e ti ta jetze seijre'e tej ti tiyen huári'ni ti naa 'een í Dios jemi.

⁸ Ti pua'a miyen r'i'i titaatá'an na'ari miyen taatéxieehua, nusu miyen a'ij pua'a tí'itaxajta ca'ín r'i'i metihuaá'a'ixaate'e itejmi jime'e, teuche'e tu tiyen tí'ivaire'e. Ayeé mú majta tí'itaxáata muá'aju'u tej nu'u tí'ihua'itaca. Mi teajta iteen, tzáahuati'ira'a tu jín tiyen rici.

⁹ Capu ajta ta jetze ruxe'eve'e ti pua'a mecaí tamua'ate nusu métamua'ate. Ayeé tu teajta huá'a jemi seijre'e cu xiee tej cui'icu. Mi teajta iteen, teuche'e tu ruuri. Puaíjtzí mú tá'ate'e aru camu tá'apua'ajte'en.

¹⁰ Ayeé tu seijre'e cumu tej taxieemijte'e. Mi teajta iteen, ja'anáj ti na'a tu tátemua'ave'e. Catu a'ij tí'ijviicua'i. Mi teajta, ayée tu huá'aruuren mu'iití mej mí huateújchijteaanita. Catu nu'u tí'iti tícha'ii. Mi teajta, nain tu xaa tí'ijcha'ii.

¹¹ Ayeé nu e'ehuaaritiéecan jín tejamuá'ixaa nain jime'e, mú'een, mí sej Corinto a'uchéjme. Jéihua nu á'anca'ane mú'ejmi jemi. ¹² Catu tí'iti á'amuaumaire'e mú'ejmi, sino mú'een xu rujímua'a sena'a rumuaire'e se'ijna jime'e a'ij ti tejamuá'amitiejte'e í á'amuatza'ia. ¹³ A'ij nu jín niyen tejá'amua'ahuavii sej sí seajtáhuua'a ahuaújca'anen itejmi jemi. Ayeé nu xaa tejá'amua'ixaate'e cumu sej tí'iríi pú'een'en.

Tej nu'u caí hua'ajtéja'ahuatehua'an a'imej í mej caí té'atzaahuate'e

¹⁴ Caxu hua'ajtéja'ahuatehua'an a'imej í mej caí té'atzaahuate'e. Xu'uhuaújmua'atzi a'ijna jime'e, za'íné tí'irí'iri mej seij mena'a teitejra'a pú'ee'een a'ijna ti urar'íen í Dios jemi, ajta a'ijna ti a'ij pua'a tí'itíujcha'ii? Capu xaa ne'u a'ij tí'irí'iri. Ari a'ijna, ¿ni qui ruxí'ej na'a seijre'e í néeriste'e, ajta í tica'ari tzajta'a? Capu xaa ne'u.

¹⁵ ¿Tí'itájni a'ij met'ixi'epi'intare'en a'ijna í Ciríistu'u, jamuan a'ijna í Satanás? Capu xaa ne'u tí'iti. Ajta a'ín ti té'atzaahuate'e, ¿ni qui ayén ruxí'ej na'a ra'ancuré'asin ajta ra'ancuré'asin a'ijna ti caí té'atzaahuate'e? Capu xaa ne'u tí'iti.

¹⁶ ¿Tí'itájni a'ij met'ixi'epi'intare'en a'imej í mej tí'ivaire'e teyujta'a a'imej jamuan í tí'itén í mej huá'ana'amiche'e í mej caí Dios pú'een? Capu xaa ne'u tí'iti. Teajta iteen, ayée tu tí'ivaire'e í Dios jemi tíj teyuu ti tzajta'an huír'íjca í Dios ti í'irúuri. A'ij pu jín ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín:

Nee nu u'uchée na'ame huá'a tzajta'a.

Neajta nu huá'a Dios pu'éene'e na'ame.

Majta a'ime, a'íi mú nete'ítestemua'a
pu'éene'e muá'aju'u.

¹⁷ Ayeé pu tí'ixa í tavástara'a tíjín:

A'ij xu jín ajtá'íine huá'a jemi

sej sí rujíme'en á'ujjhuua'ane'en.

Caxu tí'iti muarí'e ti xána'avi'ire'e.

Neajta nu niyen r'i'i amua'ancuré'evi'iti.

¹⁸ Ajta ayén tí'ixa í tavástara'a

ti nain jín antiújmua'aree tíjín:

Nee nu á'amua'upua pu'éene'e na'ame.

Seajta mú'een, ayée xu niyaujmua'a pu'éene'e xá'aju'un,

setíj sena'a sej teteca pú'een,

ajta mí sej 'uuca. Yee pu'u.

7

¹ A'íné Dios pu ayén te'ataújratziiri'i, mú'een ta'ihuaamua'a í tej já'amua'axe'eve'e, tiché'e tiyen mé tí'urúieeni tíj na'a ti ayén tí'itaxana'aviste'e, ti a'ijna jetze airánineica í tatevij jetze nusu í ta tzajta'an, tej ti raanaíjmire'en a'ijna ti tita'aturáate'e tej ti rí'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi. Teta'aj tiyen huárini te'ijna jime'e ti Dios ayén huateúra'ate itejmi jemi.

Pablo pu huá'axe'eve'e a'imej í mej Corinto é'eche

² Caxu ra'antánaamuan í á'amua'iejni'u'uca itejmi jemi, a'íné catu a'ij pua'a amuáaruu. Catu teajta ja'ati ca'aníjra'a huatá'a ti íj a'ij pua'a tí'itíujcha'ii. Jee xaa ne'u, catu ja'ati tiu'uhua'ítze tej ti tí'itij jín huatétavaire'en.

³ Canu niyen tejá'amua'ixaate'e nej ni tí'itij jín ama'uxíjte'en. Canu a'atzu, a'íné nu'uri niyen tejamuá'ixaa tej tiyen á'ataca'ane mú'ejmi jemi, ti pua'a tiyen naími'i huá'cui'ini nusu tiyen naími'i ruuri huateáturan.

⁴ Jé'ecan nu nexiéehua tejá'amua'ixaate'e, canu a'ij tí'itziíine'e nena'a. Jéihua nu á'antuzaahuate'e mú'ejmi jime'e, neajta jéihua nu r'i'i té'enenmua'ate. Neajta huápi'i nu netémua'ave'e nain jime'e í tej raju'ajjtzí.

A'íi mú seicié tiu'umuá'aj

⁵ Mi teajta iteen, tet'iij te'uun a'ará'a u Macedonia, capu a'atzu huatári'iristareca'a te j huátase'upe'en, sino teen tu rajpuaijtzica'a nain jime'e, tíj na'a ti ayén titáaru. Jé'ecan tu á'aviicua'ire'eca'a huá'a jemi í teite, teajta tí'tziine'eca'a í tatzajta'a.

⁶ Ajta a'áin í Dios ti r'i'í hua'anrú'ure'e á'aye'í í mej a'ij te'ujmua'ate, a'í pu ayén r'i'í táaru a'ájna jime'e ti a'áin yé uvé'ene í Tito.

⁷ Aye'e pu xaa a'ájna jín r'i'í táaru, ajta a'ájna jime'e ti a'áin Tito ajta r'i'í táaru ajta a'ájna jime'e sej amuacáí r'i'í ráaru a'ájna í ta'ihuaara'a. A'í pu xaa titaatá'ixaa mú'ejmi jime'e, sej nu'u jéhua huápi'í siyen tí'ijxe'eve'e sej naasej, sej nu'u temua'a seajta tiújxiemijte'e, ajta nu'u temua'a mú'ejmi jetze ruxe'eve'e a'ij ti tí'inevair'e ineezi. A'í jín jín jaitze'e huatántemua'ave.

⁸ Mi neajta inee, capu ché'e a'ij pua'a ne'ase nej niyen amuaaté'xiemijte ne'ájna jime'e a'ij nej tejámuaatá'ítiiiri'í. Amuacáí pu xaa, a'ij pua'a né'asejca'a, aru capu ché'e, a'íné a'atzu pu'u á'atee sej ruxi'emijte'eca'a.

⁹ Mi ajta, canu ne'ájna jín netémua'ave'e ne'ájna jime'e sej huataújxiemiste, sino a'í jín nena'a netémua'ave'e sej siyen huataújxiemiste sej si seicié tí'tiújcha'íica'a. Aye'e pu xaa ne'u a'ij pua'a amuaatá'a sej si siyen huataújxiemiste'en jemin í Dios. A'í jín jín, catu tajámua'a tena'a puaijtzí amuaatá'a.

¹⁰ Jee xaa ne'u. Tí pua'a ja'ati ayén huataújxiemiste'en í Dios jemi ti ij seicié tí'tiújcha'íica'a, capu xaa a'ij pua'a tiraatá'asin, sino Dios pu ru'irátuaasin. Na'ari ti pua'a ja'ati ayé na'a ruxi'emijte'e matj a'íime í mej yen japuan seijre'e í chaanaca, ayé pu teja'ur'énejsin ti auupuá'are.

¹¹ Aru casi'í mú'een, a'ij ti tejamuáaru a'ájna jime'e sej siyen huataújxiemiste'en í Dios jemi. Huápi'í pu ca'anjra'a amuaatá'a sej ráahuauni í ti jín Dios tejámuaatá'uuni'í. Jé'ecan xu huataníniu'ucacuca'a se'ájna jime'e ti a'ij pua'a éene'e. Jé'ecan xu seajta tí'tziine'eca'a se'ájna jime'e ti a'amuaci'ítiche'e í puaijtzí. Seajta jé'ecan huápi'í á'ujca'anejca'a ineezi jime'e, seajta huápi'í xu a'ij te'ujmua'ate. Mú'een xu seajta temua'a naa puaijtzí raatá'a a'ájna ti a'ij pua'a ríjca. Ijii tu xaa tiyen ramua'aree sej cai tí'ti jín auteájturaa a'ájna jime'e ti a'ij pua'a éene'e.

¹² A'í jín jín temua'a tiu'utévai í nej amuaata'ítiiiri'í. Mi neajta inee, canu ne'ájna jín amuaata'ítiiiri'í ne'ájna jime'e í ja'ati ti ayén auteájturaa, canu neajta amuaata'ítiiiri'í ne'ájna jime'e ti ja'ati sej jemi auteájturaa, sino ayé nu 'een jín amuaata'ítiiiri'í ti ij ayén amuaatámietje'te'en mú'ejmi í Dios jemi a'achú sej caj á'ujca'ane téjmi jemi.

¹³ A'í jín jín teri r'i'í huarj í tatzajta'a. Capu ajta a'í na'a te teri r'i'í huarj, sino teajta tiyen te'ájna jín huatátetemua'ave'e te'ájna jime'e ti a'áin Tito ayén che'atá na'a rutémua'ave'e, a'íné mú'een naími'í xu r'i'í tiraatá'a í tzejta'an.

¹⁴ Jee xaa, nu'uri nejmí'í ahuántzaahua í Tito jemi mú'ejmi jime'e. Seajta mú'een, caxu a'atzu naatatévi'iraste. A'íné nain í te teri tejamuá'ixaa, ayé pu tí'ayajna, ayé pu che'atá na'a ayén tí'ayajna í te jime'en ahuatátzaahuate jemin í Tito. ¹⁵ Ajta jaitze'e pu a'áin ayén ahuatájca'ane mú'ejmi jemi, a'íné a'í pu ayén ra'utámua'areeri'í a'ij sej mú'een naími'í titá'astijre'e. A'í pu ajta a'ájna atamuá'areeri'íhua'a á'aye'í sej siyen temua'a naa ra'ancuré'evi'í, sej siyen jéhua huápi'í tí'tziine'eca'a.

¹⁶ Neajta inee, nee nu netémua'ave'e, a'íné nain nu jín á'anca'ane mú'ejmi jemi, a'íné mú'een xu xaa aráurastejsin.

8

A'ij mej nu'u tiu'utapuaíjve'e a'íime í mej e'etiújse'iri teyujta'a

¹ Ta'ihuaamua'a, ayé tu tí'ijxe'eve'e sej ráamuá'aree a'ij ti Dios r'i'í tihua'utá'a a'ímej í mej u'e'tiújse'iri a'u ti na'a a'uun ti huatacá'a u Macedonia.

² Mat'íj mau jéhua huápi'í á'aviicua'ire'eca'a, ajta jéhua tihua'aturaa'eca'a í mej jín huaté'ujvair'e'en, mi majta, jéhua mú huápi'í rútemua'ave'eca'a. A'í jín jín ayén te'irájraa mej miyen rux'evi'íra'a jín tiu'utévai me'ájna jime'e ti jéhua huápi'í ará'aseca'a í Dios jemi.

³ Aye'e nu tihua'utéxajta í mej miyen tiu'utapuaíjve a'achú mej caj tí'ijviicua'iraca'a. Jee xaa, a'í mú rux'evi'íra'a jín jaitze'e miyen huarj.

⁴ Ca'anín mú jín tájhuaviiri'í te tiyen hua'utá'an mej tiu'utévair'e'en me'ájna jime'e mej hua'utévair'e'en a'ímej í mej e'etiújse'iri í mej ajtémecan í tavástara'a jetze.

⁵ Mi majta a'íime, camu miyen mena'a tiu'utapuaíjve a'ij te tí'ijchu'eve'eca'a. Amuacáí mú huatasejre í tavástara'a jemi, majta á'íyen ítejmi jemi me'ájna jime'e ti ayén tí'ijxe'eve'eca'a í Dios.

⁶ A'í jín jín teri ca'anjra'a raatá'a te'ájna í Tito ti a'áin ayén raanaíjmir'e'en mú'ejmi jemi a'ájna ti jín amuacáí a'utéjche mú'ejmi tzejta'a sej si siyen che'atá sena'a tiu'utapuaíjve'en rux'evi'íra'a jime'e.

⁷ Ajta ijii, a liné jaitze'e pu ayén tejamuaac'i mú'ejmi caí í seica, nain jime'e, ti pua'a sej rá'atzaahuat'e'en í tavástar'a na'ari sej tihua'utá'ixaate'en í niuucari jime'e ti ayén tí'ayajna nusu sej rú'umua'areere a'ij ti 'een í Dios jemi, ca'ín seajta nain jín á'ujca'ane itejmi jemi, seajta taxe'leve'e. A'ij pu jín, ayée tu tí'ijxe'leve'e. Ayee xu huárini sej si seajta hua'utémua'itín se'ájna jime'e í sej jín r'i tihua'utá'asin.

⁸ Canu ne'ájna jín tejamuaata'ajte'esin, sino ayée nu 'een jín tejá'amua'ixaate'e sej si huataújsejrata sej siyen che'atá sena'a tzáahuati'ira'a jín huá'axe'leve'e se'ímej í mej Jerusalén e'etiújse'iri mat'í seica í mej a'ujca'anécan jín hua'utévai í ru'ihuaamua'a.

⁹ Jee xaa, xu'uri ramua'aree í ti jín r'i titaatá'a rux'í'eví'ira'a jime'e í tavástar'a, a'ájna í Jesús, ti ajta Ciríistu'u pú'een. A'í pu ayén nain tí'ijcha'íica'a, mi ajta a'í pu u júte'e ayén éeni'ic'e huataújsejrataca'a tíj sej í caí a'ij tí'ijviicua'i ti ij mú'ejmi japua huániuuni, sej si siyen se'ájna jín se'íre'e xá'ara'ani sej se'ín pu'éene'e xá'ara'ani í sej ra'ancuré'asin í jemín se'ájna jime'e ti a'ín Ciríistu'u caí a'ij tí'ijviicua'iraca'a.

¹⁰ Ayee pu tiná'amitíejte'e í ajna jime'e í sej hua'utévai're'en. Ayee pu i'í x'epi'in sej ijii raana'ijmire'en í sej jín autéjhuí í ru'usí, í sej amuacá se'ájna jín te'ataújratziiri'i, seajta amuacá siyen rijcaa.

¹¹ Mi seajta mú'een, ijii setá'aj raana'ijmire'en í sej jín siyen rijcaa. A liné mú'een xu a'ujca'anécan jín huataúra'a sej siyen huárini, setá'aj siyen che'atá sena'a se'ájna jín raana'ijmire'en sej siyen tiu'utá'an a'achú sej caj tí'ijcha'íi.

¹² A liné, ti pua'a ja'ati á'ujca'ane ti tí'ti tiu'utá'an, ayée pu x'epi'in tirá'asejrate'e í Dios ti a'ín ja'ati ayén tiu'utá'a a'achú ti caj tí'ijcha'íi. Capu a'atzu jetzen ruxe'leve'e í Dios tí'ti ti a'ij caí tí'ijcha'íi a'ájna í ja'ati ti xaa tí'ti tiu'utá'a.

¹³⁻¹⁴ Canu ne'ájna jín niyen tejá'amua'ixaate'e ti ij caí hua'utamuarí'eriste'en í seica. Canu neajta ne'ájna jín á'amua'ijcate'e ti huápi'i muári'eri mú'ejmi jemi. Ayee nu'u ni niyen tí'ijxe'leve'e sej si rux'í'ej sena'a te'utáviicua'i. A'ij pu jín, ayén tí'ivaire'e í sej jeihua tí'ijcha'íi ijii sej si se'ájna jín hua'utévai're'en í ti tihua'aturate'e. Ajta, méjca'ihua yee, a'í mú miyen che'atá mena'a amuaatévai're'esin me'ájna jime'e í mej jeihua tí'ijcha'íi ti ij caí tí'ti tejamua'aturate'e mú'ejmi.

¹⁵ Ayee pu xaa ne'u, a liné ayée pu té'eyu'usi'i tijín: "Capu nu'u tí'ti turaaveca a'ájna jemi ti jeihua rájsej. Ajta, capu nu'u tirá'aturate'e'eca'a a'ájna ti c'íj na'a rájsej."

Tito pu a'uun a'atanéjsin

¹⁶ Me'ecuí xaa, jeihua tu huápi'i r'i tí'ira'ate'e í Dios ti ayén ca'aníjra'a raatá'a a'ájna í Tito ti ayén a'ujca'anécan jín amuaatamua'areeri'i net'íj inee.

¹⁷ A'í pu xaa ayén ra'ancuré'a a'ájna í tej jín ca'aníjra'a raatá'a, ajta a'ájna jime'e, ti jeihua á'ujca'anejca'a. A'í pu ruse'íj huataúra'a ti ij a'uun u á'ume'en mú'ejmi jemi.

¹⁸ Teajta iteen, ta'ihuaara'a tu huata'íteca'a ti ij ajta jamuan u á'ume'en. A'ájna í ta'ihuaara'a, na'ijmi'ic'e mú r'i tí'isej me'ájna jime'e a'ij ti a'ín tihua'ixaate'e á'aye'i í niuucari ti jín Dios hua'írájtuaani.

¹⁹ Ajta, a'í me í mej me'uun e'etiújse'iri í Dios jemi, a'í mú ra'antíhuu'a ti ij a'ín ta jamuan á'uche'ecane'en tej ti na'imi'i tiyen aráta'asten te'ájna jime'e í tej hua'utá'asin, tej ti te'ájna jín r'i tí'iraate'ájtuaani í tavástar'a. Teajta tiyen 'een jín raata'íteca'a ti a'uun á'ume'en mú'ejmi jemi sej si ráamua'aree tej teuj á'ataca'ane tej tiyen hua'utévai're'en í mej caí a'ij tí'ijviicua'i.

²⁰ Ayee tu tí'tese'e ti ij caí ja'ati ayén tí'itaxajzi'ira a'ájna jime'e tej nu'u a'ij pua'a rici te'ájna jime'e tej ramuari'e a'ájna í mej miyen a'ujca'anécan jín tiu'utá'a, ti tí'imuí'i.

²¹ Ayee pu'u xaa ne'u, a liné catu tiyen tena'a tí'tese'e tej ti tiyen rijca a'ij tí'iraavíjte'e í tavástar'a jemi, sino tej ti tiyen che'atá tena'a rijca a'ij tí'iraavíjte'e huá'a jemi í tetecca.

²² Teajta a'ímej jamuan í mej hua'apua, teajtáhuu'a tu sej huata'íti í ta'ihuaara'a, í ti ari mu'íiti huataújsejrataca'a ti a'ín temua'a naa á'ujca'anejca'a mu'íiti jime'e. Ajta ijii, jaitze'e pu á'ujca'ane a'ájna jime'e ti jeihua huápi'i té'atzaahuat'e'e mú'ejmi jemi.

²³ Ajta, a'ájna í Tito, a'í pu a'ín pú'een ti neetzi jamuan tí'ivaire'e mú'ejmi jime'e. Na'ijmi'i tu tí'imuarí'e. Majta a'í me í mej hua'apua í ta'ihuaamua'a, a'í mú a'ín pú'een í mej hua'uta'íteca'a a'ímej í mej me'uun e'etiújse'iri. A'í mú a'ín pú'een í mej huá'a jetze me'ecan tí'ivaire'e í teite majta me'ájna jín r'i tí'iraatá'aca í Ciríistu'u.

²⁴ A'ij xu jín, setá'aj siyen hua'utasejrate'en se'ímej í tetecca sej tzáahuati'ira'a jín huá'axe'leve'e, mej mi na'ijmi'i miyen ráamua'aree nainjapua a'u mej e'etiújse'iri mej mi ta'utátzaahuat'e'en a'ij tí'iraavíjte'e tej tiyen á'atatzahuat'e'e mú'ejmi jime'e.

9

A'ij teyje'í huárini tej ti hua'utévai're'en í seica

¹ Jime'en a'ájna í tej jín huá'avaire'e a'ímej í ti Dios r'i tihua'ajcha'íi, capu a'atzu ruxe'leve'e tej tiyen tejamuaatayú'use.

² A'iné nu'uri ramua'aree sej seri á'ujca'ane sej si siyen huárini ruxí'eví'ira'a jime'e. A'ij nu jín niyen á'antzaahuat'e hua'a jemi í mej me'uun a'uchéjme tíj na'a a'uun tí huatacá'a u Macedonia. Ayee nu tihua'íxaate'e yee pu'uri ayén á'atee sej nine'ira'a í sej seri r'í'í huaújrúu. Ajta, xu'uri ca'aníjra'a hua'atá'aca a'íjna jime'e sej siyen a'ujca'anécan jín tiu'utévaire'en.

³ Mi neajta inee, ayée nu 'een jín ta'ihuaamua'a huata'ítí mú'ejmi jemi tí ij caí ayén te'irájra'ani tej huáapua'a tena'a ahuátatzaahuat'e'en a'íjna jime'e sej caí xi r'í'í huaújrúu, a'ij nej neri tihua'utá'ixaa mú'ejmi jime'e.

⁴ Na'ari caí, tí pua'a seica í mej me'uun Macedonia é'eme'ecan miyen me'uun ne jamuan á'uju'un, teajta tiyen amuáateuni sej caí xi r'í'í huaújrúu, aj pu xaa taatátévi'iraste'esin itejmi. Capu amuaatátévi'iraste'esin mú'ejmi, sino itejmi pu xaa a'íjna jime'e tej mú'ejmi jín ahuátatzaahuat'e.

⁵ A'ij pu jín ayée pu tinaatámítieje tí ayén tiú'ujxe'eve'e nej niyen ca'aníjra'a hua'utá'an í ne'ihuaamua'a mej mí me'uun á'uju'un mú'ejmi jemi, mej mí amuacáí r'í'í amuáaruun me'íjna jime'e í sej jín te'ataújratziiri'í sej tiu'utapuaíjve'en. Ayee pu'u, a'iné canu raxí'eve'eca'a nej ca'anéeri jín amuaata'ájte'en sej si tiu'utapuaíjve'en sino sej si ruxí'eví'ira'a jín tiu'utá'an.

⁶ Caxu yá'uhua'anán. Tí pua'a cíj sena'a tiu'utá'an, cíj xu'u seajta te'ancuré'asin. Ajta, tí pua'a jeihua setiu'utá'an, jeihua xu seajta te'ancuré'asin.

⁷ Ayee pu tiú'ujxe'eve'e sej siyen huárini, sej seajta sej. Ché'e ja'ati tí na'a ayén tiu'utá'an a'ij tí ari tíraaxí'epi'ántare í ru tzajta'a. Ché'e caí ayén ramuájche'e, a'iné jé'ecan pu ra'aráanajche í Dios tí ja'ati rutémua'ave'e tiu'utapuaíjve'en.

⁸ Ajta a'ín í Dios, a'í pu raayí'ítí tí ayén raatámu'iiren nain jime'e í tí jín r'í'í tejamuatá'an sej si siyen ja'anáj tí na'a te'encuré'a'ave'en tíj na'a tí tiú'ujxe'eve'e. A'í pu ajta ayén raatámu'iirejsin tí ij ayén tí'icí'ípée a'íjna jetze setíj sena'a sej jín tiu'umuári'en tí x'epi'ín 'een.

⁹ Ayee pu té'eyu'usi'í tíjín:

A'í pu a'imuá tihua'urá'ate.

A'í pu ajta tihua'apuaíjve'e

a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'í.

Ajta, tíj na'a tí ayén ríci tí x'epi'ín 'een,

a'í pu ayén huatáturaasin í Dios jemi

tíj na'a rusén jime'e.

¹⁰ Ajta a'ín tí tí'títá'aca í imue'eri tí jín ja'ati ayén tiu'uhuáste'en, a'í pu ajta ayén tiu'utá'asin, ajta raatámu'iiren í sej jín huatéújvaire'en sej si jaitze'e siyen tiu'umuári'en a'íjna jime'e tí x'epi'ín 'een.

¹¹ Jéihua pu huápi'í raatámu'iirejsin nain jime'e tí tejamuá'aturaate'e sej si ruxí'eví'ira'a jín tihua'utá'an temua'a naa.

A'ij tu jín iteen, temua'a tu r'í'í tíraatá'asin í Dios

¹² A'iné tíj na'a sej siyen se'íjna jín tí'ivaire'e, mú'een xu siyen hua'atéva'iri a'ímej í mej Dios jemi seijre'e, se'íjna jime'e í tí tihua'aturaate'e. Ajta, caxu a'í sena'a jín tí'ivaire'e, sino ajta mú jeihua r'í'í tíraatá'aca í Dios jemi me'íjna jime'e a'íj sej huaríj.

¹³ Ayee pu'u, a'iné ayée xu se'íjna jín tihua'avaire'e, a'í mú me'íjna jín ramua'aréeren a'ij sej tírá'aste í tavástara'a. Seajta mú'een, ayée xu se'íjna jín r'í'í tíraatá'asin í Dios sej rá'astijre'e, seajta ra'ancuré'a'aca í niuucari tí jín Dios amua'íratuaasin. Ayee xu seajta r'í'í tíraatá'asin í Dios se'íjna jime'e í sej temua'a naa tihua'utapuaíjve a'ímej í mej Jerusalén a'uchéjme, seajta naíjmi'ica.

¹⁴ Majta a'íme, ayée mú á'ujca'ane mú'ejmi jemi, majta miyen rahuauhauu í Dios jemi mú'ejmi jime'e, me'íjna jime'e tí Dios jeihua huápi'í r'í'í tihua'utá'a a'ij sej tí'ítí jín huaríj.

¹⁵ Tiché'e tiyen r'í'í tíraatá'an í Dios temua'a naa te'íjna jime'e tí a'ín ayén taatapuaíjve a'íjna tí ayén huápi'í tiú'ujxe'eve'e í tí jime'en caí r'í'í'í tej tiyen r'í'í tíraatá'an a'íj tí tiraavíjte'e.

10

Pablo pu nu'u tí'iseijrata a'ij tí Dios tíraata'áj

¹ Neajta inee, í nej'í'í Pablo, ayée nu ca'aníjra'a amuatá'aca ne'íjna jime'e nej niyen che'atá nena'a r'í'í tí'ítincha'í'í tíj ajta í Círístu'u tí ayén te'utáviicua'iri'í matí'íj a'ij pua'a ráaruu, tí ajta huá'ancu'uvajxi í teite. Nee nu ne'ín pú'een í mej miyen tí'ixaxa'a nej nu'u tí'ítziine'e tí pua'a mú'ejmi jemi naatéveeca, neajta nu'u huaténca'ane yú ne tzajta'a mú'ejmi jemi netí'íj nu'u ye'imuá huatéveeca.

² Mí neajta inee, ayée nu amuaatáhuaviira sej caí siyen rijca netí'íj ne'uun a'utéveeca mú'ejmi jemi, setá'aj caí ca'aníjra'a neetá'acare'en nej niyen huatánseijrata nej niyen

che'atá nena'a neca'ane yú ne tzejta'a netj' niyen tí'ihuánxi'epi'íntari'ire nej niyen huatánsejirata huá'a jemi í mej miyen tí'taxajtzi'i tej nu'u tiyen tí'títacha'íi matj' a'áme í mej íyén huachéjme chaanaca japua.

³ Teajta iteen, teen tu á'ujuhua'an íyén chaanaca japua tatevij jime'e í tej ratéhua'ira'a. Mi teajta iteen, catu tiyen tatevij jín ne'use'e.

⁴ A'iné a'ljna í tej jín ne'use'e, capu a'uun a'uvé'emej í huá'amua'atziira'a jetze í mej rutevij jín á'ujuhua'an, sino a'úu pu a'uvé'emej í tej jetzen arátaca'ane tej tí muári'eri'ire'ara'an jín raaté'uuna te'ljna í mej jín téujnaamua.

⁵ Teen tu ra'uré'uunaca t'j na'a í huá'amua'atziira'a í mej jín huá'acuanamua í teite. Teen tu ramuá'ítici í huá'amua'atziira'a, t'j na'a í mej jín á'ujtzaahuat'e mecaí ratá'aca í ruxéjniu'uca mej ráamua'ati í Dios. T'j na'a huá'amua'atziira'a, ayé tu che'atá tena'a raruure t'j í xantaaru'u ti ja'ati se'j huatéevi'i, ajta tiu'utátuiire'en a'ljna jemi tí'áijta. A'lj tu jín t'j na'a í huá'amua'atziira'a tej tiyen ramuá'ítici, teen tu Cirístu'u jemi tí'tiuiire'e tí ij ayén ra'ará'astijre'en.

⁶ Teajta iteen, tu'uri r'í'í huatarúu tej tí tiyen huárini set'í'ij r'í'í raana'ímire'en se'j rá'astijre'en í Dios. Ti pua'a a'ljna se'j ayén raatéxiehuata tí caí ché'e ayén ra'ará'astijre'en, puajtzi tu raatá'asin ná'jmi'íca ja'ati tí na'a tí ayén rini.

⁷ Me'ecui xaa, setá'aj siyen se'ljna jetze tiu'umua'ati í tí ayén tí'ayajna. Ti pua'a ja'ati ayén tirá'amitje'te'e tí a'ín Cirístu'u jetze ajtémecan, ché'e a'ín ajta ra'utámua'aree í ru tzejta'a tej teajta tiyen che'atá tena'a iteen í Cirístu'u jetze ajtémecan t'j ajta a'ljna.

⁸ Capu amín a'lj, tí pua'a inee jaítze'e na'ahuántzaahuat'e'en ne'ljna jime'e í tí jín nevástara'a tinaa'ljca. Capu a'ljna jín ayén tinaa'ljca nej ní amua'antipua'ajte'en sino nej ní r'í'í amuáaruuren. Mi neajta inee, canu ja'ati huatá'asin tí a'ín ayén naatatévi'iraste'en.

⁹ Ayee nu 'een jín tejá'amua'ixaate'e se'j sí caí ayén tinejá'usejira nej nu'u tejá'amuumuarite'e ne'ljna jime'e a'lj nej tejá'amua'ayuse'e.

¹⁰ A'iné ayée mú tí'ixaxa'a t'jín t'j na'a tí rá'ayu'uxaca, ca'anjra'a pu tatá'aca, ajta ca'anéeri pu jín tí'ta'ajte'e a'ljna í yu'uxari jetze. Mi ajta a'ín, tí pua'a nu'u yé huatéveeca itejmi jemi, capu á'ujca'ane tí ayén titaatá'ixaate'en. Ajta, capu nu'u a'atzu ruxe'eve'e a'lj tí tí'ixáata a'ame.

¹¹ Majta a'áme í mej miyen tí'ixaxa'a, miché'e miyen ráamua'aree t'jín ayé tu che'atá tena'a tí'ixaxa'a í yu'uxari jetze tí pua'a ye'imuá taaté'uuca tetj teajta tí'ixaxa'a tí pua'a te'uun mú'ejmi jemi a'uté'uuca'a.

¹² Mi teajta iteen, catu á'ataca'ane tej tiyen raataxá'j yee teen tu huá'a jetze ajtémecan í seica. Catu teajta tiyen yee ayé tu che'atá tena'a 'een matj' í seica í mej miyen r'í'í ruruure mú'ejmi jemi. Majta a'áme, tí pua'a miyen tiu'ujsejira se'j ajta se'j, majta miyen á'ujtzaahuat'e rujámua'a, tí pua'a miyen r'ijca, camu xaa ne'u miyen r'í'í mé titeumuámua'aree.

¹³ Mi teajta iteen, ayé tu tena'a á'atatzahuat'e a'lj tí ayén tiraavj'te'e. Ayee tu rici a'achú tí caj Dios ayén taaté'itíitze tej tí tiyen ahuátatzahuat'e'en mú'ejmi jime'e.

¹⁴ Catu tiyen huápi'í mú a'uc'í'ica í tí jín Dios taaté'itíitze tí pua'a tiyen te'uun a'atanén mú'ejmi jemi sino teen tu te'ín pú'een í tej amuacá tejámuaatá'ixaa í niuucari tí jime'en raxa í Cirístu'u.

¹⁵ Catu huápi'í á'atatzahuat'e te'ljna jime'e í mej jín tiu'umuáriej í seica, sino ayé tu tí'ijxe'eve'e iteen, se'j jaítze'e té'antzaahuat'e'en, tej tí jaítze'e tiu'utévaire'en mú'ejmi jemi.

¹⁶ Teen tu tiyen rax'eve'e tej te'uun tihua'utá'ixaate'en í niuucari tí jime'en raxa í Cirístu'u, huá'a jemi í mej a'imua' a'uchéjme se'j chuéjra'a japua, tí ij caí ayén ruxe'eve'e tej tiyen á'atatzahuat'e te'ljna jime'e a'lj tí tiu'umuáriej í se'j, a'ujna a'u tí ayén tirá'itíitze.

¹⁷ Ayen t'jín: "A'ljna tí ayén á'ujtzaahuat'e, ché'e a'ín a'ljna jín á'ujtzaahuat'e a'lj tí Dios ayén r'í'í tiraatá'a."

¹⁸ Ayee pu'u xaa tí'een, a'iné a'ljna tí ruse'j r'í'í tiu'ujsejirata, capu a'ín pú'een a'ljna tí Dios ayén ra'ancuré'evi'íti sino a'ljna í ja'ati tí a'ín tavástara'a ayén r'í'í tí'ijsejira.

11

Pablo pu tzáhuati'ira'a jín tí'it'éjvee í tavástara'a jemi

¹ Ayee nu tí'ijxe'eve'e se'j sí a'atzu te'utáviicua'í se'ljna jime'e nej ní niyen netímua'ira jín netejá'amua'ixaate'e. Jee xaa, setá'aj a'atzu te'utáviicua'í neetzi jemi.

² T'j caí tí a'ín Dios ayén naatá'a nej ní niyen amua'anchueere'en mú'ejmi, a'iné nee nu niyen raax'epi'íntare se'j sí siyen a'lj sena'a jemin huatéaturan í Cirístu'u se'j caí tí'ti jín até'itze'ara'an, yee cumu se'j huatéviche'en í jemin.

³ Mi neajta inee, ayé nu éeni'í'ice'e tí'tízi'íne'e tí pua'a ayén che'atá na'a ja'ati amuaacuanaman t'j a'ín í cu'ucu'u ayén tiráacuanaman í rumua'atzíra'a jime'e a'ljna í Eva. Ayee

nu neajta éeni'ic'e t'ítziinne'e, ti pua'a ayén a'ij pua'a amuáaruuren í á'amuamua'atziira'a jetze sej si cáí ch'é'e tzáahuati'ira'a jín rán'astijre'e í Cirístu'u, sej si cáí ch'é'e siyen nain jín raná'amiche'en.

⁴ Ayee pu t'í'een, a'íné ti pua'a ja'ati mú a'uvé'eme'en ti ajta ayén t'í'ixaxa'a seica jime'e í niuucari ti jíme'en raxa í Jesús, ti cáí rux'ej'een a'ij tej teri tejamuá'ixaa, mú'een xu xaa r'í'í t'íra'ancuré'evi'ítijcica. Na'ari cáí, ti pua'a se'ij ayén huateáturan mú'ejmi jemi í xie'jniu'ucari ti cáí a'ín pú'een ti Dios amuacái raateájtuaa mú'ejmi jemi, mi seajta mú'een, naa xu temua'a t'íra'ancuré'evi'ítijcica. Na'ari cáí, ti pua'a siyen ra'ancuré'an se'ij í niuucari ti ajta cáí rux'ej'een a'ij ti 'een í sej amuacái ra'ancuré'a, temua'a xu naa t'írá'astijre'e se'íjna.

⁵ Ayee pu tiná'amitiejte'e ineetzi, nej cáí niyen jaítze'e ciliéene'e jín t'í'ivaire'e mecaí a'í'ime í mej nu'u miyen tiu'uta'ájt'i'ire mej mi jehua huápi'i ve'ecán jín tiu'utévaire'en.

⁶ Ti pua'a ayén t'í'een nej nu'u cáí niyen ne'íjna jín tihuá'amua'ate nej ni temua'a naa tiu'utaxáj huá'a jemi í teite, capu amín a'ij, a'íné temua'a nu naa inee r'í'í t'íru'umua'aree ne'íjna jime'e a'ij nej t'í'ixaxa'a. Nain tu jín tiyen temua'a naa tejamuataate'íjrate mú'ejmi jemi, teajta najmi'íca jemi.

⁷ ¿Ni qui necaí auteájturaa í Dios jemi ne'íjna jime'e nej niyen huánruu nej ni ciliéene'e jín tiu'utévaire'en mú'ejmi jemi ti ij Dios huápi'i tejamuataá'an mú'ejmi a'íjna jime'e nej huáapua'a nena'a tejamuataá'ixaa í niuucari ti jíme'en raxa í Dios? Canu xaa a'atzu a'íjna jín auteájturaa í Dios jemi.

Single line Composer ⁸ Nee nu huajá'uriiri'i a'í'imej í mej pua'amecié e'etiú'se'iri í Dios jemi nej ni ne'íjna jín huaténvaire'en nej ni neajta amuaat'évaire'en mú'ejmi.

⁹ Ajta, net'í'ij ne'uun a'utevéeca'a mú'ejmi jemi, ajta jéihua pu tiná'aturaate'eca'a, canu t'í'itij jín amuaatamuári'eriste a'íné a'í'ime í ne'ihuamua'a í mej me'uun a'uvé'uju'un, a'í'í mú miyen naatá'a í ti tiná'aturaate'eca'a. Ayee nu nain jín huar'íj nej ni cáí amuaatá'jaaxiejte'en. Neajta naúche'e nu niyen ne'íjna jín rici.

¹⁰ Tíj na'a ti ayén t'í'ayajna Cirístu'u jemi, a'í'í pu ajta neetzi jemi seijre'e. A'íj nu jín cáí raatá'asin ti ja'ati ayén naatá'íjmi nej ni cáí ch'é'e tihua'utá'ixaate'en t'íj na'a a'u ti huatacá'a u Acaya a'íjna í nej jín a'utántzaahuat'e'en.

¹¹ ¿A'íné 'één jime'e? ¿Ni qui a'íjna jime'e nej cáí ja'amuaxe'eve'e? Capu xaa ne'u. Dios pu xaa ramua'aree t'íj'n ne'j'á'amuaxe'eve'e.

¹² Neajta, a'íj nej rici, naúche'e nu jaítze'e niyen rini nej ni ra'antipua'á'jte'en ne'íjna jime'e í mej jín á'ujtzaahuat'e'e mej nu'u miyen che'atá mena'a t'í'imuari'e tet'íj iteen.

Single line Composer ¹³ Mat'íj mena'a mej miyen 'een mat'íj a'í'ime, a'í'í mú cáí tzáahuati'ira'a jín huata'ít'i'ihuaca'a. A'í'í mú hua'ítzi jín t'í'imuari'e, majta miyen tiú'ujsejrate ti nu'u Cirístu'u hua'uta'íteca'a.

¹⁴ Teajta iteen, canu r'í'í t'íra'utase'íj te'íjna jime'e. Teen tu teri tiyen ramua'aree ti a'ín Satanás ajta ayén rusejrate ti a'ín pú'een se'ij ti t'í'ivaire'e u ta japua a'u ti á'úneeri'i rusén jime'e.

¹⁵ A'íj pu jín, capu a'ij taat'éjteeuve ti pua'a a'í'ime í mej miyen t'í'ijvaire'e í Satanás jemi miyen che'atá mena'a tiú'ujsejrate mej nu'u me'íjna jín t'í'ivaire'e í ti x'epi'ín 'één jime'e. Majta, ayéé mú te'entipua'á'jte a'ij mej meri t'íraamuá'ít'i me'íjna jime'e a'íj mej t'í'itij huáruu.

I ti nu'u jín tirajpuá'í'tzi a'íjna í San Pablo

¹⁶ Neajtahua'a nu niyen tejá'amua'ixaate'e: caxu siyen t'í'inesejira nej nu'u netímua'í. Na'ari cáí, ti pua'a siyen t'í'inesejira, setá'aj siyen na'ancuré'evi'ítin t'íj se'ij ti rutímua'í nej ni neajta a'atzu ahuántzaahuat'e'en.

¹⁷ Canu ne'íjna jín niyen tejá'amua'ixaate'e ne'íjna jime'e ti ayén tinaa'íjca í tavástar'a'a, sino nej niyen netímua'íracan jín t'í'ixa nej ni tzáahuati'ira'a jín ahuántzaahuat'e'en.

¹⁸ A'íné mu'íit'í mú miyen á'ujtzaahuat'e'e me'íjna jime'e a'íj mej t'í'it'í'ijcha'í'í ru jetze, ayéé nu che'atá nena'a á'antzaahuat'e'en a'íj nej t'í'it'íncha'í'í í ne jetze.

¹⁹ Mi seajta mú'een, jéihua xu r'í'í mé tite'umuámua'aree. A'íj xu jín temua'a naa te'ataví'í'ua'í a'í'imej jemi í mej rutímua'í.

²⁰ Ti pua'a ja'ati ayén tejáamuataa'á'jte'en sej si ca'anéeri jín tiu'umuári'en, mú'een xu siyen te'ataví'í'ua'í. Na'ari, ti pua'a ja'ati ayén amuá'ari'í í se'ij jín huateú'jvaire'en, mú'een xu seajta te'ataví'í'ua'í se'íjna jime'e. Seajta siyen che'atá sena'a rici ti pua'a ja'ati amuaacuanamanu nu ti pua'a ja'ati á'ujtzaahuat'e'e mú'ejmi jemi na'ari ti pua'a ayén amu'ít'éjveeni.

²¹ Jee xaa ne'u, jé'ecan nu huápi'i t'í'te'í'ira'a te'j cáí tiyen che'atá tena'a á'atata'ane mat'íj a'í'ime.

Mi ajta, t'í'it'í ti na'a ti jín ja'ati ayén á'ujtzaahuat'e'e, ayéé nu che'atá inee ne'íjna jín á'antzaahuat'e'e.

²² ¿Ni qui miyen nu'u a'ímej jetze ajtème'ecan í mej miyen hua'atamuá'amua tijín Hebreos? Nee nu neajta a'ímej jetze ajtème'ecan. ¿Ni qui miyen nu'u me'íjna jetze airáne a'íjna í Israél? Ayee nu che'atá inee ne'íjna jetze airáne. Na'ari, ti pua'a miyen nu'u Abraham jetze airaújnejte. Neajta nu inee a'íjna jetze airáneijte.

²³ ¿Ni qui miyen nu'u tí'ivaire'e Círístu'u jetze me'ecan? Jaítze'e nu inee niyen tí'ivaire'e. Ijii nu xaa netímua'iracan jín tejá'amua'ixaate'e. Jaítze'e nu jeihua tí'imuari'e mecaí a'íme. Jaítze'e nu jeihua aiteánami'ihuaca'a mecaí a'íme. Mu'íiti mú naate'évajxi. Canu ché'e ramua'aree a'achú mej pua'amé miyen náaru. Neajta nu mu'íiti tén huam'í. ²⁴ Anxívi pua'amé mú miyen náaru a'íme í mej Israél jetze ajtème'ecan, mej miyen na'itéevajxi navij puásire'ara'a jime'e ayén pua'amé seité japuan tamuáamuata'a japuan aramuáacua.

Single line Composer ²⁵ Huaíca pua'amé mú na'itéevajxi cíyey jime'e. Majta seíj naatétu'asixi tetej jime'e. Huaíca pua'amé pu a'ucájrupi í baarcu í nej tzajta'an yé'icacare'e. Ayee nu neajta á'atee seíj tíca'ari, neajta seíj tújca'ari nej ne'uun jaj japua huajaúsime'e.

²⁶ Jéihua nu a'ímua huayé'ive í juye jetze, neajta jeihua nu tí'utátziin ne'íjna jime'e nej antáy'e'icáa í játe'ana japua, neajta ne'ímej jime'e í nahua'ari, ajta a'ímej jemi í nej hua'axí'ej Israél jetze ajtème'ecan na'ari a'ímej jemi í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. Neajta niyen che'atá nena'a tí'utátziin a'u nej á'uye'icaa tí pua'a chajta'a na'ari a'u tí caí mé'e é'e ja'ati nusu játe'ana jetze tí ve'ée, neajta a'ímej jemi mej miyen tí'ihua'itaca me'íjna jime'e mej nu'u ta'ihuaamuata'a pú'een.

²⁷ Jéihua nu rá'uvíicua'irí'i, neajta jeihua rajpuaíjtzica'a. Mu'íiti nu pua'amé huatáxa'ai nej atanee ne'íjna jime'e í nej tí'utátziin. Neajta nu rajpuaíjtzica'a ne'íjna jime'e nej huata'í'icuataca'a, neajta nej huata'í'imi. Mu'íiti nu pua'amé necaí tí'u'ucuaa, neajta huatéxaami, neajta caí tí'itéchejca'a.

²⁸ Ajta í'i, tíj na'a nain tújca'ari tzajta'a, ayée pu tí'inemuári'eriste'e a'íjna jime'e ne jé'ecan a'ij té'enenemua'ate a'ímej jemi í mej nainjapua e'etújse'iri í Dios jemi.

²⁹ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, tí pua'a seíj caí rú'uca'anísti'ira tí huá'a jetze ajtème'ecan í mej e'etújse'iri í Dios jemi, ayée pu ajta caí neetzi tinú'uca'anísti'í í jemin. Ajta, tí pua'a ja'ati ayén ca'aníjra'a raatá'an seíj tí ajta huá'a jetze ajtème'ecan tí ij a'ín ayén auté'itzen í Dios jemi, jé'ecan pu naatá'iaaxiejte'esin.

³⁰ Tí pua'a ayén tí'u'uxe'eve'e nej tí'iti jín ahuántzaahuat'e'en, ayée nu huárini nej niyen ne'íjna jín á'antzaahuat'e'en ne'íjna jime'e í tí caí nú'uca'anísti'í.

³¹ Ajta a'ín í Dios tí ajta ya'upuáara'an pú'een í tavástara'a, a'íjna í Jesús, a'í pu ramua'aree nej caí tí'ihua'í. Tiché'e rí'í tiraatá'an a'íjna í Dios tíj na'a rusén jime'e.

³² Netí'ij ne'uun a'utéveeca'a u Damasco, a'íjna í tajtuhuan tí a'ín rey ra'antíhua'u, a'í pu racha'íica'a í chajta'a, a'ujna u Damasco, tí ij a'ín ayén naateeví'i.

³³ Mí neajta inee, ayée nu éeni'ici'e huirájraa mej na'acájtuuaa sicíri jetze a'ujna a'u tí anacun í jaxu'u jetze.

12

Tí'iti pu xaa huataseíjre í Pablo jemi

¹ Naúche'e nu á'antzaahuat'e'e. Capu a'ij rini tí caí tí'iti jín tineetéva'iri. Nu'uri ne'íjna jín tejá'muaatá'ixaate'esin a'ij tí tí'iti tíu'utaseíjre ineezti jemi, ajta a'íjna tí tavástara'a ayén naataseíjra.

² A'ati nu niyen mua'ate tí Círístu'u jetze ajtème'ecan tí ja'anáj ayén tiráaru. Pu'uri á'atee a'achú cumu tamuáamuata'a japuan muáacua nine'ira'a tí Dios júte'ímua ya'uví'iti a'u mej é'eseijre'e í mej Dios jemi tí'ivaire'e. Canu ramua'aree tí pua'a a'ín ja'ati aúche'e ayén seijre'e í rutevij jime'e nusu caí. Dios pu xaa ramua'aree.

³ Nee nu xaa ramua'aree tí Dios ayén ya'uví'iti u júte'ímua a'ujna a'u tí naa hua'éen. Canu ramua'aree tí pua'a auj seijre'e í rutevij jime'e nusu caí ché'e, sino a'í pu í Dios ramua'aree.

⁴ A'uu pu ayén éeni'ici'e tejá'anamua a'íjna tí caí a'ij tí'iri'iri tí ja'ati raataxáj íyien chaanaca japua, a'ín capu ayén á'achauutzijre'e tí ja'ati ayén raataxáj íyien chaanaca japua.

⁵ Canu ne jíme'en á'antzaahuat'e'en, sino a'íj nu xaa jín á'antzaahuat'e'en ne'íjna í ja'ati. Ajta tí pua'a niyen ne jíme'en á'antzaahuat'e'e, a'ij nu jín a'utántzaahuat'e'esin ne'íjna jime'e í tí caí nú'uca'anísti'í.

⁶ Mí ajta, tí pua'a niyen ca'aníjra'a tí'itáne'a'acare'en nej ní a'utántzaahuat'e'en, canu ne'ín pú'een'e na'ame seij tí cha'a na'a tí'ixa, a'ín nee nu tzaahuatí'ira'a jín tíu'utaxájta. Mí neajta inee, canu niyen rini tí ij caí ja'ati ayén huápi'í tí'inesejjra ineezti a'ij tí caí tiravájt'e'e, sino ché'e a'ín ayén tí'inesejjra a'ij nej rici, ajta a'ij nej tí'ixa.

⁷ A'íné jé'ecan pu huápi'í tíu'uxe'eve'eca'a a'íjna tí huataseíjre ineezti jemi, nej ní caí huápi'í ahuántzaahuat'e'en, Dios pu ayén raateájtuaa ineezti jemi tí'iti tí né'itziite'eca'a í neteví

jetze. Cu xiee ti cuj tzicare'e na'ajtéjtze i ne jetze. A'íi pu a'áin pú'eene'e í ti Satanás ya'uta'íteca'a ti ná'tziite'en nej ni caí huápi'i ahuántzaahuate'en.

⁸ Huaíca pua'amé nu niyen ne'ájna jín tirájhuaaviiri'í í tavástarara'a ti ná'ari'í a'ájna ti nú'ucui'íca'a yú ne tzajta'a.

⁹ Ajta a'áin í tavástarara'a, a'íi pu ayén tinaatá'ixaa tójín: "A'ájna í nej nex'evi'íra'a jín r'íi timuaatá'aca, ayée pu á'avejre m'íeetzi, a'iné ayée pu raanajmire'en í nemuári'eri'íra'a a'ájna jime'e í ti caí mú'uca'anisti'í."

A'íj nu jín, niyen nex'evi'íra'a jín ahuántzaahuate'en ne'ájna jime'e ti caí nú'uca'anisti'í ti ij a'áin muári'eri'íre'ara'an í Cirístu'u ayén neetzi jemi huateáturan. ¹⁰ A'íj nu jín, niyen nex'evi'íra'a jín á'anca'ane í Cirístu'u jetze me'ecan nej ni ne'ájna jín te'utáviicua'í a'ájna ti caí nú'uca'anisti'í nusu í mej a'íj pua'a tí'inejee na'ari a'ájna ti nemuári'eri'íra'a ca'ín mej a'íj pua'a neruure na'ari mej puajtzi tinaatá'aca. Ayee nu á'anca'ane a'iné tíj na'a ti caí nú'uca'anisti'í, a'íj nu jetze aránca'ane í tavástarara'a ti 'íj r'íi t'íneta'aca ineetzi.

Pablo pu huápi'í a'íj té'ujmua'ate huá'a jemi í mej Corinto e'etiújse'íri

¹¹ Jee xaa ne'u, nee nu xaa netímua'í. Mú'een xu ca'anéeri naatá'a nej ni niyen huáriini. Mi ajta, jaitze'e pu ayén tiraavjíte'ecache'en sej siyen r'íi na'anrú'ure'en, a'iné canu xaa ne'u jaitze'e ciliéene'e jín tí'ivaire'e mecaí á'áme í mej nu' u huápi'í ve'ecán jín tí'ivaire'e tí eeri'í Dios nu' u hua'antíhuau. Capu amín a'íj nej caí tí'iti jín antinmua'aree.

¹² Xu'uri tiu'uséj mú'ejmi jemi ti ayén huarj'íj tíj na'a ti ayén rijca í ja'ati ti Dios raata'íteca'a. A'ájna í mej jín naa r'íi tira'utasej, ajta a'ájna ti jín Dios tíhuá'u'ítiiiri'í, ajta a'ájna ti ayén huarj'íj a'ájna jime'e í muári'eri'íre'ara'an í Dios, najjmi'í pu ayén tiu'utasej're mú'ejmi jemi net'íj nauj té'eviicua'íra'ca'á'ámej jemi í mej ne'ájcha'íre'e.

¹³ ¿Tí'itájni ayén caí tejamaaac'íi ti ajta caí ayén tíhuau'uc'íi a'ámej í mej pua'amecié e'etiújse'íri? Capu tí'iti xaa ne'u, sino a'ájna í nej caí ja'anáj tí'itij jín muári'eri amuaatá'a. Setá'aj tinaatá'uuni'í nej caí ne'ájna jín x'epi'ín pí amuaáruu.

Huaíca pu jín ayén tí'ixa a'ájna í Pablo ti huaja'uvé'emuuaare

¹⁴ Casi'í, mú'een, nu'uri neajtahua'a r'íi huánruu nej ni neajtahua'a amuja'uvé'emuuaare. Pu'uri huáica teja'uré'enejsin. Neajta, canu a'atzu tí'itij jín muári'eri amuaatá'asin, a'iné canu rúuhuaumen ti mú'ejmi á'amua'a, sino nej mú'ejmi á'uvé'ehuauni. Ayee nu rici a'íné capu ayén tiraavjíte'e mej me'ín tí'íríi miyen ruvaújsimua'a tí'iti tá'acare'en, sino a'áme í vaújsimua'ame'en, a'íi mú miyen tí'iti hua'utá'aca í ruyaujmua'a.

¹⁵ Nee nu xaa nex'evi'íra'a jín tí'iti á'ujisin neetzi ti ne'áa na'ari niyen raaxjíte'en tíj na'a ti neetzi ne'áa nej ni jamuaatévaire'en mú'ejmi. Ajta, ti pua'a niyen jaitze'e já'amuaaxe'eve'e, ¿ni qui ayén huataújmua'a sej caí ché'e siyen nex'eve'e ineetzi?

¹⁶ Ché'e ayén 'eene'en nej caí tí'iti jín muári'eri á'amua'ate. Ayee xu tí'ixa nej nu' u huápi'í rú'umua'aree nej hua'ítzi jín tí'itíncha'íca'a, neajta nu' u hua'ítzi jín amujá'urie.

¹⁷ ¿Ni niyen tí'iti jín amujá'urie ne'ájna jime'e nej seica huata'íteca'a mú'ejmi jemi? Canu xaa ne'u.

¹⁸ Nee nu ca'aníjra'a raatá'a ne'ájna í Tito ti ij a'áin á'ume'en mú'ejmi jemi. Neajta jamuan raata'íteca'a ne'ájna í ta'íhuara'a. ¿Ni qui tí'iti jín amujá'urie a'ájna í Tito? Capu xaa ne'u. ¿Ni tecaí iteen tiyen che'atá tena'a tí'itítacha'íi tíj ajta a'ájna? ¿Ni tecaí tiyen che'atá tena'a á'ataca'ane mú'ejmi jemi tíj ajta a'ájna? A'iné tíjtá xaa ne'u.

¹⁹ Tíj na'a nej niyen tejá'amua'íxaate'e, ayén tejama'ámitiejte'e tej tiyen ta japua huatétanan mú'ejmi jemi. Mi teajta iteen, catu, sino í Dios jemi tu tiyen tejá'amua'íxaate'e te'ájna jime'e tej Cirístu'u jetze ajtéme'ecan, tej ti nain jín r'íi amuaáruuren mú'ejmi, í tej já'amuaaxe'eve'e.

²⁰ Ayee nu 'een jín tí'itziine'e ti pua'a neri ne'uun e'ará'asti, neajta niyen éeni'ici'e amuaáteuni sej caí siyen tí'itíjcha'íi a'íj nej tí'íjxe'eve'e, seajta siyen éeni'ici'e naaté'uuni mú'een nej caí niyen 'een a'íj sej seajta tí'íjxe'eve'e. ¿Ni qui siyen mú'een xu tiujteá'ax'íisin nusu siyen ahuajchueere'en na'ari siyen tiníniu'ucacu? ¿Ni qui siyen já'íta'a a'utajú'un na'ari seajta siyen a'íj pua'a tí'íhuajxajtzi'í nusu a'íj pua'a setiú'ujxajta? ¿Ni qui majta seica miyen á'ujtzaahuate'e muá'aju'u, majta a'íj pua'a ríj muá'aju'u?

²¹ Ayee nu neajta éeni'ici'e tí'itziine'e ti ayén Dios naatatéviraste'en mú'ejmi jemi net'íj neajtahua'a ne'uun e'ará'asti. Tíj caí ayén tíu'ujxe'eve'e a'ame nej ne'ájna jín huaténxiemijte'en ne'ájna jime'e í mej mu'ítí, a'áme í mej a'amua jetze ajtéme'ecan, í mej majta amucaí auteájturaa í Dios jemi. A'íi mú a'áin pú'een í mej majta caí xi seicié tíu'umuá'aj mej mi raatapuá'ajta í mej jín auté'itzea'ara, tíj na'a ti a'íj pua'a seijre'e í Dios jemi, mej ruxána'acira'ate'eca'a, mej majta rutevij jín raamuá'tijci í tumin, mej caí tí'iti á'ástijre'e, a'ájna í mej jín miyen a'íj pua'a tí'itíjcha'íi.

13

Pablo pu tihua'ijmi

¹ Nu'uri hua'apua jama'uvé'emuaareca'a, neajtahua'a nu neri tén a'atanéjsin mú'ejmi jemi. Ayeé nu rini a'ij ti té'eyu'usil'i tijn: "Mej mi tzáahuati'ira'a jín sej a'uxijte'en, ayéé pu ruxe'eve'e mej miyen tiu'utaxáj hua'apua í teite nusu hua'ica."

²⁻³ Ayeé nu tihua'utániuuche í mej mejm'i auteájturaa í Dios jemi, neajta naíjmi'ica í seica. Ijii, nej ye'imúa huatéjvee, nu'uri neajtahua'a niyen che'atá nena'a tihua'aniuuche netíj huaríj netíj hua'apua amuáamuaareca'a. Ti pua'a neajtahua'a ne'uun a'atanén, canu ché'e tihua'utá'uuni'ira, a'iné mú'een xu siyen raxí'eve'e nej ti'iti jamuaatasejrate'en í sej jín ráamua'aree ti a'ín Cirístu'u ayén ca'aníjra'a tinaatá'aca nej ni niyen tiu'uxáj a'ijna jetze me'ecan. Ajta a'ín Cirístu'u, capu ayén 'een mú'ejmi jemi tój sej ti caí rú'uca'anisti'i, sino jé'ecan pu huápi'i tiu'umuáriej mú'ejmi jemi a'ijna jime'e í rumuári'eri'ire'ara'an.

⁴ A'í pu xaa jín ayén á'utataihuaca'a í cúruu jetze a'ijna jime'e ti caí rú'uca'anisti'iraca'a í rutevij jetze. Mi ajta ijii, a'í pu ruuri seijre'e a'ijna jime'e í muári'eri'ire'ara'an í Dios. Ajta, itejmi, ayéé pu che'atá na'a caí tó'uca'anisti'i a'ijna jime'e tej Cirístu'u jetze ajtémecan. Mi teajta iteen, í tej jín tí'ivaire'e mú'ejmi jemi, teen tu ruuri tá'aju'un í jemin te'ijna jime'e tej jetzen arátaca'ane í Dios.

⁵ Setá'aj siyen huaújmuatziite'en aisi ti pua'a siyen rá'astijre'e se'ijna jime'e sej té'atzaahuate'e nusu secaí. Setá'aj huatéjsej temua'a naa í ru jetze. ¿Ni qui ayén ari tejamuá'amitiejte'e ti a'ín Jesús, ti ajta Cirístu'u pú'een, a'ín mú'ejmi jemi huatéjturaa? Na'ari caí, nusu seri huamuá'itiche.

⁶ Ayeé nu tí'ijxe'eve'e ti ij ayén tejamuá'amitiejte'e tej caí huamuá'itiche iteen.

⁷ Mi teajta iteen, ayéé tu tí'ijhuavii í Dios sej si caí ti'iti jín auteáturan. Catu tiyen ta jime'en rahuaahuau ti ij ayén tejamuá'amitiejte'e tej tiyen te'ijna jín te'ará'asten, sino sej si siyen huá'ini a'ij ti tiraavíjte'e. Capu amín a'ij, ti pua'a ayén tejamuá'amitiejte'e tej huamuá'itiche nusu tecaí.

⁸ Ayeé nu 'een jín niyen tejá'amua'ixaate'e, a'iné catu te'ijna jín antítamua'aree tej raatá'ijmii te'ijna ti tzáahuati'ira'a jín seijre'e, sino teen tu te'ijna jín antítamua'aree tej ti tiu'utévaire'en te'ijna jime'e ti tzáahuati'ira'a jín seijre'e.

⁹ Teen tu xaa tiyen tátemua'ave'e te'ijna jime'e ti caí tó'uca'anisti'i itejmi, teajta te'ijna jime'e sej mú'een seri huatéjca'ane í ru tzajta'a í tavástar'a jemi. Ayeé tu mú'ejmi jime'en tí'ijhuavii ti ij Dios ayén amuaanaíjmire'en.

¹⁰ Ayeé nu ye'imúa huatéjvee niyen tejá'amuyu'use'e ti ij caí ayén tiú'ujxe'eve'e á'ara'ani nej ni niyen amuaatamuári'eriste'en ne'ijna jime'e ti nevástar'a ayén tinaa'ijca nej ni rí'i amuáaruuren. Capu xaa ne'u a'ijna jín ayén tinaa'ijca nej ámuaté'uuna.

Huá'ateujte'e, a'í pu ajta ra'antipúa'ajte

¹¹ Setá'aj huaújtemua'ave'en, ne'ihuaamua'a. Setá'aj rí'i huaújruuren se'ijna jime'e a'ij sej ti'itíjcha'íi. Setá'aj seajta siyen rá'astijre'e í nej jín á'amuahuvii. Setá'aj seajta siyen che'atá sena'a rí'i tiú'umua'ati, setá'aj seajta ruxiéehua tí'itechejca. Ti pua'a siyen huá'ini, a'í pu mú'ejmi tzajta'a huatéjturaasin a'ijna í Dios ti ayén já'amuaxe'eve'e, ti ajta amua'anpuá'ajte'en.

¹² Setá'aj siyen huaújteujte'en, xu'íteújpi'itze'axi'in se'ijna jime'e sej naími'i Cirístu'u jetze ajtémecan.

¹³ Naími'i í mej té'atzaahuate'e, í mej majta íye tiújse'iri, a'í mú'á'amuateujte'e.

¹⁴ Ché'e ayén mú'ejmi jemi huatéáturan a'ijna í ti jín rí'i tejamuatá'aca í tavástar'a, a'ijna í Jesús ti ajta Cirístu'u pú'een. Ché'e ajta já'amuaxe'eve'e í Dios. Ché'e ajta a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén huatéáturan mú'ejmi jemi naíjmi'ica. Ché'e ayén tejá'uré'enen. Antipúa'areca'a.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'ímej í mej Gálatas a'uchéejme'ecaa

Pablo pu huá'ateujte'e

¹⁻² Inee, inee í'l'i Pablo, naíjmi'íca jamuan í ne'ihuaamua'a í mej nee jamuan yé huateí, teen tu yé tejá'amuayu'use'e mú'ejmi mi sej e'etiújse'íre mu'liciacíe u Galacia. Nee nu ne'ín pú'een sej í ti Dios neja'uta'íteca'a. Capu teví na'a neja'uta'íteca'a, capu ja'atí ajta na'antíhuau sino a'í pu'u í Jesús ti í'l'i Ciriístu'u, ajta í táatajra'an ti a'ín pú'een í Dios ti ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mi'íchite.

³ Ché'e a'ín í Dios í tej rájya'upua, ajta a'ín í tavástara'a a'íjna í Jesús ti ajta í'l'i Ciriístu'u, miché'e me'ín r'í'í tej amuaatá'an rux'í'eví'ira'a jime'e, miché'e majta r'í'í tej amuhuaté'pua'ajte'en í á'amuatzajta'a. ⁴ Ché'e ayén éene'en, a'íné a'í pú'u í tavástara'a huataúra'a ti huámí'ini ta jetze me'ecan ti ij a'ín tu'írájtuaani a'ímej tzajta'a í mej a'ij pua'a tí'tetújcha'íi í mej yen japuan huachéjme íyen chaanaca japua. Ayee pu tí'ijxe'eve'e í Dios í tej rájya'upua ti a'ín Jesús ayén huárini. ⁵ A'ij pu jín tiché'e tíyen r'í'í tiraatá'an tíj na'a rusén jime'e. Ayee pu'u, ché'e ayén teja'uré'enen.

Capu máaj niuucari í ti jín hua'irátuaasin a'íjna í Dios

⁶ Jé'ecan nu a'ij pua'a te'utánmua'a ne'íjna jime'e sej siyen ca'anacan mé rúhuua'ana se'íjna ti amuaatajé sej si ra'arab'astjire'en sej a'íné Ciriístu'u pu a'amua japua huaniú rux'í'eví'ira'a jime'e. Mú'een xu mé rúhuua'ana sej si seicié tira'ancuré'an seica í niuucari í sej nu'u jín huataújtemua'ave'en.

⁷ Mí ajta caí, capu a'atzu a'ín pú'een sej í niuucari í ti jín Dios amua'irátuaasin. Ayee ne'ase seica mó á'amua'itziite'e sej si caí ché'e r'í'í tí'té'ujmua'ate. Tij mecaí miyen tí'tese'e mej seicié ráaruuren í niuucari ti xaa a'ij tí'tíj jíme'en tí'iraxa í Ciriístu'u. ⁸ Aru ti pua'a ja'atí ayén seicié tejá'amua'ixaate'e í niuucari ti caí ayén namuajre'e a'ij tej teri tejamuá'ixaa, ché'e Dios puajjti raatá'an. Capu amín a'ij ja'atí ti pú'een ti ayén seicié tejá'amua'ixaate'e, ti pua'a inee na'ari sej ti tí'ivaire'e u ta japua.

⁹ Tu'uri tiyen tejá'amua'ixaa. Teajtáhuua'a tu tiyen tejá'amua'ixaate'e yee ti pua'a ja'atí ayén seicié tejá'amua'ixaate'e seica í niuucari ti caí ayén namuajre'e a'ij tej teri tejamuá'ixaa, ché'e Dios puajjti raatá'an.

¹⁰ ¿A'íné setí'imua'atze mú'een neetzi jime'e? ¿Ni qui yee nej niyen ráahuausin í teite tzajta'a mej mi r'í'í tinaasej' nusu nej niyen ráahuausin í Dios jemi ti a'ín xaa r'í'í tinaasej'í? ¿Ni qui ayén tejamuá'amítejte'e nej ne'íjna jín niyen tí'tese'e nej ni r'í'í tihua'utá'an í teite? Tí pua'a ayén té'eme'enche'e nej ne'íjna jín tí'tese'e, capu ché'e r'í'iríista á'ame'enche'e nej niyen nicu tí'ijvaire'e í Ciriístu'u.

Capu nu'u rusej a'ij tirájteu a'ij ti tí'tíj jín tí'ivaire'e í Ciriístu'u jemi

¹¹ Ayee nu tí'ijxe'eve'e, ne'ihuaamua'a, sej si ráamua'ati ti caí ja'atí rusej a'ij tirájteu í niuucari í nej jín tejamuá'ixaa. ¹² Canu ra'ancuré'a teite jemi. Capu ja'atí ayén tineemuá'ate, sino í Ciriístu'u, a'í pu tinaatasej'rate a'íjna ti avítzi'ihuaca'a í Dios jemi.

¹³ Seajta mú'een, xu'uri ráamua'areerí'í a'ij nej tí'ijr'í'irejca'a í jéjcuá'imua net'íj nauj rá'astjire'eca'a í hua'aye'ira a'íme í mej Israél jetze ajtémecan. Na'aranca'anécan nu jín a'ij pua'a huá'aruurejca'a a'ímej í mej Ciriístu'u jemi sejre'eca'a. Nee nu tí'tese'eca'a nej hua'antipua'ajte'en naíjmi'íca. ¹⁴ Jaitze'e nu rá'astjire'eca'a í nevaújsimua'a teecan tíhuá'aye'ira caí a'íme í nexí'ej teite, í mej Israél jetze ajtémecan, í mej majta miyen tí'tetei net'íj inee. Naíjmi'íca nu huatémua'íti ne'íjna jime'e í nej raay'í'tihua'a í taje'irá.

¹⁵⁻¹⁶ Mí ajta Dios, a'í pu na'antíhuau net'íj caí xi huanú'ihua. A'í pu ajta naatajé a'íjna jime'e ti ná'ancu'uvajxi rux'í'eví'ira'a jime'e. Tí'ij í ra'aránajcheca'a nej ráamua'ati a'íjna ti í'l'i yaujra'an nej ni niyen tíhuua'utá'ixaate'en huá'a tzajta'a a'ímej í mej caí Israél jetze ajtémecan. Tí'ij Dios ayén náaruu, canu ja'atí jemi a'atanéj ti ij a'ín tinaamuá'aten a'ij nej tí'tíj jín niyen huárini. ¹⁷ Canu neajta ne'uun a'ujnéj ánti Jerusalén nej ni huá'umuuae a'ímej í mej amuacá antíhuaviihuaca'a net'íj caí xi inee, sino á'iyen nu ne'uun a'atanéj u Arabia. Aj nu ní'ijta ne'uun á'ume u Damasco.

¹⁸ Huaíca nine'ira'a nu ne'uun é'etee. Aj nu ni ne'uun a'ujnéj ánti Jerusalén nej ni ráamua'ati ne'íjna í Pedro. Neajta nu jamuan á'ucatií a'achú cumu hua'apua itieerí. ¹⁹ Sej nu neajta ne'uun a'uséj ne'íjna í Jacobo ti í'l'i juutzejra'an í tavástara'a. Canu máaj ja'atí a'uséj ti huá'a jetze ajtémecantaca'a a'íme í mej antíhuaviihuaca'a. ²⁰ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuatí'ira'a jime'e ti a'ín Dios ajta ramua'aree nej caí hua'ítzi jín tejá'amuayu'use'e.

²¹ Neajta á'iyen, ne'uun u a'ará'a ne'újna í seij chuéjra'a japua u Siria, neajta ne'újna u Cilicia. ²² Majta a'áime í mej me'uun a'uchéjme í mej majta Cirístu'u jemi seijre'e, capu ja'atí nemua'ajcaa.

²³ A'áí mu'u niuucari namuajraa'a tijn: "A'áí pu yeehui a'áin pú'een í ti ajmí'i a'ij pua'a taruurejca'a. Mí ajta íjii pu yeehui ayén tihuá'a'ixaate'e á'aye'i í teite mej mí miyen tira'ará'astijre'en í ye'irá' í ajmí'i ra'antipua'ajte'emí'icaa." ²⁴ Majta a'áime, r'í'í mú tiraatá'aca í Dios ineetzi jime'e.

2

A'áí mú nu'u ra'ancuré'evi'iti a'áimej í mej tiu'uta'ájte'íre

¹ T'í'ij ari ayén teuumé'eca a'achú cumu tamuáamuata'a japuan muáacua nine'ira'a, neajtahua'a nu ne'uun a'ujnéj ánti Jerusalén ne'ájna jamuan í Bernabé. Neajta nu ne'ín a'uví'ití í Tito. ² A'uun nu a'ujnéj ne'ájna jime'e ti Dios ayén ca'aníjra'a naatá'a. A'uun nu tihua'utá'ixaa nain jime'e í niuucari a'ij nej ye'í tihuá'ihuá'ixaate'esin ne'áimej í mej caí Israél jetze ajtémé'ecan. Aru avíitzi nu jín niyen huaríj huá'a jemi í mej nu'u tihuá'áijte'e. Aye'e nu een jín huaríj ti ij caí ja'atí tina'antiú'uuni'i a'ájna jime'e a'ij nej rici. Tí pua'a ayén tina'antiú'uuni'i, capu ché'e tí'ití huatéváire'esin a'ij nej rici.

³ Mí ajta caí, capu ayén te'irájraa a'ij mej í seica, tí'ijxe'eve'eca'a a'íné a'áime í mej tihuá'ajte'eca'a, camu miyen raata'íteca'a a'ájna jime'e í mej ra'antisíjchixi'ín í runavij, a'íné huá'a jetze pu ajtémé'ecan í griego a'ájna í Tito. ⁴ Aye'e pu een jín huatasejre'itejmi jemi a'íné seica mú avíitzi jín uteájrupi itejmi tzajta'a mej mí tájeeve a'ij tej tí'ití'itacha'áí iteen í Cirístu'u jemi ti a'áin ari tu'irájtuua. A'áí mú miyen rusejrataca'a mej nu'u téjmi jetze ajtémé'ecan.

Mí majta caí, camu. Metí'ihuá'itaca mu'u. Aye'e mu'u rax'í'evé'eca'a micu mej mí titaata'ájte'en ca'anéjri jime'e. ⁵ Catu a'atzu hua'utá'a mej mí miyen titaatémua'ítin, a'íné ayé'e tu tí'ijxe'eve'eca'a ti auj rí'írísta á'ara'ani sej ráanamua tzáahuatí'ira'a jime'e í niuucari tí jín Dios amua'íratuuaasín.

⁶ Majta a'áime, í mej nu'u huápi'í mú ruxe'eve'e, camu máaj a'ij tirájteu mej mí majta me'ín raanájimire'en a'ij nej tihuá'ihuá'ixaa í teite í mej caí Israél jetze ajtémé'ecan. Ajta, capu ne jetze ruxe'eve'e ti pua'a mej miyen huápi'í ruxe'eve'e nusu mecaí, a'íné Dios pu rux'í'ej na'a hua'ancuré'evi'itici í teite, matíj mena'a pua'amé.

⁷ Mí majta me'ín, matí'íjtá'ij ayén tihuá'amítiejte'eca'a ti a'áin Dios ayén che'atá na'a tinaata'ájte'eca'a ineetzi tíj ajta ayén a'áí tiu'uta'ájte'eca'a a'ájna í Pedro. Tihuá'amítiejte'eca'a ti Dios ayén tinaata'ájte'eca'a nej ní tihuá'utá'ixaaate'en a'áimej í mej caí Israél jetze ajtémé'ecan ne'ájna í niuucari tí jín Dios hua'irájtuua. Mí ajta a'áin, í Pedro, Dios pu ayén tiraata'ájte'eca'a ti ayén tihuá'utá'ixaaate'en a'áimej í mej Israél jetze ajtémé'ecan.

⁸ Aye'e pu'u na'a, a'íné a'áin tí'ímuari'eca'a í Pedro jamuan tí ij tiraata'ájte'en tí a'áin huá'a jamuan u á'ume'en í mej Israél jetze ajtémé'ecan, a'áí pu ayén che'atá na'a tí'ímuari'eca'a ineetzi jamuan nej ní huá'a jamuan u á'ume'en í mej caí Israél jetze ajtémé'ecan.

⁹ Majta me'ín í mej huaíca, a'ájna í Jacobo, ajta a'ájna í Pedro, ajta a'ájna í Juan, a'íi mú a'áin pu'éne'e í mej jee antiújmua'aree a'áimej jemi í seica í mej Dios jemi seijre'e. T'í'ij ari ayén tihuá'amítiejte'eca'a tí Dios ayén rí'í tinaatá'a, aj mú mí temua'a naa tina'ancuré'evi'iti, majta me'ín temua'a naa te'encuré'evi'iti me'ájna í Bernabé. A'áí mú xaa miyen tiraax'í'epi'íntare itejmi jime'e tej nu'u huá'a jamuan u á'uju'un a'áimej í mej caí Israél jetze ajtémé'ecan tej tí tiyen tihuá'utá'ixaaate'en, majta miyen ru jetze mej nu'u a'áimej jemi u á'uju'un í mej Israél jetze ajtémé'ecan.

¹⁰ A'áí mu'u tájhuaviiri'í tej nu'u a'áimej autámua'aree teuche'e í mej caí a'ij té'eviiuca'í tej nu'u hua'utéváire'en. Neajta inee, nee nu xaa ahuánca'ane nej ní nexí'evi'ira'a jín niyen huá'ini.

Pablo pu ra'ajté'axi a'ájna í Pedro a'ujna já'ahua'a u Antioquía

¹¹ Ajta a'áin í Pedro, tí'ij a'uun a'atanéj u Antioquía, nee nu ra'ajté'axi í jemin, a'íné a'áí pu a'uté'ítzee tí'itíj jime'e. ¹² Matí'íj caí xí á' a'atanéj seica í teteca jamuan a'ájna í Jacobo, ayé'e pu rijcaa a'ájna í Pedro. Huá'a jamuan pu tí'icua'acare'e a'áimej í mej caí Israél jetze ajtémé'ecan. Mí ajta a'áin, matí'íj e'iré'ene a'áime í seica, Pedro pu ayén a'utéjche tí ajtára'ani huá'a jemi í mej caí Israél jetze ajtémé'ecan. Capu ché'e huá'ajaahuat'e'eca'a a'íné huá'atziine'eca'a a'áimej í mej huá'a jetze ajtémé'ecan a'áime í mej miyen ra'antisí'iche í runavij.

¹³ Majta í seica í mej Israél jetze ajtémé'ecan, camu majta miyen huaríj jé'iyecan jime'e sino miyen hua'ítzi jín rusejrataca'a a'ij tí ajta huaríj a'ájna í Pedro. A'áí pu jín te'uteujhua'ítze ajta a'ájna í Bernabé. ¹⁴ T'í'ij ayén tina'amítiejte'eca'a mej caí miyen rí'í titetíjcha'íica'a tzáahuatí'ira'a jime'e a'ij tí tí'ítamua'ate í niuucari, matí'íj neseí'iraca'a í teite niyen tiraata'ixaa ne'ájna í Pedro tijn: "Mú'ee pej huá'a jetze ajtémé'ecan í mej Israél

jetze huanéj. Mí pajta mú'ee, ayéé pepu'u ti'ti'á'acha'íi matíj a'íime í mej caí Israél jetze ajtém'e'ecan. Pecaj xaa ne'u piyen ti'ti'á'acha'íi. ¿A'iné een jime'e piyen huá'aruure pe'íimej í mej caí Israél jetze ajtém'e'ecan mej mi miyen te'ararasten tihuá'aye'ira a'íime í mej Israél jetze ajtém'e'ecan?"

Dios pu ayén najími'ica huirátuaasin matíj mana'a mej té'atzaahuat'e

¹⁵ Teen tu huá'a jetze ajtém'e'ecan te'íjna jime'e te'j Israél jetze huanéj. Catu huá'a jetze ajtém'e'ecan a'íimej í mej auté'ítzea'ara í Dios jemi. ¹⁶ Teen tu tiyen ramua'aree a'íj ti een í Dios jemi ti ja'atí ri'éene'ecán jín huateáturan í jemin. Capu xaa ne'u ti'ti'á'acha'íi tiraatévaire'en a'íjna í ja'atí ti pua'a nain jín ararasten a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta, sino a'í pu xaa ri'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi ti pua'a a'íin ra'ará'astijre'en í Jesús ti ajta i'í Cirístu'u. Teajta iteen, ayéé tu teajta iteen teri rá'atzaahuat'e te'íjna í Cirístu'u ti ajta i'í Jesús te'j ti tiyen ri'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi a'íjna jime'e te'j ra'ará'astijre'en te'íjna í Cirístu'u. Catu xaa ne'u ra'ará'astijre'e te'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta a'iné capu ja'atí ri'éene'ecán jín huateáturaasin í Dios jemi ti pua'a ra'ará'astijre'en a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta.

¹⁷ Ari ti pua'a ayén te'irájra'ani te'j tiyen a'íj pua'a éene'ecan jín huateáturan matíj a'íime í mej caí Israél jetze ajtém'e'ecan te'íjna jime'e te'j tiyen ráahuasin te'j ti tiyen ri'éene'ecán jín huateáturan jemin í Cirístu'u, ¿a'iné na'aquí huataújmu'a? ¿Ni qui ayén huataújmu'a, ti Cirístu'u ca'aníjra'a tatá'a te'j ti tiyen a'íj pua'a ti'titacha'íi? Capu xaa ne'u, capu a'atza. ¹⁸ Mí neajta inee, ti pua'a neajtahua'a nena'a ra'ut'éjcheni nej ra'ará'astijre'en í nej nejmí'í raatapuá'ajta'ca'a nej niyen rá'astijre'eca'a, ti pua'a niyen huá'íni neajtahua'a, ayéé pu huataújmu'a tíjín yee na'ut'é'ítze ti'tíj jime'e net'íj amuacaícan raatapuá'ajta'ca'a.

¹⁹ A'íj pu jín, net'íj rá'astijre'eca'a í niuucari í mej jín tí'ajta, ayéé pu teja'uré'ene ti caí huatá'íristareca'a nej nain jín aráne'astijre'en. A'íj pu jín ayén pu huataújmu'a, cu xiee nej huam'íi jemin a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta nej ni ruurican huateáturan í Dios jemi. ²⁰ Naac'íi ajta ineetzi mej mi miyen náaruuren mat'íj rá'utatai í Cirístu'u í cúruu jetze. A'íj nu jín caí ché'e nena'a ruurican huateájturaa sino ruurican pu huateájturaa a'iné Cirístu'u pu ruurican seijre'e neetzi jetze. Ajta a'íj nej r'íi ti'itíncha'íi íjii nej nauj ratéhu'a'ira'a, ayéé nu aránca'ane ne'íjna jime'e nej ra'ará'astijre'en ne'íjna ti i'í yaujra'an pú'een í Dios. A'í pu icu naatax'íeve, ajta huataúra'a ti huám'íini neetzi jetze me'ecan.

²¹ A'íj nu jín caí mé rúujisin ne'íjna í ti Dios jín r'íi tinaatá'a rux'íevi'ira'a jime'e. Ayéj xaa ne'u, ti pua'a ri'íríistanche'e ti ja'atí ayén ri'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi a'íjna jime'e ti nain jín ra'ará'asten a'íjna jime'e í niuucari í mej jín tí'ajta, capu ché'e ti'ti' huatevaá're'enche'e ti huam'íi í Cirístu'u.

3

Jíme'en a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta, ajta í mej té'atzaahuat'e

¹ Mú'een, mi sej Galacia a'uchéjme, caxu a'atza mé úumu'a'aree mú'een. ¿A'ataani á'amuaaxí'éenereca'a se'j si siyen a'íj pua'a mé titeumuá'aren? Mú'ejmi jemi tu temua'a naa te'jmu'aatá'ixaa mej rá'utatai me'íjna í Jesús ti ajta i'í Cirístu'u.

² Niché'e sej te'jmu'aata'íhu'a'u. ¿A'iné sej si éeni'íci'e ra'ancuré'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios? ¿Ni qui se'íjna jín sej rá'astijre'eca'a í niuucari í mej jín tí'ajta na'ari se'íjna jín sej rá'atzaahuat'e'eca'a í sej ráanamuajr'íi ítejmi jemi? ³ ¿Ni tzaa siyen r'íi huá'íi caí mé te'uúmu'a'aree? Ayee xu ra'ut'éjhu'í se'j si siyen aráujca'ane se'íjna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. ¿Ni tzaa ayén te'jmu'a'ámitieje se'j si siyen raana'íjmire'en sej ra'ará'astijre'en í tavástar'a'a se'íjna jime'e sej ru jetze a'íj tirá'jteu ru'íjmu'a'a sena'a? Capu xaa ne'u a'íj tí'írí'iri.

⁴ Najími'í tíj na'a í ti Dios jín r'íi te'jmu'aatá'a, ¿ni qui ayén te'jmu'aáruu ti íj ayén éene'e á'ara'ani ti nain te'já'uveti? Mí ajta, capu xaa ne'u a'íj ámitieere'e ti pua'a nain te'já'uveti nusu caí. ⁵ ¿A'iné een jime'e Dios raata'íteca'a í ruxíejniu'uca ti a'íin mú'ejmi jemi huateáturan? Ajta, ¿a'iné een jime'e Dios ayén tiu'umuá'íej mú'ejmi jemi a'íjna jime'e ti raar'éan í tí'imuari'íhuu ti huá'íi ruxe'eve'e? ¿Ni qui ayén huaríj a'íjna jime'e sej ra'ará'astijre se'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta? Capu a'atza xaa ne'u, sino ayéé pu'u huaríj a'íjna jime'e sej rá'atzaahuat'e'eca'a í te'j teri te'jmu'a'á'ixaa.

⁶ Ayee pu che'atá na'a té'atzaahuat'e'eca'a a'íjna í Abraham teecan a'íj ti Dios tiraata'ixaa. A'íj pu jín, Abraham ri'éene'ecán jín huateájturaa í Dios jemi. ⁷ Setá'aj siyen ráamua'aree se'íjna ti jime'en yee matíj mena'a pua'amé í mej té'atzaahuat'e'e, a'íi mú nu'u a'íin pú'een í mej jetzen airáane a'íjna í Abraham teecan.

⁸ Ajta, jécua imuá, a'í pu ayén té'eyu'usi'ihuaca'a í yu'uxari jetze ti Dios ayén ti-hua'atá'acare'en a'íimej í mej caí Israél jetze ajtém'e'ecan mej mi ri'éene'ecán jín huateáturan í jemin a'íjna jime'e í mej té'atzaahuat'e'e, micu. Ajta a'íin í Dios, amuacaícan pu ayén tiraata'ixaa a'íjna í Abraham teecan a'íjna í niuucari ti jime'en Dios hua'írájtuaani, ayén

tíjín: “Naíjmi'ica í teite í mej huachéjme íyien chaanaca japua, nee nu yee rí'í tihua'utá'asin mú'etzi jime'e.”

⁹ A'íj pu jín, naíjmi'ica í mej té'atzaahuat'e, Dios pu rí'í tihua'utá'asin jamuan a'íjna í Abraham teecan ti ajta rá'atzaahuat'e'eca'a í Dios.

¹⁰ Mí ajta a'íime í mej ra'ará'astijre me'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta, naíjmi'ica pu puaíjtzí huatá'asin í Dios, a'íné ayée pu té'eyu'usi'í tíjín: “Puaíjtzí pu yee tiraatá'asin ja'atí ti na'a ti caí nain jín ra'ará'astijre'en a'íj ti ye'í té'axa jetzen í niuucari í mej jín tí'ajta.” ¹¹ Ajta a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta, capu rí'írí ti a'ín ayén ráaruuren í ja'atí tí'íj ayén urar'ene'acan jín huatá'aturan í Dios jemi. Ayee pu'u éene'e ja'á'araa a'íné ayée pu ajta té'eyu'usi'í tíjín: “A'íi pu hui ti rí'éene'e jín huatá'ajturaa í Dios jemi, a'íi pu yee ruuri a'ame a'íjna jime'e, icu, ti a'ín ayén té'atzaahuat'e.”

¹² Tí pua'a ja'atí ayén ra'ará'astijre'en í niuucari í mej jín tí'ajta, capu ayén ruxe'eve'e ti a'íjna ja'atí té'antzaahuat'e'en, sino ch'é'e ra'ará'astijre'en pu'u a'íjna í niuucari a'íné ayée pu té'eyu'usi'í tíjín: “A'íjna ti yee ayén ra'ará'astijre'en a'íj ti té'eyu'usi'í í niuucari jetze, a'íi pu yee a'íjna jín rí'í tí'tí'ájcha'íi a'ame.”

Single Line Composer ¹³ Ajta a'íjna í Círístu'u, a'íi pu tí'urájtuaa ti ij caí puaíjtzí táací'ti a'íjna jime'e tej caí rá'astijre'e í niuucari í mej jín tí'ajta. Puaíjtzí pu xaa raac'íi ta jetze me'ecan a'íné ayée pu té'eyu'usi'í tíjín: “Puaíjtzí pu yee raatá'asin ja'atí ti na'a mej rá'atatan í cipej jetze.” ¹⁴ Ayee pu a'íjna jín tí'á'araa ti ij ayén tíhuá'uci'íti a'íime í mej caí Israél jetze ajtémecan a'íjna í tí jín Dios rí'í tiraatá'a a'íjna í Abraham teecan, ti ij ajta tej te'íjna jín té'atzaahuat'e'e tej tíj ra'ancuré'an te'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios a'íj ti a'ín ari te'ataújratziiri'í.

Jíme'en í niuucari í mej jín tí'ajta ajta a'íjna ti jín Dios te'ataújratziiri'í

¹⁵ Casí'i, ne'ihuamua'a, tich'é'e te'íjna jín tí'u'utaxá'íj ti tí'irineca tej ti teuj yen huachéjme íyien chaanaca japua. Tí pua'a ja'atí ari ra'uyú'uxaca'a í cuapée jetze í mej jín ra'ancuré'an í tí'á'ara'an í ja'atí ti huam'íi, ti pua'a ari ayén té'eyu'usi'íhúa a'íj ti tiraavíjte'e, capu rí'írí ti ja'atí tí'tí' mááj jetzen ra'uyú'uxa. Ruxe'eve'e mej ra'ará'astijre'en a'íj ti té'eyu'usi'íhúa.

¹⁶ Me'ecui xaa, Dios pu ayén ajm'íi te'ataújratziiri'í tí'tí'j jime'e a'íjna jemi í Abraham teecan, ajta a'íime jemi í mej jetzen a'íránejsin. Aru, capu ayén té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze ti ayén tíhuá'uci'í'tí'iche'e í mej mu'íiti a'íránejsin a'íjna í Abraham teecan jetze, sino ti ayén tí'raac'í'tí'iche'e í tí seíj na'a a'íránejsin. Ajta a'ín tí seíj na'a, a'íi pu a'ín pú'een í Círístu'u.

¹⁷ Ayee pu huataújmua'a a'íjna. Amuacaícan, Dios pu ayén raatá'a í runiuuca í Abraham jemi a'íj ti teja'uré'enejsin. Tí'íjta ari teuumé'eca a'achú cumu muáacuacientos nine'ira'a japuan seité japuan tamuáamuata'a, aj pu'í Dios hua'utá'a a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta. A'íj pu jín, capu rí'írí ti a'ín niuucari ra'uré'uuna a'íjna ti jín Dios amuacaícan tíhuau'íjca í Abraham teecan jemi. A'íj pu jín a'úche'e tí'ivaire'e a'íjna í tí jín tíhuau'íjca.

¹⁸ Ayee pu'u tí'een, a'íné ti pua'a tí'tí' ayén tí'raac'í'ti seíj í ja'atí a'íjna jime'e ti a'ín niuucari í mej jín tí'ajta ayén tiraatá'aca, capu ch'é'e ayée na'a éene'e a'ame ti ayén tí'raac'í'ti a'íjna jime'e ti ja'atí ayén te'ataújratziiri'í ti ayén nu'u teja'uré'enejsin. Ajta a'ín Dios, a'íi pu rux'é'evi'ira'a jín ayén rí'í tiraatá'a a'íjna í Abraham teecan a'íné ayée pu te'ataújratziiri'í.

¹⁹ Tí pua'a ayén een, ¿a'íné ti i Dios hua'utá'a a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta? Ayej xaa ne'u, ayée pu een jín raateájtuaa huá'a jemi mej mí ráamua'aree nain jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi. Ayee pu éene'e á'ame'enche'e ajta na'a caí huatasej're'enche'e a'íjna ti jetzen huanéj a'íjna í Abraham teecan a'íj ti ayén Dios tíhuau'íjca ti ayén té'eme'enche'e. Ajta a'ín í niuucari í mej jín tí'ajta, capu Dios rusefj raateájtuaa huá'a jemi, sino a'íime í mej tí'ivaire'e í ta japua, a'íi mú majta raax'í'epi'íntare mej mí huá'a jemi raateájtuaani me'íjna í niuucari.

²⁰ Ayee pu'u na'a, ti pua'a ayén seijre'e seíj ti í'ixi'epi'íin, a'íi pu tíhuá'ut'é'aire'esin naíjmi'ica í mej tí'irixaate'e, mej mí ra'antipua'á'ajte'en. Mí ajta, seij pu'u pú'een í Dios. Rusefj pu ayén tíhuau'íjca, ajta rusefj pu raanaíjmire.

Jíme'en í tí jín tí'ivaire'e a'íjna í niuucari í mej tí'ajta

²¹ ¿A'íné na'a jí? ¿Ní qui ayén huataújmua'a ti seicié té'axa a'íjna jetze í niuucari í mej jín tí'ajta, ajta seicié té'axa a'íjna ti jín Dios te'ataújratziiri'í? Capu xaa ne'u, a'íné ti pua'a ayén tí'irí'iríistache'e ti taatá'acare'en tej rúurijche'e í Dios jemi a'íjna í niuucari tí huatá'aturaa a'íime jemi, aj pu xaa, icu, rí'iríistaca'a tej rí'í'éne'ecán jín huatá'aturan í Dios jemi a'íjna jime'e tej rá'astijre'e te'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta.

²² Mí ajta, a'íjna í niuucari jetze, ayée pu té'axa mej nu'u naími'í miyen auteájturaa í Dios jemi, a'achú mej mena'a pua'amé yen huachéjme íyien chaanaca japua. Ayee pu een jín té'axa ti ij a'íjna jín rí'iríistan ti a'ín Dios te'ataújratziiri'í ti tíhuá'uci'íti a'íjna jime'e

ra'ará'astjire'en me'ljna í Jesús ti ajta i'í Cirístu'u. Jee xaa ne'u, ayée pu'u na'a ti a'ljna ti jín Dios te'ataújratziiri'l, a'ímej pu tí'ici'iti a'ímej í mej miyen té'atzaahuat'e.

²³ Tí'ij caí xi huatasej're í Cirístu'u tej ti tiyen ra'ará'astjire'en, ayée pu éeni'ici'e seij're'eca'a cumu tej aiteánami'ihuaca'a a'ljna jime'e ti ca'anín jín tacha'i a'ljna í niuucari í mej jín t'í'ajta. Aye'e tu éene'e huateájturaa a'ájna'ímua t'ij na'a ti yú e'iré'ene t'ij íjii ayén huatasej're a'ljna í tej teri t'icu rá'atzaahuat'e. ²⁴ A'íj pu jín, ayén pu tacha'i a'ljna í niuucari ajta na'a caí huatasej're'en í Cirístu'u tej ti tiyen rí'éene'ecán jín huateáturan a'ljna jime'e tej ra'ará'astjire te'ljna í Cirístu'u.

²⁵ Me'ecui xaa ne'u, a'iné ari huatasej're í tej jemin rá'astjire'e, capu ché'e tacha'i a'ljna í niuucari í mej jín t'í'ajta.

²⁶⁻²⁷ Naími'lí xu yaújmua'ame'en pú'een í Dios se'ljna jime'e sej rá'astjire'e se'ljna í Cirístu'u ti ajta i'í Jesús, a'iné Cirístu'u pu á'amuaaneere'e sej si'lí siyen éene'e xá'ara'ani t'ij a'ljna, set'ij sena'a pua'amé huámua'í'ivijhuaca'a í jemin.

²⁸ A'íj pu jín, caí ché'e mé'e já'ahua'a í ti Israél jetze ajtémecan, na'ari ti j'í'lí Griego. Capu ajta mé já'ahua'a í Cirístu'u jemi í ti j'í'lí se'ij ti ca'anéeri jín tí'imuarí'e nusu í ti ruxiéhua jín tí'imuarí'e. Capu ajta jetzen ruxe'ev'e'e í Cirístu'u ti pua'a ja'at'í teáata'a pú'ee'ee'en nusu 'íta'na na'a, a'iné naíjmi'lí xu Cirístu'u jetze ajtémecan. Mú'een xu xaa se'ij teitejra'a pú'een í jemin.

²⁹ Ajta, ti pua'a siyen Cirístu'u jetze ajtémecan, a'íj xu jín seajta yaújmua'ame'en pú'een a'ljna í Abraham teecan, ajta a'íj pu tejá'amuaci'iti a'ljna ti jín Dios te'ataújratziiri'l.

4

Cirístu'u pu'u raay'í'iti ti r'í'í taateájtuaani t'í'ij Dios taatéya'upua'jta

¹ Niché'e niyen neajta se'ij tiu'utaxáj. A'ljna í ja'ati ti ayén nain tiráaci'iti, meenti auj pá'ari'ista, ayée pu che'atá na'a een t'ij ajta se'ij ti ca'anéeri jín tí'imuarí'e. Capu amín a'íj ti ari nain tí'á'ara'an pú'een. ² Ruxe'ev'e'e ti a'íjín hua'ará'astjire'en a'ímej í mej racha'í'i, í mej me'ljna jín antiújmua'aree mej tiu'ucha'í'ín nain í tí'á'ara'an ajta na'a caí ari ayén te'ararústen a'achú pua'an nine'ira'a ti ari pí'tí'ihuáujxi'epi'íntari'iri'l, ayée tu éeni'ici'e seij're'eca'a mat'ij a'íjme í mej ca'anéeri jín tí'imuarí'e a'iné teuche'e tu rá'astjire'eca'a í tihuá'aye'ira í mej ru'jímua'a mena'a rájteu í mej Israél jetze ajtémecan.

³ Aye'e pu che'atá na'a éene'e já'araa ítejmi jemi. Tí'ij caí xi teja'ur'é'ene a'ljna xicá'jra'a ti jetzen tí'itaci'iti a'ljna í ti ari pí'tí'ihuáujxi'epi'íntari'iri'l, ayée tu éeni'ici'e seij're'eca'a mat'ij a'íjme í mej ca'anéeri jín tí'imuarí'e a'iné teuche'e tu rá'astjire'eca'a í tihuá'aye'ira í mej ru'jímua'a mena'a rájteu í mej Israél jetze ajtémecan.

⁴⁻⁵ Mí ajta Dios, t'í'ij ari teja'ur'é'enen a'ljna xicá'jra'a ti jetzen ayén raax'í'epi'íntare, a'íj pu ruyauj a'uta'íteca'a ti yé ve'ecáanen. Ajta a'íjín yaujra'an, a'íj pu huanú'ihuaca'a í 'íta'a jetze, ajta ayén tiraaci'iti ayén tira'ará'astjire'en í niuucari í mej jín t'í'ajta, ti íj a'íjín hua'irájtuani a'íjme í mej ca'anéeri jín rá'astjire'eca'a me'ljna í niuucari í mej jín t'í'ajta, tej ti tiyen ra'ancuré'an nain a'íj ti tiraav'jite'e ti titáaci'iti a'ljna jime'e ti Dios ayén taatéya'upua'jtaca'a.

⁶ A'iné mú'een xu yaújmua'ame'en pú'een í Dios, Dios pu ye'uta'íteca'a í ruyauj xié'ni'u'uca t'í'ij a'íjín xié'ni'u'ucare'ara'an huateáturan í á'amuatzajta'a. A'li pu a'íjín pú'een í xié'ni'u'ucari ti ayén rájje tijjín: "Abba, mí pej n'í'iyapua." ⁷ A'íj xu jín caí ché'e ca'anéeri jín tí'imuarí'e sino xu'uri yaújmua'ame'en pú'een. A'iné mú'een xu'uri yaújmua'ame'en pú'een, Dios pu ajta ayén amuáaruu ti tí'it'ij tejamuáaci'iti.

Pablo pu a'íj te'ujmuajca a'imej jime'e í mej té'atzaahuat'e

⁸ Jé'cua ímuá, set'í'ij caí xi ramua'ajcaa í Dios, mú'een xu ca'anéeri jín tihuá'avaire'eca'a a'íjme í mej caí miyen huatasej're mej mí dioosi pu'éene'en muá'ara'ani sino teite mu'u miyen tí'ijxe'ev'e'eca'a. ⁹ Aru íjii, sej seri ramua'ate í Dios nusu íjii ti Dios r'í'í tejamuáatá'a a'ljna jime'e ti á'amua'ajte mú'ejmi, za'iné auj tí'iri'iri ti tí'it'í ca'an'jra'a amuaatá'an sej si'lí seajtáhua'a ra'ará'astjire'en í tihuá'aye'ira ti caí tí'it'ij vaire'e, í ti caí amuatá'acare'e sej r'í'í me títeumuá'are'en? ¿Ni quí siyen huataúra'an sej seajtáhua'a ca'anéeri jín tiu'ut'évaire'en se'ljna jime'e í niuucari?

¹⁰ Mú'een xu siyen tiraayi'itihu'a'an se'ljna jime'e ti ari a'ájna teja'ur'é'ene í xicaj ti jetzen tí'it'í a'íj huar'ij na'ari í máxcira'lí ti jetzen tí'it'í teja'ur'é'enejsin nusu a'ájna t'í'ij ari pí'tí'irici víta'ari tzajta'a ca'ín x'ícata'a. Seajta se'ljna autámua'areeri'lí í nine'ira'a í mej jetzen miyen tí'ijri'iree tí'it'ij jime'e. ¹¹ A'íj nu jín niyen tí'it'izii'ne'e mú'ejmi jime'e. Ayej ne'ase capu tí'it'ij huaté'ái nain í nej jín tiu'umuá'iej mú'ejmi tzajta'a.

¹² Ne'ihuamua'a, ayée nu te'já'amuahuavii sej siyen rijca net'ij inee. Aye'e nu neajta tí'it'íncha'í'ica'a set'ij mú'een, set'í'ij caí xi ramua'ajcaa í niuucari í mej jín t'í'ajta. Net'í'ij ne'uun á'ucatií a'amua jamuan, caxu tí'it'ij jín auteájturaa inee'tzi jemi. ¹³ Net'í'ij amuaca'í'ican tejámuaatá'ixaa í niuucari ti jín Dios amua'irájtuani, ayée nu tí'icui'í'ican jín niyen huar'ij. ¹⁴ Jé'hua pu huá'ipi'í ámuatamuá'ri'eristareca'a a'ljna jime'e nej niyen tí'icui'í'icaa. Mí seajta mú'een, caxu naataxána'ajve. Caxu seajta naatéxiehuataca'a, sino temua'a xu naa

tína'ancuré'evli'ti yee cumu nej a'ín pu'éene'en sej ti tí'lvaire'e u ta japua na'ari nej inee a'ín pu'éene'en í Círístu'u rusej ti ajta i'í Jesús.

¹⁵ ¿A'íi tá'uj tzaa huaríj sej si caí ché'e siyen rí'i naa tiú'ujtemua'ave'e setj sejmí'i éene'e netí'ij ne'uun á'ucatií a'amua jamuan? Jee xaa ne'u, rí'írí nej niyen raataxáj tzáahuatí'íra'a jime'e yee ti pua'a rí'írístanche'e a'ájna'ímua sej siyen huárini, ayée xu ra'ítatu'tutú'unche'e í á'amua'j'ísi, seajta naatatú'tutu'ute'enche'e ineetzi. ¹⁶ ¿A'íné na'a qui? ¿Ni seri néjcha'íre'e se'íjna jime'e nej niyen tzáahuatí'íra'a jín tejá'amua'ixaate'e?

¹⁷ Majta a'íime í teite, jeihua mú á'aviicua'íre'e mej mi amuaatémua'ítin mej mi rujímua'a mú'ejmi jime'e huaújtemua'ave'en. Ayee mú tí'ijxe'eve'e tej tij jál'íta'a a'utácíine sej si caí ché'e á'aviicua'íre'e téjmi jamuan sino sej si siyen sicu rí'i tilhuá'axe'eve'e a'íimej. ¹⁸ Naa pu xí'epi'in ti pua'a ja'atí á'aviicua'íre'e sej si rí'i tiraatéxe'eve'en. Ajta capu ayén ruxe'eve'e nej ne'uun á'ucatií a'amua jamuan. A'íi pu'u ché'e a'ín a'utéviicua'íre'en a'íj ti tiraavjíte'e a'íjna jime'e ti f'ixi'epi'in.

¹⁹ Mí sej ní'íi'írijmua'a, jeihua nu tirajpua'ítzi na'ame mú'ejmi jime'e, ayén cumu í 'íta'a ti ra'utacu'íne pa'ari'í jime'e. Ayee pu té'eme ajta sena'a caí siyen che'atá sena'a rí'i titetújcha'íi tíj a'íjna í Círístu'u. ²⁰ Canu a'atzu ramua'aree a'íj nej ye'í huárini mú'ejmi jime'e. Rí'í cu nena'a ne'uun á'ucati'jche'e mú'ejmi jemi nej ní'í caí ché'e tejá'amua'yuse'e nena'a, sino nej ni tejamaú'ixaate'en seneseíraca.

A'íjna í Agar, ajta a'íjna í Sara, í tej jime'en yaú'ítíe tá'ara'ani í mej hua'apua

²¹ Setá'aj siyen tinaatá'ixaate'en mú'een mi sej siyen raxí'eve'e sej si ra'ará'astijre'en se'íjna í niuucari í mej jín tí'áijta, ¿ni tzaa secaí siyen tiráanamua'jri'í a'íj ti té'axa a'íjna jetze í niuucari? ²² Ayee pu té'eyu'usi'í ti nu'u hua'apuaca tipe'eristemua'a í mej teteca a'íjna í Abraham teecan. Sej pu nu'u jetzen huanú'ihuaca'a a'íjna í 'íta'a ti nu'u ca'anéeri jín tí'imuari'íeca'a, ajta í se'íj, a'íi pu nu'u jetzen huanú'ihuaca'a a'íjna í 'íta'a ti nu'u ruxiéehua á'uche'ecane'e.

²³ A'íjna ti huanú'ihuaca'a a'íjna jetze í 'íta'a ti ca'anéeri jín tí'imuari'íeca'a, a'íi pu nu'u che'atá na'a ayaana éene'en huanú'ihuaca'a matj í tí'íríi. Ajta nu'u í se'íj, a'íjna ti nu'u huanú'ihuaca'a jetzen í 'íta'a ti nu'u ruxiéehua á'uche'ecane'e, a'íi pu a'íjna jín huanú'ihuaca'a ti nu'u Dios ayén jín te'ataújratziiri'í.

²⁴ Rí'írí tej tíyen raataxáj ti ayén huataújmua'a a'íjna í niuucari ti ayén té'eyu'usi'í. A'íime í 'uua í mej hua'apua, ayée mú huataújmua'a í niuucari ti hua'apua ti jín Dios tihuau'íjca í teteca jemi. Sej niuucari pu a'uun é'eme'ecan í jírí japua ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Sinaí. A'íj mú jetzen a'íránejsin a'íime í tí'írí í mej tiu'utévaire'esin ca'anéeri jime'e. Ajta a'íjna í niuucari, a'íj pírici a'íjna í 'íta'a ti ayén ántehuaa tíjín Hagar. ²⁵ A'íjna í Hagar, ayée pu huataújmua'a a'íjna í jírí í Sinaí, ti a'uun a'utacá'a u Arabia. Ayee pu ajta huataújmua'a chajta'a ti é'eseijre'e u Jerusalén, a'íné á'uche'e pu ca'anéeri jín tí'imuari'e jamuan í yaújmua'ame'en.

²⁶ Ajta a'íjna í Jerusalén ti ta japua é'eme'ecan, a'íi pu ruxiéehua á'uche'ecan. Ajta a'íi pu pú'een í tanáana. ²⁷ Ayee pu'u na'a a'íné ayée pu té'eyu'usi'í tíjín:

Pajta mú'ee, ti caí ché'e mua'tuacu'íni, patá'aj ca'anín jín hua'ayeinixi'ín. Ayee pej huárini, a'íné pepu'uri jaítze'e tiyaúumua'a pua'amé mi pej caí ja'anáj autájucataca caí a'íjna í 'íta'a ti rucín jamuan huáhuii.

²⁸ Seajta mú'een, ne'íhuamua'a, ayée xu che'atá sena'a seijre'e tíj a'íjna í Isaac ti a'íjna jín airáane ti jín Dios ayén te'ataújratziiri'í. ²⁹ A'ajná'ímua a'íjna í yaujra'an ti ayén che'atá na'a éene'en huanú'ihuaca'a matj í tí'íríi, a'íi pu a'íj pua'a tiráaruu a'íjna í yaujra'an ti ayén huanú'ihuaca'a a'íjna jime'e í tí'imuari'eri'íre'ara'an í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Ajta íjii, ayée pu che'atá tí'irineca.

³⁰ Mí ajta, ¿a'íné té'axa í yu'uxari jetze? ¿Ni qui ayén tíjín yee: "Patá'aj yeehui raata-muárite'en pe'íjna í 'íta'a ti ca'anéeri jín tí'imuari'e, pajta yeehui í yaujra'an"? Jee xaa, a'íné capu yee ja'anáj tí'ti tí'íjci'íti a'íjna í yaujra'an í 'íta'a ti ca'anéeri jín tí'imuari'e, sino "nain pu yee tí'íjci'íti a'íjna í yaujra'an í 'íta'a ti ruxiéehua á'uche'ecan." ³¹ A'íj pu jín, ne'íhuamua'a, catu te'íjna jetze airáane a'íjna í 'íta'a ti ca'anéeri jín tí'imuari'íeca'a. Jee xaa ne'u, sino a'íj tu jetzen airáane a'íjna í 'íta'a ti ruxiéehua á'uche'ecane'e.

5

Mej nu'u caí taúra'acare'en mej ca'anéeri jín tí'imuari'e

¹ Círístu'u pu tu'írájtuuaa tej ti taxiéehua á'ujjuhua'ane'en. A'íj xu jín, caxu ché'e taúra'acare'en sej siyen ca'anéeri jín tí'imuari'e. A'íi pu xaa á'amua'uarí'eristée a'ame.

² Neajta inee, í nej i'í Pablo, ayée nu tejá'amua'ixaate'e. Tí pua'a siyen huataúra'an mej ra'antisjchixi'ín í a'amua navíj jetze, capu ché'e a'atzu jamuaatévaire'esin í Círístu'u. ³ Neajta nu niyen tiraatá'ixaate'esin tzáahuatí'íra'a jime'e ja'atí ti na'a ti ayén huataúra'an

mej ra'antisíjche í naviira'an jetze, ayée pu ajta ruxe'eve'e ti a'ín nain jín ra'ará'astijre'en tǎj na'a a'ij ti té'eyu'usi'i jetzen í niuucari í mej jín tǎ'ajta.

⁴ Mú'een, mí sej nu'u siyen rahuauhuau sej si rǎ'éne'ecán jín huateáturan í Dios jemi, mú'een xu seri mé rúurié se'ǎjna í Cirǎistu'u. Mú'een xu ajtacǎj jemin a'ǎjna í ti rǎ'i tejamaa'at'a. ⁵ Mǎ teajta iteen, teen tú te'ǎjna jetze arátaca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios te'ǎjna jime'e tej té'atzaahuat'e. Ayee tu een jín arátaca'anéecan jín rachu'eve'en ti ayén titáaci'iti tej ti tiyen rǎ'éne'ecán jín huateáturan í Dios jemi a'ij tej tǎ'ijxe'eve'e.

⁶ Ayee pu'u tǎ'een, a'íné í Cirǎistu'u jemi, capu a'atzu jetzen ruxe'eve'e ti pua'a ja'atǎ ari ra'antisíjcheca'a í runavij nusu caí. Mǎ ajta, a'í pu xaa jetzen ruxe'eve'e ti ja'atǎ ayén hua'utaxǎ'eve'en í teite a'ǎjna jime'e ti té'atzaahuat'e tzáahuatǎ'ira'a jime'e.

⁷ Temua'a xu sejmǎ'i siyen tǎ'ijrǎ'irejca'a. ¿A'ataani tejamaa'antiú'uuni'iri'i sej si caí ché'e siyen rá'astijre'e se'ǎjna í niuucari ti ayén tǎ'ayajna? ⁸ Capu xaa ne'u ayén ca'anǎjra'a amuaatá'aca a'ǎjna ti á'amuajee, sino sej pu ja'atǎ jetze me'ecan.

⁹ Ayej ne'ase ti ayén che'atá na'a á'amuauure tǎj ajta ayén raruure í pan í mej rana'achite me'ǎjna ílevadura tǎ'itǎ. Aj pu'í rǎrutixǎ'in nain japua í pan tzajta'a. ¹⁰ Ayee pu tiná'amitiejte'e ti tavástara'a caí amuaatá'a sej seicié tiú'umua'ati. Ajta a'ín í ja'atǎ ti tejamaa'antiú'uuni'i, tavástara'a pu puaijtzǎ raatá'asin, ja'atǎ ti na'a ti ayén rici.

¹¹ Ayee nu tejá'amua'ihua'u, ne'ihuaamua'a, ti pua'a niyen nena'a tejá'amua'ixaate'e ti ayén nu'u tiú'ujxe'eve'e mej ra'antisíjche í runavij, ¿a'íné een jín miyen mauj a'ij pua'a neruure? Tǎ pua'a niyen tejá'amua'ixaate'e, capu ché'e ja'atǎ nejaa'ixiéete'e a'ame a'ǎjna jime'e nej niyen tejá'amua'ixaate'e ti Cirǎistu'u huamǎ'i í cúruu jetze. ¹² Ajta jime'en a'ǎmej í mej tejamaa'antiú'uuni'i, ayée pu tina'ará'ana'jche ineetzi, ti ru'urá'xuaahua í nahuaa ti ij nain jín hua'atésǎjchixi'ín.

¹³ Mǎ seajta mú'een, ne'ihuaamua'a, Dios pu ayén amuaatajé sej si'í ruxiéehua á'ujjuhua'ane'en, sicu. Ayee pu í éne'e, caxu huataúra'an sej si siyen ché'e sena'a tǎ'ijrǎ'irée a'ij ti tejamaa'amitiejte'e í ti a'ij pua'a een jime'e, sino setá'aj huateú'jvaire'en rujǎmua'a se'ǎjna jime'e sej huatǎjxe'eve'en. ¹⁴ Setá'aj siyen rǎ'i titetú'jcha'íi a'íné tǎj na'a ti té'axa jetzen í niuucari í mej jín tǎ'ajta, nain pu araúrastejsin sej jime'e í niuucari ti ayén yee: "Patá'aj yee raxǎ'eve'e pe'ǎjna í axǎ'ej tevǎ patǎj aseǎj tǎ'axe'eve'e." ¹⁵ Tǎ pua'a seuj siyen a'ij pua'a tiú'uxajta, na'ari seuj siyen titetú'jcha'íire'e se'ǎjna jime'e sej chueere'e, rǎ'i xu'u mú'een sej si caí ahuájpu'a'ajte'en rujǎmua'a.

Jíme'en a'ǎjna ti ta tzajta'a huíránineica, ajta a'ǎjna ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios airánineica

¹⁶ A'ǎj nu jín, ayée nu tejá'amua'ixaate'e, setá'aj siyen tǎ'ijrǎ'irée sej se'ǎjna jetze aráujca'ane'e í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios sej si caí siyen ra'ará'astijre'en se'ǎjna í ti a'ij pua'a een ti huíráninee í a'amua tzajta'a. ¹⁷ Ayee pu'u, a'íné í xǎ'evi'ire'ara'an ti a'ij pua'a een ti huíráninee í tzajta'an í ja'atǎ, a'í pu rájcha'íire'e í xǎ'evi'ire'ara'an í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. A'í mú miyen tiú'jcha'íire'e. A'ǎj xu jín caí ja'anáj á'aturaaven tǎ'itǎj jime'e sej si caí siyen huárini a'ij sej rǎ'íniche'en.

¹⁸ Mǎ ajta, ti pua'a a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén ca'anǎjra'a amuaatá'an sej si siyen ra'ará'astijre'en a'ij ti a'ín tǎ'ijxe'eve'e, capu ché'e mú'ejmi jetze te'upuá'ajte'en tǎ'itǎj jime'e a'ǎjna í niuucari í mej jín tǎ'ajta.

¹⁹ Temua'a pu tirá'amitiejte'e a'ij ti rici ti pua'a ja'atǎ ayén ra'ará'astijre'en í ruxǎ'evi'ira'a ti a'ij pua'a een ti huíráninee í tzajta'an. Ayee mú rici í teite, metǎ'ixana'acire'e, majta a'ij pua'a titejǎ'ujjuhua'ane'en. Cha'a na'a mú taúra'aca seica jamuan í teite. ²⁰ A'í mú majta huá'anajche a'ǎmej í mej caí dioosi pú'een, majta mú huá'achahua'iraca í ruxǎ'ej teite. Jé'ecan mú tiú'jcha'íire'e muá'aye'í seica jamuan. Camu majta rǎ'i tǎ'iru'ixaate'e. Majta mú á'ujchuéere muá'aye'í. Jé'ecan mú majta runé'usi'ite'e muá'aye'í me'ǎjna jime'e mej tiú'uteúra'ate'en nain. Já'ita'a mú a'utacǎ'ica muá'aye'í. Majta téhuicare'e muá'aye'í seica jemi me'ǎjna jime'e mej seicié tǎ'imua'atze.

²¹ Jé'ecan mú majta tǎ'inecua'atze í tihua'áa í seica, majta rutá'aruaijve'e. Meta'aruáj mú ruxiéehua á'ujjuhua'ane'e muá'aye'í jamuan í mej tǎ'iyéte tǎ'itǎj jime'e. Tǎj na'a ti ayén a'ij pua'a een, ayée mú rici a'ǎme í mej ra'ará'astijre'en í ruxǎ'evi'ira'a ti a'ij pua'a een ti huíráninee í huá'a tzajta'a. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuatǎ'ira'a jime'e, a'ǎme í mej miyen a'ij pua'a titetú'jcha'íi, capu xaa ne'u ayén tihua'áci'iti mej me'uun a'uteárute a'u ti Dios é'esejre'e.

²² Mǎ majta a'ǎme í mej jetzen aráujca'ane me'ǎjna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ayée mú rǎ'i titetú'jcha'íi. Mehuá'axe'eve'e mú muá'aye'í í seica í teite. Maujtemua'ave'e mú muá'aye'í. Temua'a pu naa rǎ'i huatépua'areca'a í huá'a tzajta'a. Majta raayǎ'iti mej te'utávica'ua me'ǎjna jime'e ti huá'amuarǎ'eriste'e. Rǎ'i mú majta tihua'acha'íi muá'aye'í í ruxǎ'ej teite. Rǎ'i mú tǎ'iteteite a'ǎme. Camu tǎ'itǎj jín auté'itzaeara í seica jemi.

²³ Rí'i mú t'ít'itújcha'ícan jín mé á'ujjuhua'an. Camu majta rí'i a'ij rij muá'aye'i. Ajta a'ímej jime'en í teite mej miyen 'een, capu mé'e já'ahua'a seij í niuucari ti ayén huá'a jetze t'ít'itj jín te'upua'ajte'en. ²⁴ Majta a'íme, í mej jetzen ajtème'ecan í Ciríistu'u, mu'uri nain t'íteca'a me'íjna jime'e í ruxí'eví'ira'a ti a'ij pua'a een ti huíráninei í huá'a tzajta'a mej mi caí ché'e a'ij pua'a títitújcha'íi. ²⁵ Tí pua'a tiyen ruurican huateáturan í Dios jemi te'íjna jime'e tej jetzen arátaca'anen te'íjna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, tiché'e teajta tiyen rí'i t'ít'itacha'íi te'íjna jime'e tej teajta jetzen arátaca'anen te'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an jetze.

²⁶ Tiché'e caí á'atatzaa huate'e t'ít'itj jime'e. Tiché'e teajta caí ca'aníjra'a tatá'acare'en tej ti huatétane'usi'ite'en tajámua'a. Tiché'e teajta caí tihuá'anecua'atzí'ira í tihuá'áa í taxí'ej teite.

6

Mej nu'u huateúvnaire'en seij ajta seij

¹ Ne'íhuaamua'a, ti pua'a seij mú'een auteáturan t'ít'itj jime'e, setá'aj siyen huárini. Ché'e seij mú'een rí'i ráaruuren. Ajta a'ín ti rí'i ráaruurejsin, ché'e a'ín pu'éene'e í ti jaitze'e araujca'anée a'íjna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Ché'e ajta rí'i t'ít'itújcha'ícan jín ayén rí'i ráaruuren, ajta caí yá'uhua'anen ti í'iri'iri ti t'ít'it ca'aníjra'a raatá'an ti ij ayén che'atá na'a auteáturan t'ij ajta í seij. ² Seij si ra'ará'astijre'en í niuucari ti Ciríistu'u jetze me'ecan. Ruxe'eve'e seij siyen huateúvnaire'en seij ajta seij se'íjna jime'e ti ja'atí te'utávica'a í a'íjna ti raatamuári'eriste'e.

³ Aye'e pu'u, a'íné ti pua'a ja'atí ayén tiraatámietje'te ti a'íi na'a rusej jeíhua ruxe'eve'e, ti pua'a caí t'ít'it, a'íi pu rucuanaman rusej í ru tzajta'a. ⁴ Mí ajta, ché'e ayén éene'en ti ja'atí ti na'a ayén tíraamua'ati a'ij ti t'ímijhuaca rusej. Tí'ijta ayén huarín, aj pu xaa rí'irísta a'ame ti ahuaújtzaahuat'e'en, aru a'íi pu'u na'a a'íjna jime'e ti ari tiú'uruu rusej. Capu ché'e ruxe'eve'e a'ame ti a'ín ayén ahuaújtzaahuat'e'en a'íjna jime'e ti ayén nu'u jaitze'e ruxe'eve'e caí í ruxí'ej tevi. ⁵ Ché'e ayén éene'en a'íné aye'e pu ruxe'eve'e ti ja'atí ti na'a ayén rá'aviica'a'iran a'íjna jime'e ti raatamuári'eriste'e.

⁶ Ajta a'íme ti ja'atí ayén tihuá'amua'ate a'ij ti té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze, miché'e me'ín c'j tiraatá'an í ti jín huateúvnaire'en a'íjna ti tihuá'amua'ate.

⁷ Caxu siyen rucuanamua. Capu rí'iri seij raatéxiehuata í Dios, a'íné a'íi pu ti'utanájchita a'ij ti tiraavíj'te. A'achú seij caj tiu'utá'an, ayé'e pu che'atá na'a tejá'amua'ac'íiti. ⁸ A'íjna í ja'atí ti ayén t'ít'itújcha'íi ti ij ayén rí'i tiraatá'an í ruxí'eví'ira'a ti a'ij pua'a een ti huíráninei í tzajta'an, ayé'e pu t'íraci'iti ti tejá'uríeeni a'íjna jime'e í ruxí'eví'ira'a ti a'ij pua'a een.

Ajta a'ín í ja'atí ti ayén rí'i t'ít'itújcha'íi ti ayén rí'i tiraatá'an a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ayé'e pu t'íraci'iti ti ayén ruurican huateáturan í Dios jemi t'ij na'a rusén jime'e. ⁹ Tiché'e caí taxíemíj'te te'íjna jime'e tej tiyen raruure í ti i'í x'epi'in, a'íné t'íj a'íjna teja'ur'éenen ja'anáj ti huaújxi'epi'intare, ti pua'a teací amua'acácan raatéxiehuata, a'ájna xicájra'a jetze pu xaa t'ít'itaci'iti nain a'ij ti tiraavíj'te. ¹⁰ A'íj pu jín, t'íj na'a ti ayén t'ít'itaci'iti tej tiyen huárini, tiché'e tiyen rí'i tihuá'ucha'in í taxí'ej teite. Teta'aj jaitze'e rí'i tihuá'ucha'in a'ímej í mej majta ta jamuan té'atzaahuat'e'e.

Mej nu'u rí'i tiraasej ti ij caí ja'atí huá'ucuanamua

¹¹ Rí'i xu'u mú'een tiraasej a'ij nej ve'ecán jín tira'uyú'uxaca'a í nenuajca'a jime'e. ¹² Mí majta, a'íme í mej á'amua'ítziite'e, ayé'e mu'u een jín t'ít'itese'e seij si ca'anéjri jín ra'ajtásichixi'in í runavij mej mi rujámua'a mena'a huateúvnaire'en. Camu raxí'eve'e ti puajtzi hua'utá'an a'íjna jime'e mej nu'u majta ra'ará'astijre'en me'íjna í Ciríistu'u í ti á'utataihuaca'a í cúruu jetze. ¹³ A'íi mú huataúra'a mej mi ra'ajtasíjche í runavij, mi majta caí camu ra'ará'astijre'e í niuucari í mej jín t'íajta. Aye'e mu'u raxí'eve'e mej mi amuaataséjrate'en a'íme í mej Israél jetze ajtème'ecan mej mi me'íjna jín ahuaújtzaahuat'e'en a'íme jemi í seij nu'u ra'ajtasíjcheca'a í runavij.

¹⁴ Mí neajta inee, ché'e nu'u caí ja'anáj ahuántzaahuat'e'en t'ít'itj jime'e sino ché'e a'íi pu'u na'a ti Ciríistu'u nej jetze me'ecan rajpuajtzi já'araa í cúruu jetze. A'íj nu jín caí ché'e ra'ará'astijre'en í tihuá'aye'ira a'ímej í mej yen chaanaca japua huachéjme. A'íj mú majta jín néjcha'íire'e ineetzi. ¹⁵ Aye'e nu tejá'amua'íxaate'e a'íné capu ché'e t'ít'itj ne jetze ruxe'eve'e ti pua'a ja'atí ra'ajtasíjcheca'a í runavij nusu caí. A'íi pu'u xaa Dios jetze ruxe'eve'e ti a'ín ja'atí seicéi tiú'umua'ati ti ij rujéjcuatze'en huateáturan jemín í Dios.

I ti jín ra'antipua'ari

Single Line Composer ¹⁶ Ché'e Dios hua'utéj'pua'ajte'en, ajta huá'ancu'uvaxj'i'in a'achú mej mena'a pua'amé ra'ará'astijre'e a'íjna í niuucari, a'íné a'íi mú a'ín pú'een í mej Israél jetze ajtème'ecan, í teitejra'a í ti Dios hua'antíhuu.

¹⁷ A'íj pu jín íjii ti yú auca'ití a'ame, ché'e caí ché'e ja'atí né'ítziite'e, a'íné temua'a nu neri nicu t'í'icá'pita'ínara'a ne'íjna jime'e í nej rajpuajtzi í Jesús jetze me'ecan.

¹⁸ Ché'e a'ín tavástara'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'i Ciríistu'u, ché'e a'ín rí'i tejamuaatá'an í a'amua tzajta'a, mi sej ne'ihuaamua'a pú'een. Ayee pu'u, ché'e ayén té'ara'ani.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'ímej í mej Éfeso a'uchéjme'ecaa

Pablo pu tihua'iti a'ímej í mej e'etiújse'iri hua'atéyujta'a a'ujna u Éfeso

¹ Inee, í nej i'í Pablo, nee nu sej pírici ti Dios na'antíhuau ruxí'evi'ira'a jime'e nej ni ti'itíj jín tiraat'évaire'en a'íjna í Círístu'u ti ajta i'í Jesús. Ayee nu tejá'amuyau'use'e mú'ejmí, mi sej teitestemua'ame'en pú'een í Dios, mi sej Éfeso é'elche. Nain xu jín araúraste a'ij ti ari tejámua'íjca a'íjna í Círístu'u ti ajta i'í Jesús. ² Ajta a'íjn í Dios, í tej rájya'upua jamuan, ajta a'íjn í tavástara'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'í Círístu'u, miché'e me'ín r'íi tejamuáacha'íjn, majta amua'anpuá'ajte'en í a'amua tzajta'a.

Jíme'en a'íjna ti jín r'íi titatá'aca a'íjna í Círístu'u

³ Tiché'e r'íi tiraatá'an te'íjna í Dios í ti ya'upuáara'an pú'een í tavástara'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'í Círístu'u, a'íné a'íjn Dios, a'íi pu ayén taatapuaíjve nain tíj na'a ti é'esejre'e u ta japua ti ij titáaci'iti jamuan í Círístu'u.

⁴ Ayee pu ti'ayajna, a'íné jécua imuá, tí'ij caj xi raatétaahuaca'a í chaanaca í tej yen japuan seijre'e, a'ájná'imua Dios pu ta'antíhuau jamuan í Círístu'u tej ti tiyen urarí'ene'e tá'ara'ani í tatzajta'a, tej ti caí ti'itíj jín auteáturan í jemin. ⁵⁻⁶ A'íné jeíhua pu huápi'i taxe'eve'ecaa, ayé pu titaaxí'epi'intari'iri'í ti a'íjn rusej tayá'upua á'ara'ani a'íjna jime'e ti Círístu'u ayén huárini ti ta jetze me'ecan huámi'ini.

Dios pu ayén titaaxí'epi'intari'iri'í í ruxí'evi'ira'a jime'e. Ayee éene'e á'ara'ani, tej ti tiyen r'íi tiraatá'an a'íjna jime'e ti jeíhua huápi'i naa seijre'e ti a'íjn Dios ayén r'íi titáacha'íjn. Ajta ruxí'evi'ira'a jín ayén r'íi titáacha'íjn jamuan a'íjna í ti raxí'eve'e, a'íjna í Círístu'u. ⁷ A'íi xaa tiu'utanájchitaca'a a'íjna í tej jín té'echa'íca'a í Dios jemi. Ayee pu a'íjna jín tiu'utanájchitaca'a a'íjna jime'e ti ruxuure'e airáaxire ta jetze me'ecan ti ij Dios ayén titaatá'uuni'í í tej jín jemin auteájturaa. Ayee tu een jín ramua'aree ti Dios r'íi titáacha'íi ruxí'evi'ira'a jime'e, nain jime'e ti tejé'esejre'e u ta japua.

⁸ Nain pu ayén taatapuaíjve a'íjna jime'e ti a'íjn nain jín r'íi mé teúumua'aree, ajta nain jín yaú'itíe a'íjna í Dios. ⁹ Ajta, ayé pu taatá'a tej ráamua'ati tí'tí ti pírici ti rú'avaa a'íjna jime'e a'ij ti tí'ijxe'eve'e, a'íné ayé pu ra'aránajcheca'a ti ayén huárini tí'ij a'íjn ayén tiraaxí'epi'intare tí'tí ti jín tí'itevé'e a'ame í Círístu'u.

¹⁰ Ayee pu raaxí'epi'intare ti ayén éene'e a'ame tí'ij teja'uré'enen a'ájna xicájra'a ti jetzen nain araúrastejsin, ti ij Círístu'u hua'amuí'u pu'eene'e a'ame nájmi'í matíj mana'a pua'amé é'esejre'e u ta japua, ajta matíj mana'a pua'amé yen seijre'e iyen chaanaca japua.

¹¹⁻¹² Teajta iteen, í tej amuacáí rá'antzaahua te'íjna í Círístu'u, Dios pu ajta ta'antíhuau ti ij tí'tí táaci'iti jamuan í Círístu'u. A'íi pu jécua imuá taaxí'epi'intari'iri'í a'ij ti ayén tira'aránajcheca'a. A'íi pu a'íjn pú'een í ti Dios nain jín r'íi tiú'uruuren a'ij ti ari tí'ihuáújxi'epi'intari'iri'í tej ti tiyen r'íi tiraatá'an te'íjna jime'e ti jeíhua huápi'i naa tí'isejre'e í jemin.

¹³ Seajta mú'een, mi sej siyen ráanamujri'í í niucari ti ayén ti'ayajna, í ti Dios jín amua'irátuaasin, mú'een xu seajta rá'antzaahua. Ajta, ayé pu che'atá na'a tejamuacá'íi jamuan í Círístu'u tíj ari Dios ayén te'ataújratziiri'í ti a'íjn xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén huateáturan mú'ejmí jemi.

¹⁴ Ajta a'íjn xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu a'íjn pú'een í ti téjmi jemi huateájturaa, í tej teajta jín ramua'aree ti ayén ti'ayajna ti tí'tí táaci'iti a'ájna xicájra'an ti jetzen Dios titaatá'uure'esin a'íjna jime'e í Círístu'u ti ta jetze me'ecan tiu'utanájchitaca'a tej ti r'íi tiraatá'an te'íjna jime'e ti jeíhua huápi'i naa tí'isejre'e í jemin.

Pablo pu rahauhauu í Dios jemi ti a'íjn ayén hua'atá'acare'en mej temua'a naa r'íi titá'umua'ati

¹⁵⁻¹⁶ A'íj nu jín, tíj na'a nej amuacáí ráanamujri'í sej siyen r'íi rá'astjire'e í tavástara'a, a'íjna í Jesús, seajta siyen r'íi tihua'ajcha'íi nájmi'ica a'ímej í teitestemua'ame'en í Dios, tíj na'a ti yú e'iré'ene, canu ja'anáj raatapuá'ajta'aca'a nej niyen tí'ijteujtzi'ire'e í Dios mú'ejmí jime'e, neajta nu rahauhauu mú'ejmí jime'e.

¹⁷ Ayee nu nauj niyen rahauhauu jemin a'íjna ti ya'upuáara'an pú'een í tavástara'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'í Círístu'u. Ayee nu rahauhauu ne'íjna í ya'upuáara'an ti huápi'i naa seijre'e ti ij a'íjn xiéjniu'ucare'ara'an ayén amuaatá'an sej si r'íi mé titeumuámu'aree, sej si seajta r'íi tiyaú'itíe xá'ara'ani a'íjna ti ari huatasejre mú'ejmí jemi sej si siyen tiráamua'ati temua'a naa í Dios.

¹⁸ Aye'e nu neajta rahuahuau se'j si seajta ya'u'iti'e'e xa'ara'ani tzaahuati'ira'a jime'e i a'amua tzajta'a se'j si siyen raamua'aree ti'iti' i p'irici i se'j rachú'eve'e, i ti jín amuaatajé i Dios, se'j si seajta siyen raamua'aree a'lij ti een t'ij na'a pua'amé ti r'i' huápi'i naa seijra a'ame a'ljna ti huá'aci'iti a'ime'j i teitestemua'ame'en i Dios.

¹⁹⁻²⁰ Neajta nu niyen rahuahuau se'j si siyen raamua'aree ti caí ámitieere'e, ti huápi'i jeihua raay'i'iti i Dios ti ti'it'ij jín ayén huáruuren i téjmi tzajta'a a'ljna i rumuári'eril'ire'ara'an jime'e. Teen tu tiyen rá'atzaahuate'e a'ljna jime'e ti ari jeihua huápi'i r'i' tiú'uruu i rumuári'eril'ire'ara'an jime'e a'ljna jime'e a'lij ti huar'ij i Cirístu'u jime'e ti'ij ayén raatarújte huá'a tzajta'a i mi'ichite, ajta ya'uv'i'iti u ta japua. T'i'ij i án ya'ujra i ipuari japua ruri'irínta'a pújme'en.

²¹ Cirístu'u pu a'ljna jín te'enteájrupi i ti jaítze'e ve'ée caí máaj ti'iti' ti u júte'e é'eseijre'e. A'íi pu jaítze'e ve'ecán jín ti'itéjvee caí máaj ja'atí ti t'í'ajta na'ari ja'atí ti ti'iti' jín antiújmua'aree nusu tevi ti ca'anáeri jín tiu'utému'á'iti o ja'atí ti a'ljna jín ti'itéjvee ti amuájca jime'e. Jaítze'e pu ajta ayén tiú'ujxe'eve'e i niucuari i te'j jín tiyen ratamuá'amua te'ljna i Cirístu'u caí máaj se'j i niucuari i te'j jín ja'atí huatamuá'a. Aye'e pu xaa ne'u che'atá een íjii ti me'ecan, ajta ti yú auca'ití a'ame t'ij na'a rusén jime'e.

²² Ajta a'íin Dios, a'íi pu raatá'a ti Cirístu'u nain jín antiújmua'areere, ajta a'íi pu ra'antíhua'u ti tiu'utévaire'en a'ljna jime'e ti a'íin pu'éene'e á'ara'ani i hua'amú'úu nain jime'e i huá'a jemi i mej e'etiújse'iri mej mi raateánajche i Dios.

²³ Majta a'íime i mej e'etiújse'iri, ayé'e mú che'atá mana'a ajtémecan a'ljna jetze i hua'amú'úu t'ij ja'atí ratéhua'ira'a i ru jetze, a'íné a'ljna i Cirístu'u ti ajta hua'amú'úu pú'een, a'íi pu huá'anajjmiré'en nain jime'e. A'íné a'íi pu a'íin pú'een i ti raanajjmiré'en t'ij na'a ti é'eseijre'e ti Dios raatétaahuaca'a.

2

Dios pu nu'u hua'irájtuua mej mi caí ché'e ti'it'ij jín te'uteáturan i jemin

¹ Seajta mú'een, ayé'e xu 'eene'e se'j mi'ichica'a i Dios jemi a'ljna jime'e i se'j jín auteájturaa i jemin, ajta a'ljna i se'j a'ij pua'a rijcaa. ² Aye'e xu a'ij pua'a titetiújcha'lica'a set'i'ij seuj siyen rijcaa a'ij mej rici íjii a'íime i mej yen japuan seijre'e i chaanaca japua.

A'ájná'imua a'lj tu siyen á'astijre'eca'a se'ljna ti a'ij pua'a een ti ajta a'ljna jín antiújmua'aree ti ayén tíhua'uta'ájte'en a'ime'j i mej xiéjniu'ucari pú'een i mej seijre'e eeca tzajta'a. A'íi pu a'íin pú'een i xiéjniu'ucari ti ari ti'imuari'e huá'a tzajta'a a'ime'j i mej huá'a jetze ajtémecan a'ime'j i mej caí ja'atí á'astijre'e.

³ Teajta iteen, amuacaícan tu naími'i tiyen huá'a jetze ajtémecantaca'a a'ime'j. Aye'e tu che'atá tena'á'astijre'eca'a a'ij ti titá'amitiejte'eca'a a'ljna jime'e ti'iti ti huané'j i ta jetze nusu ti'iti ti huatasejre'e i tamua'atzíira'a jime'e. T'ij na'a ti seijre'eca'a i ta jetze, teen tu raatá'acare'e ti a'íin tífaata'ájte'en. Aye'e tu éene'eca'a mat'ij i seica i ti Dios puajitzi hua'utá'asin.

⁴ Mí ajta Dios, a'íi pu jeihua huápi'i taatax'íeve. A'lj pu jín, naa pu tá'ancu'uvajxi ruxí'evi'ira'a jime'e. ⁵ Tet'i'ij teuj tiyen éene'e te'j mi'ichica'a a'ljna jime'e i te'j jín auteájturaa i jemin, a'íi pu taatarújte jamuan i Cirístu'u. A'íi pu amua'irájtuua a'ljna jime'e ti huápi'i r'i' tejamuájcha'íi ruxí'evi'ira'a jime'e.

⁶ Ajta, Dios pu taajiste jamuan i Cirístu'u. A'íi pu ajta a'ljna jamuan án taja'urá'atzaca'a a'ujna u júte'e a'u ti t'í'ajta a'ljna i Cirístu'u ti ajta i'í Jesús. ⁷ Aye'e pu een jín huar'ij ti ij ayén éene'e á'ara'ani t'ij na'a ti yú auca'ití a'ame t'ij na'a rusén jime'e. A'íi pu taatasejrate'esin ti r'i' huápi'i titájcha'íi a'ljna jime'e ti a'íin ta japua huaníu a'ljna i Cirístu'u ti ajta i'í Jesús.

⁸ A'íi pu amua'irájtuua a'ljna jime'e ti a'íin r'i' tejamuájcha'íi a'ljna jime'e se'j rá'antzaahua. Dios pu ayén amuaatá'a ruxí'evi'ira'a jime'e. Caxu rujímu'ua'a sena'a a'ij tirájteu. ⁹ T'i'ij caí ja'atí á'ujtzaahuate'e, a'lj pu jín caí r'i'iri ti ja'atí ruse'j raamuá'itin a'ljna jime'e a'lij ti x'í'epi'in jín rici.

¹⁰ Aye'e pu'u na'a, a'íné teen tu te'íin pú'een i Dios ayén ruse'j táaruurejsin a'ij ti tirá'amitiejte'e. Jéjcuacan pu ayén táaruu i tatzajta'a jamuan a'ljna i Cirístu'u ti ajta i'í Jesús te'j ti tiyen huáriní a'ljna jime'e ti i'í x'í'epi'in a'ij ti a'íin amuacaícan r'i' tiráaruu téjmi jime'e.

Cirístu'u pu ta'anpuá'ajte yú tatzajta'a

¹¹⁻¹² A'lj pu jín caxu siyen ya'uhua'anan ti a'ájná'imua ayé'e xu 'eene'e se'j caí Cirístu'u jemi huaté'uca. Ajta mú'een xu caí huá'a jetze ajtémecantaca'a a'ime'j i mej Israél jetze ajtémecan.

Aye'j xaa ne'u ti'ayajna, a'íime i mej miyen huataújmua'a tíjín: "I te'j ra'antisi'iche i tanavij"; ayé'e mú amuaatamuá'a mú'ejmi tíjín "Mí se'j caí siyen ra'antisi'iche i runavij." Aye'e mú tejá'amua'axa me'ljna jime'e se'j se'j chu'éjra'a japua é'eme'ecan. Caxu seajta ya'uhua'anan ti a'ájná'imua, ayé'e xu caí ajtémecantaca'a a'ime'j jetze i ti Dios huá'a

jemi raateájtuaa í niuucari í ti jín te'ataújratziri'i ti ayén rí'i tihua'utá'an. Capu ajta mé'e já'ahua'aca'a í sejjín rachú'eve'en. Ajta, capu huatasejre mú'ejmi jemi í Dios íyén chaanaca japua.

¹³ Mí ajta íjii, mi sej a'ímuá a'uté'uuca'a a'u tej teajta iteen jé'esejre'eca'a, xu'uri vejl'i'í huaté'uu téjmi jemi a'íjna jime'e ti a'ín Círístu'u ayén a'amua japua huaniú a'íjna jime'e ti ruxuure'e airáaxire. ¹⁴ A'íi pu a'ín pú'een í ti ta'anpuá'ajte yú tatzajta'a naíjmi'ica mú'ejmi, ajta itejmi. A'íi pu ayén táaruu tej ti tiyén sej tena'a teitestemua'ame'en pu'éene'e tá'ara'ani. A'íi pu raaté'uu a'íjna ti te'entanámi'ihuaca'a, a'íjna í tej jíme'en tané'usi'ite'eca'a.

¹⁵ A'íi pu ra'antipúa'ajte í rutevij jime'e a'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta, nain jime'e í mej jín tihua'a'íjmiira. Ayeé pu een jín huaríj ti ij ayén huá'uruuren í ru jetze a'ímej í mej hua'apua mej mi sej mana'a teitestemua'ame'en pu'éene'e muá'ara'ani. Ayeé pu a'íjna jín huaríj, a'íi pu hua'utéepua'ajte í mej hua'apua.

¹⁶ A'íj pu ajta jín ayén huaríj tej ti teajtáhua'a a'uté'uu tá'ara'ani í Dios jemi í tej hua'apua a'íjna jime'e í rutevij í mej rá'utatai í cúruu jetze. Ayeé pu een jín huaríj, a'íi pu ra'antipúa'ajte í tej jín tané'usi'ite'eca'a.

¹⁷ A'íi pu mú pa'uvé'emej ti í ayén tejámuaatá'ixaate'en a'íjna jime'e í niuucari í ti jín amua'anpuá'ajte'en mi sej a'ímuá a'uté'uuca'a. Ayeé pu che'atá na'a tihua'utá'ixaa a'ímej í mej vejl'i'í seijre'eca'a a'íjna jime'e í niuucari í ti jín ajta hua'utéepua'ajte a'ímej.

¹⁸ Ayeé pu'u, Círístu'u ta japua huaniú, tej ti, í tej hua'apua, sej tena'a jín í xiéjniu'ucari tiyén jamuan tiu'utaxáj té'íjna jamuan í tej rájya'upua. ¹⁹ A'íj xu jín caí ché'e se'ín pú'een í mej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan na'ari a'íime í mej caí a'íj rumuari, sino xu'uri huá'a jetze ajtémecan a'ímej jemi í mej a'uté'uu í Dios jemi. Jee xaa ne'u, xu'uri huá'a jetze ajtémecan a'ímej í mej teitestemua'ame'en pú'een í Dios.

²⁰ Naíjmi'í tu tí'ivaire'e tá'aju'un tíj sej í chí'íj ti tzajta'an é'esejre'e í Dios. A'íime í ti hua'utajé í Jesús, majta a'íime í mej mejmi'í tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan, ayéé mú tí'ivaire'e muá'aju'un tíj tetej ti japuan ájtaavijhua í jaxu'u. Ajta a'ín í Círístu'u ti ajta í'í Jesús, a'íi pu a'ín pú'een í tetej ti esquinero jín tí'ivaire'e.

²¹ Naími'í tu tí'avi'iraxi'ísin jetzen te'íjna í Círístu'u, teajta naími'í tu huatéju'u tá'aju'un tej ti tiyén tí'ivaire'e tá'ara'ani tíj teyuu ti jetzen Dios huirájcati. ²² Seajta mú'een, jetzen a'íjna í Círístu'u, mú'een xu seajta tí'jvi'iraxi'ísin sej si siyén tí'ivaire'e xá'ara'ani tíj chí'íj ti jetzen huirájcati í ruxéjniu'uca jime'e a'íjna í Dios.

3

Pablo pu nu'u a'íjna jín antiújmua'aree ti raateájtuaani a'íjna í niuucari huá'a jemi í mej caí Israél jetze ajtémecan

¹ A'íj nu jín niyén ríci'ínee, í nej í'í Pablo, í nej neajta aiteánami'í ne'íjna jime'e nej tí'ivaire'e jemin í Círístu'u ti ajta í'í Jesús ne'íjna jime'e nej tejá'amua'ixaate'e mú'een mi sej caí Israél jetze ajtémecan.

² Tij secai seri ráanamujri'í se'íjna jime'e ti Dios ayén rí'í tinaateájtuaa a'íjna jime'e ti ayén tinaa'íjca nej ni tejámuaatá'ixaate'en mú'ejmi. ³ Nu'uri cíj caj tejámuaatá'ítii'iri'í a'íjna jime'e ti Dios naatasejrate mé jéjre'e tí'ítí ti pírici í ti rú'avaataca'a í jemin.

⁴ Set'íj ra'ujíven a'íj nej tejá'amuyu'use'e ne'íjna jetze í yu'uxari, aj xu xaa yaú'ítiee xá'aju'un a'íj nej tíyeú'ítie temua'a naa ne'íjna jime'e ti rú'avaataca'a a'íjna jetze í Círístu'u.

⁵ Capu xaa ne'u hua'utasejrate a'ímej í seica í teite í mej caí ché'e ye'e já'ahua'aca'a, í mej jéjca ímuá seijre'eca'a. Mí ajta íjii, a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í'íjna jime'e ti ayén huatasejrate a'ímej í mej huaté'uu í Dios jemi mej mi miyén tiraatévaire'en. A'íi pu ajta ayén tihua'utasejrate a'ímej í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

⁶ A'íi pu a'ín pú'een í ti rú'avaataca'a ti a'íime í mej caí Israél jetze ajtémecan, ayéé pu tihua'aci'ítí jamuan a'ímej í mej Israél jetze ajtémecan, mej mi naími'í anteujeire'en mej mi miyén 'eene'en mej sej mana'a teitestemua'ame'en pu'éene'e muá'ara'ani, mej mi naími'í ra'ancuré'an a'íjna ti te'ataújratziri'í ti ayén riniche'en a'íjna í Círístu'u ti ajta í'í Jesús.

⁷ A'íj nu jín niyén te'enteájrapi ne'íjna jime'e nej niyén tí'ivaire'e nej tihua'utá'ixaate'en í niuucari jime'e ti jíme'en raxa í Dios. A'íi pu ayén rí'í tinájcha'íi a'íjna jime'e ti ayén naata-puajve rux'evi'ira'a jime'e nej ni niyén tiu'umuári'en ne'íjna jime'e í muári'eri'ire'ara'an í Dios.

⁸⁻⁹ Ayeé pu een, nee nu ne'ín pú'een í ti jaítze'e caí ruxe'eve'e mecaí í seica í mej cílieen jín títeté'u'upu'u í Dios jemi. Capu amín a'íj, aúche'e pu Dios ayén rí'í tinájcha'íi ti a'íjna jín tinaa'íjca nej ni tihua'utá'ixaate'en ne'ímej í mej caí Israél jetze ajtémecan mej mi ráamua'aree a'íj ti een Círístu'u jemi ti tí'iseijre'e, ti caí ámitieere'e naíjmi'í tíj na'a tí'ípua'amé ti tí'ítaci'ítí a'íjna jemi tíj na'a rusén jime'e, nej ni tihua'utá'ixaate'en naíjmi'ica temua'a naa a'íj ti Dios tiraax'epi'íntare a'íj ti té'eme a'íjna jime'e í ti rú'avaa. Jéjca ímuá tíj na'a ti yú

e'iré'ene, a'íi pu rú'avaataca'a í Dios jemi, í ti nain tiú'utaahuaca'a t'ij na'a ti'ipua'amé ti t'iseijre'e.

¹⁰⁻¹¹ Ayeé pu tiraax'i'epi'íntare mej mi miyen ra'antícuuna a'íjna í ti rú'avaataca'a a'ímej jemi í mej e'etiu'jse'iri u teyujta'a mej mi a'ímej hua'usej'í í mej t'í'ajta u ta japua, majta a'ímej í mej t'í'tij'ín antiújmua'aree a'uun ti Dios é'eseijre'e, mej mi miyen ráamua'aree ti caí t'í'iseicaj na'a í Dios ti jín ayén huar'í í rumua'atzíira'a jime'e, a'íjna ti jécua imuá ayén tiraax'i'epi'íntare t'ij na'a rusén jime'e. A'íi pu ari ra'ant'ic'i'í a'íjna jime'e ti a'íin Cirístu'u, a'íjna í Jesús ti ajta i'í tavástar'a'a pú'een, a'íi pu ta japua huaniú.

¹² A'iné tu'uri rá'atzaahuat'e te'íjna, ajta a'íjna jime'e ti a'íin Cirístu'u huam'i'í ta jetze me'ecan, a'íj pu jín ari r'i'ír'i'í te'j ti caí t'í'tizíine'e ja'anáj ti na'a te'uun e'ará'asti í Dios jemi.

¹³ A'íj nu jín niyen tejá'amuahuavii, sej caí ruxiéemiste'e a'íjna jime'e nej niyen tira'jpua'jtz'i'í m'ú'ejmi jetze me'ecan, a'iné jeíhua pu huápi'í tejá'amuaci'íti ti ayén t'í'ineruure.

Cirístu'u pu nú'u taxe'eve'e

¹⁴⁻¹⁵ A'íj nu jín niyen títunuta jemin í tej rájya'upua í tej jetzen ra'ancuré'a a'íj ti hu'ataújmua'a sej ajta sej í teitestemua'ame'en, í mej u júte'e é'eseijre'e, majta í mej yen chaanaca japua huachéjme, mat'ij mana'a pua'amé í teitestemua'ame'en í Dios.

¹⁶⁻¹⁷ Ayeé nu t'í'ijhuavii ti a'íin Dios ca'aníjra'a amuaatán í a'amua tzajta'a sej si siyen se'íjna jetze arau'jca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Ché'e a'íin Dios ajta ayén r'i'í tejá'amuacha'íi a'íjna jime'e ti a'íin amuaaré'epijte a'íjna ti naa je'icáj t'í'iseijre'e í jemin, ti ij a'íin Cirístu'u a'uun a'uteáturan m'ú'ejmi jemi, a'íjna jime'e sej siyen rá'astíjre'e.

¹⁸ Ayeé nu neajta t'í'ijhuavii sej si siyen amuacá huau'jxe'eve'en nain jime'e, sej si seajta siyen nain jín te'utávii'icua'í se'íjna jime'e sej huápi'í huau'jxe'eve'en, sej si seajta a'íin se'íjna jetze arau'jca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios sej si ráamua'aree nain jime'e í ti jín Cirístu'u já'amuaxe'eve'e. T'ij na'a a'u ti é'eseijre'e aaté'imua, ajtepuá'imua, aac'ímua, a'íi pu xaa a'uun e'ará'asti ti ij a'uun amuaax'i'eve'en.

¹⁹ Jee xaa ne'u, ayéé nu t'í'ijhuavii m'ú'ejmi jime'e sej si siyen ráamua'aree í ti jín Cirístu'u já'amuaxe'eve'e, a'íjna ti caí ámitieere'e nain jime'e, t'í'ij a'uun a'uteáturan m'ú'ejmi jemi najmi'í t'ij na'a í ti jín Dios amuaana'íjmire'en.

²⁰⁻²¹ Ajta a'íin í ti jeíhua huápi'í raay'í'iti ti ayén huar'ini a'íjna jime'e í tej caí raay'í'iti tej rahuavii nusu ti caí ayén títá'amitieje'e a'íjna jime'e ti a'íin t'í'imuar'i'e í ta tzajta'a í rumuá'r'i'eri'ire'ara'an jime'e, tiché'e tiyen r'i'í tiraatá'an a'u tej e'etú'itase'iri í jemin. Jamuan a'íjna í Cirístu'u ti ajta i'í Jesús, tiché'e tiyen che'atá tena'r'i'í tiraatá'an t'ij na'a ti yú'auca'it'í a'ame t'ij na'a rusén jime'e. Yee pu icu. Ché'e ayén teja'uré'enen.

4

Naími'í m'ú' sej mana'a teitestemua'ame'en pú'een í Dios a'iné xiéjniu'ucare'ara'an í Dios hua'upuá'ajte

¹ A'íj nu jín, inee, i nej aiteánami'í a'íjna jime'e nej ravaire'e í tavástar'a'a, ayéé nu tejá'amuahuavii sej si siyen r'i'í títetiú'jcha'íi a'íj ti tiraav'ijte'e a'iné Dios pu amuaatajé.

² Sej si caí t'í'tij'ín á'ujtzaahuat'e sino ayéé xu'u cumu sej caí t'í'tij'ín t'í'téjvee. Sej si huá'ancu'uvajxi'ín sej si te'utávii'icua'í sej seajta sej a'íjna jime'e sej huau'jxe'eve'en.

³ Setá'aj huateú'jca'anen sej si seuj sej sena'a teitestemua'ame'en pú'eene'en a'iné a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu r'i'í tejamuáaseire'esin a'íjna jime'e ti ari amua'anpuá'ajte.

⁴ Ayeé pu'u t'í'een, a'iné sej mu'u í teitestemua'ame'en í mej yen seijre'e, ajta sej pu'u í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Ayeé pu che'atá na'a een ti sej na'a a'íjna sej jetzen rachú'eve'e a'íjna ti jín amuaatajé í Dios.

⁵ Sej pu'u í tavástar'a'a, ajta sej pu'u a'íin pú'een í tej rá'atzaahuat'e, ajta sej pu'u jín í niuucajtze'en í mej jín muá'i'ívijhuaca'a. ⁶ Ajta sej pu'u í Dios, í tej naími'í rájya'upua. A'íi pu nain jín antiújmua'aree. A'íi pu ajta nain jín t'í'imuar'i'e t'í'ij nain tiu'unajmi'íre'en. A'íi pu ajta najmi'í jemi seijre'e itejmi jemi.

⁷ Ajta itejmi, ayéé pu títatapuajve í Cirístu'u sej ajta sej a'íjna í ti jín r'i'í t'í'tacha'íica'a a'íj ti a'íin titaax'i'epi'íntari'iri'í. ⁸ A'íj pu jín ayén té'eyu'usi'í t'í'jín:

T'í'ij nu'u a'íin a'ujnéj u ta japua,
a'íi pu nu'u huaja'uvi'ít'í a'ímej
ti ij hua'iteáanan najmi'íica
í ti hua'utéemua'íti.

A'íi pu ajta nu'u hua'uré'epijte a'ímej
í rute'ítestemua'a a'íjna
ti jín r'i'í t'í'huájcha'íica'a.

⁹ Ajta a'ljna i niuucari ti ayén raxa yee: "A'í pu nu'u a'ujnéj u ta japua", ¿a'íné huataújmu'a a'ljna? ¿Ni qui ayén huataújmu'a yee a'í pu ajta amuacai yé ve'ecáane iyyen chaanaca japua? Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna ti ayén huataújmu'a.

¹⁰ A'ljna ti yé ve'ecáane, a'í pu a'ín pú'een í ti a'uun a'ujnéj anná'ímua u ta japua ti ij raanajímire'en tñj na'a ti ti'ípua'amé ti nainjapua ti'isejre'e.

¹¹ A'í pu a'ín pú'een í ti seica antíhuau, mej mi te'enteárate me'ljna jime'e í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, ajta seica, mej mi miyen tiu'utévaire'en me'ljna jime'e mej tiu'utaxáj Dios jetze me'ecan. A'í pu ajta seica antíhuau mej mi miyen á'uujhua'ane'en mej tihua'utá'ixaate'en í teite í niuucari ti jín Dios hua'irátuaasin, ajta seica, mej mi miyen me'ljna jín antiújmua'areere mej mi r'í tihua'ucha'in í mej e'etújse'iri. Ajta seica, a'í pu ayén tihua'utá'a mej mi tihua'umua'aten í teite.

¹² Ayee pu een jín hua'antíhuau mej mi r'í huá'uruuren í huá'a tzajta'a í mej huaté'uu í Dios jemi, mej mi a'íme majta tiu'utévaire'en a'ljna jime'e mej mi tiújvi'iraxi'in jamuan í Cirístu'u. ¹³ Ayee tu een jín huarín, aj tu xaa e'ará'asti tej ti se'j tena'a jín rá'antzaahuata'en, tej ti tiyen che'atá tena'a ráamu'a'ati te'ljna ti yaujra'an pú'een í Dios. Aj tu xaa, nain jín teri huavaújse a'ljna jime'e tej teri tiu'unajímire a'ij ti Cirístu'u titaax'epi'íntari'iri'í tej ti tiyen 'eene'en tñj ajta a'ín een.

¹⁴ Ayee tu teajta te'ljna jín huarín, catu ché'e tiyen 'éene'e tá'aju'un matj í ti'irí mej mana'a tejá'unamuajran, me'ljna jime'e mej caí xi ramua'aree yee ayée pu ti'ixi'epi'in o capu ayén ti'ixi'epi'in. Catu ché'e tiyen cha'a tena'a titeejú'un tñj í jaitiri ti a'ín eeca ayén ráatajchi a'u ti na'a pú'me'en. Capu ché'e r'í'irísta a'ame mej mi miyen chá'a mana'a titáacuanamuan me'ljna jime'e a'ij ti tihua'aráanajche mej titá'ixaate'en a'íme í tetecca í mej raayí'ti temua'a naa mej jín e'ihuácuanamuan me'ljna jime'e ti hua'itzi na'a pú'een.

¹⁵ Mí teajta iteen, ayée tu ti'ixáata tá'aju'un jé'iyecan jime'e a'íné tétaxe'eve'e. Ayee tu een jín huarín, aj tu xaa nain jín títavi'iraxi'isin jamuan í ti tamu'úu pú'een, ti i'í Cirístu'u.

¹⁶ Ajta a'ljna jetze, najmí'ica pu ayén vaujsi'í r'uteítestemua'a, ajta najmí'í mú tiújvi'iraxi'isin nainjapua tñj mana'a mej antiújna'amiche. Ayee pu té'eme a'ljna jime'e mej huaújxe'eve'en se'j majta se'j, ajta a'ljna jime'e matj mana'a pua'amé miyen ti'imuari'e me'ljna jime'e a'ij ti tihua'uc'í se'j ajta se'j.

A'í mú nu'u jé'cuatze'en se'jre'e í Cirístu'u jemi

¹⁷ A'íj nu jín, niyen tejá'amua'ixaate'e. Ayee nu tejá'amua'ljcate'e í tavástar'a jetze me'ecan se'j si caí ché'e siyen titetiújcha'í matj a'íme í mej caí Israél jetze ajtémecan. Capu ti'itj vaire'e í huá'amua'atziira'a.

¹⁸ Camu r'í tiyeú'tie, majta a'ímua' mú a'uteájturaa a'u ti caí é'esejre'e í Dios ti i'í ruuri, a'ljna jime'e mej caí ramua'aree a'ij ti een í Dios jemi me'ljna jime'e mej ra'antaná í ruxéjniu'uca.

¹⁹ Camu ché'e rutévi'ira'a. A'íj mú jín miyen huataúra'a mej miyen huárini a'ij ti tihua'amítejte'e, ti'ití ti hua'aráanajche í huá'a tzajta'a mej mi nain jín tiú'uxana'acira'aten. Majta me'ín, camuché'e á'ujcu'uvée ráahuausin mej majtáhua'a miyen a'ij pua'a huárini.

²⁰ Mí seajta mú'een, caxu siyen raamuá'a se'ljna jemi í Cirístu'u, se'j si siyen che'atá sena'a a'ij pua'a huárini matj a'íme.

²¹ Ayej ne'ase xu'uri ráamu'a'areeri'í, ti ajta a'ín tejamuamuá'ate tzáahuati'ira'a jime'e a'ij ti een a'ljna jemi í Jesús.

²² Ayee pu tejamuamuá'ate a'ljna jime'e a'ij se'j sejmí'í titetiújcha'íca'a, se'j si yá'uhua'axin a'ij se'j sejmí'í titetiújcha'íca'a, a'íné ayée pu a'ij pua'a á'amuaruurejca'a a'ljna jime'e ti á'amucuanamuajca'a a'ljna í á'amuamua'atziira'a ti ti'ihua'itaca.

²³⁻²⁴ Ajta, se'j si siyen huaujé'cuare'en se'ljna jime'e a'ij se'j mé titeumuámua'aree se'j si siyen r'í titetiújcha'í a'ij ti tejámuax'epi'íntari'iri'í se'j si siyen 'eene'e xá'ara'ani tñj í Dios ti nain jín ayén ríci tzáahuati'ira'a jime'e a'ij ti tíraavjíte'e, ajta a'í pu urarí'en.

²⁵ A'íj pu jín, ayén ruxe'eve'e se'j raatapuá'ajta se'j caí siyen tiú'ujcuanamua, sino ayée xu jé'iyecan jín tíraata'ixaate'en í rux'í'ej tevi, a'íné naími'í tu se'j tena'a jetze ajtémecan í teitestemua'ame'en.

²⁶⁻²⁷ Tí pua'a siyen ti'itj jín huataníniu'ucacu, caxu se'ljna jín ti'itj jín auteáturaave'en í Dios jemi. Caxu seajta siyen á'ateevi'in se'j seri níniu'ucacu ti'itj jime'e. Ayee nu tejá'amua'ljcate'e se'j caí raatá'asin ti a'ín tiyaaru'u ayén avítzi jín huatase'jre'en mú'ejmí tzajta'a.

²⁸ Ajta a'ljna ti ti'inahua'ara, ayée pu ruxe'eve'e ti caí ché'e ti'inahua'aj sino ché'e rumuájca'a jín tiu'umuári'en ti'itj ti a'ij tiratéva'iri ti ij ayén ti'ití huamuá'itín í ti jín hua'utévaire'en a'íme'j í mej caí a'ij ti'ijvi'icua'í.

²⁹ Caxu ti'ití xajta ti a'ij pua'a namuajre'e, ajta ti caí ti'itj vaire'e sino a'íj xu'u huataxáj í niuucari ti i'í x'epi'in a'ljna jime'e ti hua'atéva'iri mej mi jaitze'e yaú'itíe muá'ara'ani

a'ij ti tihua'ataraate'e, ti ij ajta r'i'i tihua'utá'an a'ímej í mej ranamua. ³⁰ Caxu seajta a'ij pua'a tiraatá'an í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íjna ti rujímmua'a amuaatéhuii ajta na'a caí teja'uré'enen a'ájna xicájr'a'a ti jetzen Dios amua'irátuaasin.

³¹ Setá'aj raatapuá'ajta nain jime'e í sej jín a'ij pua'a mé titeumuámua'aree, na'ari í sej jín tí'ijaaxieje'e nusu í sej jín níniu'ucacu ca'ín í sej jín hua'ataj'i'ivi í teite o sej jín a'ij pua'a tihua'axa. Nain tíj na'a ti a'ij pua'a een, setá'aj siyen raatapuá'ajta. ³² Setá'aj r'i'i titetiújcha'ii, seajta ahuaújcu'uven seíj seajta seíj. Setá'aj siyen tiu'utaúruuni'i seíj seajta seíj a'iné Dios pu ajta tejámuaatá'uuni'iri'i a'íjna jime'e ti Ciríistu'u a'amua japua huaníu.

5

A'ij mej ye'i r'i'i ti'tiújcha'ii muá'ara'ani a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios

¹ A'ij xu jín siyen tite'ehuaújca'anen sej si siyen r'i'i tite'urar'i'eene'en í ru tzajta'a a'ij ti te'urar'i'en í Dios, a'iné xu'uri yaújmu'a'ame'en pú'een í Dios ti já'amuaxe'eve'e. ² Setá'aj siyen r'i'i titetiújcha'ii se'íjna jime'e sej huaújxe'eve'e a'iné Ciríistu'u pu ayén che'atá na'a taataxi'eve. A'í pu huataújmu'a'ivejtaca'a ta jetze me'ecan í Dios jemi. A'iné a'í pu a'íjna jín r'i'i tiraatá'a í Dios, a'ij pu jín ayén éene'e seíjre'e tíj muai'ívér'i ti naa teaar'i'e u ta japua a'íjna jime'e ti a'ín ayén ta jetze me'ecan huaníu.

³ Caxu a'atzu raatá'acare'en ti ayén huárini mú'ejmi tzajta'a sej huaújxana'acira'aten na'ari sej tí'ti jín a'ij pua'a huárini nusu sej huápi'i ranecua'atze í tumin. Capu xaa ne'u ayén tiraavjíte'e mej miyen huárini a'íme í mej teitestemua'ame'en pú'een í Dios, í ti hua'utehunii í ru jemi.

⁴ Caxu seajta hua'atá'acare'en mej miyen tí'ixajta niuucari jime'e ti a'ij pua'a namuajre'e na'ari ti caí tí'itj'j vaire'e nusu í mej jín títé'exieehuari'i. Capu a'atzu i'i x'epi'ín mej miyen a'ij pua'a tí'titejeeve sino miché'e r'i'i tiraatá'an í Dios.

⁵ Jee xaa ne'u, ayéé pu tí'ayajna, ti pua'a ja'atí ayén a'ij pua'a tí'itevistáa a'íjna jime'e ti tiú'ujxana'acira'aten nusu a'íjna jime'e ti a'ij pua'a mé teuúmu'a'aree ca'ín a'íjna jime'e ti huápi'i raxi'eve'e ti jéihua tí'ijcha'ii, capu ja'anáj raci'ti ti a'íjna a'uun a'uteárate Dios ti é'eseíjre'e a'ájna í xicájr'a'a ti jetzen tiu'uta'ajta a'íjna í Ciríistu'u, a'iné a'ín ti huápi'i raxi'eve'e ti jéihua tí'ijcha'ii, ayéé pu seíjre'e í Dios jemi tíj seíj ti ayén rana'amiche tí'ti ti caí Dios pírici.

⁶ Caxu raatá'acare'en ti ja'atí amuáacuanamua a'íjna jime'e í niuucari ti hua'itzi na'a pú'een, a'iné Dios pu jéihua huápi'i puajtzi hua'utá'asin a'ímej í mej miyen tí'ihua'itaca. A'ii mú a'ín pú'een í mej caí rá'astjire'e í Dios. ⁷ A'ij xu jín, caxu hua'ajteánaxcan a'ímej.

⁸ A'ájna'ímua xu seajta siyen titetiújcha'íica'a matj a'íme í mej tíca'amiste'e á'ujujhua'an. Mí seajta íjii, ayéé xu een matj a'íme í mej néeriste'e á'ujujhua'an. Ayeé xu seri 'een a'íjna jime'e ti Ciríistu'u a'amua japua huaníu. A'ij xu jín, seuj siyen r'i'i huárini matj a'íme í mej néeriste'e á'ujujhua'an.

⁹ Ayeé mú xaa ne'u r'i'i titetiújcha'ii í mej néeriste'e á'ujujhua'an mej miyen nain jín rici ti x'epi'ín jime'e, majta miyen rici a'ij ti tiraavjíte'e, ajta ti tzáahuati'ira'a jime'e seíjre'e.

¹⁰ Setá'aj seajta ráahuani seíj yaú'tiíeé xá'ara'ani a'ij seíj r'i'i tiraatá'an í Dios.

¹¹⁻¹² Caxu a'atzu hua'ajteánaxcan huá'a jemi í mej miyen a'ij pua'a titetiújcha'ii í mej tíca'amiste'e á'ujujhua'an, sino ayéé xu hua'utaseíjrate'en ti caí tí'itj'j vaire'e a'ij mej rici, a'iné ayéé pu tiu'utévi'írate'e ti ja'atí ayén tí'ixajta a'ij mej avíitzi jín rici a'íme í mej caí ja'atí á'astjire'e.

¹³⁻¹⁴ Mí ajta, najmi'i'í pu huataseíjre'esin a'ij ti een ti pua'a ja'atí raatétatzavi'i, a'iné a'íjna í tatzari, nain pu jín tí'iseíjrata a'ij ti een. A'ij pu jín, ayén té'eyu'usi'i tíjín:

Huatájisi mi pej i'i cutzú.

Ajta ajchesi amájna huá'a tzajta'a í mi'ichite.

Ajta a'ín Ciríistu'u pu muatétatzavi'ira.

¹⁵ R'i'i xu'u mú'een, sej si siyen r'i'i titetiújcha'ii matj a'íme í mej r'i'i me titeumuámua'aree. Caxu siyen 'eene'en matj a'íme í mej seicié me titeumuámua'aree. ¹⁶ Setá'aj siyen ahuaújca'anen sej si nain jín siyen huárini a'ij ti tí'ixi'epi'ín íjii ti auj huaxi'epi'ín a'iné a'ij pua'a mú miyen rici í mej huáteemua íjii.

¹⁷ A'ij xu jín, caxu seicié me titeumuámua'aree sino ayéé xu ahuaújca'anen sej si siyen yaú'tiíeé xá'ara'ani a'ij ti tí'ijxe'eve'e í tavástara'a. ¹⁸ Caxu siyen ta'aruu a'iné ti pua'a siyen huárini, a'ij pu pua'a á'amuaruuren ajta secai nain jín á'uveti. Mí seajta mú'een, setá'aj nain jín araújca'anen se'íjna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

¹⁹ Set'íj u e'tiújseire'en, setá'aj siyen tí'ihuaújca'ate'en se'íjna jime'e í chuicari í sej seajta jín tí'icuiina, seajta í sej jín r'i'i tiraatá'an í Dios. Setá'aj siyen tiu'utáchuica, seajta tiu'utáchuina í a'amua tzajta'a sej si siyen r'i'i tiraatá'an í tavástara'a.

²⁰ Seajta, setá'aj siyen huárini ja'anáj ti na'a sej tí'ijteujtzi'ire'e í Dios í tej rájya'upua nain jime'e ti tí'iseijre'e niuucajtze'en í tavástar'a, a'ájna í Jesús ti ajta í'í Ciríistu'u.

A'ij mej ye'í r'í'í titetiújcha'í muá'ara'ani a'áme í mej víche'ejme

²¹ Setá'aj siyen huárini sej siyen huataúra'an sej huaújvaire'en se'í seajta se'í se'ájna jime'e sej rá'astijre'e se'ájna í Ciríistu'u.

²² Seajta mú'een, mi sej víche'ejme, setá'aj siyen huataúra'an sej siyen che'atá sena'a hua'ará'astijre'en í rucína'astemua'a setíj seri tirá'astijre'e se'ájna í tavástar'a. ²³ Ayee xu een jín huárini a'iné a'áin í cína'ara'an í 'íta'a, ayée pu che'atá na'a te'entiújmua'aree a'ájna jemi í ti ratévi'itín tíj ajta a'áin Ciríistu'u te'entiújmua'aree na'ímica jemi í mej e'etiújse'iri í jemin. Ajta Ciríistu'u pu hua'irátuaasin.

²⁴ Me'ecui xaa, a'iné a'áin mú rá'astijre'e me'ájna í Ciríistu'u a'áme í mej e'etiújse'iri í jemin, ayée pu che'atá na'a ruxe'eve'e mej mi a'áme í mej víche'ejme mej mi hua'ará'astijre'en a'áme'í rucína'astemua'a nain jime'e.

A'ij mej ye'í r'í'í titetiújcha'í muá'ara'ani a'áme í mej néjne'ichejme

²⁵⁻²⁶ Seajta mú'een, mi sej huá'acinastemua'a pú'een, setá'aj siyen che'atá sena'a huá'axe'eve'e í ru'ájta'amua'a tíj ajta a'áin Ciríistu'u tíhua'utaxí'eve a'áme'í í mej e'etiújse'iri í jemin. A'áin pu ajta huataúra'a ti huá'mi'ini huá'a jetze me'ecan ti ij ajta rujámua'a hua'utehuui í rute'astemua'a. A'áin pu hua'ujéjcuare a'ájna jime'e ti huá'ari'iri'í í mej jín auteájturaa í jemin. A'áin pu ajta r'í'í huá'uruu í huá'a tzajta'a a'ájna jime'e mej rá'antzaahua me'ájna í niuucari ti a'áin raateájtuua huá'a jemi.

²⁷ A'áin pu Ciríistu'u ajta huataújtuiire'esin í ru jemi. Ayee mú se'íre'e muá'aju'un tíj ja'atí ti síicu'uri jín ucaújchejte ti caí a'atzu tí'itíj cámeijri'í, ti caí a'atzu huatétzu'uta, ti caí tí'itíj tirá'aturaate'e. Ayee mú naa se'íre'e muá'aju'un tíj tí'itíj ti témaxcava'ara'a. Naa mú urarí'ene'e muá'aju'un, majta camu tí'itíj jín a'aturáa muá'aju'un tí'íj caí ja'atí tí'itíj jín huá'a jetze te'ujpuá'ajte'en.

²⁸ Ayee pu ruxe'eve'e mej mi a'áme í mej ne'íche'ejme miyen che'atá mana'a ti-huá'axe'eve'e í ru'ájta'amua'a matíj majta tiú'ujxe'eve'e í ru jetze. A'áin ti ayén raxí'eve'e í ru'áj, a'áin pu ajta ayén ruxe'eve'e ruse'íj.

²⁹ Ayee pu'u tí'een, a'iné capu ja'atí ja'anáj ayén rájcha'íre'eca'a í rutevij, sino a'áin pu tí'íjmí'ua, ajta r'í'í pu ayén che'atá na'a raaxá'apuai tíj ajta a'áin Ciríistu'u r'í'í tíhua'axá'apuai a'áme'í í mej e'etiújse'iri í jemin.

³⁰ Teen tu xaa tí'avi'iraxi jamuan a'ájna í Ciríistu'u. ³¹ Ayen tíjín: "A'áj pu nu'u jín, ja'atí pu ayén mé rúuj'sin í rutááta, ajta í runáána ti ij nu'u huaténe'iche a'ájna jamuan í ru'áj. Majta nu'u a'áme í mej hua'apua, ayée mú nu'u se'íj mana'a teitejra'a pu'eene'e muá'ara'ani." Yee pu'u xaa ne'u.

³² A'áin pu pú'een tí'itíj ti huá'pi'í ruxe'eve'e ti ajta avítzi jín ayén tí'een. Mí neajta inee a'áj nu jíme'en tí'ixa ne'ájna í Ciríistu'u, neajta ne'áme'í jime'e í mej e'etiújse'iri í jemin.

³³ Mí seajta mú'een, setíj sena'a sej ne'íche'ejme, ayée pu tiú'ujxe'eve'e sej siyen che'atá sena'a huá'axe'eve'e í á'amua'ájste'emua'aca setíj seajta tiú'ujxe'eve'e í rutevij jetze. Ajta a'áme í mej víche'ejme, ayée pu ajta tiú'ujxe'eve'e mej hua'ará'astijre'en í huá'acinastemua'a.

6

A'ij mej ye'í r'í'í titetiújcha'í muá'ara'ani a'áme í mej yaújmua'ame'en pú'een

¹ Seajta mú'een, mi sej í'í tí'irí'í, setá'aj hua'ará'astijre'en í ruvaújsimua'a a'iné ayée pu tiraavíjte'e í tavástar'a jemi. ² Ayen tíjín: "Patá'aj nu'u r'í'í tíhua'utá'an í a'atááta, ajta a'anáána." A'áin pu a'áin pú'een í niuucari ti jín Dios te'ataújratziiri'í tí'itíj jime'e ti pua'a ja'atí ayén ra'ará'astijre'en. ³ Ajta ayén tíjín: "Tí ij temua'a naa timuá'avaire'en, pe'í pi pajta nu'u á'ateevi'in pe'í ruuri puá'ara'ani íiyen chaanaca japua."

⁴ Seajta mú'een, mi sej huá'aya'upua pú'een, caxu muári'eristan í ruyaujmua'a jemi mej mi caí huataniú'ucan, sino r'í'í xu tíhua'ucha'in. Sej si tíhua'umua'aten, seajta tíhua'utá'ixaate'en temua'a naa a'áj ti tí'íjxe'eve'e í tavástar'a.

⁵ Seajta mú'een, mi sej ca'anéeri jín tí'ivaire'e se'íj jemi, setá'aj hua'ará'astijre'en a'áme'í í mej íiyen chaanaca japua tejá'amua'ájte'e. Setá'aj siyen che'atá sena'a hua'ará'astijre'en setíj seajta tirá'astijre'e tzáahuati'ira'a jime'e se'ájna í Ciríistu'u, a'ájna jime'e sej r'í'í huataújsejrata, seajta siyen tí'itzi'ine'e ti pua'a secaí nain jín te'ará'asten.

⁶ Setá'aj siyen a'ujca'anéecan jín tíhua'utévair'e'en a'áme'í í mej tejá'amua'ájte'e ti pua'a miyen tejá'amua'ájte'e nusu mecaí. Setá'aj siyen che'atá sena'a tíhua'utévair'e'en setíj seajta tiraatévair'e'en se'ájna í Ciríistu'u. Setá'aj siyen se'ájna jín aráurasten a'áj ti tí'íjxe'eve'e í Dios nain jime'e a'achú sej ú'ucaca'ane í ru tzajta'a.

7-8 Setá'aj siyen che'atá sena'a ruxi'evi'ira'a jime'e tihua'utévaire'en yee cumu tavástar'a jemi xu tí'ivaire'e. Jee xaa ne'u, caxu teteca sena'a jemin tí'ivaire'e a'iné ayée xu ramua'aree ti a'ín tavástar'a ayén tiraatapuaíjve'esin naíjmi'ica a'ij ti tí'tí huárúu ti i'í xí'epi'in. Capu amín a'ij ti pua'a a'ín ja'atí ca'anéeri jín tí'imuari'e nusu ayén ruxi'evi'ira'a jín tí'ivaire'e.

9 Seajta mú'een, mi sej tihua'ajje'e, ayée xu che'atá sena'a rí'i tihua'ajcha'ii a'ímej í mej mú'ejmi jemi tí'ivaire'e. Caxu huá'aneche a'iné xu'uri ramua'aree ti a'ín ti a'uun é'seijre'e u ta japua, a'ij pu tihua'ajje'e a'ímej í mej mú'ejmi jemi tí'ivaire'e. A'í pu ajta tejá'amua'ajje'e mú'ejmi. Ajta í jemin, naími'i xu ruxi'ej 'een, mi sej tihua'ajje'e, seajta mi sej ca'anéeri jín tí'imijhuaca.

Jíme'en í tej jín tiu'utése'en

10 Tíj jii, setá'aj siyen huatéjca'anen a'ájna jime'e sej jetzen arájca'anen í tavástar'a sej nain jín tiu'utémuaitin í muári'eri'ire'ara'an jime'e. 11 Setá'aj rí'i titecaujnan nain jime'e í ti Dios raateájtaua mú'ejmi jemi í sej jín tí'itese'e tíj ajta xantaaru'u ti nainjapua caujnan, sej si te'utáviicua'i nain jime'e ti tiyaaru'u avíitzi jín tiraaxi'epi'intare a'ij ti huárini ti amuaatémuaitin.

12 Ayee xu huárini a'iné catu xaa ne'u a'ímej jamuan tí'itese'eca'a í teteca sino huá'a jamuan a'ímej í mej tí'itíj jín antiújmua'aree, majta a'ímej í mej tí'ajta, a'íme í xiéjniu'ucari í mej a'ij pua'a 'een, í mej majta títetatí tí'tíj jime'e ti tíca'amiste'e seijre'e iíyen chaanaca japua, ajta í mej é'seijre'e u ta japua.

13 A'ij xu jín nainjapua caujnan se'ájna jime'e ti Dios raateájtaua mú'ejmi jemi sej si jín tí'itese'e tí'ij a'ájna teja'ur'élenen í xicaj ti jetzen huatasejre'en a'ájna ti a'ij pua'a een. Ayee xu huárini ti ij caí a'ín mé jamaúutaxin a'u sej a'uté'uuca'a. Seajta mú'een, setí'ij seri raatéemua'iti, ayée xu huárini, setá'aj se'uun a'uté'uu pua'acéé xá'ara'ani.

14 Ayee xu seíire'e xá'aju'un, nain í sej siyen tiu'utaxáj, jé'iyecan xu jín siyen raataxáj. Ajta nain a'ij sej rici, ayée xu siyen raruuren a'ij ti tiraavíjje'e í Dios jemi. A'ij pu xaa ayén tejámuaatévaire'esin tíj ajta tí'ivaire'e a'ájna í puaasi ti jín avá'ujji'icie í xantaaru'u, ajta a'ájna ti jín antaájnaamua í rútaavítze'e.

15 Setá'aj siyen che'atá sena'a rí'i huaújrúuren tíj ajta sej ti rí'éene'e jín ajtaújca'acait'e ti i a'uun japuan é'eye'ive a'u ti a'ij pua'a jau'én. Setá'aj siyen huatéjca'anen sej si siyen te'utáviicua'i sej tihua'utá'ixaate'en í teite se'ájna jime'e í niuucari ti jín Dios hua'apua'ajje'esin. 16 Seajta se'ájna jime'e, setá'aj siyen huárini, setá'aj nain jín rá'antzaahuat'e'en í tavástar'a. Ayee xu een jín huárin, mú'een xu raayí'tihua'an sej huatéjnan tí'ij caí tí'itíj jín amua'antipua'ajje'en a'ájna í tiyaaru'u.

17 Setá'aj seajta ra'ancuré'an a'ájna ti jín Dios amua'irátuaasin. Ayee pu tejámuaatéva'iri tíj ajta tiraatéva'ire í xantaaru'u a'ájna ti jín utemúucu'utzi. Ajta i'í, setá'aj siyen ru'itéchueeca a'ájna í chuun ti ruxi'ejta'a ajcamíimijmee ti amuaatáchiuite'esin a'ájna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. A'ájna ti ruxi'ejta'a ajcamíimijmee, a'ii pu a'ín pú'een í niuucari ti jetzen raxa í Dios.

A'iné een jime'e miyen huatéjniuuni, ajta a'ij mej ye'í huárini

18 Setá'aj siyen arájca'anen se'ájna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios sej si rahuauca í Dios jemi tí'ij pí' na'a se'ájna jime'e nain tí'tí ti a'ij tejamuá'aturaate'e. A'ij xu jín, seúche'e xu atanéje'ere. Caxu raxiéehuata sej siyen huá'a jime'e rahuauca í Dios jemi naíjmi'ica a'ímej í mej huaté'uu í Dios jemi.

19 Setá'aj siyen rahuauca í Dios jemi neetzi jime'e ti ij a'ín Dios ayén naatá'an a'ij nej niyen tiu'utaxáj ja'anáj ti na'a, nej ni niyen tihua'utá'ixaate'en í teite, nej ni niyen caí tí'itziine'e tí'tí jime'e nej niyen tihua'utá'ixaate'en ne'ájna jime'e ti é'aviitzi'í a'ájna jime'e a'ij ti Círíistu'u ta japua huaníu.

20 A'ij nu jín neri aiteánami'i ne'ájna jime'e nej tihua'ixaate'e í teite í Jesús jetze me'ecan. Setá'aj siyen tí'ijhuaviira í Dios jemi nej ni caí tí'itziine'e ti tí'tíj jime'e nej tihua'utá'ixaate'en a'ij ti ayén tínaavíjje'e ineetzi nej niyen huárini.

Pablo pu huá'ateujje'e, ajta ra'antipua'ajje

21 Ajta a'ín Tíquico, í ne'ihuaara'a í nej raxi'eve'e ti ayén che'atá na'a té'atzaahuat'e'e í tavástar'a jemi netíj inee, a'í pu caí tí'tíj jín até'itze'ara í Dios jemi. A'í pu nain tejámuaatá'ixaate'esin sej si ráamua'aree a'ij ti tí'inevaire'e, sej si seajta ráamua'aree a'ij nej rici.

22 Ayee nu een jín mú'ejmi jemi raata'iti sej si ráamua'aree a'ij ti tí'itavaire'e, ti ij ajta a'ín rí'i tejámuaatá'an.

23 Ché'e Dios hua'utéjpu'ajje'en naíjmi'ica í sej ru'ihuaamua'a. Ajta a'ín í Dios í tej rájya'upua, ajta a'ín í tavástar'a, a'ájna í Jesús ti ajta i'í Círíistu'u, miché'e me'ín amuaataxe'eve'en a'iné mú'een xu té'atzaahuat'e'e.

²⁴Ché'e a'ij tihua'avaire'e najimi'ica í mej rusén jín raxí'leve'e me'íjna í tavástara'a, a'íjna í Jesús ti ajta í'i Ciríistu'u.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'ímej í mej Filipos a'uchéjme'ecaa

Pablo pu huá'ateujte'e

¹ Inee, í nej i'i Pablo, ajta a'íjna í Timoteo, iteen í tej ravaire'e te'íjna í Jesus í Cirístu'u, ayéé tu tejá'amuayu'use'e naíjmi'lica mú'een, mi sej rá'atzaahuat'e se'íjna í Jesus í Cirístu'u, majta me'íime í mej tejá'amuua'ajte'e, majta me'íime í mej tejá'amuavaire'e ti'titj jime'e. Naíjmi'lica tu tejá'amuayu'use'e mi sej Filipos a'uhuachéjme.

² Ché'e a'íin Dios í ti tá'íya'upua, ajta a'íin í tavástara'a a'íjna í Jesus ti ajta i'i Cirístu'u, miché'e me'ín r'íi tejá'amuacha'í muá'ara'ani, miché'e majta amua'anpuá'ajte'en í á'amuaaxiejni'u'uca jetze mi sej mu'íi, sej si xí'epi'ín ru'íhuuamua'a xá'ara'ani temua'a naa.

Pablo pu huá'ahuaviitze'e a'íime í mej té'atzaahuat'e

³ Jé'ecan nu netémua'ave'e í Dios jemi ja'anáj ti na'a nej huáhuau í Dios jemi mú'ejmi jime'en netí'íjtá amua'utámua'aree. ⁴ Ja'anáj ti na'a nej huahuauca í Dios jemi naíjmi'lica jime'e mú'een, jé'ecan nu tí'íjteujtzi'ire'e í Dios jemi netí'íjtá á'amuaamua'areere.

⁵ Ayeé nu'u caj tí'irici inee a'íjna jime'e í sej naatévai tej ti hua'utá'ixaate'en í teite te'íjna í niuucari ti jime'en raxa í Dios. Senaatévai í jécua, seajta íjii. ⁶ Nee nu neajta jépi'ín tejá'umua'aree ti a'íjna í ti a'ut'éjche ti r'íi amuáaruuren í a'amua tzajta'a, a'íi pu xaa ne'u raanaíjmire'esin a'íjna xicájra'a jetze tí'ij ajtahua'a uvé'enen a'íjna í Jesús ti ajta ayén ántehuaa í Cirístu'u.

⁷ Ayeé pu tiraavíjte'e nej niyen tí'ihuánmua'aten mú'ejmi jime'e a'íné mú'ejmi nu a'amua jemi á'anca'ane. Ti pua'a niyen í'namí'íhuu, na'ari ti pua'a nej a'íjna jetze huatániuni í niuucari ti a'íjna jetze raxa í Dios, na'ari niyen tiraataxáj yee temua'a pu i'i xí'epi'ín amijna í niuucari, naími'í tu ra'ancuré'a'ave í tej jín rajpuaíitzi, teajta a'achú ti caj taatapuaíjve í Dios.

⁸ Dios pu ramua'aree nej jé'íhuu a'ij pua'a té'enenmua'ate mú'ejmi jime'e. Ayeé nu che'atá a'amua jetze á'anca'ane a'ij ti a'íin ajta a'amua jetze á'ujca'ane a'íjna í Jesus ti ajta i'i Cirístu'u.

⁹ Ayeé nu tí'ijhuavii í Dios jemi naíjmi'í jime'e mi sej ru'íhuuamua'a, sej si jaítze'e huaújxe'eve'en rujámua'a tíj na'a ti yú auca'ítí a'ame, setá'aj caí ti'titj jín auté'ítzen, setá'aj siyen raayí'tíhuu'an jaítze'e, setá'aj nain jín r'íi mé titeumuámua'aree í Dios jemi.

¹⁰ Neajta nu niyen tí'ijxe'eve'e ti ij ayén amuaatámítiejte'en í ti jaítze'e ruxe'eve'e, ti ij caí ti'ti a'amua tzajta'a tá'sisei'íhuu'an ti a'ij pua'a een, ti ij caí ja'ati ti'titj jín mú'ejmi jetze te'ujpuá'ajte'en a'íjna xicájra'a jetze tí'ij yéj uvé'enen a'íjna í Cirístu'u í ti Dios án yá'ujra í ipuari japua.

¹¹ Setá'aj siyen huárini tí'ti ti l'ixi'epi'ín a'íjna jemi í Jesus ti ajta i'i Cirístu'u tíj na'a ti yú a'ucá'a. Aj mú mi xaa jé'íhuu r'íi tiraatá'asin í Dios.

Nain pu nu'u jín tiu'utévaire'esin í Cirístu'u jemi

¹² Casi'í, ne'íhuuamua'a, ayéé nu tí'ijxe'eve'e sej ráamua'aree a'íjna jime'e, a'ij ti tí'ti náaru, í netí'íj tiu'utévai niuucajtze'en í Dios mej mi jaítze'e ráanamua. ¹³ Pu'uri jéjre'e seijre'e nej námi'í ne'íjna jime'e nej tí'ivaire'e í Cirístu'u jetze me'ecan. Temua'a mú ramua'aree a'íime í xantaaru'u í mej racha'íi a'íjna ti ve'ecán jín tí'titéjvee, majta í seica. Naími'í mú ramua'aree.

¹⁴ Majta í seica í ne'íhuuamua'a, í mej majta tí'ixa í Cirístu'u jetze me'ecan, mu'uri á'ujca'anejca'a me'íjna jime'e nej námi'í. Mu'uri tí'ixa ca'anisíj jime'e. Camu tí'titj jín tí'titziine'e.

¹⁵ Mi majta seica miyen tí'ixa í Cirístu'u jetze me'ecan, a'íné jé'íhuu mú chueere'e neetzi jime'e, mej néjcha'íire'e. Majta seica miyen tí'ixa tzáahuati'íra'a jime'e.

¹⁶ A'íime í mej tí'ixa tzáahuati'íra'a jime'e, ayéé mú ríci a'íné mení'ixe'eve'e. A'íi mú ramua'aree nej námi'í a'íjna jime'e nej ne'íjna jín tí'ixajta'a Cirístu'u jetze me'ecan.

¹⁷ Mi majta í seica, a'íi mú rujámua'a mena'a a'ij tirájteu mej tiu'utaxáj í Cirístu'u jetze me'ecan. Camu tí'ixa tzáahuati'íra'a jime'e sino ayéé mú tí'imua'atze ti pua'a miyen tí'ixa, aj nu ni jaítze'e tirajpuaíitzi na'ame íyuu nej námi'í.

¹⁸ Aru, ¿a'íné l'irini? A'íi pu a'íin pú'een í ti jaítze'e ruxe'eve'e í mej tí'ixaxa'a í Cirístu'u jetze me'ecan. A'íj nu jín netémua'ave'e. Capu ne jetze ruxe'eve'e a'ij mej ye'í tí'ixa, ti pua'a metí'ixajta jé'íyecan jime'e nusu mecaí. Ayej tí'ayajna. Mi neajta inee, jaítze'e nu mááj netémua'ave'e.

¹⁹ Ayeé nu'u, nee nu ramua'aree ti xí'epi'ín te'íráame neetzi jemi a'íné mú'een xu rahuavii í Dios jemi. Ajta a'íin í xiéjnu'ucare'ara'an í Cirístu'u, a'íi pu í ajta naatévai.

²⁰ Jé'ecan nu rachú'eve'e, ayée nu neajta tí'ijxe'eve'e, nej ni caí ja'anáj tí'te'eví'ira'a í Dios jemi. Huáp'i nu raxí'eve'e nej niyen a'ahuánca'ane'en nej niyen rí'i tiu'utánseijrata mej mi ráamua'aree í nej Círístu'u nu jetze neca'ane ti pua'a niyen irá'ateevi'in nej í'irúuri ná'ara'ani na'ari nej huám'i'ini.

²¹ Aye'e pu tiná'amítiejte'e ineetzi, ti pua'a niyen irá'ateevi'in nej í'irúuri ná'ara'ani, nain nu jín tiu'utévair'e nej ne'íjna jemi í Círístu'u. Mi neajta, ti pua'a neri huám'i'ini, nee nu xaa tiu'utémua'iti í ta japua.

²² Ti pua'a niyen irá'ateevi'in nej í'irúuri ná'ara'ani, aj nu xaa ne'u nain tí'iseijran a'ij nej tí'imuarí'e. Aj nu xaa ne'u tiu'utémua'iti. A'ij nu xaa caí mua'aree tí'itij ti jaítze'e í'ixi'epi'in, tij nej irá'ateevi'in nej ruuri nusu nej ca'anacan huám'i'ini.

²³ Jé'ecan nu ráamua'areeri'i í nexiejniu'uca jime'e. Aru canu xáahuí ramua'aree tí'itij ti jaítze'e na'aráanajche. Jé'ecan pu ayén ne'astí á'aye'i nej á'ura'ani neatá'aj a'utevé'e ná'ara'ani í Círístu'u jemi. Jaítze'e pu í'ixi'epi'in tzíte'e nej á'ura'ani. ²⁴ Mi ajta jaítze'e pu a'amua jetze ruxe'eve'e nej ruuri ná'ara'ani.

²⁵ Ayej ne'ase, ayén ti'ayajna nej yen huacáí ná'ara'ani. Ayen nu huacáí na'ame sej si jaítze'e rá'antzaahuat'e'en, sej si jaítze'e huaújtemua'ave'en. ²⁶ A'ij pu jín netí'ijtáhua'a yé huacáí ná'ara'ani a'amua jemi, jé'ecan xu huataújtemua'ave'esin, seajta rí'i tiraatá'an í Círístu'u ti í'í Jesús, a'iné a'ij pu naatévai ineetzi.

²⁷ Me'ecuí xaa, huáp'i pu ruxe'eve'e sej siyen huárini a'ij ti tiraavíjte'e, setíj tiráanamuajiri'i se'íjna jetze í niuucari ti jetzen raxa í Dios. Ti pua'a ne'uun a'atanén nej tejámuatá'íxaate'en na'ari nej yé'umu'a'ati ye'imúa, ayée nu raxí'eve'e nej ni ráamua'aree sej sej té'atzaahuat'e'e naíjmi'i. Setá'aj naíjmi'i tiu'utése'en ti ij caí ja'ati amuaamuá'itin sej si caí ché'e rá'antzaahuat'e'en í niuucari ti jetzen raxa í Dios.

²⁸ Mú'een xu caí siyen tihuá'itziine'e setiu'utatése'e sej tí'ihuá'úrixate'en huá'a jamuan í mej amuá'jcha'íre'e. Ti pua'a siyen huárini, aj mú xaa ráamua'aree mej huatéepua'are. Mi seajta mú'een, Dios pu amua'írjtuuani.

²⁹ Aye'e pu'u na'a, a'iné Dios pu amuaatá'a sej rajpuajtzi xá'ara'ani Círístu'u jetze me'ecan, seajta rá'antzaahuat'e'en. ³⁰ Aye'e tu teri taxí'ej antí'uuve te'íjna jime'e setíj amuacaícan naasejí í nej jín tí'itese'eca'a, seajta seúche'e xu ranamuajran nej tí'itese'e naúche'e.

2

Círístu'u pu nu'u tí'ití jín tí'téveeca'a, aj pu í antíraa í júte'e

¹⁻² Mú'een xu Círístu'u jetze ruca'ané í a'amua tzajta'a. A'í pu ajta rí'i amuaatá'aca ti a'ín já'amua'aree'eve'e í Círístu'u sej si xí'epi'in huárini, a'iné xu'uri ra'ancuré'evi'iti í xiéjniu'ucare'ara'an, seajta seica xu tihuá'umu'a'atziire'e, seajta xu seica á huá'acu'uve. A'ij nu jín á'amua'huavii sej rí'i tinaatá'an nain jime'e, sej si siyen ruxí'ej tiu'umu'a'ati temua'a naa naíjmi'i, sej si siyen ruxí'ej titehuájxe'eve'en, sej si ruxí'ej tirájeuve'en sej ajta mi sej, sej si mú'een rujámua'a ráahuuani.

³ Ché'e caí ja'ati rusejí rájeuve'en í ti jín ahuá'jtzahuat'e'en. Ajta ché'e caí ja'ati teúura'ate'e, sino ché'e a'ín ayén tiraatámítiejte'en ti jaítze'e tí'ivaire'e í sej caí a'íjna. ⁴ Ché'e caí ja'ati a'í na'a rahua'ca a'íjna í ti jetzen ruxe'eve'e rusejí, sino ché'e ajta raatévair'e'en í sej a'íjna jime'e ti ajta a'íjna jetze ruxe'eve'e.

⁵ Setá'aj siyen che'atá sena'a tiu'umu'a'ati a'ij ti tiu'umuá'aj a'íjna í Círístu'u ti ajta í'í Jesús.

⁶ Ajta a'ín í Círístu'u, ayée pu í éene'e í'í Dios, capu ayén tirá'amítiejte'eca'a ti ayén titeúura'ate'e ti ayén aúche'e ruxí'ej 'eene'en í Dios jemi. ⁷ Sinu áa pu tí'ití'ia'a í ruxí'evi'ira'a jime'e í ti jín tí'te'evé'e já'araa u ta japua. Aj pu í a'ín huasejre t'ij í ja'ati mej tí'ira'a'ijte'e. Aye'e pu huanú'ihuaca'a tetíj iteen.

⁸ Ajta pu ayén teví pu'éene'e tetíj iteen. Ajta a'ín, capu ve'ecán jín tí'téveeca'a, sino huataúra'a ti huám'i'ini. Huam'í, icu, í cúruu jetze. ⁹ A'ij pu jín Dios antí'ímua ra'antítuaa. Aj pu í raatá'a ti te'enteá'ute tí'itij jime'e ti jaítze'e ve'é'e caí máaj tí'iti.

¹⁰⁻¹¹ A'ij pu jín, a'íjna xicáara'an jetze tí'ij te'entipua'ajte'en nain, mat'íj ráamua'aree tí'ijn: "Pu'uri tí'ajta í Jesús", aj mú xaa tí'tunutaxi'in naími'i í mej é'eseijre'e u ta japua, majta í mej yen seijre'e íyen chaanaca japua, majta í mej é'eseijre'e u tajete, matá'aj naími'i miyen raataxáj yee: "A'í pu tavástar'a pu'leen a'íjna í Jesús ti í'í Círístu'u." Aye'e mú me'íjna jín huarín, aj mú mi rí'i tiraatá'asin í Dios í tej rájya'upua.

A'íme í mej té'atzaahuat'e'e miyen nu'u tí'ivaire'e mej hua'utátatzaví'í í mej yen a'uchéjme íyen chaanaca japua

¹² Seajta mú'een, mi nee á'amua'ixe'eve'e, ja'anáj ti na'a nej á'ucatii a'amua jamuan, ja'anáj ti na'a, ayée xu huaríj netíj tejamuá'íxaa. Seajta íjii, nej yé imúa huatá'ca, setá'aj siyen che'atá sena'a huárini. Seúche'e xu siyen ríjca, a'ij nej tejá'amua'íxaate'e. Setá'aj

raanañjmi'e'en í ti auj tejamaú'atúraate'e a'amua tzajta'a. Rí'í xu'u mú'een nain jime'e, sej si caí tí'itij jín auté'itzen í Dios jemi.

¹³ Aye'e pu'u, a'iné Dios pu amuaatá'aca í ca'aníjra'a, sej si siyen rijcaa í ti í'ixi'epi'in a'ij ti a'ín tira'aráanajche. Ajta a'íi pu tejámuatévai're'esin sej si raanañjmi'e'en.

¹⁴⁻¹⁵ Nañjmi'lí tñ na'a ti ayén ruxe'eve'e sej siyen huárini, setá'aj caí jíme'en runiúuste'e, na'ari sej caí jíme'en a'ij pua'a tiú'ixaate'e t'íj caí ja'ati tí'ti jín mú'ejmi jetze te'ujpuá'ajte'en.

Sej si seajta tí'iterf'ene'en í a'amua tzajta'a, sej si siyen teitestemua'ame'en pu'éene'en xá'ara'ani í Dios, sej si caí tí'itij jín auteáturan í Dios jemi, íyen chaanaca japua sej huápuasearuve'en huá'a tzajta'a í mej a'ij pua'a tí'teteite, í mej caí xí'epi'in me t'íeumuámua'aree. Seajta huá'a tzajta'a á'ucíine sej tihua'utá'ixaate'en í niuucari ti jín Dios taajé'cuare'e ítejmi.

Aye'e xu se'ijna jín huarín, mú'een xu huaseíjre'en á jéjre'e huá'a jemi í teite. Xíee sej cu mú'een hua'atátzaví'ira a'íime.

¹⁶ A'ij nu jín ahuántzaahuat'e'esin ne'ájna xicáara'an jetze t'íj ajtahua'a uvé'enen a'ijna í Ciriistu'u. Aye'e nu niyen ahuántzaahuat'e'esin ti jé'ecan naa tináavai nej ne'ájna jín tí'títese'eca'a, ajta ayén naa tináavai ne'ájna jime'e í nej tiu'umuáriej.

¹⁷ Mú'een xu tiu'utámuaí'ivejta se'ijna jime'e í Ciriistu'u jemi, seajta se'ijna jime'e í rá'atzaahuat'e. Ajta, ti pua'a méneje'ícatan ayajna mej mi raanañjmi'e'en í sej jín seri siyen tiu'utámuaí'ivejtaca'a, naúche'e nu netémua'ave'e ne'ájna jime'e í nej a'tzu tejámuatévai. Mú'ejmi nu jetze netémua'ave'e.

¹⁸ Seajta mú'een, setá'aj siyen che'atá sena'a huaújtemua'ave'en, seajta neetzi huatá'an í nej jín huatántemua'ave'en.

Jíme'en a'ijna í Timoteo, ajta a'ijna í Epafrodito

¹⁹ Ajta, ti pua'a ayén neetá'acare'en í nevástara'a a'ijna í Jesús, ayé'e nu raxí'eve'e í nej ca'anacan Timoteo tiu'uta'ítí'i mú'ejmi jemi í nej ni huatántemua'ave'en net'íj ráamua'aree a'ij ti tejá'amuavaire'e mú'ejmi. ²⁰ Capu mé'e ja'ati ayajna tñ amijna ti ayén che'atá na'a tí'imua'atze netj ínee, ti ajta ayén rahuauca t'záahuatí'ira'a jime'e a'ijna ti a'amua jetze ruxe'eve'e.

²¹ Mi majta mi seica, naími'lí mú' rahuauca í ti huá'a jetze ruxe'eve'e. Camu a'tzu rahuauca í ti jetzen ruxe'eve'e í Ciriistu'u ti í'í Jesús. ²² Aru xu'uri mú'een ramua'aree ti a'ín Timoteo, pu'uri tiu'utaseíjrataca'a ti caí auté'ítze a'iné pu'uri tinaatévai a'ijna jime'e í nej tihua'utá'ixaa í niuucari ti jíme'en raxa í Dios. Jé'ecan pu tiu'umuáriej ne jamuan tñ seij yaujra'an tí'imijhuaca jamuan í táatjra'an.

²³ A'ij nu jín néjxe'eve'e í nej raata'íte mú'ejmi jemi netj neri ráamua'aree a'ij ti ye'í tinaatévai're'esin íneetzi. ²⁴ Mi neajta ínee, naúche'e nu rachú'eve'e í nevástara'a, í nej ni nesej ca'anacan a'atanén.

²⁵ Ajta, ayej ne'ase, ayé'e pu ruxe'eve'e í nej amuacaican mú'ejmi jemi raata'íte í ne'ihuara'a, a'ijna í Epafrodito. A'íi pu a'ín pu'een í sej mú'een neja'uta'ítí'iri'í íneetzi jemi ti a'ín tinaatá'an tí'ti ti ná'atúraate'e. A'íi pu tiu'umuáriej nee jamuan, teajta nañjmi'lí tu tiu'utése'eca'a. ²⁶ Jé'ecan pu xaa á'amuasejírami'i. Ajta a'ij pua'a raatá'a a'ijna jime'e í sej ráamua'areeri'í ti a'ín tíjcuí'ineca'a.

²⁷ Ayej xaa ne'u ti'ayajna ti tí'icuí'ica'a. Tín pu huam'íi. Mi ajta, Dios pu rá'acu'uvejca'a a'ijna. Ajta ayén che'atá na'a ná'acu'uvejca'a íneetzi í nej ni caí nexiéemiste'eche'e. Pu'uri naac'íi í nej jín rajpuatízi ná'aye'íi.

²⁸ A'ij nu jín neri jaítze'e raxí'eve'e í nej raata'íte mú'ejmi jemi sej si huaújtemua'ave'en setí'ijtáhu'a raasej. Mi neajta ínee, í nej ni caí ché'e niyen tí'ínexiéemiste'e.

²⁹⁻³⁰ Setá'aj ra'ancuré'eví'itín í tavástara'a jetze me'ecan. Setá'aj huaújtemua'ave'en a'ijna jemi í Epafrodito. Seajta rí'í tihua'ajcha'íica í tetece tñ amijna, se'ijna jime'e í tñ huam'íi ti tí'imuari'eca'a í Ciriistu'u jetze me'ecan. A'íi pu ayén huataújtuua ti huámí'ini tí'ij tináavai're'en íneetzi. Capu ayén tejamaaac'íi mú'ejmi sej si siyen huárini a'iné í nej caí ye'í já'ahua'aca'a.

3

Jíme'en a'ijna ti xaa tí'ivaire'e í Dios jemi

¹ Pu'uri íjii, ne'ihuamua'a, setá'aj huaújtemua'ave'en jemin í tavástara'a. Nu'uri niyen tejámuata'ítí'iri'í. Nu'uri neajtahua'a nena'ra tejá'amu'a'ítí'í. Capu né'una'aviste'e íneetzi jemi í nej niyen rici, a'iné a'íi pu á'amuacha'íj a'ame.

² Rí'í xu'u mú'een, a'íimej jemi í tetece í mej míyen á'ujjuhu'a'an matj í tzi'ici í ti caí ja'ati huá'ajye'emua. A'ij mú' pua'a rici a'íime í tetece, mej ruhua'íra'a ajtasí'iche. Metiú'ítzíte'e, micu.

³ Mi teajta iteen, a'ii tu a'ñin pú'een í tej tanavij a'antisí'liche tzáahuati'ira'a jime'e. Ajta a'ñin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'ñi pu xaa taatá'aca í tej rí'i tiratá'acare'en í Dios. Jé'ecan tu jetzen huatátatemua'ave'esin í Cirístu'u ti ajta i'í Jesús. Teajta iteen, catu xaa rá'atzaahuat'e te'jña jime'e í tej rájteu í tatzajta'a.

⁴ Ti pua'a se'j ayén tirá'amitiejte'e ti ayén tiraavíjte'e ti rá'atzaahuat'e a'jña í ti tirájteu í ru tzajta'a, ché'e a'ñin ráamua'aree ti jaítze'e ayén tiraavíjte'e ineetzi jemi.

⁵ Tí'ij teuumé'eca aráhuaca xicaj nej jetzen huanú'ihuaca'a, mena'antisíjche'ca a í nenavij jetze. Huá'a jetze nu ajtémé'ecan í mej jee yaujmu'a'ame'en a'jña í Israél teecan. Neajta i'í huáacixa'ara'an a'jña í Benjamín teecan. Huá'a jetze nu ajtémé'ecan í mej jee hebreo pú'een. Ayee nu huanú'ihuaca'a. Neajta nu hua'aniuuca jín tí'ixaxa'a. Jíme'en a'jña í yu'uxari ti ra'uyú'uxaca'a a'jña í Moises teecan, nee nu i'í fariseo.

⁶ Ayee nu rí'i huápi'i tí'títese'eca'a ne'jña jime'e í neye'irá. A'jñ nu jín a'ij pua'a ti-huá'ajtea'axi'ica'a í mej rá'atzaahuat'e'eca'a me'jña í Jesús. Neajta, canu ja'anáj tí'tij jín auteajturaa a'jña jime'e í nej tíjye'iraca'a. ⁷ Nain a'achú ti caj tí'ipua'amé, jé'ecan pu ne jetze ruxe've'eca'a í nej nejmí'i tíjye'iraca'a.

Ajta íjii, ayée pu tiná'amitiejte'e ineetzi ti caí ché'e tí'tij vaire'e a'jña jime'e nej neri ravaire'e ne'jña í Cirístu'u. ⁸ Ajta a'iyen, í ti jaítze'e ruxe've'e, a'jñ ti tí'ti tináac'i'tíche'e, pu'uri ayén tiná'amitiejte'e tíjñ yee tiú'tziite'e. Niché'e yee mé rúuhua'axin.

A'ii pu'u, jé'ecan pu jaítze'e tineetéva'iri nej ráamua'ati ne'jña í nevástar'a, a'jña í Cirístu'u ti ajta i'í Jesús. Ne'jña jime'e í Cirístu'u, nain nu mé huahuá'axi. Cu xiee, xai'iri ti cu pú'eene'en a'jña ti ajmí'i na'aránajche'ca. Ayee pu tiná'amitiejte'e íjii ti ayén een jime'e. Nee nu mé rúurixi ne'jña jime'e nej ni tiu'utémua'itin í Cirístu'u jemi.

⁹ Ayee nu'u tí'imua'atze ne'jña jime'e, nej ni huatévée ná'ara'ani í Cirístu'u jemi, nej ni caí tí'ti jín auteáturan í Dios jemi. Canu ché'e niyen tí'imua'atze yee nee nu rí'i tí'itevij ne'jña jime'e nej yee nain jín ra'ará'astijre a'ij ti té'axa í yu'uxari jetze, sino ayée pu tirá'amitiejte'e í Dios í nej rí'i tí'itevij, a'jña jime'e nej rá'atzaahuat'e í Cirístu'u.

¹⁰ A'ii pu a'ñin pú'een í nej raxí'ev'e ne'atá'aj ráamua'ati ne'jña í Cirístu'u, neajta ráamua'ati í muári'eri'ira'a í ti jín Dios ra'ajjáj í Cirístu'u huá'a tzajta'a í mi'ichite, neajta rajpuafitzi na'ame í Cirístu'u jamuan, nej ni niyen seire'e ná'ara'ani tíj a'jña í Cirístu'u tí'ij huamí'i.

¹¹ A'jñ nu jín rachú'ev'e'en nej raatá'ase a'jña xicáara'an jetze mat'ij a'itá'icine í mi'ichite ti pua'a necaí a'ij huá'irini inee.

A'ii pu nu'u tí'títese'e ti ayén tira'ará'asten ti jíme'en Cirístu'u raatá'aseca'a

¹² Caxí nu xaa ne'u raatá'aseca'a ne'jña í nej caí xi auté'itze'ara'an; canu neajta xíi nain ra'ará'astijre. Naúche'e nu huátien nej ni raatá'ase ne'jña í ti jíme'en naatá'aseca'a í Cirístu'u ti i'í Jesús ti ij a'ñin huatéura'ate'en ineetzi.

¹³ Ne'ihuuaamua'a, canu niyen tejá'amua'ixaate'e yee nu'uri raanaíjmire, sino ayée nu'u rici: canu ché'e niyen ne'jña jín tí'imua'atze yee í tu'uvé'eteajti sino netí'títese'e nej ni raatá'ase í ta'amuájca.

¹⁴ Ayee nu een jín rici, nej ni raatá'ase a'u ti a'utavíi í júmi'inari, nej ni tí'ti huamuá'itin í ti jín Dios né'ejee nu júte'e í Cirístu'u jemi, a'jña jemi ti ajta i'í Jesús. ¹⁵ Naími'i a'achú tej caj tí'ipua'amé í tej teri vaujsi, tiché'e tiyen che'atá tena'a tiú'umua'ati. Na'ari caí ti pua'a siyen seicié tiú'umua'ati tí'tij jime'e, ti caí ayén tejámuaavíjte'e, Dios pu tejámuaatasejírate'sin.

¹⁶ A'jñ tu'u, tiché'e tiyen ra'ará'astijre'en te'jña jime'e í tej teri raatá'aseca'a.

¹⁷ Ne'ihuuaamua'a, setá'aj siyen tí'ihuaurítieje'en netá'j rici inee. Seajta mú'een, ayée xu tiú'umua'ati se'jña jime'e í mej miyen rici a'ij tej tejámua'ixaa. Neajta nu xaa huányeinixi ne'jña jime'e í nej neri'itíhua'a niyen tejá'amua'ixaate'e.

¹⁸ Rí'i xu'u mú'een, a'iné mu'íi nu tejámuaatá'ixaa, ne'jña jime'e í nej neri'itíhua'a niyen tejámuaatá'ixaa'esin, neajta nu neyeínen ne'jña jime'e, í mej mu'ití seicié miyen tí'imua'atze. Ayee mú rici, cu xiee mej cu rájcha'íire'e í Cirístu'u ti a'ñin huamí'i í cúruu jetze.

¹⁹ Ayee pu tihuá'aci'iti í mej yá'urieeni í huá'axiejniu'uca ti auj ruurica'a. Me'ehuaújpu'a'arixi'isin, micu. Jaítze'e pu huá'a jetze ruxe've'e mej jéihua tiú'ucua'ani. A'jñ pu jín hua'axaye pu pú'een í huá'a Dios. Majta miyen a'ujtzaahuat'e me'jña jime'e í mej jín tiu'utatévi'ira'ata. A'ii mu'u jetze tiú'umua'ati a'jña ti é'eseijre'e íiyen chaanaca japua.

²⁰ Mi teajta iteen, a'úu tu é'eme'ecan u ta japua. Teajta jé'ecan tu rachú'ev'e'e ti a'uun e'icáanen a'jña ti tu'irájtuuani, í tavástar'a, a'jña í Jesús ti i'í Cirístu'u.

²¹ A'ii pu seicié táaruuren tíj na'a a'ñin ratéhua'ira'a ti naa seijre'e, a'jña í ru-muári'eri'ire'ara'an jime'e, í ti jín tiu'utémua'itin naíjmi'i ti yé seijre'e íiyen chaanaca japua, ajta naíjmi'i ti án é'eseijre'e u ta japua.

4

Tej nu'u r'i huátaruuren í tavástar'a jemi

¹ Aye'e pu'u, ne'ihuaamua'a í nej já'amuaxe'eve'e. Jé'ecan nu á'amuosejrami'i, a'iné mú'een xu a'áin pú'een í nej jín huatántemua'ave'e, í nej raamuá'iti. Xa'ahuaújca'anen mi ru tzajta'a sej si tiu'utévaire'en seúche'e í tavástar'a jemi, mú'een mi nej já'amuaxe'eve'e.

² Nee nu huá'ijee amámej, ne'íjna í Euodia, neajta ne'íjna í Sintique, mej mi antiújci'ipiire'en mej mi ru'ihuaamua'a muá'ara'ani í tavástar'a jemi.

³ Pajta mú'ee, mi pej xaa neetzi jetze ajtévaire'e, nee nu muahuavii í pej hua'utévaire'en amámej í uuca, a'iné a'íi mú majta najtévaire'eca'a ineetzi, tet'íj tihua'utá'ixaate'eca'a í niuucari ti jín Dios tu'irátuaani. Majta jetzen rajtévaire'eca'a a'íjna í Clemente, majta huá'a jetze mi seica í mej neetzi jetze najtévaire'eca'a. Aye'e pu té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze a'ij mej ánte'arua mej mi a'uté'uu muá'ara'ani ruurican t'j na'a rusén jime'e í Dios jemi.

⁴ Ja'anáj ti na'a nain xicaj tzajta'a, ajta nain t'ca'ari tzajta'a, sehuaújtemua'ave'e mú'een í tavástar'a jemi. Neajtahua'a nu tejámuatá'ixaate'esin yee: Sehuaújtemua'ave'e.

⁵ Setá'aj naími'í siyen tiráamua'aree sej caí ti'iti teúura'ate'e, sino será'uviicua'í temua'a naa a'ímej í mej seicé'í muá'atze. Pu'uri yé vejli'í huatévée í tavástar'a.

⁶ Caxu t'ímuajca ti'itij jime'e, sino nain xu tiraata'ixaate'en í Dios jemi a'achú ti caj tejamuá'aturaate'e, setá'aj raatáhuavii nain jime'e, seajta r'í'í tiraat'an í Dios.

⁷ Aj pu xaa Dios amuaatá'asin í sej jín r'í'í huárini í ru tzajta'a. Capu ja'ati ramua'aree a'ij ti ye'í t'íri'iri ti ayén r'í'í tejaamuaatá'an í ru tzajta'a. A'íj pu xaa Dios amuaatépu'ajte'esin í á'amuaxiejniu'uca, ajta í á'amuamua'atziira'a a'íjna jime'e í sej jetzen araujca'ane í Ciríistu'u ti i'í Jesús.

Mej nu'u r'i tiú'umua'atzi me'íjna jetze ti x'epi'in een

⁸ Seajta á'iyen, ne'ihuaamua'a, setá'aj siyen tiú'umua'ati se'íjna jetze ti'iti ti ayén ti'ayajna, na'ari ti'iti ti ayén raavíjte'e sej si r'í'í tiraatétuaani nusu ti'iti ti ayén raavíjte'e ti tiráaci'iti sej.

Seajta siyen jetzen tiú'umua'ati ti'iti ti jé'iyecan, ca'n ti'iti ti naa seijre'e. Ti pua'a ti'iti t'íxi'epi'in na'ari ayén tiraavíjte'e sej r'í'í tiraata'ixaate'en, setá'aj se'íjna jetze tiú'umua'ati.

⁹ Ajta, ti'iti ti na'a nej tejamuamuá'ate, nusu ti'iti sej ra'ancuré'a neetzi jetze, na'ari nej tejámuatá'ixaa, setá'aj siyen huárini. Ajta a'áin í Dios pu amuaatévaire'esin sej si naa r'í'í titeeté'uuca.

Jíme'en í mej jín raatapuaíjve

¹⁰ Jé'ecan nu huatántemua'ave'e í nevástar'a jemi, ne'íjna jime'e í sej seajtáhua'a sena'a na'utámua'areeri'í. Mú'een xu ramua'areereca'a tzíte'e ti'iti ti ná'aturaate'eca'a. Aye'e pu'u, capu tejamuatá'a a'ij sej ye'í tinaatévaire'en.

¹¹ Canu niyen ti'ixa yee canu a'ij t'íjviicua'í. Canu xaa ne'u. Nu'uri raar'í'ire a'ij nej tirá'aviicua'íran ne'íjna jime'e a'achú nej caj t'ítuaave.

¹² Nee nu ramua'aree a'ij nej ye'í huárini ti pua'a nej caí a'ij t'íjviicua'í nusu ti pua'a yee net'ítuaave inee. Nee nu neri raar'í'ire nej nain jín tinaatévaire'en ne'íjna jime'e í nej juxa na'ari ti pua'a ne'í'icua. Ajta ti pua'a ti'iti na'avé'eturaaate'en, na'ari ti pua'a necaí ti'itij t'ícha'íi, neajta niyen raar'í'ire nej tiu'utému'aitin. ¹³ Nain nu jín tinaatévaire'en, ne'íjna jime'e nej Ciríistu'u jetzen aránca'ane.

¹⁴ Mi seajta mú'een, x'epi'in xu huaríj se'íjna jime'e sej siyen tinaatévai íiye nej a'íjna jín t'ítite'e'eca'a.

¹⁵ Seajta mú'een, mi sej Filipos é'eche, xu'uri ramua'aree a'ij ti 'eene'e set'íj xa'ichu'í te'arátaste amuacácan í sej c'j rá'antzaahua í niuucari ti jime'en raxa í Dios.

Net'íj neri huirame'eca ne'újna Macedonia, mú'een xu'u naatévai se'íjna jime'e í tej naími'í tiu'umuá'iej. Mú'een xu xaa tinaatapuaíjve ineetzi. Seajta mú'een xu te'encuré'a neetzi jemi. A'u ti na'a mú'újse'irihua'a mi seica, camu a'atzu miyen huaríj set'íj mú'een.

¹⁶ Ajta, net'íj ne'uun a'utéveeca'a a'ujna Tesalónica, caxu sej sena'a tineja'uta'í'iri'í a'íjna jime'e í ti tiná'aturaate'eca'a.

¹⁷ Canu xaa rahuauca sej seajtáhua'a tinaatá'an, sino a'ij nu'u huauca í ti tejamuá'aci'iti aúche'e. ¹⁸ Nain nu neri ancuré'a. Neajta xaa ne'u jaítze'e aúche'e. A'iné Epafrodito ari tinaatá'a a'achú sej caj tineja'uta'í'iri'í, jeíhua nu t'íjcha'íi neri í sej tineja'uta'í'iri'í. Yee pu 'een t'j mua'í'ivéjri ti naa teáar'í'e, ti naa 'een, ti ra'aránanjche í Dios.

¹⁹ Ajta a'áin í Dios í nej t'íjvairé'e, a'íi pu nain tejámuatapuá'íjve'esin ruxí'evi'ira'a jime'e a'achú ti caj tejamuá'aturaate'e. Aye'e pu tejámuatá'asin a'ij ti tiraavíjte'e, a'iné a'áin pu nain t'íjcha'íi jamuan a'íjna í Ciríistu'u, í ti i'í Jesús.

²⁰ Tiché'e jé'ecan tiraatateújtzi'ire í Dios, a'íjna í tej rájya'upua. Tiché'e r'í'í tiraataxáj t'j na'a rusén jime'e. Ché'e ayajna.

A'ijna ti jín ra'antipua'ari

²¹ Setá'aj hua'utateújte'en neetzi jetze me'ecan naíjmi'ica í mej a'uté'uu í Dios jemi a'íjna jime'e ti a'ín Ciríistu'u huá'a japua huaniú.

Majta í ne'ihuaamua'a í mej ayajna huateí, a'íí mú majta huá'ateujte'e. ²² Naíjmi'i í mej yé huateí ayajna, í mej yé huaté'uu í Dios jemi, a'íí mú á'amuateujte'e tzíte'e, a'íime í mej huá'a jetze ajtémecan í huá'ateitestemua'a a'íjna ti i'í César.

²³ Ché'e a'ín í tavástar'a, a'íjna í Ciríistu'u ti i'í Jesús, ché'e a'ín r'í tejá'amuacha'íí á'ara'ani.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'imej í mej Colosas a'uchéjme'ecaa

Pablo pu huá'ateujte'e

¹⁻² Inee, i nej i'i Pablo, nee nu neajta huá'a jetze ajtémecan a'imej í ti tihua'uta'aj a'ijna í Jesús, í ti ajta i'i Cirístu'u. Ayeé nu tí'ivaire'e í Cirístu'u jemi, a'iné ayéé pu tí'ijxe'eve'e í Dios. Jamuan ne'ijna í ne'ihuaara'a, a'ijna í Timoteo, ayéé nu tejá'amuayu'use'e mi sej Colosas é'eche, mú'een mi sej a'uté'uu í Dios jemi.

Ayeé tu tejá'amuateujte'e mú'een, mi sej seúche'e té'evicu'a'i, se'ijna jime'e sej rá'atzaahuat'e se'ijna í Cirístu'u. Ché'e a'ín í ti tá'iyá'upua í ti i'i Dios, ché'e amán r'i'í tejá'amuacha'í'í á'ara'ani, ché'e ajta amua'anpuá'ajte'en í á'amuaxiejniu'uca tzajta'a.

Pablo pu huá'ahuaviitze'e a'imej í mej té'atzaahuat'e

³ Ja'anáj ti na'a tej tí'ijhuavii te'ijna í Dios, í ti rájya'upua a'ijna í tavástar'a, a'ijna í Jesús ti ajta i'i Cirístu'u, ja'anáj ti na'a tej tí'ijhuavii mú'ejmi jime'e, jé'ecan tu tátemua'ave'e í Dios jemi. ⁴ Ayeé tu rici te'ijna jime'e tej teri yá'umua'areeri'i sej nu'u rá'atzaahuat'e se'ijna í Cirístu'u ti i'i Jesús, seajta nu'u jéihua huá'ixe'eve'e na'ijmi'ica í mej a'uté'uu í Dios jemi.

⁵ Ayeé xu rijca, a'iné seúche'e rajchú'eve'e se'ijna í ti Dios á'amua'ine'e í ta japua. Tet'í'j caí xi tejamaatayú'use, mú'een xu seri sejmi'li ráanamujri'li se'ijna í niuucari ti jime'en raxa í Dios a'atzáahuat'i'ire'e jime'e. ⁶ A'ijna í niuucari ayén che'atá na'a huatasej're mú'ejmi jemi tí'j ajta huatasej're nainjapua í chaanaca. Ayeé pu seijre'e teite tzajta'a tí'j ciyej ti á'vajuse'esin, ti ajta antatáca'a.

Ayeé pu che'atá na'a tí'iruure mú'ejmi jemi. Tí'j aúche'e na'a set'í'j amuacaícan ráamua'areeri'i iye'ehuaritíecan jime'e ti Dios tzíte'e r'i'í á'amuacha'í'í tí'j na'a a'ín niuucari te'utéjche ti r'i'í amuáaruuren. ⁷ Na'ijmi'li tí'j na'a a'ijna, a'í'í pu tejamaamua'ate a'ijna í Epafras ti ta jamuan tí'ivaire'e. Jé'ecan tu raxí'eve'e te'ijna. Ajta a'ín, huápi'i pu ta jetze me'ecan tí'ivaire'e í Cirístu'u jemi. Capu ti tí'tí'j jín ateáturaaveca.

⁸ A'í'í pu ajta ari titaatá'ixaa í sej r'i'í huápi'i ru'ihuaamua'a seijre'e se'ijna jime'e sej jetzen araujca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

⁹ A'í'j tu jín, catu ja'anáj raatapuá'ajtaca'a tej Dios tí'ijhuavii mú'ejmi jime'e. Nain xicaj tzajta'a ti yú é'iré'ene tí'ij amán titaatá'ixaa, ayéé tu rici. Dios tu tí'ijhuavii ti i' a'ín tejamaamua'aten nain jime'e sej si ráamua'aree a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios, sej si temua'a mé titeumuamua'aree, ti ij a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios amuaatá'an sej si ráamua'aree a'ij sej ye'í huárini e'ehuaritíecan jime'e temua'a naa.

¹⁰ Ayeé tu een jín tí'ijhuavii sej si siyen huárini a'ij ti tihua'uvíjte'e a'imej í mej ramua'ate a'ijna í tavástar'a. Teajta sej si siyen r'i'í raatá'an se'ijna jime'e í sej jín tí'imajhuacare'e. Setá'aj siyen éene'en tí'j ciyej ti á'vajuse'esin, ti ajta antatáca'a. Ajta sej si jaitze'e raay'i'tihua'an a'ij ti een í Dios. ¹¹ Ché'e Dios amuaatá'an nain í ca'aníjra'a í á'amuatza'jta'a a'ijna jime'e í muári'eri'ire'ara'an í tej jín r'i'í tira'utasej'ra. Aj xu si jetzen araujca'anejin sej si te'utá'ivicu'a'i, sej si seajta seuj raachú'eve'en a'ij ti tí'tí'í á'amuaruuren, sej si seajta hua'ujtemua'ave'en.

¹² Ayeé xu een jín tí'ijteujtzi'ire'e xá'ara'ani í ti tá'iyá'upua, a'iné a'í'í pu amuaatá'a sej si ra'ancuré'an se'ijna í ti tejamaáaci'iti sexu'ijm'é'en a'ájna a'utí'í ja'anáj ti na'a huáneeri'i. Ayeé pu che'atá na'a tejá'amuaci'iti sej ajta mi sej tí'j ayén tihua'aci'iti í seica í mej huaté'uu í Dios jemi.

¹³ Ayeé pu té'eme, a'iné a'í'í pu tu'irájtuaa a'ujna a'u ti a'utíca'a ja'anáj ti na'a tí'ij caí ché'e tí'ta'ajte'en a'ijna ti a'uun antiújmua'aree. Dios pu taja'aráavi'iti a'ujna a'u ti tejé'ajta a'ijna í yaujra'an ti huápi'i raxí'eve'e. ¹⁴ Ayeé pu tiu'utanájchitaca'a í tej jín té'echa'íca'a í Dios jemi a'ijna jime'e ti a'ín yaujra'an ta jetze me'ecan huam'i'í, ajta titaatá'uuni'iri'í í tej jín auteájturaa í jemin.

Dios pu nu'u ta'anpuá'ajte a'ijna jime'e ti Cirístu'u huam'i'í ta jetze me'ecan

¹⁵ Ajta a'ín í yaujra'an, a'ii pu a'ín pú'een í tej jetzen ráamua'aree a'ij ti een í Dios í tej caí rasise'i. A'ii pu ajta a'ín pú'een í ti amuacá seijre'eca'a tí'ij caí xi mé'e jé'e tí'itijca'a. ¹⁶ A'í'j pu jamuan Dios nain tiu'utaahuaca'a, tí'j na'a tí'lipua'amé í ta japua ti tejé'eseijre'e, ajta tí'j na'a pua'amé ti tejé'eseijre'e iyen chaanaca japua, nain í tej rasise'i, ajta nain í tej caí rasise'i.

Majta me'ín í xiéjniu'ucari í mej tejé'ajta u ta japua, Dios pu nain huá'utaahuaca'a a'achú mej pua'amé. Aj pu i hua'antíhuau mej mi miyen che'atá mana'a tiu'utévai're'en í ta japua matí'j tajtíhuuani, a'ajhuáase, muayajtúumua'a ti ve'ée, pixcaa muayúu, ajta tenántzi. Nain pu tiu'utaahuaca'a jamuan í Cirístu'u, ajta Cirístu'u pu hua'ancuré'evi'iti.

¹⁷ Ciríistu'u pu ayén seijre'eca'a t'íj caí xi mé'e é'e t'í'titaca'a. Ajta nain pu Ciríistu'u jetze arájca'ane ti ij te'utáviica'iran. ¹⁸ A'ii pu a'ín pú'een í ti ve'ecán jín antiújmua'aree ruteítestemua'a jime'e, a'ímej í mej té'atzaahuat'e. A'ii pu a'ín pú'een í ti jetzen tiu'unéj nain ti t'íseijre'e, ajta a'ii pu a'ín pú'een í ti amuacaf a'itáara huá'a tzajta'a í mi'ichite. A'íj pu jín ayé'e pu éene'e á'ara'ani ti jaítze'e ve'et'í a'ame nain jime'e.

¹⁹ Ayee pu'u, ra'aránajchecha'a í Dios ti Ciríistu'u ayén che'atá na'a éene'e á'ara'ani í rux'ej Dios nain jime'e. ²⁰ Ajta, ra'aránajchecha'a ti Ciríistu'u jamuan hua'utéj'pua'ajte'en í mej rájcha'íire'e mej mi r'í'i titeeteáturan í Dios jemi. Najmi'ica a'ímej í mej ta japua tejé'eseijre'e, majta a'ímej í mej yen seijre'e íyen chaanaca japua, a'íj pu hua'uté'pua'ajta'a a'íjna jime'e ti Ciríistu'u ra'iráaxire í ruxuure'e í cúruu jetze, t'íj huami'í ta jetze me'ecan.

²¹ Seajta mú'een, amuacaf, caxu xí'epi'ín éene'e í Dios jemi, seajta rájcha'íire'eca'a í a'amua tzajta'a se'íjna jime'e a'ij sej ye'í t'í'jri'íre'jca'a. ²² Mí ajta Dios pu ari amua'anpuá'ajte a'íjna jime'e ti Ciríistu'u huami'í jetzen í cúruu. Ciríistu'u pu a'amua japua huaniú a'íjna jime'e ti tirajpua'íjtzica'a í ru jetze. Aj pu í amua'avi'itin í Dios jemi, mú'een mi sej a'uté'uu xá'aju'un jemín. Caxu ché'e ja'anáj t'í'tíj jín auteáturan í Dios jemi. Capu ajta ja'atí mú'ejmi jetze t'í'tíj jín te'upuá'ajte'esin.

²³ Ayee pu té'eme ti pua'a seuj te'utáviica'í sej té'atzaahuat'e, ajta ti pua'a secaí yá'uhua'anán í sej seuj rachú'eve'e a'ij ti t'í'ixaxa'a í niuucari ti jín Dios amua'irájtuani. A'ii pu a'ín pú'een í niuucari í mej meri tihua'utá'ixaa nainjapua. Mí neajta inee, Dios pu ajta ayén tinaa'íjca nej ni ne'íjna jín tiu'utévair'e'en.

Pablo pu nu'u a'íjna jín antiújmua'aree ti hua'utévair'e'en a'ímej í mej e'etiújse'iri í Dios jemi

²⁴ Ajta íjii, nee nu huatántemua'ave'e ne'íjna jime'e ti ayén tejámuaatéva'irihua'an í nej jín tirajpua'íjtzi na'araa. Neajta niyen raanaíjmire'en í ne jetze jime'e í ti te'á'atura mej mi ráamua'aree a'ij ti tirajpua'íjtzica'a a'íjna í Ciríistu'u. A'íj nu jín nehua'ávaire'e a'ímej, í ti jín Ciríistu'u antiújmua'aree, a'íme í mej i'li teitistemua'ame'en. ²⁵ Nee nu xaa te'enteárupi ne'íjna jime'e ti jín Dios ayén tinaa'íjca nej ni niyen huá'ini a'ij ti Dios ayén tiraaxí'epi'íntare. A'íj nu jín tejámuaatá'ixaate'esin nain jime'e í niuucari ti jetzen raxa í Dios.

²⁶ A'íjna í niuucari, a'ii pu a'ín pú'een í ti rú'avaa ti Dios ramua'areereca'a avíitzi jime'e, ajca'ihuá'imua, nain xicaj tzajta'a ti yú'e'iré'ene. A'íj í mej amuacáican é'echejca'a, camu a'atzu ramua'areereca'a a'ij ti Dios riníche'en. Aru íjii, pu'uri tihua'utá'ixaa mé jéjre'e huá'a jemi í mej a'uté'uu í Dios jemi. ²⁷ Ayee pu raax'epi'íntare í Dios ti tihua'utá'ixaate'en mé jéjre'e mej mi ráamua'aree ti jé'ecan pu naa seijre'e a'íjna í ti rú'avaa huá'a tzajta'a í teite í mej niyen a'uchéjme nainjapua, íyen í chaanaca japua. A'ii pu a'ín pú'een í Ciríistu'u ti a'amua tzajta'a é'eseijre'e. A'íj pu ajta amuaatá'asin sej si raseijran ti jé'ecan pu naa seijre'e í Dios jemi.

²⁸ Teajta iteen, ayé'e tu tihua'íxaate'e í teite a'ij ti t'í'tíj huáruu a'íjna í Ciríistu'u. Najmi'ica tu r'í'i t'í'ixáate'e, teajta iye'ehuaritiéecan jín tu tihua'amua'aten mej mi ráamua'aree tzáahuati'ira'a jime'e ti tiu'utátu'iire'en pua'a ayén ti'ayajna nusu caí. Ayee tu een jín rici tej ti urar'í'ene'acancan jín tiu'utátu'iire'en í Dios jemi a'íjna xicá'jra'a jetze tet'íj huá'anv'itín najmi'ica í Ciríistu'u jemi.

²⁹ A'íj nu jín niyen ca'anín jín t'ímijhuaca, neajta niyen t'ítese'e nain jime'e a'achú ti caj t'inetá'aca í ca'aníjra'a, neajta nain jín í nej jín á'anca'ane.

2

A'ij pu nu'u té'ujmua'ate a'ímej jemi í mej Colosas a'uchéjme

¹ A'íj nu jín niyen rax'í'eve'e sej si ráamua'aree nej a'amua japua t'ítese'esin jehua. Ayee nu che'atá nena'a huá'a japua t'ítese'e a'ímej í mej Laodicea é'eche, neajta a'ímej í mej caí ja'anáj naaseíj neneerime jetze.

² Ayee nu een jín rici mej mi huatéj'ca'ane í ru tzajta'a, mej mi majta najmi'í ru'ihuamua'a muá'ara'ani temua'a naa me'íjna jime'e í mej hua'újxe'eve'e rujámua'a. Ayee nu rax'í'eve'e ti tihua'ací'ti t'ít'í ti jé'ecan tihua'utéva'irihua'an mej mi yaú'ití'ée muá'ara'ani nain jime'e, mej mi majta ráamua'aree ti ayén ti'ayajna a'íjna ti rú'avaata í Dios jemi. A'ii pu a'ín pú'een a'íjna ti i'li Ciríistu'u. ³ Najmi'í í ti ruxe'eve'e tej ti r'í'í mé titeumuámua'aree, jaítze'e pu titaatéva'irihua'an caí tumin ti rú'avaata teásta'a. Ajta a'ín í Ciríistu'u, a'íj pu taatá'asin tej ti yaú'ití'ée tá'ara'ani nain jime'e, tej ti ráamua'aree tzáahuati'ira'a jime'e.

⁴ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e ti ij caí ja'atí amuacuanamuan a'íjna jime'e í niuucari í ti caí jé'iyecan jín namuajre'e. ⁵ Canu xaa ye'eche a'amua jamuan, sino ayé'e nu ye'imua'yé huaca. Capu amín a'ij. Jéhuua nu amua'atamua'areeri yú ne tzajta'a, cu xíee nej cu vejli'í a'utéjvee mú'ejmi jemi. Jé'ecan nu huatántemua'ave'e ne'íjna jime'e nej neri ramua'aree í

sej rí'i ru'íhuuamua'a temua'a naa, Seajta te'utáviicua'i se'íjna jime'e í sej rá'atzaahuat'e se'íjna í Cirístu'u.

Dios pu nu'u hua'unaíjmire'e í Cirístu'u jemi

⁶ A'iné xu'uri autéjhuui sej rá'antzaahuat'e'en se'íjna ti a'ín pú'een í ti l'i tavástara'a, a'íjna Jesús ti ajta l'i Cirístu'u, setá'aj siyen rí'i titeet'éuua a'ij ti tiraavíjte'e a'íjna jemi. ⁷ Setá'aj siyen se'íjna jetze ucarute í sej rájteuni í Cirístu'u jemi sej si siyen che'atá sena'a te'utáviicua'i t'ij ciyey ti ajtanána'ajme tété'imua chuaata'a. Xu'uri c'ij caj yaú'itie í Cirístu'u jemi. Setá'aj siyen t'ihuajmua'aten sej si yaú'itiee xá'ara'ani nain jime'e, sej si jaítze'e te'utáviicua'i se'íjna jime'e í sej rá'atzaahuat'e'e a'ij mej meri tejamuamuá'ate. Setá'aj seajta huápi'i tiraateújtzi'ire'en í Dios.

⁸ Rí'i xu'u mú'een, caxu hua'atá'acare'en mej amuaatémua'itín seica jime'e niuucari í mej jín t'íhuu'itaca. Ayee mú t'íjxe'eve'e mej mí miyen tejamuá'ari'lí í sej jín té'atzaahuat'e'e me'íjna jime'e a'ij mej tirájteu rujámua'a, í niuucari ti caí t'í'it'ij vaire'e. A'íjna, í mej t'í'ixaxa'a, camu a'ij tirájteu í Cirístu'u jemi, sino ayée mu'u tejá'amua'ixaate'e me'íjna jime'e í mej rujámua'a mena'a tirájteu, na'ari í mej jín t'ímua'ata me'íjna jime'e í mej rájje'irajca'a í jéjca.

⁹ Ayee pu'u, a'iné nain t'ij na'a ti Dios een, a'í pu huateájturaa í Cirístu'u jemi í ru jetze. ¹⁰ Ajta Dios pu ayén amuaanaíjmire í Cirístu'u jemi sej si ruuri xá'ara'ani jemin. Ajta a'ín í Cirístu'u, a'li pu a'ín pú'een í ta'anájca huá'a jemi mat'ij mena'a pua'amé é'esejre'e í xiéjniu'ucari í mej te'áajta, majta a'íime í mej títeté'u'upu'u u ta japua.

¹¹ Seajta mú'een, xu'uri ra'ará'aste se'íjna jime'e í mej ra'antis'íchecha í runavij. Mí seajta, caxu ra'ará'aste se'íjna jime'e í mej teteca miyen amuaáruu í rumuá'jca'a jime'e sino Cirístu'u pu'u ayén ra'ará'aste mú'ejmí jetze me'ecan t'í'ij huam'í í cúruu jetze. A'í í pu nain amua'ari'iri'lí í sej jín a'ij pua' ríjca ti ij caí ch'é te'jámuaata'ájt'e'en í a'amua jetze.

¹² Ayee pu tirá'amitiejt'e'e í Dios ti ayén tejamuáruu set'í'ij huámua'í'ivijhuaca'a. Xiee sej cu mú'een ava'ujnáa í Cirístu'u jamuan. Ayen che'atá na'a t'ij sej mú'een a'itá'cine í mi'ichite tzajta'a jamuan í Cirístu'u. Ayee pu een a'íjna jime'e sej mú'een rá'atzaahuat'e'e se'íjna jime'e í muári'eri'ira'a Dios ti jín ra'ajjáj a'íjna í Cirístu'u huá'a tzajta'a í mi'ichite.

¹³ A'ájna'imua, ayée xu éene'e í ru tzajta'a, seúche'e xu mi'ichite pu'éene'e í Dios jemi, se'íjna jime'e í sej auteájturaa u Dios jemi, seajta se'íjna jime'e í mej caí miyen amua'antis'íjchixi í á'amuanavi jetze. Mí ajta j'iji, Dios pu ajtahua'a amuaatáste í á'amuaaxiejni'u'uca sej si a'ut'é'uu xá'ara'ani í Cirístu'u jamuan. Nain pu ari tejámuaatá'uuni'iri'lí í sej jín auteájturaa í jemin. ¹⁴ A'í pu xaa ra'ur'é'uu a'íjna ti té'eyu'usi'ihuaca'a, í ti jetzen rá'axajtaca'a í niuucari ti jime'en téjmi jetze t'í'it'ij jín te'ujpuá'ajte, í tej jime'en té'echa'lica'a. A'í pu antipua'ari'ira'a a'íjna jime'e ti rá'utatai í cúruu jetze jamuan a'íjna í Cirístu'u.

¹⁵ Majta me'ín í xiéjniu'ucari í mej t'í'ajjta, majta í mej títetateí í ta japua, Cirístu'u pu huajá'uri'iri'lí í mej jín antiújmua'areereca'a. A'í pu ajta hua'utaté'v'iraste mé jéjre'e. Hua've'ajéapuajmé'e, pu a'iteájraa. Hua'utéemua'iti a'íjna jime'e ti huam'í í cúruu jetze.

Mej nu'u ráhuuani a'íjna ti j'ít'e é'eme'ecan

¹⁶ A'íj pu jín, mich'é'e mí caí á'amuaamuaire'e me'íjna jime'e a'ij sej tiú'ucua'ani, a'ij sej ye'í titeeyé'en, nusu a'íjna xicá'jra'a ti jetzen ayén nu'u ruxe'eve'e sej tiú'uyesten ti te'ute'it'ien í máx'ira'í, na'ari ti te'ará'asti ja'anáj mej ruse'upi. ¹⁷ Naíjmi'lí t'ij na'a ti ayén t'í'een, cu xiee ti ja'atí huácien jetze á'uche'ecan. Ayee pu t'í'ivaire'e tej ti tiyen ráamua'aree a'ij ti teja'ur'é'enejsin.

Mí ajta, í ti xi'épi'ín t'ín, a'li pu a'ín pú'een, a'íjna í Cirístu'u. ¹⁸ Majta me'ín í mej hua'aráanajche mej rucínive'e jéjre'ecitze'e, a'íime í teteca mú nu'u t'ihu'utateújtzi'ire'e a'ímej í mej títetateí í ta japua. Mí seajta mú'een, caxu hua'atá'acare'en miyen tejamuá'ari'iran me'íjna jime'e í sej seri raamuá'iti í Dios jemi. A'í mú xaa rucínive'e me'íjna jime'e mej mí nain tiú'utaxáj a'ij mej nu'u tiu'usej a'ij ti t'í'een u ta japua. Majta jeíhua ahuaújtzaahuat'e'en me'íjna jime'e í huá'amua'atziira'a í mej rujámua'a mana'a tirájteu. ¹⁹ Mu'uri mé rúurie me'íjna í ta'anájca í tej jetzen airáneajxi'ín, í tej jetzen arátaca'ane tej ti tiyen che'atá tena'a naími'lí huavá'jse'en a'ij ti Dios titatá'aca t'ij ajta tiú'jvi'iraxi'ín í cari táata'a jamuan.

²⁰ Casi'lí mú'een, Cirístu'u pu a'amua japua huaniú t'í'ij huam'í, ajta camu ch'é te'jámua'ajjte'e me'íjna jime'e í huá'amua'atziira'a í seica í teteca. Tí pua'a ayén, a'iné een jín siyen che'atá sena'a t'í'ijri'ire mat'ij í seica í mej miyen t'í'ijxe'eve'e mej tejámuaata'ájt'e'en me'íjna jime'e a'ij mej meri t'í'ijri'irejca'a. ²¹ Ayee mú tejá'amua'ixaate'e t'ijín: "Caxu ra'ajtamua'amuat'e'en. Caxu ra'ajtá'cua'an. Caxu ra'ajtémijhu'a'an."

²² Naíjmi'lí t'ij na'a í niuucari ti ayén een, naími'lí pu jime'en raxa t'í'it'ij ti antipua'ari a'íjna jime'e í mej raaxín. ²³ A'ij xaa ne'u, ayée pu t'ihuá'amitiejt'e'e ti l'i xi'épi'ín ti pua'a ja'atí

ra'ará'astjire'en a'íjna jime'e í niuucari ti ayén een. Ci xiee rí'i mú mé titeumuámua'aree, cu xiee ti t'ítíá'a í ti jín t'ítéveeca'a ruxí'eví'íra'a jime'e, cu xiee puaijtzí pu raatá'an í ru jetze.

Mí ajta, capu ti t'ítíj vaire'e sino ayée pu'u mej mi huataúra'an rujámua'a mana'a micu.

3

A'ij mej nu'u ye'í huárini a'íime í mej té'atzaahuat'e

¹ Ayee pu tirá'amítiejt'e í Dios í sej seri seajtáhua'a huatarúu jamuan í Ciríistu'u. A'íi j pu jín, ayée pu ruxe'eve'e sej siyen tiú'umua'ati se'íjna jime'e í ti tejé'esejire'e u ta japua a'u ti Ciríistu'u nain jín antiújmu'a'aree u Dios jemi.

² Setá'aj siyen tiú'umua'ati se'íjna jime'e u ti tejé'esejire'e u ta japua. Caxu siyen sena'a tiú'umua'ati se'íjna jime'e u ti t'ísejire'e íiyen chaanaca japua. ³ Ayee xu huárini, a'iné xu'uri huácuui u Ciríistu'u jamuan. Ajta, Ciríistu'u pu amuaaté'ine u ta japua u Dios jemi u sej jín ruuri xá'ara'ani jemin.

⁴ Ajta a'íin u Ciríistu'u, a'íjna tej jetzen arátaca'ane tej i'i ruuri, t'íj a'íin huatasejire'en mé jéjre'e, aj tu ti tiyen che'atá tena'a huatasejire'en jamuan. Nain pu ayén naa t'í'iseíre'e á'ame huápi'i mej mi najími'i naa r'í'i tira'utasej.

Jíme'en í mej mejm'i t'íjri'írejca'a, ajta í ti jéjcuacan jín seijre'e

⁵ A'íi j pu jín, setá'aj siyen raatapuá'ajta najími'i t'íj na'a ti a'ij pua'a een, ti a'amua jetze aiirániineica. Caxu huá'a jamuan jí'ípíte'en u sej caí najími'i jí'ípi. Caxu ché'e siyen rijca í ruxána'acire'e jime'e. Caxu seajta taúra'acare'en ti tejámuaata'ajte'en í a'amua jetze ti aiirániineica. Caxu ché'e rahuauca í ti a'ij pua'a een.

Seajta i'i, caxu t'í'imuaajche'e. Ja'atí ti ayén t'í'imuaajche'e, ayée pu che'atá na'a een u Dios jemi t'íj a'íjna í ja'atí ti raná'amiche'e í ti caí Dios pú'een. ⁶ Pu'uri teja'uré'enejsin ti 'utévatzjisin í puaijtzí huá'a japua í mej caí me'íjna jín ra'ará'astjire'e í Dios. Jé'ecan mú tirajpuaijtzí muá'aju'un.

⁷ Seajta mú'een, ayée xu amuacaícan rijca'a nain jime'e ti a'ij pua'a een, set'íj seúche'e rá'astejca'a nain ti ayén. ⁸ Ajta íjii, ayée pu ruxe'eve'e sej t'í'icaúra'ari'i najími'i t'íj na'a ti ayén een: Caxu níniu'ucacu, ni caxu rújaaxiéeví'íra, ni caxu ruté'axí'i, ni caxu a'ij pua'a éene'en, ni caxu a'ij pua'a tihuá'ixaate'e huá'a jemi í teite. Caxu seajta a'ij pua'a t'í'ixajta.

⁹ Caxu t'í'iru'ixaate'e hua'itzi jime'e sejí ajta sejí, a'iné xu'uri raatapuá'ajta'ca'a se'íjna ti mí'ime'ecan ti ú'usejire'eca'a í a'amua jetze. Seajta nain mé úurieeni a'ij ti ye'í rijca'a a'íjna ti mí'ime'ecan. ¹⁰ Ari mú'een, xu'uri t'í'ihuaujcheje se'íjna jime'e ti t'í'irí'een, ti t'í'íjéjca. Dios pu aj amuaajéjcuare'esin í a'amua tzajta'a sej si siyen éene'e xá'ara'ani t'íj a'íjna ti amuaateajtuua íiyen chaanaca japua, sej si nain jín ráamu'a'atí.

¹¹ Ajta í Dios, capu jetzen ruxe'eve'e ti pua'a ja'atí Israél jetze ajtéme'ecan nusu ti pua'a i'í Griego pú'ee'een. Capu ajta jetzen ruxe'eve'e ti pua'a peri ra'ará'aste pe'íjna jime'e mej mua'antisjcheca'a á'a navij nusu pecaí. Capu amín a'ij ti pua'a a'ímuá pé'eme'ecan, na'ari sejí chuéjra'a japua pe'eche. Capu ajta a'ij í'irini ti pua'a seica pej jemin t'í'ivaire'e na'ari pej piyen tihuá'ajte'e í seica. Ayee pu'u, Ciríistu'u pu xaa a'íin pú'een í ti ruxe'eve'e. Nain pu jín ra'ará'asten. Ajta a'íin pu huateáturaasin huá'a tzajta'a í rutefestemua'a a'u ti na'a mej mena'a a'uchéjme.

¹² Ayee pu'u, Dios pu amua'antíhua'u. Xu'uri huaté'uu jemin, ajta a'íi pu amua'ixe'eve'e. Sej si siyen huárini a'ij ti tiraavíjte'e. Setá'aj ahuaújcu'úven sejí seajta sejí. Setá'aj r'í'i huá'acha'íi í seica, caxu á'ujtzaahuat'e, caxu seajta rucíinive'e. Setá'aj siyen te'utáviicua'í t'ítí'í ti a'ij tejá'amuruure.

¹³ Setá'aj siyen rá'uvíicua'í sejí seajta sejí. Setá'aj seajta tiu'utaúruuni'í ti pua'a sejí rájaaxiejte'en í ruxí'ej teví. A'iné tavástara'a pu ari mú'ejmi tiu'utá'uuni'í'irí'i, setá'aj siyen che'atá sena'a tiu'utaúruuni'í sejí seajta mi sejí. ¹⁴ Ajta, í ti jaitze'e ruxe'eve'e caí máa niuucari, setá'aj siyen huaújxe'eve'en. A'íi pu a'íin pú'een í sej jín avaujsejtare'en sej si sejí sena'a teitejra'a pu'éene'en xá'ara'ani. Ajta, a'íi pu amuaanaíjmir'e'esin.

¹⁵ Ché'e Ciríistu'u amua'anpuá'ajte'en í a'amua tzajta'a sej si ru'íhuamua'a xá'ara'ani temua'a naa. Ayee pu tejamuatajé í tavástara'a sej si siyen xí'epi'in éene'e sejí ajta mi sejí, a'iné naími'i xu ruseáxu'ítare'en. Seajta siyen t'í'ijtéujtzí'íre'en í Dios.

¹⁶ Setá'aj siyen tiú'umua'ati jeíhua se'íjna jime'e í niuucari ti jíme'en raxa í Ciríistu'u sej si ráamu'a'aree a'ij sejí tihuá'umua'aten í seica, a'ij sej ye'í r'í'i mé titeumuámua'are'en sej si tihuá'ixaate'en nain e'ehuauritiéecan jime'e. Seajta chuiicari xu jín tiraatateújtzí'íre'en í Dios. Ayee xu tiu'utáchiuca í ru tzajta'a se'íjna jime'e chuiicari ti yu'uxari jetze me'ecan, nusu chuiicari ti Dios jetze raxa, na'ari t'ítí'í ti r'í'i amuaatámua'atziite í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

¹⁷ Ayee pu'u, setj sena'a ti'ixa, setj sena'a rici, setá'aj siyen huárini nain jíme'en niuucajtze'en í tavástarara'a a'ájna í Jesús. Setá'aj tiraatateútzi'ire'en í Dios í tá'iyá'upua jamuan í Ciríistu'u.

A'ij mej ye'í huárini í mej té'atzaahuate'e a'ímej jemi í teite

¹⁸ Mú'een, mi sej víiche'e, setá'aj ra'ará'astijre'en a'ímej jemi á'amuacinastemua'a, a'iné ayé'e pu tiraavjíte'e í tavástarara'a jemi. ¹⁹ Seajta mú'een, mi sej neiche, setá'aj r'í'í tihuá'ajcha'í'í xá'ara'ani temua'a naa a'ímej í sej huajá'uvi'itin. Caxu a'ij tihuá'ajjeeve.

²⁰ Seajta mú'een, mi sej hua'atá'atajmua'a, setá'aj siyen nain jín hua'ará'astijre'en matj mena'a tejama'í'ixaate'en a'íime í ruvaújsimua'a, a'iné a'í'í pu r'í'í tiraatá'asin a'ájna í tavástarara'a.

²¹ Seajta mú'een, mi sej huá'avaujsimua'a, caxu huáp'i'í hua'ajteá'axi'í a'ímej í ruyauj-mua'a mej mi caí a'ij pua'a té'ujmuaajte.

²² Seajta mú'een, mi sej tí'ijti'ire'e, setá'aj nain jín ra'ará'astijre'en a'ímej í mej tejá'amua'ajjte'e. Setá'aj siyen tiu'umuári'en temua'a naa setj sena'a tiraay'í'iti a'iné mú'een xu rá'atzaahuate'e se'ájna í tavástarara'a. Caxu raatapua'ajta se'ájna jime'e tí'ij caí mé'e já'ahua'a a'ájna í ti tejá'amua'ajjte'e. Seica mú miyen rici. Aj mú caj tí'ijuari'e ti pua'a a'í'ín ti tihuá'ajjte'e ti huá'aseijra. Ayee mu'u rici mej mi r'í'í raatá'an.

²³ Mí seajta mú'een, setj sena'a rici, setá'aj siyen che'atá sena'a tiu'umuári'en tzaahuati'ira'a jime'e setj tiraatévaire'enche'e se'ájna í tavástarara'a. Caxu siyen sena'a tiu'umuári'en mej mi amuaaséj a'íime í tetecca. ²⁴ Xu'uri ramua'aree ti a'í'ín tavástarara'a, a'í'í pu ajta tejá'muaatanájchite'esin í ti rujámua'a. Aúche'e pu tejá'amua'ajti'iti a'ájna sej raamuá'iti, a'iné a'í'í pu a'í'ín pú'een í sej tí'ijvair'e a'ájna í tavástarara'a ti ajta i'í Ciríistu'u.

²⁵ Mí ajta, a'í'ín í ti a'ij pua'a rici, ayé'e pu che'atá na'a a'ij pua'a tí'ijci'iti. Rux'ej pu tihuá'aruuren í Dios jemi, capu ja'atá'ajtze'e r'í'én caí í sej í jemin.

4

¹ Seajta mú'een, mi sej tihuá'ajjte'e, setá'aj tihua'utapua'ajve'en tíj na'a í ti ruxe'eve'e, tíj na'a ti ayén tiraavjíte'e ti tihuá'aci'iti. Ayee xu huárini a'iné xu'uri ramua'aree ti sej ajta tejá'amua'ajjte'e mú'ejmi. Júte'e pu é'eseijre'e a'ájna.

Jime'en í ti te'entipua'ari, ajta í ti jime'en ca'anjra'a hua'utá'asin

² Setá'aj seuj rahuaviira í Dios jemi. Caxu a'ij ruaaca. Seajta mú'een, seúche'e tí'ijtejtzi'ire'e í Dios. ³ Seajta, setá'aj siyen seuj rahuaviira í Dios jemi itejmi jime'e ti ij Dios ayén taatasejrate'en a'ij ti ye'í tí'iti huáruuren tej ti tiyen tihua'utá'ixaate'en í niuucari, tej ti te'ájna hua'utasejrate'en í Ciríistu'u, a'ájna ti rú'avaata í Dios jemi. A'í'ij pu jín, nu'uri aiteánami'í.

⁴ Seuche'e xu seajta rahuaviira í Dios jemi neetzi jime'e nej ni e'ehauritiécan jín tihuá'a'í'ixaate'en a'ij ti tiraavjíte'e nej niyen rici.

⁵ Ayee xu rijca mú'een, caxu ché'e sena'a á'ujjuhua'ane'en huá'a jamuan í mej caí té'atzaahuate'e, sino ayé'e xu'u rijca matj teite í mej r'í'í metíteumuámua'aree. Ja'anáj ti na'a ti i'ri'iri sej siyen huárini í ti i'í x'ep'i'ín, ayé'e xu'u rijca. ⁶ Setá'aj r'í'í hua'atá'acare'en se'ájna jime'e sej siyen tí'ixaxa'a, mej mi me'ájna jín ráamua'aree í sej caí ruc'ínive'e. Seajta siyen tihuá'a'í'ixaate'en mej mi huajá'xin, mej mi r'í'éene'e muá'ara'ani.

Jime'en í ti te'entipua'ari

⁷ Ajta a'í'ín í Tíquico a'ájna í ta'ihuaara'a í Ciríistu'u jemi, a'í'í pu tejá'muaatá'ixaate'esin nain a'ij ti tí'inevair'e neetzi. Jéhua nu raxi'eve'e nemájna. A'í'í pu ari r'í'í tináavai ara'axcáacan jime'e. Capu ja'anáj á'tzee. Ajta, najmi'í ti tí'ivair'e í tavástarara'a jemi. ⁸ A'í'í j nu jín neraata'í'iti mú'ejmi jemi ti ij ayén tejá'muaatá'ixaate'en a'ij ti tí'itavair'e, ti ij r'í'í jamuaatá'an.

⁹ Neajta nu jamuan raata'í'iti ne'ájna í Onésimo, í ti mú'ejmi jetze ajtémecan. Jé'ecan tu teajta raxi'eve'e te'ájna í ta'ihuaara'a. Capu ajta ja'anáj á'tzee. A'í'í mú nain jín tejá'muaatá'ixaate'esin a'ij ti tí'iruuren iyyecu'í.

¹⁰ Majta me'ín í ta'ihuaamua'a, a'í'í mú á'amuateujte'e, amuaaca'án a'ájna í Aristarco ti ajta ayajna aiteánami'í nee jamuan, ajta a'ájna í Marcos, ti i'í neuseá'jra'an pírici a'ájna í Bernabé. Xu'uri ramua'aree a'ij sej ye'í huárini a'ájna jime'e, ti jime'en yee ti pua'a a'í'ín a'uré'enen mú'ejmi jemi a'ájna í Marcos, setá'aj ra'ancuré'evi'itin temua'a naa.

¹¹ Ajta a'í'ín í Jesús, í ti ajta ayén ántehuaa tíjín Justo, a'í'í pu ajta á'amuateujte'e. A'í'ime í mej huáica, a'í'í mu'u a'í'ín pú'een í mej Israél jetze ajtémecan, í mej miyen neetzi jetze té'ejtvair'e tej ti tiyen tihua'utá'ixaate'en í teite jime'en í Dios ti tí'íajta íiyen chaanaca japua. Jé'ecan mú r'í'í naatá'a ineetzi.

¹² Ajtahua'a se'j pu á'amuateujte'e, a'ájna í Epafras. A'í'í pu ajtémecan mú'ejmi jetze, ajta pu ravair'e a'ájna í Jesús ti i'í Ciríistu'u. Ja'anáj ti na'a pu tí'itese'e a'ájna jime'e ti

rahuavii í Dios jemi mú'ejmi jime'e, sej si te'utáviicua'i, sej si caí ti'itáj jín auteáturan, sej si seajta ra'ará'astijre'en nain jime'e a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. ¹³ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e ti ayén ti'ayajna. A'íjna í Epafras, jé'ecan pu tí'itese'e mú'ejmi jime'e, ajta a'ímej jime'e í mej me'uun a'uchéjme, a'ájna já'ahua'a Laodicea, majta í mej sej jetze é'eche í chajta'a a'ájna Hierápolis. ¹⁴ A'íi mú majta á'amuateujte'e, a'íjna í Lucas, í ti tihua'ahua'ate, í tej raxi'eve'e, ajta a'íjna í Demas.

¹⁵ Setá'aj siyen hua'utateújte'en neetzi jetze me'ecan a'ímej í ta'ihuaamua'a Laodicea mej a'uchéjme, seajta se'íjna í Ninfas. Setá'aj seajta hua'utateújte'en a'ímej í mej e'etiújse'iri a'u ti é'eche í Ninfas.

¹⁶ Setí'ij seri ra'ujjve se'íjna i yu'uxari sej si najmi'i ráanamua, setá'aj siyen tiu'uta'íte mej mi hua'utánamujriste'en a'íime Laodicea mej é'eche. Ajta í se'ij í yu'uxari, Laodicea ti é'eme'ecan, setá'aj seajta ra'ujjve'en sej si seajta najmi'i ráanamua. ¹⁷ Seajta, setá'aj siyen tiraata'ixaate'en se'íjna í Arquipo yee: “Rí'i pepu'u mú'ee, pej pi nain jín ra'ará'asten í tavástara'a ti tímuaa'íjcate.”

¹⁸ Inee, i nej i'i Pablo, a'ij nu jetze já'amuateujte'e a'íjna i nej ra'uyú'uxaca'a nemuajca'a jime'e. Caxu yá'uhua'anan í nej aiteánami'i. Ché'e a'ij tejá'amuaaire'e. Ayee pu icu.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'ímej í mej Tesalónica a'uchéjme'ecaa, í ti seij

A'í mú huá'ateujte'e í mej Tesalónica e'etiújse'iri

¹ Inee Pablo, ajta a'íjna í Silvano, ajta a'íjna í Timoteo, ayée tu tejá'amuayu'use'e mú'ejmi mi sej Tesalónica é'eche, sej seajta tiújse'iri í Dios jemi, seajta jemin í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'í Cirístu'u. Ayee tu ti'íjxe'eve'e ti Dios r'íi tejamaáacha'in, ti ajta r'íi amuáaruuren a'amua tzajta'a sej si r'íi ru'ihuaamua'a xá'ara'ani.

Jíme'en í mej jín hua'utájuyete mej mi té'antzaahuat'en a'íime í mej Tesalónica é'eche

²⁻³ Ja'anáj ti na'a tu r'íi tiraatá'aca í Dios jemi mú'ejmi jime'e. Ja'anáj ti na'a tej huavii í Dios, teajta tu rá'ixaate'e mú'ejmi jime'e, a'iné mú'een xu jéihua tí'imuari'e se'íjna jime'e sej rá'astijre'e se'íjna í tavástar'a. Seajta siyen che'atá sena'a jéihua tí'imuari'e se'íjna jime'e sej raxí'eve'e sej hua'utévaire'en í seica í mej é'esejre'e í Dios jemi. Seajta mú'een, caxu ja'anáj raatéxiehuataca'a í sej rachú'eve'e í tavástar'a a'íjna í Jesús ti ajta i'í Cirístu'u tí'ij a'íin amua'irátuaani, a'u sej ye'éjpuaijtza'a.

⁴ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e mi sej ta'ihuaamua'a. Tu'uri ramua'aree ti Dios já'amuaxe'eve'e, ajta a'íi pu amua'avé'ehuauxi. ⁵ Ayee tu een jín ramua'aree a'iné tetí'ij tiyen tejamaá'ixaa í niucari jime'e ti jíme'en raxa í Dios, caxu ché'e sena'a ráanamujri'í sino a'íj xu jín muári'eri'ire'ara'an í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íj xu jín temua'a naa yaú'itíe xa'araa í ru' tzajta'a. A'íj xu seajta jín rú'umua'aree'eca'a ti ayén ti'ayajna a'íjna í niucari. Mú'een tu seajta siyen tasej'racaa'a tí'itén tej teitejra'an pu'eene'e, teajta tiyen tí'ivaire'ecaa'a mú'ejmi jime'e. Ayee tu huaríj mú'ejmi jemi sej si ráamua'aree a'íj ti tiraavíjte'e í tavástar'a jemi.

⁶ Seajta mú'een a'íiyen xu siyen che'atá sena'a huaríj tetíj iteen, ajta tíj a'íin huaríj í tavástar'a, a'iné jéihua xu rajpuaijtza'a. Capu amín a'íj. Seuche'e xu huataájtemua'ave, a'iné a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu ca'aníjra'a amuaatá'a í a'amua tzajta'a. ⁷ A'íj mú jín, naími'í a'íime í mej e'etiújse'iri, a'íachú mej mena'a pua'amé í mej me'uun é'eme'ecan u Macedonia, majta í mej me'uun é'eme'ecan u Acaya, a'íi mú r'íi tejá'amuasej mú'ejmi a'íj sej rici. ⁸ Capu a'úu na'a á'anamujre'e mú'ejmi jemi í niucari ti jíme'en raxa í tavástar'a, sino nainjapua pu namujre'e a'íjna jime'e sej seri rá'astijre'e í Dios. A'íj pu jín caí ché'e ruxe'eve'e tej ti'íiti huataxáj te'íjna jime'e.

⁹ Jee xaa ne'u, seica mú tí'ita'ixaate'e a'íj tej tite'utéjhuii tej tiu'umuári'en a'amua tzajta'a. Seajta nu'u, setí'ij rá'antzaahua í Dios, seajta nu'u huaja'uhua'axi se'ímej í mej caí Díoosi pú'een. Xu'uri nu'u ravaire'e se'íjna ti i'í Dios tzáahuatí'ira'a jime'e, ti ajta ruuri rusén jime'e. ¹⁰ Xu'uri nu'u jíii rachú'eve'e se'íjna ti yaujra'an pú'een í Dios ti a'íin ajtahua'a u e'icáanen u ta japua, a'íjna Dios ti raatarujte huá'a tzajta'a í mí'ichite. A'íi pu a'íin pú'een í Jesús. A'íj pu tu'irátuaasin tí'ij caí puaijtzi táaci'íiti ti Dios hua'utá'asin a'ímej í mej yen chaanaca japua huachéjme.

2

A'íj ti teja'umuáriej a'íjna í Pablo huá'a jemi

¹ Seajta mú'een, ne'ihuaamua'a, temua'a xu ramua'aree ti naa titáavai tetí'ij amuáamua'areca'a. ² Amuacáí mú xaa a'íj pua'a táaruu a'íime í mej Filipos é'eche. Jéihua tu rajpuaijtza'a te'újna. Xu'uri ramua'aree ti ayén ti'ayajna. Capu amín a'íj. A'iné Dios pu ca'aníjra'a taatá'a, a'íj tu jín teuj á'ataca'anejca'a tej tiyen tejámuatá'ixaate'en í niucari ti jín Dios amua'irátuaasin. Jéihua mú taatamuári'eriste xaa ne'u.

³ Catu te'íjna jín autéjhuii tej tiyen tejámuatá'ixaate'en hual'tzi jime'e, sino teen tu tiyen ámuatá'ixaate te'íjna jime'e tej jé'iyecan jín tí'ixaxa'a. Catu teajta tí'itese'e tej amuaacuanaman.

⁴ Mi teajta iteen, ayée tu tejá'amua'ixaate'e a'iné ayée pu tira'aránajcheca'a í Dios ti a'íjna jín ta'antíhuau tej ti amua'ixaate'en í niucari ti Dios jín amua'irátuaasin. Catu tiyen tí'itese'e tej r'íi tíhuatá'an í teite, sino tej r'íi tiraatá'an í Dios ti tí'irú'umua'aree a'íj tej te'á'uhuátamua'atzi í tatzajta'a.

⁵ Xu'uri ramua'aree tej caí ja'anáj tiyen tejámuatá'ixaa tena'a te'íjna jime'e í niucari ti naa á'amuanamujriste'e. Catu teajta tiyen tasej'rataca'a tej tí'itij ancure'an. Dios pu rú'umua'aree tej tiyen rici tzáahuatí'ira'a jime'e.

⁶ Catu ja'anáj tiyen rahuahuaú mú'ejmi jemi sej r'íi titaatá'an. Catu teajta tiyen rahuahuaú seica jemi. Rí'irístaca pu tej tiyen tejámuatá'íjte'enche'e ca'anéeri jime'e

a'ljna jime'e ti Cirístu'u ta'antíhuau. ⁷ Mi teajta iteen, catu tiyen huaríj, sino r'íi tu ti'ítitacha'iica'a mú'ejmi jemi. Ayee tu che'atá tena'a r'íi tejamuájcha'ica'a t'j a'ín í hua'anáanaj í ti'íríi r'íi tihuájcha'ii.

⁸ Jé'ecan tu á'amuaXe'eve'eca'a. A'lj pu jín, ayén ta'aránajche'a tej tiyen tejámuuatá'ixaate'en í niuucari ti Dios jín amua'irátuaasin. Teajta tiyen á'ataca'anejca'a tej tejámuuatá'an nain t'j tena'a tej tí'ijcha'iica'a, ayée tu teajta á'ataca'anejca'a tej huacui'ini mú'ejmi jetze me'ecan. Ayee tu tí'imua'atzejca'a a'iné jé'ecan tu á'ataca'ane mú'ejmi jemi. ⁹ Tij secai seuj ramua'aree, ta'íhuuamua'a, tej jéihua tiu'umuáriej, teajta tej rajpuaíjtzica'a.

Jee xaa, teti'u'umuáriej t'jca'ari tzajta'a, teajta t'ca'ari tzajta'a tej ti caí ja'ati huata-muári'eriste'en tej amuaatá'ixaate'en í niuucari jime'e ti jín Dios amua'irátuaasin.

¹⁰ Mú'een xu taasej a'lj tej ti'ítitacha'iica'a mú'ejmi jemi, mi sej té'atzaahuate'e. Nain tu jín tiyen huaríj a'lj ti tiraavíjte'e í Dios jemi. Catu ja'anáj ja'ati a'lj pua'a huáruu. Catu teajta tí'ítit'jín auteájturaa. Dios pu ajta ramua'aree ti ayén ti'ayajna. ¹¹ Mú'een xu ramua'aree a'lj tej r'íi ti'ítitacha'iica'a mú'ejmi jemi naíjmi'ica a'achú sej pua'amé. Ayee tu che'atá tena'a tejámuá'itii'ri seij teajta seij t'j tihuá'itii í hua'atáata a'imej í ti'íríi.

¹² A'lj tu jín, ca'aníjra'a amuaatá'a sej si siyen r'íi titetiújcha'ii a'lj ti tiraavíjte'e í Dios jemi. Teajta tiyen huaríj sej si huateújca'anen í ru tzajta'a. Jé'ecan tu á'amuajee sej si siyen huárini a'lj ti tiraavíjte'e í Dios jemi, a'iné a'ii pu a'ín pú'een í ti á'amuajee sej si se'uun e'ará'astí a'u ti a'ín tejé'ajta í Dios, sej si seajta se'uun ye'encuré'an í sej jín naa seüre'e xá'aju'un t'j na'a rusén jime'e. ¹³ Ten tu xaa tejámuá'ixaa í niuucari ti jime'en raxa í Dios. Seajta mú'een, set'íj ráanamujri'i, caxu se'ljna jetze ra'ancuré'a í mej ché'e mena'a tí'ixaxa'a í teteca sino ayée xu tiyáuchueere'e ti Dios jetze me'ecan í niuucari. Jee xaa ne'u, a'lj pu jetze me'ecan, ajta a'ii pu r'íi á'amuaruuren í á'amua tzajta'a, mi sej té'atzaahuate'e. A'lj tu jín ja'anáj ti na'a tu tí'ijteujtzi'ire'e í Dios jemi te'ljna jime'e sej siyen ra'ancuré'a í niuucari.

¹⁴ Seajta mú'een, ta'íhuuamua'a, ayée xu huaríj, cu xiee sej huá'ijchueca'a a'imej í mej Judea a'uchéjme, í mej majta e'etiújse'iri teyujta'a mej mi raateánajche í Dios, a'iné a'ii mú majta ajtémee'ecan í Cirístu'u jetze. Ayee xu che'atá sena'a tirajpuaíjtzica'a a'imej jemi í rux'íj teite a'lj mej tirajpuaíjtzica'a a'ime í mej Judea é'eme'ecan.

¹⁵ Majta a'ime í seica, í mej caí té'atzaahuate'eca'a, a'ii mú raajé'ica í tavástara'a ti ajta i'i Jesús. Majta huá'uucii a'imej í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. Majta taatamuári itejmi. A'lj mú pua'a tiraatá'aca í Dios jemi. Majta mú huájcha'ire'e naíjmi'ica í teite í mej yen chaanaca japua huachéjme.

¹⁶ Ayee mú een jín miyen rici mej mi tá'ijmíjra tej ti caí ché'e hua'utá'ixaate'en í niuucari ti Dios jetze me'ecan a'imej í mej Israél jetze ajtémee'ecan. Camu a'atzu rax'eve'e ti Dios hua'irájtuani í hua'ax'íj teite. Ayee mú me'ljna jín huarín, a'ii mú raamuá'itin ti Dios puajtzi hua'utá'an t'j na'a rusén jime'e a'ljna jime'e mej jéihua huá'ipi'í auteájturaa jemin í Dios. Pu'uri xaa á'ájna teja'uré'enejsin ti Dios puajtzi hua'utá'asin.

Pablo pu ayén tí'ijxe'eve'e ti ajtahua'a huá'umuaree

¹⁷ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Tet'íj ca'anéri jín ajtacj, catu mé amuuhuá'axi, sino jéihua tu tí'imua'atzejca'a mú'ejmi jime'e. Capu a'atzu á'ateevi'ica tet'íj caí ché'e huáapua'a tej tiyen ye'imua' huaté'en. A'lj tu jín jéihua huá'ipi'í tiu'utése tej ti a'atanén mú'ejmi jemi.

¹⁸ Jéihua tu tiyen tí'ijxe'eve'eca'a tej te'uun a'atanén a'u sej é'eché. Jee xaa ne'u, ayée nu tí'ijxe'eve'eca'a inee, í nej i'i Pablo. Canu ja'anáj caí tí'ijxe'eve'eca'a. Mi ajta a'ín í Satanás, a'ii pu na'antánaamua.

¹⁹ Neajta nu niyen tejá'amua'ixaate'e ti'iti í nej jime'en tí'ijchú'eve'e, í nej jime'en netémua'ave'e, í nej jime'en ahuántzaahuate'en ne'ljna jime'e nej tí'imua'itin ne'ljna xicáara'a jetze tí'ij ajtahua'a huatasejre'en í tavástara'a ti ajta i'i Jesús. ¿Ni secai mú'een se'ín pú'een?

²⁰ Jee xaa ne'u, mú'een xu se'ín pú'een, í nej jime'en a'utántzaahuatesin, í nej jime'en huatántemua'avesin.

3

A'lj mej tirajpuaíjtzi muá'aju'un

¹ Tet'íj caí ché'e té'eviicua'i tej caí ramua'aree a'lj ti tejá'amua'aire'eca'a, ayée pu titá'amitiejte'eca'a itejmi ti ayén jaítze'e tiraavíjte'e tej tiyen tajímua'a huateáturan teyujna Atenas. ²⁻³ A'lj tu jín, te'ín Timoteo tiu'uta'ití'iri'í ti u a'atanén mú'ejmi jemi. A'ljna í Timoteo, a'ii pu a'ín pú'een í ta'íhuuara'a, ajta Dios pu ra'avé'ehuau ti ij ta jamuan á'uche'ecane'en tej tihua'utá'ixaate'en í niuucari ti jime'en raxa a'lj ti huaríj í Cirístu'u. Ayee tu een jín tiraata'ití'iri'í ti ij a'ín Timoteo ca'aníjra'a amuaatá'an sej si huateújca'anen í ru tzajta'a, ti ij caí seij raatéxiehhuata a'ljna jime'e ti jéihua tirajpuaíjtzi íjji. Xu'uri temua'a ramua'aree ti ari tiraax'íj'epi'í'itari'í'í tej tiyen tirajpuaíjtzi tá'ara'ani.

⁴ Jee xaa ne'u, teti'ij te'uun a'uté'eca'a mú'ejmi jemi, ayé'e tu amuaaícan tejamuá'ixaa tej tiyen tirajpuaitzi tá'ara'aniche'e te'íjna jime'e mej a'ij pua'a taruurénche'e. Ajta ayén teja'uré'ene. A'ij xu seri mua'aree. ⁵ Neajta nu tiraatániu'uche nej ni ráamua'aree a'ij ti tejá'amuaaire'eca'a, ti pua'a seuj té'atzaahuat'e. Canu ché'e té'eviicua'iraca'a, a'iné nu'uri tí'ti'ziine'eca'a ne'íjna jime'e ti a'ín tiyaaru'u amuaatamú'ári'eriste'en mú'ejmi jemi sej si caí ché'e té'antzaahuat'e'en, t'í'ij caí ché'e tí'ti vaire'e á'ara'ani naíjmi'í í tej jín tiu'umuá'iej mú'ejmi jemi.

⁶ Aru a'ín í Timoteo, pu'uri mú'ejmi jemi u e'erá'jaa. Tí'ta'ixaa'e a'íjna í tej jime'en tátemua'ave'e sej nu'u seuj té'atzaahuat'e, seajta huaújxe'eve'e sej seajta sej. Seajta nu'u seuj rutémua'ave'e seti'íjtá ta'utámua'aree itejmi. Mú'een xu nu'u raxí'eve'e sej taasej. Teajta iteen, ayé'e tu che'atá tena'a huápi'í t'í'ijxe'eve'e tej amuaaséj.

⁷ Ayee nu tejá'amua'ixaa'e, mú'een ta'ihuaamua'a. Jé'ecan pu rí'í taatá'a teti'ij ráamua'areeri'í sej seuj siyen té'atzaahuat'e. Pu'uri xaa rí'í'í te'j'utáviicua'í nain jime'e í tej jín rajpuajtzi, ajta í tej jín taxiemiste'eca'a. ⁸ A'iné mú'een xu seuj té'eviicua'í sej seuj rá'atzaahuat'e í tavástar'a, pu'uri ajtahua'a í'iri'iri nej rí'í mé'ui'utéveeca. ⁹ A'ij tu jín jé'ecan huápi'í t'í'ijteujtzi'ire'e í Dios mú'ejmi jime'e te'íjna jime'e tej jéihua huápi'í tátemua'ave'e í mú'ejmi jemi a'iné mú'een xu rí'í títatá'aca.

¹⁰ Nain tójca'ari tzajta'a, ajta nain tíca'ari tzajta'a, ca'anín tu jín rahuavii ti Dios ayén tatá'acare'en tej ti teajtáhua'a amuaaséj, teajta tejámuaat'évaire'en tej raanaíjmire'en tí'ti ti na'a ti tejamuá'atúraate'e a'íjna jime'e sej rá'atzaahuat'e'e í tavástar'a.

¹¹ Ajta a'ín í Dios í tej rájya'upua, ajta a'ín í tavástar'a ti ajta i'í Jesús, miché'e me'ín taatá'acare'en tej ti te'uun a'atenén mú'ejmi jemi. ¹² Ché'e a'ín tavástar'a ruxí'evi'ira'a jín amuaatá'an sej si jéihua huápi'í huaújxe'eve'en sej seajta sej, sej si seajta siyen che'atá sena'a tihuá'uxe'eve'en naíjmi'íca í teite a'achú mej mena'a pua'amé í á'amua'í'ej teite teti'j iteen tejá'amua'axe'eve'e.

¹³ Ché'e ajta a'ín amuaatá'an í ca'aníjra'a í á'amuatza'jta'a sej si caí tí'ti'j jín auteáturan í Dios jemi í tej rájya'upua, sej si seajta siyen urarí'enejme'eni í a'amua tzajta'a a'íjna xicáara'an jetze ti ajtahua'a huatasej're'en a'íjna í tavástar'a ti ajta i'í Jesús, jamuan naíjmi'í í mej tí'ivaire'e u ta japua.

4

A'ij mej ye'í huárini mej mi rí'í tiraatá'an í Dios

¹ Ajta íjii, ta'ihuaamua'a, tu'uri tiyen tejámuaatá'ixaa a'ij sej ye'í titetiújcha'íi sej si rí'í tiraatá'an í Dios. Jee xaa, xu'uri siyen rí'í titetiújcha'íi. Mi teajta iteen, ayé'e tu tejá'amuaahuavii Jesús jetze me'ecan sej si siyen jaítze'e rí'í titetiújcha'íi. Ten tu ca'aníjra'a amuaatá'asin sej si jaítze'e rí'í titetiújcha'íi t'j na'a ti yú auca'ítí a'ame. ² Xu'uri xaa ramua'aree tí'ti ti niuucarijra'a pú'een í tej jín terí amua'ixaa Jesús jetze me'ecan.

³ Ayee pu t'í'ijxe'eve'e í Dios sej si urarí'ene'en xá'ara'ani, ajta nu'u sej raatapua'ajta sej ja'ati jamuan tiú'ujxana'acira'ate. ⁴ Ayee pu t'í'ijxe'eve'e sej siyen t'í'ijmua'areere sej siyen ráaruuren í rutevij sej si siyen huárini a'ij ti tiraavíj'te'e ti pua'a ja'ati huaténe'iche. Ché'e a'ín ayén ratévi'itine'en mej mi raasej í seica ti xí'epi'ín huaríj nain jime'e.

⁵ Ché'e a'ín caí ché'e na'a ratévi'itine'en a'ij mej rici a'íime í teitejra'a í mej caí rá'astij're'e í Dios, matíj mena'a pua'amé yen huachéjme úyen chaanaca japua, í mej ché'e mena'a néjne'iche a'ij ti tihuá'amitiej'te'e rumua'atzíra'a jime'e ti a'ij pua'a een. ⁶ Ajta nu'u ayén tiú'ujxe'eve'e ti ja'ati caí ja'anáj auteáturan a'íjna jime'e ti a'ij pua'a ráaruuren í ruxí'ej'te'vi a'íjna jime'e ti ruxána'acira'aten jamuan íra'ara'an í ru'ihuaara'a. Ayee pu'u, a'iné Dios pu puajtzi raatá'asin a'íjna ti ayén rini. Tu'uri tejmí'í tiyen tejámuaatá'ixaa. ⁷ Capu ayén titaatajé í Dios tej ti tiyen tiu'uxána'acire'en sino a'í pu ayén ta'antihuau tej ti urarí'enejme'eni í tatzajta'a.

⁸ A'ij pu jín, ti pua'a ja'ati caí rá'atzaahuat'e'e a'ij tej tejá'amua'ixaa'e te'íjna jime'e, a'í pu caí mé rúhua'axíj'sin í niuucari ti teteca jemi é'eme'ecan. Capu a'atzu, sino a'í pu xaa mé rúhua'axíj'sin í Dios ti ruxéjniu'uca huata'íteca'a ti mú'ejmi jemi huatéaturan. ⁹ Capu a'atzu ruxe'eve'e nej niyen tejá'amua'yuse'e a'íjna jime'e sej huaújxe'eve'en sej si temua'a naa tiú'urihuamua'atan. Dios pu ari ramua'aree sej siyen huaújxe'eve'en.

¹⁰ Jee xaa, ayej tí'ayajna sej huá'axe'eve'e í ru'ihuaamua'a naíjmi'íca a'achú mej pua'amé a'u mej a'uchéjme t'j na'a a'utí huatacá'a u Macedonia. Mi teajta iteen, ayé'e tu'u ca'aníjra'a amuaatá'asin sej si seuj jaítze'e huaújxe'eve'en.

¹¹⁻¹² Ten tu teajta tiyen tejá'amua'íjcate'e sej si rí'í titetiújcha'íi ti ij caí tí'ti á'amua'axí'ej'te'e, sej si antiújmu'a'areere se'íjna jime'e a'ij ti tiraac'í'í sej ajta sej. Ajta i'í, ché'e ja'ati tiu'umuá'ri'en í rumuá'ri'eri'ire'ara'an jime'e sej ajta sej a'ij ti tí'ru'umu'a'aree.

Ayee tu amuacaícan tejámuaa'íjca mej mi rí'í tejamuaaséij a'íime í mej té'astijre'e í tavástar'a jemi, ajta ti ij caí ti'íiti tejamuá'aturaaate'e.

T'íij ajtahua'a yen huatasej're'en í tavástar'a

¹³ Jíme'en a'íimej í mej meri huácuui, ayée mú seijre'e: cu xiee mej cu'utzu. Ayee tu tí'ijxe'eve'e sej ráamua'aree tzáahuat'í'ira'a jime'e sej si caí ché'e ruxiéemiste'e matj a'íime í seica í mej caí rachú'eve'e í tavástar'a. ¹⁴ Ayee tu té'atzaahuat'e iteen: t'í'ijta Jesús huam'í, a'íi pu ajtahua'a huatarúj. A'íj tu jín tiyen teajta té'atzaahuat'e ti a'íin Dios ajtahua'a hua'aráv'í'itín jamuan í Círístu'u a'íimej í mej meri huácuui a'íjna jime'e í mej majta meri ra'ará'astijre me'íjna í Jesús.

¹⁵ Ayee tu tejá'amua'íxaate'e í tavástar'a jetze me'ecan ti ayén éene'e á'ara'ani. Catu anáaté'ee tá'aju'un iteen í tej tiyen ruuri seijre'e yen chaanaca japua t'í'ij amín ajtahua'a huatasej're'en í tavástar'a sino a'íime í mej meri huácuui, a'íi mú xaa anáaté'ee muá'aju'un.

¹⁶ T'í'ij Dios raataxájta í niuucari ti jín tíhua'uta'ajjte'en, a'úu pu e'icánamuá'are'e a'ame ti ja'ati ucáajijhua í trompeeta jetze a'ujna Dios ti é'eseijre'e. Ajta u e'icáajijhua a'íjna ti jemin tí'ivaire'e. Aj pu xaa í tavástar'a u e'icánejsin u júte'e. Majta me'ín í mej huácuui, í mej anáaté'ee ra'ará'astijre, a'íi mú a'ítajú'un a'u mej e'leve'énami'íhuajme'ecaa. ¹⁷ Teajta á'iyen iteen, í tej teuj ruuri, í tej yen seijre'e í chaanaca japua, a'íi pu ajta tá'avi'itín í jaitiri jetze huá'a jamuan í mej mauchén huatarúj. Ayee tu seíre'e tá'aju'un jamuan í tavástar'a t'íj na'a rusén jime'e.

¹⁸ A'íj xu jín, rí'í xu tiu'utá'ura'an mú'een rujímua'a se'íjna jime'e í niuucari í nej já'amua'íxaate'e.

5

Mej nu'u huaíjcaten ti pua'a yee uvé'enen í tavástar'a

¹ Ta'íhuuamua'a, capu a'atzu ruxe'eve'e tej te'íjna jín tejá'amuayu'use'e a'atzaj ti pua'a yee uvé'enen í tavástar'a, tí'íiti ti xicáara'an jetze ajtahua'a huatasej're'esin. ² Xu'uri ramua'aree temua'a naa ti ca'anacan teja'uré'enejsin. Ayee pu huatasej're'esin tíj nahua'ari ti uteáruu tíca'ari tzajta'a a'u ti tejé'énahua'an.

³ Majta me'ín í teite, ayée mú tí'ixáata muá'aju'un tíjín: “Capu ché'e tí'íiti a'ij rici. Pu'uri tiu'upuá'areajraa.” Ti pua'a meri miyen tí'ixajta, aj pu í a'ájna teja'uré'enejsin í xicáara'an ti jetzen hua'antipuá'ajte'esin. Ayee pu seíre'e a'ame tíj 'íita'a ti ra'utacu'í'ine. Capu huatá'arí'iristari mej huatá'uuna mej mi caí rajpuaiiti muá'ara'ani.

⁴ Mí seajta mú'een, ta'íhuuamua'a, caxu ché'e tíca'amiste'e seijre'e. A'íj pu jín, caí ché'e mú'ejmi japua cájveti a'íjna xicáara'an jetze. Capu ayén teja'uré'enejsin mú'ejmi jemi tíj í nahua'ari ti a'uun a'uteáruu tíca'ari tzajta'a. ⁵ Capu a'atzu xaa ne'u, a'íné mú'een xu huá'a jetze ajtémecan a'íimej jemi í mej a'ájna é'eseijre'e a'u ti á'uneerí'í í Dios jemi. Mú'een xu huá'a jetze ajtémecan a'íimej jemi í mej á'ujujhua'an t'újca'ari tzajta'a. A'íj pu jín, ayén tiraavíjte'e tej tiyen huárini.

⁶ A'íj tu jín caí ché'e tiyen ríj tá'aju'un matj í seica í mej miyen seijre'e. Cu xiee mej cu'utzu. Tiché'e tiyen é'ene'e tá'ara'ani tej atanéjne'ere, tej rí'í mé titeumuá'mua'aree. ⁷ Majta me'ín í mej cu'utzu, ayée mú tí'ítecu'utzu tíca'amiste'e, majta me'ín í mej rutá'aruaijve'e, a'íi mú rutá'aruaijve'e t'í'ij auj huatíca'a.

⁸ Mí teajta iteen, a'íné teen tu huá'a jetze ajtémecan a'íime jemi í mej néeriste'e á'ujujhua'an í Dios jemi, tiché'e tiyen rí'í titejá'ujujhua'ane'en. Tiché'e teajta rá'antzaahuat'e'en í tavástar'a. Tí pua'a tiyen huárini, a'íi pu tavástar'a ta japua niuuni. Tiché'e teajta huatá'eve'e'en seij teajta seij. Tí pua'a tiyen huárini, ayée pu xaa huatá'arí'iristari tej tiyen tí'ijchú'eve'e ti Dios tu'irájtuuan.

⁹ Ayee pu een a'íné capu Dios ayén tiraax'epi'íntare itejmi jemi tej ti tiyen tirajpuaiiti tá'ara'ani te'íjna jime'e ti Dios tí'itij jín tita'uxíjte'en. Capu xaa ne'u, sino ayée pu Dios ayén titaax'epi'íntari'irí'í ti a'íin tavástar'a ti ajta í'í Jesús ti í'í Círístu'u, a'íi pu tu'irátuuaasin. ¹⁰ A'íj pu huam'í'í ta jetze me'ecan tej ti tiyen ruuri tá'ara'ani jamuan í tavástar'a, tetj tena'a a'achú tej pua'amé. Capu amín a'íj, tej teuj ruuri na'ari teri huácuui, naími'í tu huateáturaasin jemin tíj na'a rusén jime'e.

¹¹ A'íj xu jín ca'aníjra'a tiu'utá'an seij seajta seij. Setá'aj seuj tiu'utévaire'en. Jee xaa, xu'uri siyen rici seij seajta seij.

Pablo pu rí'í tihuá'íxaate'e a'íime í mej té'atzaahuat'e

¹² Mí sej ta'íhuuamua'a, ayée tu tejá'amuahuavii sej si rí'í tihuájcha'íi se'íimej í ruvaújsimua'a, í mej rí'í tí'imijhuaca mú'ejmi jemi, í mej majta me'íjna jín antiújmua'aree mej tejamuá'mua'aten a'íj ti tí'ijxe'eve'e í tavástar'a. A'íj mú majta ca'aníjra'a amuaatá'aca. ¹³ Ché'e ayén tejamuá'amitíejte'e mej jéihua huápi'í rí'í tí'íteteite a'íjna jime'e mej miyen tí'imijhuaca mú'ejmi jemi, sej si siyen rí'í tí'íteseijre'e í ru tzajta'a.

¹⁴ Ayee tu teajta tejá'amuahuavii sej si rí'i tihua'utá'ixaate'en a'ímej í mej caí tí'imuarí'ecu mej mi majtáhua'a tiu'umuári'en. Sej si ca'aníjra'a hua'utá'an a'ímej í mej caí rucacá'ane í rux'éjniu'uca jetze. Setá'aj seajta hua'utévaire'en a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'i. Setá'aj naíjmi'ica á'acu'uvee.

¹⁵ Rí'i xu'u mú'een ti ij caí ja'ati ayén che'atá na'a a'ij pua'a ráaruuren í ruxí'ej tevi ti ajta a'ij pua'a ráaruu a'íjna. Ayee xu tí'itese'e sej si ja'anáj ti na'a rí'i tihuájcha'ií seij seajta seij, seajta naíjmi'ica. ¹⁶⁻¹⁷ Setá'aj rutémua'ave'e ja'anáj ti na'a. Caxu ja'anáj ratapúa'ajtacare'en sej huatéjniuuni í Dios jemi.

¹⁸ Setá'aj nain jín tí'ijteujtzi'ire'e í Dios a'iné ayée pu tí'ijxe'eve'e sej siyen huárini a'iné Jesús, í ti i'i Ciríistu'u, a'íi pu a'amua japua niuuni. ¹⁹ Caxu ra'antánaamuan se'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. ²⁰ Caxu seajta a'ij pua'a tihuá'aseijra a'ímej í mej tí'ixaxa'a í Dios jetze me'ecan, sino rí'i xu tihuá'unamua temua'a naa a'ij mej tí'ixa. ²¹ Naa xu temua'a tiu'uta'íhua'un tí'iti ti na'a i'i xí'epi'ín na'ari caí. Caxu ja'anáj yá'uhua'anan í ti i'i xí'epi'ín. ²² Tí pua'a tí'iti ayén tejamuá'amitiejte'e ti a'ij pua'a een, caxu ja'anáj siyen rijca tí'iti ti na'a ti ayén a'ij pua'a é'eene'en.

²³ Ajta a'ín Dios, a'íjna ti amua'anpuá'ajte'en, ché'e a'ín amuaaté'avaa ti ij nain jín amuaanaíjmire'en. Ché'e Dios amuaaté'avaa mú'ejmi sej si caí tí'iti jín a'aturáa u á'amuaxiejniu'uca tzajta'a nusu á'amuaamua'atziira'a jetze na'ari í rutevij jetze a'ájna xicáara'an ti jetzen ajtahua'a yé uvé'enejsin í tavástarara'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'i Ciríistu'u. ²⁴ Capu a'atzu até'itzea'ara a'íjna ti ayén tejamuataajé. A'í pu ajta araúrastejsin a'íjna jime'e í ti jín te'ataújratziiri'i.

Í ti jín ra'antipúa'ajte

²⁵ Ta'ihuáamua'a, setá'aj rahuauca í Dios jemi téjmi jime'e.

²⁶ Setá'aj seajta hua'utateújte'en temua'a naa naíjmi'ica í ta'ihuaamua'a.

²⁷ Ayee nu tejá'amua'íjcate'e jemin í tavástarara'a sej raata'ajta mej hua'utánamuajriste'en a'íjna i yu'uxari naíjmi'ica í ta'ihuaamua'a.

²⁸ Ajta a'ín tavástarara'a, í Jesús ti ajta i'i Ciríistu'u, ché'e a'ín rí'i tejamuáacha'ín mú'ejmi. Ché'e ayén té'ara'ani.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'ímej í mej Tesalónica a'uchéjme'ecaa, í ti hua'apua

Pablo pu tihúa'ayu'use'e a'ímej í mej Tesalónica a'uchéjme'ecaa, jamuan í seica

¹ Inee í nej í'i Pablo, jamuan í Silvano, ajta a'íjna í Timoteo, ayée tu tejá'amuayu'use'e mi sej Tesalónica é'eche, seajta mi sej e'etiújse'iri jemin a'íjna í Dios í tej rájya'upua, seajta jemin í tavástar'a a'íjna í Jesús ti ajta í'i Ciríistu'u. ² Ajta a'íin í Dios í tej rájya'upua, ajta a'íin í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een, míché'e me'ín r'í'í tejamuáacha'íin, majta amua'anpuá'ajte'en temua'a naa a'amua tzajta'a.

Dios pu nu'u huá'axijte'en í mej a'ij pua'a ti'itíiújcha'íi t'íjy'é uvé'enen í tavástar'a

³ Ayeé pu xaa ne'u tíj'íxi'epi'íin tej tiyen tí'ijteujtzi'ire'e í Dios ja'anáj ti na'a mú'ejmi jime'e. Ayeé pu tiraavjíte'e a'íné t'íj na'a ti yú auucá'a, jaitze'e xu mú'een té'atzaahuat'e'e, ajta jaitze'e xu mú'een huaújxe'eve'e seij seajta seij.

⁴ A'ij tu jín r'í'í tejá'amuaxa í seica jemi í mej e'etiújse'iri mej mi tí'ijteujtzi'ire'e í Dios. Ayeé tu een jín r'í'í tejá'amuaxa a'íné mú'een xu rá'aviicua'í temua'a naa í sej jín rajpuajtzi. Seajta mú'een, seúche'e xu rá'astijre'e í tavástar'a. ⁵ A'ij tu jín ramua'aree ti Dios ayén tí'ixi'epi'íintare'e a'ij ti tiraavjíte'e. Ajta ayée pu tirá'amítiejte'e í Dios ti ayén tiraavjíte'e sej se'uun u a'uteáruite a'u ti tejé'ajta. A'ij xu jín rajpuajtzi xa'aye'í íjii.

⁶ Dios pu ajta ayén che'atá na'a een najjmi'íca jemi. A'í pu sej huatá'asin a'ij ti tiraavjíte'e. Majta a'íime í mej tejamua'antiú'uuni'irí'í, a'í pu puajtzi hua'utá'asin a'ij mej meri puajtzi tejamuáatá'a mú'ejmi. ⁷ Ajta Dios pu amuaatá'asin sej huaújse'upe'en ta jamuan a'ájna xicáara'an ti jetzen ajtahua'a huatasejre'esin u júte'e í tavástar'a, a'íjna í Jesús. A'í pu huá'a jamuan huatasejre'esin a'ímej í mej ta japua tí'ivaire'e. Ayeé pu seíre'e a'ame, cu xiee ti tí'ítechejca a'íjna jime'e ti teátasin.

⁸ A'í pu puajtzi hua'utá'asin a'ímej í mej caí ramua'ate í Dios, majta í mej caí ra'ará'astijre í niuucari ti jíme'en raxa a'ij ti huaríj í tavástar'a a'íjna í Jesús. ⁹ A'í pu puajtzi jín hua'utá'asin ti caí ja'anáj antipua'ari. A'í pu ajta hua'uré'íti mej mi me'uun a'uteáruite a'u ti caí é'esejre'e í mej jín ráamua'aree ti Dios nainjapua tí'ajta rumuári'eri'ire'ara'an jime'e.

¹⁰ Ayeé pu huá'aruunen a'ájna xicáara'an ti jetzen ajtahua'a yen uvé'enejsin mej mi r'í'í tiraatá'an a'ímej í teitestemua'ame'en í mej jemin huaté'uu. Majta naími'í í mej meri ra'ará'astijre, a'í mú' r'í'í te'utasejra me'íjna jemi. Ayeé pu ajta che'atá na'a tejamuáaci'íti sej raasej a'ájna jime'e sej rá'antzaahuat'e a'ij tej tejamuá'íxaa. ¹¹ A'ij tu jín, ja'anáj ti na'a tu rahuauhuau í Dios jemi mú'ejmi jime'e. Ayeé tu rahuauhuau ti ayén tiraatámítiejte'e í Dios ti ayén tiraavjíte'e á'aye'í ti amua'antíhuau. Ché'e a'íin raanajjmi're'en najjmi'í t'íj na'a sej seri jín te'ataújratziiri'í ti x'í'epi'íin een. Ché'e a'íin raanajjmi're'en a'ájna jime'e í rumuári'eri'ire'ara'an, ajta najjmi'í t'íj na'a sej jín tiu'umuári'en a'ájna jime'e sej té'atzaahuat'e. ¹² Ayeé tu een jín rahuauhuau sej si r'í'í tiraatá'an se'íjna í tavástar'a a'amua tzajta'a. Ché'e a'íin tavástar'a ajta r'í'í tejamuáatá'an mú'ejmi. Ayeé tu tí'ijxe'eve'e a'íné a'íjna í Dios, ajta í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta í'i Ciríistu'u, a'í mú' r'í'í tejá'amuacha'íi muá'aju'un t'íj na'a rusén jime'e.

2

Jíme'en a'íjna í ja'ati ti caí ja'ati á'astijre'e, ti ajta rájcha'íire'e í Dios

¹⁻² Jíme'en a'íjna xicáara'an ti jetzen yen uvé'enejsin í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta í'i Ciríistu'u, tí'ij a'íin tájseire'en í ru jemi, ayée tu tejá'amuahuavii, ta'íhuuamua'a, sej caí tí'itziine'e. Caxu tí'itá'acare'en ti ja'ati tejamua'antiú'uuni'iran, ti ayén tí'ixajta yee pu'uri teja'uré'ene a'íjna xicáara'an ti jetzen yen uvé'enejsin í tavástar'a.

Caxu rá'atzaahuat'e ti pua'a ayén tejá'amua'íxaate'e yee nee nu tí'ixa Dios jetze me'ecan ne'íjna jime'e, na'ari ti pua'a ja'ati ayén yee ayée nu te'encuré'anamuajri'í t'íj yee pu'uri teja'uré'ene. Caxu seajta rá'atzaahuat'e ti ja'ati mú'ejmi jemin a'ur'é'enen, ayén tejá'amua'íxaate'e yee yu'uxari nu a'aráapi ti a'íin Pablo ra'utéyu'uxaca'a ti jetzen té'eyu'usi'í ti yee ari teja'uré'ene a'íjna xicáara'an ti jetzen yen uvé'enejsin.

³ Caxu ja'ati tá'acare'en ti amuáacuanamua tí'iti jime'e, a'íné ayée pu ruxe'eve'e ti amuacáí ayén teja'uré'enenen mej mé rúurieni í Dios, majta autéhujsin mej rájcha'íire'e muá'aju'un. Aj pu í huatasejre'esin a'íjna í ja'ati ti caí tí'iti á'astijre'e. A'í pu huá'a jetze ajtíme'ecan a'ímej í ti Dios hua'antipua'ajte'esin.

⁴ A'í pu ajta rájcha'íire'e mat'íj mena'a pua'amé í mej miyen huataújmua'a t'íjín dioosi mej pírici. A'í pu ayén á'ujtzaahuat'e ti nu'u jaitze'e ruxe'eve'e caí mááj tí'iti í mej miyen

rateánajche. A'í pu jín ayén huarín, aj pu i a'uun a'uteárate teyujta'a a'u mej ya'uténajche í Dios. Aj pu i a'ájna japua a'ujyejxa í ipuari japua, ajta a'uun huataújsejrata ti nu'u a'ájna pú'een í Dios.

⁵ ¿Ni qui secaí ché'e ramua'aree nej niyen ne'ájna jíme'en tejámuaatá'ixaa net'íj ne'uun a'uteveeca'a mú'ejmi jemi? Jee xaa ne'u, seúche'e xu ramua'aree. ⁶ Seajta siyen ramua'aree ti'íti ti pírci ti rá'íjmii ti ij caí ca'anacan huatasejre'en a'ájna í ja'ati ajta na'a caí ari teja'ur'éenen ja'anáj ti pua'a huaújxi'epi'íntari'iri'i. ⁷ Ayej xaa ne'u ti'ayajna. Pu'uri ti'imuari'e a'ájna ti rú'avaa ti caí ti'íti a'astijre'e. Mi ajta a'ájna ti rá'íjmii, aúche'e pu ayén raateánajsin ajta na'a caí yá'uv'i'itin.

⁸ Aj pu xaa huatasejre'esin mé jéjre'e a'ájna ti caí ti'íti a'astijre'e. Ajta a'ájna tavástar'a, a'ájna í Jesús, a'í pu rajé'icatan. A'í pu rá'apua'ajte'en a'ájna í runiuuca jíme'e, ajta a'ájna jíme'e ti naa seíre'e a'ame tí'ij ajtahua'a huatasejre'esin í tavástar'a.

⁹ Ajta a'ájna ti caí ti'ítij a'astijre'e, a'í pu amuacaí huatasejre'esin jíme'en í muári'eri'ire'ara'an a'ájna í Satanás. Jéihua pu ayén raruuren mej mi naa rí'i tira'utasej í teite. Jéihua pu huá'acuanamuan a'ájna jíme'e í ti jín hua'utasejrate'esin, í mej jín ramua'aréeren a'ij ti té'eme. ¹⁰ Aye'e pu een jín huá'acuanamuan nain jíme'e a'ij ti tirú'umua'aree mej mi a'upuá'arixi'ín í teite a'iné camu huataúra'a mej raataxi'eve'en í ti ayén ti'ayajna ti ij Dios hua'irájtuaani.

¹¹⁻¹² A'íj pu jín Dios tiu'uta'ájta ti a'uun a'uteáturan huá'a jemi a'ájna ti huá'acuanamua mej mi ca'anéeri jín rá'antzaahuat'e'en í ti hua'itzi na'a, ti ij Dios hua'ux'epi'íntari'ire'en ayén tihua'axijte'en mej miyen a'ij pua'a huarj a'ájna jíme'e mej rá'atzaahuat'e'e í ti caí ayén ti'ayajna, sino ayé'e pu hua'aránajcheca'a mej miyen huá'irini í ti a'ij pua'a een í Dios jemi.

Dios pu nu'u hua'antíhuau tí'ij hua'irájtuaani

¹³ Seajta mú'een, mi sej ta'ihuaamua'a, jéihua pu já'amua'axe'eve'e í tavástar'a. Ajta, ayé'e pu tiraavjite'e tej tiyen tí'ijteujtzi'ire'e í Dios tíj na'a mú'ejmi jíme'e a'iné jéjcuu imuá Dios pu amua'antíhuau'u ti ij a'ájna amua'irájtuaani a'ájna jíme'e ti a'ájna xiéjniu'ucare'ara'an ayé'e amuaatéhui, ajta a'ájna jíme'e sej rá'atzaahuat'e'e í ti ayén ti'ayajna í Dios jemi.

¹⁴ Aye'e pu een jín Dios ayén amuaatájé a'ájna jíme'e í tej tejamuá'ixaa í Cirístu'u jetze me'ecan ti ij ayén tejamuá'aci'iti sej siyen che'atá sena'a naa seíre'e xá'ara'ani tíj ajta ayén naa seijre'e u ta japua í tavástar'a, a'ájna í Jesús ti ajta i'í Cirístu'u.

¹⁵ A'íj xu jín, mi sej ta'ihuaamua'a, setá'aj huatéujca'anen í ru tzajta'a. Seajta mú'een, ayé'e xu huá'irini se'ájna jíme'e, ti'íti tej a'ij tejamuamua'ate, nain tíj tena'a tejámuaatá'itíiri'i nusu tej amua'ixaa, caxu yá'uhua'anán.

¹⁶⁻¹⁷ Yee pu icu, ta'ihuaamua'a, ché'e ayén té'ara'ani, mej miyen amua'anpuá'ajte'en í a'amua tzajta'a, majta ca'aníjra'a amuaatá'an sej si siyen tiu'umuári'en se'ájna jíme'e nain jíme'e ti tí'imuari'ira'a ti i'í xi'epi'ín, sej si seajta siyen tihua'utá'ixaate'en. Ché'e ayén rí'i amuaaruuren a'ájna í tavástar'a, a'ájna rusej í Jesús ti ajta i'í Cirístu'u, ajta í Dios í tej rájya'upua, í ti taxe'eve'e tíj na'a rusén jíme'e, ajta ayén taatá'a a'ij tej tiraachú'eve'en a'ájna jíme'e ti rí'i titáacha'íin.

3

Pablo pu ayén tihua'ahuavii mej rahuavii ti a'ájna Dios hua'irájtuaani

¹ Casi'i, ne'ihuaamua'a, setá'aj siyen rahuaviira téjmi jíme'e tej ti ca'anacan tihua'utá'ixaate'en í niucari jíme'e í tavástar'a ti raxa naíjmi'íci'e mej mýánna huachéjme, mej mi majta ráanamua a'íime í mej á imuá a'uchéjme ajta na'a caí nainjapua huánamuajre'en. Setá'aj siyen rahuaviira mej miyen che'atá mena'a ra'ará'astijre'en í niucari setj mú'een tira'ará'astijre. ² Setá'aj seajta rahuaviira ti a'ájna tavástar'a tu'irájtuaani mej mi caí a'ij táaruuren í teteca í mej a'ij pua'a titetiújcha'íi, í mej majta a'ij pua'a tí'titeite.

Aye'e xu rahuaviira a'iné camu naími'i té'atzaahuat'e. ³ Ajta a'ájna í tavástar'a, capu ja'anáj até'itzea'ara. A'í pu xaa ca'aníjra'a amuaatá'asin sej si te'utáviicua'i. Ajta, a'í pu rí'i tejá'amua'acha'íi a'ame tí'ij caí amuaatémua'itin a'ájna ti a'ij pua'a een.

⁴ Teajta iteen, ayé'e pu titá'amítieje'e a'ájna jemi í tavástar'a sej siyen huá'irini a'ij tej teri tejamuata'a'áj. Ajta, ayé'e pu che'atá na'a titá'amítieje'e sej seuj siyen huá'irini méjca'ihua yee.

⁵ Ché'e a'ájna tavástar'a ca'aníjra'a amuaatá'an í a'amua tzajta'a sej si siyen che'atá sena'a titehuaújxe'eve'en sej seajta sej tíj ajta Dios tejá'amua'axe'eve'e mú'ejmi. Ché'e a'ájna ajta amuaatá'an í ca'aníjra'a sej si siyen che'atá sena'a te'utáviicua'i tíj ajta Cirístu'u te'utáviicua'iri'i.

Ti nu'u ayén ruxe'eve'e mej tiu'umuári'en

⁶ Ayee tu tejá'amua'ijte'e, ta'ihuaamua'a, niuucajtze'en í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'í Cirístu'u, sej si siyen caí titejá'ujuhua'ane'en jamuan sej í á'amua'ihuaara'a ti ajta i'í huá'ina'ase'e, ti caí t'í'imijhuaca, ti caí ayén che'atá na'a r'í'i t'í'itíújcha'íi a'íj tej teri tejamuá'ixaa mú'ejmi. ⁷ Mú'een xu rujámua'a seri ramua'aree a'íj sej ye'í huárini, sej si siyen che'atá sena'a huárini tetíj iteen.

Catu a'atzu huá'ina'ase'eca'a tet'íj teuj mú'ejmi jemi a'uté'uuca'a. ⁸ Catu huápua'a tena'a tiú'ucuaa sej jemi, sino tetiu'unájchitaca'a tícu. Nain tújca'ari tzajta'a, teajta nain tíca'ari tzajta'a, tetiu'umuáriej ca'anín jime'e. Jéhua tu te'utáviicua'irí'i tej ti caí t'í'iti jín amuaatamuá'íeriste'en.

⁹ Jee xaa ne'u, ayée pu tiraavíjte'eca'a tej huápua'a tena'a tiú'ucua'ani. Capu amín a'íj. Seicié tu huaríj tej ti amuáamua'aten a'íj sej huárini, sej si siyen che'atá sena'a r'í'i títetiújcha'íi. ¹⁰ Ayej xaa ne'u ti'ayajna. Tet'íj teuj a'uté'uuca'a mú'ejmi jemi, ayée tu tejámuaata'ájte a'íjna jime'e yee: Ti pua'a ja'ati caí jír'á'ujca'ane ti tiu'umuá'í'en, caxu raatá'acare'en ti a'íin tiú'ucua'ani.

¹¹ Ajta íjii, ayée tu t'í'inamua tíjín seica a'íime, a'íi mú huá'ina'ase'e. Camu t'í'itij jín t'í'imuarí'e sino ayée mu'u rucínive'e mej mi tiú'itziite'e. ¹² Ayee tu ca'aníjra'a hua'utá'asin najmí'íca í mej miyen 'een, ayée tu tíhua'uta'ájte'esin a'íjna jemi í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'í Cirístu'u, mej mi tiu'umuá'í'en, mej caí ché'e a'íj mena'a t'í'itéruurejne'en, mej mi rujámua'a raamuá'ítin í mej jín huateújvare'en.

¹³ Seajta mú'een, ne'ihuaamua'a, caxu raxíéhuata sej siyen huárini a'íj ti tiraavíjte'e.

¹⁴ Ti pua'a ja'ati caí á'ujca'ane ti ra'ará'astijre'en a'íj tej tejá'amuyu'use'e te'íjna jetze i yu'uxari, ayée xu huárini. Setá'aj ráamua'ati se'íjna í ja'ati, seajta siyen tiyá'uhua'axin ti ij huataujtévi'irata a'íjna í ja'ati. ¹⁵ Mí seajta mú'een, caxu siyen a'íj pua'a raruure tíj ja'ati ti amuájcha'íire'e, sino ayée xu r'í'i tiraatájeeve a'íné á'amua'ihuaara'a pu pú'een.

A'í pu r'í'i tíhua'utéatuaasin, ajta ra'antipué'ajte

¹⁶ Ajta a'íin tavástar'a ti tiu'utépua'ajte, ché'e a'íin ruseíj amua'anpuá'ajte'en a'amua tzajta'a, ja'anáj ti na'a, ajta nain jime'e. Ché'e a'íin tavástar'a huateáturan mú'ejmi jemi.

¹⁷ Inee Pablo, nemuajca'a nu jín tejá'amuyu'use'e a'íjna i yu'uxari jetze i nej jín amuaatateújte'e. Ayee nu té'eyu'uxaca nainjapua í t'í'ineyu'uxa. A'íj xu jín ráamua'aree ti ayén ti'ayajna nej ra'uyú'uxaca'a neseíj. ¹⁸ Ajta a'íin tavástar'a, a'íjna í Jesús, ti ajta i'í Cirístu'u, ché'e a'íin r'í'i tejamuá'acha'íin najmí'íca mú'ejmi.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'íjna í Timoteo, í ti seij

A'íjna yu'uxari jetze pu rateújte'e

¹ Inee, í mej i'í Pablo, nee nu ne'ín pú'een seij ti ravaire'e a'íjna í Ciriistu'u ti ajta Jesús pú'een. Ayee pu éeni'ici'e na'antíhuau a'íné ayée pu tinaata'ají í Dios ti tu'irájtuaa, ajta í Ciriistu'u ti ajta i'í Jesús, í tej rajchú'eve'e.

² Ayee nu yé tí'imuyau'use'e mú'ee, Timoteo, pej piyen nemuari yee niyauj a'íné mú'ee pej pajta piyen che'atá pena'a tzáahuati'ira'a rá'astijre'e í tavástar'a netíj inee. Ayee nu tí'ijhuauhuau mú'eetzi jime'e ti a'ín í Dios í ti tá'iyu'upua, ajta a'ín í Ciriistu'u ti ajta Jesús í i'í tavástar'a, miché'e me'ín r'í timuaacha'íj muá'ara'ani, miché'e majta muá'ancu'uvajxi'ín, miché'e majta r'í mu'uhuaruuren í á'a tzajta'a.

Jime'en í mej hua'itzi jín tí'imua'ata

³ Net'íj ne'uun aumé'ecaa u Macedonia, ayée nu timuaatáhuaviiri'í pej pe'uun a'uteáturan a'ujna Éfeso. Neajtahua'a nu niyen tí'imuahuvii pej pe'uun a'uteáturan pej pi piyen tíhua'utá'ijmii í seica í tetecca mej mi caí ché'e miyen tíhua'amua'ate me'íjna jime'e í niuucari ti hua'itzi jín namuajre'e.

⁴ Mata'aj caí ché'e me'íjna namuajra a'ij mej tí'itíj tíhua'á'ixaate'e me'íjna jime'e a'ij metiteejnéj í huáacixa'astemua'ame'en. Cu xíee mecaí ja'anáj ra'antipua'ajte'esin mej miyen raataxáj yee a'ii pu a'ín pú'een ti ayén huanéj í seij jetze, ajta í seij, seij pu ajta jetzen huanéj asta mena'a caí e'ará'asti í Dios jemi. Naíjmi'í tíj na'a, ayée pu'u tí'ivaire'e mej mi huateújne'usi'ite'en í teite me'íjna jime'e í mej caí a'ij tí'irú'umua'aree. Capu tí'itíj vaire'e mej mi raanaíjmire'en a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. Tí'ij ja'atí ayén raanaíjmire'en, ayée pu tí'ú'jxe'eve'e ti a'ín ja'atí ayén tí'ir'ántzaahuat'e'en í Dios.

⁵ Ayee tu een jín tí'imua'ijcate'e mej mi hua'újxe'eve'en seij majta seij me'íjna jime'e í mej urar'í'en í ru tzajta'a, majta í mej r'í mé titeumuámua'arejme, majta í mej tzáahuati'ira'a jín rá'astijre'e í tavástar'a.

⁶ Seica mú meri ya'uhua'axi mej miyen 'eene'e. A'íj mú jín autéjhuii mej miyen tíu'utaxáj me'íjna jime'e í niuucari ti caí tí'itíj vaire'e.

⁷ Ayee mú tí'ijxe'eve'e mej te'enteáruce me'íjna jime'e mej tíhua'umua'aten a'ij ti huata'ijmua'a í niuucari í mej jín tí'ajta ti Moises ra'uyú'uxaca'a. Mí majta a'íime, camu a'atzu yaú'ítie a'ij mej tí'ixa. Camu majta ramua'aree a'ij ti een me'íjna jime'e í mej jín miyen raataxáj yee ayée pu tí'ayajna.

⁸ Teen tu ramua'aree tí'ivaire'e a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta, Moises tí ra'uyú'uxaca'a. Tí ij ayén tí'téva'irihua'an, ayée pu ruxe'eve'e mej nain jín ra'ará'astijre'en a'ij tí'ú'jxe'eve'e.

⁹ Teajta, tiyen tí'ijmua'aree tíjín ayée mú een jín ra'uyú'uxaca'a a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta mej mi hua'utá'ijmii a'íimej í mej a'ij pua'a tí'tetújcha'ii. Camu me'íjna jín hua'utá'ijmii a'íimej í mej r'í mé titeumuámua'aree í ru tzajta'a. A'íime mú xaa me'íjna jín hua'utá'ijmii a'íimej í mej caí ranamuajracu a'ij tí'ir'á'axa í niuucari í mej jín tí'ajta, majta a'íimej í mej caí rá'astijre'e a'ij tí'ijxe'eve'e í Dios. Majta seica, a'ii mú a'ín pú'een í mej rá'axiehuari'í í hua'aye'ira, majta a'íime í mej a'ij pua'a tí'tetújcha'ii, majta a'íime í mej rutáata cu'ica, na'ari runáana, ja'atí ti na'a tí'ítecu'íica.

¹⁰ Ayee mú majta í niuucari jín hua'utá'ijmii a'íimej í mej xána'acira'a 'úucate jemi, majta a'íimej í mej che'atá mena'a xána'acira'a huá'a jamuan í tí'ir'í ca'ín huá'a jamuan seica í tetecca. Ayee mú che'atá seica me'íjna jín í niuucari hua'utá'ijmii a'íimej í mej seica vívi'í mej mi tíhua'umuáriste'en ca'anéeri jime'e, majta a'íimej í mej tí'ihua'itaca, majta a'ín í mej tí'ítecanamuajca. Tí'itíj tí na'a tí caí naa 'een, tí seicié 'een, a'íi mú hua'utá'ijmii me'íjna jime'e í niuucari í mej jín tí'ajta, tí'itíj tí na'a mej caí ranamuajracu í niuucari tí r'í tí'ú'uruure í tí'ú'utajta'a.

¹¹ A'íjna í niuucari tí r'í tí'ú'uruure, a'íi pu a'íjna jín ayén tí'ir'á'axa a'ij tí'í'iraxa í niuucari tí naa namuajre'e, tí ajta jín Dios tu'irájtuaani. Ajta a'ín Dios, a'íi pu a'íjna jín tinaa'íjca ineezti nej ni tíhua'utá'ixaate'en ne'íjna jime'e í niuucari. A'íj nu jín r'í tí'irata'asin í Dios.

A'íi pu tí'ijteujtzi'ire'e a'íjna jime'e tí Dios rá'ancu'uvajxi

¹² Jé'ecan nu tí'ijteujtzi'ire'e ne'íjna í Ciriistu'u ti ajta i'í Jesús í tavástar'a í nej jetzen aránca'ane. Ayee nu een jín tí'ijteujtzi'ire'e a'íné ayée pu tí'ir'antíeje'eca'a nej caí tí'itíj jín auté'ítze. A'íi pu na'antíhuau ineezti nej ni raat'évaire'en.

¹³ Jéjca imuá nu a'ij pua'a tí'ixaxa'ata'a í Dios jemi, neajta a'ij pua'a huá'aruurejca'a a'ímej í mej rá'astijre'e í tavástarara'a. Jéhuua nu huá'ane'usi'ite'eca'a. Aru capu amín a'ij, Dios pu ná'ancu'uvajxi a'ijna jime'e nej caí ramua'areereca'a a'ij nej rijca, neajta caí té'atzaahuat'e'eca'a.

¹⁴ Jéhuua pu huápi'i rí'i tinéjcha'íi já'araa í tavástarara'a. A'íi pu ajta ayén naatá'a nej ni rá'antzaahuua ne'ijna í Ciríistu'u ti ajta ayén ántehuaa tijín Jesús. Ayee pu ajta naatá'a nej ni raxí'eve'e ná'ara'ani.

¹⁵ Ayee nu tí'imua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e ti ayén tí'ayajna ti a'ijna jín mú pa'uvé'emej íiyen chaanaca japua a'ijna í Ciríistu'u ti ajta í'i Jesús tí'ij a'ín hua'irájtuaani a'ímej í mej a'ij pua'a tí'tetiújcha'íi. Ché'e caí ja'atí ayén tí'ixajta yee capu ayén tí'ayajna. Nee nu ramua'aree a'íné nee nu ne'ín pú'een í nej jaítze'e a'ij pua'a tí'itíncha'íica'a caí máaj ja'atí.

¹⁶ A'íj pu jín Dios ná'ancu'uvajxi ineetzi í nej a'ín pú'een í nej jaítze'e a'ij pua'a tí'itíncha'íica'a tí'ij a'ín Ciríistu'u ti ajta í'i Jesús tíhuu'utasejrate'en í teite a'ij ti een jime'e í Ciríistu'u raayí'iti ti ja'atí miyu'utá'uuni'í nain jime'e tíj na'a ti a'ij pua'a een. A'íi pu ayén tí'ijxe'eve'eca'a mej mi tiyen raasej a'ímej í mej rá'antzaahuat'e'enche'e mej mi me'uun a'uteáturan jemin ruurican tíj na'a rusén jime'e.

¹⁷ A'íj pu jín, ayén tíu'ujxe'eve'e tej rí'i tiraatá'an tíj na'a rusén jime'e, teajta tiraateújtzi'ire'en te'ájna ti Tajtuhuan jín tí'itéjvee, ti caí ja'anáj ru puata'atan, ti ajta caí ja'anáj mi'ini, í tej caí ja'anáj rasej taj'íi jime'e. A'íi pu a'ín pú'een í tí'a'íi na'a caj tí'íDioj.

¹⁸ Niyauj, mi pej í'i Timoteo, ayé nu tí'imua'ixaate'e a'ijna jime'e í mej amuacaícan á jemi tíu'utaxájtaca'a a'ímej í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Patá'aj piyen tíu'utatése'en temua'a naa pe'ájna jime'e í pej jín tí'ivaire'e í tavástarara'a jemi.

¹⁹ Patá'aj pauj té'atzaahuat'e'e, pajta mú'ee rí'i tí'ití'á'acha'íi puá'ara'ani í a'atza'ajta a'íj caí a'uun huatasejre'en tí'itíj ti tíu'utévi'iraste'e. Seica mú meri mé rúhuua'axi mej té'atzaahuat'e'eca'a, majta, a'íi mú raatéxíeehuataca'a mej rí'i té'usejre'ecaa í ru tzajta'a. Ayee mú jín huarín, nain pu e'ehua'ijpua'arixi í mej jín té'atzaahuat'e'eca'a.

²⁰ A'íj jemi nu tí'ixa í mej huua'apua, a'ijna í Himeneo, ajta a'ijna í Alejandro. A'ímej nu neri tíu'utátui í Satanás jemi mej mi ráamua'ati mej caí ché'e a'ij pua'a tí'ixaxa'ata'a í tavástarara'a a'ijna jime'e a'ij mej rici.

2

Jíme'en a'ij mej ye'í se'j huatéjnuuni

¹⁻² Ayee pu tiná'amítieje'e ti ayén ruxe'eve'e sej si siyen huárini. Setá'aj najmí'ica jín huatéjnuuni. A'íj xu jín siyen tiraatáhuavii, seajta siyen huá'a jemi huatéjnuuni, seajta tíhuu'ateújtzi'ire najmí'ica jemi, a'ímej í mej Tajtuhuan jín tí'teté'u'upu'u, majta a'ímej í mej tí'áijta. Ayee xu huárini tej ti rí'i yee tí'ítechejca, teajta ra'ar'ásten í taye'irá jime'e, teajta rí'i tí'irájcha'íi tá'ara'ani í tavástarara'a tí'ij caí ja'atí tá'jaaxíeje'e.

³⁻⁴ Ayee pu tiraavíje'e sej si siyen huárini. Ayee pu tira'aráanajche a'ame í Dios ti tu'irájtuua, a'íné a'íi pu ayén tí'ijxe'eve'e ti najmí'ica huírájtuuaani, mej mi ráamua'aree nain tíj na'a ti ayén tí'ayajna a'ijna jemi. ⁵ Ayee pu'u tí'een, a'íné se'j pu'u í Dios, ajta se'j pu'u a'íi pú'een tí huá'a japua huániuni í teite í mej jín auteájturaa í Dios jemi. Ajta pu teáata'a pírici. A'íi pu a'ín pú'een í Ciríistu'u ti ajta í'i Jesús.

⁶ A'íi pu huata'ujmua'ívejritaca'a tí'ij a'ín tíu'utanájchita nain jime'e í mej jín auteájturaa í teite í Dios jemi. A'íi pu a'ín pú'een a'ijna ti Dios tíhuu'utá'ixaa á jéjre'e, a'atjaz ti pua'a raaxí'epi'íintare.

⁷ Mí neajta inee, a'íj pu jín na'antíhuua nej ni tíhuu'utá'ixaate'en í teite ne'ájna jime'e nej ni tíu'utévaire'en í Dios jemi. Ayee nu tí'imua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e. Canu tí'íhuua'í. Nee nu xaa tíhuu'amuua'ate a'ímej í mej té'atzaahuat'e'e í tavástarara'a jemi, neajta tíhuu'utá'ixaate'esin tzáahuati'ira'a jime'e a'ímej í mej majta Israél jetze ajtème'ecan.

⁸ A'íj nu jín niyen tí'ijxe'eve'e matíj mena'a a'úu mej a'ucaíjme'e, míché'e huatéjnuuni í Dios jemi, miyen rí'i tí'te'urar'eene'en í ru tzajta'a majta caí níni'u'ucacu, majta caí rú'jaaxí'eví'ira.

⁹ Ajta a'íme í 'uua, ayé nu che'atá tí'ijxe'eve'e mej mi miyen tí'ítechejca a'ij ti tiraavíje'e, míché'e miyen caí tí'ítechejca me'ájna jime'e ti tíu'utévi'iraste'e sino me'ájna jime'e ti caí a'ij pua'a tíhuu'asejrate'e. Míché'e caí ayé mena'a teva'ujhuu'atehua'an í rucipua'á jetze a'ijna jime'e ti huápi'i tí'ijnajche, míché'e majta caí ayé mena'a te'ucarúje'ejmé'en cumu tí'itíj oro ti tí'ipu'éene'ejme'e, míché'e majta caí huápi'i ayé mena'a te'ecamua'tzi'ivi'íjmé'e me'ájna jime'e tí'itíj perla, nusu mecaí ayé mena'a tí'íteújche'etehua'an me'ájna jime'e í cáxuri ti huápi'i tí'ijnajche. ¹⁰ Míché'e miyen huárini í 'uua mej mi seica miyen ráamua'areere mej rí'i tí'teteteite. Míché'e miyen tíu'uruuren a'ij ti tí'ixí'epi'ín, a'íné ayé pu tíhuu'uvíje'e a'ímej í 'uua í mej miyen tíu'ujsejrata mej miyen rá'astijre'e í Dios jemi.

¹¹ Aye pu ruxe'leve'e a'ímej jemi í mej 'uuca mej mi ráari'iren miyen ti'inamuáara, majta miyen tihua'ará'astijre'en í teteca. ¹² Canu hua'atá'aca a'ímej í 'uuca mej mi tihuá'umua'aten u teyujta'a í teteca, ni mej majta tihua'uta'ájte'en. Ruxe'leve'e ti a'ín 'íita'a a'uun teyujta'a caí avé'eniuuca'an. ¹³ Aye pu'u tí'een, a'íné Dios pu amuacaican Adán huatáaahuaca'a. Ajta á'iyen a'ín Eva huatáaahuaca'a.

¹⁴ Ajta, a'ín Adán, a'í pu ramua'areereca'a a'ij ti ríjcaa tí'ij auteájturaa í Dios jemi. Capu ja'atí ráacuanamua. Mí ajta a'ín Eva, Satanás pu xaa ráacuanamua. A'íj pu jín a'aturáa já'araa í Dios jemi.

¹⁵ Aru Dios pu hua'íratuaasin a'ímej í 'uuca matí'ij a'íme tiyaúumua'a muá'ara'ani ti pu'a'a miyen á'ateeren mej té'atzaahuat'e, majta mej r'í'i tihuá'ajcha'íi í seica. Majta mej urar'enejme'eni í ru tzajta'a me'íjna jime'e mej miyen huárini a'ij ti tiraavíjte'e.

3

Jíme'en a'ij mej ye'í huárini a'íme í mej tí'ajta teyujta'a

¹ Ayej xaa ne'u ti'ayajna a'íjna í niuucari. Tí pu'a'a ja'atí ayén raxí'leve'e ti a'ín antiújmua'areere a'íjna jime'e ti hua'acha'íi í mej e'tiújse'iri u teyujta'a, a'í pu xaa raxí'leve'e ti tiu'umuári'ihua ti il'í xí'epi'in. ² A'íj pu jín, ayén ruxe'leve'e ti ayén éene'en a'íjna ti ayén antiújmua'aree a'íjna jime'e ti hua'acha'íi. Ruxe'leve'e ti caí tí'itíj jín a'aturáa mej mi caí a'ij pu'a'a tí'ixajta í teite, ajta ti se'j na'a neiche. Ajta ayén ruxe'leve'e ti r'í'i tí'itíjcha'íi, ti c'j na'a tí'iy'e'eca í tí'itíj nahuáj, ajta ti caí tí'u'ujxajtave'e, mej mi r'í'i tiraatá'an í teite. Ajta ayén ruxe'leve'e ti hua'ancuré'evi'ítin temua'a naa a'ímej í mej ramuáaren a'ájna ti é'eche, ajta ti raayí'itihua'an ti tihuá'umua'aten temua'a naa.

³ Ajta ayén ruxe'leve'e ti caí rutahuái'leve'e, ajta ti caí runé'use'leve'e, sino ti r'í'i tejá'ucati a'ímej jemi í teite, ajta ti caí tí'itíj jín tí'ijaa'xejta. Aye pu ajta ruxe'leve'e ti caí ramuájche'e í tumin ti ramuá'ítici. ⁴ Aye pu ruxe'leve'e ti raayí'itihua'an ti tihuá'uta'ájte'en temua'a naa a'ímej í mej jemin é'eche, ajta í yaújmua'ame'en. Aye pu che'atá na'a ruxe'leve'e mej ra'ará'asten a'ij ti tiraavíjte'e. ⁵ Aye pu tí'een, a'íné ti pu'a'a caí raayí'itihua'an ti tihuá'uta'ájte'en a'ímej í mej jemin é'eche, capu a'ij tí'iri'iri ti huá'ucha'íin a'ímej í mej a'uun e'tiújse'iri í teyujta'a mej mi tiraatateújtzi'ire'en í Dios.

⁶ Ruxe'leve'e ti ari á'atee ti té'antzaahua. Na'ari caí, a'í pu a'ujtzaahuat'e'en a'íjna jime'e ti ve'ecán jín tí'it'éjvee. Tí pu'a'a ayén té'ujtzaahuat'e, Dios pu ayén che'atá tí'ixí'epi'intare'en a'ij ti ari tiraaxí'epi'intare í tiyaaru'u jemi.

⁷ Ajta ayén ruxe'leve'e mej jemin ramua'areere ti r'í'i tí'itevij a'íme í mej caí té'atzaahuat'e. Na'ari caí, seica mú ra'utéxieehuari'ira, ajta a'ín tiyaaru'u, a'í pu jíme'en ayén tiraatémua'iti.

A'ij mej ye'í huárini a'íme í mej tí'ivaire'e u teyujta'a

⁸ Jíme'en a'íme í mej tí'ivaire'e u teyujta'a, ayé pu ruxe'leve'e mej miyen r'í'i mé tí'té'ujujhua'ane'en mej caí tí'ihua'ita, mej mi rá'antzaahuat'e'en í teite. Ajta ayén ruxe'leve'e mej caí jéihua raye'eca tí'itíj nahuáj, majta mej caí ramuájche'e í tumin mej ramuá'ítici a'íjna jime'e mej huá'ucuanamua í seica.

⁹ Aye pu ajta ruxe'leve'e mej nain jín té'atzaahuat'e'en a'íjna ti rú'avaataca'a í Dios jemi, a'ij ti tí'u'uruu í tavástara'a. Jé'ecan pu ruxe'leve'e mej miyen tí'itíj'umua'areere í ru tzajta'a ti ayén tí'ayajna.

¹⁰ Tí pu'a'a miyen tí'ijxe'leve'e mej mi tiu'utévaire'en u teyujta'a, a'í pu ruxe'leve'e mej me'ín teite amuacaican miyen tiraaxí'epi'intare'en a'ímej jemi í mej tí'ivaire'ecu. Tí pu'a'a caí tí'itíj a'ij tihuá'atúraate'e, aj pu r'í'iríista a'ame mej miyen tiu'utévaire'en.

¹¹ Aye pu che'atá na'a tí'een a'ímej jemi í 'uuca í mej huajá'uvi'ítin. Jé'ecan pu ruxe'leve'e mej miyen r'í'i mé tí'té'ujujhua'ane'en. Ruxe'leve'e mej caí a'ij pu'a'a tí'u'ujxajtave'e, majta caí rutá'aruaijve'e, mej caí tí'itíj jín até'ítze'ara'an.

¹² Majta a'íme í mej tí'ivaire'e u teyujta'a, ayé pu ruxe'leve'e ti se'j na'a neiche, ajta ti raayí'itihua'an ti temua'a naa tihua'uta'ájte'en í ruyaujmua'a, ajta a'ímej í seica í ruté'itestemua'a.

¹³ Tí pu'a'a se'j r'í'i tiu'utévaire'en u teyujta'a, ayé pu raamuá'ítin mej r'í'i tiraatá'an í teite me'íjna jime'e ti r'í'i tiu'utéva. Ajta pu Dios raatáca'anisti'ire'esin ti ij auj tí'ivaire'e, ajta caí tí'itzi'ine'e a'íné a'í pu té'aste a'íjna í Círíistu'u jemi ti ajta il'í Jesús.

Jíme'en í niuucari ti jé'iyecan jín namuajre'e, ti ajta titaatase'íjrate í Dios

¹⁴⁻¹⁵ Ijji, nej tí'imuyau'use'e, ayé nu tí'ijxe'leve'e nej ca'anacan ne'uun a'utevé'e ná'ara'ani mú'ee'tzi jemi. Aru ti pu'a'a ná'ateevi'in niyájna, ayé nu tí'ijxe'leve'e pej ráamua'aree a'ij mej tí'itíj jín huárini a'íme í teitestemua'ame'en í Dios, a'íme í mej e'tiújse'iri u teyujta'a mej mi tiraatateújtzi'ire'en me'íjna í Dios ti í'irúuri. A'íi mú a'ín

pú'een í mej tihuá'a'ixaate'e í niuucari ti ayén ti'ayajna í Dios jemi. Majta a'ñime, camu taúra'aca mej seicié tihua'utémua'itín.

¹⁶ Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna, capu hua'itzi na'a. Huápi'i pu muári'eri ti ja'atí ráamua'atí a'íjna ti rú'avaa í Dios jemi, í tej jín tiyen tí'iy'e'ira, a'iné ayée pu tiuju'uríj:

A'í pu ayén huataseíjre tehuá'ira'acan jime'e.

Ajta a'ñin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios,

a'ñi pu ayén té'axajtaca'a

ti ayén ti'ayajna í Ciríistu'u jemi.

Majta a'ñime í mej ta japua tí'ivaire'e, a'ñi mú raaseíj.

Majta a'ñime í teitejra'a

mej yen huachéjme íyen chaanaca japua,

seica mú miyen tihua'utá'ixaa a'íj ti a'ñin huaríj.

Majta a'ñime í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua,

mu'ití mú té'antzaahua a'íjna jemi.

Ajta Dios pu ya'uví'ití í ta japua

ti ij a'uun nain jín antiújmua'areere á'ara'ani.

4

Jíme'en a'ímej í mej raatéxæehuatá muá'aju'u mej mi caí ché'e té'atzaahuat'en

¹ Ajta a'ñin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'ñi pu ayén tí'ixa e'ehuaaritiéecan jime'e ti nu'u ayén té'eme méjca'ihua yee tí'ij te'entipua'arijme'en. Seica mú nu'u ya'uhua'axijsin í mej té'atzaahuat'e. A'ñime mú nu'u namuaara muá'aju'u í xiéjniu'ucari í mej tihuá'ahuaitze'e, majta mú ranamuajran a'íj ti a'ñin tiyaaru'u tihuá'amua'aten.

² A'íj pu jín ayén huataseíjre'esin mej miyen hua'itzi jín tihuá'amua'aten me'íjna jime'e a'ñime í mej tí'ihua'itaca, í majta a'íj pua'a titetiújcha'íi. Capu rí'irí ti ja'atí hua'utatévi'imua'an. A'iné camu miyen rici a'íj mej tirú'umua'aree í ru tzajta'a ti ayén tiraavíjte'e, cu xiee tiyaaru'u pu huá'ataxi'í í hua'amu'úu jetze.

³ A'íj mú hua'utá'ijmíjra í teite mej caí huateneichen, mej caí huatéviche'en. Majta miyen tihua'uta'ájte'esin mej caí ráacua'ani tí'itíj ti tí'icua'irí'i. Aru a'ñin Dios, nain pu yen tiu'uteájtuaa mej mi ra'ancuré'an í teite í mej té'atzaahuat'e, majta ramua'aree tí'itíj ti ayén tí'ayajna, mej mi me'íjna jín tiraatateújtzi'ire'en.

⁴⁻⁵ A'iné temua'a pu tí'irí'en naimí'í tíj na'a ti Dios tiú'utaahuaca'a, capu ayén tiraavíjte'e ti ja'atí tí'itíj mé úrieni sino ché'e a'ñin ra'ancuré'an. Ché'e ajta a'íjna jín tiraatateújtzi'ire'en í Dios jemi, a'iné pu'uri a'uun e'avíitzi'ire'e í Dios jemi a'íjna jime'e ti a'ñin Dios ari ayén tiu'utuáire'esin tí'ij huatéjniuuni í Dios jemi.

Jíme'en a'íjna ti temua'a naa tí'ivaire'e í Jesús jemi

⁶ Patá'aj piyen tihua'utá'an mej mi ráamua'atí í a'íhuáamua'a a'íjna i nej neri muaatá'ixaa. Tí pua'a piyen huárini, temua'a pej tiu'utévaire'esin í Ciríistu'u jemi ti ajta í'í Jesús. Petiu'utévaire'esin pe'íjna jime'e tíj na'a pej pá'arí'istaca'a, mú'ee pej ranamuájraca'a í niuucari pej jetzen té'antzaahua, í niuucari í mej temua'a naa timuaamuá'ate.

⁷ Capej rá'atzaahuat'e a'íjna í niuucari ti caí Dios jemi é'eme'ecan, tí'itíj mej tí'imuarita ti caí ayén ti'ayajna, ti caí tí'itíj vaire'e. Patá'aj piyen ámu'a'ate pe'íjna jime'e pej piyen huárini a'íj ti tí'ijxe'eve'e í Dios.

⁸ Cíj pu caj tí'ivaire'e ti pua'a piyen huá'acua'ajte'en pe'íjna jime'e pej raatá'an í a'atjazta'a pej pi huaté'aca'ane í mua'atévira'a jetze. Aru tí'ivaire'e tíj na'a naimí'ica ti pua'a piyen ámu'a'ate pe'íjna jime'e pej piyen huárini a'íj ti tí'ijxe'eve'e í Dios. Tí'ivaire'e íjii pej yen huatéaturan íyen chaanaca japua, ajta timuaatéva'ire pej pi ruuri puá'ara'ani tíj na'a rusén jime'e.

⁹ Ayee nu tí'imua'ixaate'e tzáahuatí'ira'a jime'e ti ayén ti'ayajna. Ché'e caí ja'atí ayén seicié tí'ixajta. ¹⁰ Ayee tu een jín tí'imíjhuaca, teajta tí'itese'eca'a tej tiyen raachú'eve'en te'íjna jemi í Dios ti l'írúuri, ti ajta r'íi tihua'atá'aca naimí'ica í teite jaitze'e. A'ñi pu ajta hua'irátuaasin a'ímej í mej té'atzaahuat'e.

¹¹ Paúche'e tihuá'amua'ate, pajta pauj tihua'uta'ájte'en pe'íjna jime'e nej yé tí'imuyau'use'e. ¹² Capej tí'itá'acare'en ti ja'atí muacáxiehuata a'íjna jime'e pej pauj temuajj, sino ayée pepu'u rí'í tejá'uche'ecane'en temua'a naa mej mi a'ñime í mej té'atzaahuat'e miyen che'atá mena'a á'ujujhua'ane'en patíj mú'ee a'íjna jime'e a'íj pej tihuá'ixaate'e, a'íj pej r'íi tí'ití'á'acha'íi, ajta a'íj pej tihuá'axe'eve'e. Miché'e majta miyen che'atá mena'a timuá'íjchue patíj mú'ee a'íjna jime'e a'íj pej tirá'astíjre'e í tavástara'a, ajta a'íj pej te'urarí'en í a'atjazta'a.

¹³ Ayee pej ríjca asta necaí uvé'enen, patá'aj piyen hua'utánamuajriste'en í yu'uxari jetze í teite tzajta'a, pajta tihua'utá'ixaate'en, pajta tihuá'umua'aten. ¹⁴ Capej raxíéehuaata a'íjna

ti Dios muatapuaíve mat'íj mej vaujsi mua'ajtamuaríej, majta tiu'utaxájtaca'a mú'eetzi jime'e í Dios jetze me'ecan.

¹⁵ Patá'aj piyen raruure pel'íjna jime'e, patá'aj nain jín tí'amua'ate mej mi naími'i miyen tiraasej pej raanaíjmi'e'en í ti mú'eetzi jemi huateájturaa. ¹⁶ Rí'i pepu'u pel'íjna jime'e a'ij pej tí'itj ruure, pajta a'ij pej tí'itj tihua'amua'ate. Patá'aj piyen te'utávii'ua'i pel'íjna jime'e a'iné ti pu'a piyen huárini, mú'ee pej asej huírá'atuasín, pajta hua'írátuaasín a'ímej í mej muánamuajran.

5

A'ij ti ye'í ti'itújcha'í á'ara'ani a'ímej jemi í mej té'atzaahuat'e

¹ Capej a'ij pu'a ti'ijteá'axi'i seij ti ari vástacira'i, sino rí'i pej tiraatájeeve cumu a'atáata pepu'u. Ajta a'íme í teteca í mej caí xi vaujsicira'i, patá'aj rí'i tihua'utájeeve cumu a'ihuáamua'a pepu'u. ² Patá'aj rí'i tihua'utájeeve í 'uuca í mej meri ucarijse cumu a'anáana pepu'u, majta a'ímej í mej caí xi ucarijse cumu á'acu'utzimua'a pepu'u na'ari á'ajuutzimua'a. Patá'aj rí'i tihua'utájeeve a'ij ti tiraavíjte'e nain jime'e.

³ Ajta a'íme í 'uuca í mej meri huaújseistareca'a, ti pu'a ayén ti'ayajna mej huaújseistareca'a, majta í mej caí a'ij tí'ijviicua'i, patá'aj hua'utévaire'en. ⁴ Na'ari caí, ti pu'a a'ij tiyaúmua'a ca'ín a'ij tí'ye'ecuajmua'a, ayée pej huárini. Miché'e a'íme mi'i rí'i ráaruuren mej mel'íjna jín te'ará'astén mej hua'utévaire'en í rux'íej teite. Mat'íj miyen huárin, mu'uri xaa tiu'unájchitaca'a mel'íjna jime'e í mej té'echa'ica'a ruvaújsimua'a jemi na'ari ruy'e'ecuajmua'a jemi. Ajta a'í pu a'ín pú'een í ti rí'i tiratá'aca í Dios.

⁵ Patá'aj piyen huárini, ti pu'a ja'atí xaa huaújseistareca'a, ti ajta caí a'ij tí'ijviicua'i, a'í pu xaa té'antzaahuat'e í Dios jemi, ajta téniúve'e nain xicaj tzejta'a, ajta nain tíca'ari tzejta'a ti 'ij ayén tí'ijhuaviira ti 'ij Dios raatévai're'en.

⁶ Ajta a'ín í 'íta'a ti huaújseistareca'a, ti pu'a ayén rí'i tira'aráanajche a'íjna jime'e ti naa seijre'e jemin, cu xiee ti huam'í í Dios jemi. Mí ajta, aúche'e pu ruuri. ⁷ Patá'aj pajta hua'utánamuajriste'en í teite pel'íjna í niuucari mej mi caí tí'itj jín a'aturáa muá'ara'ani, tí'ij ajta caí ja'atí tí'itj jín huá'a jetze tí'ijpu'ajte'e.

⁸ Tí pu'a ja'atí caí tihua'utévaire'en a'ímej í ruteístemua'a, a'ímej í mej jaítze'e vejlí'i jemin é'eche, a'í pu a'íjna jín mé rúurie ti rá'atzaahuat'e'eca'a í Dios jemi. Jaítze'e pu a'ij pu'a ríci caí sej ti a'ij pu'a tí'itújcha'í, ti ajta caí ja'anáj rá'atzaahuat'e'e.

⁹ Jime'en a'ímej í mej huaújseistareca'a, a'ímej pepu'u auyú'uxan í mej miyen rájcha'í a'achú cumu huacate nine'ira'a o jaítze'e nine'ira'a. Ajta, ayée pu ruxe'eve'e ti caí ja'anáj tí'ixana'acire'e jemin í rucín teecan.

¹⁰ Aye'e pu ajta ruxe'eve'e, mej naími'i ramua'areere í teite ti pu'a xí'epi'ín huaríj tí'itj jime'e, ti rí'i tihua'uxá'apuaíri'i í tí'irí ca'ín ti hua'ancuré'evlí'ti a'ímej í mej rámuarecare'e nusu ti hua'anája'usixi í huá'íca jetze a'ímej í mej huaté'uu í Dios jemi na'ari ti hua'utévai a'ímej í mej tihua'amuarí'eriste'e o ti ayén huataúra'a ti ayén huárini tí'itj ti a'ij tí'ix'í'epi'ín.

¹¹ Ajta a'íme í mej huataújseistareca'a, í mej mauj téemuastaca'a, capej piyen huá'ayu'uxa jetzen í cuapé, a'iné tí'ij ari jaítze'e hua'utá'asi mej huavíche'en, majta caí ché'e rax'í'eve'e muá'aju'u mej tiu'utévaire'en í Círístu'u jemi, a'í mú xaa huatéviche'esin.

¹² Tí pu'a piyen hua'uyú'uxan í cuapé'e jetze, ajta ti pu'a miyen huatéviche'en, a'í mú rajpuaiítzi muá'aju'un í Dios jemi a'iné mu'uri ra'utéxiehuari'iri'i í mej amuacácan jín te'ataújratziiri'i í Dios jemi. ¹³ Ajta a'íjna jime'e, ayée mú tí'ijri'ire mej á'ujujhua'ane'en í huá'achi'i tzejta'a méyee, majta méyee. Aye'e mú jín mé'ujujhua'an a'iné ayée mú ríci a'ij ti tí'itj tihua'aráanajche. Aye'e mú á'ujujhua'an méyee, majta méyee mej jéihua tiu'ujxajtave'e, majta jéihua tiu'urihua'uve'e mel'íjna jime'e a'ij ti ríci í xí'ejra'an teví. Ajta, ayée te'írájra'ani mej jéihua tiu'ujxajtave'e ti caí ayén tiraavíjte'e.

¹⁴ Aye'e pu tí'irineca a'ímej jemi í mej mauj téemuastaca'a í mej huataújseistareca'a. A'ij nu jín niyen tí'imua'ixaate'e tíjín miché'e huatéviche'en mej mi tiyaúmua'a muá'ara'ani. Miché'e majta rí'i tiu'umuári'en a'u mé é'eche mej mi caí raatá'an mel'íjna ti tájcha'íre'e ti tí'itj jín huá'a jetze te'ujpuá'ajte'en. ¹⁵ Aye'e pu tí'ayajna mej seica meri mé rúurie í mej amuacácan te'ataújratziiri'i í Dios jemi mej mi ra'ará'astén mel'íjna í Satanás.

¹⁶ Ajta a'ín 'íta'a ti ajta té'atzaahuat'e, ti pu'a á mé é'eche jemin seica í mej huaújseistareca'a, ché'e a'ín hua'utévaire'en ti ij caí huá'amuarí'eriste'e a'ímej í mej tí'ivaire'e a teyujta'a. Tí pu'a ayén huárini, aj pu xaa huatá'írístari a'ímej jemi í mej teyujta'a tí'ivaire'e mej mi hua'utévaire'en í mej caí a'ij tí'ijviicua'i í mej huatújseistareca'a.

¹⁷ Patá'aj piyen huá'uruuren a'ímej í mej antiújmua'aree a teyujta'a. Tí pu'a xí'epi'ín merci, ayée pu tiraavíjte'e pej temua'a rí'i tihua'atá'acare'en tí'itj jime'e ti tihua'aturaate'e. Patá'aj jaítze'e rí'i tihua'utá'an a'ímej mej mi'i huatéjca'anen mel'íjna jime'e mej tihua'utá'ixaate'en, majta mej tihua'umua'aten.

¹⁸ Ayee pej huárini, a'iné ayée pu té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze tijín: "Caxu ra'amua'j'iquihua'an mi puuya ti rayún í triigu ru'íca jime'e sino ché'e r'i'iristan ti cáj caj tiráacua'ani."

Ajta pu ayén té'eyu'usi'i tijín: "Ayee pu tiraavíjite'e mej mi tiraaná'jchite'e ja'atí ti tí'imijhuaca a'achú ti caj tiraamuá'iti."

¹⁹ Tí pua'a ja'atí tí'itíj jín jetzen tí'ijpua'ajte'e seij ti hua'acha'íi u teyujta'a, ti pua'a a'íi na'a tí'ijpua'ajte'e, capej ranamuajra. Aru ti pua'a mé hua'apua na'ari mehuaíca miyen jetzen tí'ijpua'ajte'e, aj pej xaa ráanamua.

²⁰ Majta a'íime í mej hua'acha'íi í teite teyujta'a, ti pua'a a'ij pua'a mé titetiújcha'íi í Dios jemi, patá'aj hua'ajteá'axi'ín, meti'inamuáaraca í teite, mej mi ráamua'aree í seica mej mi cáj miyen tité'itzee tí'itíj jime'e ti cáj x'epi'ín.

²¹ Jemin í Dios, neajta jemin í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús, neajta huá'a jemi í mej tí'ivaire'e í ta japua, Dios ti hua'antíhuau, ayée nu tí'imua'íjcate'e patá'aj nain jín na'ará'astijre'en a'ij nej neri timuá'ixaa. Capej tí'itíj jín a'ij ríjca pe'íjna jime'e pej seij jaítze'e xe'eve'e, pajta seij cáj piyen tí'ixe'eve'e sino patá'aj piyen che'atá pena'a huá'uruuren najmi'íca.

²² Capej a'iyé'itze'e pej ra'avé'emijhua'an seij í ja'atí tí'itíj ti a'ij jíme'en pej pi cáj jamuan auteáturan í Dios jemi. Patá'aj asej r'íi tihuá'acha'íin patá'aj cáj tí'itíj jín auteáturan í Dios jemi, seij jamuan í teví.

²³ Patá'aj raatapuá'ajta pej cáj a'íi pena'a jaj ye'eca. Patá'aj cáj caj tí'itíj nahuáj tiu'uyé'en a'iné jéhua pej tí'icui'í muá'a tzajta'a.

²⁴ A'íjna jime'e í seica í teteca, á jéjre'e pu seijre'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi ti ij amuacaícan puajítzi hua'utá'an. Ajta seica jime'e, capu a'ij ámitieere'e amuacaícan í mej jín auteájturaa í Dios jemi, sino méjca'i huá'ee xaa teja'uré'enejsin a'ájna xicáara'an ti jetzen huatasejre'esin. ²⁵ Ayee pu che'atá na'a een a'ájna jime'e í tí'ix'epi'ín í mej jín meri tiu'utévai, a'íi pu á jéjre'e seijre'e. Na'ari ti pua'a cáj amuacáí ámitieere'e, méjca'i huá'ee pu huatasejre'esin. Capu r'i'irí ti huateúravaa t'j na'a rusén jime'e.

6

¹ Ayee pu ruxe'eve'e mú'ejmi jemi setíj sena'a pua'amé mej ca'anéeri jín tejá'amuamariste'e ti í ayén tejamuá'amítiejte'e ti ayén raavíjite'e sej hua'ará'astijre'en a'íimej í mej tejá'amua'ajite'e. Na'ari ti pua'a secaí siyen huárini, a'íi mú a'ij pua'a tiu'utaxájta me'íjna jime'e í tej tiyen ratamuá'amua tijín Dios ti ta'ivástara'a, majta me'íjna jime'e a'ij tej tí'imua'ata.

² Ajta, a'iné a'íi mú í mej tejá'amua'ajite'e, a'íi mú majta té'atzaahuatete'e, ayée xu huárini. Caxu huá'axieehuari'ira se'íjna jime'e sej ru'íhuamua'a í tavástara'a jemi, sino ayée xu jaítze'e tihuá'utévaire'en. Ayee xu huárini a'iné jaítze'e pu tihuá'aci'iti a'íimej í mej tejá'amua'ajite'e a'íjna jime'e sej siyen tihuá'utévaire'en, majta miyen té'atzaahuatete'e, ajta Dios pu huá'axe'eve'e. A'íi pu a'íin pú'een í ti ruxe'eve'e pej piyen tihuá'umua'aten. Pajta, patá'aj ca'aníjra'a hua'utá'an mej mi miyen huárini.

Jíme'en í ti tzáahuati'ira'a jín tájcha'íire'e

³⁻⁴ Seica mú miyen tí'imua'ataca me'íjna jime'e ti cáj ayén tí'ayajna, ti seicié een a'íjna jime'e í niuucari ti r'íi táaruuren ti jíme'en taamuá'ate í tavástara'a í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u. Majta miyen tí'imua'ataca a'íjna jime'e ti seicié een a'íjna jime'e í niuucari ti tzáahuati'ira'a jín tí'ixa í Dios jemi. Tí pua'a ja'atí ayén éene'en, capu tí'itíj ú'umua'aree sino á'ujtzaahuatete'e pu'u. Jéhua pu tíu'uríhuau'uve'e nain jime'e, ajta run'é'use'eve'e a'íjna jime'e a'ij ti huataújmu'a'a seij í niuucari. A'íi pu a'íin pú'een í ti te'íraáye'i ti ayén rici. Muaujchueere'e rujímu'a'a na'ari muaujtese'e. Majta a'ij pua'a tíu'ujxajtavete'e ca'ín sei pu ayén tí'ijxajtz'íi í rux'íej teví ti ij a'ij pua'a ráaruuren.

⁵ Ja'anáj ti na'a muaujtese'e a'íime í mej a'ij pua'a mé titeumuámua'aree. A'íi pu tiyaaru'u tihuá'ari'irí'i í mej amuacaícan jín rú'umua'areereca'a tzáahuati'ira'a jime'e. A'íj pu jín ayén tihuá'amítiejte'e mej miyen tiraamuá'itin me'íjna jime'e mej huataújsejratata mej nu'u Ciríistu'u jemi tí'ivaire'e. ⁶ Mí ajta, ti pua'a ja'atí r'íi huá'uruuren a'íjna jime'e ti rá'astijre'e í Dios, jéhua pu a'íjna jín raamuá'itin, ti pua'a ajta rutémua'ave'e.

⁷ A'iné tetí'ij huatasejre'íyen chaanaca japua, catu tí'itíj uvé'eneijte. Ajta, tetí'ij huiráciine tiyána chaanaca japua, catu tí'itíj á'atini. ⁸ Ayee pu éene'e, tiché'e huátatemua'ave'en te'íjna jime'e tej tí'ijcha'íi í tej tí'icua'a, ajta í tej jín tí'itétache'ete.

⁹ Majta a'íime í mej miyen rax'íeve'e mej huateújchijteaanita, ayée mú 'een matí'ij a'íime í tí'itén ja'atí ti caujnari jín hua'utéje'i'ici'e. A'íi pu hua'utánamua í huá'a tzajta'a mej mi jéhua tí'ijxe'eve'e, mej cáj jín r'íi mé teuúmuámua'are'e, ti jéhua a'ij pua'a tíu'uruure. A'íi pu a'íin pú'een í ti nain tihuá'ari'ira, ti hua'antipuá'ajte'esin rusén jime'e.

¹⁰ A'iné a'ij pu jetze airáninei na'ijmi'i t'ij na'a ti a'ij pua'a seijre'e a'ijna jime'e mej huápi'i tumin necua'atze'e. Majta seica, a'íi mú meri ra'atéxíeehuataca'a í mej té'atzaahuatze'e me'ijna jime'e mej jeihua huápi'i ranecua'atze'e í tumin. Mat'ij miyen huárini, jeihua mú rajpua'ítzi muá'aju'u.

Tí nu'u t'ítese'e temua'a naa t'ij raatémua'itin í ti x'epi'in 'een

¹¹ Pajta mú'ee, mi pej rá'astijre'e í Dios, patá'aj caí a'atzu té'aste pe'ijna jime'e sino ayée pepu'u huárini. Patá'aj piyen tiráahuauuni pej urarí'ene'en é a'atzajta'a, pajta patá'aj rí'i t'íchejca í Dios jemi. Pajta patá'aj té'atzaahuatze'e tzáahuati'ira'a jime'e. Ayee pepu'u pajta tiráahuauuni pej huá'axe'ev'e temua'a naa í teite, pej te'utáviiuca'i, pajta ayén huatá'apua'ajte'e mi a'atzajta'a.

¹² Patá'aj t'ítese'e temua'a naa pej pi raatémua'itin pe'ijna ti x'epi'in een a'ijna jime'e pej té'atzaahuatze'e. Patá'aj t'ítese'e pe'ijna huatémua'itin pej ruuri puá'ara'ani rusén jime'e í Dios jemi, a'iné a'ij pu jín Dios muaatajé a'ájna xicáara'an pej jetzen raatá'a á'aniuuca meti'iseíiraca'a í teite. X'epi'in pej raataxájtaca'a pej nu'u ra'ará'astijre'en í tavástara'a jemi.

¹³ Ayee nu t'ímuu'ijcate'e t'ít'ij jime'e jemin í Dios ti na'ijmi'lica hua'atá'aca mej ruuri muá'ara'ani, ajta jemin í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús ti ajta x'epi'in tiu'utaxájtaca'a t'í'ij a'ín t'íxaate'eca'a jemin a'ijna í tajtuhuan ti ayén ántehuaaca'a t'í'ij Póncio Pilato.

¹⁴ Ayee nu t'ímuu'ijcate'e pej piyen ra'ará'astijre'en nain jín a'ij nej neri tímuaata'á'ij, pej pi caí t'ít'ij jín auteáturan, ti ij caí ja'at'í t'ít'ij jín mú'eetzi jetze te'ujpuá'ajte'en. Patá'aj pauj piyen ríjca t'ij na'a ti yú auca'ít'í a'ame asta caí ajtahua'a yé huatasejre'en í tavástara'a, a'ijna í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u.

¹⁵ Ajta ayén té'eme t'í'ij Dios ayén raax'epi'intare'en yee pu'uri raavj'te ti ajtahua'a huatasejre'en. Ajta a'ín Dios, a'ii pu a'ín pú'een í tej r'í'í tiraatá'aca, í ti rusej nain japua t'í'ijta. A'íi pu huá'amu'ucán pú'een a'í'imej í mej Tajtuhuan jín títet'é'u'upu'u. A'ii pu ajta a'ín pú'een í hua'avastara'a a'í'imej í tej tiyen hua'atamuá'amua t'í'ij yee tavástara'a, í mej miyánna seijre'e íyen chaanaca japua.

¹⁶ A'íi pu pu'n na'a a'ín pú'een í ti caí ja'anáj m'í'ini, ajta a'ín pu a'uun á'uca a'u ti ayén jeihua á'utaaca a'u tej caí a'arájvee í jemin. Capu ja'at'í ja'anáj raasej, ajta capu rí'irí ti ja'at'í ruj'í'í jín raasej. Tich'é'e r'í'í tiraatá'an, ajta ch'é'e a'ín nain jín antiújmua'aréere á'ara'ani rusén jime'e.

¹⁷ Ayee pej t'íhua'uta'á'jte'en a'í'imej í mej chíjteaani pú'een, í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua mej mi caí huá'axíeehuata í seica í mej caí a'ij t'í'ijviuca'i. Mich'é'e majta caí me'ijna jín á'ujtzaahuatze'e me'ijna jime'e mej jeihua t'í'ijcha'íi ti huápi'i t'í'ijnajche, a'iné capu rí'irí mej ráamua'aree a'ij ti t'íhua'atéva'irihua'an méjca'i huáyee. A'ij pu jín, mich'é'e rá'atzaahuatze'e í Dios ti rux'evi'ira'a jín taatapua'ijve'esin na'ijmi'i t'ij na'a tej ti te'ijna jín huátatemua'ave'en.

¹⁸ Patá'aj t'íhua'uta'á'jte'en mej mi miyen huárini í ti i'í x'epi'in jime'e, mej mi jeihua huápi'i miyen tiu'umuárí'en me'ijna jime'e ti x'epi'in, mej mi rux'evi'ira'a jín t'íhua'utá'an í mej caí a'ij t'í'ijviuca'i, mej mi rá'ujca'ane mej tiu'an temua'a naa a'ijna mej t'í'ijcha'íi. ¹⁹ Tí pua'a miyen huárini, jeihua mú huápi'i raté'avaata í Dios jemi ti t'íhua'atéva'irihua'an méjca'i huáyee rusén jime'e. Ayee mú miyen huarín, a'íi mú xaa ramua'aréeren mej me'uun te'enteárate í Dios jemi mej mi ruuri muá'ara'ani rusén jime'e. A'ii pu a'ín pú'een í ti t'íhua'atéva'irihua'an tzíte'e.

Jíme'en í ti ra'antipua'ari

²⁰ Mú'ee, mi pej i'í Timoteo, patá'aj r'í'í pena'a pej pi nain jín te'ará'asten Dios ti jíme'en tímua'ijca. Capej a'atzu rá'aste í mej jeihua tiú'ujxajtav'e me'ijna jime'e í niuucari ti caí t'ít'ij vaire'e, ajta ti seicié 'een. Ayee mú té'ujtzaahuatze'e mej tirú'umuua'aree, aru capu ayén t'í'ayajna. Camu a'atzu rú'umuua'aree.

²¹ Majta seica meri huá'unamuajri'i. Ayee mú jín huarín, mat'ij mi me'ín ca'anacan ya'u'huá'axi í mej té'atzaahuatze'e. Aj mú mi ajtacj í tavástara'a jemi, micu. Yee pu i cu. Ch'é'e a'ij t'í'imuvaire'e.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'íjna í Timoteo, í ti hua'apua

Pablo pu rateújte'e

¹ Inee, nee nu i'í Pablo, ti Dios na'antíhuau ruxí'evi'ira'a jime'e nej ni raatévaire'en í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús a'íjna jime'e ti Dios ayén te'ateújratiiri'í ti taatá'asin tej ruuri tá'ara'ani rusén jime'e jamuan te'íjna í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús.

² Ayeé nu yé tí'imuyau'use'e mú'ee pej i'í Timoteo, mi pej ní'yauj. Ché'e a'ín Dios ti tá'iyá'upua, ajta a'ín í tavástará'a, í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús, miché'e me'ín r'í'i timuaatá'an, miché'e muá'ancu'uvajxi'ín, majta r'í'i tímua'anpuá'ajte'en í a'atzajta'a.

Te'anxájta jíme'en a'íjna í Ciríistu'u

³ Tíj na'a teti'íjta mua'utámua'aree, nain xicaj tzajta'a na'ari nain tíca'ari tzajta'a, net'íjta téníuusime'en, nee nu tí'íjteujtzi'ire'e mú'eetzi jime'e í Dios jemi í nej jemin caí tí'itíj jín auteájturaa nej ravaire'e. Ayeé nu che'atá nena'a jemin ravaire'e matíj me'ín tí'ivaire'eca'a í nehuácaxa'astemua'a teecan.

⁴ Nee nu mua'utámua'aree í pej jín ayein. A'íj nu jín jéihua raxí'eve'e nej neajtahua'a muaaseíj nej ni ne'íjna jín huatántemua'ave'en.

⁵ Nee nu ra'utámua'areeri'í pej té'atzaahuat'e tzáahuatí'ira'a jime'e. A'íj pu amuacaícan té'antzaahua í á'aye'ecua a'íjna í Loida teecan, ajta á'yien a'anána Eunice ayén che'atá na'a té'antzaahua. Ajta jiií ayéé pu tiná'amitiejte'e ineetzi pej piyen che'atá pena'a té'atzaahuat'e í tavástará'a jemi.

⁶ A'íj nu jín niyen tí'imua'áijte'e pej pajtáhua'a ahua'aca'anen pej tiu'utévaire'en nain jime'e a'íj ti Dios timuaatá'a net'íj mua'avé'emuarié í nemuajca'a jime'e. ⁷ Patá'aj ahua'aca'anen temua'a naa a'ine capu ayén tiraatá'a í Dios tej tiyen tí'itzi'ine'e. Capu a'atzu, sino a'íj pu titaatá'a tej te'íjna jetze arátaca'ane, teajta tej ti taxe'eve'e, teajta tej ti r'í'i metítemuámua'aree. ⁸ A'íj pej jín caí tí'iteví'ira'a pej tíhua'utá'ixaate'en í teite a'íj ti tiú'uruu í tavástará'a. Capej pajta tí'iteví'ira'a pe'íjna jime'e nej rá'astijre'e. Mí pajta mú'ee, patá'aj ne jamuan huatá'an tej ti naími'í rajpuáíitzi tá'ara'ani, tej ti Dios jetze arátaca'ane tej tiyen huárini mej mi jaitze'e ráanamua'a níuucari ti jín Dios hua'irátuaasin.

⁹ A'íj tu jetze arátaca'ane í Dios ti tu'irájtuaa itejmi, ajta titaa'íjca tej ti tiyen urar'ene'en tá'ara'ani í tazajta'a. Capu a'íjna jín tu'irájtuaa a'íjna jime'e tej tí'itíj jín tiu'utévai. Capu xaa ne'u. Ayeé pu'u na'a tu'irájtuaa a'íjna jime'e a'íj ti amuacaícan tiraax'í'epi'íntare, ajta a'íjna jime'e í r'í'i titaatá'a. A'íj pu ajmí'í r'í'i titaatá'a jamuan í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús. Tí'ij caí xi seijre'eca'a í chaanaca tej yen japuan puaseaaruv'e, a'íj pu ayén r'í'i titaatá'a.

¹⁰ Aru jiií, pu'uri á jéjre'e seijre'e a'íj ti r'í'i titaatá'a a'íjna jime'e ti huataseíjre a'íjna ti tu'irájtuaa, a'íjna í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús. A'íj pu ra'antipúa'ajte a'íjna í mej jín cui'ini. Ajta, a'íj pu taatá'a tej raaseíj í tej ruuri tá'ara'ani rusén jime'e tej raará'astijre'en í níuucari ti jín Dios tu'irátuaasin.

¹¹ Ajta ineetzi, Dios pu na'antíhuau nej ni tíhua'utá'ixaate'en í teite ne'íjna í níuucari, neajta ne'íjna jín tiu'utévaire'en, neajta nej tíhua'umua'aten. ¹² A'íj nu jín niyen nena'a rajpuájtzi. Mí neajta, canu tí'iteví'ira'a a'íné nee nu ramua'ate ne'íjna í nej rá'astijre'e. Ajta ayén tiná'amitiejte'e ti a'ín raay'í'ti ti raté'avaa í nej jíme'en tira'íjca tí'íj a'ájna huataseíjre'en a'ájna xicájra'a ti jetzen Dios ayén na'uxájte'en a'íj ti tiraavíjte'e.

¹³ Ayeé pepu'u pauj tíhua'umua'aten pe'íjna jime'e a'íj pej tináanamujri'í, í neniucu jime'e í ti r'í'i tíhua'utarújte'en. Patá'aj pauj piyen rá'astijre'e í tavástará'a, patá'aj pajta pauj piyen huá'axe'eve'e í teite.

¹⁴ Patá'aj r'í'i tiraté'avaa í ti jín Dios timua'íjca. Patá'aj r'í'i te'uhuaté'aca'anen pe'íjna jime'e xíejniu'ucare'ara'an í Dios pej jetze ará'aca'ane pej pi r'í'i tiraté'avaa, a'íné a'ín xíejniu'ucare'ara'an yé huateáturaasin téjmi jemi.

¹⁵ Pepu'uri ramua'aree í mej mé núurie naími'í a'íime í mej a'uun é'eme'ecan tíj na'a a'úu ti huatacá'a u Asia. A'íj mú huá'a jetze ajtémecan a'íjna í Figelo, ajta a'íjna í Hermógenes.

¹⁶ Ayeé nu tí'ijxe'eve'e ti a'ín tavástará'a r'í'i huá'ancu'uvajxi'ín í teitestemua'ame'en a'íjna í Onesíforo a'íné jéihua pu yé nev'é'tui í nej jín huarún. Capu ajta raatatévi'iraste nej aiteánami'íhuaca'a.

¹⁷ Mí ajta a'ín Onesíforo, tí'ij a'uun a'utéveeca'a u Roma, a'íj pu náahuau muári'eri jime'e. Aj pu í xaa náateu. ¹⁸ Ché'e tavástará'a ayén tiraatá'an ti Dios r'í'i rá'ancu'uvajxi'ín a'ájna xicájra'a ti jetzen tavástará'a ajtahua'a huataseíjre'en. Mú'ee pe ramua'aree temua'a naa najmí'í tíj na'a í ti jín tinaatévai net'íj ne'uun á'ucatíi u Éfeso.

2

Jíme'en a'íjna ti ravaire'e í Cirístu'u t'j xantaaru'u

¹ Pajta mú'ee, pej ní'iyauj, patá'aj huaté'aca'anen í a'atzajta'a pe'íjna jime'e ti Dios rí'i timuaatá'a a'iné mú'ee pe rá'astijre'e í Cirístu'u ti ajta í'i Jesús. ² Ayee pepu'u huárini. A'íjna pej peri neetzi huánamuajri'i a'íj nej tihua'utá'ixaa í teite, seica mej ti'iseiraca'a, pat'j pena'a tináanamuajri'i, a'íj pepu'u jín tihua'uta'ajte'en seica í teteca í mej rí'i titetiújcha'íi, mej mi raayí'itihua'an mej tihua'umua'aten í teite. Patá'aj te'utáviicua'i ta jamuan.

³ Patá'aj rí'i tiraatévaire'en í Cirístu'u ti ajta í'i Jesús. Patá'aj piyen che'atá pena'a te'utáviicua'i ta jamuan a'íjna jime'e í pej rajpuaíjtzí t'j ajta xantaaru'u ti tí'ivaire'e te'utáviicua'i a'íjna jime'e ti rajpuaíjtzí. ⁴ Ajta, ja'atí ti na'a ti tí'ivaire'e t'j xantaaru'u, tí'ij a'íin rí'i raatá'an a'íjna ti tí'ira'ajte'e, a'íi pu'u na'a jetzen ruxe've'e a'íj mej ríci í mej í'i xantaaru'u.

⁵ Ayee pu che'atá na'a 'een a'íime í mej me'uun a'uteárute mej mi tiu'utatése'en huá'a jamuan í mej huatérúaache. Tí ij seij raamuá'itin a'íjna í curuun, ayée pu tiu'ujxe've'e ti a'íin ayén tiu'utatése'en a'íj mej tíraaxí'epi'intare a'íime í mej tí'ajta. ⁶ Ajta a'íjna ti jéihua tí'imíjhuaca japuan í ruchej, ayée pu tíraavjíte'e ti amuacaícan tíraaci'iti a'íjna ti tíu'ucíreca'a. Aj pu tíhuá'aci'iti í seica. ⁷ Patá'aj pe'íjna jetzen piyen tí'imua'atze a'íj nej tí'imua'ixaaate'e, a'iné tavástar'a pu muaatá'asin pej yaú'ítíee puá'ara'ani nain jime'e a'íj ti huataújmu'a'a.

⁸ Patá'aj ra'utámua'aree pe'íjna jime'e í Jesús ti ajta í'i Cirístu'u. A'íi pu ajtahua'a huatarúu huá'a tzajta'a í mí'ichite. A'íi pu ajta huáacixa'ara'an pú'een a'íjna í David teecan. A'íi pu a'íin pú'een í niuucari í nej tíhuá'a'ixaaate'en í teite. ⁹ A'íj nu jín niyen rajpuaíjtzí, mej miyen na'anáaj'i'iqui'en a'íj mej tíhuua'anáaj'i'iqui í mej a'íj pua'a titetiújcha'íi. Aru naúche'e nu tíhuua'utá'ixaaate'esin a'iné capu a'íj tí'irí'iri mej raté'avaa a'íjna í niuucari ti Dios jetze raxa a'u nej aiteánami'l. ¹⁰ A'íj nu jín nain jín te'utáviicua'íra ne'íimej jemi í ti Dios hua'antíhuua, tí ij ajta Cirístu'u ti ajta í'i Jesús hua'írájtuaani mej mi jemin huateáturan rusén jime'e a'u ti á'úneeri'lí temua'a naa.

¹¹ Ayee nu tí'imua'ixaaate'e t'záahuati'ira'a jime'e seij niuucari ti ayén tíjín:

Tí pua'a tej tíyen jamuan huácuii,
teen tu teajta jamuan ruuri tá'ara'ani.

¹² Tí pua'a tej tíyen te'utáviicua'í í tej rajpuaíjtzí,
teen tu teajta jamuan tí'aíta tá'aju'un.

Na'ari caí, tí pua'a tíyen mé rúurieni,
a'íi pu ajta mé tíuhua'axi'isin ítejmi.

¹³ Tí pua'a tíyen títe'uté'ítze'ara'an í Dios jemi,
a'íi pu caí ja'anáj' a'uté'ítzeesin ítejmi jemi
a'iné capu rí'irí tí a'íin rusej ratíte í ru jetze.

Jíme'en a'íjna í ja'ati tí x'epi'in seijre'

¹⁴ Patá'aj pajp pe'íjna jín tíhuua'utá'ixaaate'en mej mi me'íjna jín ra'utámua'aree a'íj nej neri tímuá'ixaa. Patá'aj rí'i tíhuua'utá'ixaaate'en í Dios jemi mej mi caí tíu'ujtesí're'e rújímua'a níuucari jime'e a'iné capu tí'ít'j vaire'e sino a'íj pu pua'a na'a huá'aruure a'íimej í mej ranamua. ¹⁵ Patá'aj piyen pe'íjna jín tí'tíese'e nain jín a'achú pej caj tírú'umua'aree pej pí huatá'aseijrata í Dios jemi pat'j seij í ti Dios raataxájtaca'a tíjín x'epi'in pej huarij. Ayee pej piyen éene'e pua'amé t'j seij tí tí'imíjhuaca tí caí ja'anáj' auteájturaa tí'ít'j jime'e tí raataté'í'iraste'en. A'iné a'íi pu x'epi'in ríjca a'íjna jime'e tí tí'imua'ata a'íj tí tíraavjíte'e a'íjna í níuucari tí ayén tí'ayajna.

¹⁶ Capej huá'ajaahuat'e a'íimej í mej jéihua tíu'ujxajtave'e, a'iné a'íime í mej miyen tíu'ujxajtave'e, jaitze'e mú mé rúujpua í ye'irá tí ayén tí'ayajna asta mena'a caí ch'é'e tí'ít'j xajta tí x'epi'in 'een. ¹⁷ Jéihua mú a'íj pua'a tíu'uruure a'íime í mej miyen tíu'ujxajtave'e, t'j na'a tí tíu'umé a'íj mej tí'ixa, jaitze'e pu a'íj pua'a huá'aruuren í teite. Ayee pu tí'irineca a'íimej jemi í mej hua'apua, a'íjna í Himeneo, ajta a'íjna í Fileto.

¹⁸ A'íi mú meri mé rúuhua'axi í níuucari tí ayén tí'ayajna a'iné ayée mú tí'ixaxa'a mej nu'u meri májtáhuua' huatarúj í mí'ichite. Mu'uri seica huatéemua'iti a'íj mej té'antzaahuat'en.

¹⁹ Mí ajta, Dios ayén tíu'uruu tí ij caí tí'ít'j ta'antipua'ajte'en ítejmi. Cu xiee t'j chí'ij ájtaahuaca'a tí cimieentu japua rú'ujche tí caí rí'irí tí ja'atí ra'anján, ajta, tí á'ayu'usi'lí tí ayén tíjín: "Tavastara'a pu huá'amua'aje a'íimej í rufetéstemua'a"; ajta tí ayén tíjín: "Naimi'lí mat'j mena'a pua'amé í mej miyen raataxáj yee tí rá'astijre'e í tavástar'a, míché'e me'ín mé rúuhua'axin í mej a'íj pua'a jín titetiújcha'íi."

²⁰ Jéihua pu tí'ít'j a'uun té'useijre'e chí'ij tzajta'a tí ve'é'e. Capu a'íi na'a seijre'e tí'ít'j tí taavíjhuua í oro jime'e na'ari plata jime'e sino ajta pu a'íin té'useijre'e tí cíyey jín tí'ítaavíjhuua,

ajta xarij jime'e. Seica ti a'uun te'irá'a, ayée pu tí'ivaire'e matí'ij tí'yeste, ajta seica ti ajta a'uun te'irá'a, cha'a na'a pu jín tí'ivaire'e.

²¹ Ayee pu tí'een. Tí pua'a ja'atí ayén raxí'eve'e ti tí'ivaire'e í Dios jemi tíj a'ájna í tí'títj ti ayén tí'ivaire'e matí'ij tí'yeste, ayée pu ruxe'eve'e ti mé rúurieni naíjmi'i tíj na'a ti a'íj pua'a 'een. Aj pu xaa ayén tiraavíte'e a'ame ti ij tiraatévai're'en í tavástar'a, ti ij tavástar'a ayén raté'avaa ti ij tiraatévai'rihua'an tí'títj jime'e ti xí'epi'in 'een.

²² Patá'aj pauj mé rúuhua'axin í mej jín a'íj pua'a tí'titújcha'íi í mej teemua. Patá'aj piyen huárini huá'a jamuan í mej miyen tí'ixa yee mej rá'astijre'e í tavástar'a me'ájna jime'e í mej urarí'en í ru tzajta'a. Patá'aj piyen ríjca a'íj ti tí'íjxe'eve'e í Dios. Patá'aj pajta huá'axe'eve'e í teite. Pajta piyen hua'anpuá'ajte'en í huá'a tzajta'a í a'ihuámua'a. ²³ Capej huá'astijre'e a'íj í mej jéihua tíu'ujxajtave'e a'iné pepu'uri ramua'aree ti ayée na'a tí'ivaire'e mej mi tíu'ujaxíjete'en í teite í mej rí'i mé titeumuámua'aree.

²⁴ Ajta, capu ayén tiraavíte'e seij ti tavástar'a vaire'e ti ayén éene'e á'uche'ecane'e ti seica jamuan tí'íjxaxíjete. Capu a'atzu, sino ché'e a'ín rí'i tíhuá'umua'aten. Ché'e ajta caí niu'ucami'i te'utáviicua'i. ²⁵⁻²⁶ Ajta a'ín ti ravaire'e í tavástar'a, ayée pu ruxe'eve'e ti ruxiéehua rí'i huá'uruuren a'íj í mej rájcha'íire'e a'íj ti a'ín tí'imua'ataca. Ruxe'eve'e ti a'ín ra'utámua'aree yee rí'irí ti Dios hua'utá'an mej mi seicié tíu'umua'ati mej mi ráamua'ati í niuucari ti ayén tí'ayajna, mej mi majtáhua'a rí'i mé tite'umuámua'aree huá'ara'ani. Matí'ij miyen huárini, rí'iríista pu a'ame mej huírácíine a'u ti tíyaaru'u huáje'itéaana a'u ti ayén huá'uruu a'íj ti a'ín tí'íjxe'eve'eca'a mej ra'ará'astijre'en.

3

A'íj mej éene'e muá'aju'u í teite tí'ij te'entipúa'ajte'en nain

¹ Ayej xaa ne'u tí'ayajna ti ayén té'eme méjca'ihua yee tí'ij te'entipúa'arijme'en nain. Jéihua mú rajpuaítzi muá'aju'u. ² Ayee mú éene'e muá'aju'u í teite. Ayee mú raxí'eve'e muá'aju'un seica í teite a'íj ti a'íjmej tíhuá'amítíjete'e seij ajta seij. Majta jéihua huá'ipi raxí'eve'e mej tumin tíseire'en. Jéihua mú á'ujtzaahuat'e muá'aju'u, majta jéihua huá'axíeehuata muá'aju'u í ruxí'ej teite. Jéihua mú a'íj pua'a tíu'uxáatave'e muá'aju'u.

Camu huá'atzaahuat'e muá'aju'u í ruvaújsimua'a. Camu majta rí'i tíhuá'utá'asin a'íj í mej tí'títj jín hua'utévai. Jéihua mú a'íj pua'a tí'titújcha'íi muá'aju'un. ³ Camu huá'axe'eve'e muá'aju'u í teite. Camu majta tíhuá'utá'uuni'ira sino jéihua mú a'íj pua'a tíu'uxáatave'e muá'aju'u. A'íi mú majta simuáruuni muá'aju'u. Merájcha'íire'e mú muá'aju'u nain jime'e ti í'i xí'epi'in.

⁴ Avítzi mú jín tíu'utátui're'esin í ruxí'ej tevi. Camu a'atzu á'ujcu'uvé'e muá'aju'u. Jéihua mú á'ujtzaahuat'e muá'aju'u me'ájna jime'e ti ayén tíhuá'amítíjete'e mej jéihua ruxe'eve'e. Jéihua mú raxí'eve'e muá'aju'u mej miyen huárini a'íj ti tíhuá'aráanajche. Majta camu raxí'eve'e muá'aju'u í Dios.

⁵ Aru a'íi mú majta miyen huataújsejirata í teite jemi mej nu'u rá'astijre'e í Dios, aru camu a'ájna jetze araujca'anée muá'aju'u. Xíi mu'u mena'a tí'iteseíre'e muá'aju'un. Capej huá'ajahuat'e mú'ee.

⁶ Ayee mú 'een matíj a'íjme í mej hua'ítzi jín uteáru'ipi u huá'achi'ita í teite mej mi hua'utémua'itin a'íj í 'uuca í mej caí té'evíicua'i í ru tzajta'a, í mej ruxíemíste'e me'ájna jime'e í mej jín autéájturaa í Dios jemi. Majta miyen huataura'aca ti tí'títj ca'aníjra'ra hua'utá'an mej mi miyen huárini tí'títj ti a'íj pua'a 'een, ti ajta hua'aráanajche.

⁷ Ja'anáj ti na'a miyen tíhuá'anamuajran í mej tíhuá'amua'ate mej mi jaítze'e yaú'itíe muá'ara'ani tí'títj ti jéjca. Camu ja'anáj huataúra'asin mej ráamua'ati í niuucari ti ayén tí'ayajna.

⁸ Ajta a'íjme í teteca í mej tíhuá'amua'ate, ayée mú che'atá mena'a tí'íjcha'íire'e í ti ayén tí'ayajna matíj a'íjme í mej Moisés teecan mej tícha'íire'eca'a, a'íjme í mej hua'apua. A'íi mú a'ín pú'ene'e a'ájna í Janes teecan, ajta a'ájna í Jambres teecan.

Ajta a'íjme í mej miyen 'een, ayée mú a'íj pua'a mé titeumuámua'aree. Camu a'atzu té'atzaahuat'e tzaahuati'ira'a jime'e. ⁹ Camu ché'e á'ateeri mej miyen rici a'iné ayée che'atá na'a tíhuá'aruuren a'íj ti tíhuá'uruu í seica í mej hua'apua. Naími'i mú ramua'aréeren ti caí tí'títj vaire'e a'íj mej tí'ixaxa'a.

Pablo pu ra'antipúa'ajte í tí'jín tí'ra'íjcate'e a'ájna í Timoteo

¹⁰ Mí pajta mú'ee ramua'aree nain jime'e a'íj nej éeni'icí'e á'uche'ecan, í nej jín tí'imíjhuaca. Mú'ee pej pajta ramua'aree nej tzaahuati'ira'a jín té'atzaahuat'e, neajta té'evíicua'i temua'a naa í nej jín rajpuaítzi. ¹¹ Mú'ee pej ramua'aree temua'a naa mej a'íj pua'a náaruu, nej jéihua rajpuaítzi na'araa. Mú'ee pej ramua'aree tí'títj ti a'íj náaruu a'ujna já'ahua'a u Antioquia, ajta a'ujna u Iconio, ajta a'ujna u Listra. Jéihua nu te'utáviicua'iri'í í nej jín rajpuaítzica'a. Ajta nevástar'a pu nu'irájtuaa nain jime'e í nej rajpuaítzica'a.

¹² Ayej xaa ne'u, ayén che'atá na'a tí'iruuren ja'atí ti na'a ti tí'tesele ti ra'arástijire'en í Ciríistu'u ti ajta i'i Jesús. A'ij mú pua'a raruuren me'íjna í ja'ati.

¹³ Ajta a'íme í mej a'ij pua'a titetiújcha'i, majta a'íme í mej caí tzáahuatí'ira'a jín miyen rici, maúche'e mú jaítze'e a'ij pua'a 'eene'e muá'aju'u í ru tzajta'a. Maúche'e mú jaítze'e huá'acuanamua muá'aju'u seica í teite. Majta jaítze'e mú te'uteúhua'ítze'esin rujímua'a.

¹⁴ Mí pajta mú'ee, patá'aj pauj piyen té'atzaahuat'e a'ij pej tíraarí'ire, pe'íjna jetze ti ayén timuá'amitiejte'eca'a. Patá'aj piyen pauj té'atzaahuat'e a'iné mú'ee pe ramua'aree a'ij mej timuaamuá'ate. ¹⁵ Pajta, tíj na'a patí'ij pá'ari'ista, mú'ee pe ramua'areereca'a a'ij ti té'eyu'usi'i a'íjna jetze í yu'uxari ti Dios ru jemi raaté'avaataca'a. A'ii pu a'áin pú'een í niuucari ti maaatá'asin pej rí'i mé teuúmua'aree ti ij Dios mua'arájtuaani a'íjna jime'e pej rá'antzaahua í Ciríistu'u ti ajta i'i Jesús.

¹⁶ Najmí'i tíj na'a ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze ti Dios ru jemi raaté'avaataca'a, a'úu pu é'eme'ecan í Dios jemi a'iné xié'niu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu rumuári'eri'ire'ara'an jín hua'utá'a mej mi miyen tira'uyú'uxa. Ajta tí'ivaire'e mej mi jín tihuá'umua'aten í teite na'ari mej mi jín hua'utá'ixaate'en í mej jín ráamua'aree í mej jín auteájturaa í Dios jemi, mej mi rí'i huá'uruuren. Ajta pu tí'ivaire'e mej mi tihuá'umua'aten a'ij ti tí'ixi'epi'in í Dios jemi, ajta a'ij ti caí tí'ixi'epi'in mej mi urarí'ene'e muá'ara'ani í ru tzajta'a. ¹⁷ Ajta ayén tíraat'éva'iri a'íjna í ja'ati ti rá'astijire'e í Dios ti a'áin í yu'uxari jín hua'újnajmire'en naímí'i tíj na'a ti ruxe'eve'e ti ij ayén huárini tí'ítíj ti a'ij tí'ixi'epi'in.

4

¹ Ayeé nu 'een jín tí'imua'ijcate'e jemin í Dios, ajta jemin í Ciríistu'u ti ajta i'i Jesús. A'iné Ciríistu'u pu raaxí'epi'intare'en a'ímej jemi í mej mauj yen huachéjme íiyen chaanaca japua, ajta a'ímej jemi í mej meri huácuui. A'íi pu ajtahua'a huatasej're'esin tí'ij tiu'uta'áíjta nainjapua.

² Patá'aj mú'ee tihuá'utá'ixaate'en í niuucari jime'e. Pajta patá'aj hua'utáhuavii ca'anín jime'e mej mi ráanamua ti pua'a miyen tité'ujca'ane mej ráanamua na'ari mecaí rana-muajracu. Patá'aj rí'i huá'uruuren a'ímej í mej caí xí'epi'in metiteumuámua'aree. Patá'aj hua'utá'ijmii mej mi caí a'ij pua'a rijca. Patá'aj pajta hua'utá'an í ca'aníjra'a mej mi miyen huárini a'ij ti tíu'ujxe'eve'e.

Rí'i pepu'u pe'íjna jime'e pej pi te'utáviicua'i huá'a jemi í teite, pajta pe'íjna jime'e pej tihuá'umua'aten temua'a naa. ³ Ayeé pej huárini a'iné a'ájna pu teja'uré'enejsin a'ájna xicáara'an jetze mej jetzen caí ché'e te'evíicua'ira muá'aju'u mej ráanamua í ti i'i xí'epi'in a'ij pej ti'ihuá'amua'ateca. Mí majta a'íme, seica mú huatájevi a'ímej mej ráanamua me'íjna jime'e a'ij mej rujímua'a mena'a tirájteu. ⁴ A'íi mú yá'uhua'axijsin í ti ayén tí'ayajna mej mi rá'antzaahuat'en í niuucari ti cha'a na'a pu'u tí'ixa.

⁵ Mí pajta mú'ee, patá'aj pauj nain jín rí'i mé teuúmua'aree. Patá'aj pajta te'utáviicua'i ti pua'a tí'ítíj maaatamuári'eristen. Neajta nu niyen tí'imua'ijcate'e pej rí'i teja'uche'ecane'en pej pi tihuá'utá'ixaate'en í teite í niuucari jime'e ti jín Dios hua'arájtuaani. Patá'aj nain jín te'ará'asten í pej jín antí'amua'aree pe'íjna jime'e í pej jín tí'ivaire'e í Dios jemi.

⁶ Ayeé pu'u tí'een a'iné ayéé pu tiná'amitiejte'e tíj nena'a nej rajpua'ájtzica'a ti ayén tí'ivaire'e í Dios jemi cumu mua'í'ivéjri í mej án yejxíre'esin japuan í mej jetzen tí'imua'í'ivajta. Pu'uri teja'uré'ene a'ájna xicáara'a nej jetzen huámí'ini.

⁷ Jéihua nu rá'uviicua'iri í nej niyen huárini a'ij ti tiraavíjte'e í Dios jemi. Nu'uri ra'anticí'i í nej jín avé'enmua'aree'eca'a. Canu raatéxiehuataca sino nerá'astij're'eca'a í nevástara'a.

⁸ A'ij pu jín Dios raaté'avaataca'a ineetzi jemi tí'ítíj ti tináaci'ti a'íjna jime'e nej urarí'ene'en í ne tzajta'a. Nevástara'a pu raaxí'epi'intare'en a'ij ti tiraavíjte'e; a'íi pu a'íjna naatátistejsin a'ájna xicáara'an ti jetzen ayén tí'iraxi'epi'intarí'iran ineetzi jime'e. Ajta, capu pu'uri na'a huatátistejsin, sino najmí'ica a'achú pua'améca í mej aráujca'anéecan jín rajchú'eve'e ti a'áin ajtahua'a huatasej're'en huá'a jemi.

Pablo pu tí'irixaate'e a'ij ti ye'í huárini

⁹⁻¹⁰ Patá'aj huatá'aca'anen tíj na'a ti tí'iri'iri pej yetanén neetzi jemi, a'iné Demas pu mé núurie a'íjna jime'e ti jaítze'e ra'aránajcheca'a í ti ayén tí'isej're'e íiyen chaanaca japua. Crescente pu a'uun á'ume a'ujna já'ahua'a ti huatacá'a u Galacia. ¹¹ Ajta a'íjna í Lucas, a'íi pu'u ye huateájturaa neetzi jemi. Patá'aj raatá'inen pe'íjna í Marcos ti pua'a mé'e piya'usej'í ti ajamuan ye tanén. Patá'aj ye'erávi'itin, a'iné a'íi pu netéva'iri í nej jín tí'ivaire'e í Dios jemi.

¹² Neraata'íteca'a ne'íjna í Tíquico ti a'uun á'ume'en u Éfeso.

¹³ Patí'ij mú a'arájra'ani, patá'aj mú neja'arápjire'en í nej ra'iteváara ná'aye'i í nej ne'uun ye'uteájtua a'íjna jemi í Carpo, a'ujna Troas ti é'eche. Pajta, patá'aj mú tineja'arápjire'en í yu'uxari, ajta í seica í cuapé'e, neetzi ti tí'ine'aa.

¹⁴ Ajta a'áin í Alejandro ti tepúusti'i tí'íta'ahuaca, jeihua pu a'ij pua'a náaruu. Aru tavástarala pu ayén raruuren a'ij ti tiraavíjte'e a'ájna jemi a'ájna jime'e a'ij ti náaruu. ¹⁵ Pajta mú'ee, r'í'i pepu'u pe'ájna jemi tí'ij a'áin caí muaatémua'ítin, a'íné jeihua pu rájcha'íire'eca'a a'ij tej tihua'utá'ixaate'eca'a í teite.

¹⁶ Netí'ij amuacaícan huatánne'a'aca'a, capu ja'atí neetzi jime'e huatéechaxi ti ne japua huániuuni. Naími'i mú mé núurie. Ché'e Dios caí puajtzi hua'atá'acare'en a'ájna jime'e a'ij mej huaríj. ¹⁷ Mí neajta inee, a'ij nu jetze ará'anca'ane í tavástarala. A'í pu naatá'a í ruca'aníjra'a nej ni nain jín tihua'utá'ixaate'en í teite, mej mi naími'i ráanamua a'áme í mej caí Israel jetze ajtémecan. Ajta a'í pu nu'irájtuaa nej ni caí ca'anacan huámi'ini.

¹⁸ Tavástarala pu naatévaire'esin nain jime'e tí'ij caí a'áin ti a'ij pua'a 'een naatémua'ítin tí'itíj jime'e. A'í pu nu'irájtuaasin ti ij ná'avi'itin u júte'e a'u ti a'áin tejé'ajta nej ni ne'uun a'utevéé ná'ara'ani. Tiché'e tiyen r'í'i tiraatá'an tíj na'a ti yú auumé tíj na'a rusén jime'e. Ché'e ayén té'ara'ani.

I ti jín ra'antipúa'ajte

¹⁹ Patá'aj naatateújtí'itze'en a'ájna í Prisca, ajta a'ájna í Aquila, ajta a'ímej í teitestemua'ame'en a'ájna í Onesíforo. ²⁰ Ajta a'áin í Erasto, a'úu pu a'uteájturaa a'ujna chajta'ara'a jetze u Corinto. Neajta Trófimo nu a'uun a'uteájtuaa tí'icuí'ican a'ujna chajta'ara'a jetze u Mileto.

²¹ Patá'aj huatá'aca'anen pej yetanén amuacaícan ajta caí xi a'ájna pítejá'arici ti huáseevi'i á'aye'i. A'í mú yé muatateújte'esin a'ájna í Eubulo, ajta a'ájna í Pudente, ajta a'ájna í Lino, ajta a'ájna í Claudia, majta naími'i í ta'ihuaamua'a í mej té'atzaahuat'e.

²² Ché'e a'áin tavástarala huatá'aturan mú'eetzi jemi. Ché'e a'áin r'í'i timuaatá'an. Yee pu'u. Pu'uri antipúa'areca'a.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'ijna í Tito

Pablo pu tí'ijyu'use'e a'ijna í Tito

¹Inee, i neji'i Pablo, ayéé nu tí'ivaire'e í Dios jemi. Ajta a'ín í Jesús ti ajta i'i Cirístu'u, a'í pu na'antíhuau nej ni niyen tiu'utévaire'en ne'ijna jime'e mej mi jaitze'e té'atzaahuat'e'e a'íme í Dios ti hua'antíhuau, mej mi majta jaitze'e yaú'itíeé muá'ara'ani tzáahuati'ira'a jime'e. Tí pua'a meri yaú'itíeé muá'ara'ani tzáahuati'ira'a jime'e, aj mú mi r'í'í titetiújcha'í muá'aju'u me'ijna jime'e í ruye'irá. ²A'ij mú jín rachú'eve'e muá'aju'u mej miyen ruuri muá'ara'ani tíj na'a rusén jime'e, a'íné ayéé pu te'ataújratiiri'í í Dios jécua imuá. Ajta a'ijna í Dios, capu tí'ihua'itaca.

³Ajta a'ín Dios, a'íné pu'uri teja'uré'ene ja'anáj ti pua'a huaújxi'epi'íntari'ire, a'í pu taatá'a tej ráamua'aree í runiuuca jime'e. A'ij pu jín ayén tinaata'áj a'ijna í Dios ti tu'irájtuaani nej ni tihua'utá'ixaate'en a'ijna jime'e ti Dios te'ataújratiiri'í. Jee xaa ne'u, a'ij nu jín tí'itéjvee í tavástara'a jemi.

⁴Ayee nu tí'imuyau'use'e, mi pej i'i Tito, mi pej pajta niyauj pu'éene'e pua'araa tzáahuati'ira'a jime'e pe'ijna jime'e pej piyen che'atá pena'a té'atzaahuat'e'e netíj inee. Ayee nu tí'ijxe'eve'e mej miyen muáruuren a'ijna í Dios í tej rájya'upua, ajta a'ín í Cirístu'u ti ajta i'i Jesús, í ti tu'irájtuaani, mich'é'e r'í'í timuáacha'in, mich'é'e majta mua'anpuá'ajte'en í á'a tzajta'a.

I ti jín tí'imijhuaca a'ijna í Tito a'ujna u Creta

⁵Ayee nu 'een jín muaja'uteájtuaa a'ujna u Creta í chuej ti e'eráhuachi í jaj japua pej pi r'í'í ráaruuren í ti á'aturaacaj, pej pi pajta hua'antíhuau ni a'ij nej neri timuá'ixaa a'ímej í mej te'enteáruute vaujsi jime'e nain japua matíj mena'a mej huachéjme a'ujna u Creta.

⁶Ajta ayéé pu ruxe'eve'e ti ayén 'een a'ijna í ja'ati ti te'enteáruute vástaa jime'e, ti caí tí'itíj jín a'aturáa, ajta ti seij na'a tévi'itine'en í 'íta'a. Majta í yaújmu'a'ame'en a'ijna í ja'ati, ayéé pu ruxe'eve'e mej té'atzaahuat'e'e, tí'ij caí ja'atí a'ijna jín huá'a jetze te'upuá'ajte'en mej a'ij pua'a titetiújcha'í na'ari mej caí tí'itíj á'astijre'e.

⁷Ja'atí ti ayén vástaa jín tí'itéjvee, a'í pu xaa ayén antiújmua'aree a'ijna jime'e ti Dios jetze me'ecan tí'ivaire'e a'ímej jemi í teite. A'ij pu jín ayén ruxe'eve'e ti r'í'í tí'itíjcha'í, ti caí tí'itíj jín a'aturáa. Ruxe'eve'e ti caí ayén á'ujtzaahuat'e'e, ajta ti caí ca'anacan huataniú'ucan, ajta ti caí rutahuaíve'e. Ajta, ayén che'atá na'a ruxe'eve'e ti caí ayén runé'use'eve'e, ajta ti caí a'ijna jín ruvaire'e a'ijna jime'e í tumin mej tí'ipua'ivi u teyujta'a, na'ari ti caí tí'inecua'atze ti jeíhua tí'ijcha'í.

⁸Mí ajta a'ín, ché'e ayén éene'e á'ara'ani ti ruxi'evi'ira'a jime'e hua'ancuré'evi'itin matíj mena'a pua'amé ramuáaren, ti ajta a'ijna jetze ucarute a'ijna jime'e ti xi'epi'in 'een. Ajta pu ayén ruxe'eve'e ti a'ín r'í'í mé teuúmu'a'aree, ti ajta r'í'í tí'itíjcha'í, ti ajta urarí'en í ru tzajta'a. Ajta i'i, ayéé pu ruxe'eve'e ti ruca'ané í ru tzajta'a ti ij caí tí'itíj jín auteáuran a'ijna jime'e ti a'ij pua'a 'een.

⁹Ruxe'eve'e ti a'ín ajta yaú'itíeé temua'a naa í niuucari ti ayén ti'ayajna a'ij tej teri tihua'umuá'ate ti ij caí ja'anáj yá'uhua'anán. Tí pua'a ayén huárini, aj pu xaa raayí'itíhuua'a a'ame ti ij tihua'umua'aten tzáahuati'ira'a jime'e a'ij ti ayén tiraavíjte'e. A'í pu ajta raayí'itíhuua'a a'ame ti hua'utémua'itin a'ímej í mej seicié tí'ixaxa'a.

¹⁰Ayee pu ruxe'eve'e a'íné mu'ití'í mú mé á'ujjujhuua'an í mej caí tí'itíj á'astijre'e. Jeíhua mú tihua'amua'ate me'ijna jime'e í niuucari ti caí tí'itíj vaire'e, ti ajta tiú'ucuanamua. A'ímej mú jetze ajtéme'ecan a'íme í mej ra'antisi'iche í runavij.

¹¹Jé'ecan pu ruxe'eve'e tej hua'utá'ijmí mej mi caí ché'e miyen tí'ixajta a'íné jeíhua mú tihua'antiú'uuni'ira matíj mena'a pua'amé ruté'itestemua'a seij í ja'ati, majta méyee. Ayee mú 'een jín miyen tihua'amua'ate a'ijna jime'e í ti caí ayén tiraavíjte'e mej mi avíitzi jín raamuá'itin í tumin í mej rujímua'a huateújvaire'en.

¹²Seij ti huá'a jetze ajtéme'ecan, ti nu'u huá'a jetze me'ecan tí'ixaxa'a, ayén tiu'utaxájtaca'a a'ímej jime'e tíjín: "Naími'í mú tí'ihua'itaca a'íme í mej Creta huachéjme. A'ij mú hui pua'a tí'iruure a'íme í mej huá'ina'ase'e. Majta jeíhua huápi'í juxaaveca ajta mena'a caí anajúcataxi'in."

¹³⁻¹⁴Jee xaa, ayéé pu tí'ayajna a'ij ti tiraataxájtaca'a. A'ij pu jín, ayéé pu ruxe'eve'e pej piyen huárini. Patá'aj ca'anín jín hua'ajte'á'axi'in mej mi té'antzaahuat'e'en tzáahuati'ira'a jime'e a'ij ti tiraavíjte'e, mej mi caí ché'e ranamuajra í niuucari ti caí tí'itíj vaire'e ti ajta a'ímej jetze huanéj a'íme í mej Israél jetze ajtéme'ecan, mej mi caí ché'e ranamuajra a'ij mej tihua'ajte'e a'ímej í teteca í mej caí raataxi'evee í ti ayén tí'ayajna í Dios jemi.

¹⁵ Ajta a'ímej jemi í mej urarí'ene'en seijre'e í ru tzajta'a, ayée pu tihua'amitiejte'e ti naimí'i tǎj na'a ti Dios ayén tiú'utaahuaca'a, a'íi pu tí'ivaire'e í ruye'irá jime'e. Majta, camu a'atzu taúra'aca ti tí'itǎj hua'utáxana'ave'en ti a'íj pua'a 'een. Mí ajta a'ímej jemi í mej a'íj pua'a seijre'e í ru tzajta'a, capu ti'itǎj í'irí'en. Jéihua mú a'íj pua'a mé titeumuámua'aree. Majta, camu ché'e raayí'iti mej miyen huaruitiejte'en yee a'íi pu ayén tiraavǎjite'e nusu a'íi pu caí ayén tiraavǎjite'e.

¹⁶ Ayee mú tí'ixaxa'a tǎjin: "Teen tu ramua'ate í Dios." Mí majta caí, camu ramua'ate a'iné camu miyen rici a'íj ti tí'ixxe'eve'e í Dios. Jé'ecan mú tiú'uxana'avi'iste'e. Camu ti'itǎj á'astijre'e. Camu majta ti'itǎj jǎn a'íj tí'ivaire'e í Dios jemi.

2

Jíme'en í niuucari ti rí'i huá'aruure

¹ Mí pajta mú'ee, ayée pu ruxe'eve'e pej piyen tihua'umua'aten mej mi miyen rí'i titetiújcha'íi a'íj ti tiraavǎjite'e a'íjna jime'e mej té'atzaahuate'e tzáahuati'ira'a jime'e. ² Patá'aj piyen tihua'umua'aten í mej vaújsicira'i mej caí jéihua rayé'ecare'en í nahuáj, sino cǎj mu'u, mej mi seica rí'i tihua'usej. Ruxe'eve'e mej mi rí'i mé titeumuámua'are'en, majta mej rí'i titetiújcha'íi me'íjna jime'e mej rá'astijre'e í tavástar'a. Ajta ayén ruxe'eve'e mej huá'uxe'eve'en í ruxí'ej teite, ajta mej mi te'utáviiuca'i temua'a naa.

³ Patá'aj piyen che'atá pena'a tihua'umua'aten a'ímej í ucarijse mej mi majta rí'i titetiújcha'íi. Capej hua'atá'acare'en mej a'íj pua'a tiú'ujeeve seij ajta seij. Capu ajta ayén tiraavǎjite'e mej jéihua rayé'ecare'en í nahuáj, sino mej mi ráari'iren mej tihua'umua'aten tí'itǎj ti a'íj tí'ivaire'e. ⁴ Miché'e me'in jucarijse miyen tihua'umua'aten í mej 'uuca í mej mauj teemua mej mi miyen tihua'uxe'eve'en í rucína'astemua'a, majta í ruyaujmua'a.

⁵ Ayee pu ruxe'eve'e mej rí'i mé titeumuámua'aree a'íime í mej mauj teemua, mej mi caí tiú'uxana'acira'aten. Ajta, ayée pu ruxe'eve'e mej nain jǎn tí'ijcha'íi í ruche. Ajta, mej mi rí'i huá'acha'íi í ruteitestemua'a. Miché'e majta hua'ará'astijre'en í rucína'astemua'a. Na'ari, ti pua'a mecaí miyen huárini, í seica í mej huá'asej, camu ché'e raataxí'eve'esin mej ra'ará'astijre'en í tavástar'a.

⁶ Ayee pej che'atá pena'a ca'anǎjra'a hua'utá'an í teteca í mej mauj teemua mej mi rí'i mé titeumuámua'are'en me'íjna jime'e a'íj mej rici. ⁷ Pajta mú'ee, patá'aj piyen asejrata huá'a jemi tǎj seǎj ti ari araúraste nain jime'e a'íj nej neuchén timuá'ixaa, a'íjna jime'e a'íj pej rici ti í'i xí'epi'in jime'e. Patá'aj tihua'umua'aten tzáahuati'ira'a jime'e, pajta piyen tihua'utasejrate'en ti huápi'i ruxe'eve'e mej mi miyen huárini.

⁸ Patá'aj piyen tihua'utá'ixaate'en temua'a naa e'ehuauritiéecan jime'e a'íj ti tiraavǎjite'e mej mi caí miyen seicié tí'ixajta. Ayee pej huárini ti i hua'utatévi'iraste'en a'ímej í mej muájcha'íire'e me'íjna jime'e mej caí tí'itǎj jǎn huatániiusin ti a'íj pua'a namuajre'e mej jǎn titaaxájtzi'i.

⁹ Patá'aj piyen tihua'utájeeve a'ímej í mej tí'imuarí'e ca'anéeri jime'e, mej mi hua'ará'astijre'en a'ímej í mej tihua'áijte'e. Miché'e miyen tiu'umuárí'en mej mi nain jǎn rí'i tihua'utá'an. Ayee pu ruxe'eve'e mej caí a'íj mena'a tihua'ájeeve a'ímej í mej tihua'áijte'e. ¹⁰ Mej mi majta caí tihua'anáhuaira, sino mej mi nain jǎn hua'ará'astijre'en, mata'aj caí tí'itǎj jǎn até'itze'ara'an. Tí pua'a miyen huárini, ayée mú 'een jǎn ca'anǎjra'a hua'utá'asin í seica mej mi majta raataxí'eve'en, mej majta ra'ará'astijre'en a'íj tej tihua'amua'ate a'íjna jime'e ti Dios tu'irǎjtuaani.

¹¹ Jee xaa, pu'uri mé jéjre'e seijre'e ti Dios ari rí'i tihua'acha'íi í teteca a'íjna jime'e ti Dios jǎrá'ujca'ane ti hua'irǎjtuaani naǎjmi'ica. ¹² A'íj tu jǎn ramua'aree ti ayén ruxe'eve'e tej ra'antipua'ajte'en nain jime'e ti a'íj pua'a 'een í Dios jemi, ajta nain jǎn tej rájhuausin íiyen chaanaca japua, ti caí ayén á'ateere rusén jime'e.

Ajta, ayée pu ruxe'eve'e tej tiyen rí'i tí'ititacha'íi a'íj ti tiraavǎjite'e, a'íj ti tí'ixxe'eve'e í Dios. Ajta ayén ruxe'eve'e tej rí'i mé titeumuámua'are'en tetǎj tena'a tej tiyen á'ateeri íiyen japuan í chaanaca ti yen seijre'e.

¹³ Teajtáhuua'a tu teuj rachú'eve'en í tej jǎn huatátatemua'ave'e a'ájna xicáara'an ti jetzen teja'uré'enejsin í tej rachú'eve'en ti ajtahua'a yé huatasejre'esin a'íjna í Dios ti nain jǎn antiújmua'aree, ti ajta tu'irǎjtuaani. A'íi pu a'íin pú'een í Jesús ti ajta í'i Ciriístu'u.

¹⁴ A'íi pu huataúra'a ti huámí'ini ta jetze me'ecan ti ij a'íin tiu'unájchita nain jime'e a'íj tej té'echa'íica'a iteen, te'íjna jime'e tej caí a'atzu ra'ará'astijre í Dios. Ayee pu 'een jǎn ajta huamí'i ta jetze me'ecan ti ij rí'i táaruuren í tatzajta'a tej ti teitestemua'ame'en pu'éene'e tá'ara'ani, tej ti ahuátaca'anen tej ti tiyen huárini ti i'íxi'epi'in jime'e.

¹⁵ A'íi pu a'íin pú'een í ti ruxe'eve'e pej piyen tihua'umua'aten. Patá'aj ca'anǎjra'a hua'utá'an nain jime'e í pej jǎn anti'amua'aree. Patá'aj pajta hua'ajteá'axi'ín. Capej hua'atá'acare'en ti ja'atí a'íj pua'a tí'imuasejra.

3

A'ij mej ye'i huárini í mej té'atzaahuat'e

¹ Patá'aj hua'u'íjcate'en í teite mej mi miyen huá'astijre'en a'ímej í mej tí'ajta, majta a'ímej í mej tí'itíj jín antiújmua'aree. Miché'e miyen huárini a'ij mej tí'ijxe'eve'e í mej tí'ajta. Miché'e majta ahua'újca'anen mej mi me'íjna jín tiu'umuári'en tí'itíj tí'aj í tí'ixi'epi'in. ² Capej hua'atá'acare'en mej a'ij pua'a tihuá'ajeeve í ruxi'ej teite sino patá'aj ca'aníjra'a hua'utá'an mej mi ru'ihuaamua'a muá'ara'ani temua'a naa, mej mi majta r'í'i tihuá'ucha'in í seica. Miché'e majta r'í'i tí'ihuaúrixaate'en mej caí a'ij mena'a pua'a tiú'ujevee.

³ Capej yá'uhua'anan a'ij tej éene'e jécua imuá tetí'ij caí xi té'atzaahuat'eca'a. Catu tí'itíj ú'umua'areereca'a. Catu teajta tí'itíj á'astijre'eca'a. Tí'itíj tí' na'a pu tacuanamuajca'a. Cu xiee tej ravaire'eca'a ca'anéri jime'e í ta tzejta'a seijre'eca'a tí' a'ij pua'a 'een. Ajta tí'itíj tí' ta'aránjcheca'a tí' caí x'i'epi'in jime'e, a'ij tu teajta vaire'eca'a.

Ayee tu tí'ití'itacha'íica'a tej huá'ajcha'ire'eca í taxí'ej teite. Seica mú majta tájcha'íire'eca'a itejmi. Teajta iteen, ayée tu che'atá tena'a iteen tájmuua'a tu tájaaxiejví'iraca'a seij teajta seij.

⁴ Mí ajta a'ín í Dios í tí' tu'irájtuaa, a'í pu taatá'a tej tiyen raasej tí' a'ín r'í'i temua'a tí'itacha'íi. A'í pu ajta taxe'eve'e. ⁵ A'í pu xaa tu'irájtuaa. Capu a'íjna jín tu'irájtuaa a'íjna jime'e tej tiyen huarí'í tí' tí'ixi'epi'in sino a'íjna jime'e tí' a'ín tá'ancu'uvajxi. A'í pu taajéjcuare í ruxiejni'u'uca jime'e. Cu xiee tej teajtáhuua'a huanúnu'ihuaca'a í Dios jemi, a'íjna jime'e tí' tá'ari'irí'i tí' xána'avi'ire'eca'a í ta jetze.

⁶ Ruxiejni'u'uca pu xaa huat'éjtuuaa itejmi jemi nain jime'e í ruxi'evi'ira'a a'íjna jime'e tí' ta japua huaniú a'íjna í Jesús tí' ajta í'í Círístu'u. ⁷ Ayee pu 'een jín raateájtuaa téjmi jemi tí' í a'ín ayén tiraaxi'epi'intare'en tej tí' caí ché'e tí'itíj jín auteáturan í jemin a'íjna jime'e tí' tá'ancu'uvajxi. Ayee tu 'een jín seijre'e tej tí' teri rachú'eve'e tí'ij titáaci'ti méjca'ihua yee tej ruuri tá'ara'ani jemin tj' na'a rusén jime'e.

⁸ Ayee pu xaa ne'u tí'ayajna. A'ij nu jín niyen tí'ijxe'eve'e pej mú'ee ca'aníjra'a hua'utá'an mej mi rá'antzaahuat'e'en netíj mena'a neri timuá'ixaa a'ímej í mej meri rá'astijre'e í Dios. Miché'e majta r'í'i mena'a me'íjna jetze ucarute mej r'í'i titetiújcha'íica me'íjna jime'e tí' tí'ixi'epi'in. Tí' pua'a miyen huárini, a'í mú xaa r'í'i tiraatá'asin í Dios, majta hua'utévaire'en najími'ica.

⁹ Mí majta seica, jeíhua mú me'íjna jín tiú'urihua'ura muá'aju'u me'íjna jime'e tí' caí ámitieere'e, majta seica me'íjna jetze ucáruti mej miyen tí'ixáata muá'aju'u yee a'atani tévira'an jetze huanéj í ruhuáacixa'astemua'aci'i. Majta seica, ayée mú tiú'urihua'ura muá'aju'u me'íjna jime'e yee a'iquí huataújmua'a a'íjna í niuucari tí' ra'uyú'uxaca'a a'íjna í Moisés teecan. Ayee mú 'een jín miyen autéhuijsin mej mi jál'ita'a a'utá'cine, majta mej mi huat'éjne'usi'ite'en. Najími'í matíj mena'a miyen 'een matíj a'íime, camu tí'itíj vaire'e. Capej huá'ajaahuat'e.

¹⁰ Tí' pua'a ja'atí ayén tejá'amua'ítziite'e sej si siyen a'utehuiini sej si jál'ita'a a'utá'cine, ayée pej ráaruuren. Patá'aj seij pana'a raatá'íjmii na'ari hua'apua. Tí' pua'a auj ayén rijca tí' caí muá'astijre'e, patá'aj raata'íte mé jál'ahua'a. ¹¹ Tí' pua'a caí muá'astijre'e, ayée pepu'u 'een jín piyen tíraamua'aree tí' a'ín í tevi seicié na'a tí'imua'atze tí' caí ayén tiraavíjte'e. Pu'uri Dios raaxi'epi'intari'irí'i a'íjna jime'e tí' pua'íjti raatá'asin.

Pablo pu tí'ira'ixaate'e

¹² Nee nu muaata'íti'ira mú'etzi jemi ne'íjna í Artemas, neajta ne'íjna í Tíquico. Matí'ij me'uun e'ará'asti a'u pej a'ut'éjvee, aj pej xaa ahua'aca'anen a'achú pej caj tíru'umua'aree pej yé tanén neetzi jemi, ayujna Nicópolis. Ayee nu tiraaxi'epi'intare nej niyen neyún á'ateeri tj' na'a a'ájna tí' huáseeví'i a'ame.

¹³ Patá'aj piyen huárini nain tj' na'a tí' tí'irí'irí pej hua'utévaire'en pe'íjna í Zenas, pajta pe'íjna í Apolos. A'íjna í Zenas, a'í pu a'ín pú'een seij tí' tí'ixi'epi'intare'e. Patá'aj hua'utévaire'en mej mi me'uun a'ará'cine. Patá'aj piyen r'í'i ráaruuren tí' ij caí tí'itíj tihuá'aturaate'e. ¹⁴ Majta a'íime í tate'ístemua'a, ayée pu ruxe'eve'e mej miyen tíraay'ítihua'an mej me'íjna jetze ucarute mej miyen rijca í tí' tí'ixi'epi'in jime'e mej mi me'íjna jín huat'éjvaire'esin. Na'ari caí, camu tí'itíj jín huat'éjvaire'esin.

Í tí'jín ra'antipua'ajte

¹⁵ A'í mú yee muateujte'e matíj mena'a pua'amé mej yé huaté'uu ne jamuan. Patá'aj piyen tihua'utateujte'en ta jetze me'ecan a'ímej í mej taxe'eve'e, í mej miyen che'atá mena'a té'atzaahuat'e. Ché'e r'í'i tejá'amua'aire'e.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'íjna í Filemón

Pablo pu tirá'ayu'use'e í Filemón

¹⁻² Inee, i nej i'í Pablo, ayéé nu een jín aiteánami'i a'íjna jime'e nej ra'ará'astijre í Cirístu'u ti ajta Jesús pú'een. Jamuan í ne'ihuaara'a a'íjna í Timoteo, ayéé tu tí'imuyay'u'se'e mi pej i'í Filemón, mi pej ta jamuan tí'imijhuaca, mi tej muaxe'eve'e jeihua, ajta a'íjna ti i'í Apia, a'íjna í 'íita'a ti tajuu pú'een ti ajta té'atzaahuat'e, ajta mi Arquiipo, í ti ayén che'atá na'a té'eviuica'i tetíj iteen. Teen tu tihuá'ayu'use'e naíjmi'íca í mej a'uun e'etíújse'iri a'u pej é'eche.

³ Ajta a'íjn Dios í tej rájya'upua, ajta a'íjn tavástara'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'í Cirístu'u, miché'e rí'í tejamuáacha'íjn, miché'e majta amua'anpuá'ajte'en í a'amua tzajta'a.

Filemón huá'axe'eve'e í teitestemua'ame'en í Dios, ajta rá'astijre'e í tavástara'a

⁴ Tíj na'a nej amua'utámua'aree, ayéé nu rí'í tiratá'acaa ná'aye'i í Dios netíj nena'a tí'ijhuavii. ⁵ Ayee nu een jín tí'ijteujzi'ire'e ná'aye'i ne'íjna jime'e nej niyen tí'inamua pej jeihua huápi'i rá'astijre'e í tavástara'a, a'íjna í Jesús. Pajta jeihua huápi'i huá'axe'eve'e a'ímej í mej teitestemua'ame'en pú'een í Dios.

⁶ Ayee nu tí'ijhuavii í Dios jemi pej pi piyen huatá'asejirata tzáahuati'ira'a jime'e pej nain jín rá'astijre'e í tavástara'a mej mi í seica ráamua'aree tzáahuati'ira'a jime'e a'ij ti een tíj na'a pua'amé tí'itaci'iti a'íjna jime'e tej rá'atzaahuat'e í Cirístu'u. ⁷ Jé'ecan nu netémua'ave'e mú'etzi jemi. Jee xaa ne'u, rí'í pej naatá'a a'íjna jime'e pej ca'aníjra'a hua'utá'a a'ímej í mej teitestemua'ame'en pú'een í Dios.

Pablo pu Onésimo japuan huániuusin

⁸ Nee nu xaa ne'íjna jín antínmua'aree nej tí'itij jín timuaata'ajte'en a'ij pej tí'iti huáruuren a'íjna jime'e tí Cirístu'u na'antíhuuu. ⁹ Mi neajta caí, canu niyen rini nej timuaata'ajte'en ca'anéeri jime'e. A'íj pu'u na'aráanajche nej niyen timuaatáhuavii a'iné jeihua nu muaxe'eve'e inee, i nej neri vástacira'i pú'een, neajta neri aiteánami'i ne'íjna jime'e nej rá'astijre'e í Cirístu'u ti ajta i'í Jesús. ¹⁰ Ayee nu tí'imuahuvii ne'íjna jime'e í niyauj a'íjna í Onésimo, ti ari ajta té'atzaahuat'e a'íjna jime'e nej niyen raatéya'upujtaca'a ayujna a'u nej aiteánami'i.

¹¹ Jé'cua imuá, capu tí'iti timuaatévai. Mi ajta a'íjn, pu'uri tineetéva'iri ineetzi, ajta pu mú'etzi tí'itéva'iri. ¹² Nu'uri ní raata'ítí mú'etzi jemi ne'íjna í nej jeihua huápi'i raxí'eve'e. ¹³ Ayee nu tí'ijxe'eve'e'eca'a tí yé huateáturanche'e nee jamuan ti ij naatévaire'énche'e mú'etzi jetze me'ecan nej nauj yé aiteánami'i ne'íjna jime'e nej tihuá'ixaate'e í teite Cirístu'u jetze me'ecan.

¹⁴ Mi neajta inee, canu tí'ijxe'eve'e'eca'a tí'ití pej caí neeté'acare'en sino nej niyen Onésimo japuan huániuusi. Ti pua'a piyen tí'itij jín naatévaire'énche'e, ayéé nu tí'ijxe'eve'e'eca'a pej piyen huá'ini á'axe'eví'ira'a jime'e. Canu xaa ne'u raxí'eve'e'eca'a pej ca'anéeri jín piyen huá'iniiche'e.

¹⁵⁻¹⁶ Tíj caí ayén een jín a'atzu á'atee tí imuá a'ij huáruupi tí ij ajtahua'a mú'etzi jemi huateáturan tíj na'a rusén jime'e, tí ij a'íjn huateáturan mú'etzi jemi tíj muá'ihuara'a pej jeihua raxí'eve'e. Capu ché'e ca'anéeri jín muatévaire'ésin sino a'ihuáara'a pu a'ame. Jé'ecan pu ruxe'eve'e ineetzi jemi a'íjna í ja'ati. Aru jaítze'e pu ruxe'eve'e mú'etzi jemi a'iné tevi pu pú'een, ajta a'ihuáara'a pú'een í tavástara'a jemi.

¹⁷ A'íj nu jín niyen muahuavii tí pua'a piyen tinaasejíri'í nej á jamuan tí'imuar'e. Patá'aj piyen che'atá pena'a ra'ancuré'eví'itin pe'íjna í Onésimo patíj tina'ancuré'eví'iti ineetzi. ¹⁸ Ti pua'a tí'itij jín a'ij pua'a muáaruu na'ari tí pua'a tí'itij jín timuá'acha'íire'e, neetzi pej huajíjve'en.

¹⁹ Nemuajca'a nu jín tí'imuyay'u'se'e. Inee, i inee i'í Pablo, nee nu tí'imuanajchite'en. Mi neajta inee, canu a'atzu ne'íjna jín timuaatá'ixaate'ésin ne'íjna jime'e í pej tiná'acha'íire'e pe'íjna jime'e tí timuáaci'iti pej ruuri pua'amé tíj na'a rusén jime'e. ²⁰ Ayee nu tí'ijxe'eve'e, ne'ihuara'a, pej pi tí'itij jín naatévaire'en í tavástara'a jemi. Patá'aj ca'aníjra'a naatá'an í Cirístu'u jemi.

²¹ Ayee pu tiná'amitiejte'e tí ayén tí'ayajna pej piyen huá'ini a'ij nej tí'imuahuvii. A'íj nu jín yé tí'imuyay'u'se'e. Nu'uri ramua'aree pej piyen jaítze'e rini a'ij nej caí tí'imuahuvii. ²² Ajta a'íjna jime'e, patá'aj piyen huá'ini. Patá'aj seij rí'í huáruuren í cuaartu nej ni ne'uun huírájcati, a'iné ayéé nu rachú'eve'e tí Dios neeté'acare'en nej neajtahua'a ne'uun a'atanén mú'etzi jemi a'íjna jime'e pej piyen raatáhuavii'í í Dios jemi.

Seica mú raatateíjte, ajta í niuucari tí jín ra'antipú'ajte'esin

²³ A'í pu ajta yé muateujte'e a'íjna í Epafras ti nej jamuan yé aiteánami'i, a'íjna jime'e ti ajta rá'astijre'e í Círístu'u ti ajta i'i Jesús. ²⁴ A'í mú majta yé muateujte'e a'íime, a'íjna í Marcos, ajta í Aristarco, ajta Demas, ajta í Lucas. A'ii mú a'ín pú'een í mej nej jamuan tí'imuar'e.

²⁵ Ajta a'ín tavástara'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'i Círístu'u, ché'e a'ín rux'evi'ira'a jín r'i tejamuáacha'ín. Yee pu'u, ché'e ayén teja'ure'enén.

I ti té'eyu'usi'ihuaca'a a'á'imej jemi í mej Israél jetze ajtème'ecan

A'í pu yaujra'an tí'ta'ixaate'e í ruyá'upua jetze me'ecan

¹ Ayee pu jécua imuá, Dios mu'ití tihua'utá'ixaa í tavaúsimua'aci'i, mu'licáca jime'e í niuucari. A'ajná'imua Dios pu ayén seica huata'íteca'a mej mi tiu'utaxáj Dios jetze me'ecan.

² Mí ajta íjii, tej huáteite, tíj na'a ti nain araúrastejsin, a'ín Dios ayén tira'íjca í ruyauj ti íj a'ín títaatá'ixaate'en í Dios jetze me'ecan. A'í pu ajta ayén tíra'antíhua'u tí'íj nain tí'íjci'iti a'íjna í yaujra'an. Dios pu ajta jamuan tíu'utaahuaca'a í chaanaca í tej japuan yen seijre'e.

³ Ajta a'ín í yaujra'an, ayée pu nain jín che'atá na'a r'í huápi'i naa seijre'e tíj ajta í Dios. Ajta í tévira'an, ayée pu che'atá na'a seijre'e tíj ajta í Dios. A'í pu ajta raví'í tíj na'a ti íiyen tí'iseijre'e í chaanaca japua, ajta u ta japua. Runiuuca pu jín huápi'i antiújmua'aree, a'í pu ayén rici tí'íj a'ateevi'in. Tí'íj a'ín yaujra'an tihua'acá'ari'irí'í í mej jín auteájturaa í Dios jemi, aj pu'í a'uun a'ujyeíjxi ipuari japua ruri'irínta'a a'íjna ti nain jín antiújmua'aree, ti júte'e éseijre'e.

Ajta a'ín yaujra'an, jaitze'e pu ve'ecán jín tí'téjvee mecaí a'á'imej í mej tí'ivaire'e u ta japua

⁴ Ayee pu 'een jín huaríj, ajta ayén te'irájraa ti a'ín ayén huápi'i jaitze'e ri'éene'e já'araa mecaí a'á'imej í xiéniu'ucari í mej ta japua tí'ivaire'e. Ajta jéíhua pu jaitze'e tí'ivaire'e í Dios jemi a'íjna í niuucari ti jín Dios ari raatamuá'a í ruyauj caí a'íjna í niuucari ti ajta jín hua'utamua'a a'á'ime í mej ta japua tí'ivaire'e. ⁵ Ayee pu'u xaa, Dios capu ja'anáj ayén tiraata'ixaa seíj ti huá'a jetze ajtème'ecan tíj ayén tiraata'ixaa í ruyauj tíjín:

Mú'ee pej niyauj pú'een.

Neajta inee, íjii nu mua'antíhuau.

Ajta ayén tíjín:

Nee nu ya'upuáara'an pu'éene'e na'ame.

Ajta amín, amí pu niyauj pu'éene'e a'ame.

⁶ Ajta, tí'íj ayén ye'eraavi'iti íiyen chaanaca japua a'íjna ti jécua imuá seijre'eca'a, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tíjín:

Miché'e me'ín raateánajche matíj mena'a pua'amé í mej tí'ivaire'e í Dios jemi.

⁷ Ajta, ayée pu huá'a jime'e tí'ixa a'á'imej í mej ta japua tí'ivaire'e tíjín:

Ayee pu huá'aruure a'á'imej í mej tí'ivaire'e u ta japua

mej mi miyen seijre'e tíj eeca,

majta mej mi miyen seijre'e tíj taij ti á'ataa

a'á'ime í ti tihua'áijte'e.

⁸ Mí ajta, jíme'en í ruyauj, ayée pu tí'ixa tíjín:

Mú'ee, mi pej Dios pú'een,

mú'ee pej anti'amua'aréere pua'amé

tíj na'a rusén jime'e.

Pepu'uri icu ru'itéechui í 'itzi í mej jín ráamua'aree

pej urarí'en jín seijre'e,

pej pajta xí'epi'ín tí'ajta a'íj ti tiraavíjte'e.

⁹ Mú'ee pej raataxí'eve mej r'í'í tí'itíújcha'íi

tzáahuati'ira'a jime'e.

Ajta, capu a'atzu mua'aránajcheca'a

mej a'íj pua'a tí'itíújcha'íica'a.

A'íj pu jín, a'ín Dios í pej jemin seijre'e,

a'í pu ayén r'í'í timuaateájtuaa

patá'aj jaitze'e huatá'atemua'ave'en

mecaí a'á'ime í mej mú'eetzi jamuan seijre'e.

¹⁰ Ajta ayén tíjín:

Mú'ee, nevástara'a, jécua imuá pej raatétaahuaca'a í chaanaca.

Ajta, tíj na'a ti íyee seijre'e u ta japua,

amuájca'a pej jín raatétaahuaca'a.

¹¹ A'í pu te'entipua'ajte tíj na'a pua'amé

ti tí'iseijre'e.

Mí pajta mú'ee, paúche'e pej huatevéee pua'amé.

Ajta tíj na'a ti tíu'utaavijhuaca'a,

ayée pu tiu'utémi'ime'ecantari

tíj cǎxuri ti caí ché'e tí'itíj vaire'e.

¹² Ayee pej raatéxu'uta'ínaxi'isin tíj cǎxuri ti mí'ime'ecan,
í mej raateájtutzi.

Naími'i pu seicié ruruuren.

Mí pajta mú'ee, paúche'e piyen che'atá pena'a seijre'e
tíj na'a rusén jime'e.

Capej ja'anáj á'apua'aren.

¹³ Dios capu ja'anáj ayén tiraata'ixaa seíj ti ta japua tí'ivaire'e sino ruyauj pu xaa ayén
tiu'utá'ixaa tíjín:

Patá'aj yé a'ujyeíjxi'in nejri'irínta'a.

Patá'aj piyen huácatii ajta nena'a caí hua'antimua'ítin
a'ímej í mej muájcha'íire'e

mej mí miyen tímua'ará'astijre'en mú'eetzi.

¹⁴ Capu xaa ne'u ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej ta japua tí'ivaire'e a'íné a'íi mú a'ín
pú'een í xiéjniu'ucari ti Dios ayén tihuá'áijte'e mej mí miyen tí'ivaire'e mé'ujujhua'ane'en,
mej mí hua'utévaire'en a'ímej í ti huá'aci'ítí ti Dios hua'irájtuaani.

2

Tej nu'u ra'ará'astijre'en í tej ráanamujri'í

¹ A'íj pu jín ayén ruxe've'e tej jaitze'e temua'a naa ra'ará'astijre'en te'íjna í tej
ráanamujri'í, tej ti caí yá'uhua'axin. ²⁻³ Jee xaa ne'u, a'íjna í niucari í mej mejmí'í
raataxájtaca'a a'íime í mej ta japua tí'ivaire'e, a'íi pu xaa tí'ivaire'eca'a. Ajta ja'atí ti na'a
ti caí tí'itíj jín ra'ará'astijre, ayée pu puaíjzi ancuré'a a'íj ti tiraavjíte'eca'a. Tí pua'a ajmí'í
ayén tihuá'uruu: ¿A'íné a'uj tí'iri'iri ti caí puaíjzi taatá'an ti pua'a tiyen tiraatéxieehua te'íjna
í niucari ti jín Dios tu'irátuaasin, ti ajta jeíhua huápi'í ruxe've'e?

Amuacaícan, tavástara'a pu ayén raataxájtaca'a. Ajta á'iyen, seica mú taata'ixaa a'íime
í mej ráanamujri'í. ⁴ Dios pu ajta te'anxájtaca'a a'íjna jime'e ti ayén huaríj tí'itíj jime'e ti
huápi'í ruxe've'e, ajta tí'itíj í tej jín rí'í te'utaseíj. A'íi pu ajta raateájtuaa í ruxejniu'uca
huá'a jemi a'íj ti tira'aránajcheca'a ti ij a'ín xiéjniu'ucare'ara'an ayén hua'utá'an a'íj mej ye'í
tiraay'í'itihua'an.

Cirístu'u pu ayén huanú'ihuaca'a matíj a'ímej í júutzimua'ame'en

⁵ Ajta, capu Dios ayén a'íjna jín tihua'íjca a'ímej í mej ta japua tí'ivaire'e mej mí me'íjna
jín antújmu'a'areere muá'ara'ani í chaanaca mej japuan huachéjme'e muá'aju'u, a'íjna í
chaanaca í tej jime'en tí'ixa. ⁶ Ayee pu ja'atí ja'anáj ayén tí'ixajaca'a tíjín:

Mú'ee Dios, mú'eetzi jemi ti caí a'atzu tí'itíj jín ruxe've'e í tetecca, matíj mena'a pua'amé.

¿A'íné 'een jín piyen ra'utámua'areeri'í?

Ajta, a'ín ti jetzen airatújneijte í teáata'a,

¿a'íné 'een jín piyen rí'í tiraatá'aca

pej piyen rí'í tirájcha'íi?

⁷ Ayee pej ráaruu ti ij a'atzu á'ateevi'in

ti jaitze'e ciliéene'e jín tí'itevéé á'ara'ani

caí a'ímej í mej ta japua tí'ivaire'e.

Mí pajta mú'ee, rí'í pej tiraatá'a pe'íjna jime'e

pej ra'antíhua'u ti jeíhua huápi'í tiráaci'ítí

mej mí naími'í naa rí'í tira'utaseíj.

⁸ Pajta piyen tí'itíj jín tira'íjca

tí'ij a'ín ayén tihua'a'áite'e a'ame í teite

mej mí naími'í ca'anéeri jín ra'ará'astijre'en.

Tí pua'a ayén a'íjna jín tira'íjcatache'e mej mí naími'í ra'ará'astijre'en, capu mé'e jé'e
tí'itíjtaca'a ti caí ra'ará'astijre'eca'a. Mí ajta íjii, ayée pu jépi'in seijre'e mej caí xi naími'í
miyen rá'astijre'e.

⁹ Mí ajta itejmí, ayée pu jépi'in seijre'e jíme'en a'íjna í Jesús. Dios pu ayén ráaruu ti ij a'atzu
á'ateevi'in jaitze'e ciliéene'e jín tí'itevéé á'ara'ani mecaí a'íime í mej ta japua tí'ivaire'e. Ajta
íjii, Dios pu ayén rí'í raateájtuaa, ajta ve'ecán jín tira'íjca, a'íjna jime'e ti a'ín Jesús ayén
rajpuaíjzi já'araa a'íjna jime'e ti huam'í. Dios pu ayén rí'í tihua'utá'a í teite a'íjna jime'e
ti a'ín Jesús ayén naíjmi'íca jetze me'ecan huam'í.

¹⁰ Nain pu tiraací'í a'íjna, ajta nain pu ayén jemin tí'iseijre'e a'íjna jime'e ti ayén nain
tiú'utaahuaca'a. Ayee pu'u xaa ruxe've'e'eca'a ti a'ín hua'irájtuaani mu'íicáca í ruyauj-
mua'a mej mí jemin huateáturan tíj na'a rusén jime'e. A'íj pu jín ayén tiraavjíte'e ti ayén
raanaíjmire'en a'íjna ti já'íta'a vé'ejvee a'íjna jime'e ti ayén rajpuaíjzi já'araa, a'íjna ti
hua'irátuaasin í ruyaujmu'a'a. ¹¹ Ajta a'ín ti huateúra'ate a'ímej, ajta a'ímej ti a'ín ari

hua'itévilitici, naími'i mú sej mena'a jetze ajtémecan. A'íj pu jín, capu ratév'iraste'e ti a'ín ayén hua'atamuá'amuate'en tijín: "Ne'ihuaamua'a mú pú'een."

¹² Ajta ayén tijín:

Nee nu hua'utánamujriste'esin
a'íj pej ántehuaa huá'a jemi í ne'ihuaamua'a.
Nee nu r'i timuaatá'asin huá'a tzajta'a
a'ímej í mej e'etiújse'iri.

¹³ Ajtahua'a ayén tijín:

Nee nu á'anca'ane í jemin.
Ajtahua'a rujécuatze'e, ayén tijín:
Yee nu huatéjvee huá'a jamuan í yaújmua'ame'en
ti Dios naatávitiste.

¹⁴⁻¹⁵ Majta a'íme í yaújmua'ame'en, ayée mú miyen che'atá mena'a éene'en téhua'ira'a, majta miyen éene'en téxuure'e, a'íj pu jín Jesús ayén huaújrui t'íj ayén che'atá na'a éene'en téhuá'ira'aca'a, ajta ayén éene'en téxuure'eca'a matíj a'ímej. Ayee pu 'een jín huarj t'íj ayén ra'antipua'ajte'en a'íjna í ti a'íjna jín antiújmua'aree í mej jín huácu'ini í teite. A'íi pu a'ín pú'een í tiyaaru'u.

A'íj pu jín Jesús huá'a jetze me'ecan huam'i, ti ij ajta hua'irájtuani a'ímej í mej ca'anéri jín seijre'eca'a t'íj na'a mej auj ruuri mej miyen t'itziine'eca'a mej huácu'ini. ¹⁶ Jee xaa ne'u ayén ti'ayajna, capu ayén huaújrui matíj a'ímej í mej ta japua t'ivaire'e t'íj hua'utévaire'en sino ayée pu huaújrui matíj a'ímej í mej Abraham jetze airájnejite.

¹⁷ A'íj pu jín, ayén ruxe've'eca'a ti a'ín ayén seicié huaújrui t'íj ayén éene'en seijre'e matíj a'íme í ihuaamua'ame'en nain jime'e ti ij ayén a'íjna jín te'enteáruite í Dios jemi, ti ij ayén nain jín tiu'utévaire'en í Dios jemi, ti ij ajta ayén huá'ancu'uvajxi'ín í teite ti ij ajta caí ja'anáj t'it'íj jín até'itze'ara'an, ti ij ajta huá'ari'í í mej jín auteájturaa í Dios jemi. ¹⁸ Pu'uri xaa ne'u r'i'iri ti a'ín ayén hua'utévaire'en a'ímej í mej á'aviicua'ire'e t'it'íj jime'e, a'íné a'íi pu ari rajpua'itzi já'araa, ajta rá'uviicua'iri'í.

3

Jaitze'e pu ve'ecán jín t'it'éjvee í Jesús caí a'íjna í Moisés

¹ A'íj pu jín, ayée xu huá'ini, ne'ihuaamua'a, mi ti Dios amua'itévilitici, a'íné mú'ejmi pu huatá'ínee a'ín ti júte'e é'eseijre'e sej si naími'i siyen huateáturan í jemin. Setá'aj siyen se'íjna jetze tiu'umua'ati se'íjna jetze í Jesús ti Dios ayén a'íjna jín tira'íjca ti titaatá'ixaate'en a'íjna jime'e í niuucari í tej rá'astijre'e. A'íi pu Jesús ajta nain jín t'ivaire'e í Dios jemi ti ij taatévaire'en itejmi. ² Ayee pu che'atá na'a Jesús pu nain jín araúrate a'íjna jemi ti ayén ra'antihua'u t'íj ajta a'ín Moisés ayén nain jín araúrate t'íj ajm'i t'ivaire'eca'a í chí'ira'an jetze í Dios.

³ Mí ajta, Dios pu ayén tiraaxi'epi'ántari'iri'í ti ayén tiraavíjte'e ti jaitze'e r'i'í tiraateájtuaani a'íjna í Jesús caí a'íjna í Moisés. Jee xaa ne'u, jaitze'e tu r'i'í tiratá'aca te'íjna ti chí'í ta'ahuaca te'caí te'íjna í chí'í. ⁴ Ayee pu ti'ayajna a'íné t'íj na'a ti t'iseijre'e í chí'í, ja'atí pu rá'ajtaahuaca'a. Mí ajta Dios, a'íi pu nain tiu'utaahuaca'a t'íj na'a ti t'iseijre'e.

⁵ Ajta a'ín Moisés, nain pu jín araúrate t'íj auj t'ivaire'eca'a í chí'ira'an jetze í Dios. Ayee pu 'een jín huarj, a'íi pu ajta ayén te'anxájtaca'a a'íj mej méjca'í huáyee tiu'utaxájtache'e. ⁶ Mí ajta a'ín Ciristu'u, a'íi pu ayén nain jín araúrate t'íj t'ivaire'eca'a í ruche.

Jee xaa, a'íi pu yaujra'an pú'eene'e a'íjna ti huatéechi'í. Teajta iteen, teen tu teitestemua'ame'en pú'een, teen tu teajta te'uun a'ujte'í í chí'ira'an jetze, ti pua'a tiyen te'utáviicua'í tej taxiéhua tejá'uxajtane'en te'íjna í tej jín tátemua'av'e'e te'íjna jime'e í tej rachú've'e'e.

A'íi mú nu'u huaújse'upe'en í Dios jemi a'íme í mej teitestemua'ame'en pú'een

⁷ A'íj xu jín, setá'aj ráanamua temua'a naa a'ij ti t'íixa a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ayén tijín:

Tí pua'a íjii seráanamua ti ayén tejá'amua'ixaate'e
í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

⁸ Caxu siyen che'atá sena'a ra'antánaamuan
í a'amua tzajta'a matíj a'íme
í mej ajca'ihua'ímua huataújzte'ire ineetzi.

A'ájna xicáara'an mej jetzen a'íj tiráataahuaca'a
mej mi neja'upua'ajte'en a'ájna a'u ti caí é'eti'itijca'a.

⁹ A'uú mú miyen a'íj tiráataahuaca'a mej mi naamuá'itin,
majta miyen me'uun é'tee
a'achú cumu hua'apuate nine'ira'a

mej tí'iseij netíj nena'a ríjcaa.

¹⁰ A'íj nu jín hua'utájaaxiejví'iri'í ne'ímej í teitejra'a.

Neajta niyen tiu'utáneixaa yee ja'anáj ti na'a a'íi mú a'íj pua'a tí'imua'atze í ru tzajta'a.

Majta, camu a'atzu ramua'aree a'íj nej tí'íjxe'eve'e.

¹¹ A'íj nu jín, neniú'ucara'a

nu jín niyen te'atánratziiri'í

mej caí ja'anáj me'uun a'uteáruti

a'u mej e'ehuaújse'upe'en ineetzi jamuan.

Ayee pu xaa tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Dios.

¹² Rí'í xu'u, ne'ihuaamua'a, ti ij caí ayén huatasejre'en mú'ejmi jemi seíj ti a'íj pua'a tí'itíujcha'íi í ru tzajta'a, ti ajta caí té'atzaahuat'e. Caxu raatá'acare'en seíj ti ayén 'een ti a'ín ayén á'ujca'ane ti mé rúurieni a'íjna í Dios ti í'irúuri. ¹³ Seajta mú'een, setá'aj ca'aníjra'a huataúra'an seij seajta seij tíj na'a nain xicáara'an tzajta'a í seij ruuri ti ij caí seíj mú'een ayén ra'antánaamuan í ru tzajta'a a'íjna jime'e ti ayén ráacuanamua a'íjna ti a'íj pua'a 'een.

¹⁴ Jee xaa ne'u, ayée pu ruxe'eve'e seij siyen huárini, a'íné ayée pu tí'itíj tí'itaci'íti jamuan í Círístu'u ti pua'a tiyen teuj te'utáviicua'í tíj na'a rusén jime'e í tej jín tátemua'ave'e tel'íjna jime'e í tej rachú'eve'e tetí'íj tite'utéjhuii.

¹⁵ Ayee pu xaa a'íj ti té'uyu'usi'ihuaca'a í yu'uxari jetze tíjín:

Tí pua'a íjii seráanamua ti ayén tejá'amua'ixaate'e

í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

Caxu siyen che'atá sena'a ra'antánaamuan

í a'amua tzajta'a matíj a'íime

í mej ajca'ihuá'ímua huataújtze'ire ineetzi jemi.

¹⁶ Majta a'íime, í mej ráanamujri'í, majta ra'utéxiehuari'iri'í, a'íi mú a'ín pú'een í ti Moisés teecan hua'iráaví'iti a'ujna u Egipto. ¹⁷ Ajta a'íime, í ti Dios ayén á'atee hua'apuate nine'ira'a ti huá'ajaaaxiejví'í a'ímej, a'íi mú a'ín pú'een í mej auteájturaa í Dios jemi, majta á'upua'areca'a me'újna já'ahua'a a'u ti caí é'eti'ítijca'a. ¹⁸ A'íi mú majta me'ín pú'een í ti huá'a jime'en Dios ayén te'ataújratziiri'í mej nu'u caí ja'anáj me'uun a'uteáruti a'u mej e'ehuaújse'upe'en a'íjna jime'e mej caí ra'ará'astijre.

¹⁹ Jee xaa ne'u, ayée pu tí'ayajna ti ayén titá'amitiejte'e ti caí ayén hua'ucí'í mej me'uun a'uteárute a'u mej e'ehuaújse'upe'en a'íjna jime'e mej caí té'antzaahua.

4

Dios pu taatá'asin tej ti jemin e'ehuatase'upe'en

¹ Aúche'e pu ayén tí'ivaire'e í niuucari ti jín Dios ayén te'ataújratziiri'í ti í'iri'iri tej te'uun a'uteárute a'u ti a'ín taatá'asin tej te'uun e'ehuatase'upe'en. A'íj pu jín, tich'éle rí'í tena'a ti ij caí ayén tel'irájra'ani ti seíj mú'een tí'itíj jín auté'ítzen ti ij caí ráaci'íti ti a'uun a'uteárute.

² Ayee pu'u, ayée pu che'atá na'a taaci'í í niuucari ti jín Dios tu'irájtuuaani, tíj ajta tihua'ucí'í a'ímej. Mí ajta, capu a'atzu a'íj tihua'utévai í mej ráanamujri'í a'íjna jime'e mej caí té'antzaahua matí'íj ráanamujri'í.

³ Ajta íjii, iteen í tej té'antzaahua, teen tu te'uun a'uteáruti a'u tej e'ehuatase'upe'en. Ayee pu huataújmua'a ti ayén tí'itaci'íti a'íné ayée pu Dios tiu'utaxájtaca'a huá'a jime'e tíjín:

Neniú'ucara'a nu jín te'atánratziiri'í

mej caí ja'anáj me'uun a'uteáruti

a'u mej e'ehuaújse'upe'en ineetzi jamuan.

Mí ajta, tíj na'a a'ájna'ímua ti raatétaahuaca'a í chaanaca ti yú e'iré'ene, pu'uri cí'ipiíhuaca'a í ti jín Dios tiu'umuáriej. ⁴ Jee xaa ne'u, a'íné mé já'ahua'a pu ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna jime'e í xicáara'an ta'aráhua'apua. Ayen tíjín:

Ajta a'ájna xicáara'an jetze í ta'aráhua'apua,

Dios ayén raatapuá'ajtaca'a í ti jín tiu'umuáriej.

Tí'iquí huaújse'upe.

⁵ Ajta, teuche'e tu tel'íjna jime'en tí'ixa í niuucari ti jime'en tiraataxájtaca'a í Dios tíjín:

Camu nu'u ja'anáj me'uun a'uteáruti

mej mi neetzi jamuan e'ehuaújse'upe'en.

⁶ A'íj pu jín, camuch'éle mú miyen seijre'e seica í mej xaa me'uun a'uteárute mej mi jamuan í Dios e'ehuaújse'upe'en. Mí majta a'íime, í ti amuacá huá'a jemi raateájtuaa í niuucari ti jín Dios hua'irátuaaníche'en, camu me'uun a'uteájrupi me'íjna jime'e mej caí ra'ará'astijre. ⁷ A'íj pu jín, pu'uri jéihua a'ateevi'í tí'íj a'ín Dios raatá'a a'íjna í David teecan ti

ayén tiu'utaxáj ti Dios ayén raaxi'epi'intare ja'anáj ti ayén teja'uré'enejsin a'ájna xicáara'an ti ayén raatamuá'a t'íjín "Íjii." Ayeé pu a'ájna jín tiu'utaxájtaca'a t'íjín:

Tí pua'a Íjii seráanamua a'íj ti t'í'ixa í Dios, cacu ra'antánaamuan í á'amuatzajta'a.

⁸ Ajta, ti pua'a a'íin Josué teecan ayén hua'uta'aníche'en mej huaúuse'upe'enche'e, capu ayén raataxájtanche'e í Dios a'ájna jime'e í sejí jetze í xicaj. ⁹⁻¹⁰ A'íj pu jín, aúche'e pu tura huá'a jemi í mej teitestemua'ame'en pú'een í Dios mej mí jamuan huaújse'upe'en, a'íné ja'atí ti na'a ti ayén a'uun a'uteárute ti íj e'ehuaújse'upe'en í Dios jamuan, a'íi pu ayén che'atá na'a raatapuá'ajta í ti jín ti'imuar'e t'íj ajta Dios tiraatapuá'ajtaca'a í ti jín tiu'umuá'riej. ¹¹ A'íj pu jín, tiché'e tiyen ahuátaca'anen nain jime'e taca'aníjra'a tej ti te'uun a'uteárute, ti íj caí ja'atí ayén che'atá na'a huá'ini a'íj mej mejm'i'í huaríj a'íime, í mej caí te'ará'aste me'ájna jime'e mej caí té'antzaahua.

¹² Ajta a'íin í niuucari ti Dios jetze airáninei, a'íi pu e'ihuarújte'en, ajta tí'imíjhuaca huá'ipi. Temua'a pu te'urú'ipi í tatzajta'a. Jaítze'e pu tí'ivaire'e caí í chun ti hua'apua jín ajcámiimi, ti ajta huá'ipi'í antámimi, í mej majta jín rasi'icheca í caríj ti ruv'i'i, majta jín ra'utasi'iche í tu'utanaj. A'uu pu xaa urú'ipi a'ájna í niuucari í xéj'niucare'ara'an jetze í tevi, ajta í mua'atzíre'ara'an jetze. Temua'a pu raayí'iti ti ayén raatámitejete'en a'íj ti sejí tí'imua'atze, ajta a'íj ti sejí tí'ijxe'eve'e ti ayén huá'ini. ¹³ Tí'it'íj ti na'a ti ayén tí'isejre'e, ti ajta a'ájna jetze ajtémecan a'ájna ti Dios ayén tiu'utaahuaca'a, t'íj na'a tí'ipua'amé, ayéé pu jéjre'e sejre'e í jemin. Ajta ayén ruxe'eve'e tej naími'í tiyen tiu'utasejrata í jemin. Ajta, capu tí'it'íj rú'avaa í jemin.

Jesús pu a'íin pú'een í ti jaítze'e ve'ecán jín tí'it'íjvee t'íj ta japua huániuuni

¹⁴ Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e. Pu'urí sejre'e í ta jemi sejí ti ve'ecán jín tí'ivaire'e ta jetze me'ecan í Dios jemi. Ajta a'íi pu ari a'uun a'ujnéj u ta japua. A'íj pu jín, tiché'e tiyen taca'aníjra'a jín teuj rá'astjire'e te'ájna í tej té'atzaahuate'e. ¹⁵ A'íné a'íi pu ve'ecán jín tí'ivaire'e ta jetze me'ecan í Dios jemi, a'íi pu raayí'iti ti ayén tá'ancu'uvajxi'in a'ájna jime'e tej caí tá'acaca'anej í ta tzajta'a. A'íi pu che'atá na'a nain jín tirajpuajt'zica'a tetíj iteen tirajpuajt'zica'a, a'íi pu caí tí'it'íj jín até'itzaeara.

¹⁶ A'íj pu jín, tiché'e tiyen tax'evi'ira'a jín ajteáxi're te'ájna vejl'i'í a'u ti a'ut'éjvee í ipuari a'u ti a'íin e'ecájca í Dios ti íj a'íin ayén tá'ancu'uvajxi'in, t'íj ajta r'íi titaatá'an, ti íj ajta taat'évaire'en ja'anáj ti na'a ti ruxe'eve'e.

5

Jesús pu ve'ecán jín tí'it'íjvee í Dios jemi ta jetze me'ecan

¹ Ayeé pu 'een a'ájna jime'e ja'atí ti na'a ti ayén ve'ecán jín tí'ivaire'e í Dios jemi. Amuacáí mú miyen ra'avé'ehuausin huá'a tzajta'a í teite. Mat'íj mí miyen tí'ira'ljcate'en ti íj a'íin huá'a japua huániuuni í Dios jemi. A'íi pu ajta tiu'utámua'i'ivajta a'ájna í mej raatapuajjve'esin í Dios, ajta a'ájna í ye'emuaate í mej hua'utámua'i'ivajta me'ájna jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi. ² A'íné a'ájna í ja'atí ajta ramua'aree ti caí rusej té'eviiuca'í, a'íi pu ajta raayí'iti ti huá'ancu'uvajxi'in a'íimej í mej caí a'íj tirú'umua'aree, ajta a'íimej í mej tí'it'íj jín até'itzaeara í Dios jemi. ³ A'íj pu jín ruxe'eve'e ti a'íin amuacaícan ayén tiu'utámua'i'ivajta a'ájna jime'e ti a'íin rusej tí'it'íj jín auteájturaa í Dios jemi. Ajta á'iyen, ayéé pu ruxe'eve'e ti ayén che'atá na'a huá'ini huá'a jime'e í teite í mej miyen che'atá mena'a tí'it'íj jín tite'uteájturaa í Dios jemi.

⁴ Ajta, capu ja'atí ayén rusej te'enteárute a'ájna jime'e ti ayén tiu'utévaire'en í Dios jemi, sino ti pua'a Dios ayén a'ájna jín tira'ljcate'e a'íj ti ayén tira'ljca a'ájna í Aarón teecan. ⁵ A'íj pu jín, capu ayén rusej huataújtuaa a'ájna í Jesús ti ayén ve'ecán jín te'enteárute ti íj ayén tiu'utévaire'en í Dios jemi. Capu xaa ne'u, sino Dios pu ayén tiraata'ixaa t'íjín:

Mú'ee pej niyauj pí'rici.

Ijii nu niyen muaatéya'upuataca'a.

⁶ Ajta pua'amecié pu ayén tí'ixa t'íjín:

Mú'ee pej piyen pe'ájna jín tí'ivaire'e í Dios jemi

t'íj ajta ve'ecán jín tí'ivaire'e

a'ájna í Melquisedec t'íj na'a rusén jime'e.

⁷ T'íj auj yen sejre'eca'a íyen chaanaca japua, Jesús pu ayén huatéeniu, ajta raat'éjhua a'ájna jemi ti raayí'itihua'a ti ru'irájtaani. Jéihua pu ayén huaújyeineca'a a'ájna jemi t'íj a'íin caí raatá'acare'en ti huá'm'ini. Ajta a'íin Dios ayén ráanamujrí'í a'ájna jime'e ti ayén huataúra'a ti ayén araúrasten a'íj ti tí'ijxe'eve'eca'a í Dios.

⁸ Ayeé pu í yaujra'an pu pú'ene'e, aúche'e pu ayén r'íi ráaruu ti ayén ra'ará'astjire'en a'ájna jime'e í ti jín rajpuajt'zica'a. ⁹ Ajta, t'íj Dios ayén raanaíjmire, Jesús pu a'ájna jín te'enteájrupi a'ájna jime'e ti a'íin ayén hua'irájtauani t'íj na'a rusén jime'e naíjmi'íca a'íimej í mej rá'astjire'e.

¹⁰ Ajta Dios ayén a'íjna jín tira'líjca ti ij ayén che'atá na'a ve'ecán jín tiu'utévai're'en í Dios jemi t'íj ajta tiu'utévai a'íjna í Melquisedec.

Mej nu'u jaítze'e yaú'itíe muá'ara'ani í Dios jemi

¹¹ Jéihua tu tejá'amua'ixaate'ecu te'íjna jime'e. Mí ajta, jé'ecan pu muári'eri tej tiyen temua'a naa tejámuaatá'ixaate'en a'iné caxu ca'anacan yaú'itíe xá'aju'un. ¹² Jee xaa ne'u, jíi tej tiyen tejá'amua'ixaate'e, ayée pu tiraav'ijte'ecache'en sej siyen rujámua'a sena'a tíhuá'umua'aten í seica.

Mí ajta caí caxu, sino ayée pu ruxe'eve'e ti ja'atí ayén ajtahua'a tejamuáamua'aten í mej jín autéjhuiica mej tíhuá'umua'aten me'íjna jime'e í niuucari ti Dios jetze a'uvé'eye'i. Ayee xu 'een mat'íj a'íime í tí'iríi í mej rumua'atí léechi ye'eca, mej caí xi ya'ujepi'ira'a í cua'ira.

¹³ Ja'atí ti na'a ti ayén 'een t'íj pa'ari'i tí léechi jín ruuri, capu xi yaú'itíe a'íjna í niuucari í mej jín tíhuá'umua'aten a'íj ti ye'í se'íj r'i'í tí'itíjcha'íi í Dios jemi. ¹⁴ Mí ajta, a'íjna í niuucari ti ayén tí'ivaire'e t'íj í cua'ira í mej racua'aca í mej vaujsi, ayée pu tíhuá'aci'íti mej mí me'íjna jín tíhuá'umua'aten a'ímej í mej meri vaujsi, í mej majta meri raay'íiti ti ayén tíhuá'amitíe'te'e ti pua'a tí'it'íj ayén tí'ixi'epi'in nusu caí. Ayee pu 'een jín miyen raay'íiti me'íjna jime'e mej miyen r'i'í tí'itíjcha'íi í Dios jemi.

6

¹ A'íj pu jín, tich'é'e tiyen mé rúhuhua'axin te'íjna í mej jín amuacáí titá'itíiri'i jíme'en í Ciríistu'u tej ti tiyen jaítze'e huavaújse'en í Dios jemi. Tich'é'e caí ch'é'e te'íjna jetze ucáaju'un, a'íjna í niuucari ti jíme'en raxa tej seicié tíu'umua'ati te'íjna jime'e í ye'irá ti caí ch'é'e tí'it'íj vaire'e í Dios jemi, nusu ti jíme'en raxa tej rá'atzaahuate'en í Dios. ² Ajta seica ti ayén tí'tita'ajte'e tej nu'u huatámua'i'ivijhua na'ari tej nu'u hua'avé'emuari'en ca'ín ti jíme'en raxa a'íjna xicáara'an í mej jetzen a'itajú'un a'íime í mej meri huáccui. Ajta, a'íjna í niuucari ti jíme'en raxa ti Dios ayén huá'axijte'en sej ajta sej a'íj ti tí'iraci'íti t'íj na'a rusén jime'e. Najjmi'í t'íj na'a í tej teuchén tiraataxájtaca'a, ayée pu'u 'een í mej jín amuacáí titá'itíiri'i. Pu'uri ruxe'eve'e tej jaítze'e huavaújse'en í Dios jemi. ³ Ayee tu te'íjna jín rini ti pua'a Dios ayén títaatá'acare'en.

⁴ Mí majta seica, ayée mú meri huar'íj. Sej pu ja'anáj ayén tíhuá'amitíe'te'eca'a ti ayén tí'ayajna a'íjna í niuucari. Mu'uri ja'anáj raamuá'a a'íjna ti Dios hua'utapua'ijve ti ajta júte'e a'uvé'emej. Ajta a'íin xie'íjniu'ucare'ara'an í Dios ayén huá'a tzejta'a huateájturaa. ⁵ A'íi mú majta raatax'íeve a'íjna í niuucari ti í'ir'íen, ti ajta Dios jemi u' a'uvé'emej. Majta mú ra'ancuré'a me'íjna í muári'eri'ira'a ti jín Dios ayén tiu'uta'ájta t'íj na'a rusén jime'e.

⁶ Mat'íj mí mé rúurie. A'íj pu jín capu a'atzu a'íj tí'irí'iri ti ayén hua'ujé'cuare'en mej mí majtáhua'a seicié tíu'umua'ati. Capu xaa ne'u, a'iné a'íi mú majtáhua'a rujámua'a rá'utatan í cúruu jetze me'íjna ti yaujra'an pú'een í Dios. Majtáhua'a mú á jéjre'e huá'a tzejta'a í teite, a'íi mú majta rá'axieehuari'í.

⁷ Ayee pu che'atá na'a tí'irineca huá'a tzejta'a í teite t'íj ajta ayén tí'irineca í chuej japua mat'íj huatéviiye. Dios pu ayén r'i'í tiratá'aca a'íjna í chuej ti pua'a mat'íj'íjtá huatéviiye, ayén japuan tiu'unén a'íjna ti tíhuat'éva'iri a'ímej í mej japuan tí'ihua'aste. ⁸ Mí ajta, ti pua'a japuan tiu'unén a'íjna ti tétzicare'e, ajta a'íjna ti tíu'uxu'uhua'ate'e mat'íj huatéviiye, capu tí'it'íj vaire'e a'íjna í chuej. Jee xaa ne'u, ayée pu tí'irí'iri ti ayén té'eme ti Dios a'íj pua'a ráaruuren, ajta ayén tiraateátiira.

Tí nu'u r'i'í na'a ne'u t'ín ahuá'avaire'e mej mauj ruuri

⁹ Capu amín a'íj tej tiyen tejá'amua'ixaate'e, mí tej já'amua'xe'eve'e, a'iné ayée pu tí'tá'amitíe'te'e mú'ejmi jime'e ti caí ayén tejamuáaci'íti a'íjna ti a'íj pua'a 'een, sino sej siyen ra'ancuré'asin t'íj na'a ti ayén tí'ise'íre'e a'ame a'íjna xicáara'an ti jetzen Dios amua'irájtuani. ¹⁰ Dios pu xaa ra'utámua'areeri'í a'íj ti tiraav'ijte'e í sej jín tiu'umuá'iej, sej seajta hua'utax'íeve í Dios jetze me'ecan a'ímej í tí hua'irávi'itici í Dios. Capu a'atzu ya'uhua'ana í Dios sej seri jín tíhuat'évai, sej seajta seúche'e tí'it'íj jín tíhuat'éva'iri.

¹¹ Ayee tu tí'ijxe'eve'e mú'ejmi jime'e sej si siyen che'atá sena'a a'araujca'anéecan jín siyen r'íjca seica jime'e ti ij Dios ayén amuaanajmire'en a'íjna jime'e í sej jín rachú'eve'e ajta na'a caí nain te'entipú'are. ¹² Setá'aj caí siyen huá'ina'ase'e sino siyen che'atá sena'a huári'n mat'íj a'ímej í mej ra'ancuré'asin me'íjna ti jín Dios te'ataújratziiri'í ti ayén tíhuá'uci'íti a'íjna jime'e mej té'atzaahuat'e, majta mej te'utáviicua'iri'í.

Ayee pu té'eme a'íj ti Dios te'ataújratziiri'í

¹³ T'íj Dios ayén te'ataújratziiri'í a'íjna í Abraham jemi, a'íi pu ayén ruse'íj tiraata'ixaa í runiuuca jime'e, a'iné capu mé'e já'a hua'aca'a ja'atí ti jaítze'e ve'ecán jín tí'it'éveeca'a ti ij ayén níuucare'ara'an jín tiraatá'an. ¹⁴ Ayee pu tiraata'ixaa t'íj: "Huápi'í nu r'i'í timuaat'étuasín. Jéihua nu huápi'í hua'utámu'íirejsin í á'ayaujmu'a."

¹⁵ Ajta a'ñn Abraham, tí'ij a'ateevi'i ti ayén rachú'ev'e'e ruxí'evi'ira'a jime'e, aj pu'í ayén ra'ancuré'a a'ñna ti jín Dios te'ataújratziri'i.

¹⁶ Jee xaa ne'u, a'iné ayée mú tí'ijr'i'ire í teteca mej runiuuca tí'itá'aca a'ñna jime'e í niuucajtze'en a'ñna ti jaítze'e ve'ecán jín tí'itéjvee mecaí a'ñme. Ajta ja'anáj ti na'a mej tí'itáj jín tíú'tea'axi'in, ayée mú ramua'aree ti ari r'i'í tí'ihuaxí'epi'intare tí'ij sejí runiuuca jín ayén tí'itá'aca. ¹⁷ A'ij pu jín, tí'ij Dios ayén tiraaxí'epi'intare ti ayén tíhua'utasejrate'en temua'a naa a'ñme í tí'ihuá'aci'iti mej mi ráamua'aree tí caí a'atzu r'i'irí ti seicié huá'rini a'ñna jime'e a'ij ti a'ñn ari tiraaxí'epi'intare, a'ñi pu ajta ayén runiuuca jín tiraataxájtaca'a.

¹⁸ A'ij pu jín, tí'ihua'apua pu tí'isejre'e tí caí ja'atí raayí'iti tí seicié tíu'uruuren í tatzajta'a, tí jime'en caí r'i'irí tí Dios ayén tíu'utéehua'ita: a'ñi pu a'ñn pú'een, a'ñna í tí jín te'ataújratziri'i, ajta runiuuca tí jín tíu'utaxájtaca'a. A'ij tu jín huatétaca'anen temua'a naa, iteen í tej jemin ajtéaxí'reca'a tí ij a'ñn tacha'í á'ara'ani, tej tí tiyen ra'ancuré'an í tej rachú'ev'e'e, a'ñna tí ajta ayén raateájtuaa ítejmi jemi.

¹⁹ Ajta a'ñn í tej rachú'ev'e'e, ayée pu ca'aníjra'a tatá'aca tí ij caí tí'itáj tá'itziite'e í tatzajta'a, tí ij caí tí'itáj ta'antimua'ítin. Cu xiee a'ñi pu a'uteájrupi u ta japua, huarita'an a'ñna í cíxuri tí já'ita'a e'ecáavij.

²⁰ Ajta a'ñn í Jesús, a'ñi pu amuacáí a'uteájrupi tí ij a'ñn ta japua huániuuni, a'ñna jime'e tí Dios ayén a'ñna jín tira'ljca tí í a'ñn ayén che'atá na'a ve'ecán jín tíu'utévaire'en í Dios jemi tíj na'a rusén jime'e tíj ajta a'ñna í Melquisedec.

7

Jaítze'e pu ve'ecán jín tí'itéjvee í Jesús caí í Melquisedec

¹⁻³ Ajta a'ñn Melquisedec, capu tíja'upuaca'a, ajta capu tináànaca'a. Capu ajta ámitieere'e ja'atí tí jetzen airaújneijte, capu ajta ayén ámitieere'e ja'anáj tí huanú'ihuaca'a na'ari ja'anáj tí huamí'i. A'ij pu jín, ayée pu che'atá na'a huaújrui tíj ajta sejí tí yaujra'an pú'een í Dios. Ajta a'ñi pu ayén ve'ecán jín tí'itévée a'ame í Dios jemi tíj na'a rusén jime'e. A'ajná'imua a'ñi pu ajta a'ñna jín tí'itéveeca'a í rey jime'e a'ñme jemi í mej Salem é'echeca'a, ajta ve'ecán jín tí'itéveeca'a a'ñna jemi í Dios tí nain jín antiújmua'aree.

Ajta a'ñna í mej jín miyen ratamuá'amua tíjín Melquisedec, ayée pu huataújmua'a tíjín "Rey tí r'i'í naa tí'ajta". Ajta a'ñna tí rey pú'een tí Salem é'eme'ecan, ayée pu huataújmua'a tíjín "Rey tí r'i'í tíhua'ajcha'ñi mej mi ruxiéehua tí'itesejre'e". A'ñi pu ra'antinájcheca'a a'ñna í Abraham teecan tí'ij a'uun pu píjé'ejve a'u tí huajá'ucuii a'ñme í reeyejte. Ajta, a'ñn Melquisedec ayén r'i'í tiraateájtuaa. Tí'ij jí Abraham ayén raatapuaájve tamuaámuata'a pua'amé tí a'ñna jetze ajtéme'ecantaca'a tíj na'a tí ayén tíhua'ari'iri'i.

Jé'ecan pu ve'ecán jín tí'itéveeca'a a'ñna í Melquisedec

⁴ Setá'aj siyen se'ñna jetze tíu'umua'ati tí huápi'í ve'ecán jín tí'itéveeca'a í Dios jemi a'ñna tí tayaaxúj pú'een. Ajta a'ñna í Abraham teecan, a'ñi pu ayén raatapuaájve a'achú cumu tamuaámuata'a pua'amé tí a'ñna jetze ajtéme'ecantaca'a tíj na'a tí ayén tíhua'ari'iri'i.

⁵ Jee xaa ne'u, a'ñme í mej Leví jetze airaújneijte í mej majta tí'itáj jín títetateí í Dios jemi, ayée mú tíu'uta'ajti'ire mej miyen hua'utáhuavii í teite a'achú cumu tamuaámuata'a pua'amé í mej tí'ijcha'ñi a'ij tí té'eyu'usi'í a'ñna jetze í yu'uxari í mej jín tí'ajta. Ayeé mú xaa ne'u huá'ahuaviiraca'a í ru'ihuamua'a. Capu amín a'ij, tí pua'a a'ñi mú majta Abraham jetze airaújneijte a'ñme í ihuáamua'ame'en.

⁶ Mí ajta amín, í tí caí huá'a jetze ajtéme'ecan, a'ñi pu ra'ancuré'a a'ñna Abraham jemi a'achú cumu tamuaámuata'a pua'amé. A'ñi pu ajta r'i'í raateájtuaa a'ñna í Abraham. Ajta Dios pu tí'itáj jín te'ataújratziri'i a'ñna jemi í Abraham. ⁷ Ajta, nañmí'í mú miyen ramua'aree tí ayén tí'ayajna tí a'ñn tí jaítze'e ve'ecán jín tí'itéjvee ayén r'i'í tiratá'aca í Dios jetze me'ecan a'ñna tí ciliéene'e jín tí'itéjvee.

⁸ Ajta, ayée pu tí'irineca íiyen chaanaca japua mej mi miyen ra'ancuré'an me'ñna í tamuaámuata'a tí pua'amé a'ñme í teite í mej majta cui'ica. Mí ajta, ayée pu tí'iteúxajta tí á'ajná'imua, a'ñi pu ayén ra'ancuré'a a'ñna tí auj jín ruuri.

⁹⁻¹⁰ A'ij pu jín, r'i'irí tej tiyen raataxáj yee a'ñi pu Leví ajta ayén tíu'unájchitaca'a a'achú cumu tamuaámuata'a pua'amé a'ñna jime'e tí aúche'e huatasejre'esin a'ñna jetze í ruyaaxu, a'ñna í Abraham teecan. Leví pu xaa tíu'unájchitaca'a a'ájna tí'ij Melquisedec ayén ra'antinájcheca'a a'ñna í Abraham teecan.

Círístu'u pu ve'ecán jín tí'itévée a'ame tíj na'a rusén jime'e

¹¹ Ajta, tí pua'a r'i'irístanche'e tí hua'unajmire'en í teite í Dios jemi a'ñna jime'e mej ve'ecán jín títetateí a'ñme í mej Leví jetze ajtéme'ecan, capu a'atzu ruxe'ev'e'e á'ame'enche'e tí sejí ayén huatasejre'en tí ayén che'atá na'a ve'ecán jín tíu'utévaire'en tíj ajta tíu'utévai a'ñna í Melquisedec, tí ajta caí Leví jetze ajtéme'ecantaca'a. Capu xaa ne'u ayén ruxe'ev'e'e

áame'enche'e, a'iné a'ín niuucari í mej jín tí'ajta, a'íi pu ayén huatasejre huá'a jemi í mej Leví jetze ajtémecantaca'a.

¹² Mí ajta xaa, ti pua'a ayén ruxe'leve'e mej seicié huárini mej mi hua'antíhuuani a'ímej í mej te'enteároute í Dios jemi, ayée pu che'atá na'a ruxe'leve'e mej seicié ráaruuren í niuucari í mej jín tiu'uta'ajta.

¹³ Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna, a'iné a'íjna í tej jíme'en raxa, sejí pu teitejra'a jetze ajtémecan, ajta capúu xi ja'anáj ja'atí ayén tí'itj jín tiu'utévai í Dios jemi, ti ajta a'íjna teitejra'a jetze ajtémecan.

¹⁴ Jee sein, a'ín tavástar'a ayén Judá jetze airáujnejte. Ajta a'ín Moisés teecan capu ja'anáj tí'itj huataxájtaca'a a'íjna jíme'e í teitejra'a, ti huá'a jetze huatasejre'enche'e a'íime í mej ve'ecán jín tí'itevéé muá'aju'unche'e í Dios jemi.

¹⁵ Jee xaa, ayée pu ti'ayajna xaa ne'u, ti sejí ayén huatasejre ti ayén che'atá na'a ve'ecán jín tí'itejvee í Dios jemi tíj ajta a'íjna í Melquisedec. ¹⁶ Ajta a'ín, capu ayén a'íjna jín tira'ljca a'íjna jíme'e ti ayén aráurasten a'ij mej tira'uyú'uxaca'a a'íime í teteca í mej cui'ica a'ij ti tiú'ujxe'leve'e ti sejí jetzen airaanan tí'ij tí'itj jín te'enteároute í Dios jemi.

Capu xaa ne'u ayée na'a, sino a'íi pu a'íjna jín ayén te'enteájrupi a'íjna jíme'e ti ayén ruurican seíire'e a'ame tíj na'a rusén jíme'e. Ajta, capu rí'irí ti ja'atí ra'upuá'ajte'en. ¹⁷ Ajta, ayén jíme'en tiu'uta'ujxajtaca'a tíjín:

Mú'ee pe piyen che'atá pena'a

ve'ecán jín tí'itevéé pua'amé í Dios jemi

tíj na'a rusén jíme'e tíj ajta a'íjna í Melquisedec.

¹⁸ Ayee pu té'eme, a'iné Dios pu ari ayén ra'uré'uu a'íjna í niuucari ti amuacá raateájtuaa a'ímej jemi í mej Israél jetze ajtémecantaca'a. Ayee pu a'íjna jín huaríj a'iné camu té'eviuca'iraca'a a'íime í mej ve'ecán jín títetaté'eca'a, ajta capu tí'itj tiu'utévai a'íjna í niuucari. ¹⁹ Jee xaa, capu tí'itj huanajmire a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajjtaca'a, sino a'íi pu xaa tí'ij Dios ayén raateájtuaa itejmi jemi a'íjna ti jaitze'e rí'en í tej rachú'leve'e, í tej teajta jín vejli'í ajteáxiire jemin í Dios.

²⁰ Ayee pu ajta 'een jín jaitze'e tí'ivaire'e a'íjna í tej rachú'leve'e a'íjna jíme'e ti Dios ayén runiuuca tiu'utá'an, ayén raateájtuaa itejmi jemi. Majta a'ímej í seica, ayée pu Dios caí runiuuca jín tiu'utá'a a'ímej jíme'e. Capu amín a'ij, maúche'e mú ve'ecán jín te'enteájrupi í Dios jemi.

²¹ Mí ajta a'íjna í Jesús, a'íi pu a'íjna jín ayén te'enteájrupi niuucajtze'en a'íjna ti jíme'en tiu'utaxájtaca'a tíjín:

Tavástar'a, mú'ee pej ve'ecán jín tí'itevéé pua'amé

í Dios jemi tíj na'a rusén jíme'e,

ajta a'íi pu caí ja'anáj ruhuárita'a cáame.

²² A'íj pu jín, ayén éene'e já'arai ti a'ín Jesús a'ín pú'eene'e í tej jín ráamua'aree ti jéihua huápi'í jaitze'e rí'en a'íjna í niuucari tí jéjca í ti jín Dios te'ataújratziiri'í itejmi jemi. ²³ Majta a'íime í mej mejmí'í ve'ecán jín tiu'utévai í Dios jemi, mu'ití mú miyen ará'aseca'a me'íjna jíme'e mej caí a'achú á'atee mej miyen me'íjna jín tiu'utévaire'en a'íjna jíme'e mej cui'icaa.

²⁴ Mí ajta amín í Jesús, a'iné amí pu ayén seíire'e a'ame tíj na'a rusén jíme'e, a'íi pu ajta ve'ecán jín tí'itevéé a'ame í Dios jemi tíj na'a rusén jíme'e. ²⁵ A'íj pu jín, a'íi pu raayí'iti ti nain jín hua'irájtuaani a'ímej í mej huataújtuiire'en í Dios jemi me'íjna jíme'e mej rá'astijre'e me'íjna í Jesús. Ayee pu'u xaa ne'u, a'iné ayée pu 'een jín ruurican huateáturaasin tí ij huá'a japua huániuuni.

²⁶ A'íj pu ajta jín, ayée pu tiraavíjte'eca'a ti ayén ta japua huániuuni sejí ti ayén 'een tíj a'íjna ti ayén ve'ecán jín tí'itejvee í Dios jemi. A'íi pu rí'éene'ecán jín huateájturaa í Dios jemi. Ajta, capu a'atzu tí'itj jín a'ij pua'a hua'aruuren í teite. Capu ajta tí'itj jín até'itzaara í Dios jemi. Ajta, capu ayén tí'tiújcha'íi matj í seica í mej a'ij pua'a tí'tisejre'e í Dios jemi. Dios pu ajta ayén rí'í raateájtuaa tí ij a'ín ayén jemin a'uteáturan júte'imua u ta japua.

²⁷ Ajta, capu ayén ruxe'leve'e ti a'íjna Jesús ayén tiu'utámuai'ivejta í ru jíme'en nain xicaj tzajta'a, capu ajta huá'a jíme'en í teite matj tí'ijri'ire a'íime í seica í mej ve'ecán jín títetate'í í Dios jemi. Capu xaa ne'u, a'iné ayée pu sejí na'a huaríj nain jíme'e tí'ij a'ín rusej huataújmuai'ivejtaca'a. ²⁸ Ajta, a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta, ayée pu hua'antíhuuaca mej mí ve'ecán jín tiu'utévaire'en a'íime í teite í mej caí té'eviuca'í í ru tzajta'a. Mí ajta, a'íjna í niuucari í tí jín Dios te'ataújratziiri'í, a'íi pu ayén ra'antíhuu'a a'íjna í yaujra'an tí ari huateújnajmire tíj na'a rusén jíme'e.

8

Jesús pu ve'ecán jín tí'itejvee u ta japua

¹ Ajta a'ájna í tej jíme'en ti'ixa, ayée pu huataújmu'a. Pu'uri seáj ayén ve'ecán jín ti'it'éjvee í Dios jemi ti ayén ta japua niuuca. A'íj pu ari a'uun a'ujvejxi rur'írínta'a a'u ti e'ecájca a'ájna ti huápi'i naa seijre'e a'ujna júte'e. ² A'u pu tí'ivaire'e u teyujta'a, a'ájna jetze í inaamua ti tzáahuati'ira'a jín a'ut'éjvee a'u ti Dios é'eseijre'e. Capu tevi rá'ajtaahuaca'a sino tavástara'a pu'u.

³ Aye pu tí'ijci'icipua ja'atí ti na'a ti ve'ecán jín ti'it'éjvee í Dios jemi ti a'ín raateájtuuani í meesa japua a'ájna ti tiu'utapuaíjve'en, ajta í ti'itén mej hua'utámuaí'ivejtaca'a. A'íj pu jín ayén ruxe'eve'e ti a'ín Jesús ajta ti'it'íj huatámuaí'ivejta.

⁴ Tí pua'a a'ín ayén huatéveecache'en íiyen chaanaca japua, capu a'atzu ri'íríistanche'e ti a'ín ayén ve'ecán jín tiu'ut'évair'e'en í Dios jemi, a'íné maúche'e mú seica miyen seijre'e í mej miyen me'ájna jín tí'imuaí'ivejtaca í mej jín tiu'utapuaíjvee í Dios jemi, a'ij ti té'eyu'usi'i a'ájna jetze í niuucari í mej jín tí'ajta. ⁵ Majta a'íime, ayée mú tí'ivaire'e a'ájna ti ayén seijre'e tíj ciéenime'ara'an a'ájna ti júte'e é'eseijre'e.

Majta, mat'íj miyen aráuasten í hua'aye'ira, ayée mú tí'ira'íjchue a'ij ti tzáahuati'ira'a jín seijre'e í júte'e í Dios jemi. A'íj pu jín, tí'ij Moisés teecan ayén a'utecheníche'en ti rá'ajtaahua a'ájna í inaamua ti Dios ayén tiraatá'itíiiri'i, ayée pu tiraata'ixaa tíjín: "Patá'aj hui piyen nain jín huárini a'ij nej timuuaataseíjrate pat'íj pe'uun a'ut'éveeca'a í jiri japua."

Círístu'u pu nu'u raateájtuuaa itejmi jemi í niuucari ti jaítze'e r'í'en caí í ti m'íime'ecan

⁶ Mí ajta íjii, Círístu'u pu'uri ayén ra'ancuré'a ti ayén a'ájna jín tiu'ut'évair'e'en a'ájna jime'e ti jaítze'e r'í'en í Dios jemi caí a'ájna í mej jín tí'ivaire'e íiyen chaanaca japua. Aye pu che'atá na'a jaítze'e r'í'en a'ájna í niuucari í ti jín ta japua huaniú. Aye pu 'een jín jaítze'e r'í'en a'íné jaítze'e pu r'í'en a'ájna í niuucari í ti Dios ayén raatá'a, ti ajta jaítze'e r'í'en a'ájna í ti jín te'ataújratziiri'i ti tí'itaci'ítí.

⁷ Ajta a'ín niuucari'ira'a í ti jín amuacá Dios te'ataújratziiri'i, ti pua'a ayén caí ti'it'íj jín te'utéturaanche'e, capu a'atzu huataujci'ipuáache'e ti seáj ayén huáteuni í ti jín Dios ayén te'ateújratziira. ⁸ Mí ajta Dios, ayée pu huá'a jetze te'ujpuá'ajte mej caí a'atzu aráuaste me'ájna jime'e í niuucari ti amuacá raateájtuua huá'a jemi. A'íj pu jín ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín:

Aye pu tí'ixa í tavástara'a yee me'ecui xaa, ne'u.

Pu'uri a'ájna xicáara'an jetze teja'ur'é'enejsin
nej jetzen jéjcuacan jín niuucari tihua'utá'asin
í nej jín te'atánratziira ne'ímej jemi
í mej Israel jetze ajtém'e'ecan,

neajta huá'a jemi í teitestemua'ame'en a'ájna í Judá.

⁹ Canu niyen che'atá nena'a éeni'ici'en
í niuucari hua'utá'asin net'íj tihua'utá'a
a'ímej í huá'avaujsimua'aci'i,

a'ájna xicáara'an nej jetzen hua'utévai,
neajta hua'iráavi'ítí a'ujna u Egipto,
a'íné camu á'atee mej miyen huárini
a'ij nej ne'ájna jín tihuau'íjca ne'ájna jetze
í niuucari nej raateájtuua a'ímej jemi.

Mí ajta, capu ché'e nej jetze ruxe'eve'eca'a
nej r'í'i tihua'ucha'in.

¹⁰ A'íj pu a'ín pú'een í niuucari ti jéjcu
í nej jín te'atánratziira a'ímej jemi
í mej Israel jetze ajtém'e'ecan.

Aye pu ajta tí'ixa í tavástara'a tíjín:

Tí'ij te'entípuá'are a'ájna xicáara'an jetze,
ayée nu ca'aníjra'a hua'utá'asin
mej mí ra'utámua'aree í ru tzejta'a
í niuucari í nej jín tí'ajta.

Aye nu raateátuuaasin í neniucca huá'axiejniu'uca jetze,
seáj neajta seáj, temua'a naa.

Neajta nu inee huá'a Dios pu'éene'e na'ame.

Majta a'íime, a'íj mú netéfestemua'a muá'aju'u.

¹¹ Majta a'íime, camu ché'e miyen tihua'utá'itíiira
í rux'íej teite yee setá'aj ráamua'ati í tavástara'a.

Camu xaa ne'u, a'íné naími'i
mú miyen nemua'atée muá'aju'u,
mat'íj mena'a pua'amé í teite,

a'ñime í mej ciliéene'e jín títetateí,
majta a'ñmej í mej ve'ecán jín títetateí.

¹² Neajta inee, nee nu niyen tihua'utá'uuni'ira
í mej jín a'ij pua'a ti'ítíjcha'ñca'a ineezi jemi.
Neajta, canu ché'e ja'anáj niyen ra'utamua'areeri'i
í mej jín neetzi jemi auteájturaa.

¹³ Ayee pu'u na'a, a'iné tavástara'a pu ayén jíme'en ti'ixa yee “jéjcuacan nu jín niuucari huateátuaasin”, ayee pu 'een jín ajta ayén tiraax'epi'intare ti ari m'ime'ecan a'ñjna í niuucari ti amuacaí huá'a jemi raateájtuaa. Ajta a'ñin ti ari m'ime'ecánta já'araa, ajta caí ché'e ti'ítj vaire'e, pu'uri tñ antipua'ari nain jime'e.

9

I inaamua ti yen seijre'eca'a úyen chaanaca japua

¹ Ajta jíme'en í niuucari ti amuacaí a'ñmej jemi raateájtuaa, ayée pu jetzen té'eyu'usi'ihuaca'a a'ij mej ye'í huá'ini mej mi raná'amiche'en í Dios, ajta a'ij ti éene'e seíre'e a'ame a'ñjna í inaamua. ² Ajta a'ñin í inaamua, hua'apua pu jín ájtaavijhuaca'a í mej tzajta'an te'irá'a í mej jín tí'ina'amiche'e. Ajta tzajta'an í ti á jéjre'e ájtaavijhuaca'a, a'úu pu a'utéveeca'a a'ñjna ti antitátzajmee, ajta a'ñjna í meesa ti ajta japuan e'etiá'a a'ñjna í pan ti Dios jemi huatétuihuaca'a. Ayee pu téja'arájtéhuaa ti nu'u “a'ájna a'u ti Dios huatéúra'ate.”

³ Ajta, huarita'an a'ñjna cáxuri ti já'íta'a e'ecáavij ti hua'apua, a'úu pu seíj a'utéveeca'a í inaamua. Ayee mú te'etamuá'amua tijín “A'ñjna ti Dios huápi'i huatéúra'ate”. ⁴ A'uu pu tzajta'an seijre'eca'a a'ñjna ti oro jín taavjhuaca'a, mej majta japuan tí'imua'ivejtacare'e cítzive'eri jime'e. A'uu mú majta ru'uteájtuaa a'ñjna í chí'ira'an ti oro jín nain japua cámejri'ihuaca'a, ti ajta urámuaaca'a a'ñjna tetej ti jetzen té'eyu'usi'ihuaca'a a'ñjna í niuucari ti jín Dios amuacaí te'ataújratziiri'i. A'uu pu ajta huuirájcati a'ñjna í xa'ari ti oro jín taavjhuaca'a, ti ajta tzajta'an urámuaanica'a a'ñjna í cua'ira, a'ñjna í mej miyen ratamuá'amua tijín maná. A'uu pu ajta huuirácati a'ñjna í Aarón itzj ti jetzen te'ejtaneájxi.

⁵ Majta a'ñime í mej ta japua tí'ivaire'e, í mej majta huápi'i naa seijre'e, a'úu mú japuan utiú'uuca'a a'ñime í mej hua'apua. A'ñi mú ru'ana jín ra'avá'anajca'a a'ujna a'u ti Dios tihua'utá'uuni'iracare'e. A'iné tí'imu'íi í mej me'uun te'irá'a, capu ci'ipe tej íjii tiu'utaxáj seexu'ijmé'en nain tñ na'a.

⁶ Mat'ij meri nain r'i tí'úuruu, ja'anáj ti na'a mú me'uun a'uteáru'lipiche'e tzajta'an í ti amujca í inaamua a'ñime í mej ve'ecán jín tí'ivaire'eca'a í Dios jemi mej mi miyen huá'ini a'ij mej me'ñjna jín tite'entújmu'a'aree a'ij ti tíu'ujxe'eve'e.

⁷ Ajta í seíj jetze í inaamua, seíj pu'u a'uun a'uteáru'ipi tñ na'a sei nine'ira'a jime'e. A'ñi pu a'ñin pu'éene'e a'ñjna ti jaitze' ve'ecán jín tí'ivaire'eca'a í Dios jemi. Ajta a'ñjna huajásime'e a'ñjna í xúure'e ti jín tiu'utamua'ivejta í rujñmua'a í ti jín auteájturaa í Dios jemi, ajta a'ñime jime'e í teite, í mej jín Dios jemi auteájturaa.

⁸ Ajta a'ñin í xiéjnu'ucare'ara'an í Dios, ayée pu jíme'en tí'íta'ixaate'e ti ayén huataújmu'a'a ti caí xi te'entácuuni'í tej ti te'uun a'uteáru'ite a'ájna ti jeihua huápi'i huatéúra'ate í Dios ti pua'a auj a'uun a'utéveeca a'ñjna í inaamua ti á jéjre'e é'eseijre'e. ⁹ Ajta a'ñin ti á jéjre'e é'eseijre'e, ayée pu huataújmu'a'a í hua'aye'ira í mej íjii huáteite. Ayee mú tí'ijri'ire a'ñime í mej miyen araúrasten me'ñjna í ye'irá. A'ñi mú tí'itatú'iri í Dios jemi tí'ítj ti na'a mej tí'ipuaijve'e, majta í mej raatámua'i'ivajta.

Mí ajta, tñ na'a ti ayén 'een í mej raatámua'i'ivajta, capu a'ñin pú'een í ti xaa raanaíjmire'en í mua'atzíire'ara'an a'ñjna ti rana'amiche í Dios. ¹⁰ Capu xaa ne'u, a'iné ayée pu'u a'ñjna jín tí'ivaire'e í mej racua'aca nuaa mej raye'eca na'ari í mej jín huaté'ihuaxi'ín, naíjmi'í tñ na'a pu a'ñin pú'een í mej mena'a jín tí'ajta a'ij ti huá'ini í rujñmua'a. Ayee pu tí'ihuaxi'epi'intare mej miyen rici asta na'a caí Dios ayén raanaíjmire'en tñ na'a ti tí'iseijre'e.

I xúure'e ti jín huajñajjmire í niuucari ti jéjcuca

¹¹ Ajta íjii, Cirištu'u pu ayén huatasejre ítejmi jemi a'iné a'ñi pu ve'ecán jín tí'ítéjvee í Dios jemi tí'ij ayén a'ñjna jín r'i tí'itaa'tan tñ na'a ti í'ixi'epi'ín 'een ti auj ayén teja'ur'e'enejsin. A'uu pu já'íta'a a'uteájrapi í inaamua jete ti jaitze'e tí'ivaire'e, ti ajta jeihua jaitze'e huatéújñajjmire, a'iné capu ayén ájtaavijhuaca'a muájca'a jime'e. ¹² Seíj pu'u a'uun a'uteájrapi a'ujna ti Dios ayén huatéúra'ate. Ajta, capu a'ñin huajásime'e a'uun a'uteájrapi í hua'axuure'e a'ñime í caurasi nusu a'ñime í viseáaru'use, sino ruXuure'e pu jín a'uun a'uteájrapi ti íj raatáhuuani ti tiu'utanájchita huá'a jetze me'ecan í teite tñ na'a rusén jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi.

¹³ Jee xaa ne'u, cñj pu caj tí'ivaire'eca'a mej miyen huá'aruuren a'ñime í mej tí'ítj jín auteájturaa í Dios jemi, mej miyen hua'uté'iraxi'ín me'ñjna jime'e í hua'axuure'e í caurasi,

ajta í hua'axuure'e í tuuru'use. Majta mú jín hua'acáviviiraca í nasjira'an í viseáaru'u ti huáacaj í mej raateátaí. ¹⁴ A'íj pu jín jéihua pu huápí'i jaítze'e jamuaaté'iraxi'in í a'amua mua'atzíra'a jetze a'íjna jíme'e í xúure'e ti Cirístu'u ra'iráaxire. Ajta, a'íjna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ti rusén jín seijre'e, a'íj pu jetze huateújca'anejca'a ti ij ayén caí tí'itíj jín a'aturáa t'íj huataújmuai'ivejtaca'a í Dios jemi. Ayee pu 'een jín huaríj sej sí siyen raatapua'ajta sej rá'astjire'e se'íjna í ye'irá ti caí ché'e tí'itíj vaire'e, sej sí tiu'utévaire'en se'íjna jemi í Dios ti i'irúuri.

¹⁵ A'íj pu jín, a'íi pu a'íin pú'een ti ayén tiraaxi'epi'intare ti Dios jéjcuacan jín te'ateújratziira huá'a jemi ti hua'utajé mej mi miyen ra'ancuré'an a'íjna ti tihuá'aci'iti tíj na'a rusén jíme'e a'íj ti Dios te'ataújratziiri'i. Ayee pu té'eme, a'íné Cirístu'u pu huamí'i a'íjna jíme'e ti ij huá'ari'i í mej jín auteájturaa í Dios jemi mat'íj mauj rá'astjire'eca'a me'íjna í niuucari í ti amuacáí jín te'ataújratziiri'i í Dios.

¹⁶ Ayee pu tí'een, ti pua'a ayén seijre'e í cuapée ti jetzen té'eyu'usi'í ti nu'u ayén tí'iraci'iti seíj í ja'atí, amuacaícan pu ayén ruxe'eve'e ti a'íjna í ja'atí huamí'ini ti ayén cuapée jín te'ataújratziiri'i. ¹⁷ Jee xaa ne'u, aj pu xaa ayén tí'ivaire'e a'íjna í cuapée ti pua'a ayén huamí'ini a'íjna í ja'atí ti a'íjna jín te'ataújratziiri'i. Ajta, ti pua'a auj ruuri a'íjna í ja'atí, capu a'atzu tiratéva'iri í seíj a'íjna í cuapée í ja'atí ti ayén tí'iraci'iti.

¹⁸ A'íj pu jín, ayée pu ajta ayén ruxe'eve'eca'a ti a'íin niuucari ti amuacaícan jín te'ataújratziiri'i í Dios, a'íi pu ajta a'íjna jín tí'ihuaujíxi'epi'intari'iri'i a'íjna jíme'e ti tí'itíj ruxuure'e airáaxire. ¹⁹ Tí'íj a'íin Moisés teecan ayén tihua'utánamuajriste najmí'ica í teite tíj na'a ayén té'eyu'usi'ihuaca'a jetzen í niuucari í mej jín tí'ajta, a'íi pu tí'irajnájchi a'íjna í hua'axuure'e í viseáaru'u, ajta jamuan í hua'axuure'e í caurasi a'íjna í jaj jamuan, ajta jamuan a'íjna í muxaj ti pa'u, ajta jamuan a'íjna í hisopo pi'ista. Aj pu ij, a'íjna jín, ayén raatétzutjiraxi í yu'uxari ti jiri'i, ajta hua'utétzutjiraxi najmí'ica í teite.

²⁰ Ayee pu a'íjna jín huaríj, aj pu'í ayén tihua'utá'ixaa tíj: "A'íi pu a'íin pú'een í xúure'e ti jín ayén tí'u'uxi'epi'intari'ihuaca'a a'íjna í niuucari ti jín Dios ayén te'ataújratziiri'i mú'ejmí jemi. Ayee nu ne'íjna jín huaríj a'íj ti a'íin titaata'ajj." ²¹ Ajta a'íin Moisés teecan, ayén che'atá na'a xúure'e jín raatétzutjiraxi a'íjna í inaamua, ajta tíj na'a tí'ipua'amé í xa'ari, ajta í tuxa'a í mej jín tí'ivaire'e a'ujna inaamua jete.

²² Jee xaa ne'u, ayén tí'ayajna. Jíme'en a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta, t'mua'a mú t'n nain huatéu'í'iraxi xúure'e jíme'e. Ajta, ti pua'a caí tí'itíj ra'iráaxire'en í ruxuure'e, capu a'íj tí'iri'iri ti ayén tihua'utá'uuni'í í teite í mej jín auteájturaa í Dios jemi.

Í muai'ivéjri ti xaa jaítze'e r'íen

²³ A'íj pu jín ayén ruxe'eve'eca'a mej miyen raaté'iraxi'in tíj na'a ti ayén seijre'eca'a tíj ciénime'ara'an pú'een a'íjna ti júte'e é'eseijre'e. Ajta ayén ruxe'eve'eca'a ti ja'atí ayén raaté'iraxi'in a'íjna ti júte'e é'eseijre'e a'íjna jíme'e í muai'ivéjri ti jaítze'e r'íen caí í mej jín miyen tí'jiri'ire iyen chaanaca japua.

²⁴ Ajta a'íin Cirístu'u, capu a'uun a'uteájrapi inaamua jete ti muájca'a jín ajtaavijhuaca'a, ti ajta ayén 'een tíj ciénime'ara'an a'íjna ti júte'e é'eseijre'e, sino a'úu pu u ta japua a'uteájrapi í Dios jemi ta jetze me'ecan.

²⁵ Ajta, capu a'uun a'uteájrapi ti ij mu'íití huataújmuai'ivejta tíj ajta a'íin ti ve'ecán jín tí'ivaire'e iyen chaanaca japua. Ayee pu tíj na'a seíj nine'ira'a jetze a'íi pu a'uteáru'ipi a'ájna ti Dios huatéura'ate ti ij raatétzutjiraxi'in xúure'e jíme'e ti a'íin ruseíj caí ra'iráaxire, sino seíj pu'u a'uun a'uteájrapi a'íjna í Cirístu'u. ²⁶ Na'ari caí, ayée pu ruxe'eve'e á'ame'enche'e ti a'íin mu'íití rajpuaítzi á'ame'enche'e tíj na'a ti huataseíjre í chaanaca tej japuan yen seijre'e.

Mí ajta, ayée pu xaa ne'u tí'ayajna ti a'íin seíj na'a ayén huataseíjre íjii ti ari nain te'entipua'ajte ti ij ra'antipua'ajte'en í mej jín até'itze meta í Dios jemi. Ayee pu 'een jín ra'antipua'ajte a'íjna ti ruseíj huataújmuai'ivejtaca'a. ²⁷⁻²⁸ Ajta, ayée pu tí'ihuaujíxi'epi'intari'iri'i a'ímej jemi í teite ti seíj na'a ayén tí'iraci'iti í teáata'a ti huamí'ini, ajta á'iyen Dios rá'axijte'en. Ayee pu che'atá na'a 'een ti a'íin Cirístu'u seíj na'a huataújmuai'ivejtaca'a huá'a jetze me'ecan í teite ti ij huá'ari'i í mej jín mu'íití auteájturaa í Dios jemi. Ajta, a'íi pu ajtahua'a huataseíjre'esin huá'a jemi í mej a'ujca'anéecan jín rachú'eve'e. Capu ché'e puaíjti hua'utá'asin a'íjna jíme'e í mej jín á'atura í teite sino a'íi pu icu hua'irátuaasin.

10

Capu rí'irí ti a'íin niuucari í mej jín tí'ajta ayén hua'unajmire'en í teite

¹ Ajta a'íin í niuucari í mej jín tí'ajta, ayée pu'u na'a 'een tíj ciénime'ara'an tíj na'a ti í'ixi'epi'in ti ayén teja'uré'enejsin. Capu a'íin pú'een a'íjna ti tzáahuati'ira'a jín seijre'e í Dios jemi. Ajta, a'íné ayée pu ruxe'eve'e mej miyen che'atá mena'a tiu'utámuaí'ivejta tíj na'a seíj

nine'ira'a jime'e, a'ij pu jín capu a'atzu a'ij tí'iri'iri ti a'ín niuucari ayén hua'unaíjmire'en a'ímej í mej jemin ajteáxiiri í Dios jemi.

² Na'ari caí, ti pua'a pí na'a, ¿ni qui mecaí raatapúa'ajtanche'e mej miyen tiu'utámuaí'ivejta? Jee xaa ne'u, a'íné ti pua'a miyen tihua'utá'uuni'irache'en í mej jín auteájturaa í Dios jemi, camu ché'e miyen ra'utámua'aréerejche'e mej tí'itíj jín auteáturan.

³ Mí ajta, ayéé mú me'íjna jín ra'utámua'aree tíj na'a sejí nine'ira'a í mej jín Dios jemi auteájturaa me'íjna jime'e mej miyen tí'imuaí'ivejtaca. ⁴ Ayee pu'u na'a, a'íné capu rí'iri ti ayén a'íjna jín tihua'utá'uuni'í í mej jín auteájturaa í Dios jemi a'íjna jime'e í hua'axuure'e a'ímej í tuuru'use, majta a'ímej í caurasi. ⁵ A'ij pu jín, tí'ij a'ín Ciríistu'u yen huatasejíre íiyen chaanaca japua, ayéé pu tiu'utaxájtaca'a tíjín:

Capej piyen raataxi'eve nej tí'itíj tiu'utámuaí'ivejta na'ari nej tí'itíj tiu'utátuiire'en mú'eeetzi jemi, sino ayéé pej rí'í náaruu í nej ratéhua'ira'a.

⁶ Capu a'atzu mua'aránajcheca'a mej miyen tiu'utámuaí'ivejta mú'eeetzi jemi í mej hua'uteátaj na'ari

í mej miyen tiu'utátuiiri'í mú'eeetzi jemi a'íjna jime'e í mej jín auteájturaa mú'eeetzi jemi.

⁷ Netí'ij ni niyen tiu'utáneixaa yee:

"Me'ecui xaa, ayéé nu 'een jín mú a'uvé'emej nej ni niyen te'ará'asten a'ij pej tí'ijxe'eve'e, mú'ee, mi pej Dios pú'een, a'ij ti neetzi jime'e té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze ti jiri'í."

⁸ Amuacáí pu ayén tiu'utaxájtaca'a yee ti Dios caí ra'aránajcheca'a mej miyen tiu'utámuaí'ivejta na'ari mej tí'itíj tiu'utátuiire'en í jemin. Ajta yee ti caí raataxi'eve mej miyen tiu'utámuaí'ivejtaca'a í mej hua'uteátaj nusu mej me'íjna jín tiu'utámuaí'ivejtaca'a me'íjna jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi. Naími'í tíj na'a mej miyen tí'imuaí'ivejta, ayéé pu tihua'uta'áj mej miyen huá'ini a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta.

⁹ Ajta á'iyen ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín: "Me'ecui xaa, ayéé nu 'een jín mú a'uvé'emej nej ni niyen te'ará'asten a'ij pej tí'ijxe'eve'e mú'ee, mi pej Dios pú'een." Ayee pu huataújmua'a a'íjna ti raataxájtaca'a ti a'ín ari ra'uré'uu a'íjna í niuucari ti amuacáí huatétuihuaca'a ti ij raateájtuaani í tu'uvé'eteajti. ¹⁰ Ajta, a'íné ayén ruxí'evi'ira'a jín mú a'uvé'emej, a'í pu ajta ayén tu'iráavi'iti tíj na'a rusén jime'e a'íjna jime'e ti ayén huataújmuaí'ivejtaca'a í rutevij jime'e a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een.

Ciríistu'u pu ayén tihua'utá'uuni'í í mej jín auteájturaa í Dios jemi

¹¹ Ajta ja'atí ti na'a ti ve'ecán jín tí'itíjvee í Dios jemi, ayéé pu nain tújca'ari tzajta'a tí'ivaire'e a'íjna jime'e í ti jín tira'íjca. Ja'anáj ti na'a ayén che'atá na'a tí'imuaí'ivejtaca, a'íjna ti caí tí'itíj vaire'e ti ij tihua'utá'uuni'í í mej jín auteájturaa í Dios jemi.

¹² Mí ajta a'ín Ciríistu'u, tí'ij ayén sejí na'a tiu'utámuaí'ivejtaca'a ti ij ayén tihua'utá'uuni'í tíj na'a rusén jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi, a'í pu a'uun a'ujyejxi rí'iri'inta'a í Dios.

¹³⁻¹⁴ Aj pu'í a'utéjche ti raachú'eve'en asta na'a caí temua'a naa tihua'utémua'itín najmi'íca í mej rájcha'íire'e, a'íné sejí pu jín í muai'ivéjri, ayén hua'unaíjmiree tíj na'a rusén jime'e a'ímej í ti hua'iráavi'iti. ¹⁵ Ajta a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ayéé pu che'atá na'a tí'ixa itejmi jemi. Amuacáí pu ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín:

¹⁶ Ayee pu tí'ixa í tavástara'a ti jíme'en yee:

A'í pu a'ín pú'een í niuucari í nej jín te'atánratziiri'í huá'a jemi tí'ij te'entipúa'are a'ájna xicáara'an jetze.

Nee nu niyen hua'utá'asin mej mi miyen ra'utámua'aree í ru tzajta'a í niuucari í nej jín tí'ajta.

Neajta nu niyen raateátuaasin ne'íjna í niuucari í huá'amua'atziira'a jetze.

¹⁷ Ajta ayén tí'ixa tíjín:

Canu ché'e ra'utámua'areeri'í í mej jín neetzi jemi auteájturaa na'ari í mej jín a'ij pua'a tí'itíjcha'íica'a.

¹⁸ A'ij pu jín, camu ché'e miyen tí'imuaí'ivejtaca me'íjna jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi, a'íné Dios pu ari tihua'utá'uuni'iri'í.

Mej nu'u te'utáviicua'í

¹⁹ Ajta íjii, ne'íhuuamua'a, ayéé pu tí'itá'aca tej ti taxiéehua te'uun a'uteároute teyujta'a a'u ti Dios e'irájca a'íjna jime'e ti a'ín Jesús ra'iráaxire í ruXuure'e ta jetze me'ecan.

²⁰ A'ij pu jín ayén jéjcuacan jín taatájuyete í tej japuan huajú'un tej ti teajta já'ita'a a'uteáruete a'u ti e'ecáavij a'ijna í cáxuri tej ti te'uun tzajta'an ruurican jín huateáturan te'ijna jemi a'ijna jime'e ti rujíme'en huataújmua'i'ivejtaca'a. Ajta a'ín í cáxuri, yee pu huataújmua'a í tévira'an a'ijna í Jesús. ²¹ Ajta, ijii pu ayén ve'ecán jín tí'ivaire'e í jemin ta jetze me'ecan í tej teitestemua'ame'en pú'een í Dios.

²² A'ij pu jín, tiché'e tiyen vejl'i ajteáxiire í jemin tetíj teite í tej tzáahuati'ira'a jín urar'en seijre'e í ta tzajta'a. Tiché'e taxiéehua jemin ajteáxiire te'ijna jime'e tej tiyen rá'atzaahuate'e ti ayén tí'ayajna ti a'ín Dios r'i'í titaatá'asin a'ijna jime'e ti a'ín Ciríistu'u ari taaté'iraxi í taxiéjniu'uca jetze tej ti caí ché'e ra'utamua'aree í tamua'atzíira'a jetze a'ijna ti a'ij pua'a 'een. Nain pu jín icu, taaté'iraxi í ta jetze.

²³ Tiché'e tiyen te'ijna jín te'utáviicua'i tej teuj tiyen té'atzaahuate'e a'ij tej teri tihua'utá'ixaa í teite a'ijna jime'e í tej rachú'eve'e. Ché'e caí tí'itíj ayén ca'aníjra'a tatá'acare'en tej ti caí ché'e té'atzaahuate'e í Ciríistu'u, a'iné a'í pu caí ja'anáj tí'itíj jín até'tízeara ti runiuuca jín te'ataújratziiri'í ítejmi jemi. ²⁴ Tiché'e tiyen huárini tej ti ca'aníjra'a huatá'ta'an seij teajta seij tej ti huátaxe'eve'en, teajta tiyen huárini ti x'epi'ín jime'e.

²⁵ Tiché'e caí raxiéehua tej tiyen caí ché'e e'etítase'irihua'an a'ij mej tí'íjri're í seica, sino tiché'e jaítze'e ca'aníjra'a huatá'ta'an tej ti tiyen r'i'í tí'ihuátaxe'eve'en tetíj ta'ihuamua'a te'ijna jime'e ti ayén titá'amitiejte'e ti a'ájna xicáara'an jetze ari teja'ur'é'enejsin.

Mej nu'u caí ché'e a'ij pua'a tí'itíjcha'íi

²⁶⁻²⁷ Mí ajta, ti pua'a tiyen taxi'evi'ira'a jín teuj tiyen a'ij pua'a tí'itítacha'íi tetí'ij teri ráamua'areeri'í a'ij ti tirá'axa a'ijna jetze í yu'uxari ti tzáahuati'ira'a jín té'axa, capu ché'e tí'itaci'ítí seij í muai'ivéjri í ti jín Dios titaatá'uuni'í, sino a'í pu'u xaa ayén tí'itaci'ítí a'ijna ti tzi'íni'íre'e, ti a'ín Dios puajtzi jín taatá'asin. Huápi'í pu puajtzi jín hua'utá'asin a'ímej í mej rájcha'íire'e. Ayeé pu a'ijna jín huá'aruuren tíj tajj ti nain jín tí'ita'iraca a'ijna jime'e ti huápi'í niu'ucami'í.

²⁸ Jíme'en a'ijna í niuucari ti ra'utéyu'uxaca'a a'ijna í Moisés teecan, ti pua'a hua'apua, na'ari hua'íca metí'iseíracaa'a ti ja'atí ayén tí'itíj jín auteájturaa a'ijna jemi í niuucari í mej jín tí'ajta, ti pua'a miyen raataxáj yee a'í pu tí'itíj jín auteájturaa, camu ché'e rá'ancu'uvajxi'ísin, sino méjje'ícatan. ²⁹ Ajta jaítze'e pu a'ij pua'a tí'iraci'ítí a'ijna í ja'ati ti pua'a mé rúurieni a'ijna ti yaujra'an pú'een í Dios. Jéihua pu huápi'í jaítze'e puajtzi jín tiraatá'asin a'ijna jime'e ti a'ijna í ja'ati ayén raatéxiehuataca'a a'ijna í xúure'e ti jín raax'íepi'íntare a'ijna í niuucari ti jín Dios te'ataújratziiri'í, ti ajta jín Dios ru'iráavi'ítí. A'ij pu ajta jín raataniú'ucaste a'ijna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

³⁰ Ayeé pu té'eme, a'iné tu'uri ramua'ate a'ijna ti ayén raataxájtaca'a tíjín: "Ayeé pu tí'ineci'ícipua ineetzi nej ni puajtzi raatá'an ne'ijna í ja'ati." Ajta ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín: "Tavastara'a pu huá'axijte'en í ruteítestemua'a."

³¹ Jee xaa ne'u, jéihua pu huápi'í tzi'íni'íre'e ti Dios ti lí'irúuri ayén ra'uxijte'en seij ti a'ij pua'a tí'itíjcha'íi í jemin.

Ruxe'eve'e mej nu'u te'utáviicua'í

³² Setá'aj ra'utamua'aree a'ij ti éeni'ici'e seijre'eca'a a'ájna'ímua, setí'ij amuacáí ra'ancuré'a se'ijna í tavastara'a. Aj xu si te'utáviicua'íri'í se'ijna í sej jín huáviicua'íre. Jéihua xu rajpuajtzi'aca'a. ³³ A'ájna'ímua ne'u mú miyen amá'uxiehuari'íri'í, metí'iseíracaa'a í teite. Majta, a'ij mú pua'a amuáaru. A'ájna'ímua ne'u, mú'een xu seajta ca'aníjra'a hua'utá'a a'ímej í seica, í mej miyen che'atá mena'a rajpuajtzi'aca'a, a'iné naími'í xu ru'ihuamua'a pú'een.

³⁴ Mú'een xu huá'ancu'uvajxi a'ímej í mej aiteánami'ihuaca'a. Seajta siyen se'ijna jín huataújtemua'ave temua'a naa matí'ij miyen tejamuá'ari'íri'í í sej tí'íjcha'íica'a. Ayeé xu 'een jín siyen huataújtemua'ave, a'iné xu'uri ramua'areereca'a rujímua'a sej siyen tí'íjcha'íi í Dios jemi se'ijna ti tejá'amua'a ti jaítze'e r'í'en, ti ajta ayén seíre'e a'ame tíj na'a rusén jime'e.

³⁵ A'ij pu jín, caxu yá'ujjpuan í sej a'ujca'anéecan jín rachú'eve'e, a'iné jéihua pu huápi'í tejá'amuaci'ítí a'ijna jime'e sej siyen te'utáviicua'íri'í. ³⁶ Jee xaa ne'u, ayéé pu ruxe'eve'e sej siyen te'utáviicua'í, sej si seajta siyen huárini a'ij ti a'ín tí'íjxe'eve'e ti í ayén tejamuáaci'ítí a'ijna í ti jín Dios te'ataújratziiri'í mú'ejmi jemi.

³⁷ Ayeé pu'u na'a, a'iné capu a'atzu á'ateeri a'ij ti té'eyu'usi'í tíjín: A'ijna ti yé uv'é'enejsin,

a'í pu xaa huataseíjre'esin.

Capu ché'e á'ateeri.

³⁸ Ajta a'ín ti r'í'éene'ecán jín huateájturaa ineetzi jemi,

a'í pu a'ijna jín ruuri a'ame

a'ijna jime'e ti té'atzaahuate'e.

Mí ajta, ti pua'a a'ín caújxieehuaata,

capu a'atzu na'aranáache a'ame yú ne tzajta'a.

³⁹ Mí teajta iteen, catu huá'a jetze ajtème'ecan í mej miyen caújxíeehuataca, a'íme í tí Dios hua'antipua'ajte'esin. Catu xaa ne'u, sino teen tu huá'a jetze ajtème'ecan í mej té'atzaahuat'e, a'íme í tí Dios hua'irátuaasin tíj na'a rusén jime'e.

11

A'íme í mej té'antzaahua

¹ Ayeé pu tí'een tej tiyen té'atzaahuat'e, a'íj tu jín tiyen ramua'aree ti ayén té'eme a'íjna í tej jín tí'ichu'eve'e. A'íj tu ajta jín ramua'aree ti ayén tí'ayajna í tej caí rasise'í. ² A'íjna jín mej té'antzaahua a'íme í mej mejmí'í seijre'eca'a í tavaújsumua'aci'í, a'íj pu jín Dios ayén rí'í tíhua'utéxajtac'a'a.

³ A'íjna jín tej té'atzaahuat'e, a'íj pu jín ayén titá'amitiejte'e ti naíjmi'í tíj na'a jíji ti tí'iseijre'e, ayée pu 'een jín huataseijre a'íjna jime'e ti caí seijre'eca'a, a'iné Dios pu ayén raataxájtaca'a.

⁴ A'íjna jín ti ayén té'antzaahua a'íjna í Abel teecan, a'íj pu jín ayén tiu'utámua'ívejtaca'a í Dios jemi tí'ítíj jime'e tí jaítze'e rí'éene'ecán jín seijre'eca'a í Dios jemi caí a'íjna ti jín tiu'utámua'ívejtaca'a a'íjna í Caín teecan. A'íj pu jín Dios ayén jíme'en tíraataxájtaca'a ti a'ín Abel rí'éene'ecán jín huateájturaa í jemin a'íjna jime'e tí ra'ancuré'a a'íjna ti jín tiu'utámua'ívejtaca'a. Ajta a'ín í Abel, a'íj pu xaa huam'í'í. Mí ajta, aúche'e pu tí'ta'íxaate'e a'íjna jime'e tí té'antzaahua.

⁵ A'íjna jín tí té'antzaahua a'íjna í Enóc, a'íj pu jín Dios ayén ya'uví'ítí tu ta japua tí ij caí ráaci'ítí tí huámí'ini. Majta í seica, camu mé'le yá'uteu a'íjna jime'e tí Dios ya'uví'ítí. Ayeé mú jíme'en tiu'utaxájtaca'a tí nu'u ra'aránajcheca'a í Dios a'íj tí tí'ti'ítíjcha'íica'a. ⁶ Ajta tí pua'a ja'atí caí té'atzaahuat'e, capu a'atzu rí'írí tí a'ín ja'atí ayén huárini a'íj tí tíra'aránajche í Dios.

Ayeé pu tí'een, a'iné tí pua'a ja'atí ayén raxí'eve'e tí vejlí'í ajteáxiire í Dios jemi, amuacáí pu ayén ruxe'eve'e tí a'ín ja'atí ayén té'antzaahuat'e'en tí Dios seijre'e, ajta tí a'ín Dios ayén rí'í tíhua'atá'aca a'íjmej í mej a'ujca'anéecan jín rahuauhuau.

⁷ A'íj pu ajta té'antzaahua a'íjna í Noé teecan. A'íj pu jín, tí'íj Dios ayén tíraatániu'uche a'íjna jime'e tí nu'u ayén teja'uré'enejsin, aj pu'í a'ín Noé rá'antzaahua, ajta a'íjen raatáaahuaca'a a'íjna í canuuhua'a tí ve'éé, tí'íj ajta jín hua'utévai í rutefestemua'a mej mí caí huácu'í'ini. Ayeé pu a'íjna jín huaríj, a'íj pu hua'utá'a a'íjmej í mej íijen japuan seijre'eca'a í chaanaca mej ráamua'aree mej caí xí'epí'in ríjcaa í Dios jemi. A'íj pu jín, ayée pu tíraaci'í a'íjna í Noé teecan tí'íj ayén rí'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi a'íjna jime'e tí té'antzaahua.

⁸ Ayeé pu che'atá na'a té'antzaahua a'íjna í Abraham teecan. A'íj pu jín ayén ra'ará'astijre tí'íj Dios ayén raata'íteca'a tí a'uun á'ura'ani a'ujna a'u tí yé'eci'ítí. A'íj pu jín, a'ín caí ramua'areereca'a a'u tí á'ume, a'íj pu a'uun á'uraa. ⁹ A'íjna jime'e tí té'antzaahua, a'íj pu á'ucatií a'u tí caí é'eme'ecan, a'íjna seíj chuéjra'a japua tí jíme'en Dios ayén te'ataújratziiri'í tí ayén yé'eci'ítí. A'u'u pu á'ucatií navíj chí'ira'a jete a'íjna jamuan í Isaac teecan, ajta a'íjna í Jacobo teecan, í tí huá'a jemi Dios ayén che'atá na'a a'íjna jín te'ataújratziiri'í tí ayén tíhua'uci'ítí tíj ajta tí'íjci'ítí a'íjna í Abraham teecan.

¹⁰ A'íj pu jín ayén huaríj a'iné ayée pu tí'íjchu'eve'eca'a tí a'uun a'uteárute a'ájna chajta'a tí caí ja'atí ja'anáj raté'uuna a'íjna jime'e tí Dios ruseíj ráásiimua'a a'íj tí seíire'e a'ame, ajta rá'ajtaahuaca'a.

¹¹ A'íjna jime'e tí té'antzaahua a'íjna í Sara teecan, a'íj pu jín Dios ayén tíraatá'a tí ayén pa'ari'í huataseijre'en í jetzen, capu amín a'íj tí ari huápí'í ucaristaca'a. Ayeé pu a'íjna jín ayén tíraaci'í a'íjna jime'e tí ayén tírá'amitiejte'eca'a tí a'ín Dios ayén araúrastejsin a'íjna jime'e í tí jín te'ataújratziiri'í. ¹² A'íj mú jín miyen airáane mu'íití me'íjna jetze seíj tí ari á'ame'erejca'a. Ayeé mú mu'íití huataseíjre í yaújmua'ame'en matíj mena'a pua'amé í xu'ura'ave í mej júte'le é'seijre'e, nusu matíj majta miyen ará'aseca'a tíj í sej tí a'uun é'ejca a'u tí e'eve'e'ástime í jaj tí ve'éé. Ayeé mú mu'íicáa tí caí rí'írí tí ja'atí hua'uté'ítien.

¹³ Naími'í a'íme mej caí xí ra'ancuré'aca'a me'íjna tí jín Dios te'ataújratziiri'í a'íjna jime'e mej té'antzaahua, a'íj mú huácu'í'í. Cu xíee mu'uri a'imua' raseíra, majta a'imua' a'uté'uu maraatatejúte me'íjna tí tíhua'aci'ítí a'íjna jime'e mej té'antzaahua. Ayeé mú me'íjna jín huaríj, ayée mú majta me'íjna jín tíraataxájtaca'a yee mej caí huá'a jetze ajtème'ecantaca'a a'íjmej í mej íijen huachéjme chaanaca japua, majta ca'aníjra'a jín u e'eráaci í ruche.

¹⁴ Ajta, tí pua'a miyen tí'ixajta í teite matíj a'íme, ayée pu huataújmu'a'a a'íjna í mej miyen tí'ixa tíjín mu'uri seíj chuéjra'a úhuuauamen a'u mej a'uté'en. ¹⁵ Ajta a'íjna í seíj chuéjra'a í mej nu'u rúhuuauamen, capu a'ájna pítejá'arici a'u mej u e'eráaci, a'iné tí pua'a miyen

ra'utámua'aréerejche'e me'l'jna í chuéjra'a í mej japuan e'eráaci, ayée pu r'i'irístaca'a mej huaré'eci'nejche'e.

¹⁶ Mí majta a'íime, mu'uri miyen raxí'eve'eca'a mej a'uun a'ut'élen seij chuéjra'a japua ti jaítze'e r'íen. Ayee pu huataújmu'a'a a'j'na í niuucari t'jín seij chuéjra'a mú úhuuamen ti ta japua é'seijeire'e. A'j' pu jín, capu ratévi'iraste'e í Dios mej miyen raatámua'ati t'jín huá'a Dios pu pú'een, a'iné a'íi pu ari r'íi ráaruu seij chajta'a a'u mej a'uteáturan t'j' na'a rusén jime'e.

¹⁷⁻¹⁸ A'j'na jime'e ti té'antzaahua a'j'na í Abraham teecan, a'j' pu jín t'íj Dios ayén raatéseej, a'íi pu raatámua'i'ivajtac'a'a í ruyauj a'j'na í Isaac teecan. A'j'na í ja'ati ti ra'ancuré'a a'j'na ti jín te'ataújratziiri'í í Dios, a'íi pu ajta ayén titaúura'acare'e ti raatámua'i'ivajta í ruyauj ti seij na'a pú'een, ti ajta jime'en Dios ayén raataxájtaca'a t'jín: "Naími'í í mej a'íranéjsin mú'eetzi jetze, ayée mú raatámua'atzi t'jín huá'aya'upua pu pú'een a'j'na í Isaac."

¹⁹ A'j' pu jín ayén tirá'amitiejte'eca'a a'j'na í Abraham ti a'íin Dios raayí'itihua'a ti hua'ajjájpuan a'íimej í tetea í mej meri huácuii. Ajta, t'íj Dios ayén raatátui í yaujra'an, ayée pu tiraatámietje te ti a'íin Isaac a'itá'raa huá'a tzajta'a í mej meri huácuii.

²⁰ A'j'na jín ti mé'e ajta té'antzaahua, a'j'na í Isaac teecan, a'j' pu jín ayén rájhua'viiri'í í Dios ti a'íin r'íi tihua'uteájtuaani mejca'ihuá'ye'e í yaújmu'a'ame'en a'j'na í Jacobo teecan, ajta a'j'na í Esaú teecan.

²¹ A'j'na jime'e ti té'antzaahua a'j'na í Jacobo teecan, a'j' pu jín t'íj ari á'ame'erejca'a, aicaújtata japuan í ru'ítzj, r'íi tihua'uteájtuaa seij ajta seij í yaújmu'a'ame'en a'j'na í José teecan. A'íi pu ajta raná'amiche'e í Dios.

²² A'j'na jime'e ti té'antzaahua a'j'na í José teecan, a'j' pu jín, t'íj ari vástacira'itaca'a, ayée pu tihua'utá'ixaa a'j'na jime'e mej nu'u miyen huíráaju'un a'íime í mej Israél jetze ajtémecantaca'a mej mi seij chuéjra'a japua a'ut'élen. Ajta pu ayén tihua'uta'a'j' a'u mej té'e'evá'anán í t'í'icariira'an.

²³ A'j'na jime'e mej té'antzaahua í vaújsimua'ame'en a'j'na í Moisés teecan, a'j' pu jín, t'íj huanú'ihuaca'a, a'íi mú raaté'avaataca'a huaíca máxcira'í jime'e a'iné ayée pu tihua'amitiejte'eca'a ti naa seijre'eca'a a'j'na í pa'ari'í. Majta, camu raatátziin a'j'na í ti jín tiu'uta'ajjtaca'a a'j'na í rey mej nu'u huá'ucui'ini í t'í'iri'í mej tetea.

²⁴ A'j'na jime'e ti té'antzaahua a'j'na í Moisés teecan, t'íj ari vástaca'a, capu huataúra'a mej miyen raatámua'ati t'jín yaujra'an pu pú'een a'j'na í 'íta'a í rey ti rape'eri. ²⁵ Ayee pu tiraax'í'epi'intare ti ayén rajpuai'itzi á'ara'ani a'íimej jamuan í mej teitestemua'ame'en pú'een í Dios. Ajta, capu a'atzu ra'aránajcheca'a ti ayén a'atzu á'ateevi'ín huataújtemua'ave'en a'j'na jime'e ti ayén huárini a'j'na ti a'ij pua'a 'een í Dios jemi.

²⁶ Ayee pu tirá'amitiejte'eca'a ti ayén jaítze'e ratéva'iri mej miyen tirá'uxieehuari'í Cirístu'u jetze me'ecan caí ti ayén tiratéva'iri t'j' na'a ti huá'p'íi t'í'ijnajche í mej t'í'ijcha'íi a'íime í mej t'í'ajjtaca'a a'ujna u Egipto. Ayee pu 'een jín ayén rachú'eve'eca'a a'j'na ti t'í'iraci'ití í Dios jemi.

²⁷ A'j'na jime'e ti té'antzaahua, a'uun pu e'erájraa u Egipto. Ajta, capu raatátziin ti pua'a jeíhua huá'p'íi huataniú'ucan a'j'na í rey, sino temua'a pu te'utá'viicua'iri'í. Cu xiee ti cuj a'ímuá' raseíreca'a a'j'na í Dios ti caí seijre'e.

²⁸ A'j'na jime'e ti té'antzaahua, a'j' pu jín ayén te'ará'aste a'j'na xicáara'an ti jetzen Dios tihua'utá'uuni'í. Ayee pu 'een jín ra'ajtépitijraxi xúure'e jime'e ti i caí ayén tihua'uci'ití a'j'na ti huá'acui'ini a'íimej í mej anaát'ee huanúnu'ihuaca'a.

²⁹ A'j'na jime'e mej té'antzaahua í teite, a'j' mú jín miyen anticaj í jaj japua ti ve'ée ti ayén téja'arajtehuaa t'jín Jaj ti Pa'u. Ayee mú japuan anticaj t'j' chuej ti huá'chi. Mí majta, a'íime í mej Egipto é'eme'ecantaca'a, mat'íj miyen raataxí'eve mej miyen che'atá mena'a huárini, mat'íj mí auujámj.

³⁰ A'j'na jime'e mej té'antzaahua í mej Israél jetze ajtémecantaca'a, a'j' pu jín mat'íj meri aráhua'apua xicaj pua'amé ataújnajcheca'a a'ujna chajta'a, aj pul'í á'avatzi í jaxu'u í ti jín ré'enami'ihuaca'a a'ujna chajta'a, u Jericó.

³¹ A'j'na jime'e ti té'antzaahua a'j'na í Rahab teecan, a'j'na í 'íta'a ti huá'ajjive'eca'a mej mí jamuan jil'ipite'e, a'iné a'íi pu temua'a naa hua'ancuré'evi'ití a'íimej í mej miyen te'uhuaré'ixi'ere'en í chajta'a, a'j' pu jín caí huam'íi huá'a jamuan í mej caí ra'ará'astijre í Dios.

³² ¿Tí'itájni neajtahua'a amuaatá'ixaate'en? Capu tí'ici'ipe nej niyen tejámuaatá'ixaate'en a'j' mej huará'j a'j'na í Gedeón teecan, ajta a'j'na í Barac teecan, ajta a'j'na í Sansón teecan, ajta a'j'na í Jefté teecan, ajta a'j'na í David teecan, ajta a'j'na í Samuel teecan, majta a'íime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a.

³³ Ayee mú hua'utémua'ití a'íimej í mej títetaté'eca'a í rey jime'e seij chuéjra'a japua, majta r'íi tiu'uta'ajjtaca'a, majta ra'ancuré'a a'j'na ti jín Dios te'ataújratziiri'í. Majta seica miyen

hua'ancáanaxi huá'ateni'titze'e í muajyéte. Mat'ij mena'a mej miyen huar'ij, ayéé mú me'íjna jín huar'ij a'íjna jime'e mej té'antzaahua.

³⁴ Majta seica miyen ra'ujé'ica í taij ti ij caí hua'uteátaira, majta seica huataúruu mej mi caí huá'ucui'ini. Ayee pu tihuá'uruu a'ímej í mej caí rucacá'anejca'a. Ca'aníjra'a pu xaa hua'utá'a mej mi miyen huaté'ujca'anen temua'a naa. Mat'ij mi miyen hua'utéemua'iti mat'ij mena'a mej jín huané'use, majta hua'utamuarí a'ímej í xantaaru'u í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecantaca'a. ³⁵ Majta a'íime í 'uuca, ayéé mú majtáhua'a hua'ancuré'evi'iti í ruteftestemua'a í mej majtáhua'a aita'c'ij huá'a tzajta'a í mej meri huácuii.

Majta seica, ayéé mú rajpua'ítzi muá'araa me'íjna jime'e mej caí hua'atá'acare'e mej hua'irájtuaani a'u mej hua'íteána. Ayee mú 'een jín huar'ij me'íjna jime'e mej miyen rachú'eve'eca'a mej majtáhua'a huatarún mej mi me'uun ruuri a'uteáturan seij chuéjra'a japua ti jaitze'e r'én. ³⁶ Majta seica miyen rajpua'ítzi muá'araa me'íjna jime'e mej huá'uxiehuari'iri'i nusu mej hua'utéevaxi na'ari mej hua'anáj'ici'exi cadeena jime'e na'ari mej hua'itéanaxi.

³⁷ Ayee mú majta huá'uruu. Mehua'uteátu'asixi tetej jime'e. Majta já'ita'a hua'utave'ijchixi. Majta huá'ucuii chun jime'e ti rux'í'ejta'a te'ejcamíimjme'e. Ayee mú 'eene'en tí'tíchejca'a me'íjna jime'e í hua'anavij í cáne'axi nusu í hua'anavij í caurasi. Camu a'ij tí'jviicua'iraca'a. Jéihua mú rajpua'ítzica'a. Majta a'ij mú pua'a tihuá'ajcha'íica'a. ³⁸ Camu huatéechi'ica'a: a'u ti na'a mú á'ujujhua'ane'eca'a, a'u ti caí é'e tí'tíitáca'a, majta a'u ti a'ujírime'eca'a. Majta a'úu mú é'echejca'a a'u ti é'eteasta'a, majta me'íjna cuunísta'a, ajta a'u ti na'a ti huacúunimjme'e tíj na'a íiyen chaanaca japua.

Mí majta a'íime, jéihua mú huápi'í jaitze'e tí'ivaire'eca'a í Dios jemi mecaí a'ímej í mej caí huá'axe'eve'eca'a. ³⁹⁻⁴⁰ Dios pu ayén r'í'í tihua'uteájtuaa na'ijmi'ica a'íjna jime'e mej té'antzaahua. Mí majta a'íime, camu xi ra'ancuré'a a'íjna ti jín Dios te'ataúratziiri'í a'íjna jime'e ti Dios ari titaax'í'epi'itari'iri'í itejmi jemi a'íjna ti jaitze'e r'én ti a'ín ayén téjmi jamuan hua'una'íjmire'en a'ímej.

12

A'ij ti ye'í r'í'í tí'tíi'ujcha'íi a'íjna ti Cír'ístu'u jemi seijre'e

¹ A'íné jéihua mú ta jemi huaté'uu í mej tí'iseij, tiché'e tiyen raaté'ixieehua te'íjna jime'e ti ayén tamuarí'eriste'e, tiché'e teajta raatapuá'ajta te'íjna í tej jín até'ítzeaara í Dios jemi, te'íjna ti ja'anáj ti na'a tatéji'iqui. Tiché'e tiyen te'utáviicua'í temua'a naa tej ti x'í'epi'in rijca te'íjna jime'e í ti jín Dios titaajca tej ra'antipuá'ajte'en íiyen chaanaca japua.

² Tiché'e tem'íjna jetze arátaca'anen í Jesús, a'íjna ti amuacáí taatase'írate a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. A'í'í pu ajta ayén taana'íjmire'en í Dios jemi a'íjna jime'e tej tiyen té'antzaahuat'e'en. A'íné a'í'í pu ayén ramua'areereca'a ti ayén tiráaci'iti a'íjna ti jín huataújtumua'ave, a'í'í pu jín ayén rá'uviiicua'iri'í mej rá'utatan í cúruu jetze. Capu jetzen ruxe'eve'eca'a mej miyen me'íjna jín pua'ítzi raatá'an ti ayén ratatévi'ira'aste'eca'a. Ajta jíii, án pu e'ecá'ca tí'irínta'a a'íjna í ípuari a'u ti japuan Dios e'ecá'ca.

³ Setá'aj siyen se'íjna jetze tíu'umua'ati a'ij ti a'ín huar'ij ti ayén te'utáviicua'iri'í temua'a naa a'ímej í mej jéihua huápi'í rájcha'íire'eca'a í Dios jemi. Setá'aj siyen se'íjna jetze ra'utámua'aree sej si caí cua'ana, ti í caí utévatziiin í a'amua tzajta'a. ⁴ Caxuu xi siyen á'aviicua'ire ajta sena'a caí ra'iráaxire í á'amua'axuure'e se'íjna jime'e sej se'íjna jamuan á'aviicua'ire'e tíj na'a ti a'ij pua'a 'een í Dios jemi. ⁵ Seajta siyen ya'uhua'axi se'íjna í niuucari ti jín Dios ayén ca'aníjra'a ámuatá'aca, tíj hua'atáàta ayén tihuá'a'ixaate'e í ruyaujmua'a tíjín:

Niyauj, capej rá'axieehuata

ti tavástara'a ayén tí'imua'ítíii,

capej pajta piyen axieemiste'e

ti pua'a a'ín pua'ítzi muaatá'an.

⁶ Capej xaa ne'u piyen huá'ini,

a'íné tavástara'a pu ayén tí'ira'ítíii

a'íjna ti rax'í'eve'e,

ajta ayén pua'ítzi ratá'aca ja'at'í ti na'a

ti ayén ra'ancuré'evi'iti tíj ruyauj.

⁷ Ruxe'eve'e sej siyen te'utáviicua'í a'íné Dios pu á'amua'ítíii. Ayee pu che'atá na'a á'amuaruure tíj se'í teáata'a ayén huá'aruure í ruyaujmua'a. Ja'at'í ti na'a ti ya'upuá'ara'an pú'een ayén tihuá'ítíii í ruyaujmua'a a'achú mej pua'amé. ⁸ Tí'í pua'a ayén tihuá'uci'iti mat'ij mena'a pua'amé í mej ya'ujmua'ame'en pú'een ti huá'aya'upua ayén tihuá'ítíii, ajta ti pua'a ja'at'í caí ayén tejá'amua'ítíii, a'í'í xu jín caí ya'ujmua'ame'en pú'een, sino a'íime xu pú'een í mej chá'a mena'a huanúnu'ihuaca'a, í mej caí tíya'upua.

⁹ Ajta i'i, naími'i tu tetij tena'a pua'amé tiyen tíya'upuaca'a, teajta tu tiyen huá'astjire'eca'a te'íjna jime'e mej titá'tiitiri'i. A'íj pu jín, jeíhua pu jaitze'e ayén tiraavíjete'e tej tiyen ra'ará'astjire'en te'íjna í tayá'upua tu rusén jín seijre'e, tej ti jemin ruuri tá'ara'ani. ¹⁰ A'íime í tayá'upua, ayée mú a'atzu mena'a a'ateevi'i miyen titaatá'tiitiri'i a'íj ti tihua'aránajcheca'a.

Mí ajta a'íin Dios, ayée pu 'een jín ayén tí'lita'tiitíi ti ij r'í'i táaruuren, tej ti tiyen urarí'ene'acan jín huateáturan tíj ajta a'íjna. ¹¹ Jee xaa, capu naa tiu'ase ti pua'a auj tí'lita'tiitira, sino teen tu rajpuajítzi. Mí ajta, tí'íj ajtahua'a r'í'i titaatépua'ajte'en tej ti r'í'i tí'itacha'íí tá'ara'ani te'íjna jime'e ti ayén titaatá'tiitiri'i a'íjna jime'e í tej rajpuajítzica'a.

Mej nu'u caí tí'itíj jín auteáturan

¹² A'íj pu jín, setá'aj huateújca'anen. Caxu siyen seijre'e tíj ja'atí ti ruxiéemiste'e, ti caí ruca'ané í rumuájca'a jetze, ajta rutunúj jetze. ¹³ Setá'aj r'í'i huaújrúuren nain jime'e sej si temua'a naa titeejú'un í Dios jemi, sej si caí ché'e a'íj pua'a huatúzuna'iche'en, sino sej si huarún temua'a naa. ¹⁴ Setá'aj se'íjna jín tiu'utatése'en sej ruxiéehua naa tí'itesejre'e najjmi'ica jemi í tetea. Setá'aj seajta sej siyen ri'éene'ecán jín huateáturan í a'amua tzajta'a, a'íné ti pua'a ja'atí caí ayén urarí'ene'e í ru tzajta'a, capu ja'anáj rasejran í tavástarara'a.

¹⁵ Caxu raatá'acare'en ti sej mú'een ayén tí'itíj jín auteáturan ti ij caí ché'e Dios ayén r'í'i tiraatá'an. R'í'i xu'u mú'een ti caí ayén huatasejre'en mú'ejmi jemi ja'atí ti ayén seicié á'amuaruuren ti ij ayén tejamua'ítziite'en, ti ajta ayén ca'aníjra'a hua'utá'an jeíhua í teite mej mí miyen tí'itíj jín auté'itzen í Dios jemi.

¹⁶ R'í'i xu'u seajta, tí'íj caí ja'atí ayén tiú'ujxana'acira'ate na'ari raatéxieehua a'íjna ti Dios raateájtuuaa ítejmi jemi tíj a'íjna í Esaú. A'íi pu ayén ráatuua a'íjna ti raci'itíche'en, ti á'are'ara'an pu'éene'e a'íjna jime'e ti Israél jetze ajtémecan. A'íi pu ajta a'íin pu'éene'e ti amuacáí huanú'ihuaca'a. Ajta ayée pu 'een jín ráatuua a'íjna jime'e ti huatá'icuataca'a.

¹⁷ Seajta seri ramua'aree a'íj ti te'irájraa. Tí'íj ajtahua'a ayén raataxí'eve ti ayén tí'iraci'iti a'íjna ti jín Dios ayén r'í'i tiraateájtuuaani, ayée pu raar'éiteca'a a'íjna í ya'upuáara'an. Capu ché'e huatári'iristareca'a ti caújxiehuata. Capu amín a'íj ti ajta ruyeine rájhuaa.

A'íjna í jiri, í Sinaí, ajta í seij í Sión

¹⁸ Ajta, caxu siyen che'etá sena'a ajteáxiireca'a í Dios jemi matíj a'íime í mej me'uun a'atanéj jiri jetze a'u ti caí hua'utá'a mej japuan á'ujujhua'ane'en, a'u ti jetzen jeíhua á'ataaca'a, a'u ti a'utíca'aca'a. Huápi'i pu xaa huatíca'aca'a, ajta jé'ecan mú viyeca'a japuutzari jime'e. ¹⁹ Ajta ayén ja'atí ucájijhuaca'a trompeeta jetze. Aj pu í seij ayén tiu'utaxájtaca'a. Huápi'i pu tziáni'ire'eca'a í ti namuajre'eca'a. A'íj mú jín miyen tirájhuaaviiri'í í teite ti a'íin caí ché'e ayén tihuá'a'ixaate'e.

²⁰ Aye'e mú huaríj a'íné camu a'atzu rá'aviicua'ireca'a me'íjna ti ayén tíhua'uta'ájí tíjín: "Tí pua'a tí'itíj ayén japuan á'uche'ecane'en í jiri, capu amín a'íj tí'itíj ti pírici, setá'aj siyen raateátu'asixi'in tetej jime'e." ²¹ Jee xaa ne'u, huápi'i pu tziánisi'i seijre'eca'a í ti raasej a'íjna í Moisés teecan. A'íj pu jín ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín: "Né'nvivej ne'íjna jime'e nej tí'itziine'e."

²² Mí ajta, caxu siyen se'újna ajteáxiireca'a, sino seij xu'u jetze, a'íjna í jiri ti ayén téja'arátjehuuaa tíjín Sión, a'u ti é'eseijre'e a'íjna í chajta'a u'í á'uca í Dios ti ruuri, a'ujna u Jerusalén ti júte'e é'eseijre'e. A'u'u mú majta e'etiújseire mu'ití í mej ta japua tí'ivaire'e mej mí me'újna tiú'uyesten. Majta ayée mú pua'amé ti caí r'í'iri ti ja'atí ayén hua'uté'itien a'achú mej ará'ase.

²³ Mú'een xu seajta huá'a jamuan ajteáxiireca'a í mej miyen e'etiújseire me'íjna jime'e ti ayén che'atá tihuá'aci'iti tíj ayén tiráaci'iti a'íjna í yaujra'an ti amuacáí huanú'ihuaca'a. A'íi mú majta meri á'ayu'usi'í me'újna u ta japua. Seajta mú'een, ayée xu jemin ajteáxiireca'a se'íjna jemi ti huá'axijte'e í teite. A'ii pu a'íin pú'een í Dios ti najjmi'ica tí'ajjte'e.

Mú'een xu seajta huá'a jamuan e'etiújseij í huá'axiejniu'uca a'íime í tetea í mej urarí'ene'acan jín huateájtuuaa í Dios jemi, a'íime ti ajta Dios hua'unaíjmire.

²⁴ Xu'uri seajta ajteáxiireca'a se'íjna jemi í Jesús, a'íjna ti ayén raaxí'epi'intare a'íjna jime'e í niuucari ti jaitze'e r'í'en, ti ajtahua'a jín te'ataújratziiri'í í Dios. Ajta a'íin í xúure'ara'an ti a'íin ra'iráaxire, jaitze'e pu ri'éene'ecán jín seijre'e í Dios jemi caí í ti Abel teecan ya'urie, a'íné a'íjna í ti Jesús ayén ra'iráaxire, a'ii pu a'íin pú'een í ti jín Dios r'í'i titaatá'a ítejmi.

²⁵ R'í'i xu'u mú'een, sej si caí siyen raatéxieehua se'íjna ti tejá'amua'ixaate'e. Jee xaa ne'u, camu huateújvai a'imej matí'íj raatéxieehuataca'a a'íjna ti íiyeen chaanaca japua tihua'utáj. A'íj pu jín, capu a'atzu a'íj huatári'iristari tej tiyen huatétavaire'en ti pua'a tiyen raatéxieehua te'íjna ti ayén tí'tajtee ti júte'e é'eseijre'e.

²⁶ A'ajná'ímua, a'íi pu raatáruureajxi í chaanaca tí'íj tiu'utaxájtaca'a. Mí ajta jii, pu'uri ajtahua'a ayén te'ataújratziiri'í tíjín: "Neajtahua'a nu niyen raatáruureajxi'isin ne'íjna í chaanaca, neajta najjmi'í tíj na'a ti é'eseijre'e u ta japua." ²⁷ A'íjna í niuucari ti jime'en yee "neajtahua'a nu raatáruureajxi'isin", ayée pu huataújmua'a ti amuacáí raatáruureajxi'isin tíj

na'a ti tiú'utaavijhuaca'a. Aj pu'i ti'ti'ú'asin ti ij ayén huatéaturan a'fjna ti cáí ri'í'ri ti ja'atí ayén raatáruureajxi'in.

²⁸⁻²⁹ A'íj pu jín, tiché'e tel'fjna jín huatátatemua'ave'en tel'fjna jime'e ti ayén tí'titaci'iti tej te'uun a'uteaturan se'j chuéjra'a japua ti cáí ja'atí raayí'iti ti raatáruureajxi'in. A'íj pu jín, tiché'e teajta tiyen raná'amiche'en tel'fjna í Dios a'íj ti tira'aránanajche. Tiché'e tiyen rátziiine'e ra'ará'astijre'en, a'iné a'fjna í Dios í tej rana'amiche, ayée pu 'een t'j taj ti nain tí'ta'iraca.

13

A'ij tej nu'u tiyen huáriní

¹ Setá'aj seuj huaújxe'leve'en t'j ru'ihuaamua'a. ² Caxu yá'uhua'anan sej temua'a naa hua'ancuré'evl'itin í ta'ihuaamua'a í sej cáí huá'amujte a'iné mat'í'ij seica miyen huar'íj, ayée pu tel'irájraa mej cáí ramua'areereca'a miyen hua'ancuré'evl'iti a'fmej í mej ta japua tí'ivaire'eca'a.

³ Setá'aj hua'utámua'aree se'fmej í mej aiteánami'i yee cumu mú'een xu seajta huá'a jamuan aiteánami'i. Setá'aj seajta hua'utámua'aree se'fmej í mej a'íj pua'a huá'aruure a'iné naími'i tu se'j tena'a jetze ajtème'ecan.

⁴ Miché'e naími'i miyen tí'imujca ti lí'ixi'epi'in mej huanéjne'iche í teite. Caxu hua'atá'acare'en mej miyen tí'ixana'acire'e í mej meri néjne'iche a'iné Dios pu xaa huá'axijte'en a'fmej í mej a'íj pua'a tí'ti'újcha'íi, majta a'fmej í mej tí'ixana'acire'e.

⁵ Caxu siyen huataúra'an sej siyen jaítze'e raxí'eve'e í tumin secaí máaj tí'iti. Setá'aj siyen se'fjna jín huataújtemua'ave'en se'fjna jime'e sej caj tí'íjcha'íi, a'iné ayée pu tiu'utaxájtaca'a a'fjna í tavástara'a t'jín: "Canu ja'anáj mé mú jaúujisin. Canu neajta ja'anáj mú ja'uhuá'axijsin." ⁶ A'íj pu jín, ri'í'ri tej tiyen taxíéehua tiu'utaxáj yee:

Tavástara'a pu nevaire'e,

a'íj nu jín cáí tí'tziine'e

a'íj mej neruuren í teite.

⁷ Setá'aj hua'utámua'aree a'fmej teteca, í mej tejamaú'itiiiri'i me'fjna jime'e í niuucari ti Dios jetze a'uvé'emej. Setá'aj se'fjna jetze tiú'umua'ati a'íj ti huá'a jemi tel'irájraa sej si siyen che'atá sena'a ra'ará'astijre'eca'a í Jesús mat'íj a'fime.

⁸ Ajta a'fín í Jesús ti ajta Ciri'istu'u pú'een, ayée pu che'atá seijre'e íjii, t'j ajta seijre'eca'a jécua imuá, t'j ajta ayén seíre'e a'ame t'j na'a rusén jime'e. ⁹ Caxu huataúra'an ti ja'atí ayén amuaacuanamuan a'fjna jime'e í niuucari mej ché'e mena'a jín tejá'amua'itiií ti seicié huataújma'a a'íj tej tejamaú'itiiiri'i iteen. Mí seajta mú'een, setá'aj siyen huatéujca'anen í ru tzajta'a se'fjna jime'e ti Dios tí'it'íj jín ri'í'í tejamaaatá'a. Capu a'atzu a'íj tí'iri'iri sej se'fjna jín sej huatéujca'anen í ru tzajta'a se'fjna jime'e í ye'irá ti ayén tihuá'ajte'e tí'ti'íj cua'ira mej ráacua'ani. Capu a'atzu hua'utévai a'fmej í mej me'fjna jín ra'ará'astijre.

¹⁰ Ajta ayée pu Dios huatéajtuaa itejmi jemi í mej japuan tí'imua'i'ivajtaca ti jime'en cáí ayén hua'atá'aca mej jetzen tiú'ucua'ani a'fmej í mej me'uun tí'ivaire'e í inaamua jete.

¹¹ Ayee pu che'atá na'a tiráruu a'fjna í Jesús t'j ajta a'fín ti ve'ecán jín tí'ti'íjvee í Dios jemi ayén huá'aruurejca'a a'fmej í ye'emuaate í mej hua'utámua'i'ivajtaca'a me'fjna jetze me'ecan í mej jín auteájturaa í Dios jemi í teite. T'íj ari huá'ucuii, aj pu'i a'uun raatétuacare'e í hua'axuure'e a'ujna inaamua jete. Ajta í huá'a hua'ira'a, a'íi pu a'uun raatétuacare'e á pua'acé a'u mej a'uchéjme'ecaa í teite, ti ij a'uun raateátiira.

¹² Ajta a'fín Jesús, ayée pu che'atá na'a tirajpua'íjtica'a á pua'acé í chajta'a jetze ti ij ayén ri'éne'ecán jín hua'iraví'itin í ruteístemua'a a'fjna jime'e ti ra'iráaxire í ruxuure'e. ¹³ A'íj pu jín, tiché'e tiyen jemin ajteáxiire á pua'acé a'u tej tejmi'i a'uchéjme'ecaa tej ti tiyen che'atá tena'a te'utáviicua'i tel'fjna jime'e ti tiu'utévi'iraste'e t'j ajta a'fín te'utáviicua'iri'i.

¹⁴ Ayej xaa ne'u ayén tiraav'ijte'e a'iné capu ayén raateájtuaa itejmi jemi chajta'a ti iyen seijre'e chaanaca japua ti á'ateevi'in sino teuche'e tu ráahuusin tel'fjna ti ayén auj huatase'ijre'esin. ¹⁵ A'iné Jesús pu ayén ta japua huaniú, tiché'e tiyen ja'anáj ti na'a niuucajtze'en ri'í'í tiraateájtuaani í Dios jemi. A'íi pu a'fín pú'een í tej jín tí'imua'i'ivajtaca, a'fjna í niuucari í tej jín huatátatemua'ave'en, í tej teajta jín ra'utámua'aree. ¹⁶ Caxu yá'uhua'anan sej siyen ri'jca se'fjna ti lí'ixi'epi'in, seajta siyen tihuá'utévaire'en í seica se'fjna jime'e í sej tí'íjcha'íi, a'iné temua'a pu ra'aránanajche í Dios sej siyen se'fjna jín ri'í'í tiraatá'acare'en a'íj sej rici. T'j siyen tiu'utámua'i'ivejta í Dios jemi.

¹⁷ Setá'aj hua'ará'astijre'en se'fmej í mej miyen antiújma'aree teyujta'a. Setá'aj siyen huáriní a'íj mej tejá'amua'ajte'e, a'iné a'íi mú á'amua'aj'j muá'aye'i me'fjna jime'e sej si siyen ra'ará'astijre'en í Dios. Majta mú miyen ramua'aree ti ayén ruxe'leve'e mej raatánamujriste'en í Dios a'íj mej tí'it'íj jín huar'íj. Miché'e miyen ruxíéehua tejamaaatá'itiií, a'iné capu a'atzu a'íj tejámuatéva'iri ti pua'a miyen huataújxiemiste'en me'fjna jime'e sej muári'eri hua'atá'aca.

A'ijna ti jín ra'antipua'ajte

¹⁸ Ayee pu titá'amitiejte'e yú tatzajta'a tej nain jín x'epi'in rici, teajta tiyen tí'ijxe'eve'e tej tiyen huárini a'ij ti tiraavíjte'e. A'ij xu jín, setá'aj seuj rahuaviira í Dios jemi ítejmi jime'e. ¹⁹ Neajta nu niyen á'amuajee ca'anín jime'e sej si jaítze'e siyen huárini sej rájhuavii í Dios jemi ti ij ajtahua'a naatá'an nej ca'anacan mú'ejmi jemi a'utéveeca.

²⁰⁻²¹ Tiché'e tiyen rí'i tiraatá'acare'en te'ijna í Dios ti r'í'i tu'uhuatépu'a'ajte'en, ti ajta ra'ajjáj huá'a tzajta'a í m'i'ichite a'ijna í tavástara'a a'ijna ti Jesús pú'een. A'íi pu a'ín pú'een ti ayén ve'ecán jín antiújmua'aree a'ijna jime'e ti hua'acha'íi á'ara'ani í rute'festemua'a tíj seij ti huá'a cujta'a huamé'en í cáne'axi. Ayee pu éeni'ici'e seijre'e a'ijna jime'e ti ra'iráaxire í ruxuure'e ti ij ayén raax'epi'intare'en a'ijna í niuucari ti jín Dios te'ataújratiiri'í tíj na'a rusén jime'e.

Ché'e a'ín Dios ayén amuaanaíjmire'en nain jime'e ti x'epi'in 'een sej si siyen huárini a'ij ti a'ín tí'ijxe'eve'e. Ché'e a'ín ayén amuaáaruuren sej si siyen 'eene'en seijre'e a'ij ti tira'aránanajche a'ijna jime'e ti a'ín Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een ayén a'amua japua huaniú. A'ij pu jín, tiché'e tiyen r'í'i tiratá'acare'en tíj na'a rusén jime'e.

²² Ne'ihuaamua'a, ayé'e nu tejá'amuahuvii sej siyen rá'uviicua'í se'ijna í niuucari í nej jín ca'aníjra'a amuatá'aca, a'íné c'ij nu'u caj niyen tejámuaatá'itíiri'í. ²³ Setá'aj ráamua'aree mej meri raatátuaa í ta'ihuaara'a a'ijna í Timoteo. Tí pua'a ca'anacan yé ra'asti, nee nu rá'avi'itin neetzi jamuan, aj nu ni a'umé'e na'ame mú'ejmi jemi tej ti naími'í amuaaséj.

²⁴ Setá'aj hua'utateujte'en a'íme'j í mej nain jín antiújmua'aree mú'ejmi jemi, seajta naíjmi'íca í ti Dios huateúra'ate. Majta a'íme í mej miyun Italia é'eme'ecan, a'íi mú'naíjmi'í yé á'amuateujte'e.

²⁵ Ché'e a'ín Dios r'í'i tejamuaatá'acare'en naíjmi'íca mú'ejmi. Yee pu'u xaa. Ché'e ayén té'ara'ani.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a a'ijna í Santiago

Santiago pu huá'ateujte'e

¹ Inee Santiago, i nej tí'ivaire'e í Dios jemi, neajta ne'ijna í tavástara'a jemi, a'ijna í Jesús ti ajta Ciriistu'u pu'een, ayéé nu ne'ijna jetze tejá'amuateujte'e, mi sej huá'a jetze ajtémecan a'imej í teitejra'a í mej huá'a jetze airaújnejte a'imej í huá'avaujsimua'aci'i í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, seajta mi ti Dios amuaaré'e'itixi a'u ti na'a seíj chuérja'a japua.

Jíme'en í ja'ati ti xaa té'atzaahuat'e, ti ajta naa tirú'umua'aree

² Ti pua'a ayén tejamuáaci'iti tíj na'a a'ijna í sej jín á'aviicua'ire'e, setá'aj siyen tiú'umua'ati ti xí'epi'in 'een, setá'aj seajta se'ijna jín huataújtemua'ave'en.

³ Ayee xu huárini, a'iné xu'uri ramua'aree ti pua'a ayén a'ijna jín amuaáaruuren ti ij Dios ayén amuaatéesej ti pua'a siyen rá'astijre'e nusu secái, a'í pu ajta ayén á'amuaaruuren sej si te'utáviicua'i. ⁴ Setá'aj seajta siyen rí'i ráaruuren sej si nain jín te'utáviicua'i, a'iné set'íj siyen se'ijna jín huarín, ayéé xu nain jín araúrastejsin í Dios jemi, seajta siyen runajmire'en. Capu tí'iti tejamuá'utéturaate'esin.

⁵ Ti pua'a rá'aturaate'e seíj ti ij naa tirú'umua'aree a'ij ti ye'í huárini, ché'e a'ín ayén raatáhuavii í Dios. Ajta a'ín Dios, ayéé pu a'ijna jín raatá'asin, a'iné a'í pu rux'evi'ira'a jín jéihua huápi'i tihua'atá'aca í ruteístemua'a. Ajta, a'í pu caí hua'ajteá'axi'sin.

⁶ Mi ajta, ché'e a'ín í ja'ati ayén a'ijna tiraatáhuavii a'ijna jime'e ti ayén tí'ayajna ti xaa té'atzaahuat'e, icu. Ché'e a'ín caí a'ij mé'e tejé'eti'tiítan, a'iné a'ijna í ja'ati ti xaa a'ij pu pua'a na'a tirá'amítiejte'e, ayéé pu che'atá na'a 'een tíj ajta 'een í jaj ti aujruuréjvee í eeca jime'e.

⁷⁻⁸ Capu a'atzu xí'epi'in mé teú'mua'aree a'ijna í ja'ati a'ijna jime'e ti hua'apuaca jín á'ujca'ane ti ij ayén huárini. Capu a'atzu ayén tirá'amítiejte'e a'ij ti huárini tí'itij jime'e. Ajta ja'ati ti ayén 'een, capu a'atzu ra'ancuré'asin í tavástara'a jemi.

⁹ Ajta a'ín í ta'ihuaara'a ti caí a'ij tí'ijviicua'i, ché'e a'ín a'ijna jín huataújtemua'ave'en a'ijna jime'e ti Dios ayén jéihua huápi'i rí'i tiraatá'asin.

A'í pu tiu'utépu'a'ajte a'ijna ti chíjteaani tí'ijcha'í

¹⁰ Ajta a'ín í ta'ihuaara'a ti ajta chíjteaani pú'een, ché'e a'ín ayén rí'i tiratá'acare'en í Dios a'ijna jime'e ti ayén tiráaci'iti a'ijna ti raatatévi'iraste'esin. A'í pu xaa ayén che'atá na'a tiu'utépu'a'ari tíj ajta a'ijna í xuuxu'u ti tu'upi jetze xuta'a.

¹¹ Jee xaa, tí'ij u e'lijnéen í xicaj, a'í pu 'i a'ín tu'upi ayén huatéhuasin í xicaj jime'e. Ajta a'ín xuuxu'ura'an, a'í pu cávatzijsin. Ayee pu 'i tiu'utépu'a'ari í ti jín naa seijre'eca'a. Ayee pu che'atá na'a tí'ijruuren a'ijna í chíjteaani. A'í pu á'apua'aren nain jime'e ti jéihua huápi'i tí'ijcha'ica'a.

Ti pua'a tí'iti ayén ca'aníjra'a tí'itá'acare'en ti ja'ati a'ij pua'a huárini í Dios jemi

¹² Rí'i pu tiraatá'aca a'ijna í ja'ati ti pua'a ayén rá'aviicua'i a'ijna ti ca'aníjra'a ratá'aca ti ayén huárini ti a'ij pua'a een í Dios jemi, a'iné tí'ij ari ayén te'utáviicua'i a'ijna ti jín raatamuári'eriste, Dios pu ayén tiraatá'asin a'ijna ti ayén raamuá'iti, ti ayén ruurican huateáturan a'u ti Dios é'esejre'e tíj na'a rusén jime'e. Ayee pu a'ijna jín te'ataújratziiri'í í Dios ti ayén hua'utá'asin najjmi'ica a'imej í mej miyen rax'eve'e me'ijna í Dios.

¹³ Ti pua'a ayén ca'aníjra'a tiraatá'aca seíj í ja'ati ti ayén ráaruuren a'ijna ti a'ij pua'a een í Dios jemi, ché'e caí a'ín ayén tiu'utaxáj yee Dios pu ayén ca'aníjra'a raatá'aca tí'ij ayén huárini a'iné capu rí'iri tí Dios ayén ca'aníjra'a raatá'an ti í a'ín ja'ati ayén a'ij pua'a huárini. Jee xaa ne'u, capu ajta a'atzu rí'iri tí ja'ati ayén ca'aníjra'a raatá'an í Dios tí'ij a'ín Dios ayén huárini a'ijna ti a'ij pua'a een. Ajta a'ín í Dios, capu ja'anáj ayén ca'aníjra'a tiraatá'aca í ja'ati tí'ij a'ín ja'ati ayén huárini a'ijna ti a'ij pua'a een.

¹⁴ Mi ajta, ti pua'a ayén ca'aníjra'a raatá'an í ja'ati ti ayén huárini a'ijna ti a'ij pua'a een í Dios jemi, ayéé pu xaa a'ijna jetze á'ujca'ane a'ijna jetze í rux'evi'ira'a ti jetzen airáninei í tzajta'an. A'í pu a'ijna jín á'ujca'ane ti ayén tirá'amítiejte'e ti naa seijre'e a'ijna í tí'iti ti a'ij pua'a een. ¹⁵ Jíme'en pu'u ayén raax'epi'itare ti ayén huárini, aj pu 'i ayén auteáturaasin í Dios jemi. Ajta, ti pua'a ari huataújnajmire'en a'ijna ti a'ij pua'a een í Dios jemi, aj pu 'i mi'ini a'ijna í ja'ati ti a'uté'itzee í Dios jemi.

¹⁶ Ne'ihuaamua'a, mi nej jéihua huápi'i já'amuaxe'eve'e, caxu huataúra'an ti ja'ati tí'iti jín amuaacuanamuan. ¹⁷ Tíj na'a ti xí'epi'in 'een, ti ajta caí tí'iti jín á'atura ti ayén rí'i tejamuáaci'iti ja'anáj ti na'a, a'úu pu é'eme'ecan u ta japua, a'ijna jemi í tej rájya'upua, a'ijna ti nain tiú'utaahuaca'a a'ijna ti ayén tí'itatzave'e ti júte'e é'esejre'e. Mi ajta, a'ijna jemi,

ja'anáj ti na'a pu ayén che'atá na'a tí'iseijre'e itejmi jemi. Capu a'atzu seicié ruruurejca, capu ajta ayén ráaruurejsin tí'ij ayén huatética'are itejmi jemi.

¹⁸ Ruxí'eví'íra'a pu jín, ayén taatá'a tej tiyen huatasejre'en í chaanaca japua a'íjna jime'e ti téjmi jemi raateájtuaa í runiuuca ti tzáahuatí'íra'a jín seijre'e. Ayeé pu 'een jín huaríj tej ti tiyen che'atá tena'a éen'íci'e seijre'e tá'ara'ani tíj ajta a'íjna ti amuacaícan jín huatasejre í eloote í mej majta ratatú'írihua'a mú á'aye'í í Dios jemi.

A'íme í mej rá'astijre'e í niuucari

¹⁹⁻²⁰ A'íj pu jín, setá'aj siyen ráamua'aree a'íj sej ye'í huárini, ne'íhuaamua'a, mi nej já'amua'axe'leve'e. Rí'í xu'ú, sej si ráanamua temua'a naa. Mi seajta, caxu ca'anacan tíhua'utá'íxaate'esin í teite. Caxu seajta ca'anacan huataníniu'ucacu, a'íné capu rí'íri tí ja'ati ayén ráaruuren a'íjna ti xí'epi'ín 'een í Dios jemi ti pua'a ayén niu'ucara'a jín tí'ití'újcha'íi. ²¹ A'íj pu jín, setá'aj siyen raatapuá'ajta nain jime'e ti a'íj pua'a een, ti ajta xána'avisí'í seijre'e. Mi seajta mú'een, setá'aj siyen ruxí'eamíjte'e ra'ancuré'an se'íjna í niuucari ti mú'ejmi jemi huatétuihuaca'a, ti ajta jín Dios ayén raayí'íti ti amua'írájtuaani.

²² Seajta mú'een, caxu siyen sena'a ranamuajra a'íj ti tí'ixa í niuucari sino seajta siyen huárini a'íj ti tejá'amua'ítíi. Na'ari caí, ayéé xu rucuanamuáa xá'aju'lun rují'mua'a a sena'a. ²³ Ayeé pu 'een a'íjna í ja'ati ti caí ayén rici a'íj ti tí'ixa í niuucari sino ayéé na'a rusej ranamuajra. Ayeé pu 'een tíj a'íjna í ja'ati ti rucí'eenime'e sej í 'ájte'ehua jetze. ²⁴ Jíme'en pu'u rusej, aj pu í tíchesin, ajta á'íyen yá'uhua'axíjsin a'íj ti seijre'eca'a í cí'eenime'ara'an.

²⁵ Ajta a'ín ti temua'a naa tírá'asej a'íjna í niuucari ti jín Dios tí'áijta, ti ajta caí tí'iti jín á'atura, ti ajta Dios jín ru'írájtuaani, ayéé pu Dios rí'í tíraatá'asin ti pua'a a'ín pu'éene'e a'ame seij ti ayén rí'í tí'ití'újcha'íi a'íj ti a'ín niuucari tí'ixa. Na'ari caí ti pua'a a'í na'a pu'éene'e a'ame seij ti ayéé na'a ranamuajra, ajta ca'anacan yá'uhua'axin, capu rí'éene'en huatéturaasin í Dios jemi.

²⁶ Tí pua'a ja'ati ayén tíu'ujxajta í ru zajtá'a yee ti temua'a naa tírá'astijre'e í ruyé'írá, ajta ti pua'a a'ín ja'ati caí raatapuá'ajta ti a'íj pua'a tíhuá'axajta í ruxí'ej teite, a'í pu ayén rucuanamua í ru zajtá'a. Capu tí'iti vaíre'e a'íjna í ye'írá'ra'an a'íjna í ja'ati.

²⁷ Ayeé mú rici a'íme í mej miyen ra'ará'astijre'e í ye'írá ti rí'éene'en jín seijre'e í Dios jemi, ti ajta caí tí'itíj jín á'atura mejin í tej rájya'upua. Miché'e ayéé mena'a ríjca: mej mi miyen huá'umuaare a'ímej í mej tí'iti jín rajpuájtzi me'íjna jime'e í mej xí'ejcanta muá'araa nusu mej antiújsejtareca'a; mej mi majta ahuatújcu'uven, mej mi caí huatújxana'acira'aten a'ímej jamuan í mej chaanaca japua huachéjme.

2

Mej mi caí a'íj pua'a huajá'usejra í ruxí'ej teite

¹ Ne'íhuaamua'a, a'íné mú'een xu rá'astijre'e í tavástara'a, a'íjna í Jesús ti ajta Círístu'u pú'een, ti ajta nain jín antiújmua'aree í Dios jemi, a'íj pu jín, setá'aj siyen ruxí'ej sena'a huajá'usejra naíjmi'íca í teite. Capu amín a'íj, ti pua'a seij chíjteaani pú'een nusu caí.

² Tiché'e tiyen tíraataxáj yee hua'apua mú me'uun a'uteá'arúti a'u sej e'etí'újse'íri. Ajta í seij, ayéé pu aniira ucárújte'e, ajta naa éene'e tí'titechéé. Ajta í seij, a'í pu caí a'íj tí'íjviicua'í, ajta ayén mí'ime'ecan ucachéé.

³ Seajta mú'een, ayéé xu temua'a naa ra'ancuré'eví'itín se'íjna ti naa éene'e tí'titechéen, seajta siyen tíraata'íxaate'en tíjín: "Í'íye'e jí, patá'aj yé a'ujyejxi'in a'u ti jáitze'e á'ujxe'eve'e." Ajta, jíme'en a'íjna ti ayén mí'ime'ecan ucáachen, siyen che'e na'a xu'u tíraata'íxaate'en tíjín: "Patá'aj mé huatéveeca nusu yé a'ujyejxi'í yé ne'í'ícaata'a."

⁴ Tí pua'a siyen ríjca, ¿ni qui siyen ruxí'ej sena'a tíhuá'usejra í ruxí'ej teite? ¿Ni qui secaí siyen ruruure matj a'íme í mej a'íj pua'a mé títeumuamua'aree, í mej majta huá'axijte'e í ruxí'ej teite? Ayej xaa ne'u tí'ayajna. Tí pua'a siyen caí ruxí'ej sena'a tíhuá'usejra í ruxí'ej teite, ayéé xu ruruure matj a'íme.

⁵ Casí'í, xáanamujrí'í, ne'íhuaamua'a. Dios pu ayén hua'avé'ejajpuaxi a'ímej í mej caí a'íj tí'íjviicua'í a'ímej zajtá'a í mej yen japuan huachéjme í chaanaca japua, mej mi jéihua huápí'í tí'íjcha'íica í Dios jemi me'íjna jime'e mej té'atzaahuat'e, ti ij ajta ayén tíhuá'uci'íti mej jamuan tíu'uta'áijta tíj na'a Dios ari a'íjna jín te'ataújratziiri'í huá'a jemi í mej raxí'eve'e.

⁶ Mi seajta mú'een, xu'uri raatéxí'eehuataca'a se'íjna ti caí a'íj tí'íjviicua'í. Majta a'íme í mej chíjteaani pú'een, a'í mú a'ín pú'een í mej puájtzi amuaatá'aca. Majta miyen amuá'avi'ítíjca huá'a jemi í mej tí'ixí'epi'íntare'e. ⁷ A'í mú majta a'íj pua'a tí'íjxa me'íjna í niuucajtze'en sej jín siyen ánte'arua, í sej seajta rí'í tíratá'aca.

⁸ Xí'epi'ín xu rici ti pua'a siyen tzáahuatí'íra'a jín ra'ará'astijre'en se'íjna í niuucari ti jín Dios tí'áijta ti ayén jíme'en tí'ixa í niuucari jetze tíjín: "Patá'aj píyen raxí'eve'e í axí'ej tevi patj asej tí'axe'eve'e." ⁹ Mi ajta, ti pua'a secaí siyen ruxí'ej sena'a tíhuá'usejra í teite,

ayée xu seri auteájturaa í Dios jemi. Ajta a'áin í niuucari ti jín Dios t'í'ajta, ayée pu ari ayén ama'luxijte a'ájna jime'e sej caí rá'aste se'ájna í niuucari.

¹⁰ Ayeé pu'u na'a, a'áiné ti pua'a ja'ati ayén nain jín te'ará'aste a'ájna í niuucari mej jín t'í'ajta, ajta ti pua'a ayén se'j jín auteáturan í niuucari jemi, ayée mú rá'axijte'e ti nain jín auteájturaa. ¹¹ A'áiné a'áin ti ayén raataxájtaca'a t'íjín: "Capej t'í'axana'acira'ate", a'áí pu ajta ayén raataxájtaca'a t'íjín: "Capej t'í'tecui'ica." A'áí pu jín, ti pua'a piyen caí t'í'huá'axana'acira'aten, mi pajta piyen xaa tiu'ujé'ica, a'áí pej jín peri auteájturaa a'ájna jemi í niuucari í mej jín t'í'ajta.

¹² A'áí pu jín, setá'aj siyen t'í'ixajta, seajta siyen r'í'i t'í'tiújcha'íi a'áí ti tiraav'jite'e a'ájna jime'e ti Dios ayén a'ájna jín amua'axijte'en a'ájna jemi í niuucari ti jín amua'irájtuaani. ¹³ Jee xaa ne'u, ti pua'a ja'ati caí ayén huá'acu'uve í rux'ej teite, capu Dios ayén rá'ancu'uvajx'í'isin a'ájna xicáara'an ti jetzen títé'axijte'en. Na'ari caí, ti pua'a ja'ati ayén huá'acu'uve í rux'í'ej teite, Dios pu r'í'i tiraatá'asin a'ájna xicáara'an jetze.

A'ájna ti jín ja'ati t'é'atzaahuat'e, ajta ti jín r'í'i t'í'tiújcha'íi

¹⁴ Ne'í'huuamua'a, ¿a'áiné t'í'ti jín tiratéva'íri se'j í ja'ati ti pua'a ayén na'a t'í'ixajta yee ti t'é'atzaahuat'e, ajta caí ayén t'í'ti jín rijca í mej jín ramua'aree ti ayén t'í'ayajna ti a'áin ja'ati t'é'atzaahuat'e? ¿Ni r'í'ir'íi ti a'áin ayén ru'irájtuaani ti ayén na'a t'é'atzaahuat'e? Capu xaa ne'u.

¹⁵⁻¹⁶ Tiché'e tiyen tiraataxá'j yee ti ja'ati ayén huárini ti a'amua jetze ajtémecan. Capu amín a'áí, ti pua'a téata'a pírici, na'ari 'í'íta'a. A'áí pu ayén caí t'í'téechen, ajta caí t'í'ti t'í'cha'íi ti ráacua'ani t'í'j na'a se'j xicaj jetze. Ajta a'áin ja'ati ayén á a'áire'enen se'j jemi ti ajta mú'ejmi jetze ajtémecan. Aj pu 'i ayén tiraata'ixaate'en a'ájna ti tirá'aturaate'e. Ajta a'ájna í ja'ati, ayée na'a tiraata'ixaate'en yee "Aricu, ché'e r'í'i mu'u timuajé'evaire'e." Ajta caí t'í'ti raatá'an ti jín huaté'ujvair'e. ¿A'áiné na'a aquí t'é'eme a'ájna jemi ti caí t'í'ti tihu'a'utá'a, a'ájna í ja'ati ti ayée na'a t'é'atzaahuat'e? ¿Ni qui temua'a naa? Capu a'atzu xaa ne'u.

¹⁷ A'áí pu jín, ti pua'a ja'ati ayée na'a t'é'atzaahuat'e, ajta caí t'í'ti jín ayén rici ti jín raatasejrate'esin yee ayej t'í'ayajna ti a'áin ja'ati t'é'atzaahuat'e, capu a'atzu a'áí t'í'téva'íri.

¹⁸ Mi ajta, ja'ati pu ayén tiu'utaxá'jta t'íjín: "Se'j pu ayée na'a t'é'atzaahuat'e, ajta í se'j, a'áí pu ayén t'í'ti jín ti x'í'epi'in 'éen rici." Mi neajta inee, ayée nu t'í'mua'ixaate'e yee patá'aj naatasejrate'en í pej jín t'é'atzaahuat'e pej caí piyen t'í'ti ti x'í'epi'in 'een jín t'í'iruure.

Mi neajta inee, ayée nu timuaatasejrate'esin ti ayén t'í'ayajna nej t'é'atzaahuat'e ne'ájna jime'e í nej t'í'ti jín niyen rici ti x'í'epi'in 'een.

¹⁹ Ayeé pepu'u t'é'atzaahuat'e ti se'j na'a pú'leen í Dios. X'í'epi'in pej rici. Ayeé mú che'atá mena'a t'é'atzaahuat'e a'áime í tiyáaru'use, majta ruvivé. ²⁰ Mi pej caí r'í'i mé teú'mua'aree, ¿ni tzaa piyen rax'í'ev'e nej niyen temua'a naa timuaatasejrate'en ti caí t'í'ti a'áí t'í'téva'íri ti pua'a ja'ati ayée na'a t'é'atzaahuat'e, ajta caí t'í'ti jín ayén rici ti x'í'epi'in 'een?

²¹ A'ájna í tayá'upuaci'í a'ájna í Abraham teecan, urari'ene'acan pu jín huaté'ajturaa í Dios jemi a'ájna jime'e ti raatá'mua'í'vajtaca'a í ruyauj í tetej japua, a'ájna í Isaac. ¿Ni caí ayén t'í'ayajna? Jee xaa ne'u. ²² A'áí pu jín, ayée tu ramua'aree ti a'ájna a'áí ti huaríj, ayée pu jamuan t'í'téva'íri a'ájna ti ajta t'é'atzaahuat'e. Ajta, ayée pu raana'ájmire ti t'é'atzaahuat'e'eca'a a'ájna í Abraham a'ájna jime'e a'áí ti huaríj. ²³ T'í'iquí ayén aráuraste a'ájna ti ayén t'é'eyu'usl'í í yu'uxari jetze t'íjín: "Abraham pu rá'antzaahua a'ájna í Dios, ajta ayée pu tiraax'í'epi'intari'íri'í ti a'áin ayén ri'éene'ecán jín huaté'ajturaa í Dios jemi." Mat'í'ij mi miyen raatamua'a t'íjín: "Ti amíigura'an pú'leen í Dios."

²⁴ A'áí pu jín, ayée pu ámitieere'e ti se'j ayén ri'éene'ecán jín huaté'ajturaasin í Dios jemi a'ájna jime'e a'áí ti ajta rici, capu a'áí na'a jín ti t'é'atzaahuat'e. ²⁵ Ayeé pu che'atá na'a tiráaru a'ájna í Rahab teecan, a'ájna í 'í'íta'a ti ramuá'íticijca í tumin í rutevij jime'e. T'í'ij a'áin ayén r'í'i hua'ancuré'ev'í'í t'í'imej í mej rá'eeve'eca'a, aj pu 'i se'j jetze í juye hua'uta'ítéca'a. T'í'ij ayén a'ájna jín huaríj, aj pu 'i ayén urari'ene'acan jín huaté'ajturaa í Dios jemi. ²⁶ A'áiné, capu r'í'ir'íi ti ja'ati ruuri á'ara'ani ti ayén a'áí uráxiejniu'ua, ayée pu che'atá na'a caí t'í'tij vaire'e ti pua'a ja'ati ayée na'a t'é'atzaahuat'e, ajta caí t'í'ti a'áí ruure ti x'í'epi'in 'een.

3

A'áí ti t'í'tij jín t'í'vair'e neanureáara'an í se'j

¹ Setá'aj caí siyen huatá'ura'an sej mu'íití se'ájna jín te'enteárate se'ájna jime'e sej ti-hua'amua'atée í seica a'áiné xu'uri ramua'aree ti jaitze'e ca'anín jín tá'axijte'en í Dios itejmi, i tej tiyen t'í'mua'ata ti caí ayén tihuá'axijte'en a'áimej í mej caí miyen t'í'mua'ata.

² Jee xaa, naími'í tu tiyen t'í'tij jín tite'uté'ítze'a'ara. Ajta ti pua'a ja'ati caí ayén t'í'ti jín até'ítze'ara'an a'ájna jime'e a'áí ti a'áin t'í'ixa, ayée tu t'í'ijmua'aree ti a'áin pú'leen ti ri'éene'ecán jín seijre'e, ajta ti a'áin raay'í'íti ti ayén á'ujcu'uven í rutevij jime'e t'í'ij caí t'í'tij jín auteáturan.

³ Casi'i, ayée tu hua'ancárujti'iraca huá'atene'en í cahuaayu'u te'íjna í xaachin mej mi ta'arará'astijre'en. A'íj tu jín, te'íjna jín tiyen hua'aré'eca'ani. ⁴ Ajta a'íjna í baarcu, ti ajta temua'a ti'ive'ée. A'íj pu eeca ayén ráatajchi ca'anín jime'e. Mi ajta, a'íjna jín í ciyej ti jaata'a atéjvee, ayée pu tí'ivaire'e ti ij a'ín í ti ramuari'e ayén raajásime'en í baarcu a'u ti a'ín ayén yé'exe'eve'e.

⁵ Ayece pu che'atá na'a cíleene'en seijre'e í ta jetze a'íjna í taneanúj. Mi ajta, ayée pu á'ujca'ane ti ve'ecán jín ahua'útzaahuat'e'en. Teajta iteen, temua'a tu teri tiyen ramua'aree ti ayén ri'íri ti taij ti c'íj na'a teájtaani, ayée pu ve'ecán jín tiu'uré'ataasin.

⁶ Jee xaa ne'u, ayée pu che'atá na'a seijre'e í taneanúj t'íj taij. Ayece pu ajta seijre'e t'íj na'a ti a'íj pua'a een í mej jín a'íj pua'a tí'tetiújcha'íi a'íime í mej yen japuan huachéjme í chaanaca japua. A'íj pu tajá'ujipua t'íj na'a í ta jetze. A'íjna ti a'íj pua'a een ti jetzen a'íjninei í taneanúj, a'íj pu ca'aníjra'a ratá'aca í tiyaaru'u ti ayén huárini. A'íj pu ajta a'íjna jín ayén ca'aníjra'a hua'atá'aca mej mi miyen runiú'ucara'a jín a'íj pua'a tí'teseijre'e mat'íj mena'a pua'amé miyen yen japuan huachéjme iyen chaanaca japua.

⁷ Jee xaa ne'u, ayée mú tiraay'í'ti í teite mej hua'umuá'acante'en mat'íj mena'a pua'amé yen seijre'e a'íme'j í tí'tén mej íiyen xuaa, majta í mej rá'ara'ive, majta í mej sínuurive á chuaata'a, majta í mej jaata'a á'axuaa. Mu'uri miyen tíhua'umuá'acaante najím'íca.

⁸ Mi ajta, capu ja'ati ayén raay'í'ti ti ruse'íj ayén raamuá'acante'en í runeauj. Ayece pu 'een a'íjna í neanuri t'íj a'íjna ti a'íj pua'a een, ti caí ja'anáj tí'titj jín té'astijre'e. Ajta a'ín ti jetzen a'íjninei, ayée pu che'atá na'a 'een t'íj huá'ave'eri ti tiu'ujé'íca.

⁹ A'íj tu jín taneanúj tiyen r'í'í jín tiratá'aca te'íjna í tavástar'a, te'íjna í tej teajta rájya'upua. Teajta te'íjna jín tiyen a'íj pua'a tíhuá'axa te'íme'j í tete'ca í ti Dios ayén huá'utaahuaca'a miyen seire'e t'íj í tévira'an. ¹⁰ Ajta, ayée pu tí'irineca tej a'íj tena'a jín í taneanúj tiyen r'í'í tí'titá'aca, teajta tiyen te'íjna jín a'íj pua'a tí'íxa. Ayece nu tejá'amua'íxaate'e, ne'íhuuamua'a, ti caí ayén tíraav'íj'te'e.

¹¹ Niché'e se'íj jín miyen tejámuatá'íxaate'en. Jíme'en a'íjna a'u ti e'ejáíjxa, ¿ni qui ri'íri ti a'uun miijmu ayén ajné'n a'íjna í jaj ti rumua'at'í jamuan í jaj ti antz'íjví'í? Capu a'atzu xaa ne'u.

¹² Ne'íhuuamua'a, ayée pu che'atá na'a 'een a'íjna jime'e í huaréj, a'íné capu ri'íri ti a'íjna jetze ayén huatá'ca'an a'íjna í aceituuna. Ajta a'íjna jetze í uuva, capu ri'íri ti ayén jetzen huatá'ca'an a'íjna í huaréj. A'íj pu jín, ayén che'atá na'a caí ri'íri ti jaj ti rumua'at'í a'uun ajné'n a'u ti e'ejáíjxa, ti ajta jetzen ajné'n a'íjna í jaj ta'antz'íjví'í.

Mua'atzíra'a ti júte'e é'eme'ecan

¹³ Ti pua'a ja'ati mú'ejmi jemi seijre'e ti r'í'í mé teúmuu'aree, ti ajta yaú'tie temua'a naa, ché'e a'ín ayén a'íjna jín tejamuatasejrate'en a'íjna jime'e ti r'í'í tí'tiújcha'íica'a, ti ajta ayén rusejrata ti caí ve'ecán jín antiújmuu'aree. Ayece xu se'íjna jín ramua'aree ti a'ín ja'ati tzáahuati'ira'a jín r'í'í mé teúmuu'aree.

¹⁴ Mi seajta mú'een, ti pua'a siyen huáp'í'í chueere'e í ru tzajta'a, ajta ti pua'a siyen ca'anín jín tí'tese'eca'a sej siyen ra'antimú'ítin a'íj sej tí'íjxe'eve'e í ru tzajta'a, caxu siyen se'íjna jín á'ujtzaahuat'e'e. Caxu seajta tí'íhua'íta, se'íjna jime'e a'íj sej ríci. ¹⁵ T'íj na'a ti ayén 'een, capu ayén tíraav'íj'te'e. Capu ajta a'uun a'uvé'eme'j u ta japua Dios ti é'eseijre'e sino yen pu chaanaca japua huatasejre. A'uu pu eiráninei huá'a mua'atzíra'a jetze a'íime í mej rujímua'a mena'a a'íj tíráj'teuve a'íj mej ríci.

Jee xaa ne'u, tíyaaru'u pu ayén ca'aníjra'a hua'atá'aca mej mi miyen huárini. ¹⁶ A'u ti na'a mej miyen chueere'e, ajta a'u ti na'a mej miyen ca'anín jín tí'tese'e mej mi miyen ra'antimú'ítin a'íj mej tí'íjxe'eve'e, a'úu mú miyen ché'e mena'a a'íj pua'a tí'tiújcha'íi muá'aye'í, majta miyen rá'astijre'e tí'ti ti na'a ti a'íj pua'a een.

¹⁷ Ajta a'ín mua'atzíra'a ti a'uun a'uvé'eme'j u ta japua Dios ti é'eseijre'e, ayée pu ca'aníjra'a hua'atá'aca mej miyen r'í'íéne'ecán jín seire'e muá'ara'ani, mej mi majta temua'a naa tíu'uríhuuamua'atan, majta rux'í'eví'ira'a jín miyen r'í'í tí'teseijre'e. A'íj pu ajta ayén ca'aníjra'a hua'atá'aca mej mi huá'astijre'e a'íme'j í mej tíhuá'aíj'te'e, mej mi majta rux'í'eví'ira'a jín huá'ancu'uvajx'ín í rux'í'ej teite. Nain mú jín miyen ríci tí'titj jime'e ti r'í'í tí'íseijre'e. Ti pua'a miyen tí'titj jín te'ataújratz'ii, ayée pu té'eme mej miyen huárini. Camu tí'íhua'ítaca.

¹⁸ Ajta a'íime í mej miyen rahuahuau a'íj mej huárini mej mi hua'utéj'pua'ajte'en í rux'í'ej teite mej mi caí ché'e miyen runé'usi'te'e, ayée mú tíu'utátu'ire'esin í Dios jemi a'íjna ti r'í'íéne'ecán jín seijre'e í jemin me'íjna jime'e mej rux'í'eví'ira'a jín r'í'í tí'tiújcha'íica'a, majta ca'aníjra'a hua'atá'aca í seica mej mi miyen che'atá mena'a huárini.

4

A'íné'éen jime'e maújne'usi'te'e í teite

¹ Ayeepu t'irineca mú'ejmi tzejta'a. Xu'uri já'íta'a a'utacíca, seajta runé'usi'íte'e. ¿A'uné jetze e'iraaye'i a'íjna ti ca'aníjra'a amuatá'aca sej si siyen ríci? ¿Ni caí a'uun e'iraaye'i í a'amua tzejta'a? Jee xaa ne'u, a'íi pu pírici í á'amua'atziira'a ti ayén ca'aníjra'a amuatá'aca sej runé'usi'íte'e.

² Ayeepu raxí'eve'e sej jéihua tí'ijcha'íica. Mí seajta caí, caxu siyen tí'ijcha'íi. A'íj xu jín siyen tí'tecu'íca. Seajta jéihua huáp'i tí'inecua'atze. Mí seajta mú'een, caxu siyen rá'acu'uvijre'e. A'íj xu jín siyen auté'jhuica sej runé'usi'íte'en, seajta rújaaxiejví'i. Ayeepu 'een jín secaí tí'ijcha'íi se'íjna jime'e sej caí siyen rahuaahuu í Dios jemi.

³ Na'ari caí, tí pua'a siyen raatáhuavii, capu ayén tejamaatá'aca a'íjna jime'e sej caí siyen jé'iyecan jín raatáhuavíiri'i, a'íné ayéepu éeni'ici'e raxí'eve'eca'a sej si ché'e sena'a raaxíjte'en a'íj tí tejama'ámitiejte'eca'a, sej si se'íjna jín huataújtemua'ave'en.

⁴ Mí sej siyen ruxána'acire'e, ¿ni tzaa secaí siyen ramua'aree a'íj tí seijre'e í Dios jemi? Tí pua'a ja'ati ayén hua'ajtéjaahuat'en a'ímej í mej íyen chaanaca japua huachéjme, tí pua'a ayén che'atá na'a huárini a'íj mej tí'ijrí'ire, a'íi pu ajta ayén éeni'ici'e huaté'uran í Dios jemi tí seij tí rájcha'íire'e. A'íj pu jín, tí pua'a ja'ati ayén raxí'eve'e tí hua'ajtéjaahuat'en temua'a naa a'ímej í mej íyen seijre'e í chaanaca japua, a'íi pu ajta ayén éene'e a'ame tíj seij tí rájcha'íire'e í Dios.

⁵ Jee xaa ne'u, ayéepu tí'ayajna. Na'ari caí, capu tí'ti jín a'íj huataújmua'a a'íjna í niuucari tí ari á'ayu'usi'i, ayén tíjín: "Jé'ecan pu chueere'e a'íjna jemi í xiéjniu'ucare'ara'an tí ayén raateájtuuaa itejmí tzejta'a."

⁶ Mí ajta a'ín Dios, ayéepu jaitze'e rí'i titatá'aca tej tí tiyen ra'ará'astijre'en. A'íj pu jín, ayén té'eyu'usi'i tíjín: "Dios pu ayén huá'ajcha'íire'e a'ímej í mej á'ujtzaahuat'e. Mí ajta, a'íi pu rí'i tíhua'atá'aca a'ímej í mej ruxieemíjte'e í jemin."

⁷ A'íj pu jín, setá'aj siyen ra'ará'astijre'en í Dios. Setá'aj seajta rájcha'íire'e se'íjna í tiyaaru'u. Tí pua'a siyen huárini, aj pu xaa tíchesin mú'ejmí jemi. ⁸ Setá'aj ajteáxíire vejlí'i í Dios jemi. Tí pua'a siyen huárini, aj pu 'i Dios ajta huaté'uraasin vejlí'i mú'ejmí jemi. Setá'aj caí ché'e tí'ti jín a'íj ríjca tí a'íj pua'a seijre'e, mí sej até'itzea'ara í Dios jemi. Seajta, setá'aj raatáhuat'e'en í á'amua'axiejni'u'uca í Dios jemi tí ij a'ín ayén huaté'úra'ate'en mú'ejmí, mí sej siyen ruseijrata sej nu'u caí tí'ti jín até'itzea'ara í Dios jemi.

⁹ Setá'aj a'íj pua'a te'utaújmua'ati se'íjna jime'e í sej jín auteájturaa í Dios jemi, setá'aj seajta huataújxiemiste'en, seajta huaujyeimixi'in. Setá'aj caí ché'e siyen tí'ti jín na'anaa sino setá'aj siyen huataújxiemiste'en se'íjna jime'e a'íj sej sejmí'i ríjcaa. Setá'aj seajta caí ché'e huá'a jemi rutémua'ave'e sino ché'e ayén a'íj pua'a amuaatá'asti. ¹⁰ Setá'aj siyen ruyeine setira'ará'astijre'en í tavástara'a jemi. Tí pua'a siyen huárini, aj pu 'i rí'i tejamaatétuuaasin.

Tej nu'u caí rá'axíjte'e í ta'íhuara'a

¹¹ Caxu a'íj pua'a tíu'ujxajta sej seajta sej, ne'íhuamua'a, a'íné tí pua'a ja'ati ayén a'íj pua'a tí'ijxajta í ru'íhuara'a, na'ari ayén rá'axíjte'e, a'íi pu ajta a'íj pua'a tí'ijxa a'íjna í yu'uxari í mej jín tí'ajta. A'íi pu ajta ayén rusej raaxí'epi'íntare tí caí ché'e tí'ti vaire'e a'íjna í niuucari. Seajta mú'een, tí pua'a siyen rujímua'a sena'a raaxí'epi'íntare'en tí caí ché'e tí'ti vaire'e í niuucari í mej jín tí'ajta, caxu ché'e siyen rá'astijre'e a'íj tí tiraavíjte'e sino xu'uri siyen huaujúruu tíj a'íime í mej tí'ixi'epi'íntare'e.

¹² Mí ajta, sej pu'u a'ín pú'een tí ayén raateájtuuaa a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta. Ajta, a'íi pu a'ín pú'een tí ajta sej na'a ayén tí'ixi'epi'íntare'e. A'íi pu'u na'a raayí'iti tí amua'aríjtuuaani, ajta ayén che'atá na'a, a'íi pu'u na'a raayí'iti tí amua'antipua'ajte'en. Tí pua'a ayén, ¿a'íné 'een jín piyen tí'imua'atze pej pe'íjna jín antí'amua'aree pe'íjna jime'e pej piyen rá'axíjte'e í a'íhuara'a?

Tej nu'u caí ramua'aree a'íj tí te'émé'e a'ame

¹³ Rí'i xu'u mú'een, mí sej siyen tí'ixaxa'a tíjín sej nu'u se'uun á'uju'u xá'aju'un jji nusu ruijmua'a já'ahua'a chajta'a jetze, sej nu'u se'uun siyen á'ateeri a'achú cumu sej nine'ira'a sej tí'ti jín teja'umuári'en sej si se'íjna jín tumin huama'ítin. ¹⁴ Ayeepu tí'ixaxa'a a'íj sej huárini.

Mí seajta mú'een, caxu ramua'aree a'íj tí té'eme ruijmua'a, tí pua'a seuj ruuri xá'aju'un nusu secaí. Ayeepu 'een tíj a'íjna píxcaari tí a'atzu a'ateevi'i huatasejre'esin, ajta á'iyen a'upua'arixi'ísin. ¹⁵ A'íj pu jín ayén tiraavíjte'e sej siyen tíu'utaxáj yee tí pua'a nu'u a'ín tavástara'a ayén amuatá'acare'en, sej siyen ruuri huaté'uraasin, aj xu si seajta siyen huárini tí'ti jime'e nusu í sej jime'e.

¹⁶ Mí seajta mú'een, caxu siyen tí'ixaxa'a sino ayéepu á'ujtzaahuat'e se'íjna jime'e a'íj sej rujímua'a sena'a a'íj tirájteu. A'íjna í sej jín á'ujtzaahuat'e, tíj na'a pua'amé tí ayén 'een, ayéepu a'íj pua'a seijre'e í Dios jemi. ¹⁷ Ajta, ja'ati tí na'a tí ayén rú'umua'aree a'íj tí tiraavíjte'e tí ayén huárini tí'ti jime'e, a'íi pu aute'uraasin í Dios jemi tí pua'a caí ayén huárini.

5

Miché'e nu'u rí'i tiráanamua a'íme í mej chíjteaani pú'een

¹ Rí'i xu'u mú'een, mi sej chíjteaani pú'een. Setá'aj huaújyeine, seajta ruxieemíj'te huaájíjhua se'íjna jíme'e tí t'n ari a'ájna teja'uré'enejsin a'ájna xicáara'an jetze sej jetzen rapuaíitzi xá'aju'un. ² Pu'uri tí'ipeti t'j na'a í sej seri tí'ijsej á sej é'eche. Ajta, í teja'amuaçixu, mu'uri tí'iráaci'ixi a'íme í tejpua'si. ³ Ajta pu'uri tiu'uteújchuitaamua a'íjna í oro í sej jeíhua rájcha'íi. Ajta a'íjna í plata í sej seajta tí'ijsej, ayée pu che'atá na'a tiu'uteújchuitaamua.

Ajta a'íjna tí jín tiu'uteújchuitaamua, a'íi pu rusej amuaatéxajta, ajta tí'ij ayén amua'axijte'e, ayée pu che'atá na'a á'amuaruuren t'j tajj tí raateátiira í á'amuahua'ira'a. Ayee xu se'íjna jín tí'ijsej tí jeíhua huápí'i tí'ijnajche sej si se'íjna jín huataújtemua'ave'en íjii tí nain ari te'entipua'ajte.

⁴ Mi seajta mú'een, ayée xu hua'ítzi jín huá'ari'iri'i í mej raamuá'iti í teteca, í mej tiu'uré'evejcheca'a í á'amua'ira'ata'a. Ajta a'ín tavástara'a pu'uri ramua'aree a'ij sej huaríj a'íné a'ín tí nain jín antiújmua'aree pu'uri huá'unamuajr'i í mej me'íjna jín ruanúuste'e a'íme í mej tí'imuarí'eca'a mú'ejmi jemi.

⁵ Ayee pu caí tí'it'ij tejamuá'aturaate'e, siyen ruxiéehua tí'itéchejca'a íyen chaanaca japua. Ayee xu che'atá sena'a ruxiéehua tí'ícua'acare'e. Cu xiee sej tiú'ujci'ímite'e mej mi amuaacuí'ini t'j víseáaru'u tí teáruu. ⁶ Mú'een xu seajta ra'uxáj'te, seajta raajé'ica se'íjna tí rí'i tí'tiújcha'íica'a. Ajta a'ín, capu a'atzu amuaatá'ijmíjri'i.

Ca'aníjra'a pu hua'utá'asin mej mi temua'a naa te'utáviicua'i

⁷ A'íj xu jín ne'íhuamua'a, setá'aj temua'a naa te'utáviicua'i ajta na'a caí yé uvé'enen í tavástara'a.

Casi'í, autámua'areeri'i a'ij tí rici a'íjna tí chuej japua tí'imíjhuaca. Ayee pu rachú'eve'e ajta na'a caí tiú'uciire a'íjna tí ájninei á chuaata'a, tí ij ayén ra'ancuré'an í táca'ira'an tí jeíhua huápí'i ruxe'eve'e. Ayee pu rachú'eve'e mej autejhuíini mej huatéviiye a'ájna víita'ari tzajta'a, ajta mat'íj átácheni.

⁸ Setá'aj siyen che'atá sena'a rachú'eve'en. Setá'aj huatéjca'anen í a'amua tzajta'a, a'íné pu'uri t'n yé uvé'enejsin a'íjna í tavástara'a.

⁹ Caxu a'ij pua'a tiú'ujxajta sej seajta sej, ne'íhuamua'a, tí ij caí Dios ayén che'atá na'a amua'uxíj'te'en mú'ejmi. Rí'i xu'u mú'een, a'íné pu'uri t'n yé uvé'enejsin a'íjna tí ayén tí'ixi'epi'íntare'e.

¹⁰ Setá'aj siyen hua'utámua'aree se'ímej í mej tí'ixaxa'ata'a í tavástara'a jetze me'ecan. Setá'aj siyen tíraari'íren se'íme jemi a'ij mej huaríj me'íjna jíme'e mej te'utáviicua'iri'i í mej jín rajpuaíjtzica'a.

¹¹ Casi'í, xa'utámua'areeri'i mú'een. Ayee pu títa'amítiejt'e tí Dios rí'i tíhua'utá'a a'ímej í mej tí'it'ij jín te'utáviicua'iri'i. Xu'uri ráamua'areeri'i se'íjna í tí jín te'utáviicua'iri'i a'íjna í Job teecan. Seajta, xu'uri ráamua'areeri'i a'ij tí tí'iti jín tavástara'a ayén tíraaxi'epi'íntari'iri'i a'íjna jemi, tí a'ín tavástara'a ayén rí'i tírájcha'íi já'araa, ajta ayén rá'ancu'uvajxi.

Seica í niuucari tí jín ca'aníjra'a hua'atá'aca

¹² Ajta, a'ii pu a'ín pú'een tí jaítze'e ruxe'eve'e, ne'íhuamua'a, sej caí tí'it'ij jín te'ataújratzi'íracare'en, caxu siyen ríjca í ta japua tí é'eme'ecan jíme'e, nusu í chaanaca jíme'e, ní caxu tí'ti jíme'e sino ché'e ayén éene'e á'ara'ani. Tí pua'a siyen raataxáj yee "jee", ché'e ayén teja'uré'enen. Na'ari, tí pua'a siyen raataxáj yee "capu", ché'e ajta ayén teja'uré'enen. Ayee xu a'íjna jín huá'ini tí ij caí Dios ayén ama'uxíj'te'en.

¹³ Tí pua'a sej tí mú'ejmi jetze ajtémecan ayén rajpuaíjtzi, ché'e a'ín ayén huatéjnuuni í Dios jemi tí'ij Dios ayén rá'ancu'uvajxi'ín. Na'ari tí pua'a sej ayén rutémua'ave'e, ché'e a'ín chuiicari jín rí'i tíraatá'acare'en í Dios.

¹⁴ Tí pua'a sej tí mú'ejmi jetze ajtémecan ayén tí'icui'ícaa, ché'e a'ín hua'utájeeve a'ímej í vaujsi í mej teyujta'a tí'ivaire'e mej mi me'íjna jín huatéjnuuni, mej mi majta niuucajtze'en í tavástara'a miyen ra'avé'ehuaate'en me'íjna í já'ara'ara'an a'íjna í aceituuna. ¹⁵ Tí pua'a miyen té'atzaahuat'e maaatéjnuuni, ayée pu a'íjna jín Dios ayén ru'irátuaasin a'íjna tí tí'icuí'ica'a. Tavástara'a pu xaa rarúj'te'en, ajta ayén tíraatá'uuni'ira tí pua'a a'ín ja'ati tí't'ij jín auteájturaa í jemin.

¹⁶ A'íj pu jín, setá'aj siyen a'ij tiu'utaxáj sej seajta sej í sej jín auteájturaa í Dios jemi, seajta siyen huatéjnuuni sej jíme'e, seajta sej, tí ij Dios ayén amuaarúj'te'en.

Jee xaa ne'u, jé'ecan pu tí'ivaire'e tí't'ij jíme'e tí pua'a ja'ati tí urar'ene'ecan jín seijre'e ayén huatéjnuuni í Dios jemi. ¹⁷ Ajta a'íjna í Elías, ayée pu che'atá na'a tí'iteáataca'a tetíj íteen. Ajta, ca'anín pu jín huatéjnuuve'e mej caí huatéviiye. A'íj pu jín, ayén á'atee a'achú cumu hua'ica nine'ira'a japuan já'íta'a mej caí huáviyeca'a. ¹⁸ Tí'iquí ajtahua'a huatéenu. Majta á'iyen huatéviiyeca'a. Ajta a'ín tí tiu'uhuásti'íhuaca'a á chuaata'a ayén tiú'uciireca'a.

¹⁹ Ne'ihuaamua'a, ayée nu tejá'amua'ixaate'e. Ti pua'a ja'ati ayén ruhuárita'a ti'icáame ti ij caí ché'e ayén té'atzaahuate'e, ayée pu té'eme ti pua'a seij ayén raatémua'itin ti'ij ajtahua'a té'antzaahuate'en. ²⁰ Ja'ati ti na'a ti ayén raatémua'itin a'íjna ti auteájturaa í Dios jemi ti ij a'íin ayén raatapuá'ajta a'íjna ti jín até'itzea'ara, a'í pu ayén raatévaire'esin a'íjna jime'e ti caí yá'urieeni í ruxiejniu'uca ti jín ruuri. A'í pu ajta a'íjna jín ayén huárini ti jeihua huáp'i tiraatá'uuni'i a'íjna í Dios a'íjna ti jín auteájturaa í jemin.

Ayee pu'u xaa. Antipué'areca'a.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a a'íjna í San Pedro, í ti seij

Pedro pu huá'ateujte'e a'ímej í mej té'atzaahuat'e

¹ Inee, Pedro, ti Dios naata'íteca'a nej tiu'utévaire'en í jemin, yee nu á'amuateujte'e mú'ejmi, mí seij seij chuéjra'a japua a'uchéjme a'u mej amuaaré'elítixi, tíj na'a a'u ti huatacá'a u Ponto, ajta a'ujna u Galacia, ajta a'ujna u Capadocia, ajta a'ujna u Asia, ajta a'ujna u Bitinia, a'u ti na'a seij a'uté'uu.

² A'í pu ayén amua'antúhua'u a'íjna jime'e ti jéjcua imuá ayén tejámuaaxí'epi'íntari'irí'i a'ij ti tejamuáaruuren a'íjna í Dios í tej rájya'upua. Ajta a'íin xiéjniu'ucare'ara'an ayén amua'iráavi'íti seij si siyen huateáturan í Dios jemi, a'íjna jime'e seij seri rá'astijre'e se'íjna í Círístu'u ti ayén ra'íráaxire í ruxuure'e ti ij ayén mú'ejmi japua huániuuni.

Ché'e a'íin Dios ayén rí'í tejamuatá'acare'en, ajta ché'e ayén amua'anpuá'ajte'en temua'a naa.

A'íjna ti rachú'eve'e a'íjna ti té'atzaahuat'e

³ Tiché'e rí'í tiraatá'acare'en te'íjna í Dios, ti ajta ya'upuáara'an pú'een í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta Círístu'u pú'een. A'íné a'í pu jéjhua huápi'í tá'ancu'uvaxi, a'í pu ayén taatá'a tej ti jéjcuaan jín huanúnu'ihua tej ti tiyen raachú'eve'en te'íjna, í tej jín ruuri tá'aju'un a'íjna jime'e ti a'íin Dios ayén ra'ájaj huá'a tzajta'a í mi'ichite a'íjna í Jesús ti ajta Círístu'u pú'een.

⁴ A'í pu ajta ayén titaatá'asin ti ayén titáaci'íti a'íjna ti caí ja'anáj huataújtuaasin, ti caí ajta ja'anáj huatécheemuari, ti ajta caí ja'anáj e'ehuaújpua'arixi'ísin. Dios pu ayén amujtá'are a'ujna u ta japua.

⁵ A'í pu ajta ayén rí'í á'amua'acha'íi a'íjna jime'e í muári'eri'ire'ara'an, a'íné mú'een xu siyen té'atzaahuat'e. Ajta pu'uri ayén rí'í ruurijhua ti ij a'íin ayén huatasejre'en a'íjna ti jín amua'irájtuuani a'íjna xicáara'an jetze ti jetzen nain jín te'entipúa'ajte.

⁶ A'íj xu jín siyen temua'a naa rutémua'ave'e se'íjna jime'e ti Dios ayén rí'í tejámuaatá'asin. Mí ajta íjii, ayéé pu ruxe'eve'e se'íjna jín ruxieemíjte'e seij mu'icáj jín rajpuajtzi.

⁷ Ayeé pu 'een jín ayén á'amuaruure mej mi miyen rí'í tiraatá'acare'en í Dios mú'ejmi jime'e a'íjna xicáara'an ti jetzen ajtahua'a huatasejre'en a'íjna í Jesús ti ajta Círístu'u pú'een.

Jee xaa ne'u, a'í mú majta miyen rí'í amuaateátuaasin, majta rí'í tejama'utasejra a'íné mú'een xu siyen se'íjna jín te'utáviicua'irí'í í seij jín rajpuajtzi'ca'a se'íjna jime'e seij té'atzaahuat'e. Ayeé pu tí'ivaire'e seij siyen rajpuajtzi ti ij Dios ayén ráamua'aree seij tzaahuati'ira'a jín té'atzaahuat'e. A'íj pu jín jaitze'e ayén tí'ivaire'e í Dios jemi seij siyen rajpuajtzi caí a'íjna í oro, í mej taj jín raaté'uuna ti ij rumua'atá'á'ara'ani.

⁸ Ajta a'íin Círístu'u, mú'een xu caí ja'anáj raasej, ayéé xu seuj raxí'eve'e. Seajta, caí xi raasej íjii, seúche'e xu siyen té'atzaahuat'e, seajta siyen se'íjna jín rí'í rutémua'ave'e. Capu ayén rí'irí ti ja'atí ayén raataxáj yee a'achú ti caí rí'í tiratá'aca a'íjna jime'e ti ayén teja'amua'aci'íti a'íjna ti huápi'í naa seíre'e a'ame. ⁹ Ayeé xu ra'ancuré'asin ti Dios ayén amua'irájtuuani a'íjna jime'e seij siyen té'atzaahuat'e.

¹⁰ Majta a'íime í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan, a'í mú mejmí'í miyen tiu'utaxájtaca'a me'íjna jime'e ti jín Dios ayén rí'í tejámuaatá'aniche'e. A'í mú majta a'ujca'anéecan jín tí'ihuauca'a, majta me'íjna jín tí'imua'atzejca'a mej mi yaú'itíeé muá'ara'ani.

¹¹ Ayeé mú tí'ihuauca'a tí'itíj ti xicáara'an jetze ayén teja'uré'enejsin, ajta a'ij ti éene'e á'ame'enche'e a'ájna xicáara'an jetze ti jime'en raataxájtaca'a a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ti ajta ayén huateáturaa huá'a jemi. Camu a'atzu yaú'itíeeca'a a'ij ti huataújmu'a a'íjna ti jime'en amua'aci'íti raataxájtaca'a yee ti a'íin Círístu'u ayén rajpuajtzi á'ara'ani, ti ajta nu'u á'íiyen Dios rí'í raateátuaasin mej mi rí'í tiye'useíra muá'ara'ani.

¹² Ayeé pu Dios hua'utá'a mej mi miyen ráamua'aree mej caí rujámua'a miyen tí'ixajtaca'a sino ayéé mú me'íjna jín tí'ivaire'eca'a mú'ejmi jime'e, mat'íj miyen jín tiu'utaxájtaca'a a'ij ti a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén ca'aníjra'a hua'utá'a mej mi miyen tiu'utaxájtaca'a me'íjna jime'e í niuucari ti jín Dios amua'irátuaasin a'ij seij seuchén tiráanamujri'í. Dios pu u ta japua ya'uta'íteca'a í ruxéjjniu'uca ti ij a'íin huá'a jamuan huateáturan. Majta a'íime í mej ta japua tí'ivaire'e, mauche'e mú miyen raxí'eve'e mej miyen yaú'itíeé muá'ara'ani a'íjna ti jín Dios amua'irátuaasin.

Ca'aníjra'a pu hua'utá'asin mej mi rí'í tí'itíjcha'íi muá'ara'ani

¹³ A'íj xu jín, setá'aj huateújca'anen í ru tzajta'a. Setá'aj seajta rí'í te'utaújmu'a'ati seij si temua'a naa nain jín raachú'eve'en a'íjna ti ayén tejamuáaci'íti í ti jín Dios rí'í tejámuaatá'asin a'ájna xicáara'an jetze ti jetzen huatasejre'esin a'íjna í Jesús ti ajta í'í Círístu'u. ¹⁴ Setá'aj siyen che'atá sena'a huárini mat'íj tí'irí'í í mej huá'astijre'e í ruvaújsimua'a. Setá'aj caí ché'e

siyen a'ij pua'a ti'tiújcha'ii a'ij ti ajmí'i ca'aníjra'a amuaatá'acare'e a'íjna í ti a'amua tzajta'a huíránineica set'íj caí xi yaú'itíeeca'a a'ij ti tiraavíjte'e í Dios jemi.

¹⁵⁻¹⁶ Jee xaa ne'u, setá'aj caí a'ij pua'a ríjca, sino setá'aj siyen nain jín rí'éene'ecán jín tí'tesejre'e tíj ajta rí'éene'ecán jín tí'isejre'e a'íjna ti amuaatajé. Setá'aj siyen nain jín huárini a'ij sej tí'tiújcha'ii, a'íné ayéé pu té'eyu'usi'i tijn: "Setá'aj siyen rí'éene'ecán jín tí'tesejre'e a'íné nee nu neajta rí'éene'ecán jín sejjre'e."

¹⁷ Ajta a'ín Dios ayén ruxí'ej na'a huá'axijte'en í teite a'ij ti sejí huaríj. A'íj pu jín, ti pua'a siyen raatamuá'amuare'en yee rutáata, setá'aj rá'atése'e setíj sena'a seuj íiyen típuasearuve'e chaanaca japua. ¹⁸⁻¹⁹ Ayee pu tiraavíjte'e sej siyen rí'í ti'tiújcha'ii a'íné xu'uri ramua'aree tí'tíj ti pírici ti jíme'en Círístu'u ayén tiu'utanájchitaca'a a'íjna í sej jín té'echa'íica'a í Dios jemi sej si caí ché'e siyen tí'íjri'irée a'ij sej sejmí'i tí'íjri'irejca'a se'íjna jime'e í ye'irá ti caí tí'tíj vaire'eca'a, í mej amuaatá'itíiri'í í á'amuaavajsimua'aci'í.

Capu Círístu'u a'íjna jín tiu'utanájchitaca'a a'íjna jime'e í oro, na'ari a'íjna jime'e í plata, ti ayén á'apua'are, sino a'í pu a'íjna jín tiu'utanájchitaca'a a'íjna jime'e í ruxuure'e ti huápi'í tí'ivaire'e. Ayee pu Círístu'u huataújmuai'ivejtaca'a tíj cáne'a, ti caí a'atzu cápita'ina, ti caí tí'tíj jín á'atura.

²⁰ Ayee pu Dios ra'antíhua'u tí'íj caí xi raatetéahua a'íjna í chaanaca tí'íj ayén a'íjna jín tiu'tévaire'en. Ajta, íjii ti nain te'entipúa'ajte, Círístu'u pu ayén huatasejre ti ij a'amua japua huániuuni.

²¹ Ayee xu 'een jín siyen rá'atzaahuat'e í Dios se'íjna jime'e a'ij ti huaríj a'íjna í Círístu'u. Ajta Dios ayén ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mí'ichite. Tí'íjta'í ayén rí'í tiraateájtuuaa ti ij ayén nain jín antiújmu'a'areere tíj na'a rusén jime'e. A'íj xu jín siyen té'atzaahuat'e, seajta tí'ichu'eve'e.

Ca'aníjra'a pu hua'utá'asin mej nu'u huaújxe'eve'en

²² A'íné mú'een xu siyen rá'antzaahua se'íjna í niuucari ti ayén ti'ayajna sej si seajta siyen huá'axe'eve'e í ru'íhuaamua'a, a'íj xu jín seri rí'í uhuaújruu í a'amua tzajta'a. A'íj xu jín, setá'aj siyen a'ujca'anéecan jín huaújxe'eve'en sej seajta sejí, temua'a naa.

²³ Ché'e ayén teja'ur'é'enen a'íné caxu jéjcuacan jín huanúnu'íhuaca'a a'íjna jime'e ti á'apuapua'are sino a'íjna jime'e ti caí ja'anáj á'apua'aren. A'ii pu a'ín pú'een í niuucari ti Dios jemi a'uvé'eye'í. A'í pu taarújte'eve, ajta ayén rusén jín á'ateeri.

²⁴ Jee xaa ne'u, ayéé pu che'atá na'a té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze tíjín:

Matíj mena'a pua'amé mej ratéhua'íra'a,
ayéé mú'e'en tíj a'íjna í íxaj.

Ajta í mej jín á'ujtzaahuat'e,
ayéé pu 'een tíj a'íjna í xuuxu'ura'an
a'íjna í íxaj.

Ayee pu tí'irineca ti ayén huatéehuan
a'íjna í íxaj,
ajta cávatzijsin a'íjna í xuuxu'ura'an.

²⁵ Mí ajta a'ín í niuucari
ti Dios jemi a'uvé'eye'í,
a'í pu rusén jín seíre'e a'ame.

Ajta a'ín í niuucari, a'ii pu a'ín pú'een í mej tejámuatá'íxaa, í sej seajta jín huataújtemua'ave.

2

Ca'aníjra'a pu hua'utá'asin mej mí jaítze'e yaú'itíeé muá'ara'ani a'ij ti tiú'ujxe'eve'e

¹ A'íj pu jín, ayéé pu ruxe'eve'e sej raatapuá'ajta se'íjna jime'e sej a'ij pua'a huá'aruure í ruxí'ej teite nusu sej huá'acuanamua ca'ín sej hua'ítzi jín rusejrata. Setá'aj seajta caí ruchueere'e sej seajta sejí. Seajta setá'aj caí a'ij pua'a tíhuá'axajta í ruxí'ej teite. ²⁻³ Setá'aj siyen éene'en matíj í tí'irí í mej jéíhua huápi'í tzi'icuj mej mí me'íjna jín huavájse'en me'íjna jime'e í huá'a tzi'ime í hua'anáanaj. Setá'aj siyen che'atá sena'a raxí'eve'e ti ij a'ín xiéjnu'ucare'ara'an í Dios ayén a'íjna jín tejámuatá'ítíi a'íjna jime'e í niuucari ti rí'éene'ecán jín sejjre'e ti ij a'íjna jín rí'í amuáaruuren ti ij ayén teja'amuaci'íti ti a'ín Dios ayén amua'irájtuani, a'íné xu'uri ráamua'areeri'í ti a'ín tavástar'a ayén rí'í tejá'amuacha'ii á'aye'í.

Jíme'en í Círístu'u í ti tetej pú'een ti e'íhuatéájtuuani

⁴ Ayee xu seri ajteáxiireca'a se'íjna jemi ti ayén 'een tíj tetej ti í'írúuri. Majta í tetea, meruuhuá'axi me'íjna í tetej. Mí ajta Dios, a'í pu ra'avé'ehua'u a'íjna jime'e ti rí'í huápi'í tiu'tévaire'en.

⁵ Seajta mú'een, ayéé pu che'atá na'a Dios rí'í á'amuaruuren sej si siyen che'atá sena'a 'eene'en tiu'tévaire'en tíj í tetej ti í'írúuri ti jín chí'í irá'ajtaahua. Ayee pu á'amuaruuren

sej si sej senea seijre'e í teite ti mú'ejmi jamuan huateájturaa a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, sej si siyen rí'éene'ecán jín seijre'e í Dios jemi, sej si ve'ecán jín tiu'utévaire'en í jemin.

A'íj xu jín, setá'aj siyen rí'í xá'aju'un sej se'íjna jín tiu'utámua'ívejta se'íjna jime'e ti a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén amuaatá'asin, sej si siyen ra'utámua'aree ti ij ajta Dios ayén ra'ancuré'an a'íjna í muai'ivéjri a'íjna jime'e a'íj ti huaríj a'íjna í Jesús ti Cirístu'u pú'een.

⁶ Aye pu tí'een, a'íné ayée pu té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze tíjín:
Casi'í, xaasej.

Nu'uri ra'ateájra a'ujna u Sión, sefj í tetej,
í nej ra'avé'ehuaú
ti í ayén tiu'utévaire'en
nej japuan rá'ajtaahua í chí'íj.

Ajta a'íin í tetej,
jeihua nu huápi'í rí'í tiraateájtuaa.

Ajta, capu a'atzu rí'írí
mej miyen tiu'utatévi'ire'e
ja'atí ti na'a ti ayén ra'ará'astijre'en
a'íjna í tetej.

⁷ Ajta, mú'ejmi jemi í sej té'atzaahuat'e, jé'ecan pu naa tejamuá'aseijrate'e a'íjna í tetej. Mí majta a'ímej jemi í mej caí á'ujca'ane mej té'antzaahuat'e'en, ayée pu té'eme a'íj ti té'eyu'usi'í tíjín:

A'íjna í tetej í mej mé rúuhua'axí
a'íime í mej rá'ajtaahua í chí'íj,

Dios pu ayén ra'avé'ehuaú
ti ayén tiu'utévaire'en
ti japuan rá'ajtaahua í chí'íj.

⁸ Ajta, ayén tíjín:

A'íj pírici í tetej
í mej jetzen a'íjca'acata í teite,
ajta í mej jetzen a'ítávitzej.

Aye mú'een jín jetzen a'íjca'acata
me'íjna jime'e mej caí rá'astijre'e
me'íjna í niuucari í mej ráanamujri'í.

Aye pu 'een jín ayén tíhua'uxí'epi'intari'iri'í tí'íj Dios ayén huá'uruuren.

Jíme'en a'ímej í mej Dios jetze ajtéme'ecan

⁹ Mí seajta mú'een, ayée xu 'een tíj seica í teite í ti Dios hua'antíhuau, sej si siyen jamuan huateáturan. Mú'een xu seajta se'íin pú'een a'íime í sej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan ti Dios ayén huatéura'ate. Mú'een xu seajta teitestemua'ame'en pú'een í Dios sej si siyen tíhua'utá'ixaate'en í sej jín rí'í tiratá'aca se'íjna ti ayén amuaatájé. Setá'aj caí ché'e siyen á'ujjuhua'ane'en a'u ti a'utíca'a, sino sej si se'uun a'uteáturan í jemin a'u ti á'üneeri'í sej si se'uun rí'í tíyé'eseijra.

¹⁰ A'ájna'ímua, caxu teitestemua'ame'en pú'eene'eca'a í Dios. Mí seajta íjii, xu'uri mú'een teitestemua'ame'en pú'een í Dios. A'ajná'ímua, capúu xí amua'acu'uvejca'a a'íjna í Dios. Mí ajta íjii, a'íi pu ari amua'acu'uve.

A'íj me ye'í huá'irini a'íime í mej té'atzaahuat'e

¹¹ Aye pu tejá'amua huavii mi nej já'amua xe'ev'e sej siyen seijre'e matj a'íime í mej sefj chuéjra'a japua é'epuaseaaruv'e, na'ari matj a'íime í mej hua'utamua'ári. Caxu siyen taúra'acare'en sej siyen rá'astijre'e se'íjna ti a'amua tzajta'a huíráninei ti a'íj pua'a 'een, ti ajta tí'itese'e a'íjna jetze í á'amua xiejni'uca.

¹² Setá'aj siyen rí'í titeetiújcha'íica huá'a jemi í mej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan ti ij xí'epi'in tel'irájra'ani ti pua'a miyen tí'itj jín a'íj pua'a tejá'amua xajta. Tí pua'a siyen rijca, ayée mú raseíra muá'aju'u sej xí'epi'in huaríj se'íjna jime'e í mej jín a'íj pua'a tejá'amua xajta'ca, majta miyen rí'í tiraatá'asin me'íjna í Dios a'ájna xicáara'an ti jetzen ajta hua'a huatasejre'esin itejmi jemi í tavástara'a.

¹³ Setá'aj siyen huá'astijre'e matj mena'a pua'amé í teite í mej tí'itj jín antiújmua'aree a'íné ayée pu títaatá'itíiri'í í tavástara'a. Tiché'e rá'astijre'e te'íjna ti a'íjna jín tí'itjévee ti nain jín tiu'uta'ájta, a'íné a'íi pu a'íin pú'een tí jaítze'e ve'ecán jín tí'ivaire'e.

¹⁴ Tiché'e teajta huá'astijre'e a'ímej í tajtúhuaani, a'íné a'íjna ti nain jín tí'íajta, a'íi pu ayén hua'uta'íteca'a mej mi pua'íjti hua'utá'an a'ímej í mej a'íj pua'a tí'itíjcha'íi, mej mi majta rí'í tíhua'atá'acare'en a'ímej í mej miyen rici a'íj tí tiraavjíte'e. ¹⁵ Aye pu xaa tí'íjxe'ev'e í Dios sej siyen rí'í titeetiújcha'íica sej si se'íjna jín hua'antimua'ítin a'ímej í mej caí mé úmua'aree, mej mi caí ché'e miyen a'íj pua'a tí'íxajta, ti caí tí'itj vaire'e.

¹⁶ Setá'aj siyen rijca matj a'ñime í mej ruxiéehua tí'imijhuaca. Mí seajta mú'een, caxu siyen titeetaújtutuuhua'an sej a'ij pua'a huárini, seajta siyen jetzen rujpuá'ajte'en sej nu'u x'epi'in huarj se'ijna jime'e sej ruxiéehua á'ujjuhua'an. Setá'aj siyen r'i titeetiújcha'ñica matj a'ñime í mej ravaire'e í Dios. ¹⁷ Setá'aj r'i tihuá'ajcha'ñi na'ijmi'ica a'ij ti tiraavjite'e. Setá'aj huá'axe've'e í ta'ihuuaamua'a í mej majta té'atzaahuate'e. Setá'aj rá'atese'e í Dios. Setá'aj seajta r'i tiraateájtuaani a'ijna í tajtuhuan ti nain jín t'ajta iyen chuéjra'a japua.

A'ij ti tiu'utévai í Ciríistu'u

¹⁸ Seajta mú'een, mi sej ca'anéeri jín tí'imijhuaca, setá'aj hua'ará'astjire'en a'ij ti tiraavjite'e a'ñime í mej tejá'amua'aiite'e. Setá'aj huá'astjire'e a'achú mej pua'amé. Caxu a'ñime sena'a ti pua'a miyen r'i tejamuájcha'ñi, na'ari mej r'i tí'teteite, na'ari ti pua'a a'ij pua'a metí'teteite, setá'aj na'ijmi'ica á'astjire'e.

¹⁹ Jee xaa ne'u, ayée pu Dios r'i tiraateájtuaasin a'ijna í ja'ati ti pua'a a'ñin ayén ra'utámua'aree í Dios, ajta a'ñin ayén te'utáviicua'i ti pua'a sej ayén puajtzi raatá'an ti caí ayén tiraavjite'e. ²⁰ Aru ti pua'a ayén puajtzi muáaci'iti a'ijna jime'e pej piyen a'ij pua'a huarj, ti pua'a piyen pe'ijna jín te'utáviicua'i temua'a naa, capu a'atzu a'ij timuaatéva'iri. Na'ari caí, ti pua'a peri x'epi'in huarj, ti pua'a pe'ijna jín rajpuajtzi, pajta piyen te'utáviicua'i temua'a naa, Dios pu r'i timuaateájtuaasin.

²¹ Jee xaa ne'u, Dios pu ayén a'ijna jín amuaatajé sej siyen rajpuajtzi, seajta te'utáviicua'i, a'ine a'ijna í Ciríistu'u a'amua jetze me'ecan pu rajpuajtzi já'araa.

Ayee pu a'ijna jín huarj, t'ij mú'ejmi huata'ítii sej si siyen che'atá sena'a huárini a'ij ti a'ñin amuaaí huarj.

²² Capu ti'itj jín auteájturaa í Dios jemi. Capu ajta ja'anáj tiu'uhuá'itaca'a. ²³ Mat'ij miyen ra'ajte'axi, a'ñi pu caí ayén hua'ajte'axi a'ñime. Mat'ij puajtzi raatá'a, ni capu ayén tihua'uxájtzi'iri'i, sino ayée pu huataújtui'iri a'ijna jemi ti ayén tzáahuati'ira'a jín tihuá'axijte'e.

²⁴ A'ñi pu rusej rajpuajtzi já'araa í ru jetze í ta jetze me'ecan a'ijna jime'e í tej jín auteájturaa í Dios jemi. Ayee pu a'ijna jín huarj tej ti tiyen raatapuá'ajta í tej jín até'itza'ara í Dios jemi. Mú'een xu se'ijna jín huarj se'ijna jime'e ti a'ñin rajpuajtzi'ica'a.

²⁵ A'ájna'mua, ayée xu seijre'eca'a matj í cáne'axi ti caí ja'atí huá'aseire'e. Mí ajta jii, xu'uri se'ijna jemi tiújsej, se'ijna jemi ti a'amua cujta'a huamé'en, ti ajta a'ijna jín antiújmua'aree ti nain jín a'amua japua huániuuni.

3

A'ij mej ye'í huárini í mej á'uruuvi'itin

¹ Seajta mú'een, mi sej víche'ejme, setá'aj siyen che'atá sena'a huá'astjire'e se'imej í rucína'astemua'a. Ayee xu huárini sej si siyen 'éeni'ici'e hua'antimua'ítin í seica í mej caí rá'aste í niuucari ti jime'en raxa í Ciríistu'u. Tí pua'a siyen huárini, capu ruxe've'e a'ame sej tihua'utá'ixaate'en sej si hua'utémua'ítin sino siyen sena'a huá'amua'ítin se'ijna jime'e sej r'i tí'tiújcha'ñi. ² A'ñi mú xaa miyen ra'ancuré'asin í niuucari mat'ij raasej sej siyen tzáahuati'ira'a jín rana'amiche í Dios, seajta sej caí ti'itj jín á'atura a'ñime jemi í rucína'astemua'a.

³ Majta a'ñime í mej víche'ejme, capu ayén tiraavjite'e mej miyen mena'a r'i huaújruren me'ijna jime'e ti jéjre'e seijre'e, ti pua'a a'ijna jime'e mej miyen r'i tí'huaújcista, nusu mej miyen ti'itj jín ucaújruti'iraxi'in ti oro jín taavijhua na'ari mej miyen r'i'éene'ecán jín tiu'uteújchejten cáxuri jime'e ti tí'ti'ij.

⁴ Capu a'ñi na'a ayén tiraavjite'e sino miché'e miyen r'i tihuá'asejrate'e me'ijna ti rú'avaa í huá'a tzajta'an, me'ijna ti caí ja'anáj á'apua'aren. Miché'e caí miyen ti'itj jín huá'amuari'eriste'e í rucína'astemua'a. A'ñi pu a'ñin pú'een ti jéihua huápi' ruxe've'e í Dios jemi.

⁵ Ayee mú éeni'ici'e r'i huaújrui ajca'ihuá'imua a'ñime í 'uuca í mej r'i'éene'ecán jín huateájturaa í Dios jemi, í mej majta té'antzaahua í Dios jemi. ⁶ Ayee mú che'atá mena'a hua'ará'astjire'e rucína'astemua'a t'ij a'ijna í Sara teecan ayén ra'ará'astjire'e a'ijna í Abraham teecan. Ajta, pu ayén raatamua'a tijín "nevástara'a." Seajta mú'een, mi sej víche'ejme, ayée xu yaújmua'ame'en pu'éene'e xá'aju'un a'ijna í Sara ti pua'a siyen nain jín r'i huárini, seajta caí ti'itj jín tí'ti'ijne'e.

⁷ Seajta mú'een, mi sej néjne'iche, setá'aj siyen r'i tihuá'ajcha'ñi í ru'ijta'amua'a. Setá'aj siyen r'i tihua'uteájtuaani a'ine camu miyen ruca'ané setj mú'een, mi sej teteca pú'een. Na'imi'í xu seajta siyen che'atá sena'a ra'ancuré'asin se'ijna ti jín Dios r'i tejámuatá'asin sej si ruuri huateáuran í Dios jemi. Ayee xu r'i tihuá'ajcha'ñi í ru'ijta'amua'a ti ij caí ti'itj jín amuaatuári'eriste'en a'ijna jime'e í sej jín raatáhuaviira í Dios.

Mej mi nu'u ruxiéehua a'uteáuran

⁸ Yee pu'u xaa, ayée xu huárini, najjmi'i mú'een. Setá'aj siyen che'atá sena'a rahuauca í Dios jemi sej si siyen ru'ihuaamua'aca temua'a naa. Setá'aj ahuaújcu'uvven seij seajta seij, setá'aj siyen seajta huaújxe'eve'en. Setá'aj seajta siyen ahuaújca'anen a'ímej jemi í mej rajpuaájtzi sej si r'í'i tihua'utá'an. Seajta mú'een, setá'aj caí ti'títj jín á'ujtzaahuate'e.

⁹ Tí pua'a ja'atí ayén a'ij pua'a amuáaruuren, caxu siyen che'atá sena'a a'ij pua'a raruure. Na'ari, ti pua'a ja'atí ayén a'ij pua'a tejá'amuaxajta, caxu siyen che'atá sena'a a'ij pua'a tí'ijxajta, sino setá'aj siyen r'í'i tiraatá'an, a'iné ayée pu a'ijna jín Dios tejamaatajé sej si siyen huárini ti ij ajta a'ín Dios ayén ti'títj jín r'í'i tejamaatá'an.

¹⁰ Ayee pu a'ijna jín té'eyu'usi'i tijín:

Tí pua'a ja'atí ayén raxí'leve'e
ti á'ateevi'in ruuri,
ti ajta r'í'i tiraatévaire'en
nain xicaj tzajta'a,

ché'e a'ín ayén huárini
ti caí a'ij pua'a tiú'ujxajtave'e,
ti caí ajta ayén tí'hua'itacare'en.

¹¹ Ché'e a'ín raatapuá'ajta

ti a'ij pua'a tí'tiújcha'ii,
ajta ché'e a'ín ayén huárini
ti x'epi'in jín seijre'e.

Ché'e ajta a'ín ayén rahuauca
ti r'í'i tí'seijre'e huá'a jemi í teite.

Ché'e ahuaújca'anen ti ayén huárini.

¹² Jee xaa, r'í'i pu tihua'aseij í Dios
a'ímej í mej r'í'i tí'tiújcha'ii.

A'íi pu huá'anamua
mat'ij miyen tí'ijhuaviira í jemin.

Ajta ayée pu tavástarala
a'ij pua'a tihua'aseij
a'ímej í mej a'ij pua'a tí'tiújcha'ii.

¹³ Tí pua'a nu'u siyen rajpuaájtzi se'ijna jime'e sej r'í'i tí'tiújcha'ii, ni caí ja'atí ayén mé'eseijre'e ti ayén a'ij pua'a amuáaruuren a'ijna jime'e sej a'ujca'anéecan jín tí'titese'e sej siyen huárini tí'títj jime'e ti tí'ixi'epi'in. Capu xaa ne'u. Capu mé'e ja'atí xaa ne'u. ¹⁴ Mí ajta, ti pua'a siyen se'ijna jín rajpuaájtzi se'ijna jime'e sej x'epi'in jín huaríj, capu amín a'ij. Dios pu r'í'i tejámuatá'asin. A'íj xu jín, caxu huá'atziine'e, caxu seajta a'ij pua'a tí'té'ujmuajca.

¹⁵ Mí seajta mú'een, setá'aj siyen r'í'i tiraateájtuaani í ru tzajta'a se'ijna í Cirištu'u, a'iné a'íi pu tavástarala pú'een. Ja'anáj ti na'a xu siyen r'í'i huaújruuren sej si siyen huateújnan huá'a jemi í mej miyen me'ijna jín tejá'amua'ihua'ura í sej jín tí'ichu'eve'e í ru jiate.

¹⁶ Mí seajta, setá'aj siyen sena'a rijca, setá'aj caí á'ujtzaahuate'e siyen tihua'ixaate'e, setá'aj seajta rá'atése'e se'ijna í sej jamuan tí'ixa. Setá'aj siyen r'í'i te'utaújmu'ati í rumua'atziira'a jime'e sej si caí tí'títj jín á'aturaacaj, ti ij ayén tihua'utatévi'iraste'en a'ímej í mej a'ij pua'a á'amuaruure me'ijna jime'e mej miyen a'ij pua'a tejá'amuaxa a'ij sej rici se'ijna jime'e sej r'í'i tí'tiújcha'ii í Cirištu'u jemi.

¹⁷ Ayee na'a, a'iné ti pua'a Dios ayén tí'ijxe'leve'e sej tí'títj jín rajpuaájtzi, jaitze'e pu r'í'i tejámuatéva'iri sej siyen se'ijna jín rajpuaájtzi sej x'epi'in rici caí ti pua'a siyen se'ijna jín rajpuaájtzi se'ijna jime'e sej a'ij pua'a rici.

¹⁸ Ajta a'ín Cirištu'u, ayén seij na'a huam'íi a'ijna jime'e í mej jín najjmi'i miyen auteájturaa í Dios jemi. A'ijna ti caí tí'títj jín auteájturaa, ayén huá'a jetze me'ecan huam'íi a'ímej í mej a'ij pua'a tí'teetújcha'ica ti ij ayén huá'anvi'itin í Dios jemi. A'ijna í mej miyen raajé'ica í Cirištu'u í ratéhua'ira'aca'a, Dios pu ajta ayén ruxiéjniu'uca jín ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mí'ichite.

¹⁹ Ajta a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén raatá'a ti tihua'utá'ixaate'en a'ímej í xiéjniu'ucari í mej me'uun tajete aiteánami'ihuaca'a. ²⁰ Majta a'íme í xiéjniu'ucari, a'ájna'imua mú miyen caí ra'ará'astijre, a'ájna xicáara'a jetze ti jetzen Dios auj ayén té'eviiuca'iraca'a, ajta ayén rachú'leve'eca'a tí'ij auj a'ín Noé ratétaahuajme'e a'ijna í baarcu ti ve'é. Ajta a'íi pu seica huatévai mej mi me'uun uteájrupi í baarcu tzajta'a mej mi caí aujámín í jaj jime'e. Ayee mú ará'aseca'a aráhuaica.

²¹ Ajta a'ín í jaj ayén huataújmu'a'a í sej jín huámua'í'ijhuaca'a, a'ijna ti ajta jín Dios ayén amua'irájtua. Capu ayén huataújmu'a'a ti Dios ayén amua'ari'iri'í í chuej ti ca'ame'e í a'amua jetze, sino ayée pu huataújmu'a'a sej siyen rájhuaviiri'í í Dios ti ayén amuaatá'an sej ri'éne'ecán jín huateáturan í rumua'atziira'a jetze í Dios jemi, a'ijna jime'e ti ayén ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mí'ichite a'ijna í Jesús ti Cirištu'u pú'een.

²² Ajta ijii, án pu a'ujnéj u ta japua ti ari a'uun e'ecájca ri'irínta'an pújme'en í Dios. A'íi pu ajta ari a'íjna jín antiújmua'aree ti tihua'uta'ajte'en a'ímej í mej ta japua tí'ivaire'e, ajta a'ímej í mej tí'ítíj jín antiújmua'aree, ajta a'ímej í mej ve'ecán jín tí'teté'u'upu'u, matíj mena'a pua'amé í mej xiéjniu'ucari pú'een.

4

A'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios tej tíyen huárini

¹ A'íné a'íin Ciriístu'u pu ayén ru jetze rajpuaítzi já'araa, setá'aj siyen se'íjna jetze tíu'umua'ati sej si siyen che'atá sena'a huárini, a'íné ja'atí ti na'a ti ayén ru jetze rajpuaítzi já'araa, ayée pu ari raatapuá'ajta'ca'a ti tí'ítíj jín até'ítzeaaara í Dios jemi. ² Ayee pu a'íjna jín a'ateeví'i ti ruuri a'íjna í ja'ati a'íjna jime'e ti a'íjna jetze araujca'ane a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios tíj na'a ti auj a'ateeví'i a'lame. Capu ché'e a'íjna jetze a'ujca'anée a'ame a'íjna ti a'ij pua'a 'een ti ajta jetzen huírínninei.

single line composer ³ Ché'e ayée na'a 'eene'en a'ij ti ari tiu'uríj tíj na'a mej amua-caí huatasejre í teteca tíj na'a ti yú e'iré'ene a'ij ti tihua'aráanajche a'ímej í mej seij chuérja'a japua é'eme'ecan. Tej ti caí ché'e tíyen tena'a tí'ijri'ire matíj a'íime. Ayee mú ruxána'acira'ate'eca'a, majta á'ujca'ane me'íjna jetze ti a'ij pua'a 'een. Majta rutá'aruaijve'e, majta mej huápí'i tí'iyestehua'a. A'íi mú majta e'etiújse'iri mej mi náimí'i miyen raná'amiche'en a'íjna ti caí Dios pú'een.

⁴ Ajta íjii, ayée mú a'ij pua'a tejá'useij sej caí ché'e huá'ajaahuat'e sej siyen caí tí'ítíj á'astijre'e sej huá'a jamuan á'ujujhua'ane'en. A'íj mú jín miyen a'ij pua'a á'amuaruure.

⁵ Mí ajta, ayée pu tihua'aci'tí'i mej miyen tiu'utaxáj a'ij mej títeetiújcha'íica me'íjna jemi ti ari r'í'i huájruu ti ij ayén hua'uxíjte'en a'ímej í mej ruuri, ajta a'ímej í mej meri huácuii. ⁶ A'íné a'íi pu ajta ayén che'atá na'a huá'axijte'en a'ímej í mej meri huácuii tíj ajta titá'axijte'en ítejmi í tej teuj ruuri. A'íj pu jín ajta ayén tihua'utá'íxa a'ímej í mej huácuii a'íjna í niuucari ti jín Dios hua'irá'íjtuuaani ti ij a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén tihua'utá'an mej miyen ruuri huateáturan tíj na'a rusén jime'e tíj ajta í Dios.

A'ij ti nu'u té'eme tí'ij nain te'entipúa'ajte

⁷ Pu'uri tén nain te'entipúa'ajte. A'íj xu jín siyen r'í'i tirájteuve'en, seajta siyen nain jín á'ujcu'uve sej si siyen tí'ijhuauca í Dios jemi a'ij ti tiraavíjte'e. ⁸ Ajta, a'íi pu a'íin pú'een ti jaítze'e ruxe'eve'e sej caí tí'ítíj jín a'aturáa, setá'aj siyen huájxe'eve'en temua'a naa a'íné ti pua'a siyen huájxe'eve'en, ayée xu seajta tiu'utá'uuni'ira mu'íicáca jime'e ti seij ayén tí'ítíj jín auteájturaa mú'ejmi jemi. ⁹ Setá'aj caí a'ij pua'a tí'ixáata sino setá'aj huateújvaire'en seij seajta seij.

¹⁰ Ayee xu seajta huárini a'ij ti tiraavíjte'e a'ímej jemi í mej ravaire'e a'íjna í Dios, a'íné capu tí'iseicaj na'a í ti jín r'í'i tejamaatá'a sej si se'íjna jín tiu'utévaire'en. Setá'aj siyen huateújvaire'en seij seajta seij se'íjna jime'e a'ij ti Dios seij tiu'utapuaíjve.

¹¹ A'atí ti na'a ti ayén tiu'utaxáj, ché'e a'íin ayén huárini ti ayén Dios jetze me'ecan tí'ixajta. Ajta ja'atí ti na'a ti ayén tí'ítíj jín tí'ivaire'e, ché'e a'íin ayén huárini ti a'íjna jetze araujca'ane í Dios. Ayee xu 'een jín siyen huárini mej mi nain jín r'í'i tiraateájtuaani me'íjna í Dios me'íjna jime'e ti a'íin Jesús, ti Ciriístu'u pú'een, ayén hua'utá'a í ca'aníjra'a mej mi miyen huárini. Ayee mú r'í'i tiraatá'asin me'íjna í Ciriístu'u, a'íné a'íi pu ajta ayén nain jín antiújmua'aréere a'ame tíj na'a rusén jime'e. Ché'e ayén teja'uré'enen.

A'ij mej ye'í huárini mat'íj tirajpuaítzi muá'aju'u a'íime í mej té'atzaahuat'e

¹² Mú'een, mi nej já'amuaaxe'eve'e, ti pua'a siyen tí'ítíj jín á'aviicua'ire'e se'íjna í sej jín huápí'i rajpuaítzi, ti ajta ca'anín jín a'amua japua rájve, caxu siyen a'ij té'ujmuaajca, sete'entixáata yee ti caí xi ja'anáj ayén tí'iseijre'e í chaanaca japua, a'íné ayee pu 'een jín ayén tejamaáruu ti ij Dios ayén amuaatésej, aísí ti pua'a secaí urarí'ene'acan jín seijre'e nusu secaí. ¹³ Caxu a'ij té'ujmuaajca sino ayée xu huataújtemua'ave'en a'íné xu'uri rajpuaítzi í Ciriístu'u jamuan sej si seajta siyen huataújtemua'ave'en se'íjna jime'e ti r'í'i tejamaatá'asin a'íjna xicáara'an jetze ti jetzen huatasejre'esin a'íjna í mej jín naa r'í'i tira'utasejra'a í tavástara'a.

¹⁴ Jee xaa ne'u, ayée pu tí'ayajna. Tí pua'a miyen a'ij pua'a tejá'amuaaxajta me'íjna jime'e sej siyen Ciriístu'u jetze ajtème'ecan, Dios pu a'íjna jín r'í'i tejamaatá'aca. Ajta a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, í ti ajta ayén ca'aníjra'a tatá'aca tej ti tiyen r'í'i tiraateájtuaani í Ciriístu'u, a'íi pu xiéjniu'ucare'ara'an ajta mú'ejmi jemi seijre'e.

¹⁵ Mí ajta, jime'en ja'atí ti na'a ti mú'ejmi jetze ajtème'ecan, ché'e amán caí ayén a'íjna jín tirajpuaítzi a'íjna jime'e ti seij huajé'íca, na'ari tí'ítíj huanahua nusu ti a'ij pua'a tí'ítíjcha'íi, ca'ín ayén rijcaa ti caí jetzen ruxe'eve'e.

¹⁶ Mí ajta, ti pua'a seij ayén a'ájna jín á'aviicua'ire'e a'ájna ti jín rajpuaájtzi a'ájna jime'e ti Ciriistu'u jetze ajtème'ecan, ché'e a'ájna caí tí'iteví'ira'atan, sino ché'e r'í'i tiraatá'an í Dios a'ájna jime'e ti Ciriistu'u jetze ajtème'ecan.

¹⁷ Aye'e pu'u xaa ne'u, a'íné pu'uri a'ájna teja'uré'ene ti ij Dios ayén hua'uxíjte'en í teite. Ajta, ayén autéchesin ti huá'axíjte'en í ruteístemua'a. Ajta, ti pua'a ayén autéjcheni itejmi jemi, ¿a'íquí té'leme í ti huá'aci'iti a'ímej í mej caí rá'astijre'e a'ájna í niuucari ti Dios r'í'i titaateájtuaani itejmi jemi? ¹⁸ A'íj pu jín ayén té'eyu'usi'i tijn: "Tí pua'a muári'eri jín Dios ayén ru'irájtuua a'ájna í ja'ati ti r'í'i tí'itíjcha'íica'a, ¿a'íquí éene'e a'ame huá'a jemi í mej a'íj pua'a tí'íjxa í Dios, majta a'ímej jemi í mej a'íj pua'a tí'itíjcha'íi? Capu a'atzu a'íj xaa ne'u tihua'utévaire'esin."

¹⁹ A'íj pu jín, miché'e miyen huárini tí'itíj jime'e ti xí'epi'in 'een, a'íj ti tiraavíjte'e a'íme í mej tí'itíj jín á'aviicua'ire'e me'ájna í mej jín rajpuaájtzi me'ájna jime'e ti Dios ayén tihua'utá'a. Miché'e miyen raatátuüre'en í ruxéjniu'uca a'ájna jemi ti hua'utétaahuaca'a ti ajta caí ja'anáj tí'itíj jín até'itzeaaara.

5

Pedro pu ca'aníjra'a hua'atá'aca a'ímej í vaujsi

¹ Aye'e nu ca'aníjra'a hua'atá'aca, ne'ímej í mej vaujsi pú'een, í mej mú'ejmi jetze ajtème'ecan. Nee nu neaja vásta'a pú'een. Neajta nu niyen tiu'uséj a'ájna ti jín rajpuaájtzi'aca a'ájna í Ciriistu'u. Aye'e pu che'atá na'a tí'ineci'iti ineetzi t'íj ajta tihua'aci'iti a'ímej í mej majta Jesús jamuan á'ujjhuua'ane'en a'ájna xicáara'an jetze ti jetzen huataseíjre'esin a'ájna ti huáp'i'í naa tí'iseíire'e a'ame í Dios jemi.

² Aye'e nu tejá'amua'íjcate'e sej r'í'i tihua'ucha'in a'ímej í mej teístemua'ame'en pú'een í Dios a'íj ti a'ín ari a'ájna jín tejámuaa'íjca. Caxu ca'anéeri jín siyen rijca sino rux'í'evi'ira'a jime'e xu'u, a'íj ti Dios tí'íjxe'eve'e. Caxu seajta se'ájna jín siyen rijca sej si tí'itíj jín huamuá'itin, sino ayé xu'u a'ujca'anéecan jín tiu'utévaire'en. Na'ari caí, ayé xu tiu'utatévi'ira'ata se'ájna huat'e sej tí'itíj huamuá'iti.

³ Setá'aj caí á'ujtzaahuat'e sej ve'ecán jín antiújmua'aree sej siyen tihua'uta'ájte'en mej mí ca'anéeri jín miyen tí'itíj jín huárini a'íme í sej huá'acha'íi.

Mí seajta mú'een, setá'aj siyen r'í'i tí'teetíjcha'íica huá'a jemi a'íj ti tiraavíjte'e. ⁴ Tí pua'a siyen huárini, ayé pu tejá'amuaci'iti a'ájna xicáara'an jetze ti jetzen huataseíjre'esin a'ájna ti nain jín antiújmua'aree ti ayén che'atá na'a r'í'i tí'itacha'íica t'íj ajta ayén r'ici a'ájna ti r'í'i tihua'acha'íi í rucáne'axistemua'a. A'í pu ayén amuaatá'istejsin a'ájna í curuun ti caí ja'anáj a'upuá'arixí'isin, ti ajta r'í'i tí'iseíire'e a'ame í Dios jemi t'íj na'a rusén jime'e.

single line composer ⁵ Seajta mú'een, mi sej seuj teemua, setá'aj siyen huá'astijre'e se'íjmej í vaujsi. Setá'aj naíjmi'í siyen huárini, sej si siyen huárini secaí á'ujtzaahuat'e seij seajta seij, a'íné ayé pu té'eyu'usi'i tijn:

Dios pu muári'eri hua'atá'aca

a'ímej í mej á'ujtzaahuat'e.

Mí ajta, a'í pu ayén r'í'i tihua'atá'aca

a'ímej í mej caí miyen á'ujtzaahuat'e.

Ca'aníjra'a pu hua'atá'aca a'ímej í mej e'etiújse'íri

⁶ Setá'aj siyen huataúra'an sej c'lieene'ecan jín tiu'utévaire'en í Dios jemi, a'ájna ti nain jín antiújmua'aree, ti ij a'ín ayén ve'ecán jín tejámuaa'íjcate'en ja'anáj ti ayén tejámuaaxí'epi'ántari'íri'. ⁷ Setá'aj siyen se'ájna jemi í Dios raateájtuaani t'íj na'a í sej jín a'íj té'ujmua'ate a'íné jehua pu tí'imua'atze mú'ejmi jime'e a'íj ti tejá'amuaaruuren.

⁸ Setá'aj temua'a naa tí'té'ujcu'uvee, seajta r'í'i tí'ite'ixi'ere'e, mú'een, se'ájna jime'e ti a'ín tiyaaru'u, í ti amujcha'íire'e, ayén éeni'ic'e á'uche'ecan t'íj muajye ti á'ujijhuan a'ájna jime'e ti ayén rahuauhuau a'ájna ti raatécí'ime.

⁹ Setá'aj siyen huatéujca'anen se'ájna jime'e sej té'atzaahuat'e sej si caí ratá'acare'en ti a'ájna í tiyaaru'u amua'antimua'íitin. Aye'e xu seajta ramua'aree ti ayén huá'aruure a'ímej í á'amua'ihuaamua'a í mej miyen huacájme a'u ti na'a í chaanaca japua. Aye'e pu éeni'ic'e seíjre'e ti ayén huá'anajmire'en mej mí miyen che'atá mena'a a'ájna jín á'aviicua'ire'e í mej jín rajpuaájtzi setíj seajta mú'een.

¹⁰ Ajta a'ín í Dios ti nain jín r'í'i tí'itá'aca, a'ájna ti ayén amuaatajé ti ij ayén tejámuaaci'iti a'ájna í sej jín naa r'í'i tí'yé'usejira í Ciriistu'u jemi t'íj na'a rusén jime'e, ayé pu á'amuaaruuren. Setá'aj a'atzu á'ateeví'in sej tí'itíj jín á'aviicua'ire'e í sej jín rajpuaájtzi, a'í pu rusej ayén amuaanaíjmire'en, ajta ayén ca'aníjra'a amuaatá'asin sej si te'utáviicua'í. A'í pu ajta ayén amuaatá'asin sej siyen huatéujca'anen temua'a naa.

¹¹ Ché'e a'ín ayén a'ájna jín tí'it'éveeca'a ti ayén nain jín antiújmua'areere t'íj na'a ti yú auca'it'í a'ame, t'íj na'a rusén jime'e.

Ayee pu ra'antipúa'ajte

¹² Ayee nu c'j caj tejá'amuyau'use'e ne'íjna jamuan í Silvano ti ayén tiná'amiti'ejte'e ti a'ín pú'een seij í ne'ihuaara'a ti caí ti'it'ij jín até'itzaara. Ayee nu ne'íjna jetze tejá'amua'ixaate'e ti a'ii pu a'ín pú'een í ti tzaahuati'ira'a jín Dios ayén r'í'i titatá'aca. Neajta ne'íjna jetze niyen ca'aníjra'a amuatá'aca seij si caí ja'anáj yá'uhua'anan a'ij nej tejá'amua'ixaate'e.

¹³ A'íime í mej yé huaté'uu íye Babilonia, í ti Dios ajta hua'antíhuau, yé mú á'amuateujte'e. A'íi pu ajta yé á'amuateujte'e í niyauj, a'íjna í Marcos. ¹⁴ Setá'aj huaújteujte'en xu'iteújpi'itze'axi'in se'íjna jime'e seij huaújxe'eve'e, seij seajta seij. Ché'e a'ín Dios r'í'i amua'anpuá'ajte'en naijmi'ica mú'ejmi mi seij Ciríistu'u jetze ajtém'e'ecan. Ayee pu'u xaa. Antipúa'areca'a.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a a'íjna í San Pedro, í ti hua'apua

A'í pu huá'ateujte'e a'íjna í Pedro

¹ Inee Simón, i nej neajta Pedro pú'een, a'ij nu jetze tejá'amuayu'use'e ne'íjna jime'e nej ravaire'e ne'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een. A'í pu na'antíhuau nej ni niyen tiu'utévaire'en í jemin. Seajta mú'een, Dios pu ayén amua'irájtua mú'ejmi, a'íjna í Dios ti urar'í'ene'acan jín seijre'e, sej si siyen che'atá sena'a té'atzaahuat'e tetí iteen. A'í pu a'íjn pú'een ti jéihua huáp'i tejámuat'éva'iri.

² Ché'e ayén jaítze'e tejá'amuaci'iti ti r'í'i tejamaatá'acare'en, ajta ti r'í'i tejama'antuá'ajte'en a'íjna jime'e sej seri ramua'ate í Dios, seajta se'íjna í Jesús, ti ajta tavástar'a pú'een.

A'ij mej r'í'i titetiújcha'íi muá'ara'ani a'íime í mej té'atzaahuat'e

³ Rumuári'eri'ira'a pu jín Dios ayén titaatá'a nain ti ruxe've'e í tej jín ruuri huateáturan í jemin, í tej teajta jín tiyen r'í'i ti'títacha'íi a'ij ti a'íjn ayén tí'ijxe've'e. Ayee pu 'een jín ayén r'í'i titaatá'a a'íjna jime'e tej tiyen raamuá'a te'íjna ti ayén taatajé tej ti tiyen huateáturan í jemin tíj na'a rusén jime'e ti ij ayén titáaci'iti a'íjna í tej jín r'í'i tiyé'usejira, te'íjna jime'e ti a'íjn ayén nain jín antiújmua'aree.

⁴ A'íné ayén 'een í jemin, a'í pu ayén titaatá'a a'íjna í niucari ti jín ve'ecán jín te'ataújratziiri'i, ti ajta jéihua huáp'i ta jetze ruxe've'e tej ti te'íjna jín huatá'uuna ti ij caí a'ij pua'a táaruuren a'íjna ti a'ij pua'a 'een ti huá'a tzaajta seijre'e í teite í mej yen seijre'e chaanaca japua, tej ti teajta tiyen che'atá tena'a ri'éne'ecán jín seijre'e tíj ajta í Dios.

⁵ A'ij xu jín, setá'aj siyen huatéujca'anen sej se'íjna jín ra'ajténaajmire'en í sej jín té'atzaahuat'e se'íjna jime'e sej seajta tzáahuati'ira'a jín r'í'i ti'tiújcha'íi. Seajta setá'aj siyen se'íjna jín ra'ajténaajmire'en sej jín r'í'i ti'tiújcha'íi se'íjna jime'e sej temua'a naa tirú'umua'aree.

⁶ Setá'aj seajta se'íjna jín ra'ajténaajmire'en í sej jín r'í'i tirú'umua'aree se'íjna jime'e sej seajta nain jín á'ujcu'uvée. Setá'aj seajta se'íjna jín ra'ajténaajmire'en í sej jín á'ujcu'uvée se'íjna jime'e sej seajta te'utáviicua'l. Setá'aj seajta se'íjna jín ra'ajténaajmire'en í sej jín siyen té'eviiicua'l se'íjna jime'e sej tzáahuati'ira'a jín rana'amiche í Dios.

⁷ Setá'aj seajta se'íjna jín ra'ajténaajmire'en í sej jín tzáahuati'ira'a jín rana'amiche í Dios se'íjna jime'e sej temua'a naa huatéurihuamua'ata. Setá'aj seajta se'íjna jín ra'ajténaajmire'en í sej siyen r'í'i tiu'uteúrihuamua'ataca'a se'íjna jime'e sej siyen titehuájxe've'e'en.

⁸ Setá'aj siyen nain jín ra'ajténaajmire'en a'íné ti pua'a siyen r'í'i titeetiújcha'íica temua'a naa, ayé pu á'amuaruure a'ame sej jéihua huáp'i tiu'utévaire'en sej si temua'a naa ti'itíj jín tiu'utátuiire'en í Dios jemi se'íjna jime'e sej tzáahuati'ira'a jín ramua'ate se'íjna í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een.

⁹ Na'ari caí, ja'atí ti na'a ti ayén tirá'aturaate'e ti ayén nain jín ra'ajténaajmire'en í ti jín té'atzaahuat'e, ayé pu che'atá na'a 'een tíj ja'atí ti arácon, ti caí a'ímuá' tí'iseijrave. A'í pu ari ya'uhuá'axi ti Dios ayén tiraatá'uuni'iri'i a'íjna ti ajm'íi jín auteájturaa í jemin.

¹⁰ A'ij xu jín, ne'íhuamua'a, setá'aj siyen jaítze'e huatéujca'anen sej si siyen huárini ti ij ayén ámitieere'e ti Dios ayén amuaatajé, ajta amua'antíhuau. Tí pua'a siyen huárini, capu ja'anáj ayén á'amuaruuren ti Dios ayén mé amúhuhua'axin tíj na'a rusén jime'e.

¹¹ Mí ajta, ayé pu tejá'amuaci'iti sej si temua'a naa se'uun a'uteárute a'u ti rusén jín teja'uta'áajta a'íjna í tavástar'a ti tu'irájtuaa, a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een.

A'ij ti 'een jín té'eyu'usi'i a'íjna í yu'uxari

¹² A'ij nu jín niyen rini nej ja'anáj ti na'a niyen tejá'amuá'ixaate'e sej siyen tira'utámua'aree se'íjna. Capu amín a'ij sej seri ramua'aree, seajta seri te'utáviicua'iri'i se'íjna jime'e sej siyen té'atzaahuat'e.

¹³⁻¹⁴ Ayee pu tiná'amitiejte'e ti ayén tiraavíjte'e nej niyen huárini tíj na'a nej nauj yen seijre'e, nej ni ca'aníjra'a amuaatá'acare'en sej si siyen tira'utámua'aree a'ij sej huárini, a'íné nu'uri niyen ramua'aree ti ari vejli'i píti'irici a'ájna xicáara'an jetze nej jetzen mi'íni. Ayee nu ne'íjna jín ramua'aree a'íné a'í pu tavástar'a, a'íjna í Jesús, ti ajta Ciríistu'u pú'een, ayé pu tinaatá'ixaa.

¹⁵ Neajta nu niyen huaténca'anejsin nej ni niyen tejama'ítitii ti ij ayén huatári'iristare sej siyen ja'anáj ti na'a tira'utámua'aree net'í'ij caí ché'e mé'e a'ahua'atan.

Pedro pu te'anxájta a'íjna jime'e ti r'í'i tiyé'usejira a'íjna í Ciríistu'u

¹⁶ Tet'i'ij te'ijna jamuá'ixa a'ij ti éeni'ici'e huatasej're'esin a'ájna xicáara'an jetze ti jetzen ajtahua'a yé ve'ecánejsin a'ájna í tavástar'a, a'ájna í Jesús ti ajta Cirístu'u pú'een, ti ij ayén nain jín antiújmua'areere, catu rá'astjire'eca'a te'ijna í niuucari í mej rujímua'a mena'a rájteu, í mej miyen tí'ímua'atzejca'a. Catu xaa ne'u tajímua'a tena'a rájteu sino tají'isin tu jín naa r'i'i tiye'usefira ta'araa ti a'íi pu nain jín antiújmua'aree.

¹⁷ Ajta, Dios ayén r'i'i tiraateájtuaa, ajta r'i'i tiraatá'a a'ájna jime'e ti huápi'i tí'isej're'e u ta japua tí'ij Dios ayén jíme'en tiu'utaxájtaca'a tí'ijn: "A'ii pu a'ín pú'een í niyauj, í nej jeihua huápi'i rax'e've'e. A'íi pu ajta r'i'i tineetá'aca ineetzi."

¹⁸ Teajta iteen, ayée tu ráanamujri'i te'ijna í niuucari ti júte'e je'icánamujre tet'i'ij te'ánna a'uté'uuca'a te'ijna jamuan a'ánna í jiri' jetze ti Dios huateúra'ate.

I niuucari mej jín tí'ixaxa'a í Dios jetze me'ecan

¹⁹ Ajta a'ájna í tej ya'usej, a'íi pu ayén aráuraste a'ájna ti ajmí'i ayén té'eyu'usi'ihuaca'a a'ájna í yu'uxari jetze í mej jíme'en tiu'utaxájtaca'a í Dios jetze me'ecan. A'íj tu jín teri jájze'e temua'a naa tirú'umua'aree ti ayén tí'ayajna a'ájna ti ajmí'i ayén té'eyu'usi'ihuaca'a.

R'i'i pu tejámuaatévaire'esin ti pua'a siyen che'atá sena'a ra'ará'astjire'en tíj ajta ja'atí ayén temua'a naa te'atáne tatzari jime'e a'u ti a'utíca'a. Setá'aj siyen che'atá sena'a ra'ará'astjire'en tíj ajta ja'atí ti ayén atánee ajta na'acai huatasej're'en a'ájna í xu'ura'ave ti tapuá'arijme'eca u jé'ijjineí. Setá'aj siyen ra'ará'astjire'en ajta na'acai a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén huateáuran í amua tzajta'a.

²⁰ Amuacai, ayée pu ruxe've'e se j siyen ráamua'aree ti cai ja'atí ja'anáj rusej a'ij tirájteu a'ij ti huataújmua'a a'ájna í niuucari í mej miyen tiu'utaxájtaca'a í Dios jetze me'ecan ti ayén raateájtuaa itejmi jemi.

²¹ Capu ja'atí ja'anáj rusej a'ij tirájteu ti ayén tiu'utaxá í Dios jetze me'ecan sino a'ájna xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ayée pu ca'aníjra'a hua'utá'a mej miyen tiu'utaxá, a'íme'j í mej me'ájna jín tiu'utaxájtaca'a í Dios jetze me'ecan.

2

A'íme í mej cai tzáahuati'ira'a jín tíhuá'amua'ate

¹ Aj mú mi huá'a tzajta'a í teite miyen huatasej're seica í mej hua'itzi jín tíhuá'u'itíiri'i. Ayee mú che'atá mena'a huatasej're'esin mú'ejmi jemi a'íme í mej majta hua'itzi jín tejámuaatá'itíira. Avíitzi mú jín miyen raateátuasín mú'ejmi jemi me'ájna í niuucari ti amuá'ujisin, í mej jín me rúurieni me'ájna í tavástar'a ti ajta huá'a jetze me'ecan tiu'utanájchitaca'a í mej té'echa'íica'a í Dios jemi. A'íj pu jín tíhuá'aci'iti ti a'ín Dios ayén ca'anacan hua'antipua'ajte'en.

² Majta mu'ití mú miyen hua'ará'astjire'esein mej mi miyen che'atá mena'a tí'ihuaúxana'acira'aten matíj a'íme. Ayee mú 'een jín seica miyen a'ij pua'a tí'ijxáata muá'aju'u me'ájna í niuucari í tej jíme'en huajú'un me'ájna jime'e a'ij mej rici a'íme í mej hua'itzi jín tejámuaatá'itíira.

³ Ayee mú 'een jín miyen mú'ejmi jíme'en tí'imua'itín me'ájna jime'e mej huápi'i rax'e've'e mej jeihua tí'ijcha'íica. A'íj mú jín miyen hua'itzi jín amuaatémua'iti. Tíj na'a ajca'ihuá'ímua tí'ij Dios ayén hua'uxíjte, tíj na'a jiji aúche'e pu aráurastejsin a'ájna í niuucari ti huá'a jíme'en tiu'utaxájtaca'a. Ajta ayén tí'ayajna ti Dios auj ayén hua'antipua'ajte'esin.

Single Line Composer ⁴ Jee xaa ne'u, Dios pu cai tíhuá'utá'uuni'iri'i a'íme'j í mej mejmí'i ta japua tí'ivaire'eca'a, a'íme'j í mej majta miyen tí'itíj jín auteájturaa í jemin, sino a'úu pu ayén huaje'etéehua'axi u tajete a'u ti puajítzi hua'atá'acare'e a'ame. A'úu pu hua'uteájtuaa a'u ti e'etécun mej mi me'uun é'enamí'ihua a'u ti a'utíca'a. A'úu mú e'avíitzi'ihua muá'aju'u ajta na'a cai Dios ayén hua'uxíjte'en a'ájna xicáara'an jetze ti jetzen nain te'entipua'ajte.

⁵ Capu ajta tíhuá'utá'uuni'iri'i a'íme'j í mej jéjcau ímuá yen seij're'eca'a, sino ayée pu tiu'utá'a ti a'ín jaj ayén tíjste nainjapua í chaanaca ti ij a'ájna jín puajítzi hua'utá'an a'íme'j í mej cai a'atzu rá'astjire'eca'a í Dios.

Mí ajta, a'íi pu xaa raatévai a'ájna í Noé ti ayén tíhuá'utá'ixaa a'ij mej ye'í huárini mej mi x'épi'in jín seij're'e í Dios jemi. Ajta Dios ayén hua'uteávai a'íme'j í seica í mej miyen aráhuá'apua ará'aseca'a.

⁶ A'íi pu ajta hua'uxíjte a'íme'j í mej me'uun a'uchéjme'ecaa í chajta'a jetze ti hua'apua, a'ujna u Sodoma, ajta u Gomorra. Nain pu jín hua'uteáitaj. Ayee pu 'een jín huá'uruu ti ij ayén titaatá'itíi a'ij ti huá'aruuren a'íme'j í mej cai a'atzu rá'astjire'e í Dios.

⁷ Mí ajta, a'íi pu raatévai a'ájna í Lot, a'ájna ti r'i'i tí'itíi'ijcha'íica'a í jemin, a'ájna ti ajta a'ij pua'a ará'aseca'a a'ij mej ríjcaa í mej miyen hua'úxana'acira'ate a'íme'j í mej cai a'atzu tí'itíj á'asteca'a.

⁸ Ajta a'ín í teví ti r'i'i tí'itíi'ijcha'íica'a í Dios jemi, a'íné a'íi pu nain tújca'ari tzajta'a ayén huá'a tzajta'a é'echejca'a, jeihua pu rajpuajítzica'a í ru tzajta'a ti r'i'éne'ecán jín seij're'eca'a.

Ayee pu 'een jín tirajpuaíjtzica'a a'ájna jime'e ti ayén raaseíj, ajta ráanamujarí'i í mej a'ij pua'a rijcaa a'áme í mej caí ti'itíj á'asteca'a.

⁹ A'íj pu jín, Dios ayén raayí'iti ti ayén ru'íjrájtuaani a'ájna jetze ti jín rajpuaíjtzi a'ájna í ja'ati ti rí'i ti'itíjcha'íi. A'íi pu ajta ayén raayí'iti ti hua'iteáanan a'ámej í mej a'ij pua'a ti'itíjcha'íi ti ij ayén puaíjtzi hua'utá'an a'ájna xicáara'an jetze ti jetzen hua'axijte'en naíjmi'lica.

Single Line Composer ¹⁰ Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna, ti ayén tihuá'aci'iti a'ámej í mej jetzen á'ujca'ane me'ájna jetze ti jéihua a'ij pua'a tí'iseijre'e, mej mi miyen tí'ihuaujxana'acira'aten me'ámej jamuan í ruxí'ej teteca. Ayee pu che'atá na'a a'ij pua'a tí'iseijre'e mej caí a'atzu ti'itíj jín té'aste. Ayee mú á'ujca'ane mej miyen huárini a'ij ti tihuá'amitiejte'e. Jéihua mú á'ujtzaahuat'e. A'íi mú majta caí ráztzi'ine'e miyen á'ujca'ane mej a'ij pua'a tihuá'axajta a'ámej í mej ta japua é'eseijre'e.

¹¹ Mí majta a'áme í mej ta japua tí'ivaire'e, camu miyen á'ujca'ane mej miyen a'ij pua'a tihuá'axajta a'ámej í teteca me'ájna jemi í tavástara'a. Mí majta a'áme, jaítze'e mú rucacá'ane, majta jaítze'e ve'ecán jín antiújmua'aree mecaí a'ámej í teteca.

¹² Majta a'áme í teteca, ayée mú a'ij pua'a tí'ixáata muá'aye'i me'ájna jime'e í mej caí a'atzu yaú'itie. A'íj mú jín miyen che'atá mena'a seijre'e matíj a'áme í ye'emuaate í mej caí tivejá'u'itie, í mej ché'le mena'a á'ujujhua'an. Ayee mú 'een jín huanúnu'ihuaca'a mej mi teite hua'uvívi'in, majta huá'ucuí'ini. Majta a'áme í teteca, ayée mú che'atá mena'a antipua'ari me'ájna jime'e í mej jín a'ij pua'a huá'uruu a'ámej í mej amuacáí rí'i titeetújcha'íica.

¹³ Ayee pu che'atá na'a tihuá'utá'asin ti ja'atí ayén tihuá'arí'ira í mej tí'ijcha'íi matíj majta a'áme rujúmua'a mena'a miyen tihuá'arí'iri'í í seica í mej tí'ijcha'íica'a. Ajta a'ájna í mej tí'itíj jín huataújtemua'ave'en, ayée mú tújca'ari tzajta'a ruxiéehua tí'teseijre'e me'ájna jime'e ti jetzen huíráninei. Ayee mú che'atá mena'a seijre'e huá'a tzajta'a í teite tíj tí'itíj tí'éihuameijra, tíj ajta a'ájna ti jín cápita'inaca'a. Ruxiéehua mú rutémua'ave'e me'ájna jime'e mej amuaacuanama muá'aju'u matíj'ij majta miyen tí'yeste mú'ejmí jamuan.

¹⁴ Ayee mú jetzen á'ujca'ane me'ájna jetze í jíta'a matíj mena'a mej miyen ranecua'atze mej mi miyen jamuan tí'ihuaujxana'acira'aten. Camu majta ja'anáj raatapua'ajta mej miyen á'atura í Dios jemi. Majta, ayée mú ca'aníjra'a hua'atá'aca a'ámej í mej caí xí té'evíicua'í, mej mi majta miyen che'atá mena'a auteáturan í Dios jemi. Temua'a mú tíraarí'ire a'ij mej tí'itíj jín huárini mej mi miyen tíraateví'í tí'itíj ti na'a mej miyen tí'ijxe've'e me'ájna jime'e mej chueere'e. A'íi mú a'ín pú'een í teitejra'a ti Dios puaíjtzi hua'utá'asin.

¹⁵ Mu'uri ajtacíj í juye jetze í mej japuan huajú'un a'áme í ti rí'i tihuá'amitiejte'e. Majta meri me'ájna jetze ucájrupi tíj ajta ayén ucájrupi a'ájna í Balaam teecan ti yaujra'an pú'ene'e a'ájna í Beor teecan. Ajta a'ájna í Balaam, ayée pu ra'aránajcheca'a ti tí'itíj huamuá'itin a'ájna jime'e ti a'ij pua'a huárini.

¹⁶ Mí ajta, puuru'u, ti caí té'anrí'ire, ayée pu tiu'utaniú tíj teáata'a. Aj pu'í ra'ajté'axi a'ájna í Balaam a'ájna jime'e ti a'ij pua'a rijcaa. Ayee pu a'ájna jín huaríj, a'íi pu ayén raatá'ijmíjri'í a'ájna ti ayén rusejírataca'a ti nu'u Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, ti caí tí'itíj jín ayén huárini a'ájna jime'e ti rutímua'í.

¹⁷ Ayee mú che'atá mena'a tí'ivaire'e a'áme í teteca tíj a'u ti e'ejajxa a'u ti caí jaj 'e'ejmí'ie na'arí í jaitiri ti eeca ráatajchi, ajta ti jetzen caí víjvi'íyey. Ayee pu tihuá'aci'iti mej me'uun a'uteáturan u tajte a'u ti huápi'í a'utíca'a tíj na'a rusén jime'e.

¹⁸ Ayee pu a'ájna jín ayén tí'irineca a'ájna jime'e mej miyen ca'anín jín á'ujtzaahuat'e me'ájna jime'e í niuucari ti caí a'ij huataújmua'a. Majta miyen ca'aníjra'a hua'atá'aca í seica mej mi miyen tíu'umua'ati me'ájna jetze ti huá'a jetze huíráninei ti ayén rusej í a'ij tírajteu. Ayee mú a'ájna jín huaríj, a'íi mú miyen majta ca'aníjra'a hua'atá'aca a'ámej í mej camuché'e tíhuíjsin huá'a jemi mej mi majtáhua'a tí'itíj jín auteáturan í Dios jemi me'ájna jime'e mej hua'itzi jín tihuá'ajjte'e a'ámej í teteca.

¹⁹ Ayee mú tí'itíj jín títe'eteúratziiraca'a mej nu'u tihuá'utá'an mej mi ruxiéehua á'ujujhua'ane'en. Mí ajta, capu rí'irí a'íné a'íi mú rujúmua'a mena'a miyen ca'anéeri jín tí'ivaire'e me'ájna jime'e mej a'ij pua'a tí'itíjcha'íi, a'íné ja'atí ti na'a ti ayén ca'anéeri jín tí'ivaire'e, a'íi pu ayén ravaire'e a'ájna í ja'ati ti ari ra'antímua'íti.

²⁰ Ajta ti pua'a meri miyen raatapua'ajtacaa'a mej miyen che'atá mena'a a'ij pua'a tí'itíjcha'íi matíj í seica í mej yén japuan seijre'e í chaanaca, ti pua'a miyen raatapua'ajtacaa'a me'ájna jime'e mej ra'ancuré'a me'ájna í tavástara'a ti ajta ayén tu'írajtuaani, a'ájna í Jesús ti ajta Círíistu'u pú'een, ti pua'a miyen me'ájna jín huaríj, majtáhua'a mú miyen a'ij pua'a huateáarij ti ij ajtahua'a hua'utémua'itin a'ájna ti a'ij pua'a 'een. Ajta, ayée mú jaítze'e a'ij pua'a tí'teseíre'e muá'aju'u tí'ij nain te'entipua'are caí ti jécua mej ímuá seijre'eca'a.

²¹ Mana'ajtzí caí ja'anáj ráamua'atijche'en me'íjna í ye'irá ti naa tí'iseijre'e í Dios jemi mecaí miyen ramua'areere, majta yá'uhoa'axin a'íjna í niucari ti jín Dios ayén hu-ateúra'ate, ti ajta ayén raateájtuaa a'ímej jemi ti ij a'íjna jín tihua'uta'ajte'en.

²² Ayee pu xaa tihua'uruu a'ij ti té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze tijn: "A'íjna í tz'í ajtahua'a pu mú a'uvé'emej a'utí ejjárj t'íj ráacua'ani í rujára'iri." Ajta ti ayén tijn: "A'íjna í tuiixu ti hua'íhuaca'a, ajtahua'a pu mú a'uvé'emej a'u ti jaú'íihuaca'a í xarij jime'e ti ij ajtahua'a ayén hua'íhuua."

3

T'íj uvé'enejsin í tavástar'a

¹⁻² Mú'een, nej já'amuaxe'eve'e, a'íí pu a'ín pú'een í nej hua'apuaca jetze jín tejá'amuayu'use'e. Ayee nu che'atá nena'a ne'íjna jime'e í ti hua'apua, ca'aníjra'a nu jín amuatá'aca sej si siyen tzáahuatí'ira'a jín tiú'umua'atí se'íjna jetze í nej jín miyen amuatá'aca sej ra'utámua'aree a'ij mej tiu'utaxájtaca'a a'íime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, setá'aj siyen che'atá sena'a ra'utámua'aree í niucari í ti jín tejamaata'aj a'íjna í tavástar'a ti ajta a'ín pú'een a'íjna ti amua'irátuaasin. A'íí pu a'ín pú'een í niucari ti a'ín ayén tiraateájtuaa itejmi jemi tej ti tiyen tejámuaatá'ixaate'en mú'ejmi.

³ Ayee xu ramua'aree ti ayén té'eme a'ájna xicáara'an jetze ti jetzen nain te'entipúa'ajte. A'íí mú huatasejre'esin a'íime í mej amua'axieehuari'í mej mi rá'axieehuari'ira í niucari ti téjmi jemi raateájtuaa. Ayee mú me'íjna jín á'ujuhua'ane'e muá'aju'u mej miyen rá'astjire'e a'íjna ti ayén tihua'amítieje'e t'íj na'a a'ij ti tihua'aráanajche ti a'ij pua'a 'een.

⁴ Ayee mú tí'ixáata muá'aju'u tijn: "A'íí tá'uj huaríj a'íjna í ti jín Dios ayén te'ataújratziiri'í ti nu'u yé huatasejre'esin. Tij caí, capu ayén teja'uré'enejsin a'íné aúche'e pu ayén che'atá na'a seijre'e t'íj ajta ayén seire'e á'aye'í t'íj na'a a'íjna xicáara'an mej jetzen huácuu'í í tavaúsimua'aci'í t'íj na'a ajta íjii. Ayee pu che'atá na'a aúche'e seijre'e t'íj ajta seijre'eca'a a'ájna tí'íj Dios ayén raatétaahuaca'a í chaanaca."

⁵ Ayee mú 'een jín miyen tí'ixa me'íjna jime'e mej miyen ruxí'evi'ira'a jín taúra'aca miyen yá'uhoa'axin ti jécua'ímua Dios ayén runiuuca jín tiu'uta'ajtaca'a ti ayén huatasejre'en a'íjna í ta japua. Ajta a'ín í chaanaca, ayée pu tiu'utétaavijhuaca'a tí'íj ayén ajné'n á jaata'a. Ajta a'ín ti japuan seijre'e, ayée pu ajta a'íjna jín ruuri á'aye'í a'íjna jime'e í jaj.

⁶ Ajta a'íime í mej jécua'ímua japuan huachéejme'ecaa í chaanaca japua, a'íí mú jín e'ehuaújpu'a'arixi me'íjna jime'e ti a'ín jaj ayén huatámi'iyeca'a, ajta hua'ujámiste.

⁷ Mí ajta íjii, ayée pu tí'íjci'íti a'íjna í ta japua ti íjii seijre'e, ajta a'íjna í chaanaca í tej yen japuan seijre'e í tej íjii huáteite, Dios pu ayén racha'íi ti ij ayén raateátaira. Ayee pu ari raaxí'epi'íntare ti ayén huárini a'ájna xicáara'an jetze ti jetzen huá'axije'en í runiuuca jime'e, ajta huá'apua'ajte'en a'íimej í teite í mej caí a'atzu rá'astjire'e.

⁸ Setá'aj caí siyen tiyá'uhoa'axin, ti seíj xicaj ayén che'atá na'a tí'tieje í Dios jemi t'íj ajta tí'tieje a'achú cumu seíj ví'ira'a nine'ira'a. Ajta, seíj ví'ira'a nine'ira'a ayén che'atá na'a tí'tieje í Dios jemi t'íj seíj xicá'ra'a.

⁹ Tí pua'a Dios ayén caí ca'anacan araúrasten a'íjna jime'e í ti jín te'ataújratziiri'í, capu ayén huataújmua'a ti caí ja'anáj a'íjna jín araúrasten a'ij mej tí'ímua'atze í seica sino temua'a pu ayén té'eviuca'í mú'ejmi jemi a'íjna jime'e ti caí raxí'eve'e ti ja'atí ayén á'uveti. Capu xaa ne'u ayén raxí'eve'e sino ayée pu raxí'eve'e mej naími'í miyen huataújtuiire'en í jemin me'íjna jime'e mej seicié tiú'umua'ati mej mí caí ché'e a'ij pua'a ríjca.

Single Line Composer ¹⁰ Mí ayée pu che'atá na'a teja'uré'enejsin a'ájna xicáara'an jetze ti jetzen huatasejre'esin í tavástar'a t'íj ajta nahua'ari ayén avíitzi jín huatasejre'en í t'ica'ari tzajta'a. Ajta a'ín í ta japua, ayée pu huatánamua'ajre'esin tí'íj antipúa'are. Ca'anín pu jín tiu'utázi'íti. Ajta t'íj na'a ti ayén tiú'utaavijhuaca'a, a'íí pu ayén huataújtuaasin a'íjna jime'e ti r'í'í huatétaasin. Ajta a'íjna í chaanaca, ajta nain t'íj na'a japuan tí'iseijre'e u ti tiú'utaavijhuaca'a, naíjmi'í t'íj na'a raateátaira.

¹¹ A'íné nain pu ayén huataújtuaasin, ayée pu tiú'ujxe'eve'e sej siyen r'í'í titeetiújcha'íica, sej si r'í'í tí'teseijre'e í Dios jemi nain jime'e a'ij sej ríci, sej si seajta nain jín ra'ará'astjire'en í Dios.

¹² Setá'aj siyen rahuauca, seajta siyen a'ujca'anéecan jín tí'íjchú'eve'e ayén teja'uré'enen a'ájna xicáara'an jetze ti jetzen Dios te'entipúa'ajte. Ayee pu a'íjna jín huataújtuaasin a'íjna í ta japua a'íjna jime'e ti taij raateátaira. Ajta a'íjna ti jín nain tiú'utaavijhuaca'a t'íj na'a ti tí'iseijre'e, a'íí pu ajta huataújtuaasin a'íjna jime'e ti r'í'í tiraateátaira.

¹³ Mí teajta iteen, a'íné a'íí pu a'íjna jín te'ataújratziiri'í ti ayén huárini, a'íj tu jín tiyen rachú'eve'e seíj í ta japua ti jécua, ajta seíj í chaanaca ti ajta jécua a'u ti e'eseire'e a'ame a'íjna ti r'í'íene'ecán jín seijre'e mat'íj mena'a me'uun seire'e muá'aju'u.

Í niucari ti jín ra'antipúa'ajte

¹⁴ A'ij xu jín siyen huárini, mi nej já'amuaxe'eve'e, a'iné ayée xu seri rachú'eve'e ti ayén teja'uré'enejsin. Setá'aj siyen títeetújca'anen sej siyen éeni'lici'e seijre'e í jemin sej temua'a naa ru'ihuaamua'atan, sej si caí tí'itíj jín á'aturaacaj, ti ij a'ín Dios caí tí'itíj jín a'amua jetze te'ujpuá'ajte'en.

¹⁵ Setá'aj se'íjna jetze tiú'umua'ati ti Dios ayén amua'irátuaasin a'íjna jime'e ti raay'íiti ti te'utáviicua'i mú'ejmi jemi.

Ajta a'ín í ta'ihuaara'a í tej rax'eve'e, a'íjna í Pablo, Dios pu ayén raatá'a ti yaú'itíe á'ara'ani temua'a naa. A'í pu ayén che'atá na'a tejamuaatayú'use nain jime'e tetíj iteen.

¹⁶ Ajta a'íjna jetze ti a'ín ra'utéyu'uxaca'a, a'íjna jetze ayén namuajre'e seica í niuucari ti ayén muári'eri ti ja'atí ayén yaú'itíe á'ara'ani. Ajta seica í teite í mej caí tí'itíj ú'umua'aree, í mej majta caí xi té'eviicua'i í mej jín té'atzaahuat'e, ayée mú tí'itese'e mej mi miyen seicié tiyaú'itíe muá'ara'ani, mej mi majta tihua'a'itiiira a'ij ti caí ayén tiraavíjite'e a'íjna ti Pablo ra'utéyu'uxaca'a, ajta a'íjna ti té'eyu'usi'i a'íjna jetze í yu'uxari ti Dios ayén raateájtuaa itejmi jemi. Tí pua'a miyen me'íjna jín huárini, ayée pu tihua'aci'iti mej antiújpua'ajte'en.

¹⁷ A'iné xu'uri amuacá siyen ramua'aree, mú'een mi nej já'amuaxe'eve'e, r'í xu'u mú'een ti ij caí ja'atí ayén ca'anijra'a amuaatá'an sej si siyen che'atá sena'a titecaúxiehuata í Dios jemi matíj a'íme í mej a'ij pua'a tí'iteteite, í mej caí tí'itíj á'astijre'e. R'í xu'u sej si caí se'íjna tejá'uhua'axin í sej jín té'eviicua'i se'íjna jime'e sej huá'astijre'e se'ímej teitejra'a. Seajta mú'een, setá'aj siyen huaúnajimi'ire'en í ru tzajta'a se'íjna jime'e ti a'ín tavástara'a r'í tejamuatá'aca, a'íjna ti ajta amua'irájtua, a'íjna í Jesús ti ajta Cirístu'u pú'een.

¹⁸ Setá'aj siyen che'atá sena'a huaúnajimi'ire'en se'íjna jime'e sej ramua'ate. Tiché'e r'í tiraateájtuaani íjii, teajta tíj na'a rusén jime'e. Ché'e ayén teja'uré'enen. Yee pu'u. Pu'uri antipua'areca'a.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a a'íjna í San Juan, í ti seij

I niuucari ti ruurican e'ihuateájtuaani

¹ Jíme'en a'íjna í Jesús ti Círístu'u pú'een, a'í pu jéjca imúa seijre'eca'a tǵ na'a ti yú e'iré'ene. A'í pu ajta a'ín pú'een í tej ráanamujri'i a'ij ti ye'í tiu'utaxájtaca'a. Teen tu teajta tajǵí jín raasej, teajta tiyen raamuá'a ja'ati ti pú'eene'e, teajta tiyen tamuájca'a jín ra'ajtamuariej tel'íjna ti niuucari pú'een ti ajta ruurican e'ihuateájtuaani. ² Ajta, a'í pu huatasejre a'íjna ti ruurican e'ihuateájtuaani.

Teajta iteen, teen tu raasej. Teajta tiyen tiraataxájta, teajta tiyen tejá'amua'ixaate'e tel'íjna ti rusén jín i'í ruuri, ti ajta jemin seijre'e í rutaáta í Dios. Ajta, a'í pu téjmi jemi huatasejre.

³ A'í tu teajta tiyen tejá'amua'ixaate'e tel'íjna í tej raasej, teajta í tej ráanamujri'i, sej si seajta mú'een siyen che'atá sena'a tiú'umua'ati tetǵ iteen tí'imua'atze tej ti najǵm'i ta'ihuaamua'a tá'ara'ani. Jee xaa ne'u, teen tu jemin seijre'e, tel'íjna í Dios jemi í tej rájya'upua. Teen tu teajta tiyen che'atá tena'a jemin seijre'e tel'íjna jemi í ti yaujra'an pú'een í Dios, a'íjna í Jesús, í ti ajta Círístu'u pú'een.

⁴ Ayee tu 'een jín tiyen tejá'amua'ayuse'e ti ij ayén raanajǵm'ire'en í ti jamuaatá'aca sej jíme'en rutémua'ave'e.

Dios pu téjmi jemi seijre'e ti ayén che'atá na'a 'een tǵ tatzari

⁵ A'í pu a'ín pú'een í niuucari í ti Círístu'u ayén titaatá'ixaa ti nu'u a'ín Dios ayén téjmi jemi seijre'e tǵ tatzari ti ayén tátatzavi'i í ta tzajta'a, ajta nu'u capu a'atzu jemin seijre'e ti'itǵ ti a'ij pua'a 'een, ti ayén che'atá na'a 'een tǵ tǵca'ari.

⁶ Tí pua'a tiyen tel'íjna jetze tiyen mé titejá'ujujhua'ane'en a'u ti a'utǵca'a teajta rá'antixáata tiyen titeejú'un a'u yee tej Dios jemi seijre'e, catu jé'iyecan jín tiyen ti'itǵtacha'íi sino tetǵ'ihua'itaca tu'u.

⁷ Mí teajta iteen, ti pua'a tiyen che'atá tena'a tel'íjna jetze tiyen titeejú'un, tel'íjna jetze ti tátatzavi'i, a'í pu rǵ'í taruure tej ti tiyen temua'a naa ta'ihuaamua'a tá'ara'ani. Ajta, a'íjna ti yaujra'an pú'een í Dios, a'íjna í Jesús, a'í pu ajta tá'ari'ira nain tǵ na'a í tej jín ateáturaaveca í Dios jemi. A'í pu ayén taruure a'íjna jíme'e ti ari huamǵ'í ta jetze me'ecan. A'íj pu jín ayén tira'irǵaxire í ruxuure'e.

⁸ Tí pua'a tiyen tiraataxáj yee tej nu'u caí ti'itǵ jín ateáturaaveca í Dios jemi, ayée tu tajǵmua'a tena'a tacuanamua. Ajta, a'íjna í niuucari ti ayén ti'ayajna, capu téjmi jemi seijre'e. ⁹ Mí teajta iteen, ti pua'a tiyen tiraataxáj í tej jín auteájturaa í Dios jemi, ayée tu tí'ijmua'aree ti Dios ra'arǵ'astejins a'íjna jíme'en ti jín te'atajratziiri'í ti nu'u ayén titaatá'uuni'í nain jíme'e í tej jín auteájturaa í jemin. Teen tu teajta tiyen tí'ijmua'aree ti ayén tiraavǵte'e ti Dios ayén titaatá'uuni'í.

¹⁰ Tí pua'a tiyen tiraataxáj yee tej nu'u caí ja'anǵ ti'itǵ jín auteájturaa í Dios jemi, ayée pu huatajǵmua'a í tej teri tiyen tel'íjna jíme'en raatamuá'a í Dios ti nu'u a'ín tí'ihua'itaca. Ajta a'íjna í niuucari ti ayén téjmi jemi raateájtuaa, capu xaa ne'u a'atzu téjmi jemi seijre'e.

2

Ajta a'íjna í Círístu'u, a'í pu tí'ix'epi'íntare'e itejmi jetze me'ecan

¹ Mí sej niyaujǵmua'a, mi nej huáǵ'í ja'amua'axe'eve'e, ayée nu 'een jín tejá'amua'ayuse'e sej si caí ti'itǵ jín auteáturan í Dios jemi. Mí ajta, ti pua'a ja'ati ayén ti'itǵ jín teuteáturan í Dios jemi, sej pu tayá'upua jemin seijre'e ti ta jetze me'ecan tí'ix'epi'íntare'e. A'í pu a'ín pú'een a'íjna í Jesús ti ajta Círístu'u pú'een. A'í pu urarǵ'ene'acan jín seijre'e í Dios jemi. ² Círístu'u pu ajta ta jetze me'ecan rǵ'í tiraatá'a í Dios ti ij caí puaǵtzi taatá'an a'íjna jíme'e í tej jín auteájturaa í jemin. Ayee pu ajta che'atá na'a huá'a japua huaniú najǵm'íca a'achú mej pua'amé í mej yen huachéjme í chaanaca japua.

³ Tí pua'a tiyen tirǵastijre'e a'ij ti a'ín titaata'aǵj, ayée tu a'íjna jín tiyen tí'ijmua'aree tej jé'iyecan jín tiyen tí'ijmua'ate. ⁴ Tí pua'a seij ja'ati caí rá'astijre'e a'ij ti titaata'aǵj, ajta ti pua'a a'íjna í ja'ati ayén tiu'utaxáj yee ti nu'u ayén tí'ijmua'ate a'íjna í Jesús, a'íjna í ja'ati, ayée pu tí'ihua'itaca. Ajta, capu jé'iyecan jín ti'itǵjcha'íi.

⁵ Mí ajta, ti pua'a a'íjna í ja'ati ayén tira'arǵ'asten a'íjna í niuucari í ti téjmi jemi huatétuihuaca'a, ayée tu tel'íjna jín tí'ijmua'aree ti ayén raanajǵmire í tzajta'an a'íjna í ja'ati ti a'ín jé'iyecan jín raxǵ'eve'e í Dios nain jíme'e. Ayee tu teajta tel'íjna jín tí'ijmua'aree tej tiyen tel'íjna jemi seijre'e í Dios. ⁶ Ajta ti pua'a ja'ati ayén tiú'ujsejirata ti a'í pu miijmu ayén nu'u urarǵ'ene'acan jín seijre'e jemin í Dios, ayée pu ajta tiú'ujxe'eve'e ti a'ín ja'ati ayén che'atá na'a rǵ'í tí'itǵjcha'íi tǵ ajta a'ín Círístu'u rǵ'í tí'itǵjcha'íca'a.

Ajta a'ijna í niuucari ti jécucacan jín tí'ta'ajte'e

⁷ Mí nej já'amuaxe'eve'e, canu jécucacan jín tejá'amuayu'use'e í ti jín titaata'aj í Dios, sino a'ij nu jín tejá'amuayu'use'e ne'ijna í niuucari ti jécuca imuá Dios ayén a'ijna jín titaata'aj tíj na'a í jécuca imuá seijre'eca'a mú'ejmi jemi tíj na'a í yú e'iré'ene. Ajta a'ijna ti jécuca imuá jín titaata'aj í Dios, a'ii pu a'ín pú'een í niuucari í sej ráanamujir'i.

⁸ Mí neajta inee, neajta nu jécucacan jín tejá'amuayu'use'e í ayén tí'ayajna a'ijna jemi, ajta mú'ejmi jemi, a'iné pu'uri te'entipua'ari a'ijna ti a'uun é'seijre'e a'u ti a'utíca'a. Ajta pu'uri a'utéche ti huatatátzave'en a'ijna ti jé'iyecan jín tátatzavi'i.

⁹ Tí pua'a ja'ati ayén tiú'ujsejirata ti a'ín muijmu ari nu'u a'uun á'ume a'u ti á'uneeri'i, mi ajta a'ijna í ja'ati, a'ii pu ru'ihuaara'a tícha'ire'e, a'ii pu ajta aúche'e a'uun aumé a'u ti a'utíca'a a'u ti caí á'atatzave'e.

¹⁰ Ajta a'ín í ja'ati ti raxí'eve'e í ru'ihuaara'a, a'ii pu xaa a'uun aumé a'u ti á'atatzave'e í tavástar'a. Ajta capu tí'tij jín a'aturáa í Dios jemi. ¹¹ Mí ajta, a'ín í ti rájcha'ire'e í ru'ihuaara'a, a'ii pu a'uun é'seijre'e a'u ti a'utíca'a. A'ii pu xaa auj aumé a'u ti a'utíca'a, ajta capu ramua'aree a'u ti á'ume a'iné tíca'ari pu ayén ráaruu ti ij arácan.

Tej nu'u caí tí'ixe'eve'e a'ijna ti yen seijre'e í chaanaca japua

¹² Ayee nu 'een jín tejá'amuayu'use'e mú'ejmi mi sej niyaujmua'a a'iné Dios pu ayén tejámuatá'uuni'iri'i í sej jín auteájturaa í jemin a'ijna jime'e a'ij ti huaríj a'ijna í Jesús.

¹³ Seajta mú'een, mi sej huá'avaujsimua'a pú'een, ayée nu 'een jín tejá'amuayu'use'e a'iné mú'een xu ramua'ate se'ijna ti tíj na'a jécuca imuá seijre'eca'a, ajta tíj na'a í yú e'iré'ene seijre'e. Seajta mú'een, mi sej teemua, ayée nu 'een jín tejá'amuayu'use'e a'iné mú'een xu seri ra'antimua'iti se'ijna í xiéjniu'ucari ti a'ij pua'a 'een.

Seajta mú'een, mi sej yaújmua'ame'en pú'een, ayée nu 'een jín tejá'amuayu'use'e a'iné mú'een xu ramua'ate se'ijna í tej rájya'upua. ¹⁴ Ayee nu neajta 'een jín tejá'amuayu'use'e mi sej huá'avaujsimua'a pú'een a'iné mú'een xu seri ramua'ate se'ijna ti jécuca imuá seijre'eca'a tíj na'a í yú e'iré'ene. Ayee nu neajta 'een jín tejá'amuayu'use'e mi sej teemua a'iné mú'een xu temua'a naa té'evíicua'i. Ajta a'ijna í niuucari ti Dios ayén tíjmi jemi raateájtuaa, a'ii pu mú'ejmi jemi seijre'e a'iné mú'een xu rá'astjire'e. Mú'een xu seajta seri ra'antimua'iti se'ijna í xiéjniu'ucari ti a'ij pua'a 'een.

¹⁵ Ayee nu tejá'ama'ijcate'e sej caí siyen tíhua'ijchuej a'ímej í mej yen japuan huachéjme í chaanaca. Setá'aj caí seajta siyen tí'ijxe'eve'e tíj na'a í ti tí'seijre'e íyen chaanaca japua. Ja'ati ti na'a ti raxí'eve'e hua'aye'ira í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua, capu ajta cui'i raxí'eve'e í Dios.

¹⁶ Ayee pu xaa ne'u tí'ayajna, a'iné tíj na'a ti ayén tí'seijre'e íyen chaanaca japua, yen pu me'ecan. Tíj na'a í mej miyen tí'té'ujca'ane a'ij ti tzajta'an tásisieiri, ajta tíj na'a í mej rasej ti ca'aníjra'a hua'atá'aca mej mi me'ijna jime'e tí'míecua'atzen, ajta najími'i tíj na'a í mej jíme'en a'ujtzaahuate'e, nain tíj na'a ti ayén 'een, a'ij pu jetze mé je'evé'eme í huá'amua'atzíira'a í mej yen seijre'e íyen chaanaca japua. Capu Dios jemi é'eme'ecan.

¹⁷ Ajta tíj na'a ti huá'a jetze ruxe'eve'e a'ímej í mej yen seijre'e íyen chaanaca japua, ajta a'ijna tíj na'a í mej jetzen tí'té'ujca'ane, a'ii pu xaa te'entipua'ajte'esin.

Mí ajta a'ijna í ti ayén tí'astjire'e a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios, a'ii pu ruuri huateáturaasin í jemin tíj na'a rusén jime'e.

A'ijna ti nu'u ayén tí'ayajna, ajta a'ijna ti nu'u hua'itzi pú'een

¹⁸ Mí sej yaújmua'ame'en pú'een, pu'uri tén teja'ur'é'enejsin a'ájna xicáara'an ti jetzen nain te'entipua'ajte'esin. Mú'een xu seajta seri ráanamujir'i ti a'ín ayén huatasejre'esin a'ijna ti rájcha'ire'e í Ciríistu'u. Jee xaa ne'u, ayée pu tí'ayajna mej meri mu'ití huatasejre' í mej rájcha'ire'e í Ciríistu'u. A'ij tu jín tiyen tí'ijmua'aree ti ari tñua'a teja'ur'é'enejsin a'ájna xicáara'an jetze ti nain te'entipua'ajte'esin.

¹⁹ A'ii mú ta jemi tíhuui. Mí majta, camu ta jetze ajtémecantaca'a. Tí pua'a miyen ta jetze ajtémecantache'e, a'ii mú ta jemi huateáturanche'e. Mí majta, ayée mú 'een jín ajtacíj ti ij ayén huatasejre'en mej caí najími'i ta jetze ajtémecan.

²⁰ Ajta a'ín í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'ii pu ari huateájturaa mú'ejmi jemi, ajta a'ii pu ayén tejamuatá'a í mua'atzíira'a sej si nain jé'iyecan jín tiú'unua'ati.

²¹ Canu ne'ijna jín tejá'amuayu'use'e ne'ijna jime'e sej caí jé'iyecan jín ramua'aree se'ijna ti ayén tí'ayajna sino ne'ijna jime'e sej xaa siyen ramua'aree. Ajta tí'tij ti ayén hua'itzi pú'een, capu a'iránínea a'ájna jetze ti jé'iyecan jín ayén tí'ayajna.

²² ¿Ni secaí ramua'aree ja'ati ti a'ín pú'een ti tí'ihua'itaca? Jee xaa, a'ii pu a'ín pú'een í ti ayén tí'ixa yee ti caí Jesús a'ín pú'een í Ciríistu'u. A'ii pu a'ín pú'een ti rájcha'ire'e a'ijna í Ciríistu'u, a'ijna í ja'ati ti ayén che'atá na'a mé rúujipua a'ijna í tej rájya'upua, ti ajta mé rúujipua a'ín ti yaujra'an pú'een í Dios. ²³ Ja'ati ti na'a ti mé rúurieni a'ijna ti yaujra'an pú'een, capu ajta rí'i tí'seijre'e a'ájna jemi í tej rájya'upua. Mí ajta, a'ín ti ayén tíraataxáj

yee Jesús pu a'ín pú'een a'ájna ti yaujra'an pú'een í Dios, ti pua'a ayén huárini, a'í pu ajta r'í ti'iseíre'e a'ame í Dios jemi.

²⁴ Seajta mú'een, ayée xu huárini. Ché'e a'ín niuucari í sej jéjcuá imuá ráanamujri'i, ché'e ayén mú'ejmi jemi huateáturan. Ajta a'ájna í niuucari í sej jéjcuá imuá ráanamujri'i, ti pua'a ayén mú'ejmi jemi huateáturan, ayée xu seajta mú'een naími'i r'í ti'iteseíre'e xá'aju'un se'ájna jemi ti yaujra'an pú'een í Dios, seajta se'ájna jemi í tej rájya'upua. ²⁵ Ajta a'í pu a'ín pú'een í ti jín te'ataújratziiri'i itejmi jemi ti ayén titáaci'iti tej tiyen rusén jín ruuri tá'ara'ani í jemin.

²⁶ Ayee nu tejá'amuayu'use'e ne'ímej jíme'len í mej miyen tejá'amuahua'itze'e. ²⁷ Mí seajta mú'een, aúche'e pu mú'ejmi jemi seijre'e a'ájna í mua'atzíira'a ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén tejamaatá'a. A'íj pu jín caí ayén tiú'ujxe'eve'e ti ja'ati ayén tejamaú'itíi, a'íné a'ájna í mua'atzíira'a, ayée pu tejá'amua'itíi nain jime'e. A'í pu ajta jé'iyecan jín tejá'amua'itíi, ajta caí tejá'amuahua'itze'e. Setá'aj siyen che'atá sena'a huárini a'íj ti ari tejá'muaatá'itíiiri'i, setá'aj naíjmi'i huateáturan í jemin.

²⁸ Ajta í'i, mí sej yaújmu'a'ame'en pú'een, setá'aj siyen naími'i huateáturan í jemin tej ti tiyen a'ataca'anéecan jín ra'ancuré'evl'itin a'ájna xicáara'an ti jetzen huatasejíre'esin. Setá'aj seajta siyen huárini ti ij caí ta'atatévi'raste'en í jemin. ²⁹ Tí pua'a seri mú'een ramua'aree ti a'í pu ara'axcáacan jín seijre'e í Dios, xu'uri seajta ramua'aree ti ayén ti'ayajna ti ja'ati ti na'a ti ayén xi'épi'in ti'tiújcha'íi, a'ájna í ja'ati, a'í pu xaa a'ín Dios jetze airáne.

3

Iyaújmu'a'ame'en í Dios

¹ Jee xaa ne'u, setá'aj se'ájna jetze tiú'umua'ati ti a'ín í tej rájya'upua, ayén jéhua huáp'i taataxi'éve a'íné a'í pu xaa taatéya'upujtaca'a. A'íj tu jín, tu'uri yaújmu'a'ame'en pú'een í Dios. A'íj mú jín caí tamujte a'íme í mej yen huachéjme í chaanaca japua me'ájna jime'e mej caí raamuá'a.

² Mí nej'já'amuaxe'eve'e, tu'uri yaújmu'a'ame'en pú'een í Dios. Mí ajta caí xi a'íj ámitieere'e a'íj tej éene'e tá'aju'un. Mí teajta iteen, ayée tu t'íjmu'a'aree ti ayén tí'tiaci'iti a'ájna xicáara'an jetze í ti jetzen huatasejíre'esin. A'íj pu seicié taruuren yé ta jetze tej ti tiyen che'atá tena'a éene'e tá'ara'ani tíj ajta a'ín éene'e seijre'e u ta japua a'íné a'ájna tu raseijran te'ájna a'íj ti 'een.

³ Ajta, ja'ati ti na'a ti ayén ti'ijchú'eve'e a'ájna ti ayén tiráaci'iti, ayée pu a'ájna jín r'í ruruuren ti ayén che'atá na'a rumua'atzíira'a jíme'len rí'éene'e seíre'e á'ara'ani tíj ajta a'ájna í Jesús ti ajta Círístu'u pú'een. ⁴ Mí ajta, ja'ati ti na'a ti ti'it'íj jín até'itzaeera í Dios jemi, a'í pu ajta raatéxiehuata a'ájna í niuucari ti jín Dios tí'aíjta. Ajta tíj na'a í mej jín até'itzaeera, ayée pu seijre'e í Dios jemi ti ayén che'atá na'a 'een í mej jín raatéxiehuata me'ájna í niuucari ti ajta jín Dios tí'aíjta.

⁵ Ajta, xu'uri ramua'aree ti ayén 'een jín huatasejíre a'ájna t'íj ayén ra'uré'uuna í tej jín auteájturaa í Dios jemi. Ajta, capu a'atzu ti'it'íj jín até'itzaeera í Dios jemi a'ájna í Jesús, ti ajta Círístu'u pú'een. ⁶ Ajta, ja'ati ti na'a ti Dios jemi seijre'e capu ajta á'atura í jemin. Mí ajta, ja'ati ti na'a ti ayén ti'it'íj jín até'itzaeera í Dios jemi, a'ájna í ja'ati capúu xi yaú'itíeé já'araa a'íj ti 'een a'ájna, capu ajta xi raamuá'a.

⁷ Mí sej yaújmu'a'ame'en pú'een, caxu raatá'acare'en ti ja'ati ayén tejá'amuacuanamua. Ja'ati ti na'a ti ayén xi'épi'in ti'tiújcha'íi, a'í pu ayén che'atá na'a rí'éene'ecán jín seijre'e í Dios jemi tíj ajta a'ájna í Jesús, ti ajta Círístu'u pú'een.

⁸ Mí ajta, ja'ati ti na'a ti ti'it'íj jín auté'itzaeera í Dios jemi, a'í pu a'ájna jetze ajtémecan í tiyaaru'u, a'íné a'ájna í tiyaaru'u, ayée pu tíj na'a jéjcuá imuá te'ut'éjche ti ayén te'ut'é'itzaeera tíj na'a í ti 'ri yé e'iré'ene. Ayee pu 'een jín huatasejíre a'ájna ti yaujra'an pú'een í Dios ti ij raaté'uuna nain í muá'eri'ire'ara'an í tiyaaru'u.

⁹ Capu até'itzaeera í Dios jemi ja'ati ti na'a ti Dios jetze airáne. Capu ti'it'íj jín até'itzaeera a'ájna jime'e ti jemin seijre'e a'ájna ti Dios ayén raateájtuaa. Capu r'í'irí ti a'ín ja'ati ayén ti'it'íj jín te'ut'é'itzaeera'an a'íné a'í pu Dios jetze airáne. ¹⁰ Ayee pu a'ájna jín té'emitieere'e ja'atén mej pú'een í yaújmu'a'ame'en í Dios, ajta ja'atén mej pú'een í yaújmu'a'ame'en í tiyaaru'u. Capu Dios jetze airáne ja'ati ti caí xi'épi'in ti'tiújcha'íi, ti ajta caí raxi'éve'e í ru'íhuara'a.

Tej nu'u huátaxe'eve'en sej teajta sej

¹¹ Ajta, a'í pu a'ín pú'een í niuucari sej ráanamujri'i tíj na'a jéjcuá imuá tíj na'a ti yú e'iré'ene ti ayén tiú'ujxe'eve'e tej tiyen titehuátaxe'eve'en sej teajta sej. ¹² Tej ti caí nu'u tiyen huárini a'íj ti ráaru a'ájna í Caín teecan ti a'ájna jetze airáne a'ájna ti a'íj pua'a 'een. Ajta ayén tiraajé'ica í ru'íhuara'a. ¿Ni secaí ramua'aree a'íj ti 'een jín raajé'ica? Ayee

pu a'ljna jn tiraajé'ica a'ljna jime'e ti a'ij pua'a ti'tiújcha'ica'a a'ljna. Mí ajta, x'epi'in pu ti'tiújcha'ica'a a'ljna í ihuáare'ara'an.

¹³ Ne'ihuaamua'a, caxu a'ij tité'ujmua'jca ti pua'a miyen tejamuájcha'ire'e a'íme í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua. ¹⁴ Aye'e tu te'ljna jn tí'ijmua'aree tej caí ché'e m'ich'ijta seij're í Dios jemi sino tu'uri tiyen ruurican jemin huateájturaa a'ljna jime'e tej huá'axe'eve'e te'ímej í ta'ihuaamua'a.

Mí ajta, ja'ati ti na'a ti caí raxí'eve'e í ru'ihuaara'a, a'í pu aúche'e ayén m'ich'ijta seij're í Dios jemi. ¹⁵ Jee xaa ne'u, a'ljna í ja'ati ti rájcha'ire'e í ru'ihuaara'a, a'í pu a'ín pú'een ti tí'tecui'ica. Seajta mú'een, xu'uri siyen tí'ijmua'aree ti caí rusén jn ruuri huateáturaa í Dios jemi ja'ati ti na'a ti ayén tí'tecui'ica. ¹⁶ Aye'e tu te'ljna jn tí'ijmua'aree a'ij ti 'een ti pua'a ja'ati jé'iyecan jn raxí'eve'e í ru'ihuaara'a. A'í pu Jesús ti Círístu'u párici, a'í pu ta jetze me'ecan huam'í. A'í pu jn, ayén tiú'ujxe'eve'e tej tiyen che'atá tena'a huá'cu'ini huá'a jetze me'ecan í ta'ihuaamua'a.

¹⁷ Mí ajta, ti pua'a ja'ati ti ayén jeíhua huá'p'í tí'ljcha'í í mej jn huateújvair'e'en íyen chaanaca japua, ti pua'a ajta ayén raseijra ti a'ín ihuáare'ara'an caí a'ij tí'ijviuca'í, ajta ti pua'a caí rá'ancu'uvajx'ín ti j'ít'ít'í jn raatévaire'en, capu a'atzu a'ij tí'iri'iri ti a'ljna ti jeíhua tí'ljcha'í ayén tí'ixáata a'ame ti nu'u raxí'eve'e í Dios.

¹⁸ Mí sej yaújmua'ame'en pú'een, tiché'e caí tiyen tena'a tí'ixajta tej nu'u taxe'eve'e sej teajta sej. Tiché'e caí te'ljna jn tena'a tiyen tí'ixajta taniuuca jime'e sino tiché'e jé'iyecan jn huá'axe'eve'e te'ljna jime'e tej tí'ít'í jn hua'utévaire'en í ta'ihuaamua'a.

A'ij ti nu'u ye'í tí'iri'iri tej nu'u caí tí'tziine'e í Dios jemi

¹⁹ Tí pua'a tiyen te'ljna jn huá'ini, aj tu xaa tiyen tí'ijmua'areeren tej tiyen jé'iyecan jn r'í tí'titacha'í te'ljna jemi í niuucari ti ayén tí'ayajna. Tí pua'a teajta te'ljna jn tiyen huá'ini, aj tu ti caí ché'e a'ij pua'a tí'te'utátumuajte í taxiejniu'uca jetze te'ljna jemi í Dios. ²⁰ Tí pua'a ayén tá'axijte'e í taxiejniu'uca, capu ruxe'eve'e tej tiyen tí'tziine'e a'íné jaitze'e pu ve'ecán jn tí'téjvee í Dios caí í taxiejniu'uca. Ajta, a'í pu nain té'umua'aree.

²¹ Mí nej já'amuaxe'eve'e, ti pua'a caí tí'ít'í jn tá'axijte'e í taxiejniu'uca, ayé'e pu 'een jn r'iri'iri tej caí tí'ít'í jn tí'tziine'e í Dios jemi. ²² Aye'e tu teajta te'ljna jn tiyen tí'ira'ancuré'asin te'ljna jemi tí'ít'í ti na'a tej raatáhuaviira. Aye'e pu a'ljna jn tí'titaci'iti a'ljna jime'e tej tiyen tí'ra'astij're'e a'ij ti a'ín tí'tita'ajte'e, ajta a'ljna jime'e tej tiyen r'í tí'titacha'í a'ij ti tí'ra'aráanajche.

²³ A'í pu a'ín pú'een a'ljna ti jn ayén tí'tita'ajte'e tej ti tiyen té'antzaahuat'e'en ti a'ín Jesús yaujra'an pú'een í Dios, ajta a'í pu a'ín pú'een í Círístu'u ti Dios ra'antíhua'u, tej ti teajta tiyen tí'te'utaxe'eve'e'en sej teajta sej a'ij ti a'ín tí'taata'aj. ²⁴ Ajta a'ín ti ayén rá'astij're'e a'ij ti Dios tí'ajta, a'í pu ayén che'atá na'a jemin seij're'e í Dios tí'ajta Dios jemin tí'seij're'e a'ljna í ja'ati. Aye'e tu te'ljna jn tí'ijmua'aree ti a'ín Dios ta jemi seij're'e a'ljna jime'e ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén ta jemi huateájturaa.

4

A'ljna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ajta a'ljna í xiéjniu'ucari ti rájcha'ire'e í Círístu'u

¹ Mí nej já'amuaxe'eve'e, setá'aj caí rá'atzaahuat'e'e ja'ati ti na'a ti ayén ruseijranta ti nu'u a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ca'aníjra'a raatá'a ti tiu'utaxáj, sino setá'aj amuacaícan hua'utéseij sej si ráamua'aree tí'ít'í ti xiejniu'ucarira'a ca'aníjra'a hua'atá'aca mej miyen tiu'utaxáj. Setá'aj siyen huá'ini a'íné a'íme í mej caí jé'iyecan jn tí'ixaxa'a í Dios jetze me'ecan, mu'íit'í mú meri huá'a tzejta'á huataseij're a'ímej jemi í mej yen seij're'e íyen chaanaca japua.

² Aye'e tu te'ljna jn tí'raamua'aree ti pua'a a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén ca'aníjra'a ratá'aca ti ja'ati ayén tiu'utaxáj í Dios jetze me'ecan nusu caí. Ja'ati ti na'a ti ayén tí'raataxáj yee a'ín Jesús pu Círístu'u pú'een, a'í pu nu'u ajta ayén tehuá'ira'atacan jn huataseij're íyen chaanaca japua, ti pua'a a'ljna í ja'ati ayén tí'raataxáj, a'í pu a'ín pú'een ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén ca'aníjra'a ratá'aca ti ayén tiu'utaxáj Dios jetze me'ecan.

³ Mí ajta, ja'ati ti na'a ti ayén seicéi tí'raataxáj yee ti Jesús caí ayén tehuá'ira'atacan jn huataseij're, a'í pu caí jé'iyecan jn tí'ixaxa'a í Dios jetze me'ecan, sino a'í pu ayén ca'aníjra'a ratá'aca a'ij ti tiu'utaxáj a'ljna í xiéjniu'ucari ti rájcha'ire'e í Círístu'u. Xu'uri siyen tí'raanamujri'í ti a'ín yen huataseij're'esin íyen chaanaca japua. Jee xaa ne'u, pu'uri yen seij're'e huá'a tzejta'a í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua.

⁴ Mí sej yaújmua'ame'en, mú'een xu Dios jetze ajtéme'ecan. Seajta seri hua'utému'ít'í se'ímej í mej hua'ít'zi jn tí'ixaxa'a se'ljna jime'e ti a'ín í ti mú'ejmi jemi huateájturaa, jaitze'e pu ve'ecán jn antiújmua'aree caí a'ljna ti yen seij're'e íyen í chaanaca japua.

⁵ Mí majta a'íme, a'í mú huá'a jetze ajtéme'ecan a'ímej í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua. A'í pu jn, tíj na'a mej miyen tí'ixáata muá'aye'í, a'í pu ca'aníjra'a

hua'atá'aca mej miyen tiu'utaxáj a'ájna í huá'amua'atziira'a a'ímej í mej yen seijre'e íyien chaanaca japua. Majta a'íime í mej yen seijre'e, a'íí mú miyen tihuá'anamua.

⁶ Mí teajta iteen, teen tu Dios jetze ajtéme'ecan. Ja'ati ti na'a ti ayén ramua'ate í Dios, a'íí pu ayén tanamuaj. Ajta a'ájna í ja'ati ti caí ramua'ate í Dios, a'íí pu ajta caí tanamuaj. Ayee tu 'een jín tiyen tí'ijmua'aree ti pua'a ja'ati ayén jé'iyecan jín tí'ixaxa'a í Dios jetze me'ecan na'ari ti pua'a hua'ítzi jín tí'ixaxa'a.

Dios pu huápi'i taxe'eve'e itejmi

⁷ Mí nej já'amuaxe'eve'e, tiché'e tiyen titehuátaxe'eve'en seij teajta seij a'iné Dios pu rusej ayén ca'aníjra'a titatá'aca tej ti tiyen huátaxe'eve'en. Ajta a'ín ti huá'axe'eve'e í ruxí'ej teite, a'íí pu Dios jetze airáane, ajta a'íí pu ramua'ate í Dios. ⁸ Mí ajta, a'ín ti caí huá'axe'eve'e í ruxí'ej teite, a'íí pu caí xi ramua'ate í Dios, a'iné Dios pu jé'iyecan jín rusej taxe'eve'e, nain xicaj tzajta'a, ajta nain tíca'ari tzajta'a.

⁹ Ayee pu a'ájna jín téjmi jemi huataxéjre ti Dios ayén taxe'eve'e a'ájna jime'e ti a'ín ayén ya'uta'íteca'a í ruyauj ti seij na'a pú'een ti ij yé uvé'enen íyien chaanaca japua tej ti ruuri huateáturan í Dios jemi te'ájna jime'e ti a'ín ta japua huaniú.

¹⁰ Ayee pu a'ájna jín ayén éeni'ici'e seijre'e ti Dios ayén taxe'eve'e. Catu teen amuacáí raataxi'evee í Dios, sino a'íí pu amuacáí taataxi'evee itejmi, ajta ayén ya'uta'íteca'a í ruyauj ti ij a'ín ayén ra'uré'uuna í tej jín auteájturaa í Dios jemi ti ij caí Dios ayén puaíjtzí titaatá'acare'en.

¹¹ Mí nej já'amuaxe'eve'e, a'iné Dios pu'uri ayén titaataxi'evee, ayee pu tiú'ujxe'eve'e tej tiyen che'atá tena'a huátaxe'eve'en seij teajta seij. ¹² Capu ja'ati ja'anáj raasej í Dios. Mí ajta, ti pua'a tiyen tí'itaxe'eve'e seij teajta seij, Dios pu ayén téjmi jemi seijre'e, ajta a'íí pu téjmi jemi runajmire'e a'ájna ti jín Dios ayén tí'itaxe'eve'e.

¹³ Ayee tu 'een jín tiyen tí'ijmua'aree tej tiyen jemin seijre'e, ajta ti ayén a'ín téjmi jemi seijre'e a'ájna jime'e ti ayén téjmi jemi raateájtuaa í ruxí'ejniu'uca. ¹⁴ Teajta iteen, teen tu tiyen tiraasej, teajta tiyen tirataxájtave ti a'ín í tej rájya'upua, a'ín ayén tíya'uta'íteca'a í ruyauj ti ij ayén hua'irájtuani a'ímej í mej yen huachéjme íyien chaanaca japua.

¹⁵ Ja'ati ti na'a ti ayén tiraataxáj yee Jesús pu nu'u ajta Círístu'u pú'een, a'íí pu ajta a'ín pú'een ti yaujra'an pírici í Dios. Dios pu jemin seijre'e a'ájna í ja'ati. Ajta a'ín í ja'ati, a'íí pu ayén che'atá na'a seijre'e í Dios jemi.

¹⁶ A'íj tu jín tiyen tí'ijmua'aree, teajta tiyen tirá'atzaahuat'e ti ayén tí'itaxe'eve'e í Dios, a'iné Dios pu ayén ja'anáj ti na'a tí'itaxe'eve'e. Ajta a'ín í ja'ati ti ayén seijre'e ti huá'axe'eve'e í ruxí'ej teite, a'íí pu ajta jemin seijre'e í Dios. Ajta Dios pu ayén che'atá na'a jemin seijre'e a'ájna í ja'ati.

¹⁷ Ayee pu éeni'ici'e seijre'e ti ayén huaújnajmí'ire itejmi jemi tej ti caí tí'itziine'e a'ájna xicáara'an ti jetzen huá'axijte'en, a'ájna jime'e tej tiyen che'atá tena'a seijre'e íyien chaanaca japua tej ajta a'ájna, te'ájna jime'e tej huá'axe'eve'e í taxí'ej teite. ¹⁸ Tí pua'a ja'ati ayén rachú'eve'e a'ame a'ájna xicáara'an jetze ti Dios jetzen huá'axijte'en, capu ayén tí'itziine'e, a'iné ti pua'a a'ájna í ja'ati nain jín ayén tí'ijxe'eve'e í Dios, a'íj pu jín raatépua'ajte'esin í ru tzajta'a a'ájna ti jín tí'itziine'e ti Dios puaíjtzí raatá'an.

Ayee pu xaa ne'u ti'ayajna a'iné ti pua'a ja'ati ayén tí'itziine'e, a'íí pu ajta tí'itj jín rajpuaíjtzí á'aye'i. Ajta a'ín ti tí'itziine'e, capu u huateújnajmire í ru tzajta'a ti a'ín ayén tí'ijxe'eve'e í ruxí'ej tevi.

¹⁹ Ayee tu te'ájna jín tí'ijxe'eve'e í Dios a'iné Dios pu amuacáí ayén titaataxi'evee itejmi.

²⁰ Tí pua'a ja'ati ayén tí'ixajta yee a'íí pu nu'u raxí'eve'e í Dios, ajta ti pua'a rájcha'íire'e í ru'ihuaara'u, ayee pu tí'ihua'ítaca a'ájna í ja'ati. Ayee pu t'een, a'iné ti pua'a a'ín caí raxí'eve'e í ru'ihuaara'a ti ayén mé tírúusise'iran, capu a'atzu a'ij tí'iri'iri ti a'ájna í ja'ati ayén raxí'eve'e a'ájna í Dios ti caí ja'anáj rasise'i.

²¹ Ajta a'íí pu a'ín pú'een í niuucari ti jín a'ín ayén titaata'aj. Ché'e nu'u a'ín ti ayén tí'ijxe'eve'e í Dios, ché'e a'ín ajta ayén tí'ijxe'eve'e í ru'ihuaara'a.

5

Tej nu'u teri hua'utémua'ítí te'ájna ti a'ij pua'a 'een, ti ajta yen japuan seijre'e íyien í chaanaca japua

¹ Ja'ati ti na'a ti ayén té'atzaahuat'e ti Jesús a'ín pú'een a'ájna í Círístu'u ti Dios ra'antíhua'u, a'ájna í ja'ati, a'íí pu ajta Dios jetze huanéj. Ajta a'ín ti ayén tí'ijxe'eve'e a'ájna ti ya'upuáara'an pú'een, a'íí pu ajta ayén huá'axe'eve'e a'ímej í ti ayén hua'utéya'upuajtaca'a.

² Ayee tu 'een jín tiyen tí'ijmua'aree tej jé'iyecan jín huá'axe'eve'e te'ímej í mej yaújmua'ame'en pú'een í Dios te'ájna jime'e tej tiyen tí'ijxe'eve'e í Dios, teajta tiyen tirá'astijre'e a'ij ti a'ín tí'ita'ajjte'e. ³ Ajta, ayee pu huataújmua'a a'ájna í tej nu'u raxí'eve'e í

Dios tej ti tiyen te'íjna jín ra'ará'astijre'en te'íjna í ti jín tí'ta'ajjte'e. Ajta, capu muári'eri tej tiyen te'íjna jín ra'ará'astijre'en te'íjna ti jín Dios ayén tí'ta'ajjte'e.

⁴ Ayee pu a'íjna jín ayén tí'een a'iné ja'ati ti na'a ti ayén Dios jetze airáane, a'í pu hua'antimua'ítici a'ímej í mej yen seijre'e íyen chaanaca japua. Ajta, ayée tu te'íjna jín hua'antimua'ítici te'íjna jime'e tej té'atzaahuat'e.

⁵ A'íi pu a'íjn pú'een ti hua'antimua'ítici a'ímej í mej yen seijre'e íyen chaanaca japua. A'íi pu a'íjn pú'een ti ayén té'atzaahuat'e ti Jesús a'íjn pírici ti yaujra'an pú'een í Dios.

A'íjna ti nu'u raataxájtave a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios a'íjna jime'en a'íjn ti yaujra'an pú'een í Dios

⁶ Ajta a'íjna í Jesús ti Cirístu'u pú'een, a'íi pu a'íjn pú'een ti ayén huataseijre itejmi jemi. Ayee tu te'íjna jín ramua'aree ti a'íi pu jé'iyecan jín téjmi jemi huataseijre t'íj ayén huámuai'íviijuaca'a, ajta ayén tira'iráaxire í ruxuure'e t'íj huamí'i. Dios pu ayén tiraataxájtaca'a a'íjna jime'en í Jesús t'íj a'íjn huámuai'íviijuaca'a. Ajta ayén che'atá na'a jime'en tiraataxájtaca'a t'íj Jesús huamí'i, majta rasefírec'a í teite. ⁷ Ajta a'íjn xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu ayén raataxájtave a'íjna jime'en a'iné a'íi pu jé'iyecan jín tí'ixaxa'a.

⁸ Jee xaa ne'u, mehuaíca í mej miyen raataxájtave. A'íi pu a'íjn pú'een í xiéjniu'ucare'ara'an ti Dios téjmi jemi raateájtuaa. A'íi pu ajta a'íjn pú'een í niuucari í tej ráanamujri'í t'íj Jesús ayén huámuai'íviijuaca'a. A'íi pu ajta a'íjn pú'een í tej jín ra'utámua'aree ti Cirístu'u ayén tiu'umí'i í cúruu jetze. Majta me'íjna í mej huaíca, naíjmi'í mú miyen che'atá mena'a tiraataxájtave.

⁹ Ajta, ti pua'a tiyen tira'ancuré'an a'íj mej tí'ixa í teite mej yen japuan seijre'e íyen chaanaca japua, ayée pu jaítze'e ayén tiraavíjte'e tej tiyen tira'ancuré'an a'íj ti ajta tí'ixa í Dios a'iné jaítze'e pu ruxe'ev'e a'íj ti a'íjn tí'ixa. A'íi pu a'íjn pú'een ti jime'en Dios raataxájtaca'a, ti raataxájtaca'a a'íjna jime'e í ruyauj.

¹⁰ Ja'ati ti na'a ti rá'atzaahuat'e a'íjna ti yaujra'an pú'een í Dios, a'íjna í ja'ati, a'íi pu jemin seijre'e a'íjna ti jime'en huataóxajjtaca'a. Ajta ja'ati ti na'a ti caí rá'atzaahuat'e í Dios, a'íi pu ayén tí'ixa ti nu'u tí'ihua'ítaca í Dios a'íjna jime'e ti caí rá'antzaahua a'íjna ti jime'en Dios raataxájtaca'a í ruyauj jime'e.

¹¹ Ajta, a'íi pu a'íjn pú'een ti jime'en raataxájtaca'a, ti jime'en Dios ayén taatá'a tej ti tiyen ruuri huateáturan í jemin tíj na'a rusén jime'e. Ajta, ayée tu 'een jín ruuri tá'aju'un te'íjna jime'e ti a'íjna jetze ti yaujra'an pú'een, a'íj pu jetze airáninei í tej jín ruuri tá'ara'ani. ¹² Ja'ati ti na'a ti jemin seijre'e a'íjna ti yaujra'an pú'een í Dios, a'íi pu ajta jemin ruuri huateáturaasin tíj na'a rusén jime'e. Mí ajta, ja'ati ti na'a ti caí jemin seijre'e a'íjna ti yaujra'an pú'een í Dios, capu ajta ruuri huateáturaasin í jemin tíj na'a rusén jime'e.

Tej tiyen ruuri huateáturaasin tíj na'a rusén jime'e

¹³ Ayee nu 'een jín niyen tejamaatayú'use sej si siyen tiráamua'aree sej siyen jemin ruuri huateáturaasin tíj na'a rusén jime'e mí sej siyen té'atzaahuat'e se'íjna jemi ti yaujra'an pú'een í Dios.

¹⁴ Ajta, a'íi pu a'íjn pú'een ti ca'aníjra'a tatá'a tej ti tiyen taxiéhua ajteáxiire í jemin. Tí pua'a tiyen tí'tíj tiraatáhuavii a'íj ti tiraavíjte'e í jemin, ayée tu tiráamua'aree ti a'íjn ayén tí'titanamua. ¹⁵ Ajta ti pua'a tiyen tiráamua'aree ti a'íjn ayén tí'titanamua tíj na'a a'íj tej tí'tíj tiraatáhuaviira, a'íj tu jín tiyen teajta tiráamua'aree ti ayén titaatá'asin a'íj ti tiraavíjte'e a'íjna jime'en í tej raatáhuaviiri'í.

¹⁶ Tí pua'a ja'ati ayén tí'ijseijra ti a'íjn ihuáare'ara'an ayén te'uté'itzeeara'an tí'tíj jime'e ti caí ayén tí'ijci'iti ti huámí'ini, ché'e a'íjn ja'ati ayén a'íjna jín tiraatáhuavii í Dios. Tí pua'a ayén a'íjna jín huárini, Dios pu ajta ayén tiraatá'asin ti a'íjn ruuri huateáturan í jemin a'íjna í ihuáare'ara'an ti ayén tí'tíj jín te'uté'itzeeara ti caí ayén a'íjna jime'en tiráaci'iti ti huámí'ini.

Mí ajta, ayée pu ajta seijre'e í mej jín auté'itzeeara'a ti a'íjna jín ayén tiráaci'iti ti ja'ati huámí'ini. Canu niyen tejá'amua'íjcate'e sej si se'íjna jín siyen tiraatáhuavii.

¹⁷ Matíj mena'a miyen me'íjna jín a'íj pua'a tí'tírici, a'íi pu ajta a'íjn pú'een í mej jín auté'itzeeara í Dios jemi. Ajta, aúche'e pu téjmi jemi seijre'e í mej jín auté'itzeeara ti ajta caí ayén tiráaci'iti ti ja'ati a'íjna jime'en huámí'ini.

I ti nu'u jín te'entipua'ajte'esin

¹⁸ Teen tu tiyen tí'ijmua'aree ti caí tí'tíj jín auté'itzeeara í ja'ati ti ayén Dios jetze airáane, sino a'íjna í ja'ati ti Dios jetze airáane, a'íi pu ayén té'ujcu'uve, ajta caí í xiéjniu'ucari ti a'íj pua'a 'een capu ra'ajtamíjhua a'íjna í ja'ati.

¹⁹ Teen tu teajta tiyen tí'ijmua'aree tej Dios jetze ajtéme'ecan. Majta a'íjme í seica í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua, naíjmi'í mú rá'astijre'e me'íjna í xiéjniu'ucari ti a'íj pua'a 'een.

²⁰ Teajta tu tiyen tí'ijmua'aree ti a'ín ti yaujra'an pú'een í Dios yen huatasejre. A'í pu ajta ayén taatá'a tej ti tiyen tiyáú'tiíe tá'ara'ani tej ti tiyen tiráamua'ati te'íjna ti ayén ti'ayajna. Teen tu teajta te'íjna jemi seijre'e ti ayén ti'ayajna.

Jee xaa ne'u, teen tu teajta jemin seijre'e te'íjna ti yaujra'an pú'een í Dios, a'íjna í Jesús ti ajta Círístu'u pú'een. A'í pu a'ín pú'een í Dios ti nain jín ajta jé'iyecan jín seijre'e, ti ajta ayén titatá'aca tej tiyen ruuri huateáturan í jemin tíj na'a rusén jime'e.

²¹ Mí sej yaújmu'a'ame'en pú'een, r'í xu'u se'íjna jime'e, sej sí caí raná'amiche'en ti'itíj ti na'a ti caí Dios pú'een.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a a'íjna í San Juan, í ti hua'apua

A'íjna ti ayén ti'ayajna, ajta a'íjna ti jín Dios taxe'eve'e

¹ Inee, í nej vástaa'á pú'een, a'ij nu jetze yé muateujte'e, mú'ee mi pej hua'anáañaj pú'een a'ímej í mej me'uun e'etiújse'iri, mú'ee ti Dios mua'antíhuau. Yee nu neajta huá'ateujte'e í á'ayaujmu'a'a í mej rá'astijre'e í niuucari ti ayén ti'ayajna. Ayee nu niyen jé'iyecan jín tejá'amuaxe'eve'e, majta miyen che'atá mena'a tejá'amuaxe'eve'e matíj mena'a pua'amé í mej miyen tí'ijmu'a'aree í niuucari ti ayén ti'ayajna. ² Ayee tu te'íjna jín tejá'amuaxe'eve'e te'íjna jime'e ti a'íin niuucari ti ayén ti'ayajna, ayée pu téjmi jemi seijre'e, ajta ayén téjmi jemi seíire'e a'ame tíj na'a rusén jime'e.

³ Ché'e a'íin Dios í tej rájya'upua, a'íjna jamuan í Jesús ti Ciríistu'u pú'een, a'íjna ti ajta yaujra'an pírici í Dios, ché'e a'íin ayén rí'í tejamuata'acare'en, ajta jamuá'ancu'uvajxi'ín, ajta jamuata'epua'ajte'en sej si siyen jé'iyecan jín rí'í ti'tiújcha'ii, sej si seajta huataújxe'eve'en sej seajta sej.

Tej nu'u tiyen titehuátaxe'eve'en sej teajta sej

⁴ Jé'ecan nu netémua'ave'e ne'íjna jime'e nej niyen tiráamu'a'areeri'i mej seica í mej mú'etzi jetze ajtémecan miyen che'atá mena'a jé'iyecan jín miyen rí'í ti'tiújcha'ii a'ij ti titaata'ajj a'íjna í tej rájya'upua.

⁵ Ajta íjii, mi pej hua'anáañaj pú'een, ayée nu ti'titíj jín tí'imuahuvii. Canu jé'juacan jín tí'imuyau'use'e ne'íjna jime'en ti Dios ayén a'íjna jín titaata'ajj sino a'ij nu jín tí'imuyau'use'e ne'íjna jime'en ti jé'jua imuá téjmi jemi raateájtuua tej nu'u tiyen titehuátaxe'eve'en sej teajta sej.

⁶ Ayee pu a'íjna jín té'emitieere'e tej sej teajta sei jé'iyecan jín tira'ará'astijre'en a'ij ti a'íin tí'ita'ajte'e, tej nu'u tiyen titehuátaxe'eve'en. Ajta, a'íi pu a'íin pú'een í ti jín titaata'ajj. A'íj pu jín, a'iné ayée xu jé'jua imuá tiráanamuajri'i tíj na'a ti yú e'iré'ene, ayée pu tiú'ujxe'eve'en sej nu'u siyen titehuátaxe'eve'en.

I mej tí'icuanamuan

⁷ Ayee pu a'íjna jín tiú'ujxe'eve'e sej siyen huárini, a'iné a'íime í mej tiú'ucuanamujca, mu'uri mu'ití huataseijre huá'a tzajta'a a'íimej í mej yen huachéjme í chaanaca japua. A'í mú miyen avíitzi jín tí'ixaxa'a ti nu'u a'íin Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een ayén nu'u caí tiu'uteújtevístaca'a. A'íi mú a'íin pú'een í mej tiú'ucuanamujca, í mej majta rájcha'íire'e í Ciríistu'u. ⁸ Rí'í xu'u mú'een, ti ij caí ayén amuáaruuren mi a'amua tzajta'a sej si caí yá'urieeni í sej jín tiu'umuáriej sino ti ij ayén naíjmi'i tejamuáaci'iti í sej raamuá'iti í Dios jemi.

⁹ Ja'atí ti na'a ti ayén rici ruseíj a'ij ti tirájteuve, ajta ti caí ayén tirá'astijre'e a'íjna í niuucari ti jín Ciríistu'u ayén titá'itíiri'i, capu seijre'e í Dios jemi a'íjna í ja'ati.

Mí ajta, ja'atí ti na'a ti ayén tirá'astijre'e a'íjna ti jín ayén titá'itíiri'i, a'íi pu rájya'upua í Dios. Ayee pu che'atá na'a seijre'e a'íjna jemi ti yaujra'an pú'een í Dios.

¹⁰⁻¹¹ Tí pua'a ja'atí mú'ejmi jemi mú a'uvé'eme'en ti caí ayén tirá'astijre'e a'íjna í niuucari ti téjmi jemi raateájtuua, caxu rateújte'e, caxu seajta ra'ancuré'evi'itijcicare'en a'u sej é'eche, a'iné ja'atí ti na'a ti ayén ra'ancuré'evi'itin, a'íi pu jamuan ajta ayén rici ti a'ij pua'a 'een.

I ti nu'u jín te'entipúa'ajte'esin

¹² A'iné capu tí'iseicaj na'a í ti tiú'ujxe'eve'e í nej jín tejámuata'íixaate'en, sino tí'imuí, a'íj nu jín caí raxi'eve'e nej niyen tejámuata'íiti'i a'íjna í yu'uxari jetze sino ayée nu tí'ijchú'eve'e nej neseíj u á'ume'en mú'ejmi jemi tej ti naíjmi'i taseíra tá'ara'ani, tej ti tiyen tenaími'i tihua'utá'ixaate'en tej ti nain jín huátatemua'ave'en.

¹³ Majta a'íime í mej yaujmu'a'ame'en pú'een, í mej jamuan e'etiújse'iri me'íjna á'ajuu í ti Dios ra'antíhua'u, a'íi mú yé á'amuateujte'e. Ayee pu'u, ché'e ayén teja'uré'enen.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a a'íjna í San Juan, í ti huaíca

Rí'i pu nu'u naa tí'ijxajtaca'a a'íjna í Gayo

¹ Inee í nej vásta'a pú'een, yé nu muateujte'e, mú'ee Gayo mi nej muaxe'eve'e. Jee xaa ne'u, tzáahuati'ira'a nu jín muaxe'eve'e.

² Ayee nu tí'ijhuavii mú'etzi jime'e, mi nej muaxe'eve'e, ti ij temua'a naa timuáavaire'en, pej pí pajta caí tí'ijcuí'ine. Nee nu ramua'aree pej rí'éene'ecán jín seijre'e mua'a tzajta'a.

³ Jéihua nu huatántemua'ave ne'íjna jime'e mat'í'ij yé ra'áa seica í ta'ihuaamua'a, mat'í'ij miyen tinaatá'ixaa pej nu'u tzáahuati'ira'a jín rí'i tí'ti'á'acha'ii, a'iné mú'ee pej xaa piyen rá'astijre'e pe'íjna ti ayén ti'ayajna.

Tí'nu'u hua'utévaire'en í ru'ihuaamua'a ti nu'u caí huá'amuajte

⁴ A'í pu a'ín pú'een tí huápi'i rí'i naa tinaatá'aca nej ni niyen tiráanamua mej miyen tzáahuati'ira'a jín rí'i tí'tiújcha'ii muá'aye'i í niyaujmua'a.

⁵⁻⁶ Mí nej muaxe'eve'e, xí'epi'in pej rici tíj na'a pej piyen tí'tíj jín tihua'atéva'iri í ta'ihuaamua'a. Ajta jaitze'e pu xí'epi'in jín seijre'e í Dios jemi tí pua'a piyen hua'utévaire'en pe'ímej í pej caí huá'amuajte a'iné a'í mú miyen raataxájtaca'a huá'a jemi í mej yé tíújse'iri mú'etzi jime'en pej nu'u piyen huá'axe'eve'e í a'axí'ej teite. Ayee nu tí'imuhavii patá'aj piyen tihua'utévaire'en temua'a naa tí ij caí tí'tíj huá'aturaaate'e mat'í'ij a'ucú'ne a'iné ayé pu tiraavíjte'e a'íjna jime'e mej miyen tí'ivaire'e í Dios jemi.

⁷ A'í mú me'íjna jetze me'ecan u e'eráaci, majta camu tí'tíj ancuré'a a'ímej jemi í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. ⁸ A'íj pu jín ayén tíu'ujxe'eve'e tej tiyen temua'a naa tihua'ancuré'evi'tin, teajta hua'utévaire'en tí'tíj jime'e í mej miyen rici tej tí huá'a jamuan naíjmi'i tíu'umuá'ien te'íjna jetze me'ecan tí ayén tí'ayajna.

Diótrfes pu nu'u a'ij pua'a tí'tiújcha'ii

⁹ Nu'uri tí'tíj tihua'uta'iti'iri'i a'ímej í mej me'uun e'tiújse'iri. Mí ajta a'ín Diótrfes, tí huápi'i ra'aráanajche tí nain jín antiújmua'areere huá'a jemi, a'í pu caí ra'ancuré'aca'a a'íjna í niuucari. ¹⁰ A'íj nu jín, net'í'ij ne'uun a'atanén mú'ejmi jemi, nee nu niyen tejámuatá'asin sej ra'utámua'aree a'ij tí a'ín rici, tí ayén a'ij tí'inexa a'íjna jime'e í niuucari tí hua'itzi pú'een. Ajta, capu a'í na'a ayén tira'aráanajche tí ayén neruure, sino a'í pu ajta caí hua'ancuré'evi'tijca í ta'ihuaamua'a.

Jee xaa, a'í pu ajta ayén huá'íjmi a'ímej í mej miyen tí'ijxe'eve'e mej miyen tihua'ancuré'evi'tin. Ajta, a'ín Diótrfes, a'í pu ayén tihua'amuarete'e mej mí caí ché'e me'uun e'tiújse'irihua'an.

Tí'nu'u rí'i tí'tiújcha'ii a'ij tí tiraavíjte'e

¹¹ Mí nej muaxe'eve'e, capej piyen che'atá pena'a ríjca tíj a'íjna tí a'ij pua'a tí'tiújcha'ii, sino patá'aj piyen che'atá pena'a ríjca tíj ajta a'ín tí xí'epi'in tí'tiújcha'ii. Ja'atí tí na'a tí xí'epi'in rici, a'í pu Dios jetze ajtémecan. Mí ajta, ja'atí tí na'a tí a'ij pua'a rici, a'í pu caí ja'anáj raamuá'a í Dios.

Demetrio pu nu'u rí'i tí'tiújcha'ii

¹² Mí ajta, jime'en a'íjna í Demetrio, naími'i mú miyen rí'i tí'ijxa. Jee xaa ne'u, ayé pu tí'ayajna tí a'ín ayén tzáahuati'ira'a jín tí'tiújcha'ii. Nee nu neajta niyen tiraataxájtave ne'íjna í Demetrio. Seajta mú'een, ayé xu siyen tí'ijmua'aree neetzi jime'e nej jé'iyecan jín niyen tirataxájtave.

Í tí jín te'entipúa'ari

¹³ Net'í'ij tí'imua'aru'use'eca'a, ayé pu ca'aníjra'a tineetá'aca nej jéihua timuaatá'ixaate'en. Mí neajta inee, canu niyen raataxí'eve nej niyen tímuaatayú'usen í yu'uxari jetze. ¹⁴ Ayee nena'a éeni'ici'e tí'ijxe'eve'e nej ca'anacan mú'ejmi jemi a'atanén tej tí naíjmi'i tíu'utaxáj temua'a naa.

¹⁵ Ché'e Dios mua'anpuá'ajte'en. A'í mú í ta'amiigustemua'a yé muateujte'e. Patá'aj mú'ee piyen neetzi jetze me'ecan hua'utateújte'en naíjmi'ica í ne'amiigustemua'a í mej me'uun a'uté'uu. Ayee pu'u xaa, nu'uri ra'antipúa'ajte.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a a'íjna í San Judás

Judás pu tihua'ayu'use'e a'ímej í ti Dios hua'utajé

¹ Inee, í nej í Judás, nee nu seij pírici ti tí'ivaire'e a'íjna jemi í Jesús ti ajta Círíistu'u pú'een. Nee nu neajta juutzeájra'an pú'een a'íjna í Jacobo. Ayeé nu tejá'amuayu'use'e mú'een mi ti amuaatajé í Dios, a'íjna í tej teajta rájya'upua. A'í pu ajta á'amuacha'íi a'ame ti ij ayén tejamuáaci'iti seij siyen seire'e xá'aju'un jemín í Círíistu'u. ² Ché'e ayén tejamuáaci'iti ti Dios, ayén amuá'ancu'uvajxi'in temua'a naa, ti 'ij ajta nain jín amua'anpuá'ajte'en seij si siyen huápi'í huaújxe'eve'en seij seajta seij.

*Jíme'en a'ímej í mej hua'itzi jín tihua'itíi
(2 Pedro 2:1-17)*

³ Ayeé pu'u, ne'íhuuamua'a mi nej já'amuaxe'eve'e, ayéé nu tí'ijxe'eve'eca'a nej niyen ne'íjna jín tejámuuata'ití'í ne'íjna jíme'e ti Dios tu'írátuaasin tetíj tena'a pua'amé tej tiyen rá'astjire'e. Mi ajta, ca'aníjra'a pu naatá'aca nej ni niyen ca'anéeri jín tejámuuatayú'use'en nej ni niyen tejamuuatahuavii seij siyen tiu'utatése'en seij si seuj ra'ar'astjire'en se'íjna í niuucari ti seij na'a raateájtuua huá'a jemi í ti Dios huateúra'ate.

⁴ Seica mú avíitzi jín ajteújnaxcaca'a mú'ejmi jemi. A'í mú a'ín pú'een í mej caí rá'astjire'e í Dios. Majta seicié pu ayén tihua'amitieje'e a'íjna í niuucari í tej jín ráamuá'areeri'í ti huáapua'a pu r'í titaatá'a a'íjna ti tí'ita'ajte'e, a'íjna í tavástarara'a, í Jesús ti ajta Círíistu'u pú'een. Ayeé pu tihua'amitieje'e ti nu'u a'ín tavástarara'a ayén r'í'í tihua'utá'a mej mi miyen ché'e mana'a a'ij pua'a titeetiújcha'íica a'ij ti tihua'amitieje'e. Ayeé mú me'íjna jín huarín, a'í mú majta mé rúujpua í tavástarara'a. Ajta ayén tihua'aci'iti a'ij ti ajmí'í té'eyu'usi'ihuaca'a í mej jín rajpuaítzi muá'aju'un.

Jíme'en í ti Dios ajmí'í hua'uxíjte

⁵ Ayeé nu raxí'eve'e nej niyen amuaatá'an seij ra'utámua'aree ti a'ín tavástarara'a xaa hua'írátjuua a'ujna u Egipto a'ímej í ruteíttestemua'a. Aj pu'í á'iyen a'ín ayén hua'upuá'ajte a'ímej í mej caí ra'ar'astjire'e.

⁶ Majta a'íme í mej ta japua tí'ivaire'e, í mej majta caí araúraste me'íjna jíme'e í ti jín Dios hua'antíhuu, sino maraatéxíeehuataca'a me'íjna jíme'e í mej jín títeté'u'upu'uca'a u ta japua a'u mej a'ut'é'eca'a mej mi pua'amecié tí'ití jín te'enteárate ti jaítze'e jín seijre'e. A'íj pu jín, Dios ayén hua'íteána a'u ti a'utíca'a. A'uú mú aiteánami'íhua muá'aju'un tíj na'a ti yú auca'ití a'ame tíj na'a rusén jíme'e, ti í a'ín Dios ayén puajítzi hua'utá'an a'íjna xicáara'an tí'ij huá'axijte'en na'jmi'íca mat'j mana'a pua'amé seijre'e.

⁷ Ayeé pu che'atá na'a Dios hua'uxíjte a'ímej í mej Sodoma é'echejca'a, majta í seica í mej Gomorra é'eme'ecantaca'a, majta seica í mej a'imua antachéjme'ecaa. Ayeé mú huataúra'a a'íme mej mi huaújxana'acira'aten, mej mi majta seicié tí'ihuáújxana'acira'aten a'ij ti caí tiraavíjte'e, teáata'a jamuan í rux'ej teáata'a. Ayeé mú tiu'utasej'iriti'íhuaca'a mej me'ín pú'een í mej miyen tirajpuaítzi muá'aju'un me'íjna jetze í tají ti caí ja'anáj á'amí'íní.

⁸ Majta a'íme í mej avíitzi jín ajteújnaxcaca'a mú'ejmi jemi, ayéé mú che'atá mana'a me'íjna jetze tí'imua'atze yee mej ruxíéehua ruxána'acira'aten. A'íj mú jín a'ij pua'a raruure í rutevíj. Majta miyen mé rúujpua ja'ati ti na'a ti tí'ití jín antiújmua'aree. A'í mú majta a'ij pua'a tihua'axa a'ímej í mej ta japua é'eseijre'e, í mej majta r'í'í huápi'í naa seijre'e.

⁹ Mi ajta a'ín Miguel ti jéihua tí'ití jín tí'ivaire'e í ta japua, capu ayén huataúra'a ti ayén ca'anín jín ra'uxíjte'en a'íjna í tiyaaru'u mat'íj tí'itese'eca'a me'íjna jíme'e a'ij mej ráaruuren í tévira'an a'íjna í Moisés teecan. Capu xaa ayén ca'anín jín ra'uxíjte sino ayéé pu tiraata'ixaa tíj: "Ché'e a'ín tavástarara'a muá'ajteá'axi'ín."

¹⁰ Mi majta a'íme í teteca, ayéé mú ché'e mana'a a'ij pua'a tí'ixaxa'a me'íjna jíme'e tí'ití ti a'ij mej caí yaú'itie. Ajta ayéé mú me'íjna jín rujímua'a a'ij pua'ajte'en me'íjna jíme'e í mej rujímua'a a'ij tirájetuvee, ajta a'íjna ti a'ij pua'a tihua'amitieje'e. Ayeé mú 'een mat'j í tí'ití mej caí raay'í'ití mej tíu'umua'ati. A'íj mú jín rujímua'a a'ij pua'ajte'en.

¹¹ Cui'í xaa, Dios pu puajítzi hua'utá'asin a'ímej. Ayeé mú che'atá mana'a a'ij pua'a títetíjcha'íi tíj ajta a'íjna í Caín. Huáapua'a mú miyen huataúra'a mej mi miyen jéihua huápi'í raamuá'itín í puajítzi. Ayeé mú che'atá mana'a tíj huar'íj a'íjna í Balaam teecan ti jéihua huápi'í auté'itze í Dios jemi. Ayeé mú che'atá mena'a ehuaújpuarixi'ín tíj ajta á'upua'areca'a a'íjna í Coré tí'ij a'ín ca'anín jín raateéxíeehuataca'a a'íjna ti jín antiújmua'areereca'a a'íjna í Moisés teecan.

¹² Set'j sena'a e'etiújseire'en seij si na'imi'í tíu'ucua'ani se'íjna jíme'e seij huaújxe'eve'en, a'íme mú a'ij pua'a ríj muá'aye'í. Ayeé mu'u, camu a'ij mena'a tí'icua'a mú'ejmi jamuan, majta miyen tí'iseijre'e mú'ejmi jemi tíj cáixuri ti tí'icáméjiri'í. A'í mú rujímua'a mena'a

tiú'ujmi'icuaca, majta, camu tihuá'ami'icuaca í seica. Ayee mú 'een tǵ jaitiri mej caí jetze vǵjvi'iyej sino eeca pu ráatisin. Ayee mú majta 'een tǵ cǵyey ti caí taaca tǵ'ij caí ché'e xǵcata'a pítǵ'irǵjca, ti pua'a ja'ati rá'ǵjcuta. Cu xiee hua'apua pu huatéehua nain jime'e.

¹³ Majta miyen 'een tǵ í jaj ti á'ujruurǵjveye ca'anín jime'e, ti ajta jetzen aamǵxcua'iri ájninei. Ajta a'ǵjna ti huá'a jetze airáninei a'ǵmej í teite, ayée pu hua'utatévi'iraste'en. Majta mú miyen 'een tǵ xu'ura'ave í mej mauj á'ujjuhua'an a'u ti a'utíca'a. Ayee pu tihuá'aci'iti mej me'uun a'uteáturan a'u ti jeihua huápi'i a'utíca'a.

¹⁴ Ajta a'ǵn í Enóc, a'ǵjna ti aráhua'apua jetze tǵ'ite a'ǵme í mej Adán jetzen airáne, a'ǵi pu ayén tiu'utaxájtaca'a a'ǵmej jime'e tǵ'ij ayén tiu'utaxájtaca'a í Dios jetze me'ecan tǵjǵn: "Casi'ǵi, xaasej, tavástar'a pu yé ve'ecánejsin huá'a jamuan í mej ravaire'e í ta japua, a'ǵime ti ajta huatéura'ate. ¹⁵ A'ǵi pu huá'axi'epi'ǵintari'iran naǵmi'ǵica, ajta a'ǵj pu jǵn huá'axijte'en naǵmi'ǵica í mej rájcha'iire'eca'a í Dios a'ǵjna jime'e í mej a'ǵj pua'a rijcaa ti caí ayén tiraavǵjte'e í Dios jemi. A'ǵi pu ajta a'ǵjna jǵn huá'axijte'en a'ǵjna jime'e mej miyen jeihua huápi'i a'ǵj pua'a tǵ'ixajtaca'a í Dios a'ǵime í mej auteájturaa í jemin mej mi caí miyen huárini a'ǵj ti tiraavǵjte'e í jemin." Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'ǵjna í Enóc.

¹⁶ A'ǵime í teite, a'ǵi mú a'ǵn pú'een í mej tǵ'iti jǵn runiúuste'e, í mej níniu'ucacu. Ayee mú tǵ'itǵjcha'ǵi a'ǵj ti tihuá'amtǵjete'e í huá'a tzajta'a. Ca'anín mú jǵn tǵ'ixáata muá'aye'i mej mi me'ǵjna jǵn á'ujtzaahuat'e. Majta miyen rǵ'i tihuá'ajee í teite mej mi tǵ'iti jǵn hua'utému'a'itǵn.

Ca'anǵra'a pu hua'atá'aca a'ǵmej í mej té'atzaahuat'e

¹⁷ Mǵi seajta mú'een, mi nej já'amuaxe'eve'e, setá'aj ra'utámua'aree a'ǵj mej tiu'utaxájtaca'a í Dios jetze me'ecan a'ǵime í ti hua'antǵhuau í tavástar'a, a'ǵjna í Jesús ti ajta Cirǵistu'u pú'een.

¹⁸ Ayee mú tiu'utaxájtaca'a ti ayén teja'uré'enejsin tǵjǵn: "A'ǵjna, tǵ'ij ari nain te'entipua'arǵjme'en, a'ǵi mú huatasejre'esin a'ǵime í mej tité'exieehuari'ira muá'aju'un, í mej miyen tǵ'itǵjcha'ǵi muá'aju'un a'ǵj ti tihuá'amtǵjete'e í huá'a tzajta'a, tǵj na'a ti caí ayén tiraavǵjte'e í Dios jemi." ¹⁹ A'ǵi mú a'ǵn pú'een í mej ca'anǵra'a hua'atá'aca í teite mej mi já'ita'a a'utaci'ica'an. A'ǵi mú rujǵmu'a'a mena'a a'ǵj tirájteu a'ǵj mej rǵi. Camu a'atzu jetzen aráujca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

²⁰ Mǵi seajta mú'een, mi nej já'amuaxe'eve'e, setá'aj ca'anǵra'a tiu'utá'an seǵj seajta seǵj, seǵj si te'utáviicua'i se'ǵjna jime'e seǵj ra'ará'astǵjre'en se'ǵjna ti Dios ayén huatéura'ate. Setá'aj seajta aráujca'anen se'ǵjna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, seǵj si siyen huatéjniuuni í Dios jemi. ²¹ Setá'aj seǵj ra'utámua'aree tǵj na'a ti yú auca'itǵi a'ame ti a'ǵn Dios ayén já'amuaxe'eve'e. Setá'aj seajta siyen rachú'eve'e se'ǵjna í tavástar'a, a'ǵjna í Jesús ti ajta Cirǵistu'u pú'een ti ij a'ǵn a'ǵjna jǵn amuá'ancu'uvajxi'in a'ǵjna jime'e ti ayén tejámuaatá'asin seǵj siyen jemin ruurican huatéaturan tǵj na'a rusén jime'e.

²² Setá'aj seajta ca'anǵra'a hua'utá'an seica í mej caí rǵ'i té'atzaahuat'e. ²³ Setá'aj seajta hua'irájtuaani seica, muári'eri jime'e. Ayee pu seǵire'e a'ame. Cu xiee seǵj hua'irájtuaani í taij jetze. Seajta seica, í ti tǵ'itǵjǵni'ire'e jime'e, setá'aj huá'ancu'uvajxi'in. Rǵ'i xu'u mú'een, a'ǵine jeihua mú huápi'i xána'avisǵi seǵire'e muá'aju'un a'ǵjna jime'e í mej jǵn auteájturaa í Dios jemi.

Iniuucari ti jǵn ra'antipua'ajte'esin

²⁴⁻²⁵ Ajta a'ǵn í Dios ti seǵj na'a pú'een, a'ǵi pu a'ǵn pú'een ti tu'irájtuaani. A'ǵi pu raayǵ'iti ti ca'anǵra'a amuaatá'an seǵj si caí tǵ'iti jǵn até'itze'ara'an í jemin. A'ǵi pu ajta amuaatéhuiite'esin í jemin a'u ti rǵ'i huápi'i naa tǵ'isejre'e. Mú'een xu caí tǵ'iti a'aturáacan jǵn se'uun huaté'en, seajta huápi'i xu huatajtemua'ave'esin. Tiché'e tiyen rǵ'i tiraatá'an, a'ǵine a'ǵi pu a'ǵjna jǵn tǵ'itǵjveye a'ǵjna jime'e ti jaitze'e ve'éé. A'ǵi pu ajta nain jǵn tǵ'iajta, ajta nain jǵn antiújmua'aree. A'ǵi pu ajta ayén téjmi japua huaniú a'ǵjna jime'e ti Cirǵistu'u tu'irájtuaa tǵ'ij caí xi huataseǵire'e í chaanaca tej japuan seǵjre'e. Tiché'e tiyen te'ǵjna jǵn rǵ'i tiraatá'an tǵj na'a ti yú auca'itǵi a'ame tǵj na'a rusén jime'e. Ché'e ayén teja'uré'enen.

I niuucari ti jíme'en raxa í Jesús ti a'ín tiraatasejrate a'íjna í Juan

I niuucari ti jín ra'utéjche

¹ Ayee nu ne'íjna jín tiu'utaxájta ne'íjna jíme'e í niuucari í ti rú'avaataca'a í Dios jemi, ti ajta jíme'en raxa í Jesús ti ajta Ciriistu'u pú'een. Dios pu ayén raatá'a ti a'ín Ciriistu'u ajta hua'utasejrate'en a'ímej í mej ravaire'e mej mi ráamua'aree ti Dios ari ayén raaxí'epi'íntare a'íj ti ca'anacan teja'uré'enejsin. Ajta a'ín Ciriistu'u, ayée pu a'íjna jín hua'utá'íxa a'íjna jíme'e ti seij a'uta'íteca'a ti jemin tí'ivaire'e í júte'e ti ij ayén raatasejrate'en a'íjna í Juan.

² Nee nu niyen tejá'amua'íxaate'e ti ayén ti'ayajna a'íjna í niuucari ti Dios jemi é'eme'ecan, ti jíme'en raxa a'íj ti huaríj a'íjna í Jesús ti ajta Ciriistu'u pú'een.

³ Ché'e rutémua'ave'e a'íjna í ja'ati ti ayén huá'anamuajriste'e a'íjna í niuucari ti Dios jemi a'uvé'emej. Miché'e majta rutémua'ave'e a'íjme í mej miyen ranamua, majta miyen rá'astijre'e a'íj ti té'eyu'usí'i a'íjna jetze, a'íné pu'uri tén teja'uré'enejsin.

Juan pu tihua'ayu'use'e a'ímej í mej e'etiújse'iri ta'aráhua'apua teyuu

⁴ Neajta inee, í nej í'i Juan, ayée nu tejá'amua'ayu'use'e mi se'j se'uun e'etiújse'iri arahua'apuacié a'u ti huacá'a u Asia. Ché'e a'ín r'í'i tejamuaatá'an, ajta amua'anpuá'ajte'en a'íjna ti jéjcuá imuá seijre'eca'a, ti ajta íjii seijre'e, ti ajta ayén auj seire'e a'ame t'j na'a rusén jíme'e. Ché'e ayén che'atá na'a amuáaruuren a'íjna xiéjniu'ucare'ara'an ti a'uun é'eseijre'e a'u ti Dios á'ujca ipuari japua. A'íj pu aráhua'apua jín tí'ivaire'e.

⁵ Ché'e ajta a'ín r'í'i tejamuaatá'an, ajta amua'anpuá'ajte'en a'íjna í Jesús ti ajta Ciriistu'u pú'een. A'íj pu caí ja'anáj tí'iti jín até'ítze'ara a'íjna jíme'e ti ayén te'anxájta í Dios jetze me'ecan. A'íj pu ajta a'ín pú'een í ti amuacá a'itáara huá'a t'zajta'a a'ímej í mi'íchite. A'íj pu ajta a'ín pú'een ti tihua'áijte'e naími'ica í mej títetatef íiyen chaanaca japua. A'íj pu taxe've'e, ajta ruxuure'e jín tacá'íjxi í tej jín auteájturaa í Dios jemi.

⁶ A'íj pu ajta ayén taatá'a tej ti jamuan tiu'uta'ajta, ajta tej ti teajta raatévaire'en te'íjna í Diojra'an, í ti ajta rájya'upua í Ciriistu'u. Tiché'e tiyen r'í'i tiratá'acare'en t'j na'a rusén jíme'e. Ché'e a'ín ajta nain jín tiu'uta'ajta, t'j na'a ti yú auca'iti a'ame t'j na'a rusén jíme'e.

⁷ Casí'i, xaasej, a'íj pu jaitiri jetze yé ve'ecánejsin. Naími'í mú raseijran mat'j mena'a mej raajé'ica. Majta naími'í í huá'ateitestemua'a, mat'j mena'a pua'amé íiyen seijre'e í chaanaca japua, a'íj mú ruyelínen me'íjna jíme'e mej huataúxíeemiste'esin mat'íj raasej.

⁸ Ayee pu tí'ixa a'íjna í tavástar'a, ti ajta Dios pú'een ti seijre'e, ti ajta jéjcuá imuá seijre'eca'a, ajta ti seire'e a'ame t'j na'a rusén jíme'e. Ayen tíjín: "Nee nu ne'ín pú'een í ta'amúajca, neajta, í netu'uve'eteajti."

Juan pu raasej í Ciriistu'u

⁹ Mi neajta inee, í nej í'i Juan, í nej á'amua'ihuaara'a pú'een, ayée nu che'atá nena'a a'amua jamuan rajpuaíjzi ne'íjna jíme'e nej Ciriistu'u jetze ajtème'ecan. Naími'í tu tiu'uta'ajta Ciriistu'u jamuan. Teajta naími'í tu tiyen té'veiicua'í. A'uun nu á'ucatií a'ujna jaata'a ti e'eráhuachi ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Patmos. A'uun nu aiteánami'íhuaca'a ne'íjna jíme'e nej tihua'utá'íxaa ne'íjna jíme'e í niuucari ti jín raxa í Dios, ti ajta a'íjna jín raxa a'íj ti huaríj a'íjna í Jesús.

¹⁰ Tí'ij ari a'ájna pítl'írijcaa mat'íj rana'amiche í tavástar'a, a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén rájve neetzí jemi. Net'íj ni niyen ráanamuajri'í í nehuárita'a ti ja'ati ca'anín jín naatajé. Ayee pu namuajre'eca'a t'j ti pua'a ja'ati ucáajijhua trompeeta jetze.

¹¹ Ayen tíjín:

— Patá'aj hui ra'utéyu'uxa í yu'uxari jetze a'íj pe'j tí'iseij. Pajta hua'uta'íti huá'a jemi í mej arahua'apuacié e'etiújse'iri í Dios jemi, a'uun ti huacá'a u Asia. T'j na'a a'ujna u Éfeso, ajta a'ujna u Esmirna, ajta a'ujna u Pérgamo, ajta a'ujna u Tiatira, ajta a'ujna u Sardis, ajta a'ujna u Filadelfia, ajta a'ujna u Laodicea.

¹² Net'íj ni pí a'uré'eve nej ni raasej ne'íjna í ja'ati ti ne'jé'ejeeveca'a. Net'íj niyen huaríj, ayée nu éeni'ici'e tiu'uséj tí'iti ti japuan antitátzajmee, oro ti jín taavíjhuaca'a. Ayee pu pua'amé ará'aseca'a aráhua'apua í cantiira'a.

¹³ Ajta, a'uú pu já'ita'a a'íjna ti japuan antitátzajmee, seij pu a'uun huatéveeca'a ti ayén seijre'eca'a t'j teví. Ayee pu éene'e te'ucáviiijcaa cáxuri jíme'e ti tí'tí'ij, ajta puaasi pu jín avé'ejí'ici'íhuaca'a ti oro jín taavíjhua.

¹⁴ Cuaiínara'an pu huíjmu'uca, ajta cuaiínavi'ican pu cácipuaca'a. Ayee pu seijre'eca'a t'j cáne'a muxaj ti cuaiina, ti ajta seijre'e t'j í seeri. Jé'ecan pu ajta ayén seijre'eca'a í j'í'iseáara'an jetze t'j taij ti á'ataa.

¹⁵ Ajta, ayée pu seijre'eca'a í ñcájr'a'an jetze t'j t'iti ti cámejri'ihua, ti mesti. Naa pu ti'itemastáje'icaa t'j cobre mej án yá'uxire í tajj tzajta'a. Ajta, t'íj a'ñn t'ixajta'a, ayée pu namuajre'eca'a t'j játe'ana ti sihuájna ti huatámi'yieca'a.

¹⁶ A'ñ pu ruri'irínta'a ru'tíe'a'aca'a í rumuájca'a jetze, í xu'ura'ave í mej aráhua'apua ará'ase. Ajta a'ñn í niuucari ti jetzen a'ñineica'a, ayée pu seijre'eca'a t'j chún ti rux'éjta'a tejcamúimjme. Ajta ayée pu té'ataaca'a í ru jetze t'j xicaj ti nain jín airáxi'ixire.

¹⁷ Jíme'en nu'u raasej, aj nu ni e'erájve a'u ti e'era'ñcajme. Cu xíee nej cu huámi'ini. Mi ajta a'ñn, ruri'irínta'a jín í rumuájca'a na'ajtamuáriej. Ayee pu tinaatá'ixaa t'jín:

—Capej hui t'ítziñne'e. Nee nu ne'ín pú'een í nej amuájca, ajta nej uvé'eteajti.

¹⁸ Nee nu ne'ín pú'een í nej í'irúuri. Nee nu huam'í. Mi neajta, j'iji, neajtahua'a u ni'irúuri t'j na'a rusén jíme'e. Neajta nu ne'íjna jín antínmua'aree nej ni raaxi'epi'íntare'en mej huácu'ini na'ari mej ruuri muá'ara'ani, neajta nej ni hua'íteáanan a'ujna a'u mej é'ecui'ini na'ari nej hua'irájtuuani ne'újna.

¹⁹ Me'ecui xaa, patá'aj pe'íjna autéeyu'uxa í pej peri raasej, í ti j'iji seijre'e, ajta í ti auj seijre'e, ajta ti auj ayén teja'urré'enejsin.

²⁰ A'ñmej jíme'e í xu'ura'ave í mej aráhua'apua ará'ase í pej hua'usej í nej hua'ité'e'acaa neri'irínta'a pújme'en í nemuajca'a jetze, ajta a'ñna í ti aráhua'apua ti japuan antitátzajmee, ayée nu'uri timuataá'ixaate'esin matj mena'a pua'amé rú'avaataca'a mú'eezti jemi. Me'íjna í xu'ura'ave í mej aráhua'apua ará'ase, a'ñ m'ú a'ñn pú'een í mej me'íjna jín antiújmua'aree mej mi huá'ucha'ñn í mej e'etiújse'iri huá'a teyujta'a. Ajta, í ti aráhua'apua ti japuan antitátzajmee, a'ñ m'ú me'ín pú'een í teite í mej arahua'apuacíe e'etiújse'iri í mej rana'amiche í Dios.

2

I niuucari ti tihuá'ayu'use'e í ta'aráhua'apua teyuu: A'ñme í mej Éfeso e'etiújse'iri

¹ Patá'aj piyen tiraata'íti'í pe'íjna í ti a'ñna jín antiújmua'aree ti huá'acha'ñ a'ñmej í mej me'uun e'etiújse'iri u Éfeso ti jíme'en yee: “Ayee pu ti'ixa a'ñna í ti hua'ité'e'acaa ruri'irínta'a a'ñmej í xu'ura'ave í mej aráhua'apua ará'ase. Ayee pu ti'ixa a'ñna ti huá'a tzajta'a án é'eye'ive í ti oro jín taavíjhua, ti ajta antitátzajmee.

² “Nee nu hui niyen t'íjmua'aree a'ij sej titetiújcha'ñ, sej seajta temua'a naa té'eviicua'í. Seajta mú'een, caxu hua'ancuré'evi'ítici a'ñmej í mej a'ij pua'a titetiújcha'ñ sino ayée xu seri huá'umua'areeri'í a'ñmej í miyen rusej'rataca'a mej nu'u a'ñn pú'een í ti Dios hua'antíhuau; mej nu'u tiu'utévaire'en tavástara'a jetze me'ecan. Mi majta a'ñme, camu a'ñn pú'een. Ayee nu'u ruhuá'itaca'a.

³ “Nee nu niyen t'íjmua'aree sej raayi'iti sej te'utáviicua'í nain jíme'e. Mú'een xu seajta rajpuaíjtzí xa'aye'í. Seajta mú'een, caxu raatéxieehuataca'a sej na'ará'astijre'e.

⁴ “Mi neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e í sej jín autéj'turaa ineezti jemi. Xu'uri raatéxieehuataca'a sej siyen nexi'ev'e' set'íj amuacai t'ínex'e'ev'e'eca'a.

⁵ “Setá'aj siyen se'íjna jetze t'íjmua'ati a'ij sej éni'ic'i'e mé núurie. Setá'aj siyen seicié t'íu'umua'ati sej si siyén che'atá r'f'í titetiújcha'ñ set'íj amuacai r'jcaa. Na'ari secai siyen huárini, nee nu ne'uun mú'ejmi jemi e'etanéjsin nej ni amuá'ari'í a'ñna í ti antitátzajmee í ti ajta mú'ejmi jemi seijre'e. Ayee nu xaa r'ini ti pua'a secai seicié t'íu'umua'ati.

⁶ “Mi seajta mú'een, x'i'epi'íni xu r'ici a'ñna jíme'e ti caí a'atza amua'aráanajche a'ij mej ye'í r'ici a'ñme í mej miyen hua'atamuá'amua t'jín: í mej ca'anéeri jín t'íajta. Ayee pu che'atá caí tina'aráanajche ineezti.

⁷ “Ajta a'ñn í ti huiteájnaua, ché'e a'ñn r'f'í tiráanamua a'ij ti a'ñn xiéjniu'ucare'ara'an í Dios tihuá'a'ixaate'e a'ñmej í mej e'etiújse'iri í Dios jemi. Ajta, a'ñna jíme'e a'ñna í ja'ati ti t'íu'umua'ítin, ayée nu raatá'asin ti a'ñn ja'ati ayén ráacua'ani a'ñna jetze í ti seijre'e í c'iyej t'j jín í'irúuri á'ara'ani, a'ñna í c'iyej í ti a'uun e'etávee a'u mej a'utaújtemua'ave'en jemin í Dios.”

I mej Esmirna e'etiújse'iri

⁸ Patá'aj pajta piyen tiraata'íti'í pe'íjna í ti a'ñna jín antiújmua'aree ti huá'acha'ñ a'ñmej í mej me'uun e'etiújse'iri u Esmirna ti jíme'en yee: “Ayee pu ti'ixa a'ñna í ti a'ñn pú'een í ta'amúajca, ajta í ti a'ñn pú'een í tu'uvé'eteajti, a'ñna í ti huam'í, ti ajta ajtahua'a huatarúj.

⁹ “Nee nu niyen t'íjmua'aree í sej jín rajpuaíjtzí, seajta mú'een, secai a'ij t'íjviicua'í. Mi seajta mú'een, neetzi jemi xu ch'j'eeani pú'een temua'a jeihua. Nee nu neajta ramua'aree mej jeihua huápi'í t'í'ihua'itaca a'ñme í mej miyen rusej'rataca mej nu'u me'íjna jetze ajtémecan í Israél. Mi ajta, capu ayén t'í'ayajna sino a'ñ m'ú jemin e'etiújse'iri í Satanás.

¹⁰ “Caxu rátzíñne'e í sej rajpuaíjtzí xá'aju'un. Casi'í, a'ñna í tiyaaru'u, a'ñ pu a'uun amua'utétuasín seica jamuan a'u mej t'itej'é'enaamuaca. Ayee pu a'ñna jín á'amuaruuren mej mi amuaatésej ti pua'a siyen tina'astijre'e nusu secai. Ayee xu pua'an xicaj rajpuaíjtzí xá'aju'un a'achú cumu tamuáamuata'a xicaj. Ti pua'a siyen nain jín te'utáviicua'í ineezti

jemi, seajta caí a'lij sena'a ti pua'a miyen amuaacui'ini, nee nu ne'íjna amuaatá'asin ne'íjna í curuun í sej jín l'irúuri xá'aju'un tǵ na'a rusén jime'e.

11 “Ajta a'ín í ti huíteájnamua, ché'e a'ín r'í tiráanamua a'lij ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios tihua'a'ixaate'e a'ímej í mej e'etiújse'iri í Dios jemi. Ajta, a'íjna í ja'ati ti tiu'umuá'itin, capu a'atzu raci'iti ti a'ín ayén che'atá rajpuaitzi á'ara'ani matǵ a'íme í mej yá'ujisin í ruxiéjniu'uca í ti auj ruurica'a.”

Í mej Pérgamo e'etiújse'iri

12 Patá'aj pajta piyen tiraata'iti'í pe'íjna í ti a'íjna jín antiújmua'aree ti huá'acha'ii a'ímej í mej me'uun e'etiújse'iri u Pérgamo ti jíme'en yee: “Ayeé pu ti'ixa a'íjna í ti ru'it'éechui í chun í ti ruxí'ejta'a tejcámámijme.

13 “Nee nu hui ramua'aree a'u sej a'uchéjme, a'ujna a'u ti tejé'ajta a'íjna í Satanás. Mi seajta mú'een, seúche'u u ná'astijre'e ineetzi. Caxu raatéxiehhuataca'a sej ná'atzaahuat'e ineetzi se'ájna xicáara'a ti jetzen seijre'eca'a a'íjna í Antipas teecan, a'íjna ti ayén huataújsejratataca'a ti a'ín neetzi jetze me'ecan tí'ivaire'eca'a. Capu tí'iti jín auteájturaa ineetzi jemi a'íjna í ja'ati. Mi majta, a'í mú raajé'ica mú'ejmi tzajta'a, me'újna a'u ti tejé'ajta a'íjna í Satanás.

14 “Mi seajta mú'een, tí'iti xu jín auteájturaa ineetzi jemi. A'u mú é'esejre'e mú'ejmi jemi seica í mej miyen tirá'astijre'e me'íjna í niuucari í mej jín miyen che'atá tihua'amua'ate tǵ ajta a'ín Balaam teecan tiraamua'ate a'íjna í Balac teecan ti ayén hua'itzi jín hua'utémua'itin a'ímej í mej Israél jetze ajtème'ecantaca'a, mej mi miyen ráacua'ani me'íjna í hua'ira'a í mej ráamua'ivajtacaa a'ímej jemi í mej caí dios pú'een, ajta mej tiú'uxana'acire'e.

15 “Ayeé mú che'atá mena'a seijre'e mú'ejmi jemi seica í mej miyen majta rá'astijre'e í hua'aye'ira a'ímej í mej ca'anéeri jín tí'ajta, í mej jee nicolaitas. Mi seajta mú'een, ayéé xu seuj hua'atá'aca mej me'uun é'esejre'e.

16 “A'íj nu jín, niyen tejá'amua'ixaate'e yee setá'aj seicié tiú'umu'a'ati. Na'ari secaí siyen huárini, nee nu mú'ejmi jemi e'etanéjsin, nej ni hua'uténe'usi'ite'en a'ímej a'íjna jime'e nej niyen tiu'uta'ájta sej ca'anéeri jín hua'utamuarite'en.

17 “Ajta a'ín ti huíteájnamua, ché'e a'ín temua'a naa tiráanamua a'lij ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios tihua'a'ixaate'e a'ímej í mej e'etiújse'iri í Dios jemi. Ajta a'ín í ti tiu'umuá'itin, ayéé nu raatapuaíjve'esin a'íjna í cua'ira ti júte'e é'aviitzi'í. Neajta nu tetej raatátistejsin ti cuaínara'a. Ajta a'íjna jetze í tetej, jécucuan jín pu té'eyu'usi'í a'íj ti ari ántehuaa a'íjna í ja'ati. Ajta capu mé'e ja'ati ayén ramua'aree a'íj ti té'eyu'usi'í sino a'íj pu'u í ja'ati ramua'aree í nej raatátistejsin ne'íjna í tetej.”

Í mej Tiatira e'etiújse'iri

18 Patá'aj pajta piyen tiraata'iti'í pe'íjna í ti a'íjna jín antiújmua'aree ti huá'acha'ii a'ímej í mej me'uun e'etiújse'iri u Tiatira ti jíme'en yee: “Ayeé pu yee ti'ixa a'íjna ti yaujra'an pú'een í Dios, ti ajta ayén éene'en aj jí'sijmee tǵ taij ti atíujmeme, ti ajta ayén éene'en tí'icajme tǵ cobre tí'iti í mej tiracámeijri'í.

19 “Nee nu ramua'aree a'íj sej titetiújcha'ii. Mú'een xu hui siyen ruxe'eve'e sej seajta sej. Seajta, siyen rux'evi'ira'a jín tí'ivaire'e. Seajta té'eviicua'í temua'a naa. Seajta íjji, jaitze'e xu r'í titetiújcha'ii secaí sejm'í.

20 “Mi ajta, a'íj pu caí na'aráanajche a'íj sej rici. Mú'een xu ratá'aca ti a'ín í'íta'a ayén a'utéveeca mú'ejmi jemi, a'íjna í í'íta'a ti ayén ántehuaa tǵjn Jezabel. Ayeé pu rusejrata ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a. Mi ajta, capu a'ín pú'een a'íné a'íj pu ayén hua'itzi jín tihua'amua'ate mej mi tí'ihuau'ixana'acira'aten mej mi majta miyen ráacua'ani me'íjna í hua'ira'a í mej ráamua'ivajtacaa a'ímej jemi í mej caí dios pú'een.

21 “Nu'uri á'atee nej raatá'a ti seicié tiú'umu'a'ati. Mi ajta a'ín, capu a'atzu á'ujca'ane ti ayén seicié huárini a'íjna jime'e ti tí'ixana'acire'e.

22 “Me'ecui xaa, ayéé nu án ye'erájisin utaatzi japua a'u mej é'ecu'ucutzu í mej tí'icucui'í. Majta a'íme í mej jemín tí'ixana'acire'en, ayéé nu jéihua huápí'í puaíjtzí hua'utá'asin ti pua'a mecaí raatéxiehhuata mej miyen a'íj pua'a rici tǵ ajta a'íjna.

23 “Neajta nu huá'acui'ini ne'ímej í yauj'mua'ame'en a'íjna í í'íta'a. Majta naími'í, a'achú mej pua'amé e'etiújse'iri í Dios jemi, a'íj mú ramua'aréeren nej ne'ín pú'een í ti rú'umu'a'aree a'íj ti tirá'amitiejte'e seǵ í rumua'atzíira'a jetze, ajta a'íj ti té'umu'a'atze í ru tzajta'a. Neajta, ayéé nu amuaatá'asin seǵ neajta seǵ a'íj ti ayén tiraavíjte'e a'íjna jime'e a'íj ti seǵ tí'itújcha'íica'a.

24-25 “Sej seajta mú'een, mi seica, mi sej se'uun Tiatira é'eche, mi sej seajta caí siyen tirá'astijre'e se'íjna í niuucari ti hua'itzi pú'een, caxu se'íjna rí'íree í mej jee jéihua huápí'í ruxe'eve'e í Satanás jemi. A'íj nu jín, canu máa a'íj tí'itǵ jín tejá'amua'íjcate'e sino setá'aj siyen huárini sej seuj rá'astijre'e a'íj sej seri tíraar'íire. Setá'aj siyen huárini asta nena'a caí neajtahua'a yé uvé'enen.

²⁶ “Ajta a'áin ti tiu'umuá'itin, ti ajta ayén che'atá na'a r'íi ti'tiújcha'íi net'ij inee, ajta na'a caí nain te'entipua'are, nee nu ne'ájna jín t'í'ira'ljcate'en ti ij a'áin t'íhua'uta'ajte'en a'ámej í mej se'ij chuejra'a japua a'uchéjme.

²⁷ “Ca'anéeri pu jín tihua'a'aíte'e a'ame. Aye pu che'atá na'a tihua'antipua'ajte'esin a'ámej í mej rájcha'íire'e t'ij ja'ati ayén tiraatétaaraxi'ín í xa'ari ti xarij jín taavíjhua. Aye pu che'atá nena'a ti'ti jín t'í'ira'ljcate'en t'ij ajta a'áin niyá'upua ayén ti'ti jín tinaa'ljca.

²⁸ “Neajta niyen huateáturacate'í jemin ti ij a'áin ayén tátzave'e á'ara'ani t'ij a'ájna í xu'ura'ave ti 'a'ájine'i tapuá'aríjme'eca.

²⁹ “Ajta a'áin ti huíteájnamua, ché'e a'áin ja'ati temua'a naa tiráanamua a'ij ti a'áin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén tihua'a'ixaate'e a'ámej í mej e'etiújse'iri í Dios jemi.”

3

I mej Sardis e'etiújse'iri

¹ Patá'aj piyen tiraata'íti'i pe'ájna ti a'ájna jín antiújmua'aree ti huá'acha'íi a'ámej í mej me'uun e'etiújse'iri u Sardis ti jíme'en yee: “Aye pu t'í'ixa a'ájna ti jemin seijre'e í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ti arahua'apuáca jín t'í'imuar'e. Nee nu neajta ru'ité'aa í xu'ura'ave í mej aráhua'apua ará'ase. Aye pu niyen t'í'ijmua'aree í sej jín t'í'imuar'e. Aye m'ú t'í'ixaxa'a sej nu'u ruuri se'ájna jime'e sej jeihua t'í'imuar'e. Mi seajta m'ú'een, neetzi jemi xu siyen mi'íchi.

² “Setá'aj atanéjne'ere, setá'aj seajta r'íi ráaruuren se'ájna ti auj m'ú'ejmi jemi seijre'e, ti ajta ari t'ímua'a mi'íni, a'íné ayé pu tiná'amitiejte'e ineezi sej caí ti'ti'ij jín araúaste í Dios jemi.

³ “Setá'aj siyen ra'utámua'aree í sej ra'ancuré'a, í sej seajta ráanamuar'í. Setá'aj se'ájna jín araúrasten, seajta seicié tiú'umu'a'ati. Ti pua'a secaí siyen atanéjne'ere, nee nu m'ú a'uvé'émé'e na'ame m'ú'ejmi jemi t'ij nahua'ari. Seajta m'ú'een, caxu ramua'aréeren a'atzaj nej pua'a ne'uun e'etanéjsin m'ú'ejmi jemi.

⁴ “Mi majta, seica m'ú m'ú'ejmi jemi seijre'e í mej caí miyen ti'ti jín tite'á'atura í ru jetze. A'í m'ú á'ujjuhua'ane'e muá'aju'u ineezi jamuan, majta á'ujjuhua'ane'e muá'aju'u mej cuaiínavi'ín tiu'uchén, a'íné ayé pu tihua'uvíjte'e a'ámej.

⁵ “A'ájna í ti t'í'imua'itin, ayé pu hui 'éene'e ti'liteché'e a'ame cuaiínavi'ican. Neajta inee, canu ra'uré'uuna í ti jín ántehuaa í yu'uxari jetze í mej jetzen á'ayu'usi'í a'ámej í mej rusén jín huateáturacate'í Dios jemi, sino nee nu neajta niyen tiraataxájta í ti jín ántehuaa jemin í niyá'upua, neajta huá'a jemi í mej jemin t'í'ivaire'e í niyá'upua.

⁶ “Ajta a'áin í ti huíteájnamua, ché'e a'áin ja'ati temua'a tiráanamua a'ij ti tihua'a'ixaate'e í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios a'ámej í mej e'etiújse'iri jemin í Dios.”

I mej Filadelfia e'etiújse'iri

⁷ Patá'aj pajta tiraata'íti'i pe'ájna í ti a'ájna jín antiújmua'aree ti huá'acha'íi a'ámej í mej me'uun e'etiújse'iri u Filadelfia ti jíme'en yee: “Patá'aj piyen ti jíme'en yee, ayé pu t'í'ixa a'ájna í Dios í ti r'íi tirá'cha'íi, a'ájna í ti ajta t'záahuati'ira'a jín t'í'ixaxa'a. A'í pu yee ajta a'ájna jín antiújmua'aree ti hua'atá'aca mej mi me'uun a'uteárute a'u ti e'irájca a'ájna í ti jetzen huanéj í David teecan. Ti pua'a a'áin te'antácuuna, capu r'í'irí ti ja'ati te'íteáanan. Ajta, ti pua'a a'áin te'íteáanan, capu ajta r'í'irí ti ja'ati te'antácuuna.

⁸ “Nee nu ramua'aree a'ij sej rici. Casi'í, xaasej. Nu'uri niyen amuaatá'a sej si siyen ruxiéehua se'uun a'uteárute. Ajta, capu r'í'irí ti ja'ati amuaatá'íjmi. Nee nu ramua'aree ti caí jeihua amú'uca'anisti'í. Mi seajta m'ú'een, seúche'e xu ra'ará'astijre'e a'ij nej tejama'íxaa. Caxu seajta nexiéehua.

⁹ “Me'ecui xaa, ayé nu huá'aruuren ne'ámej í mej miyen ruseijrata mej nu'u Israél jetze ajtémé'ecan. Camu xaa ne'u a'ájna jetze ajtémé'ecan sino met'í'ihua'itaca mu'u. A'í m'ú jemin e'etiújse'iri í Satanás. Aye pu ca'anéeri jín huá'aruuren mej mi m'ú a'uvé'uju'un mej t'itunutaxi'ín m'ú'ejmi jemi mej mi majta ráamua'aree nej j'á'amuaxe'eve'e.

¹⁰ “A'íné m'ú'een xu siyen ra'ará'astijre'e a'ij nej neri tejámuaa'ljca, sej siyen che'atá sena'a te'utáviicua'í net'ij neajta inee te'utáviicua'í'irí'í, ayé nu r'íi tejá'amuacha'íi ti ij caí ayén tejama'áci'iti a'ájna mej jetzen miyen a'aviicua'íire'e muá'aju'u, a'ájna xicáara'a t'í'ij ayén teja'uré'enejsin t'í'ij huá'a japua rájveti najjmi'íca í mej íyen huachéjme í chaanaca japua. Mi'í m'ú a'uvé'uju'un mej t'itunutaxi'ín m'ú'ejmi jemi mej mi majta ráamua'aree nej j'á'amuaxe'eve'e.

¹¹ “Mu nu e'icáame inee ca'anacan. R'íi xu'u, setá'aj siyen huárini setá'aj r'íi tirá'cha'íi xá'ara'ani í sej seri t'í'ijcha'íi í Dios jemi. Caxu raatá'acare'en ti ja'ati á'amuanahua'ira í curuun í sej seri raatémua'iti.

¹² “Ajta a'áin ti tiu'umuá'itin, ayé nu ti'ti'ij jín tiraata'ljcate'esin t'í'ij ti'itevé'e a'ame u téyujra'an í neDioj. A'í pu a'uun a'uracai'a a'ame t'ij na'a rusén jime'e. Neajta nu ra'acáchajtza ne'ájna jetze í ti jín ántehuaa í neDioj, neajta í ti jín téja'arájtehuaa chajta'ara'an í neDioj, a'ujna

u Jerusalén í ti jécua, í ti ajta a'uun e'icaanej u ta japua a'u ti é'eseijre'e í neDioj. Neajta nu niyen jetzen ra'acáchajtza í nej jécuacon jín ántehuaa.

¹³ “Ajta a'áin ja'lati ti huiteájnaua, ché'e temua'a naa tiráanamua a'ij ti a'áin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén tihuá'a'ixaate'e a'ámej í mej e'etiújse'iri í Dios jemi.”

I mej Laodicea e'etiújse'iri

¹⁴ Patá'aj pajta piyen tiraata'ít'i'i pe'ájna í ti a'ájna jín antiújmua'aree ti huá'acha'íi a'ámej í mej me'uun e'etiújse'iri u Laodicea. Piyen ti jíme'en yee: “Ayeé pu ti'ixa a'ájna ti ayén tzáahuati'ira'a jín ti'ixaxa'a tijín: Ayen ti'ayajna, a'ájna ti ajta tzáahuati'ira'a jín a'ij ti'ixa Dios jime'e. Ajta capu ayén tí'ihua'itaca. A'íi pu ajta a'áin pu'een í ti Dios jamuan tiú'utaahuaca'a t'j na'a ti tí'iseijre'e íjii.

¹⁵ “Nee nu ramua'aree a'ij sej titetiújcha'íi. Caxu a'ujca'anéecan jín na'ancuré'evi'iti ineetzi. Caxu seajta ca'anéeri jín naatamuári, sino chá'ana'a xu'u siyen titetiújcha'íi. Ayeé pu tina'aráanajche sej a'ujca'anéecan jín na'ancuré'evi'itin na'ari ca'anéeri jín sej naatamuárite'en.

¹⁶ “Ayeé xu ti'ivaire'e t'j jaj ti c'j na'a ti'lipisti. Caxu siyen ti'ivaire'e t'j jaj ti jeíhua pisti nusu ti jeíhua cimujra. A'íj nu jín niyen á'amuaruuren t'j ja'ati ti ayén jaj aljtitzee ti caí x'epi'in rá'amencate'e. Nee nu ca'anéeri jín mé amúhua'axiisin.

¹⁷ “Ayeé xu ti'ixaxa'a yee sej seri ch'jteaani sej pu'een, ti yee jeíhua huápi'i r'í'i tejamuáavai, ti yee caí ti'iti tejamuá'aturate'e. Mi seajta mú'een, caxu siyen tí'ijmua'aree sej xána'avis'i, seajta siyen a'ij pua'a huá'aseijrate'e huá'a jemi í teite. Mú'een xu xaa caí a'ij tí'ijviicua'i, seajta aracúcu'unijmee, seajta siyen muámua'avijm'e.

¹⁸ “A'íj nu jín, niyen tejá'amuahuavii sej si neetzi jemi ráananan se'ájna í oro ti taj jetze rutá'ahuaca sej si siyen huateújchijteaanita. Setá'aj siyen neetzi jemi ráananan í cáxuri ti naa tí'icuaína sej si se'ájna jín ucaújchejte'axi'in ti ij caí ayén seijre'e í sej jín tí'itevi'ira'a se'ájna jime'e sej muámua'avijm'e. Setá'aj seajta neetzi jemi ráananan se'ájna í tí'iti í sej arájuhaate'en í rui'j'í jetze tí'ij r'í'iriistan sej tí'iti huasej.

¹⁹ “Ayeé nu hua'ajteá'axi'ica'a, neajta pua'jtzit hua'atá'aca a'ámej í nej huá'axe'eve'e. A'íj pu jín, setá'aj seicié tiú'umua'ati, seajta a'ujca'anéecan jín na'ará'astijre'en.

²⁰ “Me'ecui xaa, nee nu a'it'éjvee tá'apueerta, nete'ejteáatu'axa. Ti pua'a ja'lati ayén náanamua nej rájee, ti pua'a a'áin ajta tina'antácuune'en, aj nu ni jemin uteáruti tej ti naími'i tiú'ucua'ani tajámua'a.

²¹ “Ajta a'áin í ti tiu'umuá'itin, ayéé nu raatá'asin ti ne jamuan a'ujyexi'xin a'u nej tejé'ajta a'iné ayéé pu tináaruu ineetzi. Netí'ij tiu'ut'éemua'iti, aj nu ni án niyá'upua jamuan a'ujyexi' a'u ti a'áin tejé'ajta.

²² “Ajta a'áin í ja'lati ti huiteájnaua, ché'e temua'a naa tiráanamua a'ij ti a'áin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén tihuá'a'ixaate'e a'ámej í mej e'etiújse'iri í Dios jemi.”

4

A'íi mú raná'amiche'e u ta japua

¹ Ti'ij raatapuá'ajtacaa'a ti tiu'uxájtaca'a, aj nu ni niyen éeni'ici'e tiu'uséj. Sej nu huasej í puéerta ti antacúuni'ihuaca'a u ta japua. Ajta a'áin í nej amuacaícan ráanamujri'i, ajtahua'a pu tí'ine'ixaate'eca'a. Ayeé pu namujre'eca'a t'j ja'lati ti ucáajijhua trompeeta jetze. Ayen tijín:

—Yen vejnéechi nej ni timuaatasejrate'en a'ij ti tiú'ujxe'eve'e ti ayén teja'uré'enen méjca'í huáyeé.

² Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu a'áin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu neetzi jemi ru'uté'aa. Ayeé nu éene'en tiu'uséj cumu a'u ti ipuari a'ut'éjvee u ta japua. Ajta a'ájna japua í ipuari, ja'ati pu jetzen acájca.

³ Ajta a'áin ti jetzen acájca, ayéé pu naa éene'en tí'itéechen. Ayeé pu seijre'eca'a t'j tetej ti huápi'i tí'ijnajche, ti pa'u í tetej, ajta ti teúumua ajta í ti ranaxca. Ajta ayén seijre'eca'a t'j í seij í tetej í ti pa'u ti ajta naa tí'imesti. Cu'uxa'í pu ajta atavíjca'a a'u ti a'ut'éveeca'a í ipuari. Ayeé pu rú'aaravi'i seijre'eca'a t'j a'ájna í tetej mej miyen ratamuá'amua tijín esmeralda.

⁴ Ajta, seica í ipuari atavéjme'ecaa a'u ti a'ut'éjvee a'ájna í ipuari. Seité japuan muáacua pu ará'aseca'a a'ájna í ipuari. Majta me'ín í vaujsi, a'íi mú acat'étejme'ecaa jetzen í seica í ipuari. Majta miyen seité japuan muáacua ará'aseca'a a'íime í vaujsi. Majta cuaiínavi'in mú tí'itéchejca'a, majta curuun te'utearújte'emé'e ti oro jín taavíjhuaca'a.

⁵ A'ájna sej japua í ipuari miyen témaxcava'ara'a, majta téniuua'a. Ajta, án ti e'evé'evée í ipuari, tatzari pu a'atátime'ecaa ti ayén pua'amé aráhua'apua. Ajta a'áin í tatzari, a'íi pu a'áin pu'een í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ti aráhua'apua jín tí'imuari'e.

⁶ Ajta a'ujna a'u ti e'evé'evee, ayée pu éene'e huámuan á chuaata'a a'ájna jime'e ti naa tí'imesti, ti ajta tí'itatjaz. Ayee pu seijre'eca'a tǎj a'ájna í tetej mej miyen ratamuá'amua tǎjin cristal.

Majta a'áme í mej muáacua ará'ase í mej ruuri, a'úu mú uhua'ú'upu'ujme'ecaa tǎj na'a tí'ípua'amé í ipuari. Tǎj'ij pǎj na'a mú tí'iseij, nain japua, tǎj na'a júte'imua, ajta íiyen chaanaca japua.

⁷ Ajta a'áin í ti seíti, ayée pu araseijre'e tǎj muajye. Ajta í ti hua'apua, ayée pu araseijre'e tǎj puuya. Ajta a'áin ti ruuri ti huaíca, ayée pu te'ecánee tǎj teáata'a, ajta a'áin í ti muáacua, ayée pu seijre'eca'a tǎj cua'ira'ave ti rá'ara'ive.

⁸ Majta a'áme í mej muáacua, í mej majta i'í ruuri, a'ái mú arajsevica ajtá'anájme. Tǎj'ij pǎj na'a mú tí'iseij nainjapua tǎj na'a júte'imua, majta íiyen chaanaca japua. Nain tǎjca'ari tzajta'a, majta nain tǎca'ari tzajta'a, a'ái mú jemin tí'ichuicaca'a í Dios. Camu ja'anáj raatapuá'ajta mej miyen tí'ichuíca tǎjin:

Rǎi'í pu tí'iseijre'e, temua'a pu urarí'ene'acan jín seijre'e, xǎ'epi'in pu een seijre'e tǎj na'a rusén jime'e í tavástara'a, a'ájna í Dios ti nain jín antiújmua'aree,

a'ájna í ti rusej seijre'eca'a, ti ajta seijre'e íjii,
ti ajta seíre'e a'ame tǎj na'a rusén jime'e.

⁹ Majta miyen rǎi'í tiratá'aca, majta raná'amiche'e, a'ái mú majta tí'ijteujtzi'ire'e muá'aye'í me'ájna ti a'áin ipuari jetze acájca, ti ajta ruuri tǎj na'a rusén jime'e.

¹⁰ Matǎj mena'a miyen rici í mej muáacua, í mej majta ruuri, a'ái mú majta miyen rici a'áme í mej vaujsi í mej seíte japan muáacua ará'ase. A'ái mú aicaujútuuxijsin me'ájna jemi í ti ipuari jetze acájca, mej mi raatáanajche me'ájna ti i'í ruuri tǎj na'a rusén jime'e, majta raatátuiire'esin í jemin í tiu'ujcúrún. Majta miyen tí'ichuíca tǎjin:

¹¹ Ayee pu tímuaavǎjte'e mú'eetzi,
mi pej tavástara'a pú'een, mi pej pajta i'í Dios.

Tej ti tiyen rǎi'í tímuaatá'an,
tej ti tiyen muaná'amiche'en.

Pej pi nain jín anti'amua'aréere,
a'iné mú'ee pej nain tiú'utaahuaca'a,

nain í ti seijre'e íjii.

Ayee mú 'een jín huatasejre me'ájna jime'e pej piyen tira'utéeca'ane á'axe'evi'ira'a jime'e. A'áj mú jín miyen huátaavǎjhuaca'a.

5

I ti jǎri'í ti jetzen té'eyu'usi'í, ajta í Cáne'a

¹ Netǎj'ij ní ayén éene'en tiu'uséj, ti a'ájna í ti acájca í ipuari jetze, rurǎi'irǎinta'a pu ru'itépǎjcaa í yu'uxari í ti ruxǎ'ejta'a té'esiiimua'ihuaca'a, ajta, á'avijti'ihuaca'a arahua'apuáca jime'e í xǎjca.

² Neajta ja'ati huasej ti júte'e tí'ivaire'e. A'ájna í ja'ati jé'ecan pu huápi'í uráca'anée. Ca'anín pu jín tiu'utáhuuu. Ayee pu tǎjin:

—¿A'ataani ayén huataújci'ípua ti a'áin ra'ajsiújtza'anaxi'in í ti jín á'avi'ijti'ihuajmee, ajta í ti raatáxǎjta í yu'uxari? —Ayee pu tiu'utaxájtca'a.

³ Tǎi'iquí ayén te'irájraa. Tǎj na'a a'ujna já'ahua'a u júte'e, ajta íiyen chaanaca japua, ajta u tajete, capu mé'e ja'ati ti ayén tiu'utaúci'ípua í ti ayén tiraatáxǎjta, ajta ti ra'usej a'ij ti té'eyu'usi'ihuaca'a.

⁴ Neajta inee, jehua nu huápi'í neyeineca'a ne'ájna jime'e mej caí rateuve'eca'a sej ti ayén tiu'utaúci'ípua í ti ayén tiraatáxǎjta í yu'uxari nusu ti ra'usej, ajta ti ra'ujǎjve'en.

⁵ Tǎi'iquí sej ti huá'a jetze ajtémecantaca'a a'ámej í vaujsi, ayée pu tinaatá'ixaa tǎjin:
—Capej ayeine. Me'ecui xaa, a'ájna mej miyen ratamuá'amua tǎjin í Muajye í ti huá'a jetze ajtémecan a'ámej í mej Israel jetze airáne, a'ájna í mej majta miyen ratamuá'amua tǎjin A'ájna í ti David jetze airaújnejte, a'ái pu ari tiu'utéemua'íti tǎj'ij a'áin ayén tira'a'ajsiújtza'anaxi'in í ta'aráhua'apuáca jín á'aví'ijti'ihuajmee, ti ajta raatáxǎjta.

⁶ Neajta miyen éene'en tiu'uséj tǎj tí'iti í Cáne'a, ayée seijre'eca'a tǎj í mej meri raajé'ica. A'uu pu a'utéveeca'a jemin í ipuari. A'ái pu ajta huá'a tzajta'a seijre'eca'a í mej muáacua í mej ruuri, majta a'ámej í mej aitecajme'ecaa a'áme í vaujsi.

Ajta a'ájna í Cáne'a, arahua'apuáca pu ájta'ehuájme'ecaa, ajta arahua'apuájme'en pu ájji'isijme'ecaa. Ajta a'áin jǎiseára'an í ta'aráhua'apua, a'ái pu a'áin pú'een í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios í ti nainjapua u ya'uta'íteca'a íiyen chaanaca japua.

⁷ Ajta a'áin í Cáne'a, a'uu pu a'uvé'emej a'ájna jemi í ti e'ecájca í ipuari jetze. Tǎi'iquí ra'ancuré'epi a'ájna í yu'uxari í ti ri'irǎinta'a seijre'eca'a a'ájna í ti ipuari jetze acájca.

⁸ Tí'ij ra'ancuré'epi a'íjna í yu'uxari, a'íime í mej muáacua í mej ruuri, majta a'íime í vaujsi í mej seité japuan muáacua ará'ase, a'íi mú miyen a'ímuá aicaújtuxi me'íjna jemi í Cáne'a. Matíj mena'a pua'amé te'ité'í'ica'a me'íjna í aarpa, majta tuxa'a ti oro jín tí'ítaavijhuaca'a. Cuaane'e pu avé'ejistjime'ecaa a'íjna jetze í tuxa'a. Ajta a'íjna í cuaane'e, a'íi pu a'ín pú'een í mej raatáhuaviiri'í í Dios a'íime í mej r'í'í tí'iteseijre'e í Dios jemi.

⁹ Matí'ij mí miyen jéjcuacan jín tiu'utáchuiicaca'a tíjín:

Ayee pu tiraavíjte'e pej mú'ee piyen ra'ancuré'epin, pajta raatáxijta a'íné memuaajé'ica.

Pajta mú'ee, pepu'uri tiu'utánájchitaca'a

pe'íjna jime'e í á'axuure'e

í mej jín té'echa'íca'a í Dios jemi,

pej pi tiu'utátuiire'en í Dios jemi í teite

mej nainjapua é'eme'ecan.

A'íi mú huá'a jetze ajtémé'ecan matíj mena'a

sej jetze mej airaújnejjte

nusu a'achú pua'amé í mej sej niuucari jín tí'ixaxa'a

nusu matíj mena'a pua'amé

í mej teitestemua'ame'en pú'een.

A'u ti na'a mej é'eseijre'e sej japua í chuej,

a'úu mú é'eme'ecan.

¹⁰ Pajta mú'ee, pepu'uri piyen r'í'í huá'uruu

mej mí miyen me'ín teitestemua'ame'en

pú'eene'en muá'ara'ani a'íjna í ti tí'áijta,

mej mí majta tí'itij jín tiu'utévaire'en

me'íjna jemi í Dios.

Mi majta a'íime, a'íi mú tiu'uta'áijta

íyén chaanaca japua.

Ayee mú tiu'utáchuiicaca'a.

¹¹ Netí'ij ní atáneereca'a. Netí'ij ní huá'unamujri'í a'ímej í mej u ta japua tí'ivaire'e. Mé mu'íicáa huápi'í. Capu a'atzu ri'íri'í ti hua'uté'ítien, ní capu ámitieere'e a'achú mej pua'amé.

Ayee mú pua'amé matíj í xu'ura'ave. A'íi mú me'uun atavéejme'ecaa me'íjna jetze í ipuari, majta a'ímej jetze í mej muáacua í mej ruuri, majta a'ímej jetze í vaujsi.

¹² A'íi mú miyen ca'anín jín tiu'utáchuiicaca'a tíjín:

Tiché'e tiyen r'í'í tiraatá'an te'íjna í Cáne'a

í mej raajé'ica.

Jee xaa, ayée pu tiraavíjte'e ti a'ín ayén tira'ancuré'an a'íjna ti Dios jín tira'íjcate'e,

ajta tíj na'a ti jemin tí'iseijre'e í Dios,

ajta í mua'atzíra'a í ti jín tiu'uta'áijta,

ajta í muári'eri'ire'ara'an í ti jín nain jín tiu'utémua'ítin.

Tiché'e r'í'í tiraatá'an, teajta ahuátatzaahuate'en te'íjna jemi,

tiché'e teajta huátatemua'ave'en

te'íjna jemi í Cáne'a.

Ayee mú tiu'utáchuiicaca'a.

¹³ Netí'ij ní niyen tíhuá'unamujri'í í mej tí'íchuíca, matíj mena'a pua'amé mej u ta japua é'eseijre'e, majta a'ímej mej íyén seijre'e í chaanaca japua, majta a'íime, matíj pua'amé u tajete mej é'eseijre'e, majta a'ímej í mej japuan é'eseijre'e í jaj ti ve'éé, majta matíj mena'a pua'amé a'aseijre'e í jaj tazjta'a. Naími'í mú miyen tí'íchuíicaca'a tíjín:

Tiché'e r'í'í tiraatá'an te'íjna í tí acájca í ipuari jetze, teajta te'íjna í Cáne'a.

Tiché'e r'í'í tiraatá'an, tiché'e teajta r'í'í tírájcha'íi,

teajta r'í'í tiraateájtuaani,

teajta raatá'an ti nain jín antiújmua'areere á'ara'ani tíj na'a ti yú auca'ítí a'ame tíj na'a rusén jime'e.

¹⁴ Majta a'íime í mej muáacua í mej ruuri, ayée mú tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Ché'e ayén teja'uré'enen.

Majta a'íime í vaujsi, a'íi mú aicaújtuxi, majta raateánajcheca'a í Dios.

6

I ti arahua'apúaca jín á'avijti'íhuaca'a

¹ Netí'ij ní raasejí ti a'ín Cáne'a sej antína'acaca'a í ti jín á'avijti'íhuaca'a í yu'uxari. Jíme'en pu'u ayén huaríj, aj nu ní ráanamujri'í sej ti huá'a jetze ajtémé'ecan í mej ruuri, í mej majta muáacua. Ayee pu ca'anín jín tiu'utaxájtaca'a. Cu xíee mej cuj huatéjñiuuni. Ayen tíjín:

—Iiya'a jii.

² Neajtahua'a nu atáneereca'a ti pua'a á a'utéjvee a'ljna í cahuaayu'u í ti cuaínara'a. Ajta a'ín ti avé'eca, a'íi pu tú'unami'í huitéchuueca'a rumuájca'a jetze. Ajta, a'íi pu huirájrara ti ij hua'antimua'ítin. A'u ti na'a pu á'uye'icaca ajta na'a caí naíjmi'ica antimua'íti.

³ Ti'iquí ajtahua'a ra'antína'acaca'a. Net'íj ni niyen tiráanamujri'í t'íj a'ín ti hua'apua ti ajta huá'a jetze ajtème'ecan í mej ruuri, í mej muácuca, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Iiya'a jii.

Single Line Comp ⁴ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, seij pu huirájrara í cahuaayu'u ti pa'useáarara'a. Ajta ayée pu tiraatá'a a'ljna ti avé'eca ti ij a'ín ayén huaú'itziite'en í teite í mej yen seijre'e í chaanaca japua mej mi caí ché'e ru'ihuaamua'a muá'ara'ani sino mej mi huaújcui'ini seij ajta seij. A'íi pu jín, a'íi pu ra'ancuré'echui seij í chun í ti ve'ée, í ti ajta te'ejcamúimijmee rux'íejta'a.

⁵ Aj pu 'i huaícacajetze ra'antína'acaca'a. Net'íj ni niyen tiráanamujri'í ti ajta seij ti huá'a jetze ajtème'ecan í mej ruuri, í mej muácuca, a'íi pu ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Iiya'a jii.

Net'íj ni neajtahua'a atáneereca'a. Me'ecui xaa, á pu a'utéjvee seij í cahuaayu'u ti xu'umuara'a. Ajta a'ín í ti avé'eca, a'íi pu ráachuisime'e í mej jín te'ecá'itíeera.

⁶ Net'íj ni ja'ati huánamujri'í. Cu xíee huá'a tzajta'a á'a teja'utaxájtaca'a í mej ruuri, a'íimej í mej muácuca. Ayen tijín:

—Sei medida í triigu, ayée pu che'atá na'a ti'ijnáache a'ame t'j ja'ati ayén tiraamuá'itin seij xicaj jime'e. Ajta hui huaíca medida í triigu ti t'í'ijm'éen huíjmuaiyujme, ayée pu che'atá na'a ti'ijnáache a'ame t'j ja'ati ayén tiraamuá'itin seij xicaj jime'e. Mi seajta mú'een, caxu yá'ujipuan a'u mej tejé'ehuaste'e aceituuna ti'iti na'ari uuva ti'iti sino miché'e me'ljna jín huateújvare'en. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a.

⁷ Ti'iquí ayén í ti muácuca antína'acaca'a. Jíme'en pu'u ayén ra'antína'acaca'a, aj nu ni ráanamujri'í ti a'ín í ti muácuca ti ajta huá'a jetze ajtème'ecan í mej ruuri. Ayee pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Iiya'a jii.

⁸ Neajtahua'a nu atáneereca'a. Net'íj ni raasej ne'ljna í cahuaayu'u í ti c'j t'íteuumuara'a. Ajta a'ín í ti avé'eca, ayée pu ántehuaa tijín I nej huá'acui'ica. Ajta í seij í ti cujta'an huamé'ecaa, ayée pu ajta ántehuaa tijín I nej huá'a chil'ij pú'een í mí'ichite. Dios pu ayén hua'utá'a mej mi me'ljna jín antiújmua'areere je'icáj a'íimej í mej yen huachéjme í teite íyen chaanaca japua mej mi huá'ucui'ini a'íimej í teite me'ljna jime'e mej tiújne'usi'ite'en nusu tujri jime'e na'ari cu'ini'ira'a jime'e o a'íimej jime'e í ti'itén í mej ti'iteci'imeca.

⁹ Ti'iquí í ta'anxívi antína'acaca'a. Net'íj ni ne'íimej huasej í huá'axiejniu'uca a'íimej í mej me'ljna jín huá'ucuihuaca'a me'ljna mej ra'ará'astijre me'ljna í niuucari ti jíme'en raxa í Dios, majta me'ljna jime'e mej ra'ancuré'e í niuucari Cirístu'u ti raateájtuaa í huá'a jemi. Majta a'íimej, án mú e'ejté'eca'a í ipuari jete.

¹⁰ Majta ca'anín jín jíjhuaca'a tijín:

—Tavastara'a, mi pej ri'éene'ecán jín seijre'e, mi pej tzáahuati'ira'a jín ti'ixaxa'a, ¿a'achúni auj á'ateeri ajta pena'a caí piyen tiraax'íepi'íntare'en pe'íimej jime'e í mej táacuui, pej pi pua'íjti hua'utá'an pe'íimej í mej án japuan huachéjme a'ánna chaanaca japua?

¹¹ Ti'iquí hua'uré'epijte í c'ixuri í ti t'í'ijme, ti ajta t'í'icuaína. Ayee pu tihua'utá'ixaa mej nu'u mauj a'atzu tiu'uchú'uve'en ajta na'a caí ayén te'ivaraúrasten a'achú ti ari huá'uxi'epi'íntari'iri'í a'íimej jemi í mej rux'íej ti'itij jín t'í'ivare'eca'a, ajta a'íimej í huá'a'ihuaamua'a í mej miyen che'atá mena'a éeni'ici'e cui'ini matj a'íime.

¹² Ti'iquí í ta'arájsevi antína'acaca'a. Net'íj ni neajtahua'a atáneereca'a. Me'ecui xaa ne'u. Jé'ecan pu huápi'í huateújca'atzi í chaanaca. Ajta a'ín í xicaj, huatéxu'umuareca'a. Ayee pu seijre'eca'a t'j a'ljna í c'ixuri ti xu'umua í mej jín ti'íteújche'etehua'a muá'aye'í ti pua'a maújxiemijte'e. Ajta a'ljna í máxcira'í, a'íi pu huatépa'ureca'a. Ayee pu seijre'eca'a t'j xúure'e.

¹³ Majta a'íime í xu'ura'ave, a'íi mú miyen che'atá mena'a é'ejvatzi'ixi í chuej japua t'j a'ljna í táca'ira'an í huaré'í auj seijre'e t'íj huásevi'í á'aye'í. Ti pua'a a'ín cíye'ara'an huataújruureajxi'in eeca jime'e, naíjmi'í pu cávajtzi í táca'ira'an.

¹⁴ Ajta í ta japua ti tejé'eseijre'e, a'íi pu e'ehuaújpua'arixi. Ayee pu che'atá na'a huatéeseijre t'j ajta ja'ati yu'uxari huatéejire. Ajta t'j na'a a'utí a'u jirime, ajta t'j na'a a'utí e'erahuáchijmee í jaj japua, naíjmi'í pu huaré'axi. Capu ché'e mu'u é'e seíre'e já'araa í jiri.

¹⁵ Majta naími'í í mej yen japuan seijre'eca'a íyen chaanaca japua, á mú ahuaúravaataca'a já'ahua'a teásta'ana tzajta'a, majta jaij tzajta'a a'ujna jiri jetze. Ayee mú huar'j a'íime í mej ti'itij jín títetateí, ti pua'a tajtuhuan pú'een nusu presidente pú'een na'ari í mej tihua'ájt'e'e í xantaaru'u nusu í mecaí mej chíjteaani pú'een nusu í mej jeíhua rucaca'anéjme. Naími'í matj mena'a pua'amé yen seijre'e íyen chaanaca japua, miyen huatéúravaataca'a. Capu

amín a'ij ti pua'a ruxí'ej mena'a á'ujujhua'ane'e a'ij ti tihua'aráanajche, na'ari ca'anéeri mú jín tí'imuari'eca'a.

¹⁶ Ayee mú tihua'utajé me'íjna í jírí, majta me'íjna í tetej tíjín:

—Setá'aj yeehui ta japua rájveti sej sí ta'avé'enan ti ij cáí taasej a'íjna í ti acájca í ipuari japua, ajta ti ij cáí puaíjti táací'ti a'íjna jemi í Cáne'a í ti ari niu'ucami'í.

¹⁷ Jee xaa, pu'uri yeehui ayén teja'uré'ene a'íjna xicáara'a mej jetzen puaíjti taatá'asin me'íjna jime'e mej meri níni'u'ucacu, majta capu ja'ati raayí'iti ti te'utávüca'a'í a'íjna jime'e.

7

A'íime í mej Israél jetze ajtémecan, í ti Dios hua'avé'ejajpuaxi

¹ Neajta á'iyen muáacuaca huasej í mej tí'ivaire'e u ta japua. Aa mú a'uté'uuca'a. Seij pu a'uun jé'esejre'eca'a u jetze pújme'en Teijmata'a, ajta seij a'ujna já'ahua'a Huáahuata pújme'en, ajta seij Cuameche pújme'en. Ajta í seij, a'úu pu a'utéveeca'a Tzareeme'en pújme'en. Majta a'íime í mej muáacuaca, a'íí mú cáí hua'atá'acare'e í eeca ti huatá'ecare í chuej japua na'ari í jaj japua nusu ciyej tzajta'a.

² Net'íj ni seij huasej ti tí'ivaire'e u ta japua. A'u'u pu pújme'en e'evé'eme'ecaa a'u ti 'a'íjninei í xicaj. A'íí pu ru'iteátüca'a a'íjna í ti jín Dios hua'ajtiyú'uxaxij huá'acuaatze'e ti ayén té'axa mej nu'u teitestemua'ame'en pú'een. Aj pu 'í a'íin tevi ayén ca'anín jín hua'utajé a'íimej í mej me'íjna jín antiújmua'areereca'a mej a'ij pua'a ráaruuren í chaanaca, majta í jaj ti ve'ée.

³ Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Caxu xí puaíjti raatá'a í chaanaca na'ari í jaj ti ve'ée nusu í ciyej ajta tena'a cáí hua'ajtiyú'uxaxi'in huá'acuaatze'e te'íimej í mej ravaire'e í taDioj. —Ayee mú tiu'utaxájtaca'a.

⁴ Net'íj ni niyen tiráanamujri'í a'achú mej pua'amé í ti hua'ajtiyú'uxaxij í huá'acuaatze'e. Ayee mú pua'améca a'achú cumu anxíte japuan hua'apuate japuan muáacuaca vi'ira'a. A'íí mú huá'a jetze ajtémecan matíj mena'a teitestemua'ame'en mej pú'een í mej airaúnjeijte me'íjna jetze í Israél.

⁵ Majta a'íime í mej me'íjna jetze airaúnjeijte í Judá, ayée mú ará'axcaa tamuáamuata'a japuan hua'apua vi'ira'a. Majta a'íime í mej me'íjna jetze airaúnjeijte í Rubén, ayée mú che'atá ará'axcaa tamuáamuata'a japuan hua'apua vi'ira'a. Majta a'íime í mej me'íjna jetze airaúnjeijte í Gad, ayée mú majta ará'axcaa a'achú cumu tamuáamuata'a japuan hua'apua vi'ira'a.

⁶ Majta a'íime í mej me'íjna jetze airaúnjeijte í Aser, ayée mú che'atá mena'a ará'axcaa tamuáamuata'a japuan hua'apua vi'ira'a. Majta a'íime í mej me'íjna jetze airaúnjeijte í Neftalí, ayée mú che'atá mena'a ará'axcaa a'achú cumu tamuáamuata'a japuan hua'apua vi'ira'a. Majta mú miyen che'atá mena'a ará'axcaa a'achú cumu tamuáamuata'a japuan hua'apua vi'ira'a a'íime í mej me'íjna jetze airaúnjeijte í Manasés.

⁷ A'íimej jime'e í seica, í mej Simeón jetze airaúnjeijte, ayée mú majta ará'axcaa a'achú cumu tamuáamuata'a japuan hua'apua vi'ira'a. Majta a'íime í mej Leví jetze airaúnjeijte, ayée mú che'atá mena'a ará'axcaa a'achú cumu tamuáamuata'a japuan hua'apua vi'ira'a. Majta a'íime í mej Isacar jetze airaúnjeijte, ayée mú che'atá ará'axcaa tamuáamuata'a japuan hua'apua vi'ira'a.

⁸ Naími'í mú miyen tamuáamuata'a japuan hua'apua vi'ira'a ara'ástime'ecaa a'íime í teitestemua'ame'en í mej Zabulón jetze airaúnjeijte, majta í mej me'íjna jetze airaúnjeijte í José, ayée mú che'atá ará'axcaa matíj í seica. Majta a'íime í mej Benjamín jetze airaúnjeijte, ayée mú che'atá mena'a ará'axcaa.

Jíme'en í mej mu'íí í mej majta cuaiínavi'in tí'tíéechen

⁹ Net'íj ni neajtahua'a atáneereca'a, neajta hua'usej í seica í mej me'uun e'etiújseire'eca'a. Ayee mú temua'a tí'itemu'ücaaca. Capu rí'írüistaca'a ti ja'ati hua'uté'ítien. A'u ti na'a mú é'eme'ecantajme'ecaa, matíj mena'a pua'amé me'in pú'een í teite í mej seij chuejra'a japua é'eme'ecan, matíj mena'a pua'amé í teite í mej seicié tí'ijye'ira, majta naijmi'í mej seicié tí'ixaxa'a. A'u mú a'uté'uuca'a jemin í Cáne'a. A'íí mú cuaiínavi'in tí'tíé'ejme'ecaa a'íime, majta tacíj mú huiitepíjme'ecaa.

¹⁰ Ca'anín mú jín miyen tí'tíejijhuaca'a tíjín:

Ca'anéeri pu jín tu'irájtuaa a'íjna í taDioj í ti acájca í ipuari jetze, ajta a'íjna í Cáne'a.

¹¹ Majta a'íime í mej tí'ivaire'e u ta japua, a'íí mú atavéjme'ecaa a'u ti a'utéveeca'a í ipuari, majta a'u mej a'uté'uuca'a a'íime í vaujsi, majta a'íime í mej muáacuaca í mej ruuri. Mat'íj mí aicájtüuxi í jemin í ti acájca í ipuari jetze mej mí raateánajche í Dios.

¹² Ayee mú tiu'utaxájtaca'a tíjín:

Ché'e ayén teja'uré'enen.

Tu'uri tiyen rí'i tiraatá'asin,
teajta tiyen rí'i tiya'usefíra tá'aju'un,
a'íné a'íi pu nain té'umua'aree.

A'íj tu jín tiyen rí'i tiratá'acare'e tá'aju'un,
teajta rí'i tiraatetúutuhua'a tá'aju'un.

A'íi pu taDioj jemi seíire'e a'ame í
muári'eri'ire'ara'an, ajta í ca'aníjra'a
tíj na'a ti yú auca'ítí a'ame tíj na'a rusén jime'e.

¹³ Aj pu 'i seij í ti vástacira'i ayén tinaata'íhua'uri'i tíjín:

—¿A'atéenni mej pú'een a'íime í mej cuaínavi'in ti'ítechéjme? ¿A'uné jetze ma'uvé'uju'un?

¹⁴ Net'íj ni niyen tiraata'íxaa tíjín:

—Mú'ee vástaa, mú'ee pej ramua'aree pej piyen tinaatá'ixaate'en.

Aj pu 'i ayén tinaatá'íxaa tíjín:

—A'íi mú hui me'ín pú'een í mej te'utáviicua'iri'i í mej jéihua huápí'i rajpuaítzi muá'araa.
A'íi mú meri tiu'ujá'usi í tiú'ujcixu, majta tiú'ucuainare í tihuá'acixu me'íjna jime'e mej
ra'ará'astijre me'íjna í Ciríistu'u í ti huá'a jetze me'ecan huam'íi.

¹⁵ A'íj mú hui jín miyen íye seijre'e jemin í ipuari ti jetzen acájca a'íjna í Dios. A'íi mú majta
ravaire'e teyujta'a a'u ti a'ín Dios é'eseijre'e. Nain tújca'ari tzajta'a, majta nain tíca'ari
tzajta'a, á'úu mú ravaire'e. Ajta a'ín ipuari jetze ti acájca, a'íi pu huá'acha'ín a'íjna jime'e ti
rusej huá'a jemi huateáturaasin.

¹⁶ Camu hui ché'e huatatújritze'esin, camu majta ché'e huata'í'ícu. Capu ajta ché'e
huá'acucui'i a'ame í hua'amu'úu í xicaj jime'e. Capu ajta ché'e hua'ataíxi'ira a'ame í xicaj.

¹⁷ A'íné a'íi pu Cáne'a a'íjna jetze á a'utéjvee í ipuari. A'íi pu huá'acha'íi a'ame. A'íi pu
huá'aví'ítin a'ájna a'u ti jé'ejmuua í mej jín ruuri muá'ara'ani. Ajta a'ín Dios, a'íi pu rí'i
tíhua'utá'asin mej mi cáí ché'e ti'ítí jín ruxiémiste'e.

8

I ti jín aráhua'apua á'avijti'ihuaca'a, ajta í cítzive'eri

¹ Tí'íquí a'ín Cáne'a ra'antína'acaca'a a'íjna í ti jín á'avijti'ihuajme'ecaa, a'íjna í
ta'aráhua'apua. Aj pu 'i nainjapua tiu'upuá'areaajraa u júte'e. Ayeé pu á'atee a'achú cumu
já'íta' hora ti cáí ti'ítí namuajre'ecaa'u.

² Net'íj ni hua'usej í mej aráhua'apua, í mej majta tí'ívaire'e u ta japua. A'íi mú a'ín pú'een
í mej Dios jemi huaté'uuca. Mat'íj mi te'encuré'í í trompeeta, í ti aráhua'apua.

³ Aj pu 'i seij mú a'uvé'emej ti ajta tí'ívaire'e u ta japua. A'íi pu jetzen ajteechaxi a'íjna
í mej japuan tí'imuai'ivajtaca. Ajta tí'ítí huítéjajnaca'a cítzive'eri. Seij pu raatatiste í
cuaane'e ti ij a'íjna rajnájchite'en a'íjna jamuan í niuucari í mej jín raatáhuacare'e í Dios
jemi mat'íj mena'a pua'amé í mej rí'i tí'ítiseijre'e í Dios jemi. Ajta, a'íjna í hua'aníuuca, án pu
jé'eseijre'eca'a japuan a'íjna í ti oro jín taavíjhua í mej japuan tí'imuai'ivajtaca ti ajta jemin
a'utéjvee a'íjna í ipuari.

⁴ Aj pu 'i temua'a té'ejcitzijutarixi a'íjna í cuaane'e a'íjna jamuan í niuucari í mej jín
raatáhuacare'e í Dios jemi. A'íj pu jetzen ájczitziujtareca'a a'íjna í muájca'are'ara'an a'íjna
í ti tí'ívaire'e u ta japua.

⁵ Aj pu 'i rájtíi a'íjna í cítzive'eri, ajta ra'avé'ejiste a'íjna í taij ti a'uun a'uvé'emej
a'íjna japua í mej japuan tí'imuai'ivajtaca. Aj pu 'i á ya'ucáaxire í chaanaca japua.
Jíme'en pu'u ayén huaríj, aj nu ni ráanamujri'í. Cu xíee muatéjníuu. Jé'ecan pu temua'a
tí'ítéca'arajnajme'e. Majta témaxcava'ara'a. Ajta huatéjca'atzíjxi í chaanaca.

Jíme'en í trompeeta í mej te'ité'í'íca'a

⁶ Majta a'íime í mej aráhua'apua ará'ase, í mej majta tí'ívaire'e u ta japua, a'íime í mej
trompeeta te'ité'í'íca'a, a'íi mú rí'i huaújruu mej mi me'íjna tzajta'a ucájijhua.

⁷ Ajta a'íjna ta'amujca, a'íi pu ucájijhuaca'a a'íjna tzajta'a í trompeeta. Jíme'en pu'u
ayén huaríj, mat'íj mi téetej cáavatzí a'íjna jamuan í taij, xúure'e ti ranaxca. Nainjapua pu
huavátzi íyén chaanaca japua. Ajta je'icáj pu tiu'uré'ataa. Ajta a'ín í ciyey, je'icáj pu ajta
tiu'uré'ataa. Ajta í ixaj, naími'i pu huaré'ataa a'íjna.

⁸ Ajta a'ín í ti hua'apua í ti tí'ívaire'e u ta japua, a'íi pu ajta ucájijhuaca'a a'íjna tzajta'a
í trompeeta. Ajta tí'ítí pu atéájrie í jaj jetze í ti ve'ée. Cu xíee jirí na'a a'íjna í tí'ítí í ti ajta
teátasime'e. Tí'íquí á a'ucájrupi á jaata'a. Aj pu 'i je'icáj seicié huaújruu í jaj tíj xúure'e.

⁹ Majta je'icáj mú huácuii í mej me'uun é'echejca'a. Majta, me'ín í baarcu í mej japuan
é'eciñeca'a í jaj, je'icáj mú majta huatéána'axi.

¹⁰ Ajta a'ñin í ti huaíca, a'ñi pu ajta ucájijhuaca'a a'ñina tzajta'a í trompeeta. Jíme'en pu'u ucájijhuaca'a, aj pu 'i xu'ura'ave ti ve'ée e'icájve u júte'e. Ayee pu té'ataaca'a tñj tatzari. Aj pu 'i á e'erájve je'icáca japua í játe'ana, ajta je'icáca japua a'u ti e'ejaixavi'ijme.

¹¹ Ajta a'ñin í xu'ura'ave, ayée pu ántehuaaca'a tñjn Ta'antzíjvi'i. Je'icáj pu antzíjvi'i já'araa í jaj. Majta í teteca, mu'itíi mú huácui me'ñna jime'e mej ra'í me'ñna í jaj í ti antzíjvi'i.

¹² Ajta a'ñin ti muácuu, a'ñi pu ajta ucájijhuaca'a í trompeeta jetze. Jíme'en pu'u ayén huaríj, ti'ti pu ra'ajteátu'a í xicaj, ajta í máxcira'i, ajta je'icáj í xu'ura'ave mej mi caí ché'e miyen a'atátime'eni. Je'icáj tújca'ari tzajta'a, camu ché'e á'ataaca'a, ajta je'icáj tica'ari tzajta'a, camu majta ché'e á'ataaca'a.

¹³ Netí'ij ni niyen á'ujneereca'a. Júte'imua pu se'j rá'ara'aca'a í cua'ira'ave. Netí'ij ni niyen ráanamujri'i ti ayén tí'ixajtaca'a tñjn:

—Cui'i xaa, cui'i xaa, cui'i xaa, a'ñime hui í mej jiyen japuan huachéjme í chaanaca, a'iné je'ihua mú hui rajpuaítzi muá'aju'u matí'ij miyen ucájijhua í seica í mej huaíca í trompeeta jetze. Pu'uri hui tñn ayén teja'uré'enejsin.

9

¹ Aj pu 'i a'ñin ta'anxávi ayén ucájijhuaca'a í trompeeta jetze. Jíme'en pu'u ayén huaríj, netí'ij ni raase'j í xu'ura'ave ti ari e'icájve u júte'e, ajta án e'erájve í chaanaca japua. Ajta a'ñin, a'ñi pu ra'ancuré'echui a'ñina í yaavi í ti jín ra'antácuuna a'u ti e'etécun ti caí ayén té'emitieere'e a'achú ti ucátee.

² Aj pu 'i a'ñi pu ayén ra'antacú a'ñina ti e'etécun ti ayén caí ámitieere'e a'achú ti ucátee. Jíme'en pu'u ra'antacú, ayée pu huitá'itziujtareca'a tñj te'itá'itziúuta á'aye'i í hoorno tzajta'a ti ve'ée. Ajta a'ñin í xicaj, ajta í máxcira'i, a'ñi mú a'utanámi'ihua muá'araa me'ñna jime'e í citzizj ti aítá'itziujtaca'a a'ujna a'u ti e'etécun.

³ Matí'ij mi vítz'i'ise huiitací citzizj tzajta'a. Ayee mú tihua'utá'a mej mi miyen tíu'uche'eve'en matíj a'ñime í teaxcátee.

⁴ Ayee mú tihua'ujca mej nu'u caí a'ij pua'a raruure í ixaj ti ájninei í chuej japua na'ari tu'upi ti'ti nusu ciyej. A'ñi mu'u nu'u a'ñin pú'een í mej a'ij pua'a huá'aruuren, a'ñimej í teite í ti caí té'eyu'usi'i huá'acuaatzi jetze mej nu'u teitestemua'ame'en pú'een í Dios.

⁵ Ayee mú tihua'utá'a mej miyen á'ateeri a'achú cumu anxíj máxcira'i mej puajtzi hua'utá'an í teteca. Majta, camu miyen tihua'utá'a mej huá'ucui'ini. Ajta, a'ñina í mej jín puajtzi hua'utá'asin, ayée pu che'atá na'a 'leen ti pua'a teá'ca raache'en í ja'ati.

⁶ Ayee pu té'eme a'ñina xicáara'a jetze. Ayee mú rahuuani í teteca mej huá'ucui'ini. Mi ajta, capu a'ij tíu'utá'ri'iristari. Je'ihua mú huá'pi'ijjetzen á'ujca'ane mej huá'ucui'ini mej mi caí ché'e rajpuaíjzi. Mi majta, ca'anéeri mú jín te'utá'viicua'ira.

⁷ Majta me'ñn vítz'i'ise, ayée mú seijre'eca'a matíj cahuaayu'use í mej meri hua'acáanajxi mej mi japuan huané'use'en. Ti'ti mú ave'erújte'eme'eca í rumu'úu jetze. Ayee pu seijre'eca'a tñj curuun ti oro jín taavíjhuaca'a. Ajta, hua'aneeime ayén seijre'eca'a matíj teite.

⁸ Ayee mú majta éene'e cá'cipuaca'a matíj 'uucca, majta miyen éene'e antátamejca'a matíj muajyéte.

⁹ Nainjapua mú ti'icácaujnacaa tí'itizj jime'e tñj tepúusti'i pú'eene'e. Majta, je'ihua huá'pi'í cá'arajnacaa matí'ij tirá'ara'ixi. Yee pu 'eene'e namuajre'eca'a matíj a'ñime í cahuaayu'use í mej ca'anín jín ru'uvé'ejaapuaime'e í carreta í mej tzajta'an huaté'uucca'a a'ñime í mej uné'use'en.

¹⁰ Ayee mú éene'e huácuasi matíj teaxcátee. Ajta a'ñina í huá'amuari'eri'ira'a í mej jín miyen éene'e á'ateeri anxíj máxcira'i mej puajtzi hua'utá'asin í teteca, a'ñi pu huá'acuasi seijre'e.

¹¹ Ajta a'ñin ti tihua'ajte'e, a'ñi pu a'ñin pú'een í xiéjniu'ucari ti nain jín antiújmua'aree a'ujna ti e'etécun ti caí ámitieere'e a'achú ti caj ucátee. Ayee pu ántehuaa hua'aniuucca jime'e a'ñime í Hebreos tñjn Abadón. Ajta hua'aniuucca jime'e í Griego, ayée pu ántehuaa tñjn Apolión. Ayee pu huataújmua'a tñjn: A'ñina ti e'ihuajé'ica.

¹² Pu'uri se'j mú á'ume í mej jín rajpuaíjzi muá'ara'aní. Ajta aúche'e hua'apua á'atura ti ayén teja'uré'enen.

¹³⁻¹⁴ Aj pu 'i a'ñin ti arájsevi, a'ñi pu ajta ucájijhuaca'a í trompeeta jetze. Jíme'en pu'u ayén ucájijhuaca'a, netí'ij ni ja'ati huánamujri'i ti a'uun tí'ixajtaca'a a'u ti a'utéjvee a'ñina í mej japuan tí'imua'í'vajtaca. Ayee pu tiraata'ixaa a'ñina ti ucájijhuaca'a tñjn:

—Patá'aj huá'ijxistaxí'ñ a'ñimej í mej muácuu í mej majta aiteánami'i a'ujna vejlí'i játe'ana jetze ti ve'ée ti ayén téja'arájtehuaa tñjn Eufrates.

¹⁵ Aj pu 'i huá'uxistaca'a a'ñimej í mej muácuu, í mej majta aiteánami'ihuaaca'a ajta na'a caí a'ájna teja'uré'enen í xicáara'an mej jetzen huá'ucui'ini je'icáj í teite í mej yen japuan huachéjme. Pu'uri pí'ití'ihua'ujxi'epi'íntare a'atzaj ti pua'a, ti'táani xicáara'an, ajta ti'táani máxcira'ira'an, ajta ti'táani nine'ira'a ti ayén huá'ini.

¹⁶ Majta me'ín í xantaaru'u, í mej avé'ete'ete, ayée mú ará'aseca'a a'achú cumu seité vi'ira'a pua'amé mej mé'le, majta ayée mú pua'amé a'achú cumu tamuáamuata'a vi'ira'a í mej miyen pua'amé mej mé'le. Ayee nu tiú'unamuajri'i a'achú mej pua'amé ará'aseca'a.

¹⁷ Neajta, ayée nu éene'e hua'usej í cahuaayu'u netí'ij niyen tiú'umaaraca'a. A'íime í mej avé'ete'ete, ayée mú anteu'jna í rútaaviitze'e tí'tíj jime'e tí ayén seijre'e tíj taij tí á'ataa, ajta í tí cuatumua, ajta í tí teúumua. Majta a'íime í cahuaayu'u, ayée mú 'eene'e huíjmu'uu matíj muajyéte. Ajta í tí án huá'atene'e jetze a'íjninea'a í taij, jamuan í citzij, ajta a'íjna tí teúumua tí ayén té'eeca tíj tepúusti'i.

¹⁸ Matí'ij je'icáj huácuihuaca'a í teteca í tí huaíca jetze í mej jín puaíjtzí hua'utá'a, a'íjna jín í taij, ajta a'íjna í citzij, ajta a'íjna í tí ayén té'eeca tíj tepúusti'i, tíj na'a pua'amé a'íjninea'a án huá'ateni'tize'e í cahuaayu'u.

¹⁹ Jee xaa ne'u, ayée mú tiraayí'iti mej titéecui'ini me'íjna jime'e í rutene'e. Ayee mú majta éene'e huácuaasi matíj cu'ucu'use, majta miyen éene'e huíjmu'uu. Majta í mej jín puaíjtzí hua'utá'a í teteca.

²⁰ Majta me'ín í seica í mej yen japuan seijre'eca'a íiyen chaanaca japua, í mej caí huácuihuaca'a me'íjna jime'e í cu'í'ini'ira'a, camu raatéxiehataca'a í mej tí'ti huátaahuan í tí caí Dios pú'een. Camu majta raatapuá'ajta'a mej miyen raná'amiche'en me'íjna í tijaaru'u na'ari me'íime í tí'ti tévira'a tí ayén taavíjhua oro jime'e na'ari plata jime'e nusu cobre jime'e ca'ín tetej jime'e o ciyej jime'e, tí'ti tí na'a, mej caí atanéjme'e. Camu majta huíteánajca'amua. Camu majta racá'nivejme.

²¹ Majta a'íime í teite, camu majta raatapuá'ajta'a mej caí tí'titecui'ica. Majta me'íjna í chahuaiiri camu majta raatapuá'ajta'a mej caí ramuari'e me'íjna í tí tiu'utéhua'itaca'a tí'ij araúrasten í hua'aye'ira. Majta í teite, mauche'e mú miyen ruxána'acire'eca'a, majta tiú'unahua'iraca'a.

10

Í tí ta japua tí'ivaire'e, ajta a'íjna tí jír'i tí ajta jetzen té'eyu'usi'i

¹ Netí'ij ní neajtahua'a seij huasej tí tí'ivaire'e u ta japua. Jé'ecan pu ruca'ané a'íjna, ajta júte'e pu ve'ecáme'ecaa. Jaitiri pu racánajca'a, ajta cu'uxaí atavíjca'a í mú'úra'an jetze. Ayee pu te'ajtaave'e í néerime'ara'an tíj í xicaj, ajta ayén seijre'eca'a í íicájra'an tíj tí'ti tí teátaasin.

² A'íí pu ru'tipéjicaa í rumuájca'a jetze í yu'uxari tí c'íleen. Pu'uri autácuuri'ihuaca'a. Aj pu 'i e'era'ícataca'a í jaj japua í tí ve'ée a'íjna jime'e í ru'íca ruri'írinta'a pújme'en. A'íí pu ajta e'era'ícataca'a í chuej japua í seij jime'e í ru'íca ru'útata'a pújme'en.

³ Aj pu 'i ca'anín jín huajíjhua'a. Ayee pu namuajre'eca'a tíj muajye tí'ijí'ihuaca. Jíme'en pu'u ayén tiu'ujjihuaca'a, matí'ij mí huatéeniu a'íime í mej aráhua'apua ará'ase.

⁴ Matí'ij miyen huatéeniu, nee nu ra'ayú'uxaache'e. Neajta á'iyen ráanamujri'i í ja'ati tí júte'e neja'utajé ayén tíj:

—Patá'aj rú'umua'areere a'ij mej tiu'utaxájtaca'a í mej huatéeniu a'íime í mej aráhua'apua ará'ase. Capej rá'ayu'uxa.

⁵⁻⁶ Ajta a'íín í tí ta japua tí'ivaire'e í nej raasej tí jaj japua e'era'ícataca'a, ajta chuej japua ajta e'era'ícataca'a, a'íí pu ajmeíjca'ataca'a, ajta ayén te'ataújratziiri'í tí nu'u ari teja'uré'enejsin a'íjna xicáara'an tí jetzen nain te'entipua'ari. A'íj pu jetze te'ataújratziiri'í í niuucajtze'en a'íjna tí rusén jín ruuri. A'íí pu a'íín pú'een í Dios tí ta japua a'utéjmuua huatétaahuaca'a, ajta najmí'lica tí a'uun é'eseijre'e. A'íí pu ajta raatétaahuaca'a í chaanaca í tej japuan yen seijre'e. A'íí pu ajta raatétaahuaca'a tíj na'a tí japuan tí'iseijre'e, ajta í jaj tí ve'ée, ajta tíj na'a tí a'uun é'eseijre'e.

⁷ Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í ja'ati tí nu'u a'íjna a'araúrastejsin a'íjna í tí rú'avaa í Dios jemi a'ij tí a'íín Dios te'ataújratziiri'í huá'a jemi í mej ravaire'eca'a me'íjna jime'e mej jetzen me'ecan tí'ixaxa'ata'a. A'íjna pu nu'u ayén a'araúrastejsin a'íjna xicáara'an tí jetzen ucáajijhua í tí ta japua tí'ivaire'e í tí aráhua'apua pú'een.

⁸ Aj pu 'i a'íín í nej ráanamujri'í tí júte'e teja'utaxájtaca'a, ayée pu tinaatá'ixaa tíjín:

—Aricu, a'íjna jemi patá'aj ra'ancuré'í'ín í yu'uxari tí autácuuri'í muájca'are'ara'an jetze a'íjna tí ta japua tí'ivaire'e, tí a'uun japuan huatéjvee í jaj japua, tí ajta a'uun japuan huatéjvee í chuej japua.

⁹ Netí'ij ní ne'uun á'ume ne'íjna jemi tí ta japua tí'ivaire'e. Ayee nu tiraata'ixaa tí naata'í'ite'en í yu'uxari tí c'íleen. Aj pu 'i ayén tinaatá'ixaa tíjín:

—Ye'ecui, ne'u. Patá'aj hui raatéjca'a'ani. A'íí pu mua'atzíivite'e a'ame mua'a jucaatze'e. Ajta, ayée pu mua'améncate'e a'ame mua'aténí'tize'e tíj searate.

¹⁰ Netí'ij ní ra'ancuré'í'í ne'íjna í yu'uxari tí c'íleen. A'uun nu ye'encuré'í'í muájca'are'ara'an jetze a'íjna tí ta japua tí'ivaire'e. Netí'ij ní raatéjcaua. Jé'ecan pu naa tinú'ucacarejca'a í neteni jaítze'e tíj searate. Ajta, netí'ij yá'uxij, jé'ecan pu ná'atzíivire'eca'a yé ne'jucáatze'e.

¹¹ Aj pu 'i ayén tinaatá'ixaa tijín:

—Ayee pu ajta ayén tiú'ujxe've'e pej pajtáhua'a tiu'utaxáj a'ímej jemi í teite í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, í mej majta seij niuucari jín tí'ixaxa'a, pajta huá'a jime'e í mej tihua'ajte'e.

11

Jíme'en í mej hua'apua í mej te'anxáta

¹ Aj pu 'i ja'ati naatáchui tí'ti ciyej í mej jín tí'tieeraca a'achú ti huaatéee. Ayee pu tinaatá'ixaa tijín:

—Iiya'a jii, patá'aj hui raat'éitien a'achú ti antayaúj í teyuu a'u mej yé'ana'amiche í Dios, patá'aj pajta raat'éitien a'achú ti auuyaúj a'íjna í mej japuan tí'imua'í'ivajtaca. Patá'aj pajta hua'uté'itien a'achú mej pua'amé í mej me'uun rana'amiche.

² Pajta, capej hui pe'uun ra'itíee a'achú ti antayaúj a'ujna á pua'acé í e'eráyaujta'a. Patá'aj rujíimua'a raateájtaani a'iné Dios pu ari hua'utá'a í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan mej mi miyen á'ateere a'achú cumu hua'apuate japuan hua'apua máxcira'i mej me'uun ra'avé'echeti'inaxi'in me'íjna chajta'a ti Dios ayén rusej huatéura'ate.

³ Neajta inee, ayée nu hui tihua'utá'asin a'ímej í mej hua'apua í mej ca'aníjra'a tí'itá'aca inee jime'e í muári'eri'ira'a mej mi miyen á'ateevi'in a'achú cumu seivi'ira'a japuan tamuáamuata'ate japuan huaícate xicaj mej tihua'utá'ixaate'en neetzi jetze me'ecan. Ayee nú me'íjna jín tí'tíeechen me'íjna jime'e í mej jín tí'tíeújche'ete a'íime í mej ruxiéemiste'e me'íjna ti seij huamí'i.

⁴ A'ii mú hui a'íin pú'een í huaréj í ti tí'ihua'apua í ti jemin e'etávee í tavástara'a ti íiyen tí'ajta chaanaca japua. A'ii mú hui majta me'ín pú'een í mej hua'apua í meta'antítatzajmee. A'íi mú xaa jemin seijre'e í tavástara'a.

⁵ Ti pua'a ja'ati ayén tí'ijxe've'e ti a'ij pua'a huá'uruuren, taij pu a'íjninei án huá'ateni'itze'e, ajta huá'amua'itici a'ímej í mej huá'ajcha'ire'e. Jee xaa, ti pua'a hui ja'ati ayén tí'ijxe've'e ti a'ij pua'a huá'uruuren, ayée pu tí'ihua'ú'x'epi'intare a'íjna jemi í ja'ati mej me'ín raajé'ica.

⁶ Majta a'íime í mej hua'apua, a'íj mú hui jín antiújmua'areere muá'aju'u mej hua'utá'íjmi í viite mej mi caí ché'e viiye matí'ij mauj tihua'íxaate'e í teite. A'íj mú jín miyen tite'entiújmua'aréere muá'aju'u mej seicié ráaruuren í jaj tí'ij ayén huataújru'ure'en tíj xúure'e. Ayee mú che'atá mena'a jín tite'entiújmua'aréere muá'aju'u mej puaíjti hua'utá'an a'ímej í teite í mej íiyen seijre'e í chaanaca japua. Nain mú hui jín puaíjti hua'utá'asin í cu'ini'ira'a jime'e tíj na'a ti ayén tihua'aráanajche.

⁷ Matí'ij ra'antipua'ajte'en í mej jín naatéxajta, aj pu 'i tí'ti a'uun a'itaméj a'u ti e'etécun í ti caí ámitieere'e a'achú ti ucátee. A'íi pu hui hua'uténe'usi'ite'esin, ajta huá'acui'ini, ajta, hua'utému'a'iti.

⁸ A'uu mú majta a'uté'e muá'aju'u í mi'ichite caaye jetze a'ujna já'ahua'a chajta'a jetze ti ve'éé í ti nu'u ayén téja'arájtehuaa tijín Sodoma, ajta ayén tijín Egipto. A'uu pu hua'avastara'a á'utataihuaca'a í cúruu jetze.

⁹ Ayee mú mi'ichite huaruuren a'íime í tetea mej nain japua huachéjme, a'u ti na'a seij chuéjra'a japua, a'íime í mej seij niuucari jín tí'ixaxa'a, a'achú mej pua'amé ará'ase í teitejra'an. Huaíca xicaj japuan já'ita'a mú hua'aseíira muá'aju'u í mi'ichite. Majta, camu huatá'acare'e muá'aju'u ti ja'ati hua'avé'enan.

¹⁰ Majta a'íime í mej íiyen huachéjme í chaanaca japua, jeíhua mú huataújtemua'ave'esin me'íjna jime'e í mej meri huá'ucuii. A'íi mú majta me'íjna jín tí'iyesten, majta tiu'utaújpuaíjve'esin tí'ti me'íjna jime'e í mej caí ché'e huá'itziite'e a'íime í mej hua'apua í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan, í mej majta nu'u puaíjti hua'utá'a a'ímej í mej íiyen seijre'e í chaanaca japua.

¹¹ Tí'ij teuumé'eca huaíca xicaj japuan já'ita'a, xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu huatájturaa a'ímej jemi í mej hua'apua. Ajtahua'a pu hua'utatíste í huá'axiejni'u'uca í mej jín ruuri. Matí'ij mi ájhuixi. Majta jeíhua tiu'utátziin a'íime í mej hua'usej.

¹² Matí'ij mi ráanamuajri'í ti ja'ati ca'anín jín u'e'icájjihuaca'a u júte'e ayén tijín:

—Iiya'a, xá'ajcínichi seyujna júte'e, jaitiri jetze u ta japua.

Matí'ij mi tícj, mehua'aseíiraca'a í mej huá'ajcha'ire'eca.

¹³ Jíme'en mu'u tícj, aj pu 'i huatéjca'atzíjxi í chaanaca temua'a naa. Ajta je'icáj pu é'evatzíjxi í tihua'achi'í í ti a'uun a'uvéjme'ecaa. Majta ráhua'apuavi'ira mú huá'ucui í teite tí'ij huatéjca'atzíjxi. Majta a'íime í seica í teite, jeíhua mú huá'pi'í tiu'utátziin, majta rí'í tiraatéje í Dios.

¹⁴ Pu'uri mú á'ume í mej jín rajpuaíjti í ti hua'apua. Ajta pu'uri tén teja'uré'enejsin í ti huaíca í mej jín rajpuaíjti muá'aju'u.

I trompeeta ti aráhua'apua

¹⁵ Aj pu 'i a'áin ti júte'e tí'ivaire'e, a'ájna ti aráhua'apua pú'een, a'íi pu ajta ucájijhuaca'a. Neajta huá'unamuajri'i mej ca'anín jín tí'ixajtaca'a u júte'e, miyen tíjín:

Pu'uri xaa te'enteájrupi í tavástar'a,

a'íjna í ti Dios ra'antíhua'u.

Pu'uri nain jín antiújmua'aree ti tíhua'uta'aíjte'en

a'ímej í mej huachéjme a'ánna chaanaca japua.

A'íi pu tíhua'uta'aíjte'esin tíj na'a

ti yú auca'ítí a'ame tíj na'a rusén jime'e.

¹⁶ Majta a'íime í vaujsi í mej seité japuan muáacua ará'ase, í mej majta huá'ipuari japua e'eré'etei í Dios jamuan, a'íi mú aicaújtuxxi, majta raateánajcheca'a í Dios.

¹⁷ Miyen tíjín:

Rí'i tu tímuaatá'aca, tavástar'a,

mi pej Dios pú'een,

mi pej pajta nain jín anti'amua'aree,

mi pej pajta seijre'e íjii,

mi pej pajta seijre'eca'a jéjcuá ímuá.

¹⁸ Majta a'íime í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, matíj pua'amé, jéíhua mú huá'ípi'í níniu'ucacuca'a.

Pajta mú'ee, pepu'uri huataniú'ucaca'a.

Pu'uri a'ájna teja'uré'ene a'ájna xicáara'a pej jetzen huá'axijte'en a'ímej í mej meri huácuui.

Patá'aj rí'i tíhua'utá'an pe'ímej í mej muavaire'e,

a'íime í mej mú'eeetzi jetze me'ecan tí'ixaxa'a,

majta a'íime í mej mú'eeetzi jemi rí'i tí'íteseijre'e.

Patá'aj rí'i tíhua'utá'an matíj pua'amé muá'astijre'e.

Capu amín ti pua'a miyen ve'ecán jín títetaté'en na'ari cilíeene'e jín metítetatéin.

Patá'aj pajta hua'antipua'ajte'en a'ímej

í mej meri hua'upuá'ajte a'ímej

í mej íyien chaanaca japua huachéjme.

Ayee mú tíu'utaxájtaca'a a'íime í mej seité japuan muáacua ará'ase.

¹⁹ Aj pu 'i a'áin í teyuu a'u ti Dios é'eseijre'e u ta japua, a'íi pu antácuunareca'a. Ajta a'uun teyujta'a seijre'eca'a a'ájna í chí'ij ti cílieen ti ajta tzajta'an uracatíi í niuucari ti jín te'ataújratziiri'i í Dios. Mat'íj mi huatémaxcava'axi a'ujna teyujta'a, majta téníuuca'a. Jéíhua pu ca'anín jín tí'ítéca'arajnajme'e. Huateújca'atzijca'a í chuej, majta cáavatzí í téetej.

12*I'íta'a, ajta í cu'ucu'u*

¹ Aj pu 'i tí'ítí huatasejre u júte'e í nej jín rí'i te'utasej. 'Íta'a pu seijre'eca'a ti ayén éene'en tí'ítechejca'a cáxuri jime'e ti naa tí'titáatiye'i tíj í xicaj. Ajta máxcira'i japua újveeca'a a'ájna í 'íta'a. A'íi pu curuun ajta u'uteárujte'ecaa ti jetzen seijre'eca'a tí'tí cumu xu'ura'ave. Ayee mú ará'aseca'a a'achú cumu tamuáamuata'a japuan hua'apua.

² Pu'uri autájucaca'a, ajta ruyeineca'a a'ájna jime'e ti rá'acuí'ícaa a'íné pu'uri tén tiyáúj a'ame.

³ Ajtahua'a seij huatasejre. Me'ecui xaa, a'ájna í cu'ucu'u í ti pa'u, í ti vivéj. Arahua'apuáca pu huíjmu'uu, ajta tamuáamuata'a ave'ehuájme. A'íi pu ajta ru'uteárujte'ecaa í curuun í ti aráhua'apua.

⁴ Ajta, rucuasi pu jín hua'aré'ana je'icáca a'ímej í xu'ura'ave í mej júte'e é'eseijre'e. Aj pu 'i hua'ájajpuaca'a. Aj pu 'i huaje'icáahua'axi íyien chaanaca japua. Ajta a'áin í cu'ucu'u, áa pu vejli'í jemin a'utéchaxi a'ájna í 'íta'a ti ari tén tiyáúj a'ame tí'ij raatéci'ime tí'ij huanú'íhua í uneeca'i.

⁵ Aj pu 'i tiyáúj já'araa, teáatacan. A'íi pu a'áin pú'een ti ca'anéeri jín tíhua'uta'aíjte'esin matíj mena'a pua'amé í mej chaanaca japua é'eme'ecan. Ajta a'áin uneeca'i, Dios pu ya'uví'ti u ta japua a'u ti é'eseijre'e í ípuari ti japuan acájca í Dios.

⁶ A'ájna í 'íta'a, áa pu huataúruu a'ujna pújme'en a'u ti caí é'e ja'ati, a'u ti ajta Dios rí'i yá'uruurijtze. A'u pu á'ateeri a'achú cumu seivi'ira'a japuan tamuáamuata'ate japuan huáicate xicaj. Ajta a'áin í Dios, a'íi pu racha'íi a'ame.

⁷ Mat'íj mi autéjhuii mej huaténe'use'en í ta japua. A'ájna í Miguel, majta í mej jamuan tí'ivaire'eca'a, a'íi mú rané'usi'íte'eca'a me'ájna í cu'ucu'u, majta me'ájna í mej ravaire'eca'a í cu'ucu'u.

⁸ Mat'íj mi hua'utéemua'ítí me'ájna í cu'ucu'u, majta a'ímej í mej ravaire'eca'a. Capu ché'e hua'utá'a mej me'uun a'uté'uuca'a u ta japua.

⁹ Mat'íj mi ye'icájríe me'íjna í cu'ucu'u ti vivéj, a'íjna í cu'ucu'u ti jéjcuá imuá seijre'eca'a, a'íjna í tej tiyen ratamuá'amua tíjín tiyaaru'u, teajta í tej tiyen ratamuá'amua tíjín Satanás. A'íj pu a'íjn pú'een a'íjna í ti huá'acuanamua matíj mena'a pua'amé yen seijre'e íiyen chaanaca japua. Aj mú mi aye'icájríe íiyen chaanaca japua, jamuan í mej ravaire'eca'a.

¹⁰ Net'íj ní ráamua'areeri'i ti ja'ati a'uun ta japua a'utéveeca'a. Ti'íquí ca'anín jín tiu'utaxájtaca'a ayén tíjín:

—Pu'uri hui xaa ayén teja'uré'ene ti a'íjn í taDioj ari hua'írájtuaa a'ímej í mej rá'astijre'e. Pu'uri nain jín antiújmua'aree ti ij tíhua'uta'ájte'en naíjmi'ica tíj na'a rusén jime'e. Pu'uri hui nain jín tira'íjca a'íjna í Cirístu'u ti ari ra'antíhua'u, a'íné pu'uri ya'ucájríe a'íjna ti tíhua'axajtzí'i í ta'íhuuamua'a. Nain xicaj tzajta'a, ajta nain tíca'ari tzajta'a, a'íj pu hui ayén tíhua'axajtzí'i a'íjna jemi í Dios.

¹¹ 'Majta me'ín í ta'íhuuamua'a, a'íj mú me'íjna jín ra'antimuá'iti me'íjna jime'e ti a'íjn Cáne'a ra'íráaxire í ruxuure'e tíj muá'ivéjri í Dios jemi, majta mú ra'antimuá'iti me'íjna jime'e mej miyen tíhua'utá'ixaate'eca'a a'íjna jime'e í niuucari í ti jime'en raxa í Cirístu'u. Camu a'atzu raatéxiehuataca'a mej rá'astijre'e. Capu amín a'íj ti pua'a ja'ati ayén huá'aneche ti huá'ucuí'ini. Maúche'e mú rá'aviicua'i.

¹² 'Setá'aj siyen huaújtemua'ave'en mí sej seyun seijre'e ta japua, seajta mú'een, mí sej seyun tí'ivaire'e. Seajta mú'een, mí sej seyun huachéjme se'újna chaanaca japua, seajta mú'een, mí sej se'uun a'uté'uuca'a í jaj japua, cui'í xaa, a'íné mú'ejmi jemi ari huataseijre a'íjna í tiyaaru'u. Ajta í'iniu'ucami'í huápi'í a'íné pu'uri ramua'aree ti caí ché'e á'ateeri, a'íné Dios pu'uri ra'íteánajsin. —Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Dios.

¹³ Ajta a'íjn í cu'ucu'u, t'íj ráamua'areeri'i ti a'uun é'ejve í chaanaca japua, aj pu 'i raatavén a'íjna í 'íta'a í ti tiyaúj já'araa.

¹⁴ Ajta Dios pu ayén tíraatá'a a'íjna í 'íta'a ti ráavaire'en t'íj ca'anacan tícheni a'u ti a'íj ééne'e a'íjna jemi í cu'ucu'u. Ajta Dios pu tí'ijmícuca a'ame. Aj pu 'i a'uun a'ará'a a'u ti caí é'e ja'ati, a'u ti ajta Dios r'í'í tiyá'uruurijtze. A'u pu á'ateeri a'achú cumu huaíca nine'ira'a japuan já'íta'a.

¹⁵ Aj pu 'i a'íjn cu'ucu'u jéihua jaj aijxíre án ruténe'etze'e tí'ij ya'ujaújte'en, ajta rá'ujamiste'en a'íjna í 'íta'a.

¹⁶ Ajta a'íjn í chuej, a'íj pu raatévai a'íjna jime'e ti a'utátz'íte t'íj ateárute í jaj, í ti ra'íjxíre í cu'ucu'u án ruténe'etze'e.

¹⁷ Aj pu 'i a'íjn cu'ucu'u raatájaaxiejvi'iri'i a'íjna í 'íta'a. Ajta á'uruaa. Aj pu 'i a'utéjche ti hua'uténe'usi'íte'en a'ímej í seica, í mej yaújmua'ame'en pú'een a'íjna í 'íta'a. A'íj mú a'íjn pú'een í mej miyen rá'astijre'e a'íj ti tíhua'ájte'e í Dios, í mej majta te'anxájta me'íjna jime'e í Jesús.

13

Jíme'en í mej hua'apua í mej majta huápi'í á'atesi'ire'e seijre'e

¹ Ajta a'íjn í cu'ucu'u, a'íj pu a'uun a'utéechaxi ja'apuaíri japua, a'u ti e'leve'ástime í jaj ti ve'éé.

Net'íj ní ja'ati ti huápi'í á'atesi'ire'e huasej. A'íj pu í jaj tzajta'a ti ve'éé a'itamé'eca'a. Tamuáamuata'a pua'améca pu ave'ehuájmeé, ajta arahua'apuáca huíjmu'uu. Curuun pu te'uteárújti'íhuaca'a í ru'e'ehuáj jetze sej ajta sej, ajta ayéé pu té'eyu'usi'í a'íjna jetze í mu'úra'an a'íj ti ántehuaa ti a'íj pua'a namuajre'e í Dios jemi.

² Ayeé pu seijre'eca'a a'íjna í tí'iti í nej raasej. Ayeé pu ééne'e seijre'eca'a tíj jíripu. Ayeé pu ééne'e tí'íicajme tíj juutze'e. Ayeé pu ajta 'een anténi tíj muajje. Ajta a'íjn í cu'ucu'u, a'íj pu nain raatátui a'íjna í tí'iti í rumuá'eri'ire'ara'an, ajta tíj na'a ti jín tí'íajta, ajta í ti jín jéihua antiújmua'aree.

³ Cu xíe tí'ipuaíjti'íhuaca'a sej í mu'úra'an t'íj huámi'ini. Ajta, ajtahua'a pu huarúj a'íjna í tí'ipuaíjti'íhuaca'a. A'íj pu jín naíjmi'í matíj mena'a mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua, jé'ecan mú r'í'í tira'utasej, majta ra'ará'astijre me'íjna í tí'iti.

⁴ Majta me'ín í teteca, a'íj mú raateánajcheca'a me'íjna í cu'ucu'u a'íné pu'uri a'íjn cu'ucu'u raatátui a'íjna í tí'iti ti huápi'í á'atesi'ire'e í ti jín antiújmua'aree. Majta me'ín teite raateánajcheca'a me'íjna í tí'iti. Ayeé mú tíjín:

—¿A'ataani ayén 'een tíj amijna mí tí'iti? ¿A'íné auj tí'iri'iri ti ja'ati raaténe'usi'íte'en ti ij raatémua'itin? Capu xaa ne'u ja'ati. —Ayeé mú tiu'utaxájtaca'a.

⁵ Ca'aníjra'a pu raatá'a t'íj á'ujtzaahuat'e huápi'í í Dios jemi. Ayeé pu tíraatá'a ti ayén á'ateevi'ín ti a'íjna jín antiújmua'aree ti jéihua huápi'í a'íj pua'a tí'ixajta. Ayeé pu á'ateere a'achú cumu hua'apuate máxcira'í japuan hua'apua.

⁶ Aj pu 'i a'utéjche ti a'ij pua'a t'í'ixajta í Dios jemi a'íjna jime'e ti rusej ayén huaújrúu t'ij í Dios. Jé'ecan pu a'ij pua'a tirá'ixaa a'íjna í Dios, ajta a'ímej í mej a'uun é'eseijre'e í Dios jemi u ta japua. A'íí mú t'í'ivaire'e matj ch'í'ira'an í ti tzajta'an seijre'e í Dios.

⁷ Ajta a'íín í cu'ucuu, a'íí pu ca'aníjra'a raatá'a t'í'ij hua'uténe'usi'ite'en a'ímej í mej r'í'í t'í'teseijre'e í Dios jemi. Ajta ayén tiraatá'a t'í'ij hua'utémua'itín. Ayeé pu ajta tiraatá'a ti a'íjna jín antiújmua'areere t'í'ij tihua'uta'áijte'en matj mena'a pua'amé yen seijre'e íyen chaanaca japua, a'íime teitejra'a, matj mena'a mej sej jetze airaújneijte majta a'íime í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, t'ij na'a í ti seijre'e í hua'aniuua.

⁸ Matj mena'a pua'amé íyen huachéjme í chaanaca japua, a'íí mú raná'amiche'e muá'aju'u, matj mena'a í mej caí é'eyu'usi'ihuaca'a í yu'uxari jetze í ti ra'áa a'íjna í Cáne'a í ti huamé'ere t'í'ij caí xi huataseijre'e í chaanaca. A'íjna í yu'uxari, a'íí pu a'íín pú'een ti jetzen té'eyu'usi'í a'íj ti ántehuaa seij ajta seij matj mena'a pua'amé ruuri huateáturaa jemin í Cáne'a t'ij na'a rusén jime'e.

⁹ Ti pua'a ja'ati huiteájnama, ché'e a'íín temua'a naa tiráanamua.

¹⁰ Ti pua'a p'í'í'ihuáujxí'epi'íntare'en, mej seij huateví'íran mej ra'iteáanan, a'íí mú xaa raatévi'íra. Ti pua'a ja'ati titéecui'íni chun jime'e, ayéé pu tiú'ujxe'eve'e ti ayén che'atá a'íjna jín tiú'umi'íni. Ayeé pu Dios ayén tihua'utajé a'ímej í mej r'í'í t'í'teseijre'e í jemin mej mi te'utáviicua'í, mej mi majta rá'atzaahuat'e.

¹¹ Net'í'ij ni seij huasej í t'í'iti ti a'ítanej á chuaata'a. Hua'apuaca pu ave'ehuájmeé t'ij cáne'a. Ayeé pu ajta t'í'ixaxa'a t'ij í cu'ucuu.

¹² A'íí pu ra'ará'astijre a'íjna jetze me'ecan í t'í'iti í ta'amuájca t'ij na'a í ti jín antiújmua'aree. Ayeé pu ca'anéeri jín tihua'áijte'e matj mena'a mej íyen seijre'e chaanaca japua mej mi raateánajche me'íjna í ta'amuájca ti huarúj í ti t'í'ipuaíjti'ihuaca'a a'íjna jime'e í ti huam'í.

¹³ Ayeé pu t'í'imijhuaca a'íjna í ti ravaire'e mej mi t'í'itij jín r'í'í tira'utasej. Jee xaa, ne'u, ayéé pu tiraay'í'iti ti taij u e'í'icá'jrieni u júte'e, mejseíraca'a í teite.

¹⁴ A'íí pu huá'acuanama í teite í mej yen seijre'e íyen chaanaca japua a'íjna jime'e ti ca'aníjra'a ratá'aca ti ayén huá'íni a'íjna jetze me'ecan í ta'amuájca. Aj pu 'í ayén tihua'u'íjca mej mi ratetáahuan t'í'iti tévira'a ti ayén seijre'e t'ij a'íjna í t'í'iti ta'amuájca, a'íjna í ti tiu'upuáijti'ihuaca'a a'íjna jime'e í chun, ajta a'íjna í t'í'iti ti huarúj.

¹⁵ Ajta a'íín í ta'amuájca, ayéé pu ajta tiraatá'a a'íjna í ti ravaire'e t'í'ij xiéjniu'ucari raatátisten a'íjna í t'í'iti tévira'a t'í'ij tiu'utaxáj. Ayeé pu ajta tiraatá'a ti a'íjna jín antiújmua'areere ti ayén tihua'uta'áijte'en mej raajé'íca ja'ati ti na'a í ti caí á'ujca'ane ti raateánajche a'íjna í t'í'iti tévira'a.

¹⁶ A'íí pu ajta tihua'áijte'e mej mi anaújyu'uxaxí'ín í rumuájca'a jetze na'ari mej araujyú'uxaxí'ín í rucuaatzi jetze najjmi'í teite. Capu tihua'utá'uuni'íra ti pua'a ja'ati ayén c'íleen jín t'í'it'éjvee nusu ve'ecán jín t'í'it'éjvee, ti pua'a ch'íjteaani pú'een nusu caí a'íj t'í'ijviicua'í. Capu ajta ti pua'a miyen ruxiéhua á'ujjuhua'ane'en na'ari mej ca'anéeri jín t'í'imuari'e.

¹⁷ Ti pua'a caí ja'ati é'eyu'usi'íhua a'íj ti ántehuaa a'íjna í t'í'iti na'ari í ti jín t'í'itiej, capu r'í'írísta a'ame ti a'íjna í ja'ati t'í'iti huáananan. Capu ajta r'í'írísta a'ame ti t'í'iti huátuane.

¹⁸ A'íj pu jín, ayén tiú'ujxe'eve'e ti ja'ati r'í'í mé teú'mua'aree. Ché'e a'íín yaú'itíeé á'ara'ani a'íj ti huataújmua'a a'íjna í ti jín t'í'itiej a'íj ti ántehuaa a'íjna í t'í'iti. A'íjna í ti jín t'í'itiej, a'úu pu a'uvé'emej a'ímej tzajta'a í teteca. Ayeé pu t'í'itiej a'achú arájsevi sieentu japuan huaícate japuan arájsevi.

14

Jíme'en í mej mu'íi mej jéjcuacan jín t'í'ichuíca

¹ Net'í'ij ni atáneereca'a. ¡Me'ecui xaa! An pu huatéveeca'a a'íjna í Cáne'a jirí japua í ti ayén téja'arájtehuaa t'íjín Sión. A'íí mú majta jamuan me'ánna huaté'uuca í mej anxíte japuan hua'apuate japuan muáacua vi'íra'a ará'ase. Ayeé pu té'eyu'usi'ihuaca'a aj huá'acuaatze'e a'íj ti ántehuaa a'íjna í Cáne'a, ajta a'íj ti ántehuaa a'íjna í ti rájya'upua.

² Net'í'ij ni ráanamuarí'í ti ja'ati u ta japua teja'utaxájtaca'a. Ayeé pu namuajre'eca'a t'ij jaj ti sihuájca ca'anín. Ayeé pu ajta namuajre'eca'a matj mej téniucua'an huá'ipi'í. Ajta í niuucari í t'í'jín tiu'utaxájtaca'a, ayéé pu namuajre'eca'a matj a'íime í mej t'í'icuíina a'íjna jetze í aarpa.

³ Majta miyen t'í'ichuícaca'a sej jíme'e í chuíicari í ti jéjcuca a'íjna jemi í Dios, majta a'ímej jemi í mej muáacua í mej ruuri, majta a'ímej jemi í vaujsi í mej seíté japuan muáacua ará'ase. Capu ja'ati raay'í'itihua'a ti tiu'utáchuica a'íjna jime'e í chuíicari sino a'íí mu'u í mej anxíte japuan hua'apuate japuan muáacua vi'íra'a ará'ase, í ti a'íín Cáne'a tiu'unájchitaca'a í mej jíme'en té'echa'í'ica'a í Dios jemi. Mat'í'ij mi mauj iyá'ujjuhua'ane'en íyen chaanaca japua.

⁴ A'íí mú a'íín pú'een í mej caí t'í'ihuaujxana'acire'úucate jemi a'íné a'íí mú urar'í'enen'e'eca jín á'ujjuhua'ane'e. A'íí mú a'íín pú'een í mej miyen á'ujjuhua'ane'e a'íjna jamuan í Cáne'a a'u ti na'a ti á'ume. A'íí pu hua'írájtuaa huá'a tzajta'a a'ímej í mej yen seijre'e íyen chaanaca

japua. Ajta a'áin í Cáne'a, a'á pu ayén che'atá na'a huávi'tiste'esin í Dios jemi t'j ja'ati tiu'utáuiire'esin í Dios jemi a'ájna í 'lciiri ti amuacá ajtanéj. Jamuan í Dios, a'á pu ajta hua'ancuré'evi'iti.

⁵ Ajta a'áime, camu a'atzu tí'ihua'itaca, sino temua'a mú urarí'ene'en seijre'e í Dios jemi.

A'ij mej tiu'utaxájtaca'a í mej huaíca í mej tí'ivaire'e u ta japua

⁶ Net'íj ni seij huasej ti ta japua tí'ivaire'e. Júte'e pu rá'ara'aca'a t'íj tihua'utá'ixaate'en í niuucari í mej jín huataújtemua'ave'en matj mej na'a rusén jime'e. A'á pu rá'ara'aca'a t'íj tihua'utá'ixaate'en matj mena'a pua'amé yen huachéjme í chaanaca japua, matj mena'a pua'amé í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, matj mena'a pua'amé me'ín pú'een í teite, matj mena'a pua'amé í me'ín pú'een í teitestemua'ame'en, majta najjimi'í a'áimej í mej seicié tí'ixaxa'a.

⁷ Aj pu 'i ca'anín jín ayén tiu'utaxájtaca'a t'jín:

—Setá'aj rá'atése'e í Dios, setá'aj seajta rí'í tiraateájtuani a'íné pu'uri ayén teja'uré'ene a'ájna ti jetzen Dios huá'axijte'en najjimi'ca í teite. Setá'aj raná'amiche'en a'ájna ti raatétaahuaca'a í ta japua, ajta í chaanaca, ajta í jaj ti ve'éé, ajta a'u ti na'a ti hua'ajxavi'íjme.

⁸ Aj pu 'i seij ti tí'ivaire'e u ta japua í ti hua'apua, a'á pu cujta'an tiu'uxájtajme'e. Ayen t'jín: Single Line Comp —Pu'uri á'ave. Nain pu jín á'ave a'ájna í Babilonia a'ájna í ti hua'utétimua'iraste a'ájna jime'e ti huá'a jamuan huateújxana'acire matj mena'a pua'amé seij chuéjra'a japua é'eme'ecantaca'a. Dios pu ajta raatétimua'iraste'esin a'ájna jime'e ti huápi'í niu'ucami'í.

⁹⁻¹⁰ Aj pu 'i seij ti ta japua tí'ivaire'e, a'ájna í ti huaíca, a'á pu ajta cujta'an tiu'uxájtajme'e ca'anín jime'e t'jín:

—Ti pua'a hui ja'ati raná'amiche'en a'ájna í tevi ti huápi'í á'atesi'ire'e, ajta a'ájna í tevi, ajta ayén tira'utéca'anen mej rá'usiimua'an í cuaateájra'an jetze nusu muájca'are'ara'an jetze a'ij ti ántehuaa a'ájna í tí'iti í tí'iti í huápi'í á'atesi'ire'e, Dios pu ajta raatétimua'iraste'esin a'ájna jime'e ti huápi'í niu'ucami'í. Ajta a'áin í ja'ati, tí'iti pu hui ant'ísin ti ayén ráaruuren t'j a'ájna í huá'ave'eri ti caí tí'iti ranaxca, í mej jín huá'acuí'ca. A'á pu ajta rajpuaíitzi a'ame í taij jime'e, ajta a'ájna jime'e ti ayén té'eeca t'j tepúusti'í. Ayeé pu hui tirajpuaíitzi a'ame huá'a jemi í mej ta japua tí'ivaire'e, ajta a'ájna jemi í Cáne'a.

¹¹ Ajta a'áin í citzij ti ájcitziu a'ájna jime'e í mej jín rajpuaíitzi, ayéé pu hui á'ateeri t'j na'a rusén jime'e ti ajcitziúuta a'ame. Capu ajta hua'atá'aca mej huaújse'upe'en t'jca'ari tzajta'a nusu t'ca'ari tzajta'a. Ayeé mú hui tirajpuaíitzi muá'aju'u a'áime í mej rana'amiche me'ájna í tí'itj, ajta í tevi, matj mena'a mej miyen ra'ancuré'a í mej jín huá'a jetze ra'uyú'uxa a'ij ti ántehuaa a'ájna í tí'iti.

¹² A'á pu jín, Dios ayén tihua'ájee a'áimej í mej rí'í tí'teseijre'e í jemin mej mi te'utáviicua'í, a'áimej í mej rá'astijre'e a'ij ti tiu'uta'ájtaca'a í Dios, a'áimej í mej majta rá'atzaahuatete me'ájna í Jesús.

¹³ Net'íj ni ráanamujri'í ti ja'ati júte'e teje'icáxajtaca'a. Ayeé pu tinaatá'ixaa t'jín:

—Patá'aj piyen tira'utéyu'uxa yee: “T'j na'a ti yú auca'íti a'ame, mich'éle rí'í titeújmuajte'e a'áime í mej rá'atzaahuatete'e í tavástarara.” Ajta a'áin í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ayén t'jín: “Jee xaa ne'u, rí'í pu Dios tihua'utá'a a'íné pu'uri rí'irí mej huaújse'upe'en, mej mi caí ché'e tí'iti jín á'aviicua'ire'e, a'íné pu'uri tihua'uc'í í mej raamuá'íti me'ájna jime'e mej tiu'umuáriej.”

I ti chuej japua tiu'ucáire

¹⁴ Net'íj ni neajtahua'a atáneereca'a. ¡Me'ecui xaa! A'á nu huasej í jaitiri ti cuaiina. Seij pu ajta a'áin japuan újcatii ti ayén seijre'eca'a t'j teáata'a. A'á pu curuun uteárújte'eca'a ti oro jín taavíjhuaca'a, ajta ru'itéchueeca'a ruri'irínta'a pújme'en í chun ti aicaújtuta ti ajta temua'a naa te'entámiimi.

¹⁵ Aj pu 'i seij ti ta japua tí'ivaire'e a'uun a'irájraa u teyujta'a. A'á pu ca'anín jín ayén tiraatajé a'ájna ti jaitiri japua án á'ujcatii t'jín:

—Patá'aj hui mi chun jín raar'éveijche í ti ari tí'iciire, patá'aj tiu'uré'atzaana, a'íné pu'uri a'ájna teja'uré'ene í pej jetzen tiu'uré'atzaana. Pu'uri hui jéihua tí'iciire, ajta ari huaré'eca'anaca'a í chaanaca japua.

¹⁶ Ajta a'áin í ti jaitiri japua án á'ujcatii, a'á pu ca'anín jín tiu'uré'eveijcheca'a í chaanaca japua, ajta tiu'uré'etjaz t'j na'a ti tiu'ucáireca'a.

¹⁷ Aj pu 'i seij ti ta japua tí'ivaire'e ajta a'uun e'irájraa u teyujta'a. A'á pu ajta ru'itéchueeca'a seij í chun ti aicaújtuta, ti ajta temua'a naa te'entámiimi.

¹⁸ Aj pu 'i seij ti ta japua tí'ivaire'e, a'uun e'irájraa a'u ti a'utéjvee a'ájna í mej japuan tí'imua'ívajtaca. A'á pu a'áin pú'een í tí'í a'ájna jín antiújmuaree í taij jime'e. Aj pu 'i ayén tiraatajé a'ájna í ti ru'itéchueeca'a í chun ti aicaújtuta, ti ajta antámiimi. Ayen t'jín:

—Patá'aj hui raaré'eveijche, pajta rájseire'en í táca'ira'an í pi'ista ti a'uun a'uvéjme í chaanaca japua a'iné pu'uri cuasi a'jina í uuva.

¹⁹ Jíme'en pu'u ayén tiraata'ixaa, aj pu 'i a'ín ayén raaré'eveijcheca'a í chaanaca japua, ajta rájseij a'jina í ti tiú'ucíreca'a í chaanaca japua. Aj pu 'i a'uun ya'ucáhua'axi a'jina tzajta'a í mej jín rajaachi í uuva a'u ti Dios ya'ujáche a'jina jime'e ti huápi'i niu'ucami'i.

²⁰ Aa mú ya'ujáche á pua'acé í chajta'a. Xúure'e pu airámi'yeca'a a'jina í mej rá'ajache. Temua'a pu te'ut'i'í já'araa. Ayee pu te'ut'i'í a'ut'i'í imuá a'atá'ase í xáachime'ara'an jetze í cahuaayu'u. Ajta, ayée pu a'uyauúcan japua huami'yéjraa a'achú cumu huaíca ciento kilómetros.

15

A'íme í mej ta japua tí'ivaire'e, ajta í puaíjti ti aráhua'apua

¹ Net'i'ij ni neajtahua'a seij huasej'í í ti ta japua jeíhua ruxe'eve'e. Jé'ecan nu r'i'í tira'utasej'. A'ii mú a'ín pú'een í mej tí'ivaire'e u ta japua, í mej aráhua'apua ará'ase. A'ij mú jín antiújmua'aree me'jina jime'e í puaíjti í ti ayén ará'ase a'achú cumu aráhua'apua. A'ii pu a'ín pú'een í ti nain jín te'entipúa'ajte í ti jíme'en Dios ayén puaíjti hua'utá'asin a'jina jime'e ti huápi'i niu'ucami'i.

² Net'i'ij ni tí'iti huasej'. Naa pu tí'imesti. Aa pu a'umuáanjime'ecaa, cu xíee viidrio na'a, taij ti tzajta'an seijre'e. Majta a'íme í mej raatéemua'iti me'jina í tevi ti huápi'i tési'ire'e, majta í tevi ti ravaire'e, majta í ti jín tí'itiéé á'aye'í í ti jín ayén ántehuaa, a'úu mú huaté'uuca'a a'ut'i'í e'leve'e'ástime a'jina í viidrio ti amuáanjimee. A'íi mú te'it'é'í'ica'a rumuájca'a jetze me'jina í aarpa ti Dios hua'utapua'ajve mej mi me'jina jín tiu'utácuina í amín.

³ Majta miyen me'jina jín tí'ichuicaca'a me'jina jime'e a'ij ti huarj'í a'jina í Moisés ti tí'ivaire'eca'a í Dios jemi, majta me'jina jime'e a'ij ti huarj'í í Cáne'a. Miyen tíjín:

Jé'ecan pej huápi'i r'i'í naa huarj'í

pat'i'ij tu'irájtuaa mú'ee, tavástara'a,

mi pej Dios pú'een, pej pajta nain jín anti'amua'aree.

A'ij tu jín r'i'í te'utasej'.

Tíj na'a a'ij pej rici, x'i'epi'in pej rici,

pajta tzáahuati'ira'a jín raax'i'epi'intare'e,

mi pej piyen tí'ajta

tíj na'a ti yú auca'it'í a'ame tíj na'a rusén jime'e.

⁴ Naími'i mú miyen r'i'í timuaateájtuaani,

majta r'i'í timuaatá'asin, mú'eetzi,

mi pej tavástara'a pú'een,

a'iné mú'ee pej asej'í r'i'éne'ecán jín seijre'e í Dios jemi.

Najími'i í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, a'íi mú a'uvé'uju'u muá'aju'u mej mi muateánajche,

a'iné pepu'uri tíhua'utasej'rate pej piyen x'i'epi'in huarj'í a'ij ti tiraavj'ite'e.

⁵ Net'i'ij ni atáneereca'a ti pua'a ari te'entácuuni'i u teyujta'a a'u ti e'irácati'í a'jina í ti te'anxájta a'jina jime'e í Dios.

⁶ Mat'i'ij mi me'uun a'iráaci u teyujta'a a'íme í mej ta japua tí'ivaire'e í mej aráhua'apua ará'ase. Mu'uri ráatisime'e í puaíjti í ti ajta aráhua'apua ará'ase. Cíxuri mú majta tí'itechée ti mé'e tí'itetáatiye'í temua'a naa. Majta mú avé'ej'í'ici'íhuajme'ecaa án rútaaviitze'e puaasi jime'e ti oro jín taavj'ihua.

⁷ Ajta seij í mej muáacua í mej ruuri, a'íi pu hua'ur'é'e'í'ipi'ite a'íme'í í mej aráhua'apua ará'ase a'jina í tuxa'a í ti avé'ejistijmee í ti jín huápi'i niu'ucami'i í Dios í ti í'irúuri rusén jime'e. Seij ajta seij pu hua'ur'é'e'í'ipi'ite a'jina í tuxa'a.

⁸ Aj pu 'i temua'a téjcitziujtareca'a u teyujta'a a'jina jime'e í muári'eri'ire'ara'an í Dios. Ajta, jeíhua pu huápi'i huatáztzareajraa. Aj pu 'i temua'a te'uhujistéca'a u teyujta'a a'jina í citzij. Capu ché'e huatári'iristareca'a ti seij a'uun a'uteárate u teyujta'a ajta mena'a caí ra'antipúa'ajte'en í mej aráhua'apua ará'ase mej puaíjti hua'utá'an í ti ajta aráhua'apua ará'ase.

16

I cutzape'e ti a'jina jín avé'ejiste a'jina jime'e ti Dios huápi'i niu'ucami'i

¹ Net'i'ij ni seij huasej'í í ja'ati ti a'uun a'utéveeca'a u teyujta'a. Tí'iquí ca'anín jín tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Sericu, setá'aj hui á ya'ucáxire'en í chaanaca japua tíj na'a í ti avé'ejisti í cutzape'e jetze í ti aráhua'apua ará'ase mej mi ráamua'aree ti huápi'i niu'ucami'i í Dios.

² Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a a'jina, aj pu 'i seij u a'uvé'emej. Tí'iquí á ya'ucájríe í chaanaca japua í cutzape'e jetze ti aramuáacua. Aj pu 'i huá'a japua rájve a'jina í ti jín

ílicá'atzata í ti a'ij pua'a té'eece, ajta í ti a'ij pua'a seijre'eca'a. Ayeé pu tihuá'uruu a'ímej ti huá'a jetze té'eyu'usi'ihuaca'a a'ij ti ántehuaa a'íjna í tí'ti, majta a'ímej í mej raateánajcheca'a.

³ Ajta, í ti hua'apua, a'íi pu ajta á ya'ucájríe í cutzape'e í ti aramuáacua japuan í jaj ti ve'ée. Jíme'en pu'u ayén huaríj, aj pu 'i seicié huaújrúu í jaj t'ij xúure'e ti airámi'iyeca'a tevi jetze ti huam'í. Ajta, naíjmi'í í mej jaj tzajta'a chejca'a, a'íi mú huácuui.

⁴ Ajta í ti huaíca, a'íi pu á ya'ucájríe a'íjna í seij í ti cutzape'e jetzen aramuáacua í játe'ana tzajta'a, ajta japuan a'u ti e'ejajxajme. Jíme'en pu'u ayén huaríj, t'ij na'a ti tí'iseijre'e seicié pu huaújrúu t'ij xúure'e.

⁵ Net'íj ní ráanamujrí'í í ti a'íjna jín antiújmua'aree í jaj, a'íi pu ayén tiu'utaxájtaca'a t'ijín: —Xí'epi'ín pej hui huaríj pe'íjna jíme'e pej hua'uxíjte, mú'ee, mí pej jéjcuá ímuá seijre'eca'a, pajta íjii pej pauj seijre'e.

⁶ 'Naa pu hui xí'epi'ín a'íné a'íme í teteca mu'uri huá'ucuíi a'ímej í mej mú'eetzi jemi r'íi tí'teseijre'e, majta a'ímej í mej mú'eetzi jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. A'íj pej jín peri hua'utá'a mej majta xúure'e huayé'en. Ayeé mú hui éeni'ici'e ra'antimú'á'iti.

⁷ Net'íj ní ráanamujrí'í tí ja'ati ti a'uun a'utéveeca'a jetzen a'u mej tejé'emuai'ivajtaca. Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a t'ijín:

—Jee xaa ne'u, tavástara'a, mí pej Dios pú'een, mí pej hui pajta nain jín anti'amua'aree. Tzáahuatí'ira'a pej jín huá'axíjte'e. Naa pu tiraavíjte'e a'íj pej tihua'utá'a.

⁸ Ajta í ti muáacua, a'íi pu á ya'ucájríe í cutzape'e a'íjna japua í xicaj. Ajta ayén tiraatá'a a'íjna í xicaj ti huá'uta'ixí'íri.

⁹ Majta a'íme í teteca, huá'ataixí'í a'íjna jíme'e ti huápi'í téjxicaca'a. Majta a'ij pua'a tiraatajé í Dios í ti a'íjna jín antiújmua'aree ti puajtzi hua'atá'aca. Camu raatéxieehuataca'a a'íjna ti a'ij pua'a een a'ij mej ríci, camu majta r'íi tiraatá'a í Dios.

¹⁰ Ajta í te'anxívi, a'íi pu ajta á ya'ucájríe a'íjna í cutzape'e a'íjna japua a'u ti e'ecájca a'íjna í tí'ti ti a'ij pua'a een. Jíme'en pu'u ayén huaríj, huápi'í pu huateática'areca'a a'u ti tejé'áijta. Majta a'íme í teteca, a'íi mú avá'ujche'eve'e í runeanu jetze me'íjna jíme'e mej jéihua huápi'í rajpuaíjtzica'a.

¹¹ Majta jéihua mú a'ij pua'a tiraatajé me'íjna í Dios í ti ta japua é'eseijre'e me'íjna jíme'e mej jéihua huápi'í rajpuaíjtzica'a. Camu majta a'atzu raatéxieehuataca'a a'ij mej rijcaa ti a'ij pua'a een.

¹² Ajta í ti arájeví, a'íi pu ajta á ya'ucájríe í cutzape'e a'íjna japua í játe'ana í ti ve'ée ti ayén téja'arájtehuaa t'ijín Eufrates. Jíme'en pu'u ayén huaríj, aj pu 'i nainjapua ateáxi'í í játe'ana. Ayeé pu 'een jín ateáxi'í mej mí antáçíne a'íme í mej tí'áijta a'u ti 'eíjninei í xicaj.

¹³ Net'íj ní hua'useij í mej huaíca í mej aijneájxi huá'ateni'tze'e a'íjna í cu'ucu'u, ajta a'íjna í tí'ti ti a'ij pua'a een, ajta a'íjna ti huá'a jetze me'ecan tí'ixaxa'a hua'itzi jíme'e. Ayeé mú seijre'eca'a matíj teecujse. A'íi mú a'ín pú'een í xiéjniu'ucari í mej a'ij pua'a 'een.

¹⁴ A'íi mú majta a'ín pú'een í xiéjniu'ucari í mej tiyaaru'u jetze ajtémecan. A'íi mú á'ujjuhua'an nainjapua í chaanaca mej mí huá'ajseire'en a'ímej í mej tí'áijta íyén chaanaca japua mej mí huaténe'use'en a'íjna xicáara'an ti huápi'í ruxe'eve'e tí'íj a'ín huataseijre'en í Dios ti nain jín antiújmua'aree.

¹⁵ Ayeé pu t'ijín: "Me'ecuí xaa, yee nu hui uvé'enejsin t'ij nahua'ari ti avíitzi jín a'uteáru'ípi í huá'a chí'ita. R'íi pu tiraatá'a a'íjna ti a'atánee, ajta jín tí'títechen t'íj caí mua'aví'í á'uche'ecane'en, mejseíira í teite í ti jín tí'títevi'ira'a." Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a.

¹⁶ Majta a'íme í mej huaíca, a'úu mú huá'ajseij a'ujna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuaa hua'aniuuca jíme'e í hebreos t'ijín Armagedón.

¹⁷ Ajta í ti aráhua'apua, a'íi pu á ya'ucájríe í cutzape'e. Jíme'en pu'u ayén huaríj, aj pu 'i seij ca'anín jín tiu'utaxájtaca'a ti a'uun a'utéveeca'a teyujta'a. A'ujna, a'u ti a'utéjvee í mej japuan tí'imua'í'ivajtaca, ayéé pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna t'ijín:

—Pu'uri ícu, antipua'areca'a.

¹⁸ Mat'íj mí huatémáxcava'axi, majta téníuuca'a. Jéihua pu ajta tí'ica'arajna'a. Ajta jé'ecan huápi'í huatéujca'atzíjxi í chaanaca. T'ij na'a ti yú e'iré'ene mej yen huataseijre í teteca íyén chaanaca japua, capu ja'anáj ayén huatéujca'atzíjxi. Jé'ecan pu huápi'í xaa huatéujca'atzíjxi.

¹⁹ Ajta a'íjna í chajta'a í ti ve'ée, huaíca pu autáztí'iteca'a. Ajta é'evatzíjxi í huá'achajta'a í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. A'íi pu Dios, ajta ra'utámua'areeri'í a'ujna u Babilonia t'íj puajtzi raatá'an t'íj í'iraci'iti í ti jín huápi'í niu'ucami'í í Dios.

²⁰ Ajta t'ij na'a a'u ti e'eráhuachi í jaj tzajta'a, a'íi pu e'ehuáujpua'arixi. Capu ajta ché'e seijre'eca'a a'u ti á'ujíime.

²¹ Majta mú tétej cáavatzi, temua'a mevivejmé'e. Temua'a pu t'ijetjímecaa a'achú cumu huaícate kiilu. A'ímej pu japua rájve í teteca. Majta a'íme í teteca, a'ij mú pua'a tiraatajé me'íjna í Dios me'íjna jíme'e í tétej a'íné jéihua mú rajpuaíjtzica'a mej miyén cáavatzi í tétej.

17

Dios pu ra'uxjíte a'ájna í 'íta'a ti rutuaaca'a

¹ Aj pu 'i seij ti ta japua tí'ivaire'e, ti ajta seij huíteátitica'a í cutzape'e ti aráhua'apua ará'ase, a'íi pu mú a'uvé'emej, ajta ayén tinaatá'ixaa tijín:

—Iiya'a jíi, nee nu muaatasejrate'esin a'ájna ti jín Dios ra'uxjíte'en a'ájna í 'íta'a ti ve'ecán jín tí'tíveeca'a, ti ajta ramuá'itica'a í tumín í ruhuá'íra'a jime'e. A'íi pu a'íin pú'een í ti a'uun á'ujca í jaj japua ti ve'ée.

² 'Majta a'íime í mej tí'ajjta íyén chaanaca japua, a'íi mú huateújxana'acire me'ájna jamuan í 'íta'a. Majta a'íime í mej íyén huachéjme chaanaca japua, a'íi mú majta huateájta'arua me'ájna jime'e ti a'íin 'íta'a ayén hua'utá'a mej majta jamuan tí'ihuajxana'acira'aten.

³ Aj pu 'i a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu neja'uví'iti a'ájna a'u ti caí'é'e tí'ti. A'u nu 'íta'a huasej ti a'ájna japua á'ujcatii í tí'ti ti pa'u. Ajta a'íin í tí'ti, jéihua pu jetzen'é'yu'usi'ihuaca'a í tí jín ayén ántehuaaca'a, ti ajta jín a'íj pua'a tí'íjxa í Dios. Arahua'apuáca pu huíjmu'uu a'ájna í tí'ti, ajta tamuáamuata'a pua'améca ave'ehuájme.

⁴ Tí'ínacamua í ti tí'tíeechen, ajta cáj caj tí'lipa'u. Jéihua pu huápí'i ucárujti'ihuaca'a a'ájna í ti oro jín taavíjhua, ajta tetej ti huápí'i tí'íjnajche, ajta perla tí'ti. A'íi pu ajta ru'íteátitica'a í cutzape'e í ti oro jín taavíjhua. Ajta a'ájna jetze í cutzape'e, tí'ti pu avé'ejisti í ti tíu'uxana'avi'iste'e, ajta í ti jín huateújxana'acire a'ájna í 'íta'a.

⁵ Ajta ayén té'eyu'usi'ihuaca'a í cauateájra'an jetze a'íj ti ántehuaa.

Neajta ínee, canu yaú'itíee na'araa ne'ájna í niuucari ti jetzen té'eyu'usi'ihuaca'a ti jime'en yee: “Babilonia, í ti ve'ecán jín tí'tíjvee. Hua'ana'ana a'íimej í 'uuca í mej ramuá'itici í tumín í ruhuá'íra'a jime'e. A'íi pu a'íin pú'een ti jetzen a'uun a'uvé'emej í ti tíu'uxana'avi'iste'e íyén chaanaca japua.”

⁶ Net'íj ní raasej ti a'íin 'íta'a tahuáaca'a a'ájna jime'e í hua'axuure'e a'íime í mej r'íi tí'títeseijre'e í Dios jemi, majta a'íime í mej huácuihuaca'a me'ájna jime'e mej rá'astijre'e me'ájna í Jesús. Jé'ecan nu a'íj te'utasej net'íj raasej.

⁷ Ajta a'íin í ti ta japua tí'ivaire'e, ayée pu tinaatá'ixaa tijín:

—¿A'íné'een jín piyen te'utasej? Nee nu muaatá'ixaate'esin a'íj ti huataújmua'a a'ájna ti caí'ámiteere'e a'ájna jime'e í 'íta'a, ajta a'íin í tí'ti ti japuan avé'eca, í ti ajta arahua'apuáca huíjmu'uu, ajta ti tamuáamuata'a ave'ehuájme.

⁸ 'A'ájna í tí'ti pej hui raasej, a'íi pu ajmí'i huatasejre, ajta íjii, capu ché'e ye'e já'ahua'a. Ajta, aúche'e pu a'ítaméj a'ujna a'utí'e'técun ti caí a'íj ámitieere'e a'achú ti ucátee. Méjca'i huáyee pu ajta á'apua'aren a'ájna í tí'ti. Majta a'íime í mej yen huachéjme íyén chaanaca japua, í mej caí'é'yu'usi'ihuaca'a a'ájna jetze í yu'uxari a'íj mej ántea'arua, a'ájna í yu'uxari ti jéjcuá imuá jetzen té'eyu'usi'ihuaca'a matíj mena'a pua'amé ruuri huateáturaa í Dios jemi, ayée mú r'íi tía'y use'íra muá'aju'u mat'íj raasej me'ájna í tí'ti a'íné a'íi pu ajmí'i huatasejre, ajta a'ájná'imua í'iruurica'a, ajta caí ché'e mé iye'ahua'a. Ajta, aúche'e pu huatasejre'esin.

⁹ 'A'ájna í niuucari, ti hui ja'ati yaú'itíee á'ara'ani, ruxe'eve'e ti a'ájna jetze tíu'umua'ati temua'a naa. A'ájna í ti arahua'apuáca huíjmu'uu, ayée pu hui huataújmua'a tijín: A'ájna í jiri ti aráhua'apua ará'ase ti japuan á'ujca a'ájna í 'íta'a.

¹⁰ 'A'íi mú majta a'íin pú'een í mej tí'ajjta, í mej majta aráhua'apua ará'ase. Mua'anxívi í mej meri á'upua'areca'a. Seij pu'u auj tí'ti jín tí'tíjvee. Ajta í seij, capu xi seijre'e. Í ti ayén huatasejre'esin, ayée pu hui tíu'ujxe'eve'e ti cáj na'a caj té'eteevi'in.

¹¹ 'Ajta, a'íin í tí'ti ti ajmí'i huatasejre, ajta íjii capu ché'e ye'e já'ahua'a, a'íi pu a'íin pú'een í ta'aráhuaiica. A'íi pu ajta huá'a jetze ajtémecan a'íimej í mej aráhua'apua ará'ase. A'íi pu hui ajta á'apua'aren.

¹² 'Ajta a'ájna í ti tamuáamuata'a ave'ehuájme, ayée pu hui huataújmua'a tijín tamuáamuata'a mú ará'ase í mej tí'ajjta. Majta a'íime, camúu xi me'ájna jín títe'enteájrupi mej mí tíu'uta'ájta. Maúche'e mú ra'ancuré'asin mej mí cáj mena'a caj títe'eteevi'in a'achú cumu seij hora mej tíu'uta'ájta jamuan í tí'ti.

¹³ 'Najjmi'í mú miyen rux'íej tí'imua'atze. Majta mej raatátuire'en me'ájna í tí'tíj matíj mena'a í mej jín antiújmua'aree, ajta í huá'amuarí'eri'ira'a. ¹⁴ 'A'íi mú hui raaténe'usi'íte'esin me'ájna í Cáne'a.

'Ajta a'íin í Cáne'a, a'íi pu hua'utémua'iti a'íné a'íi pu a'íin pú'een í tavástarala í ti ajta tíhuá'ajjte'e a'íimej í ti hua'avásta'a pú'een í teite. A'íi pu hui ajta a'íin pú'een í tajtuhuan ti najjmi'ica tí'ajjte'e í seica í tajtúhuani. Majta a'íime í mej jemin seijre'e í Cáne'a, a'íi mú a'íin pú'een í ti hua'utájé, ti ajta hua'antíhuau. A'íi mú majta a'íin pú'een í mej caí até'íteza'ara í jemin.

¹⁵ Aj pu 'i ayén tinaatá'ixaa tijín:

—A'ájna í jaj ti ve'ée í pej hui raasej, í ti ajta japuan á'ujca a'ájna í 'íta'a ti ramuá'itici í tumín í ruhuá'íra'a jime'e, a'íi mú a'íin pú'een í teitestemua'ame'en a'ájna í 'íta'a, majta

í teitejra'an, majta í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, í mej majta seij jín tí'ixaxa'a í niucari.

¹⁶ 'Ajta a'ájna ti tamuáamuata'a ave'ehuájme'e, í mej tí'ajta a'ájna jamuan í tí'iti, a'ái mú rájcha'íre'e muá'aju'u me'ájna í 'íta'a ti ramuá'itici í tumin í ruhuá'ira'a jime'e. Majta hua'aré'e'itixi'isin í teite í mej rá'ajaahuat'e'eca'a. Majta ca'anéeri jín tiracá'ari'ira tíj na'a í ti tí'itíeechen. Majta raatéci'ime í huá'ire'ara'an. Majta ra'ateáaira.

¹⁷ 'Aye'e pu té'eme, a'iné Dios pu ayén ca'aníjra'a hua'utá'asin mej mi miyen tira'ará'asten a'íj ti a'ín tí'ijxe'eve'e me'ájna jime'e mej ruxí'ej mena'a tiú'umua'ati. Majta raatáuire'en í tí'iti jemi matíj mena'a tí'iti í mej jín antiú'jmu'a'aree. Aye'e mú raruuren ajta na'a caí ayén te'araúrasten a'íj ti Dios ari tiraataxájtaca'a.

¹⁸ 'Ajta, a'ájna í 'íta'a í pej raasej, a'íi pu a'ín pú'een í chajta'a ti ve'ée í ti tihuá'ajte'e a'ímej í tajtúhuaani í mej tí'iti jín títetate' a'u ti na'a íy'en chaanaca japua. —Aye'e pu tinaatá'ixaa a'ájna í ti ta japua tí'ivaire'e.

18

A'uu pu é'evatzijxi a'ujna u Babilonia

¹ Neajta seij huasej í ti ta japua tí'ivaire'e. Aa pu ta japua ve'ecáme'ecaa a'ájna. Jéihua pu huápi'í tí'itij jín antiú'jmu'a'aree. Nain japua pu ajta huatátzarea'jraa íy'en chaanaca japua a'ájna jime'e ti tétaave' é ru jetze.

² Aj pu 'i ca'anín jín huajíjhuaca'a ayén tíjín:

—Pu'uri hui é'evatzijxi, pu'uri xaa hui é'evatzijxi a'ujna u Babilonia, í chajta'a ti vivéjme. Mu'uri hui me'uun a'uchéjme a'íime í tiyaaru'u. Pu'uri ajta huá'achi'í pú'een í xiéjniu'ucari í mej xána'avisí'í seijre'e. A'uu mú 'é' é a'aseca, matíj mena'a pua'amé í pina'ase í mej xána'avisí'í seijre'e, í tej caí a'atzu huá'axe'eve'e.

³ 'Aye'e pu hui tiráaruu, a'iné a'ái pu ca'aníjra'a hua'utá'a matíj mena'a pua'amé í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan mej mi miyen che'atá mena'a a'íj pua'a huárini tíj ajta huaríj a'ájna í Babilonia. A'íj pu hui jín Dios ayén che'atá na'a puajtzi tihuá'utá'asin a'iné jé'ecan pu huápi'í niu'ucami'í a'ájna í Dios. A'íime í mej íy'en tí'ajta í chaanaca japua, matíj mena'a pua'amé jamuan huatáu'jxana'acire. Majta a'íime í mej tí'ítua'araca íy'en chaanaca japua, a'ái mú hui meri huatáu'jchijteaanitaca'a me'ájna jime'e mej jéihua huápi'í tí'inecua'atzeca'a mej huápi'í tí'ijcha'íica a'íime. —Aye'e pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna í ti ta japua tí'ivaire'e.

⁴ Net'íj ní seij huánamuajri'í ti júte'e teje'icáxajtaca'a ayén tíjín:

—Setá'aj hui se'uun huírácíme mi sej nete'ítistemua'a pú'een, sej si caí seajta siy'en auté'ítzen tíj a'ájna, ti íj caí puajtzi amuaatá'an í Dios a'íj ti a'ín raatá'asin a'ájna í 'íta'a.

⁵ 'Jee xaa, a'ájna í ti jín ayén huaríj, a'ái pu hui ari nain jín auteájturaa í Dios jemi. Pu'uri xáahuí ámitéere'e íjii u ta japua Dios ti é'eseijre'e. Ajta a'ín Dios, a'ái pu ari ra'utámua'areeri'í tíj na'a ti jín a'íj pua'a tí'ití'ijcha'íi.

⁶ 'Ché'e ayén tí'iraci'íti tíj ajta a'ín puajtzi tihuá'utá'a í ti hua'utéemua'íti. Ché'e ajta hui hua'apua tiu'utanájchita tíj na'a seij jime'e ti ayén huaríj ti a'íj pua'a een. Ajta a'ín í vaasu ti jetzen raye'eca a'ájna ti jín huatáu'jtmua'ira, ché'e hui ayén ra'avé'ejisten a'ájna jime'e í ti hua'apua ará'ase í ti jín huatáu'jtan.

⁷ 'A'ái pu hui ahuáujtzaahua rusej, ajta huatáu'jsejrataca'a a'ájna jime'e ti jéihua huápi'í tí'ijcha'íica'a. Ché'e ruxí'ej na'a tiráaci'íti tí'ij rajpuaitzi á'ara'ani, ajta ti huatáu'jxiemiste'en. Aye'e pu hui tí'ixa í ru tzajta'a tíjín yee: “A'ái pu a'ájna jín tí'itíjvee í 'íta'a ti tí'ajta, ajta ayén tíjín ti caí rusej'taca'a, ti caí ja'anáj ruxieemíj'te a'ame.”

⁸ 'A'íj pu hui jín ca'anacan japuan rávauj'tzi seij xicaj jime'e ti rajpuaitzi á'ara'ani. Aj pu xaa tíjcu'íni, ajta ruxieemíj'te a'ame. Ajta ayén tirajpuaitzi a'ame tújri jime'e. Ajta huatéata'iri'íhua, a'iné jéihua pu raayí'íti í rumuári'eri'ire'ara'an jime'e í tavástara'a, a'ájna í Dios ti ra'uxáj'te'en. —Aye'e pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna í ja'ati ti ta japua tí'ivaire'e.

⁹ Ajta a'íime í tajtúhuaani í mej tí'ajta íy'en chaanaca japua, í mej majta jamuan huatáu'jxana'acire, majta jamuan huatáu'jchijteaanitaca'a, matí'ij raasej a'utí é'ejcitziu a'ájna jime'e ti tétaasin, a'ái mú ruyeinixi'ín, majta jíjhuan me'ájna jime'e í chajta'a.

¹⁰ Majta me'ín, á mú imuá a'uhuístira'asin me'ájna jime'e mej rátzíime'e í ti jín rajpuaitzi a'ame. Aye'e mú tí'ixáata muá'aju'u tíjín:

—Cui'í xaa, cui'í xaa, mú'ee mi hui pej chajta'a pú'een ti ve'ée, mi pej jéihua tí'itij jín anti'amua'aree, mi pej hui Babilonia pú'een, seij xicaj pu jín ayén teja'uré'ene ti Dios ma'uxíj'te'e.

¹¹⁻¹² Majta a'íime í mej tí'ítua'araca íy'en chaanaca japua, a'ái mú majta ruyeinixi'ín, majta ruxieemíj'te muá'aju'u me'ájna jime'e í chajta'a a'iné capu ché'e mé'e ja'ati ti tihuá'unanai í mej tí'ítua'araca tí'iti ti na'a mej tí'itici, ti pua'a oro, nusu plata, na'ari tetej ti temua'a tí'ijnajche, tí'iti perla. Majta seica cáxuri tí'ítua'araca. Capu ché'e ja'ati tihuá'anairan

19

A'ñi mú ti'ichuúica júte'e u ta japua

¹ Net'íjta ni huá'unamuajri'i í mej ta japua ca'anín jín ti'ichuucaca'a. Cu xíee jeíhua huápi'i ajteáxiireca'a a'ñime í mej ti'ichuucaca'a. Miyen tijín:

Aleluuya, tiché'e r'í tiraatá'an í taDioj,
a'iné a'ñi pu ari tu'irájtuua, a'ñi pu jetze a'uvé'emej í tej jín r'í tira'utasej,
ajta a'ñi pu a'ñin pú'een í ti nain jín antiújmua'aree.

² Tzáahuati'ira'a pu jín huá'axijte'e,
ajta ayén, tiraavjíte'e ti a'ñin puajtzi hua'atá'aca.
A'ñi pu ari ra'uxijte a'ñina í 'íita'a ti ve'ecán jín ti'itéveeca'a,
a'ñina í 'íita'a ti ruhuá'ira'a jín ramuá'ítica'a í tumin,
ti ajta ca'aníjra'a hua'utá'a a'ñimej í mej án japuan
huachéejme'ecaa án chaanaca japua mej mí a'ij pua'a huárini
me'ñina jime'e mej jamuan huateújxana'acire.

Dios pu ajta puajtzi raatá'a a'ñina jime'e
ti a'ñin 'íita'a ayén huá'ucuii a'ñimej í mej ravaire'e í Dios.

³ Majtahua'a mú huajíjhuaaca'a miyen tijín:

—Aleluuya, jé'ecan pu jetzen ajcitzíúta a'ame tj na'a rusén jime'e. —Ayee mú tiu'utaxájtaca'a.

⁴ Majta a'ñime í vaujisi í mej seité japuan muáacua ará'ase, majta í mej muáacua, í mej majta ruuri, naíjmi'i mú aicaújtuxi, mej mi raateánajche me'ñina í Dios í ti e'ecájca ipuari japua. Miyen tijín:

—Ché'e ayén teja'uré'enen. Aleluuya.

⁵ Ti'iquí seij huajíjhuaaca'a ti a'uun a'utéveeca'a a'ájna vejli'i jetzen í mej japuan tí'imua'ívajtaca. Ayen tijín:

Setá'aj r'í tiraatá'an se'ñina í Dios,
naíjmi'i mú'een mi sej ravaire'e.

Capu amán a'ij, ti pua'a siyen vivejmé'en jín títetateí
na'ari sej ciliéene'e jín títetateí.

Tí'ij huaténeiche í Cáne'a

⁶ Net'íj ni neajtahua'a huá'unamuajri'i a'ñimej. Cu xíee jeíhua huápi'i ajteáxiireca'a. Ajta, mat'íj tiu'utaxájtaca'a, ayée pu namuajre'eca'a tj jaj ti tetej tzajta'a mi'íye. Ayee pu ajta namuajre'eca'a cumu mej téniiuca'an. Miyen tijín:

Aleluuya, tiché'e r'í tiraatá'an í Dios,
a'iné pu'uri nain jín tí'ajta a'ñina í tavástara'a í ti taDioj pú'een.

⁷ Tiché'e tiyen huatátatemua'ave'en,
teajta tiyen tiraatateújtzi'ire'en,
tej ti r'í tiraatá'an
a'iné pu'uri a'ájna teja'uré'ene ti a'ñin Cáne'a huaténeiche.

Ajta a'ñin íra'ara'an pu'uri r'í huajjúruu.

⁸ Ayee pu tiraatá'a ti tiu'uteújchejte'en
a'ñina jime'e í cixuri ti mesti, ti ajta naa 'een,
ti temastáje'i, ti caí a'atzu chueemua.

Ajta a'ñina í cixuri ti naa 'een, a'ñi pu a'ñin pú'een a'ij mej meri huaríj a'ñina jime'e í ti x'epi'in 'een í Dios jemi. A'ij pu xaa jín ucaújchejte'esin.

⁹ Ajta í ti ta japua tí'ivaire'e, ayée pu tinaatá'ixaa tijín:

—Patá'aj ra'utéeyu'uxa yee: “R'í pu tihua'utá'a a'ñimej í ti Dios hua'utá'ínee mej tiú'ucua'ani jamuan a'ñina í Cáne'a a'ñina xicáara'an ti jetzen huaténeichi.”

Aj pu 'i ayén tinaatá'ixaa tijín:

—Ayen tí'ayajna í Dios jemi a'ij nej neuchén timuá'ixaa.

¹⁰ Jime'en pu'u ayén tinaatá'ixaa, net'íj ni aicántuzi a'u ti e'era'ícajme nej ni raateánajche. Ajta a'ñin, ayée pu tinaatá'ixaa tijín:

—Capej hui piyen neruure a'iné nee nu niyen che'atá nena'a tí'ivaire'e í Dios jemi patíj mú'ee, majta a'ñime í a'ihuáamua'a í mej miyen te'anxájta me'ñina jime'e a'ij ti tiu'utaxájtaca'a í Jesús, majta a'ij ti a'ñin huaríj. Patá'aj pe'ñina huateánajche í Dios, a'iné a'ñina í niuucari ti jime'en raxa a'ij ti tiu'utaxájtaca'a í Jesús, a'úu pu jetze a'uvé'emej í xíéjniu'ucari ti Dios jetzen me'ecan tí'ixaxa'a. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'ñina í ja'ati.

A'ñi pu avé'eca japuan í cahuaay'u ti cuaínara'a

¹¹ Net'íj ni raasej ti antacúuni'ihuaca'a u ta japua. Me'ecui xaa, cahuaay'u pu án a'utéveeca'a. Naa pu tí'ucainara'a, ajta a'ñin í ti japuan avé'eca, ayée mú ratamuá'amua

tíjín: “Í ti nain jín té'aste, ajta ti tzáahuati'ira'a jín tí'ixaxa'a.” A'íi pu xí'epi'in ayén ríci a'íjina jíme'e ti huá'axíjite'e í teite a'íj ti tiraavjíte'e. Ajta ayé pu che'atá na'a tí'ine'use'e.

¹² Yee pu seijre'e í jí'iseáara'an jetze tíj taij ti á'ataa. Jé'ecan pu utearújtí'ihuajmee í curuun í mu'úura'an jetze. Ajta jetzen pu té'eyu'usi'i a'íj ti ántehuaa. Ajta, capu ja'ati yaú'ítie a'íj ti huataújmu'a, sino a'íi pu'u na'a rusejí yaú'ítie.

¹³ Aye pu éene'e tí'ítechejca'a í cáxuri, ajta xúure'e raaméiri'ihuajme'ecaa. Aye mú majta raatamuá'a tíjín: “A'íjina í níuucari ti jíme'en raxa í Dios.”

¹⁴ Majta cujta'an huajú'ucaa a'íime í xantaaru'u mej ta japua é'eme'ecan. Aye mú éene'e tí'ítechejca'a í cáxuri, ti mesti, ti ajta naa 'een. Naa pu tí'icuaina, ajta naa tí'iseijre'ecaa í tíhuá'acixu, ajta capu a'atzu tí'ichueemuavi'icaa. A'íi mú cujta'an huajú'ucaa í mé ta'avé'ete'ete a'íimej japua í cahuaayu'u mej cuaiina.

¹⁵ Ajta a'íin níuucare'ara'an, ayé pu huá'aruuren í teite tíj ja'ati tí'iti antisíjcheca'a a'íjina jíme'e í chun. Aye pu puajítzi tíhuá'utá'asin a'íimej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan a'íjina jíme'e í runiuuca. Ca'anéeri pu jín tíhuá'uta'áijte'esin. Ajta, huá'a japua pu rávajtzi tíj na'a í tíj huápí'i níu'ucami'í í Dios, ti nain jín antiújmu'a'aree.

¹⁶ Jetzen í cáxure'ara'an, ajta a'u ti ajtavé'e í chun, ayé pu té'eyu'usi'i a'íj mej rata-muá'amua tíjín: “Hua'atajtuhuan a'íimej í tajtúhuani, ajta, ti tíhuá'áijte'e a'íimej í mej majta tí'áijta.”

¹⁷ Net'íj ní ja'ati huasej ti tí'ivaire'e u ta japua. Anti'ímua pu a'utéveeca'a í xicaj jetze. Ca'anín pu jín hua'utajé matíj mena'a pua'améca í pina'ase í mej cí'icacaj, í mej majta rá'ara'ive u júte'e. Aye tíjín:

—Íye'e xu'u hui, mú a'uvé'uju'un sej si siyen tíu'ucua'ani se'íjina jíme'e ti Dios ayén tejá'amuaamin.

¹⁸ 'Sej si hui ráacua'ani se'íjina í huá'ahua'ira'a a'íimej í mej tí'áijta na'ari huá'ahua'ira'a í hua'acapán í xantaaru'u. Seajta siyen ráacua'ani huá'ahua'ira'a se'íimej í teteca í mej jéihua rucacá'ane, seajta hui huá'ahua'ira'a í cahuaayu'u, seajta huá'ahua'ira'a se'íimej í mej avé'ete'ete. Nain xu hui cua'ani huá'ahua'ira'a í teteca, capu amín a'íj ti pua'a miyen ruxiéehua á'ujjuhua'ane'en nusu mej ca'anéeri jín tí'imuari'ecaa. Capu amín a'íj ajta ti pua'a mej vivejmé'en títetateí nusu miyen cí'íéene'e jín tí'ivaire'e. Mú'een xu xaa hui ráacua'ani í huá'ahua'ira'a. —Aye pu tíu'utaxájtaca'a a'íjina ti ta japua tí'ivaire'e.

¹⁹ Net'íj ní hua'usejí mej e'tiújseire'ecaa a'íjina í ja'ati ti huápí'i á'atesi'ire'e, majta a'íime í mej yen tí'áijta í chaanaca japua. Huá'a jamuan í ruxantaaru'ustemua'a, a'íi mú e'tiújseire'ecaa mej mí raaténe'usi'íte'en me'íjina í tí avé'eca í cahuaayu'u japua, majta me'íimej í xantaaru'ustemua'ame'en.

²⁰ Ajta a'íjina í ja'ati ti huápí'i á'atesi'ire'e, a'íi pu huatévi'iri'ihuaca'a a'íjina jamuan ti hua'ítzi jín tí'ixaxa'ata'a a'íjina jetze me'ecan. Ajta, a'íjina í tí huápí'i á'atesi'ire'e, a'íi pu tíu'umuáriej í mej jín r'íi tira'utasej. Aye pu 'een jín huá'ucuanamua a'íimej í mej ra'ancuré'a me'íjina í mej huá'a jetze á'ayu'usi'i a'íj ti ántehuaa a'íjina í ja'ati. Majta raateánajcheca'a a'íjina í tí'iti ti ayén éene'e seijre'e tíj a'íjina í ja'ati ti huápí'i á'atesi'ire'e. Mej jíme'en huaví'iri'ihuaca'a a'íimej í mej hua'apua, mat'íj mí me'an huaje'etéehua'axi ruurica a'ájna já'ahua'a a'alaguun a'u ti azufre jín á'ataa.

²¹ Ajta, a'íjina tí cahuaayu'u japua avé'eca, a'íi pu ayén huá'aruu í seica í mej rá'astijre'ecaa me'íjina tí huápí'i á'atesi'ire'e. A'íi pu rusejí huá'ucuii a'íjina jíme'e í runiuuca tí ayén tí'ivaire'e tíj chun tí 'áijnineí téne'etze'en. Majta nájmí'i í pina'ase, a'íi mú huájuxai temua'a jéihua me'íjina jíme'e í huá'ahua'ira'a a'íimej í mej huá'ucuiihuaca'a.

20

Círístu'u pu nu'u tíu'uta'áijta seíj ví'ira'a níne'ira'a

¹ Net'íj ní seíj huasej ti ta japua tí'ivaire'e. U júte'e pu ve'ecáme'ecaa. A'íi pu ajta yaavi huá'chuisime'e a'íjina tí jín te'íteáanan a'u ti e'eté'cun tí caí a'íj ámitieere'e a'achú tí a'ucátee. A'íi pu ajta huapíjsime'e tí'iti cadeena, tí vivéj.

² Aj pu 'i raatéevi'í a'íjina í cu'ucu'u, a'íjina tí jécua ímuá huatasejre. A'íi pu a'íin pú'een í tí ayén ántehuaa tíjín tíyaaru'u, ajta Satanás. Aj pu 'i ra'íjtápe tí ij á'ateevi'in a'achú cumu seíj ví'ira'a níne'ira'a.

³ Aj pu 'i a'uun ya'ucá'rie a'u tí e'eté'cun. Ajta ra'íteáana. Tí'iti pu ajta ancáavi'íjte tí'íj caí ché'e huá'acuanamua a'íimej í mej seíj chuéjra'a japua é'eme'ecan ajta na'a caí te'entipua'ajte'en seíj ví'ira'a níne'ira'a. Aj pu 'i xaa, ayén tíu'ujxe'eme' mej rá'íjxijta tí'íj a'atzu á'ateevi'in tí ruxiéehua á'uche'ecane'en.

⁴ Net'íj ní ipuari tíu'uséj, neajta ne'íimej í mej jetzen acáte'ete'e. A'íi mú a'íin pú'een í mej ra'ancuré'a mej me'íjina jín antiújmu'a'areere mej hua'uxíjte'en í teite. Neajta á'iyen huá'axiejníu'uca huasej a'íimej í mej huá'íjveichixi í hua'amú'úu jetze me'íjina jíme'e mej

tiu'utaxájtaca'a me'íjna jetze me'ecan í Jesús, majta me'íjna jime'e mej rá'astijre'eca'a me'íjna í niuucari ti jíme'en raxa í Dios.

Majta a'íime, camu raateánajcheca'a me'íjna í ja'ati ti huápi'i á'atesi'ire'e, camu majta raateánajcheca'a í ti ravaire'e. Camu majta ra'ancuré'a í ti té'eyu'usi'ihuaca'a í huá'acuaatze'e nusu í huá'amujca'a jetze a'ij ti ye'í ántehuaa a'íjna í ja'ati ti huápi'i á'atesi'ire'e. A'íi mú majta huatarúj jamuan í Cirístu'u, majta me'íjna jín ti'ítevéé muá'araa mat'íj tajtúhuuani t'íj na'a se'íj vi'ira'a nine'ira'a jime'e.

⁵ A'íi mú a'íin pírici í mej amuacaf huatarújsin í mej meri huácuii. Majta í seica, í mej meri huácuii, camu miyen majtáhuua huatarúj ajta na'a caí te'entipua'are se'íj vi'ira'a nine'ira'a.

⁶ R'íi pu tiraatá'a í ja'ati ti ayén t'íjci'iti, ti ajta huatarújsin huá'a jamuan í mej anáté'ee aitaju'un huá'a tzajta'a í mi'ichite. R'íi pu tiraatá'a a'iné Dios pu ari huatéúra'ate í ru jemi a'íjna í ja'ati. Capu ajta ché'e r'í'irísta a'ame ti ajtahua'a huámi'ini t'íj na'a rusén jime'e, sino ayéé pu a'íjna jín te'enteáruti t'íj ti'iti jín t'í'ivaire'e í Dios jemi, ajta jemin í Cirístu'u. A'íi pu jamuan tiu'uta'ajta. Ayee pu a'ateevi'i a'achú se'íj vi'ira'a nine'ira'a.

Dios pu ra'antimua'iti í tiyaaru'u

⁷ T'í'ij te'entipua'are í se'íj vi'ira'a nine'ira'a, aj pu 'i ayén huatátuihua a'íjna í Satanás a'ujna a'u ti aiteánami'ihuaca'a.

⁸ T'í'iquí a'ítaméj t'í'ij huá'ucuanamuan a'ímej í mej se'íj chuéjra'a japua é'eme'ecan, mat'íj mena'a pua'amé yen se'ijre'e í yen chaanaca japua, t'íj na'a Teijmata'a pújme'en, ajta Huáahuata pújme'en, ajta Cuameche, ajta Tzareeme'en. A'íimej pu t'iseire'esin í mej miyen huataújmua'a t'íj Gog, ajta a'ímej í seica í mej miyen huataújmua'a t'íj Magog. Ayee mú ará'ase a'achú ti caj t'í'itej í se'íj ti huaca a'ut'í é'eve'e'ástime í jaj ti ve'ée. Ajta a'íin í cu'ucu'u huá'ajseire'esin mej mi huaténe'use'en.

⁹ Mat'í'ij mi nain japua á'ujjuhua'ane'e t'íj na'a ti auuyaúj í chuej japua. Mat'í'ij mi rajnáj a'u mej te'ut'é'inaamuaca'a a'íime í mej r'í'í t'í'ite'ejre'e í Dios jemi, majta rajnáj me'íjna í chajta'a ti huápi'i hua'aráanajche a'ímej í mej teitestemua'ame'en pú'een í Dios. Ajta, t'íj pu u'elécáje u ta japua. Ajta huat'éataj a'ímej í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e í tiyaaru'u.

¹⁰ Ajta a'íin í tiyaaru'u ti huá'ucuanamua, a'úu pu e'eteárii'ihuaca'a a'ut'í a'alaguun a'u ti azufre jín á'ataa, a'u ti ajta é'ese'ijre'e a'íjna í ja'ati ti huápi'i á'atesi'ire'e, ajta a'íjna ti ravaire'eca'a, a'íjna ti hua'ítzi jín t'í'ixaxa'ata'a a'íjna jetze me'ecan ti huápi'i á'atesi'ire'e. A'úu mú mi rajpuat'ízi muá'aju'u nain xicaj tzajta'a, ajta nain t'íca'ari tzajta'a t'íj na'a rusén jime'e.

Dios pu huá'axijte'e a'ut'í é'ese'ijre'e í ipuari ti ve'ée

¹¹ Net'í'ij ni ipuari huase'íj ti ve'ée. Naa pu t'í'icuinara'a. Neajta ne'íjna huase'íj í ti acájca. Ajta í chaanaca, ajta a'íjna í ta japua, é'le hua'ájpu'a'arixi me'íjna jemi. Camu ché'e mé'le jé'ese'ijre'eca'a.

¹² Net'í'ij ni ne'ímej huase'íj í mej meri huácuii, í mej vivejme'en jín títetate'eca'a, majta í mej ciliéene'e jín t'í'ivaire'eca'a. A'úu mú e'eré'eveeca'a me'íjna jemi í ipuari. Majta seica ra'utácuuraca'a í yu'uxari. Majta se'íj autácuuraca'a í yu'uxari ti jetzen té'eyu'usi'í a'ij mej ántea'arua í mej miyen ruuri huat'éaturaasin í Dios jemi. Dios pu ajta hua'uxíjte a'ímej í mej meri huácuii me'íjna jime'e a'ij ti té'eyu'usi'ihuaca'a í yu'uxari jetze, í ti jetzen ayén té'axa a'ij mej huar'íj mat'í'ij mauj ruurica'a, se'íj ajta se'íj.

¹³ Mat'íj mena'a pua'amé í mej aujámi í jaj tzajta'a, a'íi mú huatarúj. Majta í seica, í mej huácuii a'ut'í na'a, capu amán ti'iti pírici í ti huá'ucuii na'ari a'ut'í a'uteájturaa í huá'axiejni'uca, na'íjmi'í mú majtáhuua huatarúj. Ajta Dios pu na'íjmi'ica a'uxíjte a'íjna jime'e a'ij mej títeti'ijcha'íica'a mat'í'ij mauj ruurica'a.

¹⁴ Jíme'en pu'u hua'uxíjte, a'íi pu ra'upuá'ajte na'íjmi'ica ti t'í'itecui'ica, ajta a'ujna a'u mej a'uteájturaa í mej meri huácuii, í ti ayén té'ja'arájtehuua t'íj Hades. Na'íjmi'ica pu atéhuaxi a'ujna jetze í a'alaguun ti azufre jín á'ataa. A'íi pu a'íin pú'een í mej hua'apuaca jetze huácui'ini, mej me'uun a'uteáturaasin a'ujna jetze í a'alaguun ti azufre jín á'ataa.

¹⁵ Ti pua'a caí ayén té'eyu'usi'ihuacajche'e a'ij ti se'íj ántehuaa a'íjna jetze í yu'uxari ti jetzen té'eyu'usi'ihuaca'a a'ij mej ántea'arua a'íime í mej ruuri huat'éaturaasin í Dios jemi, ayéé pu t'í'ijruuren a'íjna í ja'ati ti caí é'eyu'usi'ihuaca'a. Dios pu ra'at'éjsin a'ujna jetze í a'alaguun ti azufre jín á'ataa.

21

Dios pu rajé'cuare'e ta japua ti se'ijre'e, ajta í chaanaca ti yen se'ijre'e

¹ Net'í'ij ni raase'íj á júte'e ti ari jé'cuacan jín se'ijre'e. Ajta í chaanaca, ayéé pu che'atá na'a jé'cuacan jín se'ijre'e. Ajta á júte'e ti m'íime'ecan, ajta í chaanaca ti m'íime'ecan, capu ché'e mé'le jé'ese'ijre'eca'a. Ajta í jaj ti ve'ée, capu ajta ché'e se'ijre'eca'a, a'iné na'íjmi'í pu e'ehua'ájpu'a'arixi.

² Net'ij ni raasejij ti á ve'ecáme'ecaa á júte'e a'u ti Dios é'eseijre'e a'ijna í chajta'a ti Dios huateúra'ate. Ayee pu téja'arájtehuuaa tijín Jerusalén ti jécua. Ayee pu huatúruu a'ijna í chajta'a tij ajta 'iíta'a r'i'í tiu'uteújchejte t'ij ari huatéviche'esin.

³ Net'ij ni ráanamujiri'í ti ca'anín jín tiu'utaxájtaca'a í ja'ati ti a'uun a'utevéeca'a jemín í ipuari. Ayee pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Xaasejij, mú'een, a'iné pu'uri hui huatasejire'esin huá'a jemi í teteca a'ijna í chí'ira'an í Dios. A'íi pu huateáturaasin huá'a jemi, majta a'íime, a'íi mú teitejra'an pú'eené'e muá'aju'u. Ajta í Dios, a'íi pu rusejij seíre'e a'ame huá'a jemi.

⁴ R'i'í pu hui tihua'utá'asin mej mi caí ché'e tí'itij jín ruxiéemiste'e. Camu ché'e cui'ini. Camu ché'e me'ijna jín ruxiéemiste'e muá'aju'u me'ijna jime'e ti seij huam'íi. Camu majta ché'e ruyéine muá'aju'u; camu ché'e miyen tirajpuaítzi muá'aju'u me'ijna jime'e ti tí'iti huá'acucui'í, a'iné a'ijna í ti mí'ime'ecan, a'íi pu ari e'ehuaújpua'arixi. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'ijna í ja'ati.

⁵ Ajta a'íin í ti ipuari jetze acájca, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Me'ecui xaa, naíjmi'í í ti tí'iseijre'e, nee nu hui rajéjcuare'e.

Ajta ayén tijín:

—Autéeyu'uxa a'ijna, a'iné nee nu tzáahuati'ira'a jín tí'ixaxa'a ne'ijna jime'e ti ayén tí'ayajna.

⁶ Aj pu 'i ayén tinaatá'ixaa tijín:

—Pu'uri icu. Antipúa'areca'a. Nee nu hui ne'ín pú'een i nej amuájca, neajta i nej uvé'eteajti. Nee nu jécua imuá huatasejire, neajta nain nu tiú'utaahuaca'a ti yen tí'iseijre'e. Neajta nu nain jín ranaíjmire'e tíj na'a ti ajta tí'iseijre'e. A'ati ti na'a ti neetzi jemi á'ujca'anen nej ni niyen tiraatá'an í ti tirá'aturaate'e í tzajta'an, huáapua'a nu tiraatá'asin ne'ijna í jaj ti a'uun eíráninei a'u ti e'ejáíjca. Nee nu xaa jaj raatá'asin í ti jín ruuri a'ame tíj na'a rusén jime'e.

⁷ Ajta, a'íin ti tiu'utéemua'íiti, ayée pu tí'ijci'íiti. Nee nu Diojra'an pú'eené'e na'ame, ajta a'íin, niyauj pu pú'eené'e a'ame.

⁸ Majta a'íime matíj mena'a pua'amé mej a'ij pua'a titetiújcha'íi neetzi jemi, ayée pu tihua'aci'íiti mej me'uun a'uteáturan a'alaguun ti azufre jín á'ataa. A'íi pu a'íin pú'een í mej jín hua'apuaca jetze huá'acui'ini. A'uú mú a'uteáturaasin a'íime í mej caí á'ujca'ane mej rajpuaítzi neetzi jetze me'ecan, majta a'íime í mej caí té'tatzaahuat'e, majta a'íime í mej huá'anahua'aca naíjmi'ica, í tí'iríi, mé 'uua, majta mé teteca. Majta seica me'uun a'uteáturaasin. A'íi mú a'íin pú'een í mej tí'itecui'ica, majta í mej ruxána'acire'e, majta í mej tí'ichahuaara, majta a'íime í mej rana'amiche me'ijna í ti caí Dios pú'een, majta matíj mena'a pua'amé tí'ihua'itaca. Matíj mena'a pua'amé mej miyen 'een, a'úu mú a'uteáturaasin a'alaguun. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'ijna í Dios.

Jerusalén ti jécua

⁹ Aj pu 'i, seij pu á e'iré'ene ineetzi jemi. A'íi pu a'íin pú'eené'e seij ti ta japua tí'ivaire'e ti huá'a jetze ajtéme'ecan í mej aráhua'apua ará'ase, í mej ru'itetú'utujme'ecaa í cutzape'e ti ajta aráhua'apua ará'ase. Ajta a'ijna tzajta'a í cutzape'e, a'íi pu urámuaca'a seij ajta seij í cu'ini'ira'a í mej jín rajpuaítzica'a í teite í mej yen seijre'eca'a japuan í chaanaca, í ti ajta aráhua'apua ará'ase. Ayee pu tinaatá'ixaa tijín:

—Iiya'á jii, nee nu hui timuaatasejirate'esin ne'ijna í ti jemín te'ataújratziiri'í í Cáne'a ti íra'ara'an pú'eené'e a'ame.

¹⁰ Jíme'en pu'u ayén tinaatá'ixaa, aj pu 'i a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios huateájturaa ineetzi jemi. Aj pu 'i a'uun neja'uv'íiti a'u ti jiri'í a'utacá'a, ti huápi'íi ájtee, ti ajta ve'et'í á a'utacá'a. Aj pu 'i tinaatasejirate a'ijna í chajta'a í Dios ti huateúra'ate ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Jerusalén. A'uú pu u ta japua e'icáme'eca'a a'ujna ti Dios é'eseijre'e.

¹¹ Naa pu tí'itemastájye'icaa tíj ajta Dios huápi'íi naa seijre'e. Ajta a'ijna í ti temastájye'icaa, ayée pu seijre'eca'a tíj tetetj ti huápi'íi tí'ijnajche, ti ajta naa tí'itatjazj tíj a'ijna í cristal. Ayee pu ajta seijre'eca'a tíj a'ijna í jaspe.

¹² Jaxu'u pu jín tiré'anami'í a'úu ti ve'et'í a'utacá'a, ti temua'a té'ejtee. Tamuámuata'a japuan hua'apua pu ará'axcaa a'u ti é'epueerta. Majta a'íime í mej majta tamuámuata'a japuan hua'apua ará'ase a'íime í mej ta japua tí'ivaire'e, a'úu mú a'ité'u'upu'ujme'ecaa a'u ti é'epueertajme seij ajta seij. Ajta, í puéerta jetze, seij jetze ajta seij, ayée pu té'eyu'usi'ihuaca'a a'ij mej ánte'arua a'íime í teitestemua'ame'en í mej huá'a jetze airaújnejite a'íimej jetze í yaújmua'ame'en a'ijna í Israél teecan.

¹³ U Teijmata'a pújme'en, huaicacié pu é'epueerta, ajta Tzareeme'en pújme'en, ajta huaicacié pu ajta é'epueerta. Ayee pu che'atá na'a, huaicacié tá'apueerta ajta u Cuameche pújme'en, ajta u Huáhuata pújme'en huaicacié pu ajta é'epueerta.

14 Ajta tamuáamuata'a japuan hua'apua pu te'ará'ase í ti tajé'este í ti ajta japuan ájtaavijhuaca'a í jaxu'u ti jín curé'anami'ihuaca'a í chajta'a. Ajta a'ijna jetze í ti tajé'este, ayée pu té'eyu'usil'i a'ij mej ánte'arua a'íime í mej majta tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, í ti ajta Cáne'a hua'antíhuau mej mi me'ín tejá'uxajtane'en me'ijna jetze me'ecan.

15 Ajta a'ín ti tí'ine'ixaate'eca'a, a'íi pu tí'iti huitéchuca'a cumu tí'iti ciyej ti oro jín taavijhuaca'a. A'íi pu a'ín pú'een'e ti jín raaté'itien a'achú ti auuyaúj í chajta'a, ajta a'achú ti antayaúj í puéerta, ajta a'achú ti ájtee í jaxu'u.

16 Ruxé'ej pu huatatí'ijimee. Ayee pu che'atá naa huatátee tíj ajta auuyaúj. Ajta a'ín raaté'itíee í chajta'a a'ijna jime'e í ciyej. Ayee pu huatátee í chajta'a a'achú cumu hua'apua ví'ira'a kilómetros. Ayee pu che'atá na'a auuyaúj; ayée pu che'atá na'a ájtee.

17 A'íi pu ajta raaté'itíee a'ijna í jaxu'u. Ayee pu che'atá na'a tiraaté'itíee matíj tí'ijr'íire í tetecca. Ayee pu ájtee a'achú cumu huacate japuan anxívi meetro.

18 Ajta í jaxu'u, tetej pu jín ájtaavijhuaca'a mej miyen ratamuá'amaa tíjín jaspe. Ajta a'ín í chajta'a, nain pu jín taavijhuaca'a a'ijna jime'e í oro ti naa té'ájtaave'e tíj í viidrio.

19 Ajta a'ijna í ti tajé'este, ti ajta japuan ájtaavijhuaca'a a'ijna í jaxu'u í ti jín curé'anami'í í chajta'a, naa pu r'íi tí'rúrujhuaca'a tíj na'a ti é'esejre'e a'ijna jime'e í tetej ti huápi'i tí'ijnajche. A'ijna ti seij, a'ín pú'een'e í jaspe. Ajta í ti hua'apua, zafiro pu pírici. Ajta í ti huaíca, a'íi pu pú'een'e a'ijna í ágata ti síichíra'a. Ajta í ti muáacua, a'íi pu pírici í esmeralda, ti rú'arara'a.

20 Ajta í ta'anxívi, a'íi pu a'ín pú'een a'ijna í ónice ti yú'uxare'e. Ajta í ta'arájsevi, a'íi pu pírici a'ijna í cornalina ti tí'ipa'u. Ajta í seij, í ti aráhua'apua, crisólito pu pírici ti teúumuara'a. Ajta í seij, í ta'aráhuaiica, berilo pu pírici ti rú'arara'a seijre'e, í ti ajta cíj caj tí'iteumuara'a. Ajta í ti aramuáacua, a'íi pu pírici í topacio ti naa tí'iteumuara'a, ti ajta naa tí'itatzaj. Ajta í seica, ayée pu tí'een. Í ti tamuáamuata'a, a'íi pu pírici í crisoprasa ti naa tí'iteumuara'a, ti ajta cíj tí'iru'arara'a. Ajta í ti tamuáamuata'a japuan seij, jacinto pu pú'een ti taijra'vín jín nacamua. Ajta a'ín ti tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, a'íi pu a'ín pú'een'e a'ijna í amatista ti naa tí'ijámua'ara.

21 Ajta a'ijna í puéerta ti tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, a'íi pu jín taavijhuaca'a a'ijna jime'e í perla, seij ajta seij í puéerta, seij jime'e í perla. Ajta í caaye jetze, nain pu oro jín taavijhuaca'a ti ajta ayén naa tí'itatzaj tíj a'ijna í viidrio.

22 Neajta nu nijen raasej ti caí teyuu mé'e é'ehua'acaa a'ujna chajta'a a'íné a'u ti na'a a'ujna chajta'a miyen rana'amiche me'ijna í tavástara'a, í Dios, a'ín ti nain jín antiújmua'aree, majta me'ijna í Cáne'a.

23 Capu ajta ruxe'leve'e ti a'ín xicaj hua'atátzaví'ira tújca'ari tzajta'a huá'a japua í teite. Capu ajta ruxe'leve'e ti a'ín máxcira'í tátzave'e tíca'ari tzajta'a, a'íné a'ijna í ti Dios jín rusej temastájye'i, a'íi pu a'ín pú'een ti hua'atátzaví'ira huá'a japua. Ajta, a'ijna í Cáne'a, a'íi pu a'ín pú'een í tatzari ti huá'a jemi huatátza.

24 Ajta a'ijna ti hua'atátza huá'a japua í mej me'uun huachéjme chajta'a, a'íi pu hua'atátzaví'ira a'ame huá'a japua a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.

Majta a'íime í mej tíhuá'ájte'e a'ímej í mej yen huachéjme i chaanaca japua, a'úu mú a'uvé'uju'u muá'aju'u u chajta'a mej mi r'íi tiraateájtuuani í Dios nain jime'e í mej jín rutémua'ave'e, majta nain jín mej tí'ijcha'íi ti jéihua huápi'i tí'ijnajche.

25 Camu ja'anáj te'iteánajsin tújca'ari tzajta'a a'u ti é'epueerta a'ujna chajta'a. Capu ajta ja'anáj huatética'ari a'ujna.

26 A'uun mú ye'ará'asin í mej ve'ecán jín títetateí, ajta í ti jéihua huápi'i tí'ijnajche, ti ajta naa tí'isejre'e. Ayee mú raruuren matíj mena'a pua'amé seij chuéjra'a japua mej é'eme'ecan.

27 Capu rí'írísita a'ame ti tí'iti ti xána'aví'íire'e pú'een a'uun a'uteáturan a'ujna chajta'a. Capu ajta hua'atá'acare'en mej mi me'uun a'uteárute a'íime í mej a'ij pua'a tí'itiújcha'íi na'ari a'íime í mej tí'íhuá'ítaca sino a'íime mu'u me'uun a'uteáruti í mej jíme'en ayén té'eyu'usil'i a'ij mej ánte'arua a'ijna jetze í yu'uxari í mej miyen ruurican huateáturan me'ijna jemi í Cáne'a.

22

Jíme'en í játe'ana, ajta í ciyej ti a'uun é'esejre'e

1 Aj pu 'i tinaatasejrate a'ijna í játe'ana ti jetzen 'airáanej a'u ti a'utéjvee í ipuari ti jetzen acájca í Dios, ajta a'ijna í Cáne'a. Ajta a'ijna í jaj ti mí'íye, temua'a pu naa tí'újmuati. Naa pu ajta tí'itatzaj tíj í cristal. A'íi pu a'ín pú'een í jaj í ti caí ja'anáj ateáxi'isin.

2 Já'íta'a pu mí'íye í caaye jetze ti a'uun a'utani'e'í í chajta'a jetze.

Ajta, ciyej atavéjme'ecaa a'uti e'leve'ástime í jaj, seica a'u ti pújme'en, ajta seica u jetze pújme'en. A'íi pu a'ín pú'een a'ijna í ciyej í mej jín ruuri muá'ara'ani. Tamuáamuata'a japuan hua'apua pu ará'ase í ti jín taaca tíj na'a seij máxcira'í jetze pí'tí'irijca, aj pu 'ij ajta

seica jín taca'an a'íjna í ciyej. Ajta í xamua'ira'an, ayée pu tí'ivaire'e mej mi me'íjna jín huaújrjute'en a'íme í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.

³ Capu ché'e a'uun seíire'e a'ame í tí'ti ti Dios ayén tiraax'epi'intare ti ayén puajtzi tiraatá'an sino a'úu mú a'ujté'e muá'aju'u í Dios jamuan, majta a'íme í mej me'uun huachéjme me'újna chajta'a jamuan a'íjna í Cáne'a. A'í mú tiu'uta'ajta, majta a'íme í mej tí'ivaire'e, a'í mú raná'amiche'e muá'aju'u.

⁴ A'í mú jemin seíire'e muá'aju'u, ajta aj pu e'eseíire'e a'ame aj huá'acuaatze'e a'ij ti ántehuaa a'íjna.

⁵ Capu ché'e ja'anáj huatética'ari a'ujna. Capu ché'e ruxe'leve'e a'ame mej miyen tatzari jín huateújtatzavi'i na'ari ayén ti hua'utétatzavi'in í xicaj, a'iné a'í pu tavástara'a ti ajta Dios pú'een, a'í pu hua'atátzavi'ira a'ame. Majta a'íme, a'í mú tí'alita muá'aju'u tíj na'a rusén jime'e.

T'íj uvé'enen í Círístu'u

⁶ Aj pu 'i ayén tinaatá'ixaa tíjín:

—Ayee pu hui tí'ayajna a'ij nej tí'mua'ixaate'e a'iné tzaahuati'ira'a nu jín tí'ixa. Ajta a'íjn tavástara'a, a'íjna ti u ya'uta'íteca'a í ruxiejniu'uca tí'ij huá'a jemi huateáturan a'ímej í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, a'í pu ari naata'íteca'a í nej ta japua tí'ivaire'e nej ni tihua'utasejrate'en a'ímej í mej ravaire'e í Dios a'ij ti tiú'ujxe'leve'e ti ca'anacan ayén teja'uré'enen.

⁷ —Me'ecui xaa, nee nu hui mú a'uvé'emé'e na'ame.

R'í pu tiraatá'aca a'íjna ti ayén araúrasten a'ij ti té'eyu'usi'i a'íjna í yu'uxari jetze.

⁸ Neajta inee, í nej i'í Juan, nee nu ne'ín pú'een nej ráanamujri'i, neajta nej raasej a'ij ti té'eyu'usi'i a'íjna jetze í yu'uxari. Jíme'en nu'u niyen tí'raanamujri'i, neajta tiu'uséj, aj nu ni niyen acíantuzi a'u ti e'era'íicajme a'íjna í ti ta japua tí'ivaire'e, ti ajta tinaatasejrate nej ni raateánajche. Aj nu ni raatenáachejche'en nicu.

⁹ Ajta a'íjn, ayée pu tinaatá'ixaa tíjín:

—Capej hui piyen neruure, mú'ee, a'iné ayée nu che'atá nena'a tí'ivaire'e í Dios jemi patj mú'ee, ajta matj majta a'íme í a'ihuáamua'a í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, majta matj mena'a pua'amé araúraste a'ij ti té'eyu'usi'i a'íjna jetze í yu'uxari. Patá'aj pe'íjna huateánajche í Dios.

¹⁰ Aj pu 'i ayén tinaatá'ixaa tíjín:

—Capej hui rá'avaata í niuucari ti a'íjna jetze á'ayu'usi'i í yu'uxari, ti ajta Dios jetze me'ecan tí'ixa, a'iné pu'uri t'n a'ájna teja'uré'enejsin a'ájna xicáara'an jetze tí'ij nájmi'i te'entipúa'ari.

¹¹ 'Ajta í ti hui a'ij pua'a tí'tiújcha'íi, ché'e auj ayén a'ij pua'a tí'tiújcha'íi. Ajta í ti xána'aví'ire'e, ché'e auj xána'aví'sí seijre'e. Ajta í ti rí'ene'ecán jín seijre'e í Dios jemi, ché'e auj ayén r'í'í tí'iseíire'e á'ara'ani.

¹² 'Me'ecui xaa! Nee nu hui ca'anacan mú a'uvé'emé'e na'ame nej ni hua'utá'an a'ij ti tiraamuá'tin, nej ni niyen tihua'utá'an matj mena'a pua'amé í mej tiraamuá'ti, seij ajta seij, a'ij ti tiraavj'te'e.

¹³ Nee nu ne'ín pú'een í ta'amuájca, neajta í nej tu'uvé'eteajti, neajta ne'ín pú'een í nej jéjcuá imuá huatasej're, neajta ne'ín pú'een í nej yen seíire'e na'ame tíj na'a rusén jime'e. Nee nu neajta ne'ín pú'een í nej nejmí'i huatasej're tí'ij caí xi tí'ti mé'e seijre'eca'a, neajta nu ne'ín pú'een í nej nain acuré'asin tí'ij te'entipúa'ari tíj na'a ti jíji tí'iseijre'e.

¹⁴ R'í pu tihua'atá'aca a'ímej í mej tí'ija'usica í tiú'ujcixi tí'ij ayén tihua'uci'iti mej me'íjna jetze ráacua'ani í ciyej í mej jín ruuri huateáturan, mej mi majta me'uun a'uteárate me'újna chajta'a me'íjna jetze a'u ti é'epueerta.

¹⁵ Ajta á pua'acé, a'úu mú a'uté'uu muá'aju'un a'íme í mej a'ij pua'a tí'tiújcha'íi, majta a'íme í mej tí'ichahuaara, majta a'íme í mej ruxána'acire'e. A'í mú majta á pua'acé a'uté'uu muá'aju'un a'íme í mej tí'itecui'ica, majta í mej rana'amiche í ti caí Dios pú'een, majta matj mena'a pua'amé í ti ayén tihua'aráanajche ti hua'itzi pú'een, majta í mej tí'ihua'itaca.

Jesús pu te'anxájta

¹⁶ —Inee, í nej Jesús pú'een, nee nu u ya'uta'íteca'a mú'ejmi jemi ne'íjna ti nevaire'e tí'ij a'íjn te'anxájta huá'a jemi a'ímej í mej me'uun e'etiújse'iri mej mi raateánajche í Dios. Nee nu ne'íjna jetze huanéj í David teecan. Nee nu huáacixa'ara'an pú'een a'íjna í David.

A'íjn ti huatéeviche raatá'ineesin ti uvé'enen

¹⁷ Ajta a'íjn xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ajta a'íjn ti auchén huatéeviche, ayée mú tí'ixa tíjín: —Ché'e mú a'uvé'eme'en.

Ajta í ti ranamua, ché'e ajta a'íjn ayén tiu'utaxáj yee:

—Ché'e a'íin mú a'uvé'eme'en.

Ajta í ti jetzen á'ujca'ane ti ayén tira'ará'astijre'en, ché'e ja'ati ti na'a ayén mú a'uvé'eme'en, ché'e ajta huáapua'a ra'ancuré'an í jaj ti jín ruuri huateáturan.

A'íi pu taatájeevi í Jesús

¹⁸ Ayee nu niyen tihua'a'íjcate'e ja'ati ti na'a ti ranamua a'ij ti té'eyu'usi'i a'íjna i yu'uxari jetze ti Dios jetze me'ecan ti'ixa, ti pua'a ja'ati ayén seicié tiu'utaxáj, Dios pu puaijtzi raatá'asin a'ij ti té'eyu'usi'i a'íjna jetze i yu'uxari.

¹⁹ Ajta ti pua'a ja'ati ra'uré'uuna í ti'iti ti a'íjna jetze té'eyu'usi'i ti Dios jetze me'ecan ti'ixa, Dios pu ajta rá'ari'lira a'íjna tí'ij caí ché'e ráaci'iti ti a'íin a'íjna jetze ráacua'ani a'íjna í ciyej ti jín ruuri á'ara'ani. Capu ajta ché'e ayén tí'ijci'iti ti a'íin a'uun a'uteárute í chajta'a jetze a'u ti Dios huateúra'ate. Ayej té'eyu'usi'i a'íjna i yu'uxari jetze.

Juan pu ayén te'evé'eniuvve

²⁰ Neajta inee, i nej te'anxájta ne'íjna jime'e, ayée nu ti'ixa ne'íjna jime'e ti ayén ti'ayajna nej ca'anacan mú a'uvé'emé'e na'ame.

Ché'e ayén teja'uré'enen, patá'aj yé uvé'enen, tavástar'a, mi pej Jesús pú'een.

²¹ Ché'e a'íin tavástar'a ti ajta Jesús pú'een, ché'e a'íin r'íi tihua'utá'an a'ímej í mej teitestemua'ame'en pú'een í Dios. Ché'e ayén teja'uré'enen. Ayee pu te'entipúa'areca'a í niúucare'ara'an í tavástar'a.